BOSTON LATIN SCHOOL

EX DONO

James Freeman Clarke.

Libris
Scholae Latinae
Publicae
Bostoniensis
additus
A. D. MDCCCLXXXI
Dec. 29th
E dono
Jacobi F. Clarke.

This "Incunabula" volume
is presented to
the Boston Latin School
by
James Freeman Clarke
Dec. 1881

Book of Sentences by Peter Lombard
(called Magister Sententiarum)
with the conclusions of Henry and the
problems of Thomas Aquinas— Printed 1489.

(See the Title & Date at the end of the
Fourth book of Questions.)

"The dialectic-scholastic Theology was carried to its highest point by Peter of Novarra, the Lombard, teacher of Theology in Paris and afterward Bishop of Paris A.D 1164, a pupil of Abelard, who borrowed much from his master.

His compilation "Theologica Christ. sententiarum, Libri IV." from which he acquired the title "Magister Sententiarum", gives a dialectic statement of the system of Christian Theology from the writings of the Fathers, & especially from Augustine. With each dogma the reasons in its favor & against it are presented, with the authority of the Bible & the Fathers on either side, and then every means is tried to reconcile them.

The "Libri Sententiarum" of the Lombard attained so high a reputation, that they were studied in Christian schools down to the time of Thomas Aquinas (1224-74), who wrote a commentary on it, and it was necessary to study it in order to obtain a degree in Theology."

Handbuch der Gesch. der Philos. by J. A. Ryssner.

Extus Sententiarum cum conclusiouibus ac titulis questionũ sancti Thome Articulis qz Parisien. et in quibus mgr cõiter nõ tenet.

XG
.403
.110

Sequuntur Tituli questi

onum sancti Thome sup primum libz sententiarum.

DI. I

An doctria theologie sit necessaria.
An sit vna scia vel plures.
An sit practica vel speculatiua: et si speculatiua. vtrum sit sapia vel scientia vel intellectus.
Quid sit subiectū theologie.
Quis modus sit tractādi z exponēdi theologiam.
Quid sit frui z cuius potētie vel virtutis sit actus.
Quid sit vti z cuius sit actus
Utrū sit solo deo fruendū.
Utrū tribus psonis sit vna sola fruitione fruendū vel pluribus.
Utrū omnibus alijs p̄ter deū sit vtēdum.
Utrum fruitio sit omnis creature.
Utrū vsus sit in patria.

DI. II

An sit vnus deus. siue de vnitate diuine essentie.
Utrū i deo sit plalitas attributoruz.
Utrū in deo sit plalitas rationuz p̄m q̄s attributa differūt.
Utrū vnitas diuine essentie cōpatiatur secū pluralitatē psonaz.
Utz plalitas psonaz in diuis sit realis vel rōnalis tm̄.
Utrū hoc nomē deo sit nomē nature

DI. III

Utrū deus sit cognoscibilis a creato intellectu.
Utrū deum esse sit p se notum.
Utrū deus possit cognosci p creaturas. z quoz̄ est deuz cognoscere p creaturas.
Quid potuerūt phi de deo p creaturas cognoscere vtrū videlicet trinitatem psonaz.
Quid sit vestigiū dei in creaturis.
De partibus vestigij.
Utrū in omni creatura inueniat vestigium.
De subiecto imaginis vtrū tm̄ mens sit subiectū imaginis.
De ptibus imaginis q̄d sit vnaquęq; z qualiē differant.
Quō se hñt partes imagiuis ad animam. vtrū sint ipa essentia aie. In quo z vtrū aia sit sue potentie.
Quō se hñt ptes imaginis ad inuicem. vtrū vna oriat ex altera.
De compatione iltarū potentiarum ad actus suos. vtrum semp sint in actu.
De scōa assignatione imaginis medi ante noticia z amoze quō differunt a p̄ma.

DI. IIII

An sit generatio in diuinis.
An hec sit vera. deus genuit deum.
De istis ppositiōib⁹ de⁹ genuit deū vel se e deū vel aliū deū. Itē genuit deū q̄ est deus p̄r vel q̄ nō est deus p̄r. z similibus.
Utrū possit aliq̄d p̄dicari de deo.
Utrū psona possit p̄dicari de essētia

DI. V

Utrū essentia generet.
Dato q̄ essentia nō generet vtz idē sit in oībus alijs nomib⁹ essentialibus.
Utrū filius genereť de suba patris.
Utrum filius sit de nihilo.
Utrū essentia sit t̄min⁹ generatiōis.

DI. VI

Utrum p̄r genuerit filiū necessitate.
Utrū genuerit ip̄m voluntate.
Utrū p̄r genuit filiū natura vl̄ naturaliter.

DI. VII

Utrū i deo sit potētia ad generādū.
Utrū potentia generādi sit aliq̄d absolutum.
Utrū potentia vniuoce dicať de potentia creandi z generandi. z que illarū sit p̄or.
Utrū potentia generādi sit in filio.
Utrū filius possit generare aliū filiū z vtrū p̄r possit etiam alium filium generare.

DI. VIII

Utrum esse ppzie cōueniat deo. vel etiam ppzie possit dici de ipo.
Utrū cē dei hť cē cuiuslibz creature.
Utz q̄ est sit p̄mum nomen dei.
Quid sit eternitas p̄m diffinitionem
Utrū soli deo cōueniat eternitas vel etiam creature
Utrū x̄ba diuersoz̄ tpm possint p̄dicari de deo vel de eterno.
An deus sit oino immutabil.
De illis modis mutationū quos assignat Aug⁹. in lr̄a quō sit verum.
Utz in deo sit oīmoda simplicitas
An de⁹ ptineat vel sit in p̄dicamento subē.
Utrū alia p̄dicamēta possint de deo dici. z q̄liter magis p̄ditamentum relationis.
An aliqua creatura sit simplex
An anima rationalis sit simplex.
Utrum aia sit tota in q̄libet pte corporis.

DI. IX

Utrū filius ppter distinctionē q̄ distinguiť a patre sit alius a p̄re
Utrum p̄r z filius ppter eandez distinctionē possint dici plures eterni vel coeterni.
Utrum p̄r aliquo mō sit p̄or filio.
Quibus x̄bis vel cui⁹ tpis sit filij generatio exp̄menda.

DI. X

Utrū spūssanctus p̄cedat vt amoz a patre, z filio.
Utrū spūssanct⁹ sit amoz quem pať habet in filium z ecōuerso.
Utruz spūssanctus sit nexus et vnio p̄ris z filij.
Utrū spūssanct⁹ ex p̄cessiōe sua possit ppzie dici spūssanctus.
De numero diuinaz psonarum

DI. XI

Utrum spūssanctus p̄cedat a patre z filio.
Utrū p̄cedat ab eis in q̄tū sunt vnū vel in q̄tum sunt plures.
Si p̄cedat ab eis in q̄tū sunt vnum
Utrū p̄m q̄ sunt vnum in essentia. vl̄ in q̄tum sunt vnū in aliqua notiōe.
Utrum p̄r z filius possint dici vnus spiratoz spūssancti.

DI. XII

An generatio filij p̄cedat aliquo mō p̄cessionem spūssancti.
An spūssanct⁹ p̄us vel plenius p̄cedat a patre q̄ a filio.
An spūssanctus p̄cedat a p̄re medi ante filio.

DI. XIII.

Utrum sit aliq̄ p̄cessio in diuinis
Utrū sit ibi vna p̄cessio tm̄ vel plures.
Qualiter due p̄cessiones nominari debent.
Utrū spūssanct⁹ cum nō dicať genit⁹ possit dici ingenitus.

DI. XIIII

An sit aliqua p̄cessio tpalis spūssancti.
Utrum tpalis p̄cessio faciat numez cum eterna.
Utrū spūssanct⁹ p̄m p̄cessum tpalem detur. vel tantū dona ei⁹ vel vtrum q̄.
Scōm q̄ dōa dicať spūssctūs dari vl̄ p̄cedere tpaliter.
Utz spūssanct⁹ deť a sanctis viris.

DI. XV

An missio vel datio diuinis psonis cōueniat.
An missio significet essentiā vl̄ notionem cui ꝓueniat mitti vel dari.
An alicui conueniat vt mittat se vel det se vel p̄cedat a se.
Utrū filius mittať a spūsancto.
Utrū missio inuisibil̄ ꝓueniat filio
Utrū missio inuisibil̄ filij sit distincta a missione spūssancti.
Utrum aliq̄ missio sit eterna sicut aliqua p̄cessio est eterna z tpalis.
Utrū missio spūssancti fiat ad creaturas irrationales.
Utrū rōe augmēti gr̄e dicať mitti filius vel spūssanctus ad oēs sanctos
Utrū ad angelos z btōs dicať mitti spūssanctus.
Utrū ad x̄p̄m p̄m q̄ hō possit dici facta missio spūssancti.
Utz plenioz fiat missio spūssancti ad sanctos post incarnationem q̄ ante
Utruz spūssctūs faciat ad eos quos mittiť nō esse in hoc mundo.

DI. XVI

De missione ſm se z p̃prio vtrũ conueniat diuine p̃sone missio vel mitti
Ad quos fieri debuit missio visibilis diuine p̃sone. vtrũ ad p̃res veteris testamenti.
In q̃bus speciebꝰ hec missio fieri debeat vtrũ in specie corpali tm̃.
Utrum ille spẽs sint admiſtrate p angelos. vtrũ charitas sit aliq̃d creatum in anima.

DI. XVII.

Utrũ caritas mẽsuret ſm naturalia vel ſm p̃parationem.
Utr̃ charitas possit certitudinaliter cognosci ab habente ipam.
Utrum charitas sit ex charitate diligenda.
Utrũ charitas possit augeri.
De mõ augmenti charitatis quõ est
Utrũ quolibet motu suo augeat
Utrũ sit aliq̃s terminꝰ augmẽti charitatis.
Utr̃ caritas possit minui sic̃ augeri.

DI. XVIII.

Utrum hoc nomẽ donũ sit essentiale vel p̃sonale.
Utrũ hoc nomẽ donũ p̃prie q̃eniat spũsancto.
Utrũ p donum q̃ est spũssanctꝰ alia dona denot.
Utrũ spũssanctꝰ p̃cessione q̃ donum dicit dicat deus.
Utr̃ spũsctus possit dici donũ nr̃m.

DI. XIX

An in diuinis sit equalitas.
An in diuinis sit mutua eq̃litas.
Quid sit eternitas ſm rem.
Quõ se habeat nunc eternitatis ad eternitatem.
An magnitudo cõueniat deo. z q̃d sit magnitudo.
Quõ ex eo q̃ p̃sone sunt in se inuicẽ ptz ip̃az equalitas z magnitudo.
An in diuinis sit totũ integrale.
An in diuinis sit totũ vniuersale.
Quid sit veritas.
Utrũ omne verũ sit verũ veritate increata.
De conditiõibus veritatis que sunt eternitas z incõmutabilitas.

DI. XX.

An filius sit omnipotens.
An filiꝰ sit equalis p̃ri in omipotentia
Utr̃ sit aliq̃s ordõ inter p̃rem z filiũ

DI. XXI.

Utr̃ dictio exclusiua possit in diuis addi ex pte subiecti t̃mino essentiali vt solus deꝰ est deꝰ cũ p̃dicato essentiali vel p̃sonali. vt solus deꝰ ẽ deꝰ. vel solus deus est pater.
Utr̃ dictio exclusiua possit addi ex pte subiecti t̃mino p̃sonali cũ p̃dicato essentiali. vt solus p̃r est deus.
Utrũ hec sit cõcedenda. trinitas est solus deus.
Utrũ hec sit vera pater est solꝰ deꝰ.

DI. XXII.

Utrũ deus sit nominabil.
An aliq̃s nomen p̃pe cõueniat deo. vel oĩa nomĩa de ipo transſũptiue dicantur.
An deus sit nominãdus vno nomie tm̃ vel pluribus vel etiam oĩbus.
Quõ sumit numerus noĩm in littera positor.

DI. XXIII

Quõ differũt hec noĩa. essentia. subsistentia. ſuba. p̃sona. z hec greca. vsya. vsyosis. hypostasis. p̃sopon
Utrũ nomen p̃sone p̃prie dicat ĩ diuinis.
Utrum hoc nomen p̃sona significet ſubam vel relationem.
Utrũ hoc nomen p̃sona in diuis pluraliter p̃dicetur.

DI. XXIIII.

An vnitas sit in diuinis vt deus possit dici vere vnus.
Utrũ in diuis sit aliq̃s numerus.
Utrum numerus in diuinis aliquid ponat.
Utr̃ noĩa numeralia in diuis significent essentiam vel notionem.
Utrũ noĩa significãtia vnitatẽ z pluralitatem p̃dicent aliq̃d positiue in deo vel in remouẽdo tm̃. vt in littera dicit.
Quõ noĩa p̃alitati annexa se habeant in diuinis.
Utrum hoc nomen trinitas q̃ cõsequit p̃alitatem quasi collectiuũ sit essentiale.

DI. XXV

De diffinitiõe p̃sone quaz ponit Boetius.
Utrum p̃sona vniuoce dicat de deo z de creaturis.
De cõitate p̃sone respectu diuinaruz p̃sonarum.
Utrum tres p̃sone sint tres res vel tres entes.

DI. XXVI

Utrum hypostasis sit in diuis. z q̃d ſibi significet.
Utrũ abstractis p intellectũ p̃sonalibus p̃petatibus remaneant hypostases distincte.
An relationes sint in diuinis.
An sol relationibus originis p̃sone distinguunt.
De numero relationũ notionũ z p̃prietatũ. z q̃liter hec differãt.

DI. XXVII

Qualit̃ p̃petates in diuis ad inuicem differẽtes ſm diuersos fãctos diuersimode assignent.
Utrũ p̃petates vel relatiões ſm intellectũ p̃cedant opatiões p̃sonales vel ecõuerso.
Utrũ verbũ sit p̃prie in diuinis.
Utr̃ v̄bũ dicat eẽntialr vl p̃sonalit̃
Utrũ solus filius sit dicendus v̄bũ.
Utrũ in v̄bo importet respectus ad creaturam.

DI. XXVIII

Utrũ innascibilitas sit notio vl p̃prietas patris.
Utrum iunascibilitas sit p̃prietas p̃sonalis.
Quid sit imago ſm diminutionem.
Utrũ imago in diuinis essentialit̃ vl p̃sonaliter dicat.
Utrum imago cõueniat p̃sonalit̃ soli filio.

DI. XXIX

Utrũ vna p̃sona sit p̃ncipiũ alterius
Utrũ p̃ncipiuz dicat vniuoce de deo respectu diuine p̃sone z creature. z cui q̃eniat p̃ pus.
Utrũ eadem notiõe p̃r z filiꝰ sint p̃ncipium spũssancti.
Utrũ p̃r z filius sunt vnũ p̃ncipium spũssancti.

DI. XXX.

Utrum aliq̃d dicat de deo ex tpe.
Utrũ noĩa que dicunt de deo ex tpe significent diuinã essentiã.
Utr̃ nomĩa relativa q̃ de deo dicuntur ex tpe ponãt aliquam relatiõez realiter existentẽ in deo.

DI. XXXI

Utrũ eq̃litas in diuinis aliq̃d ponat
De appropriatiõe in cõi z quõ essentialia attributa p̃sonis diuis appropriantur.
De appropriatione Hilarij.
De appropriatione Augustini.
Quõ intelligat illud Augustini. oĩa vnum p̃pter patrem z̃c.

DI. XXXII

Utrũ p̃r diligat filiũ spũsancto.
Utrũ pater diligat se spũsancto.
Utr̃ p̃r z filiꝰ nos spũsancto diligãt
Utrum pater sit sapiẽs sapientia genita.
Utrũ filius sit sapiẽs/sapia ingenita.

DI. XXXIII.

Utrum p̃prietates p̃sonaruz sint diuina essentia.
Utrũ p̃prietates sint ipe p̃sone.
Utr̃ p̃prietas sit in p̃sonis z in essẽtia.
Utrũ de p̃petatibus p̃nt p̃dicari adiectiua essentialia z p̃sonalia.
Utrũ de numero notionum liceat diuersimode opinari.

DI. XXXIIII

Utrũ essentia sit p̃sona z econuerso. vl aliud natura z aliud res nature
Utr̃ possit dici tres p̃sone vniꝰ essentie.
Quõ appropriat̃ p̃ri potẽtia. filio sapiẽtia. bonitas spũsancto.
Utrũ de deo possit aliquid translatiue dici.
A q̃bus rebus sit deus translatiue nominandus z a q̃bus non.

DI. XXXV

Utrum in deo sit scientia.
Utrũ deus habeat tm̃ sui sciam vel etiam aliorũ.
Utrũ deus de alijs a se habeat propriã z certam sciam.

Utrũ scia dei sit vnita nostre scie.
Utrũ scia dei possit dici vniuersalis vel pticularis vel potẽtia vel in habitu sicut nostra scia.

DI. XXXVI.

Utrũ deus cognoscat singula.
Utrum deus cognoscat mala
Utrũ in deo sunt ea que ipe nouit.
An idee rez sint.
An sint plres idee vel vna tñ.
An oim rerũ idee sint in deo.

DI. XXXVII

Utrũ deus sit in oibus rebus
Quot modis deus dr esse in rebus.
Utrum deus sit vbiq.
Utrũ soli deo cõueniat esse vbiq; an possit alteri cõuenire.
Utz esse vbiq; deo cõueniat ab eno
Utrũ angelus sit in loco.
Utrũ vnus angelus possit simul esse in pluribus locis.
Utrũ plures angeli possint esse i vno loco simul.
Utrum angelus moueat.
Utrum angelus motu suo ptranseat mediũ.
Utz mot9 angeli sit in tpe vl in nũc.

DI. XXXVIII

Utrũ scia dei sit causa rerum.
Utrũ deus oia vniformit cognoscat
Utrũ scia dei sit enunciabiliũ.
Utrum scia dei sit eozñ q̃ non sunt
Utrũ scia dei sit ptingentium.

DI. XXXIX.

Utrũ de9 possit nõ scire illud qõ scit.
Utrũ deus possit scire illõ qõ nescit. vel plura q̃ sciat.
Utrum deus sciat infinita.
Quid sit in deo ꝓuidentia fm rem.
Utrum ꝓuidentia sit oim.

DI. XL

Utrũ p̃destinatio sit aliq̃d in creatra vel tm in deo.
Quid noiat p̃destinatio in deo vl ad q̃d refertur.
Quozũ sit p̃destinatio vtrũ tm eozũ que sunt.
De certitudine p̃destinationis vtruz certa sit.
Quid sit reprobatio fm rem.
Utrũ de9 sit cã obduratiõis z excecatiõis q̃ reprobatiõi respondent.

DI. XLI

Utrũ electio cõueniat deo ab eno.
De ordine p̃destinatiõis ad electiõz qõ illozũ p̃cedat.
Utrũ p̃scia meritoz sit cã p̃destinationis vel reprobationis.
Utz p̃destinatio innit meritis z oratiõibus sanctoz.
Utrũ de9 sciat nũc oẽ qõ olim sciuit.

DI. XLII.

Utrũ potẽtia deo cõueniat vel non.
Utrũ in deo sit vna potẽtia vel plres
Utrum deus possit q̃q̃d alteri ẽ possibile.
Utrũ possit facere impossibilia.
Utrum aliq̃d sit simplicit impossibile z possibile. fm causas inferiozes z supiozes.

DI. XLIII.

Utrũ potentia dei sit infinita.
Utrũ oipotentia dei sit creature cõmunicabilis
Utrũ deus opet de necessitate nature sue.
Utrũ deus opet ex necessitate sue iustitie.

DI. XLIIII.

Utrũ deus singulas res poterat facere meliozes.
Utrũ deus potuerit facere melius ip sum vniuersum.
Utrum excellẽtissimas creaturas. s. aiam christi z beatã vginem potuerit facere meliozes q̃ fecerit.
Utrum q̃q̃d deus olim potuit facere modo possit.

DI. XLV.

Utrũ in deo sit ponere voluntatem.
Utrũ voluntas dei sit ipi9 tñ sic obiecti vel etiã aliozum.
Utrũ voluntas dei sit cã oim eozum q̃ fiunt.
Quid est voluntas signi z voluntas bñplacti.

DI. XLVI

Utz de9 velit oẽs hoies saluos fieri
Utrum mala fieri sit bonũ.
Utrũ malũ sit de pfectiõe vniuersi
Utrũ deus velit mala fieri

DI. XLVII

Utrum voluntas bñplacti ip efficaciter impleat.
Utrum p̃ter voluntatẽ dei aliq̃d fiet
Utrum illud qõ fit p̃ter voluntatem dei obsequat voluntati eius.
Utrum qõ est p̃ter voluntatẽ dei possit eius p̃cepto subiacere

DI. XLVIII.

Utrum voluntas hominis voluntati diuine cõformari possit.
In quo attendat p̃ncipalis conformitas humane voluntatis ad diuinam.
Utrũ ad illam p̃ncipalẽ cõformitatẽ omnes teneant.
Utrũ tenemur cõformare voluntatem nostram volũtati diuine etiam in volito.

Expliciũt problemata sancti Thome super primo libro sententiarum, numero. cclxxj.

Prologus

Quiētes aliq̄d de penuria ac tenuitate nostra cū paupercula in gazophilatiuz dñi mittere: ardua scādere. opus vltra vires nostras agere p̄sumpsim⁹. ꝓ summationis fiducia: laborisq; mercede in samaritano statuētes. quib⁹ platis in curatione semiuiui duobus denarijs: superogāti cuncta redderc p̄fessus ē. Delectat nos vitas pollicenti: ꝑ terret imminēsitas laboris. Deside riū hortat̄ pficiendi: ꝑ dehortat̄ ifirmitas deficiēdi. quā vincit zel⁹ dom⁹ dei. Quo inardescētes: fidem nr̄am adūsus errores carnaliū atq; aīmaliū hoīm: dauidice turris clipeis munire. vl̄ poti⁹ munitā ostendere. ac theologicarū inq̄sitionum abdita apire. necnō ⁊ sacrōz eccl'iasticōrū p̄ncipiōrū intelligentie nr̄e noticiaz tradere studuim⁹. nō valentes studiosōz fratz votis iure resistere. eoz in xp̄o laudabilib⁹ studijs: lingua ac stilo nos fuire flagitātiuz. q̄s bigas in nob agitat xp̄i caritas. Quā uis non ambigam⁹ oēm hūani eloquij sermonem. calūnie atq; ꝓtradictiōi emulōz: sp fuisse obnoxiū. Quia dissentientib⁹ voluntatū motibus: dissentiens q̄z fit animorum sensus. vt cū oē dictū veri rōe p̄fectū sit: tñ dum aliud alijs aut videt̄ aut cōplacet. veritati vel nō intellecte: vel offendenti: impietatis error obnitat̄. ac voluntatis inuidia resultet. quā deus seculi hui⁹ opatur in ill'd̄ diffidentie filijs: q̄ nō rōi voluntatem subijciūt. nec doctrīe studiū ip̄ēdūt. ꝑ his q̄ sōniarūt sapie vba coaptare nitūt̄. nō veri ꝑ placiti rōez sectātes. Quos iniq̄ volūtas nō ad intelligētiā vitat̄: ꝑ ad defensionē placētiū icitat. non desiderantes doceri veritatē: ꝑ ab ea ad fabulas cōuertētes auditū. Quoz p̄fessio ē magis placita q̄ docēda ꝙquirere. nec docēda desiderare: ꝑ desideratis doctrinā coaptare. habent rationē sapie in supstitiōe. q: fidei defectionē sequit̄ hypocrisis mendax. vt sit vel in vbis pietas: quaz amiserit ꝙscīa ipsamq; simulatā pietatē: omni vboz mendacio impiā reddūt. falsc doctrine institutis: fidei sanctitatē corrūpe molientes. auriūq; p̄ruriginem sub nouello sui desiderij dogmate alijs ingerentes. q̄ ꝙtentioni studentes: ꝓra veritatē sine federe bellāt. Inter veri nāq; assertionē ⁊ placiti defensionem: ꝓtinax pugna est. duz se ⁊ veritas tenet: ⁊ se volūtas erroris tuet̄. Horum igit̄ deo odibilē eccl'iam euertere atq; ora opilare: ne virus neq̄tie in alios effūdere queant. ⁊ lucernā veritatis in cādelabro exaltare volētes. in labore mlto ac sudore: hoc volumen deo p̄stante compegim⁹. ex testimonijs veritatis in eternū fūdatis: in quatuor libris distinctū. In quo maiorum exempla doctrināq; repies. in quo p dñice fidei sincerā p̄fessionē: viperee doctrie fraudulentiā p̄didim⁹. aditū denōstrāde veritatis cōplexi: nec piculo impie p̄fessionis inst̄i. tempato inter vtrūq; moderamine vtētes. Sicubi vo pax vox nr̄a insonuit: non a paternis discessit limitib⁹. Non igit̄ debet hic labor cuiq; pigro vel multuz docto videri supfluus: cū multis impigris: multisq; indoctis. inter q̄s etiā mihi sit necessarius. breui volumīe complicās patrīas: apositis eoz testimonijs. vt non sit necesse q̄renti: librōz numerositatem euoluere. cui breuitas q̄d q̄rit̄ offert sine labore. In hoc aūt tractatu: nō solū piū lectorem: ꝑ etiam liberū correctorem desidero. maxie vbi p̄funda vsat̄ veritatis q̄stio. q̄ vtinā tot haberet inuentores: quot habet contradictores. Et aūt quod querit̄ facilius occurrat: titulos q̄bus singulorū librōrū capitula distinguunt̄: p̄misimus.

Iste liber dictus ē sentētiarz. eo q̄ snias antiquoz patrū et doctorum de catholicis veritatibus hincinde collectas summatī cōphēdit. Et p̄ma sui diuisione diuidit̄ in tres ptes. s. in proemium. tractatū ⁊ epylogum. Prima ps proemialis incipit in p̄ncipio libri. ⁊ extēdit se vsq; ibi. Veteris ac noue. Tractatus vo ab inde vsq; ppe finē libri. vbi dr. Hec de pedibus sedentis sup̄ solū excelsuz. Epylogus aūt ab inde vsq; ad finē libri tot⁹. Proemium inq̄tū q̄ restat ad p̄s legendū diuiditur in tres ptes. In quaz p̄ma reddit studētes beniuolos Et hoc a p̄ncipio libri vsq; ibi. Doz igit̄ deo odibilem. In scda reddit eos dociles. Et hoc a loco iam dicto vsq; ibi. Nō igit̄ debet hic labor. In tertia facē eos attētos. Et hoc a textu iam vltio allegato vsq; ad finē p̄emij. Et hec ē snia mgr̄i in hoc p̄hemio i generali. In spāli aūt ei⁹ snia sūmaria stat in hac ꝯclusiōc triptita. Sicut p hoc q̄ mgr̄m ad cōpilationem hui⁹ libri cause attrahētes causis retrahētib⁹ pl⁹ mouerūt: ip̄i⁹ libri auditoz beniuol⁹ efficit̄. Sic p q̄tuor causaz eius assig̃tione docil' reddit̄. ac per eiusdē vtilitatis exp̄ssionem attētus ꝙstituit̄. Prima ps hui⁹ ꝯclusionis p̄bat̄ sic. Quilibz bon⁹ discipulus debz tm̄ beniuolētie alicui⁹ doctrīe studio impēdere q̄tū mgr̄ suus studet beniuole tradere. q: alꝫ esset ingr̄tus. ⁊ p ꝙsequēs nō bonus discipulus. Sz mgr̄ tam beniuolus ad traditiōz hui⁹ libri doctrine extitit: q̄ cās retrahētes nō p̄derās vt doctrinam traderet hñc libz̄ compilauit. Igit̄ p hoc q̄ causis retrahētib⁹ cās attrahētes mgr̄ i hui⁹ volumīe edi

Tituli

tione ꝓtulit. quẽlibet eiꝰ studentẽ ꝑ suã beniuolẽtiã beniuolũ ad eiꝰ studiũ efficit. vt intendit ꝑma ps hꝰ ꝯclusionis. Maiorhꝰ rõis ẽ manifesta. Minorẽ autem ponit mgr̃ in lr̃a dicẽs q̃ iõm cupientẽ aliq̃d mittere de penuria ac tenuitate scie ⁊ ingenij in gazophilatiũ dñi. i. in doctrinã sacre sẽpture: in quo oẽs scti ꝓres exposuerũt sua opa. attrahit cũ desideriũ ꝓficiẽdi. sz retrahit eũ defectꝰ scie ⁊ ingenij. vel retrahit cũ alia cã. s. altitudo materie hꝰ opis: ⁊ magnitudo laboris. Et ꝑ oppositũ statim subiungit cãm ꝯtrariũ mouẽtẽ ⁊ attrahẽtẽ q̃ ẽ ꝯfidẽtia diuini auxilij. ⁊ ꝓmiũ a xp̃o ꝓmissũ. Sz ꝓdictas cãs mgr̃m retrahẽtes ab hꝰ opis cõpilatiõe vincit amor intẽsus. quẽ mgr̃ hz ad eccl̃iaz. quo inflãmatꝰ opꝰ aggredit. Et suã intentiõez ꝓncipaliter dicit circa tria xp̃sari. s. circa fidei defensionẽ. catholice veritatis explanationẽ. ⁊ sacrorꝫ manifestatiõz. Scõa ps hꝰ cõclusionis ꝓdicte. s. q̃ ꝑ assignationẽ q̃tuor causarꝫ istꝰ libri auditor efficit docil̃: ꝓbat sic. Tanto cuiuslibet scie seu doctrie auditor reddit magis docil̃: q̃to ipa scientia habuerit cãs. finalẽ fructuosiorẽ. efficiẽtẽ ineffabiliorẽ. materialẽ certiorẽ. ⁊ formalẽ aptiorẽ. Sz huiꝰ libri scia hz cãm finalẽ fructuosissimã. materialem certissimã. efficientẽ ineffabilissimã. ⁊ formalem aptissimã. ergo causarꝫ huiꝰ scie assignatio eiꝰ auditoribus ẽ docibilitatis mĩstratio. vt sonat scõa ps conclusionis ꝓmisse. Maior hꝰ rõnis est euidẽs. sed minorẽ ponit mgr̃ in lr̃a cũ dicit. Horũ igit̃ deo odibilem ⁊c. Prõo ponit cãm finalẽ duplicẽ. s. destructiõz erroris ⁊ manifestationẽ veritatis. Scõo ponit cãm efficientẽ sil̃r duplicẽ. s. ꝓncipalẽ sicut est deꝰ. ⁊ minus ꝓncipalẽ seu instrumẽtalẽ. sicẽ seipm. Tertio materialẽ. s. auctoritates sacri canonis. ⁊ sanctorꝫ ꝓm̃ssiõas. Quarto cãm formalẽ. s. formã tractatꝰ. q̃ cõsistit in distinctõe hꝰ opis: i libros' distinctiões ⁊ capitula. Et etiã formã tractãdi q̃ ẽ idẽ qꝺ modꝰ agendi. i. diuidẽdi vl̃ exẽpla ponẽdi. Tertia ps eiusdem ꝯclusionis. s. q̃ ꝑ expl̃sionẽ vtilitatis doctrie huiꝰ libri: discipulus eiꝰ attẽtus ꝯstituat. ꝓbat sic. Quãto maioris vtilitatis existit doctria alicꝰ libri seu scie cũctis eiꝰ auditoribꝰ: eosdẽ reddit magis attẽtos. sed huius libri scia seu doctrina est maxie vtilitatis. ergo q̃ hmõi vtilitates suos auditores reddit attentos. Maior huiꝰ rõnis ẽ nota. Minor ꝓbat ex lr̃a in q̃ mgr̃ dicit: q̃ iste labor nõ est superfluus: sed ẽ necessarius. eo q̃ illa q̃ alibi sparsim ⁊ diffuse pcontãt in ipo breuit̃ tractant̃. ita q̃ nõ sit necesse librorum numerositatẽ pcurrere: cum breuitas ea q̃ collecta sunt in hoc libro ꝓmpte offert quasi sine labore. Et hec est sn̄ia huius ꝓhemij in ꝓncipali.

Incipiunt Rubrice libri primi. Distinctio prima.

Omis doctria est

de rebus vel de signis.
De rebus q̃bus fruendũ est vel vtendũz. ⁊ de his que fruunt̃ ⁊ vtunt̃.
Quid sit frui vel vti.
DI. II. De trinitate ⁊ vnitate.
Que fuerit intentio scribentiũ de trinitate
Quis ordo sit Ꝟuãdul̃ cũ de trinitate agit̃
De testimonijs veteris testamẽti q̃bus trinitatis mysteriũ declarat̃.
De testimonijs no. testa. ad idẽ ꝓtinẽtibꝰ.
DI. III. De cognitione creatoris ꝑ creaturas in q̃bus trinitatis vestigiũ apparet.
De imagie ⁊ sil̃itudie trinitatl̃ i aĩa hũana
De sil̃itudine creãtis ⁊ create trinitatis.
De trinitatis vnitate.
DI. IIII. Utrũ deus pr̃ se deũ genuerit.
Utrũ trinitas de vno deo ꝓdicet̃ sic̃ vnꝰ deus de tribus psonis.
DI. V. Utr̃ diuina essentia genuerit filiũ. vel genita sit a pr̃e. vel de ipa natus sit filius. vel spũssanctus ꝓcesserit.
Q̃ filius nõ est de nihilo: sed de aliq̃. nõ tm̃ de materia. sic ⁊ spũssanctus.
Quare ⁊bum pr̃is dicat̃ filius nature.
DI. VI. Utrũ pr̃ volũtate genuerit filium an necessitate. ⁊ an volẽs vl̃ nolẽs sit deꝰ
DI. VII. Utrũ pr̃ potuerit vl̃ noluerit gignere filiũ.
An posse gignere filiuz sit aliq̃ potentia in pr̃e que non sit in filio.
DI. VIII. De veritate ac ꝓpetate diuine essentie.
De incõmutabilitate eiusdẽ.
De simplicitate eiusdem.
De coꝛpali ⁊ spũali creatura: quõ sit multiplex ⁊ nõ simplex.
Q̃ deus cũ sit simplex. tm̃ multiplex dicit̃.
Q̃ dei simplicitas nulli ꝓdicamẽtoꝫ subiacet
Q̃ deus abusiue dicit̃ suba. (jcit
Q̃ nõ est aliq̃d in deo qꝺ nõ sit deus.
DI. IX. De distinctiõe triũ psonarũ.
De coeternitate pr̃is ⁊ filij.
De ineffabili ⁊ iintelligibili generatõis mõ
Utrũ debeat dici ꝑ gignit̃ filius vel semper genitus est.
De obiectionibus hereticoꝫ nitentiuz ꝓbare filiũ nõ esse coeternũ patri.
DI. X. De spũsancto q̃ amor pr̃is ⁊ filij ꝓprie dicit̃. cũ sit in trinitate amor q̃ ẽ trinitas. sicut ⁊bum ꝓpe dicit̃ sapia. et tm̃ tota trinitas dicit̃ sapia.
Q̃ eadẽ noia ꝓpe ⁊ vniuersaliter accipiunt̃
Q̃ spũssanctꝰ sic̃ pr̃i ⁊ filio est cois. ita cõmune nomen habet ꝓpriũ.
DI. XI. Q̃ spũssanctꝰ procedit a pr̃e ⁊ filio. quem tm̃ greci a filio ꝓcedere diffitent̃.
De cõuenientia latinoꝫ ⁊ grecoꝫ in sensu ⁊ differentia in ⁊bis.
DI. XII. Utrũ spũssanctus ꝑius vl̃ pleniꝰ procedat a pr̃e q̃ a filio.
Q̃ spũssanctus ꝓncipaliter ⁊ ꝓprie dicit̃ procedere a patre.
DI. XIII. Quare spũssanctꝰ cũ sit de suba pr̃is nõ dicat̃ genitus: sed tm̃ ꝓcedens.
Cur filius dicat̃ ꝓcedere. cũ spũssanctꝰ nõ dicat̃ gigni.

Q nō pōt mortal' distinguere inter generationē filij ⁊ pcessionē spūssancti.
Utrū spūssanct⁹ debeat dici ingenit⁹ cum non sit genitus.
DI.XIIII. De gemina pcessione spūssancti. tpali ⁊ eterna.
Q non solū dona spūssancti. sed etiaz spūs deus dat hoibus ⁊ mittit.
An viri sancti possint dare spūmsanctum
DI.XV. Q spūssanctus a seipo dat. ⁊ filiꝰ a seipo mittit.
Quō intelligenda sit missio vtriusqz.
Q a spūsancto etiam filius sit missus
Q filius etiam sit datus a se ipo
Quō itelligēdū sit illud. A meipo nō veni
Utrū semel tm sit filius missus. an sepe.
De duobus modis missionis filij.
Q fm alterū modū sel' sit missus. fm alterū sepe. ⁊ fm alterū modū dicit missus i mūdum. fm alterū non.
Quare pater non dicit missus.
Q filius ⁊ spūssanctus non sunt q̄si minores pre qz missi.
DI.XVI. De missione spūssancti q̄ fit duobus modis. visibilit ⁊ inuisibilit.
Q filius fm q hō non mō pre ꝙ spūsancto etiam minor est.
DI.XVII. Q spūssanctus est charitas q̄ diligimus deū ⁊ primū.
Q supna dilectio est deus. nec pr vt filius sed im spūssanctus.
Q nō est dictū illud p cām. Dei caritas ē. sicut illud. Tu es patia mea ⁊ spes mea.
Quō spūssanctꝰ mittat vel det nobis.
Utrū spūssanctꝰ augeat i hoie vl' minꝰ vel magis habeat vl' det. ⁊ an detur hīnti vl'
Q alicq dicūt charitatē dei ⁊ (nō hīnti. primi nō esse spūmsanctū.
DI.XVIII. Utrū pcedendū sit p donū dari dona.
Utrū spūssanctus eadem rōe dicat donuz qua datū siue donatū.
Q sicꝰ filiꝰ nascēdo accepit nō tm vt eēt filius ꝙ etiā eēntia. ita spūsctūs pcedēdo accepit: n tm vt eēt donū ꝙ etiā vteēt eēntia
Q spūsctūs dr donū ⁊ donatuz fm duos modos pdictos pcessiōis q̄ fm q donū est refert ad prem ⁊ filiū. fm q datuz ad eū q̄ dedit. ⁊ ad eos q̄bus dat
An filius cū sit nobis datꝰ possit dici nost vt spūssanctus.
Utrū spūssanctus ad seipm referat.
DI.XIX. De qualitate triū psonarū.
Q eternitas ⁊ magnitudo ⁊ potētia i deo vnū sunt. ⁊ si videant diuersa.
Q aliq̄ psonaz alia nō excedit magnitudine. qz nō ē maior vna psōa alia. nec maiꝰ aliq̄d due q̄z vna. nec tres q̄z due vl' vna
Quō dicit pr esse in filio ⁊ filius in pre. et spūssanctus in vtroq.
Q nulla psonaz ps est in trinitate.
Quare tres psone dicant summe vnū.
Cū dicim⁹ tres psonas esse vnā subaz vel essētiā. nec vt genꝰ de spēb⁹. nec vt speciē de indiuiduis pdicam⁹. qz nō ē eēntia genus ⁊ psona spēs. vl eēntia spēs. ⁊ psone
Q nec fm materialē cām (indiuidua dicunt tres psone vna essentia.
Nec ita dicunt tres psone vna essentia vt tres hoies vna natura vel vnius nature
Utrū tres psone differāt in numero q̄ in p prietatib⁹ distinc e sunt.
Quare tres psone sit non sint maius aliq̄d q̄z vna.
Q deus nō est dicēdus triplex ꝙ vnus.
DI.XX. Q aliqua psonarū nō excellit aliam potentia.
Q non minus potest filius q̄z pater.
De obiectionibus hereticis ⁊tra h: et responsionibus catholicis.
DI.XXI. Quō possit dici solus pr. vel solus filius vel solus spūssanc.us: cum sint insepabiles.
Utrū debeat dici solus pr est deus. vel solus filius est deus. vel solus spūssanctus est deus. an pr est solus deus. filius est solus deus. spūssanctus est solus deus.
Quō trinitas dicat solus deus: cū ipa sit cū spiritib⁹ ⁊ animabus sanctis.
DI.XXII. De noim differentia q̄bus vtimur loquentes de deo.
De his que tpaliter deo cōueniūt ⁊ relatiue dicunt.
De hoc nomie quod est trinitas.
De his que tpaliter deo cōueniūt. ⁊ nō relatiue dicunt.
De his q̄ ppie ad singlas psonas ptinēt. ⁊ de his q̄ vnitatē essentie significant.
DI.XXIII. De hoc noie qđ est psona. qđ cum fm subam dicat. tm nō singulariter: ꝙ plaliter accipit in summa.
Qua necessitate dictū sit tres psōe a latinis ⁊ a grecis tres hypostases vel sube.
Quare nō dicimus pr̄em ⁊ filiū ⁊ spūsancti esse tres deos vt tres psonas.
Cur nō dicim⁹ tres essentias vt tres psōas
Q in trinitate nō est diuersitas vel singularitas vel solitudo. sed vnitas ⁊ trinitas ⁊ distinctio ⁊ idemptitas.
Q non debet dici deus multiplex.

Tituli

DI.XXIIII. Quid significet his noibus vnus vl vna. duo vl due. tres vl tria. trinus vl trinitas. pl's vl plalitas. distictio vl distincte. cūs his vtimur loquētes d deo

DI.XXV. Quid significet hoc noie psōa in plali numero. s. cum dicit psone.

De triplici acceptiōe huius nomis psona in trinitate.

Ex quo sensu dicat alia psona pris. alia filij. alia spūssti. siue ali' in psona pr'. ali' in psona fili'. alius in psona spūssanctus

DI.XXVI. De hoc nomie hypostasis.

De ppietatibus psonaz. et de noibus earum relatiuis.

Q nō oia dicunt de deo fm substantiam. q̄dam eni fm relationē. non tm fm accidens.

Quare dicat ppriū esse vnigeniti filiū dei esse. cū etiam hoies sint filij dei.

Q hō dicit filius trinitatis. et trinitas pater hominū.

Q spūssanctus eadē ppietate donū dicit qua spūssanctus. et vtroq; mō relatiue ad patrem et ad filium.

Utrū pater vel filius vl trinitas ipa possit dici spūssanctus.

Q nō oia q̄ relatiue dicunt suis ad se vicissim respondent vocabul.

DI.XXVII. Que sint ille ppietates quibus distinguunt psone.

Q nō omnino est idem dicere esse patrez et genuisse vel habere filiū.

Q ppietates determināt hypostases nō substantiam.

De generali regla eorū (stātiā. i. naturā q̄ ad se. et eorū que relatiue dicunt.

An fm sbam dicat deus de deo et hmōi.

DI.XXVIII. Q nō tm tres sint ppietates psonarū.

An solus pat debeat dici nō genit'. vl nō filius sicut dicit ingenitus.

De ppietate quā notat ingenitus.

Rnsio Ambrosij ꝫ arrianos de ingenito.

An diuersum sit esse prem et filiū esse.

Si sapia genita dicit fm relationē. vl fm substantiam.

De imagine. (substātiā

DI.XXIX. De pncipio.

Q ab eterno pr ē pncipiū et filius: sed nō spi-

Quō pr sit pncipiū filij. et ipe (ritussctūs. cum filio spūssancti.

An eadem notiōe pr et filius sit pncipiuz spūssancti.

DI.XXX. De his que tpalit de deo dicūtur. et relatiue fm accidēs. qđ nō deo sed creaturis accidit.

An spūssanctus dicat datū vel donatū relatiue ad se cū a se dct.

DI.XXXI. An filius dicat equal vl simil patri fm sbam.

De snia sancti lhylarij qua trinitatem psonarum ppriam ostendit

Quare patri attribuit vnitas.

Quare pat et filius dicant esse vnū vl vn' deus. sed nō vnus.

Quare dicit equalitas esse in filio.

Quare in spūsancto dicit esse vtus. cōcordia vel connexio.

DI.XXXII. Utz pr vl fili' eadē dilectiōe se diligāt q̄ procedit ab vtroq;. i. spūsancto

Utrū pr sit sapiens sapia qua genuit.

An filius sit sapiēs seipo vel p seipm.

An vna sit tm sapia patris.

Sicut in trinitate ē dilectio q̄ ē trinitas. et tm spūssctūs ē dilectio q̄ nō ē trinitas. nec iō sunt due dilectiones. ita et de sapia

Quare pr nō dz sapiēs sapia genita. sic dicit diligēs dilectiōe q̄ ab ipo procedit.

DI.XXXIII. Utrū ppietates psonarum sint ipe psone vel diuina vsia.

Quō ppietates possint esse in natura dei nec eam determinent.

DI.XXXIIII. De vbis lhylarij quib' fm prauoz intelligentiā videt dicere nō idē esse diuinā natura et rem nature. et nō idē esse deū et quod dei est.

Utrū ita possit dici vn' de' triū psonaz. vt dr vna essentia triū psonaz et tres p one vni' dei. vt tres psone vni' essentie.

Q potētia sapia. bonitas in scpturis ad intra dum ad psonas distincte referunt.

Quare pri potētia. filio sapia. spūisctō bonitas tribuat. cum sit vna sapia. potētia bonitas triū.

De hoc noie homousion. vbi in autoritatem receptū sit. et qđ significet.

DI.XXXV. De scia. pscia. puidentia. dispositione et pdestinatione dei.

De q̄bus sit pscientia vel puidentia.

De q̄bus dispositio.

De q̄bus pdestinatio.

De q̄bus puidentia.

De q̄bus sapia vel scientia.

Utrū pscia vel dispositio vel pdestinatio dei esse potuerit. si nulla essent futura

Q scia dei de tpalibus est et eternis.

Quō oia dicunt esse in deo et vita in eo

DI.XXXVI. Utrū oia debeant dici esse i dei essentia: vt in dei cognitiōe vel pscientia esse dicunt.

Qua rōe bōa dicunt esse i deo et nō mala.

Utrū idem sit omnia esse ex deo. et p ipsuz et in ipo.

Q omnia sunt in quolibet trium. ⁊ p ipsuz ⁊ in ipo.
Q nō oia q̄ ex deo sunt etiam de ipo sunt.
DI.XXXVIII. Quibus modis dicit esse deus in rebus.
Q de⁹ nō vbicūq; est habitat. ꝑ ecōuerso.
Ubi erat deus anteq̄ esset creatura.
Q deus cū sit in omibus rebus essentialit̄ non tñ coinquinant̄ sordibus rerū.
Cū deus sit vbiq; ⁊ sp. non tñ local: nec loco nec tpe mouet̄.
Quibus modis aliq̄d dicat̄ locale vel circūscriptiblie.
Quid sit mutari ꝑm tempus.
Utrū spūs creati sint locales ⁊ circūscriptibiles.
Q deus est vbiq; sine locali motu.
DI.XXXVIII. An scientia vel p̄scia dei sit causa rerum vel ecōuerso.
Utrū p̄scientia dei possit falli.
DI.XXXIX. Utrum scientia dei possit augeri. vel minui vl̄ aliquo mō mutari.
An deus possit nouiter vel ex tpe scire vl̄ p̄scire aliq̄d.
Utrū deus possit scire plura q̄ scit.
Q deus ⁊ sp ⁊ simul scit omia.
DI.XL. An aliq̄s p̄destinat⁹ possit damnari: vel reprobus saluari.
Quid sit reprobatio dei: ⁊ in q̄bus cōsideretur: ⁊ q̄s sit p̄destinatiōis effectus.
DI.XLI. Utrū aliq̄d sit meritum obdurationis vel misēdie.
De varijs sup hoc carnaliū opinionibus
An ea que scit sel̄ deus vel p̄scit sp sciat vel p̄sciat: ⁊ sp scierit ⁊ p̄scierit.
DI.XLII. De omnipotentia dei q̄re dicat̄ omnipotens. cum nos multa possimus q̄ ip̄e non potest.
Quō dicat̄ deus omnia posse.
Q omnipotentia dei ꝑm duo consideratur.
DI.XLIII. Innectio ꝫ illos q̄ deuz dicūt nil posse nisi qđ vult ⁊ facit.
DI.XLIIII. An deus possit facere aliquid melius q̄z facit: vel alio vel meliori mō.
Utrū possit deus sp omne qđ potuit.
DI.XLV. De voluntate dei que essentia dei est. ⁊ de signis eius.
Q licet idem sit deo velle qđ esse. nō tñ potest dici deus omnia esse que vult.
De intelligentia harū locutionū. deus scit vel deus vult. deus scit omia vel vult aliquid.
Q dei voluntas summe bona causa est omniū q̄ naturalit̄ sunt. cuius cā nō est q̄renda. q: p̄ma ⁊ summa causa est oīm.

Quibus modis accipit̄ dei voluntas.
Q p̄ceptio. phibitio. pmissio. cōsiliū. operatio: noie voluntatis interduz intelligūtur vel accipiunt̄.
Utrū deus velit ab oībus fieri ea q̄ p̄cipit. vel non fieri ea que phibet.
DI.XLVI. Q voluntas dei que ip̄e est in nullo cassari potest.
Quō intelligendū sit illud. Volui congregare filios tuos ⁊ noluisti. Et illud. Qui vult omnes hoies saluos fieri.
Utrū mala deo nolente vel volente fiant.
Quō intelligendū sit illud Augustini. mala fieri bonum est.
De multiplici acceptione boni.
Q mala vniuersitati valent.
Q in deo nō est causa vt sit deterior hō.
DI.XLVII. Quō voluntas dei de homine implet̄ quocūq; se vertat.
Ex quo sensu q̄dam dicunt fieri ꝫ dei voluntatem.
Quare p̄cepit deus oībus bona facere ⁊ mala vitare. ⁊ si non id ab oībus vult impleri.
Q hō aliqñ bona voluntate aliud vult q̄z deus. ⁊ mala idem qđ deus.
DI.XLVIII. Q dei volūtas p malas hominum voluntates implet̄.
Utrū placuerit viris sanctis q̄ xp̄s moreretur ⁊ pateret̄.
Utrū passiões sanctoꝝ debeamus velle.

Incipit primus liber de mysterio trinitatis.

DI. I. Eteris ac noue legi cõtinentiã diligẽti indagie: etiaz atq; etiã cõsideratib⁹ nobis p̃uia dei gr̃a inotuit sacre pagine tractatũ: circa res vel signa p̃cipue vsari. Ut eñ egregius doctor Aug⁹. ait in li. de doc. christiana. Omnis doctrina: vel rerum est: vel signoruz. Sed res etiam p̃ signa discuntur. Proprie aũt hic res appellant: q̃ non ad significãdũ aliq̃d adhibent. Signa vo quorum vsus est in significãdo. Eoz aũt: aliq̃ sunt quorũ omis vsus est in significando: non in iustificando. i. q̃bus nõ vtimur nisi aliq̃d significandi gr̃a: vt aliqua sacramenta legalia. Alia que non solũ significãt: sed cõferũt qđ intus adiuuet: sicut euangelica sacr̃a. Ex quo apte intelligit: q̃ hic appellẽtur signa. res ille videlicet q̃ ad significandum aliq̃d adhibent. Omne igit signum: etiã res aliq̃ est. Qđ eñ nulla res est. vt in eodem Aug⁹. ait: oino nihil est. Nõ autez ecõuerso ois res signũ est. qz non adhibet ad significandũ aliq̃d. Cũq; his intẽderit theologorũ speculatio studiosa atq; modesta. diuinã scripturã formã p̃scriptã in doctrina tenere aduertet. De his ergo nobis aditũ ad res diuinas aliq̃tenus intelligendas deo duce apire volẽtibus: disserẽduz est: z p̃mum de rebus. postea de signis disseremus.

Augusti.

De reb⁹ quibus fruẽduz est.

Augusti. De reb⁹ q̃b⁹ vtenduz est.

De reb⁹ que fruũt z vtũt

quid sit frui z vti.

De rebus cõmuniter agit. b

Id ergo in rebus cõsiderãdũ est: vt in eodẽ Aug⁹. ait. q̃ res alie sunt q̃bus fruendũ est. alie q̃bus vtendum est. alie q̃ fruunt z vtunt. Ille quib⁹ fruendũ est: nos btõs faciũt. Istis quibus vtendũ est: tendentes ad beatitudinẽ adiuuamur. z q̃si adminiculamur: vt ad illas res q̃ nos btõs faciũt puenire. eisq; inhererе possumus. Res vo q̃ fruunt z vtũtur nos sumus. q̃si inter vtraq; constituti z angeli z sancti. Frui aũt est amore alicui rei inherere ppter seip̃am. Uti vo ad qđ in vsum venerit referre. ad obtinẽdum illud quo fruenduz est. alis abuti ẽ nõ vti. Nam vsus illicitus abusus vel abusio nominari debet. Res igit q̃bus fruenduz est sunt pater z filius z spũs sanctus. Eadẽ tñ trinitas q̃dam summa res est. cõisq; omnibus fruẽtib⁹ ea. si tñ res dici debet: z nõ rerum oim causa: Si tñ z causa. Non enim facile põt inueniri nomen qđ tante excellẽtie cõueniat: nisi qđ melius dicit trinitas h̃: vnus deus. Res aũt q̃bus vtendũ est: mũdus est z in eo creata. Uñ Aug⁹. in eodem. Utendũ est hoc mũdo nõ fruenduz. vt inuisibilia dei p̃ ea que facta sunt intellecta conspiciant. i. vt de t̃palibus eterna capiant. Itẽ in eodẽ. In omibus rebus ille tñ sunt q̃bus fruendũ est: q̃ eterne z incõmutabiles sunt. Ceteris aũt vtendum est. vt ad illaz p̃fruitionẽ pueniat. Idẽ Augusti. in li. x. de tri. Fruimur cognitis in q̃bus ip̃is ppter se volũtas delectata ? quiescit. vtimur vo eis que ad aliud referim⁹ quo fruendũ est.

Augusti.

Item quid intersit inter frui z vti aliter q̃ supra. c

Notandum vero q̃ idẽ Aug⁹. in li. x. de tri. aliter q̃ supra accipiens vti z frui: sic dicit. Uti est assumere aliq̃d in facultatẽ volũtatis. Frui aũt est vti cũ gaudio: non adhuc spei: sed iaz rei. Jõq; ois q̃ fruit: vtit. Assumit eñ aliq̃d i facultatẽ volũtatis cũ fine delectatõis. Nõ aũt ois q̃ vtit: z fruit. si id qđ in facultatẽ volũtatis assumit: nõ ppter ip̃m. sed ppt alid appetit. Et attẽde qz vid⁹ Aug⁹. dicere illos frui tñ q̃ in re gaudẽt: nõ iã in spe. z ita in hac vita nõ videmur frui: s tñ vti. vbi gaudem⁹ in spe. cũ supra dictũ sit frui esse amore inherere alicui rei ppt se. Qualiter etiam hic multi adherent deo.

Augusti.

Determinatio eorum que videntur contraria. d

Hec ergo que sibi ? tradicere vident: sic determinam⁹: dicentes nos z h̃ z in futuro frui. s ibi ppie z p fecte z plene vbi p spẽm videbim⁹ q̃ fruemur. Hic aũt dũ in spe ambulamus: fruimur q̃dẽ. s nõ adeo plene. Uñ i li. x. de tri. Fruimur cognitis in quibus volũtas est. Idẽ in li. de doc. christiana ait. Angeli illo fruentes iã beati sunt. quo z nos frui desideram⁹. z q̃tũ in hac vita iã fruimur: vl p speculũ in enigmate. tanto nr̃am pegri-

Augusti.

nationem ⁊ tolerabilius sustinem⁹. ⁊ ardẽ
tius finire cupimus.

Alia determinatio. e

Potest etiam dici
q; qui fruit etiã in hac vita: nõ tm̃ hz gau-
dium spei. ꝫ etiã rei. q⁊ iã delectat in eo qõ
diligit. ⁊ ita iam rẽ aliq̃ten⁹ tenet. Constat
igit q; debem⁹ deo frui ⁊ nõ uti. Illo enim
vt ait Aug⁹. frueris quo efficieris btũs: ⁊
in q̃ spem ponis: vt ad id pueniaſ. De hoc
Augusti. idẽ ait in li. de doc. xp̃iana. Dicim⁹ nos ea
re frui quam diligim⁹ ppt̃ se. ⁊ ea re fruen
dum nobis esse tm̃ q̃ efficimur beati. ceteri
vo vtendũ. Frequent̃ tm̃ dicit frui cũ dele
ctatiõe uti. Cũ em̃ adest qõ diligit. etiam
delectationẽ secũ gerit. si tm̃ p eã trãsieris:
⁊ ad illud vbi pmanẽdũ est eam retuleris:
uteris ea. ⁊ abusiue non ppie dicer⁹ frui.
Si vo inheseris atq; pmãseris finem in ea
ponẽs leticie tue. tũc vere ⁊ ppie frui di-
cendus es. Qõ nõ est faciendũ nisi in illa
trinitate. i. summo ⁊ incõmutabili bono.

Utrum hominibus sit vtendum
vel fruendum. f

Luz aũt hoĩes qui
fruunt̃ ⁊ vtunt̃ alijs rebus res aliq̃ sunt.
Queritur vtrũ frui debeãt an uti: aut vtrũ-
Augusti. q;: Ad qõ sic respõdet Aug⁹. in li. de doc.
chr̃istiana. Si ppter se hõ diligendus est:
fruimur eo. si ppt̃ aliud: utimur eo. Uid⁹
aũt mihi ppter aliud diligẽdus. Q; em̃ p-
pter se diligendũ est: in eo cõstituit̃ btã vi-
ta. cui⁹ etiã spes hꝫ tpe nos ꝓsolat̃. In ho-
mine aũt spes ponẽda nõ ẽ. q⁊ maledictus
est q̃ hꝫ facit. Ergo si liq̃de aduertas. nec se
ipo q̃sq̃ frui debet. q⁊ nõ se debet diligere
ppter se. ꝫ ppter illud quo fruendum est.
Huic aũt ↄtrariũ vid⁹ qõ ap̃s ad Philemo
monẽ loquens ait. Ita frat̃ ego te fruar in
dño. Qõ ita determiat Aug⁹. Si dixisset
tm̃ te fruar: ⁊ nõ addidisset in dño. videre-
tur finẽ dilectiõis ac spem ꝓstituisse in eo.
Sz q⁊ illõ addidit: i dño se finẽ posuisse: eo
dẽq; frui significauit. Cũ em̃: vt idẽ aug⁹.
ait. hoiei deo fruer⁹. deo poti⁹ q̃q; hoie frue
ris.

Hic queritur an deus fruatur an
vtatur nobis. g

Bed cuz deus dili-
gat nos. vt frequent̃ scꝑtura dicit. q̃ ei⁹ di-
lectionẽ erga nos multũ cõmendat. Que-
rit Aug⁹. quõ diligit: an vt vtẽs: an vt fru
ens. ⁊ ꝓcedit ita. Si fruit̃: eget bono nr̃o. Augusti.
Qõ nẽo san⁹ dixerit. Ait em̃ pphã. Bono in li. de doc.
rũ meoꝝ nõ eges. Omne em̃ bonũ nr̃m vl̃ christiana.
ipe est: vel ab ipo est. nõ g̃ fruit̃ nob: ꝫ vti
tur. Si em̃ nec fruit̃ nec utit̃: non inuenio
quõ diligat nos. Neq; tm̃ sic utit̃ nob: vt
nos alijs rebus. Nos em̃ res q̃b⁹ utimur:
ad id referim⁹ vt dei bonitate pfruamur.
Deus vo ad suã bonitatẽ vsum nostrũ re-
fert. Ille em̃ miseret̃ nostri ppter suaꝫ bo-
nitatem. nos aũt nobis inuicẽ ppter illi⁹
bonitatẽ. Ille nr̃i miseret̃ vt se pfruamur.
nos vo inuicem nostri miseremur: vt illo
fruamur. Cũ em̃ nos alicui⁹ miseremur. et
alicui cõsulimus. ad eius q̃dẽ facim⁹ utili-
tatem eã q; ituemur. sed ⁊ nr̃a fit ↄsequẽs
cum miscẽdam quã alijs impendim⁹: nõ re-
linquit deus sine mercede Hec autem mer
ces summa est: vt ipo fruamur. Itẽ q⁊ bo-
nus est⁹ sumus. ⁊ inq̃tũ sum⁹: boni sum⁹.
Porro etiam q⁊ iustus est: nõ impune ma
li sumus. ⁊ inq̃tum mali sumus: intantum
etiã minus sumus. Ille ergo vsus quo no
bis, vtitur deus: non ad eius: sed ad nr̃am
utilitatem refert̃. ad eius vo tantũmõ bo-
nitatem.

Utrum vtendum an fruendus sit
virtutibus. h

Hic considerandũ
est. vtrum virtutibus sit vtendũ an fruen-
dum. Quibusdã vid⁹ q; eis sit vtendum ⁊
non fruendũ. ⁊ hoc confirmant autoritate
Aug⁹. q̃ vt p̃taxatũ est: dicit nõ esse fruen-
dum nisi trinitate. i. summo ⁊ incõmutabi
li bono. Itẽ dicunt ideo nõ esse fruendum
eis. q⁊ ppter se amãde nõ sunt. ꝫ ppt̃ eter-
nam beatitudinẽ. Illud aũt quo fruendũ
est: ppt̃ se amãdũ est. Sz q; vtutes ppter
se amãde nõ sint, imo ppter beatitudinem
so⁹ã. pbant autoritate Augustini q̃ in lib. Augusti.
xiij. de trini. ↄtra q̃sdam ait. Forte vtutes
q̃s ppter solam beatitudinẽ amam⁹. sic no
bis psuadere audent: vt ipaꝫ beatitudinẽ
non amemus. Quod si faciũt: etiam ipsas
vtiq; amare desistimus. quãdo illã ppter
quã solam istas amauimus: nõ amamus:
Ecce his vbis vid⁹ Aug⁹. ostẽdere q; vir
tutes: non ppter se. sed ppter solam beati-

tudinē amande sint. Nō si ita est: ḡ eis fruendum non est. Alīs vo contra vidr. s. q fruendū eis sit. qz ppter se petende ⁊ amāde sunt. Et hoc ꝓfirmant autoritate Ambro. qui ait sup illum locum epl̄e ad Gal. Fructus aūt spūs est charitas. gaudium. pax. patia ⁊c. hic nō notat opa sed fructꝰ. qz ppter se petenda sunt. si vo ppter se petenda sunt. ḡ ⁊ ppter se amāda. Nos autē hanc que vident autoritatū repugnātiam de medio eximere cupientes dicimꝰ: q virtutes ppter se petēde ⁊ amāde sunt: ⁊ tñ ppter solā btitudinē. ꝓpter se q̄dē amande sunt. qz delectant sui possessores sincera ⁊ sancta delectatōe. ⁊ in eis pariūt gaudiū spūale. Uerūtñ nō est hic cōsistendū: ꝫ vltra gradiendū. Non hic hereat dilectiōis gressus. neq; hic sit dilectiōis terminꝰ. sed referat hoc ad illud summū bonum cui soli oīno inherendū est. qz illud ppter se tm̄ amandū est. ⁊ vltra illud nihil q̄rendū est. Illud est enī supmus finis. Jō Augꝰ. dicit q eas diligimꝰ ppter solā beatitudinem: nō q̄n eas ppter se diligamꝰ. ꝫ qz idipm̄ q eas diligimꝰ: referimꝰ ad illud summū bonum cui soli inherendū ē: ⁊ in eo pmanendū. finisq; leticie ponēdus. q̄re vtutibus nō est fruēdū. Sz dicet aliq̄s. Frui ē amore inhercre alicui rei ppt̄ seipam: vt predictuz ē. Si ḡ ppt̄ se vtutes amāde sūt: ⁊ eis fruendū est. Ad qd̄ dicimꝰ i illa descptiōe vbi dr: ppter seipaz. intelligēdū est tm̄modo vt. s. amet ppter seipam tm̄: vt nō referat ad aliud. ꝫ ibi ponat finis: vt supza ostendit Augꝰ. dicens. Si inheseris atq; pmāseris finē ponens leticie. tunc vere ⁊ ppie frui dicēdus es. qd̄ nō est faciendū nisi i illa trinitate. i. summo ⁊ incōmutabili bono Utendū est ergo vtutibus: ⁊ p eas fruendum summo bono. Jta ⁊ de volūtate bona dicimus. Unde Augꝰ. in li. x. de trini. ait. Uolūtas est p quā fruimur: ita ⁊ p vtutes fruimur nō eis nisi forte aliq̄ vtꝰ sit deus: vt charitas. de q̄ post tractabit.

Augusti.

Epilogus. h

Omniū igitur que

dicta sunt. exquo de rebus specialiter tractauimus: hec summa est. Q alie sunt quibus fruendum est. alie quibus vtendū est. alie que fruunt ⁊ vtunt. ⁊ inter eas q̄bus vtendū est. etiaz q̄dam sunt p q̄s fruimur: vt virtutes ⁊ potentie animi. que sunt naturalia bona. De quibus omnibus anteq; de signis tractemus: agendū est. ac p̄mum de rebus q̄bus fruendū est. s. de sancta atq; indiuidua trinitate.

Jsta est secunda pars principalis

huius libri. In qua mgr̄ determinato phemio: incipit suum tractatū in q̄tuor libros ptiales dividere. Cuius ratio fm phm est. qz scientie secant quemadmodum ⁊res de q̄bus sunt. In quorum p̄mo libro magr̄ agit de deo absolute fm rationem sue naturalr̄ pfectionis. In secundo agit de eo inq̄tum eius potentia relucet in effectu creationis. In tertio agit de ipo inq̄tum claret eius sapientia in opere redēptionis. In quarto agit de eo inq̄tum eius bonitas seu clementia refulget in fructu glorificationis. Quantum igitur ad primum librum magister duo facit. Primo premittit quedam generalia quasi totiꝰ operis plibamina. Secundo suam intentionem exequitur. et hoc in p̄ncipio secunde distinctionis: que incipit ibi. Doc itaq; vera. In prima enīz huius libri distinctione magister tria facit. Primo determinat suū intentum. Secundo mouet questiones circa determinata. Tertio determinata breuiter recapitulat. Primum facit a p̄ncipio distinctionis vsq; ibi. Cum autem homīes. Secundū vo ab inde vsq; ibi. Omnia igitur que dicta sunt. Tertium vo ab inde vsq; ad finem distinctionis istius. Et in istis videtur stare sententia p̄sentis distinctiōis in generali. In speciali vo sententia magistri stat in tribus propositionibus. quarū prima est. Totaz sacram paginam eō stat specialiter circa res ⁊ signa versari. Et hanc p̄bat magister autoritate beati Augustini. vj. ca. de doctrina christiana dicētis. Omis doctrina vel rex est vel signorum. Et intelligit hic p signa non termínos significantes ad placitum ipius instituentis: sed quasdam res exteriores ex diuina ordinatiōe aliq̄d significātes. cuiusmōi sunt sacra cum suis materijs tam veteris q̄ noue legis. Per res vo intelligit res absolutas p terminos significabiles: q̄. s. ita esdunt sub determinatiōe cōsideratiōis sacre scripture: q̄ vltrꝰ nihil spāliter designāt. vt est deꝰ. xps creatura ⁊ hmōi. Q aūt sacra tam veteris q̄ noue legis aliq̄d significēt: patet. qz sacra veteris legis significabant inuisibilē grām quam non cōferebant. sacramenta vo noue legis significant gratiā inuisibilem. quam etiā conferunt q̄tum ex tpe ipoz. vt plenius patebit in quarto huius. Et subdit q omne signum est res aliqua. quia quod non est res aliqua. omnino nihil est. vt dicit Augꝰ. in eodē. ⁊ nō ecōtra omnis res est signū. qz alique sunt res nihil significantes. Et tandē subinfert q p̄mo sit determinandum de rebus. ⁊ postea de signis. Secūda ergo propositio est hec. Sola trinitate increata est ppie fruendum. Patet hec ppositio variis sanctoz̄ doctoruz autoritatibus. Et pbat rōe sic. Illo solo est fruendum quod ppter se ⁊ nullum alium finē est diligendum. sed hoc solū est trinitas increata. igit̄ ea tm̄ p ppie est fruendum. ⁊ per consequēs ppositio vera. Huius ratiōis maior ptz p descriptionem fruitionis in lra qua dicit. Frui est amori inherere alicui rei tm̄ tum ppter seipam. Minor probatur sic. Sola trinitas increata est nostrorum beatificatiua. igit̄ ipa sola est ppter se finaliter diligenda. Consequentia tenet ex verbis beati Augustini dicentis. Dicimꝰ ea re nos frui quā diligimus ppter se. ⁊ ea nob̄ fruendum esse tm̄ qua efficimur beati. Antecedēs ptz ex textu vbi dr. Res quibus fruendum est sunt pat̄ et filius ⁊ spūssanctus. ⁊ per consequēs propositio vera. Tertia ppositio est hec. Usus ⁊ fruitiōis distin-

ctionē accipimus penes relatiuam ⁊ absolutam dilectionis inhesionē. Patet hec ꝓpositio in textu ꝑ terminorū descriptionē. Vñ dicit. Frui est rei amore ⁊inhererecsolum ꝓpter seipam. Sed vtī ē rei amore inherere:non finaliter ꝓpter seipam. ſz inq̄tum ordinata est ad illam qua fruendum est. igitur ꝓpositio vera. Consequenter circa ista tria mouet dubia quorū primū est. An hominibus sit fruendum. Et dicendū est: q̄ non simplicit̄ sed in deo. Et cum dicitur. homo fruit̄ homine:sed deo fruit̄ in homine. Secundū est. An timor dei ad nos sit vsus vel fruitio. Dicendū est q̄ non sit vsus. q̄ deus non diligit aliq̄d ꝓpter aliud a se. sed omia diligit ꝓpter ipius ꝓpriam bonitatē. Tertiū est. An virtutibus sit fruendum. Respondet̄ q̄ nō nisi instrumentalit̄. eo q̄ nō querunt̄ ꝓpter se:sed ꝓpter beatitudinez ⁊ ꝓpter deū. Et in his stat snīa buī⁹ distinctiōis in spāli.

De mysterio trinitatī ⁊ vnitatī.

DI. II

Augusti.

Augusti.

Augusti.

Ambro. non erunt tibi alij dij pter me. Ecce ꝫ significauit vnitatem diuine nature. Deus em̃ ⁊ domin⁹ (vt ait Ambro. in .j ii. de tri. nomen est nature. nomen est potestatis. Jtez alibi deus loquens ad ℳoysen ait. Ego sum qui sum. ⁊ si quesierint nomen meum: vade ⁊ dic eis. Qui est misit me ad vos. Dicens enim Ego sum: non nos sumus: ⁊ qui est: non qui sumus. apertissime declarauit vnum solum deum esse. Jn cantico etiam Exodi legit. Domin⁹ omnipotens nomen eius. Non ait: domi: vnitatez volens significare. ℙersonarũ quoqꝫ pluralitatem ⁊ nature vnitatem simul ostẽdit domin⁹ in Geñ. dicens. Faciam⁹ hominẽ ad imaginem ⁊ similitudinẽ nostram. Dicens enim: faciamus ⁊ nostram: pluralitatem psonaꝝ ostendit. dicens vo imaginẽ:

Augusti. vnitatem essentie. Ut enĩ dicit Aug⁹. in li. de fide ad petrũ. Si in illa natura patris ⁊ filij ⁊ spũssancti vna esset tm̃ psona: non diceret faciamus hominẽ ad imaginem ⁊ similitudinem nostraz. Cum em̃ dic̃ ad imaginem. ostendit vnam naturaz esse: ad cui⁹ imaginem homo fieret. cum vo dicit: nostram. ostendit eundem deum non vnam: ꝫ plures esse psonas.

Apte ostendit qꝫ nec solitudo nec diuersitas nec singularitas ibi est sed similitudo. e

Hylarius **Hylarius quoqꝫ** li. iij. de tri. dicit his vbis significari qꝫ in trinitate nec diuersitas est nec singularitas vel solitudo. sed similitudo ⁊ pl'alitas siue distinctio. Ait enim sic. Qui dixit faciam⁹ hominẽ ad imaginem ⁊ similitudinem nostram: inuicem esse sui similes in eo qꝫ dicit imaginem ⁊ similitudinem nostram ostendit. Jmago em̃ sola nõ est. ⁊ similitudo nõ sibi est. neqꝫ diuersitatez duobus admisceri alterius ad alterum similitudo pmittit. Jtem idem in. iiij. li. Absolutius voluit intelligi significationem hanc non ad se esse referendam tm̃: dicendo faciam⁹ hominez ad imaginem ⁊ similitudinez nostrã. ℙfessio enim consortij sustulit intelligentiaz singularitatis. quia consortium aliqꝺ nec potest esse sibij̃pi solitario. neqꝫ rursum solitudo solitarij recipit faciamus. neqꝫ quisq̃ alieno a se loquit nostrã. vterqꝫ ergo sermo. s. faciamus ⁊ nr̃am: vt solitarium eum deuqꝫ nõ patit. ita neqꝫ diuersum a se alie numqꝫ significat. Solitario cõuenit factã ⁊ meã. Nõ solitario vo cõuenit dicere: faciamus ⁊ nr̃am. vterqꝫ sm̃o vt non solitarium tm̃. ita neqꝫ differentẽ esse vl' diuersũ esse significat. Nob̃qꝫ nec solitari⁹ nec diuersus est ꝓfitẽdus. Jta ꝫ de⁹ ad cõem sibi cũ deo imaginẽ eandẽqꝫ similitudinem hoiem repit̃ opari: vt nec significatio efficientis admittat intelligẽtiã solitudis. nec opatio cõstituta ad eandem imaginem vl' similitudinẽ patiat̃ diuersitatẽ diuinitat̃.

Quid ex verbis Hilarij intelligi debeat.

Jn his vbis Hylarius pluralitatẽ psonarum voluit intelligi noie ꝓsortij. atqꝫ cõsignificauit noie ꝓsortij vel pl'alitatis: nõ poni aliqꝺ ꝫ remoueri. ℙl'alitas enĩ vel consortiũ psonarũ cum dr: solitudo vl' singularitas negat̃. cum dicim⁹ pl'es esse psonas: significam⁹ qꝫ nõ est vna sola. Jõ hylari⁹ volẽs ista subtilit̃ ⁊ sane intelligi: ait. ℙfessio consortij sustulit intelligentiã singularitatis. Nõ dicit posuit aliqꝺ. Jta etiã cuz dicim⁹ tres psonas. singularitatẽ ⁊ solitudinem tollim⁹. Et qꝫ pr̃ nõ est sol⁹. nec fili⁹ ẽ solus. nec spũsctũs est sol⁹. significamus qꝫ nec pr̃ tm̃ ẽ ⁊ fili⁹. nec pr̃ tm̃ ⁊ spũsctũs. nec fili⁹ tm̃ ⁊ spũsctũs. Deb̃ aũt i sequenti plenius agek: vbi etiã sm̃ qꝺ silẽs dicantur tres psone. ⁊ vtrũ aliquo mõ sit ibi diuersitas vel differentia: ostendet̃.

Addidez quod ceperat redit vt alias autoritates supponat. f

Nũc vero ad propositum redeamus. ⁊ ad ostendendũ psonarum pluralitatez: atqꝫ essentie diuie vnitatem. alias sanctorũ autoritates inducamus. ℳoyses dicit. Jn pncipio creauit deus celum ⁊ terraz. p deum significãs patrem. p pncipium filium. Et p eo qꝫ apud nos deus dicit̃: hebraica ueritas habz heloym. qꝺ est pl'ale huius singularis qꝺ est hel. Qꝺ ergo nõ est dictũ hel qꝺ est deus: ꝫ heloym qꝺ int̃ptari põt dij̃ siue iudices: ad pl'alitatem psonarũ refert̃. Ad quã etiã illud attinere videt̃ quod diabolus pserpentem dixit. Eritis sicut dij̃. ℙro quo in hebraico habet̃ heloym. ac si diceret. Eritis sicut diuine persone. Jlle etiam maximus prophetarum ⁊ regum Dauid. qui suam ceteris p̃fert intelligentiam dicens. Sup senes intellexi: vnitatez diuine nature ostendens: ait. Dñs nomen est illi. non dicit domi. Alibi etiã eiusdẽ vnitatẽ ⁊ eter

nitatē sīc ostendēs: ait ex psona dei. Israel si me audieris nō erit in te de⁹ recens. neq; adorab deum alienū. Aliud horū vt dicit Ambro. in li. j. de tri. significat eternitatē. aliud vnitatē subē indifferētis. vt neq; posteriorē prē: neq; alteri⁹ diuitatis filiū vel spūmsanctū esse credam⁹. Nā si prē posterior ē fili⁹ vel spūssctūs: recēs ē. ⁊ si vnius nō est diuitatis: alienus ē. Sz nec posterior est. qz recēs non ē. nec alien⁹: qz ex prē natus est filius. ex prē pcedit spūssanctus. Alibi q̄z distinctionē psonaꝝ insinuās: ait. Verbo dñi celi firmati sunt: ⁊ spū oris ei⁹ oīs vtus eoꝝ. Alibi etiā ait. Bñdicat nos de⁹ deus nr̄. bñdicat nos de⁹: ⁊ metuāt eū oēs fines terre. Trina eni cōfessio dei: trinitatem exp̄mit psonaꝝ. vnitatē vo essentie apit cū singularit subiungit eū. Esaias q̄z dicit se audisse seraphin clamātia. Sanctus sctūs sctūs dñs de⁹. Per ḃ q dic ter sctūs: trinitatē significat. p hoc qđ subdit dñs deus. vnitatem essentie. Dauid quoq; eternā filij generationē apte insinuat ex psona filij: dicēs. Bñs dixit ad me. filius me⁹ es tu: ego hodie genui te. De hac generatiōe ineffabili Esaias ait. Generatiōz ei⁹ q̄s enarrabit. In lib. q̄z Sap. eternitas filij cum prē mōstrat: vbi sapia ita loquit. Bñs possedit me ab initio viaꝝ suaꝝ añq; qui cq̄ faceret a p̄ncipio. ab eterno ordinata sum anteq; terra fieret. nec duz erant abyssi. ⁊ ego iam concepta eram. necdum fontes. necdū montes aut colles. ⁊ ego paturiebar. adhuc terrā non fecerat: ⁊ cardines orbis terre. qñ p̄parabat celos aderā. qñ appendebat fundamēta terre: cū eo erā cūcta cōponens. ⁊ delectabar p singulos dies. ludens coram eo. Ecce aptum de eterna genitura testimoniū: quo ipa sapia perhibet se añ mūdū ꝯceptā esse ⁊ parturiri. id est genitā. ⁊ apud prēm eternalit existere. Ipa etiā alibi ait. Ego ex ore altissimi pdij p̄mogenita añ oēz creaturā. Michas q̄z ppheta eternā vbi generationē ⁊ tē poralē ex Maria simul insinuauit: dicēs Et tu bethleem ephrata puulus es in milibus iuda. ex te egrediet qui sit dominator i israhel. et egressus eius ab initio a diebus eternitatis.

Spēalia testimonia de spūsctō. g

De spūsācto etiaz

exp̄ssa documēta in ve. testa. habem⁹. In Gen. em legit. Spūs dñi ferebat sup aq̄s

Et dauid dicit. Quo ibo a spū tuo. In libro Sap. dr. Spūssanct⁹ discipline effugiet fictū. benignus est eni spūs sapie. Esa. q̄z ait. Spūs domini sup me.

De testimonijs noui testamēti. h

Nūc vero post te

stimonia veteris testamēti: de fide sancte trinitatis ⁊ vnitatis ad noui testamēti autoritates accedam⁹. vt i medio duū animalium. i. testamentoꝝ: cognoscat veri as. ⁊ forcipe de altari sumat calculus quo tangant ora fideliū. Bñs itaq; xp̄s vnitatem diuine essentie ac psonarū trinitatem: apte insinuat dicēs apostol. Ite baptizate omnes gentes in noīe p̄ris ⁊ filij ⁊ spūssancti. In noīe vtiq; ait. vt Ambro. ait in. j. li. de trini. nō in noibus. vt vnitas essentie ostēdatur. p nomina tria que supposuit: tres esse psonas declarauit. Ipe etiam ait. Ego ⁊ pater vnū sumus. vnū dixit: vt ait Ambro. in eodem. ne fiat discretio ptātis nature. ⁊ addidit: sumus: vt p̄rem filium q; cognoscas. s. vt pfectus pater filiū pfectum genuisse credat. ⁊ q̄ pater ⁊ filius vnū sint nō confusiōe psone: ꝑ vnitate nature. Johānes q̄z in epla canonica ait. Tres sūt q̄ testimoniū phibent in celo. p̄r. vbū ⁊ spūs sctūs. ⁊ hi tres vnū sunt. Ipe etiā in initio euāgelij sui ait. In p̄ncipio erat vbū: ⁊ vbū erat apud deū. ⁊ de⁹ erat vbum. vbi apte ostēdit filiū sp ⁊ eternalit fuisse apud p̄rem: vt aliū apud aliū. Apls q̄z apte trinitatē distinguit dicēs. Mich. sit deus spūs filij sui in cordā nr̄a. ⁊ alibi. Si spūs ei⁹ q̄ suscitauit iesum habitat in nob ⁊c. Ite alibi trinitatem atq; vnitatē euidētissime cōmēdat dicēs. Om̄ ex ipo ⁊ p ipm ⁊ in ipo sunt oīa. ipi glia. Ex ipo ait: vt aug⁹. in li. de tri. ait: ppter p̄rem. p ipm dicit ppt filiū. in ipo ppt spūm sanctū. Per ḃ vo q̄ nō ait ex ipis: per ipos ⁊ in ipis. nec ait ipis glia: ꝑ ipi. insinuauit hāc trinitatez vnum deū esse. ꝑ q̄ single pene sillabe noui testamenti: hanc ineffabil vnitatis atq; trinitatis veritatē ꝯcordit insinuāt: inductiōi testimoniorum sup hac re supsedeam⁹: ⁊ ratiōib⁹ ꝯgruisq; similitudinib⁹ ita esse put infirmitas nostra valet: ostendamus.

Augusti.

Hec est secunda distinctio huius primi libri. In qua magister inquisita ⁊ inuēta materia de qua est agendū in hoc volumine: incipit ordinem p̄missum in presenti distinctione tractare

de rebus. Et ꝑmo de rebus fruibilibus i ꝑmo libro Scdo de rebus vtilibus in scdo libro. Tertio de ill' rebus que vtilia ordinãt ad fruibilia. in tertio libro De signis xo postea agit in ãrto. Primus itaq; lib diuidit in duas ptes ꝑncipales. In qnaꝝ prima determinat de re fruibili. s. de deo ꝟm suã pfectionem in essendo. s. de essentie diuine vnitate: ac psonaruꝫ distinctiõe ⁊ emanatiõe. In secunda tractat de deo ꝟm suaꝫ pfectionem in causando. s. de attributis diuinis ⁊ appropriatis: scia. volũtate ⁊ bonitate. In pñti distinctione mgr tria facit. Primo enĩ ostendit modũ inuestigandi vnitatẽ in trinitate. ⁊ trinitatem in vnitate. Scdo pbat vnitatẽ trinitatis autoritate veteris testamẽti. Tertio declarat eiusdẽ trinitatis vnitatẽ ꝑ noui testamẽti autoritatẽ. Primũ quidem facit a ꝑncipio huius distinctiõis vsq; ibi. Proponamus ergo in mediũ. Secundũ aũt ab inde vsq; ibi. Nunc xo post testimonia. Tertiũ xo ab inde vsq; ad finẽ distinctiõis. In spẽali enĩ snia mgri i hac distinctiõe stat in tribus ꝯclusionib⁹. quaꝝ cõclusionũ ꝑma est hec. Necesse est quẽlibet catholicũ sola ⁊ ẽ pia fide eternaꝫ trinitatẽ in summa vnitate affirmare. Et pbat sic. Hoc oportet quẽlibet catholicuꝫ sola ⁊ pia fide affirmare quod sine fide. vl' nõ nisi credendo põt sciri vel inuestigari. Sed talis est eterna trinitas in summa vnitate. igit eternam trinitatem in summa vnitate oportet quẽlibet catholicũ sola ⁊ pia fide affirmare. Tenet argumẽtũ. Maiorẽ ponit mgr in ꝑmo capitulo huius distinctiõis. Et minorẽ pbat mgr ibidem transsumẽdo autoritatẽ bti Augustini. j. de tri. c. ij. dicẽtis. Trinitas est vnus sol⁹ deus pater ⁊ filius ⁊ spũssanctus. Hec trinitas vn⁹ ⁊ eiusdem sube vel essentie dicit. credit ⁊ intelligit. igit ꝯclusio vera. Scda ꝯclusio ẽ hec. Nulli bono catholico licet in diuinaꝝ psonaꝝ alietate seu distinctõe vllatenus dubitare. Que pbatur sic xtualit. In illo nullus bonus catholicus põt ꝓpt materie arduitatem dubitare in quo videt oẽs catholicos doctores ex intentiõe vnanimit ꝯcordare. Sz tal est diuinarum psonaꝝ alietas vel trinitas in vnitate essentie. ergo nulli bono catholico licet vllatenus distinctionem diuinarũ psonarũ dubitare. Tenet argumentũ. Sz maiorẽ ⁊ minorẽ ponit mgr in scdo capitulo huius distinctiõis. igit ꝯclusio vera. Tertia cõclusio ẽ hec. Nõ obstat catholicũ palitatẽ diuinarũ psonaruꝫ autoritatib⁹ scripture vtriusq; testamenti posse cõprobare. Ista conclusio pbatur sic. Naꝫ dr Gen. j. Faciamus ihoiem ad imaginẽ ⁊ similitudinẽ nostram. In hoc q dicit Faciamus pluraliter. ostenditur pluralitas personaꝝ. Sed ꝑ hoc q dicit imaginem singulariter: ostẽdit vnitatẽ essentie. Et hãc expositionẽ ꝯfirmat mgr autoritate Augustini que habet in lra. Et hoc idẽ pbat magister autoritatibus noui testamenti. ã patent in textu. Et hec ẽ sententia mgri in speciali huius distinctiõis.

Incipit ostẽdere quõ ꝑ creaturaꝫ potuerit cognosci creator. a

DI. III.

Apostolus nãq; ait. q̃ inuisibilia dei a creatura mũdi ꝑ ea que facta sunt intellecta conspiciunt. sempiterna quoq; virt⁹ eius ⁊ diuinitas. ꝑ creaturã mũdi intelligit homo ꝓpter excellentiam qua excellit inẽ alias creaturas. vel ꝓpter ꝯuenien

tiam quã habet cũ omni creatura. Ihõ ergo inuisibilia dei intellectu mẽtis ꝯspicere potuit. vel etiã ꝯspexit. ꝑ ea q̃ facta sũt. id est ꝑ creaturas visibiles vel inuisibiles. A duobus enĩ iuuabat. s. a natura q̃ rationalis erat. ⁊ ab opibus a deo factis. vt manifestaret homini veritat. Idcoq; apostolus dixit. Quia deus reuelauit illis. s. duꝫ fecit opera. in quibus artificis aliquaten⁹ relucet indiciũ.

Prima ratio vel modus quõ potuit cognosci deus. b

Dã sic ait Ambro- Ambro.
sius. Ut deus q̃ natura inuisibilis est. etiã a visibilibus posset sciri. opus fecit quod opificem visibilitate sui manifestauit. vt ꝑ certum incertũ posset sciri. ⁊ ille deus dim esse crederet. q̃ hoc fecit qđ ab hoie impossibile est fieri. Potuerũt ergo cognoscere siue cognouerũt vltra oẽm creatur̃ã esse illum q̃ ea fecit. q̃ nulla creaturarũ facere vl' destruere valz. Accedat quecũq; vis creatura. ⁊ faciat tale celũ ⁊ terrã. ⁊ dicam. q̃a deus est. Sed q̃ nulla creatura talia facere valet. constat sup omnẽ creaturã esse illum q̃ ea fecit. Ac ꝑ hoc illũ esse deum. humana mens cognoscere potuit.

Scda ratio qua potuit cognosci. vel modus quo nouerunt. c

Alio etiam mõ dei Augusti.
veritatẽ ductu ratiõis cognoscere potuerunt: vel etiam cognouerũt. Ut eñ aug⁹. ait in li. de ciui. dei. Viderũt summi philosophi nullũ corp⁹ esse deũ. ⁊ iõ cuncta corpora transcẽderũt q̃rẽtes deũ. viderẽt etiã q̃cq̃d mutabile est non esse summũ bonum deũ. oimq; ꝓncipiũ. ⁊ iõ omnẽ aiam mutabilesq; spũs transcẽderũt. Deinde viderẽt Idẽ in eo dem.
omne qđ mutabile est nõ posse esse: nisi ab illo q̃ incõmutabiliter ⁊ simpliciter est. Intellexerũt ergo eum ⁊ omia ista fecisse. ⁊ a nullo fieri potuisse.

Tertia ratio vel modus. d

Considerauerunt Augusti.
etiam quicq̃d est in substantijs: vel corp⁹ esse vel spiritum. meliusq; aliquid spirituꝫ esse q̃ corpus. sed longe meliorem qui spiritum fecit ⁊ corpus.

Quartus modus vel ratio. e

Intellexerunt etiam corpis speciez esse sensibilē. ⁊ spūs speciem intelligibilē. ⁊ intelligibilē spēz sensibili ptulerūt. Sensibilia dicim⁹ q̄ visu tactuq̄ corpis sentiri queūt. Intelligibilia q̄ cōspectu mentis pñt intelligi. Cū ergo i corū ꝓspectu ⁊ corpus ⁊ animus magis minusq̄ speciosa essent. si aūt oi specie carere possent. oīno nulla essent. viderunt esse aliq̄d quo illa speciosa facta sunt. vbi ē pma ⁊ incōmutabilis species. ideoq̄ incompabilis. ⁊ illud esse rerū p̄ncipiū rectissime crediderūt. qđ factum nō esset. ⁊ ex quo cuncta facta essent. Ecce tot modis potuit cognosci vitas dei. Cū ḡ deus vna sit ⁊ simplex essentia. q̄ ex nulla diuersitate partiū vel accidentiū ꝓsistit. pālis tñ dicit apls. Inuisibilia dei. q̄ plurib⁹ modis cognoscitur veritas dei p ea q̄ facta sunt. Ex ppetuitate nāq̄ creaturarū intelligit conditor eternus. ex magnitudie creaturaꝝ omnipotēs. ex ordine ⁊ dispositiōe sapiens. ex gubernatiōe bonus. Hec autē oīa ad vnitatē dcitatis ptinent monstrandā.

Quomō in creaturis apparet vestigiū trinitatis. f

Nunc restat ostendere. vtrū p ea q̄ facta sunt aliqđ trinitatis vestigiū vel indiciū exiguū haberi potuerit. De hoc aug⁹. in li. vj. de tri. ait. Oportet vt creatorez p ea q̄ facta sunt intellectu conspicientes trinitatē intelligam⁹. Hui⁹ enī trinitatis vestigiuz in creaturis apparet. Hec enīz que a te diuina facta sunt. et vnitatē quandā in se ostendūt ⁊ spēm ⁊ ordinem. Nā qđq̄ horū creatorū ⁊ vnū aliq̄d est. sicut sunt nature corporū ⁊ aiaruz. ⁊ aliq̄ specie formant. sicut sunt figure vel q̄litates corporū ac doctrine vl artes aiarum. ⁊ ordinē aliquez petit aut tenet. sicut sunt ponderа vel collocatiōes corporū. et amores vel delectatiōes animarū. ⁊ ita in creaturis plucet vestigiū trinitatis. In illa enī trinitate summa origo est oīm rerum. ⁊ pfectissima pulchritudo. ⁊ beatissima delectatio. Sūma aūt origo (vt aug⁹. oñdit in li. de vera religiōe) intelligit de⁹ pr. a q̄ sunt oīa. a quo filiꝰ ⁊ spūs scūs. ꝓfectissima pulchritudo intelligit filiꝰ. s. veritas pris nulla ex parte ei dissimilis. quē cū ipo ⁊ ipo pre veneramur. q̄ forma est oīm q̄ ab vno facta sunt ⁊ ad vnū referunt. Que tñ oīa nec fierent a pre p filiū. neq̄ suis finib⁹ salua essent. nisi deus summe bonus esset. qui ⁊ nulli nature que ab illo bona essz inuidit. ⁊ vt in bono ipo maneret. alia q̄tuz vellet. alia q̄tuz posset dedit. que bonitas intelligit spūs scūs. qui est donū patris ⁊ filij. quare ipm donum dei cum patre et filio eque incōmutabile colere ⁊ tenere nos conuenit. ꝓ cōsideratione itaq̄ creaturarum. vnius subē trinitatem intelligimus. sed vnum deū patrem a quo sumus. ⁊ filiū p quem sumus. ⁊ spūm scm in quo sumus. s. p̄ncipium ad qđ recurrim⁹. ⁊ formā quā sequimur. ⁊ gratiam q̄ reconciliamur vnū. s. quo auctore cōditi sum⁹. ⁊ similitudinē eius p quā ad vnitatem reformamur. ⁊ pacem q̄ vnitati adherem⁹. scz deū q̄ dixit. Fiat. ⁊ verbum p quod factum est omne qđ substantialit ⁊ naturaliter est. ⁊ donū benignitatis eius. qua placuit qđ ab eo p verbum factum est ⁊ recōciliatū est autori vt nō interiret. Ecce ostē sum est q̄liter in creaturis aliq̄tenus imago trinitatis indicat. non enī p creaturaz ꝓtemplationem sufficiēs noticia trinitatis potest haberi vel potuit sine doctrine vel interioris inspirationis reuelatiōe. Vñ illi antiqui pbi quasi p vmbrā ⁊ de lōgin quo viderūt veritatem. Deficiētes incontuitu trinitatis. vt magi pharaonis in tertio signo. Adiuuamur tñ i fide nuisibiliuz p ea que facta sunt.

Augusti. De substantijs intellige

Quomodo in aīma sit imago trinitatis. g

Nunc vero ad eaz iam puenim⁹ disputationē. vbi i mēte humana que nouit deū vel possit nosse trinitatis imaginem repiam⁹. Ut enī ait aug⁹. in. xiiij. li. de trini. Licet humana mēs nō sit eius nature cui⁹ de⁹ est. imago tñ illius quo nihil melī⁹ est. ibi q̄renda ⁊ inuenienda ē quo natura nr̄a nil hz melius. i. hm mēte. In ipa etiaz mente añq̄ sit pticeps dei ei⁹ imago repit. ⁊ si enī amissa dei pticipatione deformis sit. imago dei tñ pmanet. Eo enī ipo imago dei ē mēs quo capax ei⁹ est eiusq̄ pticeps eē pōt. Iā ḡ i ea trinitatem q̄ de⁹ est inq̄ramus. Ecce enī mēs memini sui. intelligit se. diligit se. hec si cernimus. cernim⁹ trinitatē nōdum q̄dē deum

Augusti.

Tria ostēdit esse in aīa q̄ relatiue dicūtur ⁊ equalia sūt. s. memoriā. intelligētiā ⁊ dilectionem.

ſed imaginẽ dei. Hic enĩ quedã apparet trinitas. mẽorie. intelligentie ⁊ amoris. Hec ergo tria potiſſimũ tractemus. memoriaz. intelligentiaz. voluntatẽ. Hec ergo tria vt

Auguſti. Aug⁹. ait in li. x. de trini. non ſunt tres vite. ſed vna vita. nec tres mentes. ſed vna mens. vna eſſentia. Memoria ꝺo dicitur ad aliquid. ⁊ intelligentia ⁊ volũtas ſicut dilectio ſimiliť ad aliquid dicitur. vita vero dicit̃ ad ſeipã. ⁊ mens ⁊ eſſentia. Hec ꝯ tria. eo vnũ ſunt quo vna vita. vna mẽs vna eſſentia. ⁊ quicq̃d aliud ad ſeipa ſingula dicunt̃ etiam ſiľ non pľaliť. ſed ſingulariter dicunt̃. Eo vero tria ſunt quo ad ſe inuicem referunt̃.

Sȳtiliſſima ⁊ congrua ſimilitudo.

Quõ equalia ſint q̃ capiũt̃ a ſingulis omnia et tota. h

Auguſti. Hic oſtendit quõ oĩa a ſingul̃ capiunt̃

Equalia etiaz ſunt non ſolũ ſingula ſingul. ꝑ etiã ſingula omnibus. Alioq̃n nõ ſe inuicẽ caperẽt. ſe aũt inuicẽ capiũt. Capiunt̃ ⁊ a ſingul̃ ſingula ⁊ a ſingul̃ omia. Memini enĩ me habere memoriam ⁊ intelligentiam ⁊ volũtatem. ⁊ intelligo me intelligere ⁊ velle atq̃ meminiſſe. ⁊ volo me velle ⁊ memniſſe ⁊ intelligere.

Quõ tota illa tria memoria capiat. i

Totãqz meam memoriam ⁊ intelligentiam ⁊ voluntatem ſiľ memini. Qđ enĩ memorie mee non memini. illud non eſt in memoria mea. nihil aũt tam in memoria eſt. q̃ ipa memoria. totaz ergo memini. Itẽ q̃cquid intelligo. intelligere me ſcio. ⁊ ſcio me velle q̃cq̃d volo. q̃d q̃d aũt ſcio. memini. Totaz ergo intelligẽtiam totamq̃ voluntatem meam memini.

Quõ illa tria tota capiat intelligentia. k

Auguſti. **Similiter cum hec** tria intelligo. tota ſimul intelligo. neq̃ enĩ quicq̃ intelligibilium eſt quod non intelligam. niſi quod ignoro. Quod aũt ignoro. nec memini. nec volo. Quicq̃d ergo intelligibilium non intelligo. conſequenter etiam nec memini nec volo. Quicquid ergo intelligibilium memini ⁊ volo. ꝓſequẽter intelligo.

Quõ illa tota capiat volũtas. l

Auguſti

Volũtas mea etiam totã intelligentiã totãq̃ meã memoriã capit. dũ vtor toto eo qđ intelligo ⁊ memini. Cũ itaq̃ inuicẽ ſingul̃ ⁊ omia ⁊ tota capiant̃. equalia ſunt tota ſingl̃a totis ſingulis. ⁊ tota ſingula ſimul oĩbus totis. ⁊ hec tria vnum. vna vita. vna mens. vna eſſentia. Ecce illius ſumme vnitatis atq̃ trinitatiſ. vbi vna eſt eſſentia ⁊ tres pſone. imago eſt hũana mens. licet impar. Mẽs autem hic ꝓ aĩmo ipo accipiť. vbi ẽ illa imago trinitatis. ꝓpie ꝺo mens dicit̃. vt ait Aug⁹. nõ ipa aĩa. ꝑ qđ in ea eſt excellẽtius q̃liť ſepe accipiť. Illud etiã ſcienduz eſt q̃ memoria nõ ſolũ eſt abſentiũ ⁊ ꝓteritorũ. ꝑ etiã ꝑſentiũ. vt ait Aug⁹. in. xiij. lib. de tri. Alioq̃n non ſe capet.

Ex quo ſenſu illa tria dicãtur eſſe vnũ et vna eſſentia queriť. m

Hic attendendum eſt diligenť ex q̃ ſenſu accipiendum ſit qđ ſupza dixit illa tria. ſ. memoriã. intelligentiam ⁊ voluntatẽ eſſe vnũ. vnã mẽtẽ. vnã eſſentiã. qđ vtiq̃ nõ vidz eſſe verum iuxta ꝓprietatẽ ꝛmonis. Mẽs enĩ. i. ſpũs rõnalis eſſentia eſt ſpũal̃ ⁊ incorpea. Illa vero tria naturales ꝓprietates ſeu vires ſũt ipſius mentis. ⁊ a ſe inuicem differũt. q̃ memoria non eſt intelligẽtia vel volũtas. nec intelligentia voluntas ſiue amor.

Q̃ etiã ad ſe inuicẽ dicũt̃ relatiue. n

Auguſti

Et hec tria etiã ad ſeipa referunt̃. vt ait Aug⁹. in. ix. li. de trinita. Mẽs enĩ amare ſeipaz vľ meminiſſe nõ põt. niſi etiã nouerit ſe. Naz quõ amat vľ meminit qđ neſcit. Miro itaq̃ modo. tria iſta inſepabilia ſunt a ſeipis. ⁊ tñ eoz ſingulũ ⁊ ſimul oĩa vna eſſentia eſt. cum et relatiue dicant̃ ad inuicem.

Hic apiť qđ ſupra querebat̃. ſcz quõ hec tria dicant̃ vnũ. o

Sed iã videndum eſt quõ ꝟ tria dicãt̃ vna ſuba. Jõ q̃. ſ. in ipa aĩa vľ mẽte ſubaliť exiſtũt. nõ ſic accidẽtia ĩ ſubiectis. q̃ pñr adeſſe vľ abeſſe. Vñ aug⁹. in. ix. li. de tri. ait. Admonemur ſi vt cũq̃ videre poſſum⁹. ꝟ in aĩo exiſtẽ ſubaľr tanq̃ in ſubiecto. vt color in corpe. q̃et ſi

Auguſti

relatiue dicũt ad inuicẽ. singula tñ substã
tialiter sunt in suba sua. Ecce ex quo sensu
illa tria dicant esse vnũ vel vna substãtia.
Augusti. Que tria vt Aug⁹. ait in. xv. li. de trini. in
mente naturaliter diuinitus instituta q̃sq;
viuaciter pspicit. ⁊ q̃ magnus sit in ea. vñ
potest etiam sempiterna immutabilq; na-
tura recoli. conspici. concupisci. reminisci-
tur enim p memoriã. intuet p intelligẽtiã.
amplectit p dilectionẽ. pfecto repit illius
summe trinitatis imaginem.

Q in illa similitudine est dissimili-
tudo. p

Verũtamen caue

at ne hanc imaginem ab eadẽ trinitate fa-
ctam ita ei compet. vt oĩno existimet silẽz.
ꝫ potius in q̃licũq; ista similitudie magnã
q̃z dissimilitudinẽ cernat.

Prima dissimilitudo. q

Qđ breuiter osten

di potest. Homo vn⁹ p ista tria meminit.
intelligit. diligit. qui nec memoria est. nec
intelligẽtia. nec dilectio. sed ꝟ habet. vn⁹
q̃ hõ est. q̃ hz ꝟ tria. nõ ipe est ꝟ tria. In il-
lius vo summa simplicitate nature q̃ deus
est. q̃uis vnus sit de⁹. tñ tres psone sunt.
pr̃ ⁊ fili⁹ ⁊ spũssanct⁹. ⁊ he tres psone sunt
Q ppt illa tria hõ dicit imago. vn⁹ de⁹. Aliud est itaq; trinitas res ipsa.
aliud imago trinitatis in re alia. ppt quaz
imaginẽ etiã illud in quo sunt ꝟ tria: ima-
go dicit. s. hõ. Sic imago dicit ⁊ tabula ⁊
pictura q̃ est in ea. ꝫ tabula noie imaginis
appellat ppter picturã que est in ea.

Altera dissimilitudo. r

Augusti. # Kursus ista ima-

go q̃ est hõ hñs illa tria: vna psona ẽ. Illa
vo trinitas nõ vna psona est. ꝫ tres perso-
ne. pr̃ filij. ⁊ filius pr̃is. ⁊ spũsctũs pr̃is et
filij. Itaq; in ista imagine trinitas nõ hec
tria vnus hõ: ꝫ vni⁹ hois sunt. In illa vo
summa trinitate cui⁹ ꝟ imago est. nõ vni⁹
dei sunt illa tria. ꝫ vn⁹ de⁹. ⁊ tres sunt ille
psone: nõ vna psona. Illa cñ tria non hõ
sunt: ꝫ hois sunt: vel in hoie sunt. Sed nũ-
q̃d possumus dicere trinitatẽ sic esse i deo.

vt aliq̃d dei sit nec ipa sit deus? Absit vt ꝟ
credamus. Dicam⁹ enĩ in mente nra ima-
ginem trinitatis. ꝫ exiguã ⁊ q̃lẽcũq; esse q̃
summe trinitatis ita gerit similitudinẽ. vt
ex maxia pte sit dissimil. Sciendum vo est
q ꝟ trinitas mẽtis (vt ait aug⁹. in. xiiij. li.
de tri.) non ꝓpterea tñ imago dei est: q̃a
sui memi̇nerit mẽs ⁊ intelligit ac diligit se.
ꝫ q̃ põt etiã meminisse ⁊ intelligere ⁊ ama
re illũ a quo facta est.

Alia assignatio trinitatis in aĩma
scz mens. noticia. amor. s

Potest etiam alio

modo alijsq; nominibus distingui trinitas
in anima q̃ est imago illius summe ⁊ inefa
bil' trinitatis. Ait enĩ aug⁹. in. ix. lib. de
trini. Mens ⁊ noticia eius ⁊ amor tria q̃-
dam sunt. Mẽs enĩ nouit se ⁊ amat se. nec
amare se potest: nisi etiã nouerit se. Duo q̃
dam sunt mens ⁊ noticia eius. Itẽ duo q̃-
daz sunt mens ⁊ amor eius. Cũ ergo se no
uit mens ⁊ amat se: manet trinitas. s. mẽs.
amor ⁊ noticia. Mens aũt hic accipit nõ
ꝓ anima: ꝫ ꝓ eo qđ in aĩma excellenti⁹ est.
Hec aũt tria cum sint distincta a se inuicẽ. Quõ ea dicãt ee vnum
dicunt tñ esse vnum. q̃ in animo substan-
tialiter existunt.

Quia mens vice patris. noticia fi
lij amor spũssanctus accipit. t

Et est ipa mẽs qua

si parẽs. ⁊ noticia eius q̃si ples ei⁹. Mẽs Idẽ in eo
enĩ cũ se cognoscit. noticiã sui gignit. ⁊ est dem.
sola parens sue noticie. Tertius ẽ amor. q̃
de ipa mente ⁊ noticia ꝓcedit dum mens
cognoscit se ⁊ diligit se. nõ enĩ posset se dili-
gere: nisi cognosceret se. Amat etiam placi
tam plem. i. noticiã suã. ⁊ ita amor quidã
coplexus est parentis ⁊ ꝓlis.

Q nõ est minor mente noticia nec
amor vtroq; v

Nec minor est pro

les parente. dum tantam se nouit mẽs q̃n-
ta est. nec minor est amor parente ⁊ ꝓle. i.
mente ⁊ noticia. dum tñ se diligit mẽs q̃n-
tum se nouit ⁊ quanta est.

q hec tria in seipsis sunt. x

Sunt etiaz hec sin
gula in seipis. quia z mens amans i amo-
re est. z amoz in amantis noticia. z noticia
in mente noscente est. Ecce in his trib⁹ q̃le
cũ q̃ vestigiũ trinitatis aparet.

Quõ mens p̃ista pficiat ad intel-
ligendum deũ. y

Mens itaq; ratio-
nalis considerans hec tria. z illã vnã essen
tiam in qua ista sunt. extendit se ad ꝓtem.
plationem creatoris. z videt vnitatem in
trinitate. z trinitatez in vnitate. Intelligit
enim vnum deum esse. vnam essentiã. vnũ
p̃ncipiuz. Intelligit enim. q; si duo essent.
vel vter q̃ insufficiens esset. vel alter sup-
flueret. quia si aliquid deesset vni q̃ ha-
beret alter. non esset ibi summa perfectio.
Si vo nihil vni deesset quod haberet alt̃.
cum in vno essent omnia. alter superflue-
ret. Intellexit ergo vnum esse deuz omniũ
auctorem. z vidit quia absq; sapientia nõ
sit quasi res fatua. z ideo intellexit eũ ha-
bere sapientiam que ab ipo genita est. z q;
sapientiam suam diligit: intellexit etiã ibi
esse amorem.

‖ Hic de summe trinitatis vnita
Augusti. te. z

Qua ꝓpter iuxta
istam considerationem (vt ait Aug⁹. in. ix
libro de trinitate) credamus patrez z filiũ
z spũmsanctum vnum esse deum. vniuer-
se creature conditorem z rectorem. nec pa-
trem esse filium nec spũmsanctum. vel pa-
trem esse vel filium: sed trinitatem relata;
Aug⁹. illb. ad inuicem psonarum. Ut enim ait ipe in
de fide ad pe libro de fide ad petrũ. Una est natura siue
trum. essentia patris z filij z spũssancti. non vna
psona. Si enim sic esset vna psona. sic est
vna substãtia patris z filij z spũssancti. ve
raciter trinitas nõ diceret. Rursus q̃dem
trinitas esset vera. sed vnus deus trinitas
ipa non esset. si quemadmodũ pater z fili⁹
z spũssanctus psonarũ sunt ab inuicem p-
prietate distincti: sic fuissent quoq; natura
rum diuersitate discreti. Fides aũt patri-
archaꝝ ꝓphetaꝝ atq; aplorꝝ vnum deuz
p̃dicat trinitatem esse. In illa ergo sancta
trinitate vnus est deus pater q̃ sol⁹ essen-
tialiter de seipo filiuz vnũ genuit. z vnus
filius est qui de vno patre solus essentialit
ter natus: z vnus spũssanctus qui sol⁹ es-
sentialiter a patre filioq; ꝓcedit. Hoc aut̃
totum non potest vna psona. i. gignere se
z nasci de se z ꝓcedere de se. Ut enim ait
Aug⁹. in. j. li. de trini. Nulla res est que se
ipam gignat vt sit.

Jsta est distinctio tertia hui⁹ pri-
mi libri. In q̃ mgr ostensa in ꝓcedẽte distinctiõe per
sonarũ trinitatẽ z essentie vnitatẽ p scripturas: ostẽ
dit hoc idem p rationes z creaturas. Et circã hoc q̃
tuor facit. Primo enim ostendit p rões naturales diuie
essentie vnitatẽ. Secõ inqrit p similitudinẽ vestigij di-
uinarũ psonarꝝ pfalitatẽ. Tertio oñdit vtrũq; p assi
milationem imagis mentis create. Quarto manife
stat oẽs assimilatiões creaturarꝝ ad deũ p insufficiẽ-
tiam z ineqlitatẽ. Primũ facit a p̃cipio distinctõis
vsq; ibi. Nũc restat oñdere. Secõm facit ab inde vsq;
ibi. Nũc vo ad eã. Tertiũ vo subiũgit ab inde vsq;
ibi. Verũtñ caueat ne hãc imaginẽ. Quartũ vo fa
cit ab illo vsq; ad finẽ h⁹ distinctiõis. Et hec est sñia
mgri huius distinctiõis in generali. In spẽali sentẽ
tia mgri in hac distinctiõe stat in q̃tuor ꝓpositioni-
bus. quaꝝ p̃ma est hec. Unitas diuine essentie põt
p rationes naturales quodãmodo indagari. Ista ꝓ-
positio ꝓbat p̃mo autoritate apli dicẽtis. q; inuisi-
bilia dei a creatura mũdi p ea q̃ facta sunt intellecta
cõspiciunt. Et exponit q; p creaturã mũdi notat ho
minẽ ꝓpter nature dignitatẽ z quenientiã quã ha-
bet cuz omni creatura. Uñ ꝓponit q; hõ auxilio na
tural rationis z inspectiõe creaturarũ in cognitionez
dei quenire põt. Secõ ꝓbat vnitatẽ diuie essentie q̃
tuor rationibus. q̃ruz p̃ma sic formari põt. Quicũq;
fecit q̃ nulla creatura facere põt: ille ẽ potentissim⁹.
Sz q̃ fecit celũ z terrã ex nihilo. fecit q; nulla creatu
ra facere põt. ille igit ẽ potentissim⁹. sz nullus fecẽ ce-
lum z terrã ex nihilo nisi solus de⁹. igit solus de⁹ est
potentissim⁹. Hanc rationez ꝓfirmat mgr autoritate
Amb⁹. dicentis. De⁹ q̃ natura inuisibil est vt etiaz a
visibilib⁹ posset sciri. op⁹ fecit q̃ opifice visibilitate
sui manifestauit. vbi in p̃mo caplo hui⁹ distinctiõis
intellectũ rõnis p̃dicte apte explicat. Secã rõ. Qui
fecit oia mutabilia imutabilissim⁹ ẽ. sz q̃ fecit corpa
z spũs mutabiles ille fecit oia mutabilia. igit ille im
mutabilissim⁹. sz ex quo hoc nullus fecit nisi de⁹. se-
quit q; solus deus sit imutabilissim⁹. Istã rõz cõfir
mat mgr autoritate beati Augustini in li. de ci. dei
dicẽtis. Uiderũt summi phi nullũ corpus eẽ deum.
ideo cũcta corpa transcenderũt q̃rentes deũ. Uide-
rũt etiã nullũ mutabile posse esse summũ bonũ oĩm
q; p̃ncipiũ. sz q̃libet tale oportet esse ab alio. Ter-
tia rõ format sic. Qui fecit oia bõa z meliora opti-
mus est. sz q̃ fecit oia spualia z corpalia ẽ hmõi. igit
ille est optim⁹. sz nullus fecit ea nisi solus deus. seq̃t
ergo q; ipe sol⁹ de⁹ sit optim⁹. Hãc rõz mgr ꝓfirmat
ex ꝓprijs in tertio capitulo distinctiõis. Quarta ra
tio est. Qui fecit oia pulchra z pulchriora. pulcher-
rimus est ipe. sed q̃ fecit omia corpalia z spualia est
hmõi. igit ille est pulcherrimus. sed nullus hoc fecẽ
nisi solus de⁹. igit solus de⁹ ẽ pulcherrim⁹. Hãc rõz
ponit mgr fundamentalit in q̃rto ca. h⁹ distinctiõis
Et ex his q̃tuor rõnib⁹ mgr nitit arguere z ꝓbare
vnitatẽ diuie eẽntie. q; ptz sic. Nã ipe q̃tuor rõnes

deū esse cōcludunt. potentissimū. immutabilissimum optimū ⁊ pulcherrimū. ſz impossibile est q̄ sunt plures potētissimi ꝛ plēs īmutabilissimi optimi: aut pulcherrimi q̄ solus deus. quia si essent duo tales. vn⁹ esset superfluus: ⁊ alter diminutus. quorum vtrunq; est incōueniēs. Relinquit igit ex his rōib⁹ q̄ non sit nisi vnus de⁹. ⁊ p̄ p̄sequens prima ꝓpositio vera Secūda ꝓpositio est hec. Trinitas diuinaꝝ psonaruꝫ pōt p̄ vestigiales similitudines a nobis quodāmō inuestigari. Hanc ꝓpositionē ponit mgr̄ sententialit̄ in quinto capitulo huius distinctionis. vbi transsumit dictum Augustini. vj. de trini. dicentis. Oportz vt creatorem p̄ ea que facta sunt intellectu cōspiciētes intelligamus. huius enim trinitatis vestigiuꝫ appa ret. Hec enī q̄ arte diuina facta sunt: ⁊ vnitatē quādam in se ostendūt: ⁊ spēz ⁊ ordinē: q̄ tribus psonis appropriant. Nam q̄libet horū creatoꝝ ⁊ vnū aliq̄d est: sicut sunt nature corporū ⁊ aiaꝝ. Et aliqua spēde formant: sicut sunt figure ⁊ q̄litates corpoꝝ: ⁊ doctrine ac artes aiaꝝ. Et ordinē aliquem petit ⁊ tenet: sicut sunt pondera. collocatiōes corporum: ⁊ amores vel delectatiōes animaꝝ. Hec aūt tria tribus psonis appropriant̄: ⁊ ita in creaturis relucet vestigiū trinitatis. Ex q̄bus ptz p̄dictā ꝓpositionē esse verā. Subdit q̄ p̄ creaturarū cognitionē sufficiens trinitatis cognitio haberi nō pōt: sine interioris inspiratiōis reuelatiōe. Tertia ꝓpositio est hec Diuīe essentie vnitatē: ac psonaꝝ trinitatē p̄ imaginem create mētis possum⁹ exp̄sse p̄tēplari. Que probatur sic. Quecūq; pōt in imagine creata cognosci: illa etiā de imagine increata pōt ducu lumis ratōis naturalis speculari. Sz in mēte nr̄a inq̄tū est imago deitatis possumus cognoscere quodāmodo vnitatē in trinitate: ac trinitatē in vnitate. igit in mēte nr̄a possum⁹ exp̄sse contemplari trinitatem in vnitate: ⁊ ecōuerso: vt dicit ꝓpositio. Tenet argumentum et maior. Sed minorē ꝓbat mgr̄ diffuse sic dicēs. Sicut in deo est diuina essentia ⁊ tres psone inter se distincte. ⁊ sicut iste tres psone distinguunt̄ sm varias earū ꝓcessiones. q̄ pater intelligendo se formaꝝ v̄bum. ⁊ sic p̄ modum intellectus ꝓducit filiū. Pater aūt cum filio diligendo seipos mutuo p̄ modum voluntatis: simul spirant spūm sanctū. Ita etiam mēs nr̄a cum seipam actualit̄ intelligit: ex memoria producit intellectū. ⁊ tandez ex memoria ⁊ intellectu ꝓducit voluntatē. Et sicut psone diuine int̄ se sunt eq̄les: ita q̄ vna nō est minus q̄ oēs. neq; omēs sunt magis q̄ vna. sic quelibet harū potētiarū capit omnes tres. ⁊ omēs tres capiūt vnaquāq; ipaꝝ. et sic de similib⁹. ⁊ sic ꝓpositio vera. Quarta ꝓpositio ē hec. Q̄ nulla imago trinitatis create est sine magna dissimilitudine trinitatis increate repsentata. Et p̄batur sic. Inter quecūq; est realis differētia cū notabili dissimilitudine: inter ea non potest esse similitudo sine magna deformitate. Sed inter oēm imaginem trinitatis create ⁊ trinitatem increatā est realis differentia cum notabili dissimilitudine. Igit inter ea nō potest esse dissimilitudo sine magna deformitate. ⁊ p̄ consequēs vna non potest esse alteri⁹ adequate repsentatiua. vt asserit ꝓpositio ꝓbanda. Tenet argumentū ⁊ etiā maior ꝓpositio. Sz minorem ponit mgr̄ in textu: assignās duas diuersitates in q̄bus trinitas creata differt a trinitate increata. quarū prima est. Q̄ deus trinitas que est pat̄ filius ⁊ spūssanctus: cui homo sm has tres psonas assimilatur p̄ tres vires anime sue. cuiusmodi sunt memoria. intellectus ⁊ voluntas. ille tres psone sunt vn⁹ deus essentialiter. ⁊ ecōuerso vnus deus ē iste tres psone. sed homo qui p̄ tres istas vires anime imago dei dicit̄ non est iste tres potētie: sed dicitur eas habere: cuiusmodi deus trinitas est tres persone. Secunda dissimilitudo est. s. q̄ pater ⁊ filius ⁊ spiritussanctus sunt tres psone: sed memoria. intellect⁹. voluntas non sunt psone: sed hū sunt tres potentie vnius psone. igit ⁊c.

Hic queritꝫ vtrum concedenduꝫ sit q̄ deus se genuerit. a

DI. IIII

Oritur que hac questio satis necessaria. Cōstat enim ⁊ ineffabilit̄ verū est: q̄ de⁹ pat̄ genuit filiū. Ideo queritꝫ vtrū ꝓcedēdum sit q̄ deus genuit deū. Si enī deus genuit deū. vid̄z q̄ aut se deū. aut aliū deū genuerit. Si vo aliū deū genuit. nō est tm̄ vnus de⁹. Si aūt seipm̄ deū genuit: aliq̄ res seipsam genuit? Ad qđ respondentes dicimus sane ⁊ catholice cōcedi q̄ vnus vnum genuit. ⁊ q̄ deus deū genuit. q̄z deus p̄ deū filium genuit. In simbolo q̄z scriptum est. lumen de lumine: deum verū de deo vero. Qđ vo addit̄ ergo genuit se deū vl alium deum. neutrū ꝓcedenduꝫ esse dicimus. Q̄ aliū deum nō genuit: manifestū est. q̄z vn⁹ tm̄ deus est. Q̄ aūt seipm̄ nō genuit. ostendit Aug⁹. in. j. li. de trini. dicens. Qui putant eius potentie esse deum. vt seipm̄ ipse genuerit: eo plus errant. q̄ non solū deus ita non est. sed nec spūalis neq; corporalis creatura. Nulla enim res est que seipaꝝ gignat vt sit. ⁊ ideo non est credendū vel dicendum q̄ deus genuit se. Solutio.

Alia questio de eodem. b

Sed adhuc opponunt garruli ratiocinatores dicentes. Si deus pater genuit deum. aut genuit deum q̄ est deus pater. aut deum q̄ non est deus pater. Si genuit deum q̄ non est deus pater. ergo deus est qui non est deus pat̄. nō ergo vnus tm̄ deus est. Si vo genuit deū qui est deus pater. ergo genuit seipm̄. Ad quod respondemus determinantes istam ꝓpositionem: qua sic ꝓponunt. Si de⁹ pater genuit deum. aut deum qui est de⁹ pater. aut deum qui non est deus pater. Hoc em̄ sane ⁊ p̄raue intelligi potest. ⁊ ideo respondendum est ita. Deus p̄ genuit deū: qui est ipse pater. Hoc dicimus esse falsuꝫ. ⁊ concedimus alteram. s. genuit deum qui non est pater. nec tamen genuit alter deū: nec ille qui genitus est alius deus est q̄ pater. sed vnus deus cum patre. Si vo addatur: genuit deum qui non est deus pater. Respōsio

hoc distinguimus. qz duplicit põt intelligi. Genuit deum q̃ non est deus pat̃. s. deũ filiũ. qui filius non est pater qui deus est. hic sensus verus est. Si vo intelligatur sic genuit deum qui non est deus pater. id est qui no est deus qui pater est. hic sensus falsus est. Unus enim z idem deus est pater z filius z spiritussanctus. z econuerso. pat̃ z filius z spũssanctus vnus est deus.

Opinio quorundaz dicentiũ tres personas esse vnum deum. vnaz substantiã. sed non econuerso. s. vnũ deũ vel vnã substantiam esse tres personas. c

Quidaz tamẽ veritatis aduersarij concedunt patrẽ z filiuz z spũmsanctum: siue tres psonas esse vnũ deum. vnam substantiam. sed tamẽ nolunt concedere vnum deum siue vnam substantiam esse tres psonas. dicentes diuinã substantiã p̃dicari de tribus psonis. non tres psonas de substantia diuina. Fides autez catholica tenet ac predicat. z tres psonas esse vnum deum. vnam substantiã siue essentiam siue naturam diuinam: z vnũ deũ siue essentiam diuinam esse tres personas.

Inducit contra eos auctoritates Augustini

Unde Augustinus in p̃mo libro de trini. ita ait. Recte ipe deus trinitas itelligitur beatus z solus potẽs. Ecce q̃ expresse dixit. ipe deus trinitas. vt ostenderet z ipm deum esse trinitatem z trinitatem ipm deũ Item in eodem. In verbis in Jt illis apostoli quibus de aduentu christi agens dic̃. Quem ostendit beatus z solus potẽs: rex regum z dominꝰ dominantiũ. qui solꝰ habet immortalitatem z c̃. Nec pater proprie nominatus est: nec filius: nec spũssanctus. sed beatus z solus z potens. id est vnus et solus deus verus qui est ipa trinitas. Ecce hic aperte dicit vnum solum verũ deuz esse ipam trinitatem. z si vnus deus trinitas est. ergo vnus deus est tres psone. Itẽ

Augusti. in li. v. de trini. Non tres deos: sed vnum deum dicimus esse ipam p̃stantissimaz trinitatem. Item in li. de fide ad petruz in expositione simboli. Satis est christiano rerum creatarũ causam visibiliũ siue inuisibilium non nisi bonitatẽ credere creatoris: qui est deus verus z vnus. nullamq; esse naturaz. que non aut ipe sit: aut ab ipo. cũ q; esse trinitatem patrem. s. z filium z spũm sanctum. Itẽ Aug⁹. in ꝑmone de fide. Credimus vnum deum vnam esse diuini nominis trinitatem. Idem in. vj. li. de trini. Dicimus deũ solum esse ipam trinitatem. Augusti. Ecce his z alijs pluribus autoritatib⁹ euidenter ostendit dicendũ esse z credenduz. q; vnus deus est trinitas. z vna substãtia tres psone. sicut econuerso trinitas dicit se vnus deus. z tres psone dicunt esse vna substantia.

Redit ad premissaz questionẽ. s. an deus pater se deũ an aliũ deuz genuit. d

Nũc ad premissaz q̃stionẽ reuertamur vbi querebat̃. an de⁹ pater genuerit se deum. an aliũ deum? Ad qd̃ dicimus neutrũ fore concedendũ. Dic̃ tñ Aug⁹. in epla ad Maximinũ. q; de⁹ pater se alterũ genuit: his verbis. Pat̃ vt haberet filium de seipo non minuit seipsum. Sic ita genuit de se alterz se: vt totus maneret in se. z esset in filio tantus quantus z solus. Qd̃ ita intelligi potest. i. de se alterũ a se genuit: non vtiq; alterũ deũ: sed alteram psonam. vel genuit se alterz. i. genuit alterũ q̃ h̃ est qd̃ ipe. Nam si alius sit pr̃ q̃ fili⁹: nõ est tamen aliud sed vnum.

Augusti.

Hec est quarta distinctio hui⁹ primi libri. In qua mgr̃ ostenso q; vnitas essentie z trinitas psonarum in diuinis potest inuestigari seu cõuinci quodãmodo ex vtriusq; testamẽti scripturis. ac q; vestigium z imaginẽ repertas in creaturis. Incipit determinare de psonarũ origine z distinctiõe. Et q̃tum ad hoc p̃sens distinctio diuidit̃ in tres ptes. In quarũ ꝑma determinat quandã questionẽ. In secunda opponit cõtra determinata: z soluit obiectionem. In tertia reprobat quandam cõtrariam opinionem. Primũ agit a ꝓncipio distinctiõis vsq; ibi. Sed adhuc opponunt. Secundũ vo facit ab inde vsq; ibi. Quidaz tamẽ veritatis aduersarij. Tertiũ vo subiũgit ab inde vsq; ad finẽ distinctiõis. Et hec est sententia huius distinctionis in generali. In speciali vo sententia magistri stat in tribus propositionibus. quarũ ꝑma est hec. Deũ seipm genuisse vel a se alium deum essentialiter generando ꝓduxisse: omnino est negandũ. Et ꝓbatur sic. Illud ẽ simpliciter apud fideles negandum. quo cõcesso sequeretur idem genera sse seipm. vel plres esse deos. sed deũ se vel a se essentialit̃ aliũ deũ genuisse est hmõi. igit̃ ꝓpositio vera. Tenet argumentuz. z maior est euidẽs. sed minorẽ ꝓbat mgr̃ in lra querẽs an hec sit vera. Deus genuit deũ. z dicit q; sic. qz deus pater genuit deũ filium. z tñ nõ sequit̃. ergo genuit se deũ vel aliũ deũ. s. aliũ in deitate: sz aliũ in psonalitate seu in psona. Secda ꝓpositio ẽ hec. Deũ patrez originasse i eternitate vnicũ deũ filiũ a se pr̃e aliũ sola psonalitate ẽ affirmãdũ. Et formal rõ ꝓb⁹ ꝙclusionis ꝓbatõe sic. Illd ẽ affirmãdũ apd̃ xpianos quo

negato sequerek in deitate plres esse deos . sz deum prem originasse in eternitate vnicũ deũ filiũ a se pre aliũ sola psonalitate est hmõi. ergo hoc est affirmandum. z p ꝯsequens ꝓpositio vera. Argumẽtuz apparet bonũ. z maioz est euidẽs. sz circa minoris pbationẽ ꝓcedit mgr in lra sic. Et supposita determinatione quẽstionis pmisse: qua dicebak q de genuit deũ. z tñ nec se nec aliũ deum. Arguit. Si deus genuit deum. aut igit deus pr genuit deũ q̃ est de pater. z sic idẽ genuit scipm. aut deus pak genuit deũ q̃ non est deus pr. z sic erunt plres dij. Ad illud magister respondendo dicit q ista ꝓpositio. Deus pak genuit deũ q̃ non est deus pater. duos potest habere sensus. Unus est. Deus genuit deũ q̃ nõ est deus pater. i. filium q̃ non est pater q̃ deus est. z iste sensus verus est. qz ibi nõ notat alietas essentie. sz solum psone. Alius aũt sensus est. De genuit deuz q̃ nõ est idem de cũ deo patre. z sic est falsa. qz sic i ipsa denotat alietas essentie seu nature. ad quẽ sequitur plres esse deos. quod est impossibile. Tertia ꝓpositio. Q tres psone sunt vna deitas. z q vn de sit trinitas: est a quolibet catholico firmissime tenendum. Et pbak rõe sic. Illud est firmissime tenendũ quo dubitato esset in fide z sanctoz autoritatibus besitandũ. sz tres psonas esse vnã deitatez: z vnum deũ esse tres psonas vel trinitatẽ est hmõi. igit em hoc est firmissime tenendũ: vt dicit ꝓpositio. Argumentũ est bonũ. z maioz est vera. sed minoris euidẽ tiam ponit mgr in textu: ꝓponẽs quozũdaz opinionem dicentiũ. q nomẽ essentiale in diuinis: cuiusmodi est hoc nomẽ de: possit ꝑdicari de nomie psonali cuiusmodi est pr: dicendo pr est de. non tamẽ econuerso nomen psonale possit ꝑdicari de noie essentiali: dicẽdo. deus est pr. Ñ concedebãt istam. Tres psone sunt vnus deus. sed negabãt istam. Un de est tres psone. Istam opinionẽ reprobat mgr in lra dicens: q ẽm fidem catholicam vtraq istarũ est vera. z confirmat dictum suũ autoritatibus sanctozũ. vt patet in lra. igitur ꝛc.

Hic queritur an pater genuit diuinam essentiam vel ipsa filiũ. an essentia genuit essentiam. vel ipsa nec genuit nec genita est. a

DI. V

QDst hec queri
tur vtrum cõcedendũ sit q pak genuit diuinam essentiaz. vel q diuina essentia genuit filiũ. vel essentia genuit essentiaz. an omnino nõ genuit nec geni a est diuina essentia? Ad qõ catholicis tractatoz ꝑsentientes dicim. Q nec pr genuit diuinam essentiã. nec diuina essentia genuit filiuz. nec diuina essentia genuit essentiam. Hic autem nomine essentie intelligimus diuinam naturã: que cõis est tribus psonis: z tota in singulis. Ideo nõ est dicendũ q pater genuit diuinam essentiã. quia ergo pater diceret genuisse diuinam essentiam: diuina essentia relatiue diceret ad patrem. vel ꝑ relatiuo poneret. Si autem relatiue diceret: vel ꝑ relatiuo ponetur. non indicaret essentiam. Ut enim ait Aug. in. v. li. de tri. Qõ relatiue dicitur: non indicat substantiã. Augusti.

R õ ꝑma q̃ reita sit.

Secunda ratio. b

Jtẽ cũ deus pater sit diuina essentia: si ei sit genitoz. esset vt q genitoz eius rei que ipe est. z ita eadem res seipam genuisset: quod Aug. negat. vt supza ostendimus.

Tertia ratio et potior. c

Jtez si pater est genitoz essentie diuine: cũ ipe essentia diuina sit. z deus sit. eo g̃ q generat z est. z deus est. Jta g̃ non illud qõ generak est a patre deus. sed pr eo q generat z est: z deus est. z si ita est. non genito gignens: ꝑ gignenti genitũ causa est. vt z sit: z deus sit. Simili ratiõe ꝓbat Aug. in li. vij. de tri. Q pater nõ est sapiẽs sapia quam genuit. qz si ea sapiens est: ea est. hoc em est sibi esse qõ sapere. Qõ si ꝑ est sibi esse qõ sapere. nõ p illã sapientiã quã genuit pr sapiens est. Quid em aliud dicimus: cũ dicimus ꝑ illi est esse qõ sapere: nisi eo est quo sapiens est? Ergo q̃ causa illi est vt sapiens sit. etiã ipa illi cã est vt sit. Si g̃ sapia quam genuit illi causa est vt sapiens sit: z causa illi est vt sit. Sed causaz patri q̃ sit a pre genitã: nullo mõ q̃s q̃ dixerit sapiam. quid em est insani? Jta g̃ si pater genuit essentiam qua est: essentia quam genuit causa est illi vt sit. Non g̃ ipsaz qua est essentiã genuit. Nam in illa simplicitate in q̃t Aug. qz non est aliud sapere q̃ esse. eadem est ibi sapia q̃ essentia. Jdeo q̃ qõ de sapientia: hoc de essentia dicim. Sicut g̃ non genuit sapientiam qua sapiens est. ita nec essentiam qua est. Ut enim sapientia sapiens est: z potentia potens: ita z essentia ipse est. Eadem q̃ sapiẽtia est z potentia que essentia. ꝓpatet itaq ex predictis: quia pater essentiam diuinam non genuit. Augusti.

Hic aduersari videk Aug. d

Huic autẽ videtur contrarium qõ Aug. ait in lib. de fide ad petrum. Deus cuz verbũ genuit: id quod ipe est genuit. nec de nihilo nec de aliqua iam facta condita q̃ materia. sed de seipso

id qđ ipe est. Item deus pr̃ qui verissime se indicare animis cognitur? ⁊ voluit ⁊ potuit. hoc ad seip̃m indicandũ genuit. qđ ẽ ipe q̃ genuit. Ecce apte dic̃ his ꝟbis deus patrem genuisse illud qđ ipe est. Illđ aũt qđ ipe est: non est nisi diuina essentia. vidz ḡ diuinam essentiã genuisse. Ad qđ respõdemus illa verba sic intelligẽda esse dicentes. ꝑater de seipõ genuit illud qđ ipe est id est filiũ q̃ est illud qđ pater est. Nam qđ pr̃ est. ⁊ filius hoc est. sed non q̃ pat̃ est. ⁊ filius hic est.

Alias ꝓtes questionis exequit̃ ⁊ e

Ita etiã non est dicendũ ꝙ diuina essentia genuit filiuz. quia cũ filius sit diuina essentia. iam esset filius res a q̃ generat̃. ⁊ ita eadẽ res seipam generaret. Ita etiam dicimus ꝙ essentia diuina nõ genuit essentiã. Cũ eñ vna ⁊ sũma quedam res sit diuina essentia si diuina essentia essentiã genuit: eadẽ res seipaz genuit. qđ oino esse nõ põt. ꝑ pr̃ solus genuit filiũ. ⁊ a pr̃e ⁊ filio ꝓcedit spũssanctus.

Que videãt̃ predictis esse cõtraria. f

Predictis aute vi-

Augusti. detur ꝛrium esse qđ dicit Aug⁹. in lib. vij. de tri. hoc inq̃t est deo esse qđ sape. vnde pat̃ ⁊ filius simul sunt vna sapia. q̃ vna essentia. ⁊ singilatim sapientia de sapiẽtia: sicut essentia de essentia. Ecce his verbis apte dicit Aug⁹. sapientiã de sapia: ⁊ essẽtiam de essentia. vbi videt̃ significare ꝙ sapientia sapiam: ⁊ essentia genuerit essentiã Idẽ in li. de fide ad petrũ ait. Sic xp̃m dei filiũ. i. vnã ex trinitate psonã deũ verũ crede. vt diuinitatẽ eius de natura pr̃is natã esse nõ dubites. Hic videt̃ dicere ꝙ natura filij sit nata de natura patris. Idez in li. xv de tri. ait. Dicit̃ filius consiliũ de cõsilio. ⁊ voluntas de volũtate. sicut ꝑba de ꝑbstantia. sapia de sapia. Et hic videt̃ dicere ꝙ ꝑba sit genita de ꝑba. ⁊ sapia de sapientia. Sed hoc ita determinamus. sapientia de sapientia. ⁊ substantia de ꝑba. id est filius qui est sapientia. qui est substantia. est de pr̃e qui est eadem ꝑba ⁊ sapientia. ⁊ filius qui est diuinitas: natus est de pr̃e q̃ est natura diuina. Et vt expressius dicam⁹ dicim⁹ filium sapientiam esse de pr̃e sapiẽtia. ⁊ dicimus filiũ substantiã esse genitum de pr̃e ⁊ a patre suba. Q̃ aũt ita intelligi debeat Aug⁹. ostendit in li. vij. de tri. dicẽs. Augusti. ꝑater ipe sapientia est: ⁊ dicit̃ filius sapientia patris. quo modo dicit̃ lumen pr̃is. id est sicut lumen de lumine. ⁊ vterq̃ vnũ lumen. sic intelligat̃ sapientia de sapiẽtia. ⁊ vterq̃ vna sapientia ⁊ vna essentia. Itẽ ideo xp̃s dicit̃ ꝟtus ⁊ sapientia dei. q̃ de patre ꝟtute ⁊ sapientia etiam ipe virtus ⁊ sapientia est. sicut ipe lumen de pr̃e lumie est. ⁊ ipe fons vite est apud deum patrem fontem vite. Filius ḡ sapia de pr̃e sapientia est. sicut filius lumẽ de pr̃e lumie. ⁊ de⁹ filius de deo pr̃e. vt ⁊ singulis sit lumen ⁊ singul̃ deus. ⁊ singul̃ sapia. ⁊ singul̃ vnũ lumen. vnus deus: vna sapia. Ecce manifeste his ꝟbis apit Aug⁹. ex quo sensu accipienda sint ꝓdicta verba ⁊ his similia. ſ. cum dicit̃. substantia de substantia. vl̃ substantia genuit substantiã.

Quod videt̃ predicte expositiõi contrariuz. g

Huic vero etiaz in- Hylarius

contrarium videt̃ quod Hylarius ait in liũ. li. de trini. Nihil inquit nisi natum habet filius. ⁊ geniti honoris admiratio i honore generantis est. Cũ ḡ filius essentiam habeat. tota eñ in eo est diuina essentia. videtur ꝙ ipa diuina essentia nata sit. Item Hylarius in. v. li. ait. Natiuitas dei non põt eam ex qua ꝓuecta est non tenere naturã. nec eñ aliud q̃ deus subsistit quod nõ aliunde q̃ de deo subsistit. Ecce hic dicit natiuitatez dei ꝓuectam ex natura. ⁊ ita videt̃ ex his ꝟbis atq̃ ꝓdictis natura dei ⁊ genita ⁊ genuisse. Quod aptius dicit in li. ix. de trinitate. Hylarius Nos inq̃t vnigenituz deum in forma dei manentẽ: in natura dei mãsisse profitemur. nec vnitatem forme seruilis in naturam diuine vnitatis refundimus. nec rursum corporali insinuatione patrem in filio predicamus. Sed ex eo eiusdem generis genitam naturam naturaliter in se gignentem habuisse naturam: que in forma nature se gignentis manens: formam nature et infirmitatis corporalis accepit. Non enim defecerat dei natura ne esset. sed in se humilitatez terrene natiuitatis manens sibi dei natura susceperat. generis sui potestatem in habitu assumpte humanitatis exercens. Ecce hic aperte dicit ⁊ naturã genu-

Nã nata dei in forma sua manens formã nature ⁊ infirmitatis corpalis accepit.

De determinatio corp̃ q̃ videt̃ ꝓtraria

ise. ⁊ naturā genitā: ⁊ naturaz assumpsisse naturā. quod a plerisqz negat. Item in eodem. Nunqd vnigenito deo cōtumelia est prem sibi innascibilē deum esse. cū ex innascibili deo natiui as vnigenita in naturaz vnigenitam subsistat. Ecce ⁊ hic dicit vnigenitam naturā.

Quō sint intelligenda p̄missa verba Hilarij. b

Hylarius **Sed quia hec verba** sane vult intelligi. ipe idem dicit in. iiij. li. Intelligentia dictoz ex causis est assumēda dicendi. qz nō sm̄oni res: s̄ rei ē sermo sbiectus. Hec g̊ vba ita intelligi p̄t. Nihil habz filius nisi natuz. i. nihil hz sm̄ qz deus est nisi qd nascendo accepit. ⁊ ipe nascendo patris in se subsistentem naturaz habuit. Ūñ idem Hylarius addit in. v. li.

Hylarius Eandem naturam habet genitus: quā ille q̄ genuit. ita tñ vt natus nō sit ille q̄ genuit

Expositiōez firmat q vba eiusdem. Nā quō erit p̄ ipe cū genit⁹ sit. Sz in his ipis subsistit ille q̄ genitus est. in q̄bus totus est ipe qui genuit. qz non est aliunde q̄ genitus est. ⁊ ideo non referr̄ ad aliud: qd in vno subsistit ex vno. Ac si in generatiōe filij ⁊ naturam suā. vt ita dicam: sequr̄ indemutabilis deus indemutabilem deum gignens. nec naturaz suam deserit ex indemutabili deo indemutabilis dei pfecta natiuitas. Subsistentem g̊ in eo dei naturaz intelligamus: cum in deo deus insit. Nec p̄ter eum qui deus est quisqz deus ali⁹ sit. qz ipe deus. ⁊ in eo deus. Nature g̊ dei patris veritas in deo filio esse docetur: cuz in eo deus intelligi. esse qui deus est. Est eñ vnus in vno. ⁊ vnus ab vno.

Q̄ legi. p̄ de sua substantia genuisse filiū substantie patris. i

Augusti. **Dicit quoqz et frequenter** in scriptura sacra legitur. ꝑ de sua substantia genuisse filiū. Ūñ Aug⁹. in li. de fide ad petrum ait. ꝑ deus de nullo genitus deo. semel de ua natura sine initio genuit filium deum sibi equalem. et eadem qua ipe naturaliter eternus est diuinita e coeternum. Ecce hic dicit Augustin⁹ filium genitum de natura patris. Est autē vna natura patris ⁊ filij ⁊ spūssancti. Si g̊ de natura patris genitus est filius: genit⁹ est de natura filij ⁊ spūssancti. imo de natura trium psonarum. Idem quoqz Aug⁹. i lib. xv. de trini. dicit christum esse filiū substantie patris. ⁊ de substantia patris genitum. tractans illud verbuz apostoli loquētis de deo patre sic. Qui eruit nos de potestate tenebrarum. ⁊ transtulit in regnum filij charitatis sue, Quod dictum est inqt: filij caritatis sue. nihil aliud intelligatur q̄ filij sui dilecti. q̄ filij substantie sue. Charitas quippe patris que in natura eius est ineffabiliter simplici. nihil est aliud q̄ ipa natura atqz substantia. vt sepe diximus: ⁊ sepe iterare non piget. ac per hoc filius charitatis eius nullus alius est: q̄ qui de substantia eius est genitus. Ecce hic apte dic̄ Augustin⁹ filium esse genitū de substantia patris. ⁊ filium sbe patris. Idem q̄z Augusti. in lib. ij. contra hereticū Maximinum. subam dei genuisse filiū. ⁊ filiuz genitum de sba p̄is asserit dicēs. Carnalibus cogitationibus pleni sbam dei de seipsa gignere filiū non putatis. nisi hoc patiat̄ qd sba carnis patit̄ quando gignit. Errat̄ nō scientes scripturas neqz vtutem dei. Nullo eñ modo verum dei filiū cogitatis. si eū natum esse de sba patris negatis. Non eñ iam erat hominis filius. ⁊ deo donante fact⁹ est dei filius. ex deo natus: gratia: non natura. An forte ⁊ si non hois filius erat. tñ iam aliqua erat qualiscunqz creatura. ⁊ in dei filium deo mutante conuersa est. Sz nihil horū est. g̊ aut de nihilo. aut de aliqua substantia natus est. Sed ne crederemus vos putare de nihilo esse dei filiū: affirmastis non vos dicere de nihilo esse dei filiū. De aliqua ergo sba est. Et si nō de substātia patris. de qua sit dicite: sed nō inuenietis. Jam g̊ vnigenitū dei filiū Jesum christum de patris esse substātia: non vos nobiscū pigeat confiteri. Idez in eodē. Utrqz legimus vt simus in vero filio eius Jesu xp̄o. Dicite quoqz nobis: vtrum iste verus dei filius ab eis qui gratia filij sunt q̄dam ꝓprietate discretus: de nulla substantia sit. an de aliqua. Non dico inqs de nulla. nec dicam de nihilo. g̊ de aliq̄ substātia est. Quero de qua? Si non de p̄is sbstantia est: aliam quere. Si aliā non inuenies: p̄ri agnosce sbam. ⁊ filium cum patre homousion confitere. Idem in eodem. Cōfiteor deum p̄em omnino incorruptibiliter genuisse. sed qd est ipe genuisse. Item dico qd sepe dicendum est. aut de aliq̄ substantia est natus dei filius aut de nulla. Si de nulla. ergo de nihilo. quod vos iam nō di

Augusti

Augusti

citis. Si vo de aliqua. nec tamẽ de patris ſba. non eſt verus filius. Si vo de patris ſubſtãtia: vnius eiuſdemq; ſubſtãtie ſunt pater ⁊ filius. Vos autem nec filium de ſbſtantia patris genitum vultis. ⁊ tamẽ eum nec ex nihilo. nec ex aliqua materia. ſed ex patre eſſe conceditis. nec videtis q̃ neceſſe ſit. vt qui nõ ex nihilo nec ex aliqua alia re: ſed ex deo. niſi ex dei ſuba eſſe nõ poſſit. ⁊ hoc eſſe qđ deus eſt de quo eſt. i. de' de deo natus eſt: quia nõ alius ꝑus fuit. ſ natura coeterna de deo eſt.

Colligẽs ſummã ꝑdictorum apit ex quo ſenſu accipienda ſint. k

His verbis ꝑmiſ= ſis innui videt. q̃ diuina ſba filium genuerit. ⁊ q̃ filius ſit genitus de ſba patris: ⁊ q̃ de deo eſt natura coeterna. ⁊ qđ pater id quod ipe eſt genuit. Id autem quod ipe ẽ diuina eſſentia eſt. ⁊ ita putari poteſt diuinam eſſentiam genuiſſe. Vehementer mouent nos hec verba: que quomodo intelligenda ſint. mallem magis ab alijs audire: q̃ tradere. Ut tñ ſine ꝑiudicio atq; temeritate loquar: ex hoc ſenſu dicta poſſunt accipi. Natura coeterna de deo eſt. i. fili' coeternus patri de patre eſt. ita q̃ eſt eadem cũ eo natura vel eiuſdẽ nature. Quez ſenſum confirmat Aug'. ibidem ſubijciens. ⁊ qđ dixerat q̃ſi explanans. Dicto eñ natura coeterna eſt de deo: addidit. Nõ ẽ aliud filius q̃ illud de quo eſt. i. vnius eiuſdem ſube eſt. Deinde apertius talem intellectũ ex predictis verbis fore habendum aperit in eodem libro contra Maximinũ dicẽs. Augſti. Trinitas hec vnius eiuſdemq; ſbe eſt. q̃a non de aliqua materia vel de nihilo eſt filius. ſed de quo eſt genitus. Itemq; ſpũſanctus non eſt de aliqua materia vl' de nihilo eſt. ſed inde eſt vnde ꝓcedit. His vtiq; vbis apte oñdit ea rõe dici filiuz eſſe de ſba patris qui eſt de patre genitus. ita q̃ ẽ eiuſdem ſbe cũ eo. ⁊ ſpũm ſanctũ eſſe de ſbſtantia ꝑris ⁊ filij. q̃ ab vtroq; ꝓcedit. ita q̃ eſt eiuſdem ſbe.

Q nec filius nec ſpũſanctus ẽ de nihilo. ſed de aliquo. non tamen de materia. l

Oſtẽditur quoq; ex illis vbis filiũ ⁊ ſpñſctm̃ non eſſe de nihilo ſ de aliquo. nec tñ de aliqua materia. Uñ etiam Hylarius in. xij. de tri. ait. Uni genitus de' cum natus ſit: ꝑfectũ teſtat autorem. cum ex manente nat' eſt: nõ eſt nat' ex nihilo. ⁊ cum ante tempus natus ẽ: omnem ſenſum ꝑuenit naſcendo. Hic apte dicitur q̃ filius non eſt natus ex nihilo. Similiter ⁊ ſpũſanctus non eſt dicẽdus eſſe vel ꝓcedere ex nihilo. q̃ filius de ſubſtantia patris natus eſt. id eſt a patre eſt. cum quo eiuſdem ſubſtantie eſt ⁊ eadem ſubſtãtia. Ex quo ſenſu accipiendum etiam eſt illud. Pater genuit id quod ipe eſt. id eſt filium qui eſt hoc quod pat'. Et hoc ita debere intelligi Aug'. aperit dicens in ꝑmo libro contra Maximinũ. Hoc genuit pater quod eſt. alioquin non eſt verus filius: ſi quod eſt pater non eſt filius. Ite ſubſtãtia dei genuit filiũ. id eſt pater ſubſtãtia genuit filium qui eſt eadem ſubſtatia ⁊ eiuſdem ſubſtantie. Qđ ſic eſſe intelligendum Aug'. oſtendit dicens ad Maximinum. Sicut dicis: ſpũs ſpũm genuit. ita dic ſpiritus eiuſdem nature vel ſubſtantie ſpũm genuit. Item ſicut dicis: deus deũ genuit ita dic. deus eiuſdem nature vel ſubſtãtie deum genuit. Hoc ſi crediderit ⁊ dixeris: nihil de hac re vlterius accuſaberis. His eñ verbis apit quomõ ꝑdicta debeant intelligi. Similit' filius natus eſt de ſbſtãtia patris. vel pater genuit filiũ de ſua natura ſiue eſſentia. i. de ſe natura ⁊ eſſentia genuit filium eiuſdem eſſentie ac nature. et q̃ eſt eadẽ eſſentia ac natura. Sil'r expone illud. filius ſbe patris: ⁊ filius patris ſbe. i. q̃ eſt ſba cũ quo ⁊ filius eadez ſba eſt. q̃ cõ ſubſtantial' eſt patri filius. Et h̃ ſenſus adiuuat' ex his vbis Aug'. q̃ in li. v. de tri. ait. Tres ꝓſonas eiuſdem eſſentie. vl' tres ꝓſonas vnam eſſentiã dicimus. Tres aũt ꝓſonas ex eadem eſſentia nõ dicim'. quaſi aliud ibi ſit quod eſſentia eſt. aliud qđ perſona. His verbis oſtendit' nõ eſſe dicẽduz ꝓſonam eſſe ex eſſentia: niſi ex ſenſu predicto. Qui ſenſus cõfirmat' etiã ex eo quod in li. xv. de trini. idem ait. Sicut nr̃a ſcia ſciẽtie dei. ſic ⁊ noſtrũ vbum qđ naſcit' de noſtra ſcia diſſimile eſt illi vbo dei qđ natum eſt de ꝑris eſſentia. Tale eſt aũt ac ſi, dicerem. de patris ſcia. de patris ſapia. vel qđ eſt ex ꝑſius de ꝑre eſſentia. de ꝑre ſcia. de ꝑre ſapia. Ex hoc itaq; intellectu verbum dei patris vnigenitus filius ꝓ omia patri ſimilis ⁊ equalis recte dicit' deus de deo. lumen de lumie. ſapientia de ſapiẽtia. eſſen

tia de essentia. q2 hoc est dino qđ pr̃: nõ tñ pater. q2 iste filius: iste pater.

Quare verbum patris dicat̃ filiꝰ nature. m

Inde ẽ q3 solꝰ vnigenitus dei dicit̃ natura filius. q2 eiusdem nature est. 7 eadem natura est cũ pr̃e. Añ Hylarius Hylarius in li. de trini. de christo loquẽs. Natura filius est. q2 eandem naturã quaz ille qui genuit: habet.

Ista est distinctio quinta In qua

magist̃ ostenso q3 in diuinis sit generatio: inquirit an essentia sit generatõis terminꝰ. Et circa hoc tria facit. Nam pmo mouet 7 determinat questionẽ. Secundo inducit instantiaz obiectionẽ. Et tertio quarundã subdit auctoritatũ expositionẽ. Primum agit a pncipio distinctionis vsq3 ibi: Predictis aũt videt esse contrariũ. Secundũ ab inde vsq3 ibi. Ostendit quoq3 ex illis. Tertiũ vo ab inde vsq3 ad finez totiꝰ distinctionis. In speciali vo sententia mgr̃i stat sum marie in tribus ppositionibꝰ. quarũ prima est hec. Diuina essentia nõ est generãs neq3 generata. Et p batur sic. Illud nõ est concedendũ: quo cõcesso seq̃retur essentiã diuinã nõ esse essentiã: vel eandẽ rem generasse seipam. vel esse a seipa genitã. sed essentiã diuinam originare seu esse genitam est hmõi. igitur Tenet argumentũ: 7 maioz est nota. sed minozis p batione mgr̃ in lr̃a introducit sic querẽdo. An hũ iusmodi ppositiones sint ocedende. Pr̃ genuit diuinam essentiam. Diuina essentia genuit filiũ. Diuina essentia non est generata: nec creata. Et respondendo dicit intentũ suũ. s. q3 diuina essentia nõ sit genita nec generat. qđ p bat tribus rõibus. quarũ prima est talis. Omne qđ generat̃ relatiue dicit̃. igit̃ si essentia diuina generat̃: relatiue dicit̃. quod falsum ẽ. q2 tunc nõ significaret absolute substantiã. Secõda ratio talis est. Pater est diuina essentia. si igit̃ pater genuit diuinam essentiã. tunc genuit seipm. 7 illud itez stare non potest. Tertia ratio talis est. Pater per diuinam essentiam hz esse. si igit̃ pater genuit diuinam essentiam: tunc pr̃ haberet esse p illud qđ est generatum ab ipo. quod est falsum. q2 generatũ a generante habet esse. 7 nõ generatus a genito. Addit etiaz mgr̃ q3 simili mõ p bat Augꝰ. q3 pater non est sapiens sapientia genita. ñ eñ pater esset sapiẽs p illaz sapiam quam genuit. cũ idem sit ei sape 7 esse. seq̃t̃ q3 haberet esse p illud 7 ab illo qđ gennit. quod non põt stare. Secũda ppositio. Quãq3 filius 7 spũssanctus non sint aliud q3 ipa diuina essentia. tamen p ducti sunt ambo realit̃. Hanc ppositionẽ mgr̃ inuestigat obijciendo cõtra hoc qđ dictum est. s. q3 pr̃ nõ genuit diuinam essentiã. Nam dicit pat̃ genuit illud qđ ipe est. sed illud quod ipe est: est diuina essentia. igit̃ genuit diuinam essentiam. Et mgr̃ rñdet q3 illa Pater genuit id qđ ipe est. sic debet intelligi. i. pat̃ genuit filiũ. eo q3 essentialit̃ est idem cũ ipo. Tandẽ ostenso q3 non est concedendũ q3 essentia genuit filiũ eo q3 sequeret̃ idem generasse seipm: mgr̃ exponit auctoritates sanctoꝝ. s. Augustini 7 Hilarij que videntur pdictis obuiare dicẽs q3 essentia filij sit de essentia patris. De auctoritates sunt sic exponẽde seu intelligende. Filius q̃ est essentia: est de pr̃e q̃ est essentia. 7 sic de alijs. Tertia ppositio est hec. Filius 7 spũssanctus sunt pducti: non tamen de nihilo. sz de aliquo. licet non de aliquo materialiter. Hãc ppositionem pbat magister exponẽdo auctoritates dicentes patrem de sua substantia filiũ genuisse. Et dicit q3 hmõi auctoritates sunt sic exponẽde. Pr̃ genuit filium de sua substantia. 7 nõ genuit eum de nihilo. sed genuit talem q̃ est einsdẽ nature cũ ipo. Hanc expositionẽ mgr̃ cõfirmat p multas auctoritates que patent in lr̃a. igit̃ 7c.

Utrum pater voluntate genuit filium an necessitate. et an volens vel nolens sit deus. a DI. VI

Preterea queri solet. vtrũ pater genuerit filiũ volũtate an necessitate? De hoc Orosius ad Aug'. ita ait. Volũtate genuit pr̃ filium: vel necessitate. sz nec volũtate: nec necessitate. q2 necessitas in deo nõ ẽ. pire volũtas sapiaz nõ potuit. Quocirca vt Augꝰ. ait in. xv. li. de tri. Ridẽda est dialetica Eunomij: a quo Eunomiani heretici orti sunt. Qui cum nõ potuisset intelligere nec credere voluisset vnigenitũ dei filium vbũ dei esse natura. i. de sba patris genitũ nõ nature vel sbe dixit esse filiũ. sz filiuz voluntatis dei. volẽs asserere accedentẽ deo voluntatem: qua gigneret filiũ. sic nos aliq̃n aliq̃d volumꝰ qđ antea nõ volebamꝰ. ppt̃ qđ mutabil' intelligit̃ nr̃a natura. qđ absit vt in deo esse credamꝰ. Dicamꝰ g3 verbum dei esse filiũ dei natura: nõ voluntate vt docet Augꝰ. in. xv. li. de tri. vbi quẽdã catholicũ heretico respondentem commẽdat dicens. Acute sane q̃dam rñdit hereti co vsutissime interrogãti. vtrũ deus filiuz volẽs vel nolẽs genuerit. vt si diceret nolẽs: absurdissima dei miseria seq̃ret̃. Si autem volẽs ꝯtinuo qđ intẽdebat ꝯcluderet sc̃z nõ nature esse filiũ: sz volũtatis. At ille vigilãtissime vicissim q̃siuit ab eo. Utrum deꝰ pr̃ volẽs aut nolens sit deꝰ. vt si rñderet: nolẽs. seq̃ret̃ grãdis absurditas 7 miseria: quã de deo credere magẽ est insania Si aũt diceret: volẽs. rñderet̃ ei. g3 7 ipe volũtate sua deus est: nõ natura. Quid g3 restabat nisi vt obmutesceret sua interrogatõe: obligatuz indissolubili vinculo ẽ videns. Ex pdictis docet̃ nõ esse ꝯcedendũ q3 deꝰ volũtate vl̃ necessitate. vl̃ volẽs vl̃ nolens sit deꝰ. Jtẽ q3 volũtate vl̃ necessitate vl̃ volens vel nolens genuerit filiũ.

Oppositio contra predicta. b

Sz contra hoc op-

Augusti Opinio cuiusdam heretici

ponit sic. Uolũtas dei est natura siue essẽtia dei. qz nõ ẽ aliud deo esse. aliud velle. et ideo sicut vna est essentia triũ psonaꝝ. ita ⁊ vna volũtas. Si g̃ deus natura deꝰ ẽ. et volũtate deus est. ⁊ si ℣bum dei natura filius dei est. ⁊ volũtate filius dei ẽ. Hoc autem facile ẽ refellere. Nã ⁊ pscia dei siue scientia q̃ scit vel pscit bona ⁊ mala: diuina natura siue essentia est. ⁊ pdestinatio siue voluntas eius eadẽ diuina essentia est. nec ẽ aliud deo scire ⁊ velle q̃ esse. ⁊ cũ sit vnuz ⁊ idẽ scia dei vl volũtas. nõ tñ dr de volũtate q̃cq̃d dicit de scia ⁊ econuerso. nec omnia illa sua volũtate deus vult q̃ sua scientia scit. cũ sua scia nouerit tã bona q̃ mala. volũtate aũt non velit nisi bona. Scientia q̃pe dei ⁊ pscia de bonis est ⁊ mal. voluntas ℣o ⁊ pdestinatio de bonis est tñ. ⁊ tñ vnũ ⁊ idẽ in deo est scia ⁊ voluntas ⁊ pscientia ⁊ pdestinatio. Jta cũ vnũ sit natura dei ⁊ volũtas. dicit tamen pater genuisse filiũ natura: non volũtate. ⁊ esse deus natura: non volũtate.

Respõsio

Qualiter intelligẽda sint illa verba pr̃ nec nolẽs nec volẽs deꝰ est. nec volẽs nec nolẽs genuit filiũ. c

Hylarius in li. ō synodis Eos q̃ dicũt deꝰ nõ extãtibus eẽ filiuz dei. silr q̃ dicunt q̃ nec cõsilio nec volũtate pr̃ genuerit filium: anathematizat scꝫ ecclia. Jtẽ si q̃s nolẽte patre dicat natũ filiuz: anathẽa sit. Nõ enim nolente pr̃e coactus pr̃. vel naturali nẽcitate ductꝰ cũ nollet genuit filiuz. sed mox vt voluit sine tẽpe ⁊ imposibiliter ex se vnigenitũ demonstrauit.

Predicta tñ ℣ba q̃bus prudenter dictum est: q̃ deus pater nec volens nec nolens est deꝰ. nec nolens nec volẽs genuit filiũ. siue volũtate siue necessitate: ex tali sensu videnꝫ accipiẽda. vt voluntatẽ p̃cedentẽ vl accedẽtẽ: intelligamus q̃liter Eunomius intelligebat. Non em̃ ipe deꝰ est volũtate p̃cedẽti vl efficiẽti vel volẽs puſq̃ deus. nec volũtate p̃cedẽti vl accedenti genuit filiũ. nec ꝑus volens q̃z generãs genuit filiũ. nec ꝑus generans q̃ volẽs genuit filiũ. volens tñ genuit: siẽ potẽs genuit. ⁊ bonus genuit filiũ. ⁊ sapiens genuit. ⁊ hmõi. Si em̃ pr̃ sapiẽs ⁊ bonus dicit genuisse filiũ: cur non ⁊ volens? Cũ ita sit deo idem esse volentem qđ est eẽ deum. sicut idem est esse sapientẽ qđ est eẽ deum. Dicam? g̃ qz pr̃ sicut sapiẽs. ita volens genuit filiũ. sed nõ volũtate p̃cedenti vel accedenti. Quẽ sensum apit Augꝰ. et ꝓfirmat ita dicẽs sup epl̃am ad Ephꝫ. De filio dei. i. dño nr̃o Jesu xp̃o scriptũ est. qz cuz pr̃e ſp fuit. ⁊ nunq̃ eũ vt esset paterna voluntas p̃cessit. ⁊ ille quidem natura filius est.

Hec ẽ distinctio sexta In qua magister ostẽso q̃ cẽntia diuina nõ posſit eẽ termin? generatiõis. incipit agere de potẽtia generãtis. Circa qđ tria facit. Primo oñdit quõ pr̃ nec voluntate nec necessitate filiũ genuit. Scdo ꝓtra illud replicando rõe q̃dam objcit. Tertio post digressionẽ ad p̃cipale intentũ redit. Primũ istoꝝ facit a p̃ncipio distinctionis vsq̃ ibi. Sed cõtra hoc opponit. Scdm ℣o ab inde vsq̃ ibi: Predicta tñ ℣ba ⁊c. Tertiũ ab inde vsq̃ ad finem distinctõis. In spẽali mgr̃i sententia in hac distinctõe stat in tribus ꝓpositiõib?. quarum p̃ma est hec. Nõ est catholice sentiendũ deũ patrem genuisse filiũ necessitate cogẽte. aut volũtate p̃cedẽte. Et ꝓbat sic. Illud nõ ẽ catholice sentiẽduz quo ꝓcesso sequit deũ aut esse misex aut mutabilez. ⁊ filiũ dei nõ esse naturalẽ filiũ. sz pr̃em genuisse filiuz necessitate cogẽte: aut volũtate añcedẽte ẽ hmõi. igit̃ illud nõ ẽ sentiendũ. Argumẽtũ ẽ notũ ⁊ maior sz minor ẽ ponit mgr̃ in textu: rñdẽdo ad questionez istã. Utrũ pr̃ genuit filiũ ex necessitate aut volũtate Mgr̃ rñdendo dicit. Nec genuit cũ necessitate. qz si sic. tũc genuerit cũ nõ potuit eũ nõ generare. tũc necessitas coactiõis caderet i deũ: qđ nõ ẽ dicẽdũ. cuz ipe sit summe liber. Nec volũtate. s. añcedẽte. s. q̃ pus vellet filiũ generare q̃ ipm genuit. vt si staret in eꝰ libera ptãte vt generaret si vellet. ⁊ non generaret si nollet. qz sic caderet mutabilitas in deũ: qđ est inconueniens. Jsta patẽt in lr̃a autoritate bti augu. Scda ꝓpositio est hec. Ex diuie nature ⁊ volũtatis idẽptitate argui nõ põt filiũ natura cẽ filiũ volũtate Jstam ꝓpositionẽ ꝓbat mgr̃ in lr̃a soluẽdo argmentũ hereticoꝝ: qđ faciũt in ista materia dicẽtes. In diuis idez sunt natura ⁊ volũtas. Si igit̃ pr̃ genuit filiũ natura: vidr etiã q̃ genuit ipm voluntate. ad qđ mgr̃ rñdendo dicit. Exquo in diuis natura ⁊ volũtas differũt rõe vl cõnotato. ideo non obstat q̃ sint idẽ idẽptitate absoluta. nõ tñ sunt idẽ idẽptitate formali. qz aliqđ põt cõuenire nature qđ nõ ꝙuenit voluntati. ⁊ p ons nõ ẽ incõuenies filiũ esse filiũ natura ⁊ nõ volũtate. Et ꝓfirmat hoc p sile. Nã volũtas dei ⁊ scia eius sunt idẽ. ⁊ differũt rõe vel cõnotatiõe. qz scia cõnotat aliqđ eẽ i deo qđ nõ cõnotat volũtas. ⁊ ecõtra. qz rõe scie suę ꝙuenit deo scire ⁊ cognoscere malũ. nõ tñ rõe volũtatis suę cõuenit sibi velle ⁊ approbare malũ. ⁊ ita ẽ i ꝓposito. igit̃ ꝓpositio vera. Tertia ꝓpositio. Solũ nẽcitas incõmutabilitatis ac volũtas cõmunicabilitatis cõcurrũt ad eternã filij dei generationẽ. Jsta ꝓpositio ꝓbat sic. Illa nẽcio ꝙcurrũt ad etnã filij dei ꝓductionẽ: sine qb? impossibile ẽ deũ eẽ deũ. sz deꝰ nẽcio est deꝰ nẽcitate incõmutabilitatis. ⁊ volũtate cõicabilitatis. igit̃ ista duo ad ꝓductiõz filij dei ꝙcurrũt Tenet argumẽtũ ⁊ maiorꝫ: sz minor ẽ ponit mgr̃ i textu saltẽ sñialit̃. vbi repẽdit quẽdã hereticũ q̃ dixerat pr̃em generasse filiũ volũtate p̃cedẽte vl añcedẽte vel efficiẽte. ⁊ sic prius fuisse volẽs q̃ generans. qđ falsum est. igit̃ ꝓpositio apparet vera.

Hic queritꝫ an pater potuerit vel voluerit gignere filium. a

Hi solet queri a quibusdam. vtrum pater potuerit vl voluerit generare filiũ Si enim inquiũt potuit vel voluit genera re filium. ergo potuit aliquid ⁊ voluit: qđ

DI. VII.

nec voluit nec potuit filius. Nam filiꝰ nec potuit nec voluit generare filium. Cui ver sutie facile respõdemus dicentes. posse vel velle generare filium: nõ est aliqd posse vel velle subiectum potẽtie vel voluntati. Est tñ aliꝙ potentia vel volũtas. s. posse vl̃ vel le gignere fl̃iũ. ⁊ iõ distinguẽda est intelligentia ꝓpositi ꝙbi. posse vel velle gignere filiũ. ⁊ posse vl̃ velle aliqd. Neqꝫ em̃ generatio filij aliqd eorũ est: q̃ subiecta sunt diuine potẽtie ⁊ volũtati. nec est aliqd inter oia vel de oibus. ꝑ sup oia ⁊ añ oia. Non em̃ añ voluit vl̃ potuit q̃ genuit. sicut nec añ fuit q̃ genuit. qꝛ ab eterno fuit ⁊ ab eter no genuit. Ex simili qꝛ ꝑ videre possumꝰ. ꝓ̃ em̃ põt esse p̃: ⁊ vult esse p̃. filiꝰ autez nec põt nec vult esse p̃. g̃ p̃ põt vl̃ vult eẽ aliqd qõ non põt vel vult esse filius. nõ seq̃ tur. qꝛ esse p̃em non est esse aliqd: ꝑ põt eẽ ad aliqd. vt in sequẽti ostendet.

Ponit quedaꝫ verba Augu. vñ põt moueri auditor. b

Sed vehementer nos mouet qõ Augꝰ. ait in. j. li. c. Maximinum: qui asserebat patrem potentiorem esse filio. eo q̃ filiũ genuit deũ creatorẽ. filiꝰ aũt non. dicebatq̃ p̃em potuisse gignere: nõ filiũ. ⁊ ideo potentiorẽ esse filio. Ad qõ
Augusti. respondẽs Augꝰ. dicere videt̃ q̃ filiꝰ etiã potuit gignere. volens ostendere p̃ez esse non potentiorem filio: his vbis. Absit vt ideo potentior sit pater filio. sicut putas. qꝛ creatorem genuit p̃. filius aũt non genuit creatorem. neqꝫ em̃ non potuit: ꝑ nõ oportuit. Vide ⁊ diligenter attende hec verba
Augusti. nõ em̃ nõ potuit. ꝑ nõ oportuit. Videt̃ em̃ dicere q̃ filius potuit gignere: ꝑ non oportuit: ⁊ ita potuit qõ non oportuit. Quare aũt non oportuit: subdit dicens. Immoderata em̃ esset diuina generatio si genitus filius nepotem gigneret patri. quia ⁊ ipe nepos nisi auo suo prior potez gigneret. Cm̃ vestram mirabilem sapientiam: impotens diceret̃. Similiter etiam ille si nepotẽ non gigneret auo suo. ⁊ pnepotem proauo suo non a vobis apellaretur omnipotens. nec impleretur generationis series. si semp alter ex altero nasceret̃. nec eam pficeret vllus. si non sufficeret vnus omnipotẽs. Ita q̃ omnipotentem genuit filium patris natura nõ fecit.

Opponitur predictis verbis Augustini. c

Hoc autẽ videtur quibusdã non posse stare. s. q̃ filius potuerit gignere. Si em̃ potuerit filius gignere potuit esse pater. ⁊ si potuit esse pater: potuit g̃ esse pater vel sui vel patris vl̃ spũssancti: vel alicuius alius. Sz alius nõ. qꝛ nullus alius sp fuit. Nec patris. qꝛ p̃ est ingenitus ⁊ innascibil̃. Nec sui. qꝛ nulla res seipam gignere põt. Nec spũssancti. qꝛ nasci non potuit. Si em̃ nasci potuit. potuit esse filius. ⁊ ita mutabil̃ esse potuit.

Hic querit̃ quomõ intelligenda sint. d

Quõ ergo accipietur qõ supra dictũ est. nõ em̃ non potuit gignere. ꝑ nõ oportuit. q̃si potuit: ꝑ nõ oportuit. Nõ est nobis pspicuum apire quõ sit hoc verũ. ⁊ ideo sub sil̃entio potius esset p̃tereundũ: nisi me sup hoc aliquid loq̃ cogeret instantia querentiũ.

Hic aperitur ex quo sensu accipienda sint. e

Potest ergo sic intelligi. Nõ em̃ nõ potuit. ꝑ nõ oportuit. i. nõ ex impotẽtia sui fuit q̃ filius nõ genuit ꝑ ei nõ cõueniebat. sicut deꝰ filiꝰ nõ est deꝰ p̃. nec tñ hoc ex impotẽtia sui est. Nam et p̃ sil̃r nõ est filius. nec ꝑ est ex impotentia patris. Sed q̃rit Maximinꝰ arrianorum eps. Vñ g̃ est q̃ p̃ nõ põt esse filius: vel filius p̃? Non vtiq̃ ex impotẽtia. sed pl̃ ꝓ ꝓprietate generationis pater est: qua oportet eũ nõ esse filiũ. ⁊ filius ꝓprietate natiuitatis filius est: qua oportet eum nõ esse patrem. de quibus ꝓprietatibus postea pleniꝰ tractabit̃.

Utrum pater natura sit potẽs gignere filium. et an hoc sit aliqua potentia que sit in filio. f

Itez querit̃ a quibusdam. Si pater potens sit natura gigne

re filium. ⁊ an hec sit aliqua potẽtia q̃ sit in filio? Ad qđ dicimus q̃ pr̃ non est potẽs nisi natura. eius eñ potentia natura est vl̃ essentia At inquiũt illi. Si potẽs ẽ gignere: hz ğ potentiam gignendi. Filiꝰ aũt non hz potentiam gignendi si non põt gignere hz ğ aliquã potentiã pr̃ quam nõ hz filius Non sequit̃. Eandem eñ potentiã hz penitus filius quam ⁊ pr̃. qua pr̃ potuit gignere. ⁊ filius gigni potuit. Eadem eñ potentia est in filio: qua potuit gigni que est i patre qua potuit gignere. Sed contra hoc oponit̃. Aliud est posse gignere: aliud est posse gigni. q̃ aliud est gignere. aliud gigni. Hoc distinguendũ est. Si eñ cũ dicit̃ aliud est posse gignere. aliud posse gigni: aliam significes potentiã qua pr̃ potẽs est gignere. ⁊ aliã qua filius potẽs est gigni: falsus est intellectus. Si aũt dicas patrem posse habere aliam ꝓprietatem siue notionem qua genitor est. ⁊ filiũ aliũ qua genitꝰ est: verus est intellectus. Aliam eñ hz pater ꝓprietatem qua pater est. aliam filius qua filius est.

Oꝓpositõ

Quomõ sit intelligendum filius habet vel non habet potentiã generandi. §

Ita etiã cũ dicitur filius nõ habet potentiã generandi quam pater habet: duplicit̃ intelligi põt. Si enĩz dicatur. non hz filius potentiã generandi quam ⁊ pr̃. s. qua potens sit ad generãduz id est vt genuerit vel vt generet sicut pat̃: verum est. Si x̃o intelligatur sic. nõ hz potentiam qua possit gigni. vel genitus esse q̃ eadem pater potens est vt genuerit vel vt gigneret: falsum est. Sicut dicitur. pat̃ habet potentiam qua potest esse pater. filius x̃o non habet potentiam qua possit eẽ pater. ⁊ econuerso. filius habet potentiã qua potest esse filius. pater x̃o non habz potentiam qua possit esse filius. habet ergo aliquam pater quam non habet filius: ⁊ ecõuerso. Absit: quia eadem est potentia pr̃is qua potest esse pater. ⁊ filij qua potest esse filius. Ita etiam eadem est voluntas: qua pater vult esse pater non filius. ⁊ filiꝰ vult esse filius non pater. ⁊ eadem est voluntas filij qua vult esse genitus ⁊ patrem genuisse. ⁊ patris qua vult esse genitor ⁊ filiuz genitum esse.

Ista ẽ septima distinctio. In qua magister ostenso qualit̃ pr̃ genuit filium quo ad virtutem seu potentiã intellectualem. hic oñdit de potẽtia eius generãdi naturali. Et circa hoc tria facit. Primo inquirit an potentia generandi sit in filio. Secũdo ostendit q̃ non generare nõ sit impotentia in ipo filio. Tertio reddit rationẽ de suo dicto. Primum facit a ꝓncipio distinctionis vsq; ibi. Sz vehementer nos mouet. Scõm subiũgit vsq; ibi. Item q̃ritur a q̃busdam. Tertium x̃o ab inde vsq; ad finez distinctionis. In speciali sententia magistri summaric stat in tribus ꝓpositionibus. quaꝝ ꝑma est hec Non est simplicit̃ quid: sed est ad aliq̃d patrem posse aut velle filium generare. Istam ꝓpositionem ꝓsequitur magister querens an pater potuit ⁊ voluit filium generare. Si sic. ergo pater voluit ⁊ potuit aliquid quod non potuit nec voluit filius. Vl̃ oportet etiam filiũ posse ⁊ velle generare. qđ est inc̃ueniẽs Vel oportet dicere q̃ filius sit impotens. Huic difficultati rñdet mgr̃ dicens. ⁊ dato q̃ pater posset generare ⁊ non filius. adhuc non sequeret̃ pr̃ez aliq̃d posse quod non posset filius: q̃ posse ⁊ velle patrem generare nõ est ꝓprie aliq̃d sed ad aliquid. ergo nõ posse ⁊ non velle generare non arguit impotentiam in filio. vt assumit̃ in questione p̃dicta. Probat̃ argumenti euidentia sciendũ est q̃ quicq̃d est in diuis est essentia vel relatio. ⁊ ergo quicq̃d conuenit deo: hoc conuenit sibi vel relatione essentie. ⁊ tũc est commune tribus ꝑsonis. vel relatione relatiõis: ⁊ tũc nõ oportet q̃ quodlibet tale sit cõmune tribus ꝑsonis Cum ergo posse generare non sit aliq̃d in diuinis. i. non est aliquid spectans ad essentiaz. sed potius ad aliquid spectans. id est ptinens ad relationem. s. ad paternitatem. non est inconueniens q̃ non conueniat filio. q̃ illa ꝓprietas. s. paternitas nõ spectat ad filium. ⁊ p̃ consequens hec ꝓpositio p̃ma est vera. Secunda ꝓpositio est hec. Q̃ filius non potest nec vult generare. Hoc non debemus sibi ad impotẽtiã sed potius ad conditionis proprietatem imputare. Hanc ꝓpositionez ꝓbat mgr̃ autoritate beati Augustini dicẽtis. q̃ filius potuit generare. sz nõ oportuit ipm generare. eo q̃ tunc inordinata ⁊ superflua fuisset diuina generatio. si filius genitus nepotẽ generaret patri. Et dicit postea magister q̃ ista x̃ba Augustini sunt sic intelligenda. non eñ non potuit: sed non oportuit. id est non conueniebat proprietati eius qua est filius ⁊ non pater. que ꝓprietas deberet q̃ cito generaret. Et concludit q̃ sicut non arguit impotentiam in pr̃e q̃ non potest esse filius: ita econtra non est impotentie in filio q̃ non potest esse pater. Tertia ꝓpositio est hec. Unam ⁊ eandem et equalem potentiam generandi fore in patre et filio possumus affirmare. Istam ꝓpositionem mgr̃ inuestigat inquirendo: an potentia generandi in pr̃e sit aliqua potentia in filio. Et respondet q̃ vna ⁊ eadẽ sit potentia qua pater potest generare. ⁊ qua filius potest generari. cum in patre ⁊ filio non sit nisi vna sapientia natura ⁊ potentia. Vel sic respondet mgr̃ q̃ potentia generandi cum natura dicit ꝓprietatẽ. referendo igitur intellectum ad proprietatem nõ est potentia generandi in filio. quia sic est aliud posse geneeare: ⁊ posse generari. referendo x̃o ad naturam idem sunt. igit̃.

De veritate et proprietate et incõmutabilitate et simplicitate essentie dei. a

DI. VIII.

Hinc de veri-

tate siue ꝓprietate siue incõmutabilitate atq; simplicitate diui ne nature siue ℔e siue essentie agendũ est. Augusti. Est itaq; deus vt ait Aug⁹. in. v. li. de trinitate. sine dubitatione suba, vel si melius hoc apellaꝫ essentia. quam greci vsiã vocant. Sicut eñ ab eo qđ est sapẽ dicta ẽ sapientia. ⁊ ab eo qđ est scire dicta est sciẽtia ita ab eo qđ est esse dicta est essentia. Et ꝗs magis est q̃ ille qui dixit famulo suo Ego sum q̃ sum: ⁊ dices filijs isr̃l. qui ẽ misit me ad vos. Jp̃e vere ac ꝓprie dicit essentia: cui⁹ essentia nõ nouit ꝓteritñ vel futuruz. Añ hiero. ad marcellã scribẽs ait. Añ hiero. ad Marcellã scribẽs ait. Be⁹ solus q̃ exordium non hz: vere essentie nomen tenuit. qz in eius compatiõe q̃ vere ẽ. qz incõmutabil̃ est. quasi non sunt q̃ mutabilia sunt. Be quo eñ dicit fuit. non est. ⁊ de quo dicit erit: nondũ est. Be⁹ aũt tñ ẽ q̃ nõ nouit fuisse vel futurũ esse. Solus ergo deus vere est: cuius essentie compatuz nostrũ esse non est.

Qualiter intelligenda sint verba hiero. querendũ est. b

Hic diligenter ad-

uertendũ est: quomõ intelligi debeant illa ꝟba hiero. s. deus tñ est: si nõ nouit fuisse vel futurũ esse. tanq; nõ posse dici ꝺ deo fuit vel erit. sed tantũ est. cũ de eo scriptum frequent̃ reperiamus. fuit ab eterno. fuit sp. ⁊ erit in secula. ⁊ hmõi. Unde videt̃ qz non est tñ dicendũ de deo. fuit: vel est: vl̃ erit. Si eñ diceret̃ tñ fuit: putaret̃ q̃ desierit esse. Si diceret̃ tantũ est: putaret̃ q̃ non semp fuerit. sed esse ceperit. Si tantuz diceret̃ erit: putaret̃ non esse modo. Dicatur ergo quia semp fuit. est ⁊ erit. vt intelligatur quia nec cepit: nec desijt: nec desinit nec desinet esse. Augusti. Be hoc Aug⁹. sup Johannem ita ait. Cum de sempiterna re ꝓprie dicatur est. sin nos bñ dicit: fuit ⁊ erit. fuit quia nũq; desijt. erit: quia nũq; deerit. est quia semp est. non ꝓterijt: quasi quod nõ maneat. non orietur: quasi quod non erat. Cum ergo nostra locutio p tempa varietur. de eo vere dicunt̃ verba cuiusl̃bz temporis. qui nullo tempe defuit vel deest. vl̃ deerit. ⁊ ideo nõ est mirũ si de spũ veritat̃ veritas loquens dixit p futurum. Quecũq; audiet loquet̃. Audiet. s. ab eo a quo ꝓcedit. Audire illius est scire. idem etiaz esse

A quo ergo est illi essentia. ab illo audientia. id est scientia: que non est aliud q̃ esse tia. Audiet ergo. dixit de eo quod audiuit ⁊ audit. id est quod semp sciuit: scit ⁊ sciet. Ecce hic dicit Aug⁹. verba cuiuslibet temporis dici de deo. sed tñ ꝓpe est. Illud ergo quod hiero. dicit ita intelligendũ est. Hic aperit quõ sint intelligenda. Nõ nouit fuisse vel futurũ esse: sed tñ esse id est cum ꝺr de deo q̃ fuit vel erit. nõ est intelligendũ q̃ ꝓtericrit vel futurus sit. ⁊ q̃ existat simpliciter sine aliquo tempali mõtu. Licet eñ verba substantiua diuersoꝝ tempoꝝ de deo dicant̃. vt fuit. erit. ẽ. erat non tñ tpales motus esse distinguũt. s. ꝓteritum vel futurũ. vel ꝓteritũ impfectũ. vel ꝓteritũ pfectum. vel ꝓteritum pluſq̃perfectum: sed essentiã siue existentiã sue diuinitatis simplicit̃ insinuãt. Deus ergo sol⁹ ꝓprie dicit̃ essentia vel esse. Añ hylarius hylarius in. vij. li. de tri. ait. Esse nõ ẽ accidẽs deo. ⁊ subsistens veritas ⁊ manens causa. ⁊ natural̃ generis ꝓprietas.

Hic de incõmutabilitate. c

Dei etiã solius essẽ

tia incõmutabil̃ dicit̃ ꝓprie. qz nec mutat̃ nec mutari potest. Unde Aug⁹. in. v. lib. de trini. Alie inquit essentie vel substantie capiũt accidentia quibus in eis fiat vl̃ magna: vel quanta cũq; mutatio. Deo autem aliquid huiusmodi accidere non põt. ⁊ iõ sola substantia vel essentia que est deus incommutabilis est. cui ꝓfecto maxime ac verissime competit esse. Quod enim mutatur: non seruat ipsum verum esse. ⁊ quod mutari potest: etiaz si non mutetur: potest quod fuerat non esse. Jdeoq; illud solum quod non tantũ non mutatur. verũ etiam mutari omnino non potest: verissime dicitur esse. id est substantia patris ⁊ filij ⁊ spiritussancti. Jdeoq; apostolus loquens de deo: ait. Qui solus habet immortalitatẽ. Ut enim ait Augustinus in libro primo de trinitate. Cum anima quodãmodo imortalis esse dicatur ⁊ sit. non diceret apostolus. solus deus hz immortalitatem. nisi qz vera immortalitas incõmutabilitas ẽ quã nulla potest habere creatura. quoniaz solius creatoris est. Unde Jacob⁹ ait. Apũd quem nõ est transmutatio: nec vicissitudinis obumbratio. Et Dauid Mutabis ea ⁊ mutabunt̃: tu aũt idem ipe es. Jõ Augusti. super Gen̄. dicit. q̃ deus nec per lo-

Augusti. Que sit vera immortalitas q̃ i solo creatore est.

Jacobus

ca nec ꝑ tpa mouet. creatura ꝙo ꝑ loca et tpa. Et ꝑ tpa moueri est ꝑ affectiões commutari. Deus aũt nec loco nec affectione mutari potest: qui per ꝓphetam ait. Ego deus ⁊ non vtor: qui est immutabilis sol⁹. vnde recte solus dicit habere immortalitatem. In omni enim mutabili natura (vt ait Aug⁹. ꝓtra Maximinum) nõnulla mors est ipa mutatio. quia facit aliquid in ea nõ esse quod erat. Unde ⁊ ipa aĩa humana que ideo dicit immo talis: qꝛ ſm modum suum nunq̃ desinit viuere. habet tñ quandam mortez suam. qꝛ si iuste viuebat ⁊ peccat: morit iusticie. si peccatrix erat ⁊ iustificat: morit pctõ. Ut alias eius mutatiões taceam. de q̃b⁹ mõ longũ est disputare. Et creatura ꝛ natura celestiũ mori potuit. q̃a peccare potuit. Nã ⁊ angeli peccauerunt: ⁊ demones facti sunt. quoꝝ est diabolus ꝓnceps: ⁊ q̃ non peccauerunt: peccare potuerũt. ⁊ cuicũq̃ rationali creature ꝑstat vt peccare non possit: nõ est hoc nature ꝑ prie: ſ d dei gratie. Et ideo solus deus (vt ait apl̃s) habet immortalitatem. qui non cuiusq̃ gr̃a: sed natura sua. nec potuit nec potest aliq̃ cõuersione mutari. nec potuit nec potest aliqua mutatiõe peccare. ꝓꝛo inde vt ait Aug⁹. in .j. li. de tri. Substãtiã dei sine vlla cõmutatione mutabilia faciẽtem. ⁊ sine vllo suo tpali motu tpalia creãtem inueni ⁊ nosse. licet sit difficile oportz. Uere q̃ ac ꝑprie immutabile est sola diuinitatis essentia. que sine sui mutatiõe cũctas condidit naturas.

Hic de simplicitate. o

Eadẽq̃z sola ꝑprie

ac vere simplex est. vbi nec partiũ nec accidentiũ: nec quarũlibet formaꝛ vlla ẽ diuersitas sine variatio vel mꝰtitudo. Ut autem scias quomõ simplex sit illa sba: te docet Aug⁹. in .vj. li. de tri. Animaduerte ꝓmo quare cis creatura sit mꝰtiplex: ⁊ nullo modo vere simplex. ⁊ ꝑmum de corpali postea de spũali creatura. Corpalis vtiq̃ creatura ex ptibus cõstat. ita vt sit ibi alia pars alia maior. ⁊ maius sit totuz q̃libet ps. ⁊ in vnoquoq̃ corpe aliud est magnitudo: aliud color: aliud est figura. ꝓtest em̃ ⁊ minuta magnitudine manere idem color ⁊ eadem figura. ⁊ colore mutato manere eadem figura: ⁊ eadez magnitudo. Ac ꝑ hoc multiplex esse cõuincit natura corpis. simplex aũt nullo mõ.

Quare creatura sit mꝰtiplex ⁊ nõ simplex

Dicit corpali oñdit q̃re sit multiplex

Hic de spũali creatura oñdit quõ sit multiplex et nõ simplex. e

Creatura quoq̃z

spũalis vt est aĩa: in compatiõe q̃dẽ corporis est simplex. sine compatione ꝙo corporis est mꝰtiplex ⁊ nõ simplex. Que ideo simplex dicit respectu corpis. qꝛ mole nõ diffundit ꝑ spaciũ loci. ſ in vnoq̃z corpe ⁊ in tota aĩa est. ⁊ in q̃libet eius pte tota est. Et iõ cũ sit aliq̃d in qua uis exigua ptcla corpis qõ sentiat aĩa. q̃uis non fiat in toto corpe. illa aũt tota sentit. qꝛ totam nõ latet Sed tñ nec in ipa aĩma vere simplicitas ẽ Cum em̃ aliud sit artificiosum esse. aliõ inertem. aliud acutum. aliud memorẽ. aliud cupiditas. aliud timor. aliud leticia. aliud tristicia. possuntq̃ hec ⁊ alia hmõi inumerabilia in aĩme inueniri natura. ⁊ alia sine alijs. ⁊ alia magis. alia minus. Manifestum est nõ simplicẽ: ſ mꝰtiplicẽ eẽ naturã. Nihil em̃ simplex mutabile ẽ. ois aũt creatura mutabile est. nulla ĝ creatura vere simplex est. Deus ꝙo ⁊ si multiplex dicat. vere tñ ⁊ summe simplex ẽ. Bõ em̃ magnus. bon⁹. sapiẽs. btũs. ver⁹. ⁊ q̃cq̃d aliõ nõ indigne dici vidꝛ. sed eadem magnitudo ei⁹ est que sapia. Nõ em̃ mole magn⁹ est: ſ virtute. ⁊ eadẽ bonitas q̃ sapia ⁊ magnitudo ⁊ veritas. ⁊ non est ibi aliud ipm btm̃ esse. ⁊ aliud magnũ. aliud sapientẽ. aut verum. aut bonũ. esse aut omnino esse.

Quõ deus simplex

Qualiter de⁹ cũ sit simplex. multiplex tamen dicat. f

Hic diligenter no=

tãdum est cũ dicat Aug⁹. solum deum vere simplicem esse. cur dicat eũdem mꝰtiplicit dici? Sed hoc nõ ꝓpter diuersitatem accidentiũ vel partiũ dicit: sed ꝓpter diuersitatem ac mꝰtitudinez noim: que de deo dicũtur. q̃ licet multiplicia sint. vnum tñ significant. ſ. diuinã naturã. Hec em̃ non ita accipiunt cũ de illa incõmutabili eterna q̃z sbstãtia incõpabilit simpliciorez q̃z ẽ hũanus animus dicunt. quemadmodũ cũ de creaturis dicunt. Unde Aug⁹. in .vj. libro de trini. Deo inquit est hoc esse quod est fortem esse. vel sapientem esse. vel iustum esse. ⁊ si q̃d de illa simplici multiplicitate vꝰ mꝰtiplici simplicitate dixeris. quo substantia eius significet. Humano aũt aio nõ ẽ hoc esse quod est fortem esse. aut prudentẽ. aut

Augusti.

iustum. ꝑ Potest em̃ esse animus: ⁊ nullam istarū habere ☧tutem.

Tāta ē dei simplicitas q̄ nnlli p̄e dicamentorū subiacet. g

Q̄ autem in natu

ra diuina nulla sit accidentiuꝫ diuersitas: nullaq̄ penitus mutabilitas: ꝫ pfecta simplicitas: ostendit Aug⁹. in. v. li. de tri. di. Intelligamus deū quantū possum⁹: sine q̄litate bonū. sine q̄ntitate magnū. sine idigentia creatorē. sine situ p̄sidentē. sine habitu omia ꝓtinentē. sine loco vbiq̄ totuꝫ. sine tpe sempiternū. sine vlla sui mutatōne mutabilia facientē. nihilq̄ patientē. Quisq̄s deū ita cogitat. ⁊ si nōdū pōt oīno inuenire q̄d sit. pie tn̄ caueat q̄tū pōt aliq̄d de illo sentire qđ nō sit. Ecce si subtilit intendas: ex his atq̄ p̄dictis apit illa p̄dicamenta artis dialetice dei nature mīme conuenire: que nullest subiecta accidētibus.

Augusti.

Q̄ deus nō ꝓprie sed abusiue dicitur substantia. h

Vnde nec ꝓprie

dicit ſba: vt Aug⁹. ondit in lib. vij. de tri. Sicut ab eo qđ est esse apellat eētia. ita ab eo qđ est subsistere ſbaz dicim⁹. si tn̄ dignum est vt de⁹ dicat subsistere. Hoc eniꝫ de his rebus recte intelligit: in q̄bus subiectis sunt ea q̄ in aliq̄ ſbiecto esse dicunt. sic in corpe color aut forma. Corpus enim ſbsistit. ⁊ ideo ſba est. Res ☧ mutabiles neq̄ simplices: ꝓpe dicunt ſbe. Be⁹ autē si subsistit vt ſba ꝓprie dici possit. inest in eo aliq̄d tanq̄ in subiecto. ⁊ nō ē simplex. Nephas aūt est dicere: vt subsistat deus. ⁊ subsit bonitati sue. atq̄ illa bonitas non substantia sit: vel potius essentia. Neq̄ ipse deus sit bonitas sua. sed in illo sit tanq̄ in subiecto. Unde manifestuꝫ est deū abusiue substantiam vocari. vt nomine vsitatione intelligatur essentia. quod vere ac ꝓprie dicitur: ita vt fortasse soluꝫ deum dici oporteat essentiam. Est em̃ vere solus. q̄a incōmutabilis est.

Augusti.

q̄ non est aliquid in deo quod nō sit deus. i

Huius autez essen

tie simplicitas ac sinceritas tāta est q̄ non est i ea aliq̄d qđ nō sit ipa. ꝫ idē est hn̄s et qđ habet. Un̄ Hylarius in. vij. lib. de tri. ait. Nō ex cōpositis de⁹ q̄ vita ē subsistit. neq̄ q̄ ☧tus est ex infimis cōtinet. neq̄ q̄ lux est ex obscuris coaptat. nec q̄ spūs est ex disparib⁹ formal est: totū qđ in eo ē vnū est. Idem in. vij. li. de trini. Nō humano mō ex cōpositis de⁹ est: vt in eo aliud sit qđ ab eo habet. ⁊ aliud sit ipe q̄ habeat. ꝫ totum vita est. natura. s. pfecta ⁊ infinita. et non ex disparibus constituta. sed viuens p totum ipa. De hoc eodem Boetius in p̄mo li. de tri. ait. Quo circa hoc vere vnuꝫ est in quo nullus numerus. nullū i eo aliud p̄ter id quod in eo est. neq̄ enim subiectuꝫ fieri potest. Aug⁹. quoq̄ in lib. de fide ad petrum dicit. In dei ſba non est aliq̄d qđ non sit ſuba: quasi aliud sit ibi ſuba. aliud qđ accidit substantie. Sed quicq̄d ibi itelligi potest: substātia est. Uerum h̄ dici possunt facile ⁊ credi. videri aūt nisi puro corde omnino non possunt. Item Aug⁹. i. xv. li. de trini. Sic habet in natura vniuscuiq̄ triū: q̄ q̄ habz hoc sit qđ hz. sicut immutabilis simplex q̄ ſba. Unde Isidorus ait Deus simplex dicit: siue nō amittēdo qđ habet. seu nō aliud hz qđ nō est ipe. ⁊ aliud qđ in ipo est. Et cum tante simplicitat⁊ atq̄ sinceritatis sit natura diuina. est tn̄ in ea trinitas ꝑsonaꝝ. Un̄ Aug⁹. in li. xj. de ci. ait. Non ꝓpter hoc naturam summi boni simplicem dicimus. q̄ est pater in ea sol⁹. aut filius in ea solus. aut ſpūſsanctus in ea solus. i. q̄ est sola ista nominū trinitas siue ſba ꝑsonarum: sicut Sabelliani putauert. Sed ideo simplex dicit. q̄ est hoc qđ habet. excepto q̄ relatiue quelibet ꝑsona ad alteram dicit. nec est ipa. Nam vtiq̄ p̄ habet filium: ad quem relatiue dicit. nec tam ipe est filius. ⁊ filiꝰ hz p̄lem. nec tn̄ ipe est pat. In quo ☧ ad semetipm dicitur: non ad alterū. hoc est quod habet: sic ad seipsum dicit. vnus habēdo vitā. ⁊ eadez vita est ipe. ꝓpt hoc vtiq̄ natura h dicit simplex qđ nō sit aliud hn̄s. ⁊ aliud id qđ habet: sicut in ceteris reb⁹ est. Nō em̃ hn̄s liquorē: liquor est. nec corꝑ color. nec aia est sapia. Ecce q̄ta est idēptitas. quāta est vnitas. immutabilitas. simplicitas. puritas diuine ſbe: iuxta infirmitatis nr̄e valitudinem assignauimus.

Hylarius

Idem.

Boetius.

Augusti.

Isidorus

Ista est distinctio octaua huiꝰ p̄mi libri. In qua ostenso quid tenendū sit de veritate gignētis: agit de nata cōcreata ꝑ actū generatōis. Et

ꝙtum hoc cõcernit materiã pũtis distinctõis: tũc diuiditur in tres ptes. In prima ostendit diuine essentie veritatẽ. In secunda eius nature immutabilitatem. In tertia eius simplicitatem. Primũ fact a pncipio distinctionis vsq; ibi. Dei etiam solius essẽtia. Secundũ ab inde vsq; ibi. Eademq; sola ꝓpe simplex est. Tertiũ ab inde vsq; ad finem distinctionis. Et hec est sententia mgr̃i in generali. In spẽali xo sentẽtia in hac distinctione summarie ꝓtinẽt in trib⁹ ꝓpositiõibus. quaꝝ ꝑma est hec. Dũtaxat deus ꝓprie hz essentie veritatez sine alicuⁱ⁹ nõ actualitatis admixtione. Et ꝓbat sic. Illud habet ꝓprie essentie veritatem sine alicuius nõ actualitatis admixtione. cuius esse reptum est sp esse. i. eternaliter. ⁊ qđ est sine ꝑteritione ⁊ futuritione. sed solus deus est hmõi. igit̃ ipe solus hz essentie veritatem sine alicⁱ⁹ nõ actualitatis admixtione. Tenet consequẽtia. et maior. sz minorẽ ꝓbat mgr̃ in lr̃a p hoc q essentia a xbo essendi nomen ꝓprium hz. Essentia enim deriuatur a xbo Sum es est. Et cõfirmat p hoc q esse diuinũ nõ nouit ꝑteritũ neq; futurũ. Scda ꝓpositio est hec. Solus deus hz eterne ꝙmanẽtie stabilitatem absq; cuiusuis mutabilitatis variatiõe. Et ꝓbatur sic. Illud xtualiter hz eterne ꝙmanẽtie stabilitatem qđ est ipm suũ esse: ⁊ qđ impossibile est alit̃ ipm disponi q̃ est: q̃cũq; etiam dispositiõe. sed solⁱ⁹ deus est hmõi. ergo ꝓpositio vera. Argumentum appa ret bonũ. ⁊ maior vera. Et circa minoris ꝓbationẽ ꝓcedit mgr̃ in textu sic. Et ꝑponit ꝑmo dei esse omnino esse immutabile. qđ ꝓbat ꝑmo p hoc q diuinũ esse est verissimũ. qđ nõ esset si posset mutari. Secũdo p hoc q in deo nõ sunt accidẽtia p q̃ mutatio ĩ rebus cõtingit. Tertio p compationem dei ad creaturas. Nam oĩs creature mutatio fit vel p loca vl̃ per tpa. vel p affectiões. sed neutrũ istoꝝ modoꝝ cadit in deo. vt ptz p diuersas sanctorũ autoritates in textu. igit̃ suũ esse est oĩno immutabile. Tertia propositio est. Q deus hz simplicitatẽ essentie sine cuiuscũq; multiplicitatis cõpositione. Et ꝓbatur sic. Illud hz essentie simplicitatẽ sine cuiusq; mltiplicitatis cõpositiõe: qđ nõ solũ corporũ vel spirituũ aut ꝑdicamentorũ multiplicitati nõ subijcit̃. sed etiam met est qđ in eo est: seu in eo esse dicit̃. sed deus est hmõi. igit̃ ipe hz simplicitatẽ sine cuiusq; mltiplicitatis cõpositiõe. Argumentũ ptz ⁊ maior. Et minorẽ exequẽs mgr̃ in lr̃a ꝓponit: q diuina essentia vere ⁊ ꝓpe simplex est. eo q in deo nulla est diuersitas p tium. accidentiũ. formarũ. Scdo ꝓbat idẽ p cõparationem ipius ad multiplicitatẽ creature spũalis. in q̃ licet nõ sit diuersitas ptium sicut in creatura corporali ꝓpt̃ eⁱ⁹ simplicitatẽ: cũ tota sit vbicũq; sit: siẽ aia rõnal̃ dr esse tota in toto corpe. ⁊ tota in q̃libet eⁱ⁹ pte. est tñ in ea diuersitas accidentiũ. siẽ mgr̃ declarat p exẽplũ de diuersis aie affectiõib⁹. Postea oñdit q hmõi simplicitati nõ repugnat mltiplicitas noĩa q̃ de ipo dicunt̃: eo q oĩa vnũ significãt. Et q nulla accidẽtia sint in ipo oñdit: discurrẽdo p singula ꝑdicamẽta accidẽtis. Et etiã q suba impropẽ dr de deo oñdit. qr accidẽti substat ipa suba. Et addit q ipa dei simplicitas psonaꝝ palitatem nõ excludit Et q nõ sit aliq̃d in deo qđ nõ sit deus. igit̃ ⁊c.

De distinctõe triũ psonarũ. a

DI. IX. Vncad distictioñe triũ psonaꝝ accedamus Teneam⁹ g̃ vt docet Aug⁹. i li. Augusti. de fide ad petrũ. pr̃em ⁊ filiũ ⁊ spm̃sanctũ vnũ esse deũ naturalit̃. nec tñ ipm patrem esse q̃ filius est. nec filium esse ipm qui pat̃ est. nec spũmsanctum esse ipm qui pater est aut filius. Una em̃ est essentia pr̃is ⁊ filij ⁊ spũssancti. In q̃ nõ est aliud pr̃. aliud fili⁹ aliud spũssanctus. q̃uis psonalit̃ alius sit pater. alius filius. alius spũssanctus.

Hic de eternitate filij cũ pr̃e. b

Genitus est enim a patre filius. ⁊ ideo alius. nec tñ añ fuit pater q̃ filius. Coeterne enim sunt sibi tres p sone.

Argumentatio arrianorũ. c

Bz contra hoc in= quit hereticus. vt refert Amb̃. in. j. lib̃. de trini. Omne qđ natum est ꝓncipium hz. ⁊ ideo qr filius natus est: ꝓncipium habz. et esse cepit. qđ hereticorũ orc sic dictum est. Nam ipe Arrius (vt meminit Aug⁹. i. vj. li. de tri.) dixisse fert̃. Si filⁱ⁹ est: natⁱ⁹ est. si natus est: erat qñ non erat filius. Ambro.

Respõsio Augustini catholica. d

Qui hoc dicit non intelligit etiã natũ esse deo: sempiternuz q̃ cẽ vt sit coetern⁹ pr̃i filius. siẽ splendor q̃ gignit̃ ab igne atq; diffundit̃: coeuus ẽ illi. ⁊ esset coeternus si ignis esset eternus. Augusti.

Oppositio Aug. cõtra hereticũ. e

Jtez. Si dei filius inqt Aug⁹. xtus ⁊ sapia dei est. nec vnq̃ fuit de⁹ sine xtute ⁊ sapia. coetn⁹ est deo pr̃i filius. Dicit aũt apls xpm ec̃ dei xtutem ⁊ dei sapiaz. Aut g̃ nõ fuit qñ nõ fuit fili⁹. aut aliqñ de⁹ nõ habuit xtutẽ ⁊ sapientiã. qđ demẽtis ẽ dicere. Cõstat enim qr sp habuit sapiam. sp g̃ habuit filium.

Respõsio Ambro. ad idem autoritate fulta. f

Eidem quoq; Arrianice questioni Ambro. in hunc modu respondet. Ego inquã filium esse natũ confiteor. quod reliquum est impietatis: horresco. Scriptum est em̃ in veteri testamẽ= Ambro.

tò. vt vel vnũ e pluribus dicaz. Añ me nõ fuit alius deus: ⁊ post me nõ erit. Quis ergo hoc dicit: pater an filius? Si filius ante me inq̃t non fuit ali⁹ deus. Si p̃. post me inq̃t non erit. hic ꝓpozem: ⁊ ille posteriozem non habet. Inuicem eñ in se: ⁊ pat̃ i filio: ⁊ filius in patre cognoscitur. Cum eñ patrem dixeris: eius etiam filium designasti. q̃ nemo ipe pater est sibi. Cum filium nominas: etiam patrez fateris. quia nemo ipse sibi filius est. Itaq̃ nec filius sine patre. nec pater potest esse sine filio. Semp ḡ pater: semp ⁊ filius.

Rõne vtitur Amb. cõtra hereticũ.

Inuectio Ambrosij contra hereticum. g

Item dic inquam

mihi hereticе. Fuit ne quãdo omnipotẽs deus pater non erat. ⁊ deus erat? Nam si pater esse cepit. deus ergo ꝑmo erat. et postea pater factus est. Quomõ ergo immutabilis deus est? Si eñ ante deus: postea pater fuit: vtiq̃ generatiõis accessiõe mutatus est. sed auertat deus hãc amentiam.

Ineffabile est quomodo filius sit et non habeat patrẽ priorez. sicut modus generationis inintelligibilis et ineffabilis. h

Bz queris a me in

quit Ambro. quõ si filius sit: non ꝓtẽ habeat patrem? Quero itẽ abs te quando vt quomõ filium putes esse generatum? Obi hi eñ impossibile est generationis scire secretum. Obens deficit. vox silet: non mea tantũ: sed ⁊ angelorum. supra potestates. ⁊ supra angelos. ⁊ supra cherubin. ⁊ supra seraphin: ⁊ supra omnem sensum est. quia scriptũ est. ¶ Pax xp̃i supra omnem sensum est. Et si pax xp̃i supra omnem sensum est. quõ non est supra omnẽ sensum tanta generatio? Tu ergo ozi manum admouc: scrutari non licet supna mysteria. Licz scire q̃ natus sit. nõ licet discutere quõ natus sit. Illud mihi negare nõ licet. hoc q̃rere met⁹ est. Ineffabilis eñ est illa generatio. Añ Esa. Generationẽ eius q̃s enarrabit.

Ambro.

Quidam presumunt discutere generationis seriem. i

Quidam tamẽ de

ingenio suo ꝓsumentes dicũt illam generationẽ posse intelligi ⁊ alia hmõi. Inherentes illi autozitati Hiero. sup Ecclesiasten. In sacris scriptur] q̃s sepissime nõ ꝓ impossibili: ꝫ ꝓ difficili ponit: vt ibi. Generationem ei⁹ q̃s enarrabit. Sed hoc non dixit Hiero. ideo q̃ generatio filij eterna plene intelligi vel explicari possit a quoq̃ mortalium. sed q̃ de ea aliq̃d intelligi vl dici potest. Quidã tamẽ hoc accipiũt dictum de tpali xp̃i generatione.

Vtrũ debeat dici sp gignitur, vel sp genitus est filius. k

Hic queri põt cum

generatio filij a patre: nec ꝓncipiuz habeat nec finem. q̃ eterna est. vtrũ debeat dici: filius sp gignit: vel sp genitus est. vel semp gignit? Be ꝫ Greg⁹. sup Job ait. Dñs deus ieſus in eo q̃ vtus ⁊ sapia dei est: de pte añ tpa natus est. vel poti⁹ q̃ nec cepit nasci: nec desijt. dicam⁹ verius sp nat⁹. nõ aũt possumus dicere sp nascit. ne impfect⁹ esse videat. At vo vt etern⁹ designari valeat ⁊ pfectus. ⁊ semp dicamus ⁊ natus. q̃ tenus ⁊ natus ad pfectionem ptineat. ⁊ sp ad eternitatẽ. q̃uis p hoc ꝑm q̃ pfectum dicimus. multũ ab illius veritatis exp̃ssione deuiamus. q̃ quod factum nõ est: non põt dici ꝓprie pfectum. sed balbutiẽdo vt possumus excelsa dei resonemus. Et dñs nostre infirmitatis vbis ꝓdescendẽs Esto te inq̃t pfecti sicut ⁊ pater vester celestl] pfectus est. Sup illuz locum etiã psal. Ego hodie genui te. Be hac generatiõe filij ita loquit Aug⁹. Quã q̃ p hoc q̃ dicit hodie possit etiam] intelligi dies ille quo christus ẽm hoiem natus est. tñ q̃ hodie p̃sentiam significat: atq̃ in eternitate. neq̃ p̃teritum quicq̃ est. quasi esse desierit: neq̃ futurum q̃si nondũ sit. sed p̃ns tñ. q̃ q̃cq̃d eternum est semp est. diuinius tñ accipit de sempiterna generatione sapientie dei. Ecce his verbis ostendit Aug⁹. q̃ generatio filij sp est. nec p̃terit: nec futura est. q̃ eterna est. Ideo dixi genui. ne nouũ putaret. s. ne videret incepisse. hodie dixit. ne p̃terita generatio videret. Ex his ergo verbis ꝓphete: vt ait Johes Chryſ. nihil aliꝺ manifestatur: nisi q̃ ex ipa essentia patris: sp genitus est filius.

Augusti.

Origenes videtur dicere contrarium. ait enim q semp generat filius a patre. l

Origenes vero super Hieremiã dicit. q filius semp generat a patre: his vbis. Saluator noster est sapientia dei sapia vo est splendor eterne lucis. saluator g noster splendor est claritatis. Splendor aũt non sic nascit & desinit. sed quotiẽs ortum fuerit lumen ex quo splendor orit: totiẽs orit etiam splẽdor claritatis. Sic g saluator sp nascit. Vñ ait in li. Sap. Añ omẽs colles generat me. Nõ vt q̃dam male legunt: genauit. His verbis apte ostendit Origenes sane dici posse et debere: filius semp nascit. Qo videtur cõtrarium illi verbo Grego. pmisso. s. nõ possumus dicere semp nascit.

Aug. in lib. lxxxij. qstio. do sp nato differens: ait. Melior ẽ sp natꝰ q̃ qui sp nascit. qa q sp nascit: nõ dũ ẽ natꝰ. et nunq̃ natus aut natꝰ erit si sp nascitur. Aliud enim ẽ nasci: aliud natũ eẽ. ac p hoc nũq̃ filius ẽ si nunq̃ natus ẽ. Filius aũt ẽ: qa natꝰ ẽ. et sp filius. Semp igit natꝰ est.

Exponit pmissa verba Gregorij. ne putetur inter doctores esse contrarietas. m

Sed ne tanti autores sibi ꝺicere in re tãta videãt: illa vba Grego. benigne interptemur. Bñs inqt ie sus añ tpa natus est de pre. vel potius. qr nec cepit nasci nec desijt: dicamus verius sp natus. Sed quo verius dicit h. s. q filius sp natus est q̃ illud. s. q de pre ante tpa natus est. Illud enim sincera et catholica fides tenet ac pdicat. vt istud. Quare g ait dicamus verius. cum vtrũq̃ parit sit verum: nisi qr volebat intelligi h ad maiorem euidentiã et expressionem veritatis dici q̃ illud. His etenim verbis omis calumniandi versutia hereticis obstruit aditꝰ. quibus christi fm deitatem generatio sine initio et sine fine esse ac pfecta mõstrat. Non autẽ adeo apte manifestatur veritas cum dicitur. filius ante tempora genitꝰ est de patre. vel filius semp nascitur de patre. Et ideo dicit Gregorius q non possumꝰ dicere semp nascitur. Non inq̃ ita conuenienter. non ita congrue ad explanationez veritatis. Potest tamen dici si sane intelligatur. semp enim nascitur filius de patre. vt ait Origenes. nõ q quotidie iteret illa generatio. sed qr semp est. sp ergo nascit. id ẽ natiuitas eius sempiterna est.

Questio de ipsis verbis Gregorij.

Hic soluit

Q filius sp generatur. confirmat ex dictis Hilarij. n

Hylariꝰ quoq; dicit filium nasci ex patre in li. vij. de trinita. his verbis. Viuens deus et nature eterne viuentis potestas est. et qo cũ sacramento scientie sue ex eo nascit: non potuit aliter eẽ q̃ viuens. Nam cum ait. Sicut misit me viuens pr. et ego viuo ppter patrem. docuit vitã in se p viuentẽ prem inesse. Ecce hic habes qr filius nascit ex patre. Itez in eodem. Cum dicit christus. Sicut pr habet vitam in se. sic et filio dedit vitam habere in semetipo. omnia viua sua ex viuente testatus est. Q autem ex viuo viuũ natus est: habet natiuitatis pfectum sine nouitate nature. Non enim nouum est quod ex viuo genera in viuũ. qr nec ex nihilo est. et vita que natiuitatem sumit ex vita: necesse est p nature vnitatẽ et pfecte natiuitatis sacramentũ. vt et in viuente viuat. et in se habeat vitã viuentẽ. Ecce et hic habes qr genera ex viuo viuens fiꝰ. Item in eodem In deo totum qo est viuit. deus enim vita est. et ex vita non pot q̃q̃ esse nisi viuum: neq; ex deriuatione: sed ex virtute natiuitatis est. Ac si dũ totũ qo est viuit. et dum totũ qo ex eo nascit virtus est. habet natiuitatem filius: nõ demutatoz. Et hic dicit qr nascit. Item in. viij. li. de tri. Bonat pater filio tantũ esse q̃tum est ipe. cui innascibilitatis esse imaginẽ sacramento natiuitatis impartit. quem ex se in sua forma generat. Hic dicit qr generat pater filiũ.

Idẽ in eodem.

Attende totũ quod i eodem ẽ viuit.

Breuiter docet quid de hoc cõcedendum sit. o

Dicamꝰ ergo filiũ natum de patre ante tempora: et semp nasci de patre. sed congruentius semp natũ. et eundẽ fateamur ab eterno esse et patri coeternuz. id est auctori. pater enim generatiõe auctor filij est. vt in sequenti ostendet. Ut ergo pater est eternus: ita et filius eternus est. sed pater sine auctore. filius vo non. qr pater innascibilis. filius natus. Et vt ait Hylarius in. xij. li. de tri. aliud est sine auctore semp esse eternũ. aliud patri. id ẽ auctori esse coeternũ. Vbi aũt pater auctor ẽ ibi et natiuitas est. qr sicut natiuitas ab auctore est. ita et ab eterno auctore eterna est natiuitas. Omne aũt quod semp est: etiaz eternum est. sed tñ nõ omne qo eternũ est: etiã innatũ est. quia quod ab eterno nascit habet eternum esse quod natuz est. Quod

Hylarius

aūt nō natum est: id cū eternitate nō natus est. qō vo ex eterno natū est: id si nō eternū natū est. iam nō erit ⁊ pr̄ auctor eternⁱ. Si q̄d g̃ ei qui ab eterno patre natⁱ est ex eternitate defuerit: id ipm̄ nō est auctori ambiguum defuisse. Quia si gignenti est infinitum gignere. ⁊ nascenti etiam infinitum nasci est. Quod iū eiñ qō inˢ natiuitatē dei filij ⁊ generationē dei pr̄is: nec sensus admittit. qr ⁊ in generatiōe natiuitas est: ⁊ in natiuitate generatio est. qr sine vtroq; neutr̄ est. vtrūq; g̃ sine interuallo sui est.

Argumentatio heretici. p

Sed inquiet hereticus. Omne qō natum est nō sp fuit. qr id natū est vt esset. Nemo ambigit q̄n ea q̄ in rebus humanis nata sunt aliq̄n nō fuerint. Sed aliō est ex eo nasci qō semp non fuit. aliud ex eo natū esse quod semper est. Ibi nec semp fuit qui pr̄ est. nec semp pat̄ est. ⁊ qui non semp pr̄ est: nō semp genuit. vbi aūt semp pater est: semper filius est. Q̄ si semp deo patri ppr̄ium est q̄ sp est pat̄. necesse est filio sp ppr̄ium esse q̄ sp ē filius. Quomō ergo cadet in intelligentiā nostrā vt non fuerit sp: cui ppr̄iū est sp esse qō natum est. Natum g̃ vnigenitū deum confitemur. sed natum añ tempa. nec ante esse q̄ natum. nec ante natum q̄ esse. qr nasci qō erat. iam non nasci est: sed seipm̄ demutare nascendo. Hoc aut̄ humanum sensum ⁊ intelligentiam excedit mundi. Non hoc capit ratio humane intelligentie. sed prudentie fidelis pfessio est.

Rñsio Hilarij

Quid sit ppr̄ium patri ⁊ filio

Ista est distinctio nona. In qua mgr̄ post̄q̄ egit de natura cōicata p generationem: tractat de coeternitate genitoris ⁊ geniti. Et tria facit. Nam p̄mo ostendit patris ⁊ filij coeternitatē. Scō solvit instantie difficultatem. Tertio dissoluit incidentis questionis ambiguitatem. Primū agit a p̄ncipio distinctionis vsq; ibi. Sz queris a me inq̄t Ambro. Scōm facit ab inde vsq; ibi. Hic quer̄i pōt Tertiū ab inde vsq; ad finem distinctiōis. Et hec ē sn̄ia mgr̄i in hac distinctiōe in generali. In speciali sn̄ia mgr̄i star in tribus ppositionibus. quarū p̄ma est hec. Dei filius ab eterno a patre genitus est simpliciter patri coeternus. Et probat̄ sic. Illud ē deo coeternū sine quo deus nunq̄ fuit nec esse potuit. Sz hic est filius genitus a patre. igitur ipe est patri coeternus. Argumentum videtur valere: ⁊ maior ē vera. Sed minorem ꝓbans mgr̄ in littera: proponit p̄mo q̄ tres persone in diuinis idem sunt in natura. sed distincte in psonalitate. Unde infert q̄ licet filiⁿ sit alius a patre: cum sit ab eo genitus. non tamen ante fuit pater q̄ filius: cum persone diuine sint sibi inuicem coeterne. Postea excludit errorem alicuⁱ Arrij dicentis: q̄ si filius natus esset p̄ncipium habe-

ret. ⁊ per consequens eternus non existeret. Hunc errorem excludit p autoritatem Augustini dicētis. Si filius non esset coeternus patri: pater fuisset aliquando sine sapientia: eo q̄ filius sit sapientia p̄ris vel pater fuisset aliquando sine filio. ⁊ postea habuisset filium. que stare non possunt. Relinquitur ergo propositio vera. Secūda ꝓpositio est hec. Filij ēterna generatio est ineffabilis. Et probat̄ sic. Illud est ineffabile quod omnem sensum superat. non solum hominū sed ⁊ angelorū. sed eterna generatio filij a patre est huiusmodi. igit̄ ipa est ineffabilis. Tenet argumentum ⁊ maior. sed minor patet in textu. vbi magister diuersis autoritatibus sanctorum insinuat q̄ patrem non esse p̄iorem filio omnem intellectum creature excellit. q̄dā quidam male p̄sumant ipsum posse p intellectum creatum comp̄hendi. Tertia ꝓpositio est hec. Filius in diuinis congruentius dicitur semper natus q̄ nasci. Et probatur sic. Illud est de generatione filij in diuinis potius affirmādū quod pfectionem sine impfectione exp̄imit. q̄ illud quod impfectionem de se non excludit. sed filium sp esse natum pfectionem sine impfectione exp̄imit. Et filiū semper nasci de seipo non excludit imperfectionem. igitur potius est affirmandum ipm̄ semper esse natum q̄ semper nasci. Argumentum apparet euidens. ⁊ maior ⁊ minor possunt haberi ex littera. cuius tota sententia potest stare in isto: q̄ exp̄essio generationis p verbum p̄teriti perfecti temp̄is: cuiusmodi est ly natus. denominat actum generationis transisse. ⁊ terminū eius actualiter in completo stare. Sed exp̄essio generationis p verbum p̄sentis temp̄is: cuiusmodi est ly nasc̄it. denomiat actum generationis adhuc fieri. quod de se impfectionem non excludit. Et p p̄ñs ꝓpositio vera.

Hic de spūsancto agit̄. ⁊ p̄ius q̄ sit amor patris et filij dicit. a

DI. X.

Hunc post filii eternitatem: de spūsancto quantum deo donante videre conceditur disseramus. Spūssanctus amor est siue caritas siue dilectio patris ⁊ filij. Ūñ Augustinus in. xv. li. de trinita. ait. Spiritussanctus nec patris est solius: nec filij est solius: sed amborū. ⁊ ideo cōmunem q̄ inuicem se diligunt pater ⁊ filius nobis insinuat charitatem: Augusti.

q̄ spūssanctus ꝓp̄ie dilectio dicatur. et tn̄ trinitas sit dilectio. b

Johannes autem in epistola canonica ait. Deⁱ charitas est non dixit spūssanctus charitas est. Quod si dixisset: absolutior esset sermo. ⁊ nō parua pars questionis decisa. sed quia dixit. deⁱ charitas est: incertū est. ⁊ ideo querēdum est. vtrum deus pater sit caritas: an filius. an spūssanctus: an deⁱ ipa trinitas?

c

qz ꝛ ipa non tres dij: ꝫ vnus deus est. Ad qđ Aug⁹. in eodem libro ita dicit. Nescio cur sicut sapia ꝛ pater dicit ꝛ filius ꝛ spūs sanctus. ꝛ simul omnes. non tres: sed vna sapientia. non ita ꝛ charitas dicatur pater ꝛ filius ꝛ spūssanctus. ꝛ simul omnes vna charitas. Non ideo tamen quisq̄ nos inconuenienter estimet charitatem appellare spūmsanctuz. quia ꝛ deus pater ꝛ deus filius potest charitas nuncupari. sicut ꝑpe verbum dei etiam sapientia dei dicit. cum ꝛ pr̄ ꝛ spūssanctus sit sapia.

Respōsio

Sicut verbum dei ꝓprie dicit sapientia. et tamen tota trinitas dicitur sapia. ita et spūssanctus proprie dicitur charitas. et tamen pater et filius et spūssanctus dicitur charitas. c

Si ergo ꝓprie aliquis horū trium charitas nuncupari debet. quis aptius q̄ spūssanctus. vt. s. in illa summa simpliciq̄ natura non sit aliud substantia ꝛ aliud charitas. sed substantia ipa sit charitas. ꝛ charitas ipa sit substātia. siue in patre siue in filio. siue in spiritusancto ꝛ tamen spiritussanctus ꝓprie caritas nūcupatur. Ecce his verbis aperte dicit Augustinus: q in trinitate charitas aliquando refertur ad substantiam. que cōmunis est trium psonarum. ꝛ tota in singulis aliquando specialiter ad psonam spūssancti. sicut sapientia dei aliquando p substantia diuina. aliquād p filio accipit. ꝛ hoc in multis fieri reperit.

Exemplis firmat eadē nomina ꝓprie et vniuersaliter accipi. d

Pluribus enim exemplis docerī potest multa rerū vocabula: ꝛ vniuersaliter poni ꝛ ꝓprie q̄busdam rebus adhiberi. sicut legis noīe aliquād simul omnia veteris instrumenti significātur eloquia. aliquād autem ꝓprie vocat lex que data est p Moysen. Multa alia suppetunt exempla. sed in re aperta vitanda est lōgitudo sermonis. Sicut ergo vnicum dei verbum ꝓprie vocamus noīe sapientie: cum sit vniuersaliter si spūssanctus ꝛ pater ipa sapientia. Ita spiritussanctus

ꝓprio vocabulo charitas nuncupatur. cum sit pr̄ ꝛ filius vniuersalit̄ charitas.

Autoritatē ponit q̄ filiꝰ ꝓprie dicatur sapientia. e

Sed dei verbum. id est vnigenitus dei filius apte dictus est dei sapientia: ore apostoli dicentis christū dei virtutem ꝛ dei sapientiā. Spūs aūt sanctus vbi sit dictus caritas: inuenimꝰ. si diligenter Johānis apostoli eloquiū scrutemur: qui cum dixisset. Diligamꝰ inuicem. q̄ ex deo est dilectio: adiunxit. Et oīs qui diligit: ex deo natus est. q̄ dilectiō deꝰ est. Hic manifestauit se dixisse eam dilectionez esse deū quam dixit ex deo. Deus ergo ex deo est dilectio. sed q̄ ꝛ filius ex deo patre natus est. ꝛ spussanctus ex deo patre ꝓcedit. quem potius eorū hic debeamus accipere dictū esse dilectionē: merito queritur Pater eñ solus ita deꝰ est vt nō sit ex deo. ꝛ ideo dilectio q̄ ita deus est vt ex deo sit: non ipe pater est. sed aut filius aut spūssanctus. Sed in ꝙsequentib⁹ cum dei dilectionem cōmemorasset Johānes: qua dilexit nos. ꝛ hinc hortatus esset: vt nos inuicem diligamus. atq̄ ita deus in nobis maneat q̄ vtiq̄ dilectionem deum dixerat. statim volēs de hac re apertius aliq̄d eloq̄: inq̄t. In hoc cognoscimus q̄ in ipo manemus ꝛ ipe in nob. q̄ de suo spū dedit nob. Spiritus itaq̄ sanctus de quo dedit nobis: facit nos in deo mancre. ꝛ ipm in nobis. hoc aūt facit dilectio. Ipe est q̄ deus dilectio. Deus q̄ spūssanctus qui ꝓcedit ex deo. significat vbi legit. Deus dilectio est. ꝛ dilectio ex deo est. Ecce his verbis aperte dicit Augꝰ. spūmsanctum esse charitatez patris ꝛ filij. ꝛ in tantū quoq̄ ꝛmonem ꝓduxit: vt videat dixisse spūmsanc cum non solum esse dilectionem patris ꝛ filij qua se inuicem ꝛ nos diligunt. sed etiam qua diligimus deum. Sed vtrum ipe sit charitas q̄ nos diligimus deum: in sequenti explicabitur.

De spūssancto testimonīū q̄rit. ꝛ inuenit vbi dicat eē charitas.

Redit ostēdere quod ꝓposuerat scz q̄ spiritussanctus sit amor quo pater a filio et filius a patre diligitur. f

Nunc vero quod incepimus ostendere curemꝰ. s. spūmsan-

ctum dilectionem esse siue amorē pris ⁊ filij. quo. s. pater diligit filiū. ⁊ filius patrē.
Hiero. De hoc Hiero. sup. xiiij. psal. ait. Spūssā ctus nec pr est nec filius. sed dilectio quaz habet p in filiū. ⁊ filius in prez. Augo. q̄z in. vj. li. de trini. ait. In omnibus equalis est patri filius. ⁊ est vnius eiusdemq; substātie. Quapropter etiam spiritussanctus in eadem vnitate substātie ⁊ equalitate cōsistit.

Quid sit spiritussanctus hic aperitur. g

Siue enim sit vnitas amboz. siue sanctitas. siue charitas. manifestū est q̄ nonaliqs duoz est quo vterq; coniungit. quo genitus a gignente diligat. genitorēq; suū diligat. sintq; non pticipatiōe. ꝫ essentia sua. necq; dono supioris alicui⁹: sed ppzio suo fuantes vnitatē spūs in vinculo pacis. Ecce h habes spiritumsanctū esse quo filius diligit a patre. ⁊ pater a filio. ⁊ quo illi duo fuant vnitatez pacis. Spūs g̃ sanctus. vt ait Aug⁹. in eo dez. cōmune est aliquid patris ⁊ filij. quicq̄d illud est. At ipa cōmunio consubstantialis ⁊ coeterna est. que si amicicia conuenienter dici potest: dicat. sed aptius dicit charitas. ⁊ hec quoq; substantia. q̄ deus substantia est. ⁊ deus charitas est. Tria g̃ sunt ⁊ non amplius vnus diligens eū qui de illo est. ⁊ vnus diligens eum de quo est ⁊ ipa dilectio. Que si nihil est: quō de⁹ dilectio est? Si non est sba: quomō deus substantia est.

q̄ spūssanctus sicut cōmunis est pri et filio. ita cōmune nomen habet ppzium. h

Hic notandum est q̄ sicut spūssanctus in trinitate specialiter dr charitas que est patris ⁊ filij vnio. ita ⁊ nomen tenet ppzie. qđ patri ⁊ filio cōmuniter quodāmodo cōgruit. Unde Aug⁹. in xv. li. de trini. Si charitas inquit qua pat diligit filium: ⁊ patrem diligit filius ineffabilem cōmunionem demōstrat amborum. quid cōuenientius q̄z vt ille ppzie dicatur caritas: q̄ spūs est cōmunis ambob⁹. Hoc cū sanius creditur ⁊ intelligit: vt nō solum spūssanctus caritas sit in illa trinitate. Sz
Augusti.

non frustra ppzie charitas nuncupet. propter illa que dicta sunt. sicut nō solus i illa trinitate vel spūs est vel sanctus. q̄z ⁊ pat spūs. ⁊ filius spūs. ⁊ pater sanctus. ⁊ filius sanctus. ⁊ tñ ipe non frustra dicit spūssanctus. Qui em est cōmunis ambob⁹. id vocatur ipe ppe quod ambo cōmunit. Alioqn si in illa trinitate solus spūssanct⁹ ē charitas. pfecto ⁊ filius non solius pris: ꝫ etiam spūssancti filius inuenitur. Ait em apostolus de deo patre. Transtulit nos in regnum filij charitatis sue. Si g̃ nō est in ista trinitate charitas dei nisi spūssanct⁹: filius est etiā spūssancti. Sed q̄ꝫ absurdissimuz est: restat vt nō solus ibi sit charitas spūssanctus. ꝫ ppter ista de q̄bus satis dissertui p prie sic vocatur.

Ista ē distinctio decima. In qua

mgr posteq̄ egit de generatione filij a patre: incipit agere de pcessione spūssancti ab vtroq;. s. a patre ⁊ filio. Et circa hoc tria facit. Primo em ostēdit spūssanctum amorē esse pris ⁊ filij. ⁊ p̄ consequēs pcedere p mo dum volūtatis. Scōo subiūgit q̄ amor conuenienter appropriat psone spūssancti. Tertio cōcludit q̄ etiam spūssanctus conuenienter nominat nomine eōi. s. conuenienti tam pri q̄ filio. quorū q̄libz est et pōt dici spūssanctus. Primū facit a pncipio distinctionis vsq; ibi. Hic manifestauit se dixisse. Secūdū subiungit ab inde vsq; ibi. Hic notandū est. Tertiū subiungit ab inde vsq; ad finē distinctōis. Et hec est sententia mgri in hac distinctiōe in generali. In speciali sententia mgri stat in tribus ppositionib⁹: quarum pma est hec. Charitas seu amor essentialit spūssancto appropriatus est cōmunis toti trinitati. Et pbat sic. Sicut se habet sapientia ad totā trinitatē ⁊ ad filium. ita se habet amor ad trinitatē ⁊ ad spūssanctum. sed sapientia essentialit dicta conuenit toti trinitati: ⁊ tamen appropriat filio. igit charitas seu amor pōt cōuenire toti trinitati. ⁊ tñ appropriari spiritui sancto: vt astruit ppositio. Argumentū patz ⁊ maior. sed minorem pbans mgr in textu ponit p mo q̄ spūssanctus sit amor vel dilectio patris ⁊ filij. quod pbat auctoritate. b. Augustini. xiij. de trini. dicentis. q̄ spūssanctus nec patris est solius. nec filij est solius: sed amborū. Et ideo cōmune quo inuicez se diligunt pater ⁊ filius nobis insinuat charitatem. Postea remouet mgr quandam dubitationē ortā ex dicto. xiij. c. pmo canonice sue vbi dicit. De⁹ charitas est. Di. aliqs: si spūssanct⁹ est amor siue dilectio ⁊ charitas. Cur tūc Johannes nō dixit: Spūssctūs charitas est. sed dixit. De⁹ charitas est: relinquens nob sub dubio: an intendat ibi de tota trinitate loq̄ aut de aliq̄ psona in spāli? Ad qđ rndet mgr q̄ caritas dilectio seu amor licet sit cōis toti trinitati. tñ q̄libz appropriat psone spūssancti. sicut etiam sapiā cōmunis est oībus psonis. tñ specialit appropriat filio. Etiam q̄uis nomen legis cōe sit toti veteri testamento. appropriat tñ legi Moysi. Ex q̄bus simit sumptis ptz ppositionē esse verā. Secda ppositio ē hec. Charitas seu amor psonalit nulli alteri ppe conuenit q̄ soli spūssctī psonalitati. Et pbat sic. Illi⁹ solius psonalitati ⁊ nulli alteri charitas siue amor psonalit ppe cōuenit: q̄ solus p modū dilectiōis pcedit. sz talit est spūssctūs. igit caritas seu amor psonalit spūssancto proprie soli conuenit. Tenet psequentia

ꝛ maiꝛ. sed minoꝛē ꝓbans mgr̄ in textu inducit tale dubiū. Bt̄us Johannes dicit in sua canonica vbi supꝛa. q̄ dilectio ex deo est. Cū ergo tam filius q̄ spūs sanctus sit ex deo. vn⁹ p̄ natiuitatē alius p̄ ꝓcessionem: dubitat̄ q̄s illoꝝ dilectio vocat̄. Et respondet q̄ spūssanct⁹. ꝛ hoc ꝓbat p̄ textū sequētē in eadē canonica: vbi post q̄ dixit. Dilectio q̄ nos fac̄ i deo manere in deo ē. subiūgit. In hoc cognoscim⁹ q̄ in deo manem⁹ ꝛ ipe in nob. q̄ de spūsancto dedit nobis. Sanctus itaq; spūs de quo dedit nob: facit nos in deo manere. Insinuās p̄ hoc spūmsctm̄ facere illam dilectionē q̄ est ex deo. Et ista cōfirmat mgr̄ p̄ autoritates sanctoꝝ que patent in lr̄a. igit̄ ꝓpositio vera. Tertia ꝓpositio est hec. Spūssanctus rōe communis original⁹ ꝓcipij est noīe spūssanctus noiatus non obstante q̄ illud nomen sit cōmune oībus trib⁹ psonis. Et ꝓbatur sic. Quodcūq; cōiter ꝛ equalit̄ habet originem a duobus cōuenientissime nominat nomine ꝙuenīente ambobus. sed spūssanctus habz cōmunem a patre ꝛ filio originem. igit̄ conuenīēter habet denominationem eis cōmunem: vt p̄tendit ꝓ positio p̄dicta. Argumentum apparet clarum cūm maiore. sed minoꝛē ꝓbat magist̄er in lr̄a autoꝛitate beati Augustini. igit̄ ꝛc.

Q spūssanctus ꝓcedit a patre et filio. a

DI. XI

Hic dicendum

est spūmsanctum a patre esse et filio: ꝛ ꝓcedere a patre ꝛ filio: quod multi heretici negauerūt. Q autē de vtroq; ꝓcedat: multis diuinoꝝ eloquiorum testimonijs comꝓbat̄. Dicit enim apl's. Quisi: deus spm̄ filij sui in coꝛda vr̄a Ecce hic dicit̄ spūs filij. Et alibi. Qui aūt spm̄ xp̄i non hz: hic nō est eius. Ipe etiaz filius de spūsancto dicit in euāgelio. Que ego mittā vob a p̄re. Ꝑris aūt spūs dict⁹ est vbi legit̄. Si spūs eius q̄ suscitauit cristuz a moꝛtuis habitat in vob. Et ipe xp̄s dicit. Non em̄ vos estis q̄ loquimi. ꝫ spūs p̄ris vr̄i qui loquit̄. Et in alio loco. Quez mittet pater in noīe meo. Et alibi ipe filius de spūsācto ait. De p̄re ꝓcedit. His ꝛ alijs autoꝛitatibus pluribus ostendit̄ q̄ spūssāctus a p̄re ꝛ filio ꝓcedit.

Q greci non concedūt spūmsāctū ꝓcedere a filio. b

Greci tamen dicūt

Quare dicatur. Prima cā

Scda causa

spūmsanctū ꝓcedere tm̄ a p̄re ꝛ nō a filio. Qđ ideo dicūt. q̄ vꝝitas i euāgelio fidē integrā ꝓtinēte: de ꝓcessiōe spūs loquēs solum p̄rez cōmemoꝛat dicēs. Spūs q̄ a p̄re ꝓcedit. Et etiā ideo. q̄ in p̄ncipalib⁹ cōcilijs q̄ apud eos celebꝛata sunt: ita simbola coꝝ subiunctis anathematib⁹ sancita sūt: vt nulli de trinitatis fide aliud docere vel alit̄ p̄dicare q̄z ibi contineat̄: liceat. In quibus q̄dē simbol cū spūssanct⁹ cōmemoꝛet ꝓcedere a p̄re ꝛ nō a filio. Quicūq; inq̄ūt a filio cum ꝓcedere addunt: anathema incurrunt. vñ ꝛ nos arguūt anathematis reos. Addunt etiā ad assertionē sue opinionis ꝛ in testimoniū nr̄e damnatōis de sūmbolo fidei: q̄d ꝫm traditiōz p̄dictoꝝ concilioꝝ Leo tertij rome trāscriptū in tabula argētea post altare p̄ti ꝑauli posita poteris reliq̄t ꝓ amoꝛe (vt ipe ait) ꝛ cautela fidei oꝛthodoxe. In quo q̄dem simbolo i ꝓcessione spūs solus cōmemoꝛat̄ p̄r his verbis. Et in spm̄sanctū dñm ꝛ viuificatoꝛem ex p̄re ꝓcedentem. cum p̄re ꝛ filio coadoꝛandū ꝛ glorificandū ꝛc̄. Illud ē simbolū q̄d in missa cāt̄at̄ editū in Niceno cōcilio. in fine cui⁹ subiunctū est. Qui aliō docuerit vl̄ alit̄ p̄dicauerit: anathema sit. Ideoq; greci nos anathematizatos dicūt. q̄ dicim⁹ spm̄sctm̄ a filio ꝓcedē. q̄d ibi nō contineat. Qđ eiñ ꝫm nos ibi ꝛ. Qui a p̄re filio q̄z ꝓcedit. alteꝝ a latinis ē additū. s. filioq;

Tertia ca.

Responsio vbi determinant̄ prędicta. c

Nos autē illa verba ita determinam⁹. Qui aliud docuerit ꝛ vel alit̄ p̄dicauerit: vl̄ ꝛrium docuerit: vl̄ ꝛrio mō p̄dicauerit: anathema sit. Aliō q̄ posuit ꝓ oppositō q̄liter ꝛ apl's in epl'a ad Gal̄. Si q̄s aliud euāgelizauerit. i. ꝛtrariū anathema sit. Non dicit. si q̄s addiderit. Nā si illud diceret: sibi ꝑpi (vt ait Aug⁹.) ꝑiudicaret q̄ cupiebat venire ad q̄sdā q̄b⁹ scribebat. sic ad Thessa. vt suppleret q̄ illoꝝ fidei deerant. Sz q̄ supplet qđ min⁹ erat addit. nō qđ inerat tollit. Qui aūt p̄tergredit̄ fidei regulā: nō incedit in via. ꝫ recedit a via. Ad illud aūt qđ de euangelio opponunt: rñdem⁹ ita. q̄ cū dicat in eo veritas spm̄sctm̄ a p̄re ꝓcedere. nō addit solo. ꝛ iō etiā a se ꝓcedere non negat. sed ideo patrez tm̄ noīat. q̄ ad eum solet referre etiā quod ipius est. q̄ ab illo habet.

Q greci in sensu nobiscū cōueniūt et si verbis differant: d

Sciēdum est tm̄ q̄

greci ꝓfitent̄ spm̄sctm̄ esse filij sicut p̄ris. q̄ ꝛ apl's dicit. Spm̄ filij. Et veritas in eua

gelio. spñ veritatis. Sz cū nō sit aliō spñ=
sanctū esse pris vl filij: qz esse a pre vl filio:
etiā in b in eande nobiscū fidei sniam cōue
nire videnť. licet in vbis dissentiāt.

Autoritatib⁹ grecorum ostendit spiritumsanctum procedere etiaz a filio.

Vnde etiā quidaz

corū catholici doctores intelligētes vnaz
eandēqz fore sniam ꝓdictoz vboz: quib⁹
dicit spūssanctus ꝓcedere a filio z esse filij.
ꝓfessi sunt spūmsanctū etiā ꝓcedere a filio
Athana. Vñ Athanasius in simbolo fidei. Spūssā
ctus a pre z filio: non factus: nec creatus:
nec genit⁹: sed ꝓcedēs. Ecce spūmsanctum
Didimus apte dixit ꝓcedere a patre z filio. Didim⁹
etiam corū maximus doctor in li. de spiri=
sancto. spūmsanctum a filio ꝓcedere dicit.
Saluator inqt qui est veritas. Nō em loq
tur a semetipo. hoc ē nō sine me z sine meo
z patris arbitrio. quia inseparabilis est a me
z a patris voluntate. qz ex se nō est. sed ex
patre z me est. ihoc em ipm qđ subsistit et
loquit: a patre z a me illi est. Jtē. Spūssā=
ctus qui est spūs veritatis. spūsqz sapien=
tie nō pōt audire a filio loquēte que nescit
cum hoc ipm sit quod ꝓfert a filio. i. ꝓroce
Cyrillus. dens deus de deo. Spūs veritatis proce=
dens a veritate. consolator manās ex cōso
latione. Nam Cyrilius epūs in epla Ne=
storio directa ait. Spūs intelligit ꝑ se ꝑm
qz spūs est. z non filius. sed tñ nō est alien⁹
ab eo. Spūs em veritatis nominat. et pro
fluit ab eo sicut ex deo patre. Johānes qz
Jo. chry. Chryſ. in omel. quadam de expositōe sim
boli sic ait. J ste est spūs ꝓcedens de pre z
filio: q diuidit dona ꝓpria put vult. Jdez
in alia omel. Credendū est spūmsanctuz pa
tris esse z filij. Jstum spūmsanctuz dicim⁹
patri z filio coequalem: z ꝓcedentē de pa=
tre z filio. Hoc credite: ne colloquia mala
corrūpant bonos mores. Ecce a doctori=
bus grecorū apta habem⁹ testimonia: qb⁹
spūssanct⁹ a pre et filio ꝓcedere ostendit.
Dis g lingua confiteat spūmsctū ꝓcedere
a patre z filio.

Hec est distinctio vndecima. In

q mgr post qz egit de mō quo spūssanct⁹ ꝓcedit. agit
de ꝓncipio a quo ꝓcedit. Et tria circa hoc fac. Naz
ꝓmo oūdit qd circa hmōi ꝓncipiū latim sentiāt. Se
cūdo subdit in quo greci ab ipis discrepāt. Tertio
subiūgit in quo greci simul z latini ꝓsentiāt. Primū
facit a ꝓncipio distinctiōis vsqz ibi. Greci tñ dicunt.

Scōm ab inde vsqz ibi. Sciendū tñ est. Tertiuz vo
ab inde vsqz ad finē distinctiōis. Et hec est sentētia
mgri in generali. In spēali vo snia mgri stat in tri=
bus ꝓpositionib⁹ quarū ꝓma est. Veritas approbat
euangelij ꝑem z filiū simul ꝓduxisse spūmsanctū.
Quc ꝓbat sic. Illud ꝺm veritatē euangelicā debet
teneri: qđ ipa approbat ex autoritatibus noui testa
mēti. Sed ꝑem z filiū sil spūmsanctum ꝓducere est
hmōi. vel ipm spūmsanctū ꝓduci ab vtroqz qđ idem
est. igit ꝓpositio vera. Tenet argumentū z maioz.
sed minorē ꝓbat mgr in textu. Et ꝓmo quo ad hoc
qz filio spūmsanctum ꝓduxit. vñ dicit scꝑtura. Misit
de⁹ spūm filij in corda vra. z ite. Qui aūt spūm xpi
nō hz: hic nō est ei⁹. Preterea euāgelū Johis dicit.
Paraclytus aūt spūssanct⁹ quē ego mittā vob a pre
Scōo ꝓbat idē quo ad hoc qz etiam spūssanctus ꝓ
cedit a pre. Vñ xps ait i euāgelio. Nō em vos estis
q loqmi. sed spūs pris vestri q loqtur in vob. Et ali
bi dicit. Quē mittet pr in nōe meo. z ite. Qui a
pre ꝓcedit. Scōa ꝓpositio est. Greci falso motiuo
inducti spūmsanctū a filio ꝓcedere negauerūt. Et ꝓ
bat sic. Illud verū greci falso motiuo negauerūt qđ
negantes negādi motiuū male intellexerūt. sz spūm=
sanctū negare ꝓcedere a filio est hmōi. igit ꝓposi=
tio vera. s. qz greci falso motiuo decepti negauerunt
spūmsanctū a filio ꝓcedere. Argumētū ē apparens
z maiorē suppono verā. sz minorē ꝓducēdo i textu
ꝓponit ꝓmo errorē grecoz: q ē qz spūssctūs a filio
nō ꝓcedit. Qđ ꝓmo ꝓbāt p illud euāgelij Johan.
xvj. Qui a pre ꝓcedit. Et idē cātat in missa i simbo
lo fidei: vbi agit de ꝓcessiōe spūssancti. z tñ nlla fit
ibi mentio de filio. z qđ ibi loquit de filio: hoc latini
apposuerūt. ꝓpt quā qdem opinionē greci dicunt
nos anathematizatos. qz Leo papa tert⁹ ꝺm tradi
tionem ꝓcilioz apud eos celebratorū: anathemati=
zauit oēs aliud dicētes de trinitate qꝑ in corū concī=
lijs extitit determinatū. qđ dicunt attestari tabulaz
argenteā rome retro altare sancti Petri z Pauli po
sitā. In q post simbolū hr in ea scriptū. Qui aliō do
cuerit vel predicauerit: anathema sit. Mgr vo nos
saluando dicit. Nos aūt nō dicim⁹ aliud illi ꝓtrariū
sz solū sctōz doctrinā explicam⁹. Etiā qz xps dicit i
euangelio spūmsctm a pre ꝓcedere. nō iō hoc dicē qz
non ꝓcedit a filio. sed moris sui fuit ad ꝑem refer=
re q cqd habuit. Et iō qz nō dixit spūmsctūm a solo pa
tre ꝓcedere: nō negat eū etiā a se ꝓcedere. Ex qui
bus pz ꝓpositionē esse veraz. Tertia ꝓpositio est
hec. Ex quo greci ꝓcedūt spūmsctm esse spūm filij non
sensu sz vbis a nob differūt. Jstā ꝓpositionē exꝑsse
ponit mgr i textu Athanasiū. Didimū. Cyrillum et
Johem Chryſ. q fuerūt doctores eorū sensisse. qui
oēs apte dixerūt spūmsctm a patre ꝓcedere z filio.
vt pz ex eorū autoritatib⁹. igit ꝓpositio vera.

Vtrū spūssctūs pri⁹ vel pleni⁹ ꝓcedat a patre qz a filio.

DI. XII.

Item querit

cum spūssanctus a patre procedat z a filio. vtrū ꝑus vl ma
gis ꝓcesserit a pre qz a filio. qđ nitit hereti
cus ostendere ita dicens. Si ꝓcessit vi qz spūssanct⁹ a pre: ꝓcessit vtiqz aut nato iam filio. aut nō nato filio. Si vo iā nato fi
lio ꝓcessit. añ nat⁹ ē fili⁹ qz ꝓcesserit spūssā=
ctus. Jp̄cessit g natiuitas filij ꝓcessionez

Argumenta tio hereti ci.

ſpūſſancti. Si aūt ꝓceſſit a ꝑre non genito filio: añ ꝓceſſit ꝙz filius genitus fuerit.

Reſponſio Auguſtini ad id quod ꝓio querebaꝫ .ſ. an prius a ꝑre ꝙz a filio ꝓceſſerit. b

His et hmõi queſti

Auguſti. onibus magis laborioſis ꝙz fructuoſis reſpondet Aug⁹. in. xv. lib. de trini. dicens. In illa ſumma trinitate que deus eſt: inter ualla tempoꝝ nulla ſunt ꝑ que poſſz oſtendi aut ſaltem requiri. vtrum p̃us de patre natus ſit filius. ⁊ poſtea de ambobus ꝓceſſerit ſpūſſanctus. Nunq̃d g̃ poſſumus q̃rere vtrum iam ꝓceſſerat de patre ſpirit⁹ ſanctus quando natus eſt filius. an nõduz ꝓceſſerat. ⁊ illo nato de vtroq̃ ꝓceſſit. Nõ poſſunt ꝓſus ibi iſta queri. vbi nihil ex tempore inchoaꝫ: vt ex conſequenti pficiatur in tempore. Ideo qui poteſt intelligere ſine tempe generationẽ filij de patre. intelligat ſine tempe ꝓceſſionez ſpūſſancti de vtroq̃. Ecce his ꝟbis abſoluta ẽ queſtio illa qua querebaꝫ. vtrum p̃us ꝓceſſerit ſpūſſanctus a patre ꝙz a filio.

Hic agiꝫ de eo quod ſecūdo q̃rebaꝫ .ſ. an pleni⁹ vel magis ꝓceſſerit a patre ꝙz a filio. c

Nūc tractandū eſt

qđ ſecundo querebaꝫ .ſ. an pleni⁹ aut magis ꝓcedat ſpūſſanctus a ꝑre ꝙz a filio. Ad qđ dicimus, qz ſicut non añ ꝓcedit a ꝑre ꝙz a filio. ita non plenius vel magis ꝓcedit a patre ꝙz a filio. Aug⁹. tamen in. xv. li. de trini. dicit. q ſpūſſanctus p̃ncipaliꝫ ꝓcedit de patre. Non fruſtra inquit i hac trinitate non dicit verbum dei niſi filius. nec donuz dei: niſi ſpūſſanctus. nec de quo genitum eſt verbum. ⁊ de quo ꝓcedit ſpirit⁹ ſanctus p̃ncipaliter niſi deus pater. Ecce audiſtis quia ſpūſſanctus p̃ncipaliꝫ ꝓcedit a patre. Sed ne te hoc turbaret: ipſe continuo ex quo ſenſu dixerit: apit dicẽs. Ideo addidi p̃ncipaliꝫ. quia ⁊ de filio ſpirituſſanctus ꝓcedere reperitur. ſed h̃ q̃z illi pater dedit non iam exiſtenti. ⁊ nõduz habenti. Sed quicq̃d vnigenito verbo dedit: gignendo dedit. Sic ergo eum genuit: vt etiam de illo donum cõmune ꝓcederet. ⁊ ſpūſſanctus ſpūs eſſet amboꝝ. Ecce ex-

Dz Aug⁹. dicit ſpūſcm ꝓcedere a patre.

Ex quo ſẽſu dixerit p̃ncipaliꝫ ꝓcedere a patre.

poſuit ipſemet quomodo ſpūs p̃ncipaliꝫ ꝓcedat a patre. non qz ꝓius vel magis ꝓcedat a patre ꝙz a filio. ſed qz cum ꝓcedat a filio: hocip̃m habet filius a ꝑre.

Ex eodem ſenſu etiam dicitur ſpiritusſanctus proprie procedere a patre. d

Ex eodez ſenſu etiam dicit

ꝓcedere ꝓꝑie de patre. Añ Hie ro. in expoſitõne catholice fidei. Niceniq̃ ſimboliſait. Credimus in ſpūmſanctū q̃ de patre ꝓcedit ꝓꝑie. Item ſpūmſanctū verum deuz inuenimus in ſcriptura. ⁊ de patre eſſe ꝓꝑie. Et ita de patre filius ⁊ ſpirituſſanctus ꝓꝑie ⁊ vere de patre ꝓcedit. Ecce apte dicit ſpūmſanctum ꝓꝑie eẽ de patre: ⁊ ꝓꝑie ꝓcedere a patre. Quod nõ eſt ita intelligendū tanq̃ prius vl̃ plenius a patre ꝓcedat ꝙz a filio. ſed quia hoc habz pater a ſe. non ab alio. vt de ipo ſit ⁊ ꝓcedat ſpūſſanctus. Filius aūt non a ſe. ſed a patre hoc habet. vt de ipo ſit ⁊ ꝓcedat ſpirituſſanctus. Hiero.

Ex eodem ſenſu dicit ſpūſſanct⁹ eſſe et mitti a patre p filiū. e

Forte etiam iuxta

hanc intelligentiã dicit ſpūſſanctus mitti p filium. ⁊ a patre eſſe p filium. Unde Hylari⁹ ad deū patrem de ſpūſancto ⁊ filio loquens in. xij. li. de trini. ait. In ſpirituſancto tuo ex te ꝓfecto ⁊ p eum miſſo. Itẽ añ tempoꝝ vnigenitus tuus ex te natus manet. ita q ex te p eum ſpūſſanctus tuus eſt quod ⁊ ſi ſenſu non ꝓcipiam. tamen teneo in cõſcientia. In ſpūalibus eñ rebus tuis hebes ſum. Item in eodem. Cõſerua hanc oꝝ fidei mee religionem. vt quod in regenerationis mee ſimbolo profeſſus ſuz ſemper obtineam. te patrem .ſ. ⁊ filium tuum vna tecum adorem. ſpūmſanctum tuum q̃ ex te per vnigenitum tuum eſt promerear. Ecce aperte dicit ſpūmſanctum a ꝑre p filium. ⁊ mitti. ⁊ eſſe. quod non eſt intelligẽdum quaſi a patre p filium minorem mittatur vel ſit. ſed qz ex patre ⁊ filio eſt. ⁊ mittitur ab vtroq̃. ſed hocip̃m habz filius a patre: vt ab ipo ⁊ ſit ⁊ mittatur ſpūſſanctus. Hylarius

Hoc g̃ voluit ſignificare Hylari⁹ diſtictio Hylarius

nem faciens in locutione: vt ostenderet ſ patre eſſe autoritatem. Inde eſt etiam q̄ veritas oſtendens p̄rem eſſe autorem p̄ceſſionis qua p̄cedit ſp̄ūs a filio. dixit in euāgelio. De patre p̄cedit. cum de p̄re ⁊ filio p̄cedat ſp̄ūſſanctus. Unde Aug⁹. in. xij. li. de tri. querit. Si de patre ⁊ filio p̄cedit ſp̄ūſſanctus: cur filius dixit: de patre p̄cedit? Cur putas niſi q̄ ſolet ad eum referre. etiam qđ ip̄ius eſt: de quo ⁊ ip̄e eſt. ſic ait Mea doctrina non eſt mea: ſed ei⁹ qui miſit me. Si ergo hic intelligit eius doctrina quam tamē non dixit ſuam: ſed p̄ris. quāto magis illic intelligendus eſt ſp̄ūſſanctus de ip̄o p̄cedere: vbi ſic ait. de patre p̄cedit: vt non diceret: de me non p̄cedit. A quo autem habet filius: vt ſit deus. eſt eñ deus de deo. ab illo vtiq̄ habet vt etiā de illo p̄cedat ſp̄ūſſanctus. Et ideo ſp̄ūſſāctus vt etiam de filio p̄cedat: ſicut p̄cedit de patre: ab ip̄o habz patre. Quapropter qui poteſt intelligere in eo quod ait filius. Sicut habet pater vitam in ſemetip̄o: ſic dedit ⁊ filio vitam habere in ſemetip̄o. nō ſine vita exiſtenti iam filio vitam patrē dediſſe. ſed ita cum ſine tempore genuiſſe. vt vita quam pater filio gignendo dedit coeterna ſit vite patris qui dedit. Intelligat etiam ſicut habet pater in ſeip̄o: vt de illo p̄cedat ſp̄ūſſanct⁹ ſic dediſſe filio: vt etiā de iſto p̄cedat idem ſp̄ūſſanctus. ⁊ vtriūq̄ ſine tempore. Ita ergo dictum eſt ſp̄ūm ſanctum de patre p̄cedere: vt intelligat q̄ etiam p̄cedit de filio. de patre eſſe et filio. Si enim quicq̄d habz: de patre habet filius. de patre habet vtiq̄ vt ⁊ de illo p̄cedat ſp̄ūſſanctus. ſed nulla ibi tempora cogitant̄ que habeant p̄us ⁊ poſterius: quia ibi omnino nulla ſunt.

Queſtio cur filius dixit de ſp̄ūſctō a patre p̄cedere cū ab vtroq̄ p̄cedat.

Jſta eſt diſtinctio duodecima In qua mgr poſtq̄ egit de p̄ncipio a quo ſp̄ūſanct⁹ p̄cedit. agit de ordine p̄ceſſionis eius. Et tria circa hoc facit. Nam p̄mo excludit ordinem tp̄m. Secundo excludit ordinem dignitatis. Tertio ponit ordinem natural' origims. Primū facit a p̄ncipio huius diſtinctionis vſq̄ ibi. Nunc tractandū eſt qđ ſecūdo querebat: Secūm ab inde vſq̄ ibi. Aug⁹. tū. xv. lib. de tri. Tertiū ab inde vſq̄ ad finem diſtinctionis. Et hec eſt ſententia mgr̄i in generali. In ſp̄ali ſententia mgr̄i ſtat in tribus p̄poſitionibus. quarū prima eſt. Sp̄ūſſanctus durationē tempis nec p̄us nec poſterius p̄ceſſit a patre q̄ a filio: nec ecōuerſo. Et p̄bat ſic. Ubi penitus nullū interuenit tp̄s. ibi tp̄is durationē neq̄ eſt p̄us neq̄ poſteri⁹. ſz in p̄ceſſione ſp̄ūſſancti a p̄re ⁊ filio nullū oīno inkueūt tp̄s. igitur ſp̄ūſctūs nō p̄cedit a p̄re p̄us neq̄ poſteri⁹ a filio. neq̄ ecōtra. ⁊ p̄ hāc p̄poſitio vera. Tenet' p̄ūtia et maio: nota ē. Et minor ē mgr̄ exequens in ſ'a q̄rit.

An ſp̄ūſctūs p̄us aut magis p̄cedat a p̄re q̄ a filio Et arguit ad q̄ſtionē ſic. Nā ſp̄ūſſanct⁹ p̄cedit a p̄re Ergo p̄cedit iā nato filio. vel nondū nato filio. ſi nato filio: igit̄ natiuitas filij p̄ceſſit p̄ceſſionē ſp̄ūſſancti. Si nondū nato filio. igit̄ p̄ceſſio ſp̄ūſſancti p̄ceſſit generatōz filij. ⁊ p hāc ſp̄ūſctūs p̄us p̄ceſſit a p̄re q̄ a filio Huic q̄ſtioni mgr̄ rñdet p remotōz tpis ab hmōi materia: ita dī: Hāc q̄ſtionem in p̄poſito non h̄re locū. q̄ in diuīs oīa ſunt eterna. igit̄ nullus p̄ōt ibi eſſe ordo tpis vel p̄oritatis durationis. qđ p̄bat auct̄e Aug. in li. de tri. q̄ ptz in textu. Scđa p̄poſitio eſt hec. Non maiori pfectioni dignitatis nec plenius ſp̄ūſſanct⁹ p̄cedit a p̄re q̄ a filio. Hāc p̄poſitionē mgr̄ p̄obat in. ij. c. hui⁹ diſtictōis q̄rens. Utrū ſp̄ūſctūs plen⁹ aut magis pfecte procedat à p̄re q̄ a filio. Et rñdet. Sic̄ nō añ p̄cedit a p̄re q̄ a filio. ita nō magis p̄cedit nec plen⁹ procedit a p̄re q̄ a filio. igit̄ p̄poſitio vera. Tertia p̄poſitio ē hec Spūſctūs q̄ eque pfecte ſit a patre ⁊ filio procedit p̄ncipalit̄ ⁊ p̄p̄e a patre p filiū mittit̄ auctoritatis originatiōe. Que p̄bat̄ ſic. Spūſctūs ab illo p̄ncipalit̄ eſt ⁊ mittit̄ q̄ hoc hz a ſe ⁊ a nullo alio q̄ ip̄m mittit. ⁊ q̄ ab ip̄o procedat. ſz hmōi eſt ſolus pat̄. igit̄ p̄poſitio vera. Tenet argumētū ⁊ maior. ſz minorem p̄bat mgr̄ in textu p miltos auctes. q̄ videt̄ ſonare: q̄ p̄r pl⁹ habeat in p̄ceſſiōe q̄ filij. ⁊ ſp̄ūſſanctus procedit a p̄re p filiū. Quas auctes mgr̄ dicit debere intelligi. nō q̄ ſp̄ūſſanct⁹ min⁹ plene vl̄ mīn⁹ pfecte procedit a filio q̄ a patre. ſz q̄ filij⁹ nō hz hoc a ſe ip̄o q̄ ſp̄ūſctūs ab ip̄o procedat eq̄ plene ⁊ pfecte vt a patre. ſz hoc hz a patre. igit̄ p̄poſitio vera.

Quare ſp̄ūſctūs cū ſit de ſubſtātia patris nō dicat̄ genit⁹ vel filius ſed tantū p̄cedens. a

POſt hec conſi- DI. XIII
derandum eſt q̄tum a talibus q̄les nos ſumus intelligi p̄ōt. cuz ſp̄ūſſanctus p̄cedat de patre: ⁊ ſit de ſubſtantia patris. cur non dicatur eſſe natus: ſed potius p̄cedere: ⁊ cur non dicat̄ filius. Quare aūt ſp̄ūſſanctus non dicat̄ vel ſit natus: ⁊ ideo non ſit filius Aug⁹. oſtendit in. xv. li. de trinitate ita dicens. Si ſp̄ūſſanctus filius diceret̄: amboz̄ vtiq̄ filius diceret̄. quod abſurdiſſimum eſt. Filius q̄pe nullus eſt duoz̄: niſi patris ⁊ matris. Abſit aut̄ vt inter deum patrem ⁊ deum filium tale aliq̄d ſuſpicemur. Abſurdiſſime ergo filius diceret̄ amboz̄. i. p̄ris ⁊ filij. Amboz̄ eñ filius diceret̄: ſi eū ambo genuiſſet. qđ abhoret oīm ſanctoz̄ ſenſus. Non g̃ ab vtroq̄ eſt genitus: ſ̄ p̄cedit ab vtroq̄ amboz̄ ſp̄ūs. Iſtis verbis oſtendit̄ cur ſpiritusſanct⁹ cum ſit de patre: non tñ dicat̄ genitus vel filius. Augusti.

Cū ſp̄ūſſanctus nō dicat̄ genitus cur filius dicat̄ p̄cedere b

Luz aũt ſpũſſctũs non dicaſ genitus: ſed tantũ ꝓcedens. q̃ri ſolet cur filius non dicit tm̃ genitus: ſed et ꝓcedens. Sicut ipe in euangelio Johannis ait. Ego ex deo ꝓceſſi vel exiui: et veni in mundũ. Non g̃ tm̃ ſpũſſanctus ꝓcedit a patre: ſed etiam filius? Ad quod dicimus q̃ cum vterq; ꝓcedat a p̃re: diſſimiliter tm̃. Nam ſpũſſanctus (vt ait Aug⁹. in v. li. de tri.) ꝓcedit a patre: non quõ nat⁹. ſed quõ datus vel donum. Filius aute ꝓceſſit naſcendo. exijt vt genitus. Ac ꝓ hoc illud eluceſcit vt põt. ſ. cur ſpũſſanctus etiam nõ ſit filius: cũ et ipe a p̃re exeat. Jõ. ſ. non dr filius. q̃ neq; natus eſt ſicut vnigenitus. neq; factus vt ꝓ dei gr̃az i adoptionem naſceret ſicut nos.

Augusti.

Ꝛ non põt diſtingui a nobis inter generationem filij et ꝓceſſionem ſpuſſancti. c

Inter generatõez Ꝛo filij et ꝓceſſionem ſpũſſancti: dũ hic viuimus diſtinguere nõ ſufficim⁹. Ũñ aug. Maximino ꝓmiſſam q̃ſtionem refricãti. ſcz q̃renti cur ſpũſſanctus non diceret filiꝰ cum de patris eſſet ſba. reſpondens ſic ait. Queris a me ſi de ſba patris eſt filius. de ſubſtantia patris eſt etiam ſpũſſanctꝰ. cur vnus filius ſit. et alius non ſit filius? Ecce reſpondeo. ſiue capias ſiue nõ capias. De patre eſt filius. de patre eſt ſpũſſanctꝰ. ſed ille genitus eſt: iſte ꝓcedẽs. Jdeo ille filiꝰ eſt patris de quo eſt genitus. Jſte aũt ſpiritus eſt vtriuſq; quoniã de vtroq; ꝓcedit. ſed ideo cũ de illo loqueret ait. De patre ꝓcedit. qm̃ pater ꝓceſſiõis eius auctor eſt qui talẽ filiũ genuit. et gignendo ei dedit: vt etiam de ipo ꝓcederet ſpũſſanctus Nã niſi ꝓcederet etiã de ipo: nõ diceret diſcipul. Accipite ſpm̃ſãctũ. cũq; inſufflãdo daret: vt a ſe q̃z ꝓcedere ſignificãs: aperte oñderet flando. q̃ ſpirãdo dabat occulte. Quia g̃ ſi naſceret: nõ tm̃ de p̃re: nec tm̃ de filio: ſ de ambobus vtiq; naſceret. ſine dubio filius diceret ambox. Ac ꝓ hoc quia filius amborꝫ nullo mõ eſſet: non oportuit naſci eũ de ambobus. Amborũ eſt g̃ ſpũſſanctus ꝓcedendo de ambobus.

Maximini

Rñſio aug. Q̃ p̃ eſt auctor ꝓceſſionis filiorum

Hic dicit q̃ non valet inter illa duo diſtinguere d

Quid autem internaſci et ꝓcedere interſit. de illa excelleutiſſima natura loquens explicare q̃s poteſt. Nam omne quod ꝓcedit naſcitur. q̃uis omne ꝓcedat quod naſcitur. Sicut nõ omne quod bipes eſt: homo eſt. q̃uis bipes ſit omis qui hõ eſt. Hoc ſcio. diſtinguere aute inter illam generationem et hãc ꝓceſſionem neſcio: non valeo: nõ ſufficio. ac ꝓ hoc q̃z et illa et iſta eſt ineffabilis. ſicut ꝓpheta de filio loquens ait. Generationem eius quis enarrabit. Jta de ſpũſancto veriſſime dicit. ꝓceſſionem eius quis enarrabit. Satis ſit g̃ nobis q̃z nõ eſt a ſeipo filiꝰ. ſ ab illo de quo natus eſt. nõ eſt a ſeipo ſpirituſſanctus: ſ ab illo de quo ꝓcedit. Et q̃z de vtroq; ꝓcedit: ſicut iam oſtendimus. De ſpũſancto quõ ipe de deo ſit. nec tm̃ ipſe filius ſit. qm̃ ꝓcedendo nõ naſcendo legitur eſſe de deo. iam ſupius q̃tum viſum eſt diſputauimus.

Augusti.

An ſpirituſſanctus debeat dici ingenitus. e

Nunc conſideran-dum eſt cum ſpũſſanctus non ſit genitus: vtrum debeat dici ingenitus? Ad qõ dicimus ſpũmſanctũ nec genitũ nec ingenitum debere dici. Unde Augꝰ. ad Oroſium ait. Spm̃ſanctum nec genitum nec ingenitum fides certa declarat. q̃ ſi dixerimꝰ ingenitum: duos p̃res videbimur affirmare. Si aũt genitũ duos credere filios culpamur. Sicut em̃ ſolus filius dicit genitꝰ. ita et ſolus p̃ dicit ingenitus. eo q̃ ab alio nõ ſit. Unde Augꝰ. in. xv. lib. de tri. Pater inq̃t ſolus non eſt de alio. Jdeo ſolus appellat ingenitus. non q̃dem in ſcripturis. ſ in cõſuetudine diſputantiũ. et de re tãta ſmonẽ q̃lem valuerint ꝓferentiũ. Filius autẽ de p̃re natus eſt. et ſpũſſanctꝰ de p̃re p̃ncipaliter et cõmunit de vtroq; ꝓcedit. Jõq; cuz ſpũmſanctũ genitũ non dicamꝰ. dicere tm̃ ingenitũ nõ audemꝰ. ne in hoc vocabulo vel duos p̃res in illa trinitate: vel duos q̃ nõ ſunt de alio quiſpiam ſuſpicetur. Ecce his vbis apte oſtendit ſpm̃ſanctũ nec genitum nec ingenitũ debere dici.

Augusti.

Hieronymus dicit ſpũmſãctũ ingenitum, quod videtur ꝓdictis aduerſari, f

Hiero. **Hieronym⁹ tamẽ** in regulis diffinitionũ contra hereticos dicit spũmsanctum ingenitum esse his ỽbis. Spũssanctus pater non est: sed ingenitus atq; infectus. Pater non est: q; patris est ⁊ in pre est. pcessionem habet ex pre: ⁊ nõ natiuitatem. Filius aũt non est. quia genitus nõ est. Ecce his ỽbis dicit spũssanct⁹ esse ingenitus. qd̃ videt aduersari pmissis verbis Augustini.

Determinatio fm diuersas acceptiones dicit eos locutos. g

Sed vt istam que videtur repugnãtiã de medio ambigam⁹. Dicimus q; Hiero. aliter accepit nomẽ ingeniti. ⁊ aliter Augustinus. Accepit enim Aug⁹. ingenitum qui vel quod de alio nõ est. ⁊ fm hoc de solo patre dicit. Hieronymus ỽo ingenitum dicit non genitum. et fm hoc de spũsancto potest dici. cum spiritussanctus non sit genitus.

Ex verbis Hieronymi ostendit. ex quo sensu dixit spũmsanctum ingenitum. h

Q; autez Hieronymus ita acceperit: ostenditur ex ỽbis suis quibus in eodem tractatu vtitur faciẽs talem diuisionem. Omne quod est. aut ingenitum est. aut genitum. aut factum. Est ḡ quod nec natum est nec factum. ⁊ est qd̃ natum est: ⁊ factum non est. ⁊ est quod nec natum est nec factum est. ⁊ est quod factuz est: ⁊ natum non est. ⁊ est quod factum est ⁊ natum est ⁊ renatum est. ⁊ est qd̃ factum est ⁊ natum est ⁊ renatum nõ est. Nunc ꝓpositorũ singulis rebus subsistentiam destinemus. Quod ergo nec natum nec factuz est: pater est. nõ eñ ab aliquo est. Qd̃ aũt natũ est: ⁊ factũ nõ est: filiꝰ est. q; a pre genitus est nõ factus. Qd̃ itez nec factum nec natũ est. spũssanctꝰ est. qui a patre pcedit. Qd̃ etiã factũ ẽ ⁊ natũ nõ est: celum et terra ceteraq; insensibilia sunt. Qd̃ aũt factum ⁊ natũ ⁊ renatũ est: hõ est. Qd̃ ỽo factum est ⁊ natum est: ⁊ renatum non est. animalia sunt. Ecce his verbis oñdit Hieronymus se ingenitum accipe non genitũ. Aliter enim non esset premissa diuisio vera

Diuisio hec notanda est diligẽter

scz omne quod est aut ingenitũ est. aut genitum. aut factuz. Atq; in diuisionis huiꝰ psecutione. in assignatione ingeniti vbiq; ponit non natũ.

Hec est distinctio tredecima. In qua mgr̃ posq; egit de mõ pncipio ⁊ ordine pcessionis spũssancti: agit de dña pcessionis ⁊ generatõis in diuinis. Et tria circa hoc facit. Nam pmo oñdit q; spũssanctꝰ nõ pcedit a pre ⁊ filio vt eorũ filꝰ. Secundo subdit diuersitatẽ inter generationẽ ⁊ pcessionẽ. Tertio subiũgit q; spũssanctꝰ non debeat dici genitus. Primũ facit a pncipio distinctõis vsq; ibi. Cũ aũt spũssc̃. Scõm ab inde vsq; ibi. Nũc ꝑsiderãdum est. Tertiũ vsq; ad finẽ distinctõis. Et hec est sentẽtia mgr̃i in generali. In spẽali ỽo in hac distinctione sñia mgr̃i stat in tribus ppositiõibus. quarũ pma est. Spũssanctus pcedẽs filꝫ a pre ⁊ filio nulla tenus illorũ filius ẽ dicendus. Et pbaꝫ sic. Illud a nullo catholico est dicendũ ad qd̃ sequereꝫ tanta absurditas. s. inter deuz aliq̃d nasci a duobus vt a patre ⁊ matre. sed hoc sequereꝫ si spũssanctus filiꝰ patris ⁊ filij dicereꝫ. igitur hoc nõ est dicendũ. Tenet ꝓsequẽtia ⁊ maior. sed minor em pbat mgr̃ i textu p autoritatem beati Augustini qua rñdet ad istam q̃stionem. s. Cur spũssanctus non dicit esse natus vl filius. cum tñ pcedat de substantia pris ita bene sic̃ filius. Respondendo dicit q; si spũssanctus filius diceret. amboꝝ vtiq; filius diceret. Filius quippe nullus est duorũ: nisi patris ⁊ matris. Absit aũt vt inter deum patrem ⁊ inter deum filium tale aliq̃d suspicemur. Amborũ eñ filius diceret: si ambo cũ genuissent. qd̃ abhorret oĩm sanctorũ sensus. Scda ppositio est hec. Modus quo filius pcedit a solo patre distinguit a modo quo spũssanctus pcedit ab vtroq;. Istã ppositionẽ pbans mgr̃ in ifa querit. Cum filius non tñ dicit genitus: sed etiã pcedens. Und Joh. viij. dr in psona filij. Ego a pre pcessi. quare spũssanctus dicit tñ pcedẽs ⁊ nõ genitus. Ad qd̃ rñdens dicit: q; licet vterq; ipoꝝ tam filius q; spũssanctus pcedit a patre. hoc tñ est diuersimode. Nã filius pcedit p modum nature. ⁊ ideo dicit ⁊ genitus ⁊ pcedens. qz omne qd̃ generat: pcedit. sz non ecõtra. Spũssanctus ỽo pcedit p modũ volũtatis sicut datus ⁊ nõ natus. Cũ ergo nõ omne qd̃ donatur ab aliqno nascit ab ipo. ideo spũssanctus dicit tñ pcedẽs ⁊ nõ natus. Aliã ratõz diuersitatis filij ⁊ spũssancti assignat que est. q; filius pcedit a solo patre. ⁊ spũssanctꝰ ab vtroq;. s. patre ⁊ filio. Et addit etiam q; creatura nõ sufficit ad significandũ perfectam differentiã generatiõis ⁊ pcessiõis. q; vtraq; ineffabil est. Tertia ppositio ẽ hec. Nõ ẽ catholice ꝓcedendũ spũmsanctũ esse genitũ vl ipm esse ingenitũ. Et pbaꝫ sic. Illud nõ est ꝓcedendũ catholice quo ꝓcesso sequereꝫ aut duos cẽ pres. aut duos eẽ filios in diuinis foze concedendũ. sed hoc est spũmsanctum esse genitũ vel esse ingenitũ. tgitꝫ nõ est concedendũ. Tenet argumentũ ⁊ maior. sed mgr̃ minorem pbans in textu querit. Cum spũssanctꝰ non sit genitus. an debeat dici ingenitus? Et respondet auctoritate beati Augustini. q; nec genitus nec ingenitus dici debeat. Nõ ingenitꝰ: ne duo pres in diuinis esse videanꝫ. qz ingenitꝰ fm ꝓsuetudinẽ disputãtiuz accipit solum p psona pris. Genitꝰ ỽo dici non dz eo q; natus nõ sit. Contra qd̃ replicat p autoritatez beati Diero. dicentis spũmsanctũ ingenitũ posse dici. Et respondet q; ingenitum aliter sumit a btõ Diero. ⁊ aliꝫ a btõ Augu. Nam. b. Augꝰ. accipit ingenitũ put ingenitum dicit ens non ab alio. ⁊ sic con-

uenit soli patri ⁊ nõ spũisancto. Btũs aũt Hiero. accipit ingenitũ ꝓut dicit ens ab alio nõ ꝑ generatõz ⁊ sic solũ ꝙuenit spũisancto Et ꝙ sic accipiat. b. Hiero. ingenitũ ꝓbat ꝑ allã autoritatẽ eiꝰ quã recitat i vltimo capitulo. igit ⁊c.

ℚ gemina est processio spiritussãcti. a

DI. XIIII

Preterea diligenter annotandum est ꝙ gemina est ꝓcessio spũssancti. eterna videlicet que ineffabilis est: qua a pre et filio eternaliter ⁊ sine tempe ꝓcessit. ⁊ temporalis qua a patre ⁊ filio ad sanctificãdaz creaturã ꝓcedit. Et sicut ab eterno cõmuniter ac simul ꝓcedit a patre ⁊ filio. ita ⁊ in tempe cũmunit ⁊ simul ab vtroq; ꝓcedit ad creaturam. non diuisim a pre in filiũ: ⁊ a filio ad creaturã. Añ Augꝰ. in .xv. lib. de trini. ait. Spũssanctus non de pre procedit in filiũ. ⁊ de filio ꝓcedit ad sanctificãdam creaturã. sed simul de vtroq; ꝓcedit. ꝙuis hoc filio pater dederit. vt sicut de se ita etiam de illo ꝓcedat.

Augusti.

De temporali ꝓcessione speciali ter agit. b

De tempozali aũt ꝓcessione Beda in omelia dñice ꝑme post ascensionem ita loquitur. Cũ gratia spũssãcti datur hominibus. profecto mittit spiritus a patre. mittit ⁊ a filio. ꝓcedit a pre: ꝓcedit ⁊ a filio. quia ⁊ eius missio est ipsa ꝓcessio. His verbis apte ostẽdit donationem gratie spũssancti dici ꝓcessionem vel missionem eiusdem. Sed cum donatio vel datio non sit nisi tempalis. constat ꝙ et ꝓcessio siue missio tempozalis est. Hãc ꝙz tempozalem spũssancti ꝓcessionez Augꝰ. in .xv. li. de trini. insinuat dicens spiritum sanctum ꝓcessisse a xpo quãdo post resurrectionem insufflauit in discipulos his vbis. Cum resurrexisset christus a mortuis ⁊ apparuisset discipulis. insufflauit erait. Accipite spũm sanctum. vt etiam eum de se ꝓcedere ostenderet. ⁊ ipe est virtus que de illo exibat: vt legitur in euangelio. ⁊ sanabat omnes. Et vt ostenderet hanc ꝓcessionem spũssancti nõ esse aliud ꝙz donationem vel dationem ipius spũssancti: addit. Post resurrectionez dñs Jesus bis dedit spũm sanctum. semel in terra. ꝓpt dilectionem ꝓximi. ⁊ iterũ de celo ꝓpter dilectiõz dei. qz ꝑ ipm donũ diffundit caritas i cozdibus nris. qua diligim⁹ deũ ⁊ ꝓximũ.

ℚ aliqui dicũt ipm spũmsanctum non dari sed dona eius. c

Bunt autẽ aliqui qui dicunt spũmsanctum ipm deũ non dari. sed dona eius que nõ sunt ipe spũs. ⁊ vt aiũt: spũssanctus dicit dari: cũ gratia eiꝰ. q̃ tamen non est ipe: dat hominibus. ⁊ h̃ dicunt Bedam sensisse in supioribus verbis q̃bus dicit spũmsanctum ꝓcedere cũ ipiꝰ gratia dat hominibꝰ. tanq; nõ ipemet det sed gratia eius. Sed ꝙ ipe spũssanctꝰ qui deus est ⁊ tertia in trinitate psona det: apte dicit Augꝰ. in .xv. li. de trini. ita dicẽs. Eundem spũmsanctũ datum cũ insufflasset Jesus. de quo mox ait. Jte baptizate oẽs gentes in nomine patris ⁊ filij ⁊ spũssãcti. ambigere non debemus. Jpe est ergo qui etiam de celo datus est die penthecostes. Quõ ꝯ deus non est q̃ dat spũmsanctum. imo quantus est deus qui dat deuz. Ecce his verbis apte dicit spũmsanctum ipsuz sez deum dari hoibus a patre ⁊ a filio. Et ꝙ ipe spũssanctus qui deus est ac tertia in trinitate psona nobis dctur. nostrisq; infũdatur atq; illabat mentibus apte ostendit Ambro. in .j. li. de spũsancto dicens. Licet multi dicant spũs. quia legit. Qui facit angelos suos spũs. vnus est tñ dei spũs. Jpsum ꝯ vnum spũm ⁊ apostoli ⁊ prophete sunt cõsecuti. sicut etiam vas electionis dicit. qz vnum spũm potauimus. q̃si euz qui non queat scindi. sed infundat animis: et sensibus illabat. vt secularis sitis restringat ardorem. qui spũssanctus nõ est de sba rerum corpalium. nec de sba inuisibilium creaturarũ. His verbis apte dicit spiritũ sanctum ipm qui creatura non est: infundi mentibus nostris. Jtem in eodem. Omis creatura mutabilis est. sed non mutabilis spũssanctꝰ. Quid aũt dicere dubitẽ. qz datus ẽ ⁊ spũssctũs: cũ scriptum sit. Caritas dei diffusa est in cozdibꝰ nris ꝑ spm̃sanctũ q̃ datus est nobis. Qui cũ sit inaccessibilis natura. receptibilis tamen ꝓpter bonitatem suam nobis est complens virtute omnia. sed qui solet ꝓticipet iustis. simplex sba opulens vtutibus. vnicuiq; pñs. diuidẽs de suo singulis ⁊ vbiq; totus. Jncircũscriptus ꝯ ⁊ infinitus spũssctũs qui discipulorum sensus sepatoz infudit. quẽ nihil po-

ℚ ipe spũssctũs q̃ deꝰ ẽ det ⁊ mittitur.

Ambro.

test fallere. Angeli ad paucos mittebant. spūssanctꝰ aūt populū infundebat. Quis ḡ dubitet quin diuinū sit qđ infundit simul plurib⁹ nec videt. Unus est spūssanctus q̄ datꝰ est oībus. licet sepatis apostol'. Et hic apte dicit Amb. q̄ spūssanctus qui est sba simplex cū sit vnus dat plurib⁹. Alia q̄z autoritate hoc idem astruit. s. q̄ spūssanctus q̄ est equalis filio hominibus det. Ait eīm Aug⁹. de verbis apostoli sic. Caritas dei diffusa est in cordibus nr̄is p̄ spūmsanctum qui datus est nobis. A quo datur? Ab illo qui dedit dona hoībus. Que dona? Spūmsanctū: qui tale dat donū qualis est ipe. Magē est miscōia eius. donuz dat sibi equale. q̄ donū eius spūssanctus est. Premissis ꝛ alijs pluribus autoritatibus apte monstrat q̄ spūssanctꝰ equalis patri et filio nobis dat. nec ideo tñ minor est p̄e et filio. Aīn Aug⁹. in. iiij. li. de tri. ait. Nō iō inq̄t minorem spūmsanctum. q̄ ꝛ eum pater misit ꝛ filius arbitrandū est.

An viri scti ꝛ eccleſie p̄lati dēt vel dare possint spūmsanctū. q̄ non dant hic ostendit deus. d

Hic queritur vtrū ꝛ viri sancti dent vel possint dare alijs spiritūsanctū: Quē si alijs dant: cū ei⁹ donatio supra sit dicta p̄cessio: videt ab eis p̄cedere spūssanctus vel mitti. Sz creator a creatura non mittit vel p̄cedit. Restat ergo vt spūmsanctū ipi nō dent nec possint dare. Unde Aug⁹. in. xv. li. de trini. Non alicꝰ discipulorū xp̄i dedit spūmsanctū. Orabant quippe vt veniret in eos quibus manum imponebāt: non ipi eū dabant. Que morem in suis p̄positis etiam nunc seruat ecclesia. Denicq ꝛ Simon magus offerēs apostolis pecuniam non ait. Date mihi ꝛ hanc potestatē: vt dem spūmsanctū. ſ cuicū q̄ inquit imposuero manus: accipiat spūmsanctum. Quia nec scriptura supius dixerat. Videns aūt Simon q̄ apostoli darēt spūmsanctum. sed dixerat. Videns autem Simon quia p̄ impositionem manuū apostolorum daret spūssanctus. Ecce his verbis ostendit Aug⁹. nec apostolos nec alios ecclesie p̄latos dedisse vel dare spirituz sanctū.

Q̄ non p̄t dare spūmsanctum hic docet. e

Et quod plus ē nō posse etiam dare dicit in eodem libro subdēs. De xp̄o scriptū est q̄ accepit a patre p̄missionē spūssancti. ꝛ effuderit. in q̄ vtra q̄ natura mōstrata est hūana. s. ꝛ diuina. Accepit q̄ppe vt hō. effudit vt deus. Nos aūt accipe q̄dem hoc donū possumus pro modulo nr̄o. Effundere vo sup alios non vtiq̄ possum⁹. ſ vt hoc fiat: deū sup eos a quo id efficitur inuocamus. Ihis vobis exp̄sse dicit nos spūmsanctū nō posse sup alios effundere. i. alijs dare.

Quod videt contrariū. f

Sed huic videtur contrariū qđ aplūs ad Gal. de se loquens ait. Qui tribuit vobis spūm: ꝛ op̄at virtutes in vobis. Ecce cuidenter dicit se tribuisse spūm. Sed intelligenduz est hoc dixisse apostolū: non quia haberet potestatē ꝛ autoritatem dandi spūmsanctum. sed q̄ ministerium habuerit in quo dabat a deo spūssanctus. Ut enim Aug⁹. sup eundem locum exponens illud apostoli verbum. Ab apostolo p̄dicata est eis fides. in q̄ p̄e dicatione aduentum ꝛ p̄sentiaz spūssancti senserant. sicut illo tempe in nouitate inuitationis ad fidem etiam sensibilibus miraculis p̄sentia spūssancti apparebat. vt i actibus apostolorū legitur. Apte hic ostendit quō illis spūmsanctum apl̄s tribuerit. Nō vtiq̄ ip̄m mittendo in eos: ſ p̄dicando eis fidem xp̄i. quam illis recipientib⁹ q̄ spūssanctus in eis esset aliq̄bus signis visibilibus monstrabat. Non ḡ hoies q̄tūcūq̄ sancti dare possunt spūmsanctū. Deum latio:

Hec est distinctio quartadecima

In qua magister post q̄ egit de p̄cessione spūssancti eterna: incipit agere de p̄cessione eius tpali. Et circa hoc tria facit. Nam p̄mo ostendit spūmsanctum a patre ꝛ filio simul tempaliter p̄cedere. Secundo q̄ spūssanctus datur psonaliter in suorū donorū cōmunicatione. Tertio q̄ a nullo alio nisi a deo datur instrumentali operatiōe. Primū facit a p̄ncipio distinctionis vsq̄ ibi. Sunt aūt aliq̄. Secūdū ab inde vsq̄ ibi. Hic queritur vtrum ꝛ viri sancti. Tertium vo ab inde vsq̄ ad finem istius distinctiōis. Et hec est snia mgr̄i in hac distinctiōe in generali. In spēali sententia mgr̄i stat in tribus p̄positionibus. quarum p̄ma est hec. Spūmsanctum a patre ꝛ filio simul p̄cedere tempaliter concedit: cum in creaturarum sanctificatiōe mittit. Et p̄bat sic. Aīn q̄ gr̄a spūssancti hoc ib⁹ dat. tunc spūssanctꝰ a p̄re ꝛ filio mittit: ꝛ p̄cedere vidz. sed omis datio spūssancti creature

facta est temporalis. igit̄ qñ sic spūssanct⁹ dat vel mittit̄ p̄cedit temporaliter. vt dicit p̄positio p̄banda. Tenet argumentū t maior. sed circa minorē p̄batiōz mgr̄ sic p̄cedit in textu. Et p̄mo ponit geminā spūssancti esse p̄cessionem. s. eternā t temporalem. Eterna ē que ineffabilis est qua a patre t filio eternaliter t sine tempe p̄cessit. Temporalis est qñ spūssanctus mittit̄ ad sanctificandū creaturam rationalem. Et subdit q qñ mittit̄ ad sanctificandū creaturam: tunc p̄cedit a patre t filio simul in illa eterna p̄cessione. Et hoc confirmat autoritate Augustini in fine p̄mi capituli. Q autem gr̄e spūssancti collatio fit eius missio a patre t filio temporalis vel eius temporalis p̄cessio patet autoritate Bede. que habet in p̄ncipio secundi capituli. Et tandem concludit ex verbis bti Augustini. q dñs discipulis spūmsanctum dedit. Semel post resurrectionem cū insufflauit t dixit. Accipite spūmsanctum. vt ptz Johan. xx. c. Sexto post suam ascensionem. s. in die penthecostes. Et hoc ad significādum duplicem dilectionē. s. dei t p̄rimi. quam spūssctūs in nobis operat. Secūda p̄positio ē hec. Spūs datur p̄sonaliter cum suorū donorū distributiōe. Et p̄batur sic. Ita spūssanctus mittit̄ t dat sicut in sacra scriptura ēm expositionem sanctorū doctorū mitti t dari manifeste affirmat. sed in sacra scriptura manifestē affirmat dari cū donis. igit̄ p̄positio vera. Tenet argumentū t maior: sed minorē p̄bans mgr̄ in lra: dicit quosdam errantes dixisse spūmsanctū nū q̄ p̄sonaliter dari hoibus. sed tm̄ gr̄am t dona eius. Quod ostendit esse falsum: inducens ad hoc autoritates. b. Augu. t Ambr̄. quibus apte ostendit quō spūssanctus tertia p̄sona in diuinis p se in suis gr̄atuitis donis hoibus mittit̄ t datur. Tertia p̄positio est hec. Spūssanctus a nulla creatura q̄tacunq; fulgeat sanctitate conferri p̄t: nisi instrumentaliter. Et p̄batur sic. Si aliqua creatura quantacunq; sancta et p̄lata posset spūmsanctū cōferre. sequeret̄ creatorē a creatura p̄cedere. Patet hec seq̄la p hoc q spūssancti datio nō ē aliq̄ q̄ ei⁹ p̄cessio. vt dicit p̄ia p̄positio. Sz p̄sequēs ē falsuz t impossibile. igit̄ illd ex quo sequit̄. sed hoc est oppositū hui⁹ p̄positionis. igit̄ hec vera. Istam rationē mgr̄ insinuans in littera querit. An viri sancti possint dare spūmsanctum. Et dicit q nō. q: si sic: tunc spūssanctus p̄cederet a creatura. qđ confirmat p hoc q nullibi legit̄ in p̄ma ecclesia: qñ viri erāt sanctiores q dedissent spiritūsanctum. sed legunt bñ orasse p aliq̄bus: vt illi q̄bus manus imponebāt: reciperent spūmsanctum. Et ideo soluit obiectionē quandam: quam v̄ba apostoli vident sonare ad Gal. iij. Qui tribuit vob spūm sanctum. t operatur virtutes in vobis. vbi videtur apostolus dicere se spūmsanctum tribuisse. qđ mgr̄ soluit dicēs. q ad eius p̄dicatōz dat⁹ fuit spūssanct⁹. t hoc nō est nisi instrumentaliter. vude relinquit̄ p̄positio tanq̄ vera.

Utrum spiritussanctus a seipso detur. a

DI. XV b

In consideran-
dum est: cum spūssanctus detur hominibus a patre t filio qđ ē ipm̄ temporaliter p̄cedere ab vtroq; vl' mitti. vtrum etiam a seipso detur? Si dat̄ a se. t p̄cedit vel mititur a se. Ad quod dicimus. q: spūssanctus t deus est: t donuz si ue datū. t idco dat t dat̄. Dat q̄dem increatum deus. t dat̄ increatum donum. Cū aūt donatio siue datio spūssancti sit operatio dei. t cōmunis sit t indiuisa operatio triū p̄sonarū. donat̄ itaq; spūssanctus non tantum a patre t filio: sed etiam a seipso. Unde Aug⁹. in. xv. li. de tri. dicit q seipsum dat. Sicut inq̄t corpus carnis nihil est aliud q̄ caro. sic donum spūssancti nihil est aliud q̄ spūssanctus. Intantū g donū dei est: increatum dat̄ eis quibus dat̄. Apud se aūt de⁹ est. t nemini datur. q: deus erat patri t filio coeternus anteq̄ cuiq̄ daretur. nec q̄a illi dant t ipe datur. ideo maior est ill̄. Ita ēm datur sicut dei donum: vt etiam seipm̄ det sicut deus. Nō em̄ dici p̄t nō esse sue p̄tātis. de quo dictum est. Spūs vbi vult spirat. Ecce apte dicit q spūssanctus seipsum dat. Si em̄ spūssanct⁹ seipm̄ dare non p̄t. t eum p̄r̄ dare p̄t t filius. potest itaq; pater aliquid t filius: quod nō p̄t spūssanctus. Item. Si pater t filius dant spūm sanctum. nec ipe dat aliquid. ergo p̄r̄ operatur t filius: quod non opat̄ spūssanct⁹. Dat g spūssanctus seipm̄. Si aūt seipsum dat. tunc t a seipo p̄cedit t mittitur. Nō vtiq; verum est. Nam processio temporalis spūssancti vel missio ipius est donatio: t ipa dei operatio. Procedit ergo spiritussanctus temporaliter a se: t mittitur a se. q: dat̄ a se.

Nō ē mirū si spūssanct⁹ dicit̄ mitti vel p̄cedere a se. cū etiā fili⁹ dicatur mitti a se. b

Ne autem mireris

q spūssanctus dicitur mitti vel p̄cedere a se. Nam t de filio dicit Aug⁹. in. ij. lib. de tri. q nō tm̄ a p̄re missus est: s etiā a seipso t a spūsancto. quer̄s quō filius v̄l spūssanct⁹ sit missus: cū vterq; sit vbiq; tanq̄ de⁹? Nam vterq; inq̄t Aug⁹. legit̄ missus de spūsamcto em̄ legit̄. Quem mittet pat̄ in noīe meo. Et iterq;. Si abiero mittā eum ad vos. Et fili⁹ de se dicit. Exiui a p̄re: et veni in mūdū. Et apls dicit. Q dixit deus filiū suū. In p̄pheta aūt scriptū est ex p̄sona dei. Celū t terrā ego impleo. Itaq; vbiq; deus est. vbiq; g est filius. vbiq; etiā est spūssanctus. Illuc g missus est filius t spiritussanctus vbi erant.

Augusti.

Augusti.

Quomodo intelligēda sit missio vtriusq;. c

Quo circa querendum est quomõ intelligat missio filij vt spiritus sancti. ꝓ nõ enim solus (inquit Aug⁹. in eodem) nusquã legit missus: sed filius et spũs sanctus. Et de filio primo videam⁹ quõ missus eum apostolus dicat. Misit deus filiũ suũ factum ex muliere. vbi satis ostendit eoipso missum filiũ quo factum ex muliere. Prius enim de mitti a patre sine spũsancto nõ potuit quia pater intelligit misisse eum cum fecit ex femina. quod vtiq; non fecit sine spũsancto. Ecce hic dicit filium missum a patre et spũsancto.

Aug⁹. primus de missione filij

Q a spũsancto filius sit missus auctoritatibus confirmat. d

Et q a spũsancto filius sit missus (vt ait Aug⁹. in eodem) auctoritatibus confirmat. Ipse xps dicit per Esaiam. Nunc misit me dñs et spũs eius. De hoc Amb. in li. ij. de spũsancto ita ait. Quis est qui dicit. Me misit dñs et spũs eius: nisi qui venit a patre: vt saluos faceret peccatores. i. xps. ergo et pr filium misit et spũs sanctus. Idẽ in eodẽ. Dat⁹ ẽ a patre. vt Esa. dicit. Puer natus est nob. et filius datus est nobis. Dat⁹ est audeo dicere et a spũ. q; et spũ missus est. Dicit enim filius dei. Spũs dñi sup me: ppt quod vnxit me. euangelizare pauperib⁹ misit me. pdicare captiuis remissionẽ etc. Qd cum de libro Esaie legeret: ait in euangelio. Hodie completa est hec scriptura in auribus vestris. vt de se dictũ esse signaret. Bñ autem dixit sup me. q; quasi filius homis et vnctus est et missus ad pdicandũ. Nam sm diuinitatem non sup xpm est spũs: sed in xpo. Ecce his verbis ostendit Amb. filium esse missum et datum nobis. non tm a patre: sed etiã a spũsancto.

Amb⁹.

Idẽ in eodem.

Q fili⁹ sit dat⁹ etiã a seipso. e

Deinde ostẽdit cẽ datum etiam a seipso. ita dicens in eodẽ li. Cum nõ diffinitũ fuerit p pphetam a quo datus est filius. ostendit dat⁹ gra trinitatis. vt etiã ipe filius se dederit. Ecce hic dicit q fili⁹ se dedit. q; trinitas cũ dedit. Si aũt filius a se datus est. a se g missus ẽ: et a se pcessit Et hoc vtiq; verum est: et pcedi oportet. cuius eius missio sit diuina operatio.

Q filius sit missus a se. f

Q autez a se mittatur Aug⁹. astruit in li. ij. de tri. dicẽs. Forte aliqs cogat: vt dicamus etiã a seipo missum esse filiũ. q; et Marie cõceptus et partus opatio trinitatis est. Sed inquit aliqs. quõ pater cum misit: si ipse se misit? Cui respondeo querens vt dicat: quomõ eũ pater sanctificauit: si et ipse se sanctificauit. Utrũq; enim dñs ait. Quem p̃ inquit sanctificauit et misit in hunc mundũ. Et alibi. Ego pro eis sanctifico meipm. Itez quero quõ pater eum tradidit: si ipse se tradidit. Utrũq; cm legit? Credo q; ñdebit si pbe sapit. quia vna voluntas est patris et filij. et inseparabilis opatio. Sic igit intelligat illam incarnationem et ex virgine natiuitatẽ: in q filius intelligit missus. vna eadẽq; opatiõe patris et filij inseparabiliter esse factam: non inde separato spũsancto. Ergo a patre et filio missus est idem filius. q; a pre et verbo eius factum est vt mitteret. i. incarnatus hominibus appareret. Nõ enim missus est mutando locũ. q; in mundo erat. Quapropter et pater inuisibil' vna cum filio secum inuisibili: eundẽ filiũ visibilẽ faciẽdo misisse eus dictus est. qui si ita visibil' fieret: vt cũ pre inuisibil' esse desisteret. i. si substantia inuisibilis verbi in creaturam visibilem mutata si transiens verteret. ita missus a patre intelligeret filius: vt tm̃ missus non etiam mittens cum patre inueniret. Cum verbo sic est accepta forma serui: vt maneret incõmutabilis forma dei. manifestum est q a patre et filio non aparentibus factũ sit. quod apparet in filio. i. ab inuisibili patre cũ inuisibili filio. id ẽ ipe filius visibil' mitteret.

Augustin⁹.

Summatim colligit que ex predictis astruunt. g

Ex pdictis aperte monstrat q filius missus est a patre et spũsancto. et a seipo. et que sit ipa missio. s. incarnatio. i. q factus est homo. per quod visibilis apparuit. quod est opus cõmune patris et filij et spũsancti.

Questio cur dicit a meipso nõ veni. h

Bz ad hoc opponi d

tur. Si filius a seipo missus est. cur g̃ ait.
Solutio. A meipo nõ veni? Ad hoc Aug⁹. rñdet in. vj
li. de tri. dicẽs hoc dictũ esse ꝑm formã ser
ui. ꝑm quã nõ fecit vt mitteret. i. nõ ẽ opa
tus incarnationẽ. sed ꝑm formam dei.

**Utrum semel tantum missus sit fi
lius, an sepe. i**

Hic quer̃itur vtrũ

semel tm̃ missus sit filius: an sepe mittatur?
Si em̃ missio filij ipius tm̃ incarnatio ẽ. cũ
semel tm̃ incarnatus sit. ꝙ semel tm̃ videtur
missus. Ac si sepe mittit. est. ꝙ alia eius mis
sio q̃ incarnatio. Sed que est illa? Nũqd
eterna genitura missio eius dicenda est: an
etiam alia missio querenda est.

**Q ꝑm alterũ modũ dicit missus in
mundũ, ꝑm alterũ non. m**

Ad quod dicimus

ꝙ duobus modis dicit filius mitti ꝓter
illam eternã genituram que ineffabilis est.
ꝑm quam etiam missus posset dici: vt vide
tur quibusdaz. sed melius ac verius ꝑm eã
dicit genitus. ꝓter eam ergo duob⁹ mo
dis dicit mitti. s. vel cum visibiliter mũdo
apparuit carne indutus. vel cum se in aias
pias sic transfert: vt ab eis ꝓcipiatur ac co
gnoscatur. Hos duos missionis modos
Augu sti. apte Aug⁹. distinguit in. iiij. li. de trini. di
cens. Non eoipo ꝙ de patre natus est: mis
sus dicit filius. sed vel eo ꝙ apparuit huic
mundo: ꝟbum caro factum. Unde dicit.
A ꝓre exiui: & veni in mundũ. vel eo ꝙ ex
tempe cuiusdam mente ꝓcipit. sicut dictũ
est de sapientia. Emitte illam de celis san
ctis tuis. & a sede magnitudinis tue: vt mẽ
cum sit & mecũ laboret. i. doceat mẽ labora
re. Et tũc vnicuiq̃ mittit cum a quoq̃ co
gnoscit atq̃ ꝓcipit. quantũ cognosci et ꝓ
cipi põt: ꝓ captu vel ꝓficientis in deũ: vel
ꝑfecte in deo anime rational.

**Q ꝑm alterũ semel ꝑm alterũ sepe
sit missus, et ꝑm alterũ vt sit hõ.
et ꝑm alterus vt sit cũ hoie. l**

Ecce distincti sunt

duo modi missionis filij. & ꝑm alterũ semel
tm̃ missus est dei filius. ꝑm alterũ sepe mis
sus est: & mittit q̃tidie. Naz ꝑm alterz mis
susẽ vt sit hõ. qđ fct̃ tm̃ factũ est. Scđm al
terũ ꝟo mittit vt sit cũ hoie, quõ quotidie
mittit ad sanctos. & missus est etiã ante in
carnationẽ & ad omẽs sanctos qui añ fue
runt. & etiã ad angelos. Unde Aug⁹. de fi Augusti.
lio. i. de sapientia patris loquens in. iiij. li.
de trini. ait. Aliter mittit sapia vt sit cũ ho
mine. aliter missa est vt sit homo. Jn aias
em̃ sanctas se transfert: & amicos dei & pro
phetas constituit. sicut implet etiam sctõs
angelos. Sed cum venit plenitudo tempo
ris: missa est non vt impleret angelos. nec
vt esset angelus. nec vt esset cum hoib⁹ vt
in homibus: vt antea in patribus erat & in
ꝓphetis. sed vt ipm̃ verbum fieret caro. i.
homo.

**Q ꝑm alterũ modũ dicit missus in
mundũ, ꝑm alterũ non. m**

Preterea notãdũ

est ꝙ cũ his duobus modis mittat filius.
ꝑm alterũ dicit missus in mundũ. ꝑm alte
rum ꝟo nõ. Eo em̃ mõ missus dr in mũdũ Au gusti.
quo visibiliter mundo apparuit. Unde Aug⁹. in
eodem li. ait. Cum ex tempe cuiusq̃ mente
ꝓcipit. mitti q̃dem dicit. sed nõ in hũc mũ
dum. Non em̃ sensibiliter apparet. i. corpo
reis sensibus ꝓsto est. Nã & nos ꝑm ꝙ mẽ
te aliquid eternũ capimus: non in h̃ mũdo
sumus. & omniũ iustorũ spũs etiam in car
ne viuentium inq̃tum diuina sapiunt non
sunt in h̃ mundo. Ex ꝓdictis liquet: ꝙ ꝓ
ter ineffabilem genituram duob⁹ modis mit
titur filius. s. cum visibiliter apparuit: vel in
uisibiliter ꝓcipit mente.

**Cur ꝓ nõ dicit missus cuz ab ali
quo cognoscit vt filius. n**

Hic querit cur pa

ter nõ dicit missus: cum ex tpe a quoq̃ co
gnoscitur sicut filius? Ad qõ dicim⁹: qz in
eo est ꝓncipij autoritas: que nõ hz de quo
sit. a quo filius est & spũssanct⁹. ꝓpter em̃ ẽ
(vt ait Aug⁹. in eodẽ li.) ꝓncipiũ toti⁹ di
uinitatis. vel si melius dicitur deitatis. qz
ꝓncipium est filij & spũssancti. Nam vt ait Augusti.
Aug⁹. in eodem. Si voluisset etiã de⁹ pa
ter ꝓ subiectam creaturam visibiliter appare
re. absurdissime tamẽ aut a filio quem ge
nuit. aut a spũsancto qui de illo ꝓcedit: mis
sus diceret. Congruenter aũt ille missus dr:
q̃ in carne apparuit. misisse aũt ille qui i eo
non apparuit.

Putauerunt quidã filium et spiritumsanctũ minores fuisse patre qz missi dicunt. o

Ideoqz putauerũt quidam heretici: cum pr̃ non sit missus: sz filius z spũssanctus pr̃em esse maiorem ac filiũ minorem esse z spũmsanctum. atqz patrem q̃si maiorem misisse vtrũqz quasi minorem. Aug⁹. improbat in .iiij. lib. de trini. illis contradicens. Non ideo inq̃t arbitrandũ est minorem esse filiũ q̃ missus ẽ a patre: nec ideo minorem spũmsanctũ q̃ z pater eum misit z filius. Siue em̃ ꝑ visibilem creaturã: siue poti⁹ ꝑ principij auctoritatẽ vel cõmendationẽ. nõ ꝑ inequalitatẽ vl̃ inparilitatez vel dissimilitudinem sbe in scripturis h̃ posita intelligunt. Nõ g̃ ideo dicit pr̃ misisse filiũ vel spiritũsanctũ q̃ ille esset maior z illi minores. sed maxime ꝑ auctoritatem p̃cipij cõmendandam. et qz in visibili creatura nõ sicut ille apparuit. Ecce ostensum est q̃ sit missio filij. z q̃bus modis mittat.

Augusti.

Ista ẽ distinctio quindecima. In qua mgr̃ postq̃ egit de p̃cipio tpalis ꝓcessionis. s. qua datur a patre z filio z suo modo a viris sanctis Nic inquirit vtrum a seipo detur vel mittat. Et circa hoc tria facit. Nã primo inquirit vtrum spũssanct⁹ a seipo mitti dici debeat. Secundo qualiter mitti a filio conuenit: determinat. Tertio patrez non posse dici missum insinuat. Primũ facit a p̃cipio vsq; ibi. Quo circa querendum est. Secundum ab inde vsq; ibi. Dic queritt cur pater. Tertium ab inde ad finez distinctionis. Et hec est sententia mgr̃i in generali. In speciali sententia mgr̃i stat in tribus ꝓpositionibus. quarũ p̃ma est. Spũssanctus sanctificãdo creaturam nõ solum a pr̃e z filio. sed etiã a seipo tempaliter mittit z ꝓcedit. Et ꝓbatur sic. Opera trinitatis. s. patris z filij z spũssancti ad extra sunt indiuisa. sed ꝓcessio z missio ad sanctificandũ creaturam est opus trinitatis ad extra. ergo est a tota trinitate z p consequens non solum a patre z a filio. sed etiã a spũsancto. s. a seipo. vt dicit ꝓpositio. Huius ratiõis sententiã mgr̃ explicat in textu querendo. an spũssanctus etiam mittitur z datur a seipo. Et dicit q̃ sic. Nam ipe spũssanctus deus est z donum est. et ideo dat z datur. dat in q̃tum deus. z datur inquãtum donum est. Et postea confirmat sententiam. s. q̃ spũssanctus mittatur z detur a seipo tripliciter. Primo p hoc q̃ opera trinitatis ad extra sunt indiuisa. Scõo p hoc q̃ q̃cq̃d potest facere vna persona ad extra: põt z alia. Si ergo potest pater dare z mittere spũmsanctum. sequit̃ q̃ ipe spũssanctus etiã seipm̃ potest mittere z dare. Tertio p simile de filio. de quo dicit beatus Aug⁹. in. ij. de trini. q̃ non tm̃ missus a patre z filio. sed etiam a seipo: igitur ꝛc̃. Secunda ꝓpositio est hec. Licet filius solum semel in carnẽ a tota trinitate mittat. frequenter tamẽ incastas mentes mitti nullatenus negat. Primã huius conclusionis ptem mgr̃ ꝓbat in textu. Et primo q̃ solum semel missus sit in carnem. z hoc auctoritate beati Augustini dicentis. q̃ ꝑter generatiõz eternã quam q̃dam generationẽ appellant: duobus modis missus est. s. visibiliter in carnẽ. z inuisibiliter in mẽtem. Et hos modos missionis ponit Aug⁹. Et differt vna missio ab alia. Nam missio in carnem semel facta est. missio vo in mentẽ pluries. Hec ille. Et q̃ in carnem sit missus a tota trinitate ꝓbatur. Nã primo q̃ sit missus a patre z spũsancto per illud Esaie. vbi p ꝓphetam xp̃s dicit. Nunc misit me dñs z spiritus eius. Et q̃ sit missus a seipo: patet auctoritate beati Augustini dicentis. ij. de trini. q̃ Marie conceptus z partus opus trinitatis est. Scda huius conclusionis pars patet p beatũ Augustinũ vbi supra. Tertia ꝓpositio est hec. Nec filius nec spũssanctus est minor patre. non obstante q̃ pater non possit dici missus: q̃liter cunq; etiam mũdo appareat. Et ꝓbatur sic. Ille nunq̃ conuenienter missus dici poterit. qui nunq̃ ab alio ꝓcedit. sed omis ꝓcessionis ẽ auctor z p̃ncipium. sed ex quo talis est pater in diuinis: patet veritas ꝓpositionis. Istam rationẽ explicans mgr̃ querit. quare pater non dicit̃ missus. Et respõdet q̃ ꝓpter auctoritatẽ ꝑm quã pater a nullo est. iõ nec mitti põt. Et p hoc excludit errorẽ quorũdã hereticorũ dicentiũ filium z spũmsanctuz esse minores patre. eo q̃ illi duo mittunt̃: z pr̃ non. Quod ꝓbat esse falsum auctoritate beati Augustini. Et sic terminatur sententia huius distinctiõis.

De missiõe spũssancti que fit duob⁹ modis. visibiliter et inuisibilit̃. a

DI. XVI

Hunc de spiritusancto videndũ est p̃ter illam ineffabilem z eternam ꝓcessionem qua ꝓcedit a patre z filio. et nõ a seipso: que sit eius tempalis ꝓcessio que dicit̃ missio siue datio? Ad quod dicimus quia sicut filius duob⁹ modis dicit̃ mitti. vno quo visibiliter apparuit. altero quo inuisibiliter castis mentibus ꝓcipitur. Ita z spiritussanct⁹ a pr̃e z filio ac a seipo duobus modis ꝓcedere siue mitti siue dari dicitur vno visibilit̃. altero inuisibiliter. Bat⁹ est em̃ visibil̃ creature demonstratiõe. sicut in die penthecostes: alijsq; vicib⁹. z dat̃ q̃tidie inuisibilit̃ illabẽdo mentibus fideliuz.

Pri⁹ de illo mõ missionis qui fit visibiliter agit. b

Et primo agamus de illo missionis mõ qui fit visibili specie. De hoc Aug⁹. in. ij. li. de trini. ita ait. In pmptu est intelligere de spũsancto: cur missus z ipe dicatur. Facta est em̃ q̃dã creature species ex tempe in qua visibiliter ostenderet̃ spũssanctus. siue cũ in ipm̃ dñm coz=

Augusti.

porali specie colũbe descendit. siue cum in die pẽthecostes fact⁹ est subito de celo sonus q̃si ferret flat⁹ vehemẽs ⁊ vise sunt illĩ lingue diuise sicut ignis. q̃ ⁊ insedit super vnũquẽq; eorũ. Hec opatio visibiliter expressa. ⁊ oculo blata mortalib⁹: missio spiritussancti dicta est. nõ vt appareret eis ipsa suba. qua ⁊ ipe inuisibilis ⁊ incõmutabilis est. sicut pater ⁊ filius. sed vt exterioribus visis corda hoim cõmota a tempali manifestatiõe venientis: ad occultã eternitatem semp p̃sentis cõuerterent. Ecce his ỽbis apit Aug⁹. illum modũ missionis q̃ visibiliter exhibet. cum tamen ipe spũs in sui natura non videat. qui nec in illĩ creaturis magis erat q̃ in alijs. sed ad aliud. In illis eñ erat vt p eas ad homies veniens: ostẽderet esse in illis ad quos ille creature veniebant. Non eñ spũssanctus tempali motu tunc venit vel in homies descendit. sed p tempalem motum creature significata est spũalis ⁊ inuisibilis spũssancti infusio. Et vt apertius dicam. per illũ moduz missionis spũssancti corporaliter exhibitũ monstrata est spiritualis ⁊ interior missio sanctispiritus. siue donatio de qua agẽdũ est.

Cũ filius sit minor patre ſm formã creatã in qua apparuit. cur non et spũssanct⁹ similiter. c

Sed prius querẽdum est.

cum filius dicat minor patre ſm missionẽ qua in forma creata apparuit. cur ⁊ spũssanctus nõ dicat similit minor p̃re: cũ in forma creata apparuit? Nam de filio q̃ minor sit patre ſm formam q̃ missus apparuit. apte ostendit Aug⁹. in. iiij. li. de trini. dicens. Misit deus filium suũ factũ ex muliere: factum sub lege. vsq; adeo paruum vt factum. eo itaq; missum: q̃ factuz.

De filio probat. Augusti.

Fateamur ergo factum minorem. ⁊ intantũ minorẽ inquantũ factum. ⁊ intantũ factum inquantũ missum. Ecce habes: qr filius inq̃tum est missus id est factus. minor est patre. Cur ĝ spũssanctus non dicit patre minor: cum ⁊ ipe creaturã assumpserit in qua apparuit? Quia alit spũs assumpsit creaturam in qua apparuit. aliter fili⁹. Nam filius accepit p vnionem. spirit⁹ ỽo non. Filius enim accepit hominẽ ita vt fieret homo. Spũs ỽo sanctus non ita accepit columbam vt fieret colũba. Deh Augusti. in. ij. li. de trinita. ita ait. Ideo nusq; scriptum est q deus pater maior sit spũsancto: vel spũssanctus minor patre. qr nõ sic est assumpta creatura in qua appareret spiritussanct⁹. sicut assumptus est fili⁹ hois. i qua forma ipius dei ỽbi psona p̃sentaret. nõ vt haberet ỽbũ dei sicut alĩ sancti sapientes. sed q ipm ỽbum erat. Aliud est eñ ỽbũ in carne. aliud ỽbum caro. i. aliud est ỽbum in hoie. aliud ỽbũ hõ. Caro eñ p homine posita est in eo q ait. Verbũ caro factũ est. Nõ ĝ sic assumpta est creatura in q̃ apparuit spũssanct⁹: sicut assumpta est caro illa ⁊ hũana forma ex ỽgine maria. Nõ eñ columbã vel illũ flatũ vel illũ ignẽ benedificauit. sibiq; in vnitatẽ psone cõiũxit in eternũ. Ex p̃dictis apte ostẽsuz est ſm q̃d filius dicat minor p̃re. ⁊ quare filius dicatur minor p̃re ⁊ nõ spũssanctus.

Q filius ſm q hõ factus est nõ modo patre. sed spũsancto. et etiam seipso minor est. d

Notandum autez

q fili⁹ ſm q hõ factus est: nõ tm̃ p̃re: ꝟ spiritussancto ⁊ etiã seipo minor dr. Et q etiaz seipo minor dicat ſm formam ſui Aug⁹. ostendit in. j. li. de trini. dicens. Errauerũt hoies ea q̃ de xpo ſm hoiem dicta sunt ad eius ſbam q̃ sempiterna est transferentes. sicut illud qđ ipe dñs ait. Pr̃ maior me est. qđ ppter formã ſui veritas dicit. ſm quẽ modum etiam seipo minor est filius. Quõ eñ nõ etiã seipo minor factus est q̃ seipsuz exinaniuit formam ſui accipiẽs. Nõ enim sic accepit formam ſui: vt amitteret formã dei. in qua erat equalis patri. In forma ĝ dei vnigenit⁹ p̃ris equalis est p̃ri. In forma ſui etiam seipo minor est. Non ĝ imerito scriptura dicit vtrũq; s. ⁊ equalem patri filiũ. ⁊ p̃rem maiorẽ filio. Illud eñ propter dei formã. ꝟ aũt ppter formã ſui intelligitur. De hoc eodez in. ij. li. de tri. aug⁹. ait. Dei fili⁹ est equal patri ſm dei formã in q̃ est. ⁊ minor p̃re ſm formã ſui quã accepit. in qua nõ modo p̃re: ꝟ etiã spũsancto nec hoc tm̃: sed etiã seipo minor inuent⁹ ẽ. Propter qđ vt idem in lib. contra Maximinũ ait. Non tm̃ p̃re: ꝟ etiam seipo ⁊ spũsancto minor factus est. ⁊ etiã minoratus paulominus ab angelis. Est ĝ dei fili⁹: vt ipe ait in. j. lib. de tri. deo p̃ri natura equal

Augusti.

Augusti.

habitu minor. i. in forma serui quam accepit. His autoritatibus ostendit aperte filius fm formam sui minor patre: et seipso et spūsancto.

Hylarius aliter dicit. s. q̄ pr̄ sit maior nec filius tñ minor. e

Hylarius aūt dicere videt: q̄ pr̄ sit maior filio. nec tñ filius minor patre. Pater eñ dicit maior ppt autoritatem. q̄r in eo est autoritas generationis: fm quam dicit. Pater maior me ē. Et apls. Donauit ei nomen qđ est sup omne nomen. Cum ergo ait. Pater maior me ē. hoc est ac si diceret. donauit mihi nomen. Si ergo (inq̄t Hylarius in. ix. lib. de tri.) donantis autoritate pater maior est. nūq̄d p doni confessionez filius minor est. Maior itaq̄ donans est. sed minor iam non est: cui vnū esse donat. Ait eñ. Ego et pr̄ vnū sumus. Si non hoc donat iesu vt cōfitendus sit in gloria dei patris: minor pr̄e est. Si autē in ea gloria dei donat esse qua pater est. habes et in donantis autoritate. q̄a maior est. et in donātis pfessione. q̄r vnum sunt. Maior itaq̄ pater filio est. et plane maior. Cui tantū donat esse quantus est ipse. cui innascibilitatē esse imaginē sacro natiuitatis impartit. quam ex se in forma sua generat. Audisti lector q̄d sup b̄ dicat Hylarius. cuius v̄ba vbicūq̄ occurrerint. diligenter nota. pieq̄ intellige.

Ista est distinctio sedecia In qua

mgr̄ post q̄ egit de pcessione spūsancti temporali. incipit agere de missione eius visibili. Et circa hoc tria facit. Nam p̄mo ostendit spūmsanctū esse visibiliter missum. Secūdo subdit q̄liter visibiles missiones filij et spūsancti se habeāt ad inuicē. Tertio subiungit qualiter filius et spūsanct⁹ fm istas missiō esse habeant ad pr̄em. Primum facit a p̄ncipio distinctionis vsq̄ ibi. Sed prius querendū est. Secundū ab inde vsq̄ ibi. Hylarius aūt dicere, videt. Tertiū v̄o ab inde vsq̄ ad finem distinctionis. In speciali v̄o sentētia mgr̄i stat in tribus ppositionib⁹. quar̄ p̄ma est hec. Spūsanct⁹ ad modū filij est missus dupliciter. s. visibiliter et inuisibiliter. Et pbatur sic. Spūsancti tempalis missio est creature sanctificatō sed creature sanctificatio dupliciter fit. aliquādo cū apparentia alicui⁹ visibil̄ signi. quādoq̄ v̄o effectu solum interiori sine visibili signo. igit̄ missio spūsancti est dupler. s. visibilis et inuisibilis. Istam ratiōez intendit magister in textu. vnde ponit p̄mo. Sicut filius dupliciter est missus. s. in carnem visibilit̄. et in castas mentes inuisibiliter. Sic spūsanctus visibiliter apparuit in die penthecostes in specie linguarū ignearuz. alijsq̄ vicibus in specie columbe. et quotidie illabitur mentibus fidelium inuisibiliter. Et subdit postea: q̄ illa visibilis spūsancti missio non fuit: nisi quedam ip̄ius apparentia vel manifestatio i corporali creatura: tanq̄ in signo manifestatōis: vt magister inducit in textu ex autoritate beati Augusti. Secunda ppositio est hec. Spūsanctus non dicit minor realiter tota trinitate ppter ip̄ius visibilem missionem. sicut filius ppter suam. Hanc ppositionem mgr̄ insinuans querit. Quare spūsanctus ratione sue visibil̄ missionis non dicit minor pr̄e. sicut filius ratiōe sue incarnatiōis seu visibilis missionis dicit minor tota trinitate. Et respondet q̄ spūsanctus non assumpsit colūbam vt esset colūba. sed vt i ea appareret. et vt p eam designaret inuisibilis missio. Filius aūt assumpsit humanam naturam non solum vt in ea appareret. sed etiam vt esset hō. Et iō filius fm illā suā visibilem missionē dicit minor non solū patre: sed etiam scipo et angelis. vt ptz ibi. Minuisti eum paulominus ab angelis ꝛc. Ad qđ magister adducit multas autoritates. vt patz in lra. Tertia ppositio est hec. Pater autoritate donatiōis est maior filio sibi essentialiter equali. Hanc ppositionem pbat magister autoritate Hilarij. ix. de trini. dicentis. Donantis autoritate pater est maior. nunq̄d p doni confessionē filius est minor. Maior itaq̄ donans est. sed minor iam non est. cui vnū esse donatur. Aīñ ptz hanc ppositionem esse veram.

De missione spūsancti qua inuisibiliter mittit. a

Iam nūc accedamus ad assignandam missionem spūsancti qua inuisibiliter mittit in corda fidelium. Nam ipe spiritus sanct⁹ qui deus est: ac tertia in trinitate psona. (vt supra ostensum est) a patre et filio ac scipo temporaliter pcedit. id est mittit ac donatur fidelibus. sed que sit ista missio siue donatio: vel quomō fiat cōsiderāduz est. DI. XVII

Premittit quiddā ad hanc ostēsionem necessarium. s. q̄ spūsanctus est charitas qua diligimus deū et primum. b

Hoc aūt vt intelligibilius doceri: ac plenius pspici valeat p̄mittendū est q̄ddam ad hoc valde necessarium. Dictū q̄dē est supra: et sacris autoritatibus ostensuz. q̄ spūsctūs amor ē p̄ris et filij quo se inuicem amāt et nos. His aūt addēdū est: q̄ ipe idē spūsctūs est amor siue charitas: q̄ nos diligim⁹ deū et primū q̄ caritas cū ita est in nob vt nos faciat diligere deū et primū. tunc spūsanct⁹ dicit mitti vel dari nob. et q̄ diligit ipa dilectionem q̄ diligit primum. in eoipo deū diligit. q̄r ipa dilectio de⁹ est. i. spiritussanct⁹

Autoritatib⁹ ita esse cõfirmat. c

Ne aũt in re tanta

aliq̃d de nostro influere videamur. sacris autoritatibus q̃ dictũ est corroborem⁹

Augusti. De hoc Aug⁹. in. viij. li. de tri. ait. Qui p̃ primũ diligit: ꝓsequẽs est vt ipam p̃cipue dilectiõz diligat. De⁹ aũt dilectio est. ꝓsequens g̃ est vt p̃cipue deũ diligat. Jtez in eodem. De⁹ dilectio est. vt ait Jobs ap̃ls Ut q̃d g̃imus. et currim⁹ in sblimia celoz: et ima terrarum querentes eũ qui est apũd nos: si nos apud eum esse velim⁹. Nemo dicat. nõ noui q̃d diligaz. diligat fratrez: et diligat eandẽ dilectiõz. Magis eñ nouit dilectionẽ q̃ diligit q̃ fratrem quẽ diligit. Ecce iam potes notiorẽ deum hr̃e q̃ frem ꝑplane notiorẽ: qz p̃sentiorẽ: qz interiorẽ: qz certiorẽ amplectere dilectiõz deũ: et dilectione amplectere deũ. Jp̃a est dilectio q̃ oẽs bonos angelos: et oẽs dei ꝓuos consociat vinculo sanctitatis. Quãto g̃ saniores sumus a tumore supbie: tanto sumus dilectione pleniores. et quo nisi deo plenus est q̃ plenus est dilectione. Jhis ꝙbis satis ostẽdit Aug⁹. q̃ dilectio ipa qua diligim⁹ deũ vel primũ deus est. Sed adhuc apertius in eodem libro subdit dicens. Dilectionez quam cõmendat Johannes ap̃lus attendamus. Qui diligit inquit fratrem: in lumine manet. et scandaluz in eo non ẽ. Manifestum est q̃ iusticie pfectiõez in fratris dilectione posuerit. Nam in quo scãdaluz non est: vtiq̃ pfectus est. Et tñ videt dilectionem dei tacuisse. quod nũq̃ faceret nisi qz in ipa fraterna dilectione vult intelligi deum. Apertissime eñ in eadem epistola paulo post ait. Jta dilectissimi diligam⁹ inuicem. qz dilectio ex deo est. et omis qui diligit ex deo natus est: et cognouit deuz. Qui non diligit: non cognouit deuz. quia deus dilectio est. Jsta contextio satis aperte declarat eandẽ ipam fraternam dilectionem. Nam fraterna dilectio est qua diligimus inuicem. non solum ex deo: sed etiam deum esse tanta autoritate predicari. s. Johannis. Cum g̃ de dilectione diligim⁹ fratrem. de deo diligim⁹ fratrez. nec fieri põt vt eandem dilectionẽ non p̃cipue diligamus q̃ fratrem diligim⁹. qm̃ deus dilectio est. Jtẽ q̃ non diligit fratrẽ: non est in dilectione. et q̃ nõ est in dilectione: nõ ẽ in deo. qz deus dilectio est. Ecce apte dixit fraternam dilectionem deũ esse.

Idem

q̃ fraterna dilectio cum sit deus. non est pater vel filiꝰ. sed spũssanctus. d

Cũ autez fraterna

dilectio sit deus. nec pr̃ est nec filius. ꝫ tm̃ spũssanctus. q̃ ppꝛie in trinitate dilectio vl̃ charitas dicit. Eñ Aug⁹. in. xv. li. de tri. Si in donis dei nihil est maius charitate. et nullũ est maius donum dei q̃ spũssctũs. q̃d ꝓsequẽtiꝰ est q̃ vt ipe sit charitas q̃ deꝛ et deꝰ et ex deo. Jta eñ ait Joh̃. Dilectio ex deo est. Et paulo post. Deꝰ dilectio est. Ubi manifestat eam se dilectionem dixisse deũ quã dixit ex deo. deꝰ g̃ ex deo est dilectio. Jtem in eodẽ. Jobes volens de hac re aptius loqui. Jn hoc intq̃ cognoscim⁹: qz in ipo manemus: et ipe in nobis. qz de spũ suo dedit nobis. Spũs itaq̃ sctũs de quo dedit nob̃ facit nos in deo manere. et ipm̃ in nobis. hoc aũt facit dilectio. Jp̃e ẽ g̃ deꝰ dilectio. Jp̃e igit̃ significat̃ vbi legit̃. deꝰ dilectio est. Ex his aparet q̃ spũssanctus charitas est. Augusti.

q̃ nõ ẽ dictuz p̃ cãm illud. deꝰ caritas est. sicut illud. tu es patiẽtia mea et spes mea. e

Sed ne forte aliq̃s

dicat illud esse dictum p̃ exp̃ssionem cause Deꝰ charitas est. s. q̃ charitas sit ex deo. et nõ sit ipe deꝰ. sicut dꝛ. Deus nr̃a patiẽtia ẽ et spes. nõ q̃ ipe sit ista. ꝫ qz ista ex deo sũt. Occurrit Aug⁹. ostendens hoc nõ esse dictum p̃ causam sicut illa in. xv. li. de trini. ita dicens. Non dicturi sumus charitatez non ꝓpterea esse dictam deum: q̃ ipa charitas sit vlla substantia que dei dig̃ sit nomine. sed q̃ donum sit dei: sicut dictum est deo. Tu es patientia mea. Non vtiq̃ ido dictum est. tu es patientia mea. q̃ dei substantia est nostra patientia. sed quia ab ipso nobis est. Unde alibi. Ab ipo est patia mea. Hũc eñ sensum facile refellit scpturarum ipa locutio. Tale est eñ. Tu es patia mea. quale est. Domine spes mea. et Deus meus misericordia mea. et multa silla. Non est autem dictum. Domine charitas mea. aut tu es charitas mea. aut deus charitas mea. Sed ita dictũ est: Deus charitas est sicut dictum est. deus spũs est. Hoc q̃ non discernit intellectuz a domio: nõ expositio-

nem querat a nob. Non aptius q̃cq̃ possumus dicere. Deus ḡ charitas est. Ex p̃dictis claresçit q̃ spũssanctus charitas est qua diligimus deũ ⁊ primum. vñ faciliꝰ est nobis ostendere quõ spũssanctꝰ mittaꝫ siue detur nobis.

Quõ spũssanctus mittaꝫ vel detur nobis. f

Tunc enĩ mitti vel

dari dicit: cũ ita in nobis est: vt faciat nos diligere deũ ⁊ primũ. p̃ qõ manemus in deo. ⁊ deus in nobis. Vñ Augꝰ. hũc missionis modum insinuãs in. xv. li. de trini. ait. Deus spũssanctus q̃ p̃cedit ex deo cuz datus fuerit homi: accendit eũ ad diligendum deũ ⁊ primũ. ⁊ ipe dilectio est. Non enĩ habet hõ vnde diligat deũ: nisi ex deo. Ecce quõ daꝫ vel mittit nobis spũssanctꝰ fm q̃ dicit datum siue donum. Ad̃ donũ cõmendat Augꝰ. explanans aptiꝰ quõ detur in eodem li. Dilectio inquit dei diffusa est in cordibus nr̃is. vt ait aplus p̃ spũmsãctum qui datus est nobis. Nullum est isto dono dei excellentius. Solum est qd̃ diuidit inter filios regni ⁊ filios p̃ditiõis. Bãtur ⁊ alia p̃ spũm munera: sed sine charitate nihil p̃sunt. Nisi ergo tñ impartiaꝫ cuiq̃ spũssanctus: vt eum dei ⁊ primi faciat amatorem. a sinistra non trãsfertur ad dexteram. Neq̃ spũssanctus p̃prie d̃r ⁊ donum nisi p̃pter dilectionem. quam qui nõ habuerit: ⁊ si loquaꝫ oĩbus linguis: ⁊ habuerit p̃phetiam ⁊ oẽm sciam ⁊ omnez fidem. ⁊ distribuerit sb̃am suam. ⁊ tradiderit corpus suũ ita vt ardeat: non ei p̃dest. Quantũ ḡ bonum est: sine quo ad eternaz vitã neminẽ tanta bona p̃ducũt. Ip̃a ẽ dilectio vel charitas: nam vni⁹ rei nomen est: vtriq̃ p̃ducit ad regnum. Dilectio ergo que ex deo est. ⁊ deus p̃prie spũssanctꝰ est. p̃ quem diffundit in cordibus nr̃is deꝰ charitas. p̃ quam nos tota inhabitat trinitas. Quo circa rectissime spũssanctus cuz sit deus: vocaꝫ etiam donum dei. Ad̃ donum p̃prie q̃d nisi charitas intelligendum est: q̃ p̃ducit ad deũ. ⁊ sine qua q̃libz aliꝺ dei donũ nõ p̃ducit ad deũ. Ecce hĩ aperitur quod supra dictũ erat. s. q̃ caritas sit spũssanctus: ⁊ donum excellentius. ⁊ quõ hoc donum. i. spũssanctus deꝫ nobis. s. cũ ita impartit alicui. i. ita habet cẽ in aliquo vt eum faciat dei ⁊ p̃rimi amatorem. Ad̃

Augusti.

Quõ spũssanctus deꝫ: hic notaꝫ.

cum facit: tunc aut dari dicit siue mitti alicui. ⁊ tunc ille dicit p̃prie habere spiritũ sanctum.

Utrũ cõcedẽdũ sit q̃ spũssanctus augeaꝫ in hoĩe. vel magis vel minus habeaꝫ vel deꝫ.

Hic queritur si ca-

ritas spũssanctus est: cum ipa augeatur et minuaꝫ in homĩe ⁊ magis ⁊ minus per diuersa tpa habeaꝫ. vtrum p̃cedenduz sit q̃ spũssanctus augeaꝫ vel minuaꝫ in homĩe ⁊ magis ⁊ minus habeaꝫ? Si enĩ in homine augereꝫ. ⁊ magis vel minus daꝫ ⁊ habetur: mutabilis esse videꝫ. deus aũt omnino immutabilis vidꝫ. Videꝫ ergo q̃ vl̃ spũssanctus nõ sit charitas. vel caritas nõ augeaꝫ vel minuaꝫ in homine. Item charitas ⁊ nõ habenti daꝫ vt habeat. ⁊ habenti vt plenius habeat. Si ḡ spũssanctꝰ charitas est. ⁊ non habẽti daꝫ vt habeat. ⁊ habenti vt plenius habeat. Sed quõ daꝫ nõ habenti. cum ipe vt deus sit vbiq̃. ⁊ i omnibus creaturis totus. Et quõ plenꝰ daꝫ vel habeꝫ sine sui mutatiõe.

An spũssctũs deꝫ hñti ⁊ nõ habenti.

Rñsio ad primã questionem. h

His ita respondemus dicentes. q̃ spũssanctus siue caritas penitus immutabil̃ est. nec in se augeꝫ vel minuiꝫ. nec in se recipit magis vel minus. sed in homine. vel potius homi augetur ⁊ minuiꝫ. ⁊ magis vel minus daꝫ vl̃ habeꝫ sicut deꝰ dicit magnificari ⁊ exaltari i nob̃ q̃ tamen in se nec magnificaꝫ nec exaltatur Vñ p̃pheta. Accedat hõ ad cor altũ: ⁊ exaltabit deus. Sup quem locum ait autoritas. Deus non in se: sed in corde hois grãdescit. Sic ergo spiritussanctus homi daꝫ. ⁊ datus amplius datur. id est augetur. et magis ⁊ minus habetur. ⁊ tamen immutabilis existit.

Hic poit illꝫ dubij solutoꝫ

Responsio ad secundam. i

Cũq̃ vbiq̃ sit. et

in omni creatura totus. sunt tñ multi q̃ eũ non habent. Non enĩ omnes spm̃sanctum habẽt in q̃bus est. alioq̃n ⁊ irrationabiles creature haberent spũmsanctum. quod fidei pictas non admittit.

Predilecte autoritatis collige summam

Autoritate confirmat vtranq; re-
sponsionem. k

Vic ponit cõ firmatiõz pdi cte ꝓclusiõis

Vt autem certius fiat qđ diximus: autoritate confirmamus ℞ spũssanct⁹ magis ac minus ꝓcipiaꝫ et homi augeaꝫ. ⁊ nõ hñti deꝫ. ⁊ hñti vt pl⁹ habeaꝫ Aug⁹. ostendit sup Joh. dicens. Sine spũsancto constat nos xpm non diligere: ⁊ eius mandata ꝙuare non posse. ⁊ id nos posse atq; agere tanto minus q̃to illũ ꝓcipimus min⁹. Tanto vo amplius q̃to illum ꝓcipimus ampli⁹. Jdeoq; nõ solum non hñti. verũ etiam hñti non incassum ꝑmittit. Nõ habenti q̃dem vt habeaꝫ. hñti aũt vt ampli⁹ habeaꝫ. Nã si ab alio min⁹: ⁊ ab alio amplius nõ haberet: sctũs Ihely seus sancto Ihelye nõ diceret. Spũs q̃ ẽ in te: duplo sit in me. Xp̃o aũt q̃ est dei filius nõ ad mensurã datus est spũs. Neq; em̃ sine gr̃a spũssancti est mediator dei ⁊ hoim hõ xp̃s. ℞ em̃ est vnigenit⁹ dei fili⁹ equaꝫ p̃ri: nõ est gr̃e ꝫ nature. ℞ aũt in vnitatẽ ꝑsone vnigeniti assumpt⁹ est hõ: gr̃e est: nõ nature. Ceteris aũt ad mensurã daꝫ: ⁊ datus addit: donec vnicuiq; ꝑ mõ sue perfectionis ꝓꝓia mensura compleaꝫ. Ecce ex p̃esse habes q̃ spũssanct⁹ magis ⁊ minus daꝫ vel accipit. ⁊ hoi dat⁹ augeꝫ. ⁊ hñti ⁊ nõ hñti daꝫ. q̃ spũssanct⁹ est caritas q̃ nõ habenti daꝫ. ⁊ in habente augeꝫ ⁊ ꝓficit. Jmmo vt veri⁹ ⁊ magis ꝓꝑe loquar: hõi ca ꝓficit. ⁊ deficit aliq̃n. ⁊ tunc ipa dr̃ ꝓficere vel deficere. que tm̃ nec ꝓficit nec deficit in se. q̃ deus est. Vñ Aug⁹. in ome. ix. sup epl̃m Joh. ait. Probet se quisq; q̃tũ in illo ꝓfecerit caritas. vel potius q̃tum ipe in charitate ꝓfecerit. Nam si caritas deus est. nec deficit nec ꝓficit. Sic g̃ in te ꝓficere dicit caritas. q̃ tu in ea proficis. Ecce quõ intelligendũ sit cũ dr̃ spũssanct⁹ augeri in nobis. q̃ nos in eo s. ꝓficim⁹. sic ⁊ alia hmõi.

Augusti.

℞ aliqui dicunt spũmsanctuz non esse charitatem qua diligim⁹ deũ et ꝓximum. l

Supra dictũ est q̃ spũssanctus charitas est p̃ris ⁊ filij q̃ se inuicem diligũt ⁊ nos: et ipe idem est charitas que diffundit in cordibus nr̃is: ad diligendũ deum ⁊ ꝓximum. Horũ alterũ omnes cãtholici ꝓcedunt. s. q̃ spũssanct⁹ sit caritas patris ⁊ filij. ℞ aũt ipe idem sit charitas qua diligim⁹ deũ ⁊ ꝓximũ: a pleriscq; negaꝫ. Dicunt em̃. Si spũssanctus charitas est patris ⁊ filij ⁊ nostra. eadem q̃ caritas est qua deus diligit nos. ⁊ q̃ nos diligimus cum. Hoc aũt sanctorum autoritates negare vident. Dicit em̃ Aug⁹. in li. de spiritu ⁊ lr̃a. Vñ est dilectio: nisi vñ ⁊ ipsa fides. i. a spũsancto. Non esset em̃ in nob: nisi diffunderet in cordibus p spm̃. Caritas aũt dei dicta est diffundi in cordibus nr̃is. non q̃ nos ipe diligit. sed q̃ nos facit dilectores suos. Sicut iusticia dei dr̃ q̃ nos iusti eius munere efficimur, ⁊ domini salus q̃ nos saluat. ⁊ fides xp̃i q̃ nos fideles faꝫ. Jhis verbis videt monstrari distinctio inter caritatem qua nos deus diligit. ⁊ qua nos diligimus. Et sicut iusticia nostra dicitur dei. nõ q̃ ipe sit ea iustus. ꝫ q̃ ea nos iustos facit. Similit ⁊ fides ⁊ salus. sic videtur dicta dei charitas q̃ est in nob. nõ q̃ ipe ea diligat. sed q̃ ea nos diligere facit. De hac etiã idẽ Aug⁹. in li. xv. de trini. ait. Cũ Jobes cõmemorasset dei dilectionez. nõ q̃ nos cum: ꝫ qua ipe dilexit nos: ⁊ misit filiũ suum liberatorẽ ꝑ pctis nr̃is. Ecce ⁊ hic videt manifeste diuidere dilectionẽ q̃ nos diligimus deũ ab ea qua ipe diligit nos. ‖ Si g̃ inquiũt spũssanctus dilectio est qua deus diligit. ⁊ qua nos diligimus duplex dilectio est. imo duo diuersa ẽ. qđ absurdum ⁊ a veritate longe est. Non ẽ ergo dilectio qua diligimus. sed qua de⁹ im̃ diligit nos.

Autoritates q̃ videt ꝓ se facere

Augusti.

Augusti.

Ex hijs autoritatum argumentando ꝓcedit.

Responsio ad ꝓdicta determinãs autoritates. m

His respondemus ꝓdictarũ autoritatũ ẏba determinãtes hmõ. Charitas dei dicta est diffundi in cordibus nr̃is. non q̃ ipe nos diligit. ꝫ q̃ nos diligere facit ⁊c. Jhis ẏbis nõ diuidit: nec diuisa ostendit caritates q̃ de⁹ nos diligit ab ea q̃ nos diligimus. ꝫ potius cum sit vna ⁊ eadem charitas. ⁊ dicaꝫ ipa dei caritas ⁊ diuersis de causis ⁊ ratiõib⁹ dei caritas appellari in scriptura ostendit. Dicit enim dei charitas. vel q̃ deus ea diligit nos. vl̃ q̃ nos ea sui dilectores facit.

Determinatio ꝓme autoritat⁹. n

Cum ergo ab apostolo dr charitas dei diffundi in cordibus nris: non est dicta caritas dei qua diligit nos. sed qua facit nos diligere. i. nō ibi appellat charitas dei: eo q deus nos ea diligit: ꝫ eo q nos ea sui dilectores facit. Et q ea ratiōe possit dici charitas dei. quia nos ea diligere facit: ex simili genere locutiōis ostendit. sicut dr iusticia dei qua nos iustificat. 7 dñi salus q̄ nos saluat. 7 fides christi q̄ nos fideles facit.

Determinatio secunde. o

Similiter et aliam exponimus autoritatē. vbi ait dilectionez dei cōmemorari. non q̄ nos eū: ꝫ q̄ ipe dilexit nos. ac si diceret. cōmemorat dilectiōz dei. nō fm q ea nos diligimus deū. ꝫ fm q ipe ea diligit nos.

Aliud obijciunt. p

Sed aliud ē inquiunt qđ magis vrget. dixit em supra aug⁹. q dilectio est a spūsancto: a quo fides. Sicut ḡ fides nō est spūssanctus a quo est: ita nec charitas. Quō ḡ spūssanct⁹ est si ab ipso est. Nā si ab ipo est. 7 ipe est. ḡ spūssanctus a seipo est. Ad qđ dicim⁹. Spūssanctus qdem a seipo non est. ꝫ tn a seipo dat nobis. vt supra dictū est. Dat em seipsum nobis spūssanctus. Et ex hoc sensu dictus est: q charitas ab ipo est in nob. 7 tn ipsa spūssanctus est. Fides aūt est a spūsancto: 7 nō est spūssanctus. qr donū vel datum solummodo est. non deus dans.

Respōsio.

Q alias inducunt rōnes et autoritates ad idem pbandū. q

Alias quoqz induc unt rationes ad idem ostendendū. s. q caritas non sit spūssanctus. qr charitas affectio mentis est 7 motus animi. spūssanct⁹ vo non est affectio animi vl motus mētis. qr spūssanctus immutabil' est 7 increatus. Non est ḡ charitas.

Q charitas est motus vel affectio animi. r

Quautez charitas sit affectiō animi 7 motus mentis: autoritatibus ꝓfirmant. Dicit em Aug⁹. in. iij. lib. de doctrina xp̄iana. Charitatem voco motuz animi ad fruendū deo ppt̄ ipm. 7 se ac prio ppt̄ deum. Idē in li. de moribꝰ eccl'e catholice: tractans illud verbum apostoli Nec mors nec vita poterit nos separare a caritate dei. Charitas dei inqt dicta est vtus q̄ animi nri rectissima affectio est. q̄ coniūgit nos deo q̄ eū diligim⁹. Ecce his vbis exp̄mit: q charitas est affectio 7 motꝰ animi. ac p hoc nō vidēt esse spūssanctus. Augusti.

Responsio determinans autoritates. s

Ad quod dicimus ꝫ ita dictū esse sicut dr. Be⁹ est spes nra et patia nra. qr facit nos sperare 7 pati. Ita caritas dr esse motꝰ siue affectio animi. qr p eā mouet 7 afficit animꝰ ad diligēdū deū. Nō aūt mireris si caritas cū sit spūssc ūs dicat motꝰ mētis. cū etiā in li. Sap̄. dicat de spū sapie: q̄ attigit a fine vsq ad finē. q̄ē actꝰ mobil' certꝰ. coinq̄natꝰ. Nō non iō dr q sapia sit mobile aliq̄d vel actꝰ aliqs. sed qr sui immobilitate omia attigit. nō locali motu. ꝫ vt vbiq̄ sp sit. 7 nusq̄ iclusa teneatur. Sic ḡ charitas dr motus animi: nō q ipa sit motꝰ vel affectio vel vtus animi. ꝫ qr p eā q̄si esset vtus: afficit mēs 7 mouet Sz si charitas spūssctūs est q̄ opat in singul' put vult. cū p eū mēs hois afficiat et moueat ad credēdū vl sperandu 7 hmōi. sicut ad diligendū. Quare nō sic dr charitas motꝰ vel affectio mētis ad credendum vl sperandū sicut ad diligendū? Ad qđ sane dici pōt. qr alios actꝰ atq̄ motꝰ vtutuz opat charitas. i. spūssanctus mediātibus vtutibus quaz actus sunt. vtpote actum fidei. i. credere fide media. 7 actū spei. id ē sperare media spe. Per fidē em 7 spem p dictos opat actꝰ. Diligendi vo actū p se tm: sine alicuius vtutis medio operatur. id est diligere. Alit ḡ hunc actuz opat q̄z alios vtutū actus. Idcoq̄ different de b 7 de alijs loquit scptura. que istū specialiter charitati tribuit. Est ḡ charitas vere spūssanctꝰ. Vñ Aug⁹. p̄missum vtuz apostoli tractans in eodem li. charitatez dicit esse bonū quo nil melius est. 7 p hoc ipam

esse deū significat dicens. Si nulla res ab eius charitate nos sepat. q̄d esse non soluz melius: sed etiaz certius hoc bono potest? Ecce dicit qz charitate nihil melio⁹ est. Caritas ḡ spūssanctus est q̄ est deus: ꝛ donū dei siue datū. qui diuidit singul' fidelibus dona: nec ipe diuidit: sed indiuisus singul' Augusti. datur. Unde Aug⁹. vbi Johannes dicit. non ad mensuram xp̄o dari spūm ait. Cetera vo diuidit. non q̄dem ipe spūs. sz dōa eius.

An concedendum sit q̄ p donum dent dona. t

Hic queritur cum

spūssanctus p quē diuidunt dona ipse sit donum. vtrum concedendū sit q̄ p donuz diuidant ac dent dona? Ad qđ dicim⁹ qz p donū quod est spūssanctus: singulis ppria diuidunt ꝛ ipm cōmunit omnes boni habent. Unde Aug⁹. in. xv. li. de trini. ait. Per donū quod est spūssanctus in cōmune oībus membris xp̄i: multa dona q̄ sunt q̄busq; ppria diuidunt. Nō enim singuli quiq; hnt oia. sz hi illa. alij alia. q̄uis ipm donū a quo cuiq; ppria diuidūt omnes habeāt. i. spūmsanctū. Apte dicit p donum dona donari.

Ista ē distinctio decima septima.

In qua mgr postq̄ egit de missione spūssancti visibili sub specieb⁹ creatis. agit de missione eius inuisibili p infusionem charitatis. Et tria pncipaliter facit. Primo em ostendit q̄d charitas sm essentiam dicat Secdo subdit quō in nobis augeat. Tertio cōcludit quō actum dilectiōis in nobis operat. Primum facit vsq; ibi. Hic queritur si spūssanctus charitas est Secundū ab inde vsq; ibi. Supza dictum est q̄ spiritussanctus est charitas. Tertium xo vsq; ad finez distinctionis. ꝛ hec in generali. In speciali sententia mgri stat in tribus ppositionibus. quarum pma ē. Spūssanctus existens charitas: qua deū ꝛ primuz diligimus: tunc nobis inuisibilis mittit vel dat. cum talem dilectionem in nobis efficit vel opatur. Et probatur sic. Sola charitas que facit nos in deo manere: ꝛ deum in nobis. est maximū dei donum. spūssanctus qui est maximum dei donum facit deum esse in nobis: ꝛ nos manere in deo. igit solus spūssanctus est charitas. Hanc sententiā mgr ponens in lra dic̄ q̄ spūssanctus qui tempaliter missione datur inuisibili: est caritas qua deum ꝛ primum diligimus. Et tunc inuisibiliter mittitur vel datur. cum huiusmodi dilectione dei ꝛ primi in nobis occulte operatur. Et hoc probat magister autoritate beati Augustini Postea magister excludit instantiam qua posset dici deum esse charitatez. ꝛ hoc debere intelligi p causalitatem. sicut etiam dicit: Deus est patientia nra ꝛ spes nostra. quia patientiam ꝛ spem in nobis operatur ꝛ causat. sic etiam dici debeat deum esse charitatem. id est charitatem in nobis causans. sed hoc remouet magister: ꝛ dicit q̄ hoc nomen consonat sacre scripture. in qua bene reperitur. Deus patientia mea ꝛ spes mea. sed nullibi inuenitur dictum. Deus charitas mea. vel aliquid taliū: sed simpliciter dicitur. Deus charitas est. qō non fieret nisi essentialiter charitas esset. Scda ppositio est hec. Spirituz sanctū qui caritas est in nobis augeri vel minui sm q̄ in ipo pficimus vel deficimus nullatenus catholice est negandū. Et pbatur sic. Illud catholice de deo non negat quod cōuenīēti similitudine in sacra scriptura cōcessum cōmuniter reputur. sed spūmsanctum in nob augeri vel minui sm qō in ipo pficim⁹ vel deficim⁹ est hmōi. igit illud catholice nō negat. Argumentū apparet euidens ꝛ maioz: sed minoris pbationē mgr ponit in tertio. vbi obijcit ꝓtra sniam in p̄ma ppositione. s. q̄ spūssanct⁹ sit charitas. sequitur q̄ sicut charitas augeret in homie. ꝛ nō haberi posset vt cā habeat. ꝛ hnti vt plenius eā habeat. sic etiā spūssanct⁹ augeret ꝛ minueret in hoie. ꝛ daret non hnti. q̄ omnia sunt incōueniētia: vt apparet: eo q̄ videret ponere mutationē in deo. ꝛ ipm non esse vbiq;. Ad quam mgr rndet di. spūssanctus qui charitas: sine oi mutatione augeri vel minui: ꝛ dari nō hnti dicit. qz nō recipit magis aut min⁹ in se essentialiter sz i hoie. ꝛ nō auget neq; minuit sibi. sz potius ipi hoi: vl in ipo hoie a quo magis vel min⁹ habet. sic dicit etiā in nobis magnificari vel exaltari. licet tñ in se magnificet vel exaltet. Dicit etiā dari nō habenti. nō q̄ alicubi veniat vbi p̄us nō fuit. qō ee nō p̄t cū sit vbiq;. sed qz alio mō alicubi esse incipit q̄liter ibi p̄us nō fuit. Postea adducit ples autoritates q̄bus pbat spūsctm ab aliq̄bus magis ꝛ ab alij q̄bus minus haberi. exemplificās illud p Helyseum pphetā: q̄ duplicem Helyepetijt spūm. Per alias etiā autoritates pbat q̄ xp̄us dr pficere. eo q̄ hō in ea pficit. Tertia ppositio ē. Spūsctūs actū diligēdi p seipm sine xp̄tuz media in nobis opat. Et pbatur sic. Et eodē argumēto arguit ꝓtra p̄us dicta. s. q̄ spūssanct⁹ dicit charitas. ꝛ arguit sic. Dilectio q̄ nos diligim⁹ deuz non est dilectio q̄ de⁹ diligit nos. igit charitas q̄ nos diligimus deū nō est spūsctūs. ꝓña tenet p tanto q̄ dilectio q̄ nos diligit deus est spūssanct⁹. ꝛ ergo illa qua nos diligimus deū: non ē illa q̄ deus diligit nos. sequit nostrā charitatez non esse spūmsanctū. Assumptū xo ptz p autoritatē bti Augustini. que hr. lx. c. hui⁹ distinctiōis. Ad argumentū rndet mgr negando antecedēs. Ad autoritatem bti Augustini rndet mgr q̄. b. Aug⁹. noluit dicere illis xbis q̄ alia esset charitas qua deus diligit nos. ꝛ alia qua nos diligimus deum. Sz voluit dicere q̄ nomen charitatis cōuenit deo nō solum qz ipe diligit nos. sed etiam qz nos p ipam sui dilectores facit. Secūdo obijcit contra idem. Nihil est a seipo. sed charitas est ab ipo spūsancto. igit charitas nō est ipe spūssanctus. Minoꝛ ē pbat mgr autoritate Augustini dicentis. q̄ dilectio qua deuz diligim⁹ est a spūsancto. sicut fides qua in deum credimus. Ad qō rndet mgr dicens q̄ nō est inconueniēs idem esse a seipo non simpliciter. sed qz a seipo datur nob. Et q̄tum ad hoc dicit. b. Aug⁹. q̄ charitas a spūsancto est. ꝛ ipa charitas est spūssanctus. Fides nūt: qz non est de⁹ dans. sed aliq̄d a deo datū. Tertio obijcit. Nulla affectio est essentialiter spūsctūs. sz caritas q̄ nos deū diligim⁹ est affectio animi. igit nō est spūssanct⁹. Minoꝛ est. b. Augu. dicēs. Charitatez vo co motū animi ꝛc̄. Et respondet magister dicens. q̄ charitas ideo dicit motus animi. qz nos ad diligendum effectiue mouet. Nec mirū est q̄ charitas q̄ spiritussanct⁹ est dicit mot⁹ animi. cum de ipa diuina sapientia dicatur q̄ sit nobilioꝛ omnibus mobilibus. Iuxta autem sic positis magister soluit duas q̄stiones

Quarū vna sumit ex responsione iam vltimo dicta Nam exquo charitas mouet mentē ita bñ ad credē dum ⁊ ad sperandū sicu ⁊ ad diligendū. ꝙre non ita bñ dicit affectio mentis ad credendū ad sperādum: sicut ad diligendū? Respondet mgr ꝙ hoc non pōt fieri; ideo. qz charitas siue spūssanctus alios actus ⁊ motus ℞ rutum operatur mediantib⁹ habitib⁹ infu sis. vtpote credere mediante habitu fidei. sperare mediante habitu spei. sed actum diligendi p se sine quocunqꝫ habitu operatur. Alia questio. Utrum p donū qđ est spūssanctus denē alia oīa dona? Et re spondet ꝙ sic. ⁊ tñ nō oēs qui bñt spūmsanctū habēt omnia dona. sed aliqui illa. aliqui ista. ⁊ sic de aljs Et p̄dicta opinio magistri non tenet: nec debite solu it obiectionem. igit ⁊c.

Utrum eadem ratione spūssanct⁹ dicatur donum et datum siue do natum. a

DI. XVIII

Preterea dili genter considerandū est cum p spūssanctus dicat donum et datum. vtrum eadem ratiōe vtrūꝫ nomen ei cōueniat: qđ vtiꝫ videri potest.

Quare ita esse videt. b

Cum enim idez sit spūmsanctum dari: ⁊ spūmsanctum dona ri. ex eadem ratiōe videt spūssanctus dici datum ⁊ donū. Hoc etiā videt Augusti. Augusti. significare in. xv. li. de trini. cum ait. Spi ritussanctus intantū donum dei est inquā tum dat eis ꝗbus dat. apud se autē de⁹ est ⁊ si nemi dat. Ecce apte dicit spūmsanctuꝫ donum apellari. qz dat. Si aūt ex eo tan tum apellat donū. qz dat. nō ab ēterno fuit donum. qz non dat nisi ex tempe.

Rñsio quare datum siue donatū dicat spūssanctus. c

Ad quod dicimus qz spūssanctus ⁊ donū ⁊ datum siue do natum. ꝑ datū siue donatū ex eo tñ dicit. qz dat vel donat. qđ habet tñ ex tempe.

Hic quare donum. d

Donum vero dici tur nō ex eo tñ q donet. ꝑ ex ꝓpietate quā habuit ab ēterno. vñ ⁊ ab ēterno fuit donum. Sempiterne eīn donū fuit. nō qz daret: ꝑ qz pcessit a pre ⁊ filio. Añ Aug⁹. in. iiij. li. de tri. ait. Sic natū esse ē filio a pre ec. ita spū sancto donū dei esse: ēa pre pcedere ⁊ a fi lio. Hic apte oñdit ꝙ spūssanct⁹ eo donuꝫ ē ꝙ pcedit a pre ⁊ a filio. sicut filius eo est a pre ꝙ nat⁹ ē ab eo. Nō em idē ē filio ee a pre ⁊ spūisancto. i. non ea ꝓprietate filius ꝺr ee a pre q̄ spūssanct⁹. Nam fili⁹ ꝺr esse a pre. qz genit⁹ ē ab eo. Spūssctūs ℞o ꝺr ee a pre ⁊ a filio. qz spūssanct⁹ ē donum pris ⁊ filij. i. qz pcedit ab vtroꝫ. Eo em ꝺr spi ritus quo donū. ⁊ eo donū quo pcedens. Añ Aug⁹. in. v. li. de tri. ait. Spūssctūs q̄ nō ē trinitas: ꝑ in trinitate intelligit. in eo ꝙ ꝓpe ꝺr spūssanct⁹. relatiue dicit: cū ⁊ ad pr̄em ⁊ filiū refert. qz spūssanctus ⁊ pris ⁊ filij spūs est. ꝑ ipa relatio nō apparet in hoc noie. Apparet aūt cū ꝺr donū dei. donū est enim pris ⁊ filij. qz ⁊ a pre pcedit ⁊ a fi lio. Ecce his ℞ bis apte ostendit eadeꝫ re latione dici spūmsanctū ⁊ donū. Donum aūtꝫ pcedit a patre ⁊ filio. ꝓpietas er go qua ꝺr spūssanctus vel donuꝫ: pcessio ipa est. de q̄ post plenius agem⁹ cum aljs Cum ḡ ab eterno pcesserit ab vtroꝫ: et ab eterno donū fuit. Non ḡ spūssctūs eo tātū ꝺr donum: qz donat. Nam ⁊ añ fuit donū q̄ donaret. Añ Aug⁹. in. v. li. de tri. Sp spūssanctus pcedit. ⁊ nō ex tpe: ꝑ ab eter nitate pcedit. Sed qz sic pcedebat vt esset donabile: iaꝫ donū erat añq̄ esset cui dōa retur. Alit em intelligit cum ꝺr donū. alit cum dicit donatum. Nam donum pōt ee etiam anteq̄ ⁊ etur. donatū autem nisi da tum fuerit: nullo modo dici potest. Sem piterne ergo spiritus est donum. tempora liter aūt donatum. His ℞ bis aperte osten ditur: ꝙ sicut spūssanctus ab eterno proce dit. ita ab eterno donum est. nō qz donare tur a pre filio. vel a filio patri. ꝑ qz ab eter no pcessit donabilis.

Eo ꝺr spūssā ctus quo do num. ⁊ eo do num quo pro cedens.

Augusti.

Qz pcedit spūssanctus.

Queritur cui donabilis. e

Sed queritur cui donabil vtrū pri ⁊ filio. an tñ nob q̄ non dum eram⁹? Si aūt nō erat donabil pri et filio sed tñ nobis. ⁊ ex eo donū erat. qz sic donabil pcedebat. videt ꝙ filius semp ea dem ratiōe donū fuerit. qz ab eterno pces sit a patre donabilis nobis in tpe. Nam et de filio legitur ꝙ datus est nobis. Ad qđ dicim⁹. qz spūssanctus nobis tñ non patri

Quid sit filio esse a patre. ⁊ spūisancto

vel filio donabil' ꝓcessit. sicut ⁊ nobis tantum dat⁹ est. Et filius vere dat⁹ est nobis: ⁊ ab eterno ꝓcessit a ꝑre. nō vt donabil' tatum: sed vt genitus qui ⁊ donari posset.

Q; fili⁹ ꝓcessit vt genitus ⁊ donabilis. spūssanct⁹ no vt donū ⁊ donatū. ⁊ q; ꝓcedit ab vtroq; ⁊ q; donabilis est.

‖ Processit ḡ vt genitus ⁊ donbil': ꝫ spūssanctus non ꝓcedit vt genitus. sed tantuz vt donū. Bonum aūt semp fuit. nō solum quia donabilis. sed quia ab vtroq; processit. ⁊ quia donabilis fuit. Unde Aug⁹. in v. lib. de trini. ait. Eoipso q; datur⁹ erat eū de⁹: iam donū erat etiam añq; daretur. Et ideo donabilis est. sed aliter donabilis: q̄ filius. Nam ⁊ aliter datus: ⁊ aliter ꝓcessit q̄ filius. Filij enim processio genitura est: vel natiuitas. Spiritussancti vero processio natiuitas non est. vtraq; vero ineffabilis est.

q; sicut fili⁹ nascendo accepit non tantū vt esset fili⁹. sed etiam essentia. ita et spūssanct⁹ ꝓcedendo accepit non tantū vt esset donū. sed etiā vt esset essentia. f

Et notandum q; si

cut filius nascendo accepit: non tm̄ vt fili⁹ sit ꝫ oino vt sit. ⁊ vt ipa substātia sit: ita et spūssanctus a patre ⁊ filio ꝓcedendo accepit: non tm̄ vt spūssanctus sit vel donuz. ꝫ etiam vt omnino sit. ⁊ vt ſba sit. quod vtiq; nō accepit ex eo quo dat. Nam cū non det nisi ex tpe. si hꝫ haberet ex eo q; datur. accepisset ḡ ex tempe vt esset. Unde aug⁹. in. v. li. de trini. Filius non hoc tm̄ habet nascendo vt sit filius. sed onio vt sit. Queritur ergo: vtrum spūssanctus eo q; datur habeat non tantū vt donum sit: sed omnino vt sit: Quod si non est nisi quia datur. id est si non habet esse: nisi eo q; dat. Sic filius nascendo habet non tm̄ vt sit filius qđ relatiue dicit. sed omnino vt sit ipa sbstantia. quomodo iam spūssanctus erat ipa sbstantia: cum non prius daret q̄ essz cui daretur. Non ergo eo q; datur: sed ꝓcedēdo habet vt sit donum: ⁊ vt sit essentia. sicut filius non eo q; datus est. sed nascendo accepit: non tantum vt sit filius. sed vt sit essentia. Unde Augustinus in. xv. libro de trinitate ait. Sicut filio prestat essentiam sine initio tēporis. sine mutabilitate nature de patre generatio. Ita spūisancto p̄stat essentiam sine vllo initio temp̄is sine vlla mutabilitate nature de vtroq; ꝓcessio.

Augusti.

Augusti.

Questio ex predictis videt q; filius nō tantū sit fili⁹ natiuitate. sed etiā essentia. de simili ⁊ spūssanct⁹ ꝓcessione. g

Hic oritur questio

Si filius nascendo hz: non tm̄ vt sit filius. sed vt sit essentia. ⁊ spūssanctus ꝓcedendo non tm̄ vt sit donū. ꝫ vt sit essentia. ḡ ⁊ fili⁹ natiuitate essentia est. ⁊ spūssāct⁹ ꝓcessiōe est essentia. cum alibi dicat q; nec pater eo pater est quo deus. nec filius eo filius quo deus. nec spūssanctus eo donum quo de⁹. Quia vt ait Aug⁹. in. vij. li. de trini. his nomibus relatiua eorū ostendunt: non essentia. vnde post plenius agemus. Ad qđ breuiter respondentes dicimus. q; nec fili⁹ natiuitate essentia est. sed tm̄ fili⁹. Nec spiritussanctus ꝓcessione essentia est. ꝫ donū tm̄. ⁊ tm̄ vterq;. ⁊ ille nascendo: ⁊ iste ꝓcedendo accepit vt esset essentia. Non eñ vt ait Hylarius in. v. li. de trini. p defectiōez aut ptensionē aut deriuationē ex deo de⁹ est. sed ex ꝟtute nature in naturam eandez natiuitate subsistit filius. ⁊ ex virtute nature in naturam eandem ꝓcessione sbsistit spiritussanctus.

Augusti.

Respōsio.

Hylarius

Exponit verba Hilarij. h

Quod ita intelligi

potest. Ex patre q̄ est ꝟtus ingenita: naturam quam habet eandem filius natiuitate id est nascendo. ⁊ spiritussanctus ꝓcessiōe id est procedendo habet. Unde ipe idem apertius eloquens quod dixerat apit dicens. Natiuitas inquit dei non potest non eam de qua profecta est tenere naturā Nō enim aliud q̄ deus subsistit quod non aliunde q̄ de deo subsistit. Ecce his verbis aperitur quomodo intelligendum sit illud De patre generatio prestat essentiam filio. ⁊ de vtroq; processio prestat essentiam spirituisancto. Non quia ille essentia sit filius ⁊ iste essentia sit spiritussanctus. imo ꝓprietate personali. sed q; ⁊ ille nascendo. ⁊ iste ꝓcedendo essentiam habet eandem ⁊ totā que in patre est.

q; spūssanctus dicit donum et donatum ꝫm duos p̄dictos modos processionis. i

Exp̃ dictis patet q̃ spũssanctus sempiterne donũ est. ⁊ tpaliť datum vel donatum. Ex quo apparet illa distinctio gemie ꝓcessionis: de qua supra egimus. Nam ſm alteram ꝓcessionem dr donatum vel datum. ſm alteram ẏo dicitur donum.

Scdm hoc q̃ donuz est referť ad pr̃ez et filiũ. ſm q̃ datũ ad eũ qui dedit et ad eos quib⁹ dedit. k

Et secũdum hoc q̃ sempiterne donũ est: referť ad pr̃ez ⁊ filiũ. ſm hoc ẏo q̃ dicit datum vel donatuz. et ad eũ q̃ dedit referť. ⁊ ad eos q̃bus datur. ⁊ eius dr esse q̃ dat. ⁊ illoz̃ quibus datur. Unde Aug⁹. in. v. li. de tri. ait. Dō datuz est: ⁊ ad eũ q̃ dedit referť. ⁊ ad eos quibus dedit. Ita q̃ spũssanctus nõ tm̃ pr̃is ⁊ filiꝰ q̃ dederunt. sed etiam noster dicit q̃ accepimus. Spũs ḡ ⁊ dei est q̃ dedit: ⁊ noster q̃ accepimus. ille spũs noster quo sumus. qz ipe est spũs homis q̃ in ipo est. q̃uis et illum spũm qui homis dicit vtiq̃ accepimus. sed aliter iste. aliter ille noster dicit. Aliud est em̃ quod accepimus vt essemus aliud quod accepimus vt sancti essemus. Q aũt spũssanctus noster dicať: scriptura ostendit. Scriptum est em̃ de Johanne q̃ in spũ Helye veniret. Ecce dictus est Helye spũs quem accepit Helyas .s. spũssanctus. Et Moysi ait domin⁹. Tollã de spiritu tuo: ⁊ dabo eis. i. dabo illis de spũsancto quem iam dedi tibi. Ecce ⁊ hic dictus est spũs Moysi. Patet igiť quia spũssanctus noster dicitur spũs. sed quia nob datus. ⁊ dat⁹ vtiq̃ ad hoc vt sancti essemus Spiritus ẏo creatus ad hoc est datus vt essemus.

Augusti. Dō aliť spũs ꝛtũs dr nosť aliť naturaľ.

An fili⁹ cũ sit nobis dat⁹ possz dici noster vt spũssanctus. l

Hic queriť vtrum ⁊ filius cum sit nob datus dicať vel possit dici noster? Ad q̃d dicimus: qz filius dicitur noster pais. noster redemptor ⁊ hmõi. sed non dicit noster filius. quia filius dicitur tm̃ relatiue ad eum q̃ genuit. Et iõ nr̃ filius non potest dici: sed patris tm̃. In eo aũt q̃ dicit datus. ⁊ ad eum q̃ dedit. et ad eos quibus datus est referť. vt spũssanct⁹ qui etiam cum in scriptura (vt supra dictũ est) dicať spũs noster. vel spũs tuus. vel illius. vt de Moyse ⁊ Helya dictũ est. nusq̃ tm̃ in scriptura occurrit ita dici. spũssanctus noster vel tuus vel illius. sed spũs nõster: vel tuus: vel illius. quia spũssanct⁹ eo dicitur quo donum. ⁊ vtrũq̃ relatiue dicitur ad patrem ⁊ ad filium. ⁊ hoc sempiterna relatione. Si tamen aliquãdo dicit donum nostrum. accipit donum ꝓ donato vel dato. Cum ẏo donum accipit eo modo quo spũssanctus donuz patris ⁊ filij dicitur: non homis. Ita ⁊ filius sub hac appellatione non põt dici noster. vt dicať filius noster. sicut nec dicit spũssanctus noster. ⁊ tamen de filio dicit panis noster. et de spũ spũs noster. Ille noster panis. quia nos reficit nobis datus. iste noster spũs. qz nobis inspirať a patre ⁊ filio. ⁊ in nobis spirat sicut vult. Un Aug⁹. in. xv. li. de tri. ait. Dō de pr̃e natũ est: ad pr̃em solũ refert cũ dicit fili⁹. Et ideo filius pr̃is est. et nõ nr̃. Dicim⁹ tm̃ ⁊ panem nr̃m da nobis. sicut dicimus spũm nostrũ.

Nō dr spiritussctus/nr̃ sed spũs nr̃

Augusti.

Utrum spũssanctus ad seipsuz referať. m

Post hec queritur vtrum spũssanctus ad seipm referať? Hoc em̃ videtur ex predictis posse probari. Si em̃ quod datur: refertur ad euz q̃ dat et ad eum cui datur. ⁊ spũssanctus datur a seipso. vt ꝓdictum est. ergo refertur ad seipsũ.

Huius questionis determinationem in posterum differimus: donec tractem⁹ de his que relatiue dicunť de deo ex tpe. in q̃bus datũ ⁊ donatũ continenť.

Hec q̃stio nõ soluiť hic. sz differtur in sequentibus.

Ista est distinctio decimaoctaua

In qua mgr̃ post q̃ tractauit de processione spũssancti tpali tam visibili q̃ inuisibili. agit de ꝓprietate ſm quã cõuenit spũsancto tpaliť ꝓcedere. s. de ꝓprietate doni. Et circa hoc tria facit. Nam ꝑmo ostẽdit q̃ spũssanct⁹ donũ ⁊ datũ dicať. Scõo subdit vnde ipm̃ donũ esse singulariť sumať. Tertio excludit q̃ ſm rões doni ⁊ dati diuersimode referať. Primum facit a ꝓncipio distinctõis vsq̃ ibi. Et notandũ. Secundum ab inde vsq̃ ibi. Et ſm hoc q̃ semputerne. Tertiũ ab inde vsq̃ ad finem distinctõis. Et hoc in generali. In spẽali sentẽtia mgri stat in tribus propositionib⁹. quarũ ꝑma est. Spũssanctus dicit donum ex sua eterna ꝓcessiõe. ⁊ datũ ex tpali. Et probatur sic. Illud ꝓprie de spũsancto dicit ex eterna ꝓcessione quod sibi conuenit ante omnem creaturã

ꝛ illud ex tpali quod cõnotat vel coegit creaturarũ
exiſtentiã. ſed eſſe donũ conuenit ſibi añ oĩm creatu
rarũ eſſentiã. igitur ps concluſionis ꝓbande vera.
Iſtam rationem inueſtigat mgr̃ in textu querendo.
An ſpũſſanctus eadem rõe dicaĕ donum et datum
Et arguit ꝙ ſic. qꝛ donum ꝛ datũ ſunt eiuſdẽ rõnis
eo ꝙ vtrũq; eoꝝũ dicĭ a datione. Et rñdet magiſter
ꝙ ſpũſſanctus alia ratiõe dicĭ donum. ꝛ alia ratõe
dicĭ datum. Nam dicĭ donum. eo ꝙ ab eterno fuit
donabĭl nobis: qui futuri eramus in tpe. Et dicitur
datus ſeu datũ ab actuali datiõe: eo ꝙ tpaliter nob
datur. Ex iſtis mouet dubiũ. Quare etiam fil⁹ non
dicaĕ donum vel datum: cum etiam ab eterno ꝓceſ
ſit vt donabilis nobis. quod patet ex hoc ꝙ tempa
liter datus eſt nobiſ. Iurta illud Eſa. Filius datus
eſt nobis. Ad quod rñdet. Licet filius tempaliter ꝛ
eternaliter ꝓceſſit vt donabilis nobis. non tñ dicĭ
donum. qꝛ filius non ſolum ꝓcedit vt donabĭl. ſed
etiam vt genitus. Spũs x̃o ſanctus ꝓcedit vt dõa
bilis: ꝛ non vt genitus. Scõa ꝓpoſitio eſt hec. Nõ
ex q̃cunq; ꝓceſſione hz ſpũſſanctus ꝙ ꝓpꝛie ỏr do
num: ſed ſolum a ꝓceſſione eterna q̃ ꝓpꝛie ꝓcedit
a patre ꝛ filio. Et ꝓbatur ſic. Sicut filius ſe habet
ad natiuitatẽ. ita ꝛ ſpũſſanctus hz ſe ad ꝓceſſionez
ſed filius eternaliter naſcẽdo a pr̃e recepit ꝙ ſit fil⁹
igĭt ſpũſſanctus recepit eternaliĕ ꝓcedendo a pr̃e ꝛ
filio ꝙ ſit ſpũſſanctus. Cum igĭt ſpũſſanctus ex inde
habeat ꝙ ſit donum vñ habet ꝙ ſit ſpũſſanct⁹. hoc
non habet ex quacunq; ꝓceſſione: ſed tñ de proceſ
ſione eterna: qua ꝓceſſit a patre ꝛ filio. igitur ex eo
dem habet ꝙ ſit donũ. Tertia ꝓpoſitio eſt hec. Q
ſpũſſanctus ſm ꝙ datũ eſt poſſeſſiue referĭ tam ad
pr̃em q̃ ad filiũ q̃ etiã ad nos. ꝛ ſicut ỏr ſpũſſanct⁹
pr̃is ꝛ filij: ſic etiã dicĭ ſpũſanctus noſter. Hanc ꝓ
poſitionẽ ꝓbat mgr̃ in. ix. c. hui⁹ diſtinctõnis ſic di.
Q ſpũſſanct⁹ ſm hoc ꝙ ſempiterne donũ eſt referĭ
ad pr̃em ꝛ filiũ. ſm hoc x̃o ꝙ ỏr datũ vel donatũ re
fertur ad eũ q̃ dedit. ꝛ ad eos quibus daĕ. Hec con
firmat mgr̃ autoritate beati Auguſtini li. de trini. q̃
patent in textu. igitur ꝛc.

DI. XIX. Hic de qualitate triũ ꝓſonarũ. a

Hunc poſtquã coeternitatẽ triũ ꝓſonarũ ꝓ mo
dulo facultatis nr̃e inſinuauim⁹. Jam de earundem eq̃litate aliq̃d eloq̃ ſup
eſt. Fides eñ catholica ſicut coeternas. ita ꝛ coequales tres ꝓſonas aſſerit. Equalis
eſt eñ in omnibus patri filius. ꝛ patri et fi
lio ſpũſſanctus. Quia vt ait Aug⁹. in li. de
fide ad petrũ. breuiter aperiens quõ intelli
gatur equalitas docet. Nullus horũ aliuz
aut p̃cedit eternitate. aut excedit magnitu
dine. aut ſupat poteſtate. quia nec filio nec
ſpũiſancto quantum ad nature diuine vni
tatem ptinet. aut anterior aut maior eſt pa
ter filio. nec filius ſpũſancto. Eternũ quip
pe ꝛ ſine initio eſt: ꝙ filius de natura pr̃is
extitit. ꝛ eternũ ac ſine initio eſt: ꝙ ſpũſſan
ctus de natura patris filiiq; ꝓcedit. Ob ĥ
ergo tres vnum recte credimus ꝛ dicimus
deum. quia vna ꝓſus eterni[illegible]ñe
ſitas: vna naturaliĕ eſt trium ꝓſonaruz di
uinitas. Ecce breuiter aſſignauit Aug⁹.
in quo trium ꝓſonarum cõſiſtat equalitas
ſcz qꝛ alia aliam non excellit: aut eternitate
aut magnitudine: aut poteſtate.

Q eternitas et magnitudo ꝛ pote
ſtas in deo ſunt vnum. licet ponã
tur quaſi diuerſa. b

Cũq; enumerenĕ
iſta quaſi diuerſa. in deo tñ vnum ꝛ idem
ſunt. ſ. eſſentia diuina ſimplex ꝛ incõmuta- Auguſti.
bilis. Añ Aug⁹. in. vij. li. de tri. Non alio
magnus alio deus eſt. ſ eo magnus q̃ de⁹.
qꝛ nõ eſt illi aliud magnũ eſſe. aliud deum
eſſe. Eadem quippe eius magnitndo eſt. q̃
virtus. ꝛ eadem eſſentia que magnitudo.
Q magnitu
Pr̃ ġ ꝛ filius ſimul vna eſſentia et vna do eſt dei eſſẽ
magnitudo. Ita etiam ꝛ potentia dei ꝛ eſ tia.
ſentia diuina eſt. Añ Aug⁹. in. vij. li. con- Q potentia
feſ. Voluntas ꝛ potentia dei deus ipe eſt dei deus eſt.
Eternitas quoq; dei eſſentia diuĩa ẽ. Ad
Aug⁹. oſtenditſup illũ locũ pſaĕ. In gene
ratione ꝛ generatiõez anni tui. Eſt genera
tio generationũ q̃ non trãſit collecta de oĩ-
bus generatiõibus. i. ſancti. In illa erunt
anni dei qui nõ tranſeunt. i. eternitas dei.
Nõ eñ ſunt aliud anni dei. aliud ipe. ſ an- Q eternitas
ni dei eternitas dei eſt. Eternitas x̃o ipſa dei deus eſt.
dei ſba eſt nihil habens mutabile. Jnconcuſſe ġ teneamus ꝙ vnũ ꝛ idem eſt. ſ. eſſen-
tia diuina. dei eternitas. potentia. magni-
tudo. ꝛ tamen cõſueuit ſcriptura hec ꝛ his
ſimilia quaſi diſtincte ponere. Jn his er-
go verbis trium ꝓſonarum equalitatẽ bre
uiter complexus eſt Auguſtinus. qꝛ alius
alium nec eternitate. nec magnitudine nec
potentia ſuperat. Q autez eternitate ali Supra egit
qua trium ꝓſonarum aliam non excedat ſu de eternitate
pra oſtenſum eſt. vbi coeternitas trium ꝓ-
ſonarum inſinuata eſt.

Hic de magnitudine ꝙ ea aliqua
ꝓſonarũ aliã non excedit. c

Nunc igitur ſuper
eſt oſtendere ꝙ magnitudine vel potentia
alius aliũ non excedat. ꝛ prius de magni-
tudine videamus.

Q nõ est maior vna psona alia nec mai⁹ aliquid doue q̃ vna. nec tres vel doue q̃ vna. d

Sciendus est ergo q⁹ pater non est maior filio. nec pater vel filius maior spũsancto. nec maius aliq̃d doue psone simul sunt q̃ vna. nec tres sil maius aliquid q̃ due. nec maior est essentia in tribus q̃ in duabus. nec in duabus q̃ i vna quia tota est in singulis. Unde Johã. Damascenus ait. Confitemur deitatis naturã omnem pfecte esse in singula suarum hypostaseon. i. psonarum. omnẽ in patre. omnẽ in filio. omnem in spũsancto. Jdeoq̃ perfectus deus pr̃. pfectus deus filius. pfect⁹ deus spũsanctus. Jo. dam.

Quõ dicit esse de⁹ pater in filio. q fili⁹ in pre. et spũs sanct⁹ in vtroq̃ et singulus in singulis. e

Et inde est q pater dicit esse in filio: q filius in pre. q spũsctus in vtroq̃. q singulus in singul'. Uñ aug⁹. in li. de fide ad petrũ. Propter vnitatẽ naturalem totus pr̃ in filio q spũsancto est: totus q̃ spũssanctus in pre q filio est. Null⁹ horũ extra quemlibet iporum est ppt̃ diuine nature vnitatem. Ecce hic aperit aliq̃tenus. Non enim plene potest tm̃ ab homie referari archanũ: ex qua intelligentia dicatur singula psonaruz tota esse in alijs. Uñ etiam Hylarius ista interius pquirens in li. iiij. de trini. ait. Affert pleriscq̃ obscuritatem sermo dñi cum dicit. Ego in pre: q pater in me est. nec immerito. Natura eñ intelligentie humane rationẽ dicti hui⁹ non capit. nec exemplũ aliqd rebus diuis compatio hũana pstabit. Sed qd nõ intelligibile est homini: deo possibile est. Cogscendum itaq̃ atq̃ intelligenduz est q̃d sit illd. Ego in patre: q pater in me est. Si tm̃ comprehendere hoc ita vt est valebimus. vt qd natura rerum pati non posse estimatur: id diuine veritatis ratio consequat. Patrez ergo in filio: q filium in patre esse. plenitudo in vtroq̃ diuinitatis perfecta est. quia plenitudo diuitatis in filio: qd in pre est: h q in filio est. qd in ingenito est: hoc in genito. alter ab altero. q vterq̃ vnũ. Js. s. qui est nihil habens qd nõ sit etiam in eo a q̃ẽ. Augusti. Hylarius

non duo vnus. sed alius in alio. q nõ aliud in vtroq̃: vt vnum sint in fide nostra: vter q̃ nõ vnus. nec eundem vtrũq̃. nec aliud confitemur. q⁹ deum ex deo natuz. nec eiñdem natiuitas. nec aliud esse pmittit. Eandem g̃ in vtroq̃ q vtutis similitudinem. q deitatis plenitudinem cõfitemur. q⁹ veritas dicit. Ego in pre: q pr̃ in me est. Omia eñ filius accepit a patre. Nam si ptẽ eiusdem qui genuit: accepit. neuter g̃ pfectus est. deest eñ ei vnd decessit. nec plenitudo in eo erit q̃ ex portione consticerit. Neuter ergo pfectus est: si plenitudinem suaz q q̃ genuit: amittit. nec qui natus est consequitur. Fateamur g̃ q pater est in filio. q filiꝰ i patre: q deus in deo. vt idem Hylariꝰ ait i vij. li. de trini. Non p duplicẽ q̃uenientiũ generũ q̃iunctionem. nec p insitiuaz capatioris sbe naturã: q̃ p nature vnitam similitudinem. p natiuitatem viuentis ex viuente natura dũ res nõ differt. duz naturã dei non degenerat natiuitas. dũ nõ aliud aliq̃d ex deo q̃ deus nascit. dũ nihil i his nouũ est. nihil alienũ. nihil sepabile. Ecce his q bis put humana pmittit infirmitas: aperitur ex quo sensu xps dixerit se esse in patre q patrem in se. Ex eodẽ etiã sensu intelligitur spũssanctus esse in vtroq̃. q singula psonaz in singul'. quia. s. in singul' est eadez plenitudo diuinitatis. q vnita similitudo nature. q nõ est maior diuina natura i aliqua harũ psonaz. sed vni⁹ q indifferentis nature sunt he tres psone. Jdeoq̃ altera i altera esse dr: vt pdictum est. Unde amb. pdictorũ verborum sniam nobis apiens super epl'am. ij. ad Chor'. ait. Per hẽ intelligitur pater esse in filio. q filius in pre. q vna est eorũ sba. Ubi eñ est vnitas: vbi nlla diuersitas. Ecce tribus illustriũ virorz testimonijs. s. Aug'. Hylarij Amb. in idem cõcurrentib⁹: reuelatiõe spũssancti i eis loqntis: pie credere volẽtib⁹ ostendit. tñ q̃si p speculũ q in enigmate: qualit accipienduz sit cũ dicit. pater in filio esse: vel filiꝰ in patre. vel spũssanctus in vtroq̃. Hylarius Hec verba diligẽt attẽde Ambro.

Ad id quod cepat redit. s. vt ostẽdat q magnitudine alius alii nõ supat. f

Sed iam nunc ad ppositum redeamus. ceptoq̃ insistamus estendentes q magnitudine nulla trium

particulare. ⁊ q̄ deus est species vt hō. et q̄ pater ⁊ filius ⁊ spūssanctus sunt indiuidua. sicut ꝓpetrus ⁊ ꝓpaulus: eo q̄ numero differunt. que p̄misse sententie Augustini penitus contradicere videnť. Quid ergo dicemus ad hec? Hoc vtiq̄ dicere possumus atq̄ debemus q̄ ea que Augustin⁹ tradidit superius sine omni hesitatione tenenda sunt.

Verba augustini tenenda dicit

Q sane p̄ñt intelligi que Johānes dicit. et quō ostendit. o

Hec autez que hic dicunť: licet in ꝑmonis supficie aliq̄d a fide alienum resonare videanť. sane tñ intelligi queunt. piumq̄ lectorem atq̄ intellectorem plurimū efflagitant. In quorū explanatione mallem silens alios audire: q̄ loquendo maliuolis detrahendi occasiōez prestare. Videť tamen mihi ita posse accipi: cum ait. Substantia est cōmune. et hypostasis est particulare. Non ita hoc accepit cum de deo dicanť vt accipiunť in philosophica disciplina. Sed p̄ similitudinez eorū que a philosophis dicunť locut⁹ est. vt sicut ibi cōmune vel vniuersale dicitur quod p̄dicať de pluribus. particulare vō vel indiuiduū quod de vno solo. ita hic essentia diuina dicta est vniuersale. quia de omnibus psonis simul. ⁊ de singulis sepatim dicitur. ꝓparticulare vō singula quelibet psonaruz. quia nec de alijs cōmuniter nec de aliqua aliarū singulariter predicať ¶ ꝓpter similitudinem ergo p̄dicatōis substantiam dei dixit vniuersale. ⁊ psonas particularia vel indiuidua. ꝓpter hoc idem etiam eandem diuinam essentiam dixit esse speciem cōmunem ⁊ circūplectiuaz similiū specie psonarum. Quia sicut ħ species homo de suis predicatur indiuiduis. velut de ꝓpetro ⁊ ꝓpaulo ⁊ alijs. nec ista specie differunt: sed cōueniunt. Ita de⁹ de tribus predicatur personis: que in diuinitate non differunt: sed p̄ omnia cōueniunt. Hanc ergo similitudinem inter res sempiternas ⁊ res temporales perpendens Johannes: vniuersalitatis ⁊ particularitatis nomina: que rebus temporalibus proprie cōueniūt: ad res eternas transtulit Augustinus vō maiorem videś dissimilitudinē q̄ similitudinem inter res predictas. ab excellentia trinitatis predicta noia remouit.

Ex quo intellectu dixerit: q̄ suba deiſsit spēs vel vniuersale ⁊ psone indiuidua

Ex quo sensu dixerit psonas differre numero. p

Q aūt Johannes dicit hypostases differre nūero nō natura In eo q̄ nō differre natura ait. verissime ⁊ sine scrupulo loquitur. Q vō dicit differre numero: cauēdū est quō intelligať. Diuersis eñ modis dicunť aliq̄ differre numero.

Quibus modis dicāť differre numero. et ꝑm quem modum possit conuenire personis. q

Dicuntur enim alia qua differre numero: qñ ita differt. vt hoc nō sit illud nec aliq̄d qō illud est: vť in ipō est. q̄liť differūt Socrates ⁊ plato. ⁊ hmōi que apud phos dicunť indiuidua vť particularia. Juxta quem modū non p̄ñt dici tres psone differre numero. Dicunť quoq̄ differre numero: q̄ in euum ratione siue cōputatione nō sibi adiungunť: ꝑ a se inuicem discernunť. vt cum de aliq̄bus rebus loquētes dicim⁹. vna. duo. tres. ⁊ ꝑm hūc modū forte dixit Jobes: hypostases .i. psonas differre numero. ꝓpossum⁹ eñ dicere. p̄ est vnus. ⁊ p̄ ⁊ filius sunt duo. ⁊ p̄ ⁊ filius ⁊ spūssanctus sunt tres. Et itē hec psona est vna. ⁊ ħ ⁊ illa sunt due. ⁊ ħ ⁊ illa ⁊ alia sunt tres. Cōuenienti⁹ tñ tres ille psone ꝓpetatib⁹ tñ distingui dicunť. de q̄rum distinctiōe ꝑm ꝓpetates in sequēti tractabiť. Nunc vō ad inceptū redeamus: q̄ dicta sunt repetentes: vt sepius vsando familiarius innotescant.

Q vna psona nō ē maior alia. nec tres simul q̄ vna. et hoc rōe ostēdit catholica. r

Sciendus est ergo tantam eq̄litatē esse in trinitate: vt ait aug. in. viij. li. de tri. vt non solū p̄ nō sit maior q̄ filius. ꝑ nec p̄ ⁊ filiꝰ siť maius aliq̄d sūt q̄ spūssanctus. aut q̄libet psona minus aliq̄d sit q̄ ipa trinitas. Q autem ita sit: aliq̄ modo si fieri potest demōstrādū est. Quātum g̃ ipe creator adiuuat attendam⁹ Inquit Aug⁹. in eodem. quomō in hac trinitate duo vel tres psone: non sunt maius aliq̄d q̄ vna earū. Augustī.

Ratione vtiꝫ subtilissima ad ostẽ dendũ ꝙ ita sit. s

Quod ibi magnũ

dicit: aliunde magnũ nõ est. ꝯ eo quo vere est. qz ibi magnitudo ipa veritas est. et veritas essẽtia. Nõ ĝ ibi maiꝰ est qđ veriꝰ nõ est. Non aũt verius est pr̃ z filiꝰ simꝫ ꝯ pr̃ solus vel filiꝰ. Non ĝ maius aliq̃d vtrũ ꝯ simul ꝯ singꝫ eoz. Et qz eque vere est etiam spũssanctus. ideo pr̃ z filius sꝫ non sunt aliq̃d maius ꝯ ipe. qz nec veriꝰ sunt. Item in essentia veritatis hoc est verum eẽ quod est esse. z hoc est esse qđ est magnum esse. hoc est ĝ magnum esse qđ verum esse. Qđ igit̃ ibi eque verum est: z eq̃ magnuz est. Qđ ĝ ibi plus veritatis non habz. non plus habet magnitudinis. Plus aũt veritatis non habet: quod verius nõ est. Non est autẽ verius vna psona ꝯ alia. vel due ꝯ vna. vel tres simul ꝯ singula. Nõ ergo plus veritatis habet vna ꝯ alia. vel due ꝯ vna. vel tres simul ꝯ singula. Sic ergo z ipa trinitas non est maius aliq̃d ꝯ vnaque ꝯ ibi psona. sed tam magnum ꝯ singula. Non em̃ ibi maioz est que verioz nõ est. vbi ipa veritas est magnitudo. Ecce modo ꝙuenienti z rõe catholica ostensuz est: quõ indifferens sit magnitudo triũ psonarum. qz nec vna maioz ẽ alia. nec due vna. nec tres simul maius aliq̃d ꝯ singula.

Iteruz aliter idem ꝓbat.

ꝙ deus nõ est dicendus triplex sꝫ trinus. t

Preterea cũ deus

dicat̃ trinus. non tamen debet dici triplex Ibi em̃ non est triplicitas: vbi summa est vnitas. z indifferens equalitas. Vnd̃ Augustinus in li. vj. de trini. ait. Nõ quoniaz deus trinitas est: ideo triplex putãdus est alioquin minoz esset pater solus vel filius solus ꝯ simul pater z filius. Cum itaq̃ tãtus est pater solus: vel solus filius: vel solus spirituſsanctus: quantus est simul pater z filius z spirituſsanctus. nullo mõ triplex dicendus est deus. Non enim pater cum filio z spirituſsancto maioz deus est ꝯ singuli eoz. quia non est quo crescat illa pfectio. Perfectus autẽ est z pater z filiꝰ et spũssanctus. z pfectus dicit̃ deus singulꝰ eorũ. Et ideo trinitas potius ꝯ triplex dici debet.

ꝙ nõ est ita in rebus corporeis vt in trinitate. v

In rebus corpoze

is nõ tm̃ est vna quantũ tres sit̃. z plꝰ sunt due ꝯ vna res. In trinitate vo summa tãtum est vna psona quantũ tres simꝫ. et tantum sunt due quantum vna. z in se infinite sunt. qz nõ est finis magnitudis earũ. Ac p hꝫ apit̃ qđ supius dictũ est. quõ singla sũt i singꝫ. z oia in singꝫ: z singla i oibꝰ: z oia in oibꝰ. z vnũ i oibus est: z vnũ oia. Ecce iam ostendimꝰ sufficienꝫ qualit̃ in trinitate aliq̃ psona alia nõ supet magnitudine.

Ista est distinctio decianona. In qua mgr̃ postq̃ egit de diuinarũ psonarũ distinctõe z origine. hic incipit agere de earũdem equalitate. Et circa hoc tria facit. Nam p̃mo ostendit quid req̃ratur ad eqnalitatem in cõi. Scõo subdit applicationes illoz̃ ad psonas diuinas. Tertio infert ex illis conclusionem intentam. Primũ facit a principio vsq; ibi. Sed iam nunc ad ꝓpositum. Secundũ ab inde vsq; ibi. Sciendum est ergo. Tertium ab inde vsq; ad finem distinctiõis. In speciali vo sententia mgr̃i stat in tribus ꝓpositionibꝰ. quaꝝ p̃ma ẽ hec. Persone diuine quo ad eternitatem: magnitudinẽ z potentiã sunt equales. Et ꝓbat̃ sic. In ill̃ persone diuine sunt eq̃les in q̃bus se inuicem nullatenus sunt excedentes. hmõi sunt eternitates. magnitudo z potẽtia. ergo in his tribus sibi psone diuine sunt equales. vt dicit ꝓpositio. Argumẽtũ est euidẽs et maioz. sz minoz ẽ. s. qz in his tribꝰ eknitate. magnitudine z potẽtia psone diuine nõ sunt se inuicẽ excedẽtes. ꝓbat p hoc. s. qz ista tria. s. eternitas ẽ. sunt in diuis psonis vna essentia. licet sint diuersimode nominata. ꝓpter quam etiam vnitatẽ z consubstãtialitatem vna psona dicit̃ esse in alia. vt mgr̃ probat diuersis sanctorũ autoritatibus. igit̃: Secũda propositio est hec. Diuine psone sunt nullius essentialis diuersitatis. Quam probat sic. Persone diuine sunt idem in diuina essentia: qz nec differũt situaliter vt partes integrales in toto integrali. nec localiter: vt partes subiectiue in toto vniuersali. nec materialit̃ sicut diuerse aque cõmunicant in vna materia. Nec formaliter: sicut que cõueniunt in forma. igitur nulla est inter eas essentialis diuersitas seu differentia. cõsequentia tenet ex sufficienti diuisione. Sed mgr̃ antecedens in textu ꝓbat p ordinem. Et p̃mo qz in diuinis nõ sit diuersitas partiũ sicut in toto integrali. ꝓbat p hoc qz in diuinis est summe nature vnitas cui repugnat qualiscũq; partium diuersitas. Secundo ꝓbat qz ibi nõ sit diuersitas pluriũ: sicut i aliquo toto vniuersali. Nam si talis diuersitas esset ibi. illa attenderet̃ penes compationẽ essentie ad psonas. vt si essentia esset quasi quoddã totuz vniuersale respectu psonarum. quod nõ est verũ. Quod ꝓbat̃ sic. Naz vbi est totũ vniuersale: pluralit̃ p̃dicatur de pluribꝰ ptibus suis. z nõ est idẽ numero i eis. Nam hõ ẽ qõdam vniuersale totũ respectu sortis z platonis. z p̃dicat̃ pl̃alit̃ de eis dicẽdo. Sortes z Plato sunt boues. z ita hũanitas nõ est eadẽ nũero in sorte z platone. Cur ergo essentia diuina nõ p̃dicat̃ pl̃alit̃ de diuinis psonis. qz hec est falsa. pater z filiꝰ sũt essentie. Nõ est. qz essentia ẽ vna z eadẽ i eis ambo-

dus. ideo essentia diuina nō habet se vt totū vniuersale in diuinis. Tertio ꝓbat q tres ꝓsone diuie non ꝓueniūt in vna essentia sicut in toto materiali. ita q vna essentia sit materia triū ꝓsonaꝝ: sicut auꝝ mlti rum vasoꝝ. Et arguit sic. Illa q̄ ꝓueniūt i vna materia: plus ē de materia ē in plurib⁹ eoꝝ q̄ i vno. sic̄ pl⁹ ē in anulis q̄nq; de auro q̄ vno: saltē si anuli sūt in pōdere eq̄les. Cū ergo nō plus est de essentia diuīa in trib⁹ ꝓsonis q̄ in vna tm̄. patz q essentia nō hz se ad ꝓsonas sic̄ totū materiale. Quarto oñdit q due ꝓsone nō ꝓueniūt in essentia sic̄ in ꝓpietate formali. sic̄ ꝓueniūt mlti hoies in vna cōplexione. qui etiā ꝓpter hoc dicunt vnius nature. Nam in tali ꝓpietate formali duo sunt aliq̄d magis q̄ vnū. z tres q̄ duo. In diuinis aūt tres ꝓsone in essentia ꝓueniētes: nō sunt aliq̄d magis q̄ due. z due nō magis aliquid q̄ vna. z p ꝓsequēs nō ꝓueniūt in essentia vt pla. Contra hec postea obiecit autoritate Damas. di. q diuīa essentia est vniuersal' z cōis. sed tres ꝓsone sūt tria ꝑticularia. Postea rñdet mgr̄ ad hoc z dicit q verba Damas. non ꝓprie sed similitudinarie sunt intelligenda. sunt em̄ aliq̄ ibi q̄ similitudinē tenent rei cōmunis. z aliq̄ rei ꝑticularis. Similitudiuem q̄dem rei cōis tenet essentia. z rei ꝑticularis similitudinez tenent ꝓsone. vñ dicit ꝓsonas numero differre sicut ꝑticularia alicuius nature cōmunis. Ad qō respondenduz est: q aliqua differūt numero duplicit. Uno mō sic q vnū nō sit aliud. seu aliq̄d aliud ab alio. sic̄ sortes z plato dicūt numero differre. q; sortes non est illud qō est plato. Et taliter diuine ꝓsone non dicunt differre numero. q; vna est illud qō alia. Alio mō dicunt differre numero q̄ in enumeratiōe seu cōputatione ad̄ inuicem discernunt. vt cum numeramus aliq̄s res dicim⁹. vna. due. tres. z sm̄ hūc modum diuine ꝓsone dicunt differre numero. q; possumus catholice dicere. pr̄ est vnus. z pr̄ z filius sunt duo. z pr̄ z filius z spūsanctus sunt tres. Tertia ꝓpositio est hec. Q omēs ꝓsone diuine simul nō sunt maioris deitatis q̄ vna. z vna nō maioris nec minoris q̄ oēs. Et ꝓbat sic. Omēs ꝓsone diuine sunt eq̄lis magnitudinis z veritatis. ita q oēs tres nō sunt maioris magnitudinis nec minoris veritatis q̄ vna exquo magnum' esse z verū esse in diuinis sunt idez. Patz q; sicut oēs ꝓsone diuine sunt eq̄lis magnitudinis z veritatis. ita etiā sunt equal' deitatis. Hoc ꝓbat mgr̄ autoritate. b. Augustini. que etiam viterius concludit. q q̄uis deus sit trinus. non tñ potest dici triplex. eo q triplicitas ineq̄litatē pādit. Nam vbi ē triplicitas: ibi tria sunt aliq̄d magis q̄ duo. z duo aliq̄d magis q̄ vnū. Hec Aug⁹. igit̄ ꝛc̄.

Ostenso q aliqua personarū aliā non supat magnitudine. nūc ostēdit q alia non excedit aliā potentia. a

Dl. XX

Nunc ostendere restat quō aliqua harū ꝓsonarum aliam nō excellat potentia. vt sicut vna z indifferēs ē magnitudo triū ita vna z indifferens monstretur potentia triū. Sciendū est ḡ q; non est potētior pat̄ filio: nec filius vl pater spūsancto. Nec maiorem potentiam habent duo vel tres simł q̄ singulus eoꝝ. quia nec plus potest pater simul z filius q̄ solus spūsanct⁹. Nec hi tres simul plus possunt q̄ singulus eorum. quia omnipotentiā quam habz pater. z filius accepit nascendo: z spūsanct⁹ ꝓcedendo. Quod Aug⁹. rationibus z autoritatibus ꝓbabiliter astruit in li. contra Mariminū. q̄ dicebat prēm meliorem ac potentiorē filio. Augusti.

q; nō pōt min⁹ filius q̄ pater. b

Nichil iquit patre minus habet ille qui dicit. Omnia que hz pater mea sunt. Nam si minus habet i potestate aliq̄d q̄ pater. non sunt eius omnia q̄ hz pater. Sed eius sunt omia que habet pater. tantam ḡ habet potestatē filij quantam pater. Equalis ergo est patri. Nō em̄ potest qui accipit inequalis esse ei q̄ dedit. Tu aūt hoc de potentia sapis: q potēs sit filius. sed potentior pater. vt ꝑm doctrinā vestram potens potentem potuerit generare vel gignere. z nō omnipotens omipotentem. Habet ḡ pater omnipotentiā quaꝝ non hz filius. z si hoc est: falsum est qō ait filius. Omnia q̄ habet pr̄ mea sunt. Nichil ponit fal sam: traditōz hereticī.

Hoc verū fatebat' hereticꝰ exquo ꝓgrediebat' ad falsa. c

Sed inquis. pater a nemine potentiā accepit. filius aūt a pr̄e Fatemur z nos filiuz accepisse potentiam ab illo de quo natus est potens. patri vō potentiam nullus dedit. q; nullus eum genuit. Gignendo em̄ dedit pr̄ potentiā filio Sicut oia que habet in sba sua: gignendo dedit ei quem genuit de suba.

Questio Augustini qua artat hereticum. d

Hz queritur vtrū ei tantam: quanta ipsi est potentiā pater filio dederit: an minorē? Si tm̄ nō solū potētem. sed etiā omnipotentē genuisse omipotens intelligit'. Si vo minorem. quō omia que habet pater filij sunt. Si pr̄is omnipotentia filij non est. nō oia ꝓculdubio q̄ habet pater filij sunt. At oia filij sunt. omipotentia ḡ patris etiaz est filij. Non est ḡ pat̄ potentior filio.

Aliter ꝓbat filiũ equalẽ patri. e

Itẽ alio modo ꝓ

bat filiũ equalem patri ꝫ Maximinus ita dicens. Tu dicis q̃ pr̃ genuit filiũ minorẽ seipo. in quo ꝛ pr̃i derogas. q̃ si filium vnicum minorẽ genuit. aut nõ potuit. aut non voluit gignere eqlem. Si dicis q̃ non voluit. eũ inuidũ esse diristi. Si aũt nõ potuit: vbi est ꝺ potentia dei pr̃is. ¶ Porsus ad hunc articulũ res colligit. vt deus pat̃ equalem sibi gignere filiũ: aut nõ potuerit aut noluerit. Si non potuit: infirmus. Si noluit inuidus inuenit̃. Sed vtrunq̃ hoc falsum est. ¶ patri g̃ filius verus equalis ẽ. Genuit g̃ pr̃ sibi eqlẽ filiũ. ꝛ ab vtroq̃ ꝓcedit vtriq̃ equalis spũssanctus. Si em̃ formam suã (vt ait Aug⁹. ꝫ eundem) pater in vnico filio plenã gignere potuit. nec tamẽ plenam genuit: ꝟ minorẽ. cogimini patrez inuidum dicere. ¶ plenũ g̃ deũ: ꝛ eqlez sibi genuit filiũ.

Si aũt pr̃ nõ potuit vel nõ voluit gignere eqlez filiũ: infirmus vel inuidus inuenitur.

Augusti.

¶ Per simile oñdit q̃ non minorez pater filium genuit. f

Hoc autẽ per simi

litudinem humanã ita esse demõstrat: inq̃ens. ¶ Hõ pr̃ si potuisset: eqlem filiũ genuisset. Quis g̃ audeat dicere: q̃ hoc omnipotens nõ potuit. Addo etiam. Si posset hõ maiorẽ meliorẽq̃ seipo gignere filiũ. Sz maius vel melius deo quicq̃ esse non põt. Deus g̃ cur non equalem (vt ais) filiũ genuit. cui nec anni necessarij fuerunt. ꝑ q̃s adimplet̃ equalitas: nec omnipotentia defuit. An forte noluit: ergo (qđ absit) inuidit. Sed nõ inuidit. equalem g̃ genuit filiũ Credamus g̃ filiũ ei esse equalem.

Opinionem hereticí ponit vt destruat. g

Sed forte dicis eo

ipo pr̃ est maior filio. q̃ de nullo genitus. genuit tñ equalem: Ad quod cito respondebo. imo ideo non est pater maior filio: q̃ equalem genuit. Origínis em̃ questio ista est: q̃s: de quo sit. Equalitatis aũt qualis aut quantus sit. qđ est dicere. Ad originẽ ꝓtinet questio qua querit̃ q̃s: de quo sit. ad eqlitatem vo illa qua querit̃. qual̃ aut quantus q̃s sit. Nec cum dicit̃ filius a patre genitus: ostendit̃ inequalitas sbe. ꝟ ordo nature. non quo alter ꝓior esset altero. ꝟ quo alter est ex altero. Nõ g̃ ꝟm hoc q̃ pater genuit: ꝛ filius genitus est. vel spũssanctus ab vtroq̃ ꝓcedit: equalitas vel ineqlitas ibi exístit. q̃ non ꝟm ꝺ alia ꝓsona a ꝙ equalis vel inequal̃ dicit̃. Ecce equalitas trinitatis: ꝛ vna eade. nq̃ sba. q̃tum breuiter potuimus demonstrata est in supioribus. qualiter. ſ. aliqua triũ ꝓsonarũ quãlibet alia nec eternitate: nec magnitudie: nec potentia excellat.

Dic soluit obiectionem.

Ista est distinctio vicesima. In q̃

magíster ostensa equalitate magnitudinis diuinarũ ꝓsonarũ in essendo: ostendit eqlitatem ptãtis earundem in opando. Et diuidit̃ in tres ptes ꝟm tres rationes q̃bus ꝓbat intentum. Prima ps est a principio distinctionis vsq̃ ibi. Item alio mõ ꝓbat. Secũdum ab inde vsq̃ ibi. Hoc aũt ꝑ similitudinem. Tertium vsq̃ ad finem distinctionis. In spẽali sententia mgri stat in vnica ꝓpositione. Patrem ꝛ filiũ ꝛ spiritumsanctum in omnipotentia coequari tribus rationibus potest catholice ꝓbari. Quarũ rationum ꝑma fundat̃ sup̃ autoritate euangelica. Scda super diuina diuisione immediata. Tertia super similitudine in generatione humana. Prima ratio fundatur super autoritate Johannis. xvij. vbi dicit. Omnia dedit mihi pater. i. quicq̃d pater habet dedit mihi. sed pater habet omnipotentiam. igit̃ dedit eã filio. ꝛ ꝑ consequens ꝓsone sunt equalis potentie. ita q̃ omnes tres non sunt plus ꝙ quelibet earũ ꝑ se. Secunda ratio fundatur super diuisione immediata sic Si pater non genera sset filium sibi equalez in omni potẽtia. aut ergo hoc esset. q̃ potuit: sed noluit. aut q̃ voluit: sed nõ potuit. sed vtrũq̃ istorũ est falsum igit̃ illud ex eo sequit̃. Et hoc est oppositũ ꝓpositionis ꝑmisse. igit̃ ꝓpositio ꝑmissa est vera. Tenet argumentũ ꝛ maior. Sed minorem ꝓbat magíster i textu sic. Nã si deus potuit filiũ generare sibi eqlem ꝛ noluit. tunc inuidus fuit non dando filio quod naturalis ꝓprietas requisiuit. Si voluit ꝛ non potuit: tunc ipe pater infirmus fuisset ꝛ non omnipotens. sequitur ergo q̃ pater voluit ꝛ potuit. imo generauit filium in omnipotentia sibi equalem. Tertia ratio fundatur super similitudine in generatione naturali reperta. ꝛ est ista. Deus pater est. ꝛ non minus cõmunicatiuus generando filium deum q̃ hõ generando filiũ hoiem. sed hõ pater si potuisset: equalez sibi filiũ genuisset. igit̃ deus qui summe potuit: equalem sibi filium genuit. igit̃ ꝛc.

Querit̃ quõ posset dici sol⁹ pater vl̃ solus fili⁹ vl̃ solus spũssanctus cum sint inseparabiles. a

Hic oritur que

DI. XXI

stio trahens originem ex predictis. Dictũ est em̃ supra q̃ tantus est solus pater: vel solus filius. vel solus spũssanctus: q̃tum simul illi tres. et q̃

Augusti. due vel tres ꝑsone sit nō sunt mai⁹ aliquid ꝙ vna ꝑsona sola. Jō querit Aug⁹. in. vj. li. de tri. Quō ħ sane dici ꝑñt. cum nec pat sit solus. nec filius. nec spūssanct⁹. Sz sp et insepabilit. ⁊ filius cū ꝑre. ⁊ ꝑ cuz filio. ⁊ spūssanct⁹ cū vtroꝙ. Jnsepabiles em̄ sunt he tres ꝑsone. Ad qđ ita rn̄det Aug⁹. i eodem. Solū deum ꝑrem dicim⁹. nō quia sepat a filio vel a spūsancto. ꝧ hoc dicētes significam⁹. qz illi sit cū eo sunt ꝑ. Solus em̄ ꝑ pater est. qđ nō ꝺz qz ipe sit solus. i. sine filio vel spūsancto. sed ꝓ ħ filio⁹ vel spiritussanctus a paternitatis cōsortio excludunt. Jta ⁊ cū ꝺz. solus filio⁹ filio⁹ est. vel solus spūssanct⁹ spūssanct⁹ ē. nō diuidit filio⁹ a ꝑre. vel spūssanct⁹ ab vtroꝙ. sed a cōsortio filiat ꝓpetatis excludunt ꝑ ⁊ spūssanctus. ⁊ a cōsortio ꝓcessibilit ꝓpietatis ꝑ ⁊ filius. Cum ꝝ ꝺz. tant⁹ est solus ꝑ: ꝙtū simul illi tres. ꝓꝺer hoc ꝙ ꝺz solus: nō sepat ꝑ ab alijs. sed hic est sensus. Solus pat. i. ꝑ q ita ꝑ est. ꝙ nec filius nec spūssanctus tantus est ⁊c. Silr intellige cū ꝺz. sol⁹ est filius. vel solus est spūssanct⁹. Solus ꝝ pat ꝺz. vt ꝓait Aug⁹. in eodem. qz nō nisi ipe ibi ꝑ est. ⁊ solus filio⁹. qz nō nisi ipe ibi filio⁹ est ⁊ solus spūssanctus: qz nō nisi ipe ibi spūssanctus est.

Augusti. Qz nō ꝺz sol⁹ ꝑ deus est.

Qꝛ ꝑ nō est tđē solus de⁹ sed trinitas

Utrū possit dici sol⁹ pater est de⁹ solus filio⁹ est de⁹. vel solus spūssanctus est de⁹. vel pater ē sol⁹ deus vel filius est solus de⁹. vl spūssanctus est solus deus. b

Post hec queritur

Utrū sicut ꝺz. solus ꝑ est ꝑ. vl solus filio⁹ est filio⁹. ita possit dici. solus ꝑ est de⁹. vl solus filius ē de⁹. ita ⁊ de spūsancto. Aut ꝑ est solus de⁹. filio⁹ est solus de⁹? Ad qđ dicimus. qz ꝑ ⁊ filius ⁊ spūssanctus ꝺz etiam vnus de⁹. ⁊ ħ trinitas sit ꝓpe dicit esse solus deus: sicut solus sapiēs. solus potens. Sed nō videt debere dici a nob vbis nostris vtentib⁹: nisi vbi ꝓmo auctoritatibus occurrit. sol⁹ ꝑ ē de⁹. vl ꝑ est sol⁹ de⁹. ita de filio ⁊ spūsācto dicim⁹. Un̄ aug⁹. in. vij li. de tri. ait. Un̄ ostendim⁹ quō posset dici solus ꝑ vel solus filio⁹: considerāda est illa sntia q̄ dicit. Nō esse solū ꝑrem deū vez solū. ꝧ ꝑrem ⁊ filiū ⁊ spūmsanctū. Ecce habes qz nō solus ꝑ dicendus est esse verus deus. Jtē in eodē. Si q̄s interrogat. ꝑ solus vtrū sit de⁹? Quō respōdebim⁹ nō esse nisi forte dicam⁹ ita esse q̄dē ꝑrem deū. sed nō cū esse solū deū. Esse aūt solū deū dicamus ꝑrem ⁊ filiū ⁊ spūmsanctū. Ecce et ħ habes. qz ꝑ non debet dici solus deus atq ħ solū in ꝑte subiecti tm̄ accipe quidam volūt. Jn ꝑte vo ꝓdicati si sic concedūt ꝙ ꝑ est, solus deus. Sz ex vbis Aug⁹. vidz ostendi: ꝙ ꝓpe solus de⁹ dici debeat tota trinitas. Et ħ trinitas (vt ait Aug⁹. cōtra Maximinū) intelligit. cuz apls dic. Beatus ⁊ solus potens. ⁊ ibi. Soli sapiēti deo. ⁊ ibi. Jnuisibili soli deo. Nō em̄ de solo patre hec accipienda sunt. vt ꝓtēdebat maximinus ⁊ alij heretici. ꝧ de trinitate. Sicut ⁊ illud. Solus hz immortalitatē. qz ꝧm rectam fidem ipa trinitas est vnus solus de⁹ beatus. potēs. sapiēs. inuisibil. Un̄ aug⁹. in eodem. Cū vnus de⁹ sit trinitas. hec sit nobis solutio questionis: vt intelligamus solū deū sapientē. solum potentē. ꝑez et filiuz ⁊ spūmsanctū. q̄ est vnus ⁊ solus de⁹. Augusti

Quō dicit trinitas solus de⁹. cū ipsa sit cū spiritib⁹ et animab⁹ sanctis. c

Sed iterum queri

tur. quō ipam trinitatē dicim⁹ solum deuz cū sit cū spiritib⁹ ⁊ aiabus sanctis? Ad qđ rn̄det Aug⁹. in. vj. li. de tri. ita dicens. Trinitatē dicim⁹ deū solū: q̄uis sp sit cū spiritibus ⁊ aiabus sanctis. sed solū dicim⁹. q̄a nō aliud ꝝ ipa trinitas de⁹ est. Nō em̄ illi cū illa de⁹ sunt vel aliq̄ alia. ꝧ ipa trinitas tm̄. nō illi vel alia deus est. Augusti

Et si de ꝑre solo ꝓdicta ꝺicerētur. nō tamen excluderet filius et spiritussanctus. d

Verūtamē vt ait

Aug⁹. ⁊ si de solo ꝑre ꝓdicta ꝺicerent: non tm̄ excluderet filius vel spūssanctus. qz hi tres vnū sunt. sicut in Apocal. de filio legitur ꝙ hz nomen scriptum qđ nemo scit nisi ipe. Nō em̄ inde sepat ꝑ vel spūssanctus Et cum dicit. Nemo nouit patrem nisi filius. nō inde sepat pater ⁊ spūssanct⁹. qz in sepabiles sunt. Aliq̄n etiam nominant pater ⁊ filius ⁊ tacet spūssanctus. vt veritas ad patrem loquens ait. Ut cognoscant te ⁊ quem misisti Jesum xp̄m esse vnū deū. Cur ergo (inquit Aug⁹.) tacuit de spi Augusti.

ritusancto? Quia consequens est vt vbicũ q3 nominat vnus: sicut pater ⁊ filius. tanta pace vni adherens intelligat. etiam ipa par. q3uis nõ cõmemoret. vno g̃ isto3 nominato etiam reliqui intelligunt. qõ i pluribus scp̃ture locis occurrit.

Ista est distinctio vicesimaprima

In qua quidem distinctione mgr̃ post̃ declarauit equalitatem magnitudinis diuinarũ psonar̃ i esse ndo. ⁊ similiter equalitatem potestatis in operando. Consequent declarat qualit dictiones exclusiue dicunt de deo. Et tria circa hoc facit. Nam p̃mo inquirit an termini p̃sonales de psonalibus cum dictione exclusiua dicant. Scõdo an termini essentiales de psonalibus cũ exclusione vere dicãt. Tertio dat quẽdam modũ generalẽ: quõ p̃dicta sanius intelligant Primũ fac vsq3 ibi. Post hec querit. Scõm vsq3 ibi Verũtamen vt ait Aug⁹. Tertiũ vsq3 ad finem distinctionis. In speciali snia mgr̃i stat in tribus ppositionibus. quarũ p̃ma est. Concedende sunt ppositiones in q̃bus termini psonales de psonalibus terminis cũ dictione exclusiua sumptis p̃dicant. Istam ppositionem mgr̃ pbando inq̃rit. Cũ dictũ sit q3 tantus sit solus pater vel solus filius: q3i sunt illi tres. quõ est inteligendũ cum dicit solus pater. vt solus filius. cum non sit pr̃ sine filio. nec filius sine patre. Rñdet q3 p hoc nõ excludit vna psona ab alia. sed ppetas relatiua notat ibi cõuenire vni. ita q3 nõ alteri. Ũa sensus est. Solus pr̃. i. qui ita est pr̃ q3 non filius. Similiter solus filius. i. q̃ ita est fili⁹ q3 nulli alteri cõuenit filiatio diuina. Scõa ppositio est hec. Negande sunt ppositiões in q̃bus de termis psonalibus termini essentiales cũ exclusione affirmant Hanc pbans querit de istis ppositiõib⁹. solus pr̃ est deus. vel spũssanct⁹ est solus deus. nec etiam ista est concedenda. Pr̃ est solus de⁹. vt filius ẽ sol⁹ de⁹ q3 esse solũ deũ toti conuenit trinitati: ⁊ nõ solum vni psone. Tertia ppositio est hec. Persone diuine sunt tante coherentie q3 vna earũ nõ exprimit. nisi alie cointelligant. Hanc ppositionẽ pbat mgr̃ autoritate beati Augustini. igit ⁊c.

De noim differentia quibus vtimur loquentes de deo. a

Ol. XXII.

Post p̃dicta nobis differendum videt de nominum diuersitate: quibus loquẽtes de vnitate ac trinitate ineffabili vtimur. Deinde demonstrandũ est quibus modis de ea aliquid dicat. Illud g̃ p̃cipue teneamus: quedam esse nomina distincte ad singulas psonas ptinentia. vt ait Aug⁹. in. ix li. de trini. que de singulis tm̃ dicunt psonis. Quedam vo vnitatem essentie significantia sunt: que ⁊ de singulis singulatim. ⁊ de omnibus cõmuniter dicunt. Alia vero sunt que translatiue ac p similitudinem de deo dicunt. Unde Ambro. in. v. li. de tri.

Ambro.

ait. Quo purius niteat fides: triptita videtur deriuanda distinctio. Sunt em̃ nomia quedam que euidenter ppietatem personam q3 deitatis ostendunt. Et sunt quedaz que pspicuam diuine maiestatis exprimunt veritatem. Alia vo sunt que translatiue ⁊ p similitudinẽ de deo dicunt. Proprietatis at3 indicia sunt: generatio. filii⁹. vbuz. ⁊ hmõi. Unitatis vo eterne sapia. vt⁹. veritas ⁊ hmõi. Similitudinis vo splendor character speculũ ⁊ hmõi.

Premissis addit quedã esse noia que tpaliter deo conueniũt et relatiue dicunt. b

His adiiciendus ẽ

quedam esse nomina (vt Aug⁹ ait. in. v. li. de tri.) que ex tpe deo cõueniũt. ⁊ relatiue ad creaturã dicunt. quorũ q̃dam de oibus dicuntur psonis. vt dñs. creator. refugium. Quedã aũt non de oibus. vt donatus. datus missus. Augusti.

De hoc nomine trinitas addit. c

Preterea est vnus

nomen quod de nulla psona singillatim dr̃ sed de omibus simul. i. trinitas quod non dicit sm̃ sbam. sed quasi collectiuũ pluralitatem designat psonarũ.

De alijs nominibus que tpaliter deo congruunt. et non relatiue dicuntur. d

Suntetiã quedaz

nomia que ex tpe deo cõueniut. nec relatiue dicunt. vt humanatus. incarnatus. et hmõi. Ecce sex noim differentias assignauimus: q̃bus vtimur loquẽtes de deo. de q̃bus singulis agendum est.

q illa nomina que ad singulas ptinent psonas ppie relatiue dicũt ea vero que vnitatẽ essentie significant ad se dicũt. et de singul. et de oib⁹ cõmuniter dicunt psonis et singulariter nõ pluraliter in sũma accipiunt. e

Scienduz est ergo q illa que ꝓpe ad singulas psonas ptinẽt: relatiue ad inuicem dicunt. sicut pat et filius. z vtriusq donũ spũssanctus. Ea vo que vnitatez essentie significant ad se dicũtur: z ea que ad se dicunt: substantialiter vtiq dicunt. z de oibus cõmunit. et de singulis singulatim dicunt psonis. et singulariter non plaliter accipiunt in summa vt deus. bonus. potens. magnus z hmõi. Que aũt relatiue dicunt: substantialit nõ dicunt. Unde Aug⁹. in. v. li. de trini. ait. Augusti. Quicqd ad se dicit: pstantissima illa et diuina sublimitas substantialiter dicit. Qd aũt ad aliqd dicit: non substantialit dicit: sed relatiue. Tantaq est vis eiusdem substantie in patre z filio z spũsancto. vt qcqd de singulis ad seipos dicit: non pluraliter in summa: sed singulariter accipiat. Dicimus enim. pater est deus. z filius est deus z spũssanctus est deus. quod ꝑm substãtiaz dici nemo dubitat. Non tamen dicim⁹ hãc trinitatem esse tres deos: sed vnũ deũ. Ita dicit pater magnus. filius magnus. z spiritussanctus magnus. non tres magni: sed vnus magnus. Ita etiam omipotens pat omipotens filius. omnipotens spũssanct⁹. Non tñ tres oipotentes: sed vnus omipotens. Quicqd ḡ ad seipm dicit deus. et de singulis psonis similiter dicit. z sic de ipsa trinitate nõ pluraliter sed singulariter dicitur. Et qm̃ non est aliud deo esse. z aliud magnum esse. ꝑ hoc idem est illi esse: quod est magnum esse. Propterea sicut nõ dicimus tres essentias: sic ñ dicim⁹ tres magnitudies. ꝑ vnã essentiã z vnã magnitudinẽ.

Qr deo⁹ magn⁹ ẽ ea magnitudine q deo⁹ est. sic de bonitate z de oib⁹ q ꝑm substantiã dicunt. f

Deus eniz non est magnus ea magnitudie q nõ est qd ipe. vt quasi ꝓticeps eius sit. alioqn maioz esset illa magnitudo q deo⁹. Deo aũt nõ est aliqd maius. ea ḡ magnitudine magn⁹ ẽ qua ipe est. Ideoq nec tres magnitudies dicim⁹: ꝑ vnã magnitudinẽ. nec tres magnos: sed vnũ magnũ: qz nõ ꝓticipatiõe magnitudinis deo⁹ magn⁹ est. ꝑ seipo mag magn⁹ ẽ. qz ipe ẽ sua magnitudo. Ita z de bonitate et etnitate z oipotentia dei dicẽdũ ẽ. z de oibus ino q de deo pnt pnunciari sbalit. q bus ad seipm dz. nõ trãslatiue ac ꝓ similitudinem: ꝑ ꝓpe. si tñ de illo ꝓpe aliqd dz hois dici põt. Ecce apte docuit q noia vnitatẽ diuine maiestatis significantia. z ad se dicunt de deo. i. sine relatiõe z de oibus psonis cõmunit. z de singul diuisim dicunt. nec plaliter sed singulariter in summa accipiuntur. Illa vo noia que ꝓprie ad singulas ptinent psonas: relatiue non substãtialiter dicunt. Qm̃ ꝓprie singula in trinitate psona dicit. vt ait Aug⁹. in eodem. nullo mõ ad seipm. sed ad aliã inuicem vel ad creaturã dicit. Et ideo relatiue: nõ substãtialiter dici manifestum est. Augusti.

Jsta est distinctio vicesima secunda. In qua mgr pacto tractatu de diuis rebus: incipit agere de diuinis noibus. Et circa hoc duo facit Nam ꝓmo ponit differẽtias diuinoz noim. Secundo subdit regulas ꝓdicationis eoz. Primũ facit a ꝓncipio distinctõis vsq ibi. Sciendũ ẽ ergo. Scõm ab inde vsq ad finẽ distinctõis. In spẽali vo sententia mgri stat in vna ꝓpositiõe. cui mgr annectit duas regulas. Propositio ẽ hec. Noia de deo dicta inueniunt in septuplici dra. Hanc mgr deducit exẽplariter dicẽs. q ḋam sunt noia notionalia: seu ꝓpietates psonales exꝑmẽtia. vt generatio. xbũ. donuz. pr. filius. spũssanct⁹. Quedã essentialia seu vnitatẽ essentie referentia. vt deo⁹. deitas. sapia. potẽtia. bonitas. magnitudo. xtus z suba. Quedã trãssumptiua. i. ꝑm similitudinẽ de deo ꝓdicata. vt splẽdor. candor. lux. speculũ. leo. agnus z similia. Quedam tpalia seu deo solũ ex tempe ꝓuenientia. z hoc dupliciter vel in respectu ad creaturã relatione extrinseca. vt dñs. creator. refugiũ. redemptor. saluator. z hmõi Uel in respectu ad creaturas relatione tñ intrinseca. vt incarnatus. humanatus. Et est aliud nomen qd solũ de omnibus psonis simul z de nulla singulatim dicit. quod ꝑm relationem dicit intrinsecã. qz in se claudit terminos sue relatõis. vt hoc nomen trinitas. Hmõi noim diuinoz septuplicem dram ponit mgr in textu. vt dicit ꝓpositio ꝓdicta. quam veraz esse reputo. Pria harũ regularũ est q noia ꝓpa ad singulas psonas ptinentia: non substantialit sed relatiue dicunt. Patet: qz non põt dici. pater est filio⁹. aut filius est pater: aut pater z filius sunt spũssctus. z ecõuerso. que est ꝓdicatio absolute essentialis z substantiua. Sed bñ dicit. pater est filij pater. filius est patris filius. que est ꝓdicatio relatiua. Scda regula est. q nomina ad vnitatem essentie spectantia. vt sapia. bonitas. potẽtia. virtus. magnitudo. z hmõi de singulis psonis singulatim. z de omnibus simul. non relatiue: sed substantialit in singulari z non in plurali affirmantur. Nam bene dicit. Pater est deo⁹. sapientia. potentia. bonitas. magnitudo. virtus. Et similiter de filio z spũsancto z de omnibus simil. Unde bene dicitur. Pater filius z spũssanctus sunt deus. sapientia. bonitas zc. Non aũt pluraliter dici potest. Pater z filius z spũssanctus sunt dij. sapientie. potentie. bonitates. xtutes. igit zc.

De hoc nomine quod est persona qd cum ꝑm substantiam dicat tñ plaliter nõ singulariter in summa accipitur. g

DI. XX
II.

Predictis ad
p
ijciendu3 est: q3 cũ oia noia q
fm sbam de deo dicunt. sin-
gulariť 7 nõ plaliť de oib9 in
summa dicant psonis: vt supra ostẽsum ẽ.
Est tñ vnũ nomen. s. psona. qđ fm substan
tiam dicit de singulis psonis. 7 plaliť nõ
singulariť in summa accipiť. Dicim9 enim
pr̃ est psona. filius est psona. spũssanct9 est
psona. 7 hoc fm subam dicit. Nec tñ dici
tur pr̃ 7 filius 7 spũssanctus sunt vna pso-
na: sed tres psone. Hoc ĝ nomen excipiť a
p̃dicta regula nominũ: q̃ fm sbam de deo
dicunt. quia cum hoc ad se dicat. 7 fm sb
stantia3. pluraliter tñ nõ singulariť in sum
ma accipiť.

Autoritas q3 psona ad se dicat. et
fm substantiam. b

Q3 autem persona
fm sbam dicat Aug9. ostendit in. vij. lib.
de tri. dicẽs. Nõ est aliud deo esse. aliud p
sona esse. fi oino idem. Jtem3 in hac trinitate
cũ dicim9 psonam pris: non aliud dicim9
q̃ sbam patris. Quocirca vt sba pris ipse
pater est. non quo pater est. fi quo ẽ. Jta 7
psona pris non aliud q̃ ipe pr̃ est. Ad se
quipe dicit psona. non ad filiũ vel spiritũ
sanctũ. sicut ad se deus dicit. 7 magnus. 7
bonus 7 iustus 7 hmõi. Et quemadmodũ
hoc illi est esse qđ deum esse. qđ magnũ eẽ.
qđ bonũ esse. ita fi est illi esse qđ psona3 eẽ
Ecce expresse habes q3 psona fm substan-
tiam dicit. vt cum dicit. pater est psona. fi
sit sensus. Spr̃ est diuina essentia. Silr cum
dicit. filius est psona. spũssanctus est pso-
na. i. essentia diuina.

augusti.

q pr̃ nõ eo
q pr̃ quo ẽ.

Cur pr̃ et filio et spũssanct9 non di
cant vna psona et vna substãtia.
et vnus deus. c

Ideo orit hic que
stio difficilq̃dem: fi non inutiliť q̃ q̃riť. Cur
non dicant̃ hi tres vna psona sic vna essen
tia: 7 vnus de9? Quã q̃stionem Aug9. dili-
genter tractat atq3 cõgrue explicat in. vij.
li. de tri. ita di. Cur non fi tria sit vnã pso-
nam dicim9 sicut vnam essentiã 7 vnũ deũ
fi dicim9 tres psonas: cũ tñ tres deos: aut
tres essẽtias nõ dicam9? Quia volum9
vel vnũ aliq̃ vocabulũ quare huic signifi

augusti.

Solutio

cationi q̃ intelligit trinitas. ne oino tacere
mus interrogati: qđ tres essent. cũ tres esse
fateamur. Cũ ĝ querit qđ tres. vt ait Au-
gu. in li. v. de tri. Qđ ag̃ prius inopia hu- Augusti.
manũ laborat eloquiũ. dictũ est tñ tres p-
sone nõ vt illud diceret. fi ne taceret oino.
Nõ em̃ rei ineffabil eminẽtia fi vocabło ex
plicari valet. Ecce oñdit q̃ nẽcitate dicat
plaliť psone. vicz vt hoc vno noie queren-
tibus de tribus respondeamus.

Qua necessitate dictũ sit tres pso-
ne a latinis. et a grecis tres hypo-
stases vel substantie. d

Qua necessitate ñ
solũ a latinis fmo: sed etiã grecus eadẽ pe
ne sup hac re laboras noim penuria coar- Augusti.
tatur. Añ Aug9. qđ a grecis vl latinis ne-
cessitate de ineffabili trinitate dictũ sit ape-
riens in. vij. lib. de tri. ait. Loquẽdi causa
de ineffabilib9 vt fari aliquo mõ possem9:
dictu3 est a grecis. vna essentia: tres sbe. i.
vna vsia: tres hypostases. Aliť enim greci
accipiũt sbam q̃ latini. A latinis autez dic-
tum est vna essentia vl sba: tres psone. q3
non aliter in sermone nr̃o. i. latino essentia
q̃ sba solet intelligi. Et vt intelligat̃ saltez
in enigmate: placuit ita dici. vt cũ querere
tur qđ tria sint. aliqđ diceret: q̃ tria esse fi-
des vera pnũciat. Cũ 7 pr̃em nõ dicit esse
filiũ: 7 spũsctũ. s. donũ dei. nec pr̃em dicit
esse nec filiũ. Cũ ĝ q̃riť qđ tria vel qđ tres.
conferim9 nos ad inueniendũ aliqđ nomẽ
q̃ cõplectamur fi tria. Nec3 occurrit aio.
q3 supeminẽtia diuinitatis vsitati eloquij
facultatẽ excedit. Verius em̃ cogitatur
deus q̃ dicit. 7 verius est q̃ cogitat.

Q de9 verꝝ
cogitat q̃ di-
cat. 7 verꝝ ẽ
q̃ cogitat

Quid hoc noie tres significat. e

Pater ergo et filio
7 spũssanctus. s. quoniam tres sunt. quid
tres sunt queramus. quid cõmune habeãt
Non em̃ possunt dici tres patres. q3 tantũ
pater ibi pater est. nec tres filij. cum nec pa
ter ibi sit filius nec spũssanctus. nec tres spi
ritussancti. quia spiritussanctus ppa signi-
ficatiõe qua 7 donũ dei dicit. nec pater est
nec filius. Quid ĝ tres? Si tres psone esse
dicũt. cõe est eis id qđ psona est. Certe em̃
quia pater est psona. 7 filius est persona: 7

ſpūſſanctus eſt pſona. ideo tres pſone dicunt. ℣ propterea ꝙ dicimus tres pſonas. qz cōmune eſt eis id qđ pſona eſt. Ex p̄ dictis apte intelligi poteſt: qua neceſſitate dictū ſit a latinis tres pſone: cū pſona ſm ſbam dicat. Unde ꝛ tribus cōmune eſt id qđ pſona eſt. i hoc nomen pſona.

Quare nō dicim⁹ tres deos eē patrem et filiū et ſpūmſanctū. vt dicimus tres pſonas. cū id qđ deus eſt ſit eis cōmune qz pater eſt de⁹. et filius eſt deus. et ſpiritusſanct⁹ eſt deus. f

Sed queritur hic

cum dicamus patrem ꝛ filiū ꝛ ſpūmſanctū eſſe tres pſonas. qz cōmune eſt eis qđ pſona eſt. i. quia pater eſt pſona. ꝛ filius eſt pſona. ꝛ ſpūſſanctus eſt pſona. cur nō dicamus ſimilit tres deos. cū ꝛ p̄ ſit deus. et filius ſit deus. ꝛ ſpūſſanct⁹ ſit deus. Quia ſcz illud ſcriptura contradicit. hoc aūt ꝛ ſi non dicit. nō tñ ꝓtradicit. Aūn Aug⁹. hāc mouens queſtionē atq; diffiniēs in li. vij. de trini. ita ait. Si ideo dicimus p̄rem ꝛ filium ꝛ ſpūmſanctum eſſe tres pſonas: qa cōmune eſt eis id quod pſona eſt. cur non etiam tres deos dicimus? Certe vt prędictum eſt: quia pater eſt pſona. ꝛ filius ē pſona. ꝛ ſpūſſanctus eſt pſona. ideo tres pſone dicunt. Quia ꝙ pater eſt de⁹. ꝛ filiꝰ eſt deus. ꝛ ſpūſſanctus deus. cur nō dicātur tres dii. Ecce ꝓpoſuit hanc queſtionē. Attende ꝙd reſpondeat ſubdens. An ideo nō dicunt tres dii: qz ſcptura nō dicit tres deos. Sed nec tres pſonas alicubi ſcripture textus cōmemorat. An ideo licuit loquendi diſputandi ue neceſſitate tres pſonas dicere. nō qz ſcriptura dicit. ſed qz ſcriptura non ꝓtradicit. Si autem dicerem⁹ tres deos: contradiceret ſcriptura dicens. Audi iſrl. deus tuus de⁹ vnus eſt. Ecce abſolutio queſtionis: quare potius dicam⁹ tres pſonas ꝙ tres deos. qz. ſ. illud non contradicit ſcriptura.

Augusti.

Alia queſtio cur non dicim⁹ tres eſſentias vt tres pſonas. cum ſcriptura non contradicat. g

Verum et hic alia

emergit queſtio quam Aug⁹. cōſequenter annectit dicens. Cur in ℣t ꝛ tres eſſentias non licet dicere. qđ ſimilit ſcptura ſicut nō dicit: ita nō ꝓtradicit? At ſi dicis ꝙ ꝓpter vnitatem trinitatis non dicunt tres eſſentie: ſed vna eſſentia. Quero cur nō ꝓpt eandem vnitatem trinitatis dicat vna pſona ꝛ nō tres pſone? Ut eñ eſt illis cōmune nomen eſſentie. ita vt ſingulus quiſq; dicatur eſſentia. ſic illis cōmune eſt pſone vocabulum. Quid igit reſtat: vt fateamur loquendi neceſſitate a grecis ꝛ latinis parta ꝓ vocabula aduerſus inſidias vel errores hereticorum. Cunq; conaret humana inopia loquendo ꝓferre ad hominū ſenſus. qđ in ſecretario mentis de deo tenet. ſiue ꝓ piam fidem. ſiue ꝓ qualemcūq; intelligentiaz: timuit dicere tres eſſentias. ne intelligeretur in illa ſumma equalitate vlla diuerſitas. Rurſum non poterat dicere non eſſe tria quedam. Quod quia dixit Sabellius in hereſim lapſus eſt. Queſiuit ergo: quid tria diceret? Et dixit tres pſonas: ſiue tres ſubſtantias ſm grecos.

Augusti

Sicut nos dicim⁹ tres pſonas ita greci tres ſubſtantias quas dicūt ypoſtaſes. aliter accipientes ſubſtantiam ꝙ nos. h

Quodeni de perſo

nis ſm nr̄am. hoc de ſubſtātijs ſm conſuetudinem grecorū oportet intelligi. Sic eñ illi dicūt tres ſubſtantias vnā eſſentiaz. id eſt tres ypoſtaſes vnam vſiam. quemadmodum nos dicimus tres pſonas vnaz eſſentiam vel ſubſtantiam. Quanq; ꝛ illi ſi vellent ſicut dicūt tres ſubſtātias tres ypoſtaſes. poſſent dicere tres perſonas tria ꝓſopa. Illud autem maluerūt dicere. qz fortaſſe ſm lingue ſue conſuetudinez aptiꝰ dicit.

Qz in trinitate nō eſt diuerſitas nec ſingularitas vſolitudo. ſed vnitas et trinitas et diſtinctio ꝛ idemptitas. i

Jam ſufficiēter vt

puto oſtēſum eſt: q̄ nēcitate dicam⁹ tres pſonas. ꝛ q̄re nō ſil'r tres deos vel eſſentias qz. ſ. in altero obuiat ſcptura. i alt'o diūſitatis intelligētia. quia ibi nulla penit⁹ eſt di-

uersitas. sicut nec singularitas vl solitudo. sed vnitas ⁊ trinitas. Unde Augustin⁹ in
Augusti. libro. vij. de trinitate ait. Humana inopia
querens quid diceret tria. dixit tres perso
nas vel substantias. Quibus nominibus
non diuersitatem voluit intelligi. sz singu-
laritatem noluit. vt non solum ibi vnitas i
telligatur: ex eo q dicitur vna essentia. sed
Hylari⁹. trinitas ex eo q dicunt tres persone. Hy-
larius quocz in libro. vij. de trinitate ait.
Dominus dicit. Qui me videt: videt ⁊ pa
trem. Cum hoc dicitur: excluditur singu-
laritas. atcz vnici. id est solitarij intelligen
tia. Nam nec solitarium sermo significat. ⁊
indifferentem tamen naturam pfessio do-
cet. Visus est enim in filio pater per natu-
re vnitam similitudinem. Unum sunt enim
natus ⁊ generans. vnum sunt necz vnus.
Non itacz solitarius filius est. nec singula
ris nec dispar. Item in eodē. Sicut in pre
⁊ filio credere duos deos impiū est. ita pa
trem ⁊ filiū singularē deum pdicare sacrile
gium est. Nihil in his nouum. nihil diuer
Augusti. sum. nihil alienum. nihil sepabile est. Be
etiam Augustinus in libro questionū ve-
teris ac noue legis ait. Unus est deus. sed
Ambro. non singularis. Item Ambrosius in libro
de trinitate ait. Quod vnius est substātie:
sep erari non potest. ⁊ si non sit singularita
tis sed vnitatis deus vnus cum dicit. ne-
Ambro. quaqz deitatis trinitatem excludit. Et ido
non quod singularitatis: sed quod vnita-
tis est predicatur. Ecce ex predictis osten-
ditur: qz nec singularis. nec diuersus. nec
vnicus vel solitarius confitendus est de⁹.
quia singularitas vel solitudo personaruz
pluralitatē excludit. ⁊ diuersitas vnitatez
essentie tollit. Diuersitas inducit sepatiōz
Ambro. diuinitatis. Singularitas adimit distin-
ctionem trinitatis. Ideo Ambro. in pmo
libro de trini ate ait. Non est diuersa nec
singularis equalitas. Nec iuxta Sabellia
nos prem filiūqz confundens. Nec iuxta ar-
rianos prem filiūqz secernēs. Pater eñ et
filius distinctionem hñt. sepatōcz no non
habent. Item in eodē. Pr ⁊ filius diuini-
tate sunt vnū. nec est ibi sbe differentia. nec
vlla diuersitas. Alioquin quomodo vnū
Diuerse dicū deū dicim⁹. diuersitas enim plures facit.
ꝯ aliqñ pso Cōstat ergo ex pdictis: qz in trinitate nul-
n. i. distincte. la est diuersitas. si ñ aliqñ in scptura inue-
nitur dictū tres diuerse pone ⁊ hmōi. di-
uersas dicit distinctas.
Et nō oz dici de⁹ multiplex. k

Et sicut in trinita-

tē nō est diuersitas. ita nec multiplicitas. ⁊
ideo non est dicendus deus multiplex: sed
trinus ⁊ simplex. Unde Amb. in. f. lib. de Ambro.
tri. ait. Est in pre ⁊ filio nō discrepans: sed
vna diuinitas. nec pfusum qđ vnū est. nec
multiplex esse pōt qđ indifferens ē. Mul
tiplex itacz deus nō est.

Ista est distinctio vicesima tertia

In qua mgr postq̄ egit de nominibus diuinis gene
raliter. agit de hoc nomie psona specialiter. Et tria
circa hoc facit. Nam pmo excipit hoc nomen perso-
na de regula predicta que de his que substantialiē
pdicantur dabatur. Secundo ostendit q hoc nomē
psona non singulariter: sed plaliter de oibus perso-
nis pdicaē. Tertio ꝯcludit q in diuis nec diuersitas
essentialis nec singularitas, psonalis proprie dicaē
Primū facit vsqz ibi. Ideo oziē. Secundum ab inde
vsqz ibi. Jam sufficienē. Tertiuz ꝯo ab iude vsqz ad
finem distinctionis. In specialis sententia mgri stat i
tribus ꝓpositionibus. quarum pma est. Hoc nomē
persona non psonaliter: sed substantialiter dicē de
diuinis. Probatur sic. Omne nomen quod de diui-
nis predicatur non relatiue sed absolute. hoc est nō
personaliter: sed substantialiter dicitur. sed hoc no-
men persona est huiusmodi. igitur predicatur nō p̄
sonaliter: sed substantialiter. Tenet argumentum ⁊
maior. sed minorem probat magister in textu: excipi
ens hoc nomen psona a regula prius dicta. Secun-
da ꝓpositio est hec. Hoc nomen persona de omni-
bus diuinis psonis simul: non singulariē: sed plura-
liter pdicatur. Et per hoc excipiē a regula data su-
perius in precedente distinctione de nominib⁹ que
substantialiter dicunē in diuinis. vbi dicebaē q noia
que substantialiter dicuntur in diuinis. vel que spe-
ctant ad vnitatem essentie. de qualibet persona si-
gilatim: ⁊ de omnibus simul dicuntur in singulari.
vt sic dicendo. pater ⁊ filius ⁊ spūssanctus sunt tres
persone. que est vera. Sed hec est falsa. Pater et fi-
lius et spūssanctus sunt persona. Tertia ꝓpositio
est hec. In diuinis nec diuersitas substantialis: nec
singularitas psonalis est ponenda ⁊ cōcedenda. Et
probatur ratione sic. Illa in diuinis non sunt conce
denda: quibus concessis tolleretur essentie vnitas:
⁊ psonarum diuersitas. Sed diuersitas substantia-
lis ⁊ singularitas psonalis sunt huiusmodi. igiē non
sunt in diuinis concedenda. vt dicit ꝓpositio ꝓban-
da. Argumentū tenet. ⁊ pmissas ꝓbat magister in
textu. igiē ⁊c.

Quid significeē his nomib⁹ vn⁹ vel vna, duo vel due, tres vl tria trin⁹ vel trinitas, plēs vel plura-litas, distinctio vl distincte, cum his vtimur de deo loquentes. a

Hic diligenter DI. XX
b inquiri oportet. cuz in trinitate IIII
no n sit diuersitas vel singulari-
tas: nec multiplicitas: l solitudo

quid significet his nominibus .s. vnus vel vna.duo vel due.tres vel tria.trin⁹ vl' trinitas.plures vel pluralitas. distincte vel distinctio.cum dicit' vnus deus.due psone vel tres psone.plures persone distincte sunt psone.vel cum dicit' distinctio psonarum.pluralitas psonarum.trinitas personarum ⁊ hmõi. Videmur enim hoc dicẽtes numerorũ quantitates ⁊ rerũ mltitudines vel multiplicitatem in deo ponere. Quid g̃ ista ibi significent:ipo de quo loquimur apiente insinuare curemus.

Magis illa dicunt' ad excludendum ea que non sunt in deo q̃ ad ponendum aliqua. b

Bi diligenter premissis auctoritatum verbis intendimus.vt dictorũ intelligentiam capiamus.magl videtur horũ ꝓborum vsus introductus ratione remouendi atq; excludendi a simplicitate deitatis que ibi non sunt: q̃ ponẽdi aliqua.

Quid p vnũ significet' cum dicit' vnus deus. c

Cum enim dicitur vnus deus:multitudo deorũ excluditur. nec numeri quantitas in diuinitate ponitur tanq̃ diceret'.de⁹ est.nec multi sunt vl' plures dij. Vñ Amb. in li.de tri.ait. Cũ vnũ dicim⁹ deum: vnitas excludit numerum deorũ.nec quantitatẽ in deo ponit. q⁊ nec numerus nec quantitas ibi est.

Ambro.

Quo sensu dicit' vn⁹ est pater. vel vnus est filius. d

Similiter cum dicitur. vnus est pater. vel vnus est filius. et hmõi.ratio dicti hec est q̃ non sunt multi pres. vel multi filij. ita ⁊ de similib⁹. Item cum dicimus plures esse psonas: singularitatem atq; solitudinem excludimus. nec diuersitatem nec multiplicitatem ibi ponimus.quasi diceret'.Sine solitudine ac singularitate psonas confitemur. Unde Hylarius in. iiij. li.de tri. sic ait.Dixit de⁹.Faciamus hoiem ad imaginẽ ⁊ similitudinem nostram.Quero nunc an solum deum sibi locutũ existimes.an hunc ꝓnomen eius intelligas ad alterũ extitisse? Si solum fuisse

Er q̃ intelligẽtia dicant' ꝓsone plres.

Hylarius.

dicis:ipius vocc argueris dicẽtis. Faciamus ⁊ nr̃az. Sustulit em̃ singularitatis ac solitudinis intelligentiã ꝓfessio ꝓsortij. q̃a aliqõ consortiũ esse nõ põt ipi solitario. nec q̃ solitudo solitarij recipit faciam⁹. nec alieno a se diceret nostram. Attẽde lector his verbis ⁊ vide.q⁊ nomine cõsortij pluralitatem significauit. Professio ergo cõsortij est pfessio pluralitatis:quam professus est dicens.Faciamus ⁊ nostrã: pluraliter em̃ vtrunq; dicit'.Sed hac pfessione pluralitatis non diuersitatem vel multitudinẽ posuit.sed solitudinem ⁊ singularitatem negauit.Sic g̃ cum dicimus plures psonas vl' pluralitatẽ psonarũ.singularitatis ⁊ solitudinis intelligentiã excludimus.

Quid p ternariũ significet' cuz dicitur tres persone. e

Ita etiam cuz dicimus tres psonas.nomie ternarij nõ quantitatem numeri in deo ponim⁹. vel aliquã diuersitatẽ:sed intelligentiã.non ad alium nisi ad prem ⁊ filium ⁊ spũmsanctũ dirigẽdam significamus. vt sit huius dicti intelligentia.Tres psone sunt. vel tres sunt pat' ⁊ filius ⁊ spũssanctus.id est. nec tm̃ pater. nec tm̃ filius.nec tm̃ pater ⁊ filius in deitate sunt.sed etiam spũssanctus. ⁊ nõ ali⁹ ab his.Similiter non tm̃ est ibi hec persona. vel illa. vel hec ⁊ illa.sed hec ⁊ illa ⁊ illa:et non alia. Et hoc forte ita intelligẽdũ aug⁹. satis ostendit vbi dicit q̃ illo nomie nõ diuersitatem intelligi voluit.sed singularitatem noluit.

Augusti

Quid p duo cuz dicit' due psone. vel pater et filius duo sunt. f

Similiter cuz dicitur.duo sunt:pat' ⁊ filius . nõ dualitatis quantitatẽ ibi ponimus.sed hoc significamus:q̃ non est tm̃ pater. nec tantũ filius. sed pater ⁊ filius.⁊ hic non est ille. ita et de alijs hmõi.Ita etiam cum dicimus.pat' ⁊ filius sunt due psone.hoc significam⁹ q̃ nõ tantũ pater est psona.nec tm̃ filius est psona.sed pr̃ est psona.⁊ fili⁹ est psona.⁊ hec non est illa.

Ex quo sensu dicit' in psonis distinctio vel persone distincte. g

Cū autez dicimus distincte sint psone. vel distinctio est in psonis. confusionē atq; pmixtionē excludimus. ⁊ hanc nō esse illā significam⁹. Cūq; addimus distincte sunt psone ꝑpetatibus siue differentes ꝑprietatibus. aliā eē hanc psonam. ⁊ aliam illam suis ꝑprietatibus significamus. Et cum dicimus aliā ⁊ aliam non diuersitatem vel alienationē ibi ponimus: ꝫ ꝓfusionem sabellianā excludimus.

Quomodo ibi accipiatur discretio. b

Ita etiā dicuntur discrete psone vel cum dicitur discretio in psonis esse: eandem intelligentiam facim⁹. Eodem eīm modo ibi accipitur distinctio quo discretio. Et congrue dicit ibi esse discretio vel distinctio: non diuersitas vel diuisio siue sepatio. Unde Ambro. in .j. lib. de tri. Non est ipe pater ꝙ filius: sed int pa trem ⁊ filiū exꝑssa distinctio est.

Ambro.

Quō trinitas ibi accipiat. i

Cum vero dicitur trinitas: id significari videt qđ significat cum dicit tres psone. vt sicut non pōt dici pater est tres psone: vel filius est tres psone. ita nō debet dici. pater est trinitas. vt filius est trinitas.

Hoc videtur contrarium esse predictis. k

Hic non est pretermittendū. q cum supra dictum sit deū nec singularem nec multiplicem esse confitēdū idq; sanctorū autoritatibus sit cōfirmatū. In contrariū videt sentire Ysido. dicens. Distinguendū est inter trinitatem ⁊ vnitatem. Est eīm vnitas simplex ⁊ singularis. trinitas ꝙo multiplex ⁊ numerabilis. quia trinitas est trium vnitas. Ecce vnitatē dicit esse singularem. ⁊ trinitatem multiplicē ⁊ numerabilem. Sed ad hoc dicimus: ꝙa singularē accepit sicut ⁊ alij accipiūt vnū. multiplicem ꝙo ⁊ numerabilez sicut alij dicunt trinum.

Ysido.

Ista est distinctio vicesimaquarta. In qua magister ostensa significatiōe burꝰ nominis psona. put sumit ꝑ se: agit de significatiōe eiusdem. put sumit cū termis numeralibus sibi adiūctis Et circa hoc tria facit. Nā ꝓmo ostendit q ꝑ terminos numerales in diuīs excludit multiplicitas substalis. Secundo q ꝑ ipos remouet solitudo psonalis. Tertio q ꝑ eorum distinctionem secludatur confusio psonalis. Primū facit a ꝓncipio distinctionis vsq; ibi Item etiam cuz dicimus. Secundū ab inde vsq; ibi Cum autem dicimus distincte. Tertium ab inde vsq; ad finem distinctionis. Et tm̄ in generali. In speciali sententia magistri stat in tribus ꝓpositionibus quarū ꝓma est hec. In diuinis ꝑ nomina numeralia ad vnitatem essentie spectantia solam multiplicitatem excludimus. Hanc magister inuestigat quercendo: quid ꝑ terminos numerales ⁊ nomia ꝑtinentia ad pluralitatem seu multitudinem seu distinctionem in diuinis significet. Nam si vera dicunt de deo. vident suū significatū ponere in deo. Ad qđ respondens magister dicit. q significatio taliū nontinū vel terminorū non admittit in diuinis ad altq̄d ponēdū sed potius remouendū. quod declarat exēplo. Naz cum dicim⁹ deus vnus: vnus pater tm̄. per illuz terminum numeralē vnus nulla quantitas vel numer⁹ in deo ponitur: sed tm̄ deorū aut aliorū excludit pluralitas. Secunda ꝓpositio est hec. Per nomia numeralia pluralitatem exprimentia in diuinis: singularitatē ⁊ solitudinem excludimus psonalem. Hanc mgr̄ ꝓbat ꝑ hoc q dicit. q cum dicit plalitas psonarum: non multitudo ponit: sed singularitas ⁊ simultudo excludit seu tollit. Cum eīm dicimus tres. negamus ibi esse solū duas. Et cum dicimus duas: negamus ibi esse solum vnam. Tertia ꝓpositio est hec. Cum enim psonas diuinas distinctas esse dicimus: tunc earū confusionē ⁊ pmixtionem contra sabellianum excludimus. Hanc ꝓpositionē mgr̄ ꝓbās dicit. q in nomine trinitatis ⁊ discretionis non diuersitas in deo ponit: sed cōmixtio ⁊ confusio negatur. igitur ⁊c.

Quid significat cū dr pluraliter. tres psone vel due psone. a

Preterea considerandum est cum hoc nomē psona (vt predictum est) fm substantiam dicatur: que sit intelligentia dicti cum pluraliter ꝓfertur tres persone: vel due persone. ⁊ cum dicitur. Alia est persona patris. alia est persona filij. alia est persona spiritussancti. Si enim in his locutionibus persone vocabulū essentie intelligētiam facit: plures essentias confiteri videmur: ⁊ ita plures deos. Si ꝙo essētie significationem ibi non tenet. Alia est hui⁹ nominis ratio cum dicitur. ℙater est persona. vel filius est persona. ⁊ alia cum dicit. ℙater ⁊ filius ⁊ spūssanctus sunt tres persone. ⁊ cum dicit. Alia est psona prīs. alia filij. ⁊ hmōi.

Dl. XXV

f

Q videt fm essentiam dici alia est psona patris, alia filij, siue tres psone, vt cum dicit, pater ē psona, filius est psona. b

Augusti.

Persona enim vt

supra ait Aug⁹. ad se dr. t idem ē deo eē psonam qđ esse: sicut idem est ei esse qđ deus esse. Unde manifeste colligit q essentiā diuinam pdicamus dicentes. ꝑ est psona. filius est psona. spūssanctus est psona. id ē essentia diuina. t omnino vnū t idez significatur nomine psone. i. diuina essentia cuz dicit. pater est psona. t filius est psona. qđ significat nomie dei cum dicit. pr est de⁹. filius est deus. Ita etiam idem significat cum dicit. Deus est t e⁹. t deus est persona. Utroq; eñ noie essentia diuina intelligitur. qz vtrunq; fm sbam dicit. Cum vo dicit. pr t filius t spūssanctus sunt tres psone. quid noie psone significam⁹: an essentiam. Hoc eñ videt si suprapositā verba Aug̃. diligenter scrutemur. Supra eñ dixit q ideo tres psonas dicimus. qz id qđ psona est: cōmune est tribus. Et item qz pater est psona. t filius est psona. t spūssctūs est psona. ideo tres psone dicunt. Videt ḡ eandem tenere significationem hoc nomen psona cum dicit tres psone. quā habz cuz dicit. Pater est psona. filius est psona. spiritussanctus est psona. Quia vt ostendit Aug⁹. hoc dicit. i. tres psone ꝓpter illud qz id quod psona est: cōmune est eis. Id ḡ qđ cōmune est eis. i. pri t filio t spūsancto videt significari noie psone: cum dicit tres psone.

Q nole psone id significat cū dr. pr est psona. qđ significat nomie dei cū dr pr est deus.

Aliter etiā videt posse ostendi, q fm essentiā dicat, etiā cū pluraliter pfert. c

Aliter etiam videtur posse ostendi:

q ibi nomie psone significet essentie cum dr tres psone. Ut enim supra dixit Aug⁹. Ea nccitate dicim⁹ tres psonas vt respōderem⁹ ārentib⁹ qđ tres vl qđ tria. Cum ḡ querit qđ tres vl qđ tria. cōuenient rndet cum dicit tres psone. At cum querit. qđ tres vel qđ tria. Ꝑder quid de essentia querit. Non enim inuenit qđ illi tres sint nisi essentia. Si ḡ questioni recte respondemus. oportet vt respondendo essentiam significemus. alioqn non ostendimus qđ tres sint. Si vo rndentes essentiaz significam⁹: ipam essentiā psone noie intelligimus: cum dicit tres psone.

Augusti.

Opinio quorūdam qui putāt essē tiam significari noie psone cū dicimus tres psonas. d

Quibusdam videtur

q noie psone significet essentia: cuz dr tres psone ꝓpterea qz Aug⁹. dicit ideo dici tres psonas. qz cōmune est eis id qđ ē psona. vt sit talis intelligentia. Pater et filius t spūssanctus sunt tres psone. id ē sunt tres id habentes cōmune qđ est psona. id est tres sunt quoruz quisq; est psona. id est essentia. Sed quō iurta hanc intelligētiaz dicet. alia est psona patr̃. alia filij. Et hoc etiam ita volunt intelligere. s. alius est pat̃ t alius est filius. id tñ eōe hñtes qđ ē psona. Et hoc confirmāt autoritate Aug̃. q̃ i vij. lib. de trini. ait. Tres psonas eiusdem essentie. vel tres psonas vnam essentiā dicimus. Tres aūt psonas ex eadē essentia nō dicimus: quasi aliud ibi sit qđ essentia est. aliud quod psona est. Hac autoritate t pmissis conant asserere in pdictis locutionibus nomen psone essentiaz significare. Sz quid respondebunt ad id qđ ipe Aug⁹. in li. de fide ad Petrū dicit. s. q alius est pat̃ in psona siue psonaliter. alius psonaliter filius. alius psonaliter spūssanct⁹. Quō eñ alius psonaliter pater. alius psonaliter filius. alius psonaliter spūssanctus. si ineſſe psonam omnino conueniūt. id est si psona essentie tñ intelligentiā facit. Ideo nob videtur alit̃ hoc posse dici ꝯgruentius iuxta catholicoruz doctoruz autoritates.

Augusti

Q hoc nomen psona triplíciter in trinitate accipit, et hec est vtilis t catholica doctrina de psona et psonis. e

Sciēduz est igitur

q hoc nomen psona mltiplicē intelligētiaz facit: nō vnā tm. Et vt Hylari⁹ ait in li. iij de trini. Intelligentia dictoruz ex causis est assumēda dicendi. qz nō fmoni res: sed rei fmo subiectus est. Discernētes ḡ dicendi cās huj⁹ nois. s. psona: significatiōz distinguimus dicentes. q hoc nomen. s. persona

Hylarius.

ppale fm sbam dicit. 7 essentiã significat. sicut supra ostendit Aug⁹. cum dicit. Be⁹ est psona. pater est psona. Quadã tñ necessitate (vt supra dixit Aug⁹.) translatũ est h̃ nomen: vt pluraliter diceret tres psone cũ quereret. q̃d tres vel q̃d tria. vbi nõ significat essentiã. i. naturã diuinam que cõis ẽ tribus psonis. sed subsistẽtias vl̃ hypostases fm grecos. Greci quipe (vt supra dixit Aug⁹.) aliter accipiunt substantiã. id ẽ hypostasim. aliter nos. Nos enim substantiam dicim⁹ essentiã siue naturã. Personas aũt dicimus sicut illi dicunt sbas. i. hypostases. Si ergo nos ita accipimus psonas vt illi accipiũt sbas vel hypostases. At illi aliter accipiũt hypostases q̃z nos substantiam. aliter ergo nos accipimus psonas q̃z sbam. Cum g̃ dicimus tres psonas: nõ ibi psone nomine essentiam significam⁹ Quid ergo dicimus? Dicimus q⁹ tres psone sũt id est tres subsistentie. s. tres entes. p q̃ greci dicunt tres hypostases.

Augusti. Quid significet cum dicit tres persone tres subsistẽtie vl̃ tres entes non tres essentie.

Ostendit verba Augustini conuenire huic sententie. f

Et hic sensus adiuuatur ex ꝓbis Aug⁹. ꝑmissis si interi⁹ intelligant.

Quia em̃ pater est psona. i. essentia 7 filius est psona. 7 spiritussanctus psona. Ideo dicunt tres psone. i. tres subsistẽtie tres entes. Non em̃ ꝑnt dici tres sbsistẽtie vl̃ entes: nisi singulus eorũ esset psona. i. essentia. Quia g̃ eis cõe est id qõ ẽ psona. i. essentia. Jõ recte dicunt tres psone. i. subsistentie vel sbsistentes. vt sicut essentia que eis est cõis: vere ac ꝓpe est. ita illi tres vere ac ꝓpe subsistentie vel entes intelligant Ideoq; Aug⁹. causas dictorũ discernens. dicit tres psonas esse vnã eẽtiã vl̃ eiusdẽ essentie. nõ ex eadẽ essentia: ne aliud intelligatur ibi esse psona. aliud eẽtia. Tres em̃ psone. i. subsistentie. vna sunt eẽtia 7 vnius essentie. Nõ aũt sunt vna psona vl̃ vnius psone. licet psona fm sbam̃ dicat aliqñ Nam si hoc diceret: ꝓfusio fieret in personis.

Augusti.

Obiectõi illorũ hic rñdet quanitũt ꝓbare psonas fm eẽtiaz accipi. q⁹ rñdem⁹ querẽtib⁹ quid tres vel quid tria. g

Ad hoc autẽ quod illi dicũt: cũ querit q̃d tres vel q̃d tria. de essentia querit. q⁹ nõ inuenitur q̃d illi tres sint nisi essentia. p h̃ volentes nos inducere: vt noie psone essentiã intelligam⁹: cum rñdemus tres psonas. ita dicim⁹. Indubitabiliter verũ est: q⁹ nõ inuenit vnũ aliq̃d qõ illi tres sint nisi essentia. Anũ em̃ sunt illi tres. i. essentia diuina. Unde veritas ait Ego 7 pater vnum sum⁹. Uerũtñ cũ querit: q̃d tres vel q̃d tria. non de essentia q̃rit̃ur. nec ibi q̃d ad essentiã refert. Sed cũ fides catholica tres esse ꝓfiteret. sicut Johãnes in epla canonica ait. Tres sunt q̃ testimoniũ ꝓhibent in celo. q̃rebat quid illi tres essent. i. an essent tres res. 7 q̃ tres res. 7 quo nomie ille tres res significarent. Et ideo loquendi necessitate inuentũ est h̃ nomen psona ad respondendum. 7 dictuz est tres psone.

Quid tres res et quid vna res hic dicit. h

Nõ autez te mouet q⁹ dixim⁹ tres res. Non em̃ hoc dicẽtes diuersarũ rerũ numeꝝ ponim⁹ i trinitate: fita tres res dicim⁹ vt easdẽ esse vnã quandam summã rem ꝓfiteamur. Un̄ Aug⁹. in j. li. de doc. chri. sic ait. Res q̃bus fruẽduz est nos beatos faciũt. Res g̃ q̃bus fruendum est sunt pater 7 filius 7 spũssanctus. Eademq; trinitas vna quedã summa res est. cõmunisq; fruentibus ea. si tamen res 7 non rerum omniũ causa sit. Non em̃ facile potest inueniri nomen quod tãte excellẽtie conueniat: nisi quod melius dicit trinitas h̃ vnus de⁹. Sicut ergo tres res dicũtur. 7 he sunt vna res. ita tres substãtie dicunt. 7 he sunt vna essentia. Ecce ostensuz est que sit intelligentia hui⁹ nois psona cũ dicimus tres psonas.

Augusti.

Ex quo sensu dicat. alia est psona pris. alia filij. alia spũssancti. i

Nũc inspiciamus vtrũ fm eandẽrõez 7 cãm dicat. alia est psona pris. alia filij. alia spũssancti. Quod vtiq; sane intelligi põt. vt sit sensus talis. Alia est subsistentia vl̃ hypostasis patris alia subsistentia filij. alia subsistentia spiritussancti. Et alia subsistentia pater. alia filius. alia spũssanctus.

Quō hec intelligant. alius in persona pater. alius filius. aliꝰ spiritussanctus. k

Deinde queritur. vtrū ſm eandem rationē accipiat cum dr. Alius eſt pr̄ in pſona. alius in pſona filiꝰ. alius in pſona ſpūſſanctus. ſiue alius pſonaliter pr̄. alius pſonaliter filius. alius pſonaliter ſpūſſanctus? Ad quod dicim⁹ quia ꝛ ſi poſſit eodem modo accipi. ꝓgruentius tamen ex ratione dicti alia variat intelligentia. vt hic pſone nomine ꝓpetas pſone intelligatur. vt ſit ſenſus talis. Aliꝰ eſt in pſona vel pſonaliter pater. i. ꝓprietate ſua pater alius eſt q̄ filius. ꝛ filius ꝓprietate ſua alius q̄ pater. ¶Paternali enīz ꝓpetate diſtinguit hypoſtaſis pr̄is ab hypoſtaſi filij. ꝛ hypoſtaſis filij filiali ꝓpetate diſcernit a pr̄e. ꝛ ſpūſſanctus ab vtroq; ꝓceſſibili ꝓprietate diſtinguit.

Q ſm hūc modū etiā in p̄dictis locutionibꝰ p̄ot accipi. l

Hoc etiaz mō ſane p̄ot accipi pſona in p̄miſſis locutōibꝰ cum dr. Alia eſt pſona pr̄is. alia filij. i. alia eſt ꝓprietas q̄ pr̄ eſt pr̄: alia q̄ filiꝰ eſt filiꝰ. alia q̄ ſpūſſanctus eſt ſpūſſanctꝰ. Jta etiā noīe pſone q̄dā ꝓpetates intelligere volūt cū dicunt tres pſone. ß meliꝰ eſt vt ſb̄ſiſtentias vel hypoſtaſes intelligam⁹ cum dicimus tres pſonas. Ex p̄dictis colligit q nomen pſone in trinitate triplicē tenet ratōez. Eſt em̄ vbi facit intelligentiā eſſentie. ꝛ eſt vbi facit intelligentiā hypoſtaſis. ꝛ eſt vbi facit intelligentiā ꝓpetatis.

Q aliꝗ ß accipit pſona q̄ ſupra. ß ꝓ ꝓpetate accipitur.

Sūmā dictorum colligit.

Autoritatibus ſanctorū oſtendit quod dixit. m

Q aūt ſzm ſubſtātiam dicat ꝛ eſſentiā aliqñ ſignificet. ſupra ex dictis Augl. apte oſtendim⁹. Q vo ꝓ hypoſtaſi atq; ꝓpetate accipiat: ex autoritatibus ſanctorū oſtendi oportet: ne coniectur nr̄is aliq̄d auſi dicere videamur. Be hoc Hiero. in expoſitiōe fidei catholice ad Alipium ꝛ Augl. eōs ita ait. Non ē ꝓrſus aliquis in trinitate gradus nihilq; qđ inferius ſuperiuſue dici poſſit: ſed tota diuinitas ſui pfectione equalis eſt. vt exceptis vocabulis que ꝓprietatem indicāt perſonarum. quicq̄d de vna pſona dicitur: de trib⁹ poſſit digniſſime intelligi. atq; vt cōfutantes Arrium vnam eandemq; trinitatis dicim⁹ eſſe eſſentiā vel ſubſtātiā. ꝛ deū vnum in tribus pſonis fatemur. Jta etiam impietatem Sabellij declinantes: tres perſonas expreſſas ſub ꝓprietate diſtiguim⁹. non ipm̄ ſibi pr̄em. ipm̄ ſibi filiū. ipm̄ ſibi ſpūmſanctum eſſe dicentes. ß aliam patris aliā filij. aliā ſpūſſanctꝰ eſſe pſonā. Non eñ noia tantūmodo: ß etiā noīa ꝓpetates. i. pſonas: vt greci exp̄mūt hypoſtaſes. i. ſubſiſtētias ꝓfitemur. Nec pr̄ filij vl̄ ſpūſſācti pſonā aliqñ excludit. Nec filiꝰ vel ſpūſſanctus pr̄is nomē pſonāq; recipit. ß pat̄ ſem per pr̄. ꝛ filius ſp̄ filiꝰ. ꝛ ſpūſſctūs ſp̄ ſpūſſāctus. Jtaq; ſba vnū ſunt: ß pſonis ac noībus diſtinguunt. Ecce ß apte dicit Hiero. ꝓpetates eſſe pſonas. ꝛ pſonas eſſe ſb̄ſiſtētias. Eñ manifeſtū ſit qđ dixim⁹. ſ. pſone noīe ſignificari ꝛ hypoſtaſim ꝛ ꝓpetatē Joh. etiā Dam̄. pſonas dicit eſſe hypoſtaſes ꝛ eas dicit entes: ita inq̄ens. In deitate vnā naturā ꝓfitemur ꝛ tres hypoſtaſes ſm veritatē entes. i. pſonas. Jo. dam.

Hiero.

Jſta eſt diſtinctio viceſimaquinta. In qua mgr̄ poſtq; egit de nomīb⁹ ſignificātib⁹ vnitatē ꝛ pl̄alitatem in diuinis. incipit agere de quodam noīe qđ horū recipit additionē. ſ. de hoc nomine pſona. Et circa hoc tria facit. Naz ꝑmo oſtendit q̄d ſignificet cum dr tres pſone: vel due pſone. Secūdo q̄d importat ꝑ hoc cū dr. alia pſona pr̄is. alia filij. alia ſpūſſancti. Tertio q̄d denotat cū dr. Alius eſt in pſona pr̄. aliꝰ filiꝰ ꝛc̄. Primū facit a ꝓncipio diſtinctōis uſq; ibi. Hinc incipim⁹. Scōm ab inde uſq; ibi. Deinde q̄rit vtrū. Tertiū vo uſq; ad finez diſtinctōis. In ſp̄ali ſnīa mgr̄i ſtat in trib⁹ ꝓpoſitiōibus. quarū ꝓma ē hec. q hoc nomē pſona q̄ñq; ſtat id ē ſupponit ꝓ eſſentia. Hāc ꝓpoſitiōez mgr̄ inueſtigans q̄rit cū dr pl̄aliter. pr̄ ꝛ filius ꝛ ſpūſſanctus ſunt tres pſone. vel cū dr ſingulariter. Alia eſt pſona pr̄is. alia pſona filij. ꝛ alia pſona ſpūſſancti. q̄d ibi ſignificet nomen pſone. Si em̄ eſſentiā ſignificet. igit̄ variat̄ ſignificatio pſone in ſingulari ꝛ in plurali. qđ videt inuſitatū. Poſtea obijcit ad alterā partem dicendo: q tā in ſingulari q̄ in pl̄ali eſſentiam ſignificet. Q aūt in ſingulari eſſentiā ſignificat: ꝓbat ex his que iam dixerat. Et q in pl̄ali eſſentiam ſignificet: ꝓbat duabus ratōib⁹. Pria eſt. b. Angu. dicētis. Cum dicimus tres pſonas: ſignificamus ullō qđ cōmune eſt patri ꝛ filio ꝛ ſpūſancto. ſed nihil eſt cōmune eis niſi eſſentia. igit̄ nomine pſone pluraliter ſumpto ſignificatur eſſentia. Secūda ratio talis eſt. Quid querit de eſſentialibus interrogantib⁹. quid eſt eſſentia. rñdemus tres pſone. igit̄ hoc nomē pſona in pl̄ali ſignificat eſſentiam. Secūda ꝓpoſitio eſt hec. Hoc nomē pſona capit̄ q̄ñq; ꝑ hypoſtaſi ſiue ſub ſiſtentia. Hanc magiſter ꝓbat ponēdo opinionem propriam di. q licet nomen perſone de ſe ſignificet

substantiã. ñ transfert qñq; ppr penurĩã vocabulorum: ad significandũ suppositũ vel hypostasim. vnꝰ sensus est. ꝑ filius ⁊ spũssanctus sũt tres pſone .i. tres hypostases vel tres subsistentes. Tertia ꝓpositio est, q hoc nomen pſona, multotiẽs supponit' pro ꝓprietate pſonali sub eius differentia. Hanc magister pulchre ꝓbat in textu p autoritates ⁊ exempla. igitur ⁊c.

De ꝓprietatibus pſonarũ. sz prius de hoc noie hypostasis. a

DI. XXVI

Hunc de proprietatibus pſonarũ: ꝗs frequent in hoc tractatu cõmemorauim⁹: aliq̃d loqui nos oportet. Sed pmũ audiamus q̃d de h̃ nomine hypostasis hiero. dicit. Ait em̃ sub hoc noie venenũ latere. sed hoc dicit ſm q hereticiꝰ eo vtebant vt simplices seducerẽt sc̃z p pſona ⁊ p essentia. vt siue diceretur vna tm̃ hypostasis. siue tres. minꝰ pitos ad inconueniẽs deducerent. cũ non erat h̃ nomen ita apud catholicos vulgatuz. nec ita eius significatio determinata vt modo. hiero. Et ideo hiero. dicit hoc nomie non vtendum fore sine distinctione vel expositione tunc. s. qñ cum hereticis contendebat: ita scribẽs de fide catholica ad Damasum papam. Ab arrianoꝝ pſule hypostasion nouellum nomen a me hoie romano exigitur Interrogam⁹: q̃d tres hypostases arbitrẽ tur intelligi? Tres pſonas subsistẽtes aiũt Respondemus nos ita credere. Nõ sufficit eis sensus. Iꝑm momẽ efflagitãt. q? nescio q̃d veneni in syllabis latet. Clamam⁹. Si q̃s tres hypostases. i. tres subsistentes pſonas nõ ꝓfitet: anathema sit. Si q̃s aũt hypostasim vsiã intelligẽs. nõ tribus pſonis vnã hypostasim indicit. alienus a xp̃o est. qui. s. tres hypostases dicens sub nomine pietatis tres naturas conatur asserere. Sufficiat nobis dicere vnam sbam et tres pſonas pfectas equales. taceam⁹ tres hypostases: si placet. Nomen hoc non bone suspitionis est: cum in eodem ꝙbo sensus dissentiũt. Aut si rectum putatis: tres hypostases cum interp̃tationibus suis debere nos dicere non negamus. Sed mihi credite. venenũ sub mele latet. Transfigurat em̃ se angelus sathane in angelũ lucif. Ihis ꝙbis non negat vtendũ esse noie hypostasis. sed hereticos eo ꝓaue vsos ostẽdit cõtra quos cautela opus erat in distinctõe significatiõis. alioq̃n sibi ꝓtradiceret qui supra tres hypostases confitet.

De ꝓprietatibus pſonarum et de nomibus earũ relatiuis. b

Jã de proprietatibus pſonarũ videamus: que etiam notiones siue relationes in scriptura plerũq; dicunt. In illa sancta trinitate: q̃ideo a nob repetit. vt cordi nr̃o tenacius infigatur ait Aug⁹. in li. de fide ad ꝑetrũ. Aliud est genuisse q̃ natum esse. aliud q̃ est ꝓcedere q̃ genuisse vel natum esse. Unde manifestuz est q aliꝰ est pater. alius filius. alius spiritussanct⁹. Et est ꝓprium solius p̃ris: nõ q? non est natus ipe. sed q? vnũ filiũ genuerit. ꝓpriumq; solius filij. non q? ipe nõ genuit. sed q? de patris essentia nat⁹ est. Ihꝰ ꝓprium vo spũssancti. non q? nec natus est ipe nec genuit. sed q? solus de patre filioq; ꝓcedit. Ecce breuiter assignauit tres ꝓprietates trium pſonarum: quarũ vna nõ est alia. Hoc em̃ significauit cum dixit. Aliud est genuisse q̃ natum esse. aliud q̃ procedere. i. alia ꝓprietas siue notio est generatio. ⁊ alia natiuitas. alia ꝓcessio q̃ aliꝰs nominibus dicunt paternitas. filiatio. Ihas ꝓprietates designant nomina pſonaruz. s. pater filius ⁊ spũssanctus: que relatiua sũt ⁊ ad se inuicem dicunt. q? notant relatões q̃ non sunt deo accidentales. sed in ipis pſonis ab eterno sũt immutabilit. vt nõ mõ apellatiões relatiue. sed etiam relatiões siue notiones in rebus ipis. s. in pſonis sint.

Augusti. Quid sit ꝓpriuz patris. Quid sit ꝓpriuz filij. Quid sit ꝓpriũ spũssti.

Hic de nomibus flatuis q̃ notãt ipsas relationes.

q non oia que de deo dicunt ſm substantiã dicunt. quedã eni ſm relationem dicunt. nihil tamen ſm accidens. c

Quocirca sciendũ est: non omne qꝺ ꝺr de deo ꝺr dici ſm substantiã. quia quedam dicunt ſm relatiõez qui non est accidens. quia non est mutabilis. Unde Aug⁹. in. v. lib. de trini. ait. Nihil in deo ſm accidens dicit. q? nihil ei accidit. Nec tamen omne quod dicitur: ſm substantiaz de deo dicitur. In rebus creatis atq; mutabilibus quod non ſm substãtiam dicit: restat vt ſm accidens dicatur. In deo aũt nihil q̃dem ſm accidens dicit quia nihil in eo mutabile est aut amissibile

Augusti.

Nec tñ omne quod dicit fm substantiam dicit. Dicit enim ad aliquid sicut pater ad filium: et filius ad patrem. qđ non est accidens. qz et ille sp est pater. et ille sp est filius. et ita sp. qz sp natus est filius. nec cepit vnqz eē filiꝰ Q si aliquando esse cepisset. aut aliqñ desineret esse filius. fm accidēs diceret. Et qz pater non dicit pater: nisi ex eo q est ei filiꝰ et filius non dicit filius: nisi ex eo q habet patrez. non fm substantiam hec dicuntur: sed ad inuicez ista dicunt. neqz tñ fm accidens. qz et q dicit pater: et q dicitur filiꝰ. et eternū atqz incommutabile est eis. Ecce apte his vbis ostendit q̄dam dici de deo fm sbam. quedam fm relationem. nihil tñ fm accidens. Ostendit etiam ppetas patris esse q habet filiū. et ppietas filij q habet patrem. Jdeoqz cum dixit eternū et incōmutabile esse quod pater dicit et quod filius dicit. ita intelligi voluit. i. ppietas q̄ pater est pr̄. et ppetas qua filius est filius: eterna est et incōmutabil. qz et pr̄ sp pr̄. et filius sp filius. Añ et Hylarius ppetates personarū assignans in. xij. li. de tri. ait. Si sp patri ppium est q sp est pr̄. necesse est sp filio ppriū esse vt sp est filiꝰ. Ubi enim sp pat est: sp et filiꝰ est. q̄ q̄ non sp pr̄ est. non sp genuit. Jtem in eodē. Nato deo: manifestuz est ppum esse quod filius est.

Hylariꝰ ppetates pr̄is et filij determinat.

Quare dicat esse ppriū vnigeniti q est filiꝰ dei. cum etiam homines sint filij dei. d

Hic queritur quomodo dicat ppium nato deo q ē dei filiꝰ vel genitus ex deo. cum etiam homies filij dei dicant et sint. fm illud. Filij excelsi omnes. Et ad Moysen de populo israel dñs ait. Filius meus pmogenitus israel. Sed magna est distantia'. Homines enim filij dei sunt factura: non natiuitatis proprietate. Deus autē filius originis p ppietate filiꝰ est: et veritate natiuitatis: non factura vel adoptione. et illi q̄dem ante sunt q̄z filij dei sunt. Fiunt enim filij: non nascuntur filij dei. Unde Hylarius solum deum natum originis ppietate dei filium ostendēs inter ipsum et homines filios dei euidentissime distinguit in. xij. li. de trini. ita dicens. Uero deo patri q̄ ex deo nascit vere filius est. et nos q̄dem filij dei sumus: sed p facturam. Fuimus enim aliqñ filij iracūdie. sed filij dei p adoptionem effecti sumus potius q̄z nascimur. et qz omne qđ fit anteqz fiat nō fuit. Nos cum filij nō fuissemus: efficimur. Añ enim filij non eramus: sed p gr̄az facti sumꝰ: non nati neqz generati: sed acq̄siti. Acquisiuit enim nos deus sibi. et p hoc dicitur nos genuisse. Genuisse enim deum filios: nūqz cū ppietatis significatione cognoscimꝰ dici. Ex adoptione enim homo factus est filius dei: non ex generatione: neqz ei ppietas ē sed nuncupatio. ac p id non vere filius est. qz nec ppie natus dicit. nec sp fuit filius. Unigenitus aūt deus nec fuit aliqñ non filius. nec fuit aliq̄d añqz filius: nec q̄qz ipse nisi filius. Atqz ita qui semp est filius. nascibilitatis ppietate ac veritate filius eiꝰ est solius q̄ genuit. et ille tñ qui genuit pat ipius est. qz sicut ille filius origine. ita ille pater generatiōe.

Hilarij autoritate confirmat solutōz. Apta distinctio int deuz filiū. et hoīm filios. qz ille natꝰ filiꝰ. hi facti filij.

Q hō dicit filius trinitatis. et trinitas pōt dici pr̄ hoim. e

Homo vero qui filius dei est factura: non tñ pr̄is: ß et filij et spūssancti filiꝰ est. i. totiꝰ trinitatis. et trinitas ipa pater eius dici pōt. Añ Augꝰ. in v. libro de tri. dicit. Non pōt dici trinitas pater: nisi forte translatiue ad creaturaz ppter adoptionē filiorū. Qđ enim scriptū est. Audi isrl. dñs deus tuus deus vnus est. Non vtiqz excepto filio aut spiritusancto oportet intelligi: quē vnū dñm deū nostrū recte dicimꝰ. etiam patrem nr̄m p gratiam suam nos regenerantē. De hoc etiam Hylarius in sexto libro de trini. ait. Omnibus p fidem deus pater est. quibus est pater. per eam fidem Jesum christum dei filiū cōfitemur. Ecce ostensum est quare ppium dicatur esse dei nati q filius est. quia. s. ipe solus natus proprie dicitur. Unde Hylarius in li. iij. de trini. ait. Dñs dicens clarificā filium tuum. non solo nomie contestatus est se esse filium. sed et ppietate. Nos filij dei sumus. sed non tal hic filiꝰ. Hic enim verus et ppius est filius origine: non adoptione. veritate: nō nuncupatione. natiuitate non creatione.

Augusti.

Hylarius.

Q spiritussanctus proprie dicitur donum dei. qz ppietate est donū vt filius natiuitate. et vtroqz modo dicitur relatiue et fm eandem relationem. f

Ita etiaz de ſpũſã-
cto dicendũ eſt qui ꝓpe dicit donũ dei. cũ
tñ z alia plura ſunt dona dei. Sz ſpũſſan-
ctus ita ꝓpetate mutabili z eterna ē onum
eſt. ſicut filius ꝓpetate eſt fili⁹. Eo enim ꝺr
donum quo ſpũſſanct⁹. z vtroq; vtiq; no-
mie relatiue ꝺr. Eadēq; relatiõe ꝺr ſpũſſã-
ctus z donũ. licet ipa relatio nõ appareat i
Augusti. ꝫ noie ſpũſſanct⁹: ſicut in ꝫ nomie donuz.
Añ Aug⁹. in. v. li. de tri. ait. Spũſſctũs q̃
nõ eſt trinitas: ꝫ in trinitate intelligit. ideo
q; ꝓpe ꝺr ſpũſſanct⁹ relatiue ꝺr. cũ z ad pa
trem z ad filiũ refert. qz ſpũſſanct⁹ z pris
Quid ſit ſpi- z filij ſpũs eſt. Sz ipa relatio nõ apparet in
ritusſanctus. ꝫ noie. Apparet aũt cũ ꝺr donũ dei. Bonũ
eñ eſt patris et filij. qz z a pre ꝓcedit z a fi
lio. g ſpũſſanctus ineffabil q̃dam pris filij
q; cõmunio eſt. Et ideo fortaſſe ſic appella-
tur vt iam dixim⁹. nec iterare piget. qz pri
z filio põt eadem appellatio cõuenire. Naz
hoc ipe ꝓprie ꝺr: qꝺ illi cõit. Quia etiam
pr ſpũs. z filius ſpũs. z pr ſanct⁹. z fili⁹ ſã-
ctus. Ut g ex noie qꝺ vtriq; conuenit vtri
uſq; cõmunio ſignificet. vocat donũ am-
borum ſpũſſanctus. Ecce habes ꝝre ſpiri
tuſſanctus ꝓprie dicat donũ. z q relatiue
ꝺr. ſiue donũ. ſiue ſpũſſanct⁹. Et q nomen
ſibi ꝓpriũ teuet: qꝺ cõiter pri z filio ꝙueit:
ſed diuiſim. Et eſt ſciendũ qz cũ pr vl fili⁹
dicit ſpũs ſiue ſanctus neutrũ relatiue ꝺr.
ſed ꝫm ſubam.

An pr vel filius vel trinitas ipſa poſſit dici ſpũſſanctus. g

Hic queri põt vtz
pat vel filius: vel etiam ipa trinitas poſſit
Augusti. dici ſpũſſanctus. ſicut diſiunctim ꝺr z ſpiri
tus z ſanctus. De hoc Aug⁹. in. v. lib. de
tri. ſic ait. Trinitas nullo mõ põt dici fili⁹.
ſpũs ꝙo ſanctus põt q̃dem vniuerſaliter di-
ci ꝫm id qꝺ ſcriptũ eſt. Añ deus ſpũs eſt.
Itaq; pater z fili⁹ z ſpũſſanctus. quoniaz
vnus de⁹ eſt. z vtiq; de⁹ ſanct⁹ eſt põt ap-
pellari trinitas z ſpũſſanctuſ. Sed tñ tunc
ſpũſſanct⁹ relatiue nõ dicet: ꝫ ꝫm eſſentiaz
qz ꝓprie ſpũſſanct⁹ q̃ nõ eſt trinitas: ſed in
trinitate dicit relatiue.

Quidã putãt ſpũmſanctũ nõ dici relatiue ad prem et filiũ. quia nõ viciſſim reſpondent ſibi vocabula ſed falſo. h

Quidam tamẽ pu
tant ſpũmſanctũ vl donũ non dici relatiue
ad pr̃em vel ad filiũ. Si eñ inq̃unt ꝫ relati
ue ad ſe dicũt: ſuis inuicem ſibi reſpondẽt
vocabulis. vt ſicut dicit pater filij pater. z
filius patris filius. ita dicat pater ſpũſſan
cti vel doni pater. z ſpũſſanctus vel donũ
patris ſpũs vel donũ. Sed non ita ē in om
nibus relatiuis. Non eñ omnia q̃ relatiue
dicunt: ſuis ad ſe inuicem reſpondent vo- Augusti.
cabulis. Unde Auguſtinus horũ elidens
opinionem in q̃nto libro de trinitate. Non
te moueat inquit quoniã diximus ſpiritũ-
ſanctum non ipam trinitatẽ: ſed eum qui ẽ
in trinitate relatiue dici. licet non ei reſpon
deat viciſſim vocabulũ eius ad quẽ refer-
tur. Dicimus eñ ſpũmſanctum patris: ſed
non viciſſim dicimus patrez ſpũſſancti: ne
filius eius intelligat ſpũſſanctus. Item di
cimus ſpũmſanctum filij. ſed nõ dicimus fi
liũ ſpũſſancti. ne pr̃ eius intelligat ſpũſſan-
ctus. In multis eñ relatiuis hoc ꝙtingit:
vt non inueniat vocabulum quo ſibi viciſ
ſim reſpondeant. Cum ergo dicim⁹ donuz
patris z filij. non q̃dem poſſum⁹ dicere pa-
trem doni aut filium doni. Sed vt hec vi-
ciſſim reſpõdeant: dicim⁹ donũ donatoris
z donatorẽ doni. qz hic potuit inueniri vſi
tatum vocabulũ. illic nõ potuit. Bonuz g
donatoris: z donator doni cũ dicimus: re-
latiue v:rũq; ad inuicem dicim⁹. donator
tñ non fuit deus niſi ex tpe. cum ſpũſſanct⁹
ſit donum etiam ab eterno.

Iſta eſt diſtinctio viceſima ſexta.

In qua magiſter pacto tractatu de diuinis nominibus: incipit agere de ꝓprietatibus ipaꝝ ꝑſonarum: a quibus nomina imponunt. Circa quod tria facit. Nam ꝓmo oſtendit ꝓpoſitum. ſ. que ſit illa ꝓprietas. Secundo mouet queſtionem quandaz circa dicta z ſoluit eam. Tertio ꝓponit aliam queſtionem quam diſcutit. Primũ facit a ꝑncipio diſtinctõis vſq; ibi. Hic queritur quomodo. Secundũ ab inde vſq; ibi. Hic queri poteſt. Tertiũ ꝯo ab inde vſq; ad finem diſtinctiõis. In ſpẽali ſententia mgri ſtat i tribus ꝓpoſitionibus. quarum ꝓma eſt hec. Nomina ꝓprietates ꝑſonales ſignificantia nũq; accidentaliter: ſed tm relatiue ꝓdicantur. Huiuſmodi ꝯo noĩa ſunt paternitas. filiatio. ꝓceſſio. genuiſſe. natum eſſe: generatio. natiuitas. pater. filius z ſpũſſanct⁹. z huiuſmodi. Hanc ꝓpoſitionem magiſter ꝓbans ꝓmittit ꝓmo q; hoc nomen hypoſtaſis in ꝓmitiua ecleſia a catholicis illibenter in vſum de diuinis aſſumebatur. non quia diuinis non conueniebat. ſed qz ſumptum ꝑ ſuppoſito ſubſiſtente in natura diuina optime congruit. ſed eo quia heretici aburebantur: ſumentes ipſum pro eſſentia. z ſic ſimplices ꝑ ipſum decipiebãt. Secundo ſubdit que ſint ꝓprietates perſonales de quibus vult agere dicens. q; qz non eſt ꝓprietas patris inq̃tum pater q; ipe non ſit na

aus. sed certe q generat. Et ꝓprietas filij est nō q non generet. sed certe q sit generatus vel genitus. Et ꝓprietas spūssancti est nō q ipe sit natus vel q generat. sed q a pre z filio ꝓcedat. Ad ꝑ ꝓpetas psonalis patris est generare. filij generari. spiritus sancti ꝓcedere vel spirari. De autem ꝓprietates sunt relationes quedam: quibus psone ad se inuicem relate distinguunt. z illis nominibus nominant pternitas. filiatio. spiratio. z nomina psonaruz. sicut pater z filius z spūssanctus a seipis sumuntur. Tertio ondendo nomen dicatiois horū noim: subiūgit probationem ꝓpositiois dicte dicens. q hmōi tm relatiue z nō accidentalit dicunt. eo q sp ad aliqd eterne z incōmutabiliter dicunt. Et hoc pbat mgr autoritate beati Augustini que habet. iij. c. hui⁹ distinctionis. Secunda ꝓpositio est hec. Sola secunda psona in deitate ꝓprie dicit filius dei. z tertia ꝓprie dicitur donum dei. Hanc propositionem magister insinuans in textu querit. Quomō hoc sit verū q esse filium dei solum sit ꝓprium secunde in deitate persone: cum tm scpius inueniat in scriptura q homes nominent filij dei. Ad quod rndet mgr. q licet inueniatur scriptū q homines sunt filij dei. hoc tm nō est nisi p gratiam vel p gratuitam adoptionē. z nō p generationem naturalē. vt homies sunt filij solum pertpalem factionē: non p generationē. sicut est secūda psona in deitate. Et est etiam alia differētia. Nā cuz dicit q homo sit filius dei. ibi ly deus non supponit solū p psona patris. Sitr dicit de spūsancto. q esse donū sit spūssancti ꝓprium. qz licet multa sint dei dona. nulli tm illoz̄ conuenit esse donū eternū. sicut spirituisancto bn cōuenit: q̄ est donū dei eterna ꝓcessione: sicut filius dei eterna generatiōe. z sicut filius p generationē refert ad ꝑrem. ita spūssanct⁹ p ꝓcessionem refert scu relatiue dr ad ꝑrem z filiū. que q̄dem relatio licet non appareat apte in hoc nomīe. s. spūssctūs. manifeste tm apparet in hoc noie donum. Tertia ꝓpositio est hec. Quāuis hoc nomen. s. spiritussanctus tertie psone diuine spēalit̄ approꝑatur eo tm omēs tres psone qñq; cōmuniter nominātur. Hanc ꝓpositionem pbans magister querit. Utruz sicut q̄libet psonarum pōt dici spūssanct⁹. an etiam ita tota trinitas pōt dici spūssanctus? Et respondet ad hoc autoritate. b. Augu. dicētis. q tam pater q̄ filius q̄ etiā tota trinitas posset dici spūssanct⁹. cum q̄libet illarū sit spūs z sanctus. z etiam tota trinitas sit spūs z sancta. Sed qñ aut pat aut filius aut tota trinitas dicit spūssanctus. tunc spūssanct⁹ nō est nomen ꝓprium psonale neq; relatiuum. Pro quo notādum q spūs pōt accipi dupliciter. Uno mō ꝓut dicit a spiritualitate. z tunc dicit essentialiter. z conuenit cuilibet psone: z etiam trinitati. Alio mō vt dicitur a spiratione. z tunc dicit relatiue. z conuenit solum tertie psone. Similiter ly spūssanctus potest accipi p duabus distinctionibus distinctis. z tunc cōuenit tam patri q̄ filio z spūsancto. z etiam toti trinitati. Uel potest accipi pro vna sola dictione. z sic conuenit soli tertie persone in trinitate. Ultimo magister excludit errorem quoꝛūdam dicentium q isti termini spūssanctus z donum non sunt nomina psonalia tertiam psonam in diuinis significantia. eo q non dicerentur relatiue ad hos terminos. s. pater z filius. Quod pbant per hoc. qz non potest dici. pater est spūssancti pater. z similit̄ non potest dici. filius est spiritussancti filius. qz alꝰ sequeret spūmsanctū filium genuisse. qd falsum est. Magister respondet nō obstante q pater z spūssanctus seu donū sibi inuicem non respondent vocabul. nihilominus dicunt relatiue. qz in his oportet magis accipe voc abula sm sensuz relationis q̄ sm sonum vocis. vt sic dicat. Spūssanctus est spiratoris spūssanctus. z donuz est datoris donū. sicut etiā dicit in creatis. Caput est capitis caput. z ala alati ala. igit̄ z̄.

An easdē ꝓprietates assignet Augustin⁹ et Hylarius. et an iste sint que dicunt paternitas et filiatio z ꝓcessio. a

Hic queri pōt. Utrum ꝓprietates quas Hylarius supra assignauit. s. q pater semp est pat. z filius semp est filius: sint ille eedem ꝓprietates quas Augustinus superius distinxit dicens ꝓprium esse patris q genuit filium. z ꝓprium filij q genit⁹ est a patre. z spūssancti q ab vtroq; procedit. Ac deinde vtrum z iste sint ille que dicuntur paternitas. filiatio. processio? Uidetur q non sint eedem ꝓprietates quas posuit Hylarius. z ille quas ponit Augusti. Si eñ eedem sunt. idem est ergo ꝑri ee patrem: z genuisse filium. quod vtiq; quidaz concedunt. Si autem hoc est. cui ergo conuenit vt sit pater: ei conuenit genuisse filiū. Natura ergo diuina si pater ē genuit filiū. Si vo non genuit: pater non est. Sz quis audeat dicere. aut q ipa genuit filium. aut q ipa pater non sit. Si autem ipa pater est nec filium genuit. Non est ergo idem dicere aliquid esse patrem z gignere filium. Et ita non videtur vna eademq; esse ꝓprietas.

DI. XX VII

Qz nō videntur eedē ꝓprietates q̄s ponit Hylarius z aug⁹.

Rñsio vbi ostendit easdem esse ꝓprietates. b

Ad quod sine preiudicio aliorū dicimus. q easdē ꝓpetates notauit vterq; licet diuersis vbis. Ad ēm Hylarius ait ita intelligi debet. Proprius patris est q semp pater est. id est ꝓprietas patris est qua semp pater est. Semp vero pater est. qz semp genuit filiū. Ita z ꝓprium filij est q semp filius est. i. ꝓprietas filij est qua sp filius est. Filius vo semp est. quia semp genitus est. Ergo ꝓprietas qua pat pater est. est quia semp genuit. Et hec eadem dicit paternitas vel generatio. Et ꝓprietas qua filius semp est filius. qz semp genitus est a patre. z hec eadem dicit filiatio vel genitura. vel natiuitas. vel origo. vel nascibilitas. Sic z ꝓprietas qua spiri-

Quō sint intelligēda ꝓdicta vba Hylarij.

tuſſanctus eſt ſpũſſanctus vel donum eſt. q; ꝓcedit ab vtroq;. ⁊ hec eadem dicit̃ ꝓceſſio. In ꝓmiſſis ĝ locutionib⁹ eedẽ ſignificate ſunt ꝓꝛietates.

Quõ non eſt omnino idem dicere eſſe ꝑrem et genuiſſe vel hr̃e filiuz ita ⁊ de aliis. c

Nec tamen videt̃ nobis omnino eſſe idem dicere aliquid eſſe ꝑrem ⁊ genuiſſe filiũ. vel aliq̃d eſſe filiuz: ⁊ habere ꝑrem. vel eſſe ſpũmſanctũ ⁊ ꝓcedere ab vtroq;. alioq̃n pater non eſſet nomen hypoſtaſis. i. ꝓſone: ſed ꝓꝛietatis tm̃. ſimilit̃ filius ⁊ ſpũſſanctus. Et ita non per tria nomia ſignificarent̃ tres ꝓſone. Ideo q; dicimus: q; patris nomẽ non tm̃ relationem notat: ſed etiã hypoſtaſim. i. ſubſiſtentiam ſignificat. ita ⁊ filius ⁊ ſpiritusſanct⁹.

Relationuz ẋo vocabula. ſ. paternitas filiatio. ꝓceſſio. vel gignere vel gigni. ꝓcedere. ipas tm̃ relationes: nõ hypoſtaſes ſignificant. ſiue habere filium: ⁊ hr̃e patrẽ. vt verbi gratia. Cum dicimus. deus ẽ pater. nomine patris ⁊ relationem notamus. ⁊ diuinam hypoſtaſim ſignificam⁹. vt ſit ẽ telligentia talis. Deus vel diuina eſſentia eſt pater. id eſt ille qui genuit. id eſt hypoſtaſis que habet filium. Sil̃r deus ẽ filius. id eſt hypoſtaſis genita vel habẽs patrez. Ita etiam deus eſt ſpũſſanctus. i. hypoſtaſis ꝓcedens ab vtroq;. ſiue ille qui ꝓcedit.

Cum ẋo nomina relationũ ponimus i ꝓdicatis: notiones ipas tm̃ ſignificamus. non hypoſtaſes. vt cum dicimus. deus genuit. i. habet filium. ⁊ deus genitus eſt. id eſt habet ꝑrem. Et tunc oportet intelligi i ſubiectis hypoſtaſes tm̃. nõ eſſentiã que illis ꝓꝛietatibus determinant̃.

Q; ꝓꝛietates determinant hypoſtaſes, non ſubſtantiam, id eſt naturam. d

Ille enim ꝓꝛietates ſingule ſingul̃ ꝓꝛie conueniũt per ſe. nis. ⁊ p eas perſone determinant̃: ⁊ a ſe inuicem differunt: ſed a ſe non ſecedũt. Ait Johannes Damaſcenus. Non differunt ab inuicem hypoſtaſes ſm̃ ſubſtantiã: ſed ſm̃ characteriſtica idiomata. id ẽ determinatiuas ꝓꝛietates. Characteriſtica ẋo. i. determinatiua ſunt hypoſtaſeon. ⁊ non nature. etem̃ hypoſtaſes determinant. Item eſſe quidem intemporaliter ⁊ eternalit̃ dicimus diuinam verbi hypoſtaſim ſimplicẽ: omnia habentem que habet pater. vt eius homouſion. id eſt conſubſtantialem: natiuitatis modo ⁊ habitudine a paternali hypoſtaſi differentem. nunq; ẋo a paternali hypoſtaſi ſecedentem. Idem apertius exꝑmens ꝓſonales ꝓꝛietates in eodem ait. Differentiam hypoſtaſeon. id eſt ꝓſonarũ in tribus ꝓꝛietatibus. id eſt paternali et filiali ⁊ ꝓceſſibili recognoſcimus. Inſeceſſibiles autem ipas hypoſtaſes ⁊ indiſtabiles inuicem. ⁊ vnitas quidem inconfuſibiliter. Tres em̃ ſunt ⁊ ſi vnite. diuiſas autẽ indiſtanter. Eteni ſingula ꝓfecta eſt hypoſtaſis. ⁊ ꝓꝛiam ꝓꝛietatẽ. ſ. exiſtentie modum ꝓꝛium poſſidet. ſed vnite ſunt ſbſtãtia. ⁊ non diſtant neq; ſecedunt a paternali hypoſtaſi. Ecce hic habes diſtinctas tres illas ꝓꝛietates: que ſupꝛa diuerſis ſignificate ſunt modis.

Q; ſunt alia noĩa ꝓſonarũ eaſdẽ ꝓꝛietates notãtia. ſ. genitus. genitoꝛ. verbum. imago. e

Hic non eſt ꝓꝛetermittendũ: q; ſicut pr̃ ⁊ filij⁹ ⁊ ſpũſſanct⁹ nomina ꝓſonarũ ſunt. ⁊ ꝓꝛietates perſonales deſignãt. ita etiã ſunt ⁊ alia nomia perſonarũ. i. que ipas ꝓſonas ſignificãt. ⁊ earum ꝓꝛietates denotant. ⁊ eaſdem quas ⁊ noĩa ꝓdicta. Unde ⁊ relatiue dicũtur. ſ. genitoꝛ. genitus. verbum. imago. Ait Auguſti. in. v. li. de trini. ait. Uidendũ eſt inquit hoc ſignificari cum dicit̃ ingenit⁹. q; ſignificat̃ cum dicit̃ filius. Ideo em̃ filius quia genitus. ⁊ quia filius vtiq; genitus. Sicut aũt filius ad patrem: ſic genitus ad genitoꝛem refertur. ⁊ ſicut pater ad filium: ita genitoꝛ ad genitum. Idem in ſexto lib̃. de trinitate. Uerbum quidem ſolus filius accipitur. non ſimul pater ⁊ filius tãq; ambo ſint vnum verbum. Sic enim ẋbum dicitur quomodo imago. non autez pater ⁊ filius ſimul ambo imago. ſed filius ſolus eſt imago patris: quemadmodũ et filius. Idem in. vij. libꝛo de trinitate. Uerbũ ſm̃ q; ſapientia eſt ⁊ eſſentia. hoc eſt quod pater. ſm̃ q; verbum: non hoc eſt quod pat̃. quia verbum non eſt pater. ⁊ verbum relatiue dicitur: ſicut filius. Item in eodem:

Hic diſtinguũtur ꝓꝑietates apte.

Auguſti.

De noĩe ẋbi ⁊ imaginis.

aio.hō est.sic ſm ſubam nego cū dico non hō est.At si tantū valet quod dicit genit⁹. q̄tum valet quod dicit filius.Tantūdem ḡ valet quod dicit nongenitus.q̄tum valet quod dicit non filius. Relatiue aūt negamus dicendo nongenitus. Ingenitus porro quid est:nisi nongenitus. Non ḡ recedit a relatiuo p̄dicamento cum ingenit⁹ dicit.Sicut enim genitus non ad se dicit: sed q̄ ex genitore sit.ita cum dicit ingenit⁹ non ad se dicit:sed q̄ ex genitore nō sit ostēditur.Utrūq̄ tamē relatiue dicit. Quod aūt relatiue ꝓnunciat: non indicat substātiam.Quāuis ergo diuersum sit genitus ⁊ ingenitus.tñ non indicat diuersam substātiam.qz sicut filius ad patrem.⁊ nonfilius ad nonpatrem refertur. ita genitus ad genitorem.⁊ nongenitus ad nongenitorez referat:necesse est.Ecce euidenter ostēdit q̄ ingenitus relatiue dicit.⁊ de solo p̄e accipitur.Alia q̄ notio est qua dicitur ingenitus.alia qua pater. Atq̄ tantū valet cum dicit ingenitus:q̄tum nongenitus vel nō filius.

Nota q̄ oīne igenituz ē nō genitū. ſz nō ecōuerſo.

An sicut solus pater dicit ingenitus dici debeat nongenitus ✣ vel nonfilius. b

Ideo solet queri ✣

vtrum sicut solus pater dicitur ingenitus: ita ipe solus debeat dici nongenitus: vel nonfilius. vt nec etiam spūssanctus possit dici nonfilius vel nongenitus? Quibusdam videtur q̄ pater solus debeat dici nō genitus vel nonfilius. Spiritus ꝙo sctūs sicut non dicitur ingenitus.ita inq̄unt non est dicendus nongenitus vel nonfili⁹. Debet quidem dici ⁊ credi spūssanctus non esse genitus vel non esse filius. sed non debet dici esse nongenitus vel nonfiliuſ. Alijs autem videtur q̄ cum spiritussanctus non possit dici ingenitus. potest tamen dici nō genitus vel non filius.Q̄ autem Augustinus supra ait: tantum valere cum dicitur ingenitus quantum cum dicitur nongenitus vel nonfilius:ethymologiam nominis ostendendo cum hoc dixisse dicunt. nō ratione p̄dicatiōnis.

Opinio quorundam.

Aliorum opinio.

Que sit proprietas ſm quaz dicit pater ingenitus. c

Si autem vis scire que sit ꝓprietas ſm quam dicit pater ingenitus.audi Hylarium ipſam vocantem innascibilitatem in.iiij.lib. de trinitate ita aientem. Est vnus ab vno scz ab ingenito genitus. proprietate videlicz in vnoquoq̄ et originis et innascibilitatis.Significata ergo in scripturis personarum intelligētia et distinctio innascibilitatis natiuitatisq̄ (sensu) solitarius deus non est opinandus.Discretō ergo vel distinctio personarum in scripturis posita est.in nullo aūt nature distinctio. Hylarius.

Arriani nitebātur ꝓbare alterius substātie p̄rem.alterius filiū.qz ille igenit⁹.iste genit⁹.quib⁹ rndēs Ambrosi⁹ dixit se hoc nomē i scripturis non legisse diuinis. d

Illud etiam tacerī

nō oportet.q̄ arriani ex eo ꝓbare nitebantur alterius substantie esse patrez.alterius filiū.quia ille ingenitus.⁊ iste genit⁹ dicit cum diuersum sit esse ingenituz ⁊ esse genitum. Unde Ambro.eorum q̄stioni respondēs:dicit se i diuinis scripturis hoc nomē scz ingenitus nō legisse.ita inquiēs in.iiij. lib. de spūsancto. Cum dudum audierint quidam dicentibus nobis filium dei ḡ generatus est patri q̄ ni genauit inequalez esse nō posse.q̄uis ille generatus sit.iste genauit. quia generatio est nature.aduersus quidē illam questionem vocē sibi arbitrātur accluſaz .sed in tergiuersatōne damnabili i eodē loco vestigium vertūt vt putēt mutatōnē fieri questionis mutatōe sermonis dicentes.Quomodo possūt esse ingenitus ⁊ genitus vnius nature atq̄ sube Ergo vt respondeam mihi ꝓpositeq̄stioni:primo oīm in diuinis scripturis ingenitus nusq̄ iuenio.nō legi.nō audiui. Cui⁹ ḡ mutabilitatis sūt hoies hmōi. vt nos dicātea vsurpare q̄ nō sūt scꝑta.cuz ea q̄ sunt scripta dicamus.⁊ ipsi obijciāt q̄ scriptū non sit. Nonne ipsi sibi aduersantur.⁊ autoritatem calumnie sue derogant. Attēde lector q̄m hoc nomine ingenitus nolebat vti Ambrosi⁹ ꝓpter hereticos. Ita ⁊ nos subticere q̄dā oportet ꝓpter calumniantiū insidias:q̄ catholicis ac pijs lectoribus secure credi possunt. Sunt etem quedā que Ambro.

nō tante sunt religionis ⁊ autoritatl. vt eis nos oporteat sp̄ ꝓfitendo ac recipiēdo īseruire. verū silentio aliqñ p̄teriri queūt. nec illius tñ sunt puersitatis. ꝗn cū opportunuz fuerit: eis vti liberū habeamus.

An diuersum sit esse patrem et esse filium. e

Preterea queri so

let cū supra dictū sit. qz aliō est dicere ingenitū. aliud p̄rem. Et ꝙ diūsum sit genit⁹ et ingenit⁹: vtrū sit diuersum sit esse p̄rem et esse filium: an idem? Ad qō dicim⁹ qz ex eodem sensu quo dicit diuersum genitus ⁊ ingenit⁹: ⁊ quo dz non esse idem dicere genitū ⁊ ingenitū. ꝓpōt dici non esse idē: ꝟ diuersum esse p̄rez ⁊ esse filiū. vt esse spūsanctum. qz non ea notiōe p̄ est p̄ q̄ filius est filius. vel qua spūssanctus est spūssanctus Jdeoq; ex hoc sensu ꝓcedim⁹ ꝙ aliō est eē p̄rem. ⁊ aliud est esse filiū. qz alia notio est qua p̄ est pat. alia q̄ filius est fili⁹. Sed si transponas vt dicas. aliud ē p̄rem eē. aliō filiū esse. variat intelligētia. ⁊ ideo non cōcedit. Est em̄ sensus tal. ac si dicat. aliud est quo p̄ non q̄dem p̄. sed est. aliud quo filius est. non q̄dem filius: sed est. qō penitus falsum est. Eo em̄ pater est quo p̄ deus est. i. p essentiam vel naturam. Ac filius eo deus est quo pater deus est. Eo ergo fili⁹ est quo pater est. Et ita idem est p̄rem esse ⁊ filiū esse: sed nō est idem esse p̄rem ⁊ esse filiū. Añ Aug⁹. in. v. li. de tri. ait. Quāuis diūsum sit esse p̄rem ⁊ esse filiū. nō est tñ diuersa sba. quia non hoc ſm sbam dicitur: ſ ſm relatiuū. quod tñ relatiuū nō est accidens. qz non est mutabile. Ecce diuersum esse dicit esse p̄rez ⁊ esse filiū. qō iuxta rōez p̄dictam accipi oportet. qz. s. alia notio est qua est p̄. alia qua est filius. Non em̄ ſm essentiam p̄ dicit pater. vel filius filius: ſ ſm relationem.

Augusti.

Qualiť intelligēda sint p̄missa verba Augustini

Augusti.

Quō dicat sapientia genita vl nata. an ſm relationez an ſm substātiam. f

Sciendum quoqz

est: ꝙ sicut solus filius dz verbum vel imago. ita etiam ipe solus dicit sapientia nata vel genita. Et ideo quer̄ vtrum hoc relatiue dicat. ⁊ si relatiue dicit. an ſm eādez relationem qua dicitur verbum ⁊ imago? De hoc Aug⁹. in. vij. li. de trinita. ita ait. Jd dici accipiamus cum dicit verbuz: ac si dicatur nata sapientia: vt sit filius ⁊ imago. Et hec duo cum dicunt. i. nata sapientia: in vno eoz̄. eo ꝙ est nata ⁊ ꝟbū ⁊ imago ⁊ filius intelligat. Et in his omnib⁹ nominib⁹ non ostendat essentia. quia relatiue dicunt. At in altero qō est sapia: etiam essentia demonstret. quoniā ⁊ ad se dicit. seipa em̄ est sapiens. Et hoc est ei⁹ esse qō sapere. Unde pater ⁊ filius simul vna sapientia: quia vna essentia. Cauelectoz q̄liter hoc intelligas quod hic dicit Augustinus. Videt em̄ dicere ꝙ cum dicit nata sapientia: ibi sapientia essentiam significet. ⁊ nata relationez notet. Qō si ita est cogimur dicere essentiam diuinā esse natam: quod sapioribus repugnat. Sed ad ꝟ dicimus: ꝙ in altero. i. in eo ꝙ nata est. eadem notio intelligat: que notat cum dicit ꝟbum ⁊ imago. In altero ꝟo. s. sapientia demonstrat essentia. id est demonstrat ꝙ filius sit essentia. quia sapientia ſm essētiam dicit. Et ideo cum dicit nata sapientia: intelligat ꝙ ipe qui natus est: essentia est. ibi tñ sapientia non ꝓ essentia: sed ꝓ hypostasi facit intelligentiā. vt sicut quando dicit verbuz vel filius: intelligit hypostasis cum sua ꝓpetate. Jtem cum dicitur nata sapientia: idem intelligit. id est genita hypostasis. Jdeo vigilanter ait idem esse intelligendum cū dicit verbū. ⁊ cum dicitur nata sapientia. i. eadem relatio: eadez ꝙ hypostasis cui inest illa ꝓpetas. Et ex ꝟ adiuuat illud quod supius diximus. s. cum dicit p̄ vel filius vel spūssanctus. nō tñ ille ꝓpetates significant cum dz paternitas filiatio. sed etiam hypostasis cū suis ꝓprietatibus.

Quō dicat sapia genita vel nata ⁊ an ſm relationē an ſm subaz

¶ imago aliquando dicitur ſm essentiam. g

Illud etiaz scīri o

portet: qz cū supra dictū sit imaginē relatiue dici de filio: sicut ꝟbum vel filius. interdum tñ repitur ſm substantiā dici. Unde Aug⁹. in li. de fide ad ꝓpetrū dicit ꝙ vna ē sancte trinitatis essentialiť diuitas et imago: ad quam factus est homo. Hyla. etiaz in. v. libro de trinitate ait. Homo fit ad cō-

Augusti.

Hylarius.

munē imaginez. Nomē nō discrepat. natura non differt. Una est eī ad quā hō creatus est spēs. Ex his ꝟbis ostendit ꝙ imago aliqñ essentie intelligentiā facit. ⁊ tunc ad se dicit ⁊ non relatiue.

Ista ē distinctio vicesimaoctaua

In qua mgr̄ postq̄ actū est de ꝑsonatibus psonalibus: incipit agere de ꝑpietatibus nō psonalibus. Et tria circa hoc facit. Primo ostendit quō se habeat hoc nomen ingenitus ad alias notiones. Secundo subdit quomō ista duo se habeant ad inuicem .s. patrem esse ⁊ filiū esse. Tertio ostendit quō hoc nomen imago quandoq̄ tenetur essentialiter. quandoq̄ psonaliter. Primū facit a ꝓncipio huius distinctionis vsq̄ ibi. Preterea queri solet. Secundū ab inde vsq̄ ibi. Illud etiā tacere non oportet. Tertiū ab inde vsq̄ ad finem distinctionis. Et tm̄ de sn̄ia mgr̄i in hac distinctione in generali. In spēali sentētia mgr̄i stat in tribus ꝓpositionibus. quarum ꝓma est hec. Ingenitus est notio solius patris. alia tamen a paternitate qua pater refertur ad filium. Hanc ꝓpositionem ꝓbans ꝓponit. ꝙ ꝑter tres ꝑpietetes personales .s. paternitatē. filiationē ⁊ ꝓcessionez. sunt alie ꝑpetates alijs noiate nomib⁹. de quorū numero est hoc nomen ingenitus quod spectat ad patrē. ⁊ importat aliam ꝑpietatē q̄ hoc nomen patrinitas. quod ꝓbat̄ p hoc. q̄ esse ingenitū non est de ratōe patris. eo ꝙ aliquis potest esse pater absq̄ hoc ꝙ sit ingenitus. q̄ multi geniti genuerunt. Scōa ꝓpositio est hec. Idem est p̄rem esse qō ⁊ filiū esse. q̄uis esse p̄rem ⁊ esse filiū careant idemptitate. i. non sunt idem. Quod ꝓbat p hoc ꝙ sensus ꝓpositiōis .s. patrem esse sit idem quod filium esse est iste. i. idem est quo pater est. ⁊ id quo filius est. quia .s. vna diuina essentia est id quo vterq̄ ipōr est. ⁊ iste sensus ē verus. Scd termīs transpositis sic dicēdo. Esse p̄rem est idem qō esse filium. tūc sensus est, Eadem est proprietas qua pater est pater. ⁊ qua filius est filius. et iste sensus est falsus. q̄ paternitate pater est pater. ⁊ filius filiatione est filius. Tertia ꝓpositio est hec. Hoc nomen imago relatiue dicit̄ de solo filio. sed essentialiter de tota trinitate. Quam ꝓbat mgr̄ quo ad secundam eius ptem sic. Imago qñq̄ essentialit̄ accipit̄. vt qñ accipit̄ p ipō exemplari natur̄e diuīe: ad cuius imaginem factus est homo. ⁊ hoc ꝓbatur auctoritate Augustini ⁊ Hylarij quo ad ꝑmā ptem sententia probata fuit. Et hec est sententia mgr̄i in spēciali.

Be ꝓncipio qō relatiue dr̄. et multiplicem notat relationem. a

DI. XX IX.

Et preterea aliud nomen multiplicem notans relationem .s. principiū. Dicit̄ em̄ ꝓncipium semp ad aliquid. ⁊ dicit̄ pater ꝓncipium. ⁊ fili⁹ ꝓncipium. ⁊ spūsanctus ꝓncipium. sed differenter. Nam pater dicit̄ ꝓncipiū ad filium ⁊ ad spūmsanctum. Unde Aug⁹. in .iiij. libro de trini. ait. Pater est ꝓncipium totiꝰ diuinitatis. vel si melius dicitur deitatis. q̄ ipē a nullo est. Non em̄ habet de quo sit vel de quo procedat. sed ab eo ⁊ filius ē genitus. et spūssanctus procedit. Non ḡ dicitur ꝓncipium totius deitatis. ꝙ vel sui vel diuine essentie ꝓncipium sit. sed quia principium est filij ⁊ spiritussancti. in q̄bus singulis tota diuinitas est. Filius ad spiritumsanctum dicit̄ ꝓncipium. Spirit⁹ ꝟo sanctus non dicit̄ ꝓncipium: nisi ad creaturas. ad quas pater etiam dicit̄ ꝓncipium ⁊ filius ⁊ trinitas ipa simul. ⁊ singula personarum ꝓncipium dicit̄ creaturarū. Pater ergo ꝓncipium est sine ꝓncipio. Filius ꝓncipium de ꝓncipio. Spiritussanctus ꝓncipium de vtroq̄. i. de p̄re ⁊ filio.

Quō pr̄ ꝓncipiū totiꝰ diuinitatis dicit̄.

Quō filius ⁊ ad q̄d dicat̄ ꝓncipium. et spūssanctus ⁊ etiā trinitas.

Q ab eterno pater est principiū et filius. sed spūssanctus nō. immo cepit esse principiū. b

Et pater ab eterno principium est filij. ⁊ pat̄ ⁊ filius p̄cipiuꝫ spiritussancti. quia filius est a patre. ⁊ spiritussanctus ab vtroq̄. Spūs ꝟo sanctus non ab eterno principium est. sed esse cepit quia non dicitur principium nisi ad creaturas. Cum ergo creature esse ceperunt: et spūssanctus esse cepit principium earum. Ita etiam pater ⁊ filius esse cepit cum spiritusancto vnum principium creaturarum. quia creature esse ceperunt a patre ⁊ filio ⁊ spūsancto. ⁊ dicuntur hi tres: non tria: sed vnum ꝓncipium omniū creaturaruꝫ. quia vno eodemq̄ modo ꝓncipium rerū sunt. Non enim aliter sunt res a patre. et aliter a filio. sed penitus eodem modo. Ideo apostolus intelligens hanc trinitatē esse vnuꝫ ꝓncipium rerū ait. Ex ipō. per ipsum: ⁊ in ipō sunt omnia. Cum ꝟo audiuim⁹ omnia esse ex deo. vt ait Augustinus de natura boni. omnes vtiq̄ naturas intelligere debemus. ⁊ omia que naturalia sunt. Nō enim ex ipso sunt peccata: que naturā non seruant: sed viciant: que ex voluntate peccantium nascuntur. Omnium ergo que naturaliter sunt: vnum ꝓncipium est pater cū filio ⁊ spūsancto. ⁊ l̄b esse cepit. Ab eterno autem pater ꝓncipium est filij generatione. et pater ⁊ filius vnum ꝓncipium spiritussancti. Unde Aug⁹. in .v. li. de trini.

Quō hi tres sunt creature ꝓncipium.

Quō accipit̄ dum sit omia esse ex deo

Q pr̄ lab eterno ē ꝓncipiuꝫ filij. ⁊ pr̄ et filius spūssāct

Augusti.

ita ait. Dicit relatiue pat. idemq; relatiue dicit ꝑncipiū. Sed pater ad filiū dr: principium vo ad oia que ab ipo sunt. Et principium dicit filius. Cum em̄ diceret ei. Tu qs es? Respondit ꝑncipium q̄ t loq; vob Sed nunq̄d patris ꝑncipiuz est. imo creatorem se voluit ostendere: cum se dixit esse ꝑncipium. sicut t pr̄ ꝑncipiuz est creature q; ab illo sunt omnia. Cum vo dicimus t patrem ꝑncipiuz t filiū ꝑncipiū: nō duo ꝑncipia creature dicimus. quia pater et filius simul ad creaturam vnum principiuz est: sicut vnus creator. Si aūt q̄cquid i se manet t gignit vel operat aliquid: principium est eius rei quam gignit: vl ei' quaz operat. Non possumus negare etiam spiritūsanctum recte dici ꝑncipium. quia non eum sepamus ab apellatione creatoris. q; scriptum est de illo q; opetur. t vtiq; in se manens opatur. Non em̄ in aliquid eoruz que operatur ipe mutat t vertit. Unum ergo ꝑncipium ad creaturam cum patre et filio est spūssanctus. non duo vel tria principia. Ecce apte ostendit Aug'. patrem et filiū t spūmsanctū esse vnū ꝑncipiū rerum creatarū. i. vno eodemq; modo esse principium. t illū modum satis aperuit. quia sc̄z opant omnia. t q; similiter opant hi tres. ideo vnū ꝑncipium esse dicunt.

Hic ostendit quō pater sit principium filij. et ipe et filius principiuz spūssancti. c

Deinde in eodez li

bro ꝓtinue ostendit quō pat dicat princi piū ad filiū. t ad spūmsanctū ipe fili'. dicēs ideo esse pr̄em ꝑncipium filij. q; genuit eū. t pr̄em t filiū esse ꝑncipiū spūssti. q; spiritussanctus ꝓcedit vel dat ab vtroq;. Ait em̄ ita. Si gignens ad id qđ gignit principium est: pr̄ ad filium ꝑncipium est. q; genuit eum. Utrum aūt t ad spūmsanctū ꝑncipium sit pr̄. quia dictum est de patre ꝓcedit. nō parua questio est. Qđ si ita est: non iam ꝑncipium eius tantū erit rei quam gignit vel facit: sed t eius quā dat. t q̄ ꝓcedit ab ipo. Si ergo quod dat vel quod ꝓcedit: principium habet a quo dat vel ꝓcedit. fatendum est patrem vel filiū vnuz ꝑncipium esse spūssancti: non duo principia. Sed sicut pater t filius ad creaturam relatiue vnus creator t vnus dns dicit. sic relatiue ad spiritumsanctū vnū principium.

Ad creaturam vo pater t filius t spūssanctus vnum ꝑncipium. sicut vnus creator t vnus dominus. Ecce habes q; pater principium filij dicit. q; genuit cuz. Qua g̃no tione est pater: ea ꝑncipium filij dicit. id ē generatione. Sm quam etiam dicit auctor filij. Unde Hylarius in. iiij. li. de tri. ita ait Ipo quo pater dicit eius quem genuit auctor ostendit. id nomen habens quod neq; ex alio ꝓfectum intelligat. t ex quo is q̄ genitus est substitisse doceat. Nouit ecclesia vnū innascibilem deū. Nouit vnigenitum dei filiū. Confitet pr̄em ab origie liberum. confitet t filij originē ab initio. nō ipsum ab initio: s̄ ab initiali. nō ꝑ seipm: s̄ ab eo qui a nemine est natum ab eterno. natiuitatem. s. ex paterna eternitate sumentem. Edita est hic fidei ꝓfessio. sed ꝓfessiōis ratio nondū exposita est. t ideo querenda. s. quō intelligendū sit q; ait filij originem esse ab initio. t nō ipm esse ab initio: s̄ ab initiabili. Hoc vtiq; subdens: determiauit quō accepit initium. inquiens originez filij esse ab initio. Ac si diceret. Non ita intelligas originem filij esse ab initio: quasi ipe filius habeat initium. sed q; ipe est ab initiabili id est a patre a quo sunt omnia. Nam licet filius sit ꝑncipium de ꝑncipio. nō est tñ cōcedendū q; filius habeat ꝑncipiū. Cū q; filius sit ꝑncipiū de ꝑncipio. t pater principium nō de ꝑncipio. Nō est ꝑncipium de ꝑncipio: ꝑncipiū sine ꝑncipio. sicut fili' nō est pater. Neq; tñ duo ꝑncipia: sed vnum. sicut pr̄ t filius non duo creatores: s̄ vnus creator.

Ex his colligit q; pr̄ co ē ꝑncipiuz filij quo pr̄ generatione sc̄z t eodē etiā auctor filij.

Hylarius.

Nota q; dicit filiū nō ee ab initio sed ab initiabili.

Apit ex quo sensu illa dixerit Hylari

Cum pater et filius sint vnū principium spūssancti, querit an eadez notione. d

Unum autez prin

cipium sunt pater t filius: non tantū creaturarum: vt dictum est supra. sed etiaz spiritussancti. Ideo queri solet vtrum eadem notione pater sit ꝑncipium spiritussancti t filius. an sit alia notio qua pater dicat ꝑncipium spiritussancti. t alia qua filius?

Ad quod dicimus: cum pater dicat principium spūssancti t filius: quia spiritussanctus ꝓcedit vel datur ab vtroq;. nec aliter ꝓcedit vel datur a patre q̄ a filio. Sane intelligi potest patrem t filium eadem rela-

Respōsio.

tione vel notione p̃ncipium dici spũssancti

Querit que sit notio qua p̃ & filius & p̃ncipiũ spũssancti.

// Si vo⁹ querit que sit illa notio quaz ibi notat p̃ncipium. Nomẽ eius nõ habem⁹. sed non est ipa paternitas vel filiatio: imo notio q̃dam que p̃ris ẽ & filij. qz ab eterno pater & filius vnũ p̃ncipiuz est spũssancti. Donatoz aũt (vt p̃dictum est) dicit pater vel filius ex tpe. sicut spũssanctus donum vel donatũ.

Jsta est distinctio vicesimanona.

In qua mgr̃ post̃q egit de innascibilitate put significatur hoc nomine ingenitus. agit de cõi spiratõne put significat hoc nomẽ p̃ncipium. Et diuiditur i tres ptes. In quarũ p̃ma ostenditur qualiter tota trinitas per hoc nomen p̃ncipium se habet ad creaturas. In secunda subdit quomõ p̃ idem nomen .s. p̃ncipium psone se habeant ad inuicẽ. In tertia subtungit cõcludendo q̃ non sit aliquod cõe nomẽ quo exp̃matur relatio patris & filij & spũssancti. sicut p̃ nomen p̃ncipium exp̃mitur relatio patris ad spũmsanctũ. Primũ facit a p̃ncipio distinctionis vsq̃ ibi. Deinde in eodem libzo. Secõm ab inde vsq̃ ibi Unũ aũt p̃ncipium. Tertium facit ab inde vsq̃ ad finem distinctionis. Et tm̃ in generali. In speciali, sentẽtia magistri stat in tribus ꝓpositionibus quarum p̃ma est hec. Pater & filius & spũssanctus sunt vnũ principium creaturarũ tempaliter. Hanc ꝓpositionẽ magister ꝓbans dicit q̃ hoc nomen p̃ncipium sm q̃ relatiue dicit: in diuinis importat tm̃ relatiõem vel ad creaturas. vel relationẽ psonarũ ad inuicem. Et postea dicit q̃ quelibet psona & tota trinitas dicit principiũ creaturarũ & eozũ que naturaliter esse habent nõ aũt peccatozũ. qz naturã viciant. & hoc est ratiõe creatiõis. ꝓpter quam creationez relatio intelligit inter deum & creaturas. Sunt ẽm oẽs psone vnum p̃ncipiũ respectu creature. & hoc ex tẽpe nõ ab eterno. ꝓptera dicit q̃ vna psona est p̃ncipiũ alterius. Nam pater est p̃ncipium filij. qz ipm̃ genuit. & pater & filius sunt p̃nciptum spũssancti. & hoc non ex tempoze & essentialiter: sed notionaliter. Secunda ꝓpositio est hec. Pater est p̃ncipium filij. pater & filiꝰ sunt vnum p̃ncipium ipius spũssancti. Hoc magister declarat autozitate beati Augustini que sententialiter p̃missa est. Tertia ꝓpositio est hec. Relatio qua pater & filius referunt ad spũmsanctum non habet aliq̃ nomen ꝓprium vsualiter. Hanc ꝓpositionez magister ꝓbans querit. Utrum pater & filius sunt eadem notione vnuz p̃ncipium spũssancti. Et respõdet q̃ sic. licet non habeamus nomen illã notiõnem exp̃mens. Nã nomen illud .s. cõmunis spiratio quo doctozes illam notionem nominant tempoziꝰ magistri nondum fuit in vsu. nec adhuc inuentum. Postremo notandũ est q̃ hoc nomen p̃ncipium trãsiens in p̃dicationem diuinozũ non sp̃ sumit vniformiter. Nam quandoq̃ accipitur personaliter. vt cum dicit p̃nciplũ de principio. & q̃nq̃ notionaliter. vt cum dz Pater & filius sunt vnum principium spiritussancti. quandoq̃ essentialiter. vt cum dicitur. Pater & filiꝰ & spũssanctus sunt vnum p̃ncipium creature. Et tm̃ in speciali.

De his que tpaliter de deo dicũt et relatiue sm accidẽs q̃ dicũt deo sed creaturis accidit. a

DI. XXX

Sunt enĩ quedam que ex tpe de deo dicũtur eiq̃ tempaliter ꝓueniũt sine sui mutatione. & relatiue dicunt sm accidens non q̃ accidit deo: sed q̃ accidit creaturis. vt creator. dominus. refugiũ. datũ vel donatum. & hmõi. De his Aug⁹. in .v. li. de trini. ait. Creator relatiue dicit ad creaturam sicut dñs ad ꝟuum. Jtem nõ aliquez moueat q̃ spũssanctus cum sit coetern⁹ patri & filio. dicit tm̃ aliquid ex tempe. veluti hoc ip̃m quod donatũ diximus. Naz sempiterne spũssanctus est donũ. tpaliter aũt donatũ. Et si dñs non dicit: nũqm̃ cũ hre incipit ꝟuuz. etiam ista apellatio relatiua ex tpe est deo. Nõ em̃ sempiterna creatura ẽ: cuius ille dñs est. ergo dñm esse nõ sempiternum habet. ne cogamur etiam creaturã sempiternaz dicere. quia ille sempiterne nõ dominaretur: nisi etiam ista sempiterne famularetur. Sicut autem non potest esse seruus qui non habet dominũ. sic nec dñs q̃ non habet ꝟuum.

Augusti.

Oppositio q̃ nõ ex tpe sit domin⁹ qz est dñs tempis quod non est ex tpe. b

Sed hic aliquis dicet q̃ non ex tempe competit deo h̃ apellatio qua dicit dñs. qz non est tantũ dñs rerum que ex tempe ceperũt: sed etiam illius rei que non cepit ex tpe. i. ipius temporis. Quod non cepit ex tpe. quia non erat ante tempus q̃ inciperet. Et ideo non cepit esse domin⁹ ex tempe. Ad quod dici potest quia licet non cepit ex tempe dñs esse temporis. cepit tm̃ esse dñs tpis. qz non semp fuit tempus. & ipius homis ex tpe cepit esse domin⁹. De hoc Aug⁹. in eodem li. continue ita ait. Quisq̃s extiterit q̃ eternũ deuz solum dicat. tempa ꝟo nõ esse eterna ꝓp̃ varietatẽ & mutabilitatẽ. sed tamen ipsa tẽpora non in tpe esse cepisse. qz non erat tps anteq̃ tpa incipent. Et ideo non in tpe accideret deo vt dñs esset. qz ip̃orum temporum dominus erat. que vtiq̃ non in tempoze esse ceperũt. Quid respõdebit de homine qui in tempoze factus est. cuius vtiq̃ dñs non erat anteq̃ esset. Certe vt dñs homis esset ex tpe accidit deo. & vt omnis amoueat controuersia: certe vt tuus dominus esset vel meus qui mõ esse cepimus: ex

Aũ tpus cepit: de⁹ cepit esse dñs. nec aũ tpus fuit dñs. sed cuz tpe. nõ ex tẽpoze vt i tpe qz nõ aũ fuit q̃ ipse dñs: sed simul.

Respõsio.

Augusti

Quō intelligenduz sit nihil dici ō deo ſm accidēs. ⁊ q̄ ſunt accidētia relatiua.

tpe habuit. Quō g̈ obtinebimus nihil ſm accidens dici deum: niſi qz ipi⁹ nature nihil accidit quo mutet. vt ea ſint accidentia relatiua. que cū aliqua mutatiōe rerum de q̄bus dicunt accidunt. ſicut amic⁹ relatiue dicit. Non em̄ amicus eſſe incipit: niſi cum amare cepit. Fit ergo aliqua mutatio voluntatis vt amicus dicat. Num⁹ vo cum dicit p̄cium: relatiue dicit. nec tm̄ mutatus eſt cum eſſe ceperit p̄cium. nec cū dicitur pignus: ⁊ hmōi. Si ergo num⁹ poteſt nulla ſui mutatione totiens dici relatiue: vt neq; cum incipit dici. neq; cū deſinit aliquid in eius natura vel forma qua numus eſt mutationis fiat. q̄to facili⁹ de illa incommutabili dei ſubſtantia debem⁹ accipe q; ita dicat relatiue aliquid ad creaturam. vel q̄uis temporaliter incipiat dici. non tm̄ ipi ſubſtantie dei accidiſſe aliq̄d intelligat. ſed illi creature ad quam dicit. qualiter etiam refugium noſtrum dicitur.

Per ſilitudinem oñdit q; pōt deus dici qō añ ñ dicebatur ſine ſui mutatiōe. vt numus dicit p̄ciū.

N de⁹ dr refugiū relatiue ⁊ ex tpe ſine ſui mutatione.

Refugiū em̄ noſtrum dicit deus relatiue. ad nos em̄ refertur. ⁊ tunc refugiū noſtrū fit cum ad eum refugimus. Nunq̄d tūc fit aliquid in ei⁹ natura quod anteq; refugeremus ad eum non erat? In nobis ergo fit aliqua mutatio: qui ad eum refugiendo efficimur meliores. In illo aūt nulla. Sic et pater noſter eſſe incipit: cum p eius gratiā regeneramur. qui dedit nobis poteſtatē filios dei fieri. Subſtantia ergo nr̄a mutat in melius: cum filiū eius efficimur. Similit ⁊ ille pater noſter eſſe incipit. ſed nulla ſui cō mutatione ſubſtantie. Q; ergo temporalit dici incipit deus: quod antea non dicebat manifeſtum eſt relatiue dici. non tm̄ ſm̄ accidens dei q; aliquid ei acciderit. ſed plane ſm accidens eius. ad quod dici aliq̄d de⁹ incipit relatiue.

N p̄ dr relatiue.

Sūmatim p̄dictorū intelligentiā p̄stringit.

Ex his apte oſtenditur q; quedam de deo tpaliter dicunt relatiue ad creaturas ſine mutatione deitatis. ſm̄ nō ſine mutatione creature. ⁊ ita accidens eſt in creatura nō in creatore. ⁊ appellatio qua creatura dicit relatiue ad creatorez: relatiua eſt. ⁊ relationē notat q̄ eſt in ipa creatura. Appellatio vo illa q̄ creator relatiue dr ad creaturā: relatiue q̄dem eſt. ſed nullā notat relationem que fit in creatore.

Hic ſoluit quēſtio qua querebat vtrū ſpūſſanct⁹ dicat datū relatiue ad ſe cum ipſe det ſe. c

Hic pōt ſolui queſtio ſuperius p̄poſita: vbi q̄rebat cū ſpiritusſanctus datū dicat vel donatuz. Q; aūt dat refertur ad eum q̄ dat. ⁊ ad illū cui datur. ⁊ ſpūſſanctus det ſeip̄m. vtrū ad ſeip̄m relatiue dicatur cum dicit dari vl donari? Cui queſtioni reſpondentes dicimus ſpūmſanctum dici datum vl donatū relatiue. ⁊ ad dantem ⁊ ad illum cui datur Dans autem ſiue donator eſt pater cuz filio ⁊ ſpūſancto. Nec tamen dicimus ſpūm ſanctum referri ad ſe. ſed appellatio dati vl donati refertur ad dantem ⁊ ad recipiētez quia non poteſt aliquid dici datum niſi ab aliquo ⁊ alicui detur. Cum autem ſpūſſanctus dari a ſe vel datus a ſe dicitur: relatiue quidem dicit ad illum cui dat. ⁊ eſt appellatio relatiua. ⁊ in illo cui dat mutatio fit: non in dante.

Solutio

Iſta eſt diſtinctio triceſima huiꝰ p̄mi libri. In qua mgr̄ poſtq; egit de innaſcibilitate ⁊ cōmuni ſpiratione. agit incidentalit de q̄busdam relationib⁹. que conueniūt deo ex tpe. Et tria facit. Nam p̄mo oſtendit deum ad creaturā ex tpe referri Secundo ſubdit deū p talem relationem nō mutari Tertio exemplificat hoc p ſpūmſanctū ⁊ dicit tpaliter dari. Primū facit a p̄ncipio diſtinctōnis vſq; ibi. Quō, ergo obtinebim⁹. Secm̄ ab inde vſq; ibi. Hic pōt ſolui. Tertiū ab inde vſq; ad finē diſtinctōis Et hec eſt ſnīa huius diſtinctiōis in generali. In ſpēali ſententia mgr̄i ſtat in trib⁹ p̄poſitiōib⁹. quaꝝ p̄ma eſt hec. Cōſtat deū ad creaturas ex tempe referri. Hāc p̄poſitionē mgr̄ p̄bans dicit. q; illa q̄ dicūt de deo relatiue tpalit dicunt de ipo ſm accidēs. nō ſm accidēs qō in deo ſit: ſed qō in creaturis eſt. ⁊ exemplificat hoc p hmōi nomīa creator. dōs. refugiū ⁊ ſimilia. q̄ nō p̄nt deo cōuenisse ab ēno. cū ab ēno nō habuit creaturā ad ſe refugientē ſeu ſuū. ſz incepit br̄e ex tpe. Cōtra qō mgr̄ obiciēs dicit q; de⁹ nō incepit eſſe dōs tpis. qz non incepit in tpe nec ex tpe. Ad qō mgr̄ rñdens dicit. q; de⁹ incepit eſſe dōs tēporis: qñ tps incepit eſſe. Ām ſicut tps nō incepit eē in tpe ſeu ex tpe. ita de⁹ nō incepit eſſe dōs tpis in tēpore ſeu ex tpe. ſed cum tpe. Scōa p̄poſitio eſt hec. Deus p relationem q̄ refert ad creaturā non mutat Huius p̄poſitionis rationē veritatis mgr̄ aſſignat di. q; ipa relatio eſt ſolū in creatura realit ſed tm̄ ei⁹ appellatio eſt in deo reſpectu creaturarū. Q; exemplificans dicit. q; ſicut numus fit p̄cium ſeu incipit eſſe p̄cium ſine ſui mutatione. ita deus ſine ſui mutatione fit creator. Tertia p̄poſitio eſt hec: q; ſpūſſanctus ſine ſui mutatione puris mentibus dat. Hanc p̄poſitionē mgr̄ p̄bat ſoluēdo queſtionem ſuā quā ſupius diſtinctiōe. xviij. reliq̄rat inſolutā. Utruz. ſ. ſpūſſanctus dās ſeip̄m poſſit referri ad ſeip̄m Et reſpondet q; cū ſpūſſanct⁹ dicit datus vel miſſus a ſe: tūc relatiue dr ad eū cui dat. ⁊ eſt relatio ſm nomē. ⁊ non ſm rem. ⁊ fit mutatio in illo cui dat nulla mutatione facta in ipo donante. Et tm̄ de ſnīa mgr̄i in hac diſtinctione in generali.

Quō dicat filius equalis p̄ri. an ſm ſubſtantia. an ſm relationem ita et ſimilis. a

DI.XXXI

Reterea consi

derari oportet: cum tres pſone coequales ſibi ſint. vtrū relatiue hoc dicaſ: an ſm ſubſtantiam: ⁊ ſi relatiue: vtrum ſm relationem an ſm eſſentiā conſideranda ſit equalitas? Deinde quid ſit ipa equalitas? Ad quod dicimus ſ quia ſicut ſimile nihil ſibi eſt. Similitudo enim (vt ait Hylarius) ſibi ipi non eſt. ita ⁊ eqle aliquid ſibi non dicit. ac p hoc ſicut ſimile ita ⁊ equale relatiue dicit. Dicit ergo relatiue filius equalis patri. et vtriq; ſpūſſanctus. Eſt tamen equalis patri filius. ⁊ vtriq; ſpūſſanctus ꝓpter ſummam ſimplicitatem eſſentie ⁊ vnitatem. Equalis eſt ergo filius patri ſm ſubſtantiam. non ſm relationem. Vnde Aug⁹. in. v. li. de trini. ait. Querimus ſm quid equalis ſit patri fili⁹. non ſm hoc q ad patrem dicitur filius eqlis eſt patri. Reſtat ergo vt ſm id equalis ſit q ad ſe dicitur. Quicqd autem ad ſe dicitur: ſm ſubſtantiam dicit. Reſtat ergo vt ſm ſubſtantiam ſit equalis. Eadē ergo eſt vtriuſq; ſubſtantia. Item in ſexto libro Satis eſt videre nullo modo filium equalem eſſe patri. ſi in aliquo. ſ. quod ptineat ad ſignificandam eius ſubſtantiā inequal' inuenit. In omnibus ergo equalis eſt pri filius. ⁊ eſt eiuſdem ſubſtantie. Equal' eſt etiam ſpūſſanctus. ⁊ in omnibus equal' ꝓpter ſummam ſimplicitatem illius ſbſtātie Ex his ꝓſpicuum fit q ſm ſubſtantiam filius eſt equalis patri. ⁊ utriq; ſpūſſanctus ⁊ appellatio tm̄ relatiua eſt. Equalitas ergo patris ⁊ filij non eſt relatio vel notio. ſz naturalis vnitas ⁊ idemptitas.

Hylari⁹.

Auguſti.

Quid ſit eqlitas.

Hic quō dicat' ſimilis. et quid ſit ſimilitudo. b

Hoc idem etiam di

cimus de ſimili ⁊ ſimilitudine. Cum eñ dicitur filius ſimilis patri: relatiue qdem dicitur. ſed ſimilis eſt patri ꝓpter vnitatez eſſentie. Eſt ergo appellatio tantū relatiua Similitudo vo indifferens eſſentia. Vnō quibuſdam non indocte videt nomine eqlitatis vel ſimilitudinis non aliquid poni ſed remoueri. vt ea ratione dicatur fili⁹ eqlis patri. quia nec maior eſt eo nec minor. ⁊ hoc ꝓpter vnitatem eſſentie. Ita et ſimilis dicitur. quia nec diuerſus: nec alien⁹ nec in aliquo diſſimilis. Et hoc ꝓpter eſſentie ſimplicitatem. Non ergo ſm q fili⁹ eſt genitus a patre: equalis vel inequalis eſt patri. nec ſimilis vel diſſimilis. ſed equal' ⁊ ſimilis ſm ſubſtantiā.

Quibuſdam videt q noīe eqlitatis vel ſimilitudis nō ponit aliqd: ſz remouet.

De ſnīa ſancti Hylarij qua i trinitate ꝓſonarū ꝓpria oſtendit. c

Non eſt igitur hic

ꝓtermittendum q vir illuſtris Hylarius ꝓprietates ꝓſonarum aſſignans: dicit i patre eſſe eternitatē. ſpeciem in imagine. vſuz in munere. Que tante difficultatis ſunt vba: vt in eorum intelligentia atq; explanatione vehementer laborauerit Aug⁹. vt ipſe oſtendit in ſexto libro de trini. ita dicens Quidam cum vellet breuiſſime ſingularū in trinitate perſonarum inſinuare ꝓpria. Eternitas ē inquit in patre. ſpecies in imagine. vſus in munere. Et quia non mediocris autoritatis in tractatione ſcripturaruz ⁊ aſſertione fidei vir extitit. Hec eñ Hylarius in libris ſuis poſuit. Horū verborum. id eſt patris ⁊ imaginis ⁊ muneris eternitatis ſpeciei ⁊ vſus abditam ſcrutatus intelligentiam: q̄tum valeo non eo ſecutum arbitror in eternitatis vocabulo. niſi q pater non habet patrez de quo ſit. fili⁹ autem de patre eſt vt ſit. atq; vt illi coeternus ſit. Imago enim ſi perfecte implet illd cuius imago eſt: ipa coequatur ei. nō illd imagini ſue. in qua imagine ſpeciem nominauit. Credo ꝓpter pulchritudinem vbi tanta eſt congruentia ⁊ ꝓma equalitas. ⁊ ꝓma ſimilitudo nulla in re diſſidēs. ⁊ nullo modo inequalis. ⁊ nlla ex parte diſſimilis. ſed ad idemptitatem reſpondens ei cuius imago eſt. vbi eſt ꝓma ⁊ ſumma vita. cui non eſt aliud viuere ⁊ aliud eſſe. ſ idez ⁊ ꝓmus ac ſummus intellectus. cui non eſt aliud viuere ⁊ aliud intelligere: ſ idem hoc eſt vnum tanq; verbum perfectuz: cui non deſit aliquid: ⁊ ars quedam omnipotentis ⁊ ſapientis dei. plena omniū rationum viuentium incommutabiliū: ⁊ omēs vnum in ea. ſicut ipa vnum de vno cum q vnum. ibi nouit omnia deus que fecit per ipſam.

Ex quo ſen ſn itelligēd ſunt vba hy larij h doce aug. ⁊ ꝓpus re ꝓpri eterni tas tribuat Hylari⁹ in li de ſinodis. Imago eius ad quā imag nat' ſpēs idi ferens ē. Ne q eñ ipe ſib q̄ſ q̄ imago ſ ſz eū cui⁹ ima go ē neceſſe ē vt imago de mōſtret. Ima go ergo ē re ad rem coe quādā ⁊ ima ginata ⁊ indi ſcreta ſimilitudo. Eſt ergo pat. ē etiā filius. q imago ꝓpris ē filius. Et quia imago eſt vt rei imago ſit ſpēz ncce eſt ⁊ naturā ⁊ eſſentiaz ſm q imago ē in ſe bēat auctoris

Hic de ſpīritu ſancto quare vſus dicat'. d

Est aũt ineffabilis

quidã complexus pr̃is ⁊ imaginis q̃ nõ ẽ sine pfruitione. sine charitate. sine gaudio Illa ergo dilectio: delectatio. felicitas vel bitudo. si tñ aliq̃ hũana voce digne dicĩ vsus ab illo appellata est breuit̃. ⁊ est i trinitate spũssanct⁹: nõ genit⁹: sed genitoris genitiq̃ suquitas. ingeniti largitate atq̃ vbertate pfundens oẽs creaturas p captu earũ Itaq̃ illa tria si a se inuicem determiari videnť. ⁊ in se infinita sunt. Qui videt hoc vl̃ exꝑte vel p speculũ in enigmate: gaudeat cogñscens deũ ⁊ gr̃as agat. Qui ẏo nõ videt: tẽdat p pietatẽ ad vidẽdũ. nõ p cecitatem ad calũniãdũ. qm̃ vn⁹ ẽ de⁹. ſ tñ trinitas. Ecce habes q̃liť ẏba hylarij p̃missa accipienda sunt. licet tãte sint pfũditat̃: vt etiã adhibita expositione vix aliq̃tenus ea intelligere valeat humanus sensus. cuz ⁊ ipa eorũ explanatio quaz hic Aug⁹. edidit: plurimũ in se habeat difficultat̃ ⁊ ambiguitatis.

Nõ mõ illa ẏba hylarij. sed explanatio augustĩ sup his obcurissima ẽ.

Q Fm hanc expositionem non distinguunť ibi ꝓprietates psonarũ tres. e

Non enim scdm pre-

missam expositionem distinguunť ꝟ tres ille ꝓprietates superi⁹ assignate. sed ipe hypostases distincte ab inuicẽ mõstrãť. Eternitatis tñ noie eadem vid⁹ designata ꝓpetas: quã notat hoc nomen ingenitus. Sz videam⁹ q̃d sit qđ ait. Imago si pfecte implet cui⁹ imago est: ipa coequať ei. nõ illiđ sue imagini. Videť em̃ dicere q fili⁹ qui ẽ imago p̃ris: patri coequať. nõ p̃ filio. cuz ⁊ filius dicať equal̃ p̃ri in scꝑtura. ⁊ pať filio. ſ filius ꝟ hz a p̃re vt sit ei equal̃. p̃r aũt nõ hz a filio. ⁊ m̃ fili⁹ plene ac pfecte equal̃ est p̃ri. i. imago ei cui⁹ est imago.

Quare dicať hylari⁹ ꝓpria psonarũ assignasse ei verbis pdictis. cuz ibi nõ sint exꝑsse ꝓprietates. f

Propria ergo per-

sonarũ in pdictis ẏbis assignasse dr̃ hylarius. q relatiua noia psonarũ posuit. s. patris imaginis ⁊ muneris. que relatiue dicunť de psonis. ⁊ ꝓprietates notant q̃bus distinguunť psone. Ita em̃ dicit spũssanctus munus relatiue sicut donũ. Verũtamen ipas ꝓprietates alijs tribus nomib⁹ nõ significauit: iuxta pdictam Aug⁹. expositionem: nisi solo nomine eternitatis. quo non ipam paternitatẽ. ſ eã voluit intelligi notionem q̃ dicit̃ ingenitus.

Q Earundẽ psonarũ distinctiones notat Aug⁹. aliis verbis sine exꝑssione triũ ꝓprietatũ. g

Illud etiã scíri op-

tet q earundẽ triũ psonarum distinctionẽ Aug⁹. ostendere volẽs. sine exꝑssione illarum triũ ꝓpetatum supius cõmemorata ⁊ in ꝑmo li. de doctrina christiana sic ait. In pr̃e est vnitas. in filio eq̃litas. in spũsancto vnitatis equalitatisq̃ cõcordia. Et ꝟ tria vnum omnia ꝓpter patrem. equalia omia ꝓpter filium. cõnexa omnia ꝓpter spiritũ sanctum. Itaq̃ pater ⁊ filius ⁊ spũssanct⁹ ⁊ singulus quisq̃ horũ deus est. ⁊ simł omnes vnus deus. ⁊ singulus quisq̃ horum plena substantia est. ⁊ simul oẽs vna sb̃stantia. pater nec filius est nec spũssanctus ⁊ filius nec pater est nec spũssanctus. Spiritus sanctus nec pr̃ est nec filius. sed p̃r tm̃ pater. ⁊ filius tm̃ filius. ⁊ spũssanctus tãtũ spũssanct⁹. Eadẽ trib⁹ eternitas. eadem incõmutabilitas eadem maiestas. eadẽ potestas. In his ẏbis apte insinuať psonarum triũ distinctio.

Quare p̃ri attribuať vnitas. et filio equalitas. h

Sz plurimos mo-

uet q patri attribuit vnitatẽ. filio equalitatem. Cũ em̃ vnitas dicať ſm sbam. non tãtum in patre est: ſ etiam in filio ⁊ in spũsancto. ⁊ equalitas vna est p̃ris ⁊ filij ⁊ spũssãcti. Cur g̃ patri attribuiť vnitas: ⁊ filio eq̃litas. Forte eadem ratione attribuiť patri vnitas ſm Augustinum. qua supra eidem eternitas ſm hylariũ. quia vicz pater ita est: vt ab alio non sit. Et quia filiuz genuit vnũ secum deũ. ⁊ spũssanctus ab eo procedit vnus cum eo deus. Unitas ergo in patre esse dicitur. q nec est aliquid aliud a q̃ sit. Non em̃ ab alio est. nec ab eo aliq̃s vel aliquid est ab eterno. quod vnũ cũ eo non sit. filius em̃ ⁊ spũssanctus vnum sunt cum p̃re. Un̄ veritas ait. Ego ⁊ p̃r vnũ sum⁹.

Hylarius in li. de synodis Si q̃s inascibilẽ ⁊ sine intio dicat filiũ q̃si duo sine principio. et duo inascibilia. ⁊ duo inata. dicens duos faciat deos: anathẽa sit Caput. n. qđ ẽ pncipiũ oĩm fili⁹. Caput aũt qđ ẽ pncipiuz xp̃i de⁹. Sic enim ad vnũ initiabile oĩm. initiũ p filiũ vniuersa referi⁹ filiũ inascibilẽ ꝓfiteri impijssimũ ẽ Jã enim non erit vn⁹ deus. q deũ vnũ pdicari nata vnius innascibil̃ dei exigit Cũ ergo de⁹ vn⁹ sit duo inascibiles eẽ n̄ pñt cũ idcirco deus vn⁹ sit cũ ⁊ p̃r de⁹ sit. ⁊ filius de⁹ sit. q innascibilitas sola penes vnũ sit. filius aũt idcirco deus. q ex inascibili eẽntia natus exist̃at Caput ei oĩm fili⁹ ẽ sz caput filij de⁹ est. et ad vnũ deuz oĩa hoc g̃du. ⁊ hac ꝓfessiõe referũť cũ ab eo sumãt vniuersa pncipium. cũ ipe pncipiũ sit. Idẽ i eodẽ. Oĩb⁹ creaturis substantiã voluntas dei attulit. sz naturã dedit filio ex inascibili ac n̄ nata substantia pfecta natiuitas. Talia em̃ cuncta creata sunt q̃ lia de⁹ eẽ voluit. filius autẽ

natus ex deo subsistit talis ḡlis deus est Nec dissimilem sui edidit natura naturā. sz ex substantia dei genit⁹ nate ſm origines attulit. nō ſm creaturas voluntatis essentiam

Quare pr̄ et filius dicaṫ ee vnū vel vnus de⁹ sed nō vnus. qz res eiusdez nature recte pn̄t dici vnū simplr esse et cū adiectōe. Res vero diuerse nature nō pn̄t dici vnū nisi dicaṫ quid vnum. i

Hic dici oportet q pr̄ z filius z spūssanctus recte dicunt esse vnū z vn⁹ de⁹. ſ nō vnus. Res eñ due vl ples recte pn̄t dici vnū esse: si sint vnius essentie. z earū vna sit natura. Unus autem vel vna nō pōt dici de diuersis rebus: nisi addaṫ ꝺd vn⁹ vel vna. Quo addito recte pōt dici de reb⁹ z vnius z diuerse sbe. Añ Aug⁹. in. vj. li. de trini. sic ait. Nescio vtrū inueniaṫ in scripturis dictum vnum sunt: quoꝝ est diuersa natura. Si aūt z aliq̄ pla sunt eiusdem nature z diuersa sentiāt. non sunt vnū inq̄tū diuersa sentiūt. Cū ḡ sic dr vnum: vt nō addaṫ ꝺd vnū. z pla vnuz dicunt eadem natura atq; essentia: non dissidens neq; dissentiēs significaṫ. Añ Paulus z apollo. ꝺ z ambo hoies erāt et idem sentiebant: vnū esse dicunt cum dr. Et qui plantat z q̄ rigat vnū sunt. Cū vo additur ꝺd vnū. pōt significari aliquid ex pluribus vnū factum. q̄uis diuersa natura. sic anīa et corpus non pn̄t vtiq; dici vnum. Quid eñ tam diuersum: nisi addaṫ vl subintelligatur quid vnū. i. vnus hō. Unde aplus. Qui adheret inḋt dño: spūs vn⁹ ē. Nō dixit vnus est vel vnū sunt. sed addidit spūs Diuersi sunt eñ natura spūs hois z spiritus dei. sed inherendo fit spūs hois vnus spūs cū deo. qz pticeps fit veritatis z beatitudinis illi⁹. Si ḡ de his que diuerse sbe sunt: recte dicit q sūt vnus spūs. q̄tomagis qui vnius sbe sunt: recte dicunt vnus deus esse. Pater ḡ z filius, vnū sunt vtiq; ſm vnitatem essentie z vnus deus. In ꝺ z arriana heresis damnaṫ. que pr̄em z filiuz z spūmsanctum (vt ait Aug⁹. in li. de here si) nō vult esse vni⁹ eiusdemq; sbe at q; nature. vel vt exp̄ssius dicaṫ essentie. q̄ grece dr vsia. ſ filiū esse creaturā. Necnō z sabelliana: q̄ (vt ait Aug⁹. in eodem li.) dicebat xp̄m eundem ipm z patrem z spūmsanctū esse: vt esset trinitas noīm sine subsistētia psonarū. Utranq; pestem (vt ait Aug⁹. sup Joh.) elidit veritas dicens. Ego z pater vnū sumus. Utrū q; audi z aduerte z vnū z sumus. z a caribdi z a scilla liberaberis. Q enim dixit vnuz. liberat te ab Arrio. q dixit sum⁹: liberat te a Sabellio. Si vnū ergo non diuersum. si sumus ergo pater et filius. Sumus eñ non diceret de vno. nec vnum de diuerso. Erubescant ergo sabelliani qui dicunt ipm esse pr̄em qui est fili⁹: confundentes psonas. qui z dicti sunt patripassiani. q̄ dicunt patrem fuisse passuz. Arriani vo dicunt aliud pr̄em esse. aliū filiuz. non vnā sbam: sed duas. patrem maiorem filiū minorē. Noli hoc dicere tu catholice. In medio ḡ nauiga. vtrūq; piculosum latus deuita: z dic. Pater pr̄ est. z fili⁹ fili⁹ ē Alius pater. alius filius. sed nō aliud. ūno hoc ipm. qz vnus deus. Ecce ostensum est quare vnitas in patre esse dicaṫ: cum tres vnum sint.

Dylar⁹ in li. de synodis. Minus forte exp̄sse videt de indifferenti similitudie patris et filij fides locuta esse. cū de patre et filio et spūsancto ita senserit significatam in nobis ꝓpriā vniuscuiusq; nominatoruz subam z ordinē z gloriam vt sunt ꝺdem ꝓsubam tria ꝓsonantiaz xo vnuz. Uolens ergo cōgregata sanctorum synodus impietatem eaz pme re que vnitatem patris et filij z spūssancti nominum numero illuderet. vt non subsistēte causa vniuscuiusq; nomis triplex nūcupatio obtineret sub falsitate noīm vnionē z pater solus atq; vn⁹ idez z ipe baberz z spūssanctus nomē z filij. Id circo tres substantias esse dixerūt. subsistētium per sonas. sz per subtātiā edo

Quare dicit esse equalitas i filio. cū sit vna equalitas triū. k

Nunc videamus qre eqlitas dicaṫ esse in filio. cū vna z summa eqlitas sit triū. Hoc ideo forte dictū est qz filius genitus est a patre equal gignēti z dono qđ ab vtroq; pcedit. z ido illa tria dicunt esse eqlia ppt filiū. Fili⁹ eñ habet a pr̄e vt sit ei equalis z spūi sancto. z spūssanctus ab vtroq; habet: vt sit equal vtriq;. Hoc aūt sine assertionis supcilio z maioris intelligentie p̄iudicio dicimus. malē tes in aptione tam clausorū ſmonuz pitiores audire q̄ aliq̄d alijs influere.

Quare in spūsancto dr esse vtriusq; cōcordia vel connexio.

Q autez in spiritu sancto dicit esse vtriusq; cōcordia: z p euz omia cōnexa: facilior est intelligētia nobis p̄missa ad mentem reuocantib⁹. Supra ci ſm autoritates sanctoū dictū est q spirit⁹ sanctus amor est quo pr̄ diligit filiū. z fili⁹ patrem. Recte ḡ spūssanctus dicit connexio vel cōcordia p̄ris z filij. z p eum omia cōnexa. Añ Aug⁹. in. v. li. de tri. Commu nio q̄dam consbalis p̄ris z filij est ambo⁹ spūssanctus. Idem in. vij. li de tri. Spūssanctus est summa charitas vtrūq; piugēs: nosq; subiugens.

cētes nisi substantiam patris z filij diuersitate dissimilia essentie sepantes. Ꝺ autez dictū est: vt sint quidez ꝓ substantiam tria ꝙ consonātiā xo vnuz non habet calumniaz. quia cognoiato spiritu .i. pdicto consonantie potius q̄ essentie ꝙ similitudinē subē ꝺdicari q̄eāt vnitatem.

Itē in codez Cum deū patrē cōfitemur z christuz dei filiū p̄dicam⁹ z inter hec ot uoꝝtium deorum sit irreligiosa ꝓfessio. non pn̄t ſm nature indifferentiā z nomen indifferens nō vnū esse i essentie generatione quoꝝ essētie nomen non licet cē nisi vnū ei religiosa vnitas nominis ex indifferentis nature essentia cōstitutā psonā geīte ademit essētie. vt vnica. ac singularis dei substā ꝙ tia ꝙ vnion⁹ nomis intelligaṫ: cuz vtriusq; essentie noīm. i. vnus de⁹. ob indiscrete in vtro q; nature indissimilē substātiā p̄dicet.

Jsta est distinctio tricesima prima huius p̄mi libri. In q̄ mgr̄ postq̄ egit de ꝓpietatib⁹ psonarū ꝓprijs. incipit agere de appropriatis. Et tria facit. Nam p̄mo ostendit quedam nomia cōmunia appropriabilia aliquibus psonis. In scdo ēdit significationē quorundā nominū cōmuniū. sz appro

priabilitū ſm Hylariū. Tertio aſſignat rōem appro priatorū ꝑpus dictorū. Primū facit vſq; ibi. Nō eſt ꝑ tereundū. Scōm vſq; ibi. Hic dici oportz. Tertium ꝝo ab inde vſq; ad finē diſtinctōnis. Et hec eſt ſnīa mgri in generali. In ſpāli ſnīa mgri ſtat in trib⁹ ꝓ positionibus. quaꝝ ꝑma eſt hec. Eqlitas ⁊ ſimilitudo ſunt in diuinis relationes tū ſm rōnes. Et mgr hanc ꝓpositionem ꝓbans querit tres queſtiones. Et ꝑma eſt. Utrū hoc nomē eqle in diuīs dicat ſubſtantiā vel relationē. Et rñdet q relatiue ꝺr. eo q ſi cut nihil ꝑ se dicit ſibijpſi ſimile. ita etiam non pōt dici equale ꝓprie. Sc̄o querit. Utrū eqlitas ſm eſſentiā vel relationē attendat. Et rñdet q ſm eſſentiam non ſm relationē. Qꝺ ꝓbat auctoritate. b. auguſtini dicentis. Querimus ſm quid ſit equalis patri filius. nō ſm hoc q ad ꝑrem ꝺr filius equalis eſt patri. Reſtat ergo q ſm hoc eqlis ſit qꝺ ad ſe dicit. q̄d aūt ad ſe dicit ſm ſubam dicitur. reſtat ergo q ſm ſubam eſt equalis. Tertio querit q̄d ſit ipa eqlitas in diuinis. Et rñdet q ſit quedaꝝ relatio ſm nomen ſolum. i. relatio rationis. ⁊ realiter nihil aliud eſt q̄ idemptitas ꝝtutis diuinarū ꝑſonarum. Et addit q idem dicendū eſt de ſimilitudine in diuīs. ſ. q dicat ⁊ attendat ſm ſubſtantiam ſeu vnitatem eſſentie. Et q ſit relatiuū ſm nomen. Et poſtea ex predictis approbat opinionē quoꝝndā dicentiū. ſ. q ſimile ⁊ equale in diuinis non dicunt poſitiue: ſed negatiue. eo q equalitas excludit differentē magnitudinem. Similitudo aūt excludit omnē diuerſitatē. Secunda ꝓpoſitio eſt hec. In diuinis ſm approꝑatōz affirmant de ꝑre eternitas ⁊ vnitas. de filio imago ⁊ equalitas. de ſpūſancto amboꝝ nexus ⁊ caritas. Hanc magiſter inſinuat ex verbis Hilarij atq; reddens rōem ex dictis. b. Augu. q̄ dicit eternitatē patri appropriari. qz cum eternitas p̄uenit p̄ncipium. ideo cōuenit patri: q̄ ꝓpter p̄ncipij p̄uationem inaſcibilis affirmat. Imaginem. eqlitatē. ſpēm ⁊ pulchritudinem dicit appropriari filio: ꝓpter pfectam ⁊ ꝓportionatā repſentatiōz ꝑris. Repūtat eīm filiꝰ cum ſumma ſimilitudine ⁊ eqlitate. Munus autez ⁊ nexum charitatis ⁊uſum aſcribit ſpūſancto. eo q ꝑ ipm ⁊ ab ipo omia nobis donant ⁊ infunduntur ad nr̄am vtilitatē. Tertia ꝓpoſitio eſt hec. Quamuis ꝑ ⁊ filius ⁊ ſpūſanctus vnū ſunt. nō tñ dici debent vuꝰ: niſi cū additiōc. vt dicat. vnꝰ deus. vnꝰ creator Cuius rō eſt. qz neutrū genus refert ad eſſentiā. ꝺo cum ꝺr ꝑ ⁊ filiꝰ ⁊ ſpūſanctus ſunt vnum intelligit eſſentialiter. vel aliq̄d talium. Maſculinū ꝝo genus refert ad ꝑſonam ſeu hypoſtaſim. ⁊ non cum dicit. pater ⁊ filius ⁊ ſpūſanctus ſunt vnus. niſi fieret additio vt diceret vnus deus vel vnus potēs vl vnus ſciens. tolleret diſtinctio ꝑſonarū vel poneret ipārū ꝓfuſio. Et tñ de ſententia in ſpāli.

Utrum ꝑ vel filius ſpūſancto diligat cum diligere idem deo ſit qꝺ eſſe. a

Horitur queſtio ex ꝓdictis deducta. dictuz eſt eīm ſupra atq; ſanctorū auctoritatibus oſtenſum q ſpūſanctus eſt communio patris ⁊ filij ⁊ amor quo ꝑ ⁊ filius ſe inuicem diligunt. Ideo queritur Utrū pater vel filiꝰ ꝑ ſpūmſanctum diligat? Quod vtiq; videt oportere dici ſm auctoritates ſupraꝓpoſitas. quibus oſtendit ſpūmſctm eſſe quo genitus a gignente diligatur. genitorem q̄ ſuuz diligat. Sed econtra ſi ꝑ vl filius dicat diligere ꝑ ſpūmſanctū: videt eſſe ꝑ ſpūmſanctum. qz nō eſt aliud deo eē ⁊ aliud diligere: ſed idem. qz vt ait Augꝰ. i xv. li. de trini. Quicq̄d ſm qualitates in illa ſimplici natura dici videt ſm eſſentiam eſt intelligendū. vt bonus. malus. immortal. ſapiens. diligens ⁊ hmōi. Ideoq; ſi ꝑ vel filius diligit ꝑ ſpūmſanctū. ꝑ ipm ſpm eſſe videt. neq; tm eſſentia ſua diligit: ꝙ etiam dono. Auguſti.

Hec queſtio inſolubilis ē. humanum ſupans ſenſum in qua autoritates ſibi occurrunt. b

Huic queſtioni cū altitudinē nimie pfunditatis ꝓtineat id ſolum rñdemus qꝺ Augꝰ. ſignificare videt ſcz q ꝑ ⁊ filius ſe diligant ⁊ vnitatē ꝺuēt. non ſolū eſſentie ſue: ſed ſuo dono ꝓprio qꝺ licet ſupra poſitum ſit. iterare tm non piget. qz ſic expedit. Ait ꝙ Augꝰ. in. vj. li. de trini. ita. Manifeſtū eſt q nō aliqs duoꝝ eſt quo vterq; ꝙiungit quo genitus a gignente diligatur genitorem q̄ ſuū diligat. ſimulq; nō ꝓticipatione: ſed eſſentia ſua neq; dono ſuperioris alicui⁹. ꝙ ſuo ꝓprio ſeruantes vnitatē pacis. Ecce hic dicit q eſſentia ſua ⁊ dono ſuāt vnitatē. Idē in. xv. li. de tri. ait. In illa trinitate q̄s audeat dicere ꝑrem nec ſe. nec filiū nec ſpūmſanctū diligere: niſi ꝑ ſpūmſanctū. Hic apte oñdit patrez non tm ꝑ ſpūmſanctū diligere. Nō autem ſimpliciter dicit ꝑrem non diligere ꝑ ſpiritū ſanctum. Auguſti. Apte dicit q pater ⁊ filius cētia ⁊ dono ſuo diligūt ſe ⁊ pacē ſuant

Utrum ꝑ ſit ſapiens ſapia quam genuit. ſicut diligit amore qui ab ipſo ꝓcedit. c

Preterea diligēter inueſtigari oportet vtruz pater ſapiens ſit ſapia quam genuit que tm filius eſt? Qꝺ videt a ſimili poſſe ꝓbari. Si eīm ꝑ diligit amore qui ab ipo ꝓcedit: cur non ⁊ ſapientia vel intelligentia quā ipe genuit ſapit vl intelligit? Hanc queſtionem vrgere videt vt ait Augꝰ. in. vj. li. de triui. quod ſcripſit aplūs dicens chriſti dei ꝝtutem ⁊ dei ſapientiam. Ubi queritur: vtrum ita ſit pater ſapientie ⁊ virtutis ſue. vt hec ſapia ſapiēs

sit quã genuit. ⁊ hac ꝺ tute potẽs quaz genuit? Sed absit vt ita sit. qz si hoc est ibi eẽ qꝺ sapere. non ꝑ illam sapiam quaz genuit sapiens dicit̃ pater. alioqn non ipa ab illo sed ille ab ipa est. Si em̃ sapientia quaz genuit causa est i ꝓli vt sapiens sit. etiã vt sit ipa illi causa est. quod fieri non põt: nisi gignendo eum aut faciendo: ꝫ nec genitricez nec ꝺditricem pr̃is vllo mõ ꝙsqz dixerit sapientiã. Quid em̃ est insani? Ergo pr̃ ipa sapia est q̃ sapiẽs est. Filius ꝺo ꝺz sapiẽtia pr̃is. ⁊ ꝺtus patris. non qz pr̃ ꝑ eum sit sapiens vel potens. ꝫ qz filius sapia ⁊ virtus est de pr̃e sapia ⁊ ꝺtute. Ex his g̃ ptz q pater non est sapiens sapientia genita. ꝫ scipo sapia ingenita.

Vic determinat dicẽs patrẽ nõ esse sapiẽtem sapia quã genuit.

Aug⁹. li. lxxxiiij. questi. Cum sapiẽs de⁹ ꝺz ⁊ sapientia sapiens dicit̃ sine qua eum vel fuisse aliqñ. vel esse posse nephas ẽ credere. nõ ꝓcipatõe sapiẽtie sapiẽs ꝺz. sicut alia q̃ ⁊ esse ⁊ nõ eẽ sapiẽs põt. sz q ipse eã genuerit qua sapiens ꝺz sapientiaz. Aliad uerte lector patrẽ dici sapientẽ genita sapia. qꝺ em̃ alijs obuiat testimonijs. Vex hoc augustin⁹ cozrigit in li. retracta. inquiens Dixi in li. lxxxiiij. q̃stionũ. de pr̃e. q eaz genuit qua sapiens ꝺz sapientiam: Sed melio⁹ istã questionẽ i li. postea de trini. tractaui.

Vtrum filius sit sapiens sapientia genita vel ingenita. ꝺ

Post hec queri solet a q̃busdã vtrum filius sit sapiẽs sapientia genita vel ingenita. Si em̃ nõ ẽ sapiẽs sapia genita. nec seipo sapiens ẽ. Si ꝺo sapientia genita sapiens est. nõ vi ꝺz sapiens esse sapia ingenita. ⁊ ita nõ videt̃ esse sapiens a patre cũ a pr̃e habeat oia? Ad qꝺ dicimus: qz vna est sapientia patris ⁊ filij et spũssancti sicut vna essentia: qz sapia in illi⁹ nature simplicitate est essentia. ⁊ tm̃ fili⁹ tm̃ est sapientia genita. ⁊ pater tm̃ est sapia ingenita. vel a sapientia ingenita. Et cum ipse sit ibi esse quod sapientem esse. relinquit̃ vt sapia genita sit sapiens de sapia ingenita. Non g̃ filius dicit̃ sapia dei tãqz ipe solus intelligens sit vel sapiẽs sibi ⁊ pr̃i ꝛ spiritui sancto. qz vt ait Aug⁹. in. xv. li. de tri. Si solus ibi filius intelligit ⁊ sibi ⁊ patri ⁊ spũi sancto. ad illã redit̃ absurditatẽ vt pat̃ nõ sit sapiens de seipo: ꝫ de filio. Nec sapientia sapiam genuerit. sed ea sapia pr̃ dicatur sapiens esse quã genuit. Ubi em̃ non ẽ intelligẽtia: nec sapia põt esse. Jõqz si pat̃ nõ intelligit ipe sibi: ꝫ filius intelligit pr̃i p fecto filius pr̃em sapientez facit. Et si ꝺ est deo esse qꝺ sape. ⁊ ea illi est essentia q̃ sapia non filius a pr̃e quod verũ est. ꝫ a fi io potius pater ꝺz essentiã. qꝺ absurdissimuz atqz falsissimũ est. Est g̃ deus pr̃ sapiens ea q̃ ipe est sua sapientia. ⁊ filius sapia patris est sapiens de sapia que est pater. de quo ẽ genitus filius. Jta ⁊ pr̃ est intelligẽs ea q̃ ipe est sua intelligentia. Nõ em̃ essz sapiẽs q̃ non esset intelligens. Filius aũt intelligẽ

pr̃ est sapiẽs ea sapia qua ipe est ⁊ ꝺ ea filius est genit⁹ ⁊ sapiens illa ingenita hec vna tm̃ sapia

tia patris. de intelligentia genitus est q̃ est pater. de qua ⁊ intelligẽs est. Proinde pr̃ est sapia. ⁊ filius sapia. ⁊ vterqz vna est sapientia. ⁊ tm̃ solus pr̃ est ingenita sapia. ⁊ filius solus genita sapia. nec tm̃ alia sapiẽtia daꝺ. alia sapia filius. ꝫ vna eademqz est. sic pater est deus ingenitus. ⁊ filiꝰ est deꝰ genitus. neqz deus genitꝰ est deꝰ ingenitꝰ. nõ ideo tm̃ alius deus est pater alius filiꝰ. sed vnus deus vterqz. nõ aũt vnus. Alius est em̃ genitus. alius ingenitus. ꝫ nõ aliꝰ deꝰ. imo vterqz vnum siue vnus deus. Jta nõ est sapientia genita sapientia ingenita. sed alia est sapientia genita. alia ingenita. non tamen est alia sapientia. sed vna eadeqz sapientia.

An filius sit sapiens seipo vel per seipm. e

Ex ꝓdictis constat q̃ filius nõ est sapiẽs a se: neqz de se. sed de pr̃e ⁊ a pr̃e. Queri aũt solet. vtrũ filius sit sapiens seipo vel ꝑ seipm? Quidam dicunt multiplicem hic fieri intelligentiam. ⁊ ideo distinguendũ foze ita. vt cum dicis filium esse sapientem seipo vel ꝑ seipm. Si sui natura ⁊ essentia sapientem intelligas: verus sit intellectus. Si ꝺo a seipo vel de seipo sapientem esse intelligas. falsitati subiectam habes intelligentiam. Alij vero simplicit̃ ⁊ absqz determinatiõe cõcedunt hmõi locutiões. filius est sapiens ꝑ se. sed nõ a se vl̃ de se. ⁊ filius est deus ꝑ se. ⁊ est ꝑ se. sed nõ a se vel de se. Hoc cõfirmãtes verbis Hylarij qui filiũ non a se: sed ꝑ se agere in li. ix. de trini. ait. Nature inquit cui contradicis heretice hec vnitas est. vt ita ꝑ se agat filius ne a se agat. ⁊ ita non a se agat. ut ꝑ se agat. Jntellige filium agentem: et ꝑ eum patrem agentem. Non a se agit. cũ pater in eo manere monstratur. Per se agit: cum ꝝm natiuitatem filij agit ipe que placita sunt. Infirmus sit non a se agendo: nisi a deo ipe agit. non sit ꝺo in vnitate nature si que agit. ⁊ in quibus placet non per se agit. Sicut ergo inquiũt. filius ꝑ se agit: ꝫ non a se. Jta ⁊ filius debet dici sapiens per se. sed non a se. Sic ⁊ ipe per se deus est vel esse dicendus est (vt aiunt) sed non a se vel de se.

Solutio quorundam.

Aliorũ determinatio.

Hylarius.

An vna tantum sit sapientia patris. f

õ nitũtur
lam ꝓba
non vna
st sapien
patris

ñsione i-
int hec ꝛ
similia.

Post hec a quibus
dam solet queri. vtrum vna tm̃ sit sapiẽtia
pr̃is? Quod non esse nitunt̃ ꝓbare h̃ mõ.
Filius inquiũt est sapientia pr̃is genita: q̃
pater sapiens non est. Est igit̃ aliqua sapi
entia patris qua sapiens nõ est Est autem
ꝛ sapientia patris ingenita. ꝛ ea pater sapi-
ens est. Est ergo quedam sapientia patris
qua sapiens est. ꝛ ipa non est illa sapientia
patris qua pater sapiens non est. Non est
g̃ vna tantũ sapientia patris. Item sapien
tia ingenita est sapientia patris. ꝛ sapiẽtia
genita est sapientia patris. Non est autem
sapientia ingenita sapientia genita. Non ẽ
igitur vna tantũ patris sapientia. Hec et
his simlia tanq̃ sophistica ꝛ a veritate lõ
ginqua. cunctisq̃ in theologia peritis pa-
tentia abijcimus. responso indigna aduer-
tentes. Jd tamen adijcientes quia vna est
tantũ sapientia patris. sed non vno mõ di-
citur. Nam sapientia patris dicit̃ illa quã
genuit. ꝛ sapientia patris dicit̃ ea qua sapi
ens est. Diuersa ẽ ergo ratio dicti. Jlla em̃
dicitur patris. qz eam genuit. ꝛ ea dicit̃ sa
pientia patris. quia ea sapit. Una est tamẽ
sapientia patris. quia sapientia genita ẽ ea
dem sapientia ꝛ ea qua sapiens est. siue ea
qua sapiens est intelligat̃ ꝓsona pr̃is siue
essentia patris. qz ꝓsona pr̃is q̃ intelligitur
cum dicit̃ sapia ingenita. ꝛ ꝓsona filij que
significat̃ cum dr̃ sapientia genita. vna ea-
demq̃ sapientia est. que essentia diuina in-
telligit̃ cõmunis tribus ꝓsonis.

q̃ in trinitate est dilectio que ẽ trí-
nitas et tamen spũssanctus est di-
lectio que non est trinitas. nec iõ
due sunt dilectiones. ita et de sapi
entia. g

Et sicut ĩ trinitate
dilectio est. q̃ est pater. filius ꝛ spũssanctus
que est ipa essentia deitatis. ꝛ tm̃ spũssctũs
dilectio est. que nõ est pater vel filius. nec
ideo due dilectiones sunt in trinitate. quia
dilectio que ꝓprie spũssanctus est: est dile-
ctio que trinitas est. non tm̃ ipa trinitas est
sicut spũssanctus est essentia q̃ trinitas est:
non tamen ipe trinitas est. Jta in trinitate
sapientia est que est pater ꝛ filius ꝛ spiritus
sanctus. que est essentia diuina. ꝛ tamen fi-
lius est sapiẽtia que nõ est pater vel spũssã-
ctus. Nec ideo due sapientie ibi sunt. quia
sapientia que ꝓprie est filius: est sapia que
est trinitas. ipa tamen non est trinitas sicut
filius est essentia que est trinitas. ipe tamẽ
non est trinitas.

Qua ratione pr̃ non dicit sapiẽs
ea sapientia quam genuit eadem
videt̃ debere dici q̃ nõ sit diligẽs
pater vel filius dilectione qua ab
vtroq̃ ꝓcedit. h

Pretereadiligẽter
notandũ est q̃ ea ratione qua pater non di
citur sapiens ea sapia quam genuit. videt̃
fore dicendum q̃ pater non diligat filium:
vel filius patrem ea dilectiõe que ab vtro-
q̃ ꝓcedit. s. que ꝓprie spũssanctus est. Si-
cut em̃ idem est deo sapere quod esse. ita est
ei idez diligere qđ esse. Jdeoq̃ sicut nega-
tur pater esse sapiens sapientia quã genuit
q̃ si ea diceret̃ sapiens. nõ ipa ab eo: sed ip-
se ab ea intelligeret̃ esse. Jta videt̃ non de-
bere cõcedi q̃ pater vel filius diligat dilec-
tione que tm̃ spũssanctus est. qz si ea. dili-
git pater vel filius. non spũssanctus videt̃
esse a patre ꝛ filio. sed pater ꝛ filius a spiri-
tusancto. quia idem est ibi diligere qđ esse.
At supra dictum est: atq̃ auctoritate Augu-
stini sancitũ. q̃ in trinitate tria sunt. vnus
diligens eum qui de illo est. ꝛ vn⁹ diligẽs
eum de quo est. ꝛ ipa dilectio. ꝛ non est ali
quis duorũ quo genitus a gignente diligi
tur: genitorez suũ diligit. Quibus verbis
aperte significat̃ patrem filium: ꝛ filiũ pa-
trem diligere. ea. s. dilectione que nõ est ali
quis eorũ: sed tantũ spiritussanctus. Cum
idem ergo sit ibi diligere quod esse. quõ di
citur pater vel filius non esse ea dilectione
qua alter alterum diligit. Cum ideo pr̃ ne
getur sapere sapientia quaz genuit ne ea es
se intelligat̃.

q̃ et hec questio inexplicabilis est
que excellit infirmitatem homi-
nis. i

Difficilem mihi fa
teor hanc questionem precipue cũ ex pre-
dictis oriatur que simlem videtur habe-

re rationem. quod mee intelligentie atten-
dens infirmitas turbatur. cupiens magis
ex dictis sanctorũ referre q̃ afferre. Optimus eñ lector est: inquit Hylari⁹ in .j. lib.
Hylari⁹. de tri. qui dictorũ intelligentiam expectet
ex dictis poti⁹ q̃ imponat. ⁊ retulerit magis q̃ attulerit. neq; cogat id videri dictis
contineri quod ante lectionem p̃sumpserit
intelligendum. Cum ergo de reb⁹ dei ſmo
est. concedamus deo sui cognitionẽ dictisq; eius pia veneratiõe famulemur. Inuestiget ergo diligẽt pius lect ⁊ rationẽ dictorum: si forte dictorũ aliquã valeat reperire causam q̃ nota ipa p̃missa questio aliq̃tenus explicari valeat. Ego aũt hanc questionem non absoluens: sed errorem excludens ꝓfiteor nõ esse dictũ patrem diligere
fi iũ vel filium patrem. ea dilectõe que ab
vtroq; p̃cedit. q̃ nõ est aliquis eorũ. ꝑ tantum spũsanctus tanq̃ ea dilectõne pat̃ sit
vel filius. Sed sic ea pat̃ diligit filiũ ⁊ fili⁹
patrem: vt etiã ꝑ̃ p se ea q̃ ipe est dilectiõe
diligat. sic ⁊ filius. nõ aũt sic vt p̃ p se non
diligat ⁊ filius. sed p eam tm̃. Quis hec in
illa trinitate (inq̃t Aug⁹.) opinari vl̃ affirmare p̃sumat. Eam tm̃ questionem lectorũ
diligentie plenius dñudicandã atq; absoluendam relinquimus ad hoc minus sufficientes.

Hec est distinctio tricesima secunda huius p̃mi libri.

In qua mgr̃ post q̃ assignatiõez quorũdam appropriatorũ determinauit. quasdã dubitationes ex assignatione hmõi emergentes determinat. Et tria facit. Nam p̃mo determinat qualiter
psone compat̃ sm ꝓprium ⁊ approꝑatum spũsctõ
Secundo quõ circa approꝑatum filij. Tertio quõ
circa vtrunq; simul. Primum facit a p̃ncipio distinctionis vsq; ibi. Preterea diligẽt est inue. Secundo ab inde vsq; ibi. Preterea diligẽt est notandũ.
Tertiam vo ab inde vsq; ad finem distin. Et tm̃ de
sma huius distinctionis in generali. In spẽali sentẽtia mgr̃i stat in tribus ꝓpositionibus quarũ p̃ma est
hec. p̃ ⁊ filius diligunt se mutuo. ss. ab ipis ꝓcedente. Hanc mgr̃ ꝓbans querit. An p̃ ⁊ fili⁹ diligunt se. ss. ab ipis ꝓcedente. Et arguit q̃ non. Nam
diligere ⁊ esse in diuis sunt idẽ. si ergo p̃ ⁊ fili⁹ diligunt se. ss. ⁊ videt ipos hr̃e esse p̃ spm̃sanctũ. qđ absurdũ est. Et mgr̃ rñdet q̃ pater ⁊ filius diligunt se
capiendo diligere notionaliter. s. put idez est qđ cõis
spiratio. ⁊ sic differt diligere ab essentia sm ratõz. ⁊
p ꝑs factum argumentũ p̃ illa parte non ꝛcludit.
Scda ꝓpositio est hec. Nec p̃ nec filius sapit sapientia genita vel nascente. Hanc ꝓpositionem mgr̃
ꝓbans tres determinat q̃stiones. Prima est. Utrum
p̃ dicit sapiens sapia quaz genuit? Et arguit q̃ sic
q: p̃ diligit amore q̃ ab ipo ꝓcedit. ideo videt q̃ etiã
sapit sapia eadem quã genuit. Et rñdet q̃ ista non
est concedenda. pater sapit sapientia genita. seu pater sapit p illam sapientiam quam genuit. ne filius q̃
est sapientia genita videat esse causa sapientie in patre. ⁊ hoc confirmat autoritate .b. Augustini. Scda
questio est. Utrum filius sit sapiens sapia genita vl̃
ingenita. Et rñdet magister dicens. q̃ filius debet
dici sapiens sapia ingenita. eo q̃ ipe sit sapiẽs sapientia genita sicut pater. Circa quod notandũ q̃ iste
due ꝓpositiones. s. pater est sapiens sapientia ingenita. ⁊ filius est sapiens sapientia ingenita. sunt am
be vere. sed differũt sm q̃ hi ablatiui in eis positi diuersimode construi possunt. Uno modo in habitudine p̃ncipij formalis. ⁊ sm illum modum pater est sapiens sapientia ingenita. ⁊ huius ꝓpositionis ẽ sensus. quia sapientia ingenita est ipe pater. ⁊ sic seipo
sapiens est formaliter. cum sit idez sibi esse ⁊ sapere
⁊ sm istum sensum intellectus est falsus. filius est sapiens sapia ingenita. q: designat filium formaliť eẽ
sapientez patre. ⁊ per consequẽs patrẽ formaliť eẽ
filium ꝓpter idemptitatem sapientie ⁊ esse in filio.
Alio modo põt ille ablatiuus construi in habitudie
p̃ncipij effectiui. ⁊ sic ista est falsa. pater est sapiẽs sapientia ingenita. q: significat patrem esse de sapientia ingenita. ⁊ sic esset a seipo. quod falsum est. Illa
vo. filius est sapiens sapientia ingenita isto mõ ẽ vera. q: sensus est q̃ filius sit de sapientia ingenita. ad
illum intellectũ concedit a magistro in lra. Tertia q̃stio. Utrũ filius possit dici sapiens sapia genita seu
ipo qđ idem est. Et rñdet q̃ aliqui concedunt istam
ꝓpositionem. filius est sapiens sapientia genita vel
seipo. non tm̃ filius est sapiens a seipo. quod intelligi
debet filius est sapiens sapientia genita vel a seipso
quod idem est. verum est formaliť: sed nõ effectiue.
Tertia ꝓpositio est hec. Tantũ vna ⁊ eadem est sapientia patris ingenita ⁊ genita sm rem. ⁊ differũt
solum sm rationem. Hanc magister ꝓbans querit
Utrũ tm̃ vna sit sapientia patris ⁊ filij. Et arguit q̃
non. q: ista est sapientia genita ⁊ ingenita. ⁊ ergo
non est tm̃ vna. Et magister respondet argumẽtum
non valere. eo q̃ ibi cõmittitur fallacia figure dictionis. quia q̃n sapientia sumit cum his terminis genita ⁊ ingenita trahit ad standum ꝓ ꝑsona. Sed q̃n
simpliciter stat sine additõe tunc supponit ꝓ essentia. Et subdit. sicut in deitate est dilectio que est pat̃
⁊ filius ⁊ spũsanctus. s. ipa diuina essentia. ⁊ tamẽ
spũsanctus est dilectio que nec est pater nec filius. nõ
tm̃ sunt due dilectiones in deo: sed vna tm̃. Sic i deo
est vna sapientia que est pater ⁊ filius ⁊ spũsanctus
scz diuina essentia. ⁊ sapientia genita que nec est p̃
nec spũsanct⁹: sed filius. nõ tm̃ sunt plures sapiẽtie:
sed vna tm̃. ⁊ p ꝑs sapia ingenita dicat̃ sapientia
patris. eo q̃ per eam formaliter sapit. sapiẽtia etiaz
genita dicat̃ sapientia patris. non tm̃ q̃ ea formaliť
sapiat: sed q̃ eam genuit. non tm̃ sequit̃ q̃ sint due sapientie: sed tm̃ vna que est diuina essentia. Secũda
questio est. Cur pater non dicat̃ sape sapientia genita vel ab ipo ꝓcedente. sicut dicit̃ diligere dilectiõe
ab ipo ꝓcedente. cum tamen idem est ibi sape ⁊ esse
⁊ similiter idem diligere ⁊ esse. Ad quod rñdet magister q̃ diligere potest capi essentialiter. ⁊ tũc tam
sm rem q̃ etiam sm modu⁊ significandi absolute diligere non est aliud q̃ esse ⁊ q̃ diuina essentia. et sic
capiendo diligere. pater nullo mõ potest se diligere
spũsancto seu amore ꝓcedente a se. Alio modo potest capi notionaliter pro spiratione passiua. ⁊ licet
sic nõ est aliud q̃ essentia diuina sm rem. non tm̃ sm
modũ significãdi est idem qđ essentia diuina seu esse
quia essentia seu esse dicit absolute. diligere aũt relatiue. Et ideo nõ sequitur pater spũsancto vel amore diligit. igit spũsancto vel amore procedente est.
Sicut non sequit̃ pater paternitate est pater. ergo
pater paternitate est. Sic non sequit̃ hõ diligit hominẽ amore ab ipo procedente. igitur homo amor
est. Cum ergo sapere in diuinis semper sumat̃ essen-

tialiter ⁊ nunc notionaliter sicut diligere. igit patrez sapia genita sape: sequeret ipm esse sapiaz genitam. Ad diligere aũt non sp sequit diligere dilectiõe producta. ⁊ p ꝓns licet pr non dicat sapesapia genita. põt tñ dici diligere dilectiõe ꝓcedente seu ꝓducta. Et hec est sententia mgri in spẽali.

Utruz proprietates psonarũ sint ipse psone vel deus. id est diuina essentia. a

I. XXX I.

Dst supra dicta interiꝰ cõsiderari atq; sbtiliter inqri oportet. Utz ꝓpetates psonarũ q̃bus ipe psone determinant sint ipe psone. ⁊ sint deus id est diuina essentia. an ita sint in psonis: vt no sint psone. ac p hoc nec diuia essẽtia. Nem in psonis sint ꝓpetates: nẽo inficiari audet. cum apte clamat autoritas. q in psonis est ꝓprietas ⁊ in essentia vnitas. Superiꝰ q̃z mltis sanctorũ testimoniis astruximus psonas p ꝓpetates distingui atq; determiari. ipasq; ꝓpetates tres. s. ꝓpriis exꝑssim vocabul. Cũ g ꝓpetates ipe ab eterno fuerint: q̃bus ipe psone determinantur ⁊ differũt. quomõ essent si in eis nõ essent ⁊ quõ in eis essent. ⁊ ipe psone nõ essent quibi essz mltiplicitas. Quo circa sicut ꝓpetates esse in psonis. ita ⁊ eas psonas cẽ ꝓfitemur. sicut supra autoritate hiero. vt nõ pigeat reuocare ad mentẽ: ptestati sumꝰ i expositiõe fidei ita dicẽtis. Sabellij hereticõs declinãtes: tres psonas exꝑssas sub ꝓpetate distiguimꝰ. Nõ em noia tñmõ: sed etiã noim ꝓpetates. i. psonas. vel vt greci exꝑmunt hypostases ꝟ est sbsistẽtias ꝓfitemur. Ecce apte dicit psonas ꝓpetatibꝰ distingui. ⁊ ipas ꝓpetates esse psonas. cuiꝰ ꝟ ꝟba pstrungimꝰ. qsupra latiꝰ posuimꝰ.

q ꝓpetates psone.

hiero. breuitr tãgit q̃ supra sẽ posita sẽ vliõ addat

q ꝓprietates sint diuia eẽntia. b

Cunq; de simplicitate deitatis supra dissereremꝰ auctibꝰ sanctorũ. s. Aug. hyl. Isiõ. necnõ ⁊ Boetij. euidenter mõstrauimꝰ deũ ꝟ eẽ oino qõ in se hz. excepto q pr̃ hz filiũ: nec est filiꝰ. ⁊ filiꝰ hz pr̃ez: nec est pr̃. ⁊ sic esse in natura triuz: vt q̃ hz ꝟ fit qõ hz. ⁊ totũ qõ ibi est vnũ eẽ vnã vitã esse. qõ mõ nõ iteramus: ne fastidiũ lectori ingeramꝰ. Si g ꝓpetates ibi sunt: singula earũ est id in quo est: ⁊ vnuz eaderq; vita singule sunt. Fateamur g et p ꝓpetates esse in tribꝰ psonis. ⁊ ipas esse psonas atq; diuinam essentiam.

a predictis q̃dit ꝓpetates esse psonas ⁊ vnam essentiam.

Autoritate astruit q ꝓprietas sit natura. c

Qõ eniz ꝓprietas etiam diuia natura sit: oñdit hylarius dicens natiuitatẽ filij esse naturã. Añ in. vij. li. de trini. ait. Utriusq; natura nõ differt. vniũ sunt pr̃ ⁊ filiꝰ. hz g hoc sacri natiuitas vt cõplectat ise ⁊ nomẽ ⁊ naturã ⁊ ptãtem qz natiuitas nõ põt nõ esse ea natura vnde nascat filiꝰ. Idẽ in. vj. Natiuitas ꝓpetas est. veritas est. Idẽ in. vij. dicit. q nature natiuitas sit intelligenda esse i natura dei. Supra cñ dixit q ꝓprium pr̃is ẽ q sp pr̃ est. ⁊ ꝓprium filij est q sp filius est. significans q proprietas patris est pater. et proprietas filij est filius. his alijsq; pluribus autoritatibus aperte significari videtur. q proprietas filij filius si. sic ⁊ deus. ita ⁊ proprietas patris ⁊ proprietas spiritussãcti.

hylarius.

Quidam negant scz proprietates esse personas et diuinam naturaz et quare. d

Hoc autem aliqui negant: dicentes q̃dez ꝓprietates in personis esse: ꝟ nõ esse psonas ipas. qz ita dicũt esse in personis vel in essentia diuina: vt nõ sint interius sicut ea sunt que ꝟm substãtiã dicuntur de deo. vt bonitas. iusticia. ꝟ extrinsecus affixa sunt. atq; ita esse rationibꝰ probare contendunt. Si enim inquiunt proprietates sunt psone: non eis psone determinantur. Contra quod dicimus. quia etiam seipis persone differunt. sicut supra hieronymus loquẽs de patre ⁊ filio ⁊ spiritusancto dicit. Substantia vnuz sũt: sed psonis ac nominibus distinguunt. Sed iterum addunt. Si proprietates ipse diuina essentia sunt cum essentia non differant tres persone. nec proprietatibus differũt. Quomedo enim differt pater a filio: eo q diuia essentia est cum in essentia vnũ sunt.

Obiectio cõrũ ꝓma q̃ volũt ꝓbare ꝓpetates non esse psonas.

Secunda obiectio.

Respõsio ad p̃missa autoritate nitens. e

horũ doctrinis no
uis ⁊ humanis cõmentis vbo hilarij re-
spondeo. Immensum est qđ exigis ⁊ incõ-
prehensibile: extra significantiã est sermo-
nis. extra sensus intẽtionẽ. nõ enũciat. nõ
attingit. nõ tenet. vborũ significãtiam rei
ipius natura cõsumit. Sensus cõtẽplatio
nem inspicabile lumẽ obcecat. intelligen-
tie capacitatẽ qđ fine nullo continet: exce-
dit. Vbi ĝ in sensu labes est. in intelligẽ
tia stupor est. In sermone vo non iaz infir
mita: em: ꝑ silentiũ confitebor. piculosum
nimis est de rebus tantis ac tã recõditis ali-
qđ vltra ꝓscriptũ celeste ꝓferre: vt vltra
ꝓfinitionem dei fmo de deo sit. forma fidei
certa est. Non ĝ aliquid addẽdũ est: ꝑ mo-
dus constituendus audacie. q̃cq̃d vltra q̃
ritur: nõ intelligit.

Quõ improbi heretici ĩsistãt alia
addentes. f

Leterũ hereticorũ
improbitas instinctu diabolice fraudulen
tie excitata nondũ quiescit. sed in tãta rerũ
questione addit. Si paternitas ⁊ filiatio i
deo siue in diuina essentia sunt. eadez ergo
res sibi pater est ⁊ filius. Nam in q̃ pater-
nitas est: ꝓ est. ⁊ in quo filiatio est: fili⁹ est
Si ergo vna eademq̃ res habet in se pat-
nitatem ⁊ filiationem. ipa generat ⁊ gene-
ratur. quod dicentes in Sabellianaz here
sim ꝓtrahunt. extendentes ꝓem in filium
cũ ipm sibi filiũ: ipm ꝓponant ⁊ ꝓem. Si
vo negauerint in vna dei essentia patnita
tem esse ⁊ filiationem. quõ ĝ dicunt eẽ deũ
His atq̃ alijs argumentorũ aculeis vtun
tur in sue opinionis assertione. vt veritatis
formã dissecent.

Obiectio ter
tia.

Rnsio cõtra hãc eorũ opinionem
vbi tradit q̃ ꝓprietates nõ penit⁹
ita eẽ in dei ẽntia sicut i hypostasibus dicunt. g

Quorũ audacie re
sistentes atq̃ ignorantie ꝓuidentes aude-
bimus aliquid sup hoc loqui. Sd paternitas
⁊ filiatio non ita esse omnino in diuina ſba
dicunt: sicut in ipis hypostasibus. in qui-
bus ita sunt q̃ eas determinãt. vt ait Jo-
han. Damas. Caracteristica idiomata sũt
id est determinatiue ꝓprietates hypostase
os ⁊ nõ nature. etenim hypostasim determi-
nant ⁊ nõ naturam. Jdeoq̃ licet paterni-
tas ⁊ filiatio sint in diuina essentia. cũ eam
non determinent. nõ ideo põt dici: q̃ diui-
na essentia ⁊ generet ⁊ generet. Vel q̃ ea-
dem res sit sibi pater ⁊ filius. Jta enim ꝓ
prietas determinat psonam: vt hac ꝓpeta
te hypostasis sit generans. ⁊ illa alia hypo
stasis sit genita. ⁊ ita nõ idem generat ⁊ ge
nerat. sed alter alterũ.

Querit quomõ proprietates pos
sunt esse in natura, nec eam deter-
minent. h

Sed forte queres
cum he ꝓprietates non possunt esse in pso-
nis q̃n eas determinẽt: quõ in diuina essen
tia esse possint: ita vt nõ eam determinent?
Respondeo tibi ⁊ hic cum Hylario. Ego
nescio non requiro. ⁊ consolabor me tamẽ.
archangeli nesciũt. angeli non audierunt.
secula non tenent. ꝓpheta non sensit. aplꝰ
non interrogauit. filius ipenõ edidit. Ces-
set ergo dolor querelarũ. non putet homo
sua intelligentia generatiõis sacramentum
posse consequi. Absolute tamen intelligen
dus est pater ⁊ filius ⁊ spũssanctus. Stati
hoc fine intelligentia vborum. Est filius a
patre qui est vnigenitus ab ingenito. pro-
genies a parente. viuus a viuo. non natu-
ra deitatis alia ⁊ alia. q̃ ambo vnuz. Hoc
credendo incipe. ꝓcurre. ꝑsiste. ⁊ si non p-
uenturũ sciam. tñ gratulabor profecturuz.
Qui eñ pie infinita ꝓsequit. ⁊ si nõ contin
gat. aliq̃n tamen ꝓficiet ꝓdeundo. Sz ne
te inseras in illud secretũ ⁊ archanũ inopi-
nabilis natiuitatis: ne te immergas summã
intelligentie comꝓhendere ꝑsumens. ꝑ in-
tellige incomꝓhensibilia esse. Hys alijsq̃
multis euidẽt ostendit nobis nullatenus
licere maiestatez ꝑscrutari. ius ponere po
testati. modũ circũscribere infinito.

Quib⁹ autoritatib⁹ opinionẽ suã
scz q̃ ꝓprietas patris vel filij non
sit deus: muniant. i

Veruntamẽ non
dum desistunt impatientie spũ agitati: sed
opinionem suam etiam sanctorũ autoritati

bus munire conant' q̄bus ostendere volūt ꝓprietatem qua pater est pater. ⁊ ꝓprietatem qua filius est filius: nō esse deū. ad hoc inducentes ꝟba Aug'. sup illū locuz ps̄al'. Et non est s̄ba. ita dicentis. Deus em̄ quedam s̄ba est. Unde etiam in fide catholica sic edificamur. vt dicamus patrem ⁊ filiuz ⁊ spūm̄sanctum vnius esse sube. Quid est vnius s̄bē? Quicq̄d est pater quod de⁹ est. hoc est filius. hoc est spūssanctus. Cū aūt pater est. non illud est qd̄ vel quo est. ꝯpater em̄ non ad se: sed ad filiuz dicit'. ad se autem deus dicit'. Eo igitur quod vel q̄ de⁹ est: substantia est. Et quia ciusdem substantie est filius. ꝓculdubio ⁊ filius est de⁹. At ꝟo quod pater est. qz non substantie est. ſz refertur ad filium. nō sic dicim⁹ filium patrem esse sicut dicim⁹ filiū deū esse. Ex his ꝟbis significari dicūt. q ꝓprietas p̄ris vl' ꝓprietas filij non sit deus vel essentia diuina. Cum em̄ dicit. eo q deus est substātia est. sed q pater est: substantia non est. aperte inq̄unt ostendit id esse substantiam quo deus est. Jd ꝟo quo pater est: non esse substantiam. Item cum ait. ꝯpater non illud est quod est. ostendit eum non esse patrem eo q substātia est. Non em̄ simplicit' dixit ꝯpater nō est illud quod est: sed ait. Cū pater est: nō est illud qd̄ est. significans q̄ pat' est non esse illud quo est. i. essentiam. Hec illi ita exponentes sua cōmenta simplicibus ⁊ incautis vera videri faciūt. Nos aūt aliter fore ista intelligēda dicimus. Dicēs enim eo q deus est: substantia est. ē q pater est: substantia non est. hoc intelligi voluit: quia essentia deus est. ⁊ deitate s̄bstantia est. Eo em̄ s̄ba est quo de⁹ est. ⁊ cōuerso. cui⁹ ea est deitas que est s̄ba, ⁊ s̄bstantia q̄ deitas. sed q pater est non est substantie id est non quo p̄r̄ est eo substantia est. qz ꝓprietate generationis pater est qua substātia non est. Ipsam tamen ꝓprietatem s̄bstantiam esse non negauit. Ita etiam illud intelligendum est quod ait Cum pater est non illud est quod est. id est non illo pater est. quod vel quo ipe est. id est essentia. sed notione.

Aliis etiā verbis Augustini vtuntur. vt asserant quod dicunt. s. ꝓprietates personaruz non esse dei substantiam. k

Item illis verbis

Augustini vehementer insistunt superius positis. s. q verbuz ē m q sapientia est ⁊ essentia. hoc est q pater ē m, q verbum non hoc est qd̄ pater. Si inquiunt verbum nō est hoc quod pater ē m hoc q est verbum. Jd ergo quo ꝟbum est non est illud quod pater est. ꝯproprietas ergo quo ꝟbum est: non est id qd̄ pater est. non est igitur diuina essentia? Ad quod dicimus. quia licet ē m q verbum nō sit: hoc quod pater est. ea tamen ꝓprietas qua verbum est: est id quod pater est. id est diuina essentia. sed non est hypostasis patris. Respōsio.

Jsta est distinctio tricesima tertia

huius p̄mi libri. In qua mg̃r postq̄ egit de ꝓprijs ⁊ appropriatis. incipit agere de differentia communium ⁊ ꝓpriorum. Et tria facit. Nam p̄mo determinat vnitatem. Secundo respondet ad cōtrarias rationes. Tertio ad contrarias auctoritates. Primum q̄dem facit a p̄ncipio distinctionis vsq; ibi. Hoc aūt aliqui negant ⁊c̄. Secundū ab inde vsq; ibi. Ucrūtamen non desistunt. Tertium ad finem. In speciali sententia magistri stat in tribus ꝓpositiōibus. quarum p̄ma est hec. Proprietates psonales sunt idem cum psonis ⁊ natura diuina. Hanc mg̃r ꝓbās querit. Utrū ꝓprietates sint ipe pſone. ⁊ vtrum sint ipsa diuina essentia. Postea soluit dicens. q proprietates tripliciter sunt in personis. iuxta illud .b. Gregorij in p̄fatione dicentis. Et in psonis proprietas. ⁊ in essentia vnitas. proprietates enim fuerunt ab eterno. ⁊ non potest dici q fuerunt sine subiecto. igitur videtur fore dicendum q fuerunt in psonis. Secundo ostendit q proprietates sunt ipe persone. Nā proprietates sunt in personis. sed in psonis nulla ē diuersitas. igitur proprietates sunt ipe persone. Et hoc confirmat auctoritate beati Hiero. Tertio ostendit q ꝓpetates sūt ipa, diuina essentia seu natura. qd̄ probat sic. Propter diuinam simplicitatem de⁹ est. quicq̄d habet vbi non repugnat relatiua oppositio. sed diuina essentia habet proprietates. ergo ꝓpetates sunt diuina essentia seu natura. Hanc ratiōez magister confirmat auctoritatibus diuersorum autorum: que patent in textu. Secunda ꝓpositio est hec Errant qui ex hoc q ꝓprietates personales sunt diuina essentia inferunt diuinam essentiam posse generare. Hanc probans magister ponit errorez quorūdam dicentium. q licet sint ꝓprietates in personis: non tū sunt ipe pſone. sed sunt quasi extrinsecus affixe. Postea ē m hunc errorem inducunt tres rationes. Quaꝝ p̄ma tal' est. Si ꝓpetates sint pſone. ergo nō distinguūt neq; determināt psonas. ꝓna patet ex hoc q nihil distinguitur neq; determinat seipso: Respondet magister negando consequentiam. Ad ꝓbationem dicit non esse inconuenies idez distingui seu determinari seipo. quod ꝓbat auctoritate .b. Hiero. Secundo sic. Si ꝓpetates sunt diuina essentia. ergo sicut persone dicuntur cōuenire in essentia. ita etiam debet dici personas conuenire in proprietatibus. quod falsum est. Respondendo magister dicit istam materiā ꝓpter nimiam sui altitudinem humanum excedere intellectum. qd̄ ꝓbat auctoritate Hylarij. Tertio sic. In quocūq; ē paternitas in diuis:

t ualit' retor q:nt verba ig. ad suā p ultatem .

q alit' intelli ea sūt illa ꝟba q dicūt

hoc generat: sed in essentia ē paternitas. ergo generat. Et sīr arguit de filiatiōe. Et rñdet mgr p distinctionem dicēs. q̄ ꝑpetates esse in aliquo pōt intelligi duplicit. Uno mō illud in quo sunt determinādo ⁊ distinguēdo. Et isto mō in psonis. ⁊ in quocunq; isto mō est paternitas hoc potest generare. Alio mō illud in quo sunt non determinando neq; distinguēdo. ⁊ sic dicunt esse in diuina essentia. ⁊ in quocūq; sic est paternitas: illi non cōuenit generare. nec illi in quo sic est filiatio conuenit generari. cum ergo ꝓpietates sunt in diuina essentia non determinando eā. ptz argumentū ad ꝓpositū nō ꝙcludere. Contra solutionem mgr insistit q̄rendo. Si ꝓpetates non possunt esse in psonis nisi eas determinēt. quō tunc possunt esse in essentia eā nō determinādo. Et rñdet q̄ hoc exp̄mere est sup intellectū humanū. quod confirmat mgr auctoritate. b. Hilarij. Tertia ꝓpositio est hec. Falluntur qui ex idemptitate paternitatis ⁊ essentie arguunt seu concludunt paternitate patrez esse deū. Huius ratio est. q̄ ꝑpetates sunt in diuis vt determinantes ⁊ distinguentes. cuiusmodi sunt in psonis. Et ꝙfirmat auctoritate. b. Augu. Et tm̄ de sententia mgri huius distinctionis in spāli.

mortuis spūm xp̄i a spū dei christū a mortuis excitantis. Cum quiḡ habitat in nobis spūs christi: spūs dei sit. ⁊ spiritus christi a mortuis excitati spūs dei tantū sit christum a mortuis excitantis. Et q̄ro nūc in spū dei. vtrum naturam an rem nature significata existimes? Non est eñ idem natura quod res nature. sicut nō idem est hō ⁊ quod homis est. nec idem est ignis ⁊ q̄d ipius ignis est. ⁊ fm hoc nō est idez deus ⁊ quod dei est. Huius dicti occasiōe p̄fati heretici dogmatisauerūt non idem esse psonam ⁊ naturam dei. asserentes naturaz dei non esse tres personas. Intelligētes in his p̄missis verbis hilarij p rem nature p sonam. ⁊ nomine nature diuinam naturā. Et ideo dicunt hylariū interrogasse hereticum. vtrū p spūm dei putaret significatā esse naturā an rem nature. vt sic ostēderet distinguendū esse inter naturam ⁊ rē nature. i. psonam.

Questio Hilarij. vtrū spū dei natura vel res nature significata sit idem

Q̄d nō ē natura q̄d r nature

Oñdit quē sensū trah ex ill. Xbis

Opinio quorūdam nō idē eē psonam et essentiā vel naturā dicētiū et eandē essentiā nō posse eē p̄rem et filiū et spūmsanctum. a

DI. XXX IIII.

Predictis aūt p adiiciendū est. q̄ q̄dam peruersi sensus homines in tantā prosilierunt insaniam: vt dicerent nō idez esse naturam dei ⁊ psonaz siue hypostasim. dicentes eandem essentiā non posse eē patrez ⁊ filiū sine psonarū confusione. Si eñ inq̄unt ea essentia que pater est: filius est. idez sibi p̄ est ⁊ filius. Si hāc rem dicis esse patrem: aliā quere quā dicis esse filiū. Si xo aliā non quesieris: sed eandem dixeris. idē genuit ⁊ genit⁹ est. ꝓpter ḃ ⁊ hmōi inf naturam ⁊ psonā diuidunt ita vt non recipiant vnam deitatis naturam ⁊ simplicez esse tres psonas. Idq; testimonio hilarij defendere nituntf. qui in. vij. li. de tri. querens. vtrum apls spūm dei nominās ⁊ spiritū xp̄i: idem significauerit. vtroq; verbo inquit ita. Gentiū p̄dicator volens nature vnitatē in patre ⁊ filio ait. Spūs dei in vobis est. Si quis autem spūm xp̄i nō habet: hic non est eius. Si aūt spūs eius qui suscitauit Jesum ⁊c Spūales oēs sumus si in nobis est dei spūs. sed et hic spūs dei ē ⁊ spūs xp̄i. Et cum xp̄i spūs in nob est. ei⁹ spūs in nobis est qui suscitauit xp̄um. Et cum eius qui suscitauit christuz in nob est spūs. ⁊ spūs in nobis est xp̄i. Hec tamen nō dei est spūs qui in nobis est. Discerne g̃o hereticespūm xp̄i a spū dei. ⁊ excitati a

Auctoritatez q̄ p eis facere videt poūt de li. Hilarij

Hic docet quō eis obuiat ipi⁹ scripture circūstantia. et qualiter prędicta intelligi debeant et q̄ spūs sanctus ē res vnius nature p̄ris et filij. et est ipa natura. b

Hoc quidez dicūt non intelligentes pia diligentia scp̄ture circūstantiam: qua considerata p̄cipi potest: quomō p̄missa dixerit hylarius. Subsequent eñ in eadem serie ostendit in spiritu dei aliq̄n significari p̄rem. vt cum dicitur. Spūs dñi sup me. Aliquādo significari filium. vt cum dicit. In spū dei eiicio demonia. nature sue potestate se demones ei̇cere demonstrans. Aliquādo spūmsanctuz. vt ibi. Effundam de spū meo super omnez carnem. Quod dicit consummatuz fuisse: cū apostoli spūsancto misso oībus linguis locuti sunt. Deinde quare hanc distinctionem fecerit. ⁊ q̄ in supioribus p xba apostoli idem spūsanctus significatus sit. ⁊ q̄ ipe sit res vnius nature patris ⁊ filij: aperte ostendit inquiens ita. Hec idcirco sunt demonstrata. vt quacunq; parte heretica falsitas se contulisset. finibus veritatis cōcluderet. Habitat eñ in nobis xp̄us. Iquo habitante habitat deus. ⁊ cum habitat in nobis spūs xp̄i: non aliud habitat q̄ spūs dei. quod si p spūmsanctum christus in nobis intelligit esse. hunc tm̄ ita spūm dei vt spūm christi esse noscendum est. ⁊ cum per

Uerba hylarij ponit q̄t p̄missorū intelligentia ap

natur̃ dei natura ip̃a habitat in nobis. in differẽs natura filij credit̃ esse a patre. cum spũssanctus q̃ est spũs christi ⁊ spirit⁹ dei: res nature demonstret̃ vni⁹. Quero nunc ergo quomõ non ex natura vnum sunt? A patre pcedit spũs veritatis .a filio mittit̃: ⁊ a filio accipit. Sed omnia que habet pater filij sunt, Idcirco qui ab eo accepit: dei spũs est. ⁊ idem spũs christi est. Res nature filij est. sed ⁊ eadem res ⁊ nature p̃ris est ⁊ dei excitantis christum a mortuis spirit⁹ est. ⁊ idem spiritus christi est a mortuis excitati. Jn aliquo differt christi ⁊ dei natura. ne eadem sit si p̃stari potest. vt spiritus q̃ dei est: non sit etiam christi. Est g̃ in nob̃ spũs dei. ⁊ est in nobis spũs christi. ⁊ cum spũs christi ineſt: ineſt spũs dei. Jta cũ qõ dei est ⁊ christi est. ⁊ quod christi est dei ẽ. non põt quid aliud diuersum christus esse q̃ deus est. Deus igitur christus est vn⁹ cum deo spiritus. ℔m illud. Ego ⁊ p̃ vnũ sumus. Jn quo docet veritas vnitatẽ esse nature. non solitudinem vnionis. Ecce si h̃ verba diligenter attendas. inuenis spiritũ sanctũ rem nature dici patris ⁊ filij. ⁊ eundem dici esse naturam dei: vbi dicit̃ p̃ naturam dei natura ip̃a habitat in nobis: si p̃ spiritũ sanctum christus est in nobis.

Jta q̃ in trinitate non ita distinguendum est inter naturam ⁊ rem nature. sicut in rebus creatis. Quia vt ait Hylarius. Compatio terrenorũ ad deum nulla est. ⁊ si qua compationum exempla interdũ afferunt̃: nemo ea existimet absolute in se ratiõis perfectionẽ continere. Non em̃ humano sensu de deo loquendũ est.

iscutit p̃di-
a x̃ba. ⁊ ñ
esse distin-
ẽdũ i trini
te sicut in
eaturis.

ℭ ppter res creatas illud dixerit nõ idẽ ẽ natura et res nature. c

Ad naturam ergo

rerum creatarum respiciens inqt. Nõ idez est natura quod res nature. subijciens exempla de ipis creaturis. Jnde ostendens errorẽ esse sub mensura creaturarum metiri creatorem. addit. ⁊ ℔m hoc non idem est deus: ⁊ quod dei est. ac si diceret. Si ad instar creaturarũ de creatore sentis. cogeris fateri q: nõ idem est deus ⁊ quod dei ẽ. qõ dicere impium est. cũ spũs dei de⁹ sit. ⁊ dei filius sit deus.

ℭ nõ aliud est de⁹ et que sua sunt.

ita vt insint. alia enim sũt que insũt. alia que non insunt. d

Non ergo ℑm cor-

porales modos (: vt in eadem subdit serie) accipienda sunt hec que de deo dicuntur. vbi euacuãs opinionem eorũ q̃ ita putant aliud deum esse: ⁊ aliud qõ dei est. aliõq̃ naturam dei ⁊ rem nature. vt est in creaturis. Apte docet non aliud esse deum ⁊ que sua sunt. ita vt insint illi sic dicens. Hõ aut aliquid ei simile cum alicubi erit: alibi non erit. quia id quod est: illic continetur vbi fuerit in forma. vt non vbiq̃ sit q̃ insistens alicubi sit. Deus autem immẽse x̃tutis viuens potestas. que nusq̃ non assit: nec desit vsq̃. que se omnem p̃ sua edocet. et sua non aliud q̃ se esse significat. vt vbi sua insint ip̃e esse p̃ sua intelligat̃. Non autẽ corporali modo cum alicubi sit. non etiaz vbiq̃ esse credat̃. cum p̃ sua in omibus esse nõ desinat. Non autem aliud sunt q̃ qõ ipse est que sua sunt. Et hec ppter nature intelligentiam dicta sunt. His verbis aperte significatur. si tamen intelligis heretice. q̃ diuina natura nõ aliud est ab his que sua sunt: ita ut insint. ⁊ p̃ illa in omnibus suis ẽ que non insunt. Sua enim sunt etiam que non insunt. id est omnes creature. ⁊ sua sũt que insunt: vt tres persone que sunt eiusdẽ nature ⁊ eadem natura. sicut supra Augustini testimonio firmauimus dicentis tres personas esse eiusdem essentie vel eandem essentiam. sed non ex eadem essentia. ne aliud intelligatur essentia. aliud persona. Nõ tamen diffitemur aliquam distinctionẽ habendam fore ℔m intelligentie rationem cũ dicitur hypostasis. ⁊ cum dicitur essentia. quia ibi significatur quod est cõmune tribus. hic vo non. Est tamen hypostasis essentia. ⁊ econuerso. Fatcamur ergo vnum atq̃ idem esse tres personas ℔m essentiam. differentes autem ꝓprietatibus. Vñ Augustinus sup locum p̃tactatum psal. ait. Queris quid sit pater? Respodetur deus. Queris quid sit filius? Respondet̃ deus. Queris quid sit pater ⁊ filius? Respondetur deus. De singulis interrogatus: deus respode. De vtroq̃ interrogatus. nõ deos: sed deum respode. Non sic in hominibus. Tanta enim est ibi substantie vnitas: vt equalitatem admittat. pluralitatem nõ admittat. Si ergo tibi dictum fuerit cuz dicis filium esse quod pater est. ꝓfecto filius

℔ alicq̃ est in rõe intelligentie distinctio cum dr hypostasis: ⁊ cum dr essentia

Aug⁹. super psal.

h

pater est. Respondē fm substantiā tibi dixi: hoc esse filium quod pater est. nō fm id quod ad aliud dicitur. Ad se enim dicitur deus. ad patrem dicitur filius Rursumq; pater ad se dicitur deus. ad filium dicit pater. Quod pater ad filiuz dicit non est filio quod dicitur filius ad patrem non est pat Quod dicit pater ad se. filius ad se. hoc est pater z filius. i. deus.

Utrum ita possit dici deus trium psonarū vel tres psone vnio dei. vt dicit. vna essētia triū psonarū et tres psone vnius essentie. e

Hic considerandū est. cum deus sit diuina essentia. z ita dicatur vnus deus esse tres psone: sicut vna essentia dicitur tres psone. vtrum ita valeat sane dici. vnus deus trium psonarum. vel tres psone vnius dei. sicut dicit. vna essentia trium psonarum. z tres persone vnius essentie? In his locutionibus scripture vsus nobis emulandus videt: vbi frequēter reperitur ita dictum. Una est essentia trium. z tres sunt persone vnius essentie. nusq; autem occurrit legisse vnū deū triuz psonarum. vel tres persone vnius dei. Quod ideo puto sanctos doctores vitasse. ne ita forte acciperetur in diuinis personis. ut accipitur cuz de creaturis simile ḋd dicitur. Dicitur enim deus Abraam Isaac z Jacob. z deus omis creature. Quod vtiq; dicitur propter principium creatōis vel gratie p̄uilegium. z creature subiectionem vel seruitutem. Cum ergo in trinitate nihil sit creatum vel seruiens vel ṡbiectum non admisit fides in trinitate talem locutionis modum. Ita etiam econuerso non dicitur de dei essentia: q ip̄a sit essentia Abraā Isaac z Jacob: vel alicuius creature. ne creatoris vel creature naturam confundere videamur.

Usuz scripture i his scāndum tradit.

Quare nō cō suescerat scriptura dicere vnū deū triū psonaz z ecō uerso cuz dicat vnā essentiaz triū psonarum.

Licet potētia. sapiētia. bonitas de deo fm substantiā dicantur in scriptura. tamen solent hec nomina distincte ad personas interduz referri. f

Ex p̄dictis constat

q sicut essentia. ita potentia. sapientia. bonitas de deo dicunt fm substantiaz. Que autem fm substantiam de deo dicunt: tribus personis pariter cōueniūt. Una est ergo potentia. sapientia. bonitas patris et filij z spūssancti. et hi tres eadem potentia. eadem sapientia. eadem bonitas. Uñ aperitur in trinitate summa esse pfectio. Si enī ibi deesset potentia: vel sapientia vel bonitas. non esset summum bonum. Sed quia ibi est perfecta potentia: infinita sapientia: incomprehensibilis bonitas. recte dicitur z creditur summum bonum. Cunq; vnuz z idem penitus sit in deo potentia. sapientia. bonitas. in sacra tamen scriptura frequenter solent hec nomina distincte ad personas referri. vt patri potentia. filio sapientia. spiritui sancto bonitas attribuat. qđ q̄ refiat: non est ociosum inq̄rere.

Quare id fiat. s. q pr̄i potētia. filio sapientia attribuat. g

Id ergo sacri eloquij prudentia facere curauit. ne dei immēsitatem similitudine creature metiret. Dixerat enim scriptura sacra. Quia deus pater est. z q deus filius est. z audiuit h̄ homo qui hominem patrem viderat: deū patrem non viderat. et cogitare cepit ita esse in creatore: vt viderat esse in creaturis. a q̄bus hec nomina translata sunt ad creatorē In quibus pater est prior filio. filius ē posterior patre. z ex antiquitate in patre defectus. ex posteritate in filio imperfectio sensus solet notari. Ideo occurrit scriptura dicens patrem potentem. ne videatur p̄or filio: z ideo minus potens. z filium sapientē ne videat posterior patre. z ideo minus sapiens.

Quare spiritui sancto bonitas attribuatur. h

Dictus est etiā spiritus sanctus deus. z dictus est habere spiritum deus. z videbatur hoc quasi nomē inflationis z tumoris. Unde humana cōscientia ad deum p̄o rigore et crudelitate accedere metuit. Ideo scriptura temperauit sermonem suum spiritum bonum nominans: ne crudelis putaretur qui mitis

erat. nō q̄ p̄ solus sit potens vl' magis potens. ⁊ filius solus sapiens vel magis sapiens. ⁊ sp̄ūs sanctus solus bonus vel magis bonus. Una est ḡ potentia. sapia. bonitas triū sicut vna essentia. Ideoq̄ sicut ꝺ̄r filiꝰ homousios. i. ꝓsubstantial' patri. ita et co omnipotens.

De hoc noīe homousion. vbi i autoritatem receptum sit. et quid sīgnificet. i

Hic non est p̄eter mittendū quod Augustinus in libro secūdo ꝓtra Maximinū dicit de hoc noīe homousion: quo latini tractatores frequēter vtunt. Pater inquit ⁊ filius vnī⁹ sūt eiusdemq̄ substantie. Hoc est illud homousiō quod in concilio Niceno aduersus hereticos Arrianos a catholicis patribus veritatis autoritate firmatum est. Ꝺ̄ postea i concilio arimenensi ꝓpter nouitatem verbi minus q̄ potuit intellectam. quam tñ fides antiqua pcperat multis paucoꝝ fraude deceptis. hereticа impietas sub hereticо impatore Constantino labefacta re tem ptauit. Sed post non longum tpus libertate fidei catholice p̄eualente. postq̄ vis v̄bi sicut debuit intellecta est. homousion illud catholice fideiꝫ sanitate ꝯ onge lateq̄ defensum est et diffusum. Quid enim est homousion nisi vnius eiusdemq̄ substantie. Quid est inquā homousion: nisi ego ⁊ pat' vnum sum⁹. Non ḡ inter ꝓphanas vocū nouitates hoc vitandum est.

De noīb⁹ que translatiue et p̄ similitudinem de deo dicunt. k

Pretereа sciendū est q̄ in assignatione distinctiōis nominuꝫ inter alia que supra diligēter executi sum⁹ quedam diximus translatiue ⁊ p̄ similitudinē de deo dici. vt speculū. splendor. character. figura ⁊ huiusmodi. de q̄bus pio lectori breuit' trado qꝺ̄ sentio. vt. s. rōe similitudinis ꝯsiderata ex causis dicēdi dictorū intelligentiā assumat: sed catholicam.

Nihil dignū excellentia ineffabil' trinitatis ie tradidisse dicit ad alia transiturus. l

De sacramēto vnitatis atq̄ trinitatis summe ⁊ ineffabil': multa iam diximus. Nihil tñ eius ineffabilitate dignū credidisse p̄fitemur. ꝑ potiꝰ ex nobis mirificam eius scientiam. nec potuisse nos ad illam p̄uenire.

Ista est distinctio tricesimaquarta huius p̄mi libri. In qua postq̄ egit de copatōe p̄petatū ad ꝓsonas. agit de cōpatiōe ꝓprietatum ad essentiā. Et tria facit. Nā p̄mo agit de ꝓsone et essentie diuersitate. Scꝺ̄o tractat de essentie ad ꝓsonas causalitate. Tertio recapitulat de attributorū congruitate. Primū facit a p̄ncipio hꝰ dis. vsq̄ ibi. Hic ꝯsiderandū ē. Scꝺ̄m vsq̄ ibi. Ex p̄dictis ꝯstat. Tertiū ab inde vsq̄ ad finē dis. Et tm̄ de sn̄ia i generali In spēali sn̄ia ma. stat i n tri. ꝓpo. q̄rū p̄ma est hec. Nos catholici tenemur ꝓsonas diuinas asserere esse idē cū diuīa essentia. ⁊ eas solū rōe differre. Hāc ꝓpositionē mgr̄ ꝓbās ꝓpo nit p̄mo: quō q̄dā hereticі dixerūt essentiā ⁊ ꝓsonā nō esse idē. q̄ si essꝫ eadem essentia p̄r q̄ filius. ergo eadē res generat ⁊ generat Et istud cōfirmat autoritate Hyl. di. q̄ res nature ⁊ natura nō sunt idē. sed ꝓsona diuina ē res diuine nature. essentia aūt ꝺ̄r ipa natura. ergo differunt. Rūdeo q̄ v̄bū Hyl. in creaturis intelligēdū ē: nō in diuīs vbi natura ⁊ res nature sunt idem. qꝺ̄ ptz autoritate Hyl. di. q̄ deꝰ nō ē aliud ab his q̄ insunt. i. attributis ⁊ ꝓsonis. Postea mgr̄ rūdet ad rōem di. q̄ ꝑm rōez differūt cēntia ⁊ hypostasis. ⁊ dicit q̄ genera ⁊ generatū ꝓueniūt in suba. nō tñ ꝓueniūt in ꝓsonalitate. Scꝺ̄a ꝓpositio est hec. Quāuis tres ꝓsonas vnī⁹ esse eēntie ꝺebeamꝰ dicere. nō tamē vnū deū triū ꝓsonarū vsitata locutiōe debemus asserere Hanc ꝓpositionē mgr̄ ꝓbās q̄rit. Exquo deꝰ sit diuina essentia. vtrū ita dicaē vnꝰ deus tres ꝓsone. et vtrū ita valeat sane dici. vnꝰ deꝰ triū ꝓsonarum. vel tres ꝓsone vnī⁹ dei. sicut ꝺ̄r vna essentia triū ꝓsonarum. ⁊ tres ꝓsone vnī⁹ essentie? Et rūdet q̄ non. q̄a sic deꝰ significaret in aliq̄ habitudine p̄ncipij respectu ꝓsonarū. Nec est sīle de essentia. q̄ aliꝰ ē modus significādi noīe dei. ⁊ aliꝰ noīe cēntie. Cuiꝰ ratio est q̄ ly deꝰ significat in rōe p̄ncipij effectui. essentia vero non. Tertia ꝓpositio ē hec. Attribuamus p̄ri potentiā. filio sapiam. ⁊ sp̄ūisancto bonitatē nō obstante q̄ oīb⁹ eque essentialit' sine distinctōe sīt ꝯueniūt. Hanc mgr̄ ꝓbans dicit. q̄ attribuam⁹ p̄ri potētiaꝫ eo q̄ in creaturis p̄ribus ineſſe cōsueuit debilitas ſ. Sciam filio. eo q̄ in creaturis filij solēt esse ignari. Et bonitatē sp̄ūisancto. eo q̄ i creaturis sp̄ūs tumorem ⁊ inflationē importat. Postea dicit q̄ hoc nomē homousion ab antiq̄s p̄mo fuit ꝓcessum. tandē ꝓp̄ malū vsum hereticorū fuit damnatū ⁊ ꝓhibitū. Sꝫ finaliter ꝓp̄ veritatē rei iterato fuit receptum. Demum dicit de noīb⁹ translatiue. ⁊ nō vult aliud dicere nisi q̄ assignāda est rō ꝑm quā transferuntur. Et tm̄ de suīa huius distinctionis in ſpēali.

De quibusdam que ꝑm substātiā de deo dicūt. q̄ spēalē efflagitant tractatū. s. de scia et ꝑscia et ꝓuidētia. et dispositiōe. p̄destinatiōe voluntate et potentia. a

DI.XXX V

Quq supra dixerimus ac plura dixerimus de his cōiē que ꝑm sībam de deo dicunt. cozū tñ quedā specialem efflagitant tractatū. de q̄bus am modo tractandū est. id est de scientia. ꝓscientia. puidentia. dispositiōe. ꝑdestinatōe. voluntate ⁊ potentia. Sciendū ergo est q̄ sapientia vel scientia dei: cum sit vna et simplex. tamen ꝓpter varios rerum statꝰ: ⁊ diuersos effectus. plura ac diuersa sortit nomina. Dicit eñ non tñ scientia. ꝙ etiam ꝓscientia vel puidentia. dispositio. prē destinatio ⁊ puidentia. Et est ꝓscientia siue puidentia non de futuris tantū: sed de omnibus. de bonis. s. ⁊ de malꝫ. Dispositio vo de faciendis. Predestinatio de omnibus saluandis: ⁊ de omnibus bonis. quibus ⁊ hic liberant ⁊ in futuro cozonabuntur. Predestinauit eñ deus ab eterno homines ad bona eligendo. ⁊ ꝑdestinauit eis bona ꝑparando. Q̄ homines ꝑdestinauit: apls ostendit dicēs. Predestinauit quos ꝓscīuit fieri cōformes imaginis filij sui. et alibi. Elegit nos añ mūdi ꝯstitutiōz: vt essemus sancti ⁊ īmmaculati. Q̄ aūt bōa eis ꝑparauerit: pphēta Esaias ostendit dicēs. Oculus non vidit deus absq̄ te q̄ ꝑparasti diligentibꝰ vel expectantibus te. Ergo ab eterno ꝑdestinauit q̄sdā futuros bonos et beatos. i. elegit vt essent boni ⁊ beati. ⁊ bona eis ꝑdestinauit. i. ꝑparauit. Prouidentia aūt est gubernandoz̄ū. que vtiq̄ eodez mō videt accipi quo dispositio. Interdū tamen puidentia accipit ꝑ ꝓscientia. Sapientia vo vel scientia que de omnibꝰ est sez bonis ⁊ malꝫ. ⁊ de ꝓsentibus ꝓteritis et futuris. ⁊ non tm̄ de tpalibus: ꝙ etiam de eternis. Non eñ ita scit deus ista tpalia: vt scipm nesciat. sed ipe solus scipm perfecte nouit. cuius scie compatiōe oīs creatu re scia imꝑfecta est.

Q̄ sapia dei cū sit vna. tñ ꝓpt varios statꝰ rez. pla sortitur vocabula

De q̄bꝰ sit ꝓscia vel puidentia

De q̄bus dispositio

De q̄bꝰ ꝑdestinatio

Q̄ ⁊ boles ꝑdestinant ad bona. ⁊ bōa boibꝰ

De q̄bus prouidentia.

De sapia vel scia. ⁊ de quibus

Utrū scia vl̄ ꝓscia vel dispositio. vl̄ ꝑdestinatio potuerit esse i deo. si nulla fuissent futura. b

Hic cōsiderari oportet: vtrū scia vel ꝓscia vel dispositio vel ꝑdestinatio potuerit esse in deo si nulla fuissent futura? Cū eñ ꝓscia sit futurorū ⁊ dispositio faciendorū. ⁊ ꝑdestinatio saluādorum. si nulla essent futura. si nihil essz factu rus deus. vel aliq̄s saluaturus. non videt potuisse in deo esse ꝓscientia vel dispositio vel ꝑdestinatio. Potuit aūt deꝰ nulla ꝓscire futura. potuit non creare aliq̄d vel non saluare aliquos. Potuit ḡ in deo nō esse ꝓscientia vel dispositio vel ꝑdestinatio. Ad hoc aūt ita a quibusdam opponit. Si inquiunt potuit ꝓscientia dei non esse in deo ab eterno. ⁊ potuit non esse. Si vo potuit non esse cum ꝓscientia dei sit eius scia. ⁊ scientia sit eius essentia. Potuit ḡ non esse ab eterno: id quod est diuina essentia. Ita et de dispositione ⁊ ꝑdestinatione que est diuina essentia obīciunt. Addunt quoq̄ et alia ita loquentes. Si potuit deus nō ꝓscire aliqua: cū idem sit deo ꝓscire quod scire ⁊ scire q̄ esse. potuit ergo non esse. Item. Cū idem sit deū ꝓscium esse: ⁊ deum esse. si potuit non esse ꝓscius. potuit nō esse deus. Potuit aūt non esse ꝓscius: si potuit nulla ꝓscire. At potuit nulla ꝓscire. quia potuit nulla facere.

Oppositō

Rñsio q̄ ꝓscia et dispositio et prē destinatio quasi relatiue dicūt ad futuras res vel faciendas. c

Ad hoc iuxta modulū nostre intelligētie ita dicimus. Prescientia ⁊ dispositio vel ꝑdestinatio ad aliquid dici videt. Sicut eñ creator ad creaturam relatiue dicit. ita ꝓscia vel prescius ad futura referri videt. ⁊ dispositio ad facienda. ac ꝑdestinatio ad saluanda. Uerūtamen creator ita relatiue dicit: vt essentiam non significet. Prescientia vo vel prescī. ⁊ in respectu futurorū dicit. ⁊ essentiaz designat. Ita etiam dispositio ⁊ ꝑdestinatio Adeoq̄ cum dicit. Si nulla essent futura: non esset in deo ꝓscientia. vel nō esset deus ꝓscius. Quia varia est ibi causa dicendi. distingui oportet rationem dicti. Cum ergo dicis. Si nulla essent futura: non esset in deo ꝓscientia. vel non esset prescius. Si in dicendo hanc causam attendis. s. quia nulla essent subiecta eius ꝓscientie. vnde ipsa possit dici prescientia vel ipe prescius. q̄ vtrunq̄ dicitur ꝓpter futura. verus est intellectus. Sin autem ea ratione id dicis q̄ non sit in eo scia qua prescit futura. vl̄ q̄ ipse non sit deus qui est futurorum prescius: falsa est intelligentia. Similiter ⁊ ille locutiones determinande sunt. Potuit non

esse ꝑscientia dei. vel potuit non esse ꝑsciꝰ. ⁊ potuit deus non ꝑscire aliqua .i. potuit esse ꝙ nulla futura subiecta essent eius sciẽtie. ⁊ ita non posset dici ꝑscius vel prescire vel scientia eius prescia. nõ tñ eo minus ipse esset: vel eius scientia. Sed non posset dici ꝑscius vel prescire vl̃ prescientia. si eius scientie futura nulla forent subiecta. Similiter de dispositione ⁊ predestinatione vel prouidentia. Hec enim vt dictum est ad tẽporalia referuntur. ⁊ de tempoꝛalibus tñ sunt.

Q scia dei nõ tantũ est de tpalibus sed etiam de eternis. d

Scientia vero vel sapientia non tñ de tempalibus: sed etiam de eternis est. Jdeoꝙ ⁊ si nulla fuissent futura. esset tamen in deo scientia eadem que modo est. nec minoꝛ esset ꝙ modo. nec maioꝛ est ꝙ esset. Sciuit ergo deus ab eterno eternum. ⁊ omne quod futurum erat ⁊ sciuit immutabiliter. Scit quoꝙ non minus ꝓterita ⁊ futura ꝙ ꝑsentia. ⁊ sua eterna sapientia ⁊ immutabili: scit ipe omnia q̃ sciũtur. Omnis enim ratio superne ⁊ eterne sapientie (vt ait Ambꝛosius) in eo est. quia omnem sapientiã ⁊ essentiam capit sua immensa sapientia.

Quare omnia dicanꝰ esse in deo et quod factuꝫ est, habet vitã esse in eo. e

Propterea omnia dicunꝰ esse in deo ⁊ fuisse ab eterno. Unde Augꝰ. sup Gen̄. Hec visibilia inquit antequã fierent non erant: quomõ ergo nota deo erant q̃ non erant? Et rursus. Quomõ ea faceret que sibi nota non erant? non em̃ ꝺc̃ꝙ fecit ignoꝛans. Nota ergo fecit: non facta cognouit. Proinde añꝙ fierent ⁊ erãt ⁊ non erant. Erant in dei scientia. nõ erant in sua natura. Jpi autem deo nõ audeo dicere alio modo innotuisse cum ea fecisset: ꝙ illo quo ea nouerat vt faceret. Apõ quẽ non est transmutatio: nec vicissitudinis obumbratio. Ecce hic habes ꝙ hec visibilia antequã fierent in dei scientia erant. Ex hoc ergo sensu omnia dicunꝰ esse in deo. ⁊ oñe quod factum est dicꝰ vita esse in ipo. non ideo ꝙ creatura sit creatoꝛ. vel qꝛ ista tpalia essentialiꝫ sint in deo. sed qꝛ in eius scia sp sunt que vita est.

Augusti. p Gen̄.

Q eadem rõe dicunꝰ omnia ei presentia. f

Jnde est etiãq omnia dicunꝰ ei ꝑsentia esse. non soluꝫ ea que sunt. sed etiam ea que ꝓterierunt. ⁊ ea que futura sunt. ꝟm illud. Qui vocat ea q̃ non sunt tanꝙ ea que sunt. Quia vt ait Ambꝛosius in libꝛo de trinitate. Jta cognoscit ea q̃ non sunt vt ea que sunt. Et hac ratõe omnia dicunꝰ esse in eo vel apud eum siue ei ꝑsentia. Uñ Augꝰ. sup illum locum psal. Et pulchꝛitudo agri mecum est. Jõ inqt mecum est. qꝛ apud deuꝫ nihil ꝓterit. nihil futurum est. Cum illo sunt omia futura. et ei non detrahunꝰ iam ꝓterita. Cum illo sunt omia cognitione quadam ineffabili sapientie dei. Ecce hic apit Augꝰ. ex qua intelligentia accipienda sunt hmõi ẅba. ola sũt deo pñtia. in deo sunt oia vel cum deo. vel apud deuꝫ. vel in eo vita. qꝛ ineffabiliꝫ oim cognitio in eo est.

Augusti.

Jsta est distinctio triceſima quinta huius pmi libꝛi. Jn qua mgr̃ postq̃ egit de deo ⁊ conditionibus eius que ipm concernunt in essendo. incipit agere de ipo ꝟm conditiones que ipm respiciunt in operando. Et tria circa hoc facit. Nam primo ostendit quõ multipliciter accipiaꝰ scientia dei. Secundo inquirit an scientia dei dependet a rebus scitis. Tertio inquirit que sint a deo scita ⁊ qualiter Primum facit a pncipio vsq; ibi. Hic ꝓsiderari opoꝛtet. Secundum vsq; ibi. Propterea omnia dicũtur. Tertium ẅo vsq; ad finem distinctionis. Et hec est sentẽtia mgr̃i in generali. Jn spẽali sententia magistri stat in tribus ꝓpositionibus. quarũ pma ẽ hec. Antea ⁊ inuariabilis est dei scientia. q̃ ꝓpter varios rerum status diuersis nominaꝰ vocabulis. Hanc mgr̃ ꝓbans dicit ꝙ scientia dei que est vna de attributis essentialibus: ꝛspecialem requirit tractatum. ⁊ non solum scientia: sed etiam ꝑscientia. dispositio. ꝑdestinatio ⁊ ꝓuidentia. Prescientia cũ dicꝰ respectu omniũ futuroꝛũ: siue bonoꝛũ siue maloꝛũ. Dispositio ẅo respectu fiendoꝛũ. Predestinatio est de hominibus saluandis. ⁊ de bonis q̃bus hic a malo liberanꝰ. ⁊ in futuro coꝛonabũꝰ. Prouidentia est de gubernandis. ⁊ similiter dispositio. sed differunt. quia dispositio ad fieri ⁊ esse rei. ꝓuidentia autez ꝛspectat ad bñ habentem ⁊ ad rei conseruatiõz. Interdũ tñ ꝓuidentia accipiꝰ ꝑ ꝑscientia. Scia ẅo siue sapientia dicꝰ respectu omniũ vniuersaliter: siue ꝑsentiuꝫ ꝓteritoꝛũ. futuroꝛũ. bonoꝛũ ⁊ maloꝛũ. ⁊ non solũ respectu tempalium. sed etiam respectu eternoꝝ. Secũda ꝓpositio est hec. Q si nulla essent futura. tunc respectiue in deo scia nõ diceꝰ. Hãc ꝓpositõz mgr̃ inuestigãs q̃rit. Utrũ si nulla eẽnt vl̃ fuissent futura an adhuc ꝑscia. dispositio. ꝑdestinatio i deo fuissent Et arguit ꝓmo ꝙ nõ. Nã oia ista dicunꝰ ꝑ respectuꝫ ad futura. ergo si nulla essent vl̃ fuissẽt futura: ista i deo locũ non habuissent. Jn ꝓtrarium arguitur sic.

Predestinatio dei dispositio ⁊ pscia sunt idē qđ scia dei. sz scia est idē qđ essentia, ergo a ꝑmo ad vltimuz pscia dei est idem qđ essentia. Sz essentia dei essz dato etiā q nullū futurū esset. ergo pscia dei fuisset in deo circūscripto omni futuro. Et respondet magist' q si nulla fuissent futura: tolleret pscia dei quantum ad respectū ⁊ antecessionem quā importat ad futura. sed non ꝙtum ad essentiam que tali respectu subijcit. pscia em̄ sciam dicit cum respectu. ablato vero respectu scia manet: que deo ab eterno cōpetit. ⁊ ꝑpter creaturarū existentiā vel differentiā in nullo augetur vel minuit. Tertia ꝓpositio est hec. Deꝰ oīe ꝓteritū ⁊ omne futurū vt sibi ꝑsentia intuet. Et ꝓbatur sic. Omne illud deus tanq̄ ꝑsens intuet qđ in eius essentia actualiter continet. sed omia ꝓterita ꝑsentia ⁊ futura sunt ⁊ fuerunt ab eterno in dei essentia. ergo deus omne ꝓteritū ⁊ futurū tāq̄ sibi actualiter ꝑsentia intuetur. consequentia tenet. sz maior ⁊ minor sunt mgr̄i in textu. ergo ꝓpositio vera. Et tāntum de sententia ꝛc̄.

Utrum concedendū sit oia esse in dei essentia vel in eo p essentiam, vt omnia dicunt esse in dei cognitione vel ꝑsentia. a

DI. XXX VI

Solet hic queri cum omnia dicant esse in dei cognitione seu ꝑsentia vl in deo p cognitionem. ⁊ eius cognitio vel presentia sit diuina essentia. vtrum concedenduz sit omnia esse in diuina essentia: vel in deo p essentiam? Ad quod dicimus q dei cognitio eius vtiq̄ essentia est. ⁊ eiꝰ ꝑsentia in qua sunt omia: ipius cognitio ē. nec tamen omnia que sunt in eius ꝑntia vel cognitione: in eius essentia esse dici debent. Si em̄ hoc diceret: intelligerent esse ciusdē cū deo essentie. In deo em̄ dicit esse p essentiam qđ est diuīa essentia qđ est deꝰ. Hz g̃ deus apud se in ꝑntia sua: que non habz in sui natura. Unde Augꝰ. de ꝙbis apostoli ita ait. Elegit nos ante mūdi ꝓstitutionem Quis sufficit hꝫ explicare. Eligunt qui nō sunt: nec errat q̄ eligit. nec vane eligit. Eligit tñ ⁊ hz electos quos creaturus ē eligendos. quos habuit apud semetipm: non in natura sua. ſ in ꝑntia sua nondū erant quibus ꝓmittebat. sed ⁊ ipi ꝓmissi sunt q̄bus ꝓmittebat. Ecce hic apte dicit deuz apud semetipm habere electos añ mundū. nō in natura sua: ſ in ꝑntia sua. cū tñ eius ꝑsentia nō aliud sit ꝙ eius natura. q ipiꝰ ꝑsentia eius est notitia ꝓpōt tñ ad electos referri cum ait. In natura sua. i. illorū: illos q̄pē̄ habuit ab eterno apud se. non in natura sua. id est illorum. quia nondum erant. sed in sua presentia. quia eos ita nouit ac si essent.

Respōsio.

Augusti.

Utrū mala debeāt dici esse in deo vbi sunt oia bona, cuz vtraq̄ sunt in eius cognitiōe et ꝑntia, oia enī cognoscit. b

Post p̄dicta queritur. cū oia dicant esse in deo nō p essentiaz nature: sed p cognitionem scie. ⁊ deus sciat bona ⁊ mala. vtrū ꝓcedendū sit simpliciter mala esse in deo. siue esse in deo p cognitionem? Scit em̄ deus ⁊ sciuit sp omia. taz bona ꝙ mala: etiā añ q̄ fierent. ⁊ presciuit ab eterno ea futura. Ideoq̄ cum omia bona diximus esse in deo ꝓpter ꝑsentiam cognitionis. eadem ratione videt dicendum omnia mala esse in eo: cum ea sp nouerit. ⁊ p cognitionem ei ꝑsentia fuerint. Precogn̄uit em̄ deus ab eterno quosdā futuros malos ⁊ eorū maliciam (vt ait Augꝰ.) presciuit: sed nō ꝓparauit. Cū ergo peccata oim sciat. nunq̄d intelligendū est ea includi i illa generalitate locutionis. qua dixit aplus omnia esse in deo. Ex ipo inq̄t ⁊ per ipsuz ⁊ in ipo sunt omnia. Sed quis nisi insanus dixerit mala esse in deo? Illa enim esse i deo intelligunt: que ex ipo ⁊ p ipm sunt. Ea ꝙo p ipm sunt ⁊ ex ipo quoruz auctor est. sed non est auctor nisi bonorū. Nō ergo ex ipo ⁊ p ipm sunt nisi bona. ita g̃ non in ipo sunt nisi bona. Nō g̃ mala in deo sūt q̄ licet ea noscat. non tamen ita omino nescit vt bona. mala quasi de lōge cognoscit. vt ait ꝓpheta. Et alta a longe cognoscit. i. superbiam. Et alibi ad deū loquens de malꝰ ait. De absconditis tuis ad implet' est vēter eorū. Quod exponens Augꝰ. Abscondita inquit peccata sunt: que a lumine tue veritatis abscondunt. Sz quō pcta a lumine veritatis diuine abscondunt: cum a deo sciant. Si em̄ non sciret. quō de illꝰ iudicaret. ⁊ p illꝰ malos damnaret? Alibi ꝓpheta. Quia neq̄ ab oriente neq̄ ab occidente deest. Quod exponens Cassiod. inquit. Neq̄ a bonis neq̄ a malꝰ deest deus sed omibus ꝑsens ⁊ cognitor est. Cognoscit g̃ deus ⁊ bona ⁊ mala p scientiam. ſ bona cognoscit etiam p aprobationem ⁊ per bñplacitum. mala ꝙo non. Unde Cassio. super psalꝫ dicit. Peccata abscondita deo sunt. quia non nouit. id est aprobat. Et ex eo sensu Augustinus dixit ea abscondita a lumine dei. Qui etiam in li. ad Heluidiuz

Que intelligāt esse i deo

Q nō omnia ita cognoscit deus mala vt bona. q mala tm̄ p sciam bōa ꝙo p. p batōz ⁊ bene placitū.

insinuat cognitionē dei varijs modis accipiendam inquiens. Si ad sciaz referas nō ignorat deus aliquos vel aliqua. q̄ tamen in iudicio q̄busdam dicet. Non noui vos: sed eoz improbatio hoc verbo insinuata ē Ecce nō cognoscere dicit deus que nō approbat. q̄ ei non placent. Apparet itaq; veruz esse qđ dixim⁹. s. qz quodammō cognoscit deus bona quo non cog̃scit mala: ꝑ dariter q̄dem vtraq; eodemq; mō noscit q̄ tū ad noticiā. sed bona etiam approbatōne et bñplacito cognoscit.

Hic apit quare bona tantū dicantur esse in deo et nō mala. c

Et inde est q bona tm̄ dicunt esse in deo nō mala. z illa prope hec longe. qz licet in deo aliq̄ dicant esse pter cognitiōis p̄sentiaz. z de⁹ bōa z mala cognoscat. mala tm̄ nō cognoscit nisi p noticiam. bona vo non solū p sciam: ꝙ etiam p approbationem z bñplacitū. Et ob talez cognitionē aliq̄ dicunt esse in deo. s. qz ita ea scit vt etiam approbet z placeant. i. ita scit vt eoz̄ sit auctor.

q̄ idem est oia esse ex deo. et p ipsum et in ipo. d

Proinde si diligenter inspiciam⁹: idem videt esse omia esse ex deo. z p ipm̄ z in ipo. Añ Amb. in. ij. lib. de spūsancto. Hec tria ex ipo z p ipm̄ z in ipo sunt omnia vnum esse supra diximus. Cū dicit p ipm̄ esse omia. nō negauit in ipso esse omnia. Eandem vim habēt omia ꝙ scz cum ipo z in ipo z p ipm̄. z vnū in his atq; consimile: non contrariū intelligitur. Ecce habes qz ex eadem intelligentia scriptura dicit omnia esse in ipo. z p ipm̄. z ex ipo z cum ipo. Cum g̃ ex eadem rōe omia dicant esse ex deo vel p ipm̄. non solum qz scit: sed etiam qz eoz̄ auctor est consequitur vt eadem ratōe ita esse in deo dicantur scz qz scit z eoz̄ auctor esse dicit. qz in illo viuimus z mouemur z sum⁹. quia eo auctore sumus. mouemur z viuimus. Cū ergo non sit auctor nisi bonoz̄. merito sola bona in eo esse dicunt sic ex ipo z p ipsum Cum ergo in eius cognitiōe vel p̄ntia sint omnia. s. bona z mala. in eo tamen non dicunt esse: nisi bona quoz̄ auctor est. Aug⁹. in li. de natura boni. Cum audim⁹ Augusti. inq̄t ex deo z p ipsum z in ipo esse omnia. omnes vtiq; naturas intelligere debemus z omnia que naturaliter sunt. Neq; enim ex ipo sunt peccata que naturam non seruant: sed viciant que ex voluntate peccantium nascuntur omnia. Hic aperte dicit q in illa generalitate locutionis bona tm̄ cōtinentur.

q̄ oia ex patre et p patrem et i pre sunt. ita et de filio et de spūsancto est dicendū. licet ꝓpter psonas fiat distinctio. e

Preterea sciēdum est: q licet ibi indicet distinctio psonarum cum dr ex ipo z p ipm̄ z in ipo. omia tm̄ ex pre z p patrem z in pre sunt. Silr de filio z spūsancto accipiendū est. Añ Aug⁹. in primo li. de tri. Non ꝑfuse inq̄t accipiendum est qđ ait apl̄us. ex ipo z p ipsum z in ipo. Ex ipo dicens ꝓpter p̄rem. p ipm̄ ꝓpter filium. in ipo ꝓpter spūmsanctū. Vigilanter aūt attende: ne qz patrem volēs intelligi dixit ex ipo. sic intelligas oia esse ex pre vt neges omnia esse ex filio vel ex spūsancto. cum ex patre z p p̄rem z in pre omnia esse sane dici possunt. silr z de filio z de spiritusancto dicendū est. Augusti.

q̄ nō oia que ex deo sunt etiaz de ipso sunt. sed ecōuerso. f

Illud etiam hic annectendum est. q̄ non omnia que dicūtur esse ex deo: etiam de ipo esse dici debeant. Quia vt ait Augustinus in libro de natura boni. Non hoc significat penitus ex ipo quod de ipso. Quod eniz de ipo est: potest dici esse ex ipo. sed non omne quod ex ipo est: potest dici esse de ipo. quia non est de sua substantia. Ex ipo enim sunt celum et terra. quia ipe fecit ea. non autem de ipso: quia non de substantia sua. Sicut aliquis homo generat filium vel faciat domū. Ex ipo est filius. ex ipso est z domus. sed filius de ipo. domus vo de terra z ligno: non de ipo. Augusti.

Que dicta sunt summatim colligit. g

Ex premissis apertum est q̄ in dei cognitione siue p̄ntia sunt omnia. s. bona ⁊ mala. sed nō oīmodo sunt ibi mala quo bona. ⁊ q̄ in deo bona tantū sunt. sicut ex ipō ⁊ p ipm. nō mala. Et ex q̄ sensu hec accipienda sint: assignatū est. Et q̄ de ipō non dicit esse ꝓprie quod aliud est ab ipō. Ex ipō aūt esse dicunt omnia q̄ eo auctore sunt.

Ista est distinctio tricesima sexta.

huius p̄mi libri. In qua magister posteā egit de scia dei ſm se. agit de compatione rerū scitarū ad scientem. Et tria facit. Nam p̄mo ostendit q̄ non omnia sunt in dei essentia sicut sunt in dei scientia. Secundo subdit qualiter se habeat scientia dei ad bona et mala. Tertio concludit q̄ non omia que sunt ex deo patre possunt dici de ipso. Primus facit a p̄ncipio distinctionis vsq; ibi. Post p̄dicta querit. Secundum vsq; ibi. Illud etiam hic aduertendum. Tertius ꝯo vsq; ad finem distinctionis. In speciali sentētia magistri stat in tribus ꝓpositionibus. quarū prima est hec. Licet omnia sint in dei scientia: non tamē omnia sunt in eius essentia. Hāc magister ꝓbat respōdens ad hanc questionem. Utrum omnia que deus cognoscit possunt dici esse in eius essentia: sicut dicūtur esse in eius scientia. que idem est quod sua essentia. Et respondet q̄ non omnia que sunt in essentia diuina sunt eiusdem nature cum deo. Ea autē que sunt in eius scientia: non sunt eiusdem nature cū deo Ideo omnia cognita a deo possunt dici esse in diuina scientia. licet nō possunt dici esse in eius eētia. Secunda propositio est hec. Stat deum aliqualiter cognoscere bona qualiter non cognoscit mala. Hanc magister probans querit. Utrum mala que cognoscuntur a deo possunt dici esse in deo? Et respondet q̄ non. q̄z illa solum dicunt esse in deo ad que deus se habet in ratione p̄ncipij. non autem sic se habz de? ad mala. Tertia propositio est hec. Licet omia que sunt de deo possunt dici ex ipso: non ecōuerso omia que sunt ex ipō possunt dici de ipō. Hec propositio patet p̄ hoc. q̄ esse de deo dicitur ab ipō ſm substantialitatem. Sed esse ex deo denotat generalem p̄incipationem. Unde patet q̄ nihil de deo ꝓprie dicit: nisi quod est de eius substantia. Sed ex deo dicūtur esse omnia que quouis modo sunt ab ipō p̄incipiata. Si ergo omne illud quod est ex eo dicitur esse de deo. omnes creature dicerentur esse substātiales ipsi deo. quod falsum est. sed solum persone filij ⁊ spiritussancti que sunt de patre possunt dici ipi cōsubstātiales. Et tm̄ in spēali.

Quibus modis dicat deus esse in rebus. a

DI. XXX VII

Et quoniaz demonstratū est ex parte. quomō omia dicant esse in deo addendum videt hic quibus modis dicat deus esse in rebus. si tamen id humana mēs: vel ex parte digne valeat cogitare. vel lingua

sufficit eloqui. // Sciendū ergo est q̄ de? incōmutabiliter semp in se existens. p̄esentialiter. potentialiter essentialiter est in omi natura siue essentia sine sui diffinitiōe. et in omni loco sine circūscriptione. ⁊ in oi tempore sine mutabilitate. Et p̄terea in sanctis spiritibus ⁊ aiabus est excellenti?. s. p gratiam inhabitās. ⁊ in hoie xp̄o excellentissime. in quo plenitudo diuitatis corpaliter habitat. vt ait ap̄ls. In eo eī deus habitauit nō p gr̄am adoptionis: ſ̄ p gr̄am vnionis.. Ne aūt ista q̄z capacitatē humane intelligētie excedūt: falsitatis arguere aliq̄ p̄sumant. sanctorū autoritatib? munienda mihi vident. Beatus Greg?. sup cantica canticorū inq̄t. Licet deus cōmuni modo oībus rebus insit p̄ntia. potentia. sb̄a. tam familiori mō p gr̄am dicit esse in ill' qui mirificentiam operū dei acutius ⁊ fideli? considerant. De hoc eī eodē Aug?. ad Bardanum in li. de p̄ntia dei ait. Cū de? sit natura incorpea ⁊ incōmutabiliter viua. eterna stabilitate in seipo manēs: tot? adest rebus oībus. ⁊ singul' totus. sed in q̄bus habitat: habent eū p̄ sue capacitatis diuersitate. alij amplius. alij minus. quos ipe sibi dilectissimū templū gr̄a sue bonitatis edificat. Hylarius q̄z in. viij. li. de tri. apertissime docet deum vbiq; esse. Deus inq̄t immense ⁊ tutis viuens potestas q̄ nusq; non assit. nō desit vsq;. se omnē p̄ sua edocet vt vbi sua sint ipe esse intelligat. Nō aūt corporali mō cū alicubi sit. non etiā vbiq; esse credat. cum ⁊ in omnib? esse non desinat. Amb. in. j. li. de spūsancto. Spūmsanctus ꝓbat nō esse creaturā. quia vbiq; est. qđ ē p̄ꝓpum diuinitatis ita dicēs. Cū ois creatura certis nature sue sit circūscripta limitibus. quō quis audeat creaturā appellare spūmsanctū. qui nō habeat circūscriptā determinatamq; ⁊ tutem. q̄ ⁊ in oībus ⁊ vbiq; sp̄ est. quod vtiq; diuinitatis ⁊ dominationis est ꝓpum. Idem in eodē. Bñi ē oia complere. q̄ dicit. Celū ⁊ terrā ego cōpleo Si g̣ dñs est q̄ celū cōplet ⁊ terrā. q̄s g̣ pōt spūmsanctus iudicare dñationis ⁊ diuine ptātis exortē q̄ repleuit orbē? Et qđ pl? est repleuit ⁊ iesum toti? mūdi redemptorem. // Ex his alijsq; pluribus autoritatibus aperte monstrat. q̄ deus vbiq; ⁊ in omni creatura essentialiter. p̄sentialiter. potētialiter est.

Autoritas ita eē confirmat

Gregō.

Augusti.

Hylarius.

Ambro.

Q̄ in sctis nō mō est. sz etiam habitat qui nō vbicūq; est habitat. b

In ſctis vero etiã habitat in q̃bus eſt p gratiam. nõ em̃ vbicũq; eſt ibi habitat. vbi ꝙo habitat ibi eſt. In ſol' bonis habitat: qui ſunt templũ ei⁹: ⁊ ſedes eius. Unde p Eſaiam dñs ait. Celum mihi ſedes eſt. terra aũt ſcabellũ pedũ meoꝝ. qz in electis q̃ ſunt celũ habitat de⁹ ⁊ regnat. qui eius voluntati deuoti obtemperant. Ualos ꝙo q̃ ſunt terra: iudicij di ſtrictione calcat. Unde ⁊ in li. Sap̃. dicit. Thronus ſapie anima iuſti. qz in iuſti ſpecialius eſt q̃ in alijs rebus: in q̃b⁹ tñ omnibus totus eſt. Quẽadmodũ aia (vt ait augu. in epla ad Hiero. de origie aie) p omẽs pticulas corpis tota adeſt ſimul. nec maior in minoribus. nec maior in maioribꝫ. ſ tamen in alijs intenſi⁹. in alijs remiſſi⁹ opat. cũ in ſingul' pticulis corpis eſſentialit' tota ſit. Ita ⁊ deus cum ſit in oĩbus eſſentialiter ac tot⁹. in illis tñ plenius eſſe dicit q̃s inhabitat. i. in quibus ita eſt vt faciat eos templuz ſuũ. ⁊ hi tales cum eo ſunt iam ex pte: ſ in beatitudine pfecte. Uali ꝙo ⁊ ſi ibi ſint vbi ipẽ eſt q̃ nuſq; deeſt. nõ tñ ſunt cum eo. Añ Aug⁹. ſup Joh. Nõ ſatis fuit dicere. vbi ego ſum ⁊ illi ſint. ſ addidit. mecum. qz ⁊ miſeri pñt eſſe vbi ⁊ ille ẽ: qui nuſq; deeſt. Sz bti ſunt cũ illo. qz non ſunt beati niſi ex eo q cũ illo ſunt. q̃ fruunt eo. ⁊ vidẽt illũ ſic̃ eſt. Uali ꝙo nõ ſũt cũ illo. vt ceci in luce nõ ſũt cum luce. nec boni itanũc ſunt cũ eo vt videãt p ſpem. ⁊ ſi ſũt aliquo modo cũ eo p fidem. Quõ aũt de⁹ habitet in bonis: ex illis aliquatenus intelligere valebis que ſupra dicta ſunt. cuz deſpũſſancti proceſſione temporali ageretur. vbi licet ex parte exponitur. ex parte enim cognoſcimus ⁊ ex parte ꝓphetamus: quõ ſpũſſanctus habitet in nobis. q̃ nõ ſine patre ⁊ filio inhabitat.

Ubi erat vel habitabat deus antecq̃ eſſet creatura. c

Si aũt queris vbi habitabat deus ãtecq̃ facti eſſent: Dicim⁹ qz in ſe habitabat. Añ Aug⁹. in li. 5 Ualximinũ. In templo inquit ſuo hitat deus. ſcz in ſanctis qui ſunt templum dei mõ ſm fidem ambulantes. ⁊ templum dei erũt aliqñ ſm ſpeciem. qualiter etiã nunc templũ dei ſunt angeli. Sed dicet aliq̃s. Añq̃ faceret deus celũ ⁊ terrã: anteq̃ faceret ſctõs vbi habitabat: In ſe habitabat de⁹. apud te habitat. ⁊ apud ſe eſt. Nõ g̃ ſancti ſic ſũt domus dei: vt ea ſubtracta cadat de⁹. Imo ſic habitat deus in ſanctis. vt ſi ipe diſceſſerit: cadant.

Multa hic breuiter docet que cõfirmant p̃dicta. d

Sciendũ eſt etiam qz vt ait Aug⁹. in li. ad Bardanũ. Dicini ſi ſtultiſſime nequit. ſpũm ſanctũ non habere locũ in noſtro corpe: qs totũ aia nr̃a impleuerit. Stultius etiã dicit anguſtijs alicubi impediri trinitatem. vt pater ⁊ filius ⁊ ſpũſſanctus alicubi ſimul eſſe nõ poſſunt Uerũ illud eſt multũ mirabilius: q cũ de⁹ vbiq; ſit totus. non tñ in omĩbus habitat. Quis porro audeat opinari: niſi inſepabilitatem trinitatis penitus ignoret. q in aliquo poſſit habitare pater ⁊ filius in q̃ non habitet ſpũſſanctus. Aut in aliquo ſpũſſanctus in quo non habitet p̃r ⁊ filius. Fatendum eſt g̃ vbiq; eſſe deũ p diuinitatis preſentiã: ſ nõ vbiq; p inhabitatõis gratiam Propter hanc em̃ habitatõz gr̃e non dicimus p̃r noſter q̃es vbiq; cũ ⁊ h̃ veruz ſit: ſed q̃es in ecc̃l. i. in ſanctis. in q̃bus eſt quodam excellentiori mõ. Augusti.

Q de⁹ habitator eſt quorũdaz nõ dũ cognoſcentiũ deũ. ⁊ nõ quorũdam cognoſcentiũ. e

Illudquoq; mira bile eſt. Quia vt ait Aug⁹. in eodẽ. De⁹ ẽ i habitator quorũdã nõdũ cog̃ſcentiũ deũ. ⁊ nõ quorundã cog̃ſcentiũ deũ. Illi em̃ ad templũ dei nõ ptinẽt: q̃ cognoſcentes deuz nõ ſicut deũ glorificãt. Ad templũ dei ptinent puuli ſanctificati ſacr̃o xp̃i ⁊ remunerati ſpũſctõ: q̃ nõdũ valẽt cognoſcere deũ. Ergo quẽ potuerunt illi noſſe nec h̃re: iſti potuerũt h̃re añq̃ noſſe. Btiſſimi aũt ſunt illi, q̃bus eſt deũ habere qz noſſe. Hic aliq̃ tenus apit Aug⁹. quõ de⁹ habitet in aliq̃. id eſt habeaẽ. cũ vicz ita eſt i aliquo vt ab eo cognoſcaẽ ⁊ diligaẽ. Augusti.

Quõ deus totus vbiq; ſit p eſſentiam. non põt intelligi ab humano ſenſu. f

Si vis intelligere quõ habet: reqre p dicta de ſpiritu ſancto.

Augusti.

Ex predictis patet

q deus vbiq totus est p essentiã. z in sanctis habitat p grãm. Cũq supius licet tenuiter ostensum sit q rõe dicat habitare in qbusdam. efflagitaret ordinis ratio id etiã assignari quõ vbiq p essentiam z totus sit nisi huius cõsideratiõis sublimitas atq imensitas humane mentis sensum oino excederet. Ut eñ ait Chrys. sup epistolã ad Heb. Sicut multa de deo intelligimus: q loqui penitus nõ valemus. ita multa loq̃mur q̃ intelligere nõ sumus idonei. Verbi grã. Q vtiq de⁹ est: scimus z dicim⁹. quõ aũt vbiq sit: intellectu nõ capimus. Item Q est incorpea q̃dẽ ẏtus: q̃ oim est cã bonorum scim⁹. quõ aũt vel que ista sit: penitus ignoramus.

Chrys.

Quorũdam opinio qui p̃sumunt oñdere quõ de⁹ vbiq sit p essentiam, potentiã, p̃ntiam. g

Quidaz tamen im

mensa ingenio suo metiri p̃sumentes ꝟ ita forte intelligendũ tradiderũt q deus vbiq p essentiã esse dr. nõ q dei essentia ꝑ̃se sit i omni loco z omni creatura. ꝟ qr ois natura atq omne qđ naturaliť est: in quocũq loco sit p eum habet esse. z ois locus i quo illud est. Idem etiam dicunt ideo deũ vbiq dici esse p p̃sentiam vel p potentiã. quia cuncta loca sunt ei p̃ntia. z que in eis sunt. nec in eis aliq̃d opari cessat. Nã z ipa loca z q̃cq̃d in eis est: nisi ipe conſuet: manere nõ p̃nt. In eis ğ p ſbam deus esse dicitur. vt aiũt. qr p ẏtutem ꝑprie ſbe sue facit. vt etiam loca sint z omnia que in eis sunt. Sz licet hec vera sint que asserunt in explanandis intelligentijs p̃dictorũ. In illis tñ verbis quibus dicit deus vbiq ẽsse p eẽntiã. plus ẏtineri credendũ est q hõ viuens capere non valet.

Per sile z minus ostendit Aug. de agone xp̃iano Timent q̃daz q fieri non põt scz ne hũana carne ẋitas z substãtia dei inq̃net. et tñ p̃dicãt istũ visibilẽ solẽ radios suos p oñes feces z sordes spargere. et cos inḋos z sinceros fuari Si ergo visibilia nulla a visibli lib⁹ immũdis ẏtingi p̃nt et non inq̃nari. q̃tomagis inuisibiľ z incõmutabilis veritas

Per inconueniens ostẽdit deũ vbiq esse

Q de⁹ cũ sit i oib⁹ rebus, nõ tñ sordibus rerũ inquinat. h

Bolet etiam ab eis

dem queri. quõ deus ſbaliter insit omibus rebus: z corpaliũ sordiũ inq̃nationib⁹ nõ ẏtingat: qđ tam friuolũ est: vt nec responsione sit dignũ. cũ etiã spũs creat⁹ sordibus corporeis etiã leprosi vel q̃tumcũq pollu

ti inq̃nari nõ possit. Sol q̃z radios suos sine sui pollutiõe effundit sup loca z corpa nõ solum mũda: ꝟ etiã immũda ac sordib⁹ fetentia. quoz ẏtactu hoies z alie quedaz res inficiunt. Sol ẋo radij impolluti z incontaminati ea contingẽtes existũt. Nõ ẽ ğ mirandũ: si essentia diuina oino simplex z incõmutabilis omnia replet loca. z omnibus creaturis essentialiter ineſt: nec tamẽ cuiusq rei sordibus contaminať vel ẏtingatur. Unde Aug⁹. in lib. de natura boni Cum in deo inquit sint omnia que condidit. nõ tñ inquinãt eũ illi qui peccant. Be cuius etiam sapientia que attingit a fine vſq ad finem fortiter. dicit attingit omnia p pter suam mundiciã. z nihil inquinatum i eaz incurrit. ¶Postremo respondeãt. q̃d potius de deo respondendũ existiment. vl q̃ nusq̃ p essentiam sit. vel vbiq. vl q alicubi ita q non vbiq: Sed quis audeat dicere q nusq̃ diuina essentia sit. vel q alicubi z nõ vbiq sit. Si enim ita est alicubi q non vbiq. ergo localis est. Est ergo vbiq tota que continet totum. z penetrat totum que nec p sui simplicitate diuidi: nec p sui puritate maculari. nec p sui immẽsitate vllo mõ comprehendi potest. Unde Aug⁹. Deus vbiq est. cui non locis sed actionibus ꝑpinquamus.

Q deus vbiq sit et in omni tẽpore non tamen localis est, nõ circumscriptibilis, nec loco nec tpe mouetur. i

Cunq diuina na

tura veracit z essentialit sit in oi loco z iu omni tpe. nõ tñ mouet p loca vel p tempa nec temporalis nec localis est. Local nõ est: qr penitus non circũscribit loco. quia nec ita est in vno loco q nõ sit in alio. Neq; dimensionem habet: sicut corpus cui fm locum assignat ꝑncipium. medium z finis. z añ z retro. dextra z sinistra. sursũ z deorsũ quod sui interpositione facit distantiã circũstantiũ. Duobus nãq; his modis dr in scriptura aliq̃d locale siue circũscriptibile z econuerso. s. vel qr dimensionẽ capiẽs longitudis. altitudis z latitudis distãtiaz facit in loco. vt corpus. vel quia loco diffinitur ac determinat. quoniã cũ sit alicubi nõ vbiq inuenit. quod non solum corpori. sed etiam omni creato spiritui congruit. Omne ergo corpus omnimodo locale est.

Quib⁹ modis aliq̃d dicatur locale vel circũscẽptibile

Spūs ꝙo creatus quodammō est local'. et quodāmodo non est local'. Local' quidem dicit'. qz diffinitiōe loci terminat'. qm̄ cum alicubi pn̄s sit totus: alibi nō inuenit'. Nō autem ita local' est: vt dimensionē capiens distantiam in loco faciat. Diuia ģ sola essē tia omnino illocal' ⁊ incircūscriptibilis est. que nec locis mouet' aliquo mō. s. vel determinatione finita: vel dimensione suscepta. nec tempozibus. s. affectu ⁊ cognitiōe. His em̄ duobus modis. s. loco vel tempore fit mutatio creature: q̄ longe est a creatore. Unde Aug⁹. sup Gen̄. Deus inq̄t omipotens incōmutabili eternitate. volūtate. veritate sp̄ idem mouet post tempus creaturam spūalem. mouet etiā p tpus ⁊ locuz creaturā cozpalez. vt eo motu naturas q̄s condidit adminístret. Cum ģ tale aliquid agit: nō debem⁹ opinari eius substantiam q̄ deus est tempibus locisq̄ mutabilem. sine p̄ tempora ⁊ loca mobilem. cum sit ipse ⁊ interioz omni re. quia in ipso sunt omnia. ⁊ exterioz omni re. qz ipē est sup oia. ⁊ antiquioz omnibus. qz ipē idem est añ omnia. ⁊ nouioz omibus. qz ipē idem est post oia. scz post oim initia. Ecce hic apte ostenditur q̄ nec locis nec tempozibus mutatur vel mouet' deus. Spūalis aūt creatura p tps mouet'. cozporalis ꝙo etiam p temp⁹ ⁊ locum.

augusti.

de⁹ ē inte
r. antiqor
nouior om
nus.

Quid sit mutari p̄m tp̄s. k

Mutari aūt p tempus est variari p̄m q̄litates interiozes vel exteriozes q̄ sunt in ipa re que mutatur. vt qñ̄ suscipit vicissitudinē gaudij. doloꝝ. scientie. obliuionis. vel variationē forme. siue alicuius q̄litatis exterioris. Hec em̄ mutatio q̄ fit p̄m tps: variatio est qualitatum q̄ fit in cozpali vel spūali creatura. ⁊ iō vocatur tempus.

Opinio quoꝝundā qui dicūt spūs creatos non moueri loco nec esse locales. l

De mutatōe vero
loci magna inter conquirētes disceptatio ꝙsat̄. Sunt em̄ qui dicunt nullum spiritū aliquo modo posse mutari loco. ab oi spiritu locum vniuersaliter remouere volētes: q̄m̄ p̄m dimensionē tm̄ ⁊ circūscriptionem locū cōstare asserunt. atq̄ id solū esse local'. vel in loco esse dicūt qō dimensionez recipit ⁊ distantiā in loco facit. Et hoc dicūt Aug'. sensisse mutationē tpis tm̄ spirituali creature tribuentem. loci ꝙo ⁊ tempis cozporee.

Aug. ꝙba ꝓ dicta p se fa cere dicūt.

Hic respondet' eis. m

Sed vt supra diximus: duplicit' dicit' res esse local' vl' circūscriptibilis. s. vel qz dimensionē recipit et distantiā facit. vel quia loci termino diffinitur. quoꝝū vtrunq̄ cōuenit cozpee creature. alterum ꝙo tm̄ spūali. Nam vt supra diximus cozpalis creatura ita est local' vel circūscriptibilis q̄ determinat' diffinitiōe loci. ⁊ q̄ dimensionem recipiēs distātiam facit. Spūalis ꝙo tantū diffinitiōe loci cōcludit'. cum ita sit alicubi q̄ nō alibi. Sed nec dimensionem recipit. nec distantiaz in loco facit. quia si multi essent spirit⁹ b. non eo coangustarent locum. quo min⁹ de cozporibus cōtineret. Jdeoq̄ Aug⁹. attribuit mutationem loci cozpori: non spiritui. qz licet spūs transeat de loco ad locuz: non tamen ita vt dimensionibus circūscriptus interpositione sui faciat distantiā circūstātium sicut cozpus.

Cōclusioex p̄dictis q̄ spūs creati sūt locales et circūscriptibiles qō. ammodo. Spūs vero dei oīno incircūscriptibilis. n

Sūt ergo spiritus
creati in loco. ⁊ transeūt de loco ad locum. ⁊ quodammō locales ⁊ circūscriptibiles. nō omni eo mō quo creature cozpee. Spirit⁹ aūt increat⁹ q̄ de⁹ est: in loco quidē est ⁊ in omni loco. sed oīno illocal' ⁊ incircumscriptibilis. Unde Beda sup Lucam ait̄. Cum ad nos angeli veniūt: sic exterius implent ministerium. vt tamen ante deuz interius p̄ contemplationem assistant. quia ⁊ si angelus est spūs circūscriptus. sūmus tm̄ spūs q̄ deus est: incircūscriptus est. intra quem currit angelus quocūq̄ mittat'. Ecce hic icit' qz spūs angelicus circūscriptus est. Spūs aūt q̄ de⁹ est incircūscptus Alibi etiā Amb. distantiā ostendens inter spūm increatū ⁊ spūm creatum dicit̄ sera-

Beda

Ambro.

phin de loco ad locū transire inq̃ens ita in li. de tri. Dixit Esaias. q̃ missus est ad me vn⁹ de seraphin. Et spūs q̃dem sanctus d̃z missus: ꝑ seraphin ad vnū. spūs ꝯo ad omnes. Seraphin mittit in misterio. spiritus op̃at ministeriū. Seraphin de loco ad locū transit. Non em̃ cōplet oia: ꝑ ipe replet ur a spū. Hic apte ostendit q̃ angeli quodammodo locales sunt.

Cum repetitione supioꝝ confirmat autoritatibus deuz esse vbiq̃ sine locali motu. o

Fateamur itaq̃ diuinam naturam ꝓ immensitate sui nusq̃ deesse. eam q̃ solā omnino illocalē: ⁊ oino incircūscriptibilē: nullo ꝯcludi loco: ꝑ a fine vsq̃ ad finē attingere. nō tamen spaciosa magnitudine nec locali motu. ꝑ immēsitate atq̃ imobilitate sue essentie. Aū aug⁹. ad Bardanū ait. Nō q̃si spaciosa magnitudine opinemur d̃m ꝓ cūcta diffūdi. sic̄ fumus aut lux ista diffundit. ꝑ potius sicut in duobus sapientib⁹: quoꝝ alter altero corpe grandior est: ꝑ sapiēcior non est. vna sapia ē. nec ē i maiore maior. nec in minore minor. nec minor i vno q̃ in duob⁹. ita de⁹ sine labore regens ⁊ ꝯtinēs mundū: i celo tot⁹ est. i terra tot⁹. ⁊ in vtroq̃ tot⁹. ⁊ nullo ꝯtētus loco. ꝑ in seipo vbiq̃ tot⁹. Idez q̃z sup psalt ait. Ad ꝓbū dei ptinet nō ec̄ i pte ꝑ vbiq̃ esse ꝓ seipm̃. Hec em̃ est sapia dei q̃ attingit a fine vsq̃ ad finē fortit̄. nō tm̃ motu locali: ꝑ immobilitate sui. velut si moles aliq̃ sarea impleat aliquē locū. dicit̄ q̃ attigit a fine illius loci vsq̃ ad finē. cū tm̃ alterum nō deserat alter⁹ occupādo. Nō g̃ hz motū locale ꝓbum illud. ⁊ sapia illa solida est ⁊ vbiq̃. Ex p̃dictis innotescit q̃ de⁹ est ita vbiq̃ ꝓ essentiā. q̃ nec spaciosa magnitudine diffundit̄. nec vno d̃to loco alioz occupat. q̃ locale motum non hz. Idcoq̃ Aug⁹. volēs p̃scindere a dei puritate oēm locale motū ⁊ locale circūscriptōz. potius dic̄ oia esse i illo q̃ ipm̃ ee alicubi. nec tam̃ ipm̃ ee locū q̃ nō ē in loco. i li. lxxxiij. q. ita inq̃ens. De⁹ nō alicubi ē. qđ alicubi ē ꝯtinet̄ loco. qđ ꝯtinet̄ loco: corp⁹ ē. De⁹ aūt nō ē corp⁹. nō g̃ alicubi ē. ⁊ tū q̃ ē ⁊ i loco nō ē. i lo sunt potī⁹ oia q̃ ille alicubi. nec tm̃ ita i illo vt ipe sit loc⁹. Loc⁹ ei i spacio ē: qđ lōgitudine ⁊ latitudine ⁊ altitudine corporis occupat̄. nec de⁹ tale aliq̃d ē. ⁊ oia g̃ in ipo sunt. ⁊ loc⁹ non ē: nec i loco ē. Loc⁹ tm̃ dei: ꝑ impꝛope dicit templū dei. nō q̃ eo ꝯtineat̄. Id aūt nihil melius q̃ aīa mūda intelligit̄. Ecce hic dicit deū nō esse in loco: ꝑ intelligendū est cū non esse in loco localit̄. s. q̃ nec circūscriptōz: nec locale motum habet.

Augusti.

Oppositio qua videt̄ ꝓbari q̃ deus mutet̄ loco. p

Ad hoc autez solet opponi sic. Quotidie fūt creature q̃ añ nō erāt ⁊ in eis de⁹ est: cū añ nō esset in eis. est g̃ vbi añ nō erat. ideoq̃ mutabil̄ esse videt̄. Sed licet quotidie incipiat esse i creaturis in q̃bus añ nō erat. q̃ ille nō erāt. hoc tam̃ fit sine sui mutatiōe. q̃liter in mūdo cepit ee quem fecit. tm̃ sine mutabilitate. ⁊ sic̄ desinit esse in q̃b⁹ añ erat sine sui mutatiōe. nec tm̃ ipe deserit locū: ꝑ locus desinit esse.

Epilog⁹ vbi exponit̄ quare in p̃dictam venerit disceptationem. q

Jaz sufficienter demonstratū esse videt̄: quō omnia dicāt̄ esse in deo. ⁊ deus in omnibus. quam discēptationem quasi incidenter suscepimus q̃ id videbatur postulare res: circa quaz noster ꝓsabatur sermo. Disserebamus enim de scia siue sapientia dei. ⁊ cum docerem⁹ deum scire omia. quesitū est vtrum ꝓpter cognitionem quā de omibus habet: dicent̄ omnia esse in deo. an alia rōne hoc diceret scriptura. Huius ergo questionis occasio in p̃missam nos deduxit disputatōz.

Jsta est distinctio triceſima ſeptia huius p̃mi libri. In qua magister post̄q̃ egit quomodo res sint in deo. hic incipit agere quomodo deus est in rebus. Et tria circa hoc facit. Nam p̃mo ostendit modos veros quibus deus est in rebus. Secundo remouet falsos modos quibus non est in ipsis. Tertio ostendit qualiter de nouo incipit esse: ⁊ desiuit esse in creaturis. Primum facit a principio distinctionis vsq̃ ibi. Cunq̃ diuina natura. Secundū ab inde vsq̃ ibi. Ad hoc autem solet. Tertium vsq̃ ad finem distinctionis. Et tantū in generali. In speciali sententia magistri stat in tribus propositionibus. Quarum prima est hec. Quāmus deus sit in omib⁹ creaturis p̃sentialiter. potentialiter ⁊ essentialiter. i solis iustis est tanq̃ in propria habitatiōe. Hāc magister probans ꝓponit deum esse in omnibus reb⁹. Uno modo cōmunit̄ ꝑ potentiā. p̃sentiam ⁊ essentiā In oī natura ⁊ essentia sine sui dispositiōe. In omni loco sine sui circūscriptiōe. In omni tpe sine mutabilitate sui. Alio mō specialiter est in sanctis. quos p

grām inhabitās templū suū ipos est efficiēs. Tertio mō dicit spāalissime esse in hoc xpo. in quo plenitudo diuinitatis corpaliter habitat p grām vnionis. t hunc tertiū modū mgr dimittit. eo q pteneat ad tertium libū sententiax. Postea mgr pdicta affirmat p auctoritates. Et subdit postmodū q ōnis deus sit in rebus omnibus. non tñ credendū est diuinam puritatem quouis mō posse maculari. p hoc q i rebus immūdis pūs extitit. sicut nec spūs humanus p vnionem ipius ad corpus leprosum inquinat. nec sol qñ suis radijs feda attingit defedat. Et iustos inhabitare dicit deus. qū tpalit t ad nos in eos pcedit. Scōa ppositio est hec. Deus solus vbiq exns: non variat qualicūq; loco vel tpis mutatione. Hec pposito pponit pmo. q diuina natura sit in loco. non tñ circūscribit vel diffinit a loco. Qō oñdit p hoc q duplex mutatio inuenit in natura. Creatura. n. corporalis loco diffinit t circūscribit. spūalis aūt soluz diffinit. Item corpalis creatura p tps t locū mouet spūalis aūt p tps. aut ſm tps mutari potest ſm affectiones temporī subiacētes. Postea querit. Utrum mutari p locum cōueniat spūi. Et rñdet q transire de loco ad locū: ita q diffiniat t nō circūscribat hoc cōuenit spiritibus. sed transire de loco ad locū circūscriptiue eis nō conuenit. Deinde addit q locabile t circūscriptibile t mutabile deo non cōuenit. Tertia pposito est hec. Deus sine sui mutatione de nouo incipit vel desinit esse in creaturis. Ista pposito patz in textu in penul. c. huius dūctiōis circa finē. Et tñ in speciali.

Hic redit ad ppositū. repetens superius dicta vt addat alia. a

Hunc ergo ad ppositū reuertentes: cepto insistamus. Supra dictū est q prescia dei futurorū tñ est. ſ oim tā bonorum q malox. Scia xo vel sapia nō mō de futuris: ſ etiaz de pñtibus t futuris. nec tñ de tpalibus: ſ etiā de eternis. qz seipm nouit deus. Hic orit q̄stio nō dissimulāda vtrū. s. scia vel pscia sit causa rerum. an res sint cause scie vel pscie dei. Videt em pscie tia dei causa esse eorū q ei subsunt. ac necessitatem eueniendi eis facere. qz nec aliq futura fuissent: nisi deus ea pscisset. nec possunt nō euenire: cum deus ea psciuerit. Si autē impossibile est ea nō euenire: qz pscita sūt. videt g ipa pscia q pscita sunt eis esse causa eueniēdi. Impossibile est ea nō euenire: cū pscita sint. qz si nō euenirēt cū pscita sint falleret dei prescia. At dei pscia falli nō potest. Impossibile est g ea nō euenire cum pscita sunt. Sic g pscia causa eorū esse videt q pscita sunt. Hoc idē t de scia dr. s. q quia de⁹ antiq nouit iō sint. Cui sniē Aug. attestari videt in. xv. li. de tri. sic di. Non ista ex aliq tēpe coguit deus: ſ futura oia tpalia atq in eis etiaz ād t qñ ab illo peti-

turi fueramus. t quos t de qb⁹ rebus vel exauditurus vel non exauditur⁹ esset: sine initio añ pscīuit. Uniūsas aūt creaturas t spūales t corpales. nō qz sunt ideo nouit: sed ideo sunt qz nouit. nō em nesciuit q fuerat creaturus. qz g sciuit: creauit. non quia creauit: sciuit. nec aliter sciuit creata q̄z creanda. Nō em ei⁹ sapie aliq accessit ex eis: sed ill' existentib⁹ sicut oportebat ille: t qñ oportebat: māsit vt erat. Añ in eccl'astico. Anteq̄z crearent: omia nota sunt illi. sic et postq̄z ꝯsummata sunt. Ecce his ꝟbis videt Aug'. innuere sciam vel pscias dei causam esse eorū q fiunt: cum dicit ideo ea esse qz deus nouit. Idem q̄z in. vj. li. dicere videt. Cum inq̄t decedāt t succedāt tēpora. nō decedit aliq vel succedit scie dei: i qua nouit oia q fecit p ipam. Non em h q creata sunt ideo sciunt a deo qz facta sunt: ſ potius ideo facta sūt. qz immutabiliter ab eo sciunt. Et hic etiā significare videt dei scientiam cām eorū esse q fiūt. dicēs non ideo deū ea nouisse: qz facta sunt. ſ iō facta sunt qz nouit ea deus. Ideoq̄z videt dei sciētia vel pscia cā esse eorū q nouit.

Inconuenientia ostendit que seq̄rent si diceret scia vel pscia causa oim rerū que ei subsunt. b

Quodsi ita est. est ergo causa omniū malorū. cum omia mala scient t pscientur a deo: qđ longe est a veritate. Si em dei scientia vel pscia causa esset malorū. esset vtiq̄z deus auctor malorū. quod penitus falsum est. Non ergo scientia vel prescientia dei causa est omniū que ei subsunt.

Q res future nō sunt causa scie vel pscientie dei. c

Neq̄z etiam res future cā sunt dei pscie. licet em non essent future nisi pscirent a deo. nō tñ ideo pscīunt qz future sunt. Si em h esset: tūc eius quod eternū est aliq̄d existeret cā ab eo alienum ab eo diuersum. t ex creaturis pēderet scientia creatoris. t creatum causa essz increati. Origenes tñ sup epl'am ad Roma. ait. Non ꝓpterea aliq̄d erit. qz id scit de⁹ futurum. sed qz futurum est. ideo scitur a deo

Hoc pdictis videt contrarium

ll. xxx
VIII

Questio an sit vel pscia sit cā rex. vel res sint cā pscie

Quare scia vel pscia videt cā rerum

Aug. auctes ponit que videt hoc asserere

añq̃ fiat. Hoc videt̃ p̃ missis vbis Augl. obuiari. Hic eñ significari videt̃ q̃ res future cã sint p̃scie. Ybi vo q̃ p̃scientia cã sit rerũ futurarũ.

Quid ex p̃dictis tenẽdũ sit cũ determinatione autoritatũ. d

Hãc igitur que vi= det̃ repugnantiã de medio tollere cupientes. dicim⁹ res futuras nullaten⁹ cãm cẽ p̃scie vel scie dei. nec iõ p̃sciri vl̃ sciri. q̃ future vel facte sunt. ita exponẽtes qđ ait Orige. q̃ fũtu⁊ cũ. ideo scit̃ a deo añq̃ fiat. id est qđ futurum est scitur a deo añq̃ fiat. ne q̃ sciret̃ nisi futurũ esset: vt nõ notet̃ ibi cã: nisi sine q̃ nõ fieret. Ita etiã dicim⁹ sciaz vl̃ p̃sciam dei nõ esse cãm eorũ q̃ fiũt: nisi talẽ sine q̃ non fiũt. si tñ sciam ad noticiã tñ referam⁹. Si vo noie scie includit̃ etiã beneplacitũ atq̃ dispositio. tunc recte põt dici cã eorũ que deus facit. Hic eñ duob⁹ modis: vt supius p̃taxatũ est accipit̃ cognitõ. vel scia dei. s. p noticia sola. vel p noticia simul ⁊ bñplacito. Hoc modo forte accepit Aug⁹. di. Ideo sunt q̃ nouit. i. q̃ scienti placuit. ⁊ q̃ sciens disposuit. Et h̃ sensus ex eo adiuuat̃. q̃ de bonis ibi tm̃ agit Augusti s. de creaturis. de his q̃ deus facit. q̃ oia nouit. nõ solũ scia: ꝑ etiã bñplacito ac dispositõe. Si q̃ ibi accipit̃ dei cognitio vt nõ mõ noticiã: ꝑ etiã bñplacitũ dei significet. Vbala vo scit deus ⁊ p̃scit añq̃ fiant. ꝑ sola noticia: nõ bñplacito. Præscit enim de⁹ ⁊ p̃dicit etiã q̃ nõ est ipe factur⁹. sicut p̃sciuit ⁊ p̃dixit infidelitatẽ iudeoꝝ: ꝑ non fec̃. Nec iõ: q̃ p̃sciuit ad pctm̃ infidelitatis eos coegit. nec p̃sciisset vl̃ p̃dixisz eoꝝ mala: nisi essent ea habituri. Vñ aug⁹ sup Joh. Augusti. De⁹ inq̃t futuroꝝz p̃sci⁹: p ppham p̃dixit infidelitatẽ iudeoꝝ: ꝑ nõ fec̃. neq̃ p̃sciisset mala eoꝝ: nisi ea hrent. Nõ eñ iõ quẽq̃ ad peccandũ cogit. q̃ futura hoim pctã p̃nouit. Illorũ eñ p̃sciuit pctã nõ sua. Jõq̃ si ea q̃ ille p̃sciuit ipeꝝ nõ sunt. nõ vera ille p̃sciuit. Sz q̃ illi⁹ p̃scia falli nõ põt: sine dubio nõ ali⁹: ꝑ ipi peccãt q̃s de⁹ pctõres esse p̃sciuit. Et iõ si nõ malũ ꝑ bonũ facere voluissent. nõ malũ facturi p̃uiderent̃ ab eo qui nouit q̃d sit q̃sq̃ facturus. Hic vbis ap̃ e oñdit̃ si diligent̃ attẽdam⁹ p esciam dei non esse cãm maloꝝ q̃ p̃scit. quia nõ ea p̃scit tanq̃ factur⁹. nec tanq̃ sua. sz etiã illorũ q̃ sunt ea facturi vel habituri. Præ sciuit g̃ illa sola noticia: nõ bñplacito autoritatis. Vñ dat̃ intelligi q̃ de⁹ ecõuerso p̃scit bona tanq̃ sua: tanq̃ ea que factur⁹ est vt illa p̃scienda simul fuerint ip̃ius noticia ⁊ autoritatis bñplacitũ.

Cõtra hoc qđ dictũ ẽ p̃sciam dei nõ posse falli oppositio. e

Oppositõ

Ad hoc autẽ quod supra dictũ est. s. p sciam dei falli nõ posse: solet a quibusdam ita exponi. Deus p̃sciuit hunc lecturũ vel aliq̃d hmõi. ꝑ põt esse vt iste nõ legat. g̃ põt aliter esse q̃z deus p̃sciuit. g̃ põt falli dei p̃scia. qđ omnino falsum est. Potest eq̃dem non fieri aliq̃d. ⁊ illud tñ p̃scitũ est fieri. Non ideo tamen põt falli dei p̃scia. q̃ si illud non fieret. nec a deo p̃scitum esset fieri. Sed adhuc vrgent q̃stionem dicentes. Aut aliter potest fieri q̃z de⁹ p̃sciuit. aut non aliter. Si non aliter. ergo necessario cuncta eueniũt. Si vo aliter potest g̃ dei p̃scia falli vel mutari. Sz potest aliter fieri. q̃ potest alit̃ fieri q̃z fiat. Ita autem sit vt p̃scitum est. aliter ergo potest fieri q̃z p̃scitum est. Ad quod dicim⁹ illam locutionem multiplicem facere intelligentiam. s. alit̃ põt fieri q̃z deus p̃sciuit ⁊ huiusmodi. vt potest non esse quod deus præsciuit. ⁊ impossibile est non esse quod deus p̃sciuit. ⁊ impossibile est non esse p̃scita omnia que fiunt. ⁊ huiusmodi. Possunt enim hec coniunctim intelligi: vt conditio sit implicita. ⁊ disiunctim. Si eñ ita intelligas non põt aliter fieri q̃z deus p̃sciuit. i. nõ potest vtrunq̃ simul esse. s. q̃ deus ita præsciuerit fieri ⁊ aliter fiat: verum intelligis Si autem p disiunctionẽ intelligas. vt dicas hoc aliter nõ posse euenire q̃z euenit: quomodo futurũ deus p̃sciuit: falsuz est. Hoc eñ aliter potest euenire q̃z euenit. et tamen deus hoc modo futurũ p̃sciuit. Similit̃ et alia determinatio. s. impossibile est illd̃ nõ euenire quod deus p̃sciuit. vel cum deus p̃scie: it. Si cõiunctim intelligas: verũ dicis. Si disiunctim: falsum. Ita etiã ⁊ illud Impossibile est non esse præscitum omne quod fit. id non potest esse vtrunq̃ simul. scz vt fiat ⁊ non sit præscitum. hic sensus verus est. Si vo dicis deum nõ potuisse non præscire omne quod fit: falsum est. Potuit enim facere vt non fieret. ⁊ ita non esse præscitum.

Respõsio.

Jsta est distinctio tricesimaocta-
ua huius ꝑmi libri. Jn qua magister posteꝙ egit de
scientia dei ꝙm se ⁊ de compatiõe rerum scitarũ. in-
cipit agere de compatione scientie ad res scitas. Et
tria facit. Nam ꝑmo querit vtruz scientia dei sit cau
sa rerum scitarum. Secundo subdit determinatiõz
questionis mote. Tertio mouet ⁊ soluit dubitatio-
nem ex determinatione questionis mote emergentẽ
Primum facit a ꝓncipio distinctionis vsqꝫ ibi. Danc
ergo que videtur. Secundum ab inde vsqꝫ ibi. Ad
hoc autem quod supra dictum est. Tertium ab inde
vsqꝫ ad finem distinctionis. Et tm̃ de sententia i hac
distinctione in generali. Jn speciali sententia magi-
stri stat in tribus propositionibus. quaruz prima est
hec. Deus scientia appropriationis nõ est causa sim
pliciter omniũ futurorũ contingentium. sed tantum
bonorum. Danc magister probans querit. Utrum
scientia dei vel ꝓscientia sit causa rerũ scitarũ vl̃ eco
uerso. Et ꝓbat qꝫ ꝓscientia dei sit causa rerũ. qz nec
aliqua futura essent nisi deus ꝓsciuisset. ⁊ que ꝓsci-
uit: impossibile est ea nõ euenire. Et ad hoc ꝓban-
dum mgr̃ adducit multas autoritates: quẽ patent i
textu. Postea obijcit in contrariũ sic. Si scia dei es-
set cã rerum scitarz: seqr̃et deũ esse cãm malorz. eo qꝫ
mala sunt ab eo scita ⁊ ꝓscita. sed illud ꝓñs ẽ falsum
ergo ⁊ cõclusio ex qua sequit. Nec etiã res sunt cau-
sa scie dei. qz sic tpale ⁊ creatũ esset cã eterni. qõ ita
re non põt. Et rñdet mgr̃ qꝫ res scite a deo nullate-
nus sunt cã scie vel ꝓscie dei: nisi forte cã sine q̃ non.
⁊ sic etiã intelligende sunt sanctorz autoritates: qb9
oppositũ dici videt. vicz qꝫ res nõ sunt aliꝗ cã pre-
scie dei: nisi cã sine q̃ nõ. i. sine qbus nõ diceret pre-
scia Et ꝙsequenr̃ notat talẽ distinctõz de scia dei qꝫ
scia dei vel cognitio dei põt accipi ꝓ sola simplici no
ticia. Et dr̃ scia simplicis noticie. ⁊ sic accepta nulli9
rei ꝓpe est causa: nisi forte causa sine q̃ non. Nõ em̃
deus quẽq̃ cogit peccare ꝓ hoc qꝫ ꝓscit eũ peccaturz
Vel põt accipi ꝓ noticia simul ⁊ bñplacito. ⁊ sic ac-
cepta est causa rerũ. Ex his patet solutio ad argu-
mentum. s. de malo. Nam de9 non nosci malum: ni-
si scientia simplicis noticie. Cũ ergo ꝙm hanc cogni-
tionem nõ sit causa rerũ: vt patz ex ꝓdicta distictiõe
ergo non valet argumentũ cum arguitur. Deus co
gnoscit malum. ergo est causa mali. Ex predictis si-
mul sumptis ⁊ signanter ex distinctione predicta in-
fero secundam ꝓpositionem que est. Jneffabilꝭ dei
prescientia est causa sine qua non omniũ bonorum et
malorũ. Et patet ex premissis. Tertia propositio ẽ
hec. Cum ineffabili dei prescientia stat indifferens vl̃
libera futurorum effectuum contingentia. Dãe ma-
gister inuestigans arguit qꝫ scientia dei sit fallibilis.
⁊ hoc sic. Futurum contingens est prescitum a deo.
vel ergo potest aliter euenire q̃ prescitum est vl̃ non
Si non. ergo scientia dei rebus scitis necessitatẽ im
ponit. ⁊ per consequens contingentiam tollit. Si er
go potest aliter cuenire q̃ ꝓscitum est. ponatur in es
se qõ aliter eueniat. ⁊ sequitur statim scientiam dei
esse fallibilem ⁊ incertam. Jstud magister soluit per
sensum compositũ ⁊ diuisum dicens. qꝫ si talis ꝓpo
sitio. impossibile est nõ euentre quod deus prescivit
euenturum. ⁊ possibile est non euenire quod deus ꝓ
sciuit euenturũ. ⁊ consimiles intelligant coniunctim
in sensu composito: tunc sunt false. Jdeo qꝫ impossi
bile sit ꝓscientiam dei esse de aliqua re euenienti sit
cum contrario euentu. Si aũt tales ꝓpositiones in
telligant diuisim vel in sensu diuiso: tunc vere sunt ⁊
possibiles. ꝓut considerant sine respectu ad dei pre
scientiã. Et tm̃ in spẽali.

Utrũ scia dei possit augeri vel mi
nui vl̃ aliquo mõ mutari. vtrũqꝫ
eni videt posse ꝓbari. a

Preterea que- DI. XXX
ri solet: vtruz scientia dei possit IX.
augeri vel minui. vtrunqꝫ enim
videt posse ꝓbari. qꝫ diuina scientia possit
augeri vel mutari hoc modo ꝓbatur. quia
potest deus scire quod nunqꝫ scit. Est eniz
aliquis qui non est lecturus hodie. ⁊ tamẽ
potest esse vt legat hodie. potest em̃ hodie
legere. Nihil autem potest fieri quod non
possit a deo sciri. ꝑotest g̃ deus scire hũc
lecturũ hodie. potest g̃ aliqd scire qõ non
scit. ergo potest eius scientia augeri vl̃ mu-
tari. eademqꝫ videtur posse minui. Est em̃
aliquis hodie lecturus quem deus scit le-
cturũ. At potest esse vt nõ legat. ergo põt
deus non scire hunc lecturum. potest ergo
non scire aliquid quod scit. ergo potest mi-
nui eius scientia vel mutari? Ad quod Rñsio cũ de-
dicimus. quia dei scientia omnino immu- terminatiõe.
tabil̃ est. nec augeri potest vel minui. Naz
vtrait Augustinus in. xv. lib. de trinitate.
Scientia dei est ipa sapientia. ⁊ sapientia ẽ
ipsa essentia siue substantia dei. quia in il-
lius nature simplicitate mirabili non ẽ aliꝺ
sapere ⁊ aliud esse. sed quod est sap ere: hoc
est ⁊ esse. Jdeoqꝫ nouit omnia verbum q̃
nouit pater. sed ei nosse de patre est sic̃ esse.
Nosse enim ⁊ esse ibi vnum est. Et ideo pa
tri sicut esse nõ est a filio: ita nec nosse. ꝑo
inde tanqꝫ seipsum dicens. ꝑater genuit
verbum sibi equale per omnia. Non enim
seipsum integre perfecteqꝫ ⁊ ixisset: si aliqd
minus aut amplius esset in eius verbo q̃ i
seipo. Hoc est ergo omnino verbuz quod
pater. non tamen est pater. quia iste filius:
ille pater. Sciunt ergo inuicem pater et fi-
lius. sed ille gignendo. iste nascendo. Et
omnia que sunt in eorum scientia. in eoruz
sapientia. in eorum essentia vnusquisqꝫ eo-
rum simul videt. non particulatim aut sin-
gulatim velut alternante conspectu hinc il
linc ⁊ inde. huc ⁊ rursum inde. vel inde in
aliud atqꝫ aliud: vt aliqua videre non pos-
sit: nisi non videns alia: sed omnia simul vi
deat ⁊ sciat. Eius itaqꝫ scientia inamissibi-
lis ⁊ inuariabilis est. Nostra vo scientia
⁊ amissibilis ⁊ receptibilis est. qz non hoc
ẽ nobis esse quod scire. ꝑopter hoc sicut

nostra scientia illi scietie dei dissimilis est. sic ⁊ nostrū ūbum qđ nascit de scietia nostra: dissimile est illi ūbo quod natuz est de patre scietia. Ex hac autozitate clare ostēditur scientiam dei omnino inuariabilem esse: sicut ipa essentia dei omnino inuariabilis est. ⁊ q̄ pater ⁊ filius cum spiritusancto simul omnia sciunt ⁊ vident. Sicut ergo non potest augeri vel minui diuina essentia. ita nec diuina scientia. ⁊ tamen conceditur posse scire quod nō scit. ⁊ posse nō scire quod scit. quia posset aliquid esse subiectum eius scientie qđ non est. ⁊ posset nō esse subiectū aliq̄d qđ est sine ꝓmutatione ipius scientie.

Oppositio an deus possit nouiter vel ex tempoze scire vel p̄scire aliquid. b

Hic opponit̄ a quibusdam ita. Si deus potest aliq̄d scire vel p̄scire qđ nunc̄ sciuit vel p̄sciuit. ¶Potest g̃ ex tempoze aliq̄d scire vel p̄scire? Ad quod dicimus. ¶Potest quidem deus scire vel p̄scire omne quod potest facere. ⁊ p̄t facere quod nunc̄ fiet. ¶Potest ergo scire vel p̄scire qđ nūc̄ fiet. nec est nec fuit. nec illud scit vel nescivit. nec̄ p̄scit vel p̄sciuit qz scientia eius nō est: nisi de his que sunt vel fuerunt vel erūt. ⁊ p̄scientia non est nisi de futuris. Et licet possit scire vel prescire qđ nunc̄ est vel erit. nō tñ p̄t aliq̄d scire vel p̄scire ex tpe. ¶P̄t vtic̄ scire vl̄ prescire qđ nunc̄ est nec erit. nec illud scitum vel p̄scitū est ab eterno. Nec tñ p̄t incipere scire vel prescire illud. sed ita p̄t mō scire vel p̄scire: sicut p̄t scisse vel prescisse ab eterno. Si em̄ dicas cum modo posse scire vel p̄scire quod ab eterno non sciuit vel p̄sciuit. id est ita quod ab eterno non sciuerit vel p̄sciuerit quasi vtruc̄ simul esse possit: falsum est. Si ūo dicas eum posse mō scire vel prescire quod ab eterno non sciuit vl̄ p̄sciuit i. habere potentiam sciendi vel p̄sciendi ab eterno ⁊ modo aliquid. nec tamen illud p̄scitū est vel futurū. verū est. Nō potest ergo nouit̄ vel ex tempe scire vel p̄scire aliquid. sicut non p̄t nouiter vl̄ ex tempe velle aliquid. ⁊ tñ potest velle quod nūc̄ voluit.

Utrum deus possit scire plura q̄ scit. c

Item a quibusdā dicit̄ deus posse plura scire q̄ sciat. qz p̄t scire omnia que scit. ⁊ potest aliqua facere que nunc̄ erunt. ⁊ illa potest scire. non em̄ aliqua incognita facere potest. Si ūo omnia essent que modo sunt. ⁊ alia quedam faceret que non sunt nec erunt. ⁊ illa omia sciret. ¶Procerto plura scirct q̄ mō sciat. nec tñ eius scientia augeri p̄t. qz hoc totū fieri posset sine mutabilitate scie. Cōstat g̃ dei sciam omnino esse immutabilē. nec augeri posse vel minui: sed ei subiecta.

Quod videt̄ aduersum illi sentētie qua supza dictū est deū sp et sil̄ scire omnia. d

Ei vero quod pze- Hiero.
dictū est. s. q̄ deus omnia sp videt ⁊ simul. videt̄ obuiare qđ ait Hiero. in expositiōe Abachuc. Absurdum est inq̄t ab hoc deducere dei maiestatem: vt sciat p̄ momenta singula quot culices nascantur. quotue moriant̄. quota pulicū ⁊ muscarū sit multitudo. quotue pisces natent in aquis. ⁊ similia. Nō simus tam fatui adulatozes dei vt dum p̄uidentiam eius etiam ad ima retrudimus: in nos ip̄os iniurioſi simus. eandem irrationabiliū ⁊ rationabiliū p̄uidentiā esse dicentes. Hic videt̄ dicere Hiero. q̄ deus illozū minimozū scientiā siue p̄uidentiam non habeat. quod si hoc est. tunc non omnia simul scit ⁊ semp. Ex tali ita q̄ sensu illud dictum esse nouerim? vt deū illa alternatim vel particulatim scire neget nec p̄ diuersa tempozū momenta sic illa cognouit. sicut p̄ varia momenta illozū quedam deficiūt. q̄dam incipiūt. Nec̄ ill̄ alis q̄ irrationabilibus sic p̄uidet quēadmodum rationabilibus. Nunq̄d enim (vt ait aplūs) cura est deo de bobus. et sicut non est cura deo de bobus. ita nec de alijs irrationabilibus. Dicit tamē scriptura. qz ip̄i est cura de oībus. ¶Prouidentiā g̃ ⁊ curaz vniuersaliter de cūctis que condidit habz vt habeat vnūqđc̄ qđ sibi debet̄ ⁊ conuenit. Sed sp̄ialem p̄uidentiā atq̄ curaz habet de rationabilibus quibus p̄cepta tradidit. eisq̄ recte viuendi legez p̄scripsit. ac p̄mia p̄misit. Hanc p̄uidentiā ⁊ curā de irrationabilibus non habet. Ideo dic̄ apl̄s qz non est cura deo de bobus. p̄uidet tam̄

Quō p̄missa ūba Hiero. sunt intelligēda.

onibus ⁊ curat. i. gubernat oñia. qui oñi bus solem suuz facit oziri. ⁊ pluuiam dat. Scit itaq; deus q̃ta sit multitudo pulicũ culicũ ⁊ muscarũ ⁊ pisciũ. ⁊ quot nascant quotve moziantur. sed non scit hoc p̃ momenta singula. imo simul ⁊ sp̃ omnia. Neq; ita scit. vt eandẽ habeat ꝓuidentiã irrationabiliũ ⁊ rõnabiliũ. id ẽ. vt eodẽ penit⁹ modo ꝓuideat irrõnabilibus ⁊ rationabilibus. Rationabilib⁹ em̃ ⁊ ꝓcepta dedit ⁊ angelos ad custodiã delegauit.

Breuis summa ꝓdictoꝝ cum additione quoꝝdam. e

Simul itaq; ⁊ immutabiliter scit deus oñia que fuerunt ⁊ sunt ⁊ erunt. tam bona q̃ mala, ꝓscit q̃ oñia futura tam bona q̃ mala.

Ista est distinctio triceſima nona

In qua mgr̃ posit⁹ ostensum est qualit̃ scia dei se habeat causaliter respectu rerũ creatarũ: consequent agit de ip̃ius scientie immutabilitate. Et tria facit. Naz p̃mo inquirit an scientia dei possit augeri vl̃ minui. Scõo inquirit an deus possit scire quod modo nescit. Tertio quandam obiectionem ⁊ eius solutionem adducit. Primũ facit a p̃incipio distinctõis vsq; ibi. Hic opponit. Secõm ab inde vsq; ibi. Et ẋo qõ p̃dictum est. Tertium ẋo vsq; ad finem distinctõis. Et tm̃ de sententia huius distinctionis in generali. In spẽali sententia magistri stat in tribus ꝓpositionibus. quarũ p̃ma est hec. Deus vnica ⁊ inuariabili scientia scit simul p̃sentia omnia preterita ⁊ futura. Hanc magister ꝓbans querit an scientia dei possit augeri vel minui. ⁊ p̃ consequens mutari. Et arguit q̃ sic. Nam deus potest hodie aliquid scire qõ nũ q̃ ante sciuit. s. aliquem legere vel mori. qui nunq̃ ante legit vel moriebat. ⁊ p̃ consequens eius scientia potest augeri vel minui. Similiter scit hodie aliquid quod nunq̃ postea sciet. quia scit hodie aliquẽ legere quem nunq̃ post hoc sciet legere. ergo scientia eius põt minui. ⁊ p̃ consequens mutari. Respõdet mgr̃ ad hoc scientiam dei omnino esse immutabilem. Cuius ratio est quia scientia dei nihil aliud est: q̃ diuina essentia que variari non põt. ergo scientia dei etiam variari non potest. Attñ aliq̃d potest esse subiectum scĩe dei quod p̃us non fuit ei subiectum. quia non fuit. Et potest esse iam aliq̃d subiectũ scientie dei quod postea non erit sibi subiectũ. eo q̃ postea non erit. Ex hoc non sequit̃ aliqua augmentatio vel diminutio seu variatio fieri in scientia. cũ sic de⁹ potest scire que nescit. ⁊ nescire que scit. Secũda ꝓpositio est hec. Deus scientia visionis. licet nõ ex tempe potest scire plura q̃ scit atq; pauciora. Hanc magister ꝓbans sic arguit. Si aliquid potest eẽ subiectum diuine scientie quod p̃ius non fuit sibi subiectum. ergo deus potest aliquid scire de nouo ex tempore. Ad qõ magister respondens dicit deum posse scire quod nescit. ⁊ quod non vult potest velle absq; mutatione facta in ip̃o. Et addit q̃ iste ꝓpositiones deus potest scire quod nescit ⁊ consimiles põt intelligi vl̃ coniunctim vl̃ diuisim. Cõiunctim intellecte sũt false. Nam ista. deus potest scire quod nescit. sic intellecta. designat deum aliquid posse scire quod nũc non scit vel ante non sciuit. Diuisim ẋo intellecte sũt vere. vnde ista. Deus potest scire quod nescit. in isto sensu sumpta est vera. quia designat deũ libertatez ⁊ potentiam habere omnia sciendi vel non sciendi. sicut habuit ab eterno. ⁊ hoc loquẽdo de scientia approbationis. ſm quã oẽs res sunt scibiles ⁊ nõ scibiles. Postea dicit ſm opinionẽ quoꝝdam dicentium q̃ deus potest plura scire q̃ scit ⁊ econuerso pauciora põt scire q̃ scit. saltem ſm scientiã visionis. Nam deus põt multa facere que nunq̃ facturus est. et si illa faceret: plura q̃ scit scientia visionis sciret. Sil̃r multa que facit posset nõ facere. q̃ si nõ faceret pauciora q̃ scit sciret scientia visionis. Sed illud nõ habet veritatem de scientia simplicis intelligentie. quarum differentia patebit in conclusione. Tertia ꝓpositio est hec. Dei simplici ꝓuidentia gubernantur simul oẽs creature. Hanc mgr̃ ꝓbans ꝓponit quãdam autoritatem. b. Hiero. sup Abacbuc. in q̃ vidz dicere q̃ deus non scit omnia ⁊ q̃ sua ꝓuidentia nõ sit omniũ. Et respondet magister q̃ beatus Hiero. non vult dicere q̃ deus aliq̃d nesciat. sed q̃ sua sciẽtia non mutat̃ p̃ temporũ momenta. ⁊ qõ non equaliter ꝓuideat rationabilibus ⁊ irrationabilibus. qz rationalia ordinat ad vitam eternam. bruta ẋo nõ. Et tm̃ in spẽali.

Quid sit p̃destinatio et in quo differat a pscientia. a

PRedestinatio ẋo de bonis salutaribus est. et de hominibus saluandis. vt enim ait. Aug⁹. in li. de p̃destinatione sanctoꝝ. ꝑdestinatio est gratie p̃paratio. q̃ sine p̃ scientia esse non potest. ꝑdotest aũt sine predestinatione esse p̃scientia. ꝑdestinatiõe quippe deus ea p̃sciuit que fierat ip̃e facturus. sed p̃sciuit ea deus etiam que non est ip̃e facturus. i. omia mala. ꝑdestinauit eos quos elegit. reliquos ẋo reprobauit. id est ad mortem eternam p̃sciuit peccaturos.

An aliquis p̃destinatoꝝ possit damnari vl̃ reproboꝝ saluari. b

PRedestinatorum nullus videt̃ posse damnari. nec reproborum aliquis posse saluari. Ũñ Aug⁹. i li. de correctione ⁊ gr̃a. In Apocal. inq̃t dicitur. Tene qõ habes: ne alius accipiat coronam tuam. Si alius nõ est accepturus nisi iste p̃diderit: certus est electoꝝ numrus. i. nõ põt augeri vel minui. Ad hoc aũt obiciunt q̃dam nitẽtes ꝓbare numerũ electorum posse augeri ⁊ minui sic. ꝑdosset deus non aponere gr̃am quibus aponit. ⁊ posset subtrahere quib⁹ nõ subtrahit, quod si

Augusti.

Oppositõ

faceret vtiqz damnarent. ꝑ Possent ꝯ damnari isti qui tñ saluabunt. ꝑ Posset itaqz minui electoꝝ numerus. Jta etiam posset augeri. qz posset apponi gra ꝺbus non apponitur ꝑ quã saluarent. ꝑ Possent ꝯ saluari habita gra. qui tñ sine ea damnabunt. posset itaqz augeri numerus electoꝝ. Quibꝰ respondemus ex ea ratione dictũ esse. ꝛ verũ esse numerũ electoꝝ non posse augeri vel minui. qz nõ põt vtrũqz simul esse. ſ. vt aliquis saluet ꝛ nõ sit ꝑdestinatus. vel vt aliquis ꝑdestinatus sit ꝛ damnet. Jntelligẽtia em̃ conditionis implicite veritatem facit in dicto: ꝛ impossibilitatem in vero. Si vo simplicit intelligat. impossibilitas non admittit. vt cum dicit. ꝑdestinatus potest vl non potest damnari. ꝛ reprobus potest saluari. Jn his em̃ ꝛ hmõi locutionibꝰ ex rõe dicti ꝺijudicanda est sententia dictiõis Alia nanqz fit intelligentia. si ꝑ coniũctionem hec accipiant dicta. atqz alia si ꝑ disiũctionem. vt supra cũ de ꝑscientia agebat ꝑ taxatum est. Si em̃ cum dicis ꝑdestinatꝰ non põt damnari intelligas ita. i. nõ põt eẽ vt ꝑdestinatꝰ sit ꝛ damnet. verũ dicis. ꝺa coniũctim intelligis. falsum aũt si disiũcti vt si inteligas istũ non posse dãnari quez dico ꝑdestinatum. potuit em̃ nõ esse prædestinatus. ꝛ ita damnaret.

Respõsio.

Quõ adhuc instant questioni. c

Verũtamẽ adhuc

instant. ꝛ ꝫm coniũctionẽ argumentando ita ꝓcedunt. Nõ em̃ inquiũt põt esse vt aliquis ꝑdestinatꝰ sit ꝛ damnet. Vtrũqz istorum simul esse nõ põt. sed alterum horꝝ nõ põt nõ esse. ſ. ꝺn iste sit ꝑdestinatꝰ. ab eterno em̃ ꝑdestinatus est. ꝛ nõ põt mõ non eẽ ꝑdestinatus. Cum ꝯ impossibile sit simul vtrũqz esse. ꝛ impossibile sit alterũ non esse videt non posse alterũ esse. ſ. vt damnetur. Quod si est. ꝯ non põt esse. vt non saluetur

Solutio in q̃ vellet magis alios audire: ꝙ docere

Jn huiꝰ questionis solutõe mallẽ alios audire qz docere. Dicimꝰ tñ de ꝑscientia silem posse moueri questionem. Jdeoqz tã hic qz ibi vnã facimus respõsionẽ dicẽtes determinandũ fore illud cui innittit tota ꝟ questio. ſ. impossibile est alterũ istorũ non esse. ſ. ꝺn iste mõ sit ꝑdestinatus. ab eterno em̃ iste ꝑdestinatus est. Distinguendũ em̃ est cũ ait. Jste nõ põt mõ nõ esse ꝑdestinatus. vel nõ põt mõ esse ꝺn sit ꝑdestinatus. hoc em̃ coniunctim vel disiunctim intelligi põt. Nõ em̃ põt esse vt ab eterno sit ꝑdestinatus. ꝛ mõ non sit ꝑdestinatus. nec potest esse simul vt sit ꝑdestinatus. ꝛ nõ sit ꝑdestinatꝰ. sed tñ potuit esse ab eterno qz nõ esset ꝑdestinatus. si potuit ab eterno nõ cẽ ꝑdestinatus. Et sic̃ ab eterno deꝰ potuit eũ nõ ꝑdestinare. ita ꝓcedit a ꝺbus ꝺ qz ꝛ mõ põt deus eũ non ꝑdestinasse. ab eterno ergo põt deus nõ ꝑdestinasse eum. ꝯ põt iste nõ fuisse ꝑdestinatus. Si vo nõ fuisset prædestinatꝰ nec modo esset ꝑdestinatꝰ. ꝯ mõ põt non esse ꝑdestinatus. Jta ꝛ de ꝑscientia ꝛ de ꝑscitis dicunt. qõ in actionibꝰ vel in opationibus dei ꝛ hoim nullatenꝰ concedũt. Ex quo em̃ aliquid factum est vl dictum nõ cõcedunt qz possit non esse vel uõ fuisse. imo impossibile est nõ esse vl nõ fuisse qõ factũ est vel dictũ. referentes possibilitatem vel impossibilitatẽ ad naturam rei existentis. Cũ vo de ꝑscientia vel de prædestinatione dei agit. possibilitas vel impossibilitas ad potentiã dei refert. q̃ sp eadem fuit ꝛ est. qz ꝑdestinatio. ꝑscientia. potẽtia. vnũ in deo est.

Quid sit reprobatio dei, et in quibus consideret, et quis sit prædestinationis effectus. ꝺ

Cunqz prædestinatio

sit gre prepatio. i. diuia electio q̃ elegit quos voluit añ mũdi ꝯstitutionem. vt ait apls. Reprobatio econuerso intelligẽda ẽ ꝑscientia iniquitatis quorundam ꝛ preparatio damnatiõis eorũdem. Sicut em̃ ꝑdestinationis effectꝰ illa gra est. q̃ in ꝑsenti iustificamur atq; ad recte viuendũ ꝛ in bono ꝑseuerandum adiuuamur ꝛ illa q̃ in futuro beatificamur. Jta reprobatio dei q̃ ab eterno nõ eligendo ꝺsdam reprobauit. ꝫm duo considerat. quorũ alterꝝ ꝑscit ꝛ non ꝑparat. i. iniqtatem. alterũ ꝑscit ꝛ ꝑparat. ſ. eternam penã. Vñ Augꝰ. ad ꝑsperũ ꝛ Hilarium. Hec inqt regula incõcusse tenẽda est: peccatores in peccatis ꝑscitos esse non ꝑparatos. penam aũt esse ꝑparatam. ꝓ Preparauit em̃ deus (vt ait Augꝰ. in li. de bono perseuerantie) in ꝑscientia sua quibus voluit bona sua. ꝛ quibuscũqz donat procul dubio se donaturum esse prescisiut. ꝓ Preparauit etiam deus (vt ait Fulgentius) malis ignem eternum. illis vtiqz quos iuste preparauit ad luenda supplicia. nec tamen preparauit ad facienda peccata. ꝓ Pre-

Hic dicit qd sit ꝑdestinationis effectus

Hic ꝫm q̃ consideret reprobatio.

Augusti.

Fulgentꝰ

parauit eñ deus quod diuia equitas red-
deret. non qđ humana iniquitas admitte-
ret. Non eñ sicut p̃parauit sanctos ad iu-
sticiaz pcipiendā. sic p̃parauit iniq̃s ad in
iusticiam amittendam. qz prauitatis pre-
paratoz nunq̃ fuit. Sicut ergo predestina
tio dei ꝓprie est p̃scientia ꝛ p̃paratio bene
ficiozum dei: quibus certissime liberanť q̃-
cunq̃ liberanť. ita reprobatio dei est p̃sci-
entia malicie in quibusdam non finiende. ꝛ
p̃paratio pene non terminande. Et sicut p̃
destinationis effectus est gratie apositio.
ita reprobationis eterne quodāmodo effec-
tus esse videtur obduratio. Nec obdurat
deus (vt ait Augustinus ad Sixtum) im-
partiendo maliciam. sed non impartiendo
gratiam: sicut nec digni sunt. Quib⁹ enim
non impartiť. nec digni sunt nec merētur.
potius vt non impartiať: hoc digni sunt:
hoc mereně. Unde apostolus ait. Cuius
vult miserеť deus: ꝛ quem vult indurat.
misericordiā apellans p̃destinationem: et
precipue predestinationis effectum. i. gra-
tie apositionem. obdurationem vo gratie
p̃uationem. Non enim (vt ait Augustin⁹
ad Simplicianum) intelligēdū est q̃ deus
ita induret. quasi quenq̃ peccare cogat. ſz
tamen quibusdam peccatoribus misericoz-
diam iustificationis sue non largiť. et ob h̄
eos indurare dicit. quia non eoz̄ miserеť.
non qz impellit vt peccent. Eoz̄ aut̄ non
miserеť. quibus gratiā non esse p̃bendam
equitate occultissima ꝛ ab humanis sensi-
bus remotissima iudicat. quā non apit: sed
mirať apls dicens. O altitudo diuitiaruz
sapie ꝛ scientie dei.

Esg⁹. in lib. de dono perseuerantie

bduratio q̃ effect⁹ sit reprobatiois Aug. quō dica⁹ obdura⁹.

Ista est distinctio. xl. hui⁹ primi li
bri. In qua magister post̃q agit de scientia dei in ge
nerali. Hic incipit agere de q̃dam eius specie. s. de
p̃destinatione in spāli. Et tria circa hoc facit. Nam
pmo ostendit qđ sit p̃destinatio. Scđo subdit com-
parationem p̃destinationis ꝛ p̃destinatoz̄. Tertio
subiungit quis sit effectus tam p̃destinationis q̃ re-
probationis. Primum facit a pncipio huius distin-
ctionis vsq̃ ibi. Predestinatozum nullus vid⁹ posse
damnari. Secundū ab inde vsq̃ ibi. Cūq̃ p̃destina
tio. Tertium vo vsq̃ ad finem distinctōnis. Et tan
tum in generali. In speciali sententia magistri stat i
tribus ꝓpositionibus. quarum pma est hec. Diuia
p̃destinatio est tam gratie q̃ glozie p̃paratio. Hanc
magisť ꝓbat autozitate beati Augustini. qua etiaz
ostendit quomō p̃destinatio se habeat ad p̃scientiaz
dicens. q̃ p̃destinatio presupponit p̃scientiam. sed
non econuerso. Cuius ratio est. quia deus nihil pre
destinauit nisi quod ipe iscit esse facturū. igiť omnis
predestinatio p̃supponit p̃scientiam. sed non econ-
uerso. omne qđ deus p̃scit est facturus. quia omnia
mala p̃scit. tū nunq̃ est ea facturus. igiť non omis p̃
scientia est p̃destinatio. sed magis ecōuerso. Et sub
dit p̃destinationem esse solum respectu saluandoruz
p̃scientiā vo esse respectu reprobandoq̃ seu damnā
doz̄um. Scđa ꝓpositio est hec. Numerus p̃destina-
toz̄um non potest augeri vel minui. Hanc mgr̄ pro-
bans dicit numerū p̃destinatoz̄ū esse ideo certuz. qz
nullus damnandus potest saluari. neq̃ quicūq̃ pre
destinatus potest damnari. quod ꝓbat autozitate
beati Augustini. Deinde obijcit contra predicta sic
Deus pōt dare gr̄am illis quibus nō dat. ꝛ subtra-
here illis quibus dat. qz alꝫ nō esset liber. ergo vidz
q̃ numerus p̃destinatoz̄ū augeri possit vel minui. et
p̃ ꝓsequens nō ē certus. Ad quod mgr̄ respondens
dicit q̃ iste ꝓpositiones. p̃destinatus potest damna-
ri. ꝓscitus potest saluari. ꝛ alie consiles ꝓpositio-
nes possunt intelligi coniunctim vel diuisim. conjun
ctim si intelligaňť. tunc sunt falsе. quia designant il-
lum posse saluari quem deus p̃uidit damnandum.
que nunq̃ possunt simul stare vere ratione certitu-
dinis diuine ꝓuidentie. Si intelligaňť diuisim. vť si
predestinatus consideretť non vt p̃destinatus. sed vt
hic homo absolute: ꝛ sic omnes tales sunt vere. qz ni
hil aliud denotant nisi q̃ talis homo possit damnari
ꝛ talis saluari. quod verū est quocūq̃ homine deno
tato. eo q̃ libet inq̃tum in se est nō magis se habe-
at ad vnū q̃ ad reliquū. Illud consequenť magis de
clarat dicens. q̃ p̃destinatus inq̃tum p̃destinat⁹ nū-
q̃ potest damnari. ꝛ ꝓscitus inq̃tum ꝓscitus nunq̃
potest saluari. Unde hoc additum est inquantū pro
positionem veram facit impossibilem. ꝛ falsam red-
dit veram. Postea obijcit. Si predestinatus inq̃tuz
predestinatus non possit damnari. igiť cum quilibet
p̃destinat⁹ non possit nō esse p̃destinatus. videť cer-
te q̃ nullo mō ꝓcedendū sit p̃destinatū posse damna
ri. Ad qđ respondens mgr̄ dicit q̃ p̃destinatus nō
pōt nō esse p̃destinatus. Hec coniūctim intellecta ē
vera. qz eius sensus est q̃ ille q̃ ab eterno est p̃dsti-
natus. postea nō pōt nō esse p̃destinatus. Cuius op
posito dato sequereť scientie diuine mutatio. Sz di
uisim ipam intelligendo est falsa. quia designat q̃ p̃
destinatū quem deus ab eterno potuit non p̃destina
re iam nō posset nō p̃destinare. quod est falsum. q̃a
cum actus diuinus nō transeat in p̃teritū. Jō sicut
quemlibet p̃destinatum potuit ab eterno non p̃desti
nare. ita pōt quemlibet mō p̃destinatū nō p̃destina-
re. sed in actibus hominū qui transeūt in p̃teritū tal
distinctio locum non habet. Tertia propositio ē hec
Effectus predestinationis est saluatio. ꝛ reprobatio
nis damnatio. Hanc ꝓbat mgr̄ diuersis sanctoruz
autozitatibus. que patent in lr̄a. Et tantum in spe-
ciali.

Utrū aliquod sit meritum obdu-
rationis et misericordie. a

Quaūt queri
mus meritū obduratōnis
ꝛ misericordie. obduratio-
nis meritū inuenimus. mi
sericordie aūt meritū nō in
uenimus. qz nullū ē miseri
cordie meritū. ne gr̄a vacuеť si nō gr̄is do-
netur. ſ meritis reddiť. Miseреť itaq̃ ſm
gr̄am q̃ gr̄is dať. obdurat aūt ſm iudiciuz
qđ meritis reddiť. Unde dať intelligi. vt

Hic summat colligit predicta vt addat alia.

ſicut reprobatio dei eſt nolle miſereri. ita obduratio dei ſit nõ miſereri. vt non ab illo irrogetur aliquid quo fit homo deterior. ſed tñ quo fit melior nõ erogeť. Ex his aperte oñdiť quid miſcõiam. q̃d obdurationez intellexerit apl's. ꝛ quia miſcõia nullũ aduocat meritũ. obduratio ꝝo non eſt ſine merito ꝛ miſericordie verbo. hic accipiť predeſtinatio. ꝛ p̃cipue p̃deſtinationis effectus. obdurationis ꝝo non ipa dei eterna reprobatio. quia eius nullum eſt meritũ. ſed gratie priuatio ſiue ſubtractio. que quodammodo eſt reprobationis effectus. Accipiť tñ aliquãdo reprobatio p obduratiõe. ſic ꝛ p̃deſtinatio p ſuo effectu. qui eſt gr̃a apoſita. Gr̃a eñ que apponiť effectus eſt p̃deſtinationis. Cum ergo gratie que apponitur homi ad iuſtificationẽ nulla ſint merita. multominus ꝛ ipius p̃deſtinationis. qua ab eterno elegit deus quos voluit. ali qua poſſunt exiſtere merita. Ita nec reprobationis qua ab eterno q̃ſdam p̃sciuit futuros malos ꝛ damnandos. ſicut elegit Jacob. ꝛ reprobauit Eſau. qõ non fuit p meritis eorũ q̃ tunc haberẽt. qz nulla habebãt qñ nec ipi exiſtebãt. nec ppter futura merita q̃ ꝓuideret. vt vel illũ elegit vel illũ reprobauit.

Exemplũ ponit de Iacob ꝛ eſau dicẽs q̃ nec illum elegit nec illũ reprobauit de⁹ p meritis

Opinio quorũdam in qua fuit aliq̃ Auguſtinus. ſed poſtea retractauit. b

Opinati ſũt tamẽ q̃dam deũ ideo elegiſſe Jacob. qz talem futurũ p̃sciuit. q̃ in euz crederet ꝛ ei ſeruiret. qõ aliq̃ Aug⁹. ſe ſenſiſſe dicit in li. retrac. vbi apte oſtendit q̃ ſi ppter futura merita electus eſſet. iam non ex gratia eſſz electio. Non g̃ ideo electus eſt a deo. qz talis futurus erat. ſed ex electione talis eſt factus ita dicens. Diſputans quid elegerit deus in nondũ nato. cui dixit Futurũ eſſe maiorẽ. ꝛ quid in eodem maiore ſimiliter nondum nato reprobauerit? Ad hoc p̃duxi ratiocinationem vt dicerẽ. Nõ g̃ elegit de⁹ opera cuiuſq̃ in p̃ſcia que ipe daturus eſt. ſed fidem elegit in p̃ſcientia. ꝛ quẽ ſibi crediturũ eſſe p̃ſciuit. ipm elegit cui ſpm̃ ſanctum daret. vt bona opando etiã eternã vitã cõſeq̃retur. Ecce hic apte dicit non ppť opa cum elegiſſe. ſed ppter fidez qua q̃ ꝓuidit crediturũ. ſed qz ꝛ in fide meritũ eſt ſicuti ꝛ in opibus. hoc retractauit dicens. Nõduz

Aug⁹. in lib. retrac.

Explanat ſẽtentiã predicton ꝝbor

diligentius queſiuerã nec adhuc inuenerã qualis ſit electio gratie. de qua dicit apl's. Reliquie p electionẽ gr̃e ſalue fiẽt. q̃ vtiq; non ex gratia ſi ex meritis ꝓcedit. vt iã qõ dať. non ſm gratiam: ſ ſm debitũ ſibi redatur potius cum meritis: q̃ donet. ꝓinde quod continue dixi. Dicit enim idem apl's. Jdem deus qui operatur oia in omibus. Nuſq̃ aũt dictum eſt. Deꝰ credit omnia in oibus. ac deinde ſubiunxi. Qõ ergo credimus nr̃m eſt. qõ ꝝo bonum operamur illius eſt q̃ credentibus dat ſpm̃ ſanctuz. p fecto non dicerẽ ſi iam ſcirem etiam ipam fidem inter dei munera repiri que dantur in eodem ſpũ. Utrunq; ergo nr̃m eſt ppť arbitrium volũtatis. ꝛ vtrũq; datũ eſt p ſpiritum fidei ꝛ caritatis. Et q̃ paulo poſt dixi. Noſtrũ eñ eſt eum credere ꝛ velle. Illius aũt dare credentibus ꝛ volentibus facultatem bene operandi p ſpũm ſanctuz. per quem charitas dei diffundiť in cordib⁹ noſtris. Uerũ eſt q̃dem. ſ eadez regula eſt: et vtrũq; ipius eſt. qz ipe p̃parat voluntatez ꝛ vtrũq; nr̃m. qz non fit niſi volentib⁹ nobis. ergo ꝛ meritũ fidei de miſcõia dei veit Non ergo propter fidem vel aliqua merita elegit deus aliquos ab eterno. vel apoſuit gratiam iuſtificationis in tempore: ſed gratuita bonitate ſua elegit vt boni eſſent. Auguſti. Unde Aug⁹. in li. de predeſti. ſan. Non qz futuros nos tales eſſe preſciuit ideo elegit: ſed vt eſſemus tales per ipaz electionẽ gratie ſue. qua gratificauit nos in dilecto filio ſuo.

Retractatio.

Hic videť cõtrariũ quod alibi ait Auguſtinus. c

Hiſtamen aduer- ſari videť qõ dicit Aug⁹. ſup Malachiã pphetam: vbi ſcriptum eſt. Jacob dilexi. Eſau aũt odio habui. Cui vult iuq̃t miſereť de⁹. ꝛ quẽ vult indurat. ſed h volũtas dei iniuſta eſſe nõ põt. Uenit eñ de occultiſſimis meritis. qz ꝛ ipi pctõres cum ppť generale peccatũ vnam maſſam fecerũt. tñ nonnulla inter eos diuerſitas. ꝓcedit g̃ aliquid in peccatoribus. quo q̃uis nõduz ſint iuſtificati. digni efficianť iuſtificatiõe. Et item p̃cedit in alijs peccatoribus: quo digni ſunt obtuſione. Ecce hic videť Auguſti. dicere q̃ ꝛ ipa dei voluntas q̃ alios elegit alios reprobat ex meritis proueniat ſed occultiſſimis. i. quod pro meritis alioſ

Auguſti.

voluerit eligere. alios reprobare. ⁊ qđ pro meritis alijs apponit̃ gr̃a iustificatõis alijs nõ. vnde obtundunt̃. Sed q̃d intelligẽ voluerit: ignorat̃: nisi forte hoc dicat̃ intellexisse quod supra diximus eum retractasse. Nam ibidem etiã q̃dam alia cõtinue sb̃dit q̃ in li. retrac. apte retractat. qđ vtrunq; legenti patebit. Vnde verissile est in premissis etiã b̃ retractasse. Quidã tñ ex eo sensu accipiũt forte dictum. non q̃ aliqs predestinetur p meritis vel iustificatõis gratiaz mereat̃. sed q̃ aliqui nõ adeo mali sunt: vt mereant̃ sibi gr̃am nõ impartiri. Null⁹ em̃ dei gr̃am mereri põt p quam iustificatur. põt tñ mereri vt non apponat̃. vt penitus abijciat̃. Et quidẽ alicq in tñ pfundũ inicq tatis deuenerũt vt hoc mereant̃. vt hoc digni sint. alij ꝙ ita viuunt. vt si non mereãtur gr̃am iustificationis. non tñ merentur oino repelli ⁊ gratiam sibi subtrahi. Ideoq; dixit in quibusdam p̃cedere quo digni sint iustificatiõe. ⁊ i alijs quo digni sint obtusione. sed b̃ friuolum est.

põt dici hoc retractasse

põt tñ ex tasensu dictũ telligi

Opinio quorũdam falsa de occultis dei differentiũ carnaliter. o

Multi vero de isto

lug⁹. de ꝟb⁹ apli.

pfundo querẽtes reddere ratõnez atq; fm pjecturas cordis sui inscrutabilem altitudinem iudiciorũ dei cogitare conãtes. i fabulas vanitatis abierũt dicẽtes. Q̃ aie sursum i celo peccant. ⁊ fm peccata sua ad corpora p meritis dirigunt̃. ⁊ dignis sibi q̃si carceribus includunt̃. Jerũt hi tales post cogitatiões suas. ⁊ volentes disputare de dei pfundo. ꝟ si sunt in pfundum dicentes aimas in celo ante quersatas. ⁊ ibi aliquid boni vel mali egisse. ⁊ p meritis ad cõpora terrena detrusas esse. Hoc aũt respuit catholica fides ppter cuidentẽ apli sentẽtiaz qua ait. Cum nondũ nati essent. aut aliq̃d boni vel mali egissent ⁊c. Melior est ergo fidei ignorantia: q̃ temeraria scia. Elegit g̃ eos quos voluit gratuita mĩricordia. nõ quia fideles futuri erãt. sed vt fideles esset. eisq; gratiam dedit. non q̃ fideles erant: ꝫ vt fierent. Ait enim aplus. Misericordiã consecutus sum. vt fidelis essem. nõ ait. q̃a fidelis eram. Dat̃ quidẽ ⁊ fideli: ꝫ data est etiam pus vt esset fidelis. Jta etiam reprobauit quos voluit. non ppter futura merita q̃ puideret. veritate tñ rectissima ⁊ a nostris sensibus remota.

lug⁹. in li. retracta.

Questio.

Sed querĩ vtrũ

sicut dr elegisse quosdam vt boni fierẽt ⁊ fideles: ita etiam p̃cedi debeat reprobasse q̃sdam vt mali essent ⁊ infideles. ⁊ obdurare vt peccẽt? Qđ nullatenus concedi oportz. Nõ em̃ reprobatio ita est cã mali sicut predestinatio est cã boni. neq; obduratio ita facit hoiem malũ: quemadmodũ misericordia facit bonũ.

Responsio.

An ea que semel scit deꝰ vel p̃scit sp sciat ⁊ p̃sciat. et semp scierit vel p̃scierit. f

Preterea cõsidera

ri oportet. vtrũ ea oia que sel̃ scit vel p̃scit deus sp sciat ⁊ scierit. ac p̃sciat ⁊ prescierit. an olim scierit vel p̃scierit qđ mõ nõ scit vel p̃scit? De p̃scia p̃mo rñdem⁹ dicẽtes mlta eũ p̃scisse q̃ mõ nõ p̃scit. cũ em̃ eius p̃scia ñ sit nisi de futuris. ex q̃ illa q̃ futura erãt presentia fiũt vel p̃tereũt. sub dei p̃scia esse desinũt. sub scia ꝟo sp sunt. Prescisuit g̃ deus oia ab eterno q̃ futura erãt. neq; p̃scire desinit nisi cũ futura esse desinũt. Neq; cũ p̃scire desinit aliq̃ q̃ añ p̃sciebat min⁹ ea nosci q̃ añ cognoscebat. Non em̃ dr ex defectu scie dei q̃ aliq̃ p̃scierit aliq̃n que mõ nõ prescat. ꝫ ex rõe ꝟbi qđ est p̃scia Prescire em̃ est añ scire aliq̃d q̃ fiat. Jdeoq; nõ põt dici deus p̃scire: nisi ea que futura sunt.

De p̃scia p̃us rñdet dicens deum nõ semper prescire q̃ olim p̃sciuit.

Vic de scia dicens deum sp scire que semel scit. g

De scientia autem

alit̃ dicim⁹. Scit em̃ deꝰ sp oia q̃ aliq̃n scit oẽm em̃ sciaz quã aliq̃n hz sp habuit. et hz ⁊ habebit. Ad b̃ aũt oponit̃ ita. Olim sciuit hunc hoiem nasciturũ q̃ nat⁹ est. mõ nõ scit eũ nasciturũ. Sciuit g̃ aliq̃d qđ mõ non scit. Jtẽ sciuit mũdũ esse creandũ. mõ ñ scit eũ cẽ creandũ. aliq̃d g̃ sciuit qđ mõ nõ scit. ⁊ alia hmõi infinita dici p̃nt. Sz ad b̃ dicimus q̃ idẽ de natiuitate hui⁹ hois ⁊ mũdi creatiõe nũc etiã scit qđ sciebat añ q; fierent licz tũc ⁊ nũc hãc sciaz eius diũsis exp̃mi ꝟbis oportet. Nã qđ tũc futur̃ erat: nũc p̃teritũ est. Jõq; ꝟba cõmutãda sũt ad ip̃m designãdũ. Sic̃ diũsis tpib⁹ loq̃ntes eandem diẽ. mõ p b̃ adũbiũ cras designam⁹ dũ ad

Oppositõ

Solutio

huc futura est. mō p hodie dū pñs ē. mō p heri dū pterita est. Itaq; añq; crearet mū dus sciebat de⁹ hūc creandū. postq; creatus ē scit eū creatū. nec est h̄ scire diuersa: ꝟ oino idē de creatōe mūdi. Sic antiq; pres crediderūt xp̄m nascitur̄ z morituꝝ. nos aūt credim⁹ eū natū z moritū. nec tñ diūsa credim⁹ nos z illi: ꝟ eadem. Tpa eñ (vt ait Aug⁹.) variata sunt. z tō ꝟba sunt mutata nō fides. Indubitant̄ ḡ teneam⁹ deuꝫ sp oia scire que aliq̄ scit.

Augusti.

Ista est distinctio. xlj. huj⁹ primi libri.

In qua mgr̄ postq; egit quid sit p̄destinatio et quis sit effectus el⁹. inquirit de causa ipius. Et tria facit. Nam p̄mo ponit sententiā veritatis Secundo elidit falsitatem. Tertio concludit q; nulla mutatio fit in scientia deitatis. Primum facit a p̄ncipio distinctionis vsq; ibi. Opinati sunt tñ quidā. Secundum ab inde vsq; ibi. Preterea considerari oportet. Tertium vsq; ad finem distinctiōis. Et tantū i generali In spāli sententia mgr̄i stat in tribus ꝓpositōnib⁹ ḡrum p̄ma ē hec. Predestinatio nō cadit sub merito ficut obduratio. Hanc mgr̄ ꝓbans dicit q; obdurationē cadere sub merito. ibi nolle obdurationis nō intelligit ipam diuinā p̄sciam que ab eterno est. iō nullam p̄t habere causam. sed intelligit p eam subtractionē vel carentiā gr̄e quam q̄dē suis peccatis merent: aliter non est de p̄destinatiōe que nec quo ad illud quod in eo eternum est. s. diuinā electōz. nec quo ad illud quod in ipa tempale est. s. gr̄e appositionez p̄t mereri. saltem intelligendo quo ad p̄mā gr̄am. que sub ꝓprio merito non existit. Secūda propositio est hec. De⁹ ꝓpter nulla futura merita vl demerita: sed libere ab eterno elegit vel reprobauit. Hāc mgr̄ ꝓbās ponit opinionē quorūdam: q̄ opinati sūt q; ꝓpter futura merita aliqui p̄destinant̄ vel reprobant̄ a deo. Et ad hoc inducit autoritates. b. Augustini q̄bus videt dicere q; futura fides in Jacob fuit causa sue p̄destinatiōis. sed vt dicit mgr̄ hoc beatus Aug⁹. postea retractauit. Et postremo addit q; reprobatio dei nō est causa peccati. sed p̄destinatio ei⁹ est causa boni. z in. viij. c. ponit exp̄sse sñiam huius ꝓpositiōis. Tertia ꝓpositio est hec. Q̄ licz de⁹ omnia sciat que p̄us sciuit. non tñ p̄scit que p̄sciuit. Hanc ꝓbans mgr̄ querit an scia dei possit diminui. Et rñdet q; p̄scientia p̄t diminui. sed non scientia. Multa eñ deus p̄sciuit que mō nō p̄scit. q; nō sunt futura. sed quod sciuit scit. Postea obiecit in contrarium sic. De⁹ sciuit me nasciturū z mūdū creandum z hoc mō nescit. ergo nō oia q̄ sciuit scit. Et respondet q; oēm rem quā deus sciuit scit. Et argumentū ꝓcedit diuersimode quo ad modū sciendi q̄ ꝑtinet q; enunciabilia. Et tm̄ in spāli.

De omnipotentia dei vbi p⁹ cōsideratur quare dicatur omnipotens. a

Dl. XLII

Hunc de omnipotentia dei agendū est. vbi p⁹ ma p̄sideratio occurrit quō vere de⁹ dicat oipotens: an q; oia possit. an tm̄ q; ea possit q̄ vult. Q̄ eñ de⁹ oia possit:

plurib⁹ autoritatib⁹ cōprobat. Altensm Aug⁹. in li. q. veteris ac noue legis. Oia q̄ dem p̄t de⁹: ꝟ nō facit nisi qđ cōuenit veritati ei⁹ z iusticie. Idē i eodē. Potuit deus cūcta facē sil. ꝟ rō ꝓhibuit. i. voluntas. Ratōz nēpe ibi volūtatē dei apellauit. q; dei volūtas rationabil̄ est z equissima Fatendum est ḡ deum oia posse.

Augusti.

Quō dicat̄ deus omia posse. cuꝫ nos multa possumus que ipse no potest. b

Sed queritur quō oia posse dicat̄. cū nos q̄dam possim⁹ que ipe nō p̄t: Nō p̄t eñ ambulare. loqui et hmōi. q̄ a natura diuinitatis sunt penitus aliena. cū horū instrumēta nullaten⁹ habere queat incorpea z simplex ſba. Quib⁹ id rñdendū arbitroꝝ q; hmōi actiōes ambulatio. s. z locutio z hmōi a dei potentia alienę non sunt: ꝟ ad ipam ꝑtinent. Licet enim hmōi actiones in se deus habere nō possit non eñ p̄t ambulare vel loqui: z hmōi. eas tñ in creatur̄ p̄t opari. facit eñ vt hō ābulet z loq̄t. z hmōi. Nō ḡ p ist̄as actiones diuine potētie detrahit̄ aliq̄d. q; et h̄ p̄t facere omnipotens.

Respōsio.

De alijs obijcit. c

Sed sunt alia que dam q̄ deus nullaten⁹ facere p̄t. vt pctā. Nō eñ p̄t mentiri. nō p̄ peccare: ꝟ non ideo omipotentie dei in aliquo detrahitur vel derogat̄ si peccare nō posse dr. q; non essz h̄ potētie: ꝟ infirmitatis. Si eñ h̄ posset oipotens nō esset. Nō ḡ impotētie: ꝟ potētie imputādū est q; ista nō p̄t. Vñ aug⁹. in. xv. li. de tri. Dag̃ inq̄t dei potentia est nō posse mentiri. Sunt eñ q̄dā q̄ in alijs rebus potentie deputanda sunt. in alijs vo mūme. Et q̄ in alijs laudabilia sunt. in alijs vo reprehensibilia sunt. Nō ḡ ideo de⁹ minꝰ potēs est q; peccare nō p̄t. cū omipotens nullatenus possit esse qui hoc p̄t.

Soluit Augusti.

Item de alijs opponit. d

Sunt etiam et alia q̄dā q̄ de⁹ nō p̄t. vñ videt nō oia posse. nō eñ p̄t mori vel falli. Vñ Aug⁹. in lib. de simbolo. Deus oipotens non p̄t mori. nō p̄t falli. non p̄t miser fieri. non p̄t vinci.

Augusti.

hec vtiq; ⁊ hmõi absit vt possit oipotens Si eñ hmõi passionib⁹ atq; defectib⁹ sbjci posset. oipotens mime foret. Et iõ monstrat oipotens. qz ei b ꝑpinquari non valent. põt tñ b in alijs opari.

Q omnipotentia dei ſm duo cõsideratur. e

Hic ergo diligẽter

ꝑsiderantib⁹ oipotentia eius ſm duo appareat. s. q oia facit que vult. ⁊ nihil oino patitur. ſm vtrũq; de⁹ oipotens verissime ꝑdicat. qz nec aliq̃d est qõ ei ad patiendum corruptionẽ inferre valeat. nec aliq̃d ad faciendũ impedimentũ afferre. Manifestuz est itaq; deũ oino nihil posse pati ⁊ omnia facere posse. ꝓter ea sola q̃bus eius dignitas ledereť. eiusq; excellẽtie derogareť: in quo tñ non est minus oipotens. Hoc enim posse nõ esset posse: ſ non posse. Nẽo g deũ oipotentem in aliquo dicere ꝑsumat. q̃ oia põt que posse potentie est. ⁊ inde vere dicitur omnipotens.

Quibusdam autoritatibus traditur q dicit omnino oipotens. qz põt quicquid vult. f

Ex quibusdam ta-

men autoritatib⁹ traditť ideo vere dici omipotens. qz q̃cq̃d vult põt. Añ Aug⁹. i enchi. Nõ ob aliud veracit vocať oipotens nisi qm̃ q̃cq̃d vult põt. nec volũtate cuiuspiam creature volũtatis oipotentis impeditur effectus. Idẽ in li. de spũ ⁊ lra. Non põt deus facere iniusta. qz ipe est sũma iusticia ⁊ bonitas. Oipotens ꝙo est. non q possit oia facere: sed qz põt efficere quicq̃d vult. ita vt nihil valeat eius voluntati resistere q̃n compleať. aut aliq̃ mõ impedire eandẽ. Joh. Chrys. in omel. q̃dam de expositiõe simboli ait. Oipotens dr deus. qz posse illi⁹ nõ põt inuenire nõ posse: dicente ꝓpheta. Oia q̃cũq; voluit fecit. Ipe est g oipotens. vt totũ qõ vult possit. Añ apls Ei⁹ inq̃t volũtati q̃s resistit. His autoritatibus vidr oñdi q de⁹ ex eo tñ dicať omipotẽs q oia põt q̃ vult. nõ qz oia possit.

Determinatio ꝓmissarũ autoritatum. g

Sed ad hoc potest

dici q Aug⁹. vbi dicit. Oipotẽs nõ dr q oia possit ⁊c. tam ample ⁊ generaliter accipit oia. vt etiã mala includeret q̃ deus non põt: nec vult. Nõ g negauit eũ posse oia q̃ ꝙuenit ei posse. Silr cũ dicit. nõ ob aliõ veracit dr oipotens: nisi qm̃ q̃cq̃d vult põt. nõ negat eũ posse etiã ea q̃ nõ vult: sed aduersus illos q̃ dicebant deũ multa velle: q̃ nõ poterat: affirmat eum posse quicq̃d vult Et ex eo vere dici oipotentẽ nõ ob aliõ. qz põt quicq̃d vult. Sz caue quõ intelligas. põt quicq̃d vult. An quicq̃d vult se posse. an quicq̃d vult facere. an quicq̃d vult fieri Sed eñ dicas ideo omipotentẽ vocari. qz põt quicq̃d vult se posse. ergo ⁊ Petrus similiter oipotens dici põt. vel q̃libz sctõruz beatorũ. qz põt quicq̃d vult se posse. ⁊ põt facere q̃cq̃d vult facere. Non eñ vult facẽ nisi qõ facit. nec posse nisi qõ põt: ſ non potest facere quicquid vult fieri. Vult eñ saluos fieri q̃ saluandi sunt. verũtñ eos saluare non valet. Deus autem quicq̃d vult fieri potest facere. Si eñ vult aliquid fieri p se. potest illud facere p se. ⁊ p se facit sic celum et terram p se fecit. quia voluit. Si autem vult fieri p creaturam ⁊ p eam operať sicut p homies facit domus ⁊ hmõi artificialia. ⁊ deus q̃dem ex se ⁊ p se potest Homo aũt vel angel⁹ q̃tũcũq; beatus est non est potens ex se vel p se.

Quõ intelligendũ sit q̃cq̃d vult

Oppositio. h

Bz forte dices nec

dei filius põt a se, nec spũssanctus: sed sol⁹ pr. Ille eñ põt a se q̃ est a se: filius autẽ qz non est a se sed a patre. non põt a se sed a patre. ⁊ spũssanctus ab vtroq;. Ad qõ dicimus qz licet filius nõ possit a se. nec operetur a se. potest tñ ⁊ operať p se. sic ⁊ spiritussanctus. Unde Hylari⁹ in lib. ix. de tri. Nature inq̃t cui ꝙtradicis heretice h vnitas est. vt ita p se agat filius. ne a se agat. et ita non a se agat vt p se agat. Per se aũt dr agere ⁊ potẽs eẽ qz naturalẽ hz potentiam eandẽ quam ⁊ pr qua potens est ⁊ opať. ſ qz illam hz a patre. non a se. ideo a pre nõ a se dr posse ⁊ agere. Hõ aũt vel angel⁹ gratuitam hz potentiã qua potens est. Jõ ergo vere ac ꝓprie deus trinitas oipotens dicit. quia p se. id est naturali potentia potest quicquid vult fieri. ⁊ quicquid vult se posse. Nihil enim vult fieri qõ nõ possit facere per se vel p creaturam. ⁊ nihil vult se

Solutio

Hylarius:

Hic plene oñdit q̃re de⁹ oipotens dicať

posse.qđ nō possit.ꝛ oñe qđ vult fieri vult se posse.ꝫ non omne ꝙ vult se posse vult fieri.Si cū vellet fieri.qz voluntati eiꝰ nihil resistere pōt.

Ista est distinctio.xlij.huius primi libri. In qua mgr̄ postꝙ egit de scia dei. incipit agere de potentia eius. Et tria facit. Nam ꝓmo inq̄rit an deus sit oīpotens.ꝛ vnde oīpotens dicatur Scōo subdit determinationē questionis mote. Tertio soluit inducta ꝛ confirmat sententiā ꝓus datam. Prima duo facit in.j.c. Tertium ꝟbo in sequentibꝰ. Et tm̄ in generali. In spēali sententia mgr̄i stat ī tribus ꝓpositionibus. quarū ꝓma est hec. Deus dicit oīpotens.qz omia que possunt esse potest efficere.

Scōa ꝓpositio est hec. Aliquē posse omia q̄ vult se posse.nō videt ad rationem oīpotentie sufficere

Tertia ꝓpositio est hec. Deus simplicit pōt efficere q̄cq̄d est factibile. Has ꝓpositiones mgr̄ omnes ꝓbat determinando hanc questionē.s. vtrum deus dicat omnipotens.s.ideo aut quia potest omia simpliciter. aut quia pōt omia tm̄ q̄ vult. Et ꝙ non dicat oīpotens eo ꝙ omia pōt simpliciter. arguit ex hoc ꝙ non pōt ambulare.loqui.vinci.falli ꝛ peccare. Et ꝙ dicat oīpotens. qz pōt omnia que vult: arguit diuersis autoritatibus doctorum. Et rñdet ꝙ non est dicendus ideo oīpotens. qz pōt omnia que vult.quia si hoc sufficeret tunc quilibet sanctus in celo posset dici oīpotens. eo ꝙ q̄libet taꝫ pōt quicq̄d vult.sed ideo deꝰ dicēdus est oīpotens. quia pōt omnia simpliciter que cadunt sub potentia aetiua. Ad argumentū ꝓmum de ambulatiōe ꝛ locutōe dicit.ꝙ ista potentiā dei nō euacuant.qz licet illa deus non possit omia p se.pōt tū illa in nobis ꝛ p nos. De peccare mentiri ꝛ mori dicit hmōi nō arguere potentiam in deo.eo ꝙ talia facere non sit potentie. sz magis infirmitatis ꝛ insufficiētie. Ad scōm argnm̄tuꝫ scz ad autoritates q̄bus ꝓbat ideo deū dici oīpotentem.quia pōt omnia que vult. dicit ꝙ non ideo deus debeat dici omnipotens. quia si hoc sufficeret tunc quilibet beatus in celo posset dici oīpotēs.cum possit q̄cq̄d velit. Et ille autoritates non aliud dicere intendunt. nisi ꝙ voluntas dei nō possit impediri Et subdit postea ꝙ licet solus pater dicat oīpotens a se.qz a nullo habeat omnipotentiā. filius ꝛ spūssā. ctus non possunt dici omnipotentes a se. eo ꝙ omnipotentiā ab alio acceperūt. possunt tm̄ dici omnipotentes p se.qz p suam naturam sunt omnipotentes. Et tm̄ in spēali.

Opinio quorūdam dicentiū deuz nil posse nisi qđ facit. a

OI.XLIII

Q Vidam tamē de suo sensu gloriātes. dei potētiā sub mēsura coartari conati sunt. Cū em̄ dicunt: hucusq̄ pōt deus: ꝛ nō amplius.quid ꝫ est aliud q̄ꝫ ei⁹ potentiam q̄ infinita est concludere ꝛ restringere ad mēsurā. Aiūt em̄ nō pōt deus aliud facere q̄ꝫ facit.nec melius facere id quod facit. nec aliquid ꝓtermittere de his q̄ facit. Istāq̄ ꝓmā suā opinionē verisimilib⁹ argumētis causisq̄ cōmenticijs necnō ꝛ sacrarum autoritatū testimonijs munire conant di-

centes. Nō pōt deꝰ facere nisi qđ bonuz ꝛ iustū est fieri.nō est aūt iustū ꝛ bonum fieri ab eo nisi qđ facit. Si em̄ aliud iustū ē ꝛ bonum eū facē q̄ꝫ facit.nō ꝝ facit oē qđ iustuz ē ꝛ bonū eū facē.ꝫ q̄s audeat ꝺ dicere. Ratio ꝺ ꝓma

Secunda ratio. b

Addunt etiaz non pōt facere nisi qđ iusticia eiꝰ exigit. sed nō exigit eius iusticia vt faciat nisi qđ facit. nō ꝝ potest facere nisi quod facit. Eadez q̄ꝫ iusticia exigit. vt ꝛ id non faciat qđ non facit non autez potest facere cōtra iusticiā suam nō ergo pōt aliquid eoz facē que dimittit

Responsio ad ꝓius dictum. c

His autem respondemus duplicē verboꝝ intelligentiā aperiētes ꝛ ab eis iuoluta euoluētes. sic. Non pōt deꝰ facere nisi qđ bonū ē ꝛ iustū. i. non pōt facere nisi illud qđ si faceret bonū ꝛ iustum esset. vez ē. ꝫ mꝫta pōt facē q̄ non bona sūt nec iusta. qz nec sūt nec erūt nec bñ fiunt. nec fiēt. qz nunq̄ꝫ fiēt. Itē qđ scōo ꝓ positū fuit nō pōt facere nisi qđ iusticia sua exigit.ꝛ nō pōt id facē qđ iusticia sua exigit vt nō fiat. Dicim⁹ qz exactōis ꝟbū de deo ꝓgrue nō ꝺr̄.nec ꝓꝓie accipit.ꝛ in illꝰ locutiōib⁹ duplex ē sensus. Si em̄ itelligas nō pōt facere nisi qđ sua iusticia exigit. id ē nisi qđ voluntas sua iusta vult. falsuz dicis. Justicia em̄ ipsi⁹ dei eq̄ssima volūtas accipit. q̄lit accipit Aug⁹ illa ꝟba dñi i Gen. loq̄nti ad loth (Nō possū q̄cq̄ facē donec illo ītroeas) exponēs. nō posse iq̄t se dixit. qđ sine dubio poꝛat ꝓ potētiā. ꝫ nō poꝛat ꝓ iusticiā. q̄si poꝛat q̄dē. ꝫ nō volebat. ꝛ illa volūtas iusta erat. Si ꝟo ꝓ hec ꝟba itelligis eū nō posse facē. nisi illd qđ si fieret iusticie eiꝰ ꝙueniret. vez dicis. Sīr distingue illd. Nō pōt facē qđ sua iusticia exigit vt ñ faciat. i. nō pōt facē id qđ ipe q̄ē sūma iusticia nō vult facere. falsū ē. Si aūt his ꝟbis itelligas eū ñ posse facere id qđ iusticie eiꝰ ꝙuenire nō pōt. verum dicis. Responsio ad id qđ scōo dictū est.

Tercia illoꝝ ratio. d

Addunt quoqz et alia dicētes. Nō pōt deꝰ facē nisi qđ ꝺz nō ꝝt ꝺz facē nisi qđ facē. Si em̄ ꝺz alia facē. nō ꝝ facē oē qđ ꝺz. Si ꝟo facē oē qđ ꝺz. nec pōt facē nisi qđ ꝺz. ñ ꝝ pōt facē nisi qđ facē. Itē aut ꝺz dimittē qđ dimittit ne faciat. aut nō ꝺz. Si nō ꝺz nō recte dimittit. Si ꝟo ꝺz di

mittere.ergo nō debet facere. Si aūt nō debet.nec decet.nec oportet eū facere. ⁊ si nō decet nec oportet eū facere. ꝯ non pōt facere.non ergo pōt facere:nisi quod facit. nec potest illud dimittere quod facit quin faciat.quia debet illud facere ⁊ quod debz facere:non pōt illud dimittere. Sed vt mihi videt hoc verbum debet: venenum habet. Multiplicem em̄ ⁊ inuolutā continet intelligentiam. nec deo ꝓprie competit qui non est debitor nobis:nisi forte ex ꝓmisso. Nos vo ei debitores sumus ex commisso Ut aūt venenum euacuet:distingue verbi sensus. Non potest deus facere: nisi qđ debet.i.nisi qđ vult:falsum est. Si em̄ pōt ipe dici debere aliquid quia vult illud. Si aūt dicat non potest:nisi quod debet. id ē non potest nisi illud quod si faceret ei bene cōueniret:verū est. Addunt ꝯ illi dicētes. Nihil facit aut dimittit nisi optima et rationabili causa.licet nob occulta sit. ſm quam oportet eum facere aut dimittere: q̄ facit vel dimittit. Ratio em̄ penes eum est qua illa facit ⁊ illa dimittit .que ratio eterna est ⁊ ſp manens. ꝓter quam non pōt aliqđ facere vel dimittere. Illa ꝯ manēte non potest quod facit dimittere. nec qđ dimittit facere. ⁊ ita non potest facere nisi qđ facit. Et ad hoc respondemus ambiguitatem locutionis determinantes. Cum enim dicit ratio vel causa optima penes deū est q̄ facit cuncta que facit. ⁊ dimittit ea que dimittit. verū q̄dem est. qz in eo volūtas ē equissima ⁊ rectissima: q̄ facit ⁊ dimittit q̄ vult. contra quā facere nō pōt. nec ꝓter eaz facere pōt. Nec vtiq; contra eā faceret nec ꝓter eam. si ea que facit dimitteret. vel que dimittit faceret. sed eadem manente ratiōe ⁊ causa: alia potuit facere: ⁊ ista dimittē. Licet ergo ratio sit penes eū qua alia facit ⁊ alia dimittit. pōt tn̄ ſm eandem ratōez ⁊ dimittere que facit: ⁊ facere q̄ dimittit.

Jpi aūt addūt. Ratio est eū facere q̄ facit. ⁊ non alia. ⁊ nō pōt facere nisi qđ rō est eū facere. ⁊ ita nō pōt facere nisi qđ facit. Jtē rō est eū dimittere q̄ dimittit: ⁊ nō pōt non dimittere qđ rō est eū dimittere. ⁊ ita non pōt nō dimittere qđ dimittit. Et ad hoc dicimus locutiōes ambiguas esse. ⁊ iō determinādas. Si em̄ cum dz nō pōt facē nisi qđ rō est eū facere intelligas eū nō posse facere nisi ea q̄ rōabilia sunt. ⁊ ea q̄ si fierēt rōnabilia essent. ver' ē sensus. Si aūt intelligas eū nō posse facē alia rōabilia ⁊ bōa: nisi ea q̄ vult ⁊ facit. falsus ē intellect'. Jtē

Espōsio.

Ad hunc ad
nt q̄stionē

Respōsio.

Carta illo-
ri⁊ ratio.

Respōsio.

aliud adiūgūt dicētes. Si pōt de' aliud facere ꝯ facit. pōt ꝑ facē qđ non ꝓsciuit. ⁊ si pōt facē qđ nō ꝓsciuit: pōt sine ꝓscia opari qz oē qđ facturū se ꝓsciuit facit. nec fac̄ aliqđ qđ nō ꝓsciuit. Qđ si ꝓter sciam ei' aliqđ fieri impossibile est. oē ꝑ qđ ꝓscitū est fieri necesse ē. ꝑ aliud fieri ꝯ sit nulla rō' possibile est. ꝑ non potest a deo fieri nisi quod fit.

Alia illoꝝ rō

Hec aūt q̄stio de ꝓscia facile determinari pōt p ea que supius dicta sunt. cū de ꝓscia ageret.

Hec q̄stio' ēt
ꝓdictis facile
determinat.

Autoritatibus vtunt in assertionem sue opinionis. e

Hís aūt illi scrutatores q̄ defecerūt scrutātes scrutinia sctoꝝ annectūt testimonia. Dic̄ em̄ Aug'. in lib. de simbolo. Hoc solum pōt deus quod nō vult. ꝑ qđ videt nō posse facere aliqđ: nisi qđ vult: ꝑ nō vult nisi qđ facit. ⁊ ita videt non posse:nisi quod facit. Illud aūt ita intelligendū est. Jd solū non pōt de' qđ non vult. s. se posse. Jdez in. vij. li. ꝓphet. ad dcm loquens ait. Ne cogeris inuitus ad aliqđ: qz volūtas tua non est maior ꝯ potentia. esset aūt maior. si tei ꝓpo tuipe maior esses. Ex hꝫ vidz q̄ de' nō possit plā ꝯ vult. sicut nō vult plā ꝯ pōt. Sic̄ em̄ volūtas nō est maior potētia. ita nec potētia maior est volūtate. Jōꝯ sicut plā nō vult ꝯ pōt. ita cū non plura posse ꝯ velle dicūt. Sed ad hꝫ dicim'. qz nec volūtas potētia. nec potentia volūtate maior est. qz vna ⁊ eadē res ē potētia ⁊ volūtas. s. ipe de'. q̄ esset maior seipo. si volūtas maior essz potētia. vel potentia volūtate. Nec hac auctē negat deū plura posse ꝯ velle. qz plā sunt subiecta ei' potentie ꝯ volūtati. Fateamur itaq; deū plā posse facere q̄ non vult. ⁊ posse dimittere que facit. Qđ vt certius firmiusq; teneat scripture testimonijs asseramus deuz plā posse facere ꝯ faciat. Veritas ipsa ſm Mat. ait. An putas qz nō possum rogare ꝓrem meū. ⁊ exhibebit mihi mō pl' ꝯ. xij legiones angelorū. Ex q̄b' vbis patet innuit. qz ⁊ fili' poterat rogare qđ non rogabat. ⁊ ꝓ exhibere qđ nō exhibebat. Uterq; ꝑ potat facē qđ nō faciebat. Aug'. etiaz i ench. ait. Si potētl volūtas mlta pōt facē q̄ nō vult nec fac̄. potuit cīn facē vt. xij. legiones āgelorū pugnāret ꝓ illos q̄ xp̄m ceperūt Jtē i eodē. Cur apd q̄sdā nō fecē sūt virtutes

Augusti .

Quō intelligenda sit autoritas.

Respōsio.

Autoritatib⁹ ꝓfirmat deuz plura q̄ ꝯ facit facere posse .

Aug. i ench

que si facte fuissent. egissent illi homines
pniam. ⁊ facte sunt apud eos q̄ nō erāt cre-
dituri. tūc nō latebit qđ nūc latet. Nec vti-
q̄ iniuste de⁹ noluit saluos fieri. cū possent
salui esse si vellent. Tunc in clarissima sapi
entie luce videbit. qđ nunc pioꝝ fides hz
anteq̄ manifesta cognitōe videat q̄ certa
⁊ immutabilis ⁊ efficacissima sit voluntas
dei. que multa possit ⁊ non velit. nihil aūt
qđ non possit velit. Idem in li. de natura ⁊
gratia. Dominus Lazarū suscitauit in cor
pore. Nūq̄d dicendū est. nō potuit Judā
suscitare in mente? Potuit q̄dem: ꝫ noluit.

Q̄ sine muta bilitate potē tie vel volun tatis pōt de⁹ ⁊ alia velle et alia facere q̄ vult vel facit

His autoritatibus alijsq̄ multis aper-
te docet. q̄ deus mlta possit facere que nō
vult. qđ etiam rōe ꝓbari pōt. Nō em̄ vult
deus oēs hoies iustificare. ⁊ tm̄ quis dubi
tat eum posse. Potest q̄ deus aliud facere:
q̄ facit. ⁊ tm̄ si aliud faceret. alius ipe nō es
set. Et pōt aliud velle q̄ vult. ⁊ tm̄ eius vo
luntas nec alia nec noua. nec mutalit aliq̄
modo potest esse. Q̄ ⁊ si possit velle qđ nū-
q̄ voluit. nec tamen nouiter nec noua vo-
luntate: sed sempiterna tm̄ voluntate velle
potest. potest em̄ velle quod ab eterno pōt
voluisse. habet em̄ potentiā volendi ⁊ nūc
si ab eterno. quod tm̄ nec modo vult nec ab
eterno voluit.

Jsta est distinctio. xliii. huius pri
mi libri. In qua mgr̄ ostenso vnde dicē omipotens
deus ostendit quanta possit. Et tria facit primo ad-
ducit quasdam rationes errorem quendā affirman-
tes. Secundo subdit autoritatem. Tertio cōcludit
veritatem. Primū facit a p̄ncipio huius distinctiōis
usq̄ibi. His aūt illi scrutatores. Scōm ab'inde vsq̄
ibi. Fateamur itaq̄ deum. Tertiū ℣o vsq̄ ad finem
distinctionis. Et tm̄ de sententia huius distinctiōis
in generali. In speciali sententia mgr̄i stat in tribus
ꝓpositionibus quarū p̄ma est hec. Deus pōt alia fa
cere ⁊ omittere que facit. ⁊ omittit sine p̄iudicio sue
iustitie ⁊ bonitatis. Hanc propositionem probans
mgr̄ respondet ad quasdam rationes ⁊ autoritates
que vident omnipotentiam diuinam limitare. Pri-
ma ratio est ista. Deus non pōt facere nisi quod bo-
num ⁊ iustum est fieri. sed nihil est bonum ⁊ iustū fie
ri nisi quod facit. ergo nō pōt facere nisi qđ facit. et
p̄ consequens sua potentia limitat. Secunda ratio
talis est. Deus non potest facere nisi quod sua exigit
iustitia. sed iustitia non exigit nisi qđ facit. ergo ⁊c.
Et respondet magister dicens istas ꝓpositiōes du-
plicem habere sensum. vnum vt iustitia ⁊ iustū refe-
rantur ad tps p̄sens. sub hoc sensu non pōt deus fa-
cere: nisi quod iustum est mō vel q̄ iustitia sua exigit
modo. ⁊ sic sunt falsē. vel possunt referri ad tps con
fusum. sub hoc sensu non potest deus facere nisi qđ
iustum est mō. vel. i. quod nisi iustum esset non face-
ret. ⁊ sic sunt vere. Tertia ratio est. Deus nō potest
facere vel dimittere nisi quod debet facere vl dimit-
tere. Respondet mgr̄ dicens. q̄ ℣bum debiti in divi
nis non habet locum. Secunda ꝓpositio est hec.

Stat deū plura posse q̄ velle absq̄ inequalitate po-
tentie ⁊ voluntatis. Hanc magister probat respōdē
do ad quandam obiectionem que est quia voluntas
dei ⁊ potentia eius sunt equales. ergo non potest ni
si quod vult. Et rn̄det q̄ licet idem sint in deo poten
tia ⁊ voluntas. ⁊ quo ad hec dici possunt eq̄lia. tam̄
plura subsunt potentie q̄ voluntati in p̄nti. Ter-
tia ꝓpositio est hec. Et si deus alia vellet ⁊ faceret
q̄ vult ⁊ facit. ex eo non sequeret in eius voluntate
mutabilitas. Hanc mgr̄ ꝓbat p̄ sanctoꝝ autorita-
tes. Et tm̄ de sententia in spāli.

An deus possit facere aliquid me-lius q̄ facit. a

Nc illud re- DI. XL IIII
n stat discutiendū. vt q̄ melio⁹ ali- Illi dicūt nō
q̄d possit facere q̄ facit? Solent posse
enim illi scrutatores dicere q̄ ea q̄ fac deus
nō pōt meliora facere. qz si possz facē ⁊ non
faceret. inuidus esset ⁊ nō summe bon⁹. Et Augusti.
hꝫ ex simili astruere conant. Ait em̄ Aug⁹.
in lib. lxxxiij. q. Deus quē genuit. q̄ melio-
rem se generare nō potuit. nihil enim deo
melius debuit equalem. Si enim voluit et
non potuit: infirmus est. Si potuit et no-
luit: inuidus. Exquo conficitur equalem
genuisse filium. A simili volūt dicere. q̄ si
potest deus rem meliorē facere q̄ facit. in-
uidus est. Sed nō valz hui⁹ similitudinis
inductio. quia filium genuit de substantia
sua. Jdeoq̄ si possit gignere equalez ⁊ nō
gigneret: inuidus esset. alia ℣o que non de
substantia sua facit. meliora facere potest.

Questio qua illi arant. b

Verum hic ab eis
respōderi depōsco. cur dicunt rem aliquā
siue etiam rerum vniuersitatem in qua ma
ior consummatio expressa est non posse esse
meliorem q̄ est. siue ideo. quia summe bo-
na est. ita vt nulla omnino boni perfectio
ei desit. siue ideo. quia maius bonuz quod
ei deest capere ipsa non valeat. Sed si ita
summe bona dicitur. vt nulla ei perfectio
boni desit. iam creatura creatori equatur.
Si vero iam non potest melior esse. quia
bonum amplius quod ei deest capere ipsa
non valet. iam hoc ipsum non posse defecti
onis est. non consummationis. ⁊ potest cē
melior si fiat capax melioꝝ boni. qđ ipē po
test q̄ eā fecit. Pōt ergo de⁹ meliorem rem
facē q̄ facit. Ūn Aug. sup Gen̄ Talē po-

fuit deꝰ hoiem fecisse. q̄ nec peccare posset nec vellet. ⁊ si talem fecisset. quis dubitat eū meliorē fuisse? Ex p̄dictis cōstat q̄ pōt deus ⁊ alia facere q̄ facit. ⁊ q̄ facit meliora ea facere q̄ facit.

Utrū alio vel meliori mō possit facere q̄ facit. C

Rpōsio. **Post hec cōsiderā-** dum est vtrum alio mō vel meliori q̄ facit possit ea facere q̄ facit? Si modus opatōis ad sapiam opificis referat. nec aliꝰ nec melior modus esse pōt. Nō em̄ pōt facere aliq̄d aliꝰ vel melius q̄ facit. i. alia sapia vel maiori sapia. Nihil em̄ sapientiꝰ pōt facere q̄ facit. Si vo referat modus ad rē ipam quā facit deꝰ. dicimꝰ: qz ⁊ aliꝰ ⁊ melior potest cē modus. Et ꝓm hꝫ ꝓcedi pōt. qz ea q̄ facit pōt facere meliꝰ ⁊ aliꝰ q̄ facit. qz pōt q̄busdam meliorē modū existendi p̄stare. ⁊ q̄busdam aliū. Vñ Augꝰ. in. xiij. lib. de tri. dicit. Q̄ fuit ⁊ alius modus nr̄e liberationis possibilꝫ deo. qui omia potest. ꝙ nullus alius nr̄e miserie sanande fuit conuenientior. Potest g̃ deus eorū q̄ facit quedaz alio mō meliori. q̄dam alio mō eque bono. q̄dam etiā minus bono facere q̄ facit. Ut tm̄ modus referat ad q̄litatem opis. i. creature: non ad sapiam creatoris.

Augusti.

Utruz deus sp possit omne qđ oli potuit. D

Preterea queri so- let vtrū deꝰ semp possit oē qđ olim potuit? Ad q̄busdā nō vidz dicētibꝰ. Potuit deꝰ incarnari. ⁊ potuit mori. ⁊ resurgere. et alia hmōi. q̄ mō non pōt. Potuit g̃ que mō nō pōt. ⁊ ita habuit potentiā quam mō nō hz vnde videt potentia eius imminuta? Ad quod dicimus. quia sicut omnia semp scit que aliq̄n sciuit. ⁊ semp vult que aliq̄n voluit. nec vnq̄ aliquam scientiā amittit vel voluntatem mutat quam habuerit: ita omnia semp potest que aliq̄n potuit. nec vnq̄ aliqua potentia sua ꝑuat. Non est g̃ ꝑiuatus potentia incarnandi vel resurgendi. licet non possit modo incarnari vel resurgere. Sic em̄ potuit olim incarnari. ita ⁊ potuit mō incarnatus esse. in quo eiusdem rei potentia monstrat. Ut em̄ olim sciuit se resurrecturū. ⁊ mō scit se resurrexisse. nec est alia scientia illud olim sciuisse. ⁊ hoc modo scire. sed eadem omno. Et sicut voluit olī rē surgere ⁊ modo resurrexisse. in quo vnius rei voluntas exp̄mit. Ita potuit olim nasci ⁊ resurgere. ⁊ mō ipe pōt natus fuisse et resurrexisse. ⁊ est eiusdē rei potētia. Si em̄ posset mō nasci ⁊ resurgere: nō esset idē posse. Verba em̄ diuersoꝝ tpm. diuersis plata tpib⁹ ⁊ diuersis adiūcta aduerbijs eundem faciūt sensum. vt mō loquentes dicimus. Iste pōt legere hodie. cras aūt dicimus. iste pōt legisse. vl̄ potuit legere heri. vbiq̄ vniꝰ rei mōstrat potētia. Si aūt diuersis tpibus loquentes eiusdem temporis vbis ⁊ aduerbijs vtamur dicētes hodie. iste pōt legere hodie. ⁊ dicentes cras. iste pōt hodie legere. non idem: ꝙ diuersa dicimus eū posse. Fateamur g̃ deum sp posse quicq̄d semel potuit. i. habere omnē illam potentiam quam semel habuit. ⁊ illiꝰ omis rei potentiam cuius semel habuit. sed non sp posse facere omne illud qđ aliq̄n potuit facere. potest quidem facere aut fecisse qđ aliq̄n potuit. Similiter quicquid voluit ⁊ vult. i. omnem quā habuit volūtatē. ⁊ mō habet. ⁊ cuiuscunq̄ rei voluntatez habuerit. ⁊ modo habet. non tm̄ vult esse vel fieri omne qđ aliq̄n voluit esse vel fieri. ꝙ vult fuisse vel factum esse. Ista ⁊ de scia dei dicē dum est.

Rspōsio.

Ista est distinctio. xliiij. huiꝰ primi libri.

In qua mgr̄ post q̄ ostendit quanta deꝰ possit. ostendit qualia possit. Et tria facit. Nam primo inquirit an deus possit facere res meliores q̄ fecit. Secundo an possit eas facere meliori modo q̄ fecit. Tertio an modo possit omnia que olim potuit? Primum facit a p̄ncipio distinctionis vsq; ibi. Post hec ꝙsiderandū. Scōm ab inde vsq; ibi. Preterea q̄ri solet. Tertium vsq; ad finē distinctōis. Et tm̄ in generali. In speciali sententia magistri stat in tribꝰ ꝓpositionibus. quarum prima est hec. Deus potest totum vniuersum seu mundū facere meliorē. Hanc ꝓbans recitat quō q̄busdam videbat deū non posse facere res meliores q̄ fecit. quia si potuit ⁊ nō fecit. inuidus fuit. confirmantes opinionem suam autoritate. b. Augustini. qua supra magister ꝓbauit patrem filium genuisse sibi coeq̄lem. ⁊ ibidez dicit q̄ si potuit filiū sibi coeq̄lem generare ⁊ nō fecit. tūc inuidus fuit. ⁊ sic in ꝓposito. Et rn̄det mgr̄ q̄ non est sile. eo q̄ filius sit de suba p̄ris ⁊ nō creatura. Postea ꝓbat q̄ deus pōt facere res meliores q̄ fecerit: ⁊ hoc sic. Nā si nō posset. aut hoc esset qz creatura ē summe bona. qđ falsum est. qz tūc creatura creatorī eq̄lis essz. Aut qz creatura nō est capax talis melioratiōnis. ⁊ hoc iterū nō obstat. qz deꝰ posset dare creature meliorē capacitatē. ⁊ ita posset facere meliores q̄ facit. Scōa ꝓpositio est hec. Ex pte rerū ⁊ nō ex pte sui deꝰ pōt facere quālibz rē meliorē. Hāc ꝓbat mgr̄ q̄rēs. vtrū deꝰ possit facere meliori mō res q̄ fecit? Et rn̄det q̄ si modus ad sciam artificis referat. tūc non pōt deus meliori mō facere mūdū. Si vero

modus faciendi ad rem factā referat. tunc deꝰ pōt eque bona ⁊ minus bona ⁊ meliora facere. Tertia ꝓpositio est hec. Diuina potentia non est magis nunc limitata ad faciendum omnia ꝙ vnq̄ fuit. Hanc ꝓbans mgr̄ querit. An deus posset quicq̄d potuit? Et arguit ꝙ non: qz potuit non incarnari ⁊ non nasci. quē mō non potest. Et respondet: sicut omnē scientiam quam habuit habet modo. nō tamen eodez modo. Ita respectu cuiuscūq; rei potentiā quam habuit habet ⁊ modo. non tn̄ ista potentia eodem modo se habet ſp. vnde semp potētia dei se extendit ad carnis assumptionē: que cū sit assumpta est non pōt de nouo iterū acquiri. sed ꝑ eandem potentiā ꝑ quā potuit incarnari pōt mō incarnatus fuisse. sicut per eandem potentiā hō pōt hodie legere ⁊ heri legisse Et tn̄ in speciali.

De volūtate dei que essentia dei vna ē et eterna. et de signis eiꝰ. a

DI. XLV

IAm de volun
tate dei aliquid ꝑ sensus nr̄i imbecillitate dicendum est. Sciendum est ergo. quia volūtas siue volens de deo ſm essentiam dicit. Non est em̄ ei aliud velle ⁊ aliud esse: sed omnino idem. Et sicut idem est ei esse bonum quod esse deū. ita idem est ei esse volentem quod ee deuz. Nam voluntas qua semp volens est. non affectus vel motus est qui in deum cadere nō valet. sed diuina vsia qua volēs est deꝰ ⁊ huiusmodi.

Q licet idem sit deo velle quod ee nō tn̄ pōt dici deus esse omia que vult. b

Et licz idem sit deo

Obiectō quorundam.

velle quod esse. nō tn̄ dicendū est deuz esse omia que vult. Quod quidam de dei voluntate nō recte sentiētes nobis obiciūt dicentes. Si idem est deo velle qđ esse. ꝙ cuz dicimus deum velle oia que facit. dicim⁹ eum esse omia que facit. alioquin nō ibi illo ꝟbo idem significat. qđ significat hoc ꝟbo esse. cū de deo dicit. Et si ita est. nō ſp dicit de deo velle ſm essentiam. Si ꝟbo ſm. essentiam non dicit aliqñ. quō ꝙ dicit de deo? Relatiue em̄ nunq̄ dicit. Ad qđ dicimus. qz licet idem penitus sit deo velle qđ esse. nō tn̄ pōt dici omia q̄ vult. sic idem est deo esse qđ scire. nec tn̄ sicut dicitur scire oia. ita q̄z pōt dici esse omnia.

Ad obiectionis plenā ꝓtinens solutionem.

Quis sit sensus hoꝝ verboꝝ deꝰ scit vel deus non vult. Item deꝰ scit omia vel vult aliquid et quid de deo in his ꝓdicet. c

At vbicūq; deus

dr̄ scire vel sciens. vel velle vel nolens. hec de eo ſm essentiā dicunt. Cum em̄ dicitur deꝰ scit vel deus vult. siue deus est sciens vel volens: essentia diuina ꝓdicat. ⁊ deus esse enunciat. Cuz aūt addit oia vel aliq̄d vel aliqua. ⁊ dicit deus scit oia vel vult aliquid vel aliqua: essentia q̄dem diuina ꝓdicatur. non simpliciter ⁊ absolute. sed ita vt scientie que ipe est omia subiecta monstrentur. ⁊ voluntati q̄ ipa eadem est aliquid vl aliqua subiecta esse dicant. vt talis fiat sensus. deus scit omnia. i. deus est cuius scientie que ipius essentia est oia subiecta sunt. Similiter deus vult hec vel illa. i. deus est cuius voluntati que ipe est hec siue illa sbiecta sunt. Volens ergo siue velle dicit deꝰ ſm essentiam. cuius voluntas essentia est sempiterna ⁊ immutabil. licet ea varientur ⁊ transeant que ei subiecta sunt. que nō pōt esse iniusta vel mala. qz deus est.

Q dei volūtas summe bōa est oīm que naturaliter sunt cuius causa non est querenda. qz nullā hz cuz sit eterna. d

Hec itaq; sūme bona voluntas causa est oīm que naturaliter fiunt vel facta siue futura sunt: que nulla ꝓuenta est causa. qz eterna est. Idcoq; causa ipius querēda nō est. Qui em̄ ciꝰ causā querit aliquid maius ea querit. cū nihil ea maius sit. Unde Augꝰ. in libro. lxxxiij. q. Qui querit quare voluerit deus munduz facere. causam querit voluntatis dei. Omnis autem causa efficiens maior est eo quo efficit. Nihil autē maius est volūtate dei. Non ꝙ eius causa querenda est. Idez in libro contra manicheos. Si qui dixerit q̄d placuit deo facere celum ⁊ terrā? Respondendum est eis. qui voluntatē dei nosse desiderāt. causas ⁊ voluntatē dei scire q̄runt q̄ voluntas dei omniū que sunt ipa sit causa. Si enim habet causam voluntas. est aliquid qđ antecedit voluntatē dei. quod nephas est credere. Qui ergo dicit: quare fecit deus celum ⁊ terrā. respondendū est illi qz vult. volūtas em̄ dei cā est celi ⁊ terre. ⁊ ideo maior est voluntas dei q̄ celū ⁊ terra Qui aūt dicit. quare voluit facere celuz et

Hic dicti ꝓre ei⁹ causa querenda nō est Augusti.

terrã. mai⁹ aliquid querit q̃ ẽ volũtas dei nihil aũt mai⁹ inueniri põt. Lõpescat se ergo humana temeritas. ⁊ id qđ non ẽ nõ q̃rat ne id qđ ẽ nõ inueniat Ecce his autoritatibus apte insinuaℓ q volũtatl ℓ ei causa nlla ẽ. ⁊ ideo querẽda non est.

Q volũtas dei prima ⁊ summa cã est omniũ. e

Volũtas ergo dei (vt ait Aug⁹ in tertio libro de trinitate) ꝑma ⁊ summa cã ẽ omniũ specieꝝ atq̃ motionũ. Nihil enĩ fit quod nõ ỗ interiori atq̃ intelligibili aula summi impatoris egredi atur ſm ineffabilem iusticiam. Vbi eñ nõ opaℓ quod vult dei oñipotẽtis sapientia. que ꝑtingit a fine vsq̃ ad finẽ fortiter. ⁊ disponit oñia suauiter. ⁊ nõ solũ facit ea q̃ ꝑ seuerantia consuetudinis admiratiõe non admittunt. sed etiã ea que ꝑpter raritatẽ ⁊ insolitũ euentũ mira videnℓ. vt sũt defectus luminariũ ⁊ terremotus ⁊ monstruosi animantiũ ꝑtus ⁊ his similia. quoꝝ nihil fit sine voluntate dei. sed pleriſq̃ non apparet. Jõq̃ placuit vanitati phoꝝ etiã causis alijs ea attribuere. cuꝫ oñino videre nõ possent supioꝝ ceteris oñib⁹ cãm. id ẽ. voluntatẽ dei. Jtaq̃ nõ nisi dei volũtas causa ꝑma est sanitatis egritudinis. ꝑmioꝝ atq̃ penaꝝ gratiaꝝ ⁊ retributionũ Her ergo sola est vñ oꝛtũ est quicq̃d ẽ. ⁊ ipsa nõ est oꝛta sed eterna.

Quibus modis accipitur dei voluntas. f

Hic non est ꝓeter eũduꝫ nob̃ q̃ sacra scriptura de voluntate dei varijs modis loqui cõsueuit. ⁊ tamen nõ est dei volũtas diuersa. ſ locutio diuersa est de volũtate. quia noĩc voluntatis diuersa accipit. Nam volũtas dei vere ac ꝑprie dicit̃ que in ipsoẽ ⁊ ipi⁹ essentia est. et hec vna ẽ. nec multiplicitatem recipit. nec mutabilitatẽ que inexpleta cẽ nõ põt. de q̃ ppheta ait Oñia quecũq̃ voluit dñs fec̃ Et apl's. Volũtati ei⁹ quis resistet. Et alibi. Ut probetl q̃ sit volũtas dei bona ⁊ beneplacens ⁊ pfecta. Et hec voluntas recte appellat̃ bñplacitũ dei siue dispositio.

Q: vere et ꝑ: dicit̃ dei vo tas et ea oꝛ iplacitũ.

Q ſm figurã dicitur voluntas dei ꝓceptio. phibitio. cõsiliũ. permiſſio. opatio. ⁊ ideo pluraliter dicit scriptura voluntates. g

Aliquãdo ꝺo ſzm quãdã figurã dicẽdi volũtas dei vocat̃. q ſm ꝑpietatẽ nõ est voluntas ei⁹ vt preceptio. phibitio. ꝯsiliũ. necnõ ꝑmissio ⁊ opatio. Jdeoq̃ pluraliter aliquãdo scriptura volũtates dei ꝑnũciat. Vñ ppheta. Magna opa dñi exquisita in oñes volũtates ei⁹. cũ nõ sit nisi vna volũtas dei que ipe ẽ pluraliter tñ dicit volũtates. quia volũtas dei varijs modis ac ꝑ diuersis accipiℓ vt dictũ ẽ. Jta etiã idẽ ppheta ꝑpter multos effectus misericoꝛdie ⁊ iusticie pluraliℓ dicit. Misericoꝛdias dñi in eternũ cantabo. Et alibi. Justicie dñi recte letificantes coꝛda. cũ tñ i deo vna sit misericoꝛdia. vna iusticia. ⁊ vna eadẽq̃ sit misericoꝛdia que iusticia scz diuina vsia.

Quare preceptio ⁊ phibitio ⁊ ꝯsilium dicant̃ dei volũtas. h

Jdeo autem prece ptio ⁊ ꝑhibitio atq̃ consilium cũ sint tria. dicit̃ tñ vnũ quodq̃ eoꝝ dei voluntas. quia ista sunt signa diuine volũtatis. quẽadmodum ⁊ signa ire dicunt̃ ira. ⁊ dilectionis signa dilectio appellant̃. ⁊ dicit̃ irat⁹ deus. ⁊ tñ nõ est ira in eo aliqua. sed signa tñ que foris sunt. quibus iratus ostendit̃ ira ipsius nominat̃. ⁊ est figura dicẽdi ſm quam non est falsum quod dicitur. sed verum quod dicitur sub tropi nubilo obumbratur. Et ſm hos tropos diuerse voluntates dei dicunt̃. quia diuersa sunt illa que ꝑ tropum volũtas dei dicuntur.

Vbi voluntas dei ꝓ precepto ⁊ consilio accipiatur. i

Pro ꝓcepto dei atq̃ consilio põt accipi volũtas. vt ibi. Fiat voluntas tua sicut in celo ⁊ in terra Et alibi. Qui facit volũtatẽ patris mei qui in celis est. ipe frater meus ⁊ soꝛoꝛ ⁊ mater est. Et cõtra hãc volũtatẽ multa fiunt. Unde Aug⁹ in libro de spũ et lr̃a. Jnfideles inq̃t cõtra voluntatẽ dei faciunt. cũ ei⁹ euangelio non credunt. Augusti.

Q deus non vult ab hominib⁹ fie-

k

ri omnia que precepit. vel non fieri que prohibet k

Et si illa tria dicuntur dei voluntas ideo quia signa sūt diuine vo'untatis. nō est tñ intelligendū deuz oñe illud fieri velle qđ cuicūq; p̄cepit. vel nō fieri quod ꝓhibuit. Precepit eñ abrae īmolare filiū. nec tñ voluit. nec ideo precepit vt id fieret. ꝑ vt abrae ꝓbaret fides. Et in euāgelio p̄cepit sanato ne cui diceret: ille aūt p̄dicauit vbiq; intelligēs deū nō iō ꝓhibuisse q̄n vellet opus suū p̄dicari. ꝑ vt daret formā homini laudē humanā declinandi.

De pmissione ⁊ operatione vbi dicant dei voluntas. l

Permissio quoq; dei ⁊ opatio voluntas dei apellant. qualiter accipit Aug⁹ in ench. dicens. Nō fit aliquid nisi oñipotēs fieri velit. vel sinendo vt fiat. vel ipe faciēdo. Nec dubitandū est deum facere bene. etiam sinendo fieri quecūq; fiūt male. nō eñ hec nisi iusto iudicio dei sinit. ⁊ ꝓfecto bonū est oñe qđ iustum est. Ecce hic manifeste habem⁹ dei voluntatē apellari ipsi⁹ opationē vel pmissionē cū dicit nō fieri aliquid nisi oñipotēs fieri velit. vbi includit ⁊ bona ⁊ mala oia q̄ fiūt Jōq; apte distiguit quō deū velle dixerit ne eadē rōne intelligeret velle bona ⁊ mala subdens. vel sinēdo vt fiat. hoc q̄tū ad mala dicit. vel ipe faciendo. hoc q̄tum ad bona. Mala eñ sinit fieri. ꝑ nō facit bona vo ipe facit. Jōq; dixit eū velle. quia ⁊ volens mala sinit. ⁊ volēs bona opat. ⁊ ob hoc pmissio ⁊ opatio volūtas dei dicunt. Aug⁹ i ench.

Quinq; supra sūt ꝓposita q̄ dicūtur ꝑm tropū: ⁊ ideo distinguat lector vbiq; ꝓ quo eorum accipiatur voluntas. m

Quicq; ergo supra posita sunt que dicunt ꝑm tropū dei volūtas. quia signa sunt diuine voluntatis que vna est imutabilis. s. dei bñplacitū. Jdeo q; diligenter distinguat lector vbi ō volūtate dei scriptura cōmemorat iuxta quem modū accipi oporteat. s. ꝓ bñplacito dei. an p aliquo signoꝝ eius Magna eñ ē adhibenda discretio in cognitione diuine voluntatis. quia ⁊ beneplacitū dei est voluntas eius. ⁊ signū bñplaciti eius dicit volūtas eius. Sed bñplacitū eius eternum est. signū vero beneplaciti nō. Et cōsonat rez effectibus beneplacitum ipius. et ipsi effectus rez ab illo nō discordant. Fit eñ omne quod bñplacito vult fieri. et oñe quod nō vult fieri. nequaq; fit. Nō ita aūt ē de signis. quia precepit deus multis ea q̄ non faciunt. ⁊ prohibet que nō cauent. ⁊ consulit que non implent.

Jsta est distinctio. xlv. hui⁹ primi libri. in qua magister posiq; egit de scientia dei ⁊ de eius potentia. incipit agere de eius voluntate Et circa hoc tria facit. Nam primo ostendit quid sit voluntas dei. Scōo quid possit. Tertio quot modis accipitur. Primū facit a principio distinctionis vsq; ibi. Dis itaq; summe. Scōm ab inde vsq; ibi. Dic nō est ꝓtermittendū. Tertium vsq; ad finē distinctiōis. Et tñ in generali. Jn speciali sententia mgri stat in tribus ꝓpositionibus quarū prima ē hec. Quāuis voluntas dei sit idem q; deus vel diuina eētia. non tñ est illa que sibi. i. voluntati subditur. Hanc ꝓbans magister ꝓponit q; voluntas sit idē q; diuina eētia realiter. ⁊ differens ab ipsa solū rōne sicut ⁊ scientia ꝓpter quā diuersitatez aliqua attribuunt voluntati dei que nō attribuunt eētie. vñ dicit. de⁹ vult oīa. nō tñ pōt dici. deus ē oñia nō obstante idemptitate voluntatis ⁊ eētie. Scōa ꝓpositio est hec. Nō ē querenda causa voluntatis diuine cum ipsa sit causa omniū que ꝓducunt in tpe. Hanc ꝓbans mgr dicit q; volūtatis dei causa querēda nō est. quia sic ipa nō esset causa prima ⁊ haberet aliquid mai⁹ se. quod ē falsum. sed ipsa est causa vniuersalis omniū nō soluz que fiunt ꝑm cursum nature sed etiā mirabiliter.

Tertia ꝓpositio est hec. Quāuis volūtas dei bñplaciti in se sit nisi tñ vna. tñ volūtas signi ꝓ quinq; signa distinguit. Hanc magister ꝓbans dicit q; volūtas dei multipliciter nominat. Aliq̄n accipit ꝓprie ꝑm q; est ipsa diuina essentia. Aliq̄n vero accipit ꝓ p̄cepto. ꝓ ꝓhibitione. consilio. pmissione ⁊ opatiōe volūtatis diuine. que oñia dicunt volūtates dei. iō quia sunt signa voluntatis dei. nō aūt sunt ita signa q; deum velit hmōi oñia fieri. sed quia ad modū voluntatis se habēt. Et subdit q; prima volūtas dr voluntas bñplacit. Alie volūtates dicunt voluntates signi. Et differūt in hoc. q; volūtas bñplaciti ē eterna reliq̄ vo sunt temporales. Et volūtas beneplaciti semper implet. Alie vo nō. Et tantuz de sententia huius distinctionis in speciali.

Jlli sententie qua dictū ē dei volūtatē nō posse cassari q̄ ipse ē. q̄dam videtur obuiare. q

Horitur questio. Dum ē eiñ i superioribus ⁊ auctoritatib⁹ cōmunitū q; volūtas dei q̄ ipse ē. vocat q; bñplacitū eius cassari nō pōt. q; illa volūtate fecit q̄cūq; voluit in celo ⁊ in terra. cui testste apostolo nihil resistit Queritur ergo quō accipiēdū sit qđ apls de dño ait. Qui vult oēs homines saluos DI. XLV

fieri. Cũ eñ nõ oẽs salui fiant. sed damnen tur videt vtiqꝫ nõ fieri quod deus vult fi eri. humana. s. voluntate impediente volũ tatem dei. Bñs quoqꝫ in euangelio impiã ciuitatem compellãs. Quotiẽs inquit vo lui cõgregare filios tuos sicut gallina con gregat pullos suos sub alis ⁊ noluisti Jta hec dicũt tanqꝫ dei volũtas supata sit ho mĩũ voluntate. ⁊ infirmissimis nolendoi pediẽtibus. non potuerit facere potentissi mus quod volebat. Ubi est ergo illa oĩ potentia. qua in celo et in terra ꝑm pphe tam. oĩa quecũqꝫ voluit fecit ⁊ quõ volũ tati eius ꝑm apl'm nihil resistit. si colligere filios hierusalẽ voluit ⁊ nõ fecit. Hec enim ꝑdictis plurimũ obuiare vident.

Solutio quõ intelligẽduz sit illud volui cõgregare ⁊ noluisti. b

Sed audiamus so

lutionẽ. ac primũ quõ accipiẽdũ sit illõ qõ dñs ait: videamus. Nõ eñ ex eo sensu illõ dictũ ẽ. vt ait Augº in ench. ꝑdictã questi onẽ soluẽs. quasi dñs voluerit cõgregare filios hierusalẽ. ⁊ nõ sit factũ qõ voluit. qz ipa noluerit. sed potiº ipa quidez filios suos ab ipõ collegi voluit. qua tñ nolẽte filios eius collegit. ipe oẽs quos voluit. qz in celo ⁊ in terra nõ quedã voluit ⁊ fecit. que dam vero voluit ⁊ nõ fecit. ꝑ omnia quecũ qꝫ voluit feĉ. vt sit sensus. Quotiẽs volui congregare filios tuos ⁊ noluisti. i. quotqt cõgregaui mea voluntate semp efficaci. te nolẽte feci. Ecce in euidẽti positũ est qꝫ illa dñi ẏba supioribus non repugnant.

Augº i ench.

Quõ intelligendũ sit illud. q̃ vult oẽs hoies saluos fieri. c

Nũc videre restat

quõ etiã premissa ẏba apostoli ꝑdicti non cõtradicãt. qui de deo loquẽs ait. vult om nes hoies saluos fieri. Quoꝝ occasiõe ver borum multi a ẏritate deuiauerunt dicẽtes deum multa velle fieri que nõ fiunt. Sz nõ est intelligendũ ea ratione illud esse dictuz quasi deus vellet aliquos saluari ⁊ nõ sal uentur Quis eñ tam impie desipiat. vt di cat deũ malas hominũ voluntates q̃s vo luerit ⁊ qñ voluerit ⁊ vbi voluerit in bonũ nõ posse cõuertere. Nõ est vtiqꝫ verũ qõi ꝑs. dicit. Quecũqꝫ voluit fecit. si aliq̃ vo luit ⁊ nõ fecit. ⁊ qõ ẽ indignº ideo nõ fecit. quoniã ne fieret quod volebat oipotẽs. vo luntas hois impediuit. Jõoqꝫ cũ audimº ⁊ in sacris lr̃is legimus qꝫ vult oẽs hoies saluos fieri. nõ tñ ideo debemº oipotentissi me dei volũtati aliquid derogare. sed ita i telligere qõ scriptũ est. Vult oẽs hoies sal uos fieri. tanqꝫ diceret nullũ hoiez fieri sal uum nisi quẽ salnũ fieri ipe voluerit. nõ qꝫ nullº sit hoĩm nisi quẽ saluũ fieri velit. sed qꝫ nullº fiat saluº. nisi quẽ velit saluari. ⁊ iõ rogãdus ẽ vt velit. quia necesse ẽ fieri si vo luerit. Nõ est eñ credẽdus omnipotẽs ali quid voluisse fieri qõ factũ nõ sit. Sic etiã intelligit illud. Jlluminat oẽm hoiem ve nientẽ in hunc mũdũ. non quia nullus ho mĩũ est qui non illumiet. sed qz nisi ab ip so nullus illuminat. ꝑdõt ⁊ alio mõ illud i telligi. dũ tñ credere nõ cogamur oipoten tem aliquid fieri voluisse. factũ qꝫ non esse. qui sine vllis ambiguitatibus sicut in celo ⁊ in terra: sicut veritas cantat oia quecũqꝫ voluit fecit. profecto facere nõ voluit que cũqꝫ nõ fecit. Ex his apte ostẽdit qꝫ deus ea volũtate que ipe ẽ nõ vult aliq̃d fieri qõ nõ fiat. neqꝫ non fieri qõ fiat.

Quõ intelligendũ sit illud volui cõgregare ⁊ noluisti.

Quõ intelligitur illud Jlluminat oẽm hoiem venientẽ ĩ hunc mũdũ.

Utrum mala dei voluntate fiant an eo nolente.

Ideoqz cũ constet

omnia bona que fiunt eius fieri voluntate que fieri nollet nullatenus fierẽt. recte que ri solet. Utrũ ⁊ mala oia que fiunt. i. pecca ta dei fiant volũtate. an nolente eo fiãt: Su per ĥ diuersi varia sentientes sibi ꝺicere inueniunt. Alij eñ dicũt qꝫ deus vult ma la esse vel fieri. nõ tñ vult mala Alij vero qꝫ nec vult mala esse nec fieri. in ĥ tñ conueni unt ⁊ hi ⁊ illi. qꝫ vtiqꝫ fatent deuz mala nõ velle. Utriqꝫ ẏo rationibº et autoritatibº innituntur ad muniẽdã suam assertionem.

Que sup hoc a diuersis dicunt.

Alij dicũt deum velle mala eẽ vel fieri alij nõ.

Quare dicunt quidam deuz velle mala esse vel fieri.

Qui enim dicũt de

um mala velle esse vel fieri. suam his mõis muniunt intentionẽ. Si enĩ inquiunt mala nõ esse vel non fieri vellet. nullo modo eẽnt vel fierẽt. qz si vult ea nõ eẽ vel nõ fieri. ⁊ ñ põt id efficere scz vt nõ sint vel nõ fiant. vo luntati eiº ⁊ potẽtie aliq̃d resistit. ⁊ nõ ẽ oi potẽs. qz nõ ꝑt oẽ qõ vult. ꝑ ipotẽs ẽ sicu ti ⁊ nos sumº q̃ qõ volumº qñqꝫ nõ valemº

Prima ratio illorũ q̃ dicũt deũ velle ma la fieri.

sed quia omnipotēs est ⁊ in nullo impotēs certū est nō posse fieri mala vel esse. nisi eo volente. Quō eīn inuito eo ⁊ nolēte posset ab aliquo malum fieri. cū scriptū sit. volūtati eius quis resistet. Supra etiā dixit Augustin⁹. quia necesse est fieri si voluerit Sz vult mala fieri aut nō fieri. Si vult nō fieri nō fiunt. fiunt aūt. vult ergo fieri. Item bonum ē mala esse vel fieri. alioq̄n summe bonus nō ꝓmittēt ea fieri. Vñ Aug⁹ in ench. Quis ea inquit que mala sunt inq̄tū mala sunt nō sunt bona. tamē vt non soluz bona sed etiā sint ⁊ mala bonū est. Nā nisi eēt hoc bonum. vt essent et mala. nullo modo esse sinerēt ab oīnipotēti bono. cui procul dubio q̄z facile est qđ vult facere. tam facile est qđ nō vult esse nō sinere. Hec nisi credamus picitat nostra cōfessio qua nos in patrē oīnipotentē credere confitemur. Ecce hic apte habes q̄ bonū est mala esse. omnis aūt boni deus auctor ē qui vult oē bonum eē quod est. Cum ergo bonū sit mala fieri vel esse. q̄ ⁊ mala vult fieri vel eē. His atq̄ alijs hmōi rōnib⁹ ⁊ autoritatib⁹ vtuntur qui dicūt deū velle mala eē vel fieri.

Sēda ratio.

Tertia ratio

Aug⁹ i ench.

Hic ponit rationes illorum qui dicunt dei voluntate non fieri mala vel non esse. f

Illi vero qui dicūt

dei volūtate mala nō fieri vel nō esse. inductionib⁹ ꝓmissis ita rñdent. dicētes deum nec velle mala fieri nec velle nō fieri vel nolle fieri. ꝫ tm̄ nō velle fieri. Si eīn vellet ea fieri vel esse: faceret vtiq̄z ea fieri vel esse. Et ita eēt auctor malorū. Nō ē aūt auctor malorū. vt sanctoꝝ ꝓtestant auctoritates. nō ḡ eius voluntate fiunt mala. Item si nollet mala fieri vel vellet nō fieri. ⁊ tm̄ fierent. oīnipotens nō eēt. cū eius volūtas humane voluntatis effectu impediret. Jōq̄z nō cōcedunt deū velle mala fieri. ne malorum auctor intelligat. nec concedunt eum velle mala nō fieri. vel nolle fieri. ne impotēs eē videat. sed tm̄ dicūt eum nō velle mala fieri vt nō auctor sed ꝓmissor malorū mōstretur. Vñ ⁊ euāgelista vbi ostēdit deum auctorē esse omniū bonorū dicens. Omnia p ipsum facta sunt. Cōsequenter malorū auctorem esse negat di. Et sine ipso factū ē nihil. i. pctm̄. Nō dixit p eum factū esse vl eo nolente ⁊ inuito. sed tm̄ sine eo. i. sine eius volūtate. quia nō ei⁹ voluntate fit peccatū nō ergo deo volente vel nolēte. sed non volente fiunt mala. Quia nō subest dei voluntati vt malum fiat vel non fiat. sed vt fieri sinat. quia bonū est sinere mala fieri. ⁊ vtiq̄z volens sinit nō volens mala. sed volens sinere vt ipsa fiant. Quia nec mala sūt bona vel ea fieri vel esse bonū est.

Quare nō sit verū deuz velle mala fieri.

Hic queritur an sit verū deum velle non fieri mala vel nolle fieri.

Q verum sit deū non velle mala fieri.

Q nō deo volente vel nolēte ꝫ nō volente fiāt mala.

Quō intelligendū sit illud Augustini mala fieri bonū est. g

Quod vero Augu

stin⁹ ait: Mala fieri bonū est. nec sinerent mala ab oīnipotēti bono fieri. nisi h̄ eēt bonum vt ea essent. ea rōne dictū esse asserūt. quia ex malis que fiunt deus bona elicit. nec ipse ꝓmitteret ea fieri nisi de eis bñ aliquid faceret. Vñ Aug⁹ in eodez lib. ench. apte indicans p̄dictorū ⁊ bonū talē eē intelligentiam ait. Deus oīnipotēs cui rerū est summa potestas cum sūme bonus sit. nullo modo sineret aliq̄d mali eē in opibus suis nisi vsq̄ adeo esset oīnipotēs ⁊ bon⁹. vt bñ faceret etiam de malo. Item in eodem. Melius iudicauit deus de malis bona facere q̄z mala nulla ꝓmittere. Ex hoc itaq̄z sensu dictū est ac verū bonū est mala fieri. quia ex malis que fiūt. bonis (qui sm̄ ꝓpositū vocati sunt sancti) accidit bonitas. id ē. vtilitas Talib⁹ eīn (vt ait apostolus) in bonū coopant oīnia etiā mala. quia eis prosunt. que alijs facientibus obsunt. Vñ etiam aliq̄n in scriptura legit malum appellari bonuz. vt Hieronym⁹ sup Marcum. Malū inquit iude bonū fuit. s. nobis. nec si bonū est illi vel illi: inde sequit q̄ simpliciter bonū sit. ꝓprie eni ac simplicit bonuz ē qđ in se ⁊ facienti bonū est.

Augusti. Confirmat ꝺ lū sensuz ali autoritate e usdem.

Quadriptita boni acceptio. h

Est enī aliquid qđ

in se bonū ē ⁊ cui fit. sed nō ē bonū facienti. vt cū subuenit paupi. ꝫ nō ꝓpter deum. ⁊ aliquid boni in se ⁊ faciēti. ꝫ nō ei cui fit. vt cū veritas ꝓpter deū alicui nō obediēti p̄dicat. ⁊ aliq̄d in se ⁊ facienti ⁊ ei cui fit bonum. vt cū vitas p̄dicat ꝓpter deū credēti. Vñ aplus. Bon⁹ odor sumus deo. alijs odor vite. alijs odor mortis. Est aūt aliud qđ nec in se bonū est. ⁊ faciēti nocet ⁊ damnat nisi peniteat vt malū. valet tamē ad aliquid. Vt eīn ait Aug⁹ in ench. Summe ⁊ eq̄liť ⁊ imutabiliter bona trinitate creata

ſuut oñia. nec ſumme. nec equaliť. nec mutabiliter bona. ſed tñ bona etiã ſingula Simul ẏo vniuerſa valde bona. Quia ex omnibus ꝓſiſtit vniuerſitaꝫ admirabilis pulchritudo. In q̃ etiã illõ qõ malum dicitur bñ ordinatum ꝛ loco ſuo poſitum: eminentius cõmendat bona. vt magis placeant et laudabiliora ſint dum compañ malis.

Q malа vniuerſitati valẽt ꝛ faciẽtibus ſua ꝓpria vel patientib⁹ aliena ꝓſint electis tãtũ. i

Hincpatꝫ q ex malis que fiunt aliqõ ꝓuenit bonũ dum bona magis placẽt. ꝛ laudabiliora exiſtunt. Ipſis etiã facientib⁹ ex malis que faciunt. interdũ bona ꝓueniunt ſm̃ ꝓpoſitũ vocati ſunt ſancti. Talib⁹ eñ vt ait Aug⁹ in lib. de correctiõe ꝛ gratia. vſq; adeo de⁹ oñia coopať in bonũ. vt ſi qui horuꝫ deuiant et exorbitãt: etiã hoc ipm̃ eis faciat ꝓficere in bonũ: quia humiliores redeunt atq; doctiores. vt ſ̃petrus. Illa etiã mala que ab iniquis fideles pie perferunt. vt ait Aug⁹ in lib. de trini. ipſis vtiq; ꝓſunt. vel ad delenda peccata. vel ad exercendã ꝓbandamq; iuſticiã. vel ad demonſtrandã hui⁹ vite miſeriã Jdeoq; ꝛ Job dei manũ ꝛ apls ſathane ſtimulũ ſenſit. ꝛ vteq; bñ ꝓfecit. q malum bene portauit.

Ex predictis concludit oſtendens eſſe bonum fieri mala multis modis. k

Si quis igitur diligenter attendat que ſcripta ſunt. facile ẽ ei pcipe ex malis bona ꝓuenire. ꝛ ex ea rõne dictũ eſſe q; bonũ eſt mala fieri vel eẽ. nõ qꝛ malũ ſit bonũ. vel quia bonũ ſit malũ fieri Nõ eſt eñ bonũ malum fieri ab aliquo. qꝛ nõ eſt bonũ vt aliquis faciat malũ. Si eñ hoc eſſet bonũ. ꝓfecto hui⁹ deus auctor eſſet. qui eſt auctor oñis boni. Q ſi hui⁹ de⁹ auctor eſt. eo ꝯ auctore hõ agit mala. ꝛ ita eo auctore homo fit deterior Et ſi eo auctore homo fit deterior. tunc eo volẽte homo fit deterior. Jdem ẽ eñ dicere aliquid fieri deo auctore: qõ deo volente. Deo aũt auctore nõ fit homo deterior. ꝯ nõ deo volente. vt Aug⁹ in lib. lxxxiij. q̃ſtio. apte aſtruit a minore dicẽs ita. Nullo ſapiente homine auctore fit hõ deterior. Tãta eñ eſt iſta culpa que in ſapientẽ hoiem cadere nequit Eſt aũt deus oñi hoie ſapiẽte preſtantior Q multominus ergo deo auctore fit hõ deterior Q multo cñ ẽ ꝓſtantior dei volũtas q̃ hois ſapiẽtis. Illo aũt auctore cũ dicit illo volente dicit. ergo eſt vitiũ volũtatis humane quo ẽ hõ deterior: quod vitium ſi lõge abeſt a dei voluntate vt ratio docet. a quo ſit querẽdũ eſt? Ecce apte dicit Aug⁹ deo auctore vel volẽte hoiem nõ fieri deteriorem. ſed vitio voluntatis ſue. Nõ ẽ ergo deo auctore q malum fit ab aliq̃. ꝛ ita deo volente mala non fiunt.

Q in deo nõ eſt cauſa vt ſit homo deterior. l

Deinde idẽ Auguſtinus querẽs quid ſit cauſa vt hõ ſit deterior. in deo nõ eſſe aſſerit in eodẽ lib. ſic dicens. Aũt ſit hõ deterior. aut in ipſo ẽ. aut in alio. aut in nihilo. Si in nihilo: nulla cã ẽ. Si in alio: aut in deo. aut in alio q̃libet homine. aut in eo qui neq; de⁹ neq; homo ſit. Sz nõ in deo: Bonoꝝ eñ de⁹ tñ cauſa eſt. ergo aut in homine ẽ. aut in eo qõ neq; de⁹ neq; hõ. aut in nihilo. Et ex his apte oſtẽdit q nõ eſt bonũ vt ſit homo deterior. ꝺa nõ eſt deus ei⁹ rei cauſa qui tñ cauſa bonorũ ẽ. Et ſi nõ ẽ bonuꝫ vt homo fiat deterior nõ ẽ ergo bonũ vt ab eo fiat malũ. nõ ergo vult deus vt ab eo fiat malũ.

Aliter probat q deo auctore nõ fiunt mala. m

Jtẽ aliter etiã oſtẽdit q deo auctore. i. volẽte non fiunt mala quia ipẽ nõ ẽ cauſa tendẽdi ad nõ eẽ. Tendere eñ ad nõ eſſe malũ eſt. Jpe autem auctor mali nõ eſt. Tendit ẏo ad nõ eſſe qui opať malũ. nõ ꝯ deo auctore eſt q aliquis opať malũ. Nõ ẽ ꝯ bonũ q aliq̃s opať malũ. qꝛ tñ boni de⁹ auctor ẽ. Hoc aũt Aug⁹ in eodẽ li. apte explicat ita dicẽs. Qui oĩm q̃ ſunt auctor eſt. ꝛ ad cui⁹ bonitatẽ id ptinet vt ſi oẽ qõ eſt. boni tm̃mõ cã eſt. Quo circa mali auctor nõ eſt. ꝛ ideo ipſe ſummũ bonum eſt. a quo in nullo deficere bonuꝫ ẽ ꝛ malũ ẽ deficere. Nõ eſt ꝯ cauſa deficiẽdi id ẽ. tẽdẽdi ad nõ eẽ q̃ vt ita dicã eẽndi cã ẽ. qꝛ oĩm q̃ ſũt auctor ẽ. q̃ inq̃tũ ſũt. bona ſũt Ecce apte habes q deficẽ a deo q̃ ſũmũ eſt bonũ. malũ ẽ. Mala ꝯ facere malũ ẽ. nõ ꝯ

deo auctore vel volēte mala fiunt.

Obiectio quorundaz sophistica q̄ probare nitunt ex deo esse q̄ mala fiant. n

Jā sufficiēter ostē-sum est. q̄ deo auctore nō fiunt mala. Quidam tn̄ sophistice incedētes. z ido deo odibiles pbare conant ex deo auctore esse q̄ mala fiūt ꝟ mō. Q̄ mala fiunt verū ē. oīne aūt verū qđ ē. a ꝟitate ē q̄ deꝰ ē. A deo g̃ ē q̄ mala fiūt. Q̄ aūt oīne verū a deo sit ꝓfirmant autoritate Aug̃l. in li. lxxxiij. questionū ita dicētis. Oīne vez a ꝟitate verum ē. Est aūt ꝟitas deꝰ. Deū g̃ habet auctorē oīne vez. Est aūt vez q̄ mala fiūt vel sunt Deo g̃ auctore ē q̄ sunt vel fiunt mala.

Responsio vbi cōcedit oē verū eē a deo. z sophisma apit. o

Quibꝰ facile est nobis rn̄dere. ꝟ indignū rn̄sione videt qđ dicunt. Oīne nāq̄ vez a deo ē. vt ait Augꝰ cui consonat Amb. q̄ tractans illud ꝟbum apli Nemo pōt dicere dn̄s ihesus. nisi in spiritu sācto. dic̄. Q̄ oīne vez a q̄cūq̄ dr a spiritu sācto ē. Cū itaq̄ verū sit q̄ mala fiūt. ꝟ vez qđ dicit illa locutiōe. s. mala fiūt. a deo ē. ꝟ nō inde sequit q̄ a deo sit vt mala fiant Si eīn ꝟ diceret. auctor malorū deꝰ esse intelligeret. qđ ex sili manifeste falsum ostenderet. Deꝰ phibet furtuz fieri. ꝟ furtū fieri verū est. g̃ phibet verū. non sequit.

Per sile ostēdit illō ee falsum.

Partez questionis approbat illorum. qui dicunt deū non velle mala fieri. p

Hec igit et alia huiusmodi inania relinquētes. pmisse questionis pti saniori fauētes q̄ scōz testimonijs pleniꝰ approbat. dicamꝰ deū non velle mala fieri nec tn̄ velle non fieri. neq̄ nolle fieri. Oīne g̃ qđ vult fieri. fit. z oē qđ vult nō fieri. nō fit. Fiat aūt multa q̄ non vult fieri. vt omnia mala.

Jsta ē distinctio. xlvj. huiꝰ primi libri. In qua postq̄ ostensum est quid tenenduz sit de voluntate dei ꝟm se Consequēter ostendit mg̃r quid tenendum sit de volūtate q̄rū ad ipsum effectum Et tria facit. Nā pmo ostēdit effectū diuine voluntatis respectu bonorū. Secdo facit idem respectu malorū. Tertio subdit determinationē quarundā autoritatū Primū facit a principio huius distinctionis vsq̄ ibi. Jōq̄ cū ꝓstet. Secdz vsq̄ ibi. Q̄ xo Augꝰ. Tertiuz xo ab inde vsq̄ ad finem distinctionis. Et tm̄ in generali. In speciali sententia mg̃ri stat in tribꝰ ꝓpositionibꝰ quaꝝ prima est hec. Beneplacitū diuine volūtatis in oīnibus implet. Hanc mg̃r inuestigans q̄rit Utrū deus aliquid voluerit quod factum nō fuerit. Et arguit q̄ sic. quia voluit imo vult omnes homies saluos fieri hoc tn̄ factū non ē nec fit. Silr voluit filios isrl cōgregare. qđ etiam nō est factū. ergo nō oīa que deꝰ voluit sunt facta. Et rn̄det mg̃r q̄ hmōi duplici obiectione nō obstante volūtas dei sp impletur Et obiecta sic habēt intelligi q̄ quicūq̄ hoies saluā tur vel qui de filijs israel congregantur. sola dei voluntate saluantur z congregantur. sicut etiā Joh. j. dicit. Jlluminat oēm hoiem venientem in hūc mundum. Hoc non habet intelligi q̄ oīnes ab ipo illuminant qui in hunc munduz venerint. sed q̄ nullus veniens in hunc mundū illuminat nisi ab ipo. Secda ꝓpositio est hec. Deꝰ neq̄ vult neq̄ non vult q̄ malū culpe oriat. Hāc pbans mg̃r querit. Utq̄ mala fiant deo volente. Circa cuiꝰ questionis materiaz due sunt opiniones quarū prima est. q̄ deus vult maluz nō fieri. Secda est q̄ deꝰ vult mala fieri z hi inducūt rōnes ꝓ sua opinione. quarū prima est. Potentie oī potentis resisti non ꝓt. sed si deus nollet mala fieri. cū tn̄ fiunt. eius potentie posset resisti. sed hoc esset i cōueniens. quia iam nō eēt omnipotēs. ergo incōueniēs est deū ponere velle mala nō fieri. ergo deꝰ vult mala esse vel fieri. Secda ratio talis est. Deꝰ aut vult mala fieri aut nō vult fieri. sz non vult ea nō fieri. ergo vult ea fieri. Minor patet q̄ hoc. quia si vellet nō fieri nunq̄ fierent: cum voluntati eiꝰ nihil posset resistere. Tertia ratio est. Deus vult omne bonū. sz bonum ē mala fieri. nisi eni esset bonum mala fieri nūq̄ ꝑmitterēt a deo fieri. ergo deus vult mala fieri. Ad has rōnes respondēs mg̃r ad duas. ꝑmo q̄ non est ꝓcedēdum: q̄ deus velit mala fieri. quia sic esset iniquus. nec q̄ vult nō fieri mala que ē secda opinio. q̄ sic mala nūq̄ fierent Sed est dicendū q̄ nō vult ea fieri. z q̄ arguit tertio q̄ mala fieri est bonum. dicendum est q̄ non est bonum simplicit. sed est bonū inq̄tum ex malis possunt elici bona. vbi etiā incidēt alit dicit q̄ aliquid est bonum in se et facienti z ei cui fit. vt p̄dicare fidelibus ꝓpter deum. Aliquid est bonū in se z faciēti. vt dare elemosynam paupi. sed nō ꝓpter deum. Aliquid xo in se est malum z faciēti sed ex eo accidēt aliter ꝓueniunt aliqua bona vt mala q̄ fiūt ad pulchritudinem vniuersi. Probat postea magister opinionem. s. q̄ deus non vult mala fieri. q̄ si deo volente fierēt mala. igit fierent deo auctore. z ꝓ ns deꝰ eēt auctor illiꝰ qđ fieret deterior qđ nō ē dicē dū. vt ꝓbat auctoritate b. Aug. Postea arguit ꝟm quosdā. Omne verū est a deo. sed mala fieri est vez ergo ipa factio mali est a deo. Et rn̄det q̄ ꝟritas que est in hoc dicto est a deo sed ex hoc non sequit q̄ ipa res dicta. s. malū sit a deo. Tertia propositio est. Nullum malum fit quod a deo fieri nō ꝑmittit. patet quia quicquid fit deus ꝑmittit fieri Et tn̄ i speciali.

Q̄ volūtas dei semp implet ꝺ homine quocūq̄ se vertat. a

Voluntas quippe dei sp efficax est vt fiat oē qđ velit. z nihil fiat qđ nolit. que ꝺ hoie sp implet q̄cūq̄ se ⁊tat Nihil eīn (vt ait Augꝰ) in libero arbitrio ꝓstitutū supat

DI. XL VII

volũtatẽ dei. ⁊ si faciat ꝯ eiꝰ volũtatẽ. tñ ꝯ eiꝰ volũtatẽ que ipe ẽ nihil putãdũ ẽ ita fieri. tãq; velit fieri ⁊ nõ fiat, vl̃ nolit fieri ⁊ fiat. Illa eni volũtas (vt ait Augꝰ in ench.) sp iplet. aut de nob. aut a nob. De nob im plet. ꝑ tñ nõ iplemꝰ eã qñ peccamꝰ. A nob iplet qñ bonũ faciꝰ iõ ei faciꝰ qz scimꝰ placẽ deo. Ita ⁊ de hoie sp deꝰ iplet suã volũtatem. qz nihil facit hõ de q̃ deꝰ nõ opat qđ vult. Nõ eñ vult deꝰ vt peccet hõ q̃libet. Si aũt peccauerit: penitẽti vult pcẽ vt viuat. in pctis ꝛo pseuerantẽ punire vt iusticie potẽtiã cõtumax nõ euadat. Sicut alios ab eꝛno ꝓparauit ad penã. ita alios pre parauit ad gl̃iam. ⁊ ꝫ sunt magna opa dñi exquisita in oẽs volũtates eiꝰ. Et tã sapiẽter exquisita vt cũ angelica ⁊ humana creatura peccasset. id est. nõ qđ ille. sed qđ voluit ipa fecisset. etiã p eandẽ creature volũtatẽ q̃ factũ ẽ qđ creatoꝛ non voluit. replet ipe qđ voluit. bñ vtẽs etiã malis tanq; sũme bonꝰ. ad coꝛũ damnationẽ q̃s iuste predestinauit ad penã. ⁊ ad eoꝛũ salutẽ q̃s benigne ꝓdestinauit ad gr̃az. Qtũ eñ ad ipsos attinet q deus noluit fecerũt. q̃tuz ꝛo ad oipotentiã dei nullo mõ id facẽ voluerũt hoc q̃pe ipo. q ꝯ eiꝰ volũtatẽ fecerũt: de ipis facta est volũtas eiꝰ. Preterea nanq; magna dñi sunt opa exq̃sita in oẽs volũtates eiꝰ. vt miro ⁊ ineffabili mõ nõ fiat ꝓter eiꝰ volũtatẽ. qđ etiã fit ꝯ eiꝰ volũtatẽ. qz ñ fieret. si nõ sineret. nec vtiq; nolẽs sinit. sed volẽs. nec sineret bonꝰ fieri male. nisi oipotens ⁊ de malo posset facere bonũ bñ. Ihis verbis euidẽter monstrat q voluntas dei eterna sp implet de hoie. etiã si faciat hõ ꝯ dei voluntatẽ. Sed attendendũ ẽ diligent quõ in supioꝛibꝰ dicit fieri aliq̃d cõtra dei volũtatẽ. qđ tñ nõ fit ꝓter eã. ⁊ q̃lit intelligẽ dũ sit illđ. q̃tũ ad se fecerũt. qđ deꝰ noluit. q̃tũ ꝛo ad oipotẽtiã dei nllo mõ id facere valuerũt. Videt eñ ista supioꝛibꝰ obuiare. vbi dictũ ẽ volũtati eiꝰ nihil resistere.

Hic aperit diuersis mõis supza accipi dei voluntatem. b

Verũ vt supza diximus voluntas dei diũsis modis accipit q̃ diũsitas in ꝓdict ꝛbis si diligent notet. nihil ibi ꝯdictiõis repit Ubi eñ dicit non fieri ꝓter eiꝰ volũtatẽ etiã qđ fit ꝯ eiꝰ voluntatẽ dissimiliter accepit volũtatẽ. ⁊ nõ ipsam volũtatẽ. q̃ deꝰ ẽ ⁊ sempit̃na ẽ. ꝫ eiꝰ sig̃ ꝓdictis ꝛbis itelligi voluit. i. phibitionẽ siue ꝓceptionẽ ⁊ ꝓmissionẽ Multa eñ fiunt ꝯ dei ꝓceptũ vel phibitionẽ q̃ tñ nõ fiũt ꝓter eiꝰ ꝓmissionẽ. Ipiꝰ nãq; ꝓmissiõe oia fiunt mala. q̃ tñ ꝓter eiꝰ volũtatẽ sempit̃naz fiũt. Sicut Augꝰ. dicit sup illũ locũ ps̃. vt non loquat os meũ opa hoim. Opa eñ hoiuz dicit ea q̃ mala sunt. que ꝓter dei volũtatẽ fiunt. que ipse est. sed nõ ꝓter eiꝰ ꝓmissionẽ q̃ ipe nõ ẽ. Appellat tñ ipa dei volũtas. qz deꝰ volẽs sinit mala fieri. Fiunt ⁊ ꝯ eiꝰ preceptionẽ vel phibitionẽ. sed nõ ꝯ eiꝰ volũtatẽ que ipe ẽ. nisi dicat ꝯ eã fieri: qz ꝓter eã fiunt. Cõtra eã q̃pe nihil ita fit. vt velit fieri qđ non fiat. vel nolit fieri ⁊ fiat. qđ eui dẽter ibi Augꝰ notauit. vbi ait. Qtuz ad ipos attinet qđ deus noluit fecerũt. q̃tuz ꝛo ad oipotẽtiã dei. nullo mõ id facere valuerũt. Ac si diceret. fecerũt ꝯ dei ꝓceptuz qđ appellat volũtas. ꝫ nõ fecerũt ꝯ dei voluntatẽ oipotentẽ. qz ꝫ nõ valuerunt. illđ valuerũt. ⁊ ita p ꝫ q̃ fecerũt ꝯ dei volũtatẽ. i. ꝓceptũ de ipsis facta ẽ voluntas eiꝰ id ẽ. impleta ẽ volũtas eiꝰ sempiterna qua eos dãnari volebat. Uñ Greg̃ sup Geñ. Multi voluntatẽ dei pegũt vñ mutare cõtendũt. ⁊ cõsilio eius resistẽtes obsequunt qz ꝫ eiꝰ dispositioni militat. qđ p humanũ studiũ resultat. Hic apte oñdit qz dũ mali cõsilio ac ꝓcepto dei resistũt qđ voluntas dei apellat. ea faciũt vñ volũtas eiꝰ q̃ ipe ẽ implet. que dispositio vel bñplacitũ vocat. Nã vt ait Augꝰ in ench. quante libet sint volũtates angeloꝝ ⁊ hoim. bonoꝝ vel maloꝝ. vel illđ qđ deꝰ vel aliđ volẽtiũ q̃ deꝰ. oipotẽti volũtas sp inuicta ẽ. q̃ mala eẽ nunq; pot. etiã dũ mala irrogat: iusta est. ⁊ pfecto q̃ iusta ẽ: mala non ẽ. Deus g̃ oñipotẽs siue p miscõiaz cuius vult miserat. siue p iudiciũ quẽ vult obdurat. nec iniq; aliq̃d facit. nec nisi volẽs q̃cq; facit ⁊ oia quecũq; vult facit.

Ex quo sensu q̃dam dicũtur fieri circa dei voluntatẽ q̃ tñ non fiunt ꝓter eius voluntatem. Et ex quo sensu verũ sit nihil fieri cõtra eiꝰ voluntatem.

Summatim perstringit sententiã predictoꝝ addens quare deꝰ ꝓcepit oñibus bona facere et mala vitare. cum non velit hoc ab omnibus impleri. c

Ex predictis liquet q voluntas dei que ipe ẽ sp inuicta est nec in aliquo cassat. sed p oia implet. Cõsiliuz vero eiꝰ ⁊ ꝓceptio siue phibitio non ab oibus implent quibus ꝓposita ⁊ data sunt. Neq; ideo precepit oñibꝰ bona. vel prohi-

Grego.

Ex quo sensu verũ sit nihil fieri cõtra eiꝰ voluntatem.

buit mala. vel cõsuluit optima q̃ vellet ab
oib⁹ bona q̃ p̃cepit fieri. vl̃ mala q̃ ꝓhibuit
vitari. Si eñ vellet: vtiq̃ ꝛ fierẽt. qz in nul
lo põt ab hoie supari vel ipediri ei⁹ volun
tas. ꝫ vt iusticiã suã hoib⁹ oñderet. ꝛ mali
eẽnt inexcusabiles. Deniq̃ vt boni ex obe
dientia gl̃iam. mali ex inobediẽtia penã sor
tirenť. sic̃ vtriſq̃ ab ek̃no p̃parauit. Ea ḡ q̃
oib⁹ p̃cepit. vel ꝓhibuit a q̃busdã voluit fi
eri vel vitari. ꝫ nõ ab oib⁹. ꝛ q̃daz ꝑsonalit̃
p̃cepit ꝛ in veteri ꝛ in noua lege. q̃ ab eis q̃
bus p̃cepit fieri noluit. vt abzae de imolati
one filij. ꝛ in euãgelio q̃busdã cur.. tl q̃b⁹ p̃
cepit ne cui dicerent.

Jsta est distinctio. xlvij. hui⁹ primi libri. in qua magister posteꝯ egit de quibusdam q̃ diuine voluntatis effectũ videnť impedire. Agit de diuine voluntatis efficaci adimpletione Et tria facit Nã p̃mo ostẽdit q̃ voluntas dei semp̃ impleť. Scõo subdit q̃ etiam impletur quo ad eos a quib⁹ puerse impugnať. Tertio concludit quõ deus diuersimode ẽm eam p̃cipit. Primum facit a p̃ncipio distinctionis vsq̃ ibi. Multa enim sunt contra eius p̃ceptionem. Scõm ab inde vsq̃ ibi. Ex predictis liquet. Tertiuz ẽo ab inde vsq̃ ad finẽ distinctionis. Et tñ de sentẽtia in generali. Jn spãli sen. ma. stat in tri. ꝑpo. q̃rũ p̃ma ẽ hec. Diuina volũtas efficaciter in oib⁹ sp̃ ꝓsũmať. Hãc mgr̃ ꝓbans ꝓponit p̃mo q̃ voluntas dei sp̃ ẽ efficax ꝛ nihil ẽ ꝓtra eã. multa tñ fiunt p̃ter eam Et ostendit q̃ volũtas dei sp̃ impleť aut de creatura aut a creatura A creatura impleť qñ creatura bene facit. De creatura aũt qñ deus ordinat de mala faciente vt vult. Postea mgr̃ mouet dubitationẽ quãdã quõ possit aliquid fieri p̃ter dei voluntatẽ. qđ Aug⁹ videť dicere. cñ tñ eius volũtati nihil resistat. Jtem quõ illud qđ ẽ cõtra volũtatẽ dei nõ ẽ p̃ter eã. Et respondet mgr̃ dicẽs q̃ hoc apparet distinguẽdo volũtatẽ. Nã volũtas dei aliq̃n notat ipam diuinã eẽntiã p̃cepta vel ꝓhibitionis diuine volũtatis. Aliquãdo etiã p̃missionẽ. Cõtra ipaz diuinã volũtatẽ q̃ est met ipsa diuina essentia nihil sit. Contra p̃cepta ꝛ ꝓhibitionis q̃ sunt signa voluntatis dei bene põt aliq̃d fieri vt mala. ꝛ tamẽ nihil fieri p̃t p̃ter ei⁹ p̃missionẽ Scõa ꝓpositio est hec Diuina voluntas efficaciť impleť ꝛ ꝓsũmať quo ad eos a quib⁹ puerse impugnatur. Hanc ꝓbat mgr̃ autoritatibus sanctorũ que videnť dicere q̃ malis volũtati diuine resistentes ei obsequunť. Tertia ꝓpositio est hec. Nõ omnia que deus p̃cepit vel ꝓhibuit ita fieri voluit. Hoc patz ex eo q̃ de⁹ aliquãdo ex aliq̃ rõne aliq̃ fieri non voluit. sed ad modum volentis habuit. vt ptz de imolatiõe Jsaac ꝛ hmõi. Et tñ in speciali.

Q aliqñ hõ bona voluntate aliud vult q̃z de⁹. ꝛ aliqñ mala id quod de⁹ bona voluntate vult. a

DI. XL. VIII

Sienduz quoq̃ ẽ q̃ aliqñ mala ẽ volũtas hominis idẽ volẽti qđ de⁹ vult fieri ꝛ aliqñ bona ẽ volũtas hois aliõ volẽti q̃z de⁹. Et eñ bona sit hois volũtas oportet attẽdere q̃d ꝓgruit ei velle ꝛ q̃ fine Tñ eñ iteresť inť volũtatẽ dei ꝛ volũtatẽ hois vti q̃busdã aliõ ꝓgruat deo velle aliõ hoi Añ Aug⁹ i ench̃. Aliqñ bona volũtate homo vult aliq̃d qđ de⁹ nõ vult. bona multo amplius multoq̃z certi⁹ volũtate. Nã illi⁹ mala volũtas cẽ nũq̃ p̃t. Tãq̃ si bon⁹ fili⁹ patrẽ velit viuere quẽ de⁹ bõa volũtate vult mori. Et rursus fieri põt vt h̃ velit hõ voluntate mala. qđ de⁹ vult bona. velut si malus fili⁹ velit mori p̃rem. velit etiaz h̃ deus Nẽpe ille vult qđ nõ vult de⁹. iste vero id vult qđ vult ꝛ de⁹. ꝛ tñ bone dei voluntati pietas illius poti⁹ ꝓsonat. q̃uis aliud volentis q̃z hui⁹idẽ volẽtis. ipietas. Multũ eñ interest q̃d velle hoi. q̃d deo congruat. et ad quẽ finẽ suã q̃sq̃ referat voluntatem vt approbeť vel improbeť. Põt eñ velle bonum qđ nõ cõgruat ei velle. ꝛ põt velle bonum qđ ꝓgruit. ꝫ nõ refert ad finẽ rectũ. et ideo non est bona volũtas.

Augusti. Qm̃ duo cõsiderať bona voluntas hominis.

Q bona dei voluntas mala hoim volũtate impleť vt in passioe xp̃i cõtigit vbi quoddã factum est qđ deus bona ꝛ iudei mala volũtate voluerũt. voluerũt tñ ꝛ aliq̃d qđ deus nõ voluit. b

Illud quoq̃z nõ ẽ p̃termittendũ q̃ aliqñ dei volũtas bona p malã hois volũtatẽ impleť. vt i crucifixõe xp̃i factũ ẽ quẽ de⁹ bona volũtate mori voluit. Judei ẽo ipia volũtate eũ crucifixeřt Et volebãt iudei mala volũtate q̃ddã qđ de⁹ voluit bona. volebat. s. vt xp̃s pateret̃ morerek̃. ꝫ volebant ꝛ aliq̃d aliõ qđ de⁹ nolebat. s. occidẽ xp̃m quod fuit mala actio ꝛ pctñ Actũ q̃ppe iudeoz nõ voluit de⁹. passionẽ ẽo xp̃i volut. sic̃ ꝛ in ipo ps̃. xp̃s ad p̃rez ait. Tu cognouisti sessionẽ meã. i. voluisti. ꝛ approbasti passionẽ meã. tibi enim placuit. Voluit itaq̃ tota trinitas vt xp̃s pateret̃. nec tñ voluit vt iudei occiderent. qz voluit penã xp̃i. ꝫ nõ voluit culpã iudeorũ nec tñ noluit. si eũ noluisset. nec fuisset.

Oppositio. c

Sed ad hoc opponit̃ sic. Si voluit de⁹ vt xp̃s patẽť Voluit vtiq̃ vt pateret̃ a iudeis vl̃ nõ. Si voluit vt nõ pateret̃ a iudeis. cũ passus sit factũ ẽ itaq̃ qđ voluit de⁹ nõ fieri. Si ãt voluit eũ pati a iudeis q̃ voluit eũ occidi a iudeis. voluit itaq̃ vt iudei occiderẽt eũ Ad qđ rñ dẽtes dicim⁹ simpliciter concedendũ eẽ q̃ de⁹ voluit christũ pati. mori. qz ei⁹ passio bonum fuit ꝛ cã nostre salutis. Cum autez

Respõsio.

dicit volebat eū pati vel occidi a iudeis. ℔ distinguēduz est. Si eni intelligit sic. volebat eum sustinere passionē siue crucifixionē a iudeis illatā. ver⁹ ē sensus. Si ℣o itelligit sic. volebat vt iudei occiderēt eū: falsum est. Nō eīn volebat deus actionē iudeoꝝ que mala erat. ℔ volebat passionez bonam. ⁊ hec volūtas p malas iudeoꝝ volūtates impleta ē. Aū Aug⁹ in ench. Aug⁹ i ench. Deus quasdaz volūtates suas vtiqz bonas iplet p malozū hoim volūtates malas. sic p maliuolos iudeos bona volūtate patris christus p nobis occisus ē. Nō tm̄ bonuz fuit vt ap̄s petr⁹ qñ id fieri nolebat. sathanas ab ipso qui occisus est diceret. Ecce manifeste habes magnū bonū fuisse q̄ christus occisus ē. ⁊ hoc bonū. qz petr⁹ nolebat. iō redargutus est.

Utꝝ placuerit viris bonis q̄ christus pateret ⁊ mozeretur. placuit quidem intuitu nostre redemptionis. sed nō ipius cruciat⁹. d

Ex quo soluit̄ que

stio q̄ qri solet. vtrū viris sancti placere deburit q̄ x̄ps pateretur vel occideret? Beuit eīn eis placere intuitu nr̄e redēptiōis ℔ nō intuitu ipi⁹ cruciat⁹. Voluerunt ergo ac vehemēter cupierūt x̄pm mozi ppt̄ liberationē hois ⁊ impletionē diuine volūtatis ℔ nō voluerūt delectatiōe ipi⁹ afflictionis Be eode g̃ letabāt ⁊ tristabant. ℔ ob aliud gaudebāt ⁊ ppt̄ aliud dolebāt. Volebant g̃ x̄pm mozi p hois redēptōe. ⁊ tm̄ ō morte ipius diuersis de causis corda eorum varie mouebant.

Quō sentiendū sit de passionibus sanctoꝝ an velle an nolle debeamus.

Si vero queritur

vtrū eodēmō sentiendū sit de passionib⁹ et martirijs scōꝝ: Dicim⁹ aliquā eē dr̄az int̄ passionē capitis ⁊ mēbroꝝ Christi nāqz passio cā ēnr̄e salutis. qđ nō ē passio alicui⁹ sancti. Nulli⁹ eīn passiōe redēpti sum⁹ nisi x̄pi Profuerūt q̄dē nō mō eis q̄ passi sūt. verū etiā alijs fidelib⁹ ipsoꝝ passiones. Verūtm̄ nr̄a redēptio non sunt. ℔ eīn passio illi⁹ sola potuit q̄ de⁹ ē ⁊ hō. Illi⁹ g̃ passionē credētiū pie mētes voluerūt ⁊ optauerūt fieri sicut futuꝝ credebāt. Passiones ℣o sāctoꝝ possum⁹ velle ⁊ nolle. ⁊ vtrūqz bona volūtate si rectos nobis p̄ponamus fines. Cui eīn placuit pauli passio eo fine. qz p̄miū ei⁹ p ℔ auctū ⁊ pactū cernebat. bonā videtur habuisse volūtatē. q̄ volūtati eius cōgruebat qua cupiebat dissolui ⁊ esse cū christo. Qui aūt voluit eum declinare passionē. et effugere man⁹ iniquoꝝ cōpassiōe pietatis ⁊ ille habuit bonā voluntatē. Aū Aug⁹ i ench. Bone apparebāt volūtates pioꝝ fideliū qui nolebant ap̄lm Paulum hierm̄ pgere. ne ibi pateret mala q̄ Agab⁹ pphet̄a p̄dixerat. ⁊ tm̄ ℔ illū de⁹ pati volebat p anūciande fide x̄pi exercens martyrē christi neqz ipe bonā volūtatē suaz iplcuit per x̄pianoꝝ volūtates bonas. ℔ p iudeoꝝ malas. ⁊ ad eū poti⁹ pertinebāt q̄ nolebāt qđ volebat. q̄ illi p q̄s volētes factū ē qđ volebat. qz idipsum mala volūtate fecerūt qđ deus bona voluntate voluit. Ita ⁊ in passione x̄pi factū est. qđ eīn de⁹ voluit. ℔ idē iudas ⁊ diabolus. ℔ illi mala volūtate de⁹ ℣o bona volūtate. s. vt x̄ps mozeret. Verūtamē illi actū voluerūt quē de⁹ non voluit.

Q passiones scōꝝ possum⁹ velle et nolle ⁊ vtrunqz bona voluntate

Ista est distinctio. xlviij. hui⁹ p̄mi libri seu vltima. In qua magister postq̄ egit quō volūtas dei semp efficaciter adimplet. Hic cōsequēter agit quō se habeat volūtas nr̄a in compatiōe vl in p̄formitate ad diuinā. Et tria facit. Nā p̄mo ostēdit q̄ voluntas nr̄a bona nō semp p̄format diuine i volito. Scōo subdit quō aliqñ volūtas nr̄a p̄format diuine volūtati in volito. Tertio subdit q̄ aliquādo sine culpa possum⁹ idem volitū diuersis respectibus velle ⁊ nolle. Primū ⁊ scōm facit a principio distinctionis vsqz ibi. Ex quo soluit̄ questio. Tertiū ℣o vsqz ad finē distinctionis. Et tm̄ in generali. In speciali sententia magistri stat in trib⁹ p̄positionib⁹ quaꝝ prima est hec. Nō oīs volūtas nō volens qđ de⁹ vult est mala. Hanc magister p̄bans ponit exemplū in p̄mo cap̄. Hui⁹ distinctionis dicēs. vt si bon⁹ fili⁹ patrē suū velit viuere. quē deus bona volūtate vult mozi. Ibi volūtas filij materialiter nō vult qđ deus vult nō tū ē mala. Scōa p̄positio est hec. Nō oīs volūtas que vult qđ deus vult ē bona. Hāc mgr̄ p̄bans p̄ponit q̄ aliqñ ē mala volūtas hoīs volentis idem quod deus vult. sicut volūtas mali filij volētis mortē p̄ris quā tm̄ de⁹ vult. Nēpe ille p̄m⁹ vult quod nō vult de⁹. Iste ℣o scōs idē vult q̄ deus. ⁊ tm̄ bone volūtati illi⁹ dei pietas poti⁹ p̄sonat. q̄uis aliud volentis q̄ hui⁹ qđ deus volentis impietas. Tertia p̄positio est hec. Idem volitiuū diuersis respectib⁹ sine q̄cūqz culpa possum⁹ nolle ⁊ velle. Hāc p̄bās p ponit mgr̄ q̄ volūtas dei bona per volūtates malas hoīm adimplet. sicut fuit in morte x̄pi. volebat enim deus x̄pm mortē sustinere. sz nō iudeos inferre. Et postea dicit q̄ passio x̄pi deo placebat. nō int̄q̄ tū fuit penalis sz int̄q̄ tū fuit salutifera. Et sīliter passiones scōꝝ p̄nt diuersis causis sanctis placere ⁊ displicere quo p̄bat̄ p̄positio p̄dicta. Et tm̄ in speciali.

Finit p̄im⁹ liber de mysterio trinitatis.

Sequũt̃ pro blemata bea

ti thome sup scõm librũ sententiarũ.

DI. I

Utrũ sit vnũ pncipiũ tm̃.
Utrũ a primo ꝓncipio res ꝑ termina tionem effinxerunt.
Utrũ tm̃ ab ipso ꝑ creationẽ ꝓdierũt res. an etiaz ab aliquibus ꝓncipijs scõis.
Utrũ aliq̃d creatuz possit cẽ alio quo libet modo causa alterius.
Utrũ res ab eẽno create fuerint.
Quõ sit intelligẽdũ q dicit in pncipio creauit deꝰ celum z terram.
Utrũ deo cõueniat agere ꝓpter finẽ
Utrũ dei bonitas sit finis omniũ.
Utrũ oĩa sint ꝓpter hoiem facta.
Propter quid hõ ex corpe z aĩa ꝯsti tuitur.
Utrũ talis corpi aĩa vniri debuerit.

DI. II

Utrũ cuũ ab eẽnitate vel tpe differat
Utrũ sit tm̃ vnũ euum vel plura.
Utrũ euum mẽsurans durationẽ angeli añ tempus incepit.
Utrũ celũ empireũ sit corpus.
Quale sit corpus.
Utrũ habeat influentiaz sup alia corpora.

DI. III

Utrũ tãta sit angeli simplicitas q nõ sit compositus ex materia z forma.
Utrũ in angelis sit psonalitas.
Utrũ in eis sit aliquis numerus z q̃s est ille.
Utrũ omnes sint eiusdẽ speciei.
Utrũ oẽs sint saltẽ vnius generis.
De dña angeli z aĩe rõnalis.
Utrũ angelus in pncipio sue creationis fuerit malꝰ vel esse potuerit.
De naturali cognitiõe angelorꝫ vtrũ cognoscãt ꝑ spẽs.
Utrũ inferioribꝰ sint spẽs magis vles
Utrũ cognoscãt pticularia.
Utrũ possint simul plura intelligere.
Utrũ angelꝰ dilectione naturali oĩm dilexerit sup celos z sup oĩa.

DI. IIII

Utrũ angeli in pncipio creatõis sue fuerint beati vel miseri.
Utrum beatitudinẽ vel miseriam suam ꝓsciuerint.
Utrũ ꝓfecti in gratia sint creati.

DI. V

Utrũ angelus peccare oportuerit.
Quid appetendo peccauit.
Utram bonis angel fuerit apposita aliq̃ gra ad cõuersionem.
Utrũ ꝑ illã gratiam beatitudinẽ suaz meruerint.

DI. VI

De quo ordine fuit suppremꝰ angelꝰ qui peccauit. i. lucifer.
Utrũ peccatũ primi ãgeli fuerit alijs angelis occasio peccandi.
De loco angelis post peccatũ debito.
Utrum inter demones sit prelatiõis gradus.
De pugna malorũ angelorꝫ ꝓtra nos

DI. VII

Utrũ boni angeli possint peccare z nõ sint cõfirmati.
Utrũ mali angeli possint bene facere z nõ sint obstinati.
Utrũ demones vigeant acumine scie
Utrꝫ ꝑ demões possit diminatio fieri
Utrꝫ demones possint aliquos veros effectus opari in creatura corpali.
Utrũ eorũ consilio z auxilio vti liceat sine peccato.

DI. VIII

Utrũ angeli habeãt corpora sibi vnita naturaliter.
Utrũ aliq̃ assumãt corpa.
Utrũ corpa assumant.
Quas opatiões i corpib⁹ assumptis exerceant.
De prestigijs.
Quõ corpa hoim intrent vel aĩas.
Quõ deꝰ in formis corpalibꝰ patribꝰ apparuit.

DI. IX

Quid sit hierarchia.
De distinctione hierarchiarũ z ordinum angelorũ.
De ordinatione ordinũ distinctorꝫ
Utrũ oẽs angeli eiusdem ordinis sint equales.
Utrũ oẽs hierarchie sint cõnexe.
Utrũ distinctio ordinum sit a natura vel gratia.
De restauratiõe ruine angelorũ ꝑ homines facta vel fienda.

DI. X

Utrũ oẽs angeli deo assistant.
Utrũ oẽs deo ministrẽt an nõ.
Qui assistunt z qui ministrant.
Utrũ illi qui ministrãt ꝑ ministerium a ꝓtemplatione retardent̃.

DI. XI

Utrũ angeli hoĩbus ad custodiaz deputentur.
Cuius ordinis sit custodire.
Quoꝫ hoim sit custodiri.
Utrũ angeli custodes semp custodiãt homies quibus deputãt̃ vel aliquã do eos derelinquãt.
Utrum angeli de pditiõe hoim tristẽ tur sicut de ipsorꝫ salute letant̃.
Utrũ angeli ꝓficiãt in cognitiõe dei qui est ꝑmiuz essentiale.
Utrũ ꝓficiant in cognitõe aliaꝫ rerꝫ ꝑ superiorꝫ illuminationem.
Utrũ accrescat eis aliqua cognitio ꝑ mutuã locutionẽ.
Utrũ mysteriũ incarnationis ꝑ homines didicerint.
Utrũ int̃ eos sit ponenda ꝓtradictio
Utrꝫ ordinum distinctio maneat post iudicium.

DI. XII

Utrũ oĩuz corpalium sit vna materia
Utrum corpa sint simul creata i speciebus suis distincta.
Quõ accipiẽdi sunt dies de q̃bus dr in ꝓncipio Gen̈. si simul dicta sint.
De numero q̃ttuor creandorꝫ.
Utruz materia prima fuerit iuformis vel ꝓn

DI. XIII

De ope distinctionis ꝑ differentiã ab alijs opibus.
Utrũ lux ꝓprie in spũalibꝰ inueniat.
Utrꝫ lux corpalis sit substantia vel accidens.
De ꝓductione lucis.
Quõ pater ꝑ filiũ dicit opari.

DI. XIIII

Utrũ supra firmamẽtũ sint aque.
Cuius nature sit firmamentũ.
A quo firmamentũ moueat.
De numero celorũ.
De ope tertie diei.

DI. XV

De ꝓductione stellarũ.
Utrũ stelle habeãt aliquẽ effectũ sup corpa inferiora.
Utrũ habeãt aliquẽ effectũ in ea que ꝓcedunt ex libero arbitrio.
Utruz aliqua aĩalia facta sint ex ẽra vel ex aquis vt dr in Gen̈.
Utrꝫ ꝓueniẽter ornatꝰ trium elemẽtorũ ꝝ tria genera aĩaliũ describat
Utrũ deus die sexta vel septima ꝓsumauerit opus suum.
Quõ dicat deus die septima ab oĩi ope quieuisse cũ lassari nõ possit.
De sanctificatiõe diei septime quõ sit intelligenda.
Utrũ in aliqua creatura ĩmago dei ĩueniri possit.

DI. XVI

In q̃bus creaturis inueniat.
Utrũ equaliter sit in oĩbꝰ in q̃bꝰ inuenit̃ vel ꝝ magis z minus.
De dña imaginis z silitudinis

DI. XVII

Utrũ aĩa humana sit de eẽntia diuia.
Utrũ aĩa sit de aliq̃ materia.
Utrũ sit vna aĩa vel intellectꝰ oĩm hominũ quasi q̃dam substãtia sepata i oĩa corpa influens.
Si sũt plures vtrũ sint create i corpore vel extra corpus.
De q̃ natura corpꝰ hois cõpositũ sit.
Utrꝫ paradisus in q̃ adã positꝰ fuit sit locus corpalis vel spũalis.

DI. XVIII

Utrꝫ corpꝰ mlieris ỽ costa viri fcm̃ sit
Quõ differãt res primordiales.
Que opa debẽt dici miracula.
Utrũ aĩa rõnalis sit extraduce.
A. creat̃ imediate vl mediãtibꝰ ãgel.
Utrum aĩa sensibilis vel vegetabilis sit extraduce.

DI. XIX

Utrꝫ aĩa hois sit imortalis z incorruptibilis.
Utrum hõ in statu innocẽtie ꝝ corpus fuerit imortalis.

Utrũ in isto statu fuerit impassibilis.
Utrũ illa immortalitas vel impassibilitas fuerit ei p gram vel p naturã.
Utr illa imortalitas sit eadẽ cũ imortalitate resurgentiũ.

DI. XX

An generatio fuisset i statu innocẽtie
Quis fuisset mod⁹ generatiois vtrũ p coitum vel sine coitu.
U.nati statim oẽz pfectionẽ hũissent.
U.nati mox pfecti i cognitiõe fuissent
Utrũ nati pfecti fuissent in gra.

DI. XXI

Cuius sit tẽptare.
Utrũ ois tẽptatio passiua sit cũ pctõ.
Utr tẽptatio sit appetenda.
Qualis fuit pgressus tẽptatiõis ade
Utr pctũ ade fuerit grauꝰ oibꝰ alijs
Utrũ adã in primo statu potuit peccare venialiter.

DI. XXII

Q fuerit primũ pctũ hois vel genus.
Quid homo peccãdo appetijt.
Quis plꝰ peccauit vtr vir vel mulier
An ignorãtia sit pctũ.
An ignorãtia peccatũ excuset.
U.deus pferre potuit alicui creature vt ñ possit peccare ex nature pditõe

DI. XXIII

Utrũ deus debuerit dimittere hoiem peccare t tẽptari. -tiam vidit.
Utrũ adã in primo statu dñm p essen
Utr scientiã oiuz rez habuerit.
Utrũ falli potuit vel decipi.

DI. XXIIII

Utr libex arbitriũ sit potẽtia vl hꝫ
Si ẽ potẽtia vtr vna vel plures.
Si ẽ vna vtr distincta a rõe t volũtate
Utrũ p libex arbitriũ hõ in primo statu potuerit pctõ resistere.
Quid sit sensualitas.
Utrũ supioz rõ t inferioz sit vna potẽtia vel plures.
Quid sit synderesis.
Quid sit conscientia.
Quid sit motꝰ sensualitatis rõnis inferioris t supioris.
U.motꝰ sensualitatis possit eẽ pctũ.
Utruz dilectio rõnis inferioris possit aliquo mõ eẽ peccatũ mortale.
U.i rõe supioi possit eẽ pctũ veniale
U.vẽiale aliquõ possit mortale fieri.

DI. XXV

In qbus inuenit liberũ arbitriũ.
Utrũ liberũ arbitriũ cogi possit.
Utrũ liberũ arbitriũ ad oia humana opa se extendat.
U.libex arbitriũ augeat vel minuat
De distinctiõe triplicis libertatis sm triplicem statum.

DI. XXVI

Utrũ gra ponat qd creatũ in aia
Utrũ sit substantia vel accidens.
Utrũ sit in cẽntia aie vel in potẽtia si-
Utrũ gra sit xtus -cut in subiecto.
De diuisione gre in opantez t cooperantẽ t pcuientẽ t subsequẽtem.

DI. XXVII

In quo genere sit vtruz vel in genere actus vel habitus.
De illa diffinitione aug. xti ẽ bona qualitas mentis tc.
Utrũ ex actu virtutis vel gre pting at mereri vitã eternã ex cõdigno.
Utrũ aliqs possit sibi mereri gram.

DI. XXVIII

U.hõ sine gra possit aliqꝫ bonũ face
U.hõ gra possit vitare pctũ -re.
U.gra possit mãdata legis implere.
Utr sine gra gratis data possit se hõ ad gratiã pparare.
U.sine gra possit hõ sciaz xpitatis ha- bere.

DI. XXIX

An hõ i statu innocẽtie gra idiguerit.
An hõ in pmo statu gram habuerit.
Utr gra scic fuisset maioꝛ q modo sit si adam pstitasset.
Utrũ actꝰ hũani fuissent efficatiozes ad merendũ q modo sint.
De pena hoiez p primã trãsgressiõe pcuta. s. de ipꝰ eiectiõe de paradiso
Utr defectꝰ quos sentimꝰ sint i nobis qdã pena p pctõ pmi hois inflicta.

DI. XXX

Utr aliqs defectꝰ in nos p originẽ ve niens rõnem culpe hre possit.
Quid sit originale peccatum.
U.alimtũ i xtute hũane nate puertat
Utrũ ex alimẽto semen decidatur.

DI. XXXI

Utrũ p traductionẽ carnis originale peccatũ traducat.
Utrũ in oẽs hoies sit necessariũ origi nale peccatũ trãsire.
Utrũ originale sit i cẽntia aie vel i aliqua eius potẽtia sicut in subiecto.
U.generatiua p alijs viribꝰ sit ifecta

DI. XXXII

U.culpa originalis p baptis. soluat.
Utrũ pena originalis p baptismuz remanere debeat.
Utr originalis pcupia vel fomes i qbusdã sit maioꝛ in qbusdã minoꝛ.
Utrũ infectio originalis sit a deo.
Utrũ diuinã sapiam deceat q anima infecto corpi vniat.
Utrũ anime ex creatiõe sint eqles.

DI. XXXIII

Utrũ ex primis parẽtibus aliqs contrahat maculã originalis.
U.culpa primoꝛ pentũ in filios redundat qtum ad penam.
U.originale peccatũ sit vnũ vl mlta.
Utrũ decedẽtibꝰ cũ originali tm debeatur pena sensibilis.
Utrũ pueri nõ baptisati spualẽ in aia sentiãt penã post mortem.

DI. XXXIIII

An malum sit. Quid malũ sit.
Si bonum est causa mali.
Si malum ẽ in bono sicut in iusto.
Utr p malũ totuz bonum corrũpat.

DI. XXXV

De diuisione mali in culpã t penam.
De differẽtia peccati vel culpe.
Si omne peccatũ in actu psistat.
U.psistat i actu interiori vel exteriori.
U.p peccatũ corrũpãt potẽtie aie.

DI. XXXVI

Utrũ peccatũ possit eẽ causa peccati.
Utr passio possit eẽ peccatum
U.peccatũ possit eẽ pena peccati.
U.p pctõ ois pena infligat hominí.
De dra triplicis bonis sm Aug.

DI. XXXVII

U.pctũ sit suba vel nlꝫ vel res qdã.
Utr oẽ ens quocũq modo sit a deo.
U.bonꝫ deꝰ sit cã simplr. -psistit.
U.sit cã actiõis i q deformitas culpe
U.deꝰ sit cã pene. -na vel ecõuerso
U.malũ p pus dicat sm culpa q de pe

DI. XXXVIII

U.oim rectaz volũtatũ sit tñ vnus fi
Quid sit finis recte volũtatis -nis
Quid sit intẽtio. -bis q sũt ad finẽ
Utr eadẽ sit volũtas q de fine ẽ t de
U.volũtas ex fine recta sit iudicãda.

DI. XXXIX

U.ivolũta. possit eẽ pctũ quersitas l ñ
U i actibꝰ aliaz potẽtiaz possit eẽ pctũ
U.hõ velit bonũ naturaliter t malum.
U.supioꝛ scintilla rõnis possit extingui
U.psicia possit errare. U.psicia errãs

DI. XL

-liget.
U malũ t bonũ sint specifice dre actõis
U.ex volũ. actio idicatiua sit bõa vel
U.actꝰ exterioꝛ aliqd addat de -mala bonitate vel malicia supra bonitatẽ vel maliciã volũtatis.
U.eadẽ actio possit eẽ bona t mala.
U.aliq actio hũana possit eẽ idifferẽs

DI. XLI

ita q nec bona nec mala
Utrũ fides in tentionẽ dirigat.
U.aliqs actꝰ infidel possit eẽ bonus.
U.oẽ pctũ sit inolũtariũ U.oẽ pctũ

DI. XLII

sit in voluntate.
U.volũtas t actꝰ exterioꝛ sit vnũ pctũ.
U.trãseũte actu remãeat pena reatꝰ
De diuisiõe pctĩ in veniale t mortale
De dra venialis t mortalis.
U.mortale differat a veniali. q mortale mereꝛ penã eternã veniale ãt tpalẽ
De distictiõe pctõz penes radices sũ
De distinctione pctõz actu. -pta.
De distinctione capitaliũ vitioz
De distin. spẽz supbie. U.oia pcta

DI. XLIII

sint paria.
An sit pctũ in spiritusãctũ. s. t qd sit
U.sit distinctum ab alijs peccatis.
De spẽbꝰ peccati in spiritusãctũ.
U.istud peccatũ sit remissibile.
U.istõ pctũ pexigat alia pcta Quibꝰ

DIXLIIII

pcuenit i spũs. peccare
U.potẽtia peccãdi sit bona t a deo.
U.ois plato sit a deo. U.i statu nate istituta fuisset plato vl diiiũ sic t nũc.
U.obedictia sit xtꝰ. t si ẽ xtꝰ vtr sit xtꝰ spal vl gnal. -cularibꝰ t tyrãnis
U.xpiam teneant obedire ptãtibꝰ se-
U.psitentes obedictiã teneant platis suis in omnibus obedire.

Sequunt rubrice libri scdi.

Que ad mysteriuz

diuine vnitatis atq; trinitatis lz ex pte cõgnoscendũ ptinere noscunt q̃tuz valuim⁹ diligẽter executi sum⁹. Nunc ad cõsiderationẽ creaturaz transeamus.

DI.I. Q̃ vnũ ẽ pncipiũ rerũ ꝛ nõ pla

Quid sit creare. q̃d facere.

Scõm quã rationem dicunt de deo hmõi ꝟba agere facere.

Quare rõnalis creatura facta sit. i. homo vel angelus.

Quõ dicit hõ fact⁹ ꝓpter repationem angelici casus.

Quare ita homo sit institutus vt vnita sit anima corpi.

DI.II. De angelis qñ facti sunt.

Q̃ nihil factũ est añ celũ ꝛ terram.

Q̃ simul cũ tpe ꝛ cum mũdo cepit spũalis creatura ꝛ corpalis.

Ubi angeli moz creati fuerint.

Q̃ simul creata ẽ visibiliũ materia ꝛ inuisibiliũ natura ꝛ vtraq; informis.

Quõ dixit lucifer ascendã in celum.

DI.III. Quales facti fuerint angeli.

An oẽs angeli fuerint equales i essentia sapientia ꝛ libertate arbitrij.

Que cõmunia ꝛ eq̃lia habuerũt angeli.

An boni vel mali creati sint. ꝛ an aliq̃ mora fuerit inter creationẽ ꝛ lapsum.

De triplici sapiẽtia angelorũ añ casum vel cõfirmationem.

An aliqua habuerũt dei dilectionẽ vel sui ante casum.

DI.IIII. An pfecti ꝛ beati creati sint. an miseri ꝛ impfecti.

DI.V. De cõfirmatione ꝛ cõuersiõe stãtium. ꝛ auersione ꝛ lapsu cadentiũ:

De libero arbitrio breuiter tangit.

An aliquid datum fuerit stantib⁹ quo conuerterentur.

Qua gr̃a indigebãt angeli ꝛ qua nõ.

An lapsis sit imputanda auersio.

Utrũ beatitudinẽ quam acceperunt in cõfirmatione stantes meruerunt p aliquam tunc appositam gr̃am.

DI.VI. Q̃ de maioribus ꝛ minoribus q̃dam ceciderunt inter quos vn⁹ fuit celsioz scz lucifer.

Unde ꝛ quõ deiecti sunt.

Quare nõ ẽ eis concessum habitare i celo vel in terra.

De pl̃ationibus demonũ.

An omnes demones sint i hoc acre caliginoso. vel aliqui in inferno.

De ptãte luciferi.

An demones semel victi a sanctis. vltra accedant ad ip̃os vel ad alios.

DI.VII. Utruz boni angeli peccare vel mali recte viuere possint.

Q̃ cũ vtriq; habeãt liberũ arbitriũ non tñ ad vtrũq; flecti possunt.

Q̃ boni post cõfirmationẽ liberius habẽt liberũ arbitriũ q̃ ante.

An possunt ex natura peccare sicut ante.

Quib⁹ modis angeli mali noscãt ꝟitatem tempalium rerum.

Q̃ magice artes ꝟtute ꝛ sciẽtia diaboli valent que est eis a deo.

Q̃ malis angelis nõ seruit ad meritũ materia visibiliũ rerum.

Q̃ nõ sũt creatoꝛes lz per eos magi ranas ꝛ alia fecerũt sicut nec boni. ꝛ si p eoꝛum mysterium fiunt creature.

Q̃ solus de⁹ sic opat̃ creationez rerũ sicut iustificationẽ mentis.

Q̃ angeli mali multa pñt p nature vigorẽ q̃ non pñt ꝓpter dei ꝓhibitionẽ.

DI.VIII. Utz oẽs angeli corpei sint.

De formis q̃bus apparuit de⁹. ꝛ de illis in q̃bus angeli apparent.

Q̃ de⁹ in specie q̃ de⁹ ẽ nunq̃ apparuit moꝛtalibus.

Quõ dicunt demones intrare in hoies.

DI.IX. De ordinũ distinctione.

Quid apellet̃ ordo. ꝛ q̃ sit ratio cuiuscunq; nominis.

Q̃ noia illa sumpta sunt a donis gr̃e nõ ꝓpter se sed ꝓpter nos eis data.

Utrũ hi ordines ab initio creatiõis distincti fuerint.

Utz oẽs angeli eiusdẽ ordinis sint eq̃les.

Quõ dicat scriptura decimũ ordinẽ cõplẽri debere de hoibus.

Utrũ homines assumant̃ iuxta numerum stantiũ vel lapsoꝛum.

DI.X. An omnes celestes spũs mittãt̃.

An michael gabriel ꝛ raphael sint nomia ordinum vel spirituũ.

DI.XI. Q̃ singule anime habẽt angelũ bonũ ad custodiã. malũ ꝟo ad exercitiũ

Utrum angeli proficiant in merito ꝛ pmio vsq; ad iudicium.

DI.XII. De distinctiõe opez sex diez.

Q̃ alij senserunt oia simul facta in materia ꝛ forma. alij p interualla temporum.

Quomodo per interualla tempoꝛ res coꝛporales condite sint.

Quo sensu tenebre dicant̃ esse aliquid. ꝛ q̃ dicant̃ non esse aliquid.

Quare illa materia confusa sit dicta informis ⁊ vbi ad esse ꝓdijt ⁊ q̄tumcūq; in altum ascenderit.
De quatuor modis diuine operationis.
DI.XIII. De p̄mo distinctionis ope.
De luce facta p̄mo die si spiritualis an corporalis fuerit.
Quibus modis accipit̄ dies.
De naturali ordine cōputationis dier. et de illo q̄ ꝓ mysterio introduct⁹ est.
De intelligētia horū verborū dixit deus.
Ex quo sensu pater & operari in filio vl̄ꝓ filiū vel in spiritusancto.
DI.XIIII. De ope secunde dei. qua factum est firmamentū.
Q̄d celum tunc factū debet intelligi.
De qua materia factum sit.
Quomodo aque possunt esse sup celum. ⁊ quales sint.
De figura firmamenti.
Quare tacuit scriptura de benedictione operis huius diei
De ope tertie diei q̄n aque cōgregate sunt in vnū locū cū m̄ra sint maria ⁊ flumina.
De ope q̄rte diei q̄ facta sunt luminaria.
Quō accipiendum sit illud. sint in signa et tempora.
DI.XV. De ope quinte diei qua facta sunt natatilia et volatilia.
De ope sexte diei qua creata sūt animalia et reptilia terre.
De venenosis et noxijs animalibus.
Utrū minima aialia tunc creata fuerunt.
Quare post omnia factus est homo.
De sententia illorū qui simul oia facta esse contendunt.
Quō intelligenda sit requies dei.
Quō accipiendus sit q̄ dr deus complesse opus suum septima die cū tunc q̄euerit.
Quō oia facta a deo dicant̄ valde bona.
De sanctificatione septime diei.
DI.XVI. De hominis creatione.
Qualis factus sit homo.
De imagine ⁊ similitudine ad quam fact⁹ est homo.
Quare homo dr imago ⁊ ad imaginē. fili⁹ vero nō ad imaginem.
DI.XVII. De creatione anime: an de aliquo facta sit.
De inspiratiōe ⁊ insufflatiōe dei q̄n facta fuerit anima an in corpe vel extra.
In qua etate factus est homo.
Quare hō extra paradisuz creat⁹. in paradisum sit positus.
Quibus modis paradisus accipiat̄.
De ligno vite.
De ligno scientie boni et mali.
DI.XVIII. De formatione mulieris.
Quare de latere viri ⁊ nō de alia parte corporis formata sit.
Quare dormienti viro ⁊ nō vigilanti subtracta sit costa.
Q̄ de costa multiplicata in se sine additam̄to extrinseco facta fuerit.
De causis superioribus ⁊ inferioribus.
De causis que in deo sunt simul ⁊ in creaturis. ⁊ de his q̄ in deo tm̄ sunt.
De aia mulieris que non est ex aia viri. q̄ anime nō sunt extraduce.
DI.XIX. De statu hois añ pctm̄ qualis fuit ꝑm corpus. et q̄lis post pctm̄.
Quō dicit̄ hō factus in animā viuentē.
Corpus hois ante pctm̄ mortale imortale erat. post peccatū mortuum.
Utrū imortalitas quā tūc habuit fuerit ꝺ ꝺditione nature an ex gr̄e beneficio.
Si posset homo viuere sp vtens alijs lignis ⁊ nō de ligno vite deo nō mandāte vt de illo ederet.
De immortalitate corporis.
DI.XX. De modo p̄creationis filiorū si non peccassent p̄mi hoies.
Quare in paradiso nō coierunt.
De modo translatiōis in melius si nō peccassent.
Utrū in p̄fectione state ⁊ vsu mēbrorū p̄crearent̄ filij.
Utrū etiā in sensu puuli nascerent̄.
De duobus bonis altero ꝺ dato altero ꝓmisso.
DI.XXI. De inuidia diaboli qua ad tē ptādum accessit.
De forma in qua venit.
De calliditate serpentis.
Utrum elegerit ꝑpentem vt ꝑ eum temptaret diabolus.
De modo temptationis.
De duplici specie temptationis.
Quare peccatū hominis et non angeli remediabile sit.
Q̄ nō soli viro p̄ceptum fuit datum.
DI.XXII. De origine illius peccati.
De mulieris elatione.
De viri elatione.
Quis magis deliquerit vir aut mulier.
De ignorantia excusabili vel inexcusabili
An voluntas p̄cesserit illud peccatū.
DI.XXIII. Quare de⁹ ꝓmisit hoiem tē ptari quē sciebat casurū.
Qualis fuerit ꝑm animā hō ante peccatū.

Tituli

De triplici scientia hois ante lapsum.
Utrum homo prescius fuerit eorum q̃ sibi futura erant.
DI.XXIIII. De gratia hominis et potẽtia ante casum.
De adiutorio homini in creatione dato .q̃ stare poterat.
De libero arbitrio.
De sensualitate.
De ratione ꝛ ptibus eius.
De simili ordine peccãdi in nobis et in primis parentibus.
Q̃ in nobis est vir ꝛ mulier ꝛ serpens.
De spũali ꝯiugio viri et mulieris in nob.
Qualiter p̃ ista tria in nobis ꝯsummetur. temptatio.
Q̃n mulier manducat sola cibum vetitum
Q̃n etiam vir manducat.
Q̃n sit veniale vel mortale peccatum.
Quib⁹ modis accipitur sensualitas in scriptura.
DI.XXV. Diffinitio liberi arbitrij ꝟm philophos.
Qualiter in deo accipit liberum arbitriũ.
Q̃ angeli ꝛ sancti libez habẽt arbitrium.
Q̃ liberius erat liberũ arbitrium quando peccare nõ potuerunt.
De differentia libertatis liberi arbitrij ꝟm diuersa tempora.
De quatuor statibus liberi arbitrij.
De corruptiõe liberi arbitrij per pctm̃.
De tribus modis libertatis liberi arbitrij a necessitate.a peccato.a miseria.
De libertate que est ex gr̃a et q̃ ex natura.
DI.XVI. De gr̃a opante et coopante.
Quid sit voluntas.
Que sit gr̃a volũtatem bonã preueniẽs.
Q̃ bona volũtas que preuenit gr̃a quedã dei dona p̃uenit.
Q̃ cogitatio boni p̃cedit fidem.
Q̃ intellect⁹ ꝛ cogitationez boni ꝛ delectationem p̃uenit.
An p̃ liberum arbitrium bonũ operat homo sine gratia.
Utrũ vna et eadem gratia sit que dicitur operans ꝛ cooperans.
Quo gratia meret augeri.
De tribus generib⁹ bonorum.
In quibus bonis sit liberũ arbitriuz.
DI.XXVII. De virtute quid sit ꝛ quid actus eius.
De gratia que liberat voluntatem si virt⁹ est vel non.
Quo ex gratia incipiant bona merita.et ꝺ q̃ gratia hoc intelligat.
Q̃ bona voluntas gr̃a p̃cipaliter est.
Qua ratione dicitur fides meriti iustificationem.
De mulieribus ꝟtutum ꝛ de gr̃a que non est ꝟ facit meritum.
Q̃ idẽ est vsus ꝟtutis et liberi arbitrij sed ꝟtutis p̃cipalit.
Quidaz putant ꝟtutes bonos vsus esse liberi arbitrij.i.actus mentis.
DI.XXVIII. De hereſi pelagiana.
Quo pelagiani dictis Augustini vtuntur in testimoniũ sui erroris.
Quo Aug⁹. illa ꝟba determinet in retractationibus.
De hereſi Jouiniani ꝛ monachei quas collidit.Hieronymus.
DI.XXIX. Utrũ homo ante pctm̃ eguerit gr̃a operãte ꝛ cooperante.
Si homo ante lapsum ꝟtutes habuerit.
De electione hominis de paradiso.
Quo intelligenduz sit illud ne sumat de ligno vite ꝛ viuat in eternũ.
De flãmeo gladio añ paradisum posito.
An ante peccatum homo comederet de ligno vite.
DI.XXX. Q̃ p̃ adam pctm̃ et pena transijt in posteros.
Utrũ illud pctm̃ qõ transijt fuerit originale vel actuale.
Quidã putant fuisse actuale.
Quo assignant illud intrasse in mundum.
Q̃ originale peccatũ vere fuit quod trãsit in posteros.
Quid sit originale peccatũ.
Q̃ originale pctm̃ est culpa.
Q̃ originale peccatm dicit fomes peccati id est ꝯcupiscentia.
Quid nomie cõcupiscentie intelligit que fomes est peccati.
Q̃ per adã originale pctm̃ intrauit in oẽs. id est ꝯcupiscentia.
An sit originale peccatũ in quo omnes peccauerunt.
Ex quo sensu dictũ est p̃ inobedientiã vnius multi sunt ꝯstituti peccatores.
Q̃ originale pctm̃ in adã fuit ꝛ in nobis est
Quo oẽs dicunt in adaz fuisse.q̃ peccauit ꝛ ex eo descendisse.
Q̃ nihil extrinsecuz ꝯuertat in humanam substantiam q̃ est ex adam.
DI.XXXI. Quo originale peccatũ a patribus transeat in filios.an ꝟm animã.an ꝟm carnem.
Q̃ p̃ carnẽ introducit pctm̃ et quo ostẽdit Carnis corruptionis causam oñdit ex q̃

peccatum sit in anima.
Quare dicit peccatum esse in carne.
Utrū causa originalis peccati q̄ est in carne sit culpa vel pena.
Quare dicit originale peccatū.
DI.XXXII. Quo originale peccatū, dimittitur in baptismo.
Utrū fœditas quā ex libidine trahit in baptismo diluatur.
Utrū illius ꝓcupiscētie deus sit auctor.
Quare ille peccatū imputet anime.
Utrū illud peccatū sit necessariū vel volūtarium.
Quare deus iungit animaz corpori sciens eam inde maculari.
An anima sit talis qualis a deo creatur.
An anime ex creatione sint in donis naturalibus equales.
DI.XXXIII. An peccata omniuz ꝓcedentium patruz paruuli originaliter trahant vt peccatū ade.
Quo in illo ꝑmo vno peccato plura reperiuntur.
An peccatū ade sit grauius ceteris.
An illud pctm̄ sit p̄mis pentib⁹ dimissum.
Quo peccata parentū visitentur in filios. et nō visitent.
DI.XXXIIII. De peccato actuali.
Que fuerit origo et causa p̄ma peccati.
Que fuit secundaria causa maloz.
Q̄ non nisi in bona re sit malum.
Q̄ in his fallit dialetico⁹ regula de ꝑfys.
DI.XXXV. Quid sit peccatū.
Utrū malus actus inc̄tuz pctm̄ est sit corruptio vel priuatio boni.
Quo peccatum possit corrumpere bonum cum nihil sit.
Qualiter se homo elongat a deo.
An pena sit priuatio boni.
DI.XXXVI. Q̄ q̄dā simul sunt peccata ⁊ pena peccati. quedā pctā ⁊ causa peccati. Alia no pctā ⁊ causa ⁊ pena peccati.
An pctm̄ sit causa peccati inc̄tū pctm̄ est.
Q̄ nō omne peccatū est pena peccati.
Utrū pctā aliq̄ essentialiter sint pene pcti.
Q̄ cū peccatū sit pena peccati. pctm̄ est ab hoie. pena a deo.
De q̄busdā q̄ indubitant sunt pctā ⁊ pene et inc̄tū eas patimur pctā non sunt.
DI.XXXVII. Q̄ aliqui putant malos actus nullo modo esse a deo.
Ex q̄ sensu dictū sit de⁹ nō est mali auctor.
DI.XXXVIII. De volūtate et ei⁹ fine.
Quid sit bonus finis. s. charitas.
Q̄ omnes bone volūtates vnum finem habent. ⁊ tñ quedā diuersos fines sortiunt.
De dña voluntatis ⁊ intentōis ⁊ finis.
DI.XXXIX. Quare voluntas dr peccatum cū sit de naturalib⁹ quoz̄ nullum aliud peccatū est.
Quare actus voluntatis sit peccatum. si actus alia⁹ potentiarū nō sunt peccata.
Ex quo sensu dicit naturaliter omnis homo velle bonum.
DI.XL. An ex fine omnes actus pensari debeant.
Ex quo affectu vel fine omnes sint boni vl mali.
DI.XLI. An omnis intentio ⁊ actio infidelium sit mala.
Quibus modis dicat bonum.
Quo intelligit illud peccatum adeo est voluntarium.
Et illud. nusq̄ nisi in volūtate pctm̄ est.
Et item. nō nisi in voluntate peccat.
Q̄ mala voluntas est voluntariū pctm̄.
DI.XLII. An volūtas et actio mala in eodem et circa idem sint vnuz peccatum vel plura.
Si peccatuz ab aliquo cōmissum in eo sit. vsq̄ quo peniteat.
Quibus modis accipiat reatus.
De modis peccatoz̄.
Quo differant delictum et peccatū.
De septem principalibus vitijs.
De superbia.
Quo superbia dicat radix omniū malorū et cupiditas. cū supbia non sit cupiditas
DI.XLIII. De peccato in spūmsanctū.
DI.XLIIII. De potentia peccādi. an sit homini vel diabolo a deo.
An aliq̄n resistendū sit potestati.

Incipit liber secundus de rerū creatione ⁊ formatioe corpaliū ⁊ spualiū. ⁊ alijs pluribus eis pertinentibus.

Unum esse rerum principiuz ostẽdit non plura, vt quidam putauerunt. a

DI. I

CReatiõnem rerũ insinuãs scriptura deũ esse creatorẽ initiumq; temporis atq; omnium visibilium vel inuisibiliuz creaturarum in p̃mordio sui ostẽdit dicens In p̃ncipio creauit deus celũ ⁊ terrã. Ibis etem̃ ꝓbis Moyses spiritu dei afflat⁹ in vno p̃ncipio a deo creatore mũdũ factũ refert: elidens errorẽ quorundaz: plura sine p̃ncipio fuisse principia opinantiũ. Plato nãq; tria initia estimauit. deũ .s. exemplar et materiaz. ⁊ ipam increatã sine principio ⁊ deum q̃si artificẽ non creatorez. Creator em̃ est qui de nihilo aliquid facit. Et creare proprie est de nihilo aliq̃d facere. Facere vero nõ modo de nihilo aliquid operari. sed etiã de materia. Vñ et homo ⁊ angelus dicit aliqua facere ⁊ nõ creare. vocat q; factor siue artifex. ⁊ nõ creator. Hoc em̃ nomen soli deo ꝓprie cõgruit. qui ⁊ de nihilo quedã ⁊ de aliquo aliqua facit. Ipe ẽ ergo creator ⁊ opifex et factor. sed creationis nomen sibi ꝓprie retinuit. alia ꝓo etiã creaturis cõmunicauit. In scriptura tamẽ sepe creator accipit tãq; factor. ⁊ creare tãq; facere: sine distinctione significationis.

Plato dixit tria p̃ncipia esse.

Ex qua rõne ꝓprie dr creator. ⁊ q̃d sit creare. et q̃d facere.

Q; hec verba scilicz agere et facere ⁊ huiusmodi non dicuntur de deo ſm eam rationez qua dicuntur de creaturis. b

Verũtamen sciendum est. hec ꝓba scz creare et facere ⁊ agere ⁊ alia hmõi de deo nõ posse dici ſm eam rationẽ qua dicunt de creaturis. Quipe cũ dicimus eũ aliq̃d facere: non aliquem i opando motum illi ineſſe intelligimus. vt aliquã in laborando passionez. sicut nobis solet accidere. sed eius sempiterne voluntatis nouũ aliquẽ significamus effectum. id ẽ eterna eius voluntate aliquid nouiter existere. Cum g̃ aliquid dicitur facere tale est ac si dicat iuxta eius voluntatem vel ꝑ ei⁹ voluntatem aliquid nouiter contingere vt esse. vt in ipso nihil noui contingat. sed nouum aliquid sicut in eius eterna voluntate fuerat fiat sine aliqua motione vel sui mutatione. Nos vero operando mutari dicimus. quia mouemur. Nõ enim sine motu aliquid facimus. deus ergo aliquid agere vel facere dicit. quia causa est rerum nouiter existentiũ. dum eius voluntate res noue esse incipiunt que ante non erant: absq; ipsius agitatione. vt actus proprie dici nõ queat. cum videlicet actus omnis in motu consistat. in deo autez motus nullus ẽ. Sicut ergo ex caloze solis aliqua fieri contingit. nulla tamẽ in ipso vel in eius caloze facta motione vt mutatione. Ita ex dei voluntate noua habent esse sine mutatiõe auctoris qui est vnum ⁊ solum et omniũ p̃ncipium. Aristoteles ꝓo duo posuit p̃ncipia scz materiam ⁊ speciem. ⁊ tertium operatorium dictum: mundum quoq; semp esse et fuisse.

Ex quo sensu dr deus aliquid facere.

Per similes ostendit.

Strabo Aristoteles.

Quod catholicum est docet. c

Horũ ergo ⁊ similium errorem spũs sanctus euacuans veritatisq; disciplinam tradẽs. deuz in principio temporũ mundũ creasse. ⁊ ante tempa eternaliter extitisse significat. ipsius eternitatẽ et omnipotentiã cõmendans. Cui voluisse facere est. q; vt prediximus ex eius voluntate et bonitate res noue existunt. Credamus ergo rerum creatarum celestiũ terrestrium. visibilium vel inuisibilium causam non esse: nisi bonitatez creatoris. q̃ est de⁹ verus vnus. Cuius tanta est bonitas. vt summe bonus beatitudinis sue qua eternaliter beatus est: alios velit esse ꝓticipes q̃m videt ⁊ cõmunicari posse et minui omnino nõ posse. Illõ ergo bonũ qõ ipse erat ⁊ quo beatus erat: sola bonitate nõ necessitate alijs cõmunicari voluit. quia summe boni erat prodesse velle. ⁊ omipotentissimi nocere non posse.

Quare rationalis creatura facta sit. d

Et quia non valet eius beatitudinis ꝓticeps existere aliquis nisi ꝑ intelligentiã. que quãto magis itelligitur tanto plenius habet: Fecit de⁹ rationalem creaturam que summum bonum in

telligeret. ⁊ intelligendo amaret. ⁊ amãdo possideret. ac possidendo frueret. Eam⁹ hoc modo distinxit. vt pars in sui puritate pmaneret nec corpori vniret. s. angeli. ps corpi iungeret. s. anime. Distincta ẽ ita⁹ rõnalis creatura in incorpoream ⁊ corpoream. ⁊ incorporea quidẽ angelus. corporea vero homo vocat ex anima rationali ⁊ carne subsistens. Conditio ergo rõnalis creature primã causam habuit dei bonitatem

Dio distinct sit rõnalis creatura.

Quare creatus sit homo vel angelus. e

Ideoq; si querat

quare creatus sit hõ vel angelus? Breui sermone responderi potest propter bonitatem eius. Vnde Aug⁹. in li. de doctrina xpiana Quia bon⁹ est deus summus. ⁊ inq̃tũ sumus: boni sumus.

Ad quid creata sit rationalis creatura. f

Et si q̃ritur ad q̃d

creata sit rõnalis creatura? Respondet ad laudandũ deum. ad seruiendũ ei. ad fruendum eo. in quib⁹ pficit ipsa: nõ deus. Be⁹ em̃ pfectus ⁊ summa bonitate plenus. nec augeri põt nec minui. Q̃ ergo rõnalis creatura facta est a dõo. referendũ est ad creatoris bonitatẽ et ad creature vtilitatem.

Breuissima responsio cum querit quare vel ad quid facta sit rationalis creatura. g

Luz ergo queritur

quare vel ad quid facta sit rationalis creatura? Breuissime responderi potest propter dei bonitatem ⁊ suam vtilitatem. Vtile nẽpe ipsi est seruire deo et frui eo. Factus ergo angelus siue homo propter deuz dicitur esse. ñ quia creator deus ⁊ summe beatus alterutrius indiguerit officio qui bonorum nostrorum nõ eget. sed vt seruiret ei ac frueretur eo. cui seruire regnare est. In hoc ergo pficit seruiens: non ille cui seruit.

Sicut factus est homo vt seruiret deo. sic mundus vt seruiret homini. h

Et sicut fact⁹ est ho

mo propter deum. i. vt ei seruiret. ita mund⁹ factus est propter hominẽ. scz vt ei seruiret. Positus est ergo homo in medio vt et ei fuiretur: ⁊ ipe seruiret. vt acciperet vtriq; ⁊ reflueret totũ ad bonũ hominis. ⁊ qõ accepit obsequiũ ⁊ qõ impedit Ita em̃ voluit deus sibi ab homine fuiri. vt ea seruitute non de⁹ sed homo seruiẽs iuuaretur. et voluit vt mũdus seruiret homini. ⁊ exinde similiter iuuaret homo. Totũ ergo bonuz hominis erat et qõ factum est propter ipsuz et propter quod factus est ipse. Omnia em̃ (vt ait apostolus) nostra sunt. s. superiora ⁊ equalia et inferiora. Superiora quidẽ nostra sunt ad pfruendum vt deus trinitas. Equalia ad conuiuendum. s. angeli. Qui ⁊ si nob modo supiores sint. in futuro erũt equales: qui ⁊ modo nostri sunt. q; ad vsũ nobis sunt. Sicut res dominoq; dicunt cẽ famulorum non dominio. sed quia sunt ad vsum eorum. Ipsiq; angeli in quibusdam scripture locis nobis seruire dicunt. dum propter nos in ministeriũ mittuntur.

Augusti. Quõ cia nostra sunt.

Quõ dicit aliquando in scriptura homo factus est propter reparatõnem angelici casus. i

De homine quoq;

in scriptura interdũ repitur q; factus sit propter repationem angelice ruine. Quod nõ ita est intelligendum quasi nõ fuisz hõ factus si nõ peccasset angelus. sed quia inter alias causas. s. pcipuas. hec etiã nonnulla causa extitit Nostra ergo sunt superiora ⁊ equalia. nra etiã sunt inferiora. q; ad fruiẽdum nobis facta.

Quare ita sit homo institutus vt anima sit vnita corpori. k

Bolet etiam queri

cũ maioris dignitatis esse videt aia si absq; corpe pmansisset. cur vnita sit corpori? Ad qõ primo dici põt q; de⁹ voluit. et voluntatis eius causa querẽda nõ est. Scõdo aũt põt dici q; ideo deus voluit eã corpori vniri. vt in hũana oñderet ꝓditione nouũ exemplũ beate vnionis que est inter deuz et spiritum in qua diligit ex toto corde. et videt facie ad faciẽ. Putaret em̃ creatura se nõ posse vniri creatori suo tanta ppinq̃tate. vt eũ tota mente diligeret et cognosceret. nisi videret spũm q̃ est excellentissima

Prima causa

Scda causa.

creatura tam infime.i.carni.que de terra ẽ intanta delectatione vniri.vt nõ valeat artari ab hoc vt velit eam relinquere. sicut ostendit apostolus dicens. Nolum⁹ corpore expoliari sed supuestiri.p quod ostenditur spm̃ creatum spiritui increato ineffabili amore vniri. ¶ Pro exemplo ergo future societatis que inter deum ⁊ spm̃ rõnalẽ in glorificatione eiusdẽ pficienda erat.animam corporeis indumẽtis ⁊ terrenis mãsionib⁹ copulauit.luteamq; materiã facit ad vite sensum vegetare. vt sciret homo qz si potuit deus tam disparẽ naturã corpis et anime in federationẽ vnã ⁊ in amicitiã tantam coniungere.nequaq; ei impossibile futurũ rationalis creature humilitatẽ.lz longe inferiorẽ. ad sue glorie pticipatiõez sublimare.Quia ergo p exemplo rõnalis spiritus i pte vsq; ad consortiũ terreni corporis humiliatus est.ne forte in hoc nimis ꝺ̃ pressus videreẽ.addidit dei prouidẽtia vt postmodũ cũ eodẽ corpe glorificato ad cõsortium illoz qui in sua pmanserũt puritate sublimareẽ.vt quod minus ex dispensatione creatoris sui acceperat ꝺditus. postmodũ p gr̃am eiusdem acciperet glorificatus.Sic ergo ꝺditor deus rationalis spiritus varia sorte p arbitrio voluntatis sue disponens.illis quos in sua puritate reliq̃rat sursum in celo mansionẽ. illis vero q̃s corpibus terrenis solicitauerat. deorsũ in terra habitationẽ cõstituit.vtrisq; regulaz imponẽs obedientie.quatenus ⁊ illi ab eo vbi erãt nõ caderent.⁊ isti ab eo vbi erant ad id vbi nõ erant ascenderẽt .Fecit itaq; deus hominez ex duplici substantia corp⁹ de terra cõponens. aiam vero de nihilo faciens. Ideo etiam vnite sunt anime corporibus.vt in eis deo famulãtes maiorẽ mereantur coronam.

¶ Post sacramentum trinitatis de creatura tripartita agenduz est.et prius de digniori.i.angelica.

Ex premissis appa

ret rõnalem creaturã in angelicã et humanam fuisse distinctam.quarum altera ẽ tota spũalis. id est angelica. Altera ex parte spũalis ⁊ ex pte corporalis.i.humana.Cũ itaq; de his tractandum sit .s.de spirituali et corpali creatura.de rõnali ⁊ de nõ ratõnali. ¶ Primo de rationali ⁊ spirituali.i.de angelis agendũ videẽ. vt a contuitu creatoris ad cognitionẽ creature dignioris ratio nostra intendat.deinde ad considerationem corporee tam illius que est rõnalis q̃ illius que nõ est rõnalis descendat vt trinitatis increate sacramentuz triptite creature eiq; concretorum atq; cõtingentium sequatur documentum.

¶ Hic incipit secũdus liber sentẽtiarum. In quo postq̃ magister egit de rebus fruibilibus.id est diuinis psonis. agit de rebus vtilib⁹ scz creaturis. Et duo facit. Nã primo agit de creatione vniuersi in generali.Scõdo de ptibus eius in speciali Primũ facit in prima distinctione Scõm incipit facere in principio secunde distinctionis ibi .De angelica itaq; creatura. In prima ergo distinctione tria facit Nam primo agit de exitu creaturarum a suo principio.Secũdo de ordine earum ad finem.Tertio incidentaliter determinat quare anime humão corpori sunt vnite.Primum vsq; ibi.Credamus ergo Secũdum vsq; ibi.Solet etiam queri. Tertium vsq; ad finem distinctionis. Et tm̃ in generali. In speciali sententia magistri stat in tribus ꝓpositionibus quaruz prima est hec. Deus in principio tẽporis creauit celum et terrã preter sui mutationem. Hec ꝓpositõ insinuat deum esse principium creatiuum tam visibilium q̃ inuisibilium creaturarum. Et probat eã magister per illud Ben̄. In principio creauit deus celũ et terrã. Ex quo infert sanctũ Moysen Platonis et Aristoteles interimisse errores Nam Plato tria pncipia posuit fuisse ab eterno ⁊ increata. seu sine pncipio.s.deum exemplar ⁊ materiam primam. ⁊ p consequens non posuit deum esse creatorem mundi.sed opificem seu factorem.quod patet ex hoc q̃ nõ ꝑduxisset mundum ex nihilo. Unde creare est aliquid ex nihilo facere.facere autem est aliquid ex preiacenti materia producere. Unde aliquis creationem mundi credat in deo temporalem ponere mutationem. Ideo dicit q̃ verba tẽporalia de deo dicta cuiusmodi sunt creare facere et agere ⁊ gubernare nullaz significant seu ponunt in deo nouitatem sen mutationem.sed solum nouum effectũ cõnotant circa creaturam.quare etiaz opatio dei nõ ꝓprie debet dici act⁹ eo q̃ agens p eam nõ agitatur seu mouetur. imo sicut ex caloze solis aliqua noua fiũt nulla facta mutatione in ipso caloze. ita ex dei voluntate creature eẽ incipiunt sine ipsius dei imutatiõe. Et subdit Aristotelem etiam posuisse plura principia scz materiaz formam ⁊ principium efficiens.⁊ tm̃ posuit mundum fuisse ab eterno. Hos oẽs errores dicit magister p predictã autoritatem Geneſis fore elisos. Secunda ꝓpositio est hec. Deus non p sui sed pro ipsaruz vtilitate fecit specialiter rationales creaturas ad pticipandũ sue diuinitatis furitionem. Hanc probans dicit q̃ causa creationis rerum est sola bonitas creatoris cõmunicare potens ⁊ volens et minimi nõ potens. Tertia ꝓpositio est hec. Deus humanã animam corpi vniri voluit. nõ solum vt p talem vnionẽ beatificam fruitionẽ sibi possibilem crederet.sz etiaz vt glorificationẽ sibi acquireret p anime in corpore exercitationẽ. Hanc ꝓpositionẽ ꝓbat p hoc q̃ assignat triplicem rationez quare anima rationalis corpori vnitur. Prima est.qz sic deo placuit fieri. Secũda est.quia hoc fieri conuenit in signum future beatitudinis. vnio aũt spũs cum carne repzesentat et oẽdit esse possibilem quandã vnionem scz deũ vniri cũ anima humana. Tertia ratio quia anima corpi mortali vnita potest ꝑficere ad maius meritũ q̃ si separata

transisset. His premissis concludit magister q circa triplex genus nature in isto secundo libro sua intentio versat. s. circa creaturam spūalem corpi nō vnitā cuiusmodi est angelica. 7 circa spūalem corpi vnitaz cuiusmodi est anima rōnalis. 7 circa corpoream naturam tm. Et hec est sententia in speciali.

Que considerāda sunt de angelica natura. a

II D E angelica ita q̄ natura hec prima considerāda sunt qñ creata fuerit 7 vbi 7 qualis facta sit dum primū ꝓderetur. Deinde qualis effecta auersione quorundā et conuersione quorundā. De excellentia q̄ et cordinib⁹ et donoz differentia 7 de officijs ac nominibus alijsq̄ pluribus aliqua dicenda sunt.

Quādo facti sunt angeli prius dicit in quo videnť sibi obuiare autoritates. b

Quedam autorita tes videnť innuere q ante oīem craturaz creati sunt angeli. Unde illud. ℙrimo omniū creata est sapientia. qđ intelligiť de angelica natura que in scriptura sepe vita. sapientia 7 lux dicit. Nā sapientia illa q̄ deꝰ est creata nō est. Filiꝰ em̄ sapiētia patris ē genita. nō facta nec creata. et tota trinitas vna sapientia est. que nō facta nec creata ē nec genita vel ꝓcedens. De angelica ergo vita illud accipiendū est de qua diť scriptura. qñ facta est. s. p̄mo oim. Sed rursum alia scriptura dicit In p̄ncipio creauit deꝰ celum 7 terrā. Et in ꝓpheta Initio tu dñe terrā fundasti. 7 opa manuū tuarū sunt celi: et videť cōtrarietas quedā oriri ex assertionibus istis. Nam si p̄mo omniuz creata est sapientia. oīa post ipsaz facta videnť et ita post ipam facta videnť celum 7 terra et ipsa facta ante celū 7 terrā. Itē si in principio creauit deꝰ celū et terrā. nihil factum est ante celū et terrā. nec ipa sapia facta est añ celū 7 terrā. Cū g̊ hec ꝓtraria videanť. nec in diuina scriptura phas sit sentire aliquid esse cōtrarietatis. requiramus intelligentiam veritatis.

Quid tenendū sit docet premissas autoritates determinādo. c

Videť itaq̄ hoc

esse tenendū q̄ simul creata est. spūalis creatura. i. angelica. 7 corpalis. Sin qđ ꝑt accipi illō Salomonis. Qui viuit in eternū creauit oia simul. i. spūalem et corporalem naturā. et ita non prius tpe creati sunt angeli q̄ illa corpal' materia quatuor elemētorum. et tm primo oim creata est sapientia quia et si non tpe precedit tm dignitate. Q̄ autē simul creata fuerit corporalis spiritualisq̄ creatura Aug⁹. sup Gen. apte ostēdit dicens: per celū et terrā spūalem corporalemq̄ naturā intelligi. 7 hec creata sunt in principio. s. tempis. vel in p̄ncipio quia primo facta sunt.

Q̄ simul creata fuerit corporalis 7 spiritualis creatura autoritate firmat.

Q̄ nihil factum est ante celū et terram nec etiam tempus. cum tempore em̄ creata sunt sed nō ex tempore. d

Antea enī nihil factum est. nec etiā temp⁹ factū est ante spiritualē. s. angelicā naturā. 7 añ corpalem scz materiā illā quatuor elementoz confusam Illa em̄ cum tempe creata sunt. nec ex tempore. nec in tempe. Sicut nec temp⁹ in tpe creatū est. qz non fuit tps anteq̄ esset celuz et terra. Unō Aug⁹. in lib. de trinitate dicit. Q̄ deus fuit dñs anteq̄ tempus esset 7 non in tempe cepit esse deus. qz fuit dñs tēporis qñ cepit esse tempus. nec vtiq̄ tempus cepit esse in tempe. qz nō erat tempus anteq̄ inciperet tempus. Augusti.

Q̄ simul cum tempore et cum mundo cepit corporalis et spiritualis creatura. e

Simul ergo cuz tē pore facta est corpalis 7 spūalis creatura 7 simul cū mūdo. nec fuit ante angelica creatura q̄ mund⁹. qz vt ait Aug⁹. Nulla creatura creata est ante secula. sed a seculis cuz quib⁹ cepit. Hieronimus tm sup epl'am ad Titum aliud videť sentire dicens Sex milia necdum nostri tempis implenť annoz. et quātas prius eternitates. quāta tempa quātas seculoz originis fuisse arbitrādū est. in quib⁹ angeli throni dominatōes ceteriq̄ ordines fuierunt deo absq̄ temporum vicib⁹ arq̄ mensuris 7 deo iubēte substiterunt. His verbis quidam adherentes dixerunt cum mundo cepisse tempus seculare. sed ante mūdum extitisset tēpus eternū

Hiero. cōtra dicere videť quasi angeli fuerunt ante tempus.

ſine mutabilitate. et in eo immutabiliter et intemporaliter aſtruunt angelos ꝺo iubẽte ſubſtitiſſe eiq; ſeruiſſe. Nos autẽ quod prius dictum eſt ꝓ captu intelligentie nr̃e magis approbamus. ſalua tñ reuerentia ſeretor̃ in quibus nihil temere aſſerendum eſt ⁊ illud Hieronymũ dixiſſe non ita ſentiendo ſed aliorum opinionem referendo arbitramur.

Vbi angeli mox creati fuerunt in empireo ſcz qꝺ ſtatim factũ repletum eſt angelis. f

Jam eſt oſtenſum

quando creata fuerit ãgelica natura. Nũc autẽ attendendũ eſt vbi facta fuerit? Teſtimonijs quarundã autoritatũ euidenť mõſtrať angelos ante caſum fuiſſe in celo ⁊ in de corruiſſe quoſdam ꝓpter ſupbiam. alios vero qui nõ peccauerunt illic perſtitiſſe Vnde ꝺn̄s in euangelio ait Videbã ſathanam tanq; fulgur de celo cadentẽ. nec appellatur boc celum firmamentũ qꝺ ſecunda die factum eſt. ſꝫ celum ſplendidum qꝺ ꝺr empireuꝫ. i. igneum a ſplendore non a calore. quod ſtatim factum angelis eſt repletuꝫ quod eſt ſupra firmamentũ. et illud empireum quidam expoſitorum ſacre ſcripture nomine celi intelligi volunt vbi ſcriptura dicit. In p̃ncipio creauit deus celũ et terraꝫ. Celũ inquit Strabus non viſibile firmamentũ hic appellat. ſꝫ empireum. i. igneum vel intellectuale. quod nõ ab ardore ſed a ſplendore dicitur. quod ſtatim factuꝫ repletũ eſt angel̃. Vñ Job. Vbi eras cũ me laudabant aſtra matutina ⁊c̃. Beꝺ quoq; Beda ita ait. Hoc ſuꝑius celuꝫ qꝺ a volubilitate mundi ſecretuꝫ eſt mox vt creatum eſt ſanctis angelis impletum eſt. quos in principio cum celo et terra ꝑditos teſtať ꝺn̄s ꝺicens. Vbi eras cũ me laudabant aſtra matutina. ⁊ iubilarent om̃es filij dei. Aſtra matutina et filios dei eoſdem angelos dei vocat. Celum em̃ in quo poſita ſunt luminaria. non in p̃ncipio ſꝫ ſecũda die factum eſt. Ex his liquet q; in empireo om̃es angeli fuerunt ante quorundaꝫ ruinam. ſimulq; creati ſunt angeli cũ celo empireo. et cum informi materia omnium corporalium.

Strabus.

Job
Beda

Q; ſimul creata eſt viſibiliũ rerum materia et inuiſibiliũ natura ⁊ vtraq; informis ſm aliquid ⁊ formata ſm aliquid. g

Simul ergo viſibilium rerum materia ⁊ inuiſibilium natura condita eſt. et vtraq; informis fuit ſm aliquid: ⁊ formata ſm aliquid Sicut em̃ corporaliũ materia confuſa ⁊ ꝑmixta que ſm grecos dicta eſt chaos: in illo exordio conditionis primarie ⁊ formã confuſionis habuit. ⁊ nõ habuit formã diſtinctionis et diſcretionis. donec poſtea formaret̃. atq; diſtinctas reciperet ſpecies. ita ſpũalis et angelica natura in ſua conditione ſm nature habitum formata fuit. ⁊ tamẽ illam quam poſtea per amorem ⁊ conuerſionem a creatore ſuo acceptura erat formam non habuit. ſed erat informis ſine illa. Vnde Aug̃l. multipliciť exponens premiſſa verba Geneſis. per celũ dicit intelligi informem naturam vite ſpiritualis ſicut in ſe poteſt exiſtere non conuerſa ad creatorez in quo formatur. per terram corporalem materiaꝫ ſine omni qualitate q̃ aparet in materia formata.

Augũſti.

Quõ dicat lucifer ſm Eſaiã. Aſcẽdam in celum et ero ſimilis altiſſimo. cum eſſet in celo. h

Hic queri ſolet ſi in

celo empireo fuerunt angeli q; ſtatim facti ſunt. quomodo vt legiť in Eſaia dicit lucifer. Aſcendam in celum et exaltabo ſoliuꝫ meum. ⁊ ero ſimilis altiſſimo? Sz ibi celuꝫ vocat dei celſitudinem. cui parificari volebat. et eſt tale. Aſcendam in celũ. i. ad qualitatem dei.

¶ Hic incipit ſecũda diſtinctio huius ſecundi libri. In qua magiſter poſtq; egit de creatione vniuerſi in communi. Incipit agere de partibus eius in ſpeciali. Et primo de creatura ſpũali corpori non vnita. ſ. angelo Vnde in preſenti tria circa hoc facit Nam primo dat de ordine in preſenti materia procedendi. inſinuans angelos eſſe creatos. Secundo tractat de loco creationis eorum aſſerens eos in celo empireo eſſe creatos ⁊ collocatos. Tertio agit de qualitate eor̃. affirmans eos informes productos. Primum iſtorum facit a principio diſtinctionis vſq; ibi. Jam oſtenſum eſt. Secundum ab inde vſq; ibi. Simul ergo viſibilium. Tertiuꝫ ab inde vſq; ad finem diſtinctionis. Et tantũ in generali. In ſpeciali ſententia magiſtri ſtat in tribus ꝓpoſitionib⁹ quarum prima eſt hec. Angelica natura non tempore ſed dignitate nature ante om̃ia corporalia eſt producta Quautẽ angeli ſunt primo producti. patet ex illo

Ecci.j. Omniū primo creata est sapientia.id est.angelica natura.quia illud non potest intelligi de sapiē tia eterna vt i creata.cuiusmodi est filius in diuinis vt deducit in lra Huius oppositum magister arguit per illud Gen.j. In principio creauit deus celum et terram. Per hanc ⁊ similes autoritates videt proba re q celum et terra sunt prius creata q̄ angelica natura. Hanc ꝓtroūersiam magister soluit dicēs q angelica natura et oīa corporalia simul sunt creata.qđ ꝓbat per illud Ecci.xviij. Qui vuit in eternū creauit oīa simul. Et idem cōfirmat autoritate beati Augustini.que habetur in textu. Et postea inducit alias autoritates quibus probat angelicam naturam celum empireū tempus et materiam quattuor elemē torum confusam simul fore creata tempore.⁊ vnum alterum temps duratione non precessisse. Licet angelica natura prius bene dicat creata dignitate nature. Scđa ꝓpositio est hec. Q̄ tam visibilis .id est.corpalis q̄ inuisibilis.id est.spūalis creatura fuit quodāmodo informis producta. Quod patet.qa visibilium materia et inuisibiliū natura fuerūt simul condita.⁊ vtraq; informis.sed tñ aliter ⁊ aliter. Nā corporalium rerū materia dicitur informis creata. ideo quia habuit formam confusionis prius q̄ fuisset formata et distincta p̄ species.vt infra distinctiōe duodecima clarius patebit Spūalis ideo dicit informis ꝓducta.quia licet fuerit formata in sua conditiō ne ſm habitum nature.fuit tñ informis ſm habitū gratie.per quem habuit perfici ⁊ informari Postea magister querit Si omnes angeli fuerunt in celo creati vt predictum est. quod ⁊ quale fuit tunc celum in quod lucifer ascendere volens peccauit. dicendo illud Esa.xiiij. Ascendam in celum.et similis ero altissimo qđ soluens magister dicit.q per celum nō debet intelligi quodcūq; corpale sed diuina celsitudo. vt sensus autoritatis sit. Ascendā in ceiū.i.ad equalitatē dei. Et tñ in speciali.

Quales facti fuerint angeli.et q quattuor eis attributa sunt in ipo initio sue conditionis. a

Hic considerandū

est. vtrū in sua substantia spirituali ⁊ sapientia rationali et libertate arbitrij que omnib⁹ inerant oēs equales fuerint. vt sit p̄ma considerario de substantia. secunda ð forma.tertia ð potestate. Persona quippe substantia est.sapientia forma. arbitriū potestas.et ad substantiam quidem pertinet nature subtilitas. Ad formam vero intelligentie perspicacitas. et ad potestatē rationalis voluntatis abilitas. Ille ergo essentie rationales que persone erant. et spirit⁹ erant.naturaq; simplices ⁊ vita imortales differentem essentie tenuitatem :⁊ differentem sapientie pspicacitatem.atq; differentem arbitrij libertatez et abilitatē recte habuisse intelligunt. Sic in corpibus nōnulla differentia est ſm essentiaz ac formam et pondus. Quedā em̄ alijs meliorem ac dignioꝛē essentiam ⁊ formā habēt.⁊ alia alijs leuiora atq; agiliora sunt. Ad hunc ğ modum credendum est illas spūales naturas ꝓueniētes sue puritati ⁊ excellētie.et in essentia ⁊ in forma ⁊ in facultate differētias accepisse in exordio sue ꝓditōis.quib⁹ alij inferiores alij supiores dei sapiētia constituerent.alijs maiora.alijs minora dona p̄stantis. vt q̄ tūc p̄ naturalia bona alijs excellebāt.ipi etiā post p̄ munera gre eisdem p̄essent. Qui em̄ natura magis subtiles et sapia ampli⁹ pspicaces creati sunt.hi etiaz maioꝛib⁹ gre muneꝛib⁹ p̄diti sunt.⁊ dignitate excellētioꝛes alijs ꝓstituti. Qui ꝥ natura minus subtiles.et sapia min⁹ p̄ spicaces ꝓditi sunt. minoꝛa gre dona habuerūt inferioꝛesq; ꝓstituti sunt sapiētia dei equo moderamine cūcta ordinati. In ipsa facultate arbitrij differentia animadūtenda est ſm differentē nature virtutē et differentez cognitionis ⁊ intelligētie vim. Et sicut differēs vigoꝛ ⁊ subtilitas nature infirmitatē nō adducit.minoꝛq; cognitō sapiētie ignorantiā non ingerit. sic libertas inferioꝛ nullam arbitrio necessitatis volūtatē iponit.

Hic dicit differentes erāt in illis.

Per similitudinem corporuz ita esse ostendit.

Scđm qđ est considerāda differentia arbitrij.

Quod nec minoꝛ tenuitas infirmitatez nec minoꝛ cognitio sapientie ignorātiam nec inferioꝛ libertas necessitatē inducit.

Que communia et equalia habuerunt angeli. c

Et sicut ī predictis

angeli differebāt. ita ⁊ q̄dā cōia ⁊ aq̄lia habebāt q̄ spūs erāt. Q̄ idissolubiles ⁊ imoꝛtales erāt cōmune oib⁹ ⁊ eq̄le erat. In sbtilitate vero essentie et intelligētia sapientie

Ece ostensum

III. est vbi angeli fuerint moxvt creati sunt. Nunc ꝓsequens est inuestigare quales facti fuerint in ipso p̄moꝛdio sue conditionis. ⁊ quatuoꝛ quidem angelis videt esse attributa i initio subsistētie sue.s.essentia simplex. id est .indiuisibilis et imaterialis.et discretio p̄sonalis.⁊ p̄ rationem naturaliter insitam. intelligentia.memoria et volūtas siue dilectio. liberum ☞ arbitrium.i.libera inclinā de volūtatis siue ad bonuz siue ad malū facultas. Poterant em̄ p̄ liberum arbitriū sine violentia et coactiōe ad vtrumlibet ꝓpria voluntate deflecti.

An omnes fuerint equales angeli in tribus.s.in sapia in essentia in libertate arbitrij. b

et libertate voluntatis differentes erant. Has distinctiones intelligibiles inuisibilium naturarū ille solus comprehēdere potuit et ponderare q̄ tūc cuncta fecit in pondere numero et mesura.

An boni vel mali iusti vel iniusti creati sint angeli. et an aliqua mora fuerit inter creationez et lapsū.

d

Illud quoqz inuestigatione dignuz videt quod etiā a pluribus queri solet Utrū boni vl mali. iusti vl iniusti creati sunt angeli. z an aliqua mora fuerit inter creationem et lapsum. vel sine mora in ipso creationis exordio ceciderūt

Opinio quorundā dicentiū angelos in malicia creatos. z sine omni mora ruisse.

Putauerunt enim quidaz angelos qui ceciderūt creatos esse malos z nō libero arbitrio in maliciam declinasse. ꝫ etiaz in malicia a deo factos esse nec aliquā fuisse morā int̄ creationem z lapsum. sed ab initio apostatasse. alios vero creatos fuisse plene beatos. Qui opinionē suam muniunt autoritate Augustini sup Gen̄. ita dicētis Nō frustra putari pōt ab initio temp̄is diabolum cecidisse. nec cum sanctis angelis pacatum aliquādo vixisse et beatum. ꝫ mox apostatasse. Unde dñs ait. Ille homicida erat ab initio. z in veritate nō stetit. vt intelligamus quia in veritate nō stetit. ex quo creat⁹ est qui staret. si stare voluisset. Idem in eodem. Non frustra inquit putanduz est ab ipso initio temporis vel cōditionis sue diabolum cecidisse z nunc̄z in veritate stetisse. Uñ quidā in hanc maliciam libero arbitrio non esse inflexum. ꝫ in hac c̄quis a deo putant esse creatum. ꝫm illud beati Job. Hoc est inq̄t initium figmenti dei qō fecit deus vt illudat̄ ei ab angelis eius. Et ꝓpheta ait. Draco iste quē formasti ad illudendū ei. tanc̄z primo factus sit malus inuidus et diabolus. nec volūtate deprauatus. His alijsq̄ testimonijs vtunt̄ qui dicunt angelos qui ceciderunt creatos fuisse malos et sine mora corruisse. eos ꝯo qui ꝑstiterunt perfectos et beatos fore creatos astruunt autoritate Augustini qui sup Gen̄. dicit: p celū significari creaturam spiritualem que ab exordio quo facta est et perfecta et beata ē semper.

Alior sententia probabilis qui dicunt omnes angelos creatos esse bonos. z aliquā morulā fuisse int̄ creationē et lapsum. e

Alijs aūt videtur oēs angelos creatos esse bonos. et in ipso creatōis initio bonos extitisse. i. sine vitio iustosq̄ fuisse. i. innocentes sed non iustos id est virtutum exercitium habētes. Non dum em̄ prediti erant virtutibus que stantibus apposite fuerunt in confirmatione p gratiam. alijs vero per liberū arbitriuz subbientibus z ideo cadentibus: aliquā etiā fuisse morulam aiunt inter creationē et lapsum et confirmationē. et in illa breuitate temporis oñes boni erant. non quidē per vsum liberi arbitrij. ꝫ per creationis beneficium. et tales erant qui stare poterant. i. non cadere per bona creationis z cadere p liberum arbitriū. Poterant em̄ peccare et non peccare. ꝫ non poterant pficere ad meritum vite. nisi gratia supadderet̄ que addita est quibusdam in ꝓfirmatione. Et ad hoc confirmandum vtunt̄ testimonio Augustini. qui sup Gen̄. dicit angelicam naturam primo informiter creatam z celū dictam. postea formatā et luce appelatam. qñ ad creatorem est conuersa perfecta dilectione ei inherens. vnde prius dictuz est. In ꝑncipio creauit de⁹ celū z terram. z postea subditū. dixit deus. fiat lux. et facta ē lux. qz in ꝑmo agit̄ de creatione spiritualis nature informis. postea de formatiōe eiusdē

Aug⁹. autoritate illa confirmāt hoc et

Ratione idez astruit.

Ratio quoq̄ obuiat illis qui dicunt angelos creatos fuisse malos. Nō enim potuit creator optimus auctor mali esse. z ideo totum bonum erat quod ex ipso illis erat. et totum bonum erat quoniam ex ipso totuz erat. Hoc modo probatur q̄ boni erāt omnes angeli quando primo facti sunt. sed ea bonitate. quam natura incipiens acceperat.

Probationem Augustini contra illos inducit qui dicūt angelos factos malos. verba etiam Job determinat que illi pro se inducebāt.

f

Ideoq; Augu. ex-
terminans opinionē eoꝝ qui angelos crea
tos fuisse malos putant. autoritate ⁊ ratio
ne ꝓbat bonos fuisse creatos. et ꝟba p̄mis
sa beati Job. que ille ꝓ se inducebant quō
sint intelligenda apit dicēs sup Geñ. Om
nia inquit fecit deus valde bona. Naturā
ergo angelorꝝ bonā fecit. Et qz iniustuz est
vt nullo merito hic in aliquo quod creauit
deꝰ damnat. nō naturaz sed voluntatē ma
lam puniendā esse credendum est. nec eius
naturā significatā esse cum ōr. hoc ē initiū
figmenti dei ⁊c̄. Sed corpus aereum qō ta
li voluntati aptauit deus: vel ipsam ordi-
nationē dei in qua eum initium etiam fecit
vtilem bonis vel ipsius angeli facturā ꝺa
et si prescīret deus voluntate malum futu
rum: fecit tñ eū ꝓuidens quāta de illo sua
bonitate esset facturus. Figmentū ergo ōi
dicit̄. qz cum sciret eū deus volūtate malū
futurum vt bonis noceret. creauit tñ illuz
vt de illo bonis prodesset. hoc autem fecit
vt illudat̄ ei. Illudit̄ em̄ ei cum sanctis ꝓfi
cit tēptatio eiꝰ. Sicut et mali homines ꝺs
deus malos futuros preuidēs: creauit tñ
ad sanctorū vtilitatem. illudunt̄: cū p̄stat̄
sanctis eorum temptatione ꝓfectus. Sed
ipse est initiū qz precedit antiquitate ⁊ p̄n-
cipatu malicie. Hec autē illusio fit angelis
malis et hominiḃ malis ꝑ angelos sctōs.
quia subdit eis angelos malos ⁊ homines
malos: vt nō q̄tum nituntur. sz q̄tum sinū-
tur possint nocere. Ecce apte ostēdit quali
ter predicta ꝟba Job intelligenda sint. et
angelicā naturam bonā creatā esse asseruit

Quomodo intelligenda sint ver-
ba premissa domini disserit euidē-
ter tradēs angelos esse creatos bo
nos. et post creatiōez cecidisse. g

Deinde qualiter ꝟ
ba dñi que supra posuit accipiēda sint Au
gustinꝰ apit. vbi etiam sua que p̄dixit ver
ba determinat euidenter docēs angelos bo
nos fuisse creatos. ⁊ post creationem inter
posita aliqua morula cecidisse ita inquiēs
Q̄ putat̄ diabolus nunq̄ in veritate stetis
se. nunq̄ beatam vitā duxisse. sed ab initio
cecidisse. non sic accipiendū est vt malus a
bono deo creatꝰ esse putet̄ quasi ab initio
nō cecidisse diceret̄. Nō em̄ cecidit si talis
sz malus factꝰ est. A quo em̄ caderet? Fa-
ctus ḡ prius statim a veritate se auertit. ꝓ-
pria potestate delectatus. beateq; vite dul
cedinem nō gustauit. quā acceptaz non fa-
stidiuit. sed nolendo accipe amisit. Sui er
go casus p̄scius esse nō potuit. quia sapien
tia fructus est pietatis. Cōtinuo autē vt fa
ctus est cecidit nō ab eo qō accepit. sed ab
eo quod acciperet. si deo sb̄di voluisset Ec
ce hic apte declarat āgelos bonos creatos
fuisse. et post creationē cecidisse. et fuit ibi
aliqua morula licz breuissima. Quod Ori
genes ꝓfirmat sup Ezech̄. di. Serpens est
hostis contrarius veritati. non tñ a princi
pio nec statim supra pectus ⁊ ventrē suum
ambulauit. sicut Adam ⁊ Eua non statim
peccauer̄t. ita et ꝟpens aliq̄ fuit nō ꝟpēs
cū in paradiso delitiaꝝ morarer̄. deus em̄
maliciam nō fecit. Ecce apte dicit post cre
ationem interposita morula cecidisse. Jō
q; illa verba sic accipiēda videnr̄. homici
da erat ab initio vel mendax. i. statim post
initiū q̄n sibi equalitatem dei promisit ⁊ se
ip̄m occidit. qui homo dicit̄ in euangelio
nec in veritate stetit. qz in ea nō fuit. sed ab
initio tp̄is. i. statim post initiū temp̄is apo
statauit. ¶Potest etiaz et sic accipi illud. ab
initio homicida fuit vel mendax. i. ex q̄ hō
fuit ꝺditus quē per inuidiā in mortem p̄ci
pitauit ⁊ fallacit̄ seduxit. Ex predictꝫ ergo
liquet angelos bonos oēs esse creatos. et
post creationem quosdā cecidisse a bono:
quod habuissent si p̄stitissent.

Q̄ triplex fuit sapientia in angelis
ante casum vel ꝓfirmationē. h

Hic q̄rir̄ solet q̄m
sapientiā habuerūt ante casum vel ꝓfirma
tionē? Erat in eis triplex natural' cognitio
q̄ sciebāt q; facti erāt ⁊ a q̄ facti erant. et cū
q̄ facti erāt. ⁊ habebant aliquā boni et ma
li noticiā. intelligentes q̄d appetenduz vel
spuendum illis foret.

An aliquā dei habuerint dilectio-
nem vel sui inuicem. i

Bolet etiam querī
vtrū aliquā dei vel sui dilectionem inuicē
habuerint? Ad quod dici potest q; natura
lem dilectionem habebant. vt memoriam
et intellectū ⁊ ingenium qua deū et se aliq̄-
tenus diligebant. per quam tñ non mere-
bantur.

Jsta est distinctio .iij. huiꝰ secūdi libri. In qua magister postꝙ egit de creatiōe angelorum quo ad ꝓditiones extrinsecas. incipit agere ō eodem quo ad ꝓditiones eoꝝ intrinsecas. Et circa hoc tria facit. Nam primo ostendit ꝓditiones eorum in naturalibus. Secūdo ostendit ꝓditionem eorū in gratuitis. Tertio facit hoc idem in quibusdā meritorijs. Primum facit a principio distinctiōis vsqꝫ ibi Illud quoqꝫ. Secundū ab inde vsqꝫ ibi. Hic inquirī Tertium vsqꝫ ad finem distinctionis. Et tm̄ in generali. Jn speciali sentēcia magistri stat in tribus ꝓpositionibus quaruꝫ prima est hec. Angeli in principio sue creationis differenter acceperūt essentie simplicitatē. distinctam subsistendi ꝓsonalitatem. intelligēdi ꝙspicacitatem et arbitrij libertatem. Jstaꝫ ꝓpositionem magister ꝓbans proponit ꝙ quattuor sunt circa creationem angeloꝝ consideranda. que in p̄ncipio sue creatōnis acceperunt. quorum duo prima ptinent ad eorum substantiam. cuiusmodi sunt essentie eoꝝ. immaterialis simplicitas. ⁊ distinctōnis eorum ꝓsonalis diuersitas. Tertiū vero spectat ad eorum formam. s. intelligendi perspicacitas. Quartuꝫ vo spectat ad eorum potestatem. s. volendi libertas Hec quattuor oēs angeli in sua creatione acceperūt non tm̄ equaliter. sed dispares in his creati fuerunt Unde infert ꝙ sicut differentē naturā in angelis seqtur differens cognitio. ita etiam differens gratie collatio. et differens arbitrij libertas. Secunda propositio est hec. Qꝫ angeli nulla malicia cuiuscunqꝫ culpe in sua creatione fuerunt deprauati. Hanc ꝓpositionem magister ꝓbans querit. Utruꝫ angeli creati sunt boni vel mali. et vtrū aliqua mozula inter eorū creationem et lapsum extiterit. Ad quas questiōes simul respondens recitat opinionē quorundam dicētium angelos fuisse creatos malos nec fuisse moram inter eoꝝ creationem ⁊ lapsum. quod confirmat autoritate euāgelij Johis. vbi christus dicit diabolus homicidam fuisse et in veritate non stetisse. Et autoritate Job. xlj. vbi dr ꝙ diabolus est initiū figmenti dei ad illudendū ei. Confirmāt illud autoritate beati Augustini qua etiam ꝓbant angelos qui pstiterunt fuisse creatos perfectos ⁊ beatos. Postea recitat aliam opinionem et p̄me contrariā que dicit omnes angelos fuisse creatos bonos ⁊ iustos. quantuꝫ ad carentiā mali ⁊ iniustitie. sed nō ꝙtum ad grām consummatā. Et dicit etiam moram fuisse inter creationem et lapsum. Quā opinionem cōfirmat autoritate beati Augustini. et ꝓbat eam ratione que stat in hoc. Qꝫ cū deus sit optimus non potest mala creatura per ipm̄ ꝓduci. imo si angelum malum creasset nequaꝙ malum ipsius puniret. Deinde soluit autoritates pro alia opinione allegatas dicens. ꝙ diabolus dicit initium figmenti dei. eo ꝙ deus prouidit qñ ipsum fecit quāta bona de eius malicia preuenirent cum ad eius temptationes sancti proficerent. Similiter dicit ipsum in veritate non stetisse. quia a veritate ecidit a qua nō ecidisset si in veritate creatus nō fuisset Dicit etiā ipm̄ fuisse homicidaꝫ ab initio qꝛ statim post initium temporis apostatauit. et seipsum occidit. Uel dicit homicida ab initio conditionis hominis quem ꝓ fallaciam seducēdo occidit. Tertia ꝓpositio est hec. Qꝫ spiritus angelici creati mox naturali cognitione sui et creatoris licet non meritorie erant decorati. Hanc magister probans dicit ꝙ omnes angeli a principio sue creationis cognouerūt deum et se ⁊ ceteras creaturas. Unde intellexerunt ꝙd appetendum et quid respuendum foret. et tam boni ꝙ mali notitiā habuerunt. Simulꝫ deum et se naturali dilectiōe quadā sed nō meritorie dilexerūt. quia radix meriti. s. gratia eis adhuc non fuit addita. Et tantum in speciali.

An pfectos ⁊ beatos creauit deus angelos, an miꝭos ⁊ impfectos a

Post hec vi- DI. IIII
denduꝫ est vtrū pfectos et beatos creauit deus angelos: an miseros ⁊ ipfectos Ad quod dici potest ꝙ nec in beatitudine nec in miseria creati sunt. Miseri cm̄ ante pctm̄ esse nō potuerunt. qꝛ ex pctō miseria est. Nā si nō fuisꝫ pctm̄ nulla eēt miseria. Beati quoqꝫ nunqꝫ fuerūt illi qui ceciderūt qꝛ sui euentus ignari fuerūt. i. peccati ⁊ supplicij futuri. Si cm̄ lapsum suū p̄sciuerī aut vitare voluerūt sed nō potuerūt. et ita erant miseri. aut potuerūt sed noluerūt. et ita erant stulti ⁊ maligni. Jdeoqꝫ dicimus qꝛ non erant p̄scij euentus sui. nec eis data est cognitio eorum. que futura erant super eos. Boni vero ⁊ qui perstiterunt forte sue beatitudinis p̄scij fuerunt. Unde Augꝰ. sup Geñ. Quo inquit beatus inter angelos fuit qui futuri peccati atqꝫ supplicij p̄scius nō fuit. Querit aūt cur nō fuerit: Forte hoc deꝰ reuelare diabolo noluit quid facturus vel passurus esset. Ceteris vero reuelare voluit ꝙ in veritate mānsuri essent. Jhis verbis videtur Augꝰ. significare ꝙ angeli qui corruerūt nō fuerūt p̄scij sui casus. ideoqꝫ beati nō fuerunt Et ꝙ angeli q̄ pstiterūt beatitudinē sibi affuturā p̄sciuerunt. atqꝫ de ea certi in spe extiterunt. vnde quodāmō iam beati erant Et reuera si fuisset. posset illos dici aliqꝫ mō fuisse beatos. alios vo nō qui nescierūt euentū suū.

Qꝫ nō fuerūt mali angeli p̄ scij sui casus boni vo forte fuerunt p̄scij futuri boni.

ꝙ opinādo hoc dixerit nō asserendo. s. ꝙ angeli q̄ perstiterūt p̄scij fuerunt futuri boni. b

Ex hoc magis opinando ⁊ querēdo dicit Augꝰ. qꝫ asserendo Aug. Uñ ⁊ huic opinioni opponēs ꝓsequent̄ subdit. Sz qre discernebant̄ illi a ceteris? Ut deꝰ ist̄ q̄ ad ipos ptinerēt ñ reuelaret. Alijs vo reuelaret. cū nō pri? sit ipe vltor qꝫ aliqs pctōr. nō em̄ dānat ipe inocētes. Hic videt̄ inuere ꝙ nec peccatur̄ futurū malum nec pmansur̄ futurū bonū reuelauerit Jō qꝫ nec illi q̄ ecciderūt vnqꝫ nec illi q̄ pstiterunt vsqꝫ ad consummationem beati fuerunt. quia beati non poterant esse si de beatitudine certi non erant. vel si dānationis

ſuguſti. incerti erāt. Vñ Aug⁹. in eodē. Dicere in quit ꝺ angelis ꝙ in ſuo genere beati eē pñt damnationis vel ſalutis incerti. quib⁹ nec ſpes eſſet ꝙ mutādi eſſent in melius nimia ꝓſumptio eſt. Quō eñ beati eſſe pñt. q̄bus eſt incerta ſua beatitudo.

Summam colligit predictoꝝ confirmans oēs angelos ante confirmationē vel lapſum non fuiſſe beatos niſi per beatitudinez accipiat illum ſtatuz innocentie in quo fuerunt ante caſum. c

Ex predictis conſequitur ꝙ angeli qui coꝛruerūt nunq̄ beati fuerūt niſi beatitudinē aliquis accipiat illum ſtatuz innocentie in quo fuerunt ante pctm̄. Illi vero qui pſtiterūt aut ſuā beatitudinem futuram deo reuelante ꝓſcierūt. et ita ſpei certitudie aliquo modo beati fuerunt vel incerti extiterūt ſue beatitudinis et ita aliter beati nō fuerūt q̄ reliqui qui ceciderunt. Cihi aūt qꝺ poſterius dictum eſt ꝓbabilius videt.

Reſponſio ad id quod querebat. an angeli eſſent creati perfecti aut imperfecti. ⁊ dicit ꝙ perfecti fuerunt ſm aliquid. et imperfecti ſm aliquid. ꝺ

Ad hoc aūt ꝙ querebatur vtrum perfecti vel imperfecti fuerint creati. dici poteſt quia quodammodo pfecti fuerunt. et quodām odo alio imperfecti. Non eñ vno modo aliq̄d dicitur ꝓfectum ſed pluribus.

Q tribus modis dicitur perfectuz ſm tempus. ſm naturā. ⁊ vniuerſaliter pfectum. e

Dicitur nanq̄ perfectum tribus modis. Eſt eñ pfectum ſm tps ⁊ eſt perfertū ſm naturam. ⁊ eſt vniūſaliter pfectum. Scōm tps perfectū eſt qꝺ habet q̄cquid tps requirit ⁊ ꝓuenit ſm tē pus haberi. et hoc modo angeli erant pfecti ante cōfirmationē vel lapſum. Scōm naturam pfectum eſt qꝺ habet q̄cquid debitum eſt. vl̄ expedit nature ſue ad glorifica-

tionem. et hoc modo pfecti fuerūt angeli poſt cōfirmationē. et erūt ſancti poſt reſurrectionē. Uniuerſaliē ⁊ ſumme perfectum eſt. cui nihil vnq̄ deeſt et a quo vniuerſa ꝓueniunt bona. qꝺ eſt ſolius dei. Prima ergo pfectio eſt nature condite. ſcꝺa nature glorificate. tercia nature increate.

Predicta breuiter tangit addens quales fuerunt angeli incōuerſione ⁊ auerſione. f

Quales fuerūt angeli in creatione oſtēſum eſt. boni. ſ. et non mali. iuſti. id eſt. innocentes et pfecti quodammodo. Alio ⁊o modo impfecti. Beati vero nō fuerūt vſq̄ ad cōfirmationē. niſi beatitudo accipiat vt iam dictum eſt: ille ſtatus innocentie et bonitatis in quo cōditi ſunt.

Iſta ē diſtinctio. iiij. huiꝰ ſecundi libri. In qua magiſter poſtq̄ egit de conditionibus angelorum quo ad ſtatum inchoationis. Agit de cōditionibus eorum quo ad ſtatum cōtinuationis. Et tria facit ſm tres queſtiōes quas mouet. Primo ei inquirit an angeli fuerūt creati beati vl̄ miſeri. Secūdo an angeli mali ſui lapſus fuerunt preſcij. Tertio an omnes fuerunt perfecti creati. Primum facit a principio diſtinctionis vſq̄ ibi. Queritur autē cur Secundum ab inde vſq̄ ibi. Ad hoc autez. Tertiū vero ab inde vſq̄ ad finem diſtinctionis Et tm̄ in generali. In ſpeciali autem ſententia magiſtri ſtat in tribus propoſitionibus quarum prima eſt hec. Angeli propie nec beati nec miſeri fuerūt creati. Hāc propoſitionez magiſter inueſtigans proponit primo Utrum angeli ſunt creati beati vl̄ miſeri. perfecti vl̄ impfecti. Et reſpondet ad primum iſtorum dicens. ꝙ nulli angeli ſunt creati miſeri vel beati. ꝙ non miſeri patet. quia dato ꝙ ſic. hoc videt maxime veruz eſſe de malis angelis. ſed illi nō fuerunt miſeri creati. quia non fuerunt creati in peccato. quod quidem peccatum ſolum miſeria conſequit. ꝙ etiam ipſi demones non fueruut creati beati. patet ex hoc ꝙ non habuerunt certitudinem ſui ſtatus nec ſuum caſum preſciuerūt. Q etiam beati angeli non fuerunt creati beati. patet ex hoc ꝙ ante lapſum nulla fuit diſtinctio bonorum angelorum a malis. ⁊ tam boni ꝙ mali fuerunt incerti ſui ſtatus licet dicat Aug⁹. bonos ſuum ſtatum preſciuiſſe. ⁊ nō malos. qꝺ tamen magiſter dicit beatum Auguſtinum plus dixiſſe inquirēdo ꝙ aſſerendo. Ex predictis infero ſecundam ꝓpoſitionem que eſt. Q angeli videlicet mali ſuum caſum ⁊ boni ſuam confirmationem non preſciuerunt. Patet iſta ꝓpoſitio ex predictis. Tertia ꝓpoſitio eſt hec. Q angeli tam boni ꝙ mali ante confirmatōnem bonorum et lapſum malorum omnem perfectionem pro illo tempore eis congruentem habuerunt. Hanc ꝓpoſitionem probat reſpondendo ad queſtionem talem. ſ. vtrum angeli ſint creati perfecti vel imperfecti. Pro cuius euidētia magiſter ponit triplicē perfectionem. Quarum prima attendit ſm tempus

Secunda ſm naturã. Tertia ſm vniuerſalem omnium bonorum abundantiam. Primã habuerũt omnes angeli mox creati. quia nihil pfectionis cõueniebat eis p illo tempe quod nõ habuerũt. Scõam q̃ iucludit omne illõ cui⁹ natura capax eſt nõ habuerunt mox creati ſed ſtantes in gr̃a acceperũt illã pfectionẽ i gratia ꝓfirmati. Tertiã ꝯo nemo habz nec habere põt pꝛeter ſolũ deũ. Ex qua diſtinctione magiſter ꝓcludit angelos quodãmodo fuiſſe pfecte creatos. ſ. quo ad pfectionem tꝑis illius. et quodãmodo nõ pfectos. ſ. quo ad pfectionem nature. ſed nullo modo pfectos quo ad tertiã perfectionẽ vniuerſalem que includit omnium bonorum abundantiã. Et tantũ in ſpeciali.

De conuerſione et confirmatione ſtantiuz et auerſione et lapſu cadẽtium. a

DI. VOlt hec conſideratio adducit inquirere quales effecti ſint. dũ diuiderent auerſione z ꝓuſione. ꝓPoſt creationẽ nanq̃ mox quidã cõuerſi ſunt ad cratorem ſuum quidã auerſi. Cõuerti ad deũ fuit ei charitate adherere. auerti odio hr̃e vl̃ inuidere Inuidie nãq̃ mater eſt ſupbia. qua voluerunt ſe parificare deo. In ꝓuerſis quaſi in ſpeculo relucere cepit dei ſapientia qua illuminati ſunt. Auerſi ꝯo excecati ſunt. Et illi quidẽ ꝓuerſi ſunt et illumiati a deo gr̃a apꝑoſita Iſti ꝯo ſunt excecati nõ imiſſione malitie ſed deſertione gr̃e a qua deſerti ſũt nõ ita q̃ ꝓius dedita ſubtraheret. ſ. q̃ nũq̃ eſt apꝑoſita vt ꝓuertereñ. Hec eſt g̃ cõuerſio z aũſio qua diuiſi ſunt q̃ natura boni erant. vt ſint alij ſupꝛa illud bonũ per iuſticiã boni alij illo coꝛrupto per culpaz mali. cõuerſio iuſtos fecit. z auerſio iniuſtos. Utraq̃ fuit volũtatis. z volũtas vtriuſq̃ libertatis.

De libero arbitrio bꝛeuiter tangit docens quid ſit. b

Habebant enĩ omnes libex arbitriuz quod ẽ libera poteſtas z abilitas volũtatis rõnalis. ꝓPoterãt em̃ voluntate eligere q̃libet z rõne iudicare. id eſt diſcernere in quib⁹ cõſtat liberũ arbitrium. nec creati ſunt volẽtes auerti vl̃ cõuerti. ſed abiles ad volendum hoc vel illõ et poſt creationem ſpontanea volũtate alij elegerunt malum. alij bonum. et ita diſcreuit deus lucem a tenebꝛis. ſic̃ dicit ſcriptura. i. bonos angelos a malis. z lucẽ apꝑellauit diem. noctẽ vero tenebꝛas. quia bonos angelos gratia ſua illuminauit. malos vero excecauit.

Poſtcreationem aliquid datum eſt ſtantibus per quos conuerterẽtur. nec merito aliquo ſcz gratia cooperans. c

Si autez queꝛitur vtrũ poſt creationem ꝓuerſi aliquid collatum ſit p quod conuerterent̃. i. diligerent deum? Dicimus quia eſt eis collata gratia cooperans ſine qua nõ poteſt pꝛficere rationalis creature ad meritũ vite. Cadere em̃ poteſt p ſe. ſed ꝓficere nõ poteſt ſine gratia adiuuante.

Qua gratia indigebat angelus et qua nõ d

Non indigebat angelus gratia p quaz iuſtificaret̃. q: malus nõ erat. ſ. qua ad diligenduz deũ pfecte et obediendũ adiuuaret̃. Operãs quidẽ gratia dicit qua iuſtificat impius. i. de impio fit pius. de malo bonus. Cooperans vero gratia qua iuuat̃ ad beniuolendũ efficacit̃ et deũ pꝛe oĩbus diligendum z ad operandum bonũ. z ad pſeuerandũ in bono z huiuſmodi de q̃bus poſtea plenius dicemus Data eſt ergo angelis qui perſtiterunt cooperans gr̃a per quã conuerſi ſunt vt deũ p fecte diligerẽt Cõuerſi ergo ſunt a bono quod habebãt non perdito: ad maius bonum q̃ non habebãt. et facta eſt iſta conuerſio per gratiam cooperantẽ libero arbitrio quẽ gratia alijs qui ceciderũt apꝑoſita nõ fuit.

Que ſit gr̃a operãs z que cooperans

An ſit imputandum illis qui auerſi ſunt. e

Ideoq; a quibuſdam dici ſolet nõn eſſe imputanduz illis q̃ auerſi ſunt et nõ conuerſi. quia ſine gratia conuerti non poterant. Sed illa nõ eſt eis data. nec culpa illoꝛuz fuit q̃ non eſt data quia in eis nulla culpa adhuc pꝛeceſſerat. Ad quod dici põt qm̃ quibus apꝑoſita eſt ipſa gratia non fuit ex meritis coꝛum. alioquin iã nõ eſſet gratia. ſi ex merito q̃ eſſet ante gratiam daꝛetur.

Qua culpa gratia non est data eis qui ceciderunt. f

Q vero alijs non

est data: culpa eoꝝ fuit. quia cum stare possent noluerũt quousq; grã apponeret. sicut alij pstiterunt donec illis cadentibꝫ p superbiam eis gratia apposita est. Apte ḡ cadentiũ culpa in hoc dephendi põt. quia licz sine grã nequirẽt pficere quã nondũ acceperant. p id tñ qđ eis collatũ erat in creatõne poterant nõ cadere. i. stare. quia nihil erat qđ ad casum eos cõpelleret. sed sua spontanea volũtate declinauerũt. qđ si nõ fecissent. quod datum est alijs vtiq; daretur et istis.

Q angeli in ipsa confirmatione beati fuerunt. sed vtrum eam meruerunt per gratiã tunc sibi datã ambiguum est. de hoc enim diuersi diuersa sentiunt. g

Hic qri solet vtruz

in ipsa ꝯfirmatõe beati fuerint angeli. z ãñ ipsam beatitudinẽ aliquo modo meruerit Q in ipsa ꝯfirmatiõe beati fuerunt: plures ꝯtestanꝫ autoritates. et ideo p ꝯstanti habendũ est. Utrũ vero p grãm tunc sibi datam ipam beatitudinem meruerunt ambiguum est. Quibusdam em̃ placet q eã meruerunt p grãm quã in confirmatione perceperunt simulq; in eis meritũ z premiũ fuisse dicunt. nec meritũ pcessisse premiũ tempore sed causa. Alijs aũt videt q beatitudinem quã receperũt in ꝯfirmatione p gratiam tunc apositã non meruerũt dicentes tũc non fuisse eis collatam gratiam ad merendum sed ad beate viuendum. nec tunc eis datũ esse bonuz quo mererent. sed quo feliciter fruerent. Q aũt tunc in pmiũ acceperunt p obsequia nobis exhibita. ex dei obedientia et reuerẽtia mereri dicunt. z ita premium precessit merita. z hoc mihi magis placere fateor.

Ista est distinctio. v. huiꝰ secundi libri. In qua magister postq; egit de angelorum communi creatione. incipit modo agere de eorum cõuersione z auersione. Et tria facit. Nam primo agit de modo conuersionis z auersionis. Secundo de gratia supaddita ad actum conuersionis. Tertio de vsu grãe. s. de merito confirmationis. Primum facit a principio distinctionis vsq; ibi. Si autem querit. Secundum ab inde vsq; ibi. Hic queri solet. Tertium ab inde vsq; ad finem distinctionis. Et tñ in generali In speciali sententia magistri stat in tribꝰ ppositionibꝰ quaꝝ prima est hec. Sicut aliqui angeli p superbiaz auersione effecti sunt mali et excecati. ita alij p charitatiuã ꝯuersionẽ facti sunt boni z illuminati. Hanc ppositionem magister probans dicit q quidam angelorum post eorum creationem ad deuz conuersi et sibi per charitatẽ adherentes illuminati sunt p gratiã. Alij vo auersi et deum odio habentes excecati fuerunt. nõ quidem ex malicie immissione sed gratie subtractione que. quidem conuersio iustos fecit z auersio iniustos. Et subdit q tam causa conuersionis q̃ auersionis fuit libertas arbitrij per quam quidã ipsoꝝ bonũ alij vero malum elegerunt. Secunda ppositio est hec. Q boni angeli sua ꝯuersione gratiam non operantẽ sed cooperantẽ meruerũt. Hanc magister pbans querit Utrũ angelis bonis ad hoc vt conuerterent apposita fuit gratia. Et respondet q eis fuit apposita gratia cooperans. sed nõ opans quia gratia operante q̃ est idem q iustificatio impij non indigebãt eo q mali non erant Sed indiguerũt gratia cooperante seu pmouente eos ad conuertendum se ad deum. et hec gratia iuuat ad bonum perficiendum. Et subinfert q q̃uis ipsa gratia cooperãs in potestate cadentiũ angelorum nõ fuit. tñ imputatur ipsis ad culpam. quia ipsam non recipientes auersi sunt. eo q ipsam habere poterant z apposita eis fuisset si pstitissent. Tertia ppositio est hec. Angeli p cooperantẽ gratiam eis in conuersione apppositam non antecedenter sed consequenter. beatitudinẽ meruerunt. Hanc magister pbans querit. Utrum angeli boni in ipsa sua confirmatione beati fuerunt. et vtrũ in ipsa recta ꝯuersione beatitudinem meruerũt Primum istorum questorum magister simplicit cõcedit. Et circa secundum recitat opiniones dicens quosdam dicere angelos suam beatitudinem in ipsa eorum conuersione ad deum meruisse. ita q meritum et premiũ simul et semel in eis fuerũt. Alios autem dicit opinantes fuisse q beatitudem quam in ipsa cõuersione acceperunt p obsequia que hominibus perstiterunt et prestant. merucrunt et merentur. ita q premium nõ precessit meritum. Et istam opinionem videtur magister fouere. Et tñ in speciali.

Q de maioribus et minoribus quidam ceciderunt. inter quos vnus fuit celsior. s. lucifer. a

Qeterea scíri

oportet. qm̃ sicut ꝺ maioribꝰ z de minoribꝰ quidã pstiterẽt ita de vtroq; gradu q̃da corruerũt. Inter quos vnꝰ fuit oibus alijs cadentibꝰ excellentior. nec inter stãtes aliqs eo fuit dignior sicut testimonijs autoritatũ monstrat Ait em̃ Job. Ipse pncipium viarũ dei Et in Ezechiele legit. Tu signaculum similitudinis plenus scientia z pfectõne decoris in delitijs paradisi dei fuisti Ad Gregorius exponens ait. Quanto in eo sb tilior est natura. eo magis in illo imago dei similius insinuatur impressa. Item in Ezechiele legitur. Omnis lapis pciosus

Job
Ezechiel.

operimentū eius. i. ois angelus quasi operimentū eius erat. quia vt dicit Grego. in alioꝝ compatione ceteris clarioꝛ fuit. vñ vocatus est lucifer. sicut testat Esa. Qūo inquit cecidisti lucifer qui mane oriebaris ꝛc. qui nō vnus oꝛdo sed vn⁹ spūs accipiē dus est. qui teste Jsidoꝛo postq̄ creat⁹ est eminentiā nature ꝛ pfunditatē scientie sue perpendēs in suuꝫ creatoꝛē supbiuit intm̄ q̄ etiam deo se equare voluit. vt in Esaia dicit. Jn celum ascendam sup astra celi. et exaltabo solium meuꝫ. ꝛ ero similis altissimo Similis quidem deo esse voluit non p imitationē. ꝫ per equalitatem potētie.

Unde ꝛ quo deiectus fuerit merito sue superbie. b

Et tante supbie merito de celo. i. de empireo in quo cum alijs fuerit deiectus ē in iustū caliginosū aerem cū oibus sue prauitatis ꝛ sortibus. Naꝫ vt Johes ait in Apocal. Draco ō celo cadēs secum traxit tertiā ptem stellaꝝ. quia lucifer ille alijs maioꝛ, nō solus cecidit. sed cuꝫ eo alij multi qui ei in malicia consenserunt eosq̄ cadētes hui⁹ caliginosi aeris habitaculum recepit. Et hoc ad nr̄am ꝓbationeꝫ factū est. vt sit nobis exercitationis causa. Unde apl̄us. Colluctatio est nob adūsus p̄n cipes ꝛ ptātes mūdi hui⁹ ꝛ aduersus rectores tenebraꝝ. ꝛ tra spūalia nequicie in celestibus. qꝛ demones qui sunt spirituales et neq̄ in hoc turbulento aere nobis ꝓpinq̄ qō celum appellat habitant. Unde et diabolus p̄nceps aeris dicitur.

Qꝛ non est ꝓcessum eis habitare in celo vel in terra. c

Nō enī est eis concessum habitare in celo. qꝛ clarus locus est ꝛ amenus. nec in terra nobiscū ne homies nimis inuestarēt Sed iuxta apl̄i Petri doctrinam in epl̄a canonica traditam: in aere isto caliginoso qui eis quasi carcer vsq̄ ad tps iudicij deputat⁹ est. Tunc autē detrudent in baratrū inferni. ꝫm illud. Jte maledicti in ignem eternū qui paratus est diabolo et angelis eius.

Qꝛ demones alij alijs p̄sunt ꝛ habent etiā alias p̄lationes. d

Et sicut ī ter bonos angelos alij alijs p̄sunt. ita et inter malos alij alijs p̄lati sunt ꝛ alij alijs subiecti. q̄diu durat mūdus. angeli angelis. demōes demonib⁹. hoies hoibus p̄sunt. Sed in futuro ois euacuabit̄ p̄latio vt docet apl̄s Habent quoq̄ ꝫm modū scientie maioris vl̄ minoris p̄lationes alias maioꝛes vl̄ minoꝛes. Quidā em̄ vni p̄uincie alij vni homini. aliqui vni vitio p̄sunt. Unde dicit spūs supbie. spūs luxurie. et hmōi. quia ō illo vitio maxime pōt hoies temptare a q̄ nominat̄ Jnde etiā est q̄ noie demonis diuitie vocant̄. s. māmona. Est enim mammon nomen demonis. quo nomine vocantur diuitie ꝫm syram linguā. Hoc aūt non ideo est q̄ diabol⁹ in ptāte habeat dare vl̄ auferre diuitias cui velit. sed quia eis vtit ad hominū temptationē et deceptionem.

An omnes demōes sint in hoc aere caliginoso. an aliqui sint in inferno. e

Volet autez queri vtrū omnes in isto aere caliginoso sint. an aliqui iam sint in inferno. Q̄ in inferno q̄ti die descendant aliqui demonū verisimile est. qꝛ animas illuc cruciandas deducūt. ꝛ q̄ illic aliqui semp̄ sint alternatis forte vicibus. non ꝓcul est a vero. qui illic animas detinent atq̄ cruciant. Q̄ autem aie malorum illic descendant atq̄ illic puniant. ex eo constat q̄ xp̄us ad inferos descendit vt iustos qui ibi tenebant educeret. Si enim iusti illuc descendebant. multomagis iniusti. ꝛ sicut tradit autoꝛitas cū iustos eduxit iniquos ibi reliq̄t. Quomoꝛdit em̄ infernū non absoꝛbuit.

Quidam putant lucifeꝛum esse in inferno religatum ex quo temptauit christum et victus fuit quez dicunt p̄imum hominem temptasse et vicisse. f

De lucifero autem quidā opinant̄ q̄ ibi religatus sit ꝛ ad nos temptandos nūc accessum nō habeat. qꝛ Apocalipsi legit̄. Cum consummati fuerint mille anni. soluetur sathanas de carcere suo et exiet et seducet gentes. quod erit nouissimo tēpoꝛe antichristi q̄n erit tanta

tribulatio: vt etiam si fieri pōt moueantur electi. Quē ibi religatū dicunt ab eo tēpore quo temptauit christū in deserto vl'i passione: ⁊ victus fuit ab eo. Jpm putant primum hoiem temptasse ⁊ vicisse. ⁊ secundo deū: sed ab eo victum esse. ⁊ ideo in inferno religatum. Alij aūt putant ex quo cecidit p pcī sui magnitudie illuc fuisse dimersum.

q lucifer non hz ptātez quā habebit in tpe antichristi. g

Hz siue in infernū dimersus sit siue non. credibile est euz non habere ptātem accedendi ad nos quaz habebit in tempe antichristi. in quo fraudulenter ac violenter operabit. ⁊ ideo forte dicitur tunc soluendus. qz tunc dabit ei potestas a deo temptandi hoies: quam mō nō habet.

q demones sel' victi a sanctis non accedūt amplius ad alios. h

Alijs quoqz qui a sanctis iuste ⁊ pudice viuentibus vincūt potestas alios temptandi viz adimi. Ūn Origenes. Puto inqt sane qz sancti repugnantes aduersus istos incentores ⁊ vincentes minuāt exercitū demonū. vel vt q̄plurimos eorū interimant. nec vltra fas sit illi spiritui qui ab aliquo sancto caste ⁊ pudice viuendo victus est impugre itez aliū hoiem. Hoc aūt putant quidam intelligēdum tm̄ de illo vitio in quo supatus est. vt si de supbia aliquē virū sanctuz temptat et vincit. vlterius nō liceat illi illū vel alium de supbia temptare.

Origenes

Jsta est distinctio sexta huj secūdi libi. In qua magister postq̄ tractauit de auersione ⁊ conuersione bonorū ⁊ malorum angelorū. Incipit agere de consequentibus auersionē malorum q̄tum ad causam localem. Et tria facit. Nam primo determinat de p̄iectione ip̄orum in hunc aerem caliginosum. Secundo de descensu eorum ad infernū. Tertio de confusione ip̄orum cum vincūt in temptationibus hominū. Primuz facit a p̄incipio distinctionis vsq̄ ibi. Et sicut inter. Secundum ab inde vsq̄ ibi. Alijs quoq̄. Tertium x̄o vsq̄ ad finem distinctionis. Et tm̄ in generali. In speciali autem sentētia mgr̄i stat in tribus p̄positionibus. quarum p̄ma hec est. Lucifer supremus angelus ⁊ sibi de singulis ordinibus assentiētes supbe dei equalitatem appetendo corruerūt. ⁊ in isto caliginoso aere sunt incarcerati. Vanc p̄positionem magister insinuās ponit q̄ angeli peccantes de singulis ordinibus ceciderunt. inter quos primus peccās ⁊ maioris dignitatis credit fuisse lucifer. qui considerās eminentiā sue dignitatis in supbiam elatus est. Et istā sententiam p̄bat mgr̄ p beatū Grego. Et subdit q̄ merito p tanti peccati malicia in hūc caliginosum aerez cū socijs suis est detrusus. Nam locus celestis p̄pter sui claritatem eis nō competebat. nec terra: ne nos nimis infestarent. sed sunt in aere caliginoso i signū tenebrarum peccati quod est in eis. ⁊ ob exercitium nostrum vt nos temptent. Post diem x̄o iudicij simpliciter detrudent in inferuum. Secunda p̄positio est hec. In malis angelis ⁊ bonis vsq̄ ad finem mundi sunt p̄manentia officia p̄lationis ⁊ subiectionis. Hanc magister ponens dicit q̄ inter angelos tā bonos q̄ malos vsq̄ in diem iudicij est ordo p̄lationis. quia qui maioris sunt scientie inter eos maiorez habent p̄relationem. ⁊ a tali p̄latione quandoq̄ denominant. vt qui p̄est vni p̄uincie dicitur p̄ceps p̄uincie. qui x̄o p̄est vni homini dicitur angelus hominis illius. qui x̄o vni vitio. vtpote quia de illo maxime temptare p̄mittitur ab illo denominātur vt aliquos dicimus spiritus supbie. alios x̄o spiritus luxurie. Postea querit. Utrum aliqui demones sint iam in inferno. s̄m illud Apoc'. Cū p̄summati fuerint mille anni soluetur sathanas de carcere suo ⁊ exiet ⁊ seducet gentes. vñ dicit aliquos fuisse opinatos q̄ lucifer temptauit ⁊ vicit primos parentes. Sed postq̄ christum in deserto ⁊ in passione tēptās extitit victus ⁊ in infernum religatus fuit. Tempore x̄o antichristi iterum exiturus. Alij autem dicunt q̄ statim cum peccauit p̄pter peccati sui magnitudinem in inferuum detrusus fuit. ⁊ tempore antichristi dicit soluendus. qz tunc dabit ei potestas tēptandi, quam modo non habet. Tertia p̄positio ē hec Demones amittunt temptandi facultatem in his vitijs in quibus a sanctis hominibus pudice viuentibus semel fuerint p̄fecte supati. Hanc p̄positionem magister ponens dicit eam forte intelligendam de eodem vitio. ⁊ non simpliciter saltem s̄m opinionez aliquorum. vt videlicet diabolus victus ab eo quē tēptabat de luxuria. nunq̄ postea suuz victorem de luxuria temptabit. Et tm̄ de sententia buj⁹ distinctionis in speciali.

q boni angeli adeo sunt cōfirmati p gr̄am vt peccare non possint. et mali ita obdurati in malo vt bn̄ viuere nequeant. a

Supra dictuz est q̄ angeli q̄ p̄stiterunt p gr̄az confirmati sunt. ⁊ qui ceciderūt a gratia dei deserti sunt. Et boni q̄dem intantū confirmati sunt p gratiam q̄ peccare nequeunt. Mali x̄o p maliciaz adeo sunt obstinati q̄ bonam voluntatem habere siue bene velle non valent. ⁊ si bonum sit qd aliquando volunt. Volunt em̄ aliquando aliquid fieri quod deus vult fieri. ⁊ vtiq̄ illud bonum est ⁊ iustum fieri. nec tm̄ bona voluntate illud volunt. DI. VII.

q vtriq̄ liberū arbitrium habent nec tamen ad vtrunq̄ flecti pos-

sunt. b

Sed cum nec boni peccare possunt nec mali bene velle. vl' bñ opari. videt' q̄ iam non habeant libez arbitrium. qz in vtranq; ptem flecti non pñt cum liberũ arbitriũ ad vtrunq; se habeat.

Hiero Unde Hiero. in tractatu de pdigo filio dicit. Solus deus est in quem peccatum cadere non põt. cetera cum sint liberi arbitrij in vtranq; ptem flecti possunt. Hic videt dicere q̄ oīs creatura in libero arbitrio cõstituta flecti potest ad bonum z ad maluz. Qõ si ẽ. ergo z boni angeli z mali ad vtrũq; flecti possunt. ergo z boni possunt fieri mali. z mali boni? Ad quod dicimus. quia boni tanta gratia confirmati sunt vt nequeant fieri mali. z mali in malicia adeo obdurati sunt vt non valeant fieri boni. z tamen vtriq; habent liberũ arbitriũ. quia z boni non aliqua cogente necessitate: s̄ ppria ac spontanea voluntate p gr̄am quidẽ adiuti bonum eligunt z malum respuũt. z mali similiter spontanea voluntate a gratia destituti bonum vitãt z maluz sequunt̄. z mali habent liberũ arbitrium: sed dep̄ssum atq; coꝛruptum q̄ surgere ad bonum non valent.

Q̄ boni post cõfirmationẽ liberius arbitriũ habent q̄ ante. c

Boni vero arbitrium habent multo liberius post cõfirmationem q̄ añ. Ut enim Aug⁹. tradit in ench. Non ideo carẽt libero arbitrio qz male velle nõ pñt. multo quippe liberius ẽ arbitriũ quod non potest seruire peccato Neq; culpanda est voluntas. aut voluntas non est aut libera dicenda non est. quia beati cẽ sic volunt. vt esse miseri non solum nolint: sed nec prorsus velle possunt. Nõ possunt itaq; boni angeli velle malum vel velle cẽ miseri. neq; hoc habent ex natura: sed ex gratie beneficio. Ante gr̄e nanq; confirmationez potuerunt peccare angeli. z q̄dã etiam peccauerunt z demones facti sunt. Añ aug⁹. in li. contra Maximinũ. Creatura z natura celestiũ mori potuit. quia peccare potuit. Nam angeli peccauerũt: z demones facti sunt. quoꝝ diabolus est p̄nceps. z qui nõ peccauerũt: peccare potuerũt. z cuicũq; creature rationali p̄statur vt peccare nõ

Augusti.

possit. nõ est hoc nature ppꝛie: s̄ dei g̃tie. Ideoq; solus deus est qui nõ g̃ra curaq; sed natura sua nõ potuit. nec potest nec poterit peccare. Ecce hic insinuatur q̄ angeli ante confirmationem peccare potuerunt. s̄ post confirmationẽ nõ possunt. z q̄ potuerunt fuit eis ex libero arbitrio: qõ ẽ eis naturale. Q̄ vo modo non possunt peccare: non est eis ex natura. id est libero arbitrio. sed ex gratia ex qua gratia etiam est vt ipsum liberum arbitrium iam non possit peccato seruire.

Q̄ post cõfirmationẽ angeli nõ possunt ex natura peccare sicut ante. nõ q̄ debilitatũ sit eoꝝ liberũ arbitrium sed confirmatũ d

Nõ ergo post confirmationem angeli de natura sicut añ peccare potuerunt. non q̄ liberum arbitriũ eorum debilitatum sit p gratiam: sed ita potiꝰ confirmatum. vt iam p illud nõ possit bonus angelus peccare. qõ vtiq; nõ est ex libero arbitrio: sed ex gratia dei. Q̄ g̃ Hiero. ait. Cetera cuz sint liberi arbitrij possũt flecti in vtranq; partem. accipi oportet s̄m statum in quo creati sunt. Talis enim z hõ z angelus creatus est: qui ad vtrãq; flecti poterat. sed postea boni angeli ita p g̃tiam sunt confirmati: vt peccare non possint. et mali ita in vitio obdurati vt bene viuẽ nequeant. Similiter etiam illud Isid. intelligendum est. Angeli mutabiles sunt natura immutabiles sunt gratia. quia ex natura i pꝛimordio suc conditionis mutari potuerunt ad bonum siue ad maluz. sed post per gratiam ita bono addicti sunt: vt inde mutari nequeant. Ad hoc enim repugnat gratia: non natura.

Aplt quõ p̄dicta verba Hiero. sint intelligenda

// Q̄ angeli mali viuacem sensum non perdiderunt et quibus modis sciant. e

Et licet mali angeli ita p maliciam sint obdurati: viuaci tamẽ sensu non sunt penitus pꝛiuati. Naz vt tradit Isidorus triplici acumine scientie vigent demones. scilicet subtilitate nature. experientia temporum. reuelatiõe supnoꝝz

lugusti . spirituũ. Be hoc etiam Aug⁹. ait. Spirit⁹ mali quedam ꝺo de tempalibus reb⁹ no= scere ꝓmittunt. partim ſubtilitate ſenſus . partim expientia tempoꝛũ callidioꝛes pꝛo= pter tam magnam longitudinem vite. par= tim ſanctis angel': qꝺ ipi ab oipotenti deo diſcunt iuſſu eius ſibi reuelantib⁹. Aliqñ idem nefandi ſpũs ꝛ q̃acturi ſunt velut di= uinando ꝓdicunt.

¶ magice artes virtute et ſcientia diaboli valent. que virtus et ſcia eſt ei data a deo vel ad fallẽdũ ma los. vel ad monendũ vel exercen dum bonos. f

Quoꝛũ ſcientia at=

q̃ ꝺtute etiam magice artes exercent. quí= bus tñ tam ſcientia q̃ ptãs a deo data eſt. vel ad fallendũ fallaces. vel ad monendũ fideles. vel ad exercendam ꝓbandam q̃ iu ſtoꝛum patientiam . Unde Aug⁹ . in libꝛo iij. de trini. Video inquit infirme cogitati= oni quid poſſit occurrere. cur .ſ. iſta mira = cula etiam magicis artibus fiant. Nam et magi pharaonis ſerpentes fecerunt et alia ſed illud eſt amplius ammiranduz quomõ magoꝛum potentia que ſerpentes fac= po= tuit vbi ad muſcas minutiſſimaſ. ſ. cinifes ventum eſt. omnino defecit. qua tertia pla ga egyptus cedebatur. Ibi certe defecerũt magi dicentes. Digitus dei eſt hic. Unde intelligi datur nec ipos quidẽ tranſgreſſo= res angelos ꝛ aereas poteſtates in imam iſtam caliginem tanq̃ in ſui generis carce= rem ab illius ſublimis etheree puritatſ ha= bitatione detruſos. per quos magice arteſ poſſunt quicquid poſſint. non autez aliq̃d valere poſſunt: niſi data deſuper poteſtate Batur autẽ vel ad fallendum fallaces : ſic̃ in egyptios. ꝛ in ipos etiam magos data ẽ vt in eoꝛum ſpirituũ operatione viderent ammirandi a quibus fiebant damnãdi. vꝫ ad monendũ fideles. ne tale aliquid facere ꝓ magno deſiderent. ꝓpter quod etiã no= bis in ſcriptura ſunt ꝓdita. vel ad exercen dam ꝓbandam manifeſtandam q̃ iuſtoꝛũ patientiã.

¶ tranſgreſſoꝛibus angelis nõ ſer uit ad nutum materia rerum viſi bilium. g

Nec putãdum eſt

iſtis tranſgreſſoꝛibus angelis ad nutũ ſui re hanc viſibiliũ rerum materiã: ſ deo po= tius a quo ꝺ ptãs daꝛ q̃tũ incõmutabilis iudicat.

¶ non ſunt creatoꝛes licet per eos magi ranas et alia fecerint. ſed ſo lus deus. h

Nec ſane creatoꝛeſ

illi mali angeli dicendi ſunt. qꝛ ꝓ illos ma= gi ranas ꝛ ſerpentes fecerunt. non enim ipi eas creauerunt. Oim quipe rerũ que coꝛ= poraliter viſibiliter q̃ naſcunt occulta que dam ſemina incoꝛpoꝛeis mundi huius ele mentis latent: que deus oꝛiginaliter eis in didit. Ipe g̃ creatoꝛ eſt oim rerũ qui creа= toꝛ eſt inuiſibilium ſeminũ. qꝛ quecũ q̃ na= ſcendo ad oculos nros exeunt ex occultis ſeminibus accipiũt ꝓgrediendi hic ꝓmoꝛ= dia ꝛ incrementa debite magnitudis diſti= ctioneſ q̃ foꝛmarũ ab oꝛiginalibus (vt ita dicam) regulis ſumunt.

De ſeminib⁹ oim coꝛpoꝛũ quoꝛum crea toꝛ ipe ſolus creatoꝛ eſt

¶ Sicut parentes non dicuntur cre atoꝛes filioꝛum nec agricole fru gum. ita nec boni angeli nec mali et ſi ꝓ eoꝛum miniſterũ fiant crea ture. i

Sicut ergo nec pa=

rẽtes dicimus creatoꝛes hominũ. nec agri colas creatoꝛes frugum q̃uis eoꝛum extri ſecus adhibitis motibus iſta creanda dei virtus interius operet. ita non ſolum ma= los. ſed nec bonos angelos fas eſt putare creatoꝛes. Sꝫ ꝓ ſubtilitate ſui ſenſus ꝛ coꝛ poꝛis ſemina iſtarũ rerum nobis occultio= ra nouerunt. ꝛ ea ꝓ congruas temperatio= nes elementoꝛũ latenter ſpargunt. atq̃ ita ꝛ gignendarũ rerum ꝛ accelerandoꝛum in crementoꝛũ ꝓbent occaſiones. Sꝫ nec bo= ni hoc: niſi quantũ deus iubet: nec mali ꝺ iniuſte faciũt: niſi q̃tuz iuſte ipe permittit Nam iniqui malicia voluntatẽ ſuã habet iniuſtam. ptãtem aũt non. niſi iuſte accipit ſiue ad ſuam penã. ſiue ad alioꝛũ. vꝫ penã malоꝛũ. vel laudem bonoꝛũ .

Iniquus ha= bet a ſe volũ= tatem malam a deo ꝺo po= teſtatem iuſte accepit

¶ Sicut iuſtificationem mentis ita creationem rerum ſolus de⁹ opa= tur. licet creatura extrinſecus ſer= uiat. k

Sicut ergo mentē nostram iustificando formare nō potest: nisi deus. ꝓdicare autem extrinsecus euāgelium etiam homies possunt: non solum boni ꝓ veritatem: sed etiam mali ꝓ occasionē. ita creationem rerū visibiliū deus interi⁹ operat. Exteriores autem opatiões atq; contempationes siue occasiones ab angel' tam bonis q̄ malis vel etiam homībus adhibent. Sed hec ab hominibus tanto difficilius adhibent: quantum eis desunt sensuum subtilitates. ⁊ corporū mobilitates i membris terrenis ⁊ pigris. Unde qualib⁹ cunq; angelis vicinas causas ab elemētis contrahere quanto facilius est. tanto mirabiliores in hmōi opibus eorū existunt celeritates. ꝑ nō est creator nisi q̄ ꝓncipaliter ista format. nec quisq̄ hoc potest: nisi vn⁹ creator deus. Aliud est em̄ ex intimo ac summo causaꝝ cardine condere ac ministrare creaturam. qđ facit solus creator deus. Alius aūt ꝓ distributis ab illo viribus ac facultatibus aliquam opationem forinsecus admouere. vt tunc vel tūc. sic vel sic. exeat qđ creat. Ista quipe originaliter ⁊ ꝓmordialiter in q̄dam textura elementorū cūcta iaz creata sunt. sed acceptis oportunitatibus postea ꝓdeunt.

Q angeli mali multa ꝑnt ꝓ nature vigorem. que non possunt ꝓpter bonorum angelorum et dei ꝓhibitionem. id est. quia non ꝓmittū tur.

Illud quoq; sciendum est q angeli mali q̄dam possunt ꝓ nature subtilitatem: que tn̄ non ꝑnt ꝓpt̄ dei vel bonorū angelorū ꝓhibitionem. i. q⁹ ñ ꝓmittunt illa facere a deo vel ab angel' bonis. possent vtiq; fecisse cinifes q̄ ranas serpentesq; fecerunt. Quidaz vo nō possunt facere. etiam si ꝓmittant ab angelis superioribus. q⁹ non ꝓmittit deus. Uñ Aug⁹. in li. iij. de tri. Ex ineffabili potentatu dei fit. vt quod possent mali angeli si ꝓmitterent: ideo non possunt. q⁹ non ꝓmittunt. Neq; eñ occurrit alia ratio cur non poterant facere cinifes qui ranas ꝑpentesq; fecerunt. nisi q⁹ maior aderat dominatio ꝓhibentis dei ꝓ spūmsanctum. quod etiam magi confessi sunt dicentes. Digitus dei est ꝯ. Quid aūt ꝓ naturam possint. nec possunt ꝓpt̄ ꝓhibitionem. ⁊ qđ ꝓ ipius nature sue conditionem. facere non sinant: homi explorare difficile est: imo impossibile. Nouimus hominem posse ambulare. ⁊ neq; ꝫ posse si nō ꝓmittat. volare aūt non posse: etiam si permittat. Sic ⁊ illi angeli quedam ꝑnt facere si ꝓmittant ab angelis potentioribus ex imperio dei. Quedam vo non possunt etiam si ab eis ꝓmittant. q⁹ ille non ꝓmittit a quo est illis talis nature modus. qui etiaz ꝓ angelos suos illa plerūq; non permittit. que concessit vt possint.

Augusti. Quare ñ potuerūt producere cinifes q̄ ranas ⁊ ꝑpētes fecerunt.

Ista est distinctio. vij. hui⁹ secundi libri. In qua mgr̄ postq̄ egit de ꝓtinētibus ad casum angelorꝝ localem agit de ꝓtinentibus ad eorum casum spūalem. Et tria facit. Nam ꝓmo oñdit qualiter liberum arbitriū etiam post lapsum retinuerūt Secundo qualiter intellectus viuacitatem post casū non amiserunt. Tertio qualiter omnia que possent ideo quia deus non ꝓmisit implere non potuerunt. Primum facit a ꝓncipio distinctionis vsq; ibi. Et licet mali angeli. Secundū vsq; ibi. Illud quoq; sciendum est. Tertium vsq; ad finem distinctionis. Et tāt̄uim in generali. In specialisententia magistri stat in tribus ꝓpositionibus quarum ꝓma est hec. Q̄ licet angeli boni in gratia confirmati non possunt peccare. ⁊ mali in malicia obstinati non possunt benefacere. Hoc tamen minime aufert alicui arbitrij libertatem. Hanc magister insinuans dicit q̄ nec mali angeli post peccatuz possunt benefacere. nec boni post eorum confirmationem possunt peccare. Contra qđ dictum obijciens dicit q̄ si boni angeli non possunt peccare. ergo non habent arbitrij libertatem. tenet consequentia per dictum beati Hieronymi dicentis q̄ omnis creatura habens liberum arbitriū est vertibilis in bonum ⁊ malum. Cui obiectioni respondet ⁊ dicit. q̄ q̄uis boni angeli peccare non possunt. nō tamen propterea sunt minus liberi. quia nō coacte: sed libere ⁊ spontanee immutabiliter bonū eligunt. ⁊ hoc ex gratia non a natura. ꝓ quod soluit dictum beati Hiero. dicentis ipm̄ loqui de libero arbitrio gratia non confirmato: sed p̄cise in sua natura considerato. Et oppositum arguit ⁊ soluit de demonib⁹.

Secunda ꝓpositio est hec. Quāuis angeli mali i quibus est naturalis cognitionis ꝓspicacitas aliqua facīt mirabilia ꝓ hoc nō ꝓbat eis inesse creandi facultas. Hanc mgr̄ ꝓbat dicens demones hr̄e triplicem scientiā. s. vnā ex subtilitate nature. aliā ex tempore ⁊ diuturnitate. tertiā ex bonorum angelorū relatione. Et hoc ꝓbat auctoritate Isidori ⁊ b. Augustini. Et subdit q̄ demonum scientia ⁊ arte fiunt artes magice. deo tamen talia ꝓmittere volente ad fallendum fallaces ⁊ monendū fideles. seu ad exercitā dum iustos ⁊ ꝓbos. In q̄bus q̄dem artibus magicis materia rerum visibilium non seruit demonib⁹ ad nutum. sed solum intantum quantum deus ꝓmittit. Et infert q̄ q̄uis demones quandoq; aliqua noua ⁊ mirabilia deo permittente operantur seu faciunt. non tamen ꝓpter hoc dicendi sunt creatores. quia illa noua que producunt non nisi ex rerū virtutibus a deo eis inditis quasi ex quibusdam semibus educūt eo q̄ ad talium ꝓductionem nisi instrumēta liter quodāmodo se habent sicut agricole ad produ-

ctionem fructuum. ⁊ predicatores ad illuminationē mentium. Tertia ꝓpositio est hec. Demōes multo maiora mala ⁊ plura possent facere q̄ faciūt. nisi deus ⁊ angeli boni eos facere talia ꝓhiberēt. Hāc mḡr ꝓbat q̄ hoc q̄ magi pharaonis ita bū potuissēt ministerio demonū fecisse cinifes sicut fecerūt ranas si deus talia opari nō ꝓhibuisset. Et tm̄ de sentētia iu spēali.

Vtrū angeli omnes corporei sint. qō quibusdam visum est quibus Augustinus consentire videt dicens angelos oēs añ casum habuisse corpora tenuia et spūalia sed i casu mutata in deterius malorum corpora. vt in eis possent pati.

a

II. VIII. Solet etiam in questione versari apud doctos vtrū angeli omēs boni. s. ac mali corporei sint. i. corpa habeant sibi vnita? Quod aliqui putant innitentes ꝟbis Augustini q̄ dicere videt q̄ angeli omēs ante ꝯfirmationē vel lapsum corpora aerea habuerint de puriori ac supiore aeris ꝑte formata. ad faciendum abilia nō ad patiendū ⁊ angelis bonis qui pstiterunt talia sūt obseruata corpora. vt in eis possint facere: et non pati. que tāte sunt tenuitatis vt a mortalibus videri non ualeant. nisi superuestita aliqua grossiori forma. qua assumpta videntur depositaq̄ videri desinūt. Angelis ꝟo malis mutata sunt in casu corpora i deteriorem q̄litatem spissioris aeris. Sic̄ enim a loco digniori in inferiorem locū. i. in caliginosum aerem deiecti sunt. ita illa corpora tenuia mutata sunt ⁊ transformata in deteriora corpa ⁊ spissiora. in q̄bus pati possent in supiori elemento. i. ab igne. Et hoc Aug⁹. sensisse vid⁊ super Gen̄. ita dicens. Demones dicunt aerea animalia. qui corporū aereorū natura vigent. nec ꝑ mortem dissoluunt. quia ꝑualet in eis elementum aptius ad faciendū q̄ ad patiendū. Ad patiendum em̄ humor ⁊ humus. Ad faciendum aer ⁊ ignis aptitudinem ꝑbent. Trās gressores ꝟo angeli cum principe suo nūc diabolo tunc archangelo. nō miruz si post peccatum in hanc caliginem detrusi sunt. Neq̄ etiā hoc mirū est si cōuersi sunt ex pena in aeream q̄litatem qua possunt ab igne pati. Caliginosa tn̄ aeris tenere tn̄ ꝑmissi sunt q̄ eis quasi carcer sit vsq̄ ad tps iudicij. Ecce his ꝟbis videt Aug⁹. ita tradere q̄ q̄dam opinant de corporibus angelorū

Hoc autem eum alij dixisse astruūt non ita sentiendo: sed opinionem aliorū referēdo. quod ex ipius verbis dijudicare volunt. quibus ait. Demones dicunt aerea animalia: non ait sunt. ita enim q̄dam dicebant. De habitatione ꝟo caliginosi aer] in quez detrusi sunt: non opinando: sed rei veritatē asserendo eum tradidisse dicunt. quod ipi⁹ locutionis distinctio ostendit. Dicūt quoq̄ plurimos catholicos tractatores in hoc conuenisse atq̄ id concorditer docuisse: q̄ angeli incorporei sint: nec corpora habent sibi vnita. Assumunt autem aliqñ corpora deo ꝓparante. ad impletionem ministerij sui sibi a deo iniuncti. eademq̄ post expletionem deponunt. in q̄bus corporibus hominib⁹ apparuerūt atq̄ locuti sunt. Et aliquando q̄dem locuti sunt ex ꝑsona dei sine distinctione alicuius persone. Aliquando ex persona patris vel filij siue spiritussancti.

q̄ deus in corporalibus illis antiquis formis apparuit. b

Nec dubitandum est deū in corpalibus formis apparuisse hominibus. sicut Augustinus in. ij. li. de tri⁹. ostendit conferens diuersa scripture testimonia. ex quibus deum in corporeis figuris hominibus apparuisse p⁊obat. et aliqñ ex ꝑsona dei sine distinctione. aliquād sb distinctione personarum sermonem eis factum esse.

De perplexa questione quam posuit Augustin⁹ querens an ad exhibendum has corporales apparitiones creatura noua sit formata an angeli qui ante erant missi. et si ipi missi sunt. vtrū seruata sui spiritual corporis qualitate aliquaz speciem corpalem de corpulētiori materia assumpserint an ꝓprium corpus suū mutauerint in speciez actioni sue aptam. c

Sed vbi deum hominibus in corporalibus imaginib⁹ apparuisse asserit. perplexam questionem ꝓponit quam nec absoluit querens. vtruz in il-

lis corporalibus aparitionibus creatura aliqua crearet ad illud opus tantū in qua deus hominibus appareret. an angeli q̄ ad̄ erant ita mitterent vt manentes in suis spiritalibus corpib⁹ assumerēt ex corpulenta inferiorū elemento⁹ materia aliquā speciē corpalem: quam coaptatā ꝯsi aliquam vestem mutarent in quaslibet species corporales veras quidem. an corpus suū ꝓpprium verterent in species aptas actionibus suis p virtutem sibi a deo data⁹. Ait em̄ ita Augustinus in. iij. li. de tri. Querendum est in illis antiquis corporalibus formis ⁊ visis: vtrum ad hoc opus tantū creatura formata sit in qua deus sicut tunc oportuisse iudicauit humanis ostenderet aspectibus. an angeli qui iam erant ita mittebant: vt ex p sona dei loquerent assumentes corporalez speciem de creatura corporea ꝓ vsum ministerij sui. aut ipm corpus suum cui non subduntur: sed subditum regunt mutantes atq; vertentes in species quas vellent accomodatas atq; aptas actionib⁹ suis ꝑm attributam a creatore sibi potentiam. Sed fateor excedere vires intentionis mee. vtruz angeli manente spūali sui corporis qualitate. p hanc occultius opantes assumant ex inferioribus elementis corpulentioribus qō sibi coaptatum ꝯsi aliquam vestē mutēt et vertant in quaslibet species corporales ⁊ ipsas veras. sicut aqua vera in vinum veruz uersa est a dño. An ipa ꝓpria corpa ⁊ sua transforment in id quod volunt accōmodatum ad id quod agunt. Sed quod horū sit q̄m hō sum: nullo experimento comp̄hendere valeo. sicut angeli qui hoc agūt. Attē de lector q̄ questionem ꝓpositam non soluit: sed indiscussam reliquit. vtrū angeli q̄ mittebant seruatis suis ꝓpriis spiritalib⁹ corporibus supuestirent aliqua corpulentiori specie in qua possent videri: an ipsum corpus mutarent ⁊ transformarēt in quam cunq; vellent speciem in qua possent cerni In quibus vbis videt Aug⁹. attestari angelos esse corporeos ac ꝓpria ac spiritualia habere corpa.

Augusti.

Concedendū ē ãgelos mitti sed reliq̄ expediri nō sufficit.

Q de⁹ in specie qua ē de⁹ nūq̄ mortalibus apparuit. d

Leteruz hec velut nimis pfunda atq; obscura relinquētes: illud indubitant teneamus. q de⁹ in specie essentie sue nūq̄ mortalib⁹ aparuit. sic fa-

mulo suo Moysi dicit. Nō videbit me hō ⁊ viuet. Et in euāgelio Joh. legit. Deum nemo vidit vnq̄. Visibile em̄ quicq̄ non est qō non sit mutabile. Jō substātia siue essentia dei qm̄ nullo modo mutabil̄ est. nullo modo p seipam visibilis est. Proinde illa omnia que patribus visa sunt cum deus illis p̄sentaretur: p creaturaz facta manifestum est. Et si nos latet quō ea ministris angelis fecerit deus. p angelos tm̄ facta eē dicim⁹. Audeo ꝯ fiducialiter dicere nec deuz patrem. nec ꝓbum eius. nec spūm eius qui est vnus deus. p id qō est atq; idipm̄ ē vllo modo esse mutabilem. ac p hoc multominus esse visibilem.

Utrū demones intrent corpa hominū substantialiter. an illabant̄ mentibus hoim. e

Illud etiā consideratione dignissimū videt. vtruz demones siue corporei siue incorporei sint hoiz substātialiter intrent corpa. eorum q̄ animab⁹ illabantur. an ideo intrare dicant̄. quia malicie sue ibi effectum exercent dei p̄missione opprimendo atq; vexando eas. vel in peccatum p voluntate sua trahendo. Q in homines introeant atq; ab eis expulsi exeant euangelium apte declarat cōmemorās demonia in quosdam ingressa ⁊ p christū eiecta. sed vtrum ꝑm sua fuerint ingressa: an ꝓpter mali effectum dicant̄ ingressa: nō adeo p̄spicuum est. De hoc aūt Gennadi⁹ in diffinitionibus ecclasticoꝝ dogmatum ait. Demones q̄ energiam opationem non credimus substantialiter illabi aie: sed applicatione ⁊ oppressione viri. Illabi autē ment illi soli possibile est q̄ creauit. q̄ natura subsistens incorporeus capabil̄ ē sue facture. Ecce hic vid⁹ insinuari q̄ substātialiter non illabāt̄ demones vel introeāt corda hoim. Beda q̄ sup illū locū Act. ap̄lorum vbi Petrus ait Ananie. Cur temptauit sathanas cor tuum: dicit. Notanduz q̄ mentem homis iuxta substantiaz nihil implere possit: nisi creatrix trinitas. q̄ tantūmodo ꝑm opationem ⁊ volūtatis instictū anima de his que sunt creata implet. Implet vo sathanas cor alicui⁹: non q̄dem ingrediens in eum ⁊ in sensum eius: neq; introiens aditum cordis. siquid est potestas hec solius dei est. sed callida ⁊ fraudulenta

Beda

deceptione animam in effectū malicie trahens p cogitationes ⁊ incentiua vitiorum quibus plenus est. Impleuit ergo sathanas cor Ananie non intrando: sed malicie sue vires inserēdo. Idem spūs immūdus flamma ⁊tutum de cordibus fideliū expulsus. doctoribus veritatis venenū psecutionis infundit. His autoritatib⁹ ostendit᷑ q̄ demones non substantialiter intrant corda hominū. sed ꝓpter malicie effectum. de quib⁹ pelli dicuntur. cum nocere non sinuntur.

Ista est distinctio. viij. huiꝰ secūdi libri. In qua mgr̄ posq̄ egit de angel᷑ quo ad eorum casum localem ⁊ spūalē. agit de eis quo ad corporum assumptionem. Et tria circa hoc facit. Nam p̄mo inquirit an angeli habeant corpa sibi vnita Secundo ostendit qualiter eis habentib⁹ fiat angeli apparitio. Tertio ostendit qualiter operan᷑ circa aīas ⁊ corpora nostra. Primum facit a p̄ncipio distictionis vsq̄ ibi. Nec dubitanduz est. Scōm vsq̄ ibi. Illud etiam consideratione. Tertium ⁊o vsq̄ ad finez distinctionis. Et tm̄ in generali. In spēali snīa magistri stat in tribus ꝓpositionibus quarū p̄ma ē hec

Angeli non sunt corpales q̄uis corpora sibi assumunt aerea p explendo orca nos aliquo ope ministeriali. Hanc ꝓpositionem mgr̄ ꝓbans q̄rit. Utrū angeli sibi habent corpora naturaliter vnita? Et respondet q̄ quidam opinati sunt eos habere corpora aerea: que in demonibus ante peccatum fuerūt subtiliora ⁊ purtora ⁊ impassibilia. post peccatū aūt facta grossiora etiā ab igne corpali passibilia. ⁊ hoc cō firmant autoritate. b. Augustini. Alij ⁊o dicūt eos naturaliter fore incorporeos. ⁊ beatū Augustinum allegatū in contrariū asserunt magis fuisse locutum inq̄situe q̄ determinatiue. Et subdit q̄ licet angeli i corpozei assumunt tamen q̄nq̄ corpa. q̄nq̄ visibilit᷑ aliq̄d opan᷑ circa nos. ⁊ post opis completionez illa deponunt. Uñ in talibus corporib⁹ hominbus pluries apparuerunt ⁊ locuti sunt aliq̄n in ꝓsona patris. aliq̄n in ꝓsona filij. aliquando in ꝓsona spūsancti.

Secunda propositio est hec. q̄ deus aliquando in formis corpalibus apparuit. Hāc ꝓbat magister autoritate beati Augustini. Uñ mouet q̄stionem circa hec. s. vtrum deus corpaliter apparens de nouo semp̄ creauit illud corpus in quo apparuit. Et vtrū angeli corpaliter apparentes. dato q̄ sint corpozei tm̄ in suis corporibus appareant. vl̄ alia corpora assumant magis grossa ex visibilium rerum materia. ⁊ an illam ad placitum in quamlibet transsumant dispositionem. Istam magister relinquit insolutā. Et postea dicit q̄ diuina essentia nūq̄ potuit nec potest videri vt est. quia omne visibile mutabile est. Cū ergo essentia dei sit immutabilis. quid aliud superest q̄ q̄ sit etiam inuisibilis. Tertia ꝓpositio est hec Spūs maligni p quendam effectum possunt q̄nq̄ illabi hominbus. nō illapsu essentiali. Hanc magister ꝓbans querit. Utrū demones siue sint corpozei siue incorpozei intrēt substantialiter corpora hominū vel solum dominan᷑ in malicie effectum. Et rndens dicit q̄ solus deus menti humane illabit᷑. ⁊ q̄ diabolus ingredi dicit᷑ corpa. hoc est solū p effectū malicie qđ ꝓbat autoritatib⁹ Gregorij ⁊ Bede q̄ patent in textu. Et tm̄ in spēali.

De ordinū distinctiōe qui et quot sint. DI. IX

a

Post predicta p supest cognoscere de ordinib⁹ angelor̄ quid scriptura tradat Que in plurib⁹ locis nouem esse ordines angelorū ꝓm ulgat. s. angelos. archangelos. p̄ncipat⁹. ptātes. ⁊tutes. dominationes. thronos. cherubin ⁊ seraphin. Et inueniūtur in istis ordinibus tria terna esse. ⁊ in singulis tres ordines. vt trinitatis similitudo in eis insinuet᷑ impressa. Unde Dionysius tres ordines angelorū esse tradit. ternos in singul' ponens. Sunt em̄ tres superiores. tres inferiores. tres medij. Supiores seraphin. cherubin. throni. Medij. dominationes. p̄ncipatus. ptātes. Inferiores. virtutes. archangeli. angeli. Dionysi⁹.

Quid appellet᷑ ordo. et que sit ratio nomis cuiusq̄.

b

Hic considerandū est quid apelletur ordo. Deinde vtruz ab ipa creatione fuerit distinctio illorum ordinum. Ordo angelorum dicitur multitudo celestium spirituū qui inter se in aliquo munere gratie similantur. sicut ⁊ in naturaliū datorum munere conueniunt. Ut verbi g̃tia. Seraphin dicuntur qui pre alijs ardēt charitate. Seraphin enim interp̄tatur ardens vel succendens. Cherubin qui p̄ alijs in scientia eminent. Cherubin em̄ interp̄tatur plenitudo scientie. Thronus dicitur sedes. Throni autem vocantur (vt beatus Gregorius ait) qui tanta diuinitatis gratia replentur. vt in eis sedeat deus: ⁊ p eos iudicia decernat atq̄ informet. Dominationes vocātur qui p̄ncipatus ⁊ potestates transcendunt. Principatus dicun᷑. q̄ sibi subiectis que sunt agenda disponunt. eisq̄ ad explenda diuina mysteria p̄ncipantur. Potestates nominan᷑ hi qui b̄ ceteris potentius in suo ordine acceperunt. vt virtutes aduerse eis subiecte eorum refrenentur potestate: ne homines tātum temptare valeant q̄tum desiderant. Uirtutes vocan᷑ illi p quos signa ⁊ mirācula frequēt fiunt. Archangeli qui maiora nunciant. Angeli qui minora. Gregō.

q̄ hec nomina nō ꝓpter se ſʒ ꝓ
pter nos eis data ſunt que aſſupta
ſunt a donis gre que nō hñt ſingu
lariter ſed excellenter et a p̄cipuis
nominañt. c

Hec noīa illis non

ꝓpter se: ſ̄ ꝓp̄ nos eis data ſunt Qui em̄
ſibi noti ſunt contemplatiōe. nobis innote-
ſcunt cognominatōe. Et nominañt ſinguli
ordines a donis gratiarum: q̄ non ſingula-
riter: ſed excellenter data ſunt in partici-
patione. In illa em̄ celeſti curia vbi plenitu-
do boni eſt. licet quedam data ſint excellē-
ter. nihil tñ poſſidetur ſingulariť. Oia em̄
in omnibus ſunt. non q̄dez equaliter. quia
alij alijs ſublimius poſſident. que tñ omēs
habent. Cū q̄ omnia dona gratiarū ſupe-
riores ordines ſublimius ⁊ ꝓfectius perce
perint. tamen ex p̄cipuis ſortiti ſunt voca-
bula. inferioribꝰ cetera relinquentes ordini
bus ad cognominationem. Ut ſeraphin q̄
ordo excellentiſſimus eſtimatur. tam dile-
ctionem q̄ cognitionem diuinitatis ⁊ cete
ra ⁊ tutum dona ceteris omnibus ſ̄blimi-
⁊ ꝓfectius ꝓcepit. ⁊ tamen ab excellentio-
ri dono. id eſt a charitate nomen accepit il
le ſuperior ordo. Q̄ maius em̄ donum ē ipa
charitas q̄ ſcientia. Jtez maius eſt ſcire q̄
iudicare. ſcientia nanq̄ informat iudiciū.
Jdeoq̄ ſecundus ordo a ſecūdo dono. id
eſt cognitione veritatis apellatus eſt. ſcili
cet cherubin. Jta ⁊ de alijs intelligendum
eſt. Aſſignatur ergo excellentia ordinū ſ̄m
excellentiam donorum. Et tamen ſic Gre-
gorius ait. illa dona omibus ſunt commu-
nia. Omēs em̄ ardent charitate: ⁊ ſcia ple-
ni ſunt. ſic ⁊ de alijs. Sed ſupiores alijs ex
cellentius. vt iam dictum eſt. ipa accepe-
rūt a q̄bus ⁊ nominañt. Ait Greg⁹. In il
la ſumma ciuitate quiſq̄ ordo eius rei cen-
ſetur nomine. quam plenius accepit in mu
nere.

Queſtio ex verbis Gregorij orta
d

Bz oritur hic que-

ſtio taľ. Si quiſq̄ ordo ab illo dono noiaľ
quod plenius poſſidet. tunc cherubin i ſci-
entia p̄eminet omnibus. q̄ a ſcientia noia-
tur. Sed q̄ magis diligit: plus cognoſcit.
Tm̄ em̄ (vt tradit autoritas) cog̃ſcit ibi q̄ſ

q̄ q̄tum diligit. Jtaq̄ ſeraphin nō ſolū in
charitate: ſed etiam in ſcia p̄eminēt. Jdeo-
q̄ autoritas illa ſic videtur intelligenda vt
compatio non referatur ad omnes ordies:
ſed ad quoſdam. ſ. inferiores. Jlle em̄ ordo
non plenius ſeraphin accepit ſcientiam in
munere. ſed plenius alijs ordinibus q̄ ſunt
inferiores. Nec nominañ q̄ſq̄ ordo ab om
ni re. quam plenius alijs accepit. ſed ab ali
qua rerum quas accepit. Vel poteſt com-
paratio referri nō ad ip̄os ordines: ſed ad
alia dona. nec ad omnia alia dona: ſ̄ ad q̄-
dam. Sicut enim hoies cum plura habeāt
dona. quedam alijs excellentius poſſident
Jta forte ⁊ angeli quibuſdā munerib⁹ ma-
gis pollent. ⁊ alijs q̄buſdam minus.

Explanatō il
le autoritatis

Alia declara
tio eiuſdem

Utrū ordines ab initio creatiōis
ita diſtincti fuerint. e

Jam nunc inquire

re reſtat. Utrū ⁊ iſti ordines a creatōis ini
tio ita fuerint diſtincti? Q̄ ita fuerūt diſtin
cti a p̄mordio ſue ꝓditiōis vid⁹ teſtimonio
autoritatis inſinuari. que tradit de ſingul⁹
ordinibus aliquos cecidiſſe. De ordie nan
q̄ ſupiori lucifer ille fuit. quo null⁹ digni-
or ſtonditus fuit. Apls etiam p̄ncipatus ⁊
ptātes tenebrarū noīat oñdens de ordini-
bus ill' cecidiſſe. qui cum in maľ miſteriuz
exerceāt. nō tm̄ penit⁹ noīb⁹ ordinū ſuoruz
p̄uati ſunt. Sed non videť illō poſſe ſtare.
Nō em̄ tūc charitate ardebāt nec ſapia pol
lebant. nec q̄ in eis deus ſedebat. Si enim ſ̄
habuiſſent: nō cecidiſſent. Nō g̃ tunc erāt
cherubi vl' ſeraphi vl' throni. Ad q̄ dici-
mus q̄ ań caſuz q̄rūdā nō erāt iſti ordines
q̄ nondū habebāt dona in quoz p̄ticipa-
tionib⁹ ꝓueniūt. Sz q̄buſdā cadētib⁹ alijs
apoſita ſunt. eiſq̄ q̄ ceciderūt collata fuiſ-
ſent eadē dona ſi pſtitiſſent. Jō q̄ ſcriptura
dicit de ſingul' ordinibus aliq̄s cecidiſſe. ñ
q̄ fuiſſent in ordinibus ⁊ poſtea corruerť.
ſ̄ q̄ ſi pſtitiſſent eoz aliq̄ in ſingul' fuiſſent
ordinibus. q̄ ⁊ in nature tenuitate ⁊ i forme
pſpicacitate differētes g̃dus habebant ſic
illi q̄ pſtiterūt. Alij em̄ vt p̄dixim⁹ ſupio
res. alij inferiores conditi ſunt. Supiores
q̄ naťa magis ſ̄btiles ⁊ ſapia magis pſpica
ces. Jnferiores q̄ naťa min⁹ ſ̄btiles. ⁊ intel
ligētia min⁹ pſpicaces facti ſunt. Has aūt
inuiſibiles differentias inuiſibiliū ſolus il-
le ponderare potuit q̄ oia in numero ⁊ men
ſura ⁊ pondere diſpoſuit. id eſt in ſcipſo

Q̄ aň caſum
quorūdā fue-
rint ꝑti ordies
q̄ non habe-
bāt dōa gra
que q̄buſdaz
cadētib⁹ alia
apoſita fue
runt.

qui est mensura omni rei modū pfigens. et numerus omni rei speciem pbens. ꝛ pondus oēm rem ad stabilitatem trahens. id ē terminans ꝛ formans ꝛ ordinans omnia.

Utrum omnes angeli eiusdem ordinis sint equales. f

Preterea considerari oportet. vtrū oēs angeli eiusdē ordis equales sint? Ita esse quibusdam placuit. sed non est hoc pbabile nec assertōe dignū quia lucifer qui fuit de collegio supiorum: ipis etiam dignior extitit qui alijs excellentiores creati fuerant. Ex quo pcipitur: q̄ si pstitisset: in ordine supiori fuisset. et alijs eiusdem ordinis dignior extitisset. Dic ēm vnus est ordo apostolorū ꝛ alter martyꝝ. ꝛ tamē in apostol' alij alijs sunt digniores. similiter ꝛ in martyribus alij alijs sunt superiores. ita ꝛ in ordinibus angelorum recte credit esse.

Pot sitē ostē dit on omēs eiꝰ ordis pares esse

Quomodo dicat scriptura decimum ordinem ex hominibus cōpleri. cum non sint nisi nouem ordines. g

Notandum etiam q̄ decimus ordo legit de homīb⁹ restaurādus. Sed cū non sint nisi nouem ordines: nec plures fuissent etiam si illi qui ceciderī pstitissent. mouent lectores quō scriptura dicat decimū ordinem compleri ex hoīb⁹. Greg⁹. nanq; ait homīes assumēdos in ordine angelorū. quorū alij assumūt in ordie superiorū. qui. s. magis ardent charitate. Alij in ordine inferiorū. qui. s. minus pfecti sunt. Ex quo apparet nō esse de hominibus formandum decimū ordinē. tanq̄ nouem sint angelorū ꝛ decimus hominū. sed homines pro qualitate meritorū statuēdos in ordinibus angelorū. Q̄ ergo legitur decimus ordo cōplendus de homībus. ex tali sensu dictum esse accipi potest. q̄ de hominib⁹ restaurabit q̄d in angelis lapsuꝝ ē. de q̄bus tot corruerunt. vt posset fieri decimus ordo. Propter q̄d apl's dicit restaurari oīa in xp̄o que in celis ꝛ q̄ etiā in terris sunt. q̄ p xp̄m redemptū est genus humanum. de q̄ fit repatio ruine angelice. tñ non min⁹ saluaret hō si angelus nō cecidisset.

Qhoies assumunt iuxta numerū stantiu non lapsorū. h

Nō enim iuxta nu

merum eorū qui ceciderūt. sed eorū qui pmanserūt hoies ad beatitudinē admittunt Unde Greg⁹. Supna illa ciuitas ex angelis ꝛ hoibus cōstat. ad quā credim⁹ tātos humani generis ascendere q̄tos illic cōtigit angelos remansisse. sicut scriptū ē in cāntico Deutronomij. Statuit termios pplox iuxta numerū angelorū dei.

Quidam dicunt fm numerum lapsorum angelorum homies reparandos. i

A quibusdā tamē putat q̄ hoies reparent iuxta numerū angelorum q̄ ceciderūt. vt illa celestis ciuitas nec suorū ciuium numero pueat. nec maiori copia regnet. Qd Aug⁹. in ench. sentire videt. nō asserens de homīb⁹ plus saluari q̄ corruit de angel. sed nō minus ita dicens. Supna hierlm mr̄ nostra ciuitas dei. nulla ciuiū suorū numerositate fraudabit aut vberiore etiam copia fortasse regēbit. Neq; ēm numerū aut sanctorū hoīm aut immundorū demonum nouim⁹. in quorū locū succedentes filij catholice mr̄is. q̄ steril' apparebat in terris in ea pace de q̄ illi ceciderunt sine vllo tpis termino pmanebunt. Sed illorū ciuiū numer⁹ siue q̄ est siue q̄ fuit: siue q̄ futur⁹ est: in contemplatōe ei⁹ artificis ē q̄ vocat ea q̄ non sunt tanq̄ ea q̄ sunt. Ecce apte dicit non min⁹ de hoīb⁹ saluari q̄ corruit de angel. sed plus nō asserit.

Jsta est distinctio. ix. hui⁹ secundi libri. In qua magister post egit de cōi angelox creatōe ꝛ bonorum ꝛ malox distinctione: incipit tractare specialit de bonorū dignitate ꝛ compatōe. Et tria circa hoc facit. Nā pmo agit de nūero ordinū ꝛ noiatione. Scdo tractat de eorum distinctōe. Tertio tractat de eorū ex hominib⁹ repatōe. Primū facit a pncipio distinctiōis vsq; ibi. Jā inqrere restat. Secundū ab inde vsq; ibi. Notandū etiā q̄ decim⁹. Tertiū xo vsq; ad finem distinctōis. In spāli suīa mgr̄ stat in tri. ppo. qua. pma ē hec. Nouem sunt chori seu ordines angelorū in trib⁹ hierarchijs fm dona noiatim distinctorū. Hanc mgr̄ insinuās dic̄ nouem eē ordines angelorū trib⁹ ternarijs quos hierarchias vocam⁹ distinctos. ita q̄ libet ternari⁹ seu hierarchia tres ptineat ordines. quox ordinū tres sunt superiores. s. seraphin cherubin ꝛ throni. tres sūt medij. s. dnātōes. pncipat⁹ ꝛ ptātes. tres aūt sunt inferiores vtpote virtutes. archangeli ꝛ angeli. Postea declarat q̄d sit ordo. Et dicit q̄ ordo sit mltitudo spirituū celestium qui inter se in aliquo gratie munere assimulat. sicut q̄ in donorum naturalium partcipa

tione conueniunt. Sicut exempli gratia seraphi cõueniũt in charitatis ardore. cherubin in scie plenitudine. ⁊ sic omnes qui sunt eiusdem ordinis conueniunt in illo quod illi ordini est ꝓpium. Quod aũt cuiq; ordini sit ꝓprium ostendit autor in littera. ⁊ subdit q̃ angelis conueniunt nomina non ꝓpter eos: sed ꝓpter nos. vt. s. p hmõi nomina nob̃ innotescant Unde singuli ordines nominant a donis gratiarum in quibus superiores inferiores p̃cellũt. quod sic intelligendum est. non q̃ ordinem gratie a quo superior denominat inferior non habeat. sed q̃ tam excellenter ipam non habeat. vnde superiorem ordinem seraphin a dono charitatis quod est supmum inr̃ dõa nominamus. non ideo quia ille ordo solus illo donũ habeat. sed quia ceteris excellentius illud habz ⁊ ipsum donum charitatis inter dona gratie primum locum tenet. ordinem autem sequentiũ. s. cherubin a plenitudine scientie dicimus. quia donum sciẽtie donum charitatis immediate sequitur in ordine donorum. Contra istam sententiam magister obijciẽs dicit ex ipa sequi cherubin esse maioris scientie q̃ seraphin. eo q̃ cherubin a dono scientie nominatur. Et respondet q̃ non sequitur. Nam seraphin nõ nominatur a scientia non obstante q̃ sit perfectioris scientie q̃ cherubin. eo q̃ digniori seu pfectiori dono pollet q̃ sit scientia. s. dono charitatis. ⁊ ergo denominari debet ab ipo dono. s. caritatis. ⁊ sic de alijs angelis. Nã quilibet ordo debet denominari ab illo dono quod in eo pre alijs donis fulget. Secũda propositio est hec. Angeli ab initio sue creatõis nõ erãt vt nunc sunt in nouem ordines distincti seu ordinati qui ordines ordinantur ſm dona gratuita. Licet tamen habuerunt tunc donorum naturaliũ vt nunc inequalitatem. Hanc magister probans querit. Utrũ ordines angelorum ab initio creationis eorũ fuerũt distincti. Et arguit ꝓmo q̃ sic. p hoc q̃ angelus primus qui cecidit dicitur supior fuisse. ⁊ p hoc quod apl̃us dicit aliquos de potestatibus ⁊ ꝓncipatib⁹ demones effectos esse. In oppositum ẋo arguitur per hoc q̃ ordines denominãtur a donis gratuitis que nec boni nec mali in ꝓncipio creationis habuerunt. Et respondens dicit q̃ non habuerunt ab initio sue creationis eorum distinctionem ordinum. ſz habuerunt bene diuersitates donorum naturaliũ ſm que boni stantes diuersa bona gratie receperunt ⁊ ordinati fuerunt. Et demones dicuntur cecidisse non iõ quia ipi quandoq; ordinati fuerunt. sed si stetissent ſm eorum naturalia dona. p dona gratie ad illos ordines ꝓmentia recepissent. ⁊ sic in illos ordines locati fuissent. Deinde queritur. Utrũ oẽs angeli eiusdẽ ordinis sint equales. Et licet q̃dam hoc posuerunt. tñ mgr̃ dicit q̃ non. Sed sicut in ordine apostolorũ aut martyrũ q̃dam alijs sunt digniores. ita consimiliter in ordine angelorũ. Tertia ꝓpositio est hec. Ad singulares ordines angelor̃ homines saluandi assumunt ſm numerũ beatorũ angelorũ. Hanc mgr̃ ꝓbans querit. Cũ non sint nisi nouem ordines angelorũ. quare tunc scriptura dicit decimũ ordinez p homines saluandos restaurari? Et rñdet q̃ nõ iõ dicitur q̃ decim⁹ ordo sit vel q̃nq; fuerit. ſz q̃ tot homines saluent q̃ sunt angeli in vno ordine. ⁊ iõ dicunt decimũ ordinẽ restaurari. Et subdit q̃ opinio beati Grego. est q̃ tot homines saluentur quot angeli pstiterunt. Opinio aũt beati Augustini est q̃ tot saluentur quot ceciderũt. que aũt verior sit non determinatur. Et tñ in spẽali.

An omnes spũs celestes mittant et ponit duas opiniones et autori

tates quibus innitunt. a

DI. X

Decetiaz inue

stigandũ est. Utrũ oẽs illi celestes spũs ad exteriora nuncianda mittant? Quidã putãt aliq̃s in illa mltitudine esse q̃ foras p officio exeũt. alios q̃ intus sp assistũt. sicut scriptũ ẽ in Daniele. Mille milia miliũ mistrabãt ei. ⁊ decies centena milia assistebãt ei. Item Diony. in hierachia q̃ sacer p̃cipatus dr. de p̃latiõe spirituum ait. Superiora illa agmina ab intimis nũq̃z recedũt. qm̃ ea q̃ p̃eminẽt vsum exterioris officij nũq̃z hñt. His autoritatib⁹ innitunt q̃ angelos mitti: nisi inferiores inficiant. Dionys⁹.

Obiectio contra illos. b

Quibus obijcitur

qđ Esaias ait. Volauit ad me vn⁹ de seraphin. q̃ ordo supior est ⁊ excellẽtior. Jõq̃z si de illo ordine mittũr: nõ est ambigẽdum q̃n etiã ⁊ de alijs mittãt. Apls q̃z ait. Oẽs sunt administratorij spũs in misterium missi. His testimonijs asserunt q̃dã oẽs angelos mitti. Nec debet indignũ videri si etiã superiores mittant. cũ ⁊ ille q̃ creator est omniũ ad ĩ inferiora descenderit.

Questio si oẽs mittunt. cur vn⁹ tantũ ordo noie angelorum censetur. c

Hic oritur questio

si oẽs mittunt ⁊ nũcij dei existũt. q̃re vnus tm̃ inter nouẽ ordines angelorũ noie censetur? Ad qs q̃dã dicũt oẽs q̃dẽ mitti. ſ alios sepi⁹ ⁊ q̃si ex officio iniuncto. q̃ ꝓpe angeli vel archangeli noiant. Alios ẋo rarius mitti. s. maiores cã extra cõem dispẽsationẽ obortа. q̃ cũ angelor̃ misteriuz suscipiũt etiã nomẽ assumunt. Unñ in psal. Qui facit angelos suos spũs. q̃ illi q̃ natura spirit⁹ sunt. aliq̃ angeli. i. nuncij fiũt. Rñsio quorũdam.

Dutãt quidã michael gabriel raphael de supiori ordine fuisse ⁊ sũt noia spirituũ et non ordinũ. d

Et putãt illi micha

el gabriel raphael de supiori ordine fuisse. Michael interptat q̃s vt dei. Gabriel fortitudo dei. Raphael medicina dei. Nec sũt ista noia ordinũ ſ spirituum. Et dicũt quidam singulũ horum vnius prope ac singulariter spũs esse nomen. Alij ẋo nõ vnius

singulariter ⁊ determinate. sed nunc huiꝰ: nunc illius est nomen. ſm qualitatē eorum ad quē nunciandā vel gerendā mittuntur. sicut ⁊ demonū q̄dam noīa sunt que q̄dam putant esse vnius ꝓpa. Alij vo plurib⁹ cōmunia. Diabolus q̄pe qui grece ita vocatur ⁊ criminator interp̄tat vel deorsum fluens hebraice dr satban. i. aduersari⁹. Dicit ⁊ belial. i. apostata ⁊ absq; iugo. dicit etiā leuiathan. i. additamentū eorū. ⁊ alia pla reperies nomina que vel vnius spūs sunt ꝓpria vel pluribus cōmunia.

Quomō determinent predictas autoritates que videntur aduersari qui dicūt omnes angelos mitti. e

Qui autez omnes angelos mitti asserūt premissas autoritates Baniel. ſ. et Dioni. ita determinant. Dicūtur supiora agmina deo assistere. ⁊ ab intimis nunq̄ recedere. non q̄n aliq̄n mittant ſ qr rarissime ad exteriora prodeunt. neq; tunc ab intimis recedunt: ſ dei p̄ntie ⁊ cōtemplationi semp assistūt. quod etiam faciunt q̄ frequent mittunt.

Quos alij dicant mitti et quos dicant non mitti cū determinatiōe autoritatum que videntur sibi aduersari. f

Alij vo dicūt tres ordines supremos. ſ. cherubin seraphin et thronos: ita creatori assistere q̄ ad exteriora nō exeunt. Inferiores aūt tres ad exteriora mitti. Tres vo medios inter vtrosq; consistere non modo dignitate vl loco. sed etiā officio. qr p̄ceptū diuinū a supiorib⁹ accipiūt. ⁊ deferūt ad inferiores. Ideoq; cum supremi medijs ⁊ medij imis atq; hi hominibus p̄ceptum dei nuncient. merito oēs angeli nominari debent. Et ob id forte aplus ait. Omēs spūs administratores eē filij ⁊ mitti in ministeriū. Vel p oēs nō singulos ordines: sed de inferiorib⁹ ordinib⁹ singulos angelos complexus est. Illō vo qō Esaias ait per verba Dionysij determinant dicentis. Hi spūs qui mittunt percipiunt horū vocabulum. quorū gerūt officium. Vñ dicunt illū angelum q̄ missus est ad Esaiā. vt mūdaret ⁊ incēderet labia ꝓphete: fuisse de ordine inferiorū. Sed ideo dict⁹ est forte de seraphin. qr veniebat incē dere ⁊ ꝓsummere delicta Esaie.

Ista est distinctio. x. huiꝰ secundi libri. In qua magister postq̄ egit de compatiōe angelorū ad se inuicē: tractat de cōpatiōe eorū ad dēū. Et tria facit. Nam p̄mo facit de q̄bus ordinib⁹ sunt angeli q̄ mittunt. Scōo quō diuersa noīa ex ꝓprietatibus sortiunt. Tertio qualit missi a diuina ꝓtemplatione non excludunt. Primū facit a p̄ncipio distinctionis vsq; ibi. Hic oritur questio Scōm ab inde vsq; ibi. Qui aūt oēs. Tertiū vo ab inde vsq; ad finē distinctōis. Et tm in generali. In spāli sētia magistri stat in tribus ꝓpositionibus: quarum prima est hec. Angeli de singul⁹ ordinibus ad extra ad nr̄m ministerium mittunt. Hanc ꝓpositionem mgr̄ probans querit p̄mo. Utrum oēs angeli de singulis ordinibus ad exteriora nunciāda mittant? Et rñdēdo recitat opiniones circa hoc. quarū p̄ma dicit. q̄ nō oēs mittunt. qr supiores sp deo assistunt. Et illa opinio confirmat autoritate. b. Dionysij ⁊ Daniel⁹ quibus dr. q̄ supiora illa agmina ab intimis nunq̄ descendūt. Scōa opinio dicit q̄ oēs mittant. qō ꝓbat p hoc q̄ seraphin legit missus fuisse ad Esaiā. Cum ergo de seraphin q̄ sunt suprem⁹ ordinis mittant. videtur etiam q̄ de singul⁹ ordinibus mittant. Et cōfirmatur p hoc q̄ filius dei q̄ est supior omī angelo: fuit missus. Scōo p autoritatē ap̄li q̄ dicit q̄ oēs sunt administratorij spūs missi in ministeriū. Deinde obijcit econtra opinionem istā dicēs. Si oēs mittunt: q̄re tunc nō oēs dicunt angeli. i. nuncij. sed vn⁹ ordo hoc nomen solū sortit? Et rñdens ad hoc dicit q̄ illi q̄ sunt de inferiori ordine angeli ꝓprie dicunt. qr ex ꝓprio eorū officio sepius mittuntur. Nihilomin⁹ tñ ⁊ alij etiam q̄nq; mittunt. ⁊ tunc angelorū nomen suscipiūt. ſm illud psal. Qui facit angelos suos spūs. qr qui naturaliter spūs sunt quādoq; angeli. i. nuncij fiunt. Et subdit incidentaliter ad huius secunde opinionis confirmationem q̄ ista nomina Michael Gabriel Raphael sunt ꝓpria nomina quorundam spirituum a supiori ordine missorum. q̄uis tam alij dicunt q̄ sint nomina officiorum. Unde qr Raphael interp̄tat medicina dei quilibet angel⁹ q̄ ad medicandum mittitur Raphael dici potest. Et similit dicendum est de alijs. Et hoc confirmat p sile in demonibus q̄bus q̄dam nomina sunt cōmunia. sicut Diabolus satban ⁊ belial. ⁊ similia. quorū interp̄tatiōz ponit in lra. Hec tñ noīa q̄nq; singularib⁹ demonib⁹ aseribunt specialit. Postea soluit autoritatē. b. Dionysij q̄ p̄ma opinio ꝓbatur ⁊ dicit q̄ supremi angeli dicunt assistere. q̄uis raro mittant. tamen q̄n mittūtur a dei prescientia non recedunt. sed eius contemplationi eque bene assistunt. quod etiam illi faciunt qui quotidie seu frequenter mittūtur. Ex predictis simul sumptis infero p̄mo q̄ angeli missi diuersa nomina ſm varias officiorū ꝓprietates sortiunt. que est ꝓpositio scōa. Infero scōo q̄ angeli missi tempe missionis ab intimis diuine ꝓtemplatōis nō excludūtur q̄ est ꝓpositio tertia. Postea mgr̄ ponit tertiam opinionē q̄ dicit q̄ supiores angeli nunq̄ mittant. i. tres supmi chori sp assistāt. sz q̄ infimi tres chori sp mittant. medij aūt chori dicūt assistere ⁊ mitti. inq̄tū mitti accipiūt ꝓut medij nūciāt inferiorib⁹. i. illumināt inferiores. Et qr vt sic supiores medijs nūciāt ⁊ medij infimis. iō supiores dicūt mitti. ⁊ ad illū sēsū locut⁹ ē ap̄ls dicēs oēs missos ad ministratōz. Ad autoritatē Esaie rñdēdo dicit q̄ angel⁹ ad Esaiā missus nō fuit ꝓpe de ordīe seraphin. sz sic denoīat ab effectu ad quē venerat. qr venerat ad inflāmādū cor in cendio amoris dei. Et tñ in spāli.

Q quecq aia hz angelum bonū ad sui custodiā delegatū. et malū ad ad exercitium. a

DLXI

Illud quoqz sciendū est q angeli boni deputati sunt ad custodiam hominū. ita vt q̄sq electorū habeat angelū ad sui pfectum atq custodiā specialit delegatum. Vñ in euangelio veritas a pusillorū scandalo prohibens ait. Angeli eorū semp vident faciem p̄is. Angelos dicit eorum esse: quibus ad custodiam deputati sunt. Sup quem locum Hieronymus tradit vnamquāq animā ab exordio natiuitatis habere angelū ad sui custodiaz deputatū inquiens ita. O magna dignitas animaruz est vt vnaquecq habeat ab ortu natiuitatis in custodiā sui angelū delegatum. Greg' q̄z dicit. Q quisq vnū bonuz angelum sibi ad custodiam deputatum. et vnum malum ad exercitium habet. Cum eñ omnes angeli boni nostrū bonū velint cōmuniterq saluti omniū studeant. ille tñ qui deputatus est alicui ad custodiā: eum specialit hortat ad bonum. sicut legitur de angelo Thobie. z de angelo Petri in actibus apostolorum. Similiter z mali angeli cum desiderent malum hominū. magis tñ hominē ad malū incitat z ad nocendū fortius instat ille qui ad exercitium ei' deputatus est.

Hiero.

Grego.

Utrum singulis hominib' singuli angeli an pluribus deputat' sit vnus. b

Bolet autez queri vtrum singuli angeli singulis hominibus an vnus pluribus ad custodiam vl exercitium deputatus sit. Sed cuz electi tot sint quot z boni angeli sunt. plures constat esse oēs simul bonos z malos homies q̄z boni angeli sint. Et cum tot sint electi quot angeli boni. z angeli boni plures sint q̄z mali pluresq sint homines mali q̄z boni. nō est ambigendū plures esse bonos homines q̄z sint mali angeli. z plures esse malos hoies q̄z sint mali angeli vel boni angeli.

Cōfirmat vnum angelū pluribus hoibus deputari siue simul siue tēporibus diuersis. c

Ideoqz dici oportet vnū eundemq angelū bonū vel maluz pluribus hominib' deputari ad custodiā vel exercitium. siue eodem tempe siue diuersis temporibus. Ideo aūt dicim' eodē tēpore vel diuersis temporibus. quia videt quibusdam q oēs homines q̄ sunt sunt in aliquo tpe. singuli singulos angelos habere possunt bonos vel malos. quia licet maior sit numerus hominū cōputatis in vnū omnibus qui fuerunt z sunt z futuri sunt: q̄z angelorum. tamen q homines decedentibus hominibus succedunt. Et ideo nunq̄z simul sunt in hac vita. Angeli vo nūq̄z decedunt. sed simul omnes sunt. esse potest vt singuli hominum dum in hac vita sunt singulos habeant angelos bonos vel malos ad sui custodiam vel exercitiū destinatos. Ceterū siue ita sit siue non. non est dubitandum vnumquēq habere angelum sibi deputatū. siue pluribus simul destinatus sit. siue vni singulariter. Nec est mirādū vnū angelum pluribus homibus ad custodiaz deputari. cum vni homini plurium custodia deputet. ita vt eorū quisq suum dicat habere dominū vel episcopū vl abbatez.

Utrū angeli pficiant in merito vl in pmio vsq ad iudiciū. d

Quibusdā videt q pficiāt in vtroq.

Preterea illud cōsiderari oportet. Utz angeli boni in p̄mio vel in merito pficiant vsq ad iudiciuz: Q in meritis pficiant atq quotidie magis ac magis mereant quibusdam videtur ex eo q quotidie hominū vtilitatibus inseruiūt eorumq pfectibus studeant. Quib' etiam nihilominus videt q z in p̄mio pficiant. scz in cognitione z dilectione dei. Licet eñ (vt aiūt) in ?firmatione beatitudinē acceperint eternā atq pfectam. augetur tamen quotidie eorū beatitudo. q magis ac magis diligunt atq cognoscunt. z est eorū caritas qua deum z nos diligunt: z meritum z p̄miū. Meritū. q p eam z obsequia ex ea nobis impensa merent. z in beatitudie proficiunt. z ipa eadem est p̄mium. q ea beati sunt.

Autoritatibus confirmant quod dicunt. e

Et q angeli profi-

tiant in cognitiõe ac ꝑ hꝫ in beatitudine: te
stimoniis sanctoꝝ ꝓfirmãt. Dicit em Esa-
ias ex ꝑsona angelorum christi ascendentis
magnificentiã admirantiũ. Quis est iste q̃
venit de edom tinctis vestib⁹ de bosra. Et
in ps̃. Quis est iste rex glorie. Ex quib⁹ ap
paret q̃ mysterium verbi incarnati pleni⁹
cognouer̃t angeli post impletionẽ q̃ ante.
Et sicut in cognitione hui⁹ mysterij profe-
cerunt. ita dicũt eos in deitatis cognitione
ꝓficere. Q aũt in hmõi mysterij cognitiõe
ꝓfecerint euident̃ docet aplus dicẽs Que
sit dispensatio sacramenti abscõditi a secu-
lis in deo. vt innotescat multiformis sapiẽ
tia dei ꝑ ecclesiam principib⁹ ꝫ ptãtibus in
celestibus. Sup quez locũ dicit Hiero. an
gelicas dignitates ꝑfatum mysteriũ ad pu
rum nõ intellexisse donec completa est pas
sio christi et apostoloꝝ predicatio per gen-
tes dilatata.

Hiero.

Q̃ in hac sententia videt̃ Augusti
nus aduersari Hieronymo. f

His autez videtur ꝓtradicere Aug⁹. sup eundẽ locum episto
le dicens. Non latuit angelos mysteriũ re-
gni celorum. quod oportuno tempe reuela
tum est ꝑ salute nostra. Illis ergo a seculis
innotuit supra memoratũ mysterium. quia
omnis creatura nõ ante secula sed a seculis
est. Attende lector quia viderũt dissentire
in hac sentẽtia illustres doctores. Ideoq̃
vt ois repugnantia de medio tollat̃ predi-
cta verba Haymonem sequẽtes ita determi
nemus. vt illis angelis qui maioris digni-
tatis sunt. ꝫ ꝑ quoꝝ ministeriũ illa nunciata
sunt ex ꝑte cognita a seculis fuisse. vtpote
familiarib⁹ ꝫ nũciis. Illis vero q̃ minoris
dignitatis sunt in cognita extitisse dicam⁹
vsq̃quo impleta sunt et ꝑ ecclesiam predi-
cata. et tunc ab oibus angelis perfecte fue
runt cognita. Constat itaq̃ omes angelos
in cognitione diuinoꝝ mysteriorum ꝟm ꝑ
cessum temꝑis ꝓfecisse. Añ non incongru
enter ipsi dicunt angelorũ scientiã ac beati
tudinem augeri vsq̃ ad futurã consumma
tionem quãdo in sciẽtia ac beatitudine ita
ꝓfectissimi erunt. vt nec augeatur amplius
nec minuatur.

Determinatio dictaruz auctoritatum.

Aliorum opinio qui dicunt angelos in quibusdam predictoꝝ nõ
profeciſſe. g

Alij autem dicunt angelos in ꝓfirmatione tanta deitatis dile
ctione atq̃ noticia fuisse preditos. vt in his
vlterius nõ ꝓfecerint. nec profecturi sint.
Profecerunt tñ in scientia reruz exterioꝝ
sicut in cognitione sacramẽti incarnatiõis
et hmõi. sed nõ in cõtemplatione deitatis.
quia trinitatẽ in vnitate. atq̃ vnitatem in
trinitate nõ plenius intelligunt siue intelle
cturi sunt. q̃ ab ipsa confirmatione perce-
perunt. Ita etiam dicunt eos in charitate
nõ ꝓfecisse post cõfirmationẽ. quia eorum
charitas postea nõ est aucta. ꝫ sic dicũt eos
nõ ꝓfecisse in meritis. ꝙ hoc q̃tum ad vim
merendi ꝙ nõ q̃tum ad numerũ meritoruz
Plura em̃ bona fecerunt postea que tunc
nõ fecerant. sed eoꝝ charitas ex qua illa ꝑ
cesserunt nõ ẽ aucta ex qua tñ meruerunt
anteq̃ ista adderent̃ q̃tum postea his ad-
iectis. Illud vo qõ alij supi⁹ dicũt ꝓbabi-
lius videt̃. s. q̃ angeli vsq̃ ad iudiciũ in sci
entia et alijs ꝓficiant..

Qd sit ꝓbabilius

Quedã autoritates videnr̃ obuia
re ꝓbabiliori sententie. h

Quibus tamen vi
denr̃ obuiare quoꝝdam autoritatũ vba
Ait em̃ Isidorus de sum. bono. Angeli in
verbo dei omia sciunt anteq̃ fiant. sed nec
omnes nec oia ꝓfecte angelos scire dixit.
et ideo eos in sciẽtia proficere nõ remouit.
Greg⁹. in lib. dialogoruz ait. Quid est qõ
ibi nesciant vbi scientem oia sciũt. Ubi vi-
detur dicere q̃ oia sciant angeli et nihil sit
quod nesciant. Sed accipiendũ est hoc de
his quoꝝum cognitio beatũ facit cognito-
rem. vt sunt ea que ad mysteriuz trinitatis
et vnitatis pertinent.

Gregó.

Ista est distinctio. xj. hꝰ secundi li
bri. In qua magister postq̃ egit de compatione an-
gelorum ad deum tractat de compatione angeloruz
ad homines. Et tria facit. Nam primo inquirit. an
homines angelorum custodiam habeant. Secundo
an vnus angelus plures homines custodiat. Tertio
an boni angeli etiam meritorie proficiant. Primum
facit a principio distinctionis vsq̃ ibi. Solet etiã que
ri. Secundum ab inde vsq̃ ibi. Preterea illud. Ter
tium vero vsq̃ ab finem distinctionis. Et tñ in gene
rali. In speciali sententia magistri stat in tribus pro
positionibus quarum prima est hec. Quilibet ho
mo ab initio sue natiuitatis habet angelum malũ ad
suum exercitiũ deputatuz. ꝫ bonũ ad sui custodiam.
Hanc ꝓpositionem magister ꝓbat autoritatib⁹ bea
ati Hieronymi ꝫ Gregorij. Et subdit. licet oẽs boni
angeli bonum nostrum velint ꝫ salutem. ille tamen q̃

n

homini specialiter deputat⁹ ẽ. specialiter ad bonum pr̃e alijs exhortaꝫ Similiter licet oẽs mali angeli hominez ad malũ exercent ꝛ incitent. magis tñ suus exercitator ad mala ip̃m instigat. Secunda ꝓpositõ est hec. Stat vnũ angelũ pluriꝫ hoĩbus p̃esse simul vel successiue. Hanc magister ꝓbans querit. Vtruz q̃libet hõ habet suuz ꝓpriũ angelum custodem. aut vn⁹ angelus plures custodiat. Et rñdens dicit q̃ sic̃ vni homini ꝓmittiꝫ custodia multoꝝ. sicut episcopis abbatibus et prioribus. ita pluriũ hominũ custodia vel exercitiũ ꝓmittiꝫ vni bonoꝝ vel maloꝝ angelorũ quã magister suadet sic. quia cũ tot sunt electi quot angeli boni sunt. ꝛ angeli boni sunt plures q̃ mali. ꝛ plures sunt homines mali q̃ boni. nõ est ambigendũ plures esse homines bonos q̃ angeli mali sũt. ꝛ plures esse homines malos q̃ sint mali angeli vel boni angeli. patet ergo quẽlibet malũ hoĩem nõ posse singulariter habere vnũ bonũ angelum. et p ꝓsequens singuli homines tam boni q̃ mali nõ habent singulares angelos bonos ad eoꝝ custodiam vel malos ad exercitiũ specialiter deputatos. sed vn⁹ bonus angelus custodit plures. et vn⁹ mal⁹ exercitat plures qõ oportet ad minus esse verum ꝑm successionez temporis. in quo homines hominibus succedunt. q̃uis cũ hoc stet q̃ singuli homines actualiter existentes singulares habeant angelos pro suo exercitio vel custodia. Tertia propositio est hec. Q̃ angeli boni in sua beatitudine meritorie proficiunt vsqꝫ ad mundi consummationẽ. Hanc ꝓbans querit. Vtrũ boni angeli in merito vel premio ꝓficiant. Et rñdeus ꝓponit primo opinionẽ quorundã dicentium q̃ non solũ proficiant in merito sed etiã in premio. s. in cognitõne et dilectione dei ita q̃ magis ꝛ magis ip̃m cognoscunt et diligunt. Q̃ autem in cognitione ꝓficiant probat ꝑ hoc q̃ non plene cognouerũt mysterium incarnationis christi ante passionem et post apostolorum predicationez. Quod videtur beatus Hieronymus sensisse. Licet beatus Augustinus videtur contrarium dicere. Quoꝝ doctorũ magister controuersiam discutiens dicit. q̃ angeli maiores sciuerunt incarnatõnem christi. etiaz anteq̃ fieret. licet tamen nõ perfecte. Et minores nõ cognouerunt eam. niſi postq̃ facta est. Ex quo concludit q̃ tam maiores q̃ minores in cognitione profecerunt ꝛ ꝓficiunt in diem iuditij Postea subdit opinionem aliquoꝝz qui dicunt q̃ in cognitione et dilectione dei nõ proficiant. sed solum in quarundã rerum exterioꝝ cognitione. sicut est incarnatio x̃pi. et similia. Primã autem opinionem magister approbans soluit autoritates quasdam Ysidori et beati Gregorij. qui videntur dicere ãgelis in scientia post eorum confirmationez non ꝓfecisse. affirmantes eos omnia scire. et dicit q̃ licet sciant omnia non tamen pfecte. vel dicuntur scire omnia ad eoruz beatitudinẽ pertinentia. Et tantũ in speciali.

Post consideratione de angelis habitã agitur de aliarũ rerũ creatione. et precipue de operuz sex dierum distinctione. a

DI. XII

Hec de angelice b nature ꝓditione dicta sufficiẽt. Nũc supest de aliaꝝ q̃ rerũ creatiõe. ac p̃cipue de opeꝝ sex dierum distinctiõe nõnulla in mediũ ꝓferre Cũ deꝰ in sapientia sua ãgelicos ꝓdidit spũs. alia etiaz

creauit. sic oñdit supra dicta scriptura Genes. q̃ dicit in p̃ncipio deũ creasse celũ. id ẽ angelos. et terram. s. materiã quattuoꝝ elementoꝝ adhuc cõfusam et informez. que a grecis dicta est chaos. et hec fuit añ omnẽ diem. Deinde elemẽta distinxit deus ꝛ species ꝓprias atq̃ distinctas singulis rebus ꝑm genus suũ dedit. que nõ simul vt q̃busdam sanctoꝝ patrũ placuit. sed p interualla temporꝝ ac sex volumina dieruz vt alijs visum est formauit.

Q̃ sancti tractatores videntur super hoc quasi aduersa tradidisse alijs dicentibus omnia simul facta in materia et forma alijs per interualla temporũ. b

Quidã nanqz sanctorum patrum qui verba dei atq̃ archana excellenter scrutati sunt. sup hoc q̃si aduersa scripsisse videnꝫ. Alij quidẽ tradiderunt omnia simul in materia ꝛ forma fuisse creata. Quod Augꝰ. sensisse videꝫ Alij vero hoc magis ꝓbauerũt ac asseruerũt. vt p̃ma materia rudis atq̃ informis quattuoꝝ elementoꝝ cõmixtionẽ atq̃ ꝓfusionem tenens creata sit. Postmodũ vero per interualla sex dieꝝ ex illa materia rerum corporaliuꝫ genera sint formata ꝑm species ꝓprias Quã sententiã Grego. Hiero. ꝛ Beda alij q̃ plures cõmendant ac proferunt. Que etiã scripture geneseos: vnde prima huiꝰ rei ad nos manauit cognitio: magis cõgruere videtur.

Quo per interualla temporis res corporales ꝓdite sunt. c

Secundũ hanc ita q̃ traditionẽ: ordinẽ atq̃ modũ creatõnis formationisq̃ reruz inspiciam⁹. Sic̃ supra memoratũ est. In p̃ncipio creauit deꝰ celũ. id est angelicam naturam sed adhuc informem vt quibusdã placet. Et terrã. i. illam confusam materiã quatuoꝝ elementorum. quam noie terre vt Augꝰ. ait contra manicheos. ideo apellauit Moyses. quia terra inter oĩa elementa minus est speciosa. ꝛ illa inanis erat et incomposita ppter oĩm elementoꝝ cõmixtionẽ. Eandẽ etiã vocat abyssum dicẽs. Et tenebre erãt sup faciem abyssi ꝛc. q̃ ꝓfusa erat ꝛ cõmixta. specie distincta carens. Eadẽ etiã materia ĩ formis

Augusti. Quare illa ꝓfusa materies vocetur terra abyssus aq̃.

dicta est aqua sup quã ferebat spūs dñi. sicut superferet fabricandis rebus voluntas artificis. qz subiacebat bone volūtati creatoris. qđ formandū pficiendūq; inchoauerat. qui sicut dñs et ꝓditor ꝑerat fluitanti et ꝓfuse materie vt distingueret ꝑ spēs varias qñ vellet ⁊ sicut vellet. Hec ideo dicta est aqua. qz omnia q̄ in terra nascunt siue animalia siue arbores vel herbe et similia ab humore incipiunt formari atq; nutriri. His oibus vocabulis vocata est illa informis materia. vt res ignota notis vocabulis insinuaret impitōrib⁹ ⁊ nō vno tm̄. Nā si vno tm̄ significaret vocabulo ħ esse putaret quod ꝓsueuerāt hoēs in illo vocabulo intelligē. Sub his ergo noibus significata est materia illa cōfusa et informis. q̄ nulla specie cerni ac tractari poterat id est nominibus visibiliuz rerū q̄ inde future erāt ꝓpter infirmitatē puulorꝫ qui min⁹ idonei sunt inuisibilia cōprehendere. ⁊ tūc erāt tenebre. i. lucis absentia. Nō em̄ tenebre aliquid sunt. sed ipa lucis absentia. sicut silentium nō aliqua res ē. sed vbi sonus nō est. silentiū dicit Et nuditas nō aliqua res ē ꝫ in corpe vbi tegumentū nō ē. nuditas ꝺz sicut et inanitas nō est aliquid ꝫ inanis ꝺz locus esse vbi non est corpus. et ianitas est absentia corporis.

Quo sensu tenebre dicantur nō esse aliquid et quomodo dicant esse aliquid. d

Attende quia hic Augustinus tenebras dicit nō esse aliquid cum alibi tenebre inter creaturas ponāt̄ que benedicunt dñm. Ūñ ꝺz. Benedicite lux et tenebre dño. Ideoq; sciendū est tenebras diuersis modis accipi. s. vel ꝑ lucis absentia. qualiter supra accepit Aug⁹. iux̄ quā acceptionē non sunt aliād. Vel ꝑ aere obscurato. siue aeris obscura qualitate. et ꝫm hoc aliqua res creata sunt. Jō g̈ dic̄ tenebras tunc fuisse sup faciē abyssi. qz nō dum erat lux. q̄ si esset: et supesset ⁊ supfunderet. sed nōdum lucis gratia opus suum deus venustauerat. que postea in p̄mo die formata est.

Duo hic considerāda sunt. quare illa materia confusa sit dicta informis et vbi ad esse prodijt q̄tumq; in altitudine ascenderit. e

De quare prius q̄z tractemus duo nobis discuciēda occurrūt Primū quare illa materia ꝓfusa informis dicat̄ an qz omni forma caruerit. an propt̄ aliud. Secundo vbi ad esse prodierit. et q̄tum in altum ascenderit. Ad illud ergo qđ primo positū est breuiter rñdētes dicim⁹ illā primā materiā nō iō dictā fore informē q; nullā omīno formā habuerit. qz non aliquid corporeū tale existere potest. qđ nullā habeat formaz. sed ideo nō absurdi informem appellari posse dicim⁹. quia in confusione ⁊ pmixtione quadā subsistēs nondum pulchrā aptamq; ⁊ distinctā recipet formā qualē modo cernimus. Facta est ergo illa materia in forma ꝓfusionis ante formā dispositionis. In forma ꝓfusionis prius omnia corpalia materialiter simul ⁊ semel sūt creata. Postmodū in forma dispositionis sex diebus sunt ordinata. Ecce absoluz ē quod primo in discussione ꝓpositum fuit. scz quare illa materia dicat̄ informis.

Ad p̄mū bre uiter rñdet

Hic ad id quod secundo quereb⁹atur respondet. f

Nunc supest quod scdo ꝓponebat̄ explicare. vbi scz illa materia substiterit ⁊ q̄tū in altitudine porrigebat̄. Ad qđ nihil temere asserentes dicim⁹ q; illa prima rerū oim moles q̄ñ creata est ibidē ad esse videt̄ prodijsse. vbi nunc formata subsistit Eratq; terreū hoc elementū in vno loco eodem medio subsidēs ceteris in vna ꝓfusione pmixtis. eisdēq; circūq;q; in modo cuiusdam nebule oppressis ita obuolutū erat vt apparere nō posset quod fuit. illa vero tria in vna pmixtione confusa circūquaq; suspēsa. eousq; in altū porrigebant̄ quousq; nunc summitas corpe nature ptingit. Et sicut q̄busdā videt̄ vltra locum firmamēti extendebat̄ illa moles. que in iferiori pte spissior atq; grossior erat In superiori vero rarior ac leuior atq; subtilior existebat. De qua rariori substātia putant quidā fuisse aquas que sup firmamentum esse dicunt̄. Talis fuit mūdi facies in principio priusq; reciperet formam vel dispositionem.

Ostenso qualis fuit mundi facies in ipso pmordio. incipit prosequi opez sex diez distinctionem. g

Nunc ſupeſt vt diſpoſitionē illā qualiter pfecta ſit ordine p ſequamur. Sex dieb⁹ ſicut docz ſcriptura geneſis diſtinxit de⁹. et i formas redegit p prias cūcta que ſimł materialiter fecerat. Perfecitqz op⁹ ſuuz die ſexto. z ſic deinde die ſeptimo requieuit ab oīi ope ſuo. id ē ceſſauit nouā creaturā facere. Sex eī die b⁹ ſex rerū genera diſtinxit. nihilqz poſtea fecit. qđ in aliquo illoz nō ptineaţ. opat⁹ eſt tīn poſtea ſicut ꝟitas i euāgelio ait. Pa ter me⁹ opatur vſqz nūc. z ego operoz illō

De quattuoz modis diuine operationis. h

Quatuoz enim modis. vt ait Alcuinus ſup Geñ. opaţ deus Primo in ꝟbo oīa diſponēdo. Scđo i materia informi q̄tuoz elemētoz de nihilo eā creando. vñ. Qui viuit ineťnū creauit omnia ſimul. Oīa. ſ. elementa. vel oīa corpora materialiter ſimul creauit Tertio per opa ſex dieruz varias diſtinxit creaturas. Quarto exprimoꝛdialib⁹ ſeminib⁹ nō incognite oriunţ nature. ſed note ſepius reformentur ne pereant.

Iſta eſt diſtinctio .xij. h⁹ ſecundi libri.

In qua magiſter poſtqz tractauit de natura pure ſpūali. ſ. angeł. Incipit agere de natura pure corporali. ſ. de pductione mundi ſenſibilis. Et tria circa hoc facit. Nam primo oſtendit qualiter deus mundum ſenſibilem primo creauit. Secundo vbi ipſuz p ducens collocauit. Tertio qualiter ipm diſtinguens ordinauit. Primū facit a principio diſtinctionis vſqz ibi. De qua re priuſqz tractemus. Scđm ab inde vſqz ibi. Nunc ſupeſt. Tertium vſqz ad finem diſtinctiōis Et tīn in generali. In ſpeciali ſententia magiſtri ſtat in tribus ppoſitionibus quarū prima eſt hec. Deus in principio materiam quatuoz elementoz informem. id eſt. indiſtinctam creauit. Hanc ppoſitionez magiſter pbans ponit q̄ diuina ſapientia ſimł cuz angelica natura intaeriam in quattuoz elementis cōfuſam et informem pduxit. quam in ſex diebus pfecte formauit z diſtinxit. Et ſubdit q̄ aliqui ſancti ſcz beatus Auguſtinus z ſui dixerunt oīa ſimul in materia et etiam diſtincta ſm formas fuiſſe pducta. Alij vero dixerunt ſcz beatus Grego. z Beda q̄ primo fuit materia rudis atqz informis creata. de qua poſtmodū p ſex dierū interualla res corpales ſm p prias ſpecies ſunt formate. quā opinionem magiſter approbat ppter plurimoz doctoz ſententiā z ſacre ſcripture autoritatē. Poſtea dicit q̄ illa informis materia in p̄ncipio Geñ. vbi eius pductio legiť diuerſo nomine eſt vocata. Nominaţ eī primo terra. vt ibi. In p̄ncipio creauit deus celū z terram. id eſt. illam informē materiam. z exprimiť nomine terre. nō quidem ppter terreſtrem ſubſtantiam. ſed ppter ſpecioſitatis carentiam. Secūdo exprimitur ibi nomine abyſſi: ibi cū dicit. z tenebre erant ſup faciem abyſſi. et hoc ppter defectū diſtinctionis qua diſtinctiōe carebat. Etiam nomiatur ibi aqua. cū ſubdit. Et ſpiritus dñi ferebaţ ſup aquas. Nam ſicut aqua habet multam fluxibilitatem. ſic materia illa habet fluxibilitatem z diuerſam potentialitatem ad diuerſas formas recipiendas. Dmōi aūt diuerſis nominibus fuit materia appellata ne crederetur vnius forme recepti ua. ſi vno nomine fuiſſet vocata. Uſitatis etiā nominibus eſt vocata. ppter ruditatez populi cui moyſes ſcripſit et contulit manuductionem. Et ſubdit q̄ etiam in Geñ. dicitur ſup faciem abyſſi. id eſt. illi⁹ nature erant tenebre confuſe. id eſt. lucis abſentia. que tenebre nulle res ſunt ſed tīn lucis abſentia ſeu priuatio. Contra quod videtur eſſe illud Dañ. Bnedicite lux et tenebre dño. vbi tenebre inter res reales nominanţ. Ad quod reſpondet q̄ tenebre qñqz dicunt lucis abſentiam. et ſic nihil ſunt. qñqz aerem oſcurū et ſic ſunt aliqua creatura. Secunda ppoſitio ē hec Deus confuſam materiam elementoꝛum in eodez loco vbi nūc eſt creāda collocauit. Hanc ppoſitionem magiſter pbans dicit adhuc duo de illa materia eſſe diſtinguenda. Quoꝛ primum eſt qūo illa materia dicta ſit informis. cum tīn oīi forma nō caruit. Ad qđ rñdet q̄ dicit informis non ppter carentiam omnis forme. ſed quia formam confuſaz habebat et non diſtinctam. vel quia formata nō fuit ſicut poſtea formabatur. Secunduz eſt vbi fuerit illa materia creata z q̄tum ſpacium occupauit. Et rñdet q̄ creabatur in illo loco vbi nunc eſt mundus. et occupabat ſpacium cuiſlibet elementi. et extendebaţ etiam ſm aliquos vltra locuz firmamenti ſm q̄ erat materia illa in pte inferioꝛi ſpiſſioꝛ z groſſioꝛ. in pte vero ſupioꝛi rarioꝛ et ſubtilioꝛ. Unde de pte illa rarioꝛi aquas que ſunt ſupra firmamentū dicunt eſſe factas. Tertia ppoſitio eſt hec. Deus qui in principio confuſam materiaz creauit quā in ſex diebus pfecte mundū pplendo diſtinxit et formauit. die ſeptimo ab eius ppagatiōne ceſſauit. Hanc eī ppoſitionē magiſter pbans dicit q̄ pfecta rerū pductio z formatio ſit expedita in diebus ſenario. ita q̄ nihil poſtmoduz eſt productum. quod in primis creatis aliquo modo nō ptineret. et illa de cauſa dicit de⁹ ſeptimo die quieuiſſe. co q̄ ceſſauit nouas creaturas producere. Sed contra hoc obijcit per dictum dñi noſtri ieſu chriſti. qui ait patrē ſuum et ſe vſqz modo operari. ergo vt videtur deus nō quieuit ab oīi ope die ſeptimo. Et hoc cōfirmaţ tali ratione. Si deus die ſeptimo quieuiſſet ab omni opere. tūc nō pduceretur amplius de nouo aliquid in rerum natura. ſed hoc eſt falſum. ergo nō quieuit die ſeptimo. Et q̄ hoc ſit verū patet. Nam quia multa ſunt generabilia. nondū tīn genita. ſed ſolum in potentia que eſt ad maximum determinate. ideo in futuro ſunt aliqua ad eſſe ſpecificum in potentia q̄ poſt ea actualiter erunt. ideo nō ſunt omnia ſeptimo die diuina virtute creatiua producta. Ad quod reſpondens dicit deum quadrupliciter operari ad rerum productionez. Uno modo eternaliter omnia in verbo diſponendo. Secundo temporaliter materiam informem producendo. Tertio modo materiam ſex diebꝰ confuſam ſm ſpecies diſtinguendo. Quarto ex ſeminibus rebus inditis creata ne pereant reformando. Et licet deus ſm tres primos modos operandi die ſeptimo quieuerat. quo ad quartum modum tamen ſemper opatur. Et de illo intelligi habet dictum xp̄i ſuperius allegatum. Et tīn in ſpeciali.

Que fuerit prima diſtinctionis operatio. a

DI. XIII. p

Prima autē distinctionis operatio fuit formatio lucis. sicut ostendit scriptura Geñ. que cōmemorata reruz informitate earum dispositionē a luce inchoauit subdens. Dixit de⁹. fiat lux. ⁊ facta est lux. et diuisit lucē a tenebris. Appellauitq; lucem diem. ⁊ tenebras noctem. Et factum ē vespere ⁊ mane dies vnus. Congrue mundi ornatus a luce cepit. vnde cetera que creanda erant viderent.

Qualis fuerit lux illa. corporalis an spūalis. b

Si queritᵉ qualis illa lux fuerit corporalis. s. an spūalis? Jd rñdem⁹ quod legim⁹ traditum. Dicit em Aug⁹. qz lux illa corpalis vel spūalis intelligi pōt. Si spūalis accipit: angelica natura intelligit. que prius informis fuit. sed postea formata est. cū ad creatorē conuersa ei charitate adhesit. Cuius informtatis creatio superius significata est. vbi dictum est. In principio creauit de⁹ celū et terrā. Hic vo eiusdem formatio ostendit cum ait. fiat lux ⁊ facta est lux. Hec ergo angelica natura prius tenebre. ⁊ postea lux fuit. quia prius habuit informitatē et impfectionez. deinde formationis pfectionē. ⁊ ita diuisit deus lucem a tenebris. Nam vt ait Aug⁹. super Geñ. Hui⁹ creature informitas et ipfectio fuit anteq; formaret in amore cōdito/ris. Formata vero est qñ uersa est ad icō mutabile lumen verbis Si vo corpalis fuit lux illa quod vtiq; pbabile est. corp⁹ luci duz fuisse itelligit. velud lucida nubes. qđ nō de nihilo s de preiacenti materia formaliter factū est vt lux esset. ⁊ vim lucendi haberet. cum qua dies prima exorta est. quia ante lucē nec dies fuit nec lux. licet tempus fuerit.

Augusti. De spūali luce.

Augusti.

Hic de corpali luce.

Qz lux illa facta est vbi sol apparet q in aquas lucere poterat. c

Si autez queritur vbi est facta lux illa. cū abyssus oñem terre altitudinez tegeret? Dici pōt in illis ptibus facta quas nunc illustrat solis diurna lux. Nec mirū lucem in aquis posse lucere cum etiā naturaz opatione sepius illustrētur Qui in pfundū mersi. misso ex ore oleo aquas sibi illustrāt. que multo rariores fuerunt in principio q̄ modo sunt. quia nondum ꝯgregate fuerant in vno loco. Facta ergo lux illa. vicem et locū solis tenebat. q̄ motu suo circūagitata noctē diemq; discernebat Jbi ergo primū lucem apparuisse verisimile est: vbi sol quotidiano cursu circūuectus aparet. vt eodē tramite lux circumcurrens. ac primo ad occasum descendens vesperam faceret. deinde reuocata ad ortuz aurorā. i. mane illustraret. et ita diuisit deus lucem et tenebras. ⁊ appellauit lucem diem. et tenebras noctem.

Qz dies diuersis mōis accipit. d

Hic notandū est q dies diuersis modis acciptur in scriptura Dicit em dies lux illa que illo triduo tenebras illuminabat. ⁊ dicit dies illuminatio ipsa aeris. Dicit etiā dies spaciū vigintiq̄t tuoz horaz. qualiter accipit cuz dicit. Factum est vespe ⁊ mane dies vnus. Qđ ita distinguenduz est. factum est vespe prius. et postea mane. ⁊ ita fuit dies vnus expletus vigintiquatuor horaz. Dies scz naturalis. q̄ habuit vespam s non mane. Mane em dicit finis pcedentis et initiū sequētis diei. quod est aurora: que nec plenā lucem nec oñino tenebras habet. Mane ergo primus dies nō habuit. qz nec dies precesserat qui sequentis diei initio terminaretur ⁊ eo pcipue: qz luce aparente mox sup terrā plenus atq; pclarus dies extitit. qui nō ab aurora. sed a plena luce inchoauit. et mane sequentis diei consummatus ē. Ūñ Beda super Genesim. Decebat vt dies a luce inciperet. et in mane sequentis diei tēderet. vt opera dei a luce inchoasse. ⁊ in lucem cōpleta esse significarent. Reliqui autem dies mane habuerunt ⁊ vesperam Quorum q̄sq; a suo mane incipiens. vsq; ad alterius diei mane tendebat.

Qualiter distingui debeat illud Et factuz est vespere et mane dies vnus.

Beda.

De naturali ordine cōputationis dierum. ⁊ de illo qui pro mysterio introductus est. e

Hic ē naturalis ordo distinctionis dierum vt distinguantur

atq; ꝓputent dies a mane vsq; ad mane ꝓ
stea vo in mysterio fcm est vt dies cõpute
tur a vespera in vesperã. et adiungatur di-
es ꝑcedenti nocti i ꝓputatione. cum iuxta
naturalem ordinem precedẽs dies sequen
ti nocti adiungi debeat. quia homo a luce
per peccatũ corruit in tenebras ignorantie
et peccatorum. deinde per christum a tene
bris ad lucez redijt. Unde apostolus. Era
mus aliquãdo tenebre nunc aũt lux a dño
ꝓmus itaq; dies nõ ab aurora sed a ple-
na luce incipiens. ⁊ post vesperã paulatim
occidente luce excipiens mane sequẽti diei
Beda expletus ẽ. Ũñ Beda. Occidẽte luce pau
latim ⁊ post spacium diurne longitudinis
inferiores ptes subeunte: factum est vespe
re. sicut nunc visitato cursu solis fieri solet.
Factum est aũt mane eadem sup terraz re-
deunte. et alium diem inchoante. ⁊ dies ex
pletus est vnus vig ntiquatuor horarum.
Fuitq; nox illo triduo oñino tenebrosa. q̃
post creata sidera aliqua luce ꝯclaruit.

Cur sol factus est si lux illa sufficie-
bat. f

Bolet autez queri quare factus est sol. si lux illa faciẽduz diei
sufficiebat: Ad quod dici põt. qm̃ lux illa
forte superiores ptes illustrabat. ad illumi
nationem inferiorum solem fieri oportebat.
Uel potius ideo. q; facto sole diei fulgur
auctus est. Ampliori em̃ multo luce radia-
uit dies postea q̃ ante Si aũt queritur q̃d
de luce illa factum sit cum modo nõ appare
at: ꝓstea dici aut de ea corpus solis for-
matum. aut in ea pte celi esse in qua sol est.
nõ q; ipsa sit sol. sed sic est ei vnita vt discer
ni non valeat.

Qũo accipiendum sit illud. dixit
deus an sono vocis id de⁹ dixerit
an aliter. g

Preterea ũuestigã- dum est qũo accipiendum sit quod ait. dix
it deus. Utrũ temporaliter. vel sono voc
Augusti. illud dixerit. an alio modo: Augusti. super
Gen̄. tradit nec temporaliter nec sono vo-
cis deum locutuz fuisse. quia si tempozali-
ter: et mutabiliter. ⁊ si corporaliter dicatur
sonuisse vox dei. nec lingua erat qua loque
retur. nec erat quẽ oporteret audire ⁊ intel
ligere. Bene ergo vox dei ad naturam ver
bi per qd̃ omnia facta sunt referẽ. Dixit er
go deus fiat. ⁊c. non tempaliter. non sono
vocis. sed in verbo sibi coeterno. id est ver
bum genuit intemporaliter in quo erat. et
disposuit ab eterno vt fieret in tempe et in
eo factũ est.

Qũo accipienduz sit qd̃ dicit pa-
ter operari in filio vel per filiũ. vel
in spũsancto. h

Hic queri solz quo modo accipiendũ sit qd̃ dicit pater opera-
ri in filio. vel ꝑ filiũ. vel in spũsco: Hoc em̃
scriptura frequẽter nobis ꝓponit. vt om-
nia in sapiẽtia feciſti dñe. id ẽ. in filio. ⁊ In
principio. id est. in filio creauit. deus celuz
et terrã. Et illud. ꝓper quem fecit et secula
Sup illum quoq; psalmi locũ. Uerbo dñi
celi firmati sunt ⁊c. dicit Aug⁹. q; pater o-
peratur verbũ suum ⁊ spm̃sanctum. Quo
modo ergo h̃ accipiendũ est: ꝓputauerunt
quidam heretici q; pater velut auctor ⁊ ar
tifex filio ⁊ spũsancto in rerum opatiõe q̃si
instrumento vteret. Ex predict̃ verbis er
randi occasionẽ sumẽtes. quod velut blas-
phemum atq; sane doctrine aduersuz abij
cit pia fides Nõ est itaq; intelligendũ ideo
scripturam frequenter cõmemorare patrẽ
operari in filio vel per filiũ: tanq̃ filius nõ
posset facere: si ei nõ porrexisset pat̃ dexte-
ram. vel tanq̃ aliquod instrumentũ fuerit
patris operãtis. sed potius illis verbis pa
trẽ intelligi voluit cuz filio ⁊ spiritusancto
opari et sine eis nihil facere.

Hic aperit ex
quo sensu di-
catur pater o
perari in filio
vel per filium

Contra hanc exposition̄ surgit
hereticus. i

Sed dicit heretic⁹ hac ratione hoc posse dixisse filiũ opari ꝑ
patrem vel in patre ⁊ spiritumsanctum cũ
vtroq; vel per vtrũq;. quia filius cum pa-
tre ⁊ spiritussanctus cum vtroq; operatur
Cui breuiter respondetur Ideo illud dcm̃
esse et nõ istud. vt in patre monstrarẽ au-
toritas. Non enim pater a filio. sed filius a
patre operatur. ⁊ spiritussanctus ab vtro-
q;. Ideoq; etiam alius ꝑ spiritumsanctum
legitur operari. quia cũ spiritusancto ope-
ratur hocipsum a filio habenti vt opere-
tur.

Alia predictoz exposition. k

Potest et alter illo accipi: vt dicat pater in filio vel p filiuz operari. quia eum genuit omnium opificē. sic dicitur pater p eum iudicare. qz genuit iudicem. ita z p spm̃sctm̃ dicit operari siue pater siue filius. quia ab vtroqz pcedit spūssanctus factor omniū. Unde Joh. Chrys. in expositōne epistole ad Heb. sic ait. Nō vt hereticus inaniter suspicat tanqz aliqd instrumentū patris extiterit filij neqz p eū pr̃ dicit fecisse tanqz ipse facere nō posset. sed sicut dicit pater iudicare p filiū. quia iudicem genuit. sic etiā dicit operari p filiū. quia cum cōstat opificem genuisse. Si cm̃ causa eius pater est: m̃ qz pater est. multo amplius eorū causa est q̄ p filiū facta sūt. Hec de ope pme diei dicta sunt.

Johānes. Chrys.

Ista est distinctio. xiij. hꝰ secundi libri. In qua magister postqz egit de ope creationis qd̄ factū est ante omnē diem. agit de ope distinctiōis quod factū ē in pmo die. s. de lucis pductione. Et tria facit. Nam primo agit de lucis actuali productione. Secundo de pducētis locutiōe. Tertio de cuiusdam ppositionis expositione. Primum facit a principio distinctiōis vsqz ibi. Preterea inuestigandum. Secm̃ ab inde vsqz ibi. Hic queri solet. Tertiū vsqz ad finem distinctionis. In speciali sentētia mgri stat in tribꝰ ppositionibus quaz prima est hec. Deus pma die fecit lucem distinguēdo tempus in diē et noctem. Hanc mgr̃ phans ponit. qz primū a quo omnium rerū principiū incepit fuit lux. z hoc ꝓgrue qz lux cetera habet manifestare. Circa qd̄ vlterius mouet tres questiones quaz pma est Utrū lux illa pma die distincta vel pducta fuerit corpalis vel spūalis. Et respondet qz vtroqz modo accipi pōt. Si aūt accipiat p luce spūali. tunc significat formationē angelice nature. p gratiā gratū facientem. que vt supra dictum est quodāmodo sub noīe celi fuit producta. Si aūt p luce corpali accipiat tunc supponit p aliqua nubecula lucida de p̄tacenti materia formata z pducta. Tunc scda questio est. Ubi facta fuerit lux illa. Et rñdet qz ibi vbi sol iam mouet. imo lux illa vicem solis in tribꝰ primis diebꝰ tenēs motu suo die z nocte faciebat. nec ab aliquis impediebat ne luceret. ppt̄ raritatem aquaz tunc vñ et nūc q̄ p olei imissionez aqua rarificat quodāmodo illustrat. quare naute i pfundo maris se immergētes mittūt ex ore suo oleum ad centrum. seu profunduz maris. z sic aque clariores fiunt. Et subdit ibidem qz dies potest accipi diuersimode. s. vel p ipsa luce. que in illo triduo tenebras illuminabat. vel p ipsa illuminatione aeris. vel p spacio vigintiquatuor horarū. Tertia questio est. Quare sol factus est quarto die si lux illa prima die pducta sufficiebat ad dies faciendū. Et rñdet qz lux illa tm̃ superiores ptes illuminabat z tm̃ nō ita clare sicut nunc sol. ideo cōgruit solem fieri ad lucis clarioris diffusionem. Et subdit qz corpus solare formatum est de illa luce vel insepabiliter habet eā sibi conjunctam. Scda ppositio ē hec Deꝰ nō tpali vocis sono. sed verbo. sic ab eterno dixit oia efficiendo. Hāc mgr̃ phās querit. qualiter deus dixit. fiat lux. s. an hoc tempali sono ptulerit. vel ab aliquo alio modo. Et rñdens dicit m̃ Augꝰ. qz non tpaliter. quia dato qz sic. tunc deꝰ fuisset locutꝰ mutabiliter nec etiam sono vocis corpaliter. cū deꝰ careat instrumentis naturalibus quibꝰ talis sonus habeat causari. Sed in verbo sono sibi coeterno dixit. fiat lux. i. Xbuz genuit intempaliter in quo erat dispositū ab eterno vt fieret lux in tempe z iam in eo factū est. Tertia ppositio est hec. Quāuis m̃ scripturā deꝰ operat̄ sit p filium. nō tm̃ vt p ministrum. sed p illum quē genuit sibi coequalē oīm opificem. Hanc ppositionē mgr̃ pbans querit. qūo pater dicit operari p filiū vel in filio. sicut p ministrū. et qz hoc est erroneū. Jdeo dat duplicem intellectū catholicū huiꝰ ppositionis. Primꝰ est qz qñ pater dicit operari per filiū seu etiam p spiritumscm̃. significat inseparabilis opatio psonarū cū autoritate. et exinde puenit qz pater dicit operari p filiū sed non econtra. qz filius non haberet respectum patris autoritatem principij. sicut pater respectu filij. Secundus est qz pater dicit operari p filiū. qz filiū genuit opificem. Et tm̃ in speciali.

De opere secunde diei. qua factuz est firmamentū. a

Dixit quoqz deus fiat firmamentū in medio aquarū et diuidat aq̄s ab aquis. Diuisitqz aquas q̄ erant sub firmamento ab his q̄ erant sup firmamentuz Sciendum est qz illius celi describitur hic creatio. sicut ait Beda sup Gen̄. in quo fixa sunt sidera cui supposite sunt aque in aere z in terra. z supposite alie. de quibus dicitur. Qui tegis aquis superiora ei. In medio ergo firmamentum est. id est. sidereum celum. quod de aquis factum esse credi potest Crystallinus enim lapis cui magna est firmitas z perspicuitas de aquis factus est Si quem vero mouet. quomodo aque nature fluide z in ima labiles super celuz possint consistere. de deo scriptū esse meminerit. Qui ligat aquas in nubibus suis Qui enim infra celum ligat aquas ad temp̄ vaporibus nubium retentas. potest etiam super celi speram non vaporali tenuitate sed glaciali soliditate aquas suspendere ne labantur. Quales autem et ad quid condite sint. ipse nouit qui condidit. Ecce ostensuz est his verbis quod celū factum sit. scz illud in quo sunt fixa sidera. id est quod excedit aerem. z de qua materia scilicet de aq̄s et quales sint aque q̄ super illud celū sunt. scz vt glacies soliditate.

DI. XIIII

Beda ad celū dicit creari.

De qua materia sit factum illud celum.

Quo aq̄ possint esse sup celū z quales sunt ille aque

// Alij putant celum illud esse ignee nature quibus consentit Augustinus. b

Quidam vo celuz

quod excedit aeris spacia ignee nature dicunt. asserentes super aerem purum ignez esse. qui dicitur esse celuz. de quo igne sidera z luminaria facta esse coniectant. Quibus Augustinus cõsentire videtur. Utrũ vero nomine firmamenti celum quod excedit aerem an ipse aer hic intelligatur. idem Augustinꝰ querit nec soluit. Magis tamẽ approbare videẽ celum illud hic accipi qđ spacia aeris excedit. Aquas autem que super illud celum sunt dicit vaporaliter trahi z leuissimis suspendi guttis. Sicut aer iste nubilosus exalatione terre aquas vaporaliter trahit et ꝑ subtiles minutias suspẽdit et post corpulentius conglobatas pluuialiter refundit. Si ergo potest aqua sicut videmus ad tantas minutias peruenire vt ferat vaporaliter super aerem aquis naturaliter leuiorem. Cur non credamus etiaz super illud leuius celum minutioribus guttis et leuioribus imminare vaporibus. sed quoquo modo ibi sint. ibi esse non dubitamus.

Augusti. sup Geñ.

Que sit figura firmamenti. c

Queri etiã solet cuius figure sit celuz: Sed spiritussanctus q̃ uis autores nostri sciuerint per eos dicere noluit. nisi quod prosit saluti. Querit etiã si stet an moueat celum: Si moueat inquiunt q̃modo est firmamentuz: Si stat: q̃modo in eo fixa sidera circumeũt: Sed firmamentum dici potest non ꝓpter stationẽ sed ꝓpter firmitatem vel terminũ aquarum intransgressibilem. Si autem stat. nihil impedit moueri et circũire sidera.

Utruz stet an moueat celũ.

Quare dicat firmamentũ.

Quare tacuit scriptura ꝺ opere secunde diei qđ in alijs dixit. d

Post hoc queri solet quare hic non est dictum sicut in aliozũ dierum operibus. vidit deus ꝙ esset bonũ Sacramentuz aliquod hic commendatur. Ideo enim fortassis non est hic dictum qđ tamen sicut in alijs factum est: quia binarius principium alteritatis est et signum diuisionis.

De opere tertie diei qñ aque congregate sunt in vnũ locum. e

Congregentur aque in locum vnum z appareat arida. Tertie diei opus est congregatio aquarum in vnum locuz. Congregate sunt enim omnes aque celo inferiores in vnam matricẽ. vt luxque preterito biduo aq̃s clara luce lustrauerat: i puro aere clariꝰ fulgeat et appareat terra que cooperta latebat. et que aquis limosa erat fieret arida et germinibus apta. Eodem eñ die ꝓtulit terra herbam virentem lignumq̃ faciens fructum. Si autem queratur vbi cõgregate sint aque que totuz texerant spacium vsq̃ ad celum: ꝓtuit fieri vt terra sꝫ sidens cõcauas partes preberet vbi fluctuantes aquas reciperet. ꝓtest etiam credi primarias aquas rariores fuisse que sicut nebula tegerent terras. sed congregatione esse spissatas. z ideo facile in vnuz posse redigi locum. Cunq̃ multa cõstet esse maria z flumina. in vnum tamen locum dicit aq̃s congregatas propter continuationem omniuz aquarum que in terris sunt. quia cuncta flumina z maria magno mari iungũtur Ideoq̃ cum dixerit aquas cõgregatas in vnum locum. deinde dicit pluraliter. congregationes aquaruz propter multifidos sinus earum quibꝰ oñibus ex magno mari ꝓncipiũ est.

Bede.

Ubi cõgregate sunt aque

Quo omnes aq̃ sint in vnũ locuz congregate cũ multa sint maria et flumina.

De opere quarte diei qñ facte sunt luminaria. f

Fiant luminaria in firmamento celi. z diuidãt diem a nocte. In precedenti triduo dispositus est vniuersitatis huiꝰ mundi machina z partibus suis distributa. Formata enim luce ꝓma die que vniuersa illustraret. duo sequẽtes dies attributi sunt supreme z infime parti mundi firmamento. s. aeri terre z aque. Nam secunda die firmamẽtum desuper expansuz est. Tertia vero aq̃rum molibus inter receptacula sua collectis terra est reuelata atq̃ aer serenatus. Quatuor ergo mundi elemẽta illis diebus suis locis distincta sunt z ordinata Tribus autem sequentibus diebus ornata sunt illa q̃tuor elementa. Quarta eñ die ornatuz est firmamentum sole z luna z stellis. Quinta

Q̃ triduo ꝓcedenti facta est dispositio z distinctio quatuor elemẽtorum et triduo sequẽti ornatus est mũdꝰ

aer in volatilibus et aque in piscibus ornamenta acceperunt. Sexta accepit terra iumenta et reptilia ꝛ bestias. post que oia factus est homo ō terra et in terra. non tñ ad terrā nec ꝓpter terram. sed ad celum et ꝓpter celum.

Ante alia de ornatu celi agit sicut prius factum est. §

Qua vtilitate facta sunt celi luminaria.

Quia ergo celuz ceteris elementis speciem prestat. priusq; alijs factum est. ideo ante alia ornatur in qrto die quo fiunt sidera. Que ideo facta sūt vt p ea illustret inferior pars ne esset habi tantib⁹ tenebrosa. Infirmitatiq; hominuz prouisum est vt circūeunte sole potirentur homines diei noctisq; vicissitudine ꝓpter dormiendi vigilandiq; necessitatē. et ideo ne nox indecora remaneret sed luna ac sideribus consolarentur homines quib⁹ in nocte operandi necessitas incumberet. ꝛ quia quedam animalia sunt que lucem ferre nō possunt. Quod autem subditur. Et sint in signa ꝛ tempora et dies et ānos. quomodo accipiendum sit queri solet? Ita em̄ dictuz videtur quasi quarto die cepissent tempora. cum prius triduum sine tempore nō fuerit. Ideoq; tempa que fiunt per sidera nō spacia morarum sz vicissitudinē aeree qualitatis debemus accipere. quia talia motibus siderum fiunt. sicut dies et anni quos vsitate nouimus. Sunt enim in signa serenitatis et tempestat|. ꝛ i tempora. quia per ea distinguim⁹ quattuor tempora anni scilicet. ver. estatem. autumnum hiemē. Vel sunt in signa et in tempora. id est. in distinctionem horarum. quia priusq; fierent. ordo temporuz nullis notabatur inditijs vel meridiana hora vel qualibet hora. Hec qrta die facta sunt.

Duo accipiē duz sit qd ait vt sint i signa ꝛ tempora.

Ista est distinctō. xiiij. h⁹ secundi libri. In qua magister post q̄ egit de opere prime diei scz de ꝓductione lucis. incipit agere de operib⁹ subsequentium dierum. scz de productione corporis firmamenti et elementorum. Et tria facit. Nam primo agit de firmamenti productione. Secundo de aquarum supercelestium congregatione. Tertio de solis et lune et aliarum stellarum collocatione. Primum facit a principio distinctiōis vsq; ibi. Sequitur dixit Secundum ab inde vsq; ibi. Sqđ dixit deus fiant Tertium vero vsq; ad finem distinctionis. Et tantuz in generali. In speciali autem sententia magistri stat in trbus propositionibus quaꝝ prima est hec. Deus secunndo die fecit firmamentum. id est celum sidereum in medio supercelestium ꝛ subcelestium aquaꝝ Hanc enim propositionem magister probans dicit. q̄ deus secundo die fecit firmamentuz: quod ꝑm Bedam celum sidereum dicitur habens aquas supra se ꝛ infra se. quod non est mirum diuina virtute esse factum. cum videmus aquas vaporabiliter eleuari in celum Unde ꝛ super firmamentum glaciei soliditate aque suspenduntur ne labantur. Postea querit tres questiones. quaruz prima et vltima omissis secundā ponit. s. Utrum celum stet vel moueatur. Q̄ nō mouetur arguit sic. quia si sic tunc non esset firmamentum. Si autem semper stat tunc non mouentur sidera fixa in eo. quod est falsum. Ad quod respondens neutram partem determinate ponit. sed soluit argumentū dicens. q̄ si moueretur adhuc posset dici firmamentum: propter sui firmitatem in substantia. et nō propter stabilitatem in situ. Si autem stat possibile est sidera moueri in eo ipso stante. Secūda positio est hec. Deus tertia die per aquarum supercelestium adunationez serenauit aerem ꝛ fecundauit terram ad productionem arborum et herbarum. Hanc enim propositionem magister probando dicit. q̄ op⁹ tertie diei sit congregatio aquarum in vnum locum que sub celo sunt. Ex qua cōgregatione terra et aer clariora apparuerunt. Unde et in eodez die herbe virorem ꝛ ligna fructum fecerunt Si autem queratur vbi sunt congregate aque que totuz texerunt spaciū vsq; ad celum. Dicit q̄ illa congregatio fieri potuit. vel q̄ aque cancaultates terre subintrauerunt. Vel quia aque que prius erant rariores terram per modum nebule tangentes inspissate fuerunt. et dicūtur congregate in vnum locum. non obstante q̄ sunt in multis locis. et hoc propter cōtiguitatem earum ad inuicem quia omnia flumina ꝛ omnia maria in mari magno ad minus occultis meatibus iunguntur.

Tertia propositio est hec. Deus quarto die sole et luna et stellis ornauit firmamentuz vt essent in signa horarum et tempoꝝ. Hanc enim propositionem magister probans assumit q̄ in tribus diebus dispositta est vniuersalis mūdi machina. ꝛ partibus suis distributa. Quare etiaz primo die facta est lux que vniuersa illustrat. Secunda vero die firmamentum seu celum sidereum. Tertia vero die facta est distinctio superioris partis mundi. scilicet nature elementaris. Unde tres dies que sequuntur spectant ad ornatum eorum que in tribus primis diebus sunt distincta: q̄ quartus dies spectat ad ornatum celi. id est. firmamti. Quintus ad ornamentum aeris et aque. Sextus ad ornamentum terre. Celum autem ante alia quarto die ornatur: eo q̄ dignius est omnibus elementis. Imponuntur q̄ sibi ad ornamentum sol et luna et sidera ad inferiores partis mundi illuminationem. et etiam ad animalium seu hominum vtilitatem et noctis et diei decorem. Et subdit etiam q̄ sunt facta in signa et in tempora Jn signa quidem eo q̄ aeris qualitatem vel aeree qualitatis vicissitudinem sicut serenitatem aut tempestatem significant Jn tempora vero quia partes temporis distinguunt. videlicz veris estatis. autumni. hiemis que sunt quatuor anni tempora. Uel enim sunt in signa et tempora. id est. in distinctionem horarum et temporum quia ante motuz ipsorum ordo temporis nullis notificabatur inditijs Et tñ in speciali.

// De opere quinto diei quādo creauit deus ex aquis volatilia et natatilia. a

DI. XV

Dixit etiaz deꝰ ꝓducant aque reptile anime viuẽtis ⁊ volatile sup terram ⁊c. Opꝰ ḡnte diei est formatio piscīū ⁊ auiū. quibꝰ duo elemẽta ornant. ⁊ de eadẽ materia. i. de aq̃s pisces et aues creauit. volatilia lauãs in aera. et natalitia remittens gurgiti.

De opere sexte diei qñ creata sunt animalia ⁊ reptilia terre. b

Sequit. Dixit deus. ꝓducat terra animã viuentẽ: iumẽta et reptilia ⁊ bestias terre. ſm species suas ⁊c. Sexte diei opus describit cuz terra suis animalibus ornari dicit.

Utrū post peccatuz venenosa animalia noxia facta fuerint. an ꝓpt peccatuz nocere ceperint prius facta innoxia. c

Queri solet de venenosis et pnitiosis animantibꝰ. vtrū post pctm̃ hois ad vindictã creata sint. an potius creata innoxia pctoꝛibꝰ nocere ceperint Sane dici põt. q creata nihil homi nocuissent si nõ peccasset. ꝓuniendoꝛ nanq̃ vitioꝛū et terrendoꝛ. vel ꝓbande vel ꝓficiendo ⁊ ꝓfruende ꝙtutis causa nocere ceperẽt. Fuerunt ergo creata innoxia. ſ ꝓpter peccatū facta sunt noxia.

Utrū minuta animalia tunc creata fuerint. d

De quibusdam etiam minutis animãtibꝰ questio ē. Utrū in ꝓmis ꝓditionibꝰ creata sint. an ex rebꝰ coꝛruptis postea orta sint: ꝓleraq̃ em̃ de humidoꝛ coꝛpoꝛuz vitijs vel exalationibus terre siue de cadauerib' gignunt. Quedã etiã de coꝛruptione lignoꝛ et herbarum et fructuū. et deꝰ autoꝛ oim est. ꝓpõt aũt dici q ea q̃ de coꝛpoꝛibꝰ aialiū maxime moꝛtuoꝛū nascunt: cũ aialibꝰ creata nõ fuerint. nisi potentialr et materialiter. Ea ꝙo que ex terra vel ex aquis nascunt vel ex eis q̃ terra germinãte orta sunt. tũc creata fuisse nõ incongrue dici põt.

Quare post oĩa factꝰ est hõ. e

Omnibus aũt creatis atq̃ dispositis nouissime factus est hõ tanq̃ dñs ⁊ possessoꝛ. q ⁊ oibꝰ ꝓferẽdꝰ erat vñ sequit. Vidit deꝰ q̃ esset bonū. ⁊ ait Faciam⁹ hoiem ad imaginẽ ⁊c. Sz anteq̃ de hois creatiõe tractem⁹: qđ supꝛa breuit tetigim⁹ pleni⁹ ꝙsantes clarius faciam⁹. In hac em̃ reꝛ distinctione catholici tractatores dissentire vt supꝛa dixim⁹ inueniuntur Alijs dicentibꝰ res creatas atq̃ distinctas ſm spẽs suas p inꝛualla sex dieꝛ. Quoꝛuz sñie. qꝛ lra Geñ magl inꝛuire videt atq̃ catholica eccl'ia magla ꝓbat. iõ hacten⁹ studiose docuim⁹ qũo ex illa cõi materia ꝑ informit facta postea coꝛpaliũ reꝛ genera p sex dieꝛ volumina distinctim sint formata Alijs aũt videt q non p inꝛualla tẽpoꝛ facta sint. ſ simul ita formata ad esse ꝓdierũt Qđ Aug⁹. sup Geñ. plurib⁹ mõis nitit oñdere. dicẽs elemẽta q̃tuoꝛ ita formata sicut mõ apparẽt ab initio extitisse. et celũ sideribus ornatũ fuisse. Quedã ꝙo nõ formalit sed materialiter tunc facta fuisse Que post per temꝑis accessum formaliter distincta sunt. vt herbe. arboꝛes et forte animalia. Omnia q̃ in ipo tꝑis initio facta esse dicũt ſ q̃dã formalit ⁊ ſm spẽs q̃s hre cernimus vt maioꝛes mũdi ptes. q̃dã ꝙo materialit tm̃. Sz vt dicũt: moyses loquẽs rudi ⁊ carnali ꝓ'lo locutiõis modũ tꝑauit de deo loquẽs a sili hois q̃ p moꝛas tẽpoꝛũ opa sua ꝓficit. cũ ipse simł sua opa fecerit. Vñ Augu. Jõ inq̃t moyses diuisim refert deũ illa opa fecisse. qꝛ nõ potuit simul ab hoie dici qđ a deo simł potuit fieri. Itẽ ꝓpotuit diuina dere scriptura loquẽdi tꝑib⁹. qđ deꝰ opandi tꝑib⁹ nõ diuisit. Illi q̃ his autoꝛitatibꝰ ⁊ alijs hmõi iherẽtes. dicũt q̃tuoꝛ elemẽta atq̃ celi luminaria ita formata simł eẽ ⁊ habuisse illos sex dies q̃s scꝑtura cõmemoꝛat sex rerũ genera. i. distinctiões appellãt. q̃ sił facte sunt. ꝑtim formalr. ꝑtim causaliter.

Quo intelligendũ sit deũ reqeuisse ab omni opere suo. f

Jam de septime diei reqre aliq̃d nos eloq̃ oportz. Scꝑtũ ē: qꝛ ꝓpleuit deꝰ die septio opꝰ suũ. ⁊ reqeuit die septio ab vniũso ope qđ patrarat Reqeuisse doꝛ deꝰ die septio nõ q̃si opando lassus. ſ ab vniũso ope reqeuit. qꝛ nouã creaturã facere cessauit Reqescere em̃ cessare doꝛ. Vñ i Apoc. doꝛ. Nõ habebãt reqez dicẽtia Sãctꝰ scũs scũs. i. dicẽ nõ cessabãt. Requieuisse ḡ deꝰ dicit. quia cassauit a faciendis ge-

Antecꝛ descriptura homie agat de mõ me ꝓditionirerũ vñ supꝛa breuit tetigi pleni⁹ agit vb viri catholici dissẽtire vdentur.

Alijs dicentibus mũdũ materia ⁊ forma ita fuisse simł. alijs vero ꝑ interualla tꝑm ⁊ diem ſm q̃ exposꝛtiõm̃issa buusq̃ deducta est.

Hic prosequitur opinione illoꝛ qui simoñia facta crtendunt.

neribus creature. qz vltra noua nõ ꝓdidit Vsqz nũc tamen vt ẏitas in euãgelio ait. opaꝝ pater cũ filio. s. aministratione eoꝝ dem geneꝝ q̃ tunc istituta sunt. Creatoꝛis em̃ ẏtꝰ causa subsistẽdi ẽ oĩ crature. Ad ḡ ꝺz. Pater meꝰ vsqz mõ opaꝝ: et ego opeꝛ. illud vniuerse creature ꝓtinuã aministratione ostẽdit. Die ḡ septimo requieuit vt nouam creaturã vlterius nõ faceret. cuius materia vel similitudo non p̃cesserit. sed vsqz nunc opaꝝ. vt qđ ꝓdidit cõtinere et gubernare nõ cesset.

Qualiter accipiẽdum sit qđ dicit deus complesse opus suum septimo die. cum tunc requieuit ab omni opere suo. g

Sed queritur quo modo septimo die dicaꝝ deus ꝓplesse opꝰ suũ. cuz ab omni ope illo die reqeuerit. nec aliqđ genus nouũ reꝝ fecerit? Alia translatio habet. Consummauit deus die sexto opa sua que nihil questionis affert. qz manifesta sunt que in eo facta sunt et omnium cõsummatio eo die pfecta ẽ. sicut scriptura ostendit cũ ait. Vidit deus cũcta que fecerat et erant valde bona. Omnia quidez naturaliter bona erãt nihilqz in sui natura vt tỹ habentia. et sunt bona que ꝓdidit deus etiam singula. Simul vero vniuersa valde bona. quia ex oĩb⁹ consistit vniuersitatis ammirabilis pulchritudo. in qua etiaz illo qđ malũ ꝺz: bene ordinatũ z loco suo positum eminentiꝰ ꝓmẽdat bona. vt magis placeant z laudabiliora sint dũ compant maꝝ Sexto ḡ die facta ẽ opeꝝ cõsummatio Jõ p̃missa oꝛit questio qũo dicaꝝ deꝰ die septimo opus suũ ꝓplesse. qđ hebraica veritas habet in q̃ tñ nihil nouuz creasse dicit. nisi forte dicaꝝ die septimo cõpleuisse opꝰ suuz qz ip̃m bñdixit et sanctificauit sicut subĳcit scriptura. Bñdixit diei septimo z sanctificauit illũ Opꝰ em̃ ẽ bñdictio z sanctificatõ sicut Salomon aliquid operis fecit cũ templum dedicauit.

Scõm aliam lĩm nihil ibi e questõnis cã sequitur Augustinus

Te redit ad qstionẽ po si. s. qño ve ri sit deũ se pno die cõ pse opꝰ suũ

Que sit benedictio et sanctificatio septime diei. h

Illum autem diez sanctificasse z bñdixisse dicitur. quia mistica p̃ceteris bñdictõe z sanctificatione eum donauit. Vnd in lege dicit. Memẽto sanctificare diem sabbati. Et inde est q numerando dies. vsqz ad septimũ p̃cedimus et dicimus septem esse dies quoꝝ repetitõne omne tempus agit. nõ q̃n alius sit ab illis dies octauus et nouus. z sic de ceteris. Sz qz in sex diebꝰ reruz genera distincta sunt. z in septimo licz nõ fuerit nouũ genus reꝝ institutuz. fuit tñ in eo quasi quidã nouus status sanctificatiõis opeꝝ et requietõis opificis. Potest etiã sic exponi illud. Compleuit deus die septimo opus suum. i. cõpletum z ꝓsummatũ vidit.

Jsta est distinctio. xv. huiꝰ secũdi libri. In qua quidem distinctione magister posqz egit de ornatu firmamenti. agit hic ꝓsequẽter de ornatu aeriu z aque. Et tria facit. Nam primo agit de ornatu aeris. z similiter de ornatu aque. seu etiaz de opere q̃nte diei. Scõo agit de ornatu terre. seu etiam de opere sexte diei. Tertio de septime diei reqe p̃mũ facit a p̃incipio distinctionis vsqz ibi. Sequitur dixit deus ꝓducat. Scõm ab inde vsqz ibi. Jã de septime diei requie Tertiũ vsqz ad finẽ distinctionis. Et tñ in generali. Jn speciali aũt sententia mgrĩ stat in tribus ꝓpositionibꝰ quaꝝ p̃ma est hec. Deus q̃nto die volatilibus et natatilibus de aqua factis aerẽ et aquã adornauit. Hanc mgr̃ insinuãs dicit q opus q̃nte diei ẽ ornatio duoꝝ elementoꝝ. s. aque z aeris. p volatilia z natatilia. que de aqua tanq̃ ex materia sui sunt creata. ex quibus aues seu volatilia eleuauit deus in aerem. pisces aquis ad ornatum relinquens

Scõa ꝓpositio est hec. Deꝰ sexto die iumẽtis. reptilibus et bestijs terre de terra formatis terrã decorauit. Hanc mgr̃ insinuãs dicit q ope sexte die ornata fuit terra iumentis. reptilibꝰ z bestijs z alijs consimilibꝰ. Postea mouet duas questiones quaꝝ p̃ma est. An nociua animalia aut venenosa etiã tunc a deo facta fuerũt. Et rñdens dicit q illa animalia creata fuerunt innoxia. sed hoie peccante facta sunt nociua vt p ea vitia puniren̄. z vt virtus probaretur.

Secũda questio est. An minuta animalia que ex putrefactione nascunt etiã tunc ꝓducta fuerũt. Et respondens dicit. q illa que putrefactiõe nascunt cũ alijs animalibus ꝓducta non sunt nisi materialiter. Et subdit q nouissimus omniũ animaliũ fuit hõ tanq̃ omniũ dominatoꝛ. Addens q circa rerũ creationem due solẽnes opiniones fuerunt. quarum p̃ma dicit. q p sex dierum interualla omnia esse formata z p spiritũsanctũ esse distincta. Alia dicit oia simul esse. ꝓdita et distincta. Tertia ꝓpositio est hec. Deus septimo die dicit quieuisse et opus suũ cõpleuisse. qz vlterius nouã creaturã non ꝓdidit que in se materialiter vel in suo simili nõ fuerit licet tñ res ꝓductas benedixit et sanctificauit. Hanc ꝓbans querit. Cur deus dicaꝝ ꝓsummasse opus p requiem die septimo cũ tñ ꝓpleuerit ipsum die sexto Ad quod rñdens dicit deũ opꝰ suũ cõpleuisse et sexto die et septimo. sexto quidem. qz tũc oĩa pfecit. Septimo autem quia vltimũ opus sanctificationẽ. s. adhibuit. Unde et septimus dies mistica quedaz ratione sanctificatus cõsueuit appellari: Et tñ in speciali.

De hominis creatione vbi cõsiderandum est quare creatus sit homo. et qualiter sit institutus. que duo supza tractata sunt. et qualis

fact⁹ et qualiter lapsus. postremo quomodo sit reparatus. que discutienda sunt. a

DI. XVI

Hijs excursis que supra de hominis creatione p̄misim⁹ effectui mancipare atq; ordine explanare nunc suscipim⁹ vbi hec ꝓsideranda videnť scz quare creat⁹ sit hō. et qualiť institut⁹. et qualis et qūo factus. Deinde qualiter sit lapsus. postremo qualiter et p̄ que sit reparatus. Hoꝝ aūt p̄mo et secūdo posita. i. causam creatiōis hūane et modum institutionis superius p̄ modulo nostre facultatis tractauimus. Ideoq; supest vt qualis vel qūo fact⁹ sit discutiamus. In Geñ. legiť. Faciamus hoiem ad imaginē ⁊ similitudinez nr̄am ⁊c̄. In eo q̄ dicit faciam⁹. vna opatio triū p̄sonaꝝ ostēdiť. in hoc vero q̄ dicit ad imaginē ⁊ similitudē nr̄am. vna et equalis substantia triuz personaꝝ monstrať. Ex p̄sona eñ patris hic ꝺr ad filiū et spm̄sctm̄. Non vt quidaz putant angelis. qz dei et angelorum non est vna eadē imago vel similitudo.

Beda. Qūo intelligendū est. Faciamus hominez ad imaginem et similitudinez nr̄az

Q imago et similitudo hic a diuersis accipitur varie. a quibusdaz increata. ⁊ ab alijs creata ⁊ increata vel essentia trinitatis vel filius et spiritussanctus. b

Imago autem ⁊ similitudo in hoc loco vel increata intelligitur. i. trinitatis essentia ad quā fact⁹ est homo. vl̄ creata in qua factus est homo. et ipi hoi ꝓcreata. Increatā eñ imaginē q̄ de⁹ ē intellexisse videť Beda cū diē. nō esse vnā imaginē dei et angelorum. ꝑ triū p̄sonaruz. ⁊ tō p̄sonis nō angelis sit ibi ꝑmo. Improꝑe tñ imago ꝺr. qz imago relatiue ad alind diciť cui⁹ silitudinē gerit ⁊ ad qd̄ repñtandū facta est. sic imago cesaris q̄ ipsi⁹ similitudinez p̄ferebat ipm quodāmō repñtabat. Proprie aūt imago ꝺr id ad quod aliud fit Sic exēplū. pprie ꝺr qd̄ sumiť ex aliq̄. ⁊ exemplar. ex q̄ sumiť aliq̄d Ponit tñ ⁊ aliqñ abusiue alter⁹ p̄ altero. ita ⁊ min⁹ pprie accipiť imago: essentia trinitatis. si tñ ea noie imaginis. in hoc loco intelligiť.

Opinio eoruz qui putauerunt filium per imaginem et similitudinez hic accipi. c

Filius vero ꝓprie imago patris diciť sicut supra in tractatu de trinitate diximus. Vñ fuerūt nōnulli q̄ ita dixerūt vt imaginē in hoc loco intelligerent filium. hoiem vo nō imaginem. sed ad imaginē factum dicerēt. quos refellit apostolus dicēs. Vir quidem est imago et gloria dei. Hec nanq; imago. i. homo cū diciť fieri ad imaginē non quasi ad filiuz dicitur fieri. alioquin nō diceret ad imaginem nostram. Qūo eñ nr̄am diceret. cū filius solius patris imago sit. Fuerunt autem ⁊ alij ꝑspicatius hoc tractantes qui p̄ imaginem filium ⁊ p̄ similitudinē spm̄scm̄ intelligerent. qui similitudo est patris et filij. Et ideo pluraliter putauerūt dici nr̄az id referentes ad similitudinē tm̄. ad imaginē vero subintelligendū esse meā Hoiem vero ⁊ imaginē esse et ad imaginē et similitudinez facto esse tradiderunt. et imaginem imaginis esse et similitudinis.

August. in. vij. li. de trinitate.

Aliorum dnio.

Nec horum scientiaz approbat. sz imaginem et similitudinem dei in homine querendaz et considerandam docet vt imago et similitudo creata intelligať. d

Verūtamē hec distinctio lz re ꝑbabiľ penit⁹ nō videať. quia de medio mōtiū. i. autoritatib⁹ scōz nō manat. ꝓgruēti⁹ i ipo hoie imago ⁊ siľitudo q̄ rēda ē ⁊ ꝓsiderāda. Fact⁹ ē g̃ hō ad imaginē dei ⁊ siľitudinē ꝑm mētē: q̄ irrōnabilib⁹ añcellit. ꝑ ad imaginē ꝑm mēoriā ⁊ itelligētiā ⁊ dilectiōez. Ad siľitudinē ꝑm inocētiā ⁊ iusticiā. q̄ i mēte rōali naťaľr sūt. Vl̄ imago ꝓsiderať in cognitōe ꝟitaľ. siľitudo in amore ꝟtuť. vl̄ imago i alijs oib⁹. siľitudo i cētia. qz ⁊ imortaľ ⁊ idiuisibiľ ē. Vñ Augu. i li. ð q̄ntitate aie. Aia fcā ē siľis deo. qz imortalē ⁊ idissolubilē fec⁹ eā de⁹ Imago g̃ ptinet ad formā. siľitudo ad naturā. Fact⁹ ē g̃ hō ꝑm aiaz ad imaginē ⁊ siľitudinē non p̄ris vel filij vel spūsci. ꝑ toti⁹ trinitať. ita ⁊ ꝑm aiaz ꝺr hō esse imago ꝺi. qz imago ꝺi in eo ē. Sic imago ꝺr et tabula ⁊ pictura q̄ in ea ē. ꝑ ppť picturā q̄ in ea ē simť et tabľa imago apellať. Ita ppť imaginē trinitať etiā illud i q̄ ē imago noie imaginis vocať

In quib⁹ ꝓsiderať imago et simo.

Aug⁹. in. v. libro de trinitate.

q̄ homo dicitur imago et ad imaginem. filius vero imago non ad imaginem. e

Quo circa homo ⁊ imago dicit̄ ⁊ ad imaginē. filiꝰ aut̄ imago nō ad imaginē. qz natus. nō creatus. equalis ⁊ in nullo dissimilis. homo creatus est a deo nō genitus nō paritate equalis. sed q̄ dam similitudine accedēs ei. Aug̃. in lib. vij. de trinitate. In Geñ. legit̄. Faciamus hoiem ad imaginē ⁊ similitudinē nostram. Faciamus ⁊ nostram pluraliter dixit. et nisi ex relatiuis accipi non oportet vt facere intelligant̄ pater ⁊ filius ⁊ spiritꝰ sanctꝰ: ad imaginē patris ⁊ filij ⁊ spūssancti vt subsisteret homo imago dei. Sed qz nō omnino equalis fiebat illa imago tanquā non ab illo nata sed ab eo creata: Ideo ita imago dicit̄ q ⁊ ad imaginē. quia nō equatur paritate. sed accedit quadā similitudine. Filiꝰ aūt est imago. sed nō ad imaginē qz equalis patri Dictꝰ est ḡ hō ad imaginē ꝓpter imparez sili'tudinē. Et ideo nr̄az. vt imago trinitatis esse hō intelligat̄. nō trinitati equalis. sicut filiꝰ patri. Ecce ostensuz est fm quid homo sit similis deo. s. fm animam. Sed ⁊ in corpe quandā ꝓprietatem habet que hoc indicat. qz est erecta statura fm quaz corpus aie rōnali congruit. quia incelum erectū est.

Augusti.

X et fm corus potest dici factus similitudinē dei.

Jsta est distinctio. xvj. hꝰ secundi libri. In qua magister postq̄ egit de creatura pure spūali. s. angelis. ⁊ de creatura pure corpozali. Jncipit agere de composita ex spūali ⁊ corpali. s. ō hoie Et circa hoc in hac distinctione agit de productione hominis in cōmuni. Et tria facit. Nam primo oñdit qualiter homo sit factus. Secundo ad cuiꝰ imaginē sit productus. Tertio q nō sit imago que oīno adequatur dei filio: Primum facit a principio distinctōnis vsq; ibi. filius quoq;. Secundū ab inde vsq; ibi. Quo circa. Tertiū vero vsq; ad finem distinctionis. Et tm̄ in generali. Jn speciali sententia magistri stat in tribus propositionibus quarum prima hec est.

Deus pater cū dixit. Faciam⁹ hoiem ad imaginez et similitudinez nr̄am loquebat̄ filio et spiritui sancto et nō spiritib⁹ quibuscūq; creatis. Hanc magister ꝓbans querit. q̄lis ⁊ quō factus sit hō. Et rñdens dic̄ q per verbū dñi imaginē et similtudinē dei sit productus. fm illud Geñ. j. Faciamus hominem ad imaginem et similitudinē nr̄am. in quibus verbis ostenditur vnitas essentie et trinitas psonarum. et sunt verba patris ad filium et spm̄sctm̄. et nō ad angelos. vt quidam dixerunt q dei et angelox non est vna eadē imago. sed bene similitudo. Secunda propositio est hec. Homo fm animam factus est ad imaginem non simpliciter vnius diuine psone sed totius trinitatis. Hanc ꝓpositionem probās recitat duas opiniones circa intellectum predictox verborum Geñ. quarum prima dicit in illo textu Geñ. q imaginem debere solum filiū intelligi. ⁊ nō hoiez. qz hō nō est imago dei sed ad imaginē dei factus. sed quia huic opinioni cō trariat̄ illud apostoli vbi dicit q vir sit imago dei et gloria dei. qua ꝓpter magister videt eam reprobare. Alia opinio dicit q filius dei sit ꝓprie imago. ⁊ spūs sanctus similitudo. ⁊ q hō sit factus ad imaginē filij et similitudinē spūssancti. Hanc opinionē magr̄ nō approbat. eo q sanctox autoritatib⁹ minime sit fulcita

Postea dicit magister hoiem esse factū ad imaginem nō cuiuscūq; singularis psone diuine. sed totius trinitatis et hoc fm naturalia. i. fm animā ad similitudinem dei factus est hō quātū ad supaddita anime cuiusmodi sunt virtutes. s. inncētie et iusticia que naturaliter in mēte rōnali existunt. Tertia propositio est hec. Hō q̄ est imago dei ad imaginē dei creatꝰ nequit adequari dei filio. qui nō est ad imaginem sed solum imago est patris rōne eterne natiuitatis. Hāc magister ꝓbans dicit q filius dei et hō dei imago sūt sz filiꝰ solū imago ⁊ nō ad imaginē qz nō creatꝰ sz natus eq̄lis pr̄i ⁊ in nullo dissimilis. hō aūt est imago ⁊ ad imaginē. qz creatꝰ nō genitꝰ nō equalis. sz q̄dā similitudine accedēs Et hāc mgr̄ confirmat autoritate br̄i Augu. Et sicut pr̄i⁹ dcm̄ est q nulla imago trinitatis create ē sine magna similitudine imaginis īcreate repsentatiua ꝓpter realē dr̄am q̄ inē illas imagines psideraē. ita etiā nec est hō ad imaginē dei creatꝰ pōt adequari filio in diuinis q̄ est pr̄is imago ꝓpē diuersitatis distātiā inē dei filiū ⁊ hoiez. Et tm̄ in speciali

De creatōne aie vtrū de aliquo facta sit vel nō. et qñ facta. et quam gratiam habuerit in creatioe. a

Hic de origine DI. XVII.

h anime plura queri solent. scilz vnde creata fuerit. et quando. et quaz gratiā habuerit in creatione? Sicut hominis formatio fm corpꝰ describit̄ cū dicit̄ Formauit deꝰ hoiem de limo terre. ita ciusdez fm aiam fectura describit̄ cum subdit̄. ⁊ inspirauit in faciē eiꝰ spiraculū vita. Corpꝰ em̄ de limo terre formauit deꝰ cui aiam inspirauit. Vel fm aliam lr̄am flauit vel sufflauit. nō q faucibus sufflauerit. vel manibꝰ corporeis corpꝰ formauerit. Spūs em̄ deꝰ ē. nec lineamēti mēbrorū compositus. Nō ergo carnaliter putem⁹ deū corporeis manibꝰ formasse corpꝰ vel faucibꝰ inspirasse aiam. fpotiꝰ hoiem de limo terre fm corpꝰ formauit iubendo. volēdo. i. voluit ⁊ verbo suo iussit vt ita fieret. et inspirauit in faciem eius spiraculum vite. id ē. substantiā aie in qua viueret: creauit. nō de materia aliq̄ corpali vel spūali. sed de nihilo.

Beda X nō corporeis instrumētis formasse l' sufflasse deus dicitur.

Opinio quorundā hereticox q̄ putauerūt aiaz eē de substātia dei. b

Putauerunt enim

quidã heretici deum de sua substãtia aiam creasse verbis scripture ptinaciter inherẽtes. quib⁹ dicit inspirauit vl insufflauit ⁊c Cũ flat inquiunt vl spirat: homo de se flatum emittit. Sic ergo cum dr de⁹ flasse vel spirasse spiraculũ in faciez hois. ex se spiritum hois emisisse intelligit. i. de sua substãtia. Qui hoc dicunt nõ capiũt tropica locutione dictũ esse sufflauit vel flauit id est flatum hois. s. animã fecit. Flare eñ est flatũ facere. flatum facere est animã facere. Vñ dñs p esaiam. Oẽm flatum ego feci. Non sunt ergo audiẽdi qui putant aiam eẽ ptez dei. Si eñ hoc eẽt: nec a sene ab alio deci pi posset. nec ad malum faciendũ vel patiẽ dum cõpelli. nec in melius vel deteri⁹ mutari Flatus ergo quo hominẽ animauit factus est a deo. nõ de deo nec de aliqua materia sed de nihilo.

Respõsio.

Hic qñ facta sit anima. an añ corpus an in corpore. c

Sed vtrum in corpore vel extra corpus etiã inter doctos scrupulosa questio ẽ Aug̃l. eñ sup Geñ. tradit aiam cum angelis sine corpe fuisse creatã postea vo ad corpus accesisse. neq cõpulsa est in corporari sed naturaliter illud voluit. i. sic creata fuit vt vellet. sicut naturale nobis est velle viuere. Male aũt velle viuere. non nature ꝫ voluntatis est peruerse Alij vero dicũt aiam primi hominis in corpore fuisse creatam. ita exponẽtes verba illa. Inspirauit in faciẽ eius spiraculuz vite id est. aiam in corpe creauit que totũ corp⁹ animaret faciẽ tñ specialiter expssit. qr hec pars sensib⁹ ornata ẽ ad intuenda supiora Sed quicqd de anima primi hois estimeẽ de alijs certissime sentiẽdũ ẽ q in corpe creeñ. Creãdo eñ infũdit eas de⁹. ⁊ infundẽdo creat. Dicẽdũ ẽ etiã aiam illã nõ sic esse creatam. vt prescia esset operis futuri iusti vel iniusti.

Opinio Augustini.

Alioz sñia.

Qr ala illa nõ est prescia operis futuri.

In qua etate deus hominem fecerit. d

Volet etiam queri vtrũ de⁹ hoiez repẽte in virili etate fecerit an pficiendo ⁊ etates augẽdo. sic nunc format in matris vtero? Aug̃l. sup Geñ. dicit

Qr adã in virili etate ptinuo factus est. ⁊ ꝫ sm supiores nõ inferiores causas. i. sm voluntatẽ et potentiã dei quã nature generibus nõ alligauit. qualiter ⁊ vga moysi cõuersa est in draconem. Nec talia contra naturã fiunt. nisi nob quib⁹ aliter nature cursus inotuit. deo aũt natura ẽ qd facit. Nõ ergo ptra dispositionẽ suã illud fecit deus Erat eñ in prima creatura cõditione sic hoiem posse fieri. sed nõ sibi erat necesse vt sic fieret hoc eñ nõ erat in ꝓditione creatore. sed in beneplacito creatoris cui⁹ voluntas necessitas est. Hoc eñ necario futuz ẽ qd vult ⁊ pscit. Multa vo sm inferiores causas futura sunt. ꝫ in pscientia dei futura nõ sunt. Si aũt ibi aliter futura sunt potius futura sunt. sicut ibi sunt vbi pscit ille qui nõ potest falli. Sic g̃ fact⁹ ẽ adã nõ sm inferiores causas. qr nõ erat in rerũ causis seminalib⁹ vt ita fieret. ꝫ sm supiores non ptra naturã operãtes. qr in rerũ causis naturalibus erat. vt ita posset fieri.

Qr homo extra paradisuz creatus in paradiso sit positus. ⁊ quare ita factum sit. e

Hominẽ autez ita formatũ tulit de⁹. vt scriptura docz ⁊ posuit in paradiso voluptatis quẽ plãtauerat a principio. Hic vbis apte moyses insinuat q homo extra paradisuz creat⁹ postmodũ in paradiso sit posit⁹. Qd ideo factũ dr. qr nõ erat in eo pmansurus. vel vt nõ nature ꝫ gre hẽ assignare ct. Intelligit autẽ paradisus localis ⁊ corpalis in quo hõ locat⁹ est. Tres eñ generales de paradiso sententie sunt. Una coz qui corpaliter intelligi volunt tm̃. Alia eoruz q̃ spũaliter tm̃. Tertia eoz qui vtroq modo paradisum accipiũt Tertiam mihi placere fateor. vt hõ in corporali paradiso sit posit⁹. qui ab illo principio plantatus accipi põt. quo terrã oẽm remotis aquis herbas ⁊ ligna pducere iussit Qui ⁊ si pñtl ecclie vl future typũ tenet. ad lram tñ itelligẽdũ ẽ eẽ locũ ameniss̃imũ fructuosis arboribus magnũ. ⁊ magno fonte fecũdũ. qd dicim⁹ a pncipio. ãtiq trãslato diẽ ad oriẽtẽ Vñ volũt i oriẽtali pte eẽ padisũ lõgo intiacẽte spacio vl mari vl tre regionibus q̃s icolũt hoies secretũ. ⁊ i alto sitũ vsq ad lunarẽ circulũ ptingentẽ. Vñ nec aq diluuij illuc puenerunt.

Tres sñie padiso sunt que sunt.

A quo principio sit plantatus.

Qualis sit cus padisi vbi.

De lignis paradisi iter que erat lignum vite et lignum scientie bo-

ni et mali. f

In hoc autem paradiso erant ligna diuersi generis. inꝛ que vnū erat quod vocatum est lignuz vite. alterū vo lignū scie boni et mali. Lignū aūt vite dictū est sicut docet Beda et Strabꝰ qz diuinitus accepit hāc vim. vt qui ex eiꝰ fructu comederet: corpus eiꝰ stabili sanitate perpetua soliditate firmareꝯ. nec vlla infirmitate vel etatis imbecillitate in deteriꝰ vel in occasum laberet. Lignū aūt scientie boni et mali. nō a natura hoc nomen accepit. sz ab occasione rei postea secute. Arbor em̄ illa nō erat mala. sed scientie boni ⁊ mali ideo dicta est. qz post prohibitionem erat in illa trangressio futura. qua hō experiendo disceret quid esset inter obedientie bonum. et inobedientie maluz. Hō ergo ō fructu qui nasceretur inde positum est illō nomen. sed de re transgressionē secuta. Cognouit em̄ homo priusq̄ tangeret h̄ lignū bonū et malum. sed bonum per prudentiaz et experientiam. malū vero per prudentiam tantum. Quod etiā per experientiā nouit vsurpato ligno vetito. quia per experientiā mali didicit quid sit inter bonuz obedientie et malum inobedientie. Si vero p̄mi parentes obedientes essent. nec ꝓtra p̄ceptum peccassent. nō ideo tm̄ minus diceretur lignum scientie boni ⁊ mali. quia hoc ex eius tactu accideret si vsurparetur. Aligno ergo homo prohibitus est quod malū non erat. vt ipsa precepti conseruatio bonum illi esset. trangressio malum. Nec melius consideraꝯ q̄tum malum sit inobediētia q̄ hoc modo. cum scilicet ideo reus factus esset homo intelligitur. quia phibitꝰ rem tetigit. quam si non prohibitus tetigisset. nec peccasset nec penaz sensisset. Si em̄ venenosam herbam prohibitus tetigeris. pena sequitur. et si nemo prohibuisset: simiiter prosequeretur. Si etiam prohibetur res tangi que non tangenti tantum sed prohibēti obest. sicut aliena pecunia. ideo prohibitum est peccatum. quia prohibenti est damnosum. Cum vero tangitur. quod nec tangenti obest si nō phibetur. nec cuilibet si tangaꝯ. ideo phibetur vt per se bonuz obedientie et malum inobedientie monstreꝯ. Sicut primus homo a re bona prohibitus penam incurrit. vt nō ex re mala. sed ex inobidientia pena esse monstreꝯ. sicut ex obedientia palma.

Quare vocat sit lignum ētie boni et ali.

ꝛ si p̄mi parentes nō peccassent. nō iō innus scien boni ⁊ ma lignuz dicetur.

ug⁹. super neſ.

Ista est distinctio .xvij. hꝰ secūdi libri. In qua magister ostensa productione hominuz in generali. agit de productione viri in speciali. Et tria facit. Nam primo agit de ꝓductione anime qua ipsum viuificauit. Secundo de paradiso in quo ipsū collocauit. Tertio de ligno scientie quo eundem non vti sibi precipiens limitauit. Primum facit a p̄ncipio distinctionis vsq; ibi. Solet etiam queri. Secunduz vsq; ibi. In hoc autem paradiso. Tertium vero vsq; ad finem distinctionis. Et tm̄ in generali. In speciali sentētia magistri stat in tribus ꝓpositionibus quarum prima est hec. Deus qui ade animā non de diuina substantia nec de aliqua materia creauit sed ipsam ex nihilo creando eidem inspirauit. Hanc enim propositionem magister probans dicit q; anime hominis creatio exprimitur in Heñ. vbi dicit. Inspirauit in faciem eius spiraculum vite. quam quidem inspirauit et fecit nō faucibꝰ corporeis. nec de sua substantia ipsam a se efflauit vt quidā heretici opinant̄ sed dicit̄ inspirasse q̄n animā ad modum flatus de nihilo spiritualiter creauit. Sed circa hoc tunc mouet vnam questionem. Utrum scz anima creata sit in corpore vel extra corpus. Et respondens q; aliqui opinati sunt q; sit creata in corpe. Alij vero opinati sūt q; sit creata extra corpus. Sed magister de anima p̄mi hominis quo ad hoc nihil determinat. sz de alijs animabus certissime sciendum esse dicit q; in corpore creātur. Secunda ꝓpositio est hec. Deus q̄ adaz in virili etate plasmauit eundem ab extra in paradisum collocauit. Hanc em̄ propositionem magister p̄bans querit. Utruz primus homo creatus fuit in virili etate. Et respondet q; sic. sed non virtute causarum inferiorum. sed diuina virtute. quia multa sunt possibilia fm causas superiores q̄ fieri causalit̄ nō possunt fm causas inferiores. ⁊ sic virga Moysi vertebatur in draconem virtute diuina. nec talia fiūt cōtra naturam. nisi tantūmodo nobis quibus cursus nature aliter non innotuit. Et subdit magister q; hominem vt premittitur in virili etate formatum deus posuit in paradisum. Quod ideo dicit magister fuisse factum. qz nō erat in eo māsurus. vel vt cognosceret q; non esset nature eius vt in illo loco esset sz grē De quo sunt tres opiniones. Prima dicit paradisuz esse locum corporalem precise. Secunda dicit ipsum esse locum spiritualem. Tertia que magistro placet ponit vtrūq; affirmans q; spiritualiter gerat tipum ecclesie presentis vel future. ⁊ cū ad litteraz sit locus corporalis. longe a terra inhabitabili per hoies per interpositionē maris vel longo terre spacio sepatus et sui situs altitudine vsq; ad lunarem circulum ptingens. Tertia propositio est hec. Adam in paradiso de fructu ligni scientie boni et mali non a natura sed ab aduentu futuro sic dicti gustando peccauit. Hanc enim propositionem magister ꝓponit. s. in paradiso erant et diuersa ligna inter q̄ vnum dicebatur lignum vite. et huiusmodi virtutem diuinitus acceperat. vt de suo fructu comedentes ab infirmitate et morte cōseruari poterat. Aliud autem dicebatur lignum scientie boni ⁊ mali. nō a natura nec ab aliqua virtute sibi a deo indita. sz ab aduentu. qz post eius gustum homo experimentalit̄ cognouit differentiam inter bonum obedientie et maluz inobedientie. Et subdit q; esus illius ligni licitus fuit de se. sed fuit homini interdictus. et ad ostendendū q̄tum malum sit in obedicutia. etiam si fiat in his que de se sunt licita. Et tm̄ in speciali.

De formatione mulieris. a

DI. XVIII

IN eodez quoq paradiſo mlierē formauit deus de ſubſtātia viri. ſic p⁹ plantatum paradiſum hoiemq in eo poſitum. z poſt vniuerſa animalia ad eum ducta ſuiſq nominibus deſignata. ſubnectit ſcriptura. Immiſit de⁹ ſopozem in adam Cūq obdozmiſſet. tulit vnā de coſtis eius. et fozmauit eam in mulierē.

Quare virum pzius. et poſtea de viro mulierem creauit. non ſimul vtrumq. b

Hic attendendum eſt quare nō creauit ſimul viruz et mulierē ſicut angelos. ſed pzius virum deinde mulierem de viro. Jdeo ſcz vt vnū eſſet generis humani pzincipiū. ꝗten⁹ in hoc z ſuperbia diabolo ꝓfunderet. et hominis humilitas dei ſimilitudine ſublimaret. Diabolus quipe aliud a deo pzincipiū eſſe concupierat. Jdeoq vt eius ſupbia retunderet. ħ homo in munere accepit quod diabolus puerſe rape voluit. ſed obtinere non potuit Et per hoc imago dei in homine apparuit. quia ſicut deus oīibus rebus exiſtit pzincipium creatōnis. ita homo oīibus hominibus pzincipium generationis. Jdeo etiam ex vno homine oīes eſſe voluit deus. vt dū cognoſcerēt ſe ab vno eē oēs: ſe quaſi vnū amarent.

Alia ratio q̄re ex vno homine oēs homines.

Quare de latere viri nō de alia corpozis pte fozmata ſit. c

Cum autez his de cauſis facta ſit mulier de viro. nō de qualibet pte corpis viri. ħ de latere eius fozmata eſt. vt oīderet. qz in ꝓfortiuz creabatur dilectōnis. ne forte ſi fuiſſet de capite facta viro ad dominationē videret pferenda. aut ſi de pedibus ad fututez ſubijcienda. Quia igitur viro nec domia nec ancilla parabat ſed ſocia. nec ō capite nec de pedib⁹ ſed de latere fuerat ꝓducenda. vt iuxta ſe ponendā cognoſceret. quā de ſuo latere ſūptam didiciſſet.

Quare dozmienti z non vigilanti coſta ſubtracta eſt. d

Nō ſine cauſa dozmiēti quoq viro potius q̄ vigilāti detracta eſt coſta. de qua mulier in adiutoziū generationis viro eſt fozmata. ſed vt nullam in eo ſenſiſſe penā mōſtraret z diuine simꝫ potentie opus mirabile oſtēderet. que hominis dozmientis latus apuit. nec eum tamen a quiete ſopozis excitauit Jn quo etiā ope ſacramentum chzisti et eccleſie figuratum eſt. Quia ſic mulier de latere viri dozmientis fozmata eſt. ita eccleſia ex ſacremētis que de latere chzisti in cruce dozmientis pfluxerunt. ſ. ſanguine z aqua q̄bus redimimur a penis atq abluimur a culpis.

De ſacramentis operis

Q de illa coſta ſine extrinſeco additamento facta fuit per dei potentiam ſicut quinq panes in ſe multiplicati ſunt. e

Bolet etiam queri vtrū de illa coſta ſine adiectiōe rei extrinſece facta ſit mulier? Quod quibuſdā nō placuit. Certum ſi ad pficiendū cozpus mulieris deus extrinſecū augmentū addidiſſet. maius illud eſſet q̄ ipſa coſta. Jdeoq potius de illo addito q̄ ō ipa coſta mulier facta deberet dici. de q̄ plures accepiſſet ſubſtātie ptes. Reſtat g̃ vt de ſola ipſius coſte ſbſtātie ſine oīi extrinſeco additamēto p diuinam potentiā in ſemetipſa multiplicata mulieris cozpus factum dicatur. eo ſane miraculo quo poſtea de quinq panibus ieſu celeſti bñdictione multiplicati quinq milia hominū ſaciata ſūt. Jllud etiam ſciri oportet q cuz angelozꝫ miniſterio facta ſit mulieris fozmatio. nō eſt eis tamē tribuenda creatiōis potētia. Angeli em̄ nullā poſſunt creare naturā. ergo nec fozmare coſtā in mulierem nec carnis ſupplementuz in locum coſte. nō q nihil agāt vt aliquid creēt ħ nō ideo creatozes ſunt. ſicut nec agricole ſegetū vel arbozꝫ Solus de⁹. i. trinitas eſt creator. Facta eſt g̃ femina a deo. etiā ſi coſta miniſtrata ſit p angelos.

Q licet angelica miniſtratione ſit mulier opus exp nō tamen creatozes fuerit angeli.

Utrum ſm ſuperiozes an ſm inferiozes cauſas ita facta ſit mulier. id eſt an ratio ſeminalis id haberz vt ita fieret an tantum vt ita fieri poſſet. ſz vt ſic fieret in deo tantū eſſet cauſa. f

Bz queritur an ra

tio quam de⁹ primis opibus cõcreauit id haberet vt ꝑm ipsam ex viri latere femina fieri necesse foret. an hoc tñ vt fieri posset? Ad quod sciendũ est omniũ rerũ causas in deo ab eterno eẽ. Vt eñ homo sic fieret vt equus ⁊ hmõi. in dei potentia ⁊ dispositione ab eterno fuit. Et he dicunt primordiales cause: quia istas alie nõ precedunt. sed iste alias que sunt cause causaꝝ. Cũq; vnũ sit diuina potentia dispositio siue volũtas. ⁊ ideo vna omniũ principalis causa: tñ ꝓpter effectus diuersos pluraliter dicit Augustinus. causas primordiales omniuz rerum in deo esse: inducens similitudinem artificis. in cui⁹ dispositione est: qualis futura sit arca. Jdeo ⁊ in deo vniuscuiusq; rei future causa precessit. In creaturis vero q̃rundam rerum. sed non omniũ cause sunt. vt ait Aug⁹. Quia inseruit deus seminales rõnes reb⁹: ꝑm q̃s alia ex alijs ꝓueniũt. vt de hoc semine tale granum. de hac arbore talis fructus. ⁊ hmõi Et he quoq; dicunt primordiales cause. ⁊ si nõ adeo ꝓprie. ꝙa habent ante se causam eternam: que ꝓprie ⁊ vniuersaliter prima est. Illa vero ad res aliquas dicuntur prime que scz ex eis proueniunt. Jdeo etiam primordiales dicunt quia in prima rerum conditione reb⁹ a deo insite sunt. ⁊ sicut creature mutabiles sunt ita ⁊ he cause mutari possunt. Que aũt in i mutabili deo causa est. mutari nõ potest.

Aug⁹. super Geneſim. de cauſis rerũ lati⁹ diſputat q̃ cauſe q̃ in deo ſunt ꝓprie dicunt ꝓmordiales. et ire pluraliter ixit.

X nõ oĩuz q̃ ũt cauſe ſũt creaturis.

X cãe etiã q̃ ũt i creaturis ꝓmꝓpe tñ dicũt ꝓmordiales.

Alia rõ quare dicunt primordiales.

Diſtinctio cauſarũ rerũ perutilis ſcz q̃ quedã in deo ⁊ in creaturis. quedã in deo tñ ſunt. g

Omniũ ergo rerũ

cauſe in deo ſunt. ſed quarundã cauſe et in deo ſunt ⁊ in creaturis. Quarũdam cauſe in deo tantũ ſunt. ⁊ illaruz rerum cauſe dicuntur abſcondite in deo. quia ita eſt in diuina diſpoſitione vt hoc vel illõ fiat. quod nõ eſt in ſeminali creature ratiõe. Et illa q̃dem que ꝑm cauſam ſeminalem fiunt dicũtur naturaliter fieri quia ita curſus nature hominibus innotuit. Alia vero ꝓter naturam quorũ cauſe tñ ſunt in deo. Hec autem dicit Aug⁹ eſſe illa que per gratiam fiunt vel ad ea ſignificanda nõ naturaliter ſ mirabiliter fiũt. Jnter que mulieris facturam de coſta viri ponit ita dicẽs. Vt mulierem ita fieri neceſſe foret. nõ in rebus cõditum. ſed in deo abſconditũ erat. Oñis creature curſus habet naturales leges. ſuper hũc naturalem curſum creator habet apd̃ ſe poſſe de omnibus facere aliud q̃ eorum naturalis ratio habet. vt ſcz virga arida repente floreat. fructum gignat. ⁊ in iuuentute ſterilis femina in ſenectute pareat. vt aſina loquat. ⁊ hmõi. Dedit aũt natur̃ vt ex his etiam hec fieri poſſent. nõ vt in naturali motu haberent. Habet ergo deus in ſe abſconditas quorũdaz futurorum cauſas quas rebus conditis nõ inſeruit. eaſq; implet nõ ope prouidentie quo nature ſubſiſtunt vt ſint. ſed quo illas amminiſtrat vt voluerit quas vt voluit condidit Omniũ ergo quead gratiam ſignificandam nõ naturali motu rerum. ſed mirabiliter facta ſunt abſcõdite cauſe in deo fuerunt. quoꝝ vnũ erat q̃ mulier facta eſt de latere viri dormtentis. Non habuit prima rerũ conditio vt femina ſic fieret. ſed vt fieri poſſet. ne cõtra cauſas q̃s de⁹ volũtarie inſtituit mutabili voluntate aliquid facere putaret.

De gemino poſſe potentie.

Be anima mulieris q̃ nõ eſt ex aĩa viri. vt quidaz putauerũt dicẽtes. aĩas eſſe extraduce. h

Qualiter mulieris corpus de viri corpore traductuz fuerit: ita putauerunt aliqui ipſius animaz de viri anima propagatam. ⁊ omnes animas preter primam detraduce eſſe ſicut corpora. Alij autem putauerunt ſimul oẽs aĩas ab initio creatas. Catholica autez eccleſia nec ſimul nec extraduce factas eſſe animas docet. ſed in corporibus per coitum ſeminatis atq; formatis infundi. ⁊ infundẽdo creari Unde in eccleſiaſticis dogmatib⁹ Animas hominum non eſſe ab initio inter creaturas intellectuales naturas. nec ſimul creatas: ſicut Origenes fingit dicimus. neq; in corporib⁹ per coitum ſeminari. ſicut Luciferiani ⁊ Cyrillus ⁊ quidaz latinorũ preſumptores affirmant. Sed dicimus corp⁹ tantum per coniugij copulã ſeminari. Creationem vero anime ſolum creatorẽ noſſe. Eiuſq; iudicio corpus coagulari in vulua ⁊ compingi atq; formari. ac formato iã corpore aĩaz creari atq; infundi vt viuat i vtero homo ex anima ꝓſtãs ⁊ corpore. ⁊ egrediatur viuus ex vtero: plen⁹ humana ſubſtantia. Hiero. etiam anathematis vinculo illos condemnat qui animas extraducere dicunt. inducẽs autoritatẽ prophete Qui finxit ſigillatim corda eorum. Hoc ſatis in-

Alioꝝ opinio q̃ putauerunt oẽs animas ſimul ab initio creari.

quit innuit ꝓpheta ꝙ non ipsam animam ꝺ anima facit deus. sed singillatim animas de nihilo creat.

Ista est distinctio. xviij. huiꝰ scḋi libri. in qua mgr̃ postq̃ egit de ꝓductiõe viri agit ꝺ ꝓductione mulieris. Et tria facit. Nam p̃mo agit de formatione corporis mulieris. Secũdo de materia de qua formabat. Tertio de anima q̃ viuificabatur. Primum facit a principio distinctionis vsq; ibi. Sz queritur. Scḋm vsq; ibi. Quẽadmodũ mulieris corpus. Tertium vsq; ad finem distinctionis. Et tm̃ in generali. In speciali sententia mgr̃i stat in tribus ꝓpositionibꝰ quarũ prima est hec. Deus de costa ade dormientis in paradiso sine alicuiꝰ alterius materie additione formauit corpus eue. Hãc mgr̃ ponẽs dicit. ꝙ plãtato paradiso ꝛ adam in eo posito ꝛ anima libꝰ ante eũ ductis ꝛ nominibꝰ ꝓpriis eorũ p eum assignatis immisit deus soporem in adam. Ipo quoq; dormiente vnã de costis eius tollens formauit eaz in mulierem. Circa quam materiã determinat quattuor questiones quarũ prima est hec Quare deꝰ nõ creauit simul feminã ꝛ virũ sicut simul creauit angelos Ad quod respondens asserit duplicem cãm. Una est vt superbia diaboli cõfunderet. Nam diabolꝰ aliud a deo principium esse concupierat. ꝛ ideo vt in hoc cõfunderet accepit homo hoc in muncre. s. vtvnus hõ esset p̃cipiũ omniũ hominũ. Alia rõ est vt similitudo dei magis in homĩe manifestaret: quia sicut deꝰ omnibus rebus est vnũ principiũ creationis. sic vnꝰ homo est vnũ principiũ generatiõis oĩbus hominibꝰ quod fieri nõ potuisset si eos simul creasset. Secũda questio est. quare mulier specialiter facta est de costa ade. ꝛ non de aliqua alia ꝑte corporis Respondet ꝙ quia viro non domina nec ancilla sed socia ꝓducebat. ideo nõ de capite nec de pedibus fuit ꝓducta. sed de latere. vt iuxta se ponendam eã cognosceret quã de suo latere sumptam didicisset. Tertia questio est. Quare potius de latere viri dormientis q̃ vigilantis sumebat costa ad mulieris formationẽ Ad qꝺ rñdens assignat tres rationes. Prima est ne vir sentiret dolorem i coste subtractione. Secũda vt deus in hoc ostenderet suã potentiã cum hoĩs dormientis latus aperuit. ꝛ ipm tamen a sopore q̃te non excitauit. Tertia vt ꝓfluxio sacramentorũ de latere christi in cruce dormiẽtis figuraret Quarta ẽ. an de sola costa sine alicuiꝰ alterius mẽbri additione fuit mulier formata. Et respondet ꝙ nõ fuit ad ipsam aliqua alia materia adita sz sol costa fuit multiplicata diuina ꝟtute ad totiꝰ mulieris formationem. sicut factũ fuit de quinq; panibus multiplicatis ad saturatiõnẽ multorũ hominũ. Et subdit ꝙ lz mulieris formatio facta fuit angelorũ ministerio. non tm̃ propter hoc sunt creatores censendi. Secũda ꝓpositio ẽ hec. Corpis eue de costa corpis a deorganisatio nõ fuit ex aliqua ratione seminali in p̃cipijs a rebus inditis seu creatis. Hanc mgr̃ ꝓbans querit. Utrum i illa costa erat ratio semialis ad mulieris ꝓductionẽ Ad quod respondẽs ponit differentiã iter causas p̃mordiales ꝛ inter rationes seminales. Naz cause p̃mordiales ab eterno fuerunt in deo. Rationes vero seminales ex tpe indite sunt creaturis: ꝛ non habent se respectu omniũ sicut cause primordiales. sz respectu quorũdã tm̃. Attamen rõnes seminales possunt quodãmodo dici cause p̃mordiales. cũ reb⁹ in prima sua conditione indite sunt. Tum qz sunt q̃si principia rerum ex ipsis ꝓducendarũ principia. Et subdit ꝙ quedã sunt que naturaliter ꝓducunt ex rõnibꝰ seminalibus. Alia vero fiunt supnaturaliter quorũ cause sunt tm̃ in deo. Ex his concludit respõsum ad requisitum dicens. ꝙ cum mulieris formatio ꝺ costa nõ fuit naturaliter sed supnaturaliter facta. ꝓns est ꝙ illa costa nõ fuit rõ seminalis ad mulieris ꝓducti onem. Tertia ꝓpositio est hec. Deus animaz eue nõ de anima ade sed ex nihilo infundendo eam cõdidit. Hanc mgr̃ ꝓbans dicit ꝙ animã mulieris q̃daz posuerunt de anima viri ꝓpagatam. Sed hoc ẽ falsum. qm̃ anima rationalis est ingenerabilis ꝛ incorruptibilis: solum per actum diuine virtutis creatiuũ ꝓducibilis. non habẽs aliquas ꝑtes quãtitatiuas i quas poterit lacerari. qꝺ tm̃ eẽt necessariũ si vna alia esset ab alia ꝓpaganda. quẽadmodũ est de materia que si debeat ad diuersarũ formarũ susceptionẽ adaptari: necessario in diuersas portiones diuidit ad substanduin talibus diuersis formis q̃bus p ꝟtutez effectiuam ꝓducentis proportionant. Alij vero dixerint eam ab initio cum ceteris animabus fore creatam. sed ꝺm fidei catholice sententiã ipsa sicut oĩes aie rõnales creando iufundebat ꝛ infundendo creabatur. Unde beatus Hiero. excõicat oĩes qui dicũt animas extraduci. Et tm̃ in speciali.

De primo hominis statu ante peccatum scilicet qualis fuerit ꝺm corpus ꝛ ꝺm animam. a

DI. XL

Solent queri plura de primo hominis statu ante peccatuz. s. qualis fuerit homo priusq̃ peccaret. ꝛ i corpore ꝛ in anima mortalis an immortalis passibilis an impassibilis? De termino inferioris vite ꝛ de transitu ad superiorem de modo ꝓpagationis filiorũz. ꝛ alia mꝰta que nõ inutiliter sciuntur. lz aliquãdo curiositate querãt. An priusq̃ ad animi qualitatem ꝑtinentia prosequamur. de qualitate eius ꝺm corpus ꝛ modo ꝓpagationis filiorum. ꝛ de alijs quibusdam inspiciamus Primus ergo homo ꝺm naturam corpis terreni ꝛ immortalis fuit quodãmodo ꝺm aliquid. quia potuit non mori. ꝛ mortalis quodãmodo. qz potuit mori. In illo nãq; p̃mo statu habuit posse mori ꝛ nõ posse mori. Et hec fuit p̃ma humani corpis immortalitas. s. posse non mori. In secundo vo statu post peccatum habuit posse mori. ꝛ non posse non mori. quia i hoc statu moriẽdi ẽ necessitas In tertio statu habebit posse nõ mori ꝛ non posse mori. quia ad illum statũ ꝑtinet moriendi impossibilitas. quod ex gratia erit nõ ex natura. In p̃mo statu fuit corpus homis aiale. i. egens alimonijs cibor

Unde ꝛ homo factus dicitur in animaz viuentem non spiritualem. id est. in animã corpus sensificãtem. quod adhuc erat animale. non spirituale quod egebat cibis vt

Q̃ hõ in primo statu scilicet pctm̃ fuit ꝺm corpꝰ mortalis et immortalis In secundo vo statu fuit mortal ꝛ mortuꝰ. s. pctm̃ In tcio statu erit oĩno immortal. i. nõ potẽs mori.

Quõ ꝺ homo factꝰ i animã viuentem

per animam viueret. Factus est ergo i ani
mam viuentem. id est. vitam corpori dan=
tem: tamen per sustentamenta ciborum. et
tunc erat corpus mortale ⁊ immortale: ꝺa
poterat mori ⁊ poterat nō mori. ¶Post pec
catum vero factus est mortuum. sicut diē
apostolus. Corpus propter peccatū mor=
tuum est. id est. necessitatem moriendi in se
habet. In resurrectione vero erit spiritua
le. s. agile ⁊ cibis nō egēs. ⁊ immortale. nō
sicut in statu primo fuit. s. ꝙ possit non mo
ri. sed etiam ꝙ nō poterit mori. Añ Aug⁹
sup Geñ. Apostolus ait Corpus quidem
mortuum est ꝓpter peccatum ⁊c. ¶Pri⁹ de
limo terre formatū est corpus animale non
spirituale cuz quali resurgemus. Renoua
bitur eñ a vetustate non in corp⁹ animale
quale fuit. sed in meli⁹. id est. spirituale. cū
hoc mortale induet immortale i quod mu
tandus erat adaz. nisi mortē corporis ani
malis peccando meruisset. Non ait aplūs
corpus mortale est ꝓpter peccatuz ꝫ mor=
tuum. Illud eñ ante peccatum mortale et
īmortale erat. quia poterat mori ⁊ nō mo=
ri. Aliud autē est nō posse mori. aliud pos=
se non mori. Ideo factum est per peccatuz
nō mortale quod erat. sed mortuum. quod
nō fieret nisi peccaret. Animale eñ non est
hoc corp⁹ sicut primi hominis fuit. sed iā
deterius est. Habet eñ necessitatē morien
di. Ecce hic euidēt aperit Aug⁹ ꝙ cor
pus hominis ante peccatum mortale ⁊ im
mortale fuit. sed non qualiter fiet in resur=
rectione. De hoc eodem Beda sup Geñ.
ait. Non est credendum ante peccatuz ita
fuisse mortua corpora sicut modo. Ait eñ
apostolus. Corpus ꝓpter peccatum mor=
tuum est. sed licet fuissent animalia nondū
spiritualia. non tamen mortua. que scilicet
necesse esset mori.

C̄p⁹ homis
ai pctīn mor
te ⁊ īmorta
ta fuit.

Vtz immortalitas quam habuit añ pctīn eēt de conditione nature an grē beneficio. b

Solet hic queri cū

homo primus mortale ⁊ immortale corp⁹
habuerit. vtrū ex conditione nature ipius
corporis habuerit vtrūꝗ an alterum bñfi
cium esset gratie. s. īmortalitas. id posse nō
mori? Ad quod dici potest. quia alterū
habebat in natura corporis. id ē. posse mo
ri. Alteruz vero scz posse nō mori erat ei ex
ligno vite. s. ex dono gratie. Unde Augu.

Ali o qz ꝺz
alt: fuisse ꝺ
ꝺd ꝺe natu=
re. posse mo
ri alterum ex
grē dono. scz
posse nō mori

sup Geñ. Quodāmodo creat⁹ est homo i=
mortalis. quod erat ei de ligno vite. nō de
conditione nature. Mortalis erat de con
ditione corporis animalis. immortalis be
neficio conditoris. Non eñ īmortale erat
ꝙ oñino mori nō posset. qđ nō erit nisi cū
fuerit spūale. Apte dicit ꝙ nō natura. sed
ex ligno vite habebat posse nō mori. ¶Pro=
pter hoc aliqui dicunt ꝙ nisi illo ligno vite
uteret. nō semp viueret. qz peccaret. ¶Pec
caret eñ si illo ligno nō uteret. quia prece=
ptū erat ei vt comederet de omni ligno pa
radisi. nisi de ligno scientie boni ⁊ mali Si
cut ergo peccauit comedendo quod erat ꝓ
hibituz. ita etiā peccaret si non comederet
qđ erat iussum.

Aliq̄ dicit ꝙ
si non uteret
adaz de ligno
vite non sp vi
ueret. qz pec=
caret.

Si nō foret p̄ceptū vt de illo ligno comederet ⁊ alijs nō illo uteretur an posset nō mori. c

Sed adhuc queri=

tur si nō eēt p̄ceptū vt de ligno vite ederet
⁊ alijs ⁊ nō illo vesceret. nunq̄d posset non
mori? Si semp viueret non utens de illo li
gno. nō erat ei ex illo ligno posse non mori
Si vero nō posset semp viuere: id erat ei ex
illo ligno posse. Aliqui dicunt ꝙ si nō fuis
set ei preceptum vesci de illo ligno. ⁊ alijs ⁊
non illo vesceret: viueret semp. Sic deter=
minātes illud quod supra dixit Augusti.
erat ei de ligno vite nō de conditione natu
re tm̄. s. quasi nō ex cōditione nature solū=
modo erat ei. sed etiam ex illo ligno. Alijs
autē videt ꝙ ex ligno vite erat ei posse nō
mori. nō ex natura Ideo eñ dicit potuisse
nō mori. quia poterat uti illo ligno. ꝺ quo
edens non moreret.

Opinio quo=
rundam.

Alioꝝ opinio

Questio Augustini quō īmmorta lis factus sit homo. d

De hac vero homi

nis immortalitate qualis fuerit Aug⁹ sup
Geñ. questionem mouēs sic ait. Queritur
quō immortalis factus sit homo pre alijs
animātibus. ⁊ quō cum illis cōmunē acce
perit alimoniam? Sed alia est īmortalitas
carnis quam in adaz accepimus. alia quā
in resurrectione speramus per ch̄m istū. Il=
le factus est homo immortalis vt non pos=
set mori si nō peccaret. moreretur autem si
peccaret. Filij vero resurrectionis nec po=
tuerūt vltra peccare nec mori Caro nostra

Soluere incī=
pit.

non tunc egebit refectione ciboꝝ. quia nulla poterit esse defectio. Caro ade añ peccatum ita immortalis creata ẽ. vt p alimoniam adiuta eẽt mortl ⁊ doloris expers. Sic ergo immortalis ⁊ incorruptibilis cõdita est caro hominis. vt suam imortalitatez et incorruptionẽ p obseruãtiam mãdatorum dei custodiret. In ꝗbus mandatis hoc cõtinebaꝯ. vt de illis lignis cõcessis mãducaret ⁊ ab interdicto abstineret. ꝑ horum eduliũ imortalitatis dona cõseruaret: donec corpalibꝫ incremẽtis pductꝫ ad etatem que cõditori placeret multiplicata ꝓgenie ipso iubente sumeret de ligno vite. quo pfecte immortalis factus. cibi alimenta vltrius non requireret.

Attẽde qz in ꝑceptis a deo boĩ primo datis. ⁊ hoc continebatur vbi de oĩi ligno vbi ꝺ ligno scientie boni et mali.

Summatim sup ipm verboꝝ sententiam pstringit. e

Ecce his verbis videtur Augl. tradere qꝫ caro ꝑmi hominis imortalitatem in se habuerit. que p alimoniam ciboꝝ conseruareꝯ vsq; ad tempus sue translationis in melius. quãdo ꝺ ligno vite comederet et fieret omnino imortalis. ita vt non posset mori.

Qꝫ ex predictis consequi videꝯ hominẽ de nature sue conditiõe quo quo modo fuisse immortalem sed nõ oĩno fieret imortalis nisi participato ligno vite. f

Ideo aliqui dicũt qꝫ imortalitatẽ de natura habebat qua poterat nõ mori. que aliorũ lignorũ esu poterat conseruari. sed nõ poterat consummari nisi p assumptionez ligni vite. Quod videtur Augl. sentire sup Gen. dicens. Hoc ꝗz addo talem cibũ illam arborem prestitisse. quo corpus hominis stabili sanitate firmaretur: nõ sicut ex alio cibo sed inspiratione salubritatis occulta. Hic innuere videꝯ qꝫ cũ alijs cibis posset corpus sustentari hoc cibo indeficiente sanitate firmareꝯ. Ex quo consequi videtur. qꝫ sicut in natura sua habuit mortalitatem quandã. s. aptitudinem moriẽdi. ita aliquã imortalitatẽ in natura sui habuit. id ẽ. aptitudinẽ qua poterat nõ mori. cibis adiutus. sed si pstitisset: immortalitatis perfectio esset ei de ligno vite. Sz quib tradunt. quõ supiora Augustini verba. quibꝫ dicit qꝫ erat immortalis ex ligno vite. huic sententie non contradicãt diligẽter inquirant.

Ista ẽ distinctio .xix. huiꝰ secũdi libri. In qua magister postꝫ egit de ꝓductiõe hũane nature agit de ipsius conseruatione. Et tria facit Nam primo ostendit hoĩem immortalem fuisse in statu innocentie. Secũdo inquirit an illã imortalitatez habuisset a nata vel ex dono gre. Tertio recitat ꝗd clamant de illa imortalitate diuerse opiniones. Primum facit a principio distinctionis vsq; ibi Solet etiam queri. Scõm ab inde vsq; ibi. Sed adhuc queritur. Tertiũ vsq; ad finem distinctionis. Et tñ in generali. In speciali sententia mgri stat in tribus ꝓpositionibus quaꝝ prima est hec. Adam i paradiso ante statum peccati viguit nõ moriendi ptãte. Hanc ꝓbans mgr dicit qꝫ primus homo ante peccatũ erat quodãmodo mortalis. ⁊ quodammodo imortalis quia poterat mori ⁊ poterat nõ mori. Postea insinuat triplicem statum hominis. s. añ peccatũ in quo habuit posse nõ mori. post peccatũ in quo habuit necesse mori. ⁊ post resurrectionem in quo habuit impossibilitatem moriendi. Et subdit qꝫ corpꝰ humanũ erat animale egens alimẽtis. ⁊ ideo erat mortale. habẽs tñ cũ hoc posse non mori post petñ factũ est mortuũ ⁊ necessitatẽ moriendi habẽs. sed in resurrectõe erit spũale cibis nõ egens ⁊ mori nõ potens. Secũda propositio est hec Homini imortalitas affuit i statu innocentie non ex conditione sue nature sed ex ligni vite vsu ⁊ ex bñficio conditoris. Hanc mgr ꝓbãs qrit. vtꝝ posse nõ mori in statu hõ añ petñ nõ habuerit ex dono gre vel ex conditione sue nature. Ad qõ respondendo dicit. qꝫ nõ habuit hoc ex conditõe nature sue sed ex dono gratie vicz ex vsu ligni vite. Et hoc ꝓbat auctoritate beati Augustini. ⁊ ꝓfirmat hoc dicto antiquoꝝ dicẽs. qꝫ homo posse nõ mori habuit ex vsu ligni vite quod patet ex hoc qꝺ si nõ fuisset esu eiꝰ vsus peccassẽt. quia preceptum habuit. vt illo vtereꝯ. ⁊ peõsequẽs cum mors sequaꝯ petñ si homo esu ligni vite vsus nõ fuisset. mortẽ subijsset. ⁊ sic posse nõ mori habuit ex vsu ligni vite. Tertia ꝓpositio est hec. Adã imortalitatez habuisse in statu innocentie doctores opinãdo designãt diuersimode Hãc mgr ꝓbans querit. An dato qꝫ bõ nõ habuisset ꝑceptum de vsu ligni vite ⁊ de alijs. an adhue habuisset posse nõ mori. sz sp viuere si illo ligno vsus nõ fuisset Et respondens dicit aliquos dicere qꝫ lignũ vite nõ fuit totalis causa immortalitatis sed coadiuuãs. Notandum qꝫ erat ade datũ triplex ꝑceptũ siue mandatum. Unũ. s. discipline ⁊ tale datũ erat ꝓmo homini iniũctum precipiebaꝯ sibi qꝫ nõ ederet de ligno sciẽtie Aliud est nature ⁊ hoc est duplex. s. ad ꝓseruandũ naturã vniuersalẽ. i hoc dictũ fuit sibi Crescite ⁊ multiplicamini. Aliud ad cõseruandũ naturã ꝑticularẽ sz vt comederet de ligno vite. Alij dicũt qꝫ oĩno habuit immortalitatẽ ex vsu ligni vite. Et subdit quasdam auctoritates beati Aug. quibꝰ dicit quõ alia fuit immortalitas ade ab imortalitate beatorũ in eterna patria. sic qꝫ imortalitas ade p vsum aliorũ ciborum cõseruata fuisset. ⁊ ad tempus. s. quousqz sumpsisset de ligno vite. ⁊ fieret pfecte immortalis. Qui busdã aũt visum fuit qꝫ etiã a natura habuisset quãdam imortalitatẽ sz pfectam habuisset per vsũ ligni vite. Magister autẽ sustinet qꝫ etiã primã imortalitatem ex vsu ligni vite habuisset. Et tñ in speciali.

De modo procreationis filiorũ si nõ peccassent primi parẽtes ⁊ qua

les nascerentur filij. a

DI.XX

Quid hec vidē

Opinio quorundam.

Quidā putant ad gignēdos filios p̄mos homies in paradiso miscerī nō potuisse. nisi post pctm. dicētes concubitū sine corruptione vel macula nō posse fieri Sed ante pctm nec corruptio nec macula in homine esse poterat. qm̄ ex pctō hec cōsecuta sunt. Ad qđ dicendū est q̄ si nō peccassent primi hoies. sine oīi peccato ⁊ macula in paradiso carnali copula ꝓuenissent. et esset ibi thorus immaculatus et cōmixtio sine ꝓcupiscētia. atq; genitalibus mēbris sicut ceteris imparent. vt ibi nullū motū illicitum sentirent. ⁊ sicut alia mēbra corpis alijs admouemus. vt manū ori sine ardore libidinis. ita genitalib⁹ vterent membris sine aliq̄ pruritu carnis. Hec em̄ leta egritudo mēbris humanis ex peccato inhesit. Genuissent itaq; filios ī paradiso p̄ coitus immaculatum ⁊ sine corruptione. Cur non credam⁹ primos hoies ante peccatum genitalibus mēbris ad procreationem imperasse potuisse: sicut ceteris in q̄libet ope sine voluptatis pruritu vtunt. Incredibile enim nō ē deū talia fecisse illa corpa. vt si nō peccassent. illis mēbris sicut pedibus imperarent. nec cū ardore seminarent. vel cū dolore parerent. sed post pctm motum illuz meruerunt quē nuptie ordinant. ꝓtinentia cohibet Infirmitas em̄ prona in ruinā turpitudinis. excipit honestate nuptiali. et qđ sanis est officiū. egrotis ē remediū. Emissi q̄dē de paradiso cōuenerunt ⁊ genuerunt sed potuerūt in paradiso eis eē nuptie honorabiles ⁊ thorus immaculat⁹. sine ardore libidinis. sine labore pariendi.

Augᵘˢ. super ēn. li. ix.

Contra illusso ꝓtra il ꝓx opinionē

Quare in paradiso nō coierūt duobus modis soluit. b

Cur ergo non coie

Augᵘˢ. super gn.

runt i paradiso? Quia creata mlier mox trāsgressio facta est. et eiecti sunt de paradiso. Vel quia nōdum deus iusserat vt coirent ⁊ poterāt diuia expectari autoritas vbi cōcupiscentia nō angebat. Deꝰ vero nō iusserat. quia casum cor p̄sciebat. de quibꝰ hō ppagādus erat. Ecce exp̄sse habes de modo ppagationis filiorum.

De termino illius inferioris vite. vtrum natis filijs per successiones an simul oēs transferendi eēnt c

De termino vo tē

poris quo transferrent ad spūalē celestēq; vitā certū aliq̄d scptura nō tradit. Et ideo ambiguū ē vtrū parētes genitis filijs pfectaq; humani officij iusticia ad meliorē statū trāsferrent. nō per mortē sed per aliquā mutationē. an partes in aliquo statu vite remanerent. ligno vite vtentes. donec filij ad eundē statū ꝓuenirent. ⁊ sic impleto numero omnes simul ad meliora trāsferrent vt essent sicut sancti angeli in celis De quo Augᵘˢ ambigue disserit sup Geñ. ita inquiens. Potuerunt p̄mi homies in paradiso filios gignere nō vt morientib⁹ patrib⁹ succederent filij sed in aliquo forme statu manentibus. ⁊ de ligno vite vigorem sumētibus. ⁊ filij ad eūdem pducerent statū. donec ꝑpleto numero sine morte animalia corpora in aliam qualitatez transirent. in qua oīno regenti spiritui deseruirēt ⁊ solo spiritu viuificante sine corporeis alimentꝭ viuerent. Vel potuerunt parentes filijs cedere vt per successionē numerus impleretur. Qui genitis filijs pfectaq; humani officij iusticia ad meliora tranferrent. non p mortem sed p aliquaz mutationē. Ecce hic habemus de trāsitu hominis ad meliora. sed incertum nobis relinquit. vtrū simul trāsferant an p successiones.

Augusti.

Quales ꝓcrearent filios vtruz p fectionē statureꝫ vsum mēbroruz babentes qualis homo p̄m⁹ fuit conditus. d

Si vo querit qua

les si nō peccasset hō filios genuisset: vtrū videlicz sicut ipe p̄mus hō p̄fm staturā corporis ⁊ vsus mēbroꝝ pfect⁹ mox cōditus extitit. ita etiā eius filij i ipo natiuitatis exordio pfecti existerent. q̄ ambulare ⁊ loq̄ ⁊ cuncta facere possent? Rñderi pōt q̄ filios puulos nasci oportebat ppt̄ materni vteri necessitatē. Sz vtrū mox nati pfectiōez staturę ⁊ mēbroꝝ vsum haberēt. an puuli ⁊ minori etate cōstituti vt possent mēbroꝝ officijs. an p iteruallatpm. eo mō quo nūc fit pfectionē statureꝫ vsum mēbroꝝ recepturi eēnt. ō autorib⁹ diffinitū nō habem⁹

Respōsio vbi vno fine ambiguo posito triplitā subijcit distinctōez

Ambigua augustini verba ponit. vbi tamen videt innuere q filij et paruuli possent membrorũ vti officijs. e

Et super hoc Aug⁹ ambigue loquit. Mouet nos inqt si ꝑmi homines nõ peccassent. vtrum tales filios essent habituri qui nec ligua. nec manibus nec pedibus vterent. Nam ꝓpter vterine cessitatez forte necesse erat paruulos nasci. Sed q̃uis exigua ps corꝑis sit costa. non ꝓpter hꝰ puulam viro coniugem fecit. Añ z eius filios poterat oñipotẽtia creatoris mox natos grãdes facere. Sz vt hoc omittã. poterat certe eis ꝑstare quod multꝭ animalibꝰ ꝑstitit. quoz pulli q̃uis sint puuli tamẽ mox vt nascunt currunt z matrem sequunt Ecõtra homini nato nec ad incessũ pedes idonei sunt. nec manus saltẽ ad scalpendum abiles. z iuxta se mãmis positꝭ nascentes magis possunt esuriẽtes flere q̃ fugere. ꝓpterq infirmitati mentis congruit hec infirmitas carnis. Ihis ẏbis videt insinuari q filij etiam paruuli officijs mẽbrorum valerent vti.

Quibusdam non absurde placuit q filij parui nascerentur. z per accessum tẽporis in statura z in alijs sicut nũc ꝓficerent qõ nõ eẽt vitio imputandũ. f

Sed cuz Aug⁹ sub assertione ꝺ his nihil tradat. nõ irrõnabiliter quibusdam placuit primoz parentum filios nascituros puos. ac deinde p inꝛual la temporũ eadẽ lege qua z nunc natiuitatem humanã ordinatã cernim⁹: stature incrementũ z mẽbrorum vsum recepturos vt in illis expectaret etas ad ambulandum et loquẽdũ sicut modo in nobis. quod vtiq non esset vitio imputandũ. sed conditioni nature. sicut a cibo abstinere penitus non valebant nec tamen illud erat ex vitio. sed ex natura conditionis.

Oppositio quorundam volentiũ probare eos posse viuere sine alimonia. g

Ad hoc autẽ oppo nit ita. Si nõ peccarẽt nõ morerent. ſ non peccarẽt si non comederent. ꝑoterãt igit sine alimonia viuere. Cetez sicut supra diximus nõ solũ peccarent si de ligno vetito ederent. sed etiã si cõcessis nõ vterẽt. q̃ sic erat eis ꝓceptum nõ illo ligno vti. ita alijs vesci. ꝓterea ꝓtra naturalem rõnẽ facerent qua intelligebant de illis esse edenduz qꝺ naturaliter apetebãt. Alia oppꝫ tio circa ꝛ

Jtez opponit. Cũ fames sit pena peccati. si ñ peccarẽt: famẽ nõ sentirent. ſ sine fame supfluũ videretur comedere Añ putãt q̃dã eos cibos nõ indiguisse añ pctm̃. quia nõ poterãt esurire si nõ peccassent. Ad quod dici põt. q fames vere defectus est z pena peccati. Est eñ immoderatꝰ apetitꝰ edendi. cui nõ subiacuisset hõ si ñ peccassẽt. ſ pculdubio peccaret nisi hunc defectũ cibo ꝓueniret. Habebat eñ naturalẽ apetituz z moderatum cui ita satisfaciendũ erat ne defectuz famis sentiret. Sicut g̃ non ex vitio sed ex nature cõditione erat q añ pctm̃ hõ cibis indigebat. ita nõ ex vitio esset. sed de natura: si hominis conditio in ꝓncipio suo. i. in ꝓmo parente a pfecto inchoata in subsequẽti ꝓpagatione a modico ad maiora ꝓficeret. vt. ſ. p interualla tpis statute corꝑee incremẽta. vsumq membrorꝫ susciꝑet.

Vtrũ sicut statura corꝑis ita etiam sensu mẽtis puuli nascerẽt. et p accessum tpis ꝓficerent in sensu z noticia veritatis. ſ. an mox nati in his eẽnt pfecti. h

Et cum de corꝑe humano nõ sit absurdum vel incõueniens hoc existimare. q̃ri solet. vtrũ de sensu anie z cognitiõe veritatis eodẽ modo sentiẽdũ sit. vt scz hi q̃ sine pctõ nascerent: sensu z intelligẽtia mẽtis z impfecti existerẽt. z p accessũ tpis i his ꝓficerẽt vsq ad pfectionez an mox conditi pfectionẽ sensus z cognitionis ꝓciperẽt? Illi q̃ sentiũt puulos natos in statura corꝑis z vsu mẽbrorum p accessum tpis ꝓfecturos. nõ diffitent eosdez in exordio natiuitatis sensu impfectos existere z p interuallum tpis in sensu z cognitione ꝓficere vsq ad pfectũ. Resp̃ſ

Cõtra illorum sententiã opponũt quidam. i

Ad quod quidam

oponũt dicẽtes. Si mox nati nõ haberẽt
pfectionẽ sensus ⁊ intelligẽtie: ignorãtia i
eis eẽt. ignorãtia aũt peccati ẽ pena. Sz q̃
hoc dicũt nõ satis diligẽter ꝓsiderãt. quia
nõ ois q̃liq̃d nescit vel mi⁹ perfecte aliq̃d scit. statim ignorãtiam hr̃e siue in igno
rantia eẽ dicendus ẽ. qz ignorantia non ꝺr
nisi cũ id qꝺ sciri ⁊ nõ ignorari debet nesci
Quõ ignorãtia ꝺr eẽ i aliquo. tur. Talisqz ignorantia pena peccati est cũ
mens vitio obscurat. ne cognoscere valeat
ea q̃ scire deberet.

De hois trãslatione in meliorẽ statũ ⁊ de duobus bonis altero ꝺato altero ꝓmisso. k

Talis erat homis

institutio ante peccatum ſm corꝛis con
ditionem. De hoc autem statu transferren
dus erat cũ vniuersa posteritate sua ad me
liorẽ dignioremqz statuz. vbi celesti et eter
no bono in celis sibi parato frueretur. Sic
eñ ex duplici natura compactus ẽ homo
ita illi duo bona conditor a principio ꝓpa
rauit. vnum temporale. alterũ eternũ. vnũ
visibile: alterũ inuisibile. vnũ carni: alterꝫ
spiritui. Et qz ꝑmum est quod est animale
deinde quod est spirituale. temporale ac vi
sibile bonum prius dedit. Inuisibile autẽ
Qrõnem naturalez ⁊ pceptũ dedit de⁹ hoi ad seruãdũ bonuz qꝺ acceꝑat ⁊ pmerenduz qꝺ ꝓmissũ erat. ⁊ eternũ promisit. ⁊ meritis querenduz ꝓ
posuit. Ad illius autem custodiã quod
dederat. ⁊ ad illud promerendum quod ꝓ
miserat. naturali rationi in creatiõe anime
hominis indite qua poterat inter bonuz ⁊
malum discernere preceptum addidit obe
dientie. per cui⁹ obseruantiam datum non
perderet ⁊ ꝓmissum obtineret. vt per meri
tum veniret ad premiũ.

Jsta ẽ distinctio. xx. hui⁹ secundi

libri. In qua magister postq̃ egit de conseruatione
humane nature per nutrimenti sumptionẽ. agit ꝺ cõ
seruatione eiusdem ꝓ naturalem generationem. Et
tria facit. Primo enĩ inquirit an homines in statu in
nocentie ante peccatum genuissent. Secũdo quales
proles ꝓcreassent. Tertio qualiter ad statum melio
rem ꝓtransissent. Primuz vsqz ibi. Si vero queritur
Secundum vsqz ibi. Talis erat hominis institutio.
Tertium vsqz ad finem distinctionis. Et tm̃ in gene
rali. Jn speciali sententia mgr̃i stat in trib⁹ ꝓpositio
nibus quarũ prima est hec. Si primi parẽtes non
peccassent generatiõis officio sine pruritu ⁊ libidine
in paradiso expleto sine morte cũ oĩbus suis simul
vel successiue ad meliorem statum translati fuissent.
Hanc mgr̃ insinuans querit. qualiter primi parẽtes
filios ꝓcreassent si non peccassent. Et rñdens dicit
quosdã opinatos fuisse q ꝓ concubitum non genuis
sent. eo q concubitus sine corruptione non est. que
corruptio ante peccatum esse non potuit in homine.
Sed magister dicit q ſm veritatem concubit⁹ ibi fu
isset thorus imaculatus. ⁊ nuptie honorabiles. ⁊ cõ
mixtio sine concupiscentia. ⁊ vsum membrorum gen
talium sine corruptione. imo membra genitalia fuis
sent homini ad vsum ſm voluntatez. sicut homo vti
tur alijs mẽbris. Posita magister mouet duas q̃stio
nes. Prima est. quare non fuit generatio in paradi
so facta Et respondet q hoc fuit. vel qz nondũ deus
preceperat q generarent. vel quia statim post mulie
ris formationem peccatũ ⁊ electio ꝺ paradiso fuit se
cuta. Secunda questio est. Qualiter pentes post ge
nerationem ad pfectam immortalitatem ⁊ beatitudi
nem transissent. Respondet q hoc est dubium. Naz
scriptura nihil ꝺ hoc ponit. sed tamen fieri potuisset
vt pacta generatione statim parẽtes anteq̃ filij fuis
sent ad beatitudinem translati. Vel sic q parentes ⁊
filij simul vixissent. ⁊ postea completo numero electo
rum simul ad beatitudinem fuissent transsumpti.
Scda ꝓpositio ẽ hec. Primi parẽtes si i statu ptitis
sent innocentie filios non soluz in statu puulos. ac p
fecto vsu membrorũ destitutos ⁊ alendos genuissent
donec corpe ⁊ intellectu ad pfectum ꝓficissent. Hãc
magister ꝓbans mouet ⁊ determiat circa hoc duas
questiones. Prima est Quales filios genuissent i sta
tu innocentie. s. an filios magnos ſm corpus ac mẽ
brorum suorum vsum habentes sicut primi parẽtes
creati fuerunt membrorum suorum cõpotes loquen
tes ⁊ opantes seniorum hominũ opationes. Ad qꝺ
respondẽs dicit q oportebat nasci paruulos ꝓpter
maternorum viscerum artitudinem. Sed quia bea
tus Aug⁹ hanc questionez mouens ⁊ nihil determi
nãs dicit alter quos fuisse opinatos q filij nascẽtes
eque membrorum vsum ⁊ loquele vsum habuissent.
sicut apparet in quibusdam animalibus q stant ũme
diate post natiuitatem ⁊ matres sequunt. Alijs au
tem placet. q tunc sicut modo in statura corpis et lo
quela ⁊ in alijs huiusmodi ꝑ temporis momenta ꝓfe
cissent. quia sicut ex cõditione nature in illo statu si
ne culpa indigebant cibo. sic etiam ex conditione na
ture in illo statu sine culpa de puulis in magnos pro
fecissent. Secunda questio est vtrũ in alijs que cõ
cernunt animam scilz in sensu ⁊ intellectu ꝓficissent
ſm concernentia ipsum corpus. Et respõdens dicit
sustinendo ipsam primam opinionem supradictam.
scz q ꝓficissent ſm corpus. potest etiam sustineri se
cunda. s. q ꝓficissent ſm animã ⁊ in his que ad ani
mam ptinent ad augmentum accepissent. attamẽ ig
norantia scientie tunc in paruulis non fuisset penosa
sicut modo in hominibus. sed tantum naturalis. eo
q non fuisset respectu eorum que scire tenerẽtur. q̃
lis solum dicitur pena. Tertia propositio est hec.
Talis conditionis erat hominis institutio ante pec
catum q obseruando diuinum preceptum fuisset cuz
tota sua posteritate translatus vltimate ad melioreꝫ
statum vbi meliori bono. scz eterno frueretur. Hanc
propositionem magister sententialiter ponẽs subdit
rationem quare homo ꝺ illo bono temporali ad eter
num transferret. quia sicut ex duplici natura hõ con
stabat. ita duplex bonũ deꝰ ei paucrat. Primũ bonũ
ſm apostolũ est tempale ⁊ visibile. quod scz prepara
uit carni in paradiso. Aliud bonũ est spũale eternuz et
inuisibile. s. beatitudo eterna. ad qꝺ mediãte obediẽ
tia ⁊ merito ferendus fuit. Et tm̃ in speciali.

De inuidia diaboli q̃ ad hoiem tẽptandum accessit. a

DI.XXI

Quare ad feminā pr⁹ venit.

Videns igitur diabolus hoiem p obedientie hūilitatem posse ascēdere vnde ipe per supbiam corruerat inuidit ei. ⁊ qui prius p supbiam diabolus fuerat. id est. deorsum lapsus. zelo inuidie factus est sathan. i. aduersarius. Vñ ⁊ mulierē tēptauit in qua minus cū i viro rationē vigere nouit. Eius em malicia ad tēptandū vtutē timida. hūanaz naturā in ea pte vbi debilior videbat aggressa ē. Vt si forte illic aliquaten⁹ pualeret. postmodū fiduciali⁹ ad alteram q̄ robustior fuit. pulsandam vel poti⁹ subuertendaz accederet Primū g̃ solitariā feminā explorauit. vt in ea primū oēm sue tēptatiōis vim expiret.

Quare in aliena forma venit b

Sed qr illi per vio

lentiā nocere nō poterat. ad fraudem se cōuertit. vt dolo hominē supplantaret. quem vtute supare nequiret. Ne autē fraus illi⁹ nimis manifestaret in sua specie non venit ne apte cognosceret ⁊ ita repelleret. Iterū ne nimis occulta foret fraus ei⁹ que caueri nō posset. ⁊ hō simul videret iniuriaz pati si taliter circūueniri pmitteret euz de⁹ vt p cauere nō posset. in aliena quidē forma venire pmissus ē diabolus. ꝑ in tali in qua ei⁹ malicia facile posset deꝑhendi. Vt g̃ in ꝓpria forma nō veniret. volūtate sua ꝓpa factū ē. Vt aūt in forma sue malicie cōgruenti veniret. diuinit⁹ factuz ē. Venit g̃ ad hominē in serpente. q̄ forte si pmitteret in columbe specie venire maluisset. Sz non erat dignū vt spūs malign⁹ illā formā hoi odiosam faceret. in q̄ spūsanct⁹ apparitur⁹ erat.

Quare nō nisi i forma serpētis accessit

Nō g̃ nisi p serpentē tēptare pmissus fuit diabolus. vt p illud qđ fors erat astutiā tēptantis aniaduertere femina q̄ret. Diabol⁹ em p serpētē tēptabat in quo loq̄bat.

Quare dict⁹ ē serpēs callidior cūctis animantibus

Idcoq; serpēs dict⁹ ē eē callidior cūctis animātib⁹ terre. Quia vt ait Aug⁹. Mali angeli z supbia deiecti. natura tñ sūt excellētiores oīb⁹ bestijs ꝓpter eminentiaz rōnis. Quis serpēs nō rōnali aia. sed spiritu diabolico possit sapiētissim⁹ dici. Non ē g̃ mirū si diabol⁹ spū suo implēs serpētē sicut vates iplebat sapiētissimuz reddiderat oīm bestiaꝝ. quē tñ ad tēptandū nō elegit diabol⁹. ꝑ p qđ aial pmissus fuit. tēptauit.

Augusti.

Vñ Aug⁹ sup Gen. Nō ē putandū q̄ diabolus serpentē p quē tēptare elegerit. ꝑ cū decipe cupet non potuit. nisi p qđ aial posse pmissus ē. Nocēdi em volūtas inest cui q̄ a se. sed ptās a deo. Sic autem loquebatur diabolus p serpentē ignorantem. sicut p energuminos vl⁹ phanaticos loquitur Serpente em velut organo ē vsus mouēs naturam ei⁹ ad exp̄mēdū sonos verborum ⁊ signa q̄b⁹ suā monstraret volūtatē. Serpens g̃ nec verba intelligebat. nec rōnalis ē factus. callidissimus tñ est dictus ꝓpter astutiā diaboli Locut⁹ ē aūt sicut asina balaam. sed hoc diabolicuz: illud angelicum fuit. boni em ⁊ mali angeli similiter opant

Quare mulier nō horruit serpentem.

Hic queri solet quare mulier nō horruit serpentem. Quia cum nouerit creatuz esse. ipsum etiam officium loquendi a deo accepisse putauit.

De modo tēptationis. c

Temptatio autem

Quare ex interrogatione exorsus est.

hoc modo facta ē. Stās coram femina hostis supbus. nō audet in vba psuasionis exire metuēs deꝑhendi. sed sub interrogatione eā aggredit. vt ex rñsione colligeret q̄liter in malicia ꝓcedere posset. Cur inquit p̄cepit vobis deus. vt nō comederit⁊ de ligno paradisi? Cur rñdit mulier. De fructu ligno rum que sunt in paradiso vescimur De fructu vo ligni qđ est in medio padisi p̄cepit nobis deus ne comederem⁹ ⁊ ne tāgerem⁹ ne forte moriamur. In q̄ verbo dedit locū tēptandi cum dixit. ne forte moriamur. vñ mox diabolus dixit ad mulierē. Nequaq̄ moriemini. scit em deus q̄ in q̄cūq; die comederitis ex eo. apienē oculi vr̄i. ⁊ eritis sicut dij scientes bonū ⁊ malum. Attende ordinem ac ꝓgressum hūane pditionis. Primo de⁹ dixerat. quacūq; die comederit⁊ ex eo morte moriemini. Deinde mulier dixit: ne forte moriamur. nouissime serpēs dixit: nequaq̄ moriemini. De⁹ affirmauit. mulier q̄si ambigēdo illd dixit. diabol⁹ negauit Que g̃ dubitauit ab affirmāte recessit. ⁊ neganti approp̄inquauit.

Verba serpētis.

Addit ꝑsēsnact⁹ fiduciā ex vbis mulieris pmissionem falsam.

De versutia diaboli q̄ vt facili⁹ psuaderet malū remouit. ⁊ bonuz i pollicito duplicauit. d

Qui ad suam psua

sionē plenē suffulciendaz. i. vt mālū qđ itēdebat libē psuadēt ⁊ malū qđ mulier timuit negādo remouit. ⁊ re pmissionē addidit. et

vt eius psuasio citius reciperet pmissionē duplicauit. Vnā mempe comestionez sua dens. duo in pmio pposuit. similitudinez dei. scientiamq; boni z mali spondēs. Vbi tribus modis hominē temptauit. s. gula. i psuasione cibi cum dixit. In quocūq; die comederitis. Inani gloria in pmissiōe deitatis cum dixit. Eritis sicut dij. Auaricia in pmissione scientie. sciētes bonū z malū. Gula ē immoderata cibi auiditas. Vana gloria amor pprie excellentie. Auaricia īmoderata habendi cupiditas. que nō ē tm pecunie. sed etiam altitudinis z scientie cū supra modum sublimitas ambit.

Q; bō tribus modis tēptatus est. Gula Vana gloria. Auaricia.

De duplici tēptatiōis specie. e

Porro sciēdum est duas esse spēs tēptationis. interiorē scz et exteriorē Exterior temptatio est qñ nobis extrinsecus malū visibiliter suggerit vbo vel signo aliquo vt ille cui fit ad consensuz peccati declinet. z talis temptatio tātuz fit ab aduersario Interior vero temptatio ē. qñ inuisibiliter malū nobis ītrinsecus suggerit. z hec tēptatio aliqñ fit ab hoste. aliqñ a carne. Naz z diabolus inuisibiliter mala suggerit et ex carnis corruptiōe subort motus illicitus z titillatio praua. idoq; tēptatio que ex carne non est fit sine peccato Que aūt est ab hoste: nisi ei consentiat nō habet peccatum. sed est materia exercēde virtutis. Temptatio aūt carnis īterior difficilius vincit. quia interius oppugnās de nostro contra nos roborat. Homo ergo q̄ sola exteriori temptatiōe pulsatus cecidit. tanto grauius plectendus erat quāto leuiori impulsu fuerat prostratus. Et tamē q; aliquam lz modicā cadendi occasionē habuit. Idcirco p dei gratiam iuuari potuit ad veniā. vt qui per aliuz ceciderat. p aliū erigeret. Qui ḡ incitatione habuit ad malum. nō iniuste repatorem habuit ad bonū Diabolus vero quia sine alicui⁹ temptatione peccauit. p aliuz vt surgeret iuuari nō debuit. nec per se potuit. Et ideo irremediabile peccatū ei⁹ extitit. pctm̄ vero hominis sicut p aliū habuit initium. ita p aliuz non incōgrue habuit remedium.

Que sit exterior tēptatio z a quo fiat.

Que sit temptatio īterior z a quo fiat.

Quare bō p aliuz surgere potuit et non diabol⁹ et bominis peccato remediabile diaboli vero non.

Quare homo non angelus sit redemptus. f

Preterea angelica natura qm̄ nō tota pierat. sed ex pte pstiterat non est redempta. hūana vero tota pierat. Et ideo ne penitus pderet. ex pte ē redempta. vt inde ruina supplerēt angelica. Vnde Aug⁹ in ench. Placuit vniuersitatis creatori et moderatori vt qm̄ non tota multitudine angelorz deū deserēdo pierat ea q̄ pierat in ppetua pditione remaneret Que aūt cū deo illa deserente pstiterat. de sua certissime cognita semp felicitate gauderet. At vo creatura rationalis que ei hominib⁹ erat. qm̄ peccatis atq; supplicijs tota perierat ex pte porerat repari Vñ angelice societati supplerēt qō ruina illa minuerat. hoc eñ pmissuz ē sanctis q; erūt equales angelis dei.

Aug⁹ in ench.

Q; non soli viro preceptuz fuit datum. g

Illud etiam notandum ē q; nō soli viro p̄ceptum videt eē datum cū ipsa mulier testat sibi etiā esse mandatum dicēs. Precepit nobis de⁹ tē. Supra tamen legit ante factam mulierē deum dixisse viro. Be ligno scientie boni et mali ne comedat. Nō dixit. ne comedas. Forte quia facturus erat mulierē de viro. sic p̄cepit. vt per virum ad mulierē pueniret mādatum. quia mulier que subiecta viro fuit nō nisi mediante viro diuinuz debuit accipere preceptum. Unde apostol⁹. Si quid discere voluerint domi viros suos īterrogent. Si querit quō loqui potuerūt vl loquentez intelligere qui non didicerāt inter loquētes crescēdo vel magisterio? Dicimus quia deus eos tales fecerat qui possent loqui. z discere ab alijs si essent.

Aug⁹. super Gen.

Quō loq̄ potuerūt z loq̄m tem itelligere

Ista ē distinctio. xxj. hui⁹ secūdi libri.

In qua magister postq; egit de ptinentibus ad primam hominis institutionē. agit de ptinētibus ad ei⁹ casum z destitutionem. Et tria facit. Primo ostēdit quō contingit primos parentes preuaricari. Secūdo subdit quare decuit petm̄ eoz remediari. Tertio aūt subiungit q; preceptum dei p virum ad mulierem debuit deriuari Primum facit a principio distinctionis vsq; ibi. Et tamen quia aliquam. Secundus vsq; ibi. Illud etiam. Tertium vsq; ad finem distinctionis. Et tātū in generali. In speciali sentētia magistri stat in tribus ppositionibus quarum pma est hec. Homo in paradiso a diabolo temptatus est diuinum preceptum preuaricatus. Hanc propositionem magister probans dicit. q; diabolus videns q; homo p similitudinē obedientie posset ad gl̄iaz ascēdere celestem a qua ipse p superbiā corruerat iō inuidens homini cum temptauit. z vires suas quodammodo in eo expiens. sed in debiliori pte sex⁹. s. i mulere quā p temptatiōz ē aggressus ē. Vñ volens do-

lo supplantare que virtute ꝛ violentia supare nequi bat mulieri apparuit nō quidem in sua specie ꝓpria ne cognosceret apte. sed neq; etiam i quacunq; alia specie ꝓmissus fuit apparere. sed tm̄ in illa in qua ei⁹ fraus de facili posset comprehendi. s. in specie serpē tis per quem diabolus quasi p quoddam instrumen tum locutus est. nec serpens verba intelligebat. sed monebaꝯ a diabolo. sicut asina Balaā ab angelo bo no. quem serpentem mulier videns loquentem. cre didit ipsum loquēdi officiū a deo recepisse. Et subdit q temptatio hoc ordīe facta est ꝛ modo q diabolus interrogatiue loquebaꝯ dicens. Quare p̄cepit deus ne de hoc ligno comederetis: vt ex responsione eius disceret qualiter in temptatione procedere deberet. Unde cuz mulier statim dubitatiue respondit dicēs. Ne forte morte moriamur. Ipe negatiuaz addidit ci tius metum mortis excludēdo ꝛ dixit. Nequaq̄ mo rieminī. ꝛ ad mulieris maiorem deceptionem p̄miuz ꝓmittēs ei illa que homo naturaliter appetit. s. pri mo vitationē ignorantie dicens. Aperienꝯ oculi vr̄i. Secundo excellentiaz dignitatis addens. Et eritis sicut dij. ꝛ perspicacitatem scientie concludens. sciē tes bonum ꝛ malum Temptauit quidem p̄mo ipam de gula loquens de cibo. Secundo de vna gloria in promissione dignitatis. Tertio de auaritia in sciētie ꝓmissione. In hac enī triplici ꝓmissione triplici ge nere peccati diabolus primum hominem temptauit Subdit autez duas esse species temptationis quaꝝ vna est exterior. ꝛ fit cū maluz ab extra visibili signo vel ꝛbo suggerit̄. Alia quidem est interior que in uisibiliter ꝓficiꝯ ab aduersario. ꝛ ē duplex Quia enī q̄q̄ fit ab hoste tm̄. ꝛ sic est sine pcto. Aliq̄n a carne. que non fit sine peccato. ꝛ quia temptatio īterior difficilior est q̄ exterior. ꝛ homo sola temptatione ex teriori pulsatus cecidit. ideo tanto grauius plecten dus erat. quāto leuiori pulsu fuerat ꝓstratus. Se cunda ꝓpositio est hec. Conueniens q̄dez fuit hoiez post lapsum p aliquem redemptorē reformari ꝛ non angelum. Hanc enī ꝓpositionē mgr̄ ꝓbans asserit rationes quare pctm̄ hominū fuit remediabile. ꝛ nō peccatum angelorum. Prima enim est. quia licet ho mo modicam habuit occasionem ad pctm̄. tm̄ quia p alium seductus cecidit. p alium repari debuit Diabo lus vero quia nullo suadente peccauit pctm̄ eius irre mediabile extitit. Alia ratio est. qz nō tota angelica natura preuaricata fuit vel pieret. humana aūt tota pierat. ideo humana natura magis erat reparanda imo etiam p humane nature repationem angelorum ruina erat reparanda ꝛ restauranda. Tertia po positio est hec. Congrue sunt diuina precepta per vi rum ad primam mulierē deriuata. Hanc propositio nem magister probans dicit. Nic esse notandū q nō soli viro datum fuit preceptū de abstinentia ligni ve titi Quod patet ex hoc quia mulier respondens dia bolo dixit. Precepit nobis de⁹ ꝛc. nō obstāte q etiaz ante mulieris formationem dn̄s viro p̄ceptum dede rit. quod per eum ad mulierem debuit deferri. quia viro subiecta debuit nō immediate a deo. sed p medi um viri preceptum diuinum recipe. Sicut dicit apo stolus ad Cor. x. Si quid discere voluerit mulieres domi viros suos interrogent. Et subdit quomo do vir potuit loqui ꝛ quō mulier virum loquentē in telligere potuit. Et dicit q respōderi potest q tales fuerūt a deo facti. quia poterant loqui. Et tm̄ in spe ciali de sententia huius distinctionis.

De origine illius peccati a

Hic videt di- DI. XXII

h ligenter inuestigandū eē que fuerit origo ꝛ radix illius pec cati Quidā putāt quādā ela tionem in animo hois precessisse. ex qua di aboli suggestiōi cōsensit. Qđ videt Aug⁹ innuere sup Geñ. ita inquiēs. Nō ē putā dū q hō deijceret nisi p̄cessisset i eo quedā elatio cōprimēda. vt p hūilitatem peccati sciret q̄ falso de se p̄sūpserit. ꝛ q non bñ se hz natura si a faciēte recesserit. Itē i eodē. Quō ꝛba tēptatoris crederet mulier deū se a rebona ꝛ vtili ꝓhibuisse. nisi inesset ei⁹ mēti amor ille ꝓprie potestat]. et de se sup ba p̄sūptio. q̄ p tēptationē fuerat ꝓuincen da aut perimēda. Benigne nō ꝓtenta suasi one serpētis aspexit lignū bonū esu. deco aspectu. nec credēs se inde posse mori. forte putauit deū alicui⁹ cā significatiōis illa di xisse ido manducauit. ꝛ dedit viro suo fo tassis cū aliq̄ suasione quā scriptura intelli gēdā reliquit. Vel forte nō fuit suaderi ne cesse. cū eā mortuā esse illo cibo nō videret vir. Sic g̃ nō ē p̄missus diabol⁹ tēptare femi nā nisi p serpentē. ita nec virū nisi p femi nā. Ut sicut preceptum dei per virū ve nit ad mulierē. ita diaboli temptatio p mu lierē trāsiret ad virū. In muliere vero que rationalis erat nō est ipe locutus vt in ser pente. sed persuasio ei⁹. cuius instinctu ad iuuaret interi⁹ qđ p serpētē gerebat exteri⁹ Ex p̄dictis tēptationib⁹ modus atq; pro gressus insinuaꝯ. necnō etiā qđ p̄dixim⁹ in nui videt. s. q temptationez p̄cesserat aliq̄ elatio ꝛ p̄sumptio in mente hois.

Opinio quō rundā qui ꝛ cunt elation p̄cessisse i ai hois.

Aug⁹. supe Geñ. Q alit locut ē diabol⁹ i m liere q̄ in se pente.

Obiectio ꝓtra illos q̄ dicūt elatio nem p̄cessisse in mente. b

Quod si ita fuit nō

g alteri⁹ suggestiōe ꝑius peccauit cuz auto ritas tradat ido pctm̄ diaboli icurabile eē. qz non suggestione ꝑ ꝓpria superbia ceci dit. hois ꝛo curabile. qz nō p se ꝑ p alium cecidit. ꝛ ideo per alium resurgere potuit.

Quocir a p̄dicta ꝛba Aug⁹. piū ac dili gētē lectorez efflagitant q̄ sic itelligere sane q̄m⁹. Non deijceret hō in actū illi⁹ peccati vt. s. lignū vetitū ederet. ꝛ i has miserias p tēptatiōez diaboli. nisi elatio cōprimenda p̄cessisset: nō vtiq; tēptatiōez ꝑ opus pcti. Talis enī fuit ordinis ꝓcessus. Diabol⁹ tē ptādo dixit. Si comederit] erit] sic dij sciē tes bonū ꝛ maluz. quo audito statim mēti mulieris surrepsit elatio q̄dam ꝛ amor ꝓ

Quō itellig da sint illa ꝛ ba hic diffin

Vide tēptat onis ordine

prie potestatis. ex quo placuit ei facere qđ diabolus suadebat ⁊ vtiqz fecit. Suggestione igitur peccauit. quia tẽptatio p̃cessit. ex q̃ in mẽte ei⁹ orta ẽ elatio quã pcm̃ operis secutũ est ⁊ pena peccati.

Que fuit elatio mulieris. c

Et talis quidez elatio in mẽte mulieris fuit p certo qua credidit ⁊ voluit habere similitudinẽ dei cũ eq̃litate quadam. putans esse verũ qđ diabolus dicebat. Et ideo specialiter mulierẽ cõmemorat Aug⁹ inquiens. Quomodo crederet mulier diabolo nisi esset in mẽte eius supba p̃sumptio Et quod ibi sequitur. s. que per temptationez fuerat conuincenda vel pimenda. ad mulierem referenduz est. vt intelligatur que mulier. nõ elatio fuerat p temptationem ⁊c̃.

Que fuit elatio viri an crediderit ⁊ voluerit qđ mulier. d

Bolet queri vtruz illa talis elatio ⁊ amor p̃prie potestatis in viro fuerit sicut in muliere? Ad quod dicimus: quia adã non fuit seductus eo modo quo mulier. Non enim putauit esse verum quod diabolus suggerebat Jn eo tm̃ fuisse seductum credi potest q̃ cõmissum veniale putauerit quod peremptoriũ erat. Sed nec prior seductus fuit. nec in eo i quo mulier vt crederet deum illud lignuz ideo tangere prohibuisse. qm̃ si tangerent fierẽt sic dij. Verũtm̃ p̃uaricator fuit adam vt testat apostolus. Poterat em̃ aliqua elatio menti eius inesse ilico post temptationem. ex q̃ voluit lignum vetitum experiri. cum mulierem nõ videret mortuã esca illa percepta. Vnde Aug⁹ sup Geñ. Cum: pls adam p̃uaricatorem fuisse ostendit dicẽs. Jn similitudinem preuaricationis ade. seductũ tm̃ negat vbi ait. Adam non est seduct⁹ ꝫ mulier. Vnde ⁊ interrogat⁹ non ait. mulier seduxit me. sed dedit mihi ⁊ comedi. Mulier vero dixit Serpens seduxit me. Hãc autem seductionez p̃prie vocauit ap̃lus per quam id quod suadebatur cum falsum cẽt verum putatum est. scz q̃ deus lignum illud ideo tãgere prohibuerit. quia sciebat eos si tetigissent sicut futuros deos. tanqz eis diuinitatez inuideret. qui eos homies fecerat. Sed ⁊ si virum p̃pter aliquã mẽtis elationem que deum latere non poterat. solicitauit aliqua experiendi cupiditas cũ mulierem videret accepta illa esca non esse mortuam. Nec tamen cum arbitror si iam spirituali mente p̃ditus erat nullo modo credidisse qđ diabolus suggerebat.

adã nõ fu ẽ seduct⁹ sic ẽ mulier. scz vt crederet vez diabolus ẽ suadebat ⁊ tm̃ ẽ aliquo fuit seduct⁹. s. vt ẽ veniale puta ẽ pcm̃.

Autoritate ẽ confirmat qđ ẽ erat.

Eaz ap̃lus ẽ nouerit se- ẽ ductionẽ qua ẽ mulier sedu- ẽ xit nõ vir.

// Quis plus peccauit Adam vel Eua. e

Ex quo manifeste animaduerti potest. quis eorum plus peccauerit Adam scz vel Eua. Plus enim videtur peccasse mulier que voluit vsurpare diuinitatis equalitatez ⁊ nimia p̃sumptione elata credidit ita esse futurum. Adam vero nec illud credidit ⁊ ꝺ penitentia ⁊ dei misericordia cogitauit. dum vxori morem gerens eius persuasioni consensit: nolens eam contristari ⁊ a se alienatam relinquere ne periret: arbitratus illud esse veniale nõ mortale delictum. Vnde Augustin⁹ Apostolus ait. Adam non est seductus. Quod vtiqz ita accepi potest vt intelligatur nõ eẽ seductus prior. s. vt in eo in quo mulier vt scz crederet illud esse verũ. Eritis sicut dij sed putauit vtrũqz posse fieri. vt vxori morem gereret. ⁊ per penitentiam veniaz haberet. Qđ in⁹ ergo peccauit q̃ de penitẽtia ⁊ dei misericordia cogitauit. Postqz enim mulier seducta mãducauit eiqz dedit vt simul ederent: noluit eaz contristari quã credebat sine suo solatio cõtabescere. ⁊ a se alienatam oñino interire. Nõ quidem carnali victus concupiscentia quã nondũ senserat. sed amicabili quadaz beniuolẽtia qua plerũqz fit vt offendat deus. ne offendatur amicus. qđ euz facere non debuisse diuine sentẽtie iustus exitus indicauit Ergo alio quodãmodo ipse etiam decept⁹ est. Jnexpertus em̃ diuine seueritatis in eo falli potuit. vt veniale crederet esse cõmissum. sed dolo illo serpẽtino quo mulier seducta est nullo modo arbitror illum potuisse seduci Ex his datur intelligi q̃ mulier pl⁹ peccauerit in qua maioris tumoris p̃sumptio fuit. Que etiam in se ⁊ in p̃imum ⁊ in deum peccauit. vir aũt tm̃ in se ⁊ in deũ Jnde etiam colligitur q̃ mulier plus peccauerit. qz graui⁹ punita est. cui dictũ fuit. Jn dolore paries filios ⁊c̃.

Augꝰ. super Geñ.

Jn quo adaz ẽ decept⁹ ⁊ in quo non

Ex pena etiã plus peccasse ꝓbat mulier.

Quid predicte sentẽtie aduersari videtur. f

Sed huic videtur contrarium quod Aug⁹ super Gen. de viro ⁊ muliere peccatum suum excusantibus ait. Dixit adam mulier quam dedisti mihi dedit mihi de ligno ⁊ comedi. nō dicit peccaui. Superbia enī habet confusionis deformitatem. non cōfessionis humilitatē. Nec etiam mulier confitetur peccatū. sed refert in alterum dicens: Serpens decepit me et comedi. in impari sexu sed pari fastu. Ecce hic dicit Aug⁹ quia parem fastum habuit mulier cum viro. ¶Pariter ergo superbierūt ⁊ pariter peccauerunt. Sed hoc ita determinari potest vt dicamus parē vtriusq; fuisse fastum in excusatione peccati. ⁊ etiā in esu ligni vetiti. sed disparem: ⁊ i mulierē multo maiorē in eo q; credidit ⁊ voluit esse sicut deus. quod nō vir. Verūtamen ⁊ de viro legitur q; voluit esse sicut deus Dicit enī Aug⁹ sup illum locum ps. Que non rapui tunc exoluēdum. Rapuit adam ⁊ eua ꝓsumens vt diabolus de diuinitate. rapere voluerunt diuinitatem. ⁊ pdiderunt felicitatem. Item super illum locum. Deus quis similis tibi. Qui per se vult esse vt deus. qui se vult esse similis deo. vt diabol⁹ qui noluit sub eo esse. ⁊ homo qui vt seru⁹ noluit teneri p̄cepto. sed voluit vt nullo sibi dominante esset quasi deus Item super illum eplē locum. Non rapinam arbitrat⁹ est se esse equalem deo. quia nō vsurpauit quod suum non esset. vt diabolus ⁊ prim⁹ homo.

Determiatio p̄dicte autoritatis.

De viro etiaz legit q; voluerit eē sic de⁹.

Quorundam sententia q; adā ambierit esse vt deus. sed nō crediderit possibile. g

Ideo quibusdā videtur q; etiam adam ambierit esse sicut de⁹ nō tamē credidit id fieri posse. ⁊ ideo falsū esse quod diabolus ꝓmittebat cognouit Et licet diuinitatis equalitatem concupierit: nō tamē adeo exarsit. nec tanta est affectus ambitione sicut mulier que illud fieri posse putauit. ⁊ ideo magis illud ambiēdo superbiuit. Virum autem aliqua forte ambitionis subreptio mouit. sed non ita vt illud verum vel possibile fore putaret. Alijs autem videtur ideo dictum esse q; adaz illud voluerit. quia mulier de eo sumpta illō voluit: sicut inquiunt. ¶Peccatuz dicitur per vnum hominē intrasse in mūdū. id ē. in humanam naturam. cum tamē mulier ante virum peccauerit. quia per mulierem itrauerit de viro factam Vel potius ideo per hominem dicitur intrasse. quia etiā peccante muliere si vir non peccasset: humanum genus minime peccatis corruptū piret. Vbi nus ḡ peccauit vir q; mulier.

Alioꝝ sentētia q; ꝓp̄ eua de viro sumptam id dictū putant.

Per similitudinem ostendit

Obiectio cōtra id qđ dictū ē virū minus peccasse. h

His autez opponi solet hoc modo. Tribus modis (vt Isidorus ait) peccatum geritur scilz ignorantia infirmitate. industria. Et grauius est infirmitate peccare q; ignorantia. grauiusq; in dustria q; infirmitate. Eua autem videtur ex ignorantia peccasse. quia seducta fuit. Adam vero ex industria. quia nō fuit seductus vt apostolus ait. Ad quod dicim⁹ quia licet eua in hoc per ignorantiam deliquerit quod putauit verū esse quod diabolus suadebat. non tamē in hoc quin nouerit illud dei esse mandatum ⁊ peccatuz esse cōtra agere. Et ideo excusari a peccato per ignorantiam non potuit.

Rōsio q̄ dicit ignorātia eue. i qz ignorāt peccauerit in quo non

// q; ignorantia alia excusat. alia non. i

Est enim ignorantia que excusat peccantez. ⁊ est ignorantia talis que non excusat. Est autem ignorantia vincibilis. et ignorātia inuincibilis Excusatio omnis tollitur: vbi mandatū non ignoratur.

De triplici ignorantia q̄ excusat et que non. k

Est autez ignorantia triplex ⁊ eoꝝ. s. qui scire nolunt cū possint que nō excusat. quia ⁊ ipsa peccatuz ē Et eoꝝ qui volunt. sed non possunt. que excusat. ⁊ est pena peccati non peccatū Et eorum qui quasi simpliciter nesciunt nō renuentes vel ꝓponentes scire. que neminē plene excusat. sed sic fortasse vt minus puniatur. Unde Augustinus ad Valentinū Eis auferē excusatio qui mandata dei nouerunt quā solēt habere homines de ignorantia Et lz grauius sit peccare scienter q; nescienter. non ideo tamē fugienduz est ad ignorātie tenebras. vt in eis quisq; excusa

Vbi nō fit excusatio.

tionem requirat. Aliud est em̃ nescisse. aliꝺ scire noluisse. qz in eis q̃ intelligere noluerṫ ipa ignorantia peccatū est. in eis vo q̃ non potuerunt: pena peccati. Ignorātia vo q̃ non est eoꝝ qui scire nolunt: ꝫ qui tāq̃ simpliciter nesciūt: nullū sic excusat: vt eterno igne non ardeat: ꝫ fortasse vt minus ardeat. Nō igiṫ mulier excusatiōnez habuit de ignorantia: cū ꝛ mandatū nouerit. ꝛ pcm̃ esse secus agere non ignorauerit.

Uñ pcesserit consensus illi⁹ peccati cū natura hominis essz incorrupta. I

Bolet etiam queri

cū sine vitio esset natura hominis. vñ consensus mali pcesserit? Ad quod responderi potest: quia ex libero arbitrio ꝓpe volūtatis fuit. In ipo em̃ ꝛ in alio causa extitit vt ficret deterior. In alio. quia in diabolo qui suasit. In ipo. quia voluntate liberi arbitrij consensit. ꝛ cum liberum arbitriuz sit bonum. ex re vtiq̃ bona malus ille consensus prouenit. ꝛ ita ex bono malum manauit. De hoc autem in sequenti plenius tractabim⁹ cum origo mali ꝛ in q̃ re coalescat inuestigabiṫ.

An voluntas precesserit illud peccatum. m

Si vero queritur

vtruz voluntas illud pcm̃ precesserit? Dicimus quia peccatum illud ꝛ in volūtate ꝛ in actu consistit. ꝛ voluntas actum precessit. sed ipam voluntatem alia homis volūtas mala non precessit. atq̃ ex diaboli persuasione ꝛ hominis arbitrio illa voluntas mala prodijt. qua iusticiam deseruit ꝛ iniquitatem inchoauit: ꝛ ipa volūtas iniqui tas fuit.

Ista est distinctio. xxij. huiꝰ secū

di libri. In q̃ mgr̃ postq̃ egit de temptatōe ex pte tẽptantis. agit de eadez ex parte temptati. Et tria facit. Nam ꝓmo inq̃rit q̃d q̃libet eoꝝ peccādo appetierit. Scōo quis eoꝝ grauius peccauerit vir aut mulier. Tertio vñ consensus quo peccauerūt pcesserit. Primū facit a ꝓncipio distinctionis vsq̃ ibi. Ex quo manifeste. Scōm ab inde vsq̃ ibi. Solet etiam q̃ri. Tertium vsq̃ ad finem distinctiōis. Et tm̃ in generali. In speciali aūt sententia mgri stat in tribus ꝓpositionibus. quarū ꝓma est hec. Nō Adam: sed Eua in tanta elatiōe fuit seducta. vt p esum ligni vetiti se sibi fieri deo estimauit. Hāc mgr̃ ꝓbās dicit q̃ radix ꝛ origo ꝓmi peccati ꝓmoꝝ parentum fuit. q̃ in animis eoꝝ pcessit q̃daz ꝓsumptionis elatio ex qua diaboli suggestione consenserunt ꝓmo mulier. postea vir. Contra qꝺ dictum obijciens dicit q̃ cum ipo dicto sequiṫ hoiem nō alteriꝰ suggestiōe: sed pro pria superbia peccasse. vt angelus. ꝛ ꝓsequēs vt angelus corruisse. cuius tm̃ ꝓtrariū dicebaṫ in pcedenti distinctione. Ad quod respōdet dicendo q̃ cuz dicebat elationem quandam in peccato ꝓmoꝝ parentum pcessisse non ita intelligebat q̃ illa elatio pcesserit suggestionem: sed vt opus peccati. Nā in illo peccato iste fuit pcessus ꝛ ordo q̃ ꝓmo pcessit diaboli tẽptatio. ex qua secuta est immediate hoīs elatio. quā secutum est peccatum opis: ꝛ vlterius pena peccati. Et subdit q̃ talis elatio fuit aliter in muliere q̃m̃ viro. qz mulier credidit se posse habere dei similitudinem putans verum esse quod diabolus suadebat. vir aūt nō credebat nec putauit vez cē qꝺ diabolus suadebat aliq̃ tm̃ elatio in mente eius p tẽptationē extitit. vnde vir aliter fuit seductus q̃ mulier. quod diuersis sanctoꝝ autoritatibus magister cōfirmat.

Secunda ꝓpositio est hec. Grauiꝰ Eua q̃ Adā peccauit transgrediendo diuinū ꝑceptum in paradiso Hanc mgr̃ ꝓbat tripliciter. Primo ex hoc q̃ mulier verum esse credebat qꝺ diabolus ei dixit. quod nō fecit vir. vt patet ex predictis. Scōo ex hoc q̃ mulier elata nimis ꝓsumebat se posse fieri equalem deo. qꝺ non fecit vir. sed de penitentia ꝛ misericordia dei cogitans deceptus fuit in hoc q̃ estimabat peccatū eē veniale quod mortale fuit. Tertio ex hoc q̃ mulier peccauit in deū. in se ꝛ in primum. vir aūt solū in deum ꝛ in seipm̃. Sed contra illud obijcit tripliciter. Primo autoritate Augu. dicētis q̃ vtriusq̃ erat par fastus. ꝛ p consequens equaliter peccauerunt. Ad qꝺ respondens dicit q̃ licet vtriusq̃ erat par fastus i excusatione peccati. qz vir excusauit se p mulierem. et mulier p ꝛpentem. In muliere tamen multo maioꝝ fastus erat. quo ad tria predicta. Secūdo obijcit autoritate beati Augustini dicentis q̃ etiam vir voluit esse equalis deo. Ad quod respondens dicit q̃ hoc aliqui opinati fuerunt. qui tm̃ cum hoc posuerunt q̃ vir non tanta ambitione ad hoc exarsit sicut mulier. Tertio obijcit contra idem assumens q̃ tribꝰ modis peccatū cōmittiṫ. s. ex ignorātia. ex infirmitate ꝛ ex industria. ꝛ grauius est pcm̃ qꝺ cōmittiṫ ex infirmitate q̃ quod cōmittiṫ ex ignorantia. ꝛ grauiꝰ qꝺ cōmittiṫ ex industria q̃ quod cōmittitur ex infirmitate Cum ergo mulier videṫ peccasse ex ignorantia. qz seducta fuit. Adam vo ex industria. qz non fuerat seductus ꝫm apostolū. ergo videṫ vir grauius peccasse muliere. Et respondens magister dicit. q̃ licz mulier quo ad hoc ex ignorantia peccauit q̃ p diaboluz seducta credidit esse verum qꝺ ipe suadebat. non tm̃ quo ad hoc q̃ mādatū dei nō nouerit. cuiꝰ oppositū diabolus sibi suasit. ꝛ ideo p ignorantiam excusari n̄ potest. cum ibi ignorantia tollaṫ vbi mandatum non ignoratur ꝛ peccatū esse ꝓtra ipm̃ mandatum agere non dubitaṫ. Postea subdit distinctionez ignorantie dicens. q̃ ignorantia alia est vincibilis. ꝛ est eoꝝ q̃ nolunt homines scire tamen possunt ꝛ tenenṫ. ꝛ illa non excusat a peccato. sed potius peccatum aggrauat. Alia est inuincibilis. ꝛ est eorum que hoīes volunt scire ꝛ non possunt. ꝛ illa excusat ꝛ non est peccatum: sed pena peccati. Et ista cōfirmat autoritate

Augustini. Tertia ꝓpositio est hec. Malus consensus hois naturā bonā habentis ꝓcessit ex ꝓprio libero arbitrio ⁊ suggestione diaboli suadētis. Hāc magister ꝓbans querit. Cum natura hois esset sine vitio. vnde ꝓcessit consensus malus? Et respōdens dicit q̄ ꝓcessit ex libero arbitrio volūtatis. vnde ex hoc q̄ homo fiebat deterior hoc fuit a diabolo q̄ sua sit ⁊ a voluntate qua homo suadenti consensum dedit. q̄ liberum arbitrium licet de se fuit bonum. de ipso tamen potuit ꝓcedere consensus malus. Querit etiam vtrum voluntas illud peccatum precesserit? Et respondet q̄ volitiuam potest dicere potentiam anime. ſ. potentiam vltimam. ⁊ ꝑm hoc volūtas peccatum p̄cessit. vel etiam malum actum volūtatis possumus vocare voluntatem. ⁊ ꝑm hoc voluntas peccatum non p̄cessit. q̄ ante ꝑmam malā voluntatē p̄mi hois alia mala voluntas hois non fuit. sed ꝑma mala hois volūtas ex diaboli ꝑsuasione. ⁊ ex hois libero arbitrio ꝓdijt. Et tm̄ in spēali.

Quare deus permiserit hominem temptari sciens eum esse casurum. a

DI. XXIII Aug⁹. super Gen.

PReterea queri solet cur deus hominem temptari ꝑmiserit quem decipiēdū fore p̄sciebat? Sed non esset laudabile homini si ideo bñ viuere posset. q̄ nemo male viuere suaderet. cum in natura posse ⁊ i potestate haberet velle non consentire suadenti deo iuuante. ⁊ est glorioſius non cōsentire q̄m temptari non posse. Obouentur etiam q̄dam dicentes. Cur creauit de⁹ hs futuros malos p̄sciebat? Quia p̄uidit q̄d boni de malis eorum esset factur⁹. Sic em̄ eos fecit vt relinqueret eis vnde aliq̄d facerent. ⁊ si culpabiliter aliquid facerēt. illum de se laudabiliter operantem inuenirēt. A se habent voluntatem malam. ab illo naturam bonam: ⁊ iustam penam. Frustra g̃ dicitur. nō deberet de⁹ creare hs ꝓsciebat malos futuros. sciebat enim bonis profuturos ⁊ iuste pro mala volūtate puniēdos Addunt etiam. talem hominem deberet facere qui nollet omnino peccare. Cōcedim⁹ quidem meliorem naturam esse que omnino peccare nollet. Cōcedant ⁊ ipi non esse malā que tal⁹ facta est. vt posset nō peccare si vellet: ⁊ iuste punitam q̄ volūtate non necessitate peccauit. Cum ergo hec bona sit: illa melior: cur nō vtranq̄ faceret vt veriꝰ laudarē de vtraq̄. Illa em̄ de sanctis angel⁹: hec de hominibus est. Item inq̄unt Si deus vellet: ⁊ illi boni essent. Et hoc q̄dem concedimus. sed melius voluit. vt q̄ vellent essent. Et boni q̄dez nō infructuose mali q̄ non impune essent. Item inquiūt. Posset de⁹ voluntatē eorū vertere i bonū q̄ omnipotens est. posset reuera: cur nō fecit? Quia noluit. Cur noluit? Ipe nouit. Non debemus plus sapere q̄m oportet.

Quare deus creauit quos p̄sciebat malos futuros.

Hic qualr̄ ꝑm aiam et agit de sciētia hois añ peccatum. b

Et quidez ſm animam rōnalis fuit hō habens discretionem boni ⁊ mali. Scientiā q̄z rerū creatarum ⁊ cognitionē veritatis. que p̄me pfectiōi cōgruebat. mox cōditus nō incōgrue accepisse putat. ⁊ ad illam non studio vl⁹ disciplia aliqua p interualla tem pis pfecisse. sed ab exordio sue conditionis diuinitus illam p cepisse.

Q̄ triplicem habuit homo ante lapsum cognitionem scilicet rerum propter se factarum et creatoris et sui. c

Fuitq̄z homo primus ante lapsum triplici cognitione preditus. rerū scz propter se factarū. ⁊ creatoris ⁊ sui. Rerum quippe cognitionem homiez accepisse pspicuum est: cū nō ipe creator vl⁹ angelus aliquis. sed hō omnibus animantibus nomina imposuerit. vt ostenderetur q̄ singulorū noticiam homo ipe habuerit Que em̄ ꝓpter illum creata erant. ⁊ ab illo regenda ⁊ disponenda erant: horuꝫ oim deus illi ⁊ scientiam tribuit ⁊ prouidentiaꝫ atq̄ curam reliquit. Quia vt ait apostol⁹ Nō est cura deo de bobus. Quoꝫ aliorumꝫ q̄ aialiū deus homini curam reliquit ⁊ puidentiam vt dominationi ei⁹ subijcerētur ⁊ ratione illius gubernarent. vt sciret illis necessaria puidere a quibus emolimentuꝫ debebat recipe. Hanc autem scientiam homo peccando nō pdidit sicut nec illā q̄ carnis necessaria puident. Et idcirco in scriptura hō de hmōi nō erudit. sed de scia aie quam peccando amisit.

De cogn̄ōe rer̄ creat. ꝑ.

De cognitione creatoris. d

Cognitionem quo q̄z creatoris primus homo habuisse credit Cognouit em̄ a quo creatus fuerat. non co

modo cognoscendi quo ex auditu solo pcipitur qũo a credẽtibus absens queritur. ꝫ quadam interiori aspiratione qua dei p̃sẽtiam cõtemplabat. nõ tamẽ ita excellenter sicut post hanc vitam sancti visuri sunt. neq; ita in enigmate qualiter in hac vita videmus.

De cognitione sui. e

Porro sui cognitionem idem homo talem accepisse videtur vt ꝛ quid deberet superiori. ꝛ quid equali ꝛ inferiori nõ ignoraret. Conditionem q̃ suam ꝛ ordinem scz qualis factus esset ꝛ q̃ liꝫ incedere deberet q̃d agere. quid cauere intellexit. Si horum notitiã nõ habuisset. nõ esset reus preuaricationis. neq; seipsum cognouisset.

Utrũ homo prescius fuerit eorũ que sibi futura erant. f

Si autez queritur vtrum homo scienciam habuerit eorũ que circa eum futura erant. id est. si ruinam suam p̃sciuerit. ꝛ similiter prescierit bona que habiturus fuisset si i obediẽtia perstitisset? Responderi potest q; ei magis facienda indicta sunt q̃ futura reuelata. Accepit enim scientiam ꝛ preceptum eorum que faciẽda fuerant. sed non habuit prescientiam eorũ que futura erant. Non fuit ergo homo prescius sui casus sicut ꝛ de angelo diximus. Quod Augustinus super Gen̄. asserit ratione vtens quam supra posuimus. Hec de scientia hominis q̃tum ad primũ statũ ptinet: dixisse sufficiat.

tãsio ãre ꝺr
on hr̃e futu
ꝺũ p̃sciẽtiã

Ista est distinctio. xxiij. huius secũdi libri. In qua mgr̃ post q̃ egit de temptatõe p̃morum parentum ex pte temptati ꝛ temptatoris. agit consequenter de eadem ex parte dei pmittentis. Et tria facit. Nam p̃mo inquirit quare deus hominem temptari pmisit. Secundo de scientia qua homo illustratus fuit. Tertio an etiam homo statum futurũ p̃sciuit. Primum facit a p̃ncipio distinctiõis vsq; ibi. Et quidem ſm animam. Secũdum ab inde vsq; ibi Si vo queritur. Tertium ab inde vsq; ad finem distinctionis. In speciali sententia magistri stat in tribus ꝓpositionibus quarum p̃ma est hec. Deꝰ hominem quem prescivit decipiendum ad laudabilius bonum temptari permisit. Hanc magister insinuãs querit quinq; questiones. Prima est. Cur deus hominem temptari permisit quem decipiendum prescivit? Et respondens ad hoc dicit q; ad ostendendum humane nature dignitatem. quia dignior est conditio posse temptari ꝛ non consentire: q̃ nec posse temptari nec posse consentire. Secunda questio est. Cur deꝰ illos homies creauit: quos futuros malos p̃uidit? Ad quod respondet dicendo q; propter bonum quod inde venturum nouit. Tertia questio est hec. Cur deus non fecit hoiem impeccabilez? Et respondens dicit q; ideo. q; melius esset vtrãq; naturam esse. s. eam que non peccare posset: sicut in sanctis angelis p gratiam in gloria confirmatis. ꝛ eam qua peccare ꝛ non peccare posset si vellet. qualis fuit in hominibus q̃ vnius modi solum. Quarta q̃stio est. Cur deus qui sola sua voluntate potuiꝫ eos saluasse a consensu non saluauit eos? Et respõdens dicit q; voluit eos nãture sue relinquere. vt nec infructuose boni essent. nec impune mali. Quinta questio est. Cur deus cum sit omnipotens non conuertit voluntates eorum ad bonum? Et respondet q; nolu it cuius nolitionis causa vlterius non est querenda.

Secunda p̃positio est hec. Deus mox hominez creatum repleuit omni scientia pertinente ad suum statum. Hanc ꝓpositionem magister insinuãs dicit: q; p̃mus homo non per interualla siue per successionem temporis: sed creatus mox scientiam sibi necessariam ꝛ competentem sibi accepit. vnde triplici cognitione primus parẽs preditus fuit. Primo cognitione rerum ꝓpter se creatarum. quarum curã erat habiturus. vnde ꝛ eis nomina imposuisse legitur. ꝛ illam rerum cognitionem p speciem non pdidit: sed hanc peccato perpetrato retinuit. Secundo dotatꝰ fuit primus homo cognitione sui creatoris. s. dei nõ quidem enigmatica: sed per quandam interiorem inspirationem. non tamen illa clare sicut in patria. ꝛ illam post peccatum non retinuit. Tertio fuit illustratus cognitione sui ipsius. sciuit enim quid debuit superiori. quid aliis. quid sibi. ꝛ etiam post peccatum illam retinuit. Tertia ꝓpositio est hec. Homo aũ peccatũ non p̃sciuit futurum euentum sui statꝰ. Hãc magister ꝓbans querit. Utrum p̃mus homo habuit scientiam eorum que circa ipm futura erant. id ẽ ante prescierat. qualia bona habuisset si perstitisset vel etiam ante prescierit anteq; lapsurus erat? Et respondens dicit q; p̃mus homo acceperat scientiaz eorũ que agenda ꝛ dimittenda fuerant. alꝫ peccatũ fuisset sibi iniuste imputatum. sed non fuit sui casus prescius. cuius simile supradictuz est de angelis coruentibus. quod confirmat autoritate beati Augu. Et tñ in spẽali.

De gratia hominis et de potẽtia aũ casum. a

Hunc diligenter inuestigari oportet quã gratiam vel potentiaz habuerit hõ ante casum. Et vtrum p eam potuerit stare vel non? Sciendum est ergo q; homi in creatione (sicut de angelis diximus) datũ est p gram auxiliũ ꝛ collata est potentia p quam poterat stare. id est non declinare ab

DI. XX IIII

Q; in gra creatꝰ fuit i qua potuit stare: sed non pficere.

eo quod acceperat. sed non poterat proficere intantuz. vt per gratiam creationis sine alia mereri salutem valeret. ¶Poterat quidem per illud auxilium gratie creatiõis resistere malo. sed non perficere bonum. ¶Poterat tñ p illud bene viuere quodãmodo. quia poterat viuere sine peccato. ℈ nõ poterat sine alio gratie adiutorio spũaliť viuere quo vitam mereretť eternam. Unde Augustinus in ench. Sic factus est hõ rectus vt ꝛ manere in ea rectitudine posset. non sine diuino adiutorio. ꝛ suo fieri puersus arbitrio. Utrũlibet horum elegisset. dei volũtas fieret vel ab illo vel de illo. Et qz suam maluit facere voluntatem q̃ dei. de illo facta est voluntas dei. Item in eodẽ. Sic hominem prius oportebat fieri. vt ꝛ bñ possz velle ꝛ male. Nec frustra si bene. nec impune si male. Idem quoq; in libro de correctione ꝛ gratia ait. Si hoc adiutorium vel angelo vel homini cum primum facti sunt defuisset. quoniam nõ talis natura facta erat vt sine diuino auxilio posset manere si vellet. non vtiq; sua culpa cecidisset. Defuisset quippe adiutoriuz sine quo manere nõ posset. Idem. Dederat deus homini bonam voluntatem. in illa quippe eũ fecerat rectũ: dederat adiutorium sine quo non posset in ea manere si vellet ꝛ per quod possz. Utrum autem hoc vellet: in eius dimisit arbitrio. In eodem. Acceperat posse si vellet: sed nõ habuit velle quo posset. Nam si habuisset: perseuerasset. His testimonijs cuidẽť monstratur q̃ homo rectitudinem ꝛ bonaz voluntatem in creatione accepit. atq; auxiliũ quo stare poterat. alioq̃n nõ sua culpa videretur cecidisse.

Q etiã poterat p illã creationis gratiã bene viuere quodãmodo

Augusti.

¶ Qualis fuerat illa rectitudo et bonitas voluntatis in qua creat⁹ est. b

Sed quomõ rectã ꝛ bonam voluntatem habuit homo si p eã nec mereri vitã valuit nec i ea stare voluit: Quia nec aliq̃d mali ea tunc volebat: ꝛ ad tempus stare voluit: ℈ non pseueranter. et ideo recta ꝛ bona fuit tunc voluntas hominis.

Oppositio contra illud quod dictum est hominem non potuisse proficere. c

Ad hoc autẽ quod diximus hominẽ nõ posse pficere vl̃ mereri p gr̃am creatiõis: solet opponi sic. ¶Per illud auxilium gratie creationis potuit stare in bono quod acceperat. ¶Potuit g̃ resistere temptationi. Sed resistere temptationibus atq; suggestionibus malis meritum est ac bonũ remunerabile. Omne autez bonum meritũ: pfectus est. ¶Per gr̃az g̃ creationis pficere potuit sine adiectõne alteri⁹ gratie. Ad quod dicim⁹ qz resistere malo ꝛ non consentire temptationi nõ fecisset illi meritũ ꝛ si non cõsensisset. qz nihil in eo erat quod ad malũ impelleret sicut angelis q̃ non ceciderunt nõ fuit meritũ quod stetерunt. id est q nõ corruerunt. Nobis autez meritum est aliq̃n si malum nõ facim⁹: sed resistimus. ibi dũtaxat vbi causa subest q̃ nos id facere mouet. quia ex peccati corruptela proni sunt ad lapsum gressus nostri. Ubi aũt non interuenit causa nos ad malũ impellens: nõ meremur si ab eo declinam⁹ Declinare eñ a malo semp vitat penã: sed non semp meretť palmam.

Respõl.

Q resistere malo alicui meritum aliq̃n non

De adiutorio homi in creatõe dato quo stare poterat. d

Hic considerandũ est qđ fuerit illud adiutoriũ homini datuz in creatiõe quo poťat manere si vellet: Illud vtiq; fuit libertas arbitrij ab omni labe ꝛ corruptela immunis. atq; voluntatis rectitudo ꝛ oim naturaliũ potentiaꝝ aime sinceritas atq; viuacitas.

De libero arbitrio. e

Liberum vero arbitriũ est facultas rationis ꝛ voluntatis q̃ bonum eligitur gratia assistente. vel malus eadem desistente. Et dicitur liberũ quantũ ad voluntatem que ad vtrũlibet flecti põt. Arbitrium vo quantum ad rationẽ cuius est facultas vel potentia illa cui⁹ etiã est discernere inter bonũ ꝛ malum. Et aliq̃n quidem discretionem habens boni ꝛ mali: qđ malum est eligit. aliq̃n vo quod bonũ est. Sed quod bonum est: nisi gratia adiuta ñ eligit. malum vo p se eligit. Est eñ in anima rationali voluntas naturalis qua na-

turaliter vult bonum. licet tenuiter ⁊ exiliter: nisi ḡtia iuuet. que aduenięs iuuat eaz ⁊ erigit vt efficaciter velit bonum. ℣er se aũt potest velle malum efficaciter. Illa ergo rational' anime potentia qua bonuz vel malũ potest velle. vtrũq; discernęs liberũ arbitriũ nuncupaf. qđ bruta aialia nõ habent. qz rõe carent. habent tñ sensum ⁊ appetitum sensualitatis.

℣ bruta aiałia nõ hñt be. ar. ſz ap ętitũ sensua tatis

De sensualitate. f

Est enim sensualitas q̃dam vis anime inferior qua ẽ motus qui intendit in corpis sensus atq; appetitus rerũ ad corpus ptinentiũ. Ratio ℣o vis anime est supior. que (vt ita dicamus) duas habet ptes vel differentias. supiorez ⁊ inferiorem. Scđm supiorem supnis conspiciendis vl consulendis intendit. Scđm inferiorem ad tempalium dispositionẽ pro spicit. Quicquid ergo in anima nostra nobis considerantibus occurrit qđ nõ sit cõe cum bestijs: ad rationem ptinet. Qđ autez in ea reperis cõmune cũ beluis. ad sensualitatem ptinet. Et vbi nobis gradatim i cõsideratione partium anime pgredientib⁹ ꝑmum aliquid occurrit quod nõ est cõmune cum bestijs: ibi incipit ratio. Hoc autez Aug⁹. docet in duodecimo libro de trinitate ita dicens. Videamus vbi sit quasi qđdam hominis exteriozis interioziscq confinium. Quicqđ enim habemus in aimo cõmune cũ pecore: recte dicit ad exteriorem hominem ptinere. Non em̃ solum corpus exterior homo deputabit. sed adiũcta quadam vita sua qua compages corpis ⁊ omnes sensus vigent. q̃bus instruct⁹ est ad exteriora sentienda. Ascendentibus ḡ introrsum q̃busdam gradibus consideratõis per anime ptes vbi incipit aliquid occurrere qđ non sit nobis cõmune cum bestijs. ibi incipit ratio. vbi hõ exterior iam possit agnosci. Rationis aũt ps supior eternis ratiõibus conspiciendis vel consulendis adherescit. ℘ortio inferior ad temporalia gubernanda deflectit. Et illa rationis intentio q̃ contemplamur eterna. sapientie deputaf. Illa ℣o qua bene vtimur rebus temporalibus scientie deputaf. Cum ℣o disserim⁹ de natura mentis humane: de vna quadã re disserimus. nec eam in hec duo que commemorauimus. nisi p officia geminamus. Carnalis autem vel sensualis anime mot⁹: qui in corporis sensus intẽditur. nobis pecoribusq; cõmunis est. qui secluſus esta ratione sapientie. rationi autem scientie vicinus est.

Q̃ talis est ordo peccandi vel cadẽdi in nobis qualis fuit i primis hominibus. g

Illud quoq; ꝑtermittendum non est q̃ tal' nunc in vno hoie temptationis est ordo ⁊ pgressio qual' tũc in ꝑmis ꝑcessit parentibus. Ut em̃ tũ serpens malum suasit mulieri ipaq; consensit deinde viro suo dedit. sicq; consummatum est peccatũ. Ita ⁊ nunc in nobis pro serpẽte est sensualis motus anime. p mulierem inferior portio rationis. pro viro supiori rationis portio. Et hic est vir qui ſm ap'lum dicitur imago ⁊ gl'a dei. ⁊ illa est mulier: q̃ ſm eandem dicitur gloria viri. Atq; inter hunc virũ ⁊ hanc mulierem est velut qđdam spũale coniugiũ naturaliscq; ꝓtractus quo supior rationis portio quasi vir debz ꝑesse ⁊ dominari. Inferior ℣o quasi mulier debet subesse ⁊ obedire. Jõ vir ſm apostolum non debet habere velamen: ſ mulier. Et sicut in cunctis animantib⁹ nõ est repertum homini adiutoriuz simile sibi. ſ de illo sumptum qđ ei formaref in coniugiũ. ita in ptibus aime quas cum pecoribus habemus cõmunes. nullũ menti nostre simile est adiutoriũ: Unde Aug⁹. in eodẽ. Illud nostrũ quod in actione tempalium tractandorũ ica versaf vt non sit in nobis cõmune cum pecore. rationale est q̃dem: ſ ex illa rõnali mente qua subherem⁹ intelligibili ⁊ incõmutabili veritati tanq; ductum ⁊ inferioribus tractandis gubernandisq; deputatum est. Sicut em̃ in omibus pecoribus nõ est inuentũ viro adiutoriũ simile sibi: nisi de illo detractũ in coniugium formaretur. ita mẽti nre qua supnam consulimus veritatem: nullũ est ad vsum rez tpalium q̃tum nature homis satis est sile adiutorium ex anime ptibus quas cõmunes cũ pecoribus habem⁹. Jdeoq; rõnale nostrum nõ ad vnitatis diuortiũ sepatuz: sed in auxiliũ societatis quasi deriuatuz in suo dispartif officio. Et sicut vna caro est duorum in masculo ⁊ in femina. sic intellectum nr̃m ⁊ actionẽ sive rationẽ ⁊ appetitũ rationalem. vel si aliquo mõ significantius dici possunt vna mentis natura cõplectif. vt si cut de illis dictum est. Erunt duo in carne

Q̃ in nob est vir ⁊ mulier ⁊ ꝓpens ⁊ quõ.

De spũali cõiugio viri et mulieris i nobis.

Testimonio Augu ſita eẽ ostendit

vna.sic ⁊ de his dici possit.duo i mẽte vna Ecce ex his ꝟbis apte intelligi põt q̃lit̃ in aima homis existat imago illius coniugij. ⁊ qualit̃ in singul'nostrum spũaliter sint illa tria.s. vir.mulier.ſpens.

Qualiter p illa tria in nobis cõsũmetur temptatio. h

NUc supereſt oſtẽdere quõ p hec tria in nobis consummet̃ peccatũ. Vbi agnosci poterit si diligent̃ intendak̃ quid sit in aima mortale vel veniale peccatũ. Ut enim ibi ſpens suasit mulieri.⁊ mulier viro. Ita ⁊ in nob sensual' motus cum illecebrã peccati conceperit. quasi ſpens suggerit mulieri.s.inferiori pti rationis.i.rationi scientie. q̃ si consenserit illecebre:mulier edit cibum vetitum. Post de eodem dat viro cum supiori pti ratiõis. id est rationi sapientie eandẽ illecebraz suggerit quasi consentit. tunc vir etiam cũ femina cibum vetitũ gustat. Si g̃ in motu sensuali tantũ peccati illecebra teneak̃: veniale ac leuissimũ est peccatũ. Si ꝟo inferior pars rationis consenserit:ita vt sola cogitatiõis delectatione sine voluntate pficiendi tenea tur.mulier sola manducauit nõ vir.cui⁹ autoritate cohibetur voluntas.ne ad op⁹ vsq̃ ꝓueniat. Si ꝟo assit plena voluntas pficiendi vt si assit facultas ad effectum ꝓducatur: vir q̃ manducat. q⁹ supior ps rationis illecebre consensit.⁊ tunc est damnabile ⁊ graue peccatum. Quando aũt mulier sine viro gustat aliq̃ est mortale.aliquando veniale peccatũ. Ut em̃ dictum est tũc mulier sine viro gustat cum ita delectatiõe cogitatiõis peccatũ tenek̃. vt faciendũ nõ decernak̃.vt cum q̃dam terminus ⁊ mẽsura peccato adhibek̃ a viro. vt nõ liceat mulieri effrenata libertate in peccatũ ꝓgredi.

Si ergo peccatũ non diu teneak̃ delectatione cogitationis.sed statim vt mulierem tetigit viri autoritate repellak̃: veniale est. Si ꝟo diu in delectatiõe cogitatõis tenea tur.⁊ si voluntas pficiendi desit.mortale ẽ ⁊ p eo damnabit̃ sit̃ vir ⁊ mulier.i.tot⁹ hõ q⁹ ⁊ tunc vir non sicut debuit mulierem cohibuit. vnde põt dici consensisse.

Ñ pctm̃ sit veniale.

Ñ mlier sola manducat cibũ vetitum

An ẽ mortale pctm̃ in gustu mlieris discerne aliquãdo mortale: aliqñ veniale pctm̃

Repetitio summam perstringẽs. i

Itaq; vt breuiter summam pstringam qñ peccatum ita l'anima ꝯcipit̃ vt illud facere disponat. vel etiã pficiat.aliud frequenter.aliud sel'. vel etiaz quando delectatione cogitatõis diu tenea tur:mortale est. Cum ꝟo in sensuali motu tantum est vt p̃dixim⁹:tunc leuissimũ est quia ratio tunc non delectak̃ Ideo aũt supra dixi aliud frequenter.aliud semel. q⁹ q̃ dam sunt que si tantũ semel fiant. vel faciẽda disponank̃ .damnant. quedam ꝟo non nisi sepius fiant vel facienda decernantur. vt de ocioso verbo ⁊ hmõi. Hec Aug⁹. in xij.li. de trinitate tradit ita. Sicut in illo cõiugio p̃mozum hominũ ſpens manducandum psuasit. Mulier autem non manducauit sola:sed viro suo dedit ⁊ simul mãducauerunt. ita ⁊ in quodam secreto cõiugio quod in homine geritur ⁊ dinoscit̃ cum ratione sciẽtie que in rebus temporalib⁹ agẽdis ratiocinandi viuacitate versatur: animalis sensus ingerit quandam illecebram. tunc velut serpens alloquit̃ femina. Huic autem illecebre consentire de ligno vetito est edere. Sed iste consensus si sola cogitationis delectatione contentus est. superiori ꝟo autoritate ita retinent̃ membra vt nõ exhibeãt̃ arma iniquitatis peccato: sic habendum estimo. velut lignum vetituz mulier sola comederit. Si aũt in consensu illo ita decernitur quod q̃ peccatũ. vt si sit potestas etiam ope impleatur .intelligẽda est mulier dedisse viro suo simul edendum illi citum cibum. Neq; enim potest peccatum non solum cogitandum suauiter verũ.etiã perpetrandum efficaciter mẽte decerni:nisi ⁊ illa mentis intentio pencs quã summa potestas est membra in opus mouendi: vt ab opere cohibendi male actioni cedat. Nec sane cum sola cogitatione mens oblectatur illicitis non quidem decernens esse facienda:tenens tamen ⁊ volẽs libent̃ que statim vt attigerunt animuz respui debuerunt:negandũ est esse pctm̃:sed longe min⁹ q̃ si ⁊ ope statuatur implendũ. Et ideo de talibus q̃ cogitationibus venia petenda ẽ pectusq; pcutiendum ⁊ dicendũ .Dimitte nobis debita nostra Neq; enim sicut ĩ illis duobus p̃mis hominibus personam suam quisq; portabat. Et ideo si sola mulier cibũ edisset illicitum.sola vtiq; mortis supplicio plecteretur.ita dici potest in homine vno. si delectationibus illicitis a quibus continuo se deberet auertere: cogitatio libenter sola pascatur: nec facienda decernantur mala.sed tamen suauiter in recordatio-

Aucte'aug ita ee?firm

Ñ mlier viro mandicat.

Utrũ sit mortale qõ in sola delectatõe tenek̃ cogitationis

Repetit quãdo mlier sine viro gustat , vbi oñdit qñ veniale et qñ mortale est.

ne teneant quasi mulierem sine viro posse damnari. Absit hoc credē. Hic quippe vna psona est: vnus homo est. totusq; damnabitur. nisi hec que sine voluntate opandi. ꝺ tñ cum voluntate animum talibus oblectā di solius cogitationis sentiunt esse peccata per mediatoris gratiam remittantur. Idē quoq; i libro contra manicheos de hoc eodem sic ait. Apostolus dicit. Scōm principem potestatis aeris hui⁹ spūs q̄ nūc operatur in filijs diffidētie. Nunquid ergo visibiliter eis apparz aut quasi corporeis loc accedit ad eos ⁊ operatur. Sed miris modis per cogitationem suggerit quicq̄d potest. quibus suggestionibus resistendum ē Nō eñ ignoramus astutias ei⁹. Quomodo eñ accessit ad iudam quādo ei persuasit vt dñm traderet. Nunquid in locis. aut p̄ hos oculos ei visus est? Sz vtiq; vt dictū est in cor eius intrauit. Repellit autem illū homo si p̄ adisum mentis custodiat. ꝓposu it eñ hominem deus in paradiso vt operaretur ⁊ custodiret. quia sīc ecclesie dicit in canticis canticorum. Ortus ꝯclusus fons signatus. quo vtiq; nō admittit puersitatl ille persuasor. sed tamen per mulierez decepit. Non eñ etiam ratio nostra deduci ad consensionem peccati potest. nisi cum delectatio mota fuerit in illa pte animi qua debet obtēpare rationi tanq̄ rectori viro. Etiam in vno quoq; nostrum nihil aliud agitur cum ad peccatum quisq; dilabitur. q̄ tunc actum est in illis tribus serpēte. mulier ⁊ viro. Nam primo fit suggestio siue per cogitationem siue p̄ sensus corporis vl videndo vel tangendo. vel audiendo. vel gustando. vel olfaciendo. Que suggestio cum facta fuerit si cupiditas nostra nō moueatur ad peccandum. excludit serpentis astutia. Si aūt mota fuerit: quasi iam muli eri persuasum erit: sed aliquādo ratio viriliter etiam commotā cupiditatem refrenat ⁊ compescit. Quod cū sit: nō labimur in peccatum. sed cum aliquāta luctatione coronamur. Si autem ratio consentiat ⁊ quod libido cōmouerit faciendum eē decernat. ab omni vita beata tanq̄ de paradiso expellitur homo. Jam eñ peccatum inputat etiā si non subsequat factū. qñ rea tenet in conscientia cōscientia.

augusti.

// Quare hec de anime partib⁹ dixit. k

Hec de anime partibus interseruimus. vt ipsius anime natura plenius cognosceretur. ⁊ scōm quaz sui portionem in ea sit liberum arbitrium: intelligatur. s. ꝺm rationem qua omne peccatuz mortale geritur. sed nō oīe veniale. illud scz qđ in solo motu sensualitatis existit.

Q̄ sensualitas sepe in scriptura aliter q̄ supra accipit. s. vt etiaz inferior rationis portio eius nomine intelligat. l

Non est autez silē

tio p̄tereundum q̄ sepe in scriptura nomine sensualitatl. nō id solum i anima quod ē nobis cōmune cum pecore. sed etiam inferior portio ratiōis que tempalium dispositioni intendit: intelligitur. Quod diligēs lector in locis scripture vbi de ipsa fit mentio vigilanter annotet.

Jsta est distictio. xxiiij. hui⁹ secū

di libri. In qua magister postq̄ egit de temptatione p̄mi hominis p̄ quaz cecidit agit de potētia ꝺm quā stare potuit. cuiusmodi est liberum arbitriū. Et tria facit. Nam p̄mo ostendit q̄ p̄mis parentibus fuit datum sufficiens adiutorium ad status innocentie tentionem. Secundo subdit q̄ illud adiutorium fuit liberum arbitrium insinuans ad quam ip̄m pertineat anime portionem. Tertio subiungit q̄ nos peccantes sequimur quodāmodo p̄morum parentum temptationem. Primuz facit a p̄ncipio distinctiōis vsq; ibi. Considerandū est. Secundū vsq; ibi. Illud quo q̄ non p̄tereundum est. Tertiū x̄o vsq; ad finem distinctiōis. In spēali sententia magistri stat in tribus ꝓpositionibus. quarū p̄ma est hec. Prim⁹ homo auxilio gratie a creatione sibi indite potuisset absq; merito cuilibet temptationi restitisse. Hanc mḡr p. bans dicit q̄ p̄mus hō ex creatiōe habuit sibi inditū recte voluntatis auxilium. quo resistere potuit malo. licet non ad meritum glorie. Et ratio est q̄ si tale auxilium non habuisset peccatū non fuisz sibi iuste imputatum. Sed contra obijcitur duplicit. Primo querendo quomō talis voluntas recta posit dici. q̄ p̄mus homo nec meruit nec stetit? Et respondet ip̄am fuisse rectam p̄ mali carentiam. ⁊ quia per hoc eam ad tempus stare voluit. Secūdo querit sic. Cum resistere malo sit meritoriuz si potuit in primo statu resistere malo. ergo mereri potuit? Et respondet q̄ resistere malo in natura corrupta meritorium bene est. in qua est aliquid impellens ad malum. sed non fuit sic in natura integra. in qua fuit auxiliuz includens rectitudinem oīm potentiarū anime. absq; quocunq; impellente ad malum. Secunda ꝓpositio est hec. Auxilium quo homo in statu innocentie potuisset vitasse peccatum est liberum arbitriū pertinens ad superioris rationis portionem. Hanc magister insinuās ḡrit. Quid sit illud auxiliū quo hō potuisset in primo statu vitasse peccatū? Et respondēs dicit q̄ fuit liberum arbitrium. quod describens dicit q̄ sit facultas rationis ⁊ voluntatis: qua bonum eligitur cum gratia ⁊ malum sine gratia. ⁊ dicitur liberum quo ad voluntatem. ⁊ dicitur arbitrium quo

ad rationem ad quam spectat potentia discernendi. Et dicitur facultas voluntatis et rationis eo q̃ tã ad voluntatem q̃ ad rationem spectat. Ex quo correlarie infert q̃ liberum arbitriũ sit potentia rationalis nature qua potest velle bonum vel malum vtrũq; discernendo. et p consequens bruta animalia eo carẽt et sic tantum sensum et oppetitum q̃ sensualitas dicit habent. Et subdit q̃ sensualitas et ratio sunt due vires anime ab inuicem differentes. Nam sensualitas respicit sensus corporis et appetitus eorũ. Ratio vo est quedam vis anime supior excedens omne illd qđ habemus cõmune cum brutis. Cuius q̃dem rationis duplex est portio. vna inferior que disponit temporalia. Alia superior que eternis bonis conspiciẽdis intendit. Et he due portiones non nominant duas esse potentias anime. sed diuersa esse officia vnius et eiusdem potentie. Tertia ꝓpositio est hec. Tunc mortaliter vel venialiter peccamus: dum vl in opus vel in delectationem culpe consensum damus. Hanc mgr insinuans dicit q̃ ad instar ꝑmi hois ꝑmi peccati aliq̃n contingit nos peccare. Vnde sicut in primo peccato ꝑmorum parentum inueniebatur spes suadens mulieri. et mulier suadens viro. ita et in nob sensualitas p modum spentis suadet rationi superiori. nam ratio supior et inferior habet se sicut vir et mlier q̃ sicut vir seductus fuit a muliere sibi data in adiutorium. et vnum cũ ipo existit in carne vna. ita ratio inferior a supiori deducit: et est ei in adiutoriũ vnum cũ illa vna mentis natura existens. Et subdit q̃ motus ad peccandũ q̃ solum est in sensualitate est petñ veniale. sed pueniens ad rationem supiorem est peccatum mortale. consistens aũt in ratiõe inferioris: si non diu teneat etiam est veniale. Si vo in ea diu teneatur mortale est. Et hec ola ꝓbat autoritate beati Augustini. addens q̃ ratio inferior etiam quãdo q̃ sumit ꝑ sensualitate. quod dimittit diligẽti lectori pscrutandũ. igit ẽt. Et tñ in spẽali de snla huius distinctionis.

Redit ad liberi arbitrij considerationem. a

DI. XXV

Diffinitio liberi arbitrij.

I Am vero ad ꝓpositum redeamus. s. ad liberi arbitrij tractatum. Qđ philosophi diffinientes dixerũt liberum de voluntate iudiciũ. q̃ ptãs ipa et abilitas voluntatis et rationis quas supra diximus esse liberũ arbitrium. libera est ad vtrũlibet. q̃ libere põt moueri ad ꝟ vel ad illud. Liberũ ergo dicit arbitriũ quantus ad voluntatẽ. q̃ voluntarie moueri et spõtaneo appetitu ferri põt ad ea que bona vel mala iudicat. vel iudicare valet.

Q liberum arbitrius non pertinet nisi ad futurum. nec ad omne futurum. b

Hoc autem sciendũ est q̃ liberum arbitriũ ad pẽs vel ad ptẽritum non refert: sed ad futura cõtingẽtia. Quod enim in ꝑsenti est. determinatũ ẽ: nec in potestate nostra est vt tunc sit vel non sit qñ est. potest enim non esse vel aliud esse postea. ꝟ non põt nõ esse dũ est. vl aliud eẽ dũ id est qđ est: ꝟ in futuro an hoc sit vel illud ad ptãtem liberi arbitrij spectat. Nec tam ẽ omnia futura sub potestate liberi arbitrij veniũt: sed ea tantũ que p liberum arbitriũ possunt fieri vel non fieri. Si quis enim tale quid velit ac disponat facere quod in eius nullatenus sit potestate. vel q̃ sine ipius dispositione eque fieret. in hoc ipe liberũ nõ habet arbitriũ.

Q suprapposita descriptio liberi arbitrij nõ cõuenit deo. nec his qui glorificati sunt. c

Et quidem sm predictam assignationẽ in his tñ videtur esse liberũ arbitrium qui voluntatez mutare et in contraria possunt deflectere. In quorum videlicet potestate est eligere bonũ vl malum. et vtrũlibet ꝟm electionez facere vl dimittere. Scõm q̃ nec in deo nec in his omibus: qui tanta beatitudinis gratia sunt roborati. vt iam peccare nequeant liberũ arbitrium esse nequit. Sed q̃ deus liberũ arbitrium habeat Aug⁹. docet in lib. xxij. de ciui. dei ita inqens. Certe deus ipe nunqd qñ peccare non põt. ideo liberũ arbitrium habere negandus est. Amb. q̃ in li. de tri. ait. ꝓpaulus dicit. quia omnia opat vnus atq; idem spũs. diuidẽs singulis put vult id est p libere voluntatis arbitrio. nõ pro necessitatis obsequio.

Q in deo liberum arbitrium.

Ambro.

Qualiter in deo accipit liberũ arbitrium. d

Sed aliter accipit liberũ arbitrium in creatore q̃ in creaturis Dei etem liberũ arbitrium dicit eius sapientissima et omnipotens voluntas. que nõ necessitate: ꝟ libera bonitate omnia facit put vult. Idcoq; Hiero. attendẽs nõ ita esse liberũ arbitriũ in deo sicut est in creaturis. ab ipo videt liberum arbitriũ excludere i omelia quadam de filio ꝓdigo dicẽs. Solus deus est in quem peccatũ nõ cadit: nec cadere potest. Cetera cũ sint liberi arbitrij in vtranq; ptem flecti possunt. Hũ ait: cetera. indicat liberum arbitrium sicut est in

Hiero.

ceteris non ita esse in deo.

Q angeli et sancti qui iam bti sunt habent liberū arbitriū. e

Angeli vo et sancti qui iam cum dño feliciter viuūt. atq; ita gr̃a beatitudinis confirmati sunt vt ad malum flecti nō velint nec pñt: libero arbitrio non carēt. Unde Aug⁹. in li. xxij. de ciuitate ait. Sicut p̃ma immortalitas fuit quam peccando Adā pdidit posse nō mori. ita p̃mum liberū arbitriū posse nō peccare. nouissimū nō posse peccare Idē in ench. Sic oportebat p̃us hominē fieri. vt bene velle posset et male. Postea vero sic erit vt male velle nō possit. nec ideo carebit libero arbitrio. Multo quippe liberi⁹ erit arbitriū quod omnino non poterit fuire peccato: necq; aut volūtas nō est. aut libera dicenda nō est. q̃ beati sic esse volumus. vt esse miseri nō solū nolimus. sed nequaq; pius velle possimus. Sicut ergo aīma nr̃a nūc habet nolle infelicitatē. ita nolle iniquitatem semp habitura est. Sed ordo fuādus fuit quo deus voluit ostendere q̃ bonū sit animal rationale qđ etiā peccare possit. q̃uis sit meli⁹ qđ peccare non possit. Ecce his vbis euidenter astruit q̃ post beatitudis confirmationē erit i hoie liber arbitriuz quo peccare non poterit. et nunc in angel̃ est et i sanctis qui cum dño sunt. et tanto vtiq; liberius quāto a peccato immuni⁹. et ad bonum pnius. Quo em̃ quisq; ab illa fuitute: de qua scriptum est. Qui facit peccatuz fuus est peccati. longius absistit. tanto in eligendo bonum liberius habet iudicium. Unde si diligent̃ inspiciat liberū videt̃ dici arbitrium. quia sine coactione et necessitate valet appetere vel eligere qđ ex rōe decreuerit.

augusti.

z liberius et arbitriuz q peccare ñ pterit.

Fidēs et suffis rō ārē dat eē liberū arbitriū

De libertatis arbitrij differentia p̃m diuersa tpa. f

Ex predictis pspicuum fit q̃ maior fuit libertas arbitrij p̃ma q̃ secunda. et tertia mlto maior q̃ secūda. vt p̃ma. Prima em̃ libertas arbitrij fuit i qua poterat peccare et nō peccare. Ultima vo erit in qua poterit non peccare. et non poterit peccare. media vo in q̃ pōt peccare. et ñ pōt nō peccare. añ repatōz etiā mortaliter post repationem vo saltem venialiter.

De quattuor statibus liberi arbitrij. g

Et possunt i homine notari quatuor stat⁹ liberi arbitrij. Añ pctm̃ em̃ ad bonum nil impediebat. ad malum nil impellebat. Nō habuit infirmitatem ad malū. et habuit adiutorium ad bonum. Tunc sine errore ratio iudicare et voluntas sine difficultate bonū appetere poterat. Post pctm̃ vo añ repationem gr̃e premitur a cupia et vincit. et hz infirmitatez in malo: sed non habet gr̃am in bono. et iō pōt peccare et non pōt nō peccare: etiā dānabiliter. Post repationem vo añ confirmationem p̃mitur a concupiscentia: sed nō vincitur. et habet quidem infirmitatem in malo: sed gratiam in bono. vt possit peccare p̃pter libertatem et infirmitatem. et possit nō peccare ad mortem propter libertatē et gratiam adiuuantem. nondū tm̃ hz posse omnino non peccare vel non posse peccare p̃pter infirmitatem nondū pfecte absorbtaz. et ppter gratiam nondum plene cōsummatam. Post confirmationem vo infirmitate penitus consumpta et gr̃a cōsummata. nec vinci poterit nec p̃mi. et tunc habebit non posse peccare

De corruptione liberi arbitrij per peccatum. h

Unde manifestuz est q̃ p̃ter alias penalitates p̃ pctō illo incurrit hō pnā in corruptōe et deprssiōe liberi arbitrij. Per illō nāq; pctm̃ nāt alia bōa ipo hoie corrupta sunt et gr̃tuita detracta. hoc est em̃ ille q̃ a latronib⁹ vulneratⁿ est et spoliatⁿ. Vulneratⁿ q̃dē in naturalibus bonis q̃b⁹ nō ē p̃uatⁿ. alioq̃n nō possz fieri reparatio Spoliatⁿ vo gr̃tuitis q̃ p gr̃am naturalib⁹ addita fuerāt. hec sunt data optima et dōa pfecta. Quoz̃ alia sūt corrupta p pctm̃. i. naturalia. vt ingeniū. mēoria. intellectⁿ. alia sbtracta. i. gr̃tuita. quāq; et naturalia ex gr̃a sint. Ad generalē dei q̃pe gr̃tiam ptinēt. Sepe tm̃ hmōi fit distinctio cuz gr̃e vocabulū ad spēz nō ad genⁿ refertur. Corrupta ē g̃ libtas p pctm̃ et ex pte pdita Añ Aug⁹. in ench. Libero arbitrio male vtēs hō et se pdidit et ipm. Cū em̃ libo arbitrio peccaret: victore pctō amissum ē et liberū arbitriū. A quo em̃ quis deuictus est

Augusti.

huic seruus addictus est. Ecce liberū arbi
triū dicit hoiem amisisse. nō quia post pec
catum nō habuerit libez arbitriñ. sed quia
libertatem arbitrij pdidit. nō quidē oīem
ſ libertatē a miseria ⁊ a peccato.

¶ De tribus modis libertatis ar=
bitrij. i

Est nanq; libertas

triplex. ſ. a necessitate. a peccato. a miseria.
A necessitate ⁊ añ peccatū ⁊ post equelibe
rum ē arbitrium. Sic em tūc cogi nō pote
De libertate a necessitate. rat ita nec modo. Jdeoq; volūtas merito
apud deū iudicaſ que semp a necessitate li=
bera est ⁊ nunq; cogi pōt. vbi necessitas ibi
nō est libertas. vbi nō est libertas. nec vo=
lūtas ⁊ ideo nec meritū. Hec libertas in oi
bus est tā in malis q̄ in bonis. Est ⁊ alia
De libertate a peccato. libertas a peccato. ſ. de qua dicit apostol⁹.
Vbi ſpūs dñi ibi libertaſ. Et vitas in euā
gelio. Si filius vos liberauerit vere liberi
eritis. Hec libertas a ſuitutē peccati libe=
rat ⁊ seruos iusticie facit. sicut ecōuerso ser
uitus peccati liberos iusticie facit. Unde
apostol⁹. Liberati a peccato serui facti estſ
iusticie. Et item. Cum serui essetis peccati
liberi fuistis iusticie. Hanc libertatem pec=
cando homo amisit. Jdeoq; Aug⁹. dic. q̄
homo male vtens libero arbitrio: ⁊ se per=
dit ⁊ ipsum. quia perdita est p peccatum li
bertas. nō a necessitate sed a peccato. Qui
cñ facit pctñ. seruus est peccati.

Qui habent hanc libertatez ſcz a
pctō et per quid. k

Jſtam libertatem

que est a peccato illi soli nunc habēt quos
filius p gr̄am liberat ⁊ reparat. nō ita q̄ pe
nitus ſint sine pctō in hac mortali carne. ſ
vt in eis peccatuz nō dñeſ neq; regnet. Et
hec est vera ⁊ bona libertas que bonaz pa=
rit seruitutem. ſ. iusticie. Añ Augustin⁹ in
ench. ait. Ad iusticiā faciendam nō erit ali=
quis liber nisi a peccato liberat⁹: esse iusti=
cie ceperit seruus. ⁊ ipsa est vera libertas
ꝓpter recti facti leticiam. simul ⁊ pia serui=
tus ꝓpter precepti obedientiam. Est alia
libertas nō vera male seruituti adiuncta. q̄
ē ad malū faciendū vbi ratio dissentit a vo
luntate iudicans nō esse faciendum qđ vo=
luntas apetit. Ad bonū vero faciendū cō=
cordat ratio voluntati. ⁊ ido ibi vera liber
tas est ⁊ pia. De libertate aūt ad malum ⁊
seruitute mala ait Aug⁹. in ench. Serui ad
dicti peccato. ſ. q̄ potest esse libertas nisi
q̄ñ eum peccare delectat. Liberaliter enim
seruit qui sui dñi voluntatez libenter facit.
ac p hoc ad peccādū liber ē. qui peccati ser
uus est.

¶ Questio de libertate ad maluz
an sit ipa libertas liberi arbitrij an
alia l

Hic q̄rī pōt vtruz

hec libertas qua quis liber est ad maluz sit
libertas arbitrij? Si em libertas arbitrij est.
bonū quidem est. quia libertas arbitrij bo Respō ſm
num naturale est. Quibusdā videt q̄ sit ip quosda
sa libertas arbitrij. que semp bona est. ſ ꝓ=
pter peccati seruitutem ad malum fit liberi
or ⁊ pronior. ⁊ ideo dicitur non esse vera li
bertas. quia ad malum est. Alijs autem vi
detur q̄ hec libertas ad malum quam su=
pra cōmemorauit Aug⁹. nō sit ipa libertas
arbitrij. sed sit quedā pronitas peccandi et
curuitas que ex peccato est. ⁊ mala est.

¶ Questio alia de libertate ad bo
num. an ipa sit libertas arbitrij an
non. m

Similiter etiā que

ri solet vtrū illa libertas vera que est ad iu
sticiam faciendam sit ipa libertas arbitrij? Respōſi m
Quidam dicunt illam eandem esse: sed re= quosdam
paratam p gr̄am: qua iuuante libera est ad
bonum. sine gratia vo non est libera ad bo
num. Unde Aug⁹. in ench. Jſta libertas
ad bene faciendum vnde erit homini addi=
cto ⁊ vendito sub peccato: nisi eum redimat
qui dicit. Si filius vos liberauerit: vere li
beri eritis. Quod anteq̄ fieri in homie in=
cipiat. quō q̄sq̄ de libero arbitrio gloriaſ
qui nōdum est liber ad opandum bñ. Ecce
apte ostendit liberū arbitriū p gr̄am libera
ri. vt p illud bñ opeſ quis. Jdeoq; dicunt
illā libtatem veram q̄ est ad bñ faciendum
cui⁹ supra meminit Aug⁹. esse libtatē ipaz
arbitrij gr̄a dei liberatā ⁊ adiutaz. Alij vo Scom q
putāt. nō esse ipam arbitrij libtatem: ſ aliā
quandā q̄ ex gr̄a ⁊ libero arbitrio in mente
hois deo opante incipit esse cū reparat⁹ est.

Certa determinatio vtriuſq; que=
stionis qua dicit libertas ad bonū
et ad malū esse libertas arbitrij. n

Veruz nobis magis placet vt ipa libertas arbitrij sit. z illa qua ꝑus liber est ad maluz. z illa qua ꝺs liber est ad bonũ faciendũ. Ex causis eñ varijs sortiť diuersa vocabula. Dicit enim libertas ad malũ faciendũ anteq̃ ꝑ gratiam sit reparata. sed cũ ꝑ gratiam fuerit reparata dicit libertas ad bonum faciendũ. quia añ gratiam libera est voluntas ad malum. ꝑ gratiam ꝝo libera fit ad bonuz. Semp ꝯ voluntas hois aliquo mõ libera est: ꝑ non semp bona est. Non eñ est bona: nisi a peccato liberata. est tñ a necessitate libera. Añ Aug⁹. in li. de gr̃a z libero arbitrio. Semp in nobis voluntas libera est: sed nõ sp bõa est. Aut eñ libera est iusticie qñ fuit peccato. z tunc est mala. aut a peccato libera est: qñ fuit iusticie. z tunc est bona.

Be libertate a miseria. o

Est iteruz libertas a miseria. de qua apls ait. Et ipa creatura liberabiť a fuitute corruptionis in libertatem glorie filiorũ dei. Hanc libertatem habuit hõ ante peccatũ. qz omni carebat miseria z nulla tangebať molestia. z pleni⁹ habebit in futura beatitudine vbi miser eẽ nõ poterit. Sed in hac vita que est inter ꝑmũ peccatum z vltimam confirmationem: nemo a miseria liber est. quia penam peccati non caret.

Repetit de corruptione liberi arbitrij. vt addat alia. p

Ex predictis appa ret in quo ꝑ peccatũ sit imminutũ vel corruptum liberũ arbitrium. qz ante peccatuz nulla erat homini difficultaſ. nullũ q̃ impedimentũ de lege mẽbrorum ad bonũ. nulla impulsio vel instigatio ad maluz. Hũc autem ꝑ legem carnis ad bonum impeditur: z ad malũ instigať. vt non possit velle z ꝑficere bonũ nisi ꝑ gr̃am liberet z adiuuet. qz ait apls. Peccatũ habitat in carne. Liberũ ꝯ arbitriũ cum sp z in singul' sit liberꝝ nõ est tñ pariť liberũ in bonis z in mal'. et ad bona z ad mala. Liberi⁹ est eñ in bonis vbi liberatũ est: q̃ in mal' vbi liberatuz nõ est. Et liberius est ad maluz qõ ꝑ se põt: q̃ ad bonũ. quod nisi gratia liberet z adiuuetur: non potest.

ꝯ nõ ꝑ partẽ lit. ar. in bo n z in mal': a bona z ad ma la

Be libertate que fit ex gr̃a et que ex natura. q

Libertas ergo a peccato z a miseria ꝑ gratiam est. libertas ꝝo a necessitate ꝑ naturam. Utranq̃ libertatem nature. s. z gratie notat apostol⁹ cuz ex persona hominis non redempti ait. Adest michi. pficere autem bonũ nõ inuenio. ac si diceret. habeo libertatez gratie Ideo non est apud me pfectio boni. Nã voluntas hois quam naturaliter habz. nõ valet erigi ad bonum efficaciter volendum vel'ope implendũ: nisi ꝑ gratiam liberet z adiuuet. Liberet quidem vt velit. z adiuuetur vt pficiat. Quia vt ait apls. Nõ est volẽtis velle neq̃ currentis currẽ. i. operari ꝑ misertis dei: qui opať in nobis velle et operari bona. cuius gr̃am non aduocat hominis volũtas vel opatio: sed ipa gr̃a voluntatem ꝑuenit ꝑparando vt velit bonũ: z ꝑparatam adiuuat vt pficiat.

Quid possit ꝑse hois volũtas. z ꝙd ꝑ gr̃am.

Ista est distinctio. xxv. huius secũdi libri. In q̃ mgr̃ postq̃ egit de libero arbitrio ꝑ ut est in omnibus in generali. agit de eo ꝑut est in q̃busdam in spẽali. Et tria facit. Primo enim ostẽdit respectu quorũ sit liberum arbitriũ. z q̃ aliter sit in deo. z aliter in homine. z aliter in angelo. Secũdo quomõ differenter ad bonum vel malum se habeat in viatoribus. Tertio qualiter ipm modo debilitatũ sit ex peccato. Primum facit a ꝓncipio distinctionis vsq̃ ibi. Nic queri potest. Secundũ ab inde vsq̃ ibi. Ex predictis apparet. Tertium ꝝo vsq̃ ad finem distinctionis. In specialiſ sententia magistri stat in tribus ꝓpositionibus. quarum ꝑma est hec. Liberũ arbitriũ quod solum respectu futurorũ cõtingentiũ est in viatoribus aliter in deo. aliter in angelis z aliter est in hominibus. Hanc mgr̃ ponens dicit q̃ liberum arbitriũ phi diffinientes dixerũt hoc esse libꝝ de voluntate iudicium. eo q̃ libere possit moueri ad hoc vel ad aliud. non aũt attendit libertas arbitrij respectu ꝑsentium aut ꝑteritorũ. qz pntia z preterita determinata sunt. nec subiacent nostre volũtatis facultati. sed solum respectu futurorũ contingentiuz que solum humane subsunt prãti. Et subdit q̃ liberum arbitrium dissimiliter est in deo. nobis z angeľ beatis. Nam in deo est omnino liberum arbitrium a seruitute peccati. In angeľ beatis confirmatũ ꝑ gratiam. In nob aũt est flexibile in bonũ vel in malum. Añ sm q̃druplicẽ hois statũ q̃druplex assignat i homine fuisse libtas. in statu innocẽtie erat libertas in hoie q̃ potuit peccare z nõ peccare. in statu beatitudinis seu patrie. erat in eo libertas q̃ nullo mõ poterat peccare. In isto statu vie post pctm̃ añ reparatõez habuit libertatem q̃ non potuit nõ peccare etiã mortaliť. In statu ꝝo post pctm̃ z post reparationez ante gl'am habet libertatẽ q̃ hõ nõ põt peccare venialiť. Arguiť hõ põt peccare mortaliť post pctm̃ z post reparationẽ ante statum glorie. ergo illud dictũ mgr̃i nõ vidz vere esse assumendũ. añcedẽs ꝓbať. qz ille põt peccare mortaliter qui habet potentiã ad oppo

sita existentem. Sed homo in illo statu exñs habet ad oppositā potentiā inclinatām. ergo potest etiam mortaliter peccare. maior nota est. Sed minor patz ex hoc q̄ homo habet in illo statu potentiam rōnalē que est ad oppositā. Solutio satis manifesta est z patet ergo dimittit. Ex quo infert corrolariū q̄ liberū arbitriū p̄ pctm̄ est vulneratū z expoliatuz. vulneratum quo ad naturalia. expoliatum quo ad gratuita que duo homo sine gratia non potest repare. sic aliq̄s qui seip̄m occideret. ille non posset p̄ se ad vitam redire. qm̄ non ens non potest esse alicuius rei p̄ducibilis p̄incipium. Sed p̄ interfectionem occisus factus est non ens. ideo p̄ se non potest ad vitam redire. licet tamen possibile sit p̄ x̄tutem diuinaz. alś nō sequeret eñ q̄ idem esset sui ipsius p̄incipium p̄ductiuum quod contradictionem implicat. Subdit etiam q̄ sit triplex libertas. Prima est a coactiōe. et illa semp fuit z manet in hominibus in oi statu. Alia est libertas a miseria. z illa habuit liberū arbitriū in statu innocentie. z habebit ip̄m in statu beatitudis z glorie. Tertia est libertas a peccatis que soluz est in hominibus viatoribus: qui p̄m gratiaz a peccatis liberant. Unde infert q̄ etiam sicut seruus iusticie ē liber a peccatis. sic seruus peccati est liber a iusticia. non tamen p̄pter hoc seruus peccati est liber dicendus. eo q̄ libertas a iustitia. s. non sit vera libtas cēsenda. Secūda p̄positio est hec. Quāuis hō solo libero arbitrio mediante non possit pfecte p̄ se in bonum p̄ se tamen ip̄o solo mediante pōt in malū. Hāc magister p̄hans querit. Utrum in hoīe ad bonuz et ad malum faciēdum sit libertas arbitrij? Ad quod respondens recitat duas opiniones z postea sententiam suam p̄priam. Prima opinio dicit q̄ sola libertas arbitrij etiam nullo addito facit hominē liberuz ad bonum vel ad malum faciendum. Secūda dicit. q̄ non sola libertas arbitrij efficiat. sed mediāte aliquo alio addito ita q̄ p̄onitas ad peccandum addito libero arbitrio moueat ip̄m ad malum. gra x̄o ipsi apposita moueat ip̄m ad bonum. Sed magist̄ ponens sententiā suam dicit. q̄ vtrūq̄ sit a libero arbitrio. s. z posse in bonum z posse in malum. ita q̄ posse in malum habeat homo ex se. posse autē in bonuz mediante gratia. sine qua non potest quis in bonuz nisi valde debiliter. Et hoc confirmat magister auctoritate beati Augustini. Tertia p̄positio ē hec. In hominibus liberum arbitrium est quodāmodo p̄ peccatum minutum. Hanc magister p̄bans dicit. q̄ ex p̄dictis patet q̄ liberum arbitrium sit i homine per peccatum minutum seu quodāmodo in sua libertate corruptum. quia ante peccatum homo potuit sine difficultate moueri in bonum. quod post peccatum non potest lege membrorum repugnante. eo q̄ p̄ peccatum recepit difficultatem ad bonum z inclinamentum. seu p̄onitatem ad malum. q̄ ante peccatum non habebat. Et libertas nature. id est libertas a coactione. quam libertatem nature vocat. eo q̄ p̄ naturam inest z etiam cuilibet non sufficit ad bonū p̄ficiendum. si non assit libertas gratie. id est libtas a miseria z peccato. ita q̄ p̄ liberum arbitrium nullꝰ potest velle bonum: nisi liberatus a seruitute peccati: neq; p̄ficere bonum nisi adiutus gra assistente. qō p̄bat p̄ illud apostoli. Non est volentis neq; currentis sed dei miserentis: q̄ operatur in nob velle z p̄ficere. Et iñ in spēali.

De gratia operante et cooperante.

DI. XVI

b Hec est gratia operās z cooperās. Operās eñ gra p̄parat hois voluntatem vt velit bonum. Gra cooperans adiuuat ne frustra velit. Añ aug⁹. in li. de gra z libero arbi. Coopando de⁹ i nob p̄ficit qō opando incipit. q; ip̄e vt velim⁹ opaī incipiēs. q̄ volentibus cooperatur p̄ficiens. Ut g̃ velimus opaī. Cū autē volumus z sic volumus vt p̄ficiam⁹: nob coopatur. z tñ sine illo vel opante vt velimus: vel coopante cū volumus bona pietatis opa nihil valemus. Ecce his verbis satis apīt quesit opans gra: z q̄ cooperās Opans eñ gra est que p̄uenit voluntatez bonam. ea eñ liberaī z p̄paraī hois volūtas vt sit bona. bonumq̄ efficaciter velit. Aug ti.

// Coopans vo gra voluntatem iā bonaz sequit adiuuando. Añ Aug⁹. cō Julianū hereticū qui bonā voluntatem ex libero arbitrio tñ esse dicebat. atq; hoiem p̄ liberuz arbitriū posse bonū velle z opari sine g̃tia asserebat ait. Aptam de cōmendatiōe gratie apl̄s sententiā ptulit cum ait. Nō est volentis neq; currentis: sed dei miserētis. Hec si attenderes Juliane. non extenderes contra gram merita voluntatis humane. Nō eñ ideo miserē de⁹ alicui⁹ q; voluit et cucurrit: ℔ ideo voluit z cucurrit. q; miserē deus. ℔paraī eñ voluntas hois a deo: z a dño gressus hois dirigunt. Jōq; congrue ait. Nō est volentis neq; currentis: ℔ miserentis dei. Nō q; b sine voluntate nra agaī: sed q; volūtas nra nil boni agit: nisi diuinitus adiuuet. Añ alibi apl̄s ait. Nō añt ego ℔ gra dei mecū. Non ideo dicit q; nihil boni agebat: ℔ q; nihil boni ager ēt: si illa nō adiuuaret. His testimonijs apte insinuaī: q; voluntas hois gra dei p̄uenit atq; p̄paraī vt fiat bona: nō vt fiat voluntas. q; z añ gram volūtas erat: ℔ non erat bona z recta volūtas. Questi ratia operet q̄ coop⁹. De pfecte iusticie Augusti⁹ ad Paul.

Quid sit voluntas.

b Voluntatē ipsam Aug⁹. in li. de duab⁹ aiab⁹ ita diffinit Volūtas ē ai mot⁹ cogēte nullo ad aliq̄d nō admittēdū l̄ adipiscēdū. h ā t vt nō admittat malū z adipiscaī bonū p̄uenit z p̄paī dei gra Añ apl̄s graz p̄uenientē z sbsequentez cōmēdās. i. opantē z coopantē vigilāt dixit Nō ē volēti neq; currēti: ℔ dei miserēti. z ñ econūso. nō ē miserēti dei ℔ volēti z currēti De gra op⁹ te z coopa z hois vo tate.

Nam si vt quibusdam placuit qđ dictũ est ita accipiaꝫ. Non est volentis neq; currentis: ꝫ miserentis dei. tanq; diceret. nõ sufficit sola voluntas hominis: si nõ sit etiã misericordia dei. Econtra dicitur non sufficit etiam misericordia dei si non sit etiã voluntas hominis. Ac per hoc si recte dictuz est illud. quia id volũtas hominis sola nõ implet. cur non etiam a contrario recte dr non miserentis est dei: sed volentis est hominis cum id misericordia dei sola non impleat. Homo enim credere vel sperare non poterit: nisi velit. nec puenire ad palmã: nisi volũtate currat. Restat g̃ vt ideo ita recte dictum intelligaꝫ. vt totũ deꝫ deo q̃ hois voluntatem bonã p̃uenit ⁊ p̃parat adiuuandam. ⁊ adiuuat p̃paratam. nolentẽ p̃uenit vt velit. volentem subsequit ne frustra velit. Ecce his verbis ⁊ alijs p̃missis euidenter tradit qz voluntas hoīs p̃paratur ⁊ p̃uenitur gr̃a dei vt velit bonum. ⁊ adiuuaꝫ ne frustra velit.

qz bona voluntas comitatur gratiam. c

Itaqz bona volũtas comitaꝫ gr̃am: non gratia voluntatez. Unde Augꝰ. ad Bonifacium papam scribens contra pelagianos inq̃t. Cũ fides impetrat iustificationem sicut vnicuiq; deus ptitus est mensurã fidei. non gr̃am dei aliquid meriti p̃cedit humani. sed ipa mereꝫ augeri. vt aucta mereaꝫ ⁊ pfici volũtate comitante: non ducente. pedisseq;: nõ p̃uia. Ecce hic apte habes qz gratia p̃uenit bõe voluntatis meritũ. ⁊ ipa bona volũtas pedissequa est gratie non p̃uia.

Que sit gr̃a voluntatem p̃uenies scz fides cum dilectiõe. d

Et si diligenter intendas nihilominus tibi monstraꝫ que sit ipa gr̃a voluntatem p̃uenies ⁊ p̃parans. scz fides cum dilectõe. Ideoq; Augꝰ. in eodem tractans quõ iustificati sumus ex fide ⁊ tñ gratis. vtrunq; enim dicit apls qui dicit. Justificati ex fide. alibi ait. Justificati gratis p gratiam. Hoc eñ ideo dixit: ne fides ipa supba sit ne dicat sibi: si ex fide iustificati. quõ gratis? Nõ eñ fides mereꝫ: cur non potiꝰ reddit q̃ donaꝫ. Non dicat hõ ista fidelis. qz cum dixerit habeo fidem vt merear iustificationem. Respondeꝫ ei. Quid habes qđ non accepisti? Fides eñ qua iustificatus es: gratis tibi data ẽ. Hic apte ostendit qz fides est causa iustificationis. ⁊ ipa est gratia ⁊ beneficiũ quo hominis p̃uenitur voluntas ⁊ p̃paraꝫ. Un̄ Augustinus in p̃mo libro retractationuz. Voluntas est qua ⁊ peccatur ⁊ recte viuitur. Voluntas no ipa nisi dei gratia liberetur a ſuitute qua peccati ſua facta est. ⁊ vt vitia superet ⁊ adiuuetur. recte pieq; viui a mortalibus non potest. ⁊ b beneficiuz quo liberaꝫ nisi eam p̃ueniret iam meritis daretur. ⁊ non esset gratia: que vtiq; gratis datur. Preuenitur ergo bona hoīs voluntas illo gratie bñficio quo liberaꝫ ⁊ p̃paratur. Et illud beneficiũ fides christi recte intelligit. sicut Augꝰ. in ench. euidenꝫ ostendit dicens. Ip̃m arbitrium liberanduz est post illam ruinam a seruitute peccati. Nec omnino per seipsum: sed per solam dei gratiam que in fide christi posita est liberatur ⁊ voluntas p̃pareꝫ. Ecce aperte dicit gratiam per quam liberaꝫ arbitrium ⁊ p̃paratur voluntas. sitam esse in fide christi. Fides enim christi (vt in eodem ait) impetrat quod lex imperat.

De beneficio quo volũtas liberaꝫ

qz voluntas bona que p̃uenitur gratia quedam dei dona p̃uenit e

Ipsa tamen eadez voluntas quedam gr̃e dona p̃uenit. Unde Augꝰ. in ench. Precedit bõa volũtas hominis m̃ta dei dona: sed non oia. que aũt non p̃cedit: ipa in eis est ⁊ ipa iuuat. Naz vtrũq; legit in sanctis eloquijs. Et misericordia eius p̃uenit me. ⁊ misꝯdia dei subsequetur me. Nolentem quipe p̃uenit vt velit. volentem subsequitur ne frustra velit. Cur eñ ammonemur orare p inimicis nostris nolentibus pie viuere: nisi vt deus in eis operet ⁊ velle. Itẽq; cur ammonemur petere vt accipiamus: nisi vt ab illo fiat qđ volumus a quo factum est vt velimꝰ. Inde aplus ait. Nõ est volẽtis neq; currẽtis: sed dei miserẽtis. Ex his apparet qz bõa hois volũtas q̃dã bõa dei p̃uenit. quia eã comitaꝫ gratia adiuuans. ⁊ q̃busdam p̃euenit. quia eam p̃uenit gratia operans. s. fides cum charitate.

Que predictis videant aduersari
sez qđ videt dici fidem esse ex vo-
luntate. f

Non ẽ tamen ignorandum quod alibi Augustinus significare videt q ex voluntate sit fides. de illo verbo apostoli. Corde creditur ad iusticiam. ita sup Johannem tractans. Ideo non simpliciter apostolus ait creditur. sed corde creditur. quia cetera potest homo nolens. credere non nisi volẽs. intrare ecclesiaz z accedere ad altare potest nolens sed non credere. Itez sup Genesim vbi Laban z Batuel dixerunt. Vocem⁹ puellam z queram⁹ eius volũtatem. dicit expositor. quia fides est voluntatis non necessitatis. Ad quod respondentes dicimus. non hec ita accipienda fore vt ex voluntate hominis fides intelligatur prouenire cũ ipsa sit proprie dei donum. vt ait apostolus. et ex ea bona hominis merita incipiant. Per hanc enim vt ait. Augustinus super psalmum. lxvj. iustificatur impius. id est. fit de impio pius. vt deinde ipsa fides incipiat per dilectionem operari. vnde omnia bona merita incipiũt Sz potius hec ideo ita dicta sũt. quia non est fides nisi in eo. qui vult credere cui⁹ bonam voluntatem fides preuenit nõ tempore sed causa et natura. Unde Augustinus supra congruenter dixit. q bona voluntas in eis donis est que non precedit. z ipsa iuuat. quia ea iuuat quibus preuenit dũ eis consentit ad effectum boni z in eis est. quia tempore ab eis nõ precedit.

Ratio cũ determinatione

Quedaz adhuc addit que grauiorem faciunt questionẽ. s. q cogitatio boni precedit fidem. g

Ceterum hãc questionem magis acuunt. z vrgent verba Augustini quibus in libro de predestinatione sanctorum vtitur tractans illud verbum apostoli. Non q sufficientes simus cogitare aliquid quasi ex nobis. Attendant iquit hic z verba ista perpendant: qui putant ex nobis esse fidei ceptũ. z ex deo esse fidei supplementum. Cõmendãs enim istã grãm que nõ dat sm aliqua merita. sed efficit omnia bona merita inquit. nõ q sufficiẽtes simus cogitare aliquid boni. s. ex nobis. Quis autem nõ videat prius eẽ cogitare q credere

Null⁹ quippe credit aliqđ nisi prius cogitauerit esse credendũ. Si ergo cogitare bonũ non ẽ ex nobis. vt hic aplus tradit: nec credere. quã q z ipm credere nihil ẽ aliud q cũ assentione mẽtl cogitare. Hic videt insinuare q cogitatio bona p̃cedat fidẽ. z ita bona voluntas p̃uenit fidem. nõ p̃uenias. qđ p̃dictis aduersari videt. Ad hoc aũt dicimus q aliqñ cogitatio bona sine voluntas p̃uenit fidem. sed nõ est illa bona volũtas vel cogitatio qua recte viuit. Illa em̃ sine fide z caritate nõ est. Nã vt ait Aug⁹. ad Anastasium. sine spiritu nõ est volũtas hominis libera. cuz cupiditatibus vincat nõ ẽ libera ad bonũ nisi liberata fuerit. Nõ aũt liberat nisi p spiritũ sanctum diffundatur charitas in cordib⁹. nõ est libera volũtas nisi eaz liberet grã p legem fidei. id est. nõ est libera sine fide opante p dilectionem z illa sufficiẽter bona est. Nõ est em̃ fruct⁹ bonus qui de charitatis radice non surgit. Si vo assit fides opans p dilectionẽ: fit delectatio boni.

Quid credere.

Determinatio

De illa cogitatõne boni que precedit fidem plene disseritur. h

Illa autem cogitatio siue volũtas que fidem z charitatẽ aliaz q iustificatiões p̃cedit nõ sufficit ad salutẽ nec recte ea viuit. Hac volũtate cõcupiscit illa bona volũtas que ẽ magnũ bonũ. ista vero nõ. Alia ergo illa est volũtas siue cogitatio: alia ista. Et sicut illa istam p̃cedit. ita illam preuenit intellectus. Unde Aug⁹. istam distinguens sup illum locũ ps. Concupiuit anima mea desiderare iquit. nõ desiderauit. Videm⁹ em̃ rõne nõnun q q vtiles sunt iustificatões dei. p infirmitate p̃pediri aliqñ nõ desideramus. Preuolat g intellect⁹. sequit tardus aut nullus affectus. Scimus bonũ nec delectat agere. z cupimus vt delectet Sic iste olim desiderare cõcupiscebat. que bona eẽ cernebat. cupiens eoz̃ habere delectationem quoz̃ potuit videre rationem. Ostẽdit itaq quibus q̃si gradib⁹ ad eas puenitur. prius em̃ ẽ vt videant q̃ sint vtiles et honeste: deinde vt earum desideriũ cõcupiscat. Postremo vt pficiente gracia delectet earum opatio quarũ sola ratio delectabat. Attende hunc ordinem gratiarum quem hic distincte assignat Augustinus. qualiter sez intellectus bonorum precedit

Intellectus z cognitio mali. z volũtatem p̃cedit

Augustinus

Scõm vnum Augustinum ordinẽ fit.

concupiscentiam eorũdem. ⁊ ipa concupiscentia delectationem que fit p fidem ⁊ charitatem. qua habita vere bona est voluntas qua recte viuit. Jpagz fidei comes est non ꝓuia. Qui ꝥba Augustini ꝓmissa fm hanc distinctionem ꝓsiderat. nullaz ibi repugnantiam foze aduertit. nõ ignorans etiam añ grãm ꝓuenientem ⁊ opantez qua voluntas bona ꝓcepit in hoie: ꝓcedere q̃dam bona ex dei gratia ⁊ libero arbitrio. q̃dam etiam ex solo libero arbitrio q̃bus tamen vitam non merek: nec grãz q̃ iustificatur. Illius eñ gratie ꝓcipiende que voluntatem hois sanat. vt sanata legem impleat. nulla merita ꝓcedũt. Jpa est eñ q̃ iustificatus impius fit iustus. qui ꝓius erat impi⁹ meritis aũt impij nõ gratia sed pena debetur. nec ista esset gratia si nõ daret gratuita Datur aũt gratuita. qz nil boni ante fecerat mus vnde hoc mereremur. Nõ negamus tñ multa ante hanc grãm ⁊ ꝓter hanc grãz ab homine fieri bona p liberuz arbitrium. vt tradit Aug⁹. in respõsionib⁹ cõtra pelagianos. vbi dicit hoies p liberũ arbitriuz agros colere. domos edificare. ⁊ alia plura bona facere sine grã coopante.

aliqñ grã stificatiõis ulta i hoie edũt bona lã ex grã ⁊ ctate arbi ij tñ

ug⁹. de spi u ⁊ lra. ug⁹. ad Si am.

ab homie na fiũt p li x arbitriũ

Utrũ vna eademqz sit gratia que dicit operans et cooperans.

i

Hic considerandũ

est cum ꝓdictum sit p gratiam opantem et ꝓuenientem voluntatem hois liberari ac ꝓparari vt bonum velit ⁊ p grãm cooperantem ⁊ subsequentẽ adiuuari. ne frustra velit. vtrũ vna ⁊ eadem sit gratia. i. vnum mun⁹ gtis datũ qõ opek ⁊ coopek. an diuersa alterũ ⁊ alterũ cooperãs? Quibusdam non irrationabiliter vid: qz vna ⁊ eadem sit grã. i. donum. eadem ꝥtus q̃ operatur ⁊ coopatur. sed ꝓpter diuersos ei⁹ effectus ⁊ dicit opans ⁊ coopans. Opans ei dicit inqtum liberat ⁊ ꝓparat voluntatez hois vt bonum velit. Coopans inqtuz eandem adiuuat ne frustra velit. s. vt opus faciat bonum. Jpa enim gratia non est ociosa. sed meretur augeri. vt aucta mercatur ꝓfici.

dic dicit q a sit: sz ꝓ r diuersos ect⁹ diuer sortiknoia.

Quid sit ipsa gratia et quõ meretur augeri querit.

k

Si vero quaritur

quomõ ipa gratia ꝓuenies mereak augeri ⁊ ꝓfici. cum nullum meritũ sit absqz libero arbitrio. ⁊ q̃d sit ipa gratia an ꝥtus an non? Et si virtus: an actus vel nõ. Ut hoc apte insinuari valeat ꝓmittendum est tria esse genera bonorũ. Alia nanqz sunt mag̃. alia minima. alia media. vt Augustin⁹ ait in ꝓmo libro retractationũ. Virtutes inqt quibus recte viuitur mag̃ bona sunt. Species autem quorũlibet corporum sine quibus recte viui potest: minima bona sunt. Potentie ꝥo animi sine quibus recte viui non potest media bona sunt. Jtem virtutibus nemo male vtitur. Ceteris autem bonis. id est medijs ⁊ minimis. non solum bene: sed etiam male quisqz vti potest. ⁊ ideo virtute nemo male vtitur. quia opus virtutis est bonus vsus istorum quib⁹ etiam non bene vti possumus. Nemo autem bene vtendo male vtitur. Non solum autem magna: sed etiã media ⁊ minima bõa esse ꝓstitit bonitas dei. Ecce habes tria genera bonorum distincta.

Añqz soluit ꝓmittit de tribus generib⁹ bonorũ.

Jdẽ in li. de libe. arbi.

In quibus bonis sit liberum arbitrium.

l

Queritur autez in

quibus bonis contineatur liberũ arbitriũ De hoc Augustinus in primo libro retractationum ita ait. In medijs quidẽ bonis inuenitur liberum voluntatis arbitrium. quia ⁊ male illo vti possumus. sed tamẽ tale est vt sine illo recte viuere nequeamus. Bonus autem vsus ei⁹ iam ꝥtus est: quem magnis reperitur bonis. quibus male vti nullus potest. Et quia bona ⁊ mag̃ et media ⁊ minima ex deo sunt. sequit vt ex deo sit etiam bonus vsus liberevoluntatis qui virtus est. et in magnis numeratur bonis.

Augusti⁹.

Attende diligenter que dicta sunt ⁊ confer in vnum. Sic eñ aperietur quod supra querebatur. Dixit equidem opus virtutis esse bonum vsum illorum bonorum quib⁹ etiam non bene vti possumus. id est medio rum in quibus posuit liberum arbitrium. cuius quoqz bonum vsum dixit esse virtutem. Quod si est. non est ergo opus virtutis quod supra dixit. quia aliud est virtus aliud opus eius.

Premissas autoritates ꝓsiderari ⁊ cõferri iubet vt possit soluiqꝫ ꝙrebat.

Jsta est distinctio. xxvj. huius secundi libri. In q̄ mḡr posteq̄ egit de temptatōne per quam homo ceciderit ꝛ de libero arbitrio p quod stare potuit. Incipit agere de gr̄a p quā stare debuit. Et tria facit. Nam p̄mo ponit quandā gr̄e distinctōz Secundo subdit ipius gr̄e expressionez. Tertio subiungit ptium gr̄e mutuā compatiōz. Primū faē vsq; ibi. Itaq; bona voluntas. Scōm vsq; ibi. Hic considerandū. Tertium vsq; ad finem distinctōis. In speciali sententia magistri stat in tribus ꝓpositionibus quaꝝ p̄ma est hec. ℔ Iuuaē volūtas hūana ad bonum p̄ficiendum opante ꝛ cooperante gr̄a. Hanc mḡr insinuans ponit duplicem esse gr̄am qua liber arbitrium hois iuuatur ad bonū. quarū p̄ma dr operans p̄ueniens volūtatem bonā ea em̄ liberaē ꝛ preparaē voluntas hois vt sit bona. ꝛ vt bonum efficaciter velit. Alia est gr̄a cooperās que ad voluntatez bonam ꝛ p̄paratā iam sequiē adiuuando ne frustra bonum velit. sed vt bonū velit cū effectu. quā sententiam mḡr ꝓbat autoritate beati Augustini. Deinde recitat mḡr errorem cuiusdam hereticī dicētis hominem posse velle bonum opari ex libero arbitrio sine gr̄a. quem improbat autoritate apli dicentis. Non est volentis neq; currentis: sed dei miserentis. Sup quod beatus Aug⁹. ait. Non em̄ ideo deus alicuius miserē. q; voluit ꝛ currit. sed ideo quis vult ꝛ currit q; deus sui miserē. Et subdit descriptionē volūtatis quam ponit btūs Aug⁹. dicēs q; volūtas ē animi motus nullo cogente ad aliquid non admittēduz vel adipiscendum. Annectens q; eandem gr̄am quā ipe supra distinxit in operantem ꝛ cooperantem. etiā vocamus p̄cedentem ꝛ subsequentem. Sed̄a ꝓpositio est hec Gratia operans q̄ est fides cū dilectōe bonam voluntatem non tpe: sed natura ꝛ causaliter p̄cedens. ab ipa voluntate non acquirit aliquo merito. Hanc mḡr ꝓbans dicit. q; voluntas vt preferē p gr̄am p̄uenientem seu operantē mota ad bonuz tūc dignior est. i. ipa voluntas dignioꝛez dominā. i. gratiam nō p̄uenit. sed sequit ipam. q; nullū meritū voluntatis p̄cedit gr̄am. sed ipam gr̄am ordine causalitatis bñ sequit. que q̄dem gr̄a operans est fides ex dilectione. Quod ꝓbat p btūm Augustinū. Ex quibus verbis manifeste exp̄mitur q; p fidem iustificamur. Et p ꝓsequens gr̄a operās. i. fides p̄uenit voluntatē seu meritū volūtatis. Cōtra qd̄ obiecit magiste duabus autoritatib⁹. Tertia ꝓpositio ē hec Gr̄a opans ꝛ cooperās vna exp̄s essentialiē p̄m diuersos eius effectus aliter dicit. Hāc em̄ ꝓpositionē mḡr ꝓbans querit. Utrum gr̄a opans ꝛ cooperans sint diuerse gratie seu vna gratia diuersis vocabulis designata. Et rñdens dicit q; sit vna ꝛ eadem gr̄a ꝛ idē donū: tū ꝓpter diuersos effectus est diuersis noib⁹ vocata. Nam in q̄tū liberat voluntatē a malo dr operans. in q̄tum aūt adiuuat ad bonū vlteri⁹ faciēduz dicit cooperans. Et tm̄ in spēali.

De virtute quid sit, ꝛ quid sit actꝰ eius. a

DI. XX VII

Hic videndum est quid sit virtus. ꝛ q̄d sit actꝰ vel opus eius. Virtꝰ est (vt ait Augꝰ) bona qualitas mentis q̄ recte viuitur. ꝛ qua nullus male vtitur. quam deus solus in homie opaē. Idcoq; opus dei tantum est. sicut de virtute iusticie. Augꝰ. docet sup illum locum psalmi. Feci iudiciū et iusticiā. ita dicens. Justicia magna virtus animi est. quam nō facit in homie nisi deꝰ. Idcoq; cū ait ꝓpheta ex ꝓsona ecclie. Feci iusticiā. non ipaz ꝟtutē quā nō facit hō. sed opus eius intelligi voluit. Ecce apte insinuaē hic q; iusticia in homie nō est opus homis: sed dei. q̄ ꝛ de alijs ꝟtutibus itidem intelligendū est. Exemplū ꝓ nit de iusticia q; de alijs ꝟtutibus itidem intelligendū est.

De fide itidez dicit q; nō est ex homine, sed ex deo tantū. b

Nam de gratia fidei Ephesis scribens apls. similiē fidē nō ex homie: ꝑ ex deo tm̄ esse asserit inquiens. Gratia estis saluati p fidem. ꝛ hoc non ex vobis: dei em̄ donū est. Q̄d a sanctis ita exponiē. hec. s. fides non est ex vi nature nr̄e. q; donum dei pure est. Ecce ꝛ hic aperte tradiē q; fides nō est ex libertate arbitrij siue ex arbitrio voluntatis. q̄d superioꝛib⁹ consonat. vbi dictū est. gr̄am p̄uenientem vel operantem esse ꝟtutem que volūtatem homis liberat ꝛ sanat. Un̄ Augꝰ. in li. de spiritu ꝛ littera ait. Justificati sumus non p liberam voluntatē. ꝑ p gratiam christi. nō q; sine voluntate nr̄a fiat; sed voluntas nostra ostendiē infirma p legem vt sanet g̃tia voluntatez. ꝛ sana voluntas impleat legem. Augꝰ. spiritu ꝛ li.

De gratia que liberat voluntatez que si virtus ē, nō est ex libero arbitrio, et sic nō est motus mentis.

Si igiē gratia que sanat ꝛ liberat voluntatem mentis homis ꝟtus est. vel vna vel plures. cū ipa gratia non sit ex arbitrio voluntatis. sed eā potiꝰ sanet ac ꝓparet vt bona sit. consequitur vt virtus non sit ex libero arbitrio. ꝛ ita non sit motus vel affectus mentis. Cum omis motus vel affectus mentis sit ex libero arbitrio. sed bonus ex gratia est ꝛ libero arbitrio. malus vero ex libero arbitrio tantuz. Ut em̄ ait Augꝰ. in libro retractationum. Homo sponte ꝛ libero arbitrio cadere potuit. non etiam resurgere. Idem in libro de duabus animabus. Alie sī libero ad faciendū ꝛ non faciendum motu animi careant fideniq; his abstinēdi ab opere suo. ptās Augu

nulla cõcedaſ. earũ peccatũ tenere nõ poſſumus Hic apte oſtendiſ q̃ motus animi ſiue ad bonũ ſiue ad malum ex libero arbitrio eſt. Jdeoq̃ ſi gratia vel virtus motus mentis eſt. ex libero arbitrio eſt. Si ꝟo ex libero arbitrio vel ex pte eſt. iã nõ ſolꝰ deꝰ ſine homine eam facit. Propterea q̃dã nõ inerudite tradunt ꝟtutem eẽ bonã mentis qualitatẽ. ſiue formã que animaz informat. ꝛ ipa nõ eſt motus vel effectꝰ animi. ſ. ea liberũ arbitriũ iuuaſ. vt ad bonũ moueatur ꝛ erigaſ. ꝛ ita ex virtute ꝛ libero arbitrio naſciſ bonus motus vel affectus animi. ꝛ exinde bonũ opus ꝓcedit exteriꝰ Sicut plunia rigaſ terra ꝛ germinet ꝛ fructũ faciat. nec pluuia eſt terra. nec germen. nec fructus. nec terra germen vel fructus. nec germen fructus. Jta gratis ꝛe mentis noſtre. id eſt. libero arbitrio volũtatis infũditur pluuia diuine bñdictiõis. id ẽ. inſpiratur gr̃a qõ ſolus deus facit. non homo cuz eo. qua rigaſ volũtas hominis vt germiet ꝛ fructificet. id ẽ. ſanaſ ꝛ p̃paraſ vt bonuz velit. ſm quod diciſ opans. ꝛ iuuaſ vt bonum faciat. ſm qõ diciſ cooperans. et illa gratia virtus nõ incõgrue nominaſ. qꝛ voluntatem hois infirmam ſanat ꝛ adiuuat.

Vic aplt ad q̃d p̃dicta tendãt vt innoteſceret an ꝟtꝰ ſit motꝰ mẽtis vel non.

Per ſiſe oſtẽdit. ꝛ ẽ cõparatio iter tria et tria.

Ex quo ſenſu dicunſ ex gratia incipere bona merita. ꝛ de qua gratia hoc intelligatur. d

Luz ergo ex gratia dicunſ eſſe bona merita ꝛ incipe. aut intelligiſ gratia gratis dans. id ẽ. deus. vel potius gratia gratis data. que voluntatẽ hominis p̃uenit. Nõ em̃ eſt magnum ſi hec a deo dicerenſ eſſe a quo ſunt oñia. ſed potius eius gratia gratis data intelligitur ex q̃ incipiunt bona merita. que cuz ex ſola gratia eſſe dicanſ. nõ excludiſ liberũ arbitriũ quia nullum meritũ eſt in homine qõ non ſit p liberum arbitriũ. Sed in bonis merẽdis cauſe p̃incipalitas gratie attribuitur quia p̃incipalis cauſa bonoꝝ meritoꝝ eſt ipſa gratia. qua excitaſ liberum arbitrium ꝛ ſanatur atq̃ iuuatur voluntas hominis vt ſit bona.

Qualiſ ſtelligẽduz ex ſola gr̃a eſſe dicaſ.

Q̃ bona voluntas gratie p̃incipaliter ẽ. ꝛ etiaz gratia eſt. ſic ꝛ omne bonum meritũ. e

Que ipſa etiam donum dei eſt ꝛ hominis meritũ. imo gratie. quia ex gratia p̃incipaliter eſt ꝛ gratia eſt Unde Auguſtinus ad Sixtum p̃sbyterũ Auguſti. Quid eſt meritum hominis ante gratiam. cum omne bonum noſtrum meritum nõ in nobis facit niſi gratia. Ex gratia em̃ vt dictum eſt que p̃reuenit ꝛ ſanat arbitriũ hominis. ꝛ ipo arbitrio p̃rocreaſ in anima hominis affectus ſiue bonus motꝰ mentis ꝛ hoc eſt p̃imum bonuz hominis meritũ Sicut verbi gratia ex fidei virtute ꝛ hominis arbitrio generaſ in mẽte motus q̃dam bonus ꝛ remunerabilis ſcz ipſuz credere. Jta ex charitate ꝛ libero arbitrio aliꝰ quidam motus bonus p̃uenit ſcz diligere. bonus valde. Sic de ceteris virtutibus intelligendũ eſt. ꝛ iſti boni motꝰ vel affectus merita ſunt ꝛ dona dei quibus merem̃ur. ꝛ ipſorum augmentationez ꝛ alia q̃ ꝓſequẽter hic ꝛ in futuro nobis apponunſ.

Qualiſ bonũ meritũ i hoĩe cõſtituiſ ꝛ q̃d ſit p̃mũ bonũ meritum.

Ex qua rõne diciſ fides mereri iuſtificationem ꝛ alia. f

Luz ergo dicitur fides mereri iuſtificationẽ ꝛ vitã eternam ex ea rõne dictum accipiſ. quia p actum fidei mereſ illa. Similiter ꝺ charitate ꝛ iuſticia ꝛ de a' ijs accipiſ. Si em̃ fides ipa virꝰ p̃ueniens diceres eſſe mẽtis actus qui ẽ meritũ: iam ipſa ex libero arbitrio originẽ haberet. quod quia non ẽ. ſic diciſ eẽ meritũ quia actus ẽ eiꝰ meritũ. ſi tñ aſſit charitas ſine qua nec credere nec ſperare meritum ẽ vite. Unde apparet vere quia charitas eſt ſpũſſanctꝰ. que anime qualitates informat et ſanctificat. vt eis anima informeſ et ſanctificeſ. Sine q̃ anime qualitas nõ dicitur ꝟtus. qꝛ non valet ſanare animã.

De muneribus virtutum ꝛ ꝺ gratia q̃ nõ eſt ſed facit meritũ. g

Ex muneribus itaq̃ virtutum boni ſumus ꝛ iuſte viuimus. ꝛ ex gratia que non eſt meritũ ſed facit: nõ tamẽ ſine libero arbitrio p̃ueniunt merita noſtra. ſ. boni affectus eoꝝũq̃ p̃greſſus atq̃ bona opa que deus remunerat in nobis ꝛ hec ipa ſunt dei dona. Unde Auguſtinꝰ ad Sixtum p̃sbyterum. Cũ coꝛonat deus merita noſtra nihil aliud coꝛonat q̃ munera

Exponit quõ ſtelligẽduz ſit illõ bonꝰ vſus liberi arbitrij ꝟtus eſt.

ra sua. Unde vita eterna que in fine a deo meritis p̃cedentibus reddit. quia et eadez merita quibus reddit nõ a nobis sunt. sed in nobis facta sunt per gratiam. recte et ipa vita gratia nuncupat. quia gratis datur. Nec ideo gratis. quia non meritis dat. sed quia data sũt p gratiam et ipa merita et quibus datur.

Epilogus vt alia addat. b

Ex premissis iaz in

notescere nobis aliquaten⁹ potest. qualiter gratia p̃ueniens meret augeri. et alia. et q̃d ipsa sit. an ℞tus an aliud. et si virtus. an sit actus vel non. Ostensum enim est supa ex pte quozũdaz q ipsa est ℞tus. quia virtus nõ est actus. sed eius causa. nõ tamẽ sine libero arbitrio. Unde quod supa Aug⁹ dixit bonum vsum liberi arbitrij esse ℞tutem ita accipi potest. id est. actum ℞tutis. Alio q̃n sibi contradicere videret. qui etiaz op⁹ virtutis supa dixit esse bonũ vsum eozum quibus nõ bene vti possumus. in quib⁹ posuit liberuz arbitriũ. Si vero bonus vsus liberi arbitrij opus ℞tutis est. iã ℞tus nõ est. Cum ergo bonum vsum eius virtutem esse dixit. nomine virtutis. ipsius vsum significauit.

Q idẽ vsus ẽ virtutis et liberi arbitrij. sed virtutis p̃ncipaliter i

Idez nempe vsus

Q gratia p̃ueniens que ℞tus itelligitur non est li. ar. vsus. sz ex ea bon⁹ vsus li. ar. et oĩa bona merita.

bonus ex virtute est et ex libero arbitrio. ꝑ ex virtute p̃ncipaliter Et bonus ille vsus i magnis bonis annumerãdus ẽ. Illa aũt gratia p̃ueniens que et virtus est non vsus liberi arbitrij est: ꝑ ex ea poti⁹ ẽ bon⁹ vsus liberi arbitrij. que nobis est a deo. nõ a nobis. Usus vero bon⁹ arbitrij et ex deo est et ex nobis. et ideo bonũ meritũ est. Ibi enim solus deus opat. hic deus et hõ. Hoc meritum ex illa purissima gratia p̃uenit. quod apostolus notauit dicens. Gratia dei sum id quod sum. et gratia eius in me vacua nõ fuit. Sup quem locuz Augustinus ita ait Recte gratiaz nominat. p̃mũ em̃ solã gr̃az dat deus. et nõ nisi gratiaz. cum non p̃cedunt nisi mala merita. sed post p gratiam i cipiunt merita bona. Et vt ostẽderet etiaz liberũ arbitriuu. addit. et gratia eius i me vacua nõ fuit. Et ne ipa voluntas si ne gratia dei putet aliq̃d boni posse. subdit. Non

Aug⁹ de gr̃a et lib. ar.

autem ego solus sez sine gratia. sed gr̃a dei mecum. id est. cum libero arbitrio. Plane cuz data fuerit gratia incipiunt esse nostra merita bona. p illaz tñ. quia si illa defuerit cadit homo.

Aliozũ sententia hic ostendit q̃ dicunt virtutes esse bonos vsus liberi arbitrij. i. actus mentis. k

Alij vo dicunt vir

tutes esse bonos vsus naturaliũ potẽtiarũ nõ tñ oĩes. sed tñmodo interiozes qui in mente sunt. Exteriozes vero qui p corpus gerunt nõ virtutes esse dicunt. ꝑ opa ℞tutum. Et ideo q Aug⁹ dicit opus virtutis esse bonum vsum naturalium potentiarum. ꝺ vsu exterioi accipiunt. Q vero dicẽ bonum vsum liberi arbitrij ℞tutem esse. et in magnis numerari bonis. de vsu interiori intelligunt. Et virtutes nihil aliud esse. q̃ bonos affectus vel motus mentis asserunt quos deus in hominẽ facit nõ homo quia lz illi motus sint liberi arbitrij. nõ tamen esse queunt nisi deus ipm̃ liberet et adiuuet gratia sua operante et coopante. quã dei gratuitam voluntatez accipiunt. quia de⁹ est qui et operatur in nobis velle et operari bonum.

Qualiter ꝺcta ℞ba ꝺgu. huic ꝑueniunt

Quibus autozitatib⁹ muniunt q virtutes sint mot⁹ mẽtis. l

Q autez virtutes

sint mot⁹ mẽtis: testimonijs sanctoz astruunt. Dicit autem Aug⁹ sup Johez. Quid est fides? Credere quod non vides. Credere aũt motus mentis est. Idem in lib. iij. ꝺ doctrina christiana. Charitatem aũt voco motum animi. Si ℞charitas et fides motus animi sũt. virtutes ergo motus animi sunt. Quibus et alij respondẽtes p̃missa verba Augustini ita intelligenda foze inq̃unt. Fides est credere quod nõ vides. id ẽ fides ẽ virtus qua creditur quod nõ videtur. Item. Charitas est motus animi. id ẽ gratia qua mouet animus ad diligendum Et q ꝺ et his similia accipiẽda sint. ex his conicitur que alibi Aug⁹ ait. Nam in p̃mo libzo questionũ euangelij inquit Est fides qua creduntur ea que nõ videt. que ꝑprie dicitur fides. Item in. xiij. li. ꝺ trinita. Aliud sunt ea que creduntur. aliud est fides q̃ creduntur. Ex quibus verbis sic argumẽ-

Quõ alij ꝺ respondi ꝑ dicta dei nantes.

Determinem ꝺ enem ꝑ fi ꝺ ãt ꝺ autozitat ꝺ.

tando procedunt. Aliud est credere. aliud illud quo creditˢ. ℙredictum aũt est fidem id esse quo creditˢ. Sic ergo credere nõ ẽ fides. quia credere nõ ẽ id quo creditur Addunt quoq; virtus opus dei tm̃ est. quam ip̃e solus facit in nob. Jp̃a ergo nõ ẽ vsus vel actus liberi arbitrij. sed credere est actˢ liberi arbitrij. non est itaq; virtus. ℙremissis alijsq; rõnibus ac testimonijs innituntˢ vtriq; lectoris aũt iudiciũ diligẽtis lectoris relinquo examini: ad alia ꝓperãs.

arus sniaq; idiciũ lectoris relinquit.

Jsta ẽ distinctio. xxvij. hui⁹ secũdi libri.

In qua quidem distinctione magister posteq; egit ꝺ efficacia gratie liberi arbitrij generaliter. agit de efficacia virtutis specialiter. Et circa hoc tria facit. Nam primo tractat de virtute ostendens qualiter recte capiat. Secundo agit de gratia ostendens q; sine ipsa nemo ꝓprie mereat. Tertio repellit quãdã sententiam que nõ recte circa virtutem opinat. Primũ quidem facit a principio distinctionis vsq; ibi. Cũ ergo ex gratia. Secũ ab inde vsq; ibi. Alij vero dicũt. Tertiũ vero vsq; ad finem distinctionis. In speciali sententia magistri stat in tribus ꝓpositionib⁹. quarum prima est hec. Virtus que est bona mẽtis q̃litas censenda non est actus neq; motˢ animi vere dicenda. Hanc eñ ꝓpositionem magister ꝓbans dicit q; quedã sunt magna bona hominũ. cuiusmodi sunt Vtutes quibus nemo male vti potest. Quedam aũt sunt bona minima. vt bona temporalia. quedam autem media. vt potentia anime. et illis quidam minimis et mediis bonis tam bñ q; male vti possunt homines iter q̃ media ꝺm beatũ Augustinũ est liberum arbitrium. cuius vsum beatus Augˢ alicubi nomiat opus virtutis. alicubi aũt virtutẽ. et sic sibijpsi ꝓtrariˢ videt. Quã contrarietatem magister soluens adducit rõnem quandam q̃propter ipa virtutẽ nõ eẽ actum sed magis qualitatem ꝓbat. sic arguens. Causa virtutis in nobis deus est. et nosipsi sumˢ cuiuslibet actˢ nostri. et ꝓ consequens vsus liberi arbitrij q̃ ẽ actus noster nõ est virtus. et gratia cum sit virtus vel virtutis similis. etiam non est actus noster. Jstiˢ argumẽti magister minorem supponit. maiorem aũt multipliciter probat. s. q causa virtutis in nobis sit deus. et q virtus sit bona qualitas mẽtis qua nullˢ male vtitur. primo in cõmuni ꝓ virtutis diffinitionẽ quaz beatus Augˢ ponit dicens q deus in nobis sine nobis opatur virtutem. que est bona mentis qualitas qua recte viuitur et qua nullus male vtit. Secundo probat eam in speciali de virtute iusticie. de qua beatus Augustinus ait. q nullus eam in homine efficit nisi deus. Tertio probat eam specialiter de fide quã ꝺm apostolum solus deus infundit. Et subdit q omnis motus et effectus mentis ex libero arbitrio est. sz bonus quidem est ex gratia et libero arbitrio simul. motus autem et effectus malus ex libero arbitrio. quod probat autoritate beati Augustini. Ex qua vna cuz predictis infert. q virtus non est motus vel affectus animi. sed qualitas animaz informans. quod ꝺ gratia que etiam virtus dici potest asserit fore cẽsenduz

Secunda propositio est hec Quãuis absq; libero arbitrio mereri non possumus. gratia tamen principale merendi erit principiũ. Hanc mgr ponẽs sentẽtialiter dicit q q̃us nullus meritum sit in homie qꝺ non fit per liberum arbitrium. principalis tamẽ causa merendi est ipa gratia gratum faciens sed nõ gratis data que est donum dei. qua saluatur et iuuat hominis voluntas. vt sit bona et ꝓducat bonas ꝺoperationes. et sic ex gratia et libero arbitrio quod est anime potentia procedit primus bonus motus mentis cui correspondet primum meritum hominis. Unde subdit q gra est qua virtutes mereri dicũtur inq̃tuz p actus ista meretur. Et infert q ex actib⁹ virtutum boni sumus et iuste viuimus. Et q beatus Augustinus i principio huiu⁹ distinctionis dicit vsũ liberi arbitrij virtutem esse. ibi sumpsit virtutez pro actu virtutis. quia alias sibijpsi contradiceret. Tertia ꝓpositio est hec. Fides et charitas non sunt motus seu affectus mentis. sed virtutes mentem mouentes. Hanc magister probans recitat quandã opinionem quorundam introductam ex verbis Augustini. quibus vt supra dictum est in prima propositione videt dicere Augus: q vsus liberi arbitrij sit ẋtus et vsus virtutis. et dicit quosdam opinatos fuisse q virtutes essent ꝓprie actus potentiarũ naturalium. nõ tamẽ omnes sed tm̃odo interiores in mẽte. quas licz deus faceret. nihilomin⁹ liberi arbitrij dicerentur esse Sed actus exteriores puta qui per corpus gerũtur dixerunt esse ꝓprie actus virtutum et non virtutes. vnde dixerunt q dictum beati Augustini quo dixit vsum liberi arbitrij esse virtutem. intelligi deberet de motu siue de actu interiori. quem ipsi virtutem dicebant. Quod confirmabant per hoc q idẽ beatˢ Augustinus dicit sup Johannem q fides est credere qꝺ nõ vides. Cum ergo credere sit motus mentis interior videtur q virtus fidei sit interior mentis motus. Et similiter dicebant de alijs virtutibus fore iudicãdum. Sed magister illam opinionem remouens dicẽ beati Augustini autoritates innuẽtes q fides et charitas sint motus anime seu mentis non esse sic intelligendas vt sonant. sed cum dicit q fides sit credere quod non vides hoc est ac si diceret. Fides ẽ virtus mouens ad credendum quod non vides. et sic de singulis virtutibus conformiter est. Et tantum in speciali.

ℙredicta repetit vt alia addat diffinitam assignationẽ ponẽs ō gratia et libero arbitrio contra pelagianos.

a

DI. XXVIII.

Jo vero incõcusse et incuntãter teneamus liberum arbitriuz sine gratia preueniente et adiuuante nõ sufficere ad salutem et iusticiam obtinendã nec meritis p̃cedentibus gratiaz dei aduocari. sicut pelagiana heresis tradit. Nam vt ait Augustinus in primo libro retractationum. Noui heretici ℙelagiani liberuz sic asserunt voluntatis arbitriuz. vt gratie dei non relinquant locum. quã ꝺm merita nostra dari asserunt. ℙelagianoruz heresis omniuz recentissima a pelagio monacho est exorta. Ihi dei gratie qua predestinati sumus. et qua meruimus de potestate tenebrarum erui. in tantũ inimici sunt. vt sine hac credant homiez posse facere omnia diuina mandata. Deniq; pelagius a fratri

Aug. in li. de heresibus.

Que sit heresis pelagianorũ de gra et libero arbitrio

bus increpat' q̄ nihil tribueret adiutorio gratie dei. ad eius mandata facienda. non eam libero arbitrio p̄ponebat. sed infideli calliditate ſuponebat dicēs. ad hoc ea⁊ dari hominibus. vt que facere per liberu⁊ arbitrium iubentur. facilius poſſint implere p̄ gratiā. Dicēdo vtiq̄ facilius poſſint voluit credi. ⁊ ſi difficilius: tñ poſſe homines ſine gratia facere iuſſa diuina. Illā vo gratiam dei ſine qua nihil boni poſſumus facere. nō eſſe dicunt niſi in libero arbitrio quod nullis ſuis p̄cedentibus meritis ab illo accepit noſtra natura. ipſo ad hoc tñ iuuante nos p̄ ſuam legem atq̄ doctrina⁊ vt diſcam' que facere ⁊ que ſperare debeamus. Non aūt ad hoc p̄ donum ſp̄ūſancti. vt que didicerimus eſſe facienda faciamus. Ac p̄ hoc diuinitus nobis dari ſciētiam confitentur. qua ignorantia pellitur. charitate⁊ aūt negant diuinitus dari qua pie viuit. vt ſc⁊ ſit donū dei ſcientia que ſine charitate inflat. ⁊ nō ſit donum dei ipa charitas. que vt ſciētie non inflet. edificat. Deſtruunt etiam orationes quas facit eccleſia ſiue p̄ro infidelib' ⁊ doctrine dei reſiſtentibus vt p̄uertant ad deu⁊. ſiue p̄ fidelibus vt augeat eis fides et p̄ſeuerēt in ea. Hec quippe nō ab ipo accipe. ſed a ſeipſis hoies habere p̄tendūt. gr̄am dei qua liberamur ab impietate dicētes ſm̄ merita nr̄a dari. Parvulos etiam ſine vllo peccati originalis vinculo aſſerunt naſci.

hic ponit ea quibus ſuū p̄firmāt errorē verbis augu. contra ipſu⁊ vtentes. b

Qui vero dicūt ſine gratia hominē⁊ p̄ liberū arbitriū oia iuſſa implere hmōi inductionibus muniūt. Si inquiūt nō p̄ōt ea facere hō que iubet. nō eſt ei imputandū ad mortem. Sicut tuipe Auguſti. in lib. de libero arbitrio aſſeris. Quis inquis peccat in eo quod nullo modo caueri poteſt? Peccat aūt. Caueri ergo poteſt hoc teſtimonio Auguſtini Pelagius vſus ē diſputans aduerſus eū. imo aduerſus gratiam. ſicut Aug' in lib. retractationū illud ⁊ alia hmōi retractās cōmemorat inquiens. In his atq̄ hmōi verbis meis. q⁊ gr̄a dei cōmemorata nō eſt. d quā tunc nō agebat. putāt pelagiani ſua⁊ nos tenuiſſe ſententiā. ⁊ fruſtra hoc putāt. Voluntas quipe eſt qua peccat ⁊ recte viuit

Teſtimoniu⁊ augu. inducit pelagi⁹ p̄ ſe.

Retractatio Auguſtini.

q̄d his verbis egimus. ſed ipa niſi dei gratia liberet ⁊ vitia ſupet ⁊ adiuuet. recte a mortalibus viui non p̄ōt Ecce apte determinat ex q̄ ſenſu illa dixerit inimicos gratie rebellens.

Aliud teſtimoniū auguſtini ponit quo pelagi⁹ p̄ ſe vtebat. c

Similiter ⁊ innitebatur pelagius vbis auguſtini p̄tra gratiam. que in libro de duab' animabus dicit Peccati inquit reum tenere quēq̄. q⁊ non fecit q̄d facere nō potuit. ſumme iniquitatis ⁊ inſanie eſt. His auditis exiliit pelagius dicens. Cur ergo puuli et illi q̄ nō hñt gratia⁊ ſine qua nō poſſunt facē mandata diuina rei tenet? Hoc aūt qua occaſiōe dixerit. in lib. retractionum pelagio rñdens apit. Id em̄ cōtra manicheos dixit. qui in hoie duas naturas eſſe contendunt. vna⁊ bonam ex deo. altera malā ex gēte tenebrarum. que nunq̄ bona fuit. nec bonu⁊ velle poteſt. q̄d ſi eēt. nō videret ei imputandū eſſe ſi nō bonū faceret.

Queſtio data gij.

Determinatio Auguſti.

Aliud q̄d videt contradicere gratie dei addit. d

Alibi etiam Aug' dicit q̄ huic gratie cōtradicere videt qua iuſtificamur Ait in libro contra adamantium manichei diſcipulū. Niſi quiſq̄ voluntatem ſuam mutauerit. bonum opari non poteſt. quod noſtra poteſtate eſſe poſitu⁊ dñs docet vbi ait. Aut facit arborem bonam aut fructus ei' bonos ⁊c. Q̄d Aug' in retractationibus nō eſſe contra gratiam dei quam p̄dicamus oſtēdit. In poteſtate quippe hominis eſt mutare in melius voluntatē. ſed ea poteſtas nulla eſt niſi a deo detur. de quo dictum eſt. Dedit eis poteſtatem filios dei fieri. Cum em̄ hoc ſit in poteſtate quod cum volumus facimus. nihil tam in poteſtate q̄ ipa voluntas eſt. ſed p̄paratur a dño volūtas. eo ergo modo dat poteſtatem.

Determinatio Augu. in tractatoribus.

Aliud teſtimoniū eiuſdē q̄d videtur aduerſum. e

Sic etiā intelligen

dum ē quod in eodē ait. s. in nostra potesta te esse vt vel inseri bonitate dei. vel excidi eius seueritate mereamur. Quia i potesta te nostra nō est nisi quod nostrā sequit voluntatem. que cum ꝓparat a dño. facile fit opus pietatis etiaz illud qđ impossibile z difficile fuit.

aug⁹ in li. 8 lab⁹ alab⁹.

Aliud testimoniū f

In expositiõe quo

qz quarūdam ꝓpositionū epla ad Roma. quedā Aug⁹. iterserit. que videnť huic doctrine gratie aduersari. Ait em̄. Quod credimus nostrū est. qđ aūt bonum opamur illius ē qui credentib⁹ dat spiritūsanctuz. z paulo post. Nostrū ē credere z velle. Illius aūt dare credentibus z volētib⁹ facultatem bñ opandi ꝑ spm̄sanctū. Que qualiter intelligi debeant Aug⁹. in li. retractationum apit dicens. Verum est quidez a deo esse quod opamur bonū. sed eadem regula vtriusqz est. z volendi. s. z faciendi. z vtrūqz ipsius est. quia ipse ꝓparat voluntatem z vtrūqz nostrū ē. quia nō fit nisi volētib⁹ nobis Illa itaqz pfecto nō dixissem. si iam scirem etiā ipsam fidem inter spūssancti munera reperiri.

aug⁹ in li. retracta. q̄liter accipi debeant.

Adhuc addit aliud qđ videť contrarium. g

Illud etiam diligẽ

ter est inspiciendū qđ Aug⁹ in lib. sentētiarū ꝓsperi ait. s. quia posse habere fidem. sicut posse habere charitatē. natura ē hoim. habere aūt fidem sicut habere charitatem gr̄a est fideliū. Quod nō ita dictum est tanqz ex libero arbitrio valeat haberi fides vł charitas. sed qz aptitudinem naturalē habet mens hominis ad credendū vel diligẽdum que dei gratia ꝓuenta credit z diligit quod sine gr̄a non valet.

Determinatio

Testimonio Hieronymi astruit quid tenendum de gratia z libero arbitrio. vbi triplex hereſis idicatur scilicet Iouiniani. Manichei Pelagij. h

Id ergo de gratia

z libero arbitrio indubitanť teneamus qđ Hieronym⁹ i explanatione fidei catholice ad Damasum papā. iouiniani z manichei ac pelagij errores collidēs docet. Liberuz inqt sic ꝓfitemur arbitriuz. vt dicam⁹ nos semp indigere dei auxilio. Et tam illos errare q̄ cū manicheo dicūt hoiez pctm̄ vitare non posse. qz illos q̄ cū iouiniano asserūt hoiez nō posse peccare. Uterqz tollit arbitrij libertatem. Nos vo dicim⁹ hoiez semper z peccare z nō posse peccare. vt sp nos liberi ꝓfiteamur esse arbitrij. Hec est fides quā i catholica ecclesia didicimus. z quā semp tenuimus.

Ista ē distinctio. xxviij. huiꝰ secūli libri. In qua magister ostensa efficienti gratia in libero arbitrio. Hic agit de sufficienti liberi arbitrij sine gratia. Et tria facit. Nam ꝓmo exprimit pelagianorum errorem. Secundo subdit eorum obiectiones z obiectionū solutiones. Tertio subiungit veritatis affirmattonem. Primum facit vsqz ibi. Q autem dicunt. Secundum vsqz ibi. Illud etiaz diligenť Tertium vero vsqz ad finem distinctionis Et tm̄ in generali. In speciali sententia magistri stat in tribus propositionibus. quarum prima est hec. Et si liberuz arbitrium in merito habeat magnam virtutem. tm̄ sine gratia non sufficit homini ad salutez. Hanc magister insinuans dicit qz liberum arbitrium non sufficit homini sine gratia ad salutem. Quis pelagiana hereſis oppositum videat sentire. Nam pelagian⁹ uonachus a quo talis hereſis denominatur. intantuz de libero arbitrio ꝓesumebat q̄ asserebat gratiam dei dari ꝑm eius merita. z etiam hominem posse implere mandata sine gratia. Unde increpatus a commonachis suis dicentibus. ad quid gratia tunc necessaria esset. si sine gratia possemus adimplere mādata. Qui respondit ad hoc vt homo facilius cum gratia mandata dei adimpleri posset. Addidit etiam alia l conuenientia que dicebat ex hoc sequentia. s. orationes quas faciunt etiam nihil conferre his pro quib⁹ fiunt saltem infidelibus z peccatoribus. quia ex sua ꝓpria voluntate conuertuntur ad deum. z nō ex nostris orationib⁹. z q̄ gratia datur ꝑm merita nostra z q̄ puuli sine originali peccato nascunť. quod totuz est hereticum. Secunda ꝓpositio est hec licet viatoribus liberum arbitrium sit innatū. tm̄ sine gratia nullus potest dei adimplere p̄ceptum nec vitare peccatum. Hanc magister insinuans ponit q̄nqz rōnes quibus heretici illi. s. pelagiani suam hereſim confirmabant. Quarum prima est talis. Homo per solum liberum arbitrium sine gratia potest vitare peccatū z facere bonum. ergo pōt ꝑ solū liberū arbitriuz meri. tenet consequētia ex hoc. q̄ non imputať homini culpa quod vitare non potest. Assumptum ꝓbāt heretici autoritate beati Augustini. qua dicūt q̄ voluntas est qua peccať z qua recte viuitur Et respondens magister dicit beatum Augustinum illam autoritatem in libro retractationum glosasse. et dicit eam cum additione fore intelligendam. scilz q̄ volūtas qua peccatur z recte viuitur. non potest i bonuz dirigi. nisi ꝑ gratiā dei a pctō mādata iuueť. Secunda est Si mādata dei sine gratia dei seruari non possunt. tunc aliqui non seruātes ea non peccant. vt patet de puulis natis in peccato originali. sed ꝓsequēs est falsum. z consequētia patet autoritate beati Augustini dicentis q̄ nullus debet reputari reus. lō qz non fecit quod facere non potuit. Et respondēs magister dicit beatum Augustinuz hoc vbum scripsisse contra manicheos qui posuerunt i homine duas

esse naturas. vnam bonam. aliam malam. bonam a deo. malam vero a diabolo. quod si ita esset tunc ſm illam malam naturam homo non posset facere bona nec vnq̃ posset bonum velle. ⁊ tunc hmõi nõ esset sibi imputandum q̃ non faceret bonum nec etiam q̃ esset malus. Tertia ratio ẽ hõ resurgere potest a peccato sine gratia. igit̃ potest facere bonum sine gratia tenet consequentia. sed assumptum patet autoritate beati Augustini. qua dixit mutare voluntatem est i potestate nostra Et respõdens magister dicit beatũ Augustinũ intellexisse q̃ quis mutare voluntatẽ sit in potestate nostra. hoc tñ est a deo p gratiã. Quarta ratio est. homo potest credere in deũ absq̃ gratia igit̃ ⁊c. consequentia tenet. Antecedens patz p beatum Augustinũ dicentem q̃ credere ⁊ velle ẽ nostrũ Et rñdet magister dicẽdo q̃ credere ⁊ velle dei ẽ ꝑncipaliter. nostrũ aũt ex consequenti. Quinta ratio ẽ habere fidem ẽ naturale homini. igit̃ homo sine gratia potest credere in deũ ⁊ habere fidem. ⁊ per cõsequens bene facere. Et rñdet magister dicẽs q̃ habere fidem ẽ naturale homini. p hoc non plus intendebat nisi q̃ homo esset ſm sua naturalia aptus ad credendum ⁊ diligendum. ⁊ nihilominus credere ⁊ intelligere sine gratia esse non possunt. Tertia ꝓpositio est hec. Ex predictis cõstat omnes hereticos illos errare qui dicunt nos ad bonum dei auxilio non indigere. Hanc enĩ ꝓpositionem magister ponẽs dicit sententialiter illos hereticos errare q̃ ponunt hominem ꝓpter malam naturam non posse vitare peccatum. cuiusmodi fuerunt manichei. ⁊ etiam alios q̃ ponunt homines non posse peccare ꝓpter naturam bonam. sicut iouiniani. quia ambe ille opiniones tollunt arbitrij libertatem. ſm quam vt tenet sententia catholica. homo semper potest peccare ⁊ non peccare. Et tñ in speciali.

Vtrũ hõ ante peccatũ eguerit gratia opante ⁊ coopante a

DI. XXIX. POst hec considerandum est vtrum homo ante peccatum eguerit gratia opante et coopante. Ad qõ breuiter dicimus. q̃ non coopante tñ: sed etiam opante gratia indigebat. non q̃dem ſm omnẽ opandi moduz opantis gratie. Opatur enĩ liberando ⁊ ꝓparando voluntatem hominis ab bonũ. Egebat itaq̃ homo ea. nõ vt liberaret voluntatẽ suam que peccati ꝓua nõ fuerat. sed vt prepararet ad volendum efficaciter bonuz quod p se non poterat Non enĩ poterat bonũ mereri sine gratia. vt Aug⁹ in ench. euidenter tradit. Illam inquit imortalitatem i qua poterat non mori natura hũana. pdidit p liberũ arbitrium. Hanc vero in qua nõ poterat mori acceptura est p gratiã. quã fuerat si non peccasset acceptura p merituz. Quis sine gratia. nec tunc vllum meritũ eẽ potuisset. quia ⁊ si ipsuz peccatũ in solo erat arbitrio ꝓstitutuz. nõ tñ iusticie habẽde vel retinẽde sufficiebat liberũ arbitrium nisi diuinũ

Q̃ operante ⁊ cooperante eguerit. sed opãte nõ eguerit ſm omnẽ modũ quo ipsa opat.

Aug⁹ i ench.

ꝓberetur adiutorium. Ecce his verbis satis ostenditur q̃ ante peccatuz homo indigebat gratia operante ⁊ cooperante. Non enim habebat quo pedem mouere posset sine gratia opantis ⁊ coopantis auxilio. habuit tñ quo poterat stare.

Q̃ homo ante lapsum virtutes habuerit. b

Preterea queri solet vtrum homo ante lapsum virtutem habuerit? Quibusdam videtur q̃ nõ habuerit. id ita probare conantibus. Justiciã inquiunt non habuit. quia preceptum dei cõtempsit. nec prudentiam. quia sibi non puidit. neq̃ temperantiaz. quia aliena apetijt. nec fortitudinem. quia praue suggestioni cessit. Quibus respondentes dicimus eum quidem non tunc habuisse has virtutes q̃s peccauit. ſ. ante. ⁊ tũc amisisse. Q̃ multis sanctorũ testimonijs cõprobat. Ait enĩ Aug⁹ in quadam omelia. Adam perdita charitate mal⁹ inuẽt⁹ ẽ. Itẽ. Princeps vitiorum dũ vicit Adam de limo terre ad imaginem dei factũ pudicitia armatũ. temperantia compositũ. charitate splendiduz primos parẽtes illis donis ac tãtis bonis expoliauit. pariterq̃ demit. De hoc eodẽ Amb. ad Sabinũ ait. Q̃n adam solus erat nõ est ꝑuaricatus. quia cius mens deo adherebat Sup ps. quoq̃ dicit. Q̃ homo ante ꝑtiñ beatissimus aurã carpebat etheream. Sz quõ sine virtute beatissimus erat? Augustin⁹ quoq̃ sup Gen. dicit Adaz ante peccatum spiritali mẽte ꝓditũ fuisse. Nõ est ergo dubitandũ hominem ante ꝑtiñ ꝟtutib⁹ fulsisse. ſ. illis p peccatũ expoliatum fuisse.

Testimo sanctorũ mat hoie muz hab ꝟtutes.

Ambro

Aug⁹. sup Gen.

De eiectiõe hois de paradiso. c

In illi⁹ quoq̃ peccati penã eiect⁹ ẽ ō paradiso in istũ miseriarũ locũ. sicut in Gen. legit. Nũc ergo ne forte mittat manũ suã ⁊ sumat de ligno vite ⁊ comedat ⁊ viuat ineternũ. emisit eũ de⁹ ō paradiso voluptatis. His ꝟbis insinuari videt q̃ nunq̃ moreret. si postea ō illo ligno sumpsisset.

Quõ intelligendum sit illud ne sumat de ligno vite ⁊ comedat et viuat ineternum. d

Sed quia per pec=
catū iam mortuū corpus habebat. illa ꝙba
ex tali intellectu accipi possunt. Dē modo
frati loquens. de homine superbo ait. Vide
tene forte mittat manū suū ⁊c. id ē. cauete
vos angeli ne comedat de ligno vite q̄ indi
gnus est. ō quo si pstitisset comederet ⁊ vi
ueret ineternum. Sed modo ꝓpter inobe=
diētiā indignus est comedere. Et sicut ver
bo dixit ita ope exhibuit. Emisit eī eū de
us ō paradiso voluptatis in locū sibi con=
gruum. sicut plerūq; malus cum inter bo=
nos viuere ceperit. si in melius mutari no=
luerit. de bonoꝝ congregatione pellitur
pondere praue ꝯsuetudinis pressus.

De flammeo gladio ante paradi=
sum posito. e

Ne ad illō pos=
set accedere. collocauit dē ante paradisum
cherubin ⁊ flammeū gladiū atq; ꝙsatilem
ad custodiendā viam ligni vite. Quod iu
xta lr̄am potest hoc modo accipi Quia per
ministeriū angelorū ignea custodia ibi cō=
stituta fuit. Hoc eī p celestes potestates i
paradiso visibili factum esse credendum ē
vt p angelicū ministeriū ibi eēt q̄dam ignea
custodia. nō tū frustra. ꝛ quia aliq̄d signifi
cat de paradiso spūali. Cherubin eī inter
pretatur plenitudo scientie. hec ē charitas
q; plenitudo legis est dilectio. Gladi⁹ aūt
flāmeꝰ pene tempales sunt. que versatiles
sunt. q; tempora volubilia sunt. Illa ergo
ad custodiā ligni vite ideo posita sunt ante
paradisuꝫ. quia ad vitā nō redit nisi p che
rubin. s. plenitudinē scientie. i. charitatem
⁊ p gladiū versatilem. i. tollerantiā passio
num tempalium.

An hō ante peccatū comederit de
ligno vite. f

Potest autem que
ri. vtꝝ ō ligno vite añ pctm̄ comederit hō
Beꝺ Aug⁹ in li. de baptis. par. sic ait. Re
cte ꝓfecto intelligit̄ p̄mi homies añ mali
gnā diaboli psuasionem abstinuisse a cibo
vetito. atq; vsi fuisse ꝓcessis his ꝙbis oste
dit q; ō ligno vite añ pctm̄ sūpserint. q̄bus
p̄ceptum erat vt de oīni ligno paradisi co=
mederēt. nisi de ligno scie boni ⁊ mali.

Quare non sunt facti imortales si
comederūt de ligno vite. g

Quare ergo perpe
tua soliditate ⁊ beata imortalitate vestiti
nō sunt. vt nulla infirmitate vel etate in de=
terius mutarent? Hanc eī virtutem natu
raliter illud lignū habuisse dicit. Sz forte
hoc nō cōferebat. nisi sepe de illo sumeret.
Potuit ergo fieri vt de illo sumeret semel ⁊
nō sepi⁹. qui p aliquā morā in paradiso fu
isse intelligit. cum scriptura dicat eū ibi so
poratum fuisse. q̄m costa de latere eius assū
pta est. ⁊ inde formata mulier. et alia alia an
te eū ducta. q̄bus noīa imposuit.

Ista ē distinctio. xxix. hui⁹ secun
di libri. In qua magister ostēsa sufficiētia liberi arbi
trij sine gratia in oīnibus generaliter. Agit de eius=
dem insufficientia in primis parentib⁹ specialiter Et
tria facit. Nam primo agit de gratia quam adam in
statu innocentie habuit Secundo de pena peccati p
quam paradisum amisit. Tertio inquirit an etiaꝫ ō
ligno vite in statu illo comedit. Primum facit a prin=
cipio distinctionis vsq; ibi. In illi⁹ quoq; peccati Se
cundum vsq; ibi. Potest autem queri Tertium vsq;
ad finem distinctionis In speciali enim sententia ma
gistri stat in tribus propositionibus. quarum prima
est hec. Primus homo in statu innocentie nō indi
guit gratia ad expellendum maliciam sed ⁊ gratia ⁊
charitate indiguit ad exercendum iusticiaꝫ. Hāc enī
ꝓpositionem magister ponens querit duas questio
nes quarum prima est hec. Utrum primus homo in
diguit gratia in statu innocentie tam operante q̄ coo=
perante. Et respondet q; indiguit vtraq; gratia non
tamen indiguit gratia operante sm̄ omnem operādi
eius modum. Nam illa gratia operat duobus modis
scz liberando liberum arbitrium a malo. ⁊ seruitute
peccati. ⁊ sm̄ illum modum videlicet operādi gr̄a ope
rante primus homo in statu innocentie non indiguit
eo q; sine peccato erat. Alio modo operat illa gr̄a pre
parando hominis voluntatem ad bonum ⁊ sm̄ illaꝫ
eius operationem primus homo ipsa indiguit. cū eius
voluntas per se in bonum efficaciter moueri non po
tuit. quod probat magister autoritate beati Augu=
stini. Secunda questio est hec. Utrum primus ho
mo in statu innocentie habuit etiam virtutes. Et re
spondet q; aliq̄b⁹ videtur q; non habuerit eas. quod
hoc modo ꝓbant. iusticiam non habuit. q; ꝓceptum
dei contempsit. prudentiaꝫ non habuit. quia sibi nō
prouidebat. nec temperantiam habuit. quia aliena
petijt. nec fortitudinem quia prane suggestiōi nō re=
stitit. Sz mgr̄ hmōi psuasioni respondens dicit q; Ia
adam q̄n actualiter peccauit tunc illas virtutes non
habuit. nihilominus tm̄ habuit eas ante pctm̄ q̄ di=
uersis sanctorum autoritatib⁹ confirmat. Ex cuius
q̄stionis solutione patet q; constat primuꝫ hominem
in statu innocētie virtutes habuisse q̄s peccando di=
citur abtecisse. Secunda ꝓpositio ē hec. Primus
parēs ꝓpter peccati indignitatē fuit de paradiso ex
pulsus ⁊ ꝓhibit⁹ de ligno vite edere ꝓpt̄ q̄ ō pote=
rat si pstitisset ineꝝ viuere. Hāc ꝓpositionē mgr̄ i=
sinuās dicit q; p̄m⁹ hō in penā sui pcti exclusus ē a lo=
co voluptatis. ⁊ ab esu ligni vite. p cui⁹ vsū ineꝝ
poterat viuere. nō q̄dē post pctm̄ ō ipso ēdēdo. sz añ.
Ubi soluit autoritatē Beñ. q̄ videt innui q; etiā post
peccatū si de ligno vite comedisset ineternuꝫ vixisset

Et dicit q̄ auctoritas dicit. videte ne forte manum suam mittat ad lignum vite. ⁊ viuat ineternū. q̄ sic gloſanda eſt. Videte vos angeli ne comedat ō ligno vite quo indignus eſt De quo ſi pſtitiſſet et comediſſet viueret ineternū. Et ſubdit q̄ ad impediēdū reditū hominis in paradiſum appoſita eſt angelica ⁊ ignea cuſtodia. ſ. cherubin ⁊ flammeus gladius atq; ſatillis ne poſt peccatum pateat hominibus illuc acceſſus. Tertia propoſitio eſt hec Licet ſit probabile adam in ſtatu innocentie comediſſe de ligno vite. tñ quia frequenter eius vſum non habuit immortalitatem non obtinuit. Hanc magiſter probans q̄rit Utr̄ ante peccatum etiam de ligno vite comederit. ⁊ ſi comederit quare non fuit factus immortalis. Et reſpōdens dicit q̄ comedit de ipſo ante peccatū eo q̄ omnia ligna preter vnum ſibi ad vſum fuerunt conceſſa ſed ex hoc non fuit effectus immortalitatis. quia nō frequēter de ipo guſtauit Cū lignum illud ꝓferre immortalitatem non poterat. niſi per frequētem eius vſum. Et tñ in ſpeciali.

Q̄ per adā peccatū ⁊ pena tranſiit in poſteros. a

DI. XXX

IN ſuperioribus inſinuatuz ē licet ex pte. nō eīm pfecte ſufficimus exponere qualiter p̄mus hō deliq̄rit. ⁊ quā p pctō penaz ſubierit: quib⁹ adūciendū ē peccatū ſimul ac penam p eum tranſiſſe in poſteros. Sic apl's oſtendit inquiens. Sicut p vnū hominez peccatū in hūc mundū intrauit. ita in oēs homines mors ptranſiit.

Utrū illud peccatū fuerit originale vel actuale. b

Hic primo videndū eſt. quod fuit illud peccatuz originale. ſ. an actuale. ⁊ ſi de originali intelligat. ꝓſequēter quid ſit originale peccatum. ⁊ q̄re dicatur originale. ⁊ quō ptranſierit vel ptrāſeat in omnes diligēter inueſtigandum eſt.

Quidaz illud accipiūt ō actuali.

// Quibuſdam placuit de peccato actuali ade illud accipere aſſerētibus hoc apoſtolum ſenſiſſe cuz inferius ait. Sicut p inobedientiam vnius hominis pctōres ꝓſtituti ſunt multi. ita ⁊c. Euidēter inq̄unt etiam ipo nomine exp̄mit apoſtolus peccatū q̄d p vnū hoiem intrauit in mūdū. ſ. inobediētiam. Inobediētia vo pctū actuale eſt.

Quō intraſſe in mūdū dicūt. c

Hoc autem dicunt intraſſe in mūdū nō traductione originis ſ ſilitudine p̄uaricatiōis. oēsq̄ in illo vno peccaſſe dicūt. quia oīb⁹ ille vn⁹ peccandi exemplū extitit. Hoc male ſenſerūt q̄daz hereticī qui dicti ſunt pelagiani. ō quibus Aug⁹ in lib. de baptiſmo puulorum cōmemorat dicens. Sciendū eſt inq̄t hereticos quoſdā qui nominati ſint pelagiani dixiſſe pctm̄ p̄me tranſgreſſionis in alios homies nō ꝓpagatione ſed imitatione trāſiſſe. Un etiam in puulis nolūt credere p baptiſmū ſolui originale peccatuz. quod i naſcentib⁹ nullum eſſe oīno contendunt. Sed eis dicitur. quia ſi apoſtolus peccatum imitationis nō ꝓpagationis itelligi voluiſſet. eius p̄ncipem nō adam ſed diabolū diceret De quo in lib. Sapien. dicit Jnuidia diaboli mors intrauit in orbem terraz. Et quia nō vult intelligi hoc eſſe factū ꝓpagatiōe ſed imitatione: ꝓtinuo ſubiūxit ſcriptura Jmitant autem eum q̄ ſunt ex pte ipius. Jmitant quidem adam quotquot p inobediētiā tranſgrediunt mandatuz dei. Sz aliud eſt quod exemplum eſt voluntate peccantibus. aliud quod origo eſt cum peccato naſcentibus. Non eſt igit accipiēdū peccatū ade tranſiſſe in oēs imitatiōis tñ exēplo ſed ꝓpagationis ⁊ originis vitio.

Hoc dicūt hereticī pelagiani.

Hic aperit illud eſſe peccatum originale q̄d trāſit in poſteros d

Et ē illud peccatuz originale. vt aperte Aug⁹ teſtat quod per adam tranſiuit i oēs p eius carnem vitiatam ⁊ cupiſcentialiter generatos.

Quid ſit originale peccatuz hic inquiritur. e

Quod diligēter inueſtigandum eſt. quid ſit: De hoc eīm ſancti doctores ſub obſcuritate locuti ſunt atq; ſcholaſtici doctores varia ſenſerunt.

Quoꝛidā originali peccato opinā

Quidaz enim putant originale peccatū eſſe reatum pene p̄o peccato p̄imi hominis id ē. debitum vel obnoxietatem quo obnoxij ⁊ addicti ſumus pene temporali ⁊ eterne p̄ primi hominis actuali peccato. quia p̄o illo vt aiunt omnibus debeb̄ pena eterna. niſi p gratiaz liberentur. Juxta horuz ſentētiam oportet dici originale peccatum nec culpam eſſe nec penam. Culpam non eſſe ipſi fatentur. pena quoq; ſm eos eſſe non poteſt. Quia ſi debitum pene originale peccatum eſt. cum debitum pene non ſit pena. nec originale peccatum eſt pena.

Quod etiã quid eorũ admittunt. dicẽtes in scriptura originale pctm̃ sepe nominari reatũ. ⁊ reatũ ibi intelligunt vt dictũ ẽ obnoxietatẽ pene. ⁊ ea rõne asserunt peccatũ originale dici esse in puulis. quia puuli p illo primo peccato rei sũt pene. sicut p peccato iniqui parẽtis aliquãdo exulant filij ſm iusticiã fori.

Q originale peccatũ ẽ culpa autoritatibus pbat. f

Bz q originale peccatum culpa sit. plurib⁹ sanctorũ testimonijs edocet. Super Exod. vbi dr. Primogenitũ asini mutabis oue. Greg⁹ ait. Omnes in peccatis nati sumus ⁊ ex carne delectatione cõcepti culpã originalem nobiscũ traximus. vñ ⁊ volũtate nostra peccati implicamur. Ecce culpaz originale dixit nos trahere. Añ constat originale pctm̃ culpã esse. Aug⁹ quoq; in lib. de natura ⁊ gratia de hoc eodem sic ait. Oñes (vt ait aplus) peccauerũt. vtiq; vel in ſcipis vel in adaz quia sine peccato nõ sunt. vtqđ originaliter cõtraxerunt. vel qđ malis moribꝰ addiderunt. Pctm̃ em̃ pmi hominis nõ solum ipsum. ſ oñe necauit genus humanuz. qz ex eo dãnationẽ simul ⁊ culpã suscepim⁹ Idẽ sup ps̃. l. Ad de corpe mortuo seminat cũ vinclo pcti originalis nascit ⁊ mortis. Jõ igit se in iniq̃tatib⁹ cõceptũ dicit dauid qz in oñib⁹ trahit iniq̃tas ex adã ⁊ vinculuz mortis Nemo em̃ nascit. nisi trahẽs penã ⁊ meritũ pene Meritũ ãt pene pctm̃ ẽ. Dis g̃ q̃ nascit p carnis concupiscẽtiã pctm̃ trahit Pctm̃ itaq; originale culpa ẽ. quã oẽs ꝯcupiscẽtialiter ꝯcepti trahunt. Añ i Eccl. dogmatib⁹ scẽptuz ẽ. Firmissime tene ⁊ nullatenus dubites oẽm hoiem q̃ p cõcubitũ viri ⁊ mulieris concipit cũ originali pctõ. nasci ipietati sbditũ mortiq; sbiectũ ⁊ ab hac aira nasci filiũ. ⁊ q̃ null⁹ liberat nisi p fidem mediatoris dei ⁊ hoim Jhũ ⁊ alijs autoritatib⁹ euidenter oñdit pctm̃ originale culpam ee. ⁊ in oib⁹ ꝯcupiscentialiter genitis trahi a parentibus.

Quid sit qđ dr pctm̃ originale scz fomes pcti. i. ꝯcupiscẽtia. g

Nunc superest videre q̃d sit ipm originale pctm̃? Ad cũ nõ sit actuale. nõ ẽ act⁹ siue mot⁹ aie vl corpis Si em̃ act⁹ est aie vel corpis. actuale vtiq; pctm̃ ẽ Sz actuale ñ ẽ. nõ ẽ g̃ act⁹ vel mot⁹ Quid g̃ originale pctm̃ dr? fomes pcti. ſ. cõcupiscẽtia vel ꝯcupiscibilitas. q̃ dr lex mẽbrorũ. siue lãguor nature. siue tyrãn⁹ q̃ ẽ in mẽbris nris. siue lex carnis. Añ Aug⁹ li. de baptismo puulorũ. Est i nob ꝯcupiscẽtia q̃ nõ ẽ pmittẽda regnare Sũt ⁊ ei⁹ desideria q̃ sunt actuales ꝯcupiscẽtie q̃ sunt arma diaboli. que veniũt ex lãguore nature. Lãguor aũt iste tyrãn⁹ ẽ q̃ mouet mala desideria. Si ergo vis eẽ victor tyrãni atq; inimicũ inuenire. nõ obedias ꝯcupiscẽtie male. Jhũs vbis oñdit fomitem peccati esse concupiscentiã. Augusti.

Quid noie ꝯcupiscentie intelligit q̃ dicit fomes peccati. h

Nomine autem cõcupiscẽtie nõ actũ ꝯcupiscẽdi. ſ vitiũ pmũ significauit. cũ eã dixit legẽ carnis Añ idẽ in tractatu de vbis apli ait. Semp pugna est in corpe mortis hui⁹. quia ipsa cõcupiscentia cũ qua nati sumus finiri non põt q̃diu viuim⁹. quotidie minui põt. finiri non põt. Que aũt est ꝯcupiscẽtia cuz qua nati sum⁹? Vitiũ vtiq; est qđ puulũ abilẽ ꝯcupiscere facit. adultũ etiã cõcupiscentẽ reddit. Sicut em̃ i oculo ceci i nocte vitiũ cecitatis est si nõ aparet. nec discernit inter videntẽ ⁊ cecũ nisi luce veniente. sic in puero vitiũ ee nõ aparet donec etatis ꝓuectionis tps occurrat. Ex his dat itelligi q̃d sit originale pctm̃. ſ. vitiũ ꝯcupiscẽtie. quod i oẽs ꝯcupiscentialit natos p adaz intrauit eosq; vitiauit. Añ Aug⁹ in li. d baptismo puulorũ. Adã pter imitatõis exemplũ. occulta etiã tabe carnalis ꝯcupiscẽtie sue. tabificauit in se oẽs de sua stirpe venturos. Añ apls re. te ait. Jn q̃ oẽs peccauerunt. Q p adã originale pctm̃ i oẽs itrauit. i. ꝯcupiscẽtia.

Circũspecte ⁊ sine ambiguitate dicit hec apls. Siue em̃ intelligat in quo homine siue in quo pctõ sanũ est Jn adã em̃ oẽs peccauerunt vt in materia. nõ solũ ei⁹ exemplo vt dicunt pelagiani. Oẽs em̃ ille vnus homo fuerãt. i. in eo materialiter erant. Manifestũ est itaq; omnes in adam peccasse. q̃ si in massa. Jpe enim per peccatum corruptus. quos genuit oẽs nati sunt sub peccato Ex eo igitur sicut cuncti constituti sunt peccatores. ita et in illo vno peccato quod intrauit in munduz recte omnes dicuntur peccasse. quia sicut ab illo vno homine. sic ab eodẽ vno pctõ immunes ee ñ pñt. nisi ab ei⁹ reatu p xpi baptismuz absoluant. Alia Augus. in li. de baptismo puulorũ quõ itelligatur in quo oẽs peccauerunt.

Aug⁹ de bap. tis. par. ergo sunt ꝓpria peccata in quibus tñ peccant quoꝝ peccata sunt. Aliud hoc vnuz in quo oñes peccauerunt. i. ex q̄ oēs peccatores instituti sunt.

Quod sit peccatuz in quo omnes peccauerunt. s. originale quod ex inobediētia ꝓcessit. i

Hoc ē originale peccatum quo peccatores nasc̄unt oñes concupiscētialiter geniti. quod ex adā siue ex eius inobedientia emanauit ⁊ in posteros demigrauit. Uñ apls cōsequēter p inobedientiam vnius hominis. multos dicit cōstitutos esse pctōres. que est actuale pctñ Cum autē dixerit p vnum hoiem pctñ intrasse i mūdū ⁊ in eo oēs peccasse: qđ ō originali dictū esse oportet accipi.

Ex quo sensu dictuz ē per inobediētiam vnius multi sunt constituti peccatores. k

Quod ergo ait per inobediētiā vnius multi cōstituti sunt peccatores. eo sensu dictū esse intelligendū est. quia ex inobediētia ade. s. ex peccato actuali ade ꝓcessit originale peccatum q̄ oñes peccatores nasc̄unt vt in illo esset. ⁊ in omnes transiret.

Q̄ peccatū originale in adā fuit ⁊ in nobis est l

Unde Aug⁹ Juliano heretico nullū pctñ in ꝓuulis esse contendenti rñdens. apte asserit pctñ originale ex voluntate ade ꝓcessisse. ac p eius inobedientiam in mundū intrasse. Querit eñ Julianus. p quid pctñ inuenit in paruulo. ita inquiens. Nō peccat iste q̄ nascitur. Nō peccat ille qui genuit Nō peccat ille q̄ condidit. ꝑ quas igit rimas inter tot p̄sidia innocētie peccatum fingis ingressuz? Et rñdet sancta pagina. ꝑ vnum hoiez pctñ intrauit in mūdū. p vni⁹ inobediētiā ait apls. Quid q̄rit ampli⁹? q̄d q̄rit apti⁹? Itē inq̄t Julian⁹. Si p hoiem pctñ intrauit in mūdū: pctñ vel ex volūtate ē vel ex natura ē. Si ex volūtate ē. mala ē volūtas q̄ pctñ facit. Si aūt ex natura ē. mala ē natura. Cui rñdeo ex volūtate pctñ ē. Querit forte. Utrū originale pctñ ex volūtate

Aug⁹ de bap. tis. par.

Questio iuliani.

Rñsio augu.

Questio Juliani.

Rñsio augu.

sit? Rñdeo prorsus ⁊ originale pctñ ex voluntate ē. q: ꝑ ex volūtate ꝑmi hois semiatum ē vt in illo eēt. ⁊ in oēs trāsiret.

Obiectio quoꝝdā cōtra id quod supra dictum est oñes in adaz fuisse homies. m

Ad hoc autez q̄ dixim⁹ in adam fuisse oēs hoies. q̄dā ꝓborū sectatores sic obꝯciūt dicētes Nō ois caro q̄ ab adā traducta ē. in eo simul existere potuit. q: multo maioris q̄titat⁹ ē q̄ fuit corpus ade. In q̄ nec tot etiā athomi fuerunt q̄t ab eo hoies descēderūt. Quocirca verū nō esse asserūt subam vniuscuiusq; i primo fuisse parente.

Responsio vbi apitur qualiter fuerunt i adā ꝑm rōnez seminalez. et quō ex deo descenderint. s. lege ꝓpagationis. n

Quibus responderi pōt. q̄ materialit atq; causalit. nō formaliter ꝺz fuisse in ꝑmo hoie: oñe qđ i humanis corpib⁹ naturaliter ē. descēditq; a ꝑmo parētc lege ꝓpagationis ⁊ in se auctum et multiplicatuz est nulla exteriori suba in id trāseūte. ⁊ ipm i futuro resurget. Fomētuz q̄dē habet a cibis ꝑ nō ꝙuertunt cibi i humanā subam. q̄ scz p ꝓpagationez descēdit ab adaz. Transmisit em adā modicum q̄d de suba sua in corpa filioruz q̄ñ eos ꝓcreauit. i. aliq̄d modicū de massa sube ei⁹ diuisum ē. ⁊ inde formatū corp⁹ filij. sui q; multiplicatiōe sine rei extrinsece adiectōe auctū ē. Et de illo ita augmētato aliq̄d ide sepat vñ formant posteroꝝ corpa. ⁊ ita ꝓgreditur ꝓcreatiōis ordo lege ꝓpagatiōis vsq; ad finē hūani gener⁹. Itaq; diligenter ac p spicue intelligētib⁹ ptz oñes ꝑm corpa in adā fuisse p seminalē rōnez. ⁊ ex eo descendisse ꝓpagatiōis lege.

Quō p pagationē sc dit.

Autoritate ⁊ rōne ꝓbat nihil extrisecū ꝙuerti hūanā substātiā o

Q̄ vero nihil extrinsecū i hūani corpis naturā trāseat. vitas i euāgelio significat dicēs. Sē qđ itrat i os i vētrē vadit ⁊ i secessū emittit. Ad etiā rōne oñdi pōt ꝺ mō. ꝑ quer q̄ stati p⁹ oꝝtū morit i illa statura resurget quā habitur⁹ erat si viueret vsq; ad etatē triginta annoꝝ nullo vitio corporis impedit⁹ Unde ergo illa

substantia que adeo parua fuit mortua. in resurrectione tã magna erit. nisi sui i se multiplicatione. Unde apparet q etiaz si viueret. nõ aliunde sed in se augmẽtaret illa substantia. Sicut costa de qua facta ẽ mulier. z sicut panes euãgelici Non inficiamur tñ ẽn cibi z humores in carnem z sanguinem transeũt. Sed nõ i vitate humane nature que a primis descendit parentib⁹. que sola in resurrectione erit. reliqua vero caro. in quaz cibi transeũt tanq̃ superflua in resurrectione deponẽt. quetñ ciborum aliarũq̃ rerum fomentis coalescit.

Ista ẽ distinctio. xxx. huiꝰ secũdi libri. In qua mgr̃ postq̃ egit de peccato primorũ parentum quo persona corrumpebat naturam Incipit agere de peccato puulorum quo natura corrumpit psonam. Et tria facit Nam primo ostendit eẽ tale peccatum in genere. Secundo manifestat ipsum in spẽ. Tertio respondet questioni ex dictis originate. Primum facit a principio distinctionis vsq̃ ibi. Sd diligenter inuestigandũ est. Secundum vsq̃ ibi Ad hoc autem. Tertium vsq̃ ad finem distinctionis. In speciali sententia magistri stat in tribus ꝓpositionibus quarum prima est hec. Parentum primorum primum originale actuale peccatum fuit mortale. et ab eis in posteros deriuatum Hanc magister intẽdens ꝓponit q peccatum z pena peccati in posteros trãsierunt. z tale peccatum dixerunt quidam esse peccatum actuale ipius ade. quod ꝓbat autoritate apostoli dicentis. q peccatum quod p vnum hominẽ in mũdum intrauit. sit inobedientia que videtur esse peccatum actuale. vt dicit opinio ista. Alij vo sicut pelagiani dixerunt peccatũ quod in mundum intrauit p adam etiam esse peccatum actuale. sed non ipsius ade. sed peccatum cuiuslibet hominis quod dicebant p adaz in mundum introductum esse. non introductione originis. sed similitudine preuaricationis. eo q ille vnꝰ oñibus exemplum reliquit. Sed illud non videtur bene consonum. quia dato q peccatum originale diceretur solum exemplum peccati presciti ad peccandum. tunc deberet etiam dici q transiret a demone i homines qui primum exemplum peccandi reliquit. Et ipse tanq̃ primus in posteros a peccantibus imitatur. quod quia est inconueniens. ideo dicit mgr̃ eẽ tenendum peccatum ab adam trãsiuisse in posteros non solum imitationis exemplo. sed propagationis z originis vitio. quod probat per beatum Augustinum apte dicentem. q originale peccatum transiuit ab adam in omnes p eius carnem vitiatam concupiscentialiter generatos. Secunda ꝓpositio est hec Originalis culpa est quedaz habitualis z vitiosa cõcupiscẽtia excitans in nobis contra rationem desideria. Hanc magister insinuans dicit q peccatuz ꝑmi hominis est sm veritatem culpa a primis parentib⁹ p originem in posteros traducta que culpa nõ ẽ actꝰ hominis. sed quedam habitualis z vitiosa concupiscentia excitans in homine mala desideria: que quãdoq̃ in sacra scriptura a sanctis doctoribus nominatur languor nature. quãdoq̃ lex membroz. quandoq̃ fomes peccati. qñq̃ lex carnis. quãdoq̃ tyrannꝰ. quãdoq̃ concupiscentia vel concupiscibilitas. Postea soluit duas difficultates cuiusdaz hereticiuliani sc̃z querentis. Primo quõ peccatum originale subintret puulos. cum nec ipse genitus. nec generãs peccet. nec conditor. Et respndet sm beatum Augustinum sententialiter dicentez. q odiosa primi parẽtis inobedientia est causa quare in nobis nata est fomes peccati z concupiscentia. Secundo quesiuit. an illꝰ peccatum sit a natura vel a voluntate. Et respondet sententialiter dicens. q licet peccatum originale sit i nobis necessariuz. tamen in primo parente qui ipm tradurit fuit voluntarium Tertia ꝓpositio ẽ hec Oñes qui descendunt ab adam ꝑpagatiõis lege fuerunt in lumbis eius seminali scu materiali ratione. Hanc magister probans querit. quõ in adam potuerunt omnes homines sm carnem esse. cum nec tot athomi in ipo esse potuerunt quot homines ab ipso processerunt. Et respondens dicit. q omnes homines materialiter z causaliter in ipo fuerunt. quia aliquid ab ipso decisum est. a quo sine alterius additione p solam multiplicationem materie in seipam corpus filij eius generatum z actum est. z sic p simile p decisionem factam in posteros genus humanuz multiplicatum est. ita q nihil oñino extrinsus aduenies transit in veritatez humane nature. qõ ꝓbat primo autoritate euangelij dicentis Oñe quod intrat i os in ventrem vadit. Secundo p hoc q omnes in resurrectione habebũt quantitatẽ pfectam sine alterius materie additiõe. Ex istis tñ nõ negat mgr̃ q alimẽtum transeat in carnẽ. sed negat q transeat i humane nature veritatem. Et tñ in speciali.

Quomodo peccatum originale a patribus transeat in filios. an sm animã an sm carnem. a

DI. XXXI

Hanc super est inuestigare qualiter illꝰ peccatum a patribꝰ traducat in filios. s. an sm solam animã. an sm carnem. siue sm vtrũq̃? Putauerunt quidam sm aiaz trahi peccatum originale. non solũ sm carnem. quia non solum carnem sed z animaz extraduce esse arbitrati sunt. Sicut enim i generatiõe prolis de carne paterna substãtialiter trahit caro. ita etiã de gignẽtis anima. animã geniti eẽntialiter deduci ab his existimabatur. Ideoq̃ sic de corrupta carne caro corrupta seminat. ita etiã d anima peccatrice aia peccatrix corruptione originali infecta. ab illis trahi dicit.

Opinio quorundaz male credẽtiuz animas eẽ extraduce.

Predictã opinionez damnat z q per carnẽ traducat peccatũ dicit. z quõ ostendit. b

Hoc autez fides catholica respuit. z tanq̃ veritati aduersum damnat. quenõ animas sed carnem solã sicut supius diximus extraduce esse admittit. Non ergo sm animam sed sm carnem

solam peccatū originale trahīt a parētib⁹
Est eñ pcīm originale (vt supra diximus)
Uñ Aug⁹ ad Valerium. cōcupiscentia nō ꝺem actus sed vitiū Ip
sa cōcupiscentia est lex mēbrorū vel carnis
que est morbidus quidam affectus vel lan
guor qui cōmouet illicitū desideriū. id est
carnalē ꝯcupiscentiā que lex peccati dicīt
Quare cōcupiscētia dr eē in carne. Que dicīt manere in carne. nō quin in ani
ma sit. sed quia per corruptionem carnis i
anima sit.

Causam corruptiōis carnis ostendit. ex q̄ in anima peccatuz fit. c

Caro enī pr̄opter

peccatū corrupta fuit in adam adeo vt cuz
añ peccatū vir ⁊ mulier sine incentiuo libi
dinis ⁊ cōcupiscētie feruore possent conue
nire: esset⁹ thorus īmaculat⁹. iā post pec
catū nō valeat fieri carnalis copula absq⁹
libidinosa cōcupiscentia. que semp vitium
est ⁊ etiam culpa nisi excusēt p bona coniu
gij. In cōcupiscētia ergo ⁊ libidine cōcipi
tur caro formāda in corpus ꝓlis Añ caro
ipsa que concipīt in vitiosa cōcupiscentia
polluitur ⁊ corrumpīt. ex cuius contactu
anima cū infundīt maculā trahit: q̄ pollui
tur ⁊ fit rea. id est. vitiū cōcupiscētie. que ē
originale peccatum.

Q̄ ꝓpter corruptionē carnis q̄ est causa peccati dicitur peccatum eē in carne d

Ideoq; ip̄m pecca

tum dicīt manere in carne. Caro ergo que
i cōcupiscētia libidinis seminat. nec culpā
habet nec actum culpe. sed causaz. In eo q̄
qđ seminat: corruptio est. In eo aūt q̄ na-
Ambros⁹ scīt cōcupiscētia vitiuz est. Unde Amb. ꝺ
verbis apostoli sic ait. Quō habitat pcīm i
carne. cū non sit substātia. sed p̄riuatio bo-
ni? Ecce p̄rimi hominis corp⁹ corruptuz ē
p peccatū. ipsaq⁹ corruptio p conditionem
offensionis manet in corpe. robur tenēs di
uine sententie date in adam. cui⁹ consortio
anima maculat peccato. Ꝑter id ergo q̄ fa
cti causa monet. inhabitare dicīt peccatuz
in carne. hec est lex carnis. Idem. Non ha
bitat peccatum in aia. sed i carne. q̄ pecca-
ti causa ex carne est. nō ex anima. q̄ caro ē
ex origine carnis peccati. ⁊ per traducem
oīnis caro fit causa peccati. anima vo non
traducīt. ⁊ ideo in se causam peccati nō ha
bet. Aug⁹ quoq⁹ ex carne peccatū aiaz con Au
trahere in sermone quodam ꝺ verbis apo ust.
stoli ostendit dicens. Uitiū concupiscētie
est qꝺ anima ex carne ꝯtraxit. Natura q̄p
pe humana non opere dei cum vitio p̄rimi
tus est instituta. sed ex voluntatis arbitrio
p̄riorum hominū venienti vitio est sautia-
ta. ita vt non sit in carne bonū. sed vitiuz q̄
inficitur anima.

De causa originalis peccati que est in carne vtrum sit culpa an pena. e

Hic q̄rī solet vtruz

causa peccati originalis que dicta ē esse in
carne culpa sit vel pena siue aliquid aliud?
culpa esse nō pōt. q̄ culpa nō ē in re irrati-
onali. Si eñ culpa esset in carne añ infusio
nem anime. actualis esset vl originalis Sz
actualis ibi nō est. nec originalis culpa est
quia ipsa causa ē originalis peccati Si aūt
pena est. que est illa? passibilitas vl morta-
litas vel alia corruptio? Hos eñ defectus
carni inesse constat.

Hic apiet q̄d sit feditas tracta ex libidine coeuntiū. que vitium vel corruptio dici pōt. f

Ad quod dici pōt

quia multiplex defectus carnis et p̄cipue
pollutio q̄dam. quā ex feruore coitus parē
tum ⁊ ꝯcupiscētia libidinosa ꝯtrahit caro
dū concipīt: causa est originalis peccati. q̄
recte vitium siue corruptio carnis appella
ri pōt. Que feditas maior videt esse in car
ne cōcupiscētialit traducta q̄ in ea vñ tra-
ducīt. Et q̄ vitiū vel corruptio sit in carne
añ cōiunctionem anime. effectu ꝓbat. cuz
anima infundīt que ex corruptiōe carnis
maculat. Sicut in vase dinoscīt vitiū esse
cum vinū infusū acescit.

Inductu similiū ostēdit ñ absurde dici filios trahere peccatū a parentibus etiā mūdis. g

Ne autē meremur

⁊ intellectu turbemur audiētes pcīm origi
nale filios traducere a parentibus iam per
baptismum ab illo peccato mundatis. diu
sarum similitudinum inductione id posse fi

eri insinuat Aug⁹. in lib. de baptismo puulozū ita inquiens. Q̄uo ꝓputū ꝑ circūcisionem auferē. manet tñ in eo quē genuerūt circūcisi. Q̄uo etiā palea que ope humano tāta diligētia sepaē. manet tñ in fructu qui ō purgato nasciē tritico. ita peccatū quod in parentibus ꝑ baptismū mundaē manet in eis quos genuerūt. Ex hoc enim gignunt quod adhuc vetustum trahunt. nō ex hoc q̄ lex in nouitate ꝓmouit eos iter filios dei Nō em̄ generant parētes filios ſm illā generationē qua denuo nati sunt. sed potius ſm illam qua carnaliter et ipsi primuz sunt generati.

Quare dicaē originale hic dicitur cum epilogo. h

Jam ostensum est

quid sit originale pctm̄. z qualiter a parentibus in filios. et ꝑ carnez in aiam transeat. Ex quib⁹ etiā innotescit quare dicaē originale pctm̄. ideo. s. quia ex vitiosa lege originis nostre in qua cōcipimur. s. carnis libidinosa ꝯcupiscentia traducīē vt supra dictuz est. Nō em̄ quia ex carne tracta ab adā concepti sumus. ideo pctm̄ traximus. quia et christi corpus ex eadē carne formatum est. que ab adam descendit: sed eius ꝯcept⁹ est celebrat⁹ nō lege peccati. i. ꝯcupiscētia carnis. vñ z caro eius peccatrix nō fuit. immo opatione spūſſancti. Noster ꝙ ꝯcept⁹ nō fit sine libidine. et ideo non est sine peccato. Nō euidenter Aug⁹. oñdit in libro de fide ad petrū dicēs. Quia dū sibi inuicē vir mulierq; miscenē. sine libidine nō est parentuz cōcubitus. ob hoc filioꝝ ex eoruz carne nascentium non potest sine peccato esse cōceptus. vbi peccatū in puulos nō trāsmittit ꝑ pagatio sed libido. nec fecūditas humane nature facit homines cum peccato nasci. ſ feditas libidinis quā homines habēt ex illius iustissima cōdemnatione peccati. Ꝺ̄o beatus Dauid ꝓpter originale pctm̄ quo naturaliē obstricti sunt filij ire. dicit. In iniquitatibus ꝯceptus sum. et in peccatis cōcepit me maē mea. Ex hoc itaq; apparet ex lege conceptionis traduci originale pctm̄. quia nisi cōceptio sic fieret in carne. anima ex carnis coniunctione ꝯcupiscentie vitiuz non traheret.

Obiectio quoꝝundam nitentiū ꝑbare peccatuz non traduci ex lege coitus. i

Sed ad hoc oppo-

nitur hoc modo. In ipo conceptu vbi dicitur transmittit pctm̄. ꝓpagaē caro. nec tñ infundiē anima ſm phisicos. sed iam effigiato corpe. Quod etiā moyses in Exod. aperte significat. vbi ait de pcussura mulieris pregnantis. Si quis inquit pcusserit mulierez pregnantē et abortū fecerit. si adhuc informe fuerit: puerperiuz mulctabiē pecunia. Si aūt formatū fuerit. reddat aiam ꝑ aia. Formatū vero intelligiē ꝓpria anima animatū. z informe qō nondū habet animam. In ipso ergo conceptu cum caro propagatur nōdum infundiē anima. Q̄uo ergo ibi peccatū transmittit. cum peccatum nō possit esse vbi anima non est? Ad quod dici potest quia in illo conceptu dicīē peccatum transmitti. non quia peccatuz originale ibi sit. sed quia caro ibi contrahit id ex q̄ pctm̄ fit in anima cum infunditur. Et vtrūq; vocatur conceptus. s. z cum caro ꝓpagaē formamq; corporis humani recipit. et cū anima infundiē. quod aliq̄n etiaz dicīē natiuitas. Unde. quod natum est in te. ꝓprie aūt natiuitas ꝺ̄i in lucem editio. Rñsio cuz solutione.

Jsta est distinctio. xxxi. huiꝰ secun

di libri. In qua magister postq; egit de qualitate peccati originalis. agit de ipsius traductione. Et tria facit. Nam primo agit de modo quo transfundiē. Secundo de causa quare traducīē. Tertio de rōnenois qō sortiē. Primum vsq; ibi. Hic solet queri. Secūdñ vsq; ibi. Jam ostensum est. Tertium vsq; ad finez distinctionis. In speciali sententia magistri stat in trib⁹ ꝓpositionibus quarū prima est hec. Per carnem qua vitiosa concupiscentia concipiē et anime vnitur. et nō ꝑ animā peccatū originale traducīē. Hanc magister insinuans querit: vtrū peccatum originale traducitur a parentib⁹ in filios ſm sola carnem vel ſm solam animā. vel ſm vtrūq;. Et rñdēns dicit quosdā fuisse opinatos. q̄ pctū originale traducīē ſm aiam ponentes aiam ex traductione incipe. exempluz. ita q̄ sicut in generatione prolis caro filij substāialiter de carne patris trahiē. ita etiaz anima filij. de anima patris essentialiter generaē. Sed istam opinionē magister respuit tanq; fidei catholice ꝯrariaz. eo q̄ peccatum nō ſm animam sed ſm carnem solam a parentibus trahiē. Nam in feruore libidinis concipiē caro in corpus formanda z incorrupta polluiē. Ex contactu anima cum infundiē contrahit maculā qua et ipa polluiē. et sic rea est vitij concupiscentie quod dicitur peccatū originale. z dicaē manere in carne nō quidez sicut in subiecto ꝓprio cū caro nō possit eē subiectū culpe. sed sicut in causa seu virtualiter in carne contēctum. Istas sententias ꝓbat magister auctoritatibus beati Augustini z Ambrosij. Secunda ꝓpositio est hec. Peccatum originale quidē defectus z fomes peccati esse asseriē quo anima a carni vnita inficiē Hāc magister ꝓbans querit. Utrū talis carnis infectio. sit culpa vl pena. z q̄ non sit culpa ꝓbat ꝑ hoc q̄ est in subiecto irrationali. in quo culpa esse nō potest. q̄ etiā non sit pena ꝓbat ex hoc q̄ penalitatibus cōter r

au'l ll. de a pe.

non ꝓnumerat. Et rñdit dicens. q̄ sit quidaꝫ carnis defectus et pollutio que recte vitium siue carnis corruptio nuncupari potest. que quidem feditas in carne ante cõiunctionem anime forе approbat. quod ex hoc patet q̄ anima dum infunditur ex corporis corruptione maculatur. Et subdit non mirum esse filios peccatum originale ꝓtrahere a parentibus taꝫ mundatis sicut non miramur q̄ ab homine circumciso nascitur homo prepuciatus. et ex grano depurato crescunt grana paleis circũsepta. Tertia propositio est hec. Igit vocat peccatũ originale. quia contrahit in ortu ex libidine. Hanc magister probans dicit. q̄ illud peccatuꝫ igit dicit originale. quia ex vitiosa lege originis nostre quo concipimur contrahit. s. ex carnis seminali commixtione cuꝫ feruore libidinis. et q̄ solus xp̄s talez libidinẽ non habuit ideo solus peccatum originale nõ ꝓtraxit. Et tñ in speciali.

Quõ originale peccatum dimittatur in baptismo. cum et post sit illa cõcupiscentia que dicit originale peccatum. a

DIXXXII Quoniam supra dictũ est originale pctm̃ esse vitiũ ꝓcupiscẽtie. assignatumq̄ quõ a parentibus trahatur et originale dicat. supest inuestigare quõ in baptismo dimittat. cũ etiã post baptismum remaneat ꝓcupiscentia que añ fuerat. Añ videt vel pctm̃ originale nõ eẽ cõcupiscẽtia. vl̃ nõ remitti in baptismo. Manet quipe vt ait Aug⁹. in corpe mortis hui⁹ carnalis ꝓcupiscentia. cui⁹ vitiosis desideriis nõ obedire ꝓcipimur. Quetm̃ concupiscentia quotidie minuit in proficientib⁹ et continentibus. sed licet remaneat concupiscentia post baptismũ. nõ tñ dñat et regnat sicut ante. imo p gr̃am baptismi mitigat et minuit. vt post dominari nõ valeat nisi q̄s reddat vires hosti eũdo post concupiscentias. Nec post baptismũ remanet ad reatũ quia nõ imputat in peccatum. sed tm̃ pena peccati est. Ante baptismum vero pena est et culpa.

Aug⁹. i li. de nuptijs et concupiscentia.

Q̄ originale peccatũ duobus modis dimittit. s. extenuatione sui. et solutione reatus. b

Duplici ergo ratione pctm̃ originale dicit dimitti i baptismo q̄ per gr̃am baptismi vitium ꝓcupiscentie debilitat atq̄ extenuat. ita vt iam non regnet nisi consensu reddant ei vires. quia et reatus ipsius soluitur. Añ Aug⁹. in lib. de baptismo paruulor. Gratia per baptismũ id agitur. vt vetus homo crucifigat. et corpus peccati destruat. non ita vt in ipsa viuente carne cõcupiscentia respersa et innata repente absumatur et non sit. sed ne obsit mortuo que inerat nato. Nã si post baptismum vixerit. in carne habet concupiscentiam cum qua pugnet. eamq̄ adiuuante dõ superet. si tñ nõ inuacuum gratiam eius suscepit. Nõ itaq̄ ꝫ prestat in baptismo nisi forte miraculo in effabili creatoris vt lex peccati que est in membris prorsus exinguat et nõ sit sed vt quicquid mali ab homine factum. dictum. cogitatumq̄ est. totũ abolea tur. ac velut factũ non fuerit habeat. Ipsa vero cõcupiscentia soluto reatus vinculo. quo p illam diabolus aiam̃ retinebat. et a suo creatore sepabat. maneat in certamine

Autoritates de vno mõ remissionis.

Ecce hic apte ostendit ea ratione dimitti in baptismo. nõ q̄ non maneat post baptismum. sed quia reatus in baptismo abolet tur. Deinde idem ipse ostendit eo modo etiam dimitti. quia baptismi gratia concupiscentia ipsa mitigat et minuit: in eodem lib. ita dicens. Lex carnis quã apostol⁹ appellat pctm̃ cum ait. Nõ regnet peccatũ in vestro mortali corpe. nõ sic manet in membris eorum qui ex aqua et spũsancto renati sunt. tanq̄ nõ sit ei⁹ facta remissio. vbi oñno plena fit remissio peccatorũ. sed manet i vetustate carnis tanq̄ supatũ et pemptum nisi illicito ꝓsensu q̄dãmõ reuiuiscat. et regnũ pprijũ dñationẽq̄ reuocet. Hic apte i sinuat in baptismo ꝓcupiscentiã debilitari exquo et dicit dimitti non solum ideo quia reatus ibi soluit. Quem remissionis modũ alijs etiã plurib⁹ testimonijs scriptura edocet. Ait eñ Aug⁹. contra Julianum. Lex in membris est. vitium carnis est. quod ex pena peccati et extraduce mortis prouenit. Sed lex ista q̄ est in membris. remissa ẽ regeneratiõe spirituali. et manet in carne mortali. Remissa est. quia reatus solutus est sacramento quo renascunt fideles. Manet autem quia opatur desideria cõtra q̄ dimicant etiam fideles. Idem in sermone q̄daꝫ de concupiscentia carnis. Per gratiam baptismatis et lauacrum regenerationis solutus est et ipse ꝓcupiscentie reatus cũ q̄ eras natus. et quicquid antea ꝓsensisti male concupiscentie. siue cogitatione. siue locutione siue actione. Idem in libro de nuptijs et cõcupiscentia. Concupiscentia carnis licet in regeneratis iam non deputetur in peccatũ quecunq̄ tamen proles nascit. obligata est originali peccato. Item. Dimittitur cõbu-

Autori de altet

piscentia carnis in baptismo. non vt non sit sed vt non imputat in peccatum. Hoc ē enī non habere peccatum non esse reum peccati. Quō ergo alia peccata pretereunt actu ⁊ ramanent reatu. vt homicidium ⁊ similia. Ita econuerso fieri pōt vt cōcupiscentia p̄ tereat reatu. ⁊ remaneat actu. Ex predictis euidenter monstratur quō peccatū originale in baptismo remittatur.

De feditate quam caro ex libidine coitus contrahit vtrum in baptismo diluatur. c

Volet aūt hic queri. vtrum ⁊ ipsa caro in baptismo ab illa feditate purget. quam in conceptione ex concupiscentia libidinosa contraxit? Quibusdam videtur q̄ sicut anima reatu purificatur. ita ⁊ caro ab illa pollutione purgatur. Vt sicut duobus completur mysterium baptismi. scz aqua ⁊ spiritu. ita ibi duo purgē tur: anima. s. a reatu. et caro ab illa cōtagione. quod quidem probabile est. Alij vero putant tantū animā ibi mundari. carnē vero non ab illa feditate purgari. Si vero remanet illa feditas vsq̄ ad procreationez filiorum que fit in concupiscentia carnis. videtur natura carnis magis ac magis corrūpi. et magis corrupta videt caro prolis q̄ parentis. quia de carne pollutionem quaz habuit a conceptu retinenti. trahitur pollu ta et in concupiscentia concipitur vnde ⁊ pol luitur. et ita ex duplici causa contaminatur Vnde maior videtur pollutio carnis in p le q̄ fuerit in parente. Ad quod illi dicunt quia licet caro prolis ex carne feda semine tur. et in concupiscentia concipiatur. nō tamen feditatem maiorem trahit q̄ caro vnde seminatur habuerit. Quāuis etiā si fedi or atq̄ imundior sit caro prolis. et ideo magis corrupta q̄ caro parentis. nō inde (vt aiunt) fit preiudiciuz veritatis. quia nec absurdum esse dicunt. si carnis natura magis in posteriorib⁹ corrupta trahatur. neq̄ ex ipsa magis corrupta anima magis inficitur.

Quida dicūt carnē munda rib illa pol le ōe alij nō.

Cōdit inconuenientiā con tra illos q̄ ne gat.

Ex quo auctore fit illa cōcupiscentia. deo. s. vel alio. d

Preterea queri solet vtrum concupiscentia que post baptismum remanet. et tantuz penalitas est. ante baptismum vero pena erat ⁊ culpa. ex deo auctore sit vel ex alio? Ad quod breuiter respondentes dicimus. quia inquantū pena est. deum habet auctorem. inquantum vero culpa est. diabolum siue hominez habet auctorem.

Rñsio illoz̄.

Qua iusticia anime mundē ex creatione illud peccatū imputet. cuz non possit vitare. e

Volet etiam queri qua iusticia teneat illo peccato anima innocens a deo creata. cum non sit in potestate sua illud vitare? Nō em̄ p liberū arbitriuz illud committatur. quia nō prius est anima q̄ illi peccato est obnoxia. Ad hoc q̄daz dicunt ideo animam ream esse illius peccati licet munda a deo sit creata. quia cū infūditur corpori. condelectatur carni. ex quo peccatum contrahit. Quod si esset. iam nō originale sed actuale diceretur. Totus ergo ideo recte potest dici imputari anime illud peccatum quod ex corruptione corporis ineuitabiliter trahit. quia vt ait Aug⁹. in libro de ciuitate dei. Non fuit corruptio corporis que aggrauat animā causa primi peccati. scz pena. nec caro corraptibilis animā peccatricem fecit. sed peccatrix anima carnem corruptibilem fecit.

Rñsio quoz̄dam falsa.

Congrua rñsio et vera.

Vtrū illud peccatū sit voluntariū vel necessarium. f

Illud etiam nō immerito queri potest. vtrum pctm̄ originale debeat dici voluntarium vel necessarium? Et necessarium potest dici. quia vitari non potest. Vnde ⁊ propheta dicit. De necessitatibus meis erue me. Et voluntariuz non incongrue appellatur. quia ex voluntate p̄mi hominis processit. vt Aug⁹. in primo libro retractationum ostendit dicens. Illud quod in puulis dicitur originale peccatuz cum adhuc non vtantur libero arbitrio voluntatis. non absurde vocatur voluntariū quia ex prima hominis mala voluntate cō tractum. factum est quodammodo hereditarium.

Q̄ voluntariū pōt dici ⁊ necessarium.

Quare deus animā corpori iungit sciens etiam inde maculari. et ideo damnari. g

Si vero queritur

cur deus qui fecit aulmaz ipsam sine macú la. et scit eam ex corpis coniunctione maculam peccati contrahere. et aliqñ añ baptismum seiungi ab ipso corpore. et sic dãnari. eam corpori iungit? Rñdemus ex altitudine iudiciorũ dei id prouenire. et nec iniuste id a deo fieri. Ipse eñ non incõgrue humane conditionis modũ quẽ a principio instituit. licz peccata hominũ interesserint. sine immitatione continue seruat. Corpora de materia a principio sine vitio facta fingens animasqz de nihilo creans. eorumqz coniũctione hominem pficiens. Cuz ergo vtraqz hominis natura a deo sine vitio sit instituta. licet a se peccato sit vitiata. nõ ideo imutabilis deus humane ꝯditionis ꝑmariã legem mutare debuit siue ab hoim multiplicatione desistere.

An anima sit talis qualis a deo creatur. h

Hic a quibusdaz q̃ri solet. vtruz anima talis sit ante baptismũ qualis a deo creatur? Quod nõ esse probare conãtur hoc modo. Anima in copore creatur. in cuius coniunctione peccato maculatur. Quãcito ergo est. peccatũ habz. nec prius fuit qz pctm̃ habuerit. nõ est ergo talis qualis a deo creatur. Creatur eñ a deo innocens ⁊ sine vitio. ⁊ nunqz talis ẽ Ad quod dici potest. quia non oñino talis est qualem eam deus fecit. Deus eñ bonã eã fecit. et bonitatez ei sine corruptiõe indidit Et dicit illa naturalis bonitas quã in creatione conditore suscepit. quã bonitatem ꝑpter pctm̃ penitus nõ amisit. ꝙ vitiataz habuit. quã deus tñ sine vitio fecit Si eñ res bona nõ esset anima. in ea malũ esse nequiret. cum non possit malum esse nisi in bono. vt post dicet. Non g̃ oñino talis ẽ anima qualis a deo est creata. Sicut quis pollutas habens manus nõ tale habuit pomum quale ego dedi mundis manibus. Ego eñ dedi mundum.

Quo quidaz ꝓbant nõ eẽ talem.

Solutio.

An anime ex creatiõe sint equales in donis naturalibus.

Illud quoqz nõ incongrue queri solet. Utrũ oñes anime ex creatione equales sint. an alie alijs excellentiores? Pluribus nõ irratõnabiliter videt qz ex ipsa creatione alie alijs excellant in naturalibus donis. vt in essentia. alia alijs sit subtilior. et ad intelligendũ memorandũqz abilior. vtpote acutiori ingenio et pspicatõri intellectu predita Quod nõ improbabiliter õr cuz in angelis ita fuisse ꝓstet. Et licet naturalibus donis alie ꝑ alijs polleãt. ⁊ tñ ante baptismũ a corpe discedẽtes parẽ penam. ⁊ post baptismũ statim equalez coronam sortiunt. qz ingenij acumen vel tarditas. ꝑmiũ vel penã in futuro nõ collocat.

Ista est distinctio .xxxij. h̃ secundi libri. In qua magister post q̃ egit de peccati originalis quiditate ⁊ traductione. agit de eius remissiõe Et tria facit. Nam primo ostẽdit quomodo peccatuz per baptismum remittitur. Secundo qualiter a deo causatur. Tertio qualiter ad voluntatem compatur Primũ facẽ vsqz ibi. Preterea queri solet Scõm vsqz ibi. Illud etiam non. Tertium vero vsqz ad finem distinctionis. In speciali sententia magistri stat in trib̃ propositionibus. quarum prima est hec. Quãuis in baptismo remaneat concupiscentia gratia exercitij. vt pena eius. tamen potestas libinis per gratiam christi minuitur ne regnet vt culpa. Hanc mgr ꝓbãs querit duas questiones quarum prima est. Quomodo peccatum originale p baptismum remittatur cum concupiscentia remaneat in baptismo etiaz ⁊ post baptismum. Et respondens dicit q̃ hoc est ideo. quia post baptismuz concupiscentia minuitur eo q̃ regnare et dominari prohibetur. et reatus per gratiaz baptismi tollitur. Unde sicut peccata actualia ⁊ similia vt homicidium ⁊ similia. transeunt actu ⁊ remanent reatu. sic econtra est de peccato originali quod in baptismo transit q̃tum ad reatum. sed manet actu inq̃tum concupiscentia manet. Secunda questio est. Utrum caro purgetur in baptismo a feditate sua q̃m libidinosa concupiscentia traxit. Et respondet q̃ ꝑm aliquos non solum anima. sed etiaz caro a sua feditate in baptismo purgatur eo q̃ aliq̃ vt dicunt ad illam purgationem ordinantur. ꝑm alios vero solum purgatur feditas anime. ⁊ non carnis. ⁊ que istarũ ꝓpinionum verior sit magister non determinat. sed ꝓcedit in questione. Secunda propositio est hec. Pene qua iuste punitur post baptismum peccator deus ipse est principalis conditor ⁊ impator. Hanc magister probans querit duas questiones quarum prima est hec. Utrum originalis concupiscentie deus sit cã. Et respondens dicit sic. Naz concupiscentia illa que post baptismum est ⁊ pena ⁊ culpa. Inq̃tum ergo ẽ pena est a deo auctore tanq̃ iuste inflicta. Inquãtum aũt culpa est. sic a diabolo est. ⁊ a primo homine peccante. Secunda questio est. Quare peccatum originale imputatur anime. que tamen eius contractionem vitare ñ potest. Et respondet q̃ hoc non fit ideo quia anima condelectetur carni infecte cui ea infunditur. quãuis tamen hoc quidam dixerunt. sed ꝓuenit ex peccato primi parentis. Cuius anima peccatrix efficit carnem corruptibilem ⁊ peccatricem. quia si esset ex delectatione anime quãdo carni vnitur seu infunditur. tunc non esset originale peccatum. ſz magis actuale. Tertia ꝓpositio est hec. Quãuis originale peccatum sit malum necessarium eo tñ q̃ a prima hominis voluntate pueniſſe tenetur dicitur volũtarium. Hanc magister probans querit quatuor q̃stiones. Prima est. Utrũ peccatum originale sit voluntarium vel necessarium. Et rñdens dicit q̃ sit necessa

rũ eo q̃ vitare nõ põt Etiã est volũtariũ eo q̃ a volũtate primi hominis processit. Secunda questio est Quare deus animam carni infundit .p quã presciuit eam esse maculandam .Et respondet q̃ hoc ideo fecit vt saluetur propagationis humane institutio. Vel dicit q̃ hoc remittendum est diuinorum iudiciorũ altitudini. Tertia questio est. Utrum anima dũ corpori infunditur sit talis qualis a deo creatur. Et respondet q̃ non sit oñino talis quia a deo creat munda.sed ex coniunctione ad carnem maculam contrahit. Quarta questio est. Utrum omnes anime sint simpliciter equales a deo create. Et respondet q̃ nõ quia inequalia naturalia receperunt in ipsarum creatione.sicut et angeli. qõ mgr̃ .p̃bat diuersor̃ sct̃or̃ auctoritatibus. Et tm̃ in speciali.

An peccata omnium precedentiũ patruz paruuli originaliter trahãt vt peccatũ ade. a

II. XXX III

DRedictis addiciendum videt an peccata precedentium patruz ad puulos transeãt . sic illud primi hois delictum in oñes carnalit̃ genitos diximus redũdasse. z si parentũ transeunt in puulos. vtrũ omniũ qui fuerũt ab adam vsq̃ ad ipsos.an aliquorũ et non omnium?

Quid super hoc Aug⁹. in encheridion dicere videt. b

De hoc Aug⁹. i enchiridion.ambigue disserit. videt enim approbare peccata parentũ precedentiuz imputari puulis.nõ omniũ tm̃ qui fuerunt ab adam. ne importabili z nimia sarcina in pena eterna grauarent puuli. sed tm̃ eor̃ parentum qui eos a quarta generatione p̃cesserunt. Quod ꝓfirmat illis verbis quib⁹ i Exod. dñs ait. Ego sum deus visitãs iniquitates patrũ vsq̃ in tertiã z quartã generatione.quasi peccata parentũ primorum tm̃ puulis imputent z non alia. qõ ẽ p moderationẽ diuine miserationis.

Eorum ponit documẽta qui dicũt transire in paruulos parentum delicta. c

Et q̃ non illud solũ primi hominis delictum puulos teneat sed etiam alia:illi quibus ita videt ex eo cõfirmant.q̃ etiam puuli nõ modo maiores dicunt baptisari in remissionem peccatorum p pluralem numerũ nõ per singularẽ in remissionem peccati. Et Dauid de legitimo matrimonio p̃creatus dicit. In iniquitatibus conceptus sum.et in peccatis concepit me mater mea. Nõ dicit :iniquitate vl̃ peccato. Unde putant nõ tm̃ illud vnuz pctm̃ originale.sed etiã plura que in peccato adere periri possunt.et alia parentũ peccata puulis imputari.

Q̃ in illo vno primo peccato plura reperiuntur. d

Q̃ vero in actuali peccato ade plura notari valeant peccata. Aug⁹.in encheridion insinuat ꝓssunt inquit intelligi plura peccata in vna trãsgressione ade.si in sua quasi mẽbra diuidat Nã et supbia est illic .q̃ homo in sua pot⁹ esse q̃ dei potestate dilexit. Et sacrilegiũ.quia deo nõ credidit. Et homicidium.quia se in mortem p̃cipitauit. Et fornicatio spiritalis quia integritas mẽtis humane serpentina suasione corrupta est. Et furtum quia cib⁹ prohibitus vsurpatus est. Et auaritia. q̃a plus q̃ sufficere illi ꝺbuit appetiuit. z si q̃d aliꝺ in hoc vno pctõ inueniri põt. Dein de de parentũ p̃cedentiũ peccati vtrũ puulis imputent̃:magis opinando q̃ asserẽdo disceptat ita inquiens. Parentuz peccatis puulos obligari.nõ solũ primoz hominuz sed etiam suoz de quibus ipsi nati sunt nõ improbabiliter dicit̃. Illa quippe diuisa sententia.reddam peccata patrum in filios. tenet eos ante regenerationem vsq̃ adeo: vt etiam de legitimo matrimonio procreatus dicat. In iniquitatibus conceptus sum. et in peccatis concepit me mater mea. Nõ dixit in iniquitate vel in peccato.cũ z hoc recte dici posset. Sed iniquitates et peccata dicere maluit. quia et in illo vno qꝺ in omnes homines ptransijt.atq̃ tam magnũ est vt eo mutaret̃ humana natura. reperiunt̃ sicut supra disserui plura peccata.z alia parentũ.que nõ ita possunt mutare naturam. reatu obligant filios.nisi gratia dei subueniat.Sed de peccatis alioz parentum quibus ab ipso adam vsq̃ ad patrem suum pgenerationibus suis quisq̃ succedit.nõ immerito disceptari potest. vtrum omniũ malis actibus z multiplicatis delictis originalib⁹ qui nascit̃ implicet̃. vt tanto pei⁹ q̃to posterius quisq̃ nascatur. An ꝓpterea deus in tertiam et quartam generationem de peccatis parentũ posteris eorum cõminet̃

De parentuz peccatis an puulos teneãt.

Vide opiniones varias.

quia iram suam ꝯtum ad progeneratorum culpas nō extendit vlterꝰ moderatōne misserationis sue. ne illi quibus regeneratiōis gratia non ꝓferꝝ. nimia sarcina in ipsa eterna damnatione ꝑmerenꝝ si cogerenꝝ ab ipso initio generis humani. omnium ꝓcedentium parentū suorum originaliter peccata contrahere. et penas pro eis debitas pendere. An aliquid aliud de re tanta scripturis sanctis diligentius ꝑscrutatis ac tractatis valeat vel nō valeat reperiri. tenere affirmare nō audeo. Ecce ꝑspicuum fit lectori Augustinū supiora dixisse nō asserendo sed diuersoꝝ opiniones referendo.

Ostendit augustinū sibi fore ꝓtrarium. si id sentiret. e

Alioquī sibiꝑsi cōtradicere ostenderet.

qui in eodem lib. omnium mitissimam dicit esse penā paruuloꝝ qui originali tantum tenentur peccato his verbis. Mitissima sane pena eorum erit ꝙ ꝓter peccatum quod originale ꝓtraxerūt nullum insup addiderūt. et in ceteris ꝙ addiderūt. tanto quisꝙ ibi tolerabiliorem habebit damnationem. ꝙto hic minorem habuit iniquitatem. Ecce hic apte dicit puulorum penam omnium aliarum penaꝝ esse leuissimam. Quod si est: non ergo peccatis patrum ꝓcedentiū obliganꝝ. nisi ade. Si em ꝑ peccatis parentuꝫ actualibus eternaliter puniren̄ et ꝑ suo originali. nō tam minus. sed forte magis ꝙ ipsoꝝ parentes punirentur. Non ergo ꝑ peccatis parentum actualibus. nec etiaꝫ ꝓ actualibus primi parentis. sed ꝑ originali quod a parentib⁹ trahitur. paruuli damnabunꝝ. ꝑ eo nullaꝫ aliam ignis materialis vel ꝓscientie vermis penam sensuri. nisi ꝙ dei visione carebunt in perpetuū. Uno ergo et nō pluribus peccatis puuli obligati sunt. Unde etiam ea ꝙ bus illa opinio muniri videꝝ. s. ꝙ peccata et iniꝙtates in puulis aliqñ scriptura esse signi-
Determiatio eoruꝫ q̄ illi ponebāt i munimentuꝫ sue opinionis. ficat vtens plurali numero. ita determinat Aug⁹. in eodē libro. Quia in scriptura ꝑ singularem numerū pluralis numerus sepe significari solet. vt ibi. Ora ergo ad deū vt auferat a nobis serpentem. non ait ꝓpentes quos patiebaꝝ populus. Et econuerso per pluralem significatur singularis numerus. vt in euangelio. Mortui sunt em̄ qui querebant animam pueri. nō ait. mortuus est. cum loqueretur de herode. Et in Exo. Fecerunt deos aureos. cū vnum fecerunt vitulum. de quo dixerunt. Isti sunt dij tui israel. Ita et illud originale vnū plurali numero significaꝝ. cū dicimus puulos in peccatorū remissionem baptisari. ꝫ in peccatis vel iniꝙtatibus concipi.

An actuale peccatū ade sit grauiꝰ ceteris. f

Hic q̄ri solet vtruꝫ

pctm̄ ade transgressionis ex quo ꝓcessit originale. ꝫ in ꝙ plura supius notata sunt peccata. grauius fuerit ceteris peccatis? Qui busdam ita esse videꝝ. quia illud pctm̄ totā humanā naturam mutauit sicut Aug⁹. dic̄ in ench̄. Illud vnū pctm̄ in loco et habitu tante felicitatis admissum. tam magnū est. vt in vno homine originaliter (vt ita dixerim) radicaliter totum genus humanū dānaretur. Idem in libro de ciui. dei. Tanto maiori iniusticia violatum est illud mandatum. quāto faciliori poterat obseruātia custodiri. Nondū em̄ ipi voluntati cupiditaſ resistebat quod de pena trangressionis pꝰ ea secutū est. His alijsꝙ vtunꝝ autoritabꝰ qui illud peccatū ceteris altoruꝫ hominum peccatis grauius esse dicunt. Quod etiam rōne ostēdere laborant hoc modo. Magis nocuit illud pctm̄ ꝙ aliquod aliorum. quia totū humanū genuſ vitiauit. ac morti vtiꝙ subdidit. quod nullo alio peccato fcm̄ est. Maiorē ḡ effectū mali habuit illō pctm̄ ꝙ aliquod aliud.

Quare buſ dā grauꝫ esse videꝝ c ris

Ꝓst a ōis tates ꝓ rō nes eoꝝ i.

Rñsio ꝓtra illos vbi alia pctā ostēdunt illo maiora. g

Ad quod dici pōt.

qꝫ licet illud pctm̄ hūanam naturā mutauerit in necessitatē mortis. ꝫ in totū genus humanum reatum diffuderit. nō est tamen putandū grauiꝰ fuisse pctō in spm̄sctm̄. qō neꝙ hic neꝙ in futuro (vt ꝟitas ait) dimitiꝝ. Q ꝟo totā humanā naturā corrupit. nō iō ē qꝫ guius fuerit cūctis alijs pctis. ꝑ ḡa ab hoie cōmissum ē. qñ i vno hoie tota humana natura consistebat. et ideo tota in eo corrupta ē. Maiorēꝙ effectū mali intulit quā tū ad multiplices defectꝰ ꝙ ex eo manauerꝝ ꝑ nō ꝙtū ad penā eternā. qm̄ grauiorē non meruit. quā plures postea meruerūt ꝑ alia peccata. imo alios grauiorē ꝓmeruisse credimus iram ꝙ adam meruerit.

In quo bus it maiꝫ fectum in quo r rem.

An illud peccatū sit primis dimissum parentibus. b

Si vero queritᷣ an illud peccatū fuerit dimissum ꝑmis parentibus? Dicimus eos per penitentiā veniā consecutos. Añ Aug⁹. in lib. de baptismo puuloꝝ ait Sicut illi primi parētes postea iuste viuēdo credunt ꝑ dñi sanguinē ab extremo liberati suplicio. nō tñ i illa vita meruerunt ad paradisum reuocari. sic et caro peccati etiam remissis peccatis. si bō in ea iuste vixerit. nō ꝯtinuo meretur eaz mortē nō perpeti. quā traxit de ꝓpagine peccati.

Q ꝑctā parentū visitant in filios. ⁊ q nō sunt aduersa que de⁹ dicit i Exodo et in ezechiele. i

Et licet peccatis parentuz nisi ade puuli nō obligent. nō est tñ diffitendū peccata parentū i filios redūdare. sicut dñs in Exo. ad Moysen ait. Ego sum de⁹ fortis zelotes visitās iniq̄tates patrum in filios vsq; in tertiam et quartaz generationez his qui oderūt me. His verbis apte insinuatur q deus reddit peccata patruz sup filios tertios ⁊ quartos. Huic aūt videtur aduersari quod dñs ait in ezechiele. Quid ē q inter vos pabolam vertitis in puerbium istud dicentes ꝓartes comederunt vnaz acerbā et dentes filioꝝ obstupescunt. Viuo ego dicit dñs. si erit vob vltra parabola hec in puerbium in isrl. Ecce omnes anime mee sunt. vt aia ꝑris. ita ⁊ aia filij mea ē. Aia que peccauerit ipsa morietur Fili⁹ nō portabit iniq̄tatē patris. ⁊ pat non portabit iniq̄tatē filij. Justicia iusti sup eū erit. ⁊ impietas impij erit sup euz. His verbis videt de⁹ corrigere ꝑ ꝓphetaz q male dixerit in lege. Si em̄ pctā patruz reddit in tertiā ⁊ quartā generationē. iniusticia videtur dei esse vt alius peccet ⁊ alius puniatur Quo em̄ iustum est alium peccare. ⁊ alium peccata lugere?

autoritas ebiet q̄ vlō aduersari l.

Determinatio ꝓmissarū auctoritatū ꝓuenientiā ostendens. k

Sed vt ait Hieronym⁹. Me lex ⁊ ꝓphete. i. Exod ⁊ Ezechiel imo ipse de⁹ q̄ ⁊ h ⁊ ibi locut⁹ ē in sententijs discrepare videant. attēdam⁹ finem illius auctoritatis Exodi. Dicto em̄ reddo iniquitates patrū in filios. addit. his qui oderunt me. ꝑ quod euidenᷣ ondit. nō ideo puniri filios. q; peccauerūt patres. ꝫ q; eis similes quodā hereditario malo deū oderūt Illud ergo quod in Exod. dñs dicit. sicut Hiero. tradit. non id sonat quod multi estimant. nec est simile huic ꝓuerbio. ꝓatres comederūt vuā acerbā ⁊c. Illud em̄ Exodi. Hiero. sup Ezech. et Aug⁹. super ꝓs. Deus laudē meaz ne tacueris. de filijs pcata patrū imitantib⁹ accipiendū cēsent. sup quos dr deus reddere peccata patrum quia punit eos. eo q imitant peccata patr̄ nō quia p̄es peccauerunt. Non ita q; corrigit deus in ꝓpheta. qđ ante dixerat in lege. sed quo intelligendū si apit. Añ ⁊ illos q̄ ꝓaue intelligebāt arguit q̄ dicebant. ꝓatres comederunt ⁊c.

Hiero.

Quare dixerat in tertiā ⁊ quartaz generationem. ⁊ quare patres tm̄ cōmemorauit. l

Veruntamen si de imitatoribus malorum illud accipit. quare tertiam ⁊ quartam generationē tm̄ commemorauit. cum in qualibet generatione rei teneantur. qui peccata patrū imitantur. et q̄re patres comemorauit. cum ⁊ illi oēs mali sint. qui quoꝝlibet malorum peccata imitantur? Sed ido patres specialiter nominauit quia maxime p̄es filij imitari solent. quos ꝓcipue diligūt. Et tertiam ⁊ quartam generationem ideo commemorauit. q; solent parētes interduz tādiu viuere donec filios tertios ⁊ q̄rtos habeāt. q̄ patr̄ iniq̄tates videntes: eorū impietatis heredes ꝑ imitationem efficiuntur. Scdm hunc modum recte intelligitur ad litteram quod in Exodo dicitur.

Solutio.

Quo illud Exodi intelligi debeat sm̄ mysterium. m

Quod etiaz mystice intelligendū eē ostendit ex eo q pabola dr. Si em̄ pabola ē. vt ait Hiero. aliō verbis sonat. aliud sensu ꝯtinet. Añ aliq̄ ita edisserūt. ꝓatrē in nob eē dicūt: leuē pctū sensuum. s. primū motum suggestionis vel cogitationis Filium vero si cogitatio cōceperit peccatuz in quo notatur consensus. ⁊

Hiero.

delectatio mulieris. Nepotem. si quod cogitaueris atq; concepis. ope compleueris. vel complere decreueris. in quo notat consensus viri siue patratio peccati. Pronepotem aut si nō solum feceris sed in eo glorieris. et hec est quarta generatio. non q; tres pcesserint. sed quarta dicit. quia quarto loco a primo motu qui est quasi pater. enumeratur. Deus ergo primos t secūdos stimulos cogitationū quos greci propatheis vocant. sine quib⁹ nullus hominū esse pōt: nō puniet eternaliter. Sed si cogitata quis facere decreuerit. et que fecit corrigere noluerit. que sunt mortalia peccata t tertia t q̄rta generatio.

Per quid pbatur q; primus mot⁹ non puniat eternaliter. n

Ad probanduz vero vt ait Hiero. q; p̄mus pulsus cogitationis nō puniat eternaliter a deo. illud ꝺ Genesi afferendum est. Cham em̄ peccauit irridens nuditatē patris. et sententiaz nō ipse sed filius eius chanaan accepit. Maledictus chanaan seruus erit fratrū suoz. Que em̄ iusticia est. vt pater peccauerit t fili⁹ punitus sit? Sed in mysterio illud dictū est.

Ista est distinctō. xxxiij. hui⁹ secū

di libri. In qua magister poit̄ egit de peccati originalis q̄ditate traductione t remissione. agit de ei⁹ in posteros augmentatione. Et tria facit. Nam primo inquirit an omnia peccata parentum paruulis imputātur. Secundo an peccatum ade fuerat grauius ceteris peccatis. Tertio an peccata parentum etiam puniant in filijs. Primum facit a principio distinctionis vsq; ibi. Dic queri solet. Secundum vsq; ibi Et licet peccatis. Tertium vsq; ad finem distinctionis. Et tātum in generali In speciali sententia magistri stat in tribus pposition⁹. quarū prima est hec. Quāuis primis parētibus plura possint peccata assignari. tamen paruulis precise vnum peccatum imputatur. et nō plura originalia. Hanc magister pbans querit Vtrum actualia peccata aliorum parentuz imputent filijs. sicut peccatum primi parentis. Et arguit q; sic Primo per autoritatē Exo. xx. vbi dicit q; deus visitat peccata patris in filios vsq; ad tertiam t quartā generationem. vbi etiam sequi videt q; plura peccata contrahunt ab origine vnum. Quod confirmat p illud p̄s. Ecce em̄ in iniquitatibus conceptus sum. t in pec. t̄. Ubi peccatum originale exprimitur pluraliter. Deinde arguit in contrarium. Nam si peccata parentuz paruli contraherent ab origine. sequeretur q; pena paruloz̄ in hmōi solum morientium non eēt mitissima. Cuius tamen oppositum dicit Augustin⁹. Et magister ad questionem respondens dicit peccata actualia aliorum et etiam primorum parentum nō contrahere paruos ab origine. Et q̄uis quedam autoritates beati Augustini videntur hoc sonare tamē beatus Augustinus nunq; inuenitur hoc determinatiue posuisse. Nec obstat dictum p̄s. allegatum. quia fm morem sacre scripture aliquando significare exp̄mitur pluraliter t econuerso cui⁹ exempla patent in textu. Uñ patet q; nulla peccata parentum filijs imputantur nisi que ab eis p originem contrahuntur.

Secunda propositio est hec. Peccatum in obedītie primorum parentum nō fuit grauissimum omniuz peccatorum. Hanc magister probans querit. Utruz peccatuz ade fuit grauius ceteris pctis. Et rñdet q; q̄uis quibusdam sic videatur. eo q; totam naturam corrumpebat et malus nocumentum q̄ quodcūq; aliud peccatū inferat. Teneri tñ potest q; ceteris omnibus grauius non fuit. eo q; non fuit grauius peccatis in spiritū sactum. Quod patet ex hoc q; ade suuz peccatum est remissum. sed peccatum in spiritumsanctum non remittitur in hoc seculo ncq; in futuro. t q; peccatuz ade totam naturam corrumpebat hoc non fuit ratione sue grauitatis. sed ideo quia ab homine comitebatur in quo tota natura simul existebat. intulit etiā plura t maiora mala q̄ alia peccata sequentia nō q̄tum ad penam eternā. sed solum q̄tum ad multiplices defectus ex ipso plus q̄ ab alijs peccatis secutos. Tertia propositio est hec. Peccata parentum minime in filijs puniunt nisi quibus eos imitando sequunt. Hanc magister pbans querit. Uūo peccata parentum in filios visitent. Cum tamen dicatur in Ezech. Filius nō portabit iniquitatem p̄ris. Et respondet q; solum illa peccata parentum visitantur. i. puniuntur in filijs in quibus filij suos parētes imitātur. Sed in Ezech. solum loqui de his peccatis in q̄bus filij paterne malicie imitatores non existunt. Et tñ in speciali.

Que de peccato anima duertenda sunt. a

Post predicta DI. XXXIII de peccato actuali diligēti indagine quedam considerāda sunt. s. que fuerit origo et causa primi peccati. vtruz res bona an res mala. Postea in qua re sit pctm̄. Deinde quid sit pctm̄. et q̄t modis fiat. et ꝺ differentia ipsoruz peccatoz.

Que fuit origo et cā pcti p̄ma. b

Causa t origo prima pcti res bona extitit. q; aī p̄mū pctm̄ nō erat aliq̄d mali vñ oriret. Cū em̄ originē et cām habuerit. aut ex bono aut ex malo habuit? Sed malū aī nō erat. ex bono ḡ ortuz ē. Malus em̄ in āgelo ortū ē pctm̄ t postea i hoīe. Et q̄d erat angelus nisi bona natura dei? Nō ex deo ortum est malum quod fuit in angelo. nō ex alio q̄ ex āgelo. ex bono ḡ ortū ē. Uñ Aug⁹. in rñsionib⁹ ꝺ iulianū hereticū qui dixerat. Si ex natura pctm̄ ē. tūc mala est natura. ait. Queso vt si potest. respondeat. Manifestuz ē ex volūtate mala

tanq̃ ex arbore mala. fieri omnia opa mala tanq̃ fructus malos. sed ipsam malã volũtatem vnde dicit exortã nisi ex bono. Si ei ex angelo. quid est angelus nisi bonũ opus dei? Si ex hoie. quid erat ipe homo nisi bonum opus dei? Immo q̃d erãt hec duo añq̃ in eis oriret mala voluntas. nisi bonum opus dei ⁊ bona ⁊ laudanda natura Ergo ex bono orit malũ. nec fuit vnde oriri posset. nisi ex bono. Dico ergo quia voluntatẽ malam nullum malum p̃cessit. sed ex bono originẽ habuit. Hic apte dr primã causam et originem mali bonã fuisse naturã. Et nihilomin⁹ ostendit cui⁹ peccati fuerit causa scz male voluntatis.

Q̃ mala voluntas secundaria causa fuit malorum. c

Mala autem volũtas illa angeli ⁊ hominis causa est etiã malorum subsequentiũ. s. malorũ operũ et malarum volũtatũ. Añ Aug⁹. in ench. Neq̃q̃ dubitare debemus reruz bonaz que ad nos ptinent causam nõ esse nisi bonitatem dei. Malarũ vo ab imutabili bono deficientem boni mutabilis voluntatem. prius angeli. postea hois. h̃ primũ est creature rationalis malũ. i. prima priuatio boni. Ecce habes p̃mã voluntatẽ boni mutabilis. id ẽ angeli vel hominis deficientez ab immutabili bono. i. a deo causam esse malaz rerum ad nos ptinentiũ. qz causa ẽ tam pctõruz q̃ penarũ quib⁹ p̃mit humana natura. Oria ergo origo et causa peccati bonũ fuit ⁊ secũda malũ quod ortũ est ex bono.

augusti.

In qua re sit peccatuz. an in bona an in mala. et dicitur quia in bona tantum. d

Ostẽsa origine mali. supest videre in qua re sit malũ. i. an in re bona. an i re mala? Qui recte acuteq̃ sapit non nisi in bono malũ esse intelligit. i. in natura bona. Malũ enim est corruptio vel p̃uatio boni. vbi aũt bonũ nõ est. nõ põt esse corruptio vl priuatio boni. Pctm̃ ĝ nõ potest esse nisi in re bona. Sicut eñ morbis ac vulneribus corrumpunt corpa. que (vt ait Aug⁹. in ench) sunt priuatiões boni quod dr sanitas. ita et aio q̃cũq̃ sunt vitia. naturaliũ sunt p̃uationes bonorum. Quid est eñ aliud q̃d malum dicit. nisi priuatio boni. bonuz eñ minui malũ ẽ. q̃uis q̃tũcũq̃ minuat necesse est vt aliq̃d remaneat. si ad huc natura est. Nõ eñ p̃sumi põt bonũ qd est natura. nisi ⁊ ipa p̃summat. Cũ vo corrumpit. ideo malũ est eius corruptio. quia eam q̃licũq̃ priuat bono. Nã si nullo bono priuat. nõ nocet. Nocet aũt. adimit ĝ bonũ Quãdiu itaq̃ natura corrũpit. inest ei bonum quo priuet. Ac p hoc nullũ est qd dicitur malum. si nullum sit bonũ. sed bonuz oñino malo carens. integrũ bonũ est. Cuz vo inest malum: vitiatũ vel vitiosuz bonũ est. nec malũ vnq̃ potest esse vllum vbi est nullum bonũ. Unde res mira p̃icit. vt qz oñis natura in quantuz natura est bonum est. nihil aliõ dici videt. cuz vitiosa natura est mala natura esse dr. nisi malum esse qd bonum est. nec malum esse nisi quod bonũ est. Hac p̃textione euidenter insinuat malum non posse esse nisi in re bona. vbi etiam licet absurduz videat manifeste dr esse malum. qd bonum est.

Q̃ exp̃emissis sequitur scz q̃ cum dicitur malus homo. dicit maluz bonum. e

Ex quo colligit nihil aliud significari cũ dicit homo mal⁹ nisi bonum malum. Unde Aug⁹. in eodez subdit. Quid est malus homo nisi mala natura? Quia homo natura est. Porro si homo aliquod bonum est. quia natura est. q̃d aliud est malus homo. nisi malum bonũ. Tñ cum duo ista discernimus. inuenimus nec ideo maluz. quia homo est. nec ideo bonũ quia iniquus est Sed bonũ q̃a homo. malum quia iniquus. Dis itaq̃ natura etiam si vitiosa sit. in q̃tũ natura est bona ẽ. in q̃tũ vitiosa est. mala est.

// Q̃ regula dyaleticorum de contrarijs fallit in his scilicet bono et malo. f

Ideoq̃ in his contrarijs que mala ⁊ bona vocantur. illa dyaleticorum regula deficit. qua dicũt nulli rei duo simul in esse ptraria. Null⁹ eñ potus aut cibus simul dulcis est ⁊ amar⁹. Nullus simul vbi albũ ibi et nigrũ. ⁊ hoc in multis ac pene in omnibus repit contrarijs. vt in vna re simul esse nõ possunt. Cum autẽ bona et mala nullus ambigat esse contraria.

non solū simul esse possunt. ꝫ mala oīno sine bonis ⁊ nisi in bonis esse nō possunt. Et hec duo contraria ita simul sunt. vt si bonū non essz in quo esset. ꝓsus nec malum esse potuisset. Quia non modo vbi consisteret. sed vnde orietur corruptio non haberet. nisi esset quod corrumpetur. qm̄ nihil est aliud corruptio. q̄z boni exterminatio. Ex bonis ergo mala orta sunt. ⁊ nisi in bonis non sunt. nec fuit prorsus vnō orietur vlla mali natura. nisi ex ãgeli ⁊ hominis natura bona. vñ primit⁹ orta est volūtas mala.

Epilogū facit ad alia trãsitur⁹. g

Exhis aperit̃ quod ꝓmo ⁊ secūdo supra inuestigandū diximus scz que fuerit origo mali. ⁊ in qua re sit. Ex bona em̄ re ortum. ⁊ in re bona cōsistere p̄missis testimonijs ꝓbat̃.

Sententie illi qua dictuz est bonū esse malū opponitur de prophetia que ait. Ue his qui dicunt bonuz malum. h

Adhoc autē quod dictū est malū esse quod bonū est. quidā sic oponunt. Si bonū maluz esse dicim⁹. inci dimus in illā sententiā ꝓphetica vbi legit̃ Ue his qui dicunt bonum malū. et malum bonū. Igit̃ si banc maledictionē vitare vo lumus. nullatenus dicere debemus bonuz esse malum. ⁊ ecōuerso. Hoc aūt Augustinus in eodē libro determinat dicens. id qđ dictum est in ꝓphetia inteligenduz esse de ipsis rebus q̄bus homīes mali sunt. nō de hominib⁹. Unde qui adulteriū dicit bonū in eū cadit illa ꝓphetica detestatio. ⁊ in eū qui dicit malū esse bonū vel bonum esse iniquum. Qui em̄ dicit hoīem inquantū hō ē malū esse. ⁊ bonitatē esse iniquitatez. opus dei culpat quod est homo. ⁊ vitiū hominis laudat qđ est iniquitas.

De termiatio Augustini.

Ista est distinctio. xxxiiij. h⁹ scdi libri. In qua magister posq̄ egit de peccato actuali primorum parentum quo persona corrumpit naturā et de peccato originali quo natura corrumpit personam. Incipit agere de peccato actuali adultorum. quo persona corrumpit seipsam. Et tria facit. Nam primo inquirit a quo sit malum. Secundo in quo sit subiectatū. Tertio infert quoddam sequens correlarium. Primum facit vsq̄ ibi. Ostensa origine mali. Secundum vsq̄ ibi. Ideoq̄ in his contrarijs. Tertium vsq̄ ad finem distinctionis. In speciali sententia magistri stat in tribus propositionibus quarū prima est hec. Malum primum quo deturpatus fuit primus homo non processit neq̄ originabatur nisi a bono. Hanc magister probans dicit sententialiter q creature rationalis primum peccatuz proprie nō habuit causam efficientē. sed voluntatem obliquaz contra regulam iusticie defectiue eligentem. Naz dicit q origo ⁊ causa primi peccati non fuit malum sed tantū natura bona et incorrupta. sed aliorum malorum. id est peccatorum sequentiū extitit primo voluntas mala. nam iste fuit ordo ingressus mali in munduz quia bona natura fuit causa prime voluntatis male. ⁊ prima voluntas mala causa fuit sequentium prauarum voluntatum ⁊ malorū opez. Uñ patet q origo ⁊ prima causa peccati fuit bonū. Prima autē et secūdaria causa fuit mala voluntas que ortū habuit a bono. et hāc ꝓbat autoritate beati Augustini in enchiridion // Secunda ꝓpositio est hec. Tam malum culpe q̄ malum pene non pōt esse nisi subiectiue sit in re bona. Hanc magr̄ ꝓbans dicit q subiectū mali nō nisi res bona esse pōt. Nā malū nihil aliud est q̄ corruptio boni. cū ergo vbi non est bonum non possit esse priuatio boni ꝙsequens est. malum non nisi in bono subiectari. vñ sicut morbi et vulnera requirunt corpa in quo sunt vt in subiecto. sic malū est in re bona vt in subiecto. Unde concludit q cum dicit̃ homo malus. idem est ac si diceret. bonū malum et hoc confirmat autoritate beati Augustini. // Tertia ꝓpositio est hec. Ex quo fallitur dialeticorum regula que dicit q in eadez re non possunt simul ⁊ semel existere contraria. Hāc magister probans dicit q bonum et maluz sunt in eodem simul. eo q malum in bono subiectatur. et malū a bono originatur. qđ non pōt dici de alijs cōtrarijs puta albo et nigro. dulci et amaro Postea soluit qđdam dubiuz. nā superius dictū fuit q dicere hominē malum et dicere bonum malum. et p hoc homo incideret sententiam prophetica qua dicit̃. Ue qui dicitis bonum malum et malū bonum. Quod soluit ex verbis Augustini dicētis q causa qua bonus fit malus puta fornicationem vel aliud hmōi dicere bonā hoc est incidere sententiam ꝓphete. sed hominem q̄ natura est bonus dicere malum propter vitium prophetie nō contrariat̃. Et tantum in speciali de sentētia huius distinctionis.

Quid sit peccatum. a

Dist hec vidē dū ē qđ sit pctm̄. ꝙctm̄ est (vt ait Aug⁹) oīe dictum vel fm̄ vel ꝙcupituz qđ fit ꝙtra legem di. Idē in lib. de duab⁹ aialib⁹ ꝙctm̄ ē volūtas retinēdi vl̄ ꝙsequēdi. qđ iusticia vetat. Jn vtraq̄ assignatiōe ꝺ actuali pctō agit̃ ⁊ mortali. nō ventali. Ex ꝓma descꝛptiōe oñdit̃ pctm̄ esse volūtas mala siue locutio ⁊ opatio prava. i. act⁹ malꝰ tā interior q̄z exterior. ex alia ꝛo tm̄ oñdit̃ eē act⁹ interior. Uolūtas em̄ vt in superioribꝰ dm̄ ē. motꝰ animi ē. actꝰ g̃ interior ē. Amb. q̄z i li. ꝺ padiso ait. Quid ē pctm̄ nisi legi diuine p̄ua ricatō. ⁊ celestiū iobediētia p̄ceptoꝝ Ergo i p̄uaricāte pctm̄ ē. ꝫ i mādāte culpa nō est. Nō em̄ ꝙsistēt pctm̄ si inobdictio nō fuisset. Nō ꝙsistēte aūt pctō nō solū malicia. ꝫ etiā vt⁹ fortasse nō esz Que nisi aliq̄ malicie fuissent semia. vl̄ sꝑsistē vl̄ emincre nō posset Ecce p̄uaricationē legis ⁊ i obediētiā diffinit ambrosius esse peccatū.

DIXV Augꝰ a ad stum. Ambꝰ

Diuersorum sententias de peccato ponit. b

Quocirca diuersitatis

Triplex opin de pctis.

huiꝰ verboꝝ occasione. de pctō plurimi diuersa senserunt. Alij em̄ dixerunt voluntatem malam tm̄ esse pctū. et non actus exteriores. Alij voluntatē ⁊ actus. alij neutrum. dicentes oēs actꝰ eē bonos ⁊ a deo ⁊ ex deo auctore esse. Malū aūt nihil est. vt

Malū nihil ē

ait Augꝰ. sup Johem. Oīa p ipm facta sūt. ⁊ sine ipo factū ē nihil. i. pctm̄ qđ nihil est. ⁊ nihil fiunt hoies cū peccāt. Supra etiam dixit Augꝰ. q malū est ꝓuatio boni vel coꝛruptio boni. qui etiā in li. lxxxiij. q. ait. Sūmuꝫ malū nullū modū habet caret em̄ oīi bono. At modus aliqđ boni ē. nō igit est. quia nulla specie continet. totūq; b nomen mali de speciei priuatione repertū est. Item in dogmatibꝰ ecclesiasticis dicit malū vel maliciā nō esse a deo creatā sed a diabolo inuentā. qui ⁊ ipse bonus creatus est. Idem etiam in lib. cōtra manicheos qđ sit pctm̄ oīdit dicens Peccare qđ aliud ē nisi in veritatis p̄ceptis vel in ipsa veritate errare. Quod si nō voluntate faciunt. peccatoꝛes iniuste iudicant. Quid ergo in hac tanta varietate tenendū? qđ dicendum?

Vera sua de pctō ꝓponit. c

Bene dici potest ⁊

libere tradi debet. pctm̄ esse actū malum interioꝛem ⁊ exterioꝛē. s. malam cogitationez et locutionē ⁊ operationez. Precipue tm̄ in voluntate consistit peccatum. ex qua tanq; aꝛboꝛe mala ꝓcedūt opera mala tanq; fructus mali.

Traditio quoꝛundam qui dicunt voluntatem malam ⁊ actum inq;tum sunt. esse naturas ⁊ ideo bona inq;tū vero mala sunt. esse pctā d

Quidam autem di

ligenter attendentes verba Aug. quibꝰ supra ⁊ in alijs scripture locis vtit. non indocte tradunt voluntatē malā ⁊ actus malos inq;tum sunt vel inq;tum actus sunt. bona esse. inq;tum vero mali sunt: peccata esse. q voluntatem et actum quēcunq; bonam dei naturam esse dicunt. inq;tum actus est vel voluntas. et ex deo auctoꝛe esse. inq;tuz veꝛo inordinate ⁊ ꝓtra legem dei fit. ⁊ fine debito caret: peccatū est. ⁊ ita inq;tum peccātum est. nihil est. Nulla em̄ substantia est. nulla ntaura est.

Autoꝛitatibus probant volūtates ⁊ actus omnes esse bona, inq;tum sunt. e

Q; autē voluntas

oīis ⁊ actio bonū sit inq;tum est. ex eo pbant quod ait Augꝰ. in lib. de. lxxxiij. questionibus. Deus boni tantūmodo causa ē. quocirca mali auctoꝛ nō est. quia omniuz q̄ sunt auctoꝛ est. que inq;tū sunt. intm̄ bona sunt. Idem pbans nihil casu fieri in mūdo ait in codez. Quicqđ casu fit. temere fit. ꝗd quid temere fit. non fit dei puidētia. Si q casu aliq̄ fiunt in mūdo. nō puidētia vniūsus mundus amministrat. Si nō puidētia vniuersus mūdus amministrat. aliq̄ natura vel substātia ē que ad opꝰ puidentie nō ptinet. Oīe aūt qđ est inq;tū ē. bonum est Summū em̄ est illd bonū. cuiꝰ pticipatiōe sunt cetera bona. ⁊ oīe qđ mutabile ē. non p se. sed boni illiꝰ pticipatiōe inq;tū est. bonū est. qđ diuinā etiā puidentiā vocamus Nihil q casu fit in mundo. His testimonijs innitunt ad ostendēduz oīe quod ē inq;tū est. bonū esse. Añ idem Augꝰ. in. j. li. de doctrina xp̄iana ait. Ille summe ac p̄mitus ē. q omnino incōmutabilis ē. et cetera q̄ sunt nisi ab illo esse non p̄nt. et intm̄ bona sunt. inq;tum acceperunt vt sint.

Quid ex predictis sequat. f

Ex p̄dictis colligit

atq; inferꝝ. q si mala volūtas ⁊ mala actio est. inq;tū est. bona ē. Sed qs est q diffitet malā volūtatē eē ⁊ malā actionē? Mala q volūtas siue actō inq;tū ē. bonū ē. ⁊ inq;tū volūtas ē vel actio. bonū silr̄ ē. ex vitō mala ē. qđ vitiū a deo ñ ē. neq; aliqđ ē. Qđ Augꝰ. notasse videt in lib. de. lxxxiij. q. dicens. Vitium est volūtas quo est homo deteriοꝛ. quod vitiū longe abest a voluntate dei. vt ratio docet. Ex hoc loco pbant voluntatez inquātū vitiosa est. non esse a deo et inquantuz vitiosa est. pctm̄ est. Et pctm̄ est (vt aiunt) inquātum non habet oꝛdinez nec finem debitum. Ita et actio inquantuz ex malo ꝓcedit: et oꝛdinem non habet. et ad malum tendit.

De vitio voluntatis.

Alia pbatio q̄ omnis actꝰ inq̄tuz est. bonus est. g

Jtē ⁊ aliter probāt oēm actum interiorē vel exteriorē inq̄tū ē esse bonū. quia nō essz actus malꝰ nisi esset res bona. qz non est aliqua res mala nisi ea dem res bona sit. Vñ Augꝰ. in ench. Omnis natura bonū est nec res aliqua mala esset. si res bona ipsa que mala est. natura nō esset. Nō ergo potest esse malū nisi esset aliquod bonum. Quod cū ⁊ ici videat absurde. cōcepto tñ ratiocinationis nos compellit hoc dicere. Expmissis testimonijs asserunt oēs actus inq̄tuz sunt: esse res bonas. nec aliquid esse malum. id est peccatū nisi idem quoq; fm aliquid bonū sit. ⁊ omnium que sunt: inq̄tum sunt deū auctorē p̄ dicant. ⁊ eiꝰ voluntate oīa eē q̄cūq; sunt. que inq̄tum sunt nature sunt.

Aug⁹ ench.

Summā predictoꝝ p̄trin git.

¶ Obiectio contra illos qui dicūt omnes actus inquātū sunt esse bonos. h

Quibus opponit Si oīa que sunt inq̄tuz sunt: bona sunt ⁊ nature sunt. ergo adulteriū et homicidium et similia inq̄tum sunt. bona sunt ⁊ nature sunt. ⁊ deo volente fiunt. Quod si est. tunc illi qui faciunt illa: bona agunt. quod penitus absurdum est. His ꝯo sic illi respōdēt Dicunt equidem adulteriū. homicidiuz et hmōi. nō simplicit actus denotare. ſ actuum vitia. Actusq; ipsos adulterij et homicidij inq̄tum sunt vel inq̄tum actus sunt a deo esse. ⁊ bonas naturas esse. sed non inq̄tum adulterium ⁊ homicidiū sunt. Et ideo nō sequi dicūt. si actꝰ qui homicidia ⁊ adulteria sunt a deo sunt. q̄ homicidia ⁊ adulteria a deo sint.

Rñsio illoꝝ

Alia illoꝝ oppositio contra eosdem i

Jtem aliter eis opponit. Si aliquid nō est malū quod nō sit natura vl̄ res bona. qūo ergo peccata sunt nō credere in deū. nō ire ad ecclesiā ⁊ hmōi cū ista nō sint nature. imo oīno non sunt? Nō est em̄ aliquid vel res aliqua nō ire ad ecclesiā. vel non credere ⁊ hmōi. Ad quod dicūt his atq; hmōi dictionibus que videtur p̄uationes simpliciter notare ⁊ nihil ponere. quia p negationē dicunt vere aliqua poni actusq; p eas significari. Nō credere em̄ in xp̄m incredulitatē dicunt. et nomine incredulitatis malū mentis actū significari Jam etiam cū dicit nō ire ad ecclesiam malum est. non euntis ꝓtemptus significat. id est. voluntas mala vel propositum. hoc est em̄ declinare a bono ⁊ ideo malū est. sic ecōuerso declinare a malo bonū est Sicut g̃ declinatio a malo aliquid ponit scz voluntatem et ꝓpositū vitandi malum. Non enim potest esse bonū qđ omnino nihil est. ita declinatio a bono quod est significat scz volūtatem et ꝓpositum mali. Et fm hoc vera ē ⁊ generalis illa peccati mortalis descriptō quā supra posuit Augꝰ.

vt credere deum ⁊ ic

Rñsio vbi ⁊ inq̄tuz peccatum esse p̄uatio boni. non tñ pena.

Rñsio vbi tradūt q̄ dicūtur p negationez aliq̄d ponere

Vtrum malus actus inq̄tum peccatum est sit p̄uatio vel corruptō boni. k

Potest etiam queri ab eisdez. cum peccatū sit (vt supra dictū est) p̄uatio vel corruptio boni. et oīs actꝰ malus sit pctm̄. vtrū sit p̄uatio vel corruptio boni inq̄tum pctm̄ est vl̄ nō? Si enim inq̄tū pctm̄ ē corruptio boni est. cū corruptio vel p̄uatio boni pena sit homini. Inquātū g̃ pctm̄ ē: pena ē. Qđ si est. tūc inq̄tū pctm̄ est. bonū esse videt ⁊ a deo eē. Si aūt nō inq̄tū pctm̄ ē. corruptio ē: querit g̃ fm quid corruptio sit? Si em̄ corruptio ē ⁊ nō inq̄tū pctm̄ est. cū nō sit nisi bonuz. p̄terq; in eo qđ pctm̄ est. ergo inq̄tum bonum est corruptō vl̄ p̄uatio boni ē. Ad qđ etiaz ipsi dicunt actū malum nō inq̄tum est neq; inquātū bonū est. esse p̄uationem vel corruptionē boni. scz inq̄tū pctm̄ ē. nō tñ inq̄tuz pctm̄ est: pena est. vel aliquid qđ a deo sit. Ut em̄ ex vbis premissis Augusti. colligit pctm̄ dicit corruptio vl̄ p̄uatio actiue nō passiue. Nā ideo malum vel pctm̄ dr corruptio boni. quia naturā bonā qualicūq; p̄uat bono. Nā si nō p̄uat aliq̄ bono. nō nocet. vt supra Augꝰ. ait. Nocet aūt? adimit g̃ bonū Nō aūt nocet nisi inq̄tū ē. g̃ inq̄tū pctm̄ est p̄uat bono. Jtaq; inq̄tū pctm̄ ē p̄uatio est vel corruptio boni.

Quomodo inquātū peccatum est possit corrumpere bonum cum nihil sit. l

Sed cum nihil sit ī quātū pctm̄ est. qūo pōt bonū corrumpere

Ro Aug. vel adimere? Aug⁹ te hoc docet in libro ō
g⁹ tudinem natura boni dicēs. Abstinere a cibo nō est
aliqua substātia. tñ substātia corpis si om
nino abstineat a cibo ⁊ languescit et frāgit
Sic nō est suba pctiñ. eo tñ natura aīme
corrumpitur.

Q⁹ peccatuz ꝓprie corruptio ē aīe. ⁊ quomodo. m

Peccatuz vero id

est culpa. ꝓprie anime corruptio ē. Si aūt
queriť i quo possit corrūpi anima? In pa
rabola illi⁹ q̄ incidit in latrones q̄ euz vul
nerauerūt ⁊ spoliauerūt claresćit. Incidit
eñ homo in latrones. qñ p peccatū in po
testatez diaboli trahiť. ⁊ tūc p p tñ expo
liatur gratuitis bonis. i. virtutibus. ⁊ in na
turalibus bonis vulnerať. quesūt ratio ⁊
itellectus. memoria ⁊ ingenium et hmōi. q̄
p peccatū obtenebrant ⁊ vitiāť. ꝑ pec
catum etiā ꝓriuať illo bono cui⁹ participa
tione cetera bona sunt. q̄ tāto magis ꝓuať
quāto magis se ab eo elongat.

Qualiter homo se elongat a deo. scz per dissimilitudinem quā facit peccatum. n

Ab eo autem se elō

gat homo per peccatum non loci distantia
quia vbiq̄ totus ⁊ pēsens est oīmbus ⁊ om
nia in ipso sunt. vt ait Aug⁹ in li. ō. lxxxiij.
questi. ⁊ ipe locus nō est. Locus tamē dei
abusiue dicitur templum dei. nō q̄ eo con
tineať. sed quod ei ꝓsens sit ⁊ inhabitās.
id aūt anima munda intelligiť. ꝑ pecca
tum ergo non ꝑm locum aliquis longe fit a
deo. et in eo lōge fit. q̄ ab eius similitudine
recedit. ⁊ tanto longius quāto fit dissimili
or. Illa aūt vt ait Aug⁹ in li. de. lxxxiij. q.
que participatione similia sunt deo. recipi
unt dissimilitudinē. At ipa similitudo nul
lo modo ex aliqua ꝑte potest esse dissimilis
Unde fit cuz similitudo patris filius sit ex
nulla parte patri possit esse dissimilis. cui⁹
ticipatiōe similia sunt. quecūq̄ deo simi
lia sunt. ⁊ illa possunt recipe dissimilitudi
nem. Nihil ē aūt qđ hominē adeo deo dis
similem faciat quēadmodū peccatum. Cū
aūt peccatū sit ꝓriuatio vl corruptio boni
que est in anima. est etiaz ꝓuatio vel corru
ptio boni corpis. Sicut corp⁹ hominis ꝓ
uauit būficio illi⁹ imortalitatis ⁊ impassibili
tatis quā habuit añ peccatum.

An pena sit ꝓuatio boni. o

Queri autem solet

vtrum ⁊ pena sit ꝓriuatio vl corruptio bo
ni? Ad quod facile respōderi pōt. si p̄dicta
ad memoriam reuocentur. Diximus enim
supra ꝓriuationē vel corruptiōez boni ac
cipi actiue vel passiue. i. ꝑm efficientiaz vel
effectum. Ideoq̄ ꝓuatio vel corruptio bo
ni dicit ⁊ peccatū ⁊ pena. sed peccatuz ꝑm
efficientiam. quia ꝓriuat vel corrumpit bo
num. Pena aūt ꝑm effectuz. i. ꝑm passionē
que est effectus peccati. Aliud ē eñ culpa
aliud pena. Alterum est dei. i. pena. alterū
diaboli vel hois ē. i. culpa.

Ista ē distinctio. xxxv. huiⁱ secū

di libri. In qua magister ostēsa causa mali seu pecca
ti. agit ō ipsius peccati quidditate. Et tria facit. Nā
primo ponit secūdarias peccati diffinitiones. Secū
do ostendit diuersam de ipso opinionez. Tertio sub
dit multiplicem contra veritatem obiectionem. Pri
mum vsq̄ ibi. Quo circa diuersitatis. Secūdū vsq̄
ibi. Quidam aūt. Tertium vsq̄ ad finez distinctiōis
In speciali sententia magistri stat in tribus ꝓpositio
nibus. quaruz prima est hec. Peccatū diuersimo
de a diuersis doctoribus diffinitur. Hanc ꝓbās ma
gister ponit tres peccati diffinitiōes. Prima est bea
ti Augustini in epistola ad Faustum dicentis. q̄ pec
catum est dictum vel factum vel concupitum contra
legem dei. Secunda est eiusdē alibi dicentis. Q̄ pec
catum est voluntas retinendi vel consequendi qđ iu
stitia vetat. Quarum vtraq̄ solum cōuenit peccatis
actualibus mortalibus ⁊ nō venialibus. sz ꝑma ha
rum conuenit peccatis ꝑut tam in exteriori actu q̄
etiam in interiori existunt. Secunda diffinitio pecca
tis ꝑut solum p actum interiorem cōmittunť. Ter
tia diffinitio est beati Ambrosij in libro suo de para
diso vt dicit. q̄ peccatum est preuaricatio legis diui
ne ⁊ celestium inobedientia preceptorum. Et subdit
q̄ p ꝑmā ⁊ tertiā peccati diffinitiones tā actus interi
or q̄ exterior ostenditur esse peccatū. sed p secunduz
tantū actus interior ostenditur esse peccatum. Se
cunda propositio ē hec. Quāuis peccatum simul sit
tam in actu interiori q̄ exteriori. principalius tamē
consistit ⁊ repiť in actu interiori. Hanc magister pro
bans dicit diuersas opiniones fore circa hoc. Nam
aliq̄ dixerunt peccatuz esse in actu interiori tantum.
Alij dixerūt q̄ nec in voluntate iteriori nec i actu ex
teriori consistat. quorū ratio fuit hec. nam voluntas
⁊ actus eius habent entitatem. cuz ergo peccatū. ni
hil sit ꝑm beatum Augustinum sup Johez. videť q̄
nec voluntas nec actus eius possit ꝓprie dici pecca
tum. Sed magister dicit q̄ sane credēdum sit. q̄ pec
catum consistit tam in actu exteriori q̄ iteriori. ꝑnci
palius tamen i actu iteriori. eo q̄ sicut fructus ex ar
bore ꝓcedunt. sic mala exteriora ꝓcedunt ex mala
iteriori voluntate. Tertia ꝓpositio ē hec. Huma
na voluntas ⁊ eius actus inq̄tum sunt. quedam bo
na sunt. inq̄tum vero sunt ꝓtra legez dei nihil sunt.
Hanc magister probans dicit quosdam beatum Au
gustinum in hoc fuisse secutos dicendo voluntatez ⁊

eius actum inq̃tum sunt esse quedam bona. inq̃tum vero sunt ꝓtra legem dei nihil esse. Quod probat p hoc. quia omne quod a deo est bonum ẽ. quia alias deꝰ non esset summe bonus. cum ergo voluntas ꝛ eiꝰ actus a deo sint. quia alias casualiter tãꝫ ad dei ꝓuidentiam non ptinentes contingerẽt. quod ẽ inconueniens. ergo oportet dicere q̃ tam voluntas q̃ actꝰ eius inquãtũ sũt bona sunt ꝛ a deo. Postea cõtra illam sententiam objcit tripliciter ꝛ soluit. Primo sic Si omnis actus voluntatis eẽt a deo. sequeretur ex hoc q̃ adulterium. homicidium. ꝛ sic ꝺ alijs essent a deo. eo q̃ actus sunt voluntatis. Et respondens ad hoc dicit q̃ adulterium. homicidium ꝛ hmõi non nominant precise actus quosdam. sed etiam quorũdam actuum deformitates. ꝛ q̃tum ad hoc nõ sunt a deo Secundo objcit sic. Peccata omissionis important ꝓuationes ꝛ negatiões. sed ꝓuatiões ꝛ negationes non sunt a deo. ergo tales actus non sunt a deo. Et respondet q̃ in omni peccato omissionis intelligitur aliquis actus volũtatis positus. sicut declinare a bono ꝛ non velle credere in christum. ꝛ cõsimilia peccata omissionis que sũt declinationes quedam a bonis ponunt aliquos reales actus. ſ. volũtatem ꝛ ꝓpositum mali. ꝛ q̃ consequens non sunt oĩno nihil. vt obiectio ꝓdicta tẽdit Tertio sic. pctm̃ inquãtũ pctm̃ est corruptio penalis. sed oĩs pena ẽ a deo ergo pctm̃ ẽ a deo. Cui obiectioni magister rñdens dicit q̃ peccatum inquãtũ peccatum est. non est corruptio passiua cuiusmodi est pena sed est corruptio actiua que nihil est ꝛ que non est a deo. quia alias sequereꝫ deũ esse causam mali. Postea declarat hoc a simili q̃ corruptio actiua nihil sit. qz abstinentia cibi nihil est. ꝛ tñ corrumpit corpus. Similiter sic peccatum nihil est. tamen corrumpit animam spoliãdo eam a gratuitis et vulnerat animam in naturalibus ꝛ hoc tam quo ad animam quam a deo elongat q̃z quo ad corpꝰ qõ immortalitate priuat. Unde cõcludit corruptionem actiuam esse peccati essentiã. passiuã aũt pcti effectũ ꝛ penam. Et tm̃ in speciali ꝛc.

Q̃ quedaz simul sunt peccata ꝛ pena peccati. quedam peccata ꝛ causa peccati. alia vero peccata ꝛ causa ꝛ pena peccati. a

DI. XXXVI

Sciendum est tamen quedam sic esse peccata. vt sint etiã pene peccatoꝝ Unde Augꝰ super illuz locũ ps. lvij. Supcecidit ignis ꝛ non viderunt solem. ait. Ignis superbie et concupiscentie ꝛ ire intelligitur Istas penas pauci vidẽt ideo eas maxime cõmemorat apostolus in epistola ad Roma. ꝛ enumerat multa que peccata sunt ꝛ pene peccati. Itẽ. Inter primum eñ peccatuz apostasie ꝛ vltimaz penam ignis eterni. media que sũt et peccata sunt ꝛ pene peccati. Greg̃ quoq̃ sup Ezechiel. ait Cõtemnenti qui nõ vult penitere ponit deus offendiculum. vbi. ſ. graui⁹ impingat. Peccatũ eñ quod p penitẽtiã citius non deletur. aut pctm̃ ẽ ꝛ causa peccat i aut peccatum ꝛ pena peccati. aut pctm̃ simul ꝛ causa ꝛ pena peccati. Unde Moyses. Nõdũ sũt cõpleta peccata amorreoꝝ. Et Dauid inq̃t. Apone iniq̃tatem sup iniquitatem eorum. Et alius ꝓpheta. Sanguis sanguinem tetigit. id ẽ. pctm̃ peccato additũ est. Paulus quoq̃ ait Propterea tradidit illos deꝰ i passiones ignominie ꝛc Et item. Ut impleant peccata sua semper. Johanni quoq̃ p angelũ dicit. Qui i sordibus est sordescat adhuc. Ex his testimonijs colligit peccatum aliquod. ꝛ pctm̃ eẽ ꝛ penam peccati.

Ex predictis questio oritur scilicz an inquãtum peccatuz est sit pena peccati. b

Et ideo merito que

ritur. vtruz inq̃tũ peccatũ est sit pena peccati: Quod nõ videt. cum oĩs pena peccati iusta sit. Unde Augꝰ in lib. retractatiõũ Oĩs pena peccati iusta ẽ ꝛ supplicii̇ nominat. Si ergo pctm̃ quod est peccatũ ꝛ pena peccati. inq̃tum peccatuz est: pena peccati est. cum oĩs pena iusta ꝺ iusticia dei veniat. videt inq̃tum peccatuz est. iustum esse ꝛ a deo puniri. Ad quod illi rñdent peccatum sic dici penaz peccati. qz per pctm̃ in quod merito p̃cedentis peccati homo labitur deserẽte deo. corrumpitur bona natura Sicut ignis eternus dicit pena malorũ. quia ea cruciant. nec tñ ipe cruciatus malo⁹ ignis est. ſ p ignem fit in homine. Ita p pctm̃ corrumpit natura ꝛ imminuit bonũ nature. ꝛ ẽ ipsa imminutio ꝛ corruptio boni passio ꝛ pena. ꝛ nõ est essentialiter ipsum pctm̃ p quod sit. sed ideo peccatum dicit vt p̃missum est. quia p peccatuz illico vt peccat homo fit i homine illa corruptio. que tm̃ fit deo auctore Illa eñ pena siue passio que est boni corruptio a deo est. Illiꝰ tñ (vt sic dicaz) materia ꝛ causa ẽ peccatum. qđ a deo nõ est. Quod videt Augꝰ notasse. ꝛ iuxta hũc sensum intellexisse. cuz ait in libro ꝺ p̃destinatione sanctorũ. Predestinatiõe deus ea p̃sciuit que fuerat ipe facturus. Sed p̃sciuit deus etiaz que non ẽ ipe facturus. id est. oĩa mala. quia ꝛ sic sunt quedã que ita peccata sunt vt etiã pene sint peccati. ſm illd apostoli. Tradidit illos deus in passiones ꝛc. nõ tamẽ peccatũ dei est. sed iudicium. ſ. pena. In scriptura eñ sepe nomie iudicij pena intelligitur.

Rñsio i [illegible] vbi doc [illegible] quo sen [illegible] catũ ꝺ [illegible] pcti vl [illegible]

Augu i.

¶ Hic diligenter intendētib⁹ insinuare vi
det ea que peccata sunt ⁊ pene peccati. nō
inq̄tum peccata sūt. sed inq̄tum pene dei
esse dicuntur. Nam cum dixisset deum nō
esse facturum mala aliqua. id est. peccata.
quia posset ei obj̄ci. quedam peccata eē eti
am penas peccati. ⁊ pena peccati oīnis iu-
stícia est. ⁊ ideo a deo est. quasi determiná
do ſm q̄d facit ea. vel ſm q̄d nō faciat. ad-
didit reliqua. Juxta vero p̄dictam intelli-
gentiā peccata sane dicunt pene. vñ ap̄lus
appellat eas passiones ignominie. q⁹ vt ait
auctoritas. ⁊ quedam peccata sint que dele
ctant. sunt tñ passiones nature noiande. q⁹
p̄ ea corrumpit natura.

¶ Q⁹ cum omne peccatuz possit di
ci pena. non tamen omne est pena
peccati. c

Et licz ex hoc sensu
omne pctm̄ mortale possit dici pena. nō ta-
me omne p̄t dici pena peccati. ¶ Pena eñ
peccati. vt p̄dictum ē: est illud cui⁹ causa ē
aliud p̄cedens peccatuz. Nam peccatū sic
dicit pena peccati respectu p̄cedentis. sicut
dicit causa peccati respectu sequētis. Quo
fit. vt idem pctm̄ ⁊ causa sit ⁊ pena peccati
sed alterius peccati pena. ⁊ alterius causa.
vt eñ Greg⁹ in moralib⁹ ait. ¶ Peccatū q̄
penitētia nō diluit suo p̄dere mox ad ali-
ud trahit. Unde fit. vt nō solum peccatum
sit. ⁊ et causa peccati. Ex illo quippe culpa
subsequens oritur. ¶ Peccatū vero q̄ ex pec-
cato oritur. nō solus peccatum. sed ⁊ pena
peccati ē. quia iusto iudicio deus cor pec-
cantis obnubilat. vt p̄cedentis peccati me
rito etiā in alia cadat. Quē eñ liberare no
luit. deserendo pcussit. ¶ Proinde vt Aug⁹
ait. ¶ Precedentis est hec pena peccati. ⁊ tñ
etiam ipsa peccatū est. Judicio eñ iustissi-
mi dei traditi sunt. vt ait ap̄lus de quibus-
dam. siue deserēdo siue alio modo explica
bili. siue inexplicabili in passiones ignomi
nie. vt crimina criminibus vindicarent. ⁊
supplicia peccantiū nō tantū sint tormenta.
sed ⁊ vitiorum incrementa. Illa ergo pec-
cata que enumerat apostol⁹. quia ꝺ̄ superb
bia sunt: non solum peccata ⁊ etiam supli-
cia sunt. Ecce ex his iam fit p̄spicuum que
dam peccata. etiaz penas ⁊ causas peccati
esse. ⁊ illud peccatum esse penā peccati. q̄
causaz p̄cedentem habet peccatum. atq; il
lud peccatum esse causam peccati q̄ ē me-
ritum sequentis culpe.

Aug⁹ contra Julianum

Ex predictis videt significari ipa
eadem q̄ peccata sunt esse ⁊ penas
peccati. d

Sed cum ait crimi
na criminib⁹ vindicari. videt insinuare ea
ipsa que peccata sunt essentialit esse penas
peccati. i. punitiones peccati. Ad hoc aūt
inq̄unt illi. ⁊ similia hec dicta eē ſm ratio-
nem predictam. ⁊ ido intelligenda fore ſm
p̄missam expositionez. Intelligētia eñ dic-
torū ex causis est assumēda dicēdi.

Q⁹ nō obuiat veritati si quis dicat
ipa peccata eē penas peccati essen
tialiter. e

In nullo tamen p̄
iudicium factum veritati putat. si quis di
cat ipsa eadem que peccata sunt essentialit
(vt ita dicam) esse penas. i. punitiōes pec-
catorum p̄cedentium. que iuste sūt ⁊ a deo
sunt. nec tamen inq̄tuz peccata sunt: a deo
sunt: nec inq̄tum peccata sunt: pene pecca
ti sūt. ⁊ tamen inq̄tum peccata sunt: punati
ones boni sunt. Sed vt supra dictuz ē. cau
saliter ⁊ actiue dicunt p̄uationes.

Apte ostendit peccata quedam eē
penam peccati. ⁊ penam ipsam iu-
stam esse a deo. f

Q⁹ autem quedaz
pctā pene sint. ⁊ ipa pena iusta sit ⁊ a deo sit
euidenter tradit Aug⁹. in libro retractatio-
nū. j. dicens quedam necessitate fieri ab ho
mine que mala sunt. ⁊ eadē iusta pena pec-
cati sunt. Sunt inquit quedam necessitate
facta improbanda. vbi homo vult recte fa
cere ⁊ non p̄t. vnde ⁊ illud apostoli Non
quod volo facio bonum. sed quod odi ma
lum hoc ago. Et illud. Caro cōcupiscit ad
uersus spirituz. ⁊ spiritus aduersus carnē
hec eñ inuicē sibi aduersantur. vt non ea
que vultis faciatis. sed h̄ oīnia ex illa mor
tis damnatione sunt. Nam si nō est ista pe
na hominis sed natura. nulla ista peccata
sūt. Si eñ non receditur ab eo modo quo
naturaliter factus est homo. cum hec facit
ea vtiq; facit que debet. Si autez homo q⁹
ita est non est bonus. nec habet i potestate
vt sit bonus. siue nō videndo qualis eē de
beat. siue videndo ⁊ nō valendo esse ēlem

se esse debere videt. penam istam esse quis dubitet? Omnis autez pena si peccati pena ē: iusta est. 7 supplicium nominat. Si autē iniusta est pena: quoniam penā esse nemo ambigit. iniusto aliquo dominante: homini imposita ē. Porro quia de omnipotētia dei et iusticia dubitare demētis est. iusta ē hec pena. 7 pro peccato aliquo impendit. Non eñ quisq̄ iniuste dominās aut surripere hoiem potuit. velut ignorāti deo. aut exto:quere inuito tanq̄ inualidiori. vt hominem iniusta pena cruciaret. Relinquit ergo vt hec pena iusta de damnatione hominis veniat. His atq̄ alijs pluribus testimonijs docet q̄dā cē peccata 7 penas peccati essentialiter.

De q̄busdam que sine dubio pctā sūt 7 pene. vt ira. inuidia. g

Preterea nullatenus ambigendum est quedam peccata absq̄ vllo scrupulo penas esse. vt inuidia. que ē dolor alieni boni. 7 ira. que etiā nō inquātum pene sunt. peccata sunt. Ita etiā de cupiditate 7 timore 7 alijs hmōi sentiendū ē. Unde Aug' in libro. lxxxiij. questionū ait Omnis perturbatio passio. omnis cupiditas pturbatio. Omnis ergo cupiditas passio. Omnis vero passio cuz est in nobis: ipa passione patimur. Dis ergo cupiditas cū est i nobis ipa cupiditate patimur. inquātum cupiditas est patimur ea. Omnis autē passio inq̄tum ipsa patimur non est peccatum ita 7 de timore. Non eñ consequēs ē vt si patimur timorē. ideo nō sit peccatum qz multa sūt pctā q̄ patimur. sed nō inq̄tuz patimur eis.

Q verbis Augustini p̄missis quedam sententia Hiero. obuiare videtur. h

Illud autez diligēter est annotādū quod supra positis ꝟbis Augustini dicentis quedam necessitate facta esse improbanda 7 mala. videtur obuiare quod Hieronymus ait in explanatiōe fidei. quod licz supra sit posituz. tamen vt pfectius sciatur. iterare nō piget. Execram' inquit eorum blasphemiam qui dicunt impossibile aliquid homini a deo esse p̄ceptū 7 mandata dei non a singulis sed ab omnibus i commune posse seruari. 7 paulo post

Et tam illos errare dicimus qui cuz manicheo dicunt hominem peccatuz vitare nō posse. q̄ illos qui cum Jouiniano asserunt hominē non posse peccare. Ecce Hieronymus dicit errorem esse. si quis dicat hominem vitare peccatum non posse. Qui autē dicit quedā necessitate fieri. q̄dā dicit non posse vitari. Cum ergo id Aug' dicat. videt aut erroris esse qō tradit. aut nō ē verum qō Hieronymus ait.

Determinatio ꝟtrarietatē submouens de sanctoꝝ medio. i

Ad quod dici pōt quia Augustinus dicit ꝟm statum hui' mi serie. ad quā p tinet ignorātia 7 difficultas vt idē ait in libro de libero arbitrio. que ex iusta damnatione descenderunt: illō tradidit vbi 7 venialia peccata inclusit. Hieronymus vero tm̄ de mortalibus peccatis loquitur. que vnusquisq̄ gratia illuminat' vitare valet. vel de homine ꝟm statuz liberi arbitrij ante peccatū illud ait.

Epilogum facit ad alia transiturus. k

Satis diligēter eorum posuimus scientiaz qui dicunt omnes actus naturas esse. 7 inq̄tum sunt. bonos esse. in quo tractatu quedam interseruim'. que non ex eorum tantum persona accipiēda sunt. quia ab omnibus catholice sapiētibus absq̄ hesitatiōe tenentur. atq̄ auctoritatum testimonijs 7 rationibus coꝝ tradītionem muniuimus. q̄ dicunt oēs actus essentia sui. id est. inq̄tum sunt. esse bonos. Quosdam vero inquātum inordinate fiūt peccata esse. Addunt quoq̄ quosdam non tantum essentia sed etiam genere bonos cē vt reficere esurientem. qui actus est de genere operum misericordie. quosdam vero actus absolute ac pfecte bonos dicunt. q̄s non solum essentia vel genus. sed etiaz causa 7 finis commendat. vt sunt illi qui ex bona voluntate proueniunt. et bonum finem metiuntur.

Jsta ē distinctio. xxxvj. hui' secūdi libri. In qua quidē magister recitatis opinionib' diuersis circa peccati quidditatem ostendit quādaz peccati diuersitatem. Et inquirit qualiter vnuz pec

catum sit pena alterius. Et tria facit. Nam ꝓmo tractat opinionem aliorum. Secundo annectit ꝓpriaz intentionem. Terrio remouet quãdam dubitationẽ Primũ facit a principio distinctionis vsqꝫ ibi. In nullo tamẽ preiudicium. Secundum vsqꝫ ibi. Illud aũt diligenter. Tertium vero vsqꝫ ad finẽ distinctionis. In speciali ẋo sententia magistri stat ẽ tribus ꝓpositionibus. quarum prima est hec. Scriptura vnuz peccatum foꝛe penam alterius concedit inquantum ab alia causaliter procedit. Hanc enim propositionẽ magister ponens dicit quedam peccata esse aliorum peccatorum penas. quod probat vtriusqꝫ testamenti auctoritatibus diuersis. inter quas ponit auctoritatẽ beati Gregorij qua dicit peccatum ꝯcito per penitẽtiam non deletur aut peccatũ aut pena peccati ẽ. aut peccatum ⁊ causa peccati est. aut peccatũ aut causa aut pena peccati est simul. Postea mouet circa materiam hanc quandam dubitationẽ querendo. Utruz peccatum inquãtum peccatum. sit pena peccati. Et arguit ꝙ non. Nam ſm beatum Augustinuz omnis pena peccati iusta est ⁊ iuste fit. si ergo peccatũ inq̃tum peccatum. esset pena peccati. peccatum iuste fieret. quod non est verum. Et respondens dicit ꝙ esse etus peccati cuiusmodi est coꝛruptio peccatũ sequẽs est pena peccati. sed non peccatum inq̃tum peccatũ Et subdit. licet omne peccatum ſm istum sensum. eo ꝙ quedam coꝛruptio sit pena. tamen non omne peccatum potest dici pena peccati. sed illud solũ dicitur pena alterius peccati quo causatur ab alio cum sol⁹ effectus peccati ſm premissa sit pena peccati. Secunda propositio est hec. Ueritati in nullo ꝓiudicat quedã peccata non solum causaliter sed etiam essentialiter esse alioꝛ penas. Hanc enim ꝓpositionem magister ponens ſinaliter ei⁹ asserit rationem. quia quedam peccata essentialiter animam punĩũt. id est. actiue coꝛrumpunt penam infligendo. Ad ꝓbat ꝙ beatum Augustinuz dicentem. ꝙ rebellio carnis ad spiritum que est peccatum sit pena. Et cõfirmatur hoc idem per hoc ꝙ quedam spiritualia peccata pena dicunt. ⁊ ꝙ penalem passionem habent eis annexam. sicut ira. inuidia. supbia. ⁊ similia. Attñ dicit ꝙ passio illa eis annexa non debet dici peccatum. Tertia ꝓpositio est hec Ex scripture trahitur ẋitate aliqua peccata fieri necessitate. Hanc enim ꝓpositionem ꝓbans dicit notandum esse. ꝙ licet beatus Augustinus dicat quedam peccata fieri ex necessitate Beat⁹ tamen Hieronymus dicit semp esse in hominis potestate posse peccare ⁊ non posse peccare. non tñ sibi inuicem contradicunt. quia beatus Aug⁹ loquitur de peccatis venialibus. Hieronymus vero de peccatis mortalibus. supposito tamẽ gratie adiutorio. Unde beatus Aug⁹ loquitur ſm statum hominis post peccatum. beatus vero Hieronymus loquitur ꝺ peccatis hominis ſm statum eius ante peccatum. Et subdit recapitulando ꝑdeterminata dicẽs quosdã act⁹ esse ex suo genere bonos. vt reficere esurientẽ ⁊ consimiles. quosdaz autem ex sua causa vel ex fine. vt q̃ procedunt ex bona ⁊ ordinata volũtate hominis. et illi ꝓfecte boni iudicantur. Et tñ in speciali.

Aliorum ponit sententiam qui dicunt malos actus nullo modo eẽ a deo nec eẽ bonos siue in eo ꝙ sũt siue alio modo. a

Sunt autez ⁊ alij plurimi longe aliter ꝺ peccato ⁊ de actu sentientes. asserunt enim voluntatem malam ⁊ actum malum peccata esse. ⁊ nulla ratione bona nec ſm aliquam rationem ex deo auctoꝛe esse. quia sine deo fiũt. Sine eo nã ꝙ (vt ait euangelista) factum est nihil. id ẽ peccatũ. Quod dicitur esse nihil non quia non sit actio vel voluntas mala. que aliq̃d est. sed quia a vero esse separat homines. ⁊ ad malum trahit. et sic ad non esse deducit Qui enim a summi boni participatione recedunt quod solum vere ac ꝓpꝛie est merito non esse dicuntur. Ideoq̃ Augustin⁹ dicit super Johannem. peccatum nihil eẽ nihilq̃ fieri cum peccant homines Hac ergo ratione astruunt peccatum nihil esse. qz a vero esse hominem elongat. Uolũtatem ꝙ malam atq̃ actionem siue locutionẽ malam peccatum esse dicunt. quia preuaricatio ⁊ inobedientia hec sunt. ⁊ contra legem dei fiunt que tamen sunt. sed ab homine vl̃ diabolo nõ a deo. Nullatenus enim hec a deo esse dicunt. siue inq̃tum sunt siue alio modo. Quare pctm̃ nihil eẽ ꝺr.

Qualiter determinent verba Augustini premissa quibus ait, omne quod est, inquantum est, bonum est. b

Illa quoqz Augustini verba quibus dicit oñe qꝺ est inquãtum est bonuz esse. ⁊ deum habere auctoꝛẽ de naturis siue de substantijs tantũ accipienda foꝛe tradunt. Substantie vero nomine atq̃ nature. dicunt significari substantias ipas ⁊ ea que naturaliter habent. ſ. que cõcreta sunt eis. sicut anima naturalit habet intellectum ⁊ ingenium ⁊ volũtatem ⁊ hmõi. quod ex ẋbis Augustini premissis colligitur. vbi bonũ hominẽ appellat bonã naturam. ⁊ malum hominem malam naturam. Scõm hanc ergo assertionez vel acceptionem. mali act⁹ non sunt nature vel substantie. nec etiã boni actus. quod vtiq̃ videtur Aug⁹ innuere in lib. retractationũ. distinguens inter substãtias siue naturas ⁊ bonas actiões siue malas. Apiens enim quõ intelligendũ sit quiddã in lib. ꝺ ẋa religione ab eo traditũ ait. Be ꝺ substantijs atq̃ naturis dictuz ẽ. Inde enim disputaba Scõm qꝺ actus mali non sũt nature vl̃ substantie. Aug⁹ in li. retracta.

sur. nõ de bonis actionibus atq; peccatis Apte hic videtur diuidere iter naturas siue substãtias ⁊ actiões siue peccata. Jdeo q; asserunt ꝓfati doctores. actiões interiores vel exteriores nõ eẽ naturas vel substãtias. q̃ si male sunt: peccata sunt. neq; a deo sũt. Q̃ vero mali actus nõ sint nature Augustinus videt notare in ꝓma responsione ꝯra pelagianos ita dicens. Opa diaboli que vitia dicunt actus sũt. non res. Jdem in quarta responsione. Oñe malum natura nõ est. sed actus accidens alicui ex defectu boni. Nobrem quod natura non ẽ. deus nõ fecit. quia natura ẽ omne quod fecit Jtẽ. Oñe qđ natura bonũ est. deus ex nihilo fecit. nõ diabolus.

// Scdz hos res alique sunt que a deo nõ sunt quibus homines mali sunt. c

Ex quo colligit̃ res

aliquas esse que a deo nõ sunt. eisq; homines mali sunt. Qđ nihilomin⁹ ⁊ ipi concedunt innitẽtes ꝟbis Aug⁹. supi⁹ positis q̃ in ench̃. determinans illa ꝟba ꝓphete Ve his qui dicũt bonũ malu⁊. dicit de ipis rebus quib⁹ homines mali sunt. nõ de hominibus hoc eẽ intelligendu⁊. Sunt ergo alique res quibus hoies mali sunt Jd autem quo homo fit deterio⁊ a deo nõ est. quia ꝟt ait Aug⁹ in lib̃. de. lxxxiij. questio. deo auctore non fit hõ deterior. Nõ est ergo deus auctor rerum quib⁹ homo deterior fit. At sunt alique res vt dictum ẽ. quibus homines mali fiunt. Sunt ergo alique res que a deo nõ sunt. quia peccata ipse sũt. Jdeoq; scriptura in pluribus contestat̃ locis deu⁊ nõ esse auctorem malor̃. id est. eorum que peccata sunt.

Testimonijs Augus. suam mutũt assertionem.

Ex pte eorum premisse opponitur sentẽtie in illo verbo deus auctor malorum non ẽ. d

Jn hoc autem ver

bo supior⁊ sentẽtie recte opponit̃. q̃ dicũt deum non esse auctorẽ eorũ que mala sunt inq̃tum mala sunt. sed inq̃tu⁊ sunt. ⁊ inq̃tum mala sunt: dicunt ea nihil eẽ. Quid g̃ mirũ. si deus dicit̃ nõ esse auctor eorum inq̃tum nihil sunt. cum nihili nullus auctor existere queat. Jdeoq; cu⁊ dr deus esse auctor omniu⁊ q̃ sunt. bonor̃ isti subintelligi volunt. Bona autẽ illa esse dicunt que naturaliter sunt. Ea vero naturaliter esse dicunt non solum que substantie sunt vel eõ creta substantijs qualiter supra acceperũt sed ⁊ oia que natura⁊ nõ priuant bono. Et ita ꝟm eosdem multiplex in scripturis fit intelligentia. vbi de natura siue de substãtia vel de his que naturalit̃ sunt. sermo occurrit. Sed sup illũ locũ ps̃. Nõ est substãtia ita Aug⁹ de substantia disseruit. vt premisse sententie videat̃ cõsentire dicens. Substãtia intelligitur illud qõ sumus q̃d̃ sumus. homo. pecus. terra. sol. oñia ista substãtie sunt. eoipso quo sunt nature ipse. substantie dicunt̃. Nat qõ nulla est substãtia nihil oino est Substantia ergo est aliquid esse. Deus fecit honiez substãtia⁊. sed ꝓ iniquitatẽ lapsus ẽ hõ a substãtia i qua fact⁹ est. Jniq̃tas q̃ppe ipsa nõ est suba. Nõ eñ iniquitas est natura quã formauit de⁹. sed iniq̃tas est ꝓuersio qua⁊ fecit hõ. Nature oñes ꝓ ipsum facte sunt. iniquitas ꝓ ipsu⁊ facta nõ ẽ. quia iniquitas nõ est substãtia Jn illo hymno triũ puerorũ vniuersa creatura laudans deu⁊ cõmemorat̃. Laudant eñ oñia deu⁊. sed que fecit deus. Laudat ibi serpens deum. sed nõ auaricia. Oia reptilia ibi nomiata sunt. sed nõ aliqua vitia Vitia eñ ex nobis ⁊ ex nostra volũtate habem⁹. ⁊ vitia nõ sunt substantia Jntẽdant diligenter his ꝟbis ꝓmissa⁊ assertores sententiarũ. ⁊ pcipere poterunt rationẽ ⁊ causam dicto⁊. vbi scriptura ꝺ natura vel substantia mentionẽ facit. Jllarũ vero sententiarum iudiciũ. prudentis lectoris cui vtri usq; sententie noticia⁊ plenarie didicimus arbitrio relinq̃m⁹. ad ea que adhuc nob̃ superunt tranctanda festinantes.

Q̃ de pctõ nõ de pena itelligit̃ cu⁊ dr deus nõ est auctor mali. e

Cum igitur in hoc

oñes cõsentiant catholici tractatores. s. q̃ deus nõ est auctor malor̃. Cauendum est tñ ne malor̃ nomine penas siẽ peccata generaliter includas. ꝑpena⁊ eñ de⁹ auctor ẽ. sicut ipe ꝯ ꝓphetã ait. Nõ est malũ in ciuitate qđ dñs nõ fecerit. Jtẽ alibi ex persona sua ait. Ego sum de⁹ creans malu⁊ ⁊ faciens bonũ. Ecce hic dicit̃ creasse ⁊ feciss̃e malum. sed mali nomine pena itelligit̃ non pctñ. sicut ecõuerso cũ dicit̃ deus non esse auctor malor̃. nomine mali peccata intelliguntur. Jdeoq; Aug⁹ qui dixerat in libro

de.lxxxiij.questio.q deus auctor mali nō sit.in ꝓmo libro retracta. quō id intelligendum sit apit dicens. Videndū ē ne male intelligaf qđ dixi. deus auctor mali non ē. q̄ q̄ omniū que sunt auctor est. quia inquātū sūt: intātuz bona sunt. q̄ ne hinc putef non ab illo esse penā malorū que vtiq; maluz ē his qui puniuntur. sed hec ita dixi sicut dictum est. deus mortē nō fecit. cuz alibi scriptum sit. mors q̄ vita dño est. Malorum ergo pena q̄ a deo est. maluz ē ꝙdem malis ꝙ in bonis dei opib⁹ ē. qm̄ iustuz ē vt mali puniant. q̄ vtiq; bonum ē omne qđ iustum ē. Sic ergo dicit deus non fecisse mortem. qz nō fecit illud ꝑ quo mors infligitur. id ē peccatum. Audisti lector causam dictorum ex qua sana intelligentia sumatur. cuz dicitur: deus non est auctor mali. q̄ de⁹ mortez non fecit.

l pena mazū ē a deo..

luō dictum de⁹ mortez fecit.

Jsta est distinctio. xxxvij. huiꝰ secūdi libri. In qua quidē distinctione magister ostēso quomodo vnum peccatuz sit pena alterius. inquirit hic consequenter qualiter auctor malorū sit deꝰ. Et circa hoc tria facit. Nam primo ponit quendam opinionem. Secūdo eiusdem opinionis confirmationē. Tertio reddit ad sue intentionis oppressionem. Primum facit vsq; ibi. Ex quo colligitur. Secūduz vsq; ibi. Cum igitur in hoc omnes. Tertium vsq; ad finē distinctionis. In speciali sententia magistri stat i tribus propositionibos qnarum prima est hec Aliq̄ volunt asserere voluntatem malam. q̄ actum eiꝰ malum nullatenus a deo procedere. Hanc magister ponens dicit vt supra dictum fuit quosdam opinari. q̄ voluntas mala q̄ actus eius nec bona sunt nec a deo sunt etiam quacunq; ratione cōfirmantes dictum suum ꝓ illud Job. j. sine ipo factuz est nihil. i. peccatū Ratio autem contrarium opinantium. s. Augusti. fuit ista. vt supra dictum est. q̄ si talia a deo essent in quantum sunt. eo q̄ inquantum sunt bona sunt Hoc soluentes dicunt. q̄ ista propositio. Omnia que sunt inquantum sunt bona sunt. solum habet veritatē in his que naturale q̄ substantiale esse habēt. quale eē peccata non habent. Secunda propositio est hec Nihili cuiusmodi sunt peccata deus indebite ponit esse causa. Hanc magister probat duabus rationibꝰ quarum prima est hec. Illō ꝓ quod homo fit deterior nō est a deo. sed ꝓ peccata homo fit deterior. ergo etc. Item sic. Nihili deus nō est auctor. cuz ergo peccatum sit nihil. vt dicit Job. j. ergo ipm non ē a deo vt dicit opinio. Et magister vtrāq; opinionē. s. illam que dicit peccatum esse a deo inq̄tum est actus quidam. q̄ illā que dicit peccatum nullo modo eē a deo reliquit indeterminatam. committens ipas diligētie lectorum. Tertia propopotio est hec. Scōz concordem sanctorum doctorum sententiam hereticum est dicere deum per se causam alicuiꝰ mali culpe. Hanc magister ponens dicit deum tm̄ posse esse causaz mali pene. Unde Amos. iij. dicitur. Non est malum in ciuitate quod non fecit dñs. Et Esa. xlv. Ego sū dominus creans malum q̄ faciēs bonum que ꝓpositiones veritatem non haberent. nisi deꝰ esset auctor mali pene. Contra quam sententiam magister arguit ꝓ illud Sapiēn. j. Deus mortem non fecit. que tamē ē quoddam malum pene. Ad quod respondens dicit q̄ illam scripture autoritatez esse intelligendā. q̄ deus pctm̄ illud non fecit. scz maluz culpe quod est causa mortis. ita q̄ nomine effectus significeꝰ ibi causa Et tm̄ in speciali.

De voluntate q̄ fine ex quo q̄ ipsa iudicatur. a

Post predicta de volūtate eiuscq; fine dissere dum ē. Sciendū ꝙ est q̄ ex fine suo (vt ait Augꝰ) volūtas cognoscit vtruz recta an pua sit Finis aūt bone volūtatis beatitudo eē vita eterna. ipse deus Male vero finis est aliud scz maledictio vel aliq̄d aliud in q̄ nō debet volūtas q̄escere. Finē bonū insinuat ꝓpheta dicens. Omnis ꝓsūmationis vidi finē q̄ē. Charitas ꝙ cuiꝰ latū mandatū ē finis oīs cōsummationis ē. i. oīs bone volūtatis q̄ actionis ad quā oīe p̄ceptuz referendum ē. Ūñ Augꝰ in ench. Dia p̄cepta diuina referunt ad charitatē Be q̄ dicit apls. Finis p̄cepti ē charitas de corde puro q̄ ꝓscientia bona q̄ fide nō ficta. Dis ita q̄ p̄cepti finis charitas ē. i. ad charitatē refert oīe p̄ceptum. Quo ita fit vt timore pene vel aliq̄ intentione carnali vt nō referatur ad charitatē que ē dilectio dei q̄ proximi. nondū fit quēadmodū oportet fieri: q̄uis fieri videat. Tūc em̄ recte fiūt que mādat deus q̄ que consilio monet. cum referūtur ad dilectionē dei q̄ proximi. Jhis verbis apte insinuat q̄s sit rectus finis volūtatis siue actionis bone. s. charitas q̄ deꝰ ē. vt supra ostendimus.

Q̄ deus ē finis omnis bone actōis qz charitas ē. nec tm̄ spūssanctus sed etiam xps q̄ pater. nec hi sunt tres fines sed vnus. b

Qui ergo charitatē sibi ponit finē. deuz sibi ponit finē. vñ et xpm finē legi ad iusticiā dicit aplus eē oi credēti. Et recte dr xps finis legis ad iusticiā qz vt ait Augꝰ in lib. spiaz ꝓsperi. in xpo lex iusticie nō ꝓsumit ꝙ implet. Omnis em̄ pfectio ex ipo q̄ in ipo ē. q̄ vltra quē non ē q̄ spes se extēdat. Finis fideliū xps est. ad quē cū puenerit curretis intētio. nō habet q̄ ampliꝰ possit venire. ꝙ hzid in q̄ debeat p̄manere. Finis ꝙ rectꝰ atq; suprem⁹ deꝰ pr ē q̄ filiꝰ q̄ spūssanctꝰ. nec hi tres sūt tres fines ꝙ vnꝰ finis. qz nō tres dij. ꝙ vnꝰ deus.

Q oēs bone voluntates vnum habent finē. ⁊ tñ quedaz bone diuersos fines sortiunt. c

Bz queritur vtrū

Augusti. oēs bone voluntates vnum tñ habeant finem? De hoc Aug⁹ in. xj. lib. de trinitate ita ait. Alie at q alie volūtates suos ꝓpꝛios fines habent. qui tamē referunt ad finē illius volūtatis qua volumus beate viuere. ⁊ ad eam puenire vitā que nō referatur ad aliud. sed amanti p seipaz sufficiat. quē admodū voluntas videndi finem habet visionem. ⁊ voluntas videndi fenestrā. finē habet fenestre visionē. Altera vero est voluntas per fenestram videndi transeuntes cuiꝰ itē finis ē visio transeuntiū. Ad qō etiam predicte referuntur voluntates. Item recte sunt volūtates ⁊ oēs sibimet religate. si bona est illa ad quam cūcta referunt. Si aūt praua ē. praue sunt oēs. ⁊ ideo rectarum voluntatum cōnexio: iter quoddā est ascendentiū ad beatitudinem. quod certis velut passibus agitur. Pꝛauarum autē ⁊ distortarum voluntatuz implicatio. vinculum est quo alligabit qui hic agit vt pꝛ ciatur i tenebras exteriores. Hīs autoritatum testimonijs euident monstrat plures in fidelibus rectas esse voluntates. pꝛopꝛios ac diuersos fines habentes. ⁊ tñ vnū eūdemq. quia oēs referuntur ad vnū q̄ est finis finiū. de quo pauloante diximus. Ita ecōuerso forte est in malis.

Quedam huic sententie videntur aduersari. d

Verūtamen huic

sententie qua dictum est fidelium quasdaz rectas voluntates diuersos fines sortiri. et tñ ad vnum referri. videt obuiare qō alibi Augus. Augusti. monet ne. s. nob duos fines ꝓstituamus. ita inquiēs in li. de ser. dñi in monte. Nō debem⁹ iō euāgelizare vt manducem⁹ ꝑ iō māducare vt euāgelizem⁹. vt cib⁹ ñ sit bonū qō appetit. ꝑ necessariū qō adūcit vt illō impleat. Querite pmū regnuz dei. ⁊ h oīa adycient vob. Non dixit pmū q̄rite regnum dei. ⁊ deinde q̄rite ista q̄uis sint necessaria. Sz ait h oīa adūcient vob. i. h ꝓsequent si illa q̄ratis. ne cum ista queritl. illinc aūtamini. aut ne duos fines ꝓstituatl vt ⁊ regnum ppt se appetatl. ⁊ ista necessaria ppt illō. Ergo ppt regnū dei tñ debemus opari oīa. non solā vel cum regno dei mercedē cozpalē meditari. Ecce h apte dicit ne duos fines nobis ꝓstituam⁹. ꝑ vnuz tñ. i. regnū dei. cū supza dixerit bonas volūtates alias ⁊ alias ppꝛios hꝛe fines.

Hic ostendit quō licet videantur nō repugnēt pdicta. e

Hec autem sibi nō

repugnare animaduertit qui verbis pmissis simplici oculo diligenter intendit. Qui em̄ dixerit ne duos fines nob constituam⁹ sed oīa ppt regnuz dei faciam⁹. ipe pmisit q debem⁹ māducare vt euāgelizem⁹. Cuz aūt hoc ita facim⁹. actiōis illi⁹ finē euangeliū ꝓstituim⁹. ꝑ ⁊ hūc finē ad regnū dei referim⁹. Hāducam⁹ em̄ ppt euāgeliū. ⁊ māducam⁹ ⁊ euāgelizam⁹ ppt regnū dei Duos igit fines nob i māducādo ꝓstituimus. Sz ista faciētes nūq̄d peccam⁹? absit. Nā ⁊ ipe sic facere suadet si diligent ei⁹ ꝙba inspiciam⁹. Cū ḡait. ne duos fines nob ꝓstituam⁹. fines i diūsa tēdētes itelligi voluit scz q̄z alter ad alterz nō referat. Ita ⁊ cum dicit ppt regnū dei tñ oīa agēda. nec cum ipo mercedē tpalem meditādā. ita itelligē dū ē. vt nō meditemur appetēdo cuz regno mercedē tpalē. ita q nō ppt regnuz ꝑ ppt se. vt scz regnū ppt se appetam⁹. ⁊ ista ppt illud. sicut ipe docet. Si em̄ petim⁹ vitam eternā. petimusq etiā tpalia a deo. si ea petimus ppt vitā etnā. nō offendim⁹. neq si nistra tūc scit q̄d faciat dextra. q mercedē tpalē nō ppt se meditamur. ꝑ ppt regnuz dei. vt sit leua sb capite ⁊ dextera i āplexu. Alioq̄n si h tpalia ppt se querim⁹ sic eterna. miscetur dextre sinistra. Ꝙcq cū dns dixerit. Attēdite ne iusticiā vram faciatis coram hominib⁹ vt videamini ab eis. Alibi ait. Sic luceant opa vestra bona coram hominibus vt glorificent patrē vestrum q in celis est. Propter deum ergo omnia facienda sunt. vt omnia que facimus omniū q fines ad eum referamus.

Quō intelgendū sit ne duos fines nobis cōstituamus.

De differentia voluntatis ⁊ intentionis ⁊ finis. f

Volet etiam queri

Quid sit voluntas. q̄d distet int volūtatē ⁊ intētionē ac finez? Ad qō dici pōt int volūtatē ⁊ finē certo at q euidēti mō distinguit. q volūtas est q

volumus aliquid. Finis vero voluntatis est vel illud quod volumus. p quod impletur ipsa voluntas. vel potius aliud ꝓpter quod illud volumus. Intentio vero interdum p voluntate interdum pro fine volũtatis accipitur. que diligẽs ac pius lector in scriptura vbi hec occurrunt discernere studeat. Finis vero volũtatis ẽ delectatio bona vel mala. ad quã nititꝫ quisq; puenire. Unde Augꝰ sup illum locũ ps. Scrutans corda ꝛ renes. sic ait. Deꝰ solꝰ scrutatur corda. id ẽ. q̃d quisq; cogitet. ꝛ renes. i. q̃d quẽq; delectet. Quia finis cure ꝛ cogitationis ẽ delectatio. ad quã cura ꝛ cogitatione nititur quisq; puenire. ꝛ poulopost. Opera nostra que sũt in dictis ꝛ factis posſunt homines videre. sed q̃ animo fiant. et quo venire cupiant. solus deus videt. qui cum videt corꝛ eẽ in celo. ꝛ nõ delectari nos in carne ꝫ in dño. id ẽ. cũ bone sũt cogitationes ꝛ carũ fines. dirigit iustum. Idẽ sup alteriꝰ ps. locũ illũ scz In laqueo isto quẽ absconderũt cõprehẽsus est pes eoꝛ. dicit Pes anime amoꝛ est. q̃ si prauus est: ꝺr cupiditas vel libido. si rectꝰ: dicit charitas. Eo mouet anima quasi ad locum quo tendit. id est. ad delectionem bonã vel malaz. quo p se puenisse p amoꝛem letat. Finis ergo voluntatis vt ꝓmissum est ꝺr et illꝺ qꝺ volumus ꝛ illud ꝓpter quod volumus. ꝛ intentio ad illud respicit ꝓpter qꝺ volumꝰ ꝛ voluntas ad illud quod volumꝰ. vt ꝙbi gratia. Si velim esurientẽ reficere vt habeam vitam eternam. volũtas ẽ qua volo reficere esurientẽ. cuiꝰ finis est refectio esuriẽtis. Intentio vero est qua sic ad vitaz peruenire volo. Finis vero suprem⁹ est ipa vita. ad quã ꝛ alius finis refert.

Intentõ quõ accipit.

Quid sit finis

Augusti.

repetit ꝓdicta subdẽs exemplum.

An illa intentio sit volũtas. §

Bz queritur vtrũ intentio talis sit voluntas? ꝛ si voluntas ẽ an in hoc ope sit vna eademq; voluntas. q̃ volo reficere esurientem. ꝛ qua volo habere vitã eternã? Videt nempe talis intẽtio voluntas esse. vt eiñ volũtas est qua volo reficere paupem. ita et volũtas ẽ q̃ ꝓ illud volo habere vitam. Et alia q̃dem videtur volũtas esse qua volo habere vitaz. ꝛ alia qua paupi subuenire volo. Sz ista ad illaz refert. Naz ꝛ si hoc ita placeat vt i eo cum aliqua delectatione voluntas acq̃escat. nõ dũ ẽ tñ illud quo tendit. sed hoc ad illꝺ refert vt illꝺ deputet tãq; patria ciuis. istud ꝙo tanq; refectio vel mansio viatoris. Et sunt iste voluntates affectus siue motꝰ mẽtis quibus quasi gressibus vel passibꝰ tenditur ad patriam. Sicut ergo altera est voluntas videndi fenestras. vt supra docẽte Aug⁹. didicimꝰ. altera que ex ista nectitur volũtas. s. p fenestras videndi trãseuntes Ita nõnullis alia videtur esse volũtas elemosynas dandi paupi. alia volũtas habẽ di vitam. Alij aũt putant q; vna sit voluntas ꝛ hic ꝛ ibi. sed ꝓpter subiectoꝝ multiplicitatem⁹. diuersitas memoratꝝ volũtatũ Cetez quolibet hoꝛ vez sit. illud nulli ambiguum venit. q̃n voluntas ex suo fine pensek. vtrũ recta sit an prauа. peccatũ an gratia. ꝛ q̃n noie intentiõis aliqñ finis aliquando volũtas intelligat.

Utrũ alia volũtas hec ab alia sit.

Ista ẽ distinctio. xxxviij. huiꝰ secũdi libri.

In qua magister posit̃q egit de pctõ actuali ꝺm se. incipit agere de peccati radice. s. de volũtate que est radix peccati. Et tria circa hoc facit. Nam ꝓmo agit de voluntatis rectitudine ꝛ puersitate Secundo de voluntatis ꝛ intentionis diuersitate. Tertio de voluntate finis ꝛ eoꝝ que sunt ad finẽ idem pritate. Primũ vsq; ibi. Solet etiam queri. Secũdũ vsq; ibi. Sed queritur vtrum. Tertium vsq; ad finẽ distinctionis. In speciali sententia magistri stat i tribus propositionibus. quarum prima est hec. Ex bono vel malo fine perpenditur rectitudo vel puersitas voluntatis humane. Dane magister ponens dicit q; voluntas humana rectitudinez vel peruersitatem habet a fine bono vel malo. Unde bonꝰ finis voluntatis est charitas. beatitudo ipsa vita eterna deꝰ ipe ꝺm Augustinum. quod ꝓpter charitatem nõ fit recte non fit. Qui quidem voluntatis finis. s. charitas ad finem vlteriorem ordinat. s. ad deuz Malaz vero voluntatum finis est mala delectatio in actu vitioso. Et subdit q; tam bone q̃ male voluntates posſunt habere plures fines inter medios. qui sunt quasi iter quoddam ꝛ via ad vltimum finem pueniendi. Contra quod magister obijcit auctoritate beati Augustini q̃ dicit q; non possumus duos fines constituere simul. Et respondens dicit q; hoc verum sit. vbi fines sic se habent q; vnus non sit sub alio contentus. vel q; vnus non fit ad alium ordinatus. ꝛ nõ vbi vnꝰ ad alium refert. sicut est in proposito. Secũda ꝓpositio est hec. Voluntatem ꝛ intentionez omnino fore idem congruo negatur. eo q; p voluntatem ꝛ non p intentionem potentia affectiua nominatur. Dane magister probans querit. Utrũ voluntas ꝛ intentio sint idem. Et respondet q; non omnino sint idem. qꝛ voluntas nominat potentiam volitiuam. intẽtio aũt nõ. quod ex verbis beati Augustini declarans dicit q; voluntas est potentia qua volumus. finis vero est illud quod volumus. Intentio ꝙo est illa interioꝛ motio qua p voluntatem in finez tendimus. sicut ex gratia. si velim esurientem reficere vt habeã vitam eternã tunc volũtas est potẽtia q̃ volo reficere esurientẽ cuiꝰ finis mediꝰ ẽ refectio esuriẽtis. Ultimꝰ ꝙo finis ẽ vita eterna. Intẽtio vero est motꝰ quo ad finem peuenire volo. Uñ patet ista tria nõ esse omnino idem.

Tertia propositio est hec Satis ꝓstat ꝓbabile q;

aliquis eodem velle velit finem. ⁊ illud qđ ad deum est referibile. Hanc magister probans querit. Utrũ sit idem actus voluntatis quo vult finem ⁊ ea q̃ sunt ad finem. Et respondens dicit q̃ aliquibus videtur q̃ non sit idem actus sed plures. sicut nõ est idẽ act⁹ videre fenestram ⁊ videre p̃ fenestram trãseuntes in via. Aliquibus vero placet q̃ sit idem actus voluntatis qui solum ꝑm diuersitatem volitorum sit diuersificatus. ⁊ q̃ istaꝝ opinionũ sit verior mgr̃ relinquit indeterminatũ. Et tm̃ in speciali.

Cũ voluntas sit de his que homo naturaliter habet. quare peccatũ fore dicatur cum nullum aliud naturale peccatũ sit. a

DI. XXXIX b

Hc autez oritur questio satis necessaria ex superioribus causam trahens. Dictum est enim supra volũtatem inesse naturaliter homini sicut intellect⁹ ⁊ memoria. Que aũt homini naturalia sunt. q̃tumcũq̃ vitientur. bona tamen eẽ non desinũt. quia non valet vitium bonitatem in qua deus eaz fecit penitus consumere. vt verbi gratia. Intellect⁹ vel ratio ⁊ ingenium ac memoria ⁊ si vitijs ac peccatis obnubilent ⁊ corrumpãt. bona tamen sunt. nec peccata nominant sicut Aug⁹ de ratione que est imago dei in qua facti sumus euidenter ostendit in. xv. li. de trinitate. Hec est inq̃t imago in qua homines sũt creati. qua ceteris animalibus p̃sunt. que creatura in rebus creatis excellẽtissima est. cũ a deo iustificat. a deformi forma in formosam mutatur formaz. Erat enim int̃ vitia natura bona. hec aũt imago ratio est vel intellectus. Cum ergo voluntas de naturalibus sit. quare ipa nõ semp bonuz est. ⁊ si aliquãdo vitijs subiaceat? Ad hoc facile respondent qui dicunt omnia que sunt in q̃tum sunt bona esse. quia ⁊ ipsam volũtatem in q̃tum bona est vel in q̃tum volũtas est vt supra posuimus bonum esse asserunt. sed in q̃tum inordinata est: mala est ⁊ peccatum. Ubi potest ab eis rõnabiliter q̃ri. Si voluntas in q̃tum inordinata ẽ. peccatum est. quare ergo intellectus. ratio ⁊ ingenium ⁊ hmõi. cũ inordinata sunt peccata non sunt? Inordinata vero sũt sicut voluntas cũ ad rectum finem nõ tendunt. eorumq̃ actus ꝑuaricatiões existũt. Ad qđ illi dicũt volũtatis nomine aliquãdo vim sez naturalem potentiam volendi. aliquãdo actũ ipsius vis significari. Vis aũt ipsa naturaliter anime insita nunq̃ pctm̃ est. sicut nec vis memorãdi vel intelligẽdi Sz actus huiꝰ vis qui ⁊ volũtas dicitur. tunc pctm̃ est qñ inordinat⁹ est.

Respõsio ꝑm quosdam.

Quare actus voluntatis sit peccatum. si actus aliarum potentiarum non sunt peccata. b

Sed adhuc queritur. q̃re huiꝰ naturalis potentie actus peccatum sit. si aliarum potentiarũ actus peccata non sunt. s. potentie memorandi. cuiꝰ actus est memorare. ⁊ potentie intelligẽdi cuiꝰ actus est itelligere? Ad quod ⁊ ipi dicunt. quia alterius generis ẽ actus ille voluntatis. q̃ actus memorie vel intellectus. Hic enim actus est ad aliquid adipiscendum vel non admittendum. qui non põt esse de malis q̃n sit malus. Velle enim mala malum est. Sz intelligere vel memorari mala. malum nõ est. Quis etiam hos actus malos esse interdum non improbe asserant. Memorat enim interdum quis malum vt faciat ⁊ q̃rit intelligere verum vt sciat impugnare. Ecce qualiter soluitur premissa questio ab his qui tradunt omnia esse bona inquãtum sunt. Qui vero dicũt voluntates malas peccata esse ⁊ nullo modo bona. breuiꝰ respondent dicentes actum voluntatis nõ esse de naturalibus. sed vim ipam ⁊ potentiam volendi que semper bonuz ẽ. ⁊ in omnibus est. etiam in puulis in q̃bus nõdum est eius actus.

Respõsio quosdã.

Quomodo intelligẽdum sit illud ⁊ homo etiam q̃ seruꝰ ẽ peccati naturaliter vult bonu. c

Preterea queri solet quomodo intelligenduz sit qđ ait Ambrosius exponens illud verbum apostoli Non quod volo illud ago. sed qđ nolo illũ facio Dicit enim q̃ homo subiectus peccato facit quod non vult. quia naturaliter vult bonum. Sed voluntas hec semp caret effectu. nisi gratia dei adiuuet ⁊ liberet. Si homo subiectus peccato est. vult quidem malum ⁊ optatur. quia seruus est peccati ⁊ eiꝰ voluntatez. (sic̃ supra dixit Augustinus) libenter facit. quõ ergo naturaliter vult bonum? An est eadem voluntas. id est. idem motus quo libenter peccato seruit. et quo naturaliter vult bonum? Sed non est eadem voluntas. que ergo istarũ est. qua cũ homo iustificatur a seruitute peccati libe-

An eadẽ luntate v bõ nature bonũ ⁊ lib pctõ ſuia non.

ratur. Ut enī disseruim⁹ supius grā dei voluntatem hominis liberat ⁊ adiuuat. q̄ voluntatem hominis p̄parat adiuuandam ⁊ adiuuat p̄paratam. Sed que est illa volūtas: an illa que naturaliter vult bonu⁊: an illa que libēter seruit peccato: si tamen due sunt voluntates: ¶ Proposita est questio p̄ funda que varia diuersis expositiōe determinatur. Alij enim dicunt duos esse mot⁹. vnum quo vult bonum naturaliter. Quare naturaliter. et quare naturalis dicitur: Quia talis fuit motus nature humane in prima conditiōe in qua creati sine vitio sumus. que p̄prie natura dicitur. Fuit enī homo creatus in voluntate rectus. Unde in ecclesiasticis dogmatibus scriptum est. Firmissime tene primos homies bonos et rectos eē creatos cum libero arbitrio quo possent si vellent p̄pria voluntate peccare. eosq̄ non necessitate. sed p̄pria voluntate peccasse. Recte ergo dicitur homo naturaliter velle bonum. quia in recta et bona voluntate cōditus est. Superior enim scintilla rationis que etiam (vt ait Hieronymus) in chain non potuit extingui. bonum semper vult. ⁊ malum semp odit. Alium autem dicunt motum esse mentis quo mens relicta supiorum lege subijcit se peccatis. eisq̄ oblectatur. Iste mot⁹ (vt aiūt) anteq̄ assit alicui gratia. domiat ⁊ regnat in homine alterū q̄ deprimit motum. vterq̄ tamen ex libero arbitrio est. Veniēte autem gratia. ille mal⁹ motus elidit. et alter naturaliter bonus liberat ⁊ adiuuat vt efficaciter bonum velit. Ante gratiam vero ⁊ naturaliter homo velit bonū. non tamē absolute concedi oportet bonaz habere volūtatem. sed potius malam. Alij autem dicūt vnam esse voluntatem. id est. vnum motū quo naturaliter vult homo bonu⁊. ⁊ ex vitio vult hō malū. eo q̄ delectat. ⁊ inq̄tum vult bonum naturaliter bonus est. inq̄tuz malum vult: malus est.

p̄positā q̄onez exeq̄t is ſm illos dicūt duos e motus

ignadi⁹.

Rēspōsio ſm eos.

Ista ē distinctio .xxxix. hui⁹ secūdi libri.

In qua magister ostensio i precedente distinctione vnde sit rectitudo ⁊ vitium in volūtate. inquirit qualiter in voluntate sit peccatum. Secūdo quare actus voluntatis potius dicitur peccatum q̄ act⁹ aliarum potentiarum. Tertio an idem actus volūtatis sit quo vult naturaliter bonum ⁊ quo respuit malum. P⁊imum facit vsq̄ ibi. Sed adhuc querē. Secundum vsq̄ ibi. Preterea queri solet. Tertiuz vsq̄ ad finem distinctiōis. In speciali sententia magistri stat in tribus ꝓpositionibus. quarum prima est hec

Quāuis voluntas humana ō sua natura sit bona ⁊ recta creata. tñ dicitur denominative mala inq̄tuz est mala ⁊ inordinata. Hanc magister ꝓbans querit vtrum voluntas possit esse mala. cum tamen habeat naturalem bonitatem sicut ⁊ cetere potentie naturales. q̄ q̄tūcunq̄ deprauent bone manent sicut ratio ingenium. ⁊ consimilia. que quādocūq̄ vitijs deprauentur. nunq̄ tamen propter hoc dicunt mala sicut voluntas mala pctū appellatur. Et dicit ſm opinionē illoz qui oīa q̄ fiunt bona dicunt esse. Ad quod responderi possit q̄ voluntas non dicit mala seu peccatum inq̄tum est quedam naturalis potētia. ſz inq̄tū per actum suum deordinat dicitur peccatū Sed tūc dicit magister q̄ adhuc queri potest quare cetere vires. vtpote ratio ⁊ memoria. ingeniū etiā non dicuntur peccata cum tamen ⁊ ipse in actibus suis quandoq̄ deordinentur sicut voluntas Et respondet q̄ illa deordinatio non ē in voluntate sed ī actibus eius qualiter non ē in actibus aliarum potentiaz. Secunda propositio ē hec. Nullus actus aliarū virium nisi actus voluntatis malus iudicat. licet tamen homo quādoq̄ ipsis abutatur. Hanc magister ꝓbans querit quare hmōi actū deordinatio non sit ita bene in actibus aliarum potentiaz sicut in actibus voluntatis. Et respondens dicit q̄ hoc ideo. quia non sunt eiusdem generis cum actibus voluntatis. eo q̄ nō ordinantur ad aliquid concupiscendum. adipiscēdum. vel non admittendum. sicut actus voluntatis. Aliquando tamen actibus aliarum potentiarum vitiose homo abutitur. Tertia propositio est hec. Non est idem actus quo voluntas bonuz eligit ⁊ malum respuit. Hanc magister ꝓbans querit Utrum eadem sit voluntas que naturaliter vult bonum ⁊ repugnat malo. Et respondēs dicit duas circa hoc eē opiniones. quarum vna dicit non esse eandem volūtatē vtrobiq̄. quia vtrolibet non est idem motus voluntatis. Unus enī ē naturalis quo naturaliter vult bonum. ⁊ ille competit homi a natura seu a sui cōditione. Alius vero quo repugnat malo est voluntarius non pure naturalis. sed competens homini inq̄tum est ꝑ gratiaz a seruitute peccati liberatus. Alia est opinio que dicit q̄ sit idem motus volūtatis vtrobiq̄. sed magister nullam harum opinionū p̄ alia determinat. Et tñ in speciali.

An ex fine omnes actus pēsari debeant. vt simpliciter boni vel mali dicantur. a

DI. XL

POst hec ō actibus adijciendum videtur. vtrum ⁊ ipi ex fine sicut volūtas pensari debeant boni vel mali: Licet enī ſm quosdam oīnes boni sint inq̄tū naturaliter sunt. nō tamen absolute dicendi sunt omnes boni. nec omnes remunerabiles. sed quidaz ſm pliciter mali dicūtur. sicut ⁊ alij boni. Nā simpliciter ac ꝓsūt boni illi actus q̄ bonā habent causam ⁊ intentionē. i. q̄ volūtatez bonam comitant. ⁊ ad bonum finē tendūt Mali vero simpliciter dici debēt. q̄ puram habent cām ⁊ intentionez. Uñ Amb.

Qui act⁹ sūt pliciter boni dicēdi sūt.

Qui simpliciter mali.

Ambrosi⁹

ait. Affectus tuus opi tuo nomẽ imponit. Et Aug⁹ sup ps. xxxj. Nemo cõputet bona opa sua ante finẽ. Jta eñ videt mihi eẽ vt magne vires ⁊ cursus celerrim⁹ p̃ter viam q; vbi ipa fides nõ erat. bonũ opus nõ erat. Bonũ eñ opus intentio facit intentionem fides dirigit. Nõ valde attẽdas q̃d homo faciat. sed q̃d cuz facit attẽdat. quo lacertos optime gubernatõis dirigat his testimonijs insinuari videt ex affectu et fine opa bona esse vel mala. Quib⁹ cõsonat quod veritas in euãgelio ait. Non põt arbor bona fructus malos facere. neq; arbor mala fructus bonos facere. Nomine arboris nõ natura humane mentis sed volũtas intelligit. que si mala fuerit. nõ bona ꝑ mala opa facit. Si vo bona fuerit. bona non mala facit opa.

Utr oĩa opa homis ex affectu ⁊ fine sint bona vel mala. b

Bz queritur vtrũ oĩa õpa hominis ex affectu ⁊ fine sint bona vel mala? Quibus dã ita videt esse q̃ dicunt oẽs actus esse indifferentes vt nec boni nec mali p̃ se sint Sed ex intentiõe bona bon⁹. ⁊ ex mala malus sit ois actus Scõm quos quilibet actus põt eẽ bonus. si bona intentione gerat. Alijs aũt videt q; quidam actus in se mali sint. ita vt nõ possint esse nisi peccata. etiã si bonã habeãt cãm. Et q̃dã in se boni. ⁊ si malã habeãt causam nõ tñ boni esse desinant. Quod testimonio Aug̃ cõfirmant. qui dicit bonũ aliquãdo nõ bñ fieri. Quod eñ quis inuitus vel necessitate facit: nõ bñ facit. quia non bona facit intentione. vt ait Aug⁹ sup Job. Seruilis inquit timor nõ est in charitate. ĩ quo q̃uis credat deo. nõ tñ in deum. ⁊ si bonũ fiat. non tñ bene Nemo enim inuitus bene facit. etiam si bonum est quod facit. Ecce habes q; aliquis nõ bñ facit illud quod bonum est. Facit ergo qõ bonum est intentione nõ bona. Jdeo asserunt illi quedaz opera esse talia que sic bona sunt: q; mala eẽ nõ possunt quocũq; modo fiant sicut ecõuerso quedaz sic sunt mala. vt nõ possint eẽ bona quacũq; ex causa fiãt. Alia aũt esse opa que ex fine vel ex causa bona sunt vel mala ⁊ ad illa referunt sanctorũ testimonia. quibus ex affectu vel intentione iudiciuz operum pensari dicũt. Triptitã edũt isti differentiam actuum.

Opinio quorũdã q̃ dicũt oẽs act⁹ indifferẽtes.

Aliorum opinio q̃ trifariã dicũt differentiã actũ.

Aliter Augus. sentire videtur qui dicit opa hominis eẽ bona vel mala ex intentione ⁊ causa. p̃ter quedam q̃ p se peccata sunt. c

Sed Aug⁹ euiden tissime docet in libro contra mendaciũ omnes actus ꝑm intentionẽ ⁊ cãm iudicãdos bonos vel malos. p̃ter quosdaz qui ita sũt mali vt nunq̃ possent esse boni. etiam si bonam videantur habere causam. Interest inquit plurimum. qua causa. quo fine. qua intentione quid fiat. Sed ea que constat esse peccata. nullo bone cause obtentu. nullo quasi bono fine. nulla velut bona itẽtione facienda sunt. Ea quippe opa hominum si causas habuerint bonas vel malas nunc sunt bona. nunc mala. que non sunt p se ipa peccata. sicut victũ p̃bere paupibus bonum est. si fit causa misericordie cum recta fide. ⁊ concubit⁹ coniugalis q̃n fit causa generandi. si ea fide fiat vt gignant regenerãdi. Hec rursus mala sunt si malas habeant causas. velut si iactãtie causas pascitur paup. aut lasciuie causa cuz vxore concubitur. aut filij generant nõ vt deo ꝑ vt diabolo nutriant. Cum vo opa ipsa p se peccata sũt. vt furta. stupra. blasphemie. quis dicat causis bonis esse facienda. vel peccata nõ esse. vel quod est absurdius iusta peccata eẽ? Quis dicat furemur diuitibus vt habeamus quid demus pauperibus. aut falsa testimonia ꝓferam⁹. non vt inde innocentes ledant sed potius saluent. Duo eñ bona hic sũt. vt inops alat. ⁊ innocẽs non puniat. Aut quis dicat adulteriũ eẽ faciẽdum vt p illam cũ qua fit homo de morte liberet. Testamenta etiã vera cur nõ suppr̃imimus ⁊ falsa supponimus. ne hereditates habeant qui nihil boni agunt. sed hi potius qui indigentes adiuuant. Cur nõ fiant illa mala ꝓpter hec bona. si ꝓpter h̃ bona nec illa sunt mala? Cur non ab ĩmundis meretricibus que ditãt stupratores. rapiat diuitias vir bonus. vt indigentibus eas largiat. cum nullum maluz sit si ꝓ bono fiat? Quis hoc dicat nisi qui res humanas moresq; conat ⁊ leges subuertere? Q eñ faci-
nus nõ dicat recte fieri posse. nec ĩpune tñ verum etiam gloriose. vt in eo nõ timeatur supliciuz. sed speretur ⁊ premium. si semel consenserimus in malis actibus. non quid fiat. sed quare fiat est querenduz. vt quecũq; ꝑ bonis fiunt causis. nec ipa mala eẽ iudicentur At iusticia merito punit eum qui dicit se subtraxisse superflua diuiti vt p̃be-

Augus.

Nõ tñ q̃ etiã q̃d fiat tendendũ

ret paupi. ⁊ falsariū ꝙ alienū corrūpit testamentū. vt is esset heres qui faceret elemosynas largas. non ille ꝙ nullas. ⁊ eū ꝙ se fecisse adulteriū ostendit. vt p illā cum ꝙ fec hominem de morte liberet. Sz diceret aliquis. ergo equādus est fur ꝙlibz furi ꝙ voluntate miscōie furatur? Quis hoc dixerit? Sed horū duorū nō ideo quisqꝫ est bonus qz peior est vnus. ꝓpeior eñ est ꝙ concupiscendo qꝫ qui miserando furat. Sz si furtū omne pctm̄ est. ab omni furto abstinendus est. Quis eñ dicat esse peccādū. etiā si aliō sit gui⁹. aliud leui⁹ pctm̄? Nunc aūt querimus ꝗs actus peccatū sit vel nō? Non qō guius sit vel leui⁹. Intende lector ꝓpositis ꝟbis tota mentis ꝓsideratiōe. ꝙ non inutilem hñt exercitationē. ⁊ dinosces quis actus sit pctm̄. ꝙ. s. malā habeat causaz: nec ille tm̄. qz sunt nonnulli actus ꝙ ⁊ si bonam habeant causam. tm̄ peccata sunt. vt supra positū est. Ex quo consequi videt qz non sp ex fine iudicat volūtas siue actio mala. sicut in illis que p se peccata sunt. Illa eñ cum ꝗs gesserit p aliqua bona causa bonū videt habere finem. nec ex fine volūtas est mala. nec ex volūtate actio fit mala: sed ex actione voluntas fit prava. In ꝗbus aliꝙ ponūt actum iudeorum ꝙ crucifigēdo cristum arbitrant se obsequiū p̄stare deo. ꝙa bonū finem dicūt eos sibi posuisse. s. dei obsequiū. ⁊ tm̄ voluntatē eorū ⁊ actōez puersam fore asserūt. De bonis aūt nulla fit exceptio in p̄missis ꝟbis Augustini. ꝙn omis volūtas bona ex fine fit bona. ⁊ ex fine ⁊ voluntate ois actio bona: bōa est. Sz nō omnis mala volūtas ex fine mala est. nec omnis mala actio ex fine ⁊ ex voluntate mala est. ⁊ ois que habet malā causam mala est: sed nō ois que bonam causam hz: bōa est. Jdeoqꝫ cū ex affectu dicit nomen imponi operi. in bonis opibus generalit vera est ꝟ regula. sed in malis excipiuntur illa que p se mala sunt. Omnia ꝙ homis opera ꝓm intentionem ⁊ causam iudicant bōa vl mala. exceptis his ꝙ p se mala sunt. i. ꝙ sine p̄uaricatione fieri nequeunt.

ꝙz ꝙ cōcupiscendo qꝫ ꝙ miserando furat.

Jta ea que actu mali sunt ꝙd; ponunt act iudeorū

Quidā dicunt p̄dicta nō posse fieri bono fine.

Que tamen quidā contendūt nullꝫ hoīe bonā causam. Qui eñ aliena furat vt paupibus tribuat. nō p bono (vt aiunt) furat. Nō eñ bonū est aliena paupibus erogare. Qui eñ de rapīa sacrificium deo offert. idē facit. vt ait auctoritas ac si filium in ꝓspectu p̄ris victimet. vel sacrificiū carnis deo offerat. Abominabilis nempe deo est impiorū oblatio. Jta etiam ⁊ hoiem p adulterium a morte liberare malum esse dicūt. Et si enim bonū sit hominē a morte liberare. tm̄ sic hominē liberare. malum fore asserunt. Jdeoqꝫ Augustinum in supioribus dicunt tempasse ꝫmonem cautecꝫ locutū vbi ait. Ea que cōstat esse peccata. nullo quasi bono fine: nulla velut bona intentione facienda. Non eñ simplicit dixit bono fine ⁊ bona intentione. sed addidit quasi ⁊ velut. qz talia nō fiūt bono fine ⁊ bona intentione: ꝫ intentiōe que videtur bona. ⁊ fine ꝙ putat bonus: ꝫ non est Nec ideo excepit Aug⁹. ista vt aiūt. qui causas habeant malas. Sed qz causas habēt que vident bone. sunt tm̄ male.

no fine notat ex ꝟbis Augustini.

Jsta est distinctio. xl. hui⁹ secundi libri.

In qua mgr̄ postꝫ egit de peccato actuali in se ⁊ quō sit in voluntate sicut in sua radice. Incipit agere de vitio ramorum ex radice ꝓcedente. id ē de vitio operū existentiū a voluntate. Et tria circa hoc facit. Primo eñ inquirit an actus iudicandi sint boni ex fine. Secundo an omēs actus iudicādi sint boni ex fide. Tertio an mali excusant p hoc qꝫ fiūt boni finis intentione. Primum facit a p̄incipio vsqꝫ ibi Sz querit vtrum. Secundū vsqꝫ ibi. Que tamē ꝙdam. Tertium vsqꝫ ad finem distinctionis. Et tm̄ in generali. In speciali sententia magistri stat in tribus propositionibus. quaꝝ ꝓma est hec. Licet exteriores actꝰ inqtuz sunt boni reputent. tm̄ moraliter boni vl mali iudicant ꝫm qꝫ ex recta voluntate vel inordinata oriunt. Hanc ꝓpositionem mgr̄ ponens dicit. qꝫ licet omnes actus exteriores sint boni inqtuz sunt. tm̄ iudicant moralit boni vel mali ꝫm qꝫ ex bona vel mala intentōe ꝓcedunt. ita qꝫ illi simpliciter boni vl mali dici debent qui bonam ⁊ rectam habēt causam seu intentionem. id est ad bonum finem tendūt Mali ꝟo simpliciter dici debent qui ex puersa intētione ꝓcedunt. quod ꝓbat auctoritate beati Amb. ⁊ per illud euangelij. Nō potest arbor bona malos fructꝰ facere. nec econuerso arbor mala bonos fructus facere. Secunda ꝓpositio est hec. Nō oēs actus humani p bonam voluntatez sunt rectificabiles. Hanc mgr̄ ꝓbans querit. Utrum vniuersaliter sit verū qꝫ omēs actus habēt exteriorem maliciā vel bonitatez a voluntate? Et respondens dicit de hoc esse varias opiniones. Nam quidam contendunt qꝫ oēs actꝰ exteriores sint de se indifferentes. ⁊ ergo generalit capiunt suam bonitatem vl maliciam a voluntate ex qꝫ ꝓducuntur. Alij ꝟo dicunt non omnes fore indifferentes: sed aliquos esse de se bonos. ⁊ illos dicūt nō recipe absolute suam bonitatem a volūtate. et dicūt etiam tales absolute non posse recipe maliciam suaz a voluntate. Aliquos ꝟo ecōuerso in se eē malos dicunt ꝙ etiā suā maliciā nō habeāt a volūtate. ⁊ tales etiā dicūt suā bonitatē non posse recipe a voluntate Aliquos dicūt eē indifferētes. ⁊ tales solū sūt ꝙ recipiūt suā maliciā seu bonitatē a volūtate. Tertij aūt ꝗbꝰ mgr̄ vidz ꝓsentire dicūt oēs actꝰ exteriores a volūtate posse recipe bonitatē vl maliciā. solū illꝰ exceptis ꝙ de se sūt mali. qz tles p volūtatē fieri boni nō p̄t.

Qō fiāt bo

Tertia ꝓpositio est hec. Malum ꝑa intentõe ꝓductum nequaq̃ iudicaꝫ bonũ. Hanc mgr ponẽs dicit actus de se malos nunq̃ posse habere bonaz causam. Ad qõ adducit plura exempla. q̃bus concludit q̃ furtum factum vt pauperi subueniaꝫ. vel rapta facta vt deo offeraꝫ. aut adulterium ꝓpetratum vt hõ a morte liberet. & alia hmõi. hi actus licz causas habeant que videnꝫ esse bone. sunt tñ mali. Et tantum in spẽali.

An omnis intentio vel actio eorũ qui carent fide sit mala. a

DI. XLI.

QVnqz intẽtio vt supra dictum est bonũ opus faciat. & fides intentionem dirigat. non immerito queri potest vtrum omnis intentio omneq̃ illorũ opus malum sit qui fidem non habent? Si em̃ fides intentionem dirigit. & intentio bonũ opus facit vbi non est fides: nec intentio bõa. nec op9 bonum esse videꝫ. Quod a q̃busdam non irrationabiliꝫ astruiꝫ qui dicunt oẽs actiones & voluntates hoim̃ sine fide malas eẽ que fide habita bone existunt. Unde ap̃s ait. Omne quod non est ex fide: peccatũ ẽ. Quod exponens Aug9. ait. Omis infidelium vita peccatum est. & nihil bonum est sine summo bono. vbi deest agnitio eterne veritatis. falsa virtus est etiam in optimis moribus. Et Jacobus in ep̃la canoni. ait. Qui offendit in vno. s. in charitate. fact9 est omniũ reus. Qui g̃ fidem & charitatem nõ habet. omnis eius actio peccatũ est. q̃ ad charitatem nõ referꝫ. Qđ em̃ ad charitatẽ non referꝫ (vt supra meminit Aug9.) nõ fit quemadmodũ fieri oportet. Ideoq̃ malũ est. Non g̃ mandata custodit: qui charitate caret. q̃ sine charitate nullũ mandatorũ custodiꝫ. Unde Aug9. sup ep̃lam ad Gal. ait. Custoditionem legis dicit ap̃s. non interfici. non occidere. non mechari. et alia hmõi ad bonos mores ptinentia q̃ sine caritate fide & spe impleri non possunt. Nullum g̃ mandatũ implet. nullũ bonuz opus facit: q̃ fidem & charitatem nõ hz. Impossibile est em̃ (vt ait ap̃s) sine fide aliquid placere deo. Que g̃ sine fide fiũt bona non sunt. q̃ omne bonũ placet deo.

Quidã dicũt oẽs actiones hoim̃ sine fide eẽ malas q̃ in fide bõe sunt Aug9. in lib. sniaz ꝑsperi

Autoritatib9 munũt suam opinionem

Q̃ sine charitate nõ custodiũt mãdata

Que p̃misse sententie objiciuntur ex verbis Augustini. b

His aũt objiciꝫ qđ supra dixit Aug9. s. q̃ in seruili timore. & si bonũ fiat. nõ tñ bñ. Nemo em̃ inuit9 bñ facit etiã si bonũ est qđ facit. Hic em̃ dic̃ bonum fieri. & non bñ ab illo q̃ charitatẽ non habet. Qui em̃ sic timet: charitate vacuus non est. de quo tñ hic dicit. q̃ bonuz facit: & non bñ. Qui etiam sup illum locuz psal. Turtur inuenit sibi nidũ vbi reponat pullos suos. dic̃ q̃ iudei heretici & pagani opa bõa faciũt. quia vestiunt nudos & pascunt paupes & hmõi. sed hõ in nido eccl'ie id est in fide. & ideo conculcanꝫ pulli eorũ. Quibus illi respondẽt dicentes bona opa apellari hmõi que sine charitate fiunt. non q̃a bona sint q̃n sic fiunt. qđ euidenꝫ supra Aug9. docuit. & q̃ bona essent si aliꝫ fierẽt. q̃ etiaz sui genere sunt bona: & ex effectu fiũt mala.

Qua & hec il espõ deant

Aliorũ sententia de p̃missa questione qua querebaꝫ si omis actio eorum mala est qui fidem non habent. c

Alij vo qui tripharia distinctionẽ actuũ faciũt. opa cuncta que ad nature subsidiũ fiunt semp̃ bõa esse astruũt. Sz qđ Aug9. mala esse dicit si malas habeant causas. non ita accipiendũ est q̃si ipa mala sint. sed quia peccãt & mali sũt qui ea malo fine agunt. Item & illud aliud scz bonum opus intentio facit. & intentiõz fides dirigit. determinant dicentes ibi bonum vocatum qđ remunerabile est ad vitam. nõ q̃ illud sit solũ bonũ op9. imo etiaz alia ꝑa. licet nõ ea ratõe qua illud sint bõa Bonũ em̃ multipliciꝫ accipiꝫ. s. p vtili. p remunerabili. p signo boni. p specie boni. plicito & alijs forte modis. Solaq̃ illa intẽtio remunerabilis ẽ ad vitã quã fides dirigit. sed nõ illa sola bona est. vt aiũt. Nã si q̃s iudeꝰ vl mal9 xp̃ian9 necessitatẽ primi reuelauerit naturali pietate duct9. bonũ fecit. & bona fuit volũtas q̃ illud fecit.

Dem & ꝑdicta Aug9 gustini

Quib9 ꝺ dicaꝫ b

Hic poñt quedã augustini capitula que retractauit. nõ quasi praue dicta. sz q̃ sensu dixerit insinuãs d

Post hec inuestigan oportz q̃liꝫ itelligẽdũ sit qđ Aug9. ait i li. de vera religione. Usq̃ adeo inq̃t pctm̃ voluntarium malum est. vt nullo mõ sit pctm̃ si nõ sit voluntarium. Huius dicti ratione Aug9. apiens in libro retractationũ dicit.

Capl'm

tractatio
ninā conti
determi-
ionem.

Pōt videri falsa hec diffinitio. sed si diligenter discutiat inuenietur esse verissima. pctm q̄pe illud cogitandū ē qō tm̄mō peccatū est. nō qō est etiā pena pcti. s. peccatū p̄mū hois qō fuit pctatū ⁊ causa peccati: ꝫ non pena. Quāuis ⁊ illa q̄ non voluntaria peccata nō immerito dicunt. qz vl a nescientibus vel a coactis ꝓpetrant. nō omi modo pñt sine voluntate cōmitti. qm̄ et ille q̄ peccat ignorans voluntate vtiq̄ facit. qō cum faciendū non sit. putat esse faciendum. ⁊ ille qui concupiscente adūsus spiritum carne. non ea q̄ vult facit: cōcupiscit q̄dem nolēs. ⁊ in eo nō facit qō vult: sed si vicitur ꝯcupie consentit volens. ⁊ in eo nō facit nisi quod vult: ⁊ illud qō in paruul est originale peccatū. ex p̄ma hominis voluntate mala contractū est. Nō itaq̄ falsuz ē qō dixi. vsq̄ adeo peccatum voluntariū ē ⁊c

Ecce q̄liter accipiendū sit illud. s. vel de p̄mo peccato hois: vel de oībus generalit peccatis mortiferis. quorū licet q̄dā dicantur non voluntaria. que. s. p ignorantiā vl p infirmitatem fiūt. Eadem tamen ea rōne possunt dici voluntaria. qz sine voluntate non cōmittunt.

Aliud capitulum. e

Illus etiam intelligentia p̄renda est qō in li. de duab⁹ alabus edidit ingens. Nusq̄ nisi in volūtate pctm̄ est. Qō etiā in li. retractationum plane determinat dicens. Pōt putari ista falsa esse sententia qua diximus nusq̄ nisi in voluntate esse pctm̄. cuz apostolus dicat. Qō nolo hoc facio ⁊c. Sed peccatū qō nusq̄ ē nisi in voluntate. illud p̄cipue intelligēduz est. quod iusta damnatio consecuta est. id est p̄mū hois peccatū. In eodem q̄ lib. de duabus alabus aliud tradidit consideratione dignum. ait em̄. Non nisi voluntate peccat. ipaq̄ voluntatem diffinit dicens. Voluntas est animi motus cogente nullo ad aliq̄d vel nō admittendū vl adipiscendum. Huiꝰ dicti causaz apiens ⁊ intelligentiā pandens in li. retractationum ait. Hoc ꝓpterea dictū est. vt hac diffinitione volens a nolente discerneret. ⁊ sic ad illos referret intentio q̄ in padiso fecerunt originem mali nullo cogente peccādo. id est libera voluntate. quia ⁊ scientes contra p̄ceptum fecerūt. ⁊ ille temptator suasit vt ꝫ fieret. nō coegit. Nā q̄ nesciens peccauit. non incongruent nolens peccasse dici potest. q̄uis ⁊ ipe q̄dem nesciens fecit. volēs tm̄ fecit. Ita nec tale peccatū sine voluntate esse potuit. ꝫ voluntas facti ibi fuit. nō peccati voluntas. qō tm̄ factū fuit peccatum. Hoc em̄ factum est qō fieri nō debuit. Quisquis autem sciens peccat. si pōt cogenti ad peccatum sine peccato resistere: nec tamē facit vtiq̄ volēs peccat. quia qui potest resistere: non cogit cedere. qa ꝓpter peccatum sine voluntate esse non posse verissimū est. Ex his liquet qualiter superiora accipienda sint.

tractatio.

illud caplm

tractatio.

nō sp voluntas facti qō pctm̄ ē. volūtas pcti ē. qa vult qs quod pctm̄ ē. nō tm̄ peccatum

Q̄ mala voluntas est voluotariū peccatum. f

Si autē omne peccatum mortale volūtarium est. cum voluntas mala peccatum sit mortale. ꝓstat ipsam esse voluntariuz peccatū. Quid em̄ vt ait Aug⁹. tam in voluntate q̄z ipa voluntas sita est. Volūtas itaq̄ mala recte volūtariū dicit peccatum. qz in voluntate consistit. Volūtas q̄pe (vt ait Aug⁹. in eodē) est p̄ma causa peccandi. aut nullū peccatuz ē p̄ma causa peccandi. nec est cui recte imputetur peccatū: nisi peccanti. Non ḡ est cui recte imputet: nisi voluntati. Hoc autem de peccato actuali ⁊ mortali intelligendū est. Neq̄z his vbis aliud voluit ostēdere Augustinus vt ipe ait in retractationibus. nisi quia voluntas est qua peccatur ⁊ qua recte viuit.

Aug⁹. in lib. de libe. arbi.

Ista est distictio. xlj. huiꝰ secūdi

libri. In qua mgr̄ ostensa rectitudine ⁊ vitio hūanorum actuū ex pte finis ordinantis. facit idem ex parte p̄ncipij mouentis. Et tria facit. Primo inq̄rit an omnis actus nō recta intentione factus sit peccatū. Secūdo an omne peccatū debeat dici voluntarium. Tertio ex p̄dictis conclusit quoddam corrclarium. Primum vsq̄z ibi. Post hec inuestigari oportet. Secundū vsq̄z ibi. Si aūt omne pctm̄. Tertiū vsq̄ ad finem distinctionis. In speciali sententia mgr̄i itat in tribus ꝓpositionibus quarū p̄ma est hec. Et si infideles q̄nq̄z faciant bona opa exteriora. non tamen agūt bñ. ⁊ ideo nō sunt meritoria. Hanc mgr̄ ponēs q̄rit. Cum fides intentionem dirigat. ⁊ actꝰ tam interior q̄ exterior ab intentione malicia aut bonitatē habeat. Utrum ergo ois actus infidelū qui fide nō diriguntur peccatum existat? Et arguit p̄mo q̄ sic. Tum quia apostolus dicit. Omne quod non ex fide est: peccatum est. Tum quia actus infidelium ad finem que est charitas dei ⁊ p̄rimi non refert. In oppositū ꝛo arguit autoritate. b. Augu. dicētis. Infideles multa bōa opa opari. Quā vīa mgr̄ sequēs dicit infideles multa bona opa opari. s. bona de suo ge-

nere. licet p talia non possunt mereri. Addēs bonū dici multiplicater. Nam aliqñ bonū dicit illud qđ est licitū. ⁊ aliqñ illud qđ est vtile. Aliqñ dicit illud ē signum boni. vel qđ habet speciem boni. Aliqñ dicit illud quod est remunerabile. vel illud quod ē remuneratione dignum. Prunis tribus modis pñt infideles bonum opari. sed quarto mō non. eo ꝙ carent fide. Secunda ꝓpositiō est hec. Nullum peccatum est demeritorium quod non sit quodāmodo volūtarium. Hanc magister ponens querit. Utrum omne peccatum sit voluntariū? Et dicit ꝙ sic. Nam in peccato originali ⁊ in peccatis ex ignorantia factis ⁊ in omni peccato actuali seu veniali seu mortali aliquo mō voluntas concurrit. quod confirmat autoritate beati Augustini. Tertia ꝓpositio est hec. Intantum libere ⁊ voluntarie quis opatur ꝙ etiā ipa mala voluntas qua peccat: peccatum nominat. Hanc mgr̄ ponens dicit pctm̄ adeo esse voluntariū: ꝙ non solū actus peccati pctm̄ dicit. sed ipa voluntas etiaz q̄ actualiter peccat peccatū appellat. qđ ꝓbat p. b. Augustinū. Et tm̄ in spēali.

An volūtas et actio mala in eodē hoie et circa eandem rem sint vnū peccatū an plura. a

DI. XLII.

QVm autē voluntas mala ⁊ opatio sint peccatum. queri solet vtrū in eodē homine ⁊ circa eandem rem hec duo vnū sint peccatū vel diuersa. vt si quis volūtate furatur: voluntatem habuit malā: q̄ peccatū est. ⁊ actum malum q̄ item peccatū est ihec autē duo diuersa sunt. s. voluntas ⁊ actio. Sed nūquid diuersa sunt peccata an vnū? Quidam dicunt vnū esse peccatuz. alij vo dicunt diuersa esse peccata. Quia cum cōstet hec duo esse diuersa. aut diūsa duo peccata dicunt. aut duo diuersa non peccata? Quibus alij respondēt. ꝺ duo diuersa esse pcacata non pña. Nō em̄ pña peccata sunt: ꝟ pctm̄ vnū: qz vna ꝓuaricatio vl̄ inobedientia in vtroq; admittit. siue qñ vult: siue qñ agit. ⁊ vnus est ibi ꝓtempt': ꝟ mior cuz in volūtate solū pctm̄ ꝓtinet. Maior vo cū volūtati etiā opatio addit. ⁊ ideo maius fit peccatū: sed non pña. cum volūtas operi mancipat.

Opinio ꝓtra illos q̄ dicunt vnū ē pctm̄.

Respōsio.

Alia contra eosdem oppositio. b

Sed adhuc eisdez obijcit. Si vnū tm̄ illa duo pctā sunt. cum quis voluntate mala ꝓpus concepta deinde opus patrauerit. nō ꝓ aliq̄ reus est: nisi ꝓ quo añ opus reus erat. cum adhuc in sola volūtate pctm̄ ꝓsistebat. Nullus em̄ reus est ēne mortis: nisi ꝓ pctō, ꝟ peccatū aliō nō est admissum actōe q̄z ꝓpus admissū erat voluntate. Non g̃ ꝓ aliquo alio iste fit dānabilis actu peccando q̄z añ fuerat cum sola voluntate delinquebat. Ad hoc etiam ⁊ illi respondent dicentes. ꝓpter peccatuz q̄ dem tantū illum furem reū cōstitui: q̄uis eius voluntas ⁊ actio vnum sint peccatū. ꝓ alio tamen reus factus est actu peccādo q̄z ꝓpus erat sola volūtate delinquēdo. qz ꝓ actu q̄ est aliud q̄z voluntas: licet nō aliud peccatū.

Resp̄.

Alia aduersus eosdē obiectio. c

Item ⁊ adhuc questioni instant dicentes hec duo iō diūsa eē peccata. qz diuersoz̄ legis mandatoruz ꝓuaricationes sunt. Alio em̄ mādato legis ꝓhibet actio furti. s. non furaberis. alio furā di voluntas. s. Nō concupisces rem proximi tui. Cum añ sit hec duo diuersa mandata sunt q̄bus illa duo ꝓhibent. patz illa duo diuersas esse ꝓuaricatiōes. diūsa esse pctā. Ad qđ etiam illi dicunt diuersa q̄dem esse mandata. q̄bus illa duo distinctim ꝓhibētur. vt Aug'. docet sup Exod. Uerūtamē in illis non obſuatis vna tm̄ ꝓuaricatio incurrit: vnumq; contrahit peccatum. licet duo diuersa illis ꝓhibeant. Sicut econuerso duo sunt mandata charitatis: quib' duo p̄cipiunt diligi. vnum tm̄ in eis: nobis cōmendat charitas.

Respon

Si peccatū ab aliquo admissuz in eo sit quousq; peniteat. d

Pretera solet queri. cum ab aliquo ꝓpetrato volūtate pecctō voluntas id agendi ⁊ actio trāsierit. nōdum tamen vera habita penitētia. vtrū illud peccatū vsq; quo peniteat sit in eo? Qđ non esse videt. qz voluntas illa que ꝓns fuit non est neq; actio. quia neq; vult illō vel agit quod ante voluit ⁊ egit. Sed non est ignorandū peccatū duobus modis dici ē in aliquo ⁊ transire. s. actu ⁊ reatu. Actu ē in aliquo dum ipm̄ peccatū est. vt actio vl̄ voluntas in peccante est. Reatu vo cuz ꝓ eo siue trans. sierit siue assit mens hois pollu ta est ⁊ corrupta. totusq; hō supplicijs obligatus ꝓpetuis. nec vnq̄z est in aliquo peccatū actu ꝓter originale q̄n sit etiā reatu: ꝟ est reatu interdū posteq; transiit actu.

Rñsio quōmodo determinatur

Quibus modis dicit in scriptura reatus. e

Reatus in scriptu

ra multipliciter accipit. s. p culpa. p pena p obligatione pene tempalis vel eine. Si enim mortale est: obligat nos pene eterne. si veniale obligat nos pene tpali. Duo enim sunt genera peccatorū. mortaliū. s. t venialium. Mortale est p qđ hō morte eternam meret. Crimen em (vt ait Aug⁹). (est qđ ē dignum accusatōe t damnatōe. Ueniale ē quod hominē vsq; in reatū ppetue mortis non grauat. verūtamen penā merek: sed facile indulgek.

Quid sit mortale peccatū.

Quid sit veniale

De modis peccatorū qui mltipliciter assignant. f

Modi autez pecca

torum varias in scriptura hnt distinctōes in qua dicit peccatum duob⁹ modis committi. s. cupiditate t timore. vt Augustin⁹ tradit sup illum locus psal. Incensa igni et suffossa. His em duobus modis dicit omnia pcta mortalia includi. Et incēsa ea dic que ex cupiditate male incedente oriuntur Suffossa vo que ex timore male humiliante puniunt. qđ est qñ quis cupit nō cupienda vel timet non timenda. Alibi vo dicitur peccatū fieri tribus modis. s. cogitatu. vbo t ope. Unde Hiero. sup Ezech. Tria generalia delicta sunt quibus humanū sbiacet genus. Aut em cogitatōe. aut sermone aut ope peccamus. His aliqñ etiaz addit quartus modus. s. consuetudinis. quod in qdriduano Lazaro significatuz est. Dicit qz homo peccare in deum. in se t i primū. In deū cum de deo male sentit. vt hereticꝰ vel que dei sunt vsurpare psumit. indigne pticipando sacramentis. vel qñ nomē dei peierando contemptibile facit. In primuz peccat: cum primū iniuste ledit. In se vo cū sibi t non alij nocet.

Prima distinctio

Scda distinctio. Hiero.

Tertia distinctio

Quō differāt delictū et peccatuz g

Variaz quoqz ap

pellationem hz. Sr em pctm etiā delictum Et delictū fortasse est (vt ait Aug⁹. in questionib⁹ leuitici) declinare a bono. peccatū est facere malū. Aliud est em decliare a bono. aliud est facere malū. Peccatū g est perpetratio mali. delictū dereliquio. oni. quod et ipm ostendit nomen. Quid em aliud sonat delictū nisi derelictū. t q delinqt. qđ derelinqt nisi bonum. Uel delictū est qđ ignoranter fit. peccatū quod scienter committitur. Indifferenter tñ t peccatū noie delicti t delictū nomie peccati apellat.

De septem principalib⁹ vitijs. h

Propterea sciēdū

est septem esse vitia capitalia vl pncipalia. vt Greg⁹. sup Exod. ait. s. inanem gloriā. iram. inuidiā. accidiā vel tristiciam. auariciam. castrimargiā. luxuriam. Que vt ait Johan. Chrys. significata sunt in septē populis q terram pmissionis israeli pmissam tenebant. De his qui. si septem fontib⁹ cuncte animarū mortifere corruptele emanant Et dicunt h capitalia: qz ex eis oriunt oia mala. Nullum em malum est qđ etiaz non ab aliquo horū originē trahat.

De supbia que est radix omis mali. i

Ex superbia tamē

oia mala oriunt t hec t alia. qz vt ait Grego. Radix cuncti mali est supbia. De qua dr. Initiū omnis peccati est supbia. que ē amor pprie excellentie. Cuius quatuor sūt spēs. vt Greg⁹. ait. Prima est cū bonū qđ habz quis sibi attribuit. Scda cū credit a deo esse datū. sed tñ p suis meritis. Tertia cū se iactat habere qđ non habet. Quarta cū ceteris despectis singularit vult videri Merito g radix omnis mali dicit supbia Huic aūt videt obuiare qđ aplus ait. Radix oim malorū ē cupiditas. qz si radix omniū malorz est cupiditas. g supbie. Quō g supbia radix est t initiū omnis peccati?

De ātuor spēcibus superbie

Q' cupiditas est radix oim malorū.

Quo sensu vtrūqz radix dicatur oim malorū. s. et supbia et cupiditas. k

Bed vtrūqz recte

dictum esse intelligit. si genera peccatorum singulorū. nō singula genez vtraqz locutione includi intelligant. Nullū quipe genꝰ peccati est qđ interdū ex supbia nō proueiat Nullū etiā qđ ex cupiditate aliqñ non descendat. Sunt enim nōnulli hoim q ex cupiditate fiunt supbi. t aliqui ex supbia sint cupidi. Est em (vt ait Augustin⁹) hō qui

Augusti.

nō esset amator pecunie. nisi p hoc putaret se excellentiorē esse. Ideoq; vt excellat: diuitias cupit. Tali homi ex supbia oborit cupiditas. t est aliqs qui nō amaret excellere: nisi putaret p hō diuitias maiores hre. Ideo ḡ excellere laborat. qr diuitias habere amat. Huic innascit supbia .i. amor excellentie ex cupiditate. Patet ḡ q; ex supbia aliqñ cupiditas. t ex cupiditate aliqñ supbia orit. t ideo de vtraq; recte dicit q; sit radix omnis mali.

Ista est distinctio. xlij. hui⁹ secundi libri. In qua quidem distinctione magister ostendit quomodo aliqua ex simplici intentione vel voluntate act⁹ exterior habet malicia vel bonitatē. Determinat questiones quasdam circa predicta. Et tria circa hoc facit. Primo enī inuestigat actus exteriorīs cum peccato conuenientiam. Secundo ostendit qualiter actus peccati transiens relinqt post se quandam reat⁹ obligationem. Tertio assignat variorū peccatorū distinctionem. Primum facit a pncipio distinctōis vsq; ibi Preterea queri solet. Secundū vsq; ibi . Modi aūt peccatorum. Tertium vsq; ad finem distinctionis . In speciali vo sententia magistri stat in tribus propositionibus. quarum prima est hec. Quāuis vo luntas t actus exterior sunt duo actus distincti realiter. vno tamen numero conformitate vel discōformitate boni vel mali dicunt moraliter. Hanc enim ppositionem magister ponens querit. Utrū volūtas mala interior t opatio mala exterior sint duo peccata vl̄ vnum? Et rñdens dicit q; quidam dixerūt q; sint nisi vnum peccatū. Alij dicunt q; sunt diuersa peccata. qui suam opinionem contra primam tribus rationibus probant. Prio sic. Volūtas interior t actus exterior sunt diuersa. aut ergo sūt diuersa pcta. aut diuersa non peccata. sed non sunt non peccata. qr vtrū q; est peccatum. ergo diuersa sunt peccata. Et respō det magister pmam opinionem soluens dicens. q; licet sint duo actus. sunt tamen vnum peccatum. quia ambo vnum contemptum faciūt. Secundo sic. Si illi duo actus sint tm̄ vnum peccatum. t nō diuersa. igitur nō magis debent puniri q; peccant actu exteriori t interiori simul. q; q; peccant interiori tm̄. qđ est incōueniēs. Ubi mgr respondens dicit q; q; peccat ambobus actibus simul plus punit q; q; peccat interiori tm̄. non ideo q; illi duo actus sint peccata diuersa sed ideo quia ex pluribus factum est peccatum. Tertio sic diuersis mandatis phibet actus t volūtas interior t act⁹ exterior ergo sunt diuersa pcta Et rñdēs mgr dicit ex diuersitate mandatorū quibus illi duo actus phibent non posse argui q; sint diuersa peccata. quia sicut vna charitas dei t pximi diuersis mādatis pcipitur. sic etiam diuersi actus vnum peccatum facientes diuersis mandatis prohiberi possunt absq; hoc q; sint diuersa peccata . Secūa ppositio est hec. Anima p peccatum sua pulchritudie destituta post transitum interiorum t exteriorū actuum manet corrupta t polluta. Hanc enim ppositionem magister probans querit. Utrum expleto t transeunte actu tam interiori q; exteriori remaneat peccatum . id est reatus culpe in homine. Et arguit q; nō. quia voluntas illa mala peracto actu vitioso non est. neq; actus exterior est, neq; homo vult postea quod ante volebat. ne p agit quod antea egit. Et respōdet magister q; non sit dubitandum quin peccatum trāseat actu. licet tamen maneat reatus. id est obliget homi nem ad penam. siue eternaz. siue temporalē. Tertia ppositio est hec. Peccatum fm quod p compationem ad diuersa varietates accipit diuersimode distinguitur. Hanc ppositionem magister ponens dicit. q; peccatum diuiditur q̄tum ad eius radicem i duo. quod pbat p beatū Augustinū dicentez super illud psal. Incensa igni t suffossa tē. qđ ex duobus peccatur. s. ex cupiditate male incendente. t ex timore male hesitante. ad que duo oīa peccata mortalia reducunt. Nam omnis peccans. aut appetit non appetenda. aut timet non timēda. Alio mō diuidit peccatum q̄tum ad eius actuz sup btm̄ Hiero. super Ezechielem dicentē. q; tripliciter peccat. aut cogitatiōe aut locutiōe aut ope. Et tribus his modis addit. b. Hiero. quartum. s. aut consuetudine. Tertio diuidit peccatum quo ad eius obiecta. fm quod dicī cō sueuit q; peccatur qñq; in deum. vt cum aliquis male sentit de deo p hereslīm. vel in alijs q̄ dei sunt. qñq; in primū. vt cū cum in se vel in suis iniuste ledit. Qñq; tm̄ in semetipm. vt cum sibi t nō alteri nocet. Quarto diuidit peccatū quo ad nomen quo nominatur. quia dicitur peccatum fm beatū Augu. rationē male actionis. vel quia scienter cōmittitur. Delictum vo dicitur ratione significatōnis boni. quia in quolibet peccato bonum deserit. t malum opat. vel etiam quia ignoranter cōmittitur. Istis enī pmissis magister enumerat septem peccata mortalia capitalia ideo sic dicta. qr oia alia cetera peccata ex illis septem peccatis mortalib⁹ oriunt. que significant p septem gentes qs dñs expulit p filios isrl̄ de terra promissionis. Et tm̄ in spāli.

De peccato in spūmsanctū qđ dicitur etiaz peccatū ad mortē. a DI.XIII

Et preterea quoddā peccati genus ceteris grauius t abominabili⁹: qđ dicitur peccatum in spūmsanctū. De quo in euangelio veritas ait. Qui peccauerit in spūmsanctū nō remittet ei neq; hic neq; in futuro. Et Joh. in epla canonica. Est peccatū ad mortē. nō p eo dico vt qs oret. Qui enī peccat in prem remittet ei t qui peccat in filiū remittet ei . qui autem blasphemauerit in spūmsanctū nō remittetur ei neq; hic neq; in futuro. Sz querit qđ sit illud peccatū in spūmsanctum vl̄ ad mortem? Quidam dicūt illud peccatū esse desperationis vel obstinationis. Obstinatio est indurate mentis in malicia pertinacia: per quam homo fit impenitēs. Desperatio est qua quis diffidit penitus de bonitate dei. estimans suam maliciā diuine bonitatis magnitudinem excedere. Sic Chayn q̄ dixit. Maior est iniq̄tas mea q̄ vt veniam merear. Utrū q; vo dicitur peccatuz in spiritumsanctū. quia spiritus sanctus est amor patris t filij. t benignitas qua sanctificēm t nos diligunt. que tanta est eius finis

Quid sit peccatū

Quorum opinio

Quid sit peccatū

non est. Recte ḡ in ſpūmſanctum delinque re dicunt qui ſua malicia dei bonitatez ſu-perare putant. ⁊ ideo penitentiā non aſſu-munt. ⁊ qui iniquitati tam ptinaci mēte in-herent: vt eam nunq̄ relinquere ꝓponant ⁊ ad bonitatē ſpūſſancti nunq̄ redire. pati entia dei abutentes. ⁊ de miſcōia dei nimis ꝓſumentes. quibus placet malicia ꝓpt̄ ſe. ſicut pijs bonitas. Iſti nimia ptinacia ⁊ ꝓ ſumptione peccant autumātes deū non eē iuſtum. Illi deſperatiōe deū nō bonum ex iſtimant. tollentes in hoc turbulentiſſimo iniq̄tatum mari portū diuine iuſtitie. quo ſe recipiant fluctuantes. Atq̄ ipa deſpera-tione addunt peccata peccatis dicētes mi-ſericordiā nullam eſſe. ⁊ q̄ ſup peccatores neceſſaria damnatio debeat.

3g⁹. deuer t dñi.

Vtrū omis obſtinatio ſit peccatū in ſpūmſanctum. b

Bz queritur vtrū

omis obſtinatio mentis in malicia obdurate omniſq̄ deſperatio ſit peccatū in ſpūmſan ctum? Quidam dicunt omnem obſtinatio nem ⁊ omnē deſperationē eſſe pctm̄ in ſpiri tumſanctū. Quod ſi eſt. aliq̄n illud pecca-tum remittit. q⁹ multi etiam obſtinatiſſimi ⁊ deſperatiſſimi conuertunt. vt Aug⁹. ait ſup illum locū ps̄. Conuertam in ꝓfundū maris. i. eos qui erant deſperatiſſimi. ⁊ ibi. Mittit criſtallū ſuam ſicut buccellas. id ē obſtinatos facit aliorū doctores. Taliū cō uerſio ibi etiam euidenter oſtendit vbi ait. Qui educit vinctos in fortitudie. Similit ⁊ eos ꝙ exaſperāt qui habitāt in ſepulchr̄. Scōm iſtos illud pctm̄ dicit irremiſſibile. nō q̄n aliq̄n remittat: ſed quia vix ⁊ raro ⁊ difficulter dimittitur. Non em̄ ſoluit criſta-lus niſi vehemēti ſpūs impetu. Alū ꝙdam tradunt non quālibet obſtinationez vl̄ de ſperationem appellari peccatū in ſpūmſan-ctum: ſed illam tantū quam comitat impe-nitentia. qui etiam impenitentiā dicūt eſſe peccatum in ſpūmſanctum. Bz q⁹ Aug⁹. dicit impenitentiā eſſe peccatū in ſpūmſan ctum. cum ſic obſtinatus eſt aliq̄s vt nō pe niteat. Diſcuti oportet an aliud ſit obſtina tio: aliud impenitentia ſit in eo peccatū: an idem: ſed diuerſis modis cōmiſſuz. Scōm iſtos peccatū illud dicit irremiſſibile: eo q̄ nunq̄ dimittat. Unde Aug⁹. etiaz dicit q̄ hoc ſolum peccatū veniam mereri non po-teſt. Et Hiero. q̄ talit peccans digne peni

In ſo quo-dam.

Aug⁹ ſnia.

tere non poteſt. Et ideo recte Jobes dicit. vt non ꝓ eo oret quis. quia qui ſic peccat. orationibus eccleſie hic vel in futuro iuua ri non poteſt. habens cor induratuz tanq̄ lapis. ſicut de diabolo legit. ¶ Poſt hanc vi tam qui valde mali ſunt. meritis eccl'ie iuuari non poſſunt.

Qualiter accipit peccatū in ſpiri-tumſanctum. c

Eſt etiā alia huius

peccati aſſignatio. Hoc em̄ pctm̄ aug⁹. diſ finiens in li. de ꝓmone dñi in mōte ait ¶ Pec catum ad mortē eſt cū poſt agnitiōez dei p grām xp̄i oppugnat aliquis fraternitatem. ⁊ aduerſus ipam grām qua recōciliat⁹ eſt deo: inuidie faucibus agitat. quod fortaſ-ſe eſt peccare in ſpūmſanctū. qđ pctm̄ dici-tur nō remitti. nō q⁹ non ſit ignoſcendū pec canti ſi peniteat: ſ q⁹ tanta eſt labes pecca-ti illi⁹. vt deꝓcandi humilitatez ſubire non poſſit. etiā ſi pctm̄ ſuū mala ꝓſcia agnoſcere ⁊ renūciare cogat. vt iudas cū dixit. ¶ Pec-caui. facili⁹ deſperās cucurrit ad laqueuz: q̄ hūilitate veniā peteret. qđ ꝓpt̄ magnitu dinem peccati. iam ex damnatione peccati tales habere credendū eſt. Ecce q̄dam aſſi gnatio peccati in ſpūmſanctū. vel ad mortē hic poſita eſt. q̄ illud pctm̄ eſſe tradit oppu gnatio fraternitatis poſt agnitionē. ⁊ inui dentia gr̄e poſt reconciliatiōz. qđ ſpēs q̄dā obſtinatiōis intelligi pōt. Illā tm̄ diffinitio nem Aug⁹. in li. retract. rememorans aliq̄d adijciendū ibi fore. nec aſſerendo ſe dixiſſe apit ita dicens. Qđ q̄dē non ꝓfirmaui. q̄m ſ putare me dixi. Sed tm̄ addendū fuit ſi i hac ſcelerata mentis puerſitate finierit hāc vitā. Qm̄ de quocunq̄ peſſimo in hac vi-ta ꝓſtituto: nō eſt deſperandū. nec ꝓ illo imprudent⁹ orat de quo non dſperat. Ihis vbis inſinuat pctm̄ p̄miſſa diffinitōe deſcri ptum. tunc ſolū debere dici ad mortē vel in ſpm̄ſctm̄. cū nō hz comitē pniaz. nec de ali-quo pctōre deſperandū eſt in hac vita. ⁊ lō p oi eſſe orandū. Qm̄ illō Joh. Nō p eo di co vt q̄s oret. ſic accipiendū vidz. vt p aliq̄ peccāte ad mortē vel in ſpm̄ſctm̄ poſt q̄q̄ fi-nierit hāc vitā nō orem⁹. Dū aūt in hac vi ta eſt. nec pctm̄ illi⁹ iudicare. nec de illo de-ſperare: ſ p illo orare debem⁹. Qm̄ Aug⁹. de vbis dñi de ipenitētia q̄ ē blaſphemia i ſpm̄ſctm̄ ſic ait. Iſta impenitētia vl̄ cor im-penitēs. q̄diu q̄ſq̄ in hac carne viuit non

Augusti.

Augusti.

pōt iudicari. Be nullo em̄ desperandū est. q̄diu ad pn̄iam patientia dei adducit. ꝓpaganus est hodie. iude⁹ infidel ē hodie. heretic⁹ est hodie. scismaticus est hodie: q̄d si cras amplectat catholicā pacē: ꝛ seq̄t catholicā veritatē. Quid si isti q̄s in q̄cunq̄ genere erroꝛi notas. ꝛ tā q̄ desperatissimos damnas. añ q̄ finiant istam vitā agūt penitentiam. ꝛ inueniūt verā requiem ꝛ vitā in futuro. Nolite g̃ ante tps iudicare quicq̄. Ex his ostendit ꝑ singul pctōꝛib⁹ in hac vita esse oꝛandū. nec de aliq̄ esse diffitēduz. qꝛ querti pōt dū in hac vita est. Quia non pōt sciri de aliq̄ vtrū peccauerit ad mortez vel in spm̄sanctū: nisi cū ab hac vita discesserit: nisi forte alicui ꝑ spm̄sanctū mirabilit reuelatū fuerit. Ex p̄dictis aliq̄tenus capi pōt quō accipiat pctm̄ in spm̄sctm̄. s. inuidentia gre fraternitatem impenitētis oppugnans. q̄ vtiq̄ obstinatio esse vidꝛ. ꝛ omis impenitēt obstinatio atq̄ desperatio. Notandū ꝝo est q̄ non ois q̄ nō penitet impenitēs dici pōt. qꝛ impenitētia ꝑpe obstinati est. ꝛ vt q̄dam volūt etiā desperati.

Alia assignatio peccati in spiritum sanctum. d

Ambꝛo.

De hoc quoq̄z pec cato in spm̄sctm̄ Amb. in li. de spūsctō disserens diffinitā assignatōz tradit dicēs. Cur dn̄s dixerit. Qui blasphemauerit in filiuz hois dimittet ei. qui aūt blasphemauerit i spm̄sctm̄ neq̄ hic neq̄ in futuro dimittet ei? Diligent aduerte. nunq̄d alia est offensio filij. alia spūssancti? Sicut vna dignitas sic vna iniuria. Sed si q̄s coꝛpis specie deceptus hūani remissius aliq̄d sentit de xp̄i carne q̄ dignum est. hz culpā. nō est tñ excl̄sus a venia. Si q̄s ꝝo sanctispūs dignitatē maiestatē ꝛ ptātez abneget sempit̄naz ꝛ putet nō in spū dei eūci demonia: ꝙ i beelzebub. nō pōt ibi ee exhortatio venie vbi sacrilegij plenitudo ē Sat h apte explicat quid sit pctm̄ in spm̄sctm̄. Ad illi Aug. descriptioni ꝯgruere vidꝛ. q̄ illō pctm̄ dꝛ esse inuidētia gre oppugnās fraternitatē Qui em̄ post cognitōz vitatis sctispūs vitatem negat. eiusq̄ opa dicit ee beelzebub. ptāti. bonitati ꝛ gre dei inuidere nō dubitat. Non vtiq̄ distinctio i la ꝝboꝝ sic accipiēda est q̄si triū psonaꝝ diuise sint offense. ꝙ ibi peccatoꝝ genera disticta sunt. Pctm̄ em̄ i patrē id intelligit qꝛ fit p infirmitatez. qꝛ p̄i scꝑtura frequēt attribuit potētiā. Pctm̄ i filiū qꝛ fit p ignoꝛantiā. qꝛ sapia filio attribuit. Tertiū expositū est. Qui g̃ peccat p infirmitatē vel p ignoꝛantiā. facile veniam adipiscit. ꝙ nō ille q̄ peccat in spm̄sctm̄ Cū aūt vna sit potētia. sapia. bonitas triū. q̃re p̄i potētia. filio sapia. spūisancto bonitas sepius assignet: superius dictū est.

Ista est distinctio. xliij. huiꝰ secū

di libri. In qua mḡr ostensa diuisione pctoꝝ in generali. tractat de quodam peccato ceteris granioꝛi in speciali. s. in spm̄sctm̄. Et tria facit. Nam p̄mo ꝓponit grauitatem ꝛ illius remissionem. Scō assert varia ipius descriptionē. Tertio remouet quandam dubitatiōz incidentē. Primū facit a p̄n. vsq̄ ibi. Sz q̄rit quid sit. Secundū vsq̄ ibi. Diligent aduertendum. Tertium vsq̄ ad finem distinctiōis. Et tantū in generali. In speciali ꝝo sententia mḡri stat in tribus ꝓpositionibus quarū p̄ma est hec. Peccatuz in spūmsanctū omniū peccatoꝝ grauissimū dicitur. qꝛ neq̄ hic neq̄ etiam in futuro seculo remittit. Hāc magister ꝓbat p̄mo p dictum christi in euangelio. s. qui peccat in spūmsanctū non remittet ei neq̄ hic neq̄ in futuro. Scō p illud Joh. iiij. dicentis. q̄ peccat in patrem vel in filiū remissionem pene percipiet sed non qui blasphemauerit in spūmsanctū. qꝛ illud pctm̄ est ad mortē. ꝛ p illo non est oꝛandū. Scā ꝓpositio est hec. In spm̄sctm̄ peccare est ex ꝓposito vtilia ad salutē refutare. vel supne gre oppugnare vel scienter spm̄sanctū blasphemare Hanc mḡr insinuans querit. Quid sit peccatū in spm̄sctm̄ ponēs triplicē eius descriptionē. Pria est q̄ pctm̄ in spūmsanctū sit obstinatio. i. obduratio in malicia. p quam ꝓtemnit diuina iusticia. Desperatio est diffidētia bonitatis diuine p quā spernit dei bonitas ꝛ misericoꝛdia. Vñ q̃rit incidentalit. Utrū ois obstinatio et desperatio sit pctm̄ in spm̄sctm̄? Et rndēs dicit aliq̄s fuisse opiniōes q̄ sic. sed qꝛ multi obstinati ꝛ desperati quertunt. ideo illi cōmuniter dicūt q̄ pctm̄ in spūmsanctū nō sit simplicit irremissibile. sed ideo qꝛ difficulter remittit. Alios ꝝo dicit fuisse opinatos q̄ nō ois obstinet o vel desperatio sit pctm̄ in spm̄sanctuz. sed tm̄ illa quā concomitat finalis impenitētia. Et illi etiā dicūt tale pctm̄ simplicit esse irremissibile. Secūda descriptio pcti in spm̄sctm̄ est. q̄ sit inuidentia seu oppugnātia fraterne ꝛ supne gre. q̄ iō non dꝛ remitti. qꝛ talit deliquētes hūilitatē petēdi venīā subire nō pūt. Et subdit q̄ talis inuidētia seu oppugnātia nō est pctm̄ in spm̄sctm̄ nisi cū finali impenitētia. Et vidꝛ mḡr hic accipe finalē impenitētiā nō solum put negat actū penitēdi. sed etiā ꝓpositū. Tertia assignatio peccati in spm̄sctm̄ est q̄ sit pctm̄ ꝓtra bonitatē ꝛ ꝝtutē spūssancti cōmissum. quā ponit mḡr ex ꝝbis beati Amb. Tertia ꝓpositio est hec. Peccatum qō in spm̄sctm̄ cōmittit dꝛ sic nō q̄ absq̄ offēsione altarū diuinarū psonarū. s. p̄ris ꝛ filij cōmittitur. Hāc mḡr ponēs dicit diligent esse aduertenduz q̄ cū dꝛ aliqō pctm̄ in spm̄sanctū cōmitti nō esse sic intelligendū q̄ sit alia offensio qua offendit spūssctūs ꝛ alia qua offendunt alie psone. imo offensa vni⁹ est offensa oīm. Sed qꝛ in sacra scꝑtura p̄i attribuit potētia. ideo pctm̄ qō cōmittit ex infirmitate dꝛ fieri contra p̄rem. Filio ꝝo sapientia. ideo petā q̄ cōmittunt ex ignoꝛantia dicunt fieri cōtra filiū. Spūissctō bonitas seu clementia. ideo peccata cōmissa ex malicia dicunt fieri ꝓtra spūmsanctū seu in spūmsanctuz attm̄ psone sit quolibz hoꝛū offendūt. Et tm̄ i spēali.

De potentia peccãdi. an sit hominí vel diabolo a deo. a

XL

Qst predicta

p consideratione dignũ occurrit. Utrum peccandi potẽtia sit nobis a deo: vel a nobis? Putant quidaꝫ potentiã recte agẽdi nobis esse a deo. Potentiam ꝙo peccandi non a deo: ꝫ a nobis vel a diabolo esse. sicut mala volũtas nõ a deo nobis est. sed a nobis ⁊ a diabolo. Bona aũt a deo tm̃ nobis est. Bone nanq; voluntatis ⁊ cogitationis initium non homini ex seipo nasci: sed diuinitus parari et tribui in eo deus euidẽt ostẽdit. quia nec diabolus nec aliqs angelor ei⁹ ex q̃ i hanc caliginẽ sunt detrusi. bonã potuit vel poterit resumere volũtatẽ. Quia si possibile foret vt humana natura postq; a deo auersa bonitatẽ pdidit volũtatis: ex seipa rursus eam habere potuisset. mlto possibilius hoc natura haberet angelica. q̃ q̃tomin⁹ ĝuat terreni corpis pondere. tãto magis hac eẽt pdita facultate. Nõ g̃ hõ vel angelus a se volũtatẽ bonã hr̃e põt: ꝫ malã. Similit et de potentia inquiũt p similitudinẽ volũtatis boni vel mali disserẽtes q illa sit a deo non ista.

E inio quo-rũdã q sit a deo sed falsa p se

Ad pban dõ ꝙ bona volũtas nõ sit bona nisi ex do Aug⁹. lib. de fide ad petr

Auroritatib⁹ astruit potentiã peccandi esse a deo. b

Sed pluribus san

ctorum testimonijs indubitant monstrat. q ptãs mali a deo est: a q̃ est oĩs ptãs. Ait em̃ apls. Nõ est ptãs nisi a deo. Ad nõ de ptãte boni tantũ: sed ⁊ mali intelligi oportz Cũ pilato etiã veritas dicat. Nõ haberes in me ptãtem: nisi datum esset tibi desuper Malicia nempe hoim (vt ait Aug⁹.) cupiditatem nocendi p se habz. ptãtem aũt si ille nõ dat: non hz. Idco q diabolus anteq; aliq̃d tolleret Job dicebat dño. Mitte manũ tuã. i. da ptãtem. quia etiam nocentium ptãs non est nisi a deo. sicut sapientia ait. Per me reges regnant: ⁊ tyranni p me terram tenẽt. Rm̃ Job de dño ait. Qui facẽ regnare hypocritã ppter pctã ꝓpli. Et de populo israel dicit deus. Bedi eis regem in ira mea. Nocendi em̃ volũtas potest eẽ ab homis animo. ptãs aũt non est nisi a deo.

Aug⁹. super p. lxxxv.

Aug⁹. super Ioñ.

⁊ hec abdita aptaq; iusticia. Nã p ptãtem diabolo datam iustos deus facit suos. Be hoc etiaz Greg⁹. in moralibus ait. Tumoris elatio non potestatis ordo in crimie est Potentiam deus tribuit: elationẽ ꝙo potentie malicia nostre mentis inuenit. Tollamus ergo quod de nostro est. q nõ potentia iusta. sed actio praua damnat. His auctoritatibus alijsq; pluribus euidẽt ostenditur quod non est potestas boni vel mali cuicũq; nisi a deo equo. et si te lateat equitas. Grego.

An aliquando resistendum sit potestati. c

Hic orĩtur questio

non transilienda silẽtio. Dictũ est em̃ supra q̃ ptãs peccandi vel nocendi nõ est hoi vt diabolo nisi a deo. Apostolus aũt dicit q qui potestati resistit dei ordinationi resistit Cum ergo diabolo sit potestas mali dei ordinatione. eius potestati non esse resistẽdũ videtur. Sed sciendum est apostolũ ibi loqui de seculari potestate. s. rege ⁊ ꝓncipe et hmõi. quibus non est resistẽdũ in his que iubet de⁹ eis exhiberi. s. in tributi ⁊ hmõi. Si ꝙo ꝓnceps aliquis vel diabolus aliq̃d iusserit vel suaserit contra deum. tunc resistendum est. Unde Aug⁹. determinans q̃liter resistendum sit potestati in li. de natura boni ait. Si aliquid iubeat potestas qõ non debeas facere. hic sane contemne potestatem timendo maiorem potestatem. Ipsos humanaruz rerũ gradus auerte Si q̃d iusserit procurator. nũquid faciendum est. si contra procõsulem iubeat? Rursus si q̃d ipe proconsul iubeat. ⁊ aliud iubeat imperator. nunquid dubitat illo contempto illi eẽ fuiendum? Ergo si aliud imperator. aliꝫ iubeat deus. contempto illo obtemperãduz est deo. Potestati g̃ diaboli vel homis tũc resistimus cum aliq̃d ꝓtra deũ suggesserit. in quo dei ordinationi nõ resistim⁹: sed obtemperamus. Sic em̃ deus ꝓcepit vt i malis nulli potestati obediamns.

Q aliqñ resistendũ est potestati

Jam nunc his intelligẽdis atq; ptractandis: que ad verbi incarnati mysteriuz pertinent: integra mentis considerationẽ intendamus. vt de ineffabilibus vel modicũ aliquid fari deo reuelante valeamus.

Ista est distictio .xliij. et vltima huius scdi libri. In q̃ mgr̃ postq̃ determiauit de pec cato q̃tuz ad ipius actum. agit de potẽtia peccandi Et tria facit. Nã p̃mo recitat opinionẽ falsam quoꝝ dam. Scõo determiat v̄itatẽ. Tertio remouet inci dentẽ dubitationẽ. P̃rimũ facit a p̃ncipio distictõis vsq̃ ibi. Sz plurib⁹ sanctoꝝ. Scõm vsq̃ ibi. Nic oꝛi tur q̃stio. Tertiũ vsq̃ ad finem distictõis. In spẽali sñia mgr̃i stat in trib⁹ ꝓpositiõib⁹ q̃rum p̃ma est hec Quãuis ẽm aliquos a deo sit ois ptãs inq̃tũ est po tentia opandi. nõ tñ est ab eo inq̃tũ potẽtia peccãdi Hãc mgr̃ ponẽs q̃rit. Utrũ potẽtia peccãdi sit a deo Et rñdet quosdã opinatos fuisse q̃ potẽtia peccãdi nõ sit a deo. sed q̃ bona ⁊ recta volũtas tñ inest no bis a deo. mala aũt volũtas a nobismetipis ⁊ a dia bolo. sic peccandi potẽtia nõ inest nobis a deo. sed a nobisipis ⁊ diabolo. Uñ mgr̃ tenẽs oppositũ dicit q̃ omis ptãs etiã ptãs peccãdi sit a deo. Et hoc confir mat autoꝛitatib⁹ sanctoꝛũ. Scõa ꝓpositio est hec. Ueriimilius est oẽm potentiã esse a deo. nõ solũ bñ opandi: sed etiã potentiã peccãdi. Hec ꝓpositio pa tet p autoꝛitates q̃s mgr̃ allegat p sua opinione. Tertia ꝓpositio est hec. Quãuis ptãti bñ admiistra te sit sp ẽm regulã sacre scripture obediendũ abusui tñ eius ẽm rectã rõem est q̃q̃ resistendũ. Hãc enim ꝓpositionem mgr̃ ponẽs q̃rit. Utrũ q̃libet resistens ptãti sp peccet. cũ ois ptãs sit a deo? Et rñdens di cit q̃ sp obediendũ est ptãti nisi ꝓtra deũ aliq̃d pe piat. ita tñ q̃ si diuerse ptãtes diuersa p̃ciperent. su periori obediendũ est. ⁊ ideo nullus inferioꝛ deo de bet p̃cipe aliq̃d qõ sit cõtra deũ. qõ si fecerit subdit⁹ nõ teneꝫ sibi obedire. Ultio. s. ꝓtinuãdo dicta dicen dis dicit. q̃ in sequẽti libꝛo vicz tertio dicẽdum sit de bis q̃ q̃dẽ ad v̄bi incarnati spectãt mysteriũ ⁊c.

Explicit liber secũdus de reruz creatiõe ⁊ foꝛmatione coꝛpalium ⁊ spũalium. et alijs pluribus ad ea ꝓtinentibus.

Sequuntur tituli

questionū sancti Thome sup tertiū librū sententiarum.

DI I

Utrū possibile fuit deum carnē assumere.
Utrū cōgruum fuerit deum incarnari.
Utrū de⁹ incarnat⁹ fuisset si homo non cecidisset.
Utrū debuit incarnatio in tantū differri
Utrū vna psona potuerit assumere carnez alia non assumente.
Utrū magis cōueniens fuerit filium incarnari q̄z patrem vel spūmsanctum
Utrū p̄ potuerit assumere carnem
Utrū pater ⁊ spūssanctus possunt assumere ea causa naturam humanam
Utrū vna psona possit assumere duas naturas humanas

DI. II

Utrū natura humana magis sit assumptibilis q̄z irrationalis creatura.
Utrū angelica natura sit assumptibil.
Utrū totū vniuersum sit assumptibile
Utrū filius dei debuerit assumere naturaz humanā in omnibus suis suppositis
Utrū in aliquo de stirpe Adam debuerit assumere humanā naturā.
Utrum in ipo Adam.
Utrū filius dei assumpserit carnem
Utrum carnem ⁊ animam.
Utrū assumpserit formam totius.
Utrū assumpserit carnem mediante aīma.
Utrū assumpserit aīam mediante spū.
Utrū assumpserit totū mediantib⁹ ptibus
Utrū natura humana assumpta sit mediāte gratia⁹.
Utrum mediante spūsancto
Utrū vnio cadat media inter naturam humanam ⁊ diuinā.
Utrū caro fuerit ꝯcepta postq̄z assumeret
Utrū caro fuerit assumpta p̄us q̄z anima.
Utrū aīma fuerit assumpta p̄us q̄z corpori vnita.

DI. III

Utrū beata ỽgo sanctificata fuerit añ conceptionem carnis
Utrum añ infusionem anime.
Utrum añ natiuitatem ex vtero.
Utrum in sanctificatione fuerit totalit mū data ab originali
Utrū fuerit immunis ab oi culpa actuali.
Utrū i ꝯceptiōe filij fuerit ꝯfirmata i bono
Utrū beata ỽgo in conceptōne filij dei aliq̄d fuerit opata actiue.
Utrū generatio xp̄i ex ỽgie fuerit natural
Utrum oportebat ỽgini annūciari saluatoris conceptionem.
Utrum annūciatio fuerit p modū corpalis visionis
Utr̄ illa annūciatio debuit fieri p angelū.
Utrū angelus annūcians fuerit de supioribus ordinibus
Utr̄ caro xp̄i in antiq̄s patrib⁹ fuerit peccato corrupta
Utr̄ caro xp̄i fuerit in p̄ribus ꝺm aliquid demōstrabile signata.
Utr̄ aliq̄s de stirpe abrae in ipo fuerit decimatus
Utr̄ xp̄s in eo fuerit decimatus
Utrū solum ex puris sanguinib⁹ btē virginis fuerit corpus xp̄i decimatum.
Utr̄ conceptio xp̄i fuerit subito
Utrum xp̄s fuerit sanctificatus

DI. IIII

Utr̄ efficacia conceptiōis debuerit appropriari alicui psone.
Utr̄ debuerit appropriari patri.
Utrum filio.
Utrum spūisancto.
Utr̄ btā ỽgo possit dici mat illius hois.
Utr̄ possit dici mater dei.
Utr̄ incarnationem meruerūt p̄res antiq̄
Utr̄ gratia fuerit natural illi homini.

DI. V

Utr̄ vnio duar̄ naturar̄ sit vna natura.
Utrum sit magna vel parua
Utr̄ differat ab assumptione.
Utrum vnio illa facta sit in natura.
Utr̄ tm̄ vna psona sit in xp̄o.
Utr̄ psone cōueniat assumere.
Utr̄ natura cum circūscriptis psonis possit assumere.
Utrum natura humana sit assumpta
Utr̄ anima sepata sit psona.
Utr̄ psona hominis sit assumpta

DI. VI

Utr̄ in xp̄o sint due hypostases
Utr̄ in xp̄o sint duo suppositā indiuidua.
Utr̄ sint ibi due res nature.
Utr̄ filius dei assumpserit hoiem
Utrum hō dicit compositū ex duabus substantijs.
Utr̄ xp̄s sit duo neutralit.
Utr̄ in xp̄o sit tm̄ vnum esse
Utr̄ psona ỽbi p incarnatōz sit cōposita.
Utr̄ in xp̄o sit cōpositio aie ⁊ corpis.
Utrum humana natura sit accidentaliter vnita verbo

DI. VII

Utꝝ hec sit vera deus est hō
Utꝝ xp̄s possit dici hō dominicus
Utꝝ hec sit vera deus factus est homo
Utrū hec sit vera hō factꝰ est deus
Utꝝ hō xp̄s sit p̄destinatus filius dei.
Utꝝ filius dei p̄destinatꝰ sit esse homo.
Utꝝ filiꝰ dei p̄destinatꝰ sit esse filius dei
Utꝝ ꝺ̄ sit vera filius dei est p̄destinatus.

DI. VIII

Utrū natiuitas sit viuentiū tantūmodo.
Utꝝ hūana natura in xp̄o sit nata.
Utrū diuina natura in xp̄o sit nata.
Utrū in xp̄o sint due natiuitates.
Utrū in xp̄o sint due filiationes.

DI. IX

Utrum latria sit virtus.
Utꝝ sit virtus generalꝭ vel cardinalꝭ.
Utrum ꝟtus theologica ad quā cardinalium reducaꝭ.
Utꝝ hūanitati xp̄i sit latria exhibenda.
Utꝝ imaginib' xp̄i cultꝰ latrie sit exhibēdꝰ
Utꝝ latria sit exhibenda carni.
Utrū viris sanctis sit exhibēda latria
Utꝝ alicui creature possit latria exhiberi sine peccato.
Utꝝ latria exhibita deo dicaꝭ vniuoce cū idolatria.
Utꝝ latria debeaꝭ deo rōe potentie.
Utꝝ alia latria debeaꝭ p̄ri alia filio.
Utꝝ deo debeaꝭ exhiberi latria ſm̄ corpales ritus.
Utrum dulia idem sit q̄ latria.
Utrum habeat diuersas species.
Utꝝ peccatores debeāt adorari dulia.

DI. X

Utrū xp̄s ſm̄ q̄ homo sit deus
Utrū xp̄s ſm̄ q̄ ille homo sit deus.
Utꝝ xp̄s sit p̄destinatꝰ ſm̄ q̄ hō
Utrū xp̄s ſm̄ q̄ homo sit p̄sona
Utꝝ xp̄s ſm̄ q̄ homo sit indiuiduū.
Utꝝ deo ꝓueniat aliq̄d adoptare in filiuꝫ.
Utꝝ adoptare soli patri cōueniat.
Utrū p̄solum filiū fiat adoptio
Utꝝ oībus creaturis ꝓueniat adoptari.
Utrū xp̄s possit dici filius adoptiuus
Utꝝ p̄destinatio xp̄i sit p̄sona vl̄ essentia.
Utꝝ eius p̄destinatio sit conformis p̄destinationi nostre
Utꝝ eius p̄destinatio sit causa nostre

DI. XI

Utꝝ possit dici q̄ filiꝰ dei sit creatura.
Utrū xp̄s sit creatura.
Utꝝ xp̄s possit dici creatura ſm̄ q̄ homo
Utruꝫ ea que sunt humane nature possint dici de filio dei.

DI. XII.

Utrū hec sit vera demōstrato xp̄o hō ille incepit esse.
Utrum xp̄s potuerit peccare.
Utrum habuit potentiā peccandi
Utꝝ debuerit aliquē sexum assumere.
Utꝝ debuerit assumere sexum femineū.
Utꝝ debuerit assumē carnē ab vtroq; sexu
Utꝝ debuerit assumere corpꝰ de viro tm̄.

DI. XIII

Utrū in xp̄o fuerit gr̄a singularis p̄sone.
Utꝝ habuit plenitudinem gr̄e
Utꝝ gratia eius fuerit infinita.
Utrū gr̄a eius potuerit augmentari.
Utꝝ xp̄s ſm̄ q̄ homo sit caput ecclesie.
Utrū ſm̄ q̄ hō sit caput angelorum
Utrū sit caput omniū hoim.
Utrū sit caput animaꝝ tm̄.
Utrū gr̄a vnionis sit creata.
Utꝝ gr̄a vnionis sit idem q̄ gr̄a capitis.
Utrum gr̄a vnionis p̄cedat g̃tiam singularis p̄sone vel econuerso.

DI. XIIII

Utꝝ in xp̄o fuerit aliq̄ scientia creata.
Utꝝ cognitio creata in xp̄o sit habitus vl̄ actus tantum
Utꝝ aīa xp̄i mediante aliquo habitu cognouerit ꝟbum.
Utꝝ eodem habitu cognoscat ꝟbuꝫ ⁊ res in ꝟbo.
Utꝝ aīa xp̄i videndo ꝟbum cōp̄hendat.
Utꝝ in ꝟbo cog̃scat oīa q̄ cognoscit ꝟbū.
Utꝝ cognoscat oīa limpido sicut deus
Utꝝ omia videat vno intuitu
Utꝝ aīma xp̄i sciat omia in ꝓp̄ria natura
Utrum cognitionē rerum in ꝓp̄ria natura habuit minorem.
Utꝝ habuerit sciam p̄ modū collationis.
Utꝝ ꝺ̄ scia fuerit diuisa p̄ plures habitus
Utrum p̄fecerit in ista scientia.
Utrū ab angelis accepit hanc scientiam.
Utrū aīa xp̄i habuit omipotentiā sic̄ oēm scientiam.

DI. XV

Utrū debuit assumere humanā naturā cū defectibus.
Utrum debuerit assumere oēs defectus p̄ter peccatū
Utrū ꝓtraxerit illos defectus
Utrum omne corpus sit passibile.
Utrum anima sit passibilis
Utrū aīma xp̄i passa fuerit
Utrū in xp̄o fuerit tristicia.
Utrum in xp̄o fuerit ira.

Utrũ in xpo fuerit timor.
Utz in xpo fuerit ver⁹ dolor in sensu
Utrũ ille dolor puenerit ad supiorez ptem rationis.
Utz ex se senserit oēs dolores p̃sentes

DI. XVI

Utz necessitas moriēdi insit hoib⁹ ex peccato tantũ.
Utz in xpo fuerit necessitas moriendi.
Utz necessitas patiēdi vel moriendi subiecta fuerit in xpo voluntati humane.
Utrũ claritas quã ostendit xp̃s in transfiguratione vera fuerit an imaginaria.
Utrum claritas illa fuerit gloriosa.

DI. XVII

Utz in xpo sit tm̃ voluntas diuina
Utrũ in xpo sit tm̃ voluntas ratois voluntatis humane.
Utrũ in xpo fuerint voluntates rationis.
Utz voluntas humana in xpo sp conformaret voluntati rationis
Utz volũtas i xpo aliqñ sibi p̃i ꝓtrariat
Utrum xp̃s orauerit.
Utrũ orauerit p se
Utrũ oro q̃ orauit p se sit act⁹ sensualitat̃.
Utrũ fuerit exaudit⁹ in omni oratiõe sua.
Utrũ xp̃s ſm q hõ dubitauerit

DI. XVIII

Utrum in xpo fuerit tm̃ vna actio
Utrum xp̃s meruit.
Utz potuerit mereri in istãti sue ꝯceptõis
Utz meruerit immortalitatẽ corpis.
Utz meruerit impassibilitatem aie
Utrum meruerit exaltationẽ.
Utruz meruerit p̃miũ essentiale vl̃ dei fruitionem.
Utrũ xp̃s meruerit sibi.
Utrum xp̃s meruerit nobis.
Utz xp̃s meruerit nob ianue apertionez.
Utz p passionẽ meruerit ianue aptionez.

DI. XIX

Utz p passionẽ xp̃i liberati sum⁹ a pctõ
Utrũ oĩa pcta passione eius sint deleta
Utrũ p eius passionem liberati sum⁹ a diabolo.
Utz p passionẽ libati sum⁹ a pena eterna.
Utrum a pena tpali.
Utrum rõe p̃dicte liberatiõis debeat dici xp̃s redemptor.
Utrũ solus xp̃s sit redemptor
Utrum recõciliauerit nos deo p mediatoris officium.
Utrum sit mediator.

DI. XX.

Utrum natura humana fuerit reparanda vel debuerit repari.
Utz debuerit repari p satisfactionem
Utz necesse fuerit eã repari p satiffactõez.
Utrum aliq̃ pura creatura potuerit satisfacere p humanam naturam.
Utrum illa satiffactio debuit fieri p passionem xp̃i.
Utz ali⁹ modus satiffactiõis fuit possibil̃.
Utz deus p̃ tradidit xp̃m p passionem.
Utrum eius passio fuerit bona.

DI. XXI

Utrum in morte fuerit diuinitas a carne separata.
Utz diuinitas tunc sepata fuerit ab aĩa
Utrum corpus xp̃i post mortem debuerit dissolui vel incinerari.
Utz xp̃s vel fili⁹ dei dici debuit mortuus
Utz necessariũ fuerit xp̃m resurgere
Utz resurrectiõz suã argumẽti p̃bauit
Utrum argumentũ ex visibili ostẽsiõe fuerit ꝓueniens.
Utrum debuerit se passibilem exhibere
Utrum debuerit p cicatrices passionẽ suã ostendere.
Utrũ p manducationẽ debuerit eam comprobare.

DI. XXII

Utrum xp̃s in triduo fuerit hõ
Utz xp̃s vbiq̃ fuerit hõ
Utrum xp̃s descenderit ad infernũ
Utz descenderit ad infernũ damnatorum.
Utrum in limbo moram fecerit
Utrũ limbum patrum illuminauerit
Utz aĩas de inferno damnator̃ libauerit
Utz liberauerit eos q̃ erãt in limbo patrũ
Utz liberauerit eos q̃ erant in purgatorio
Utrum xp̃s ascenderit.
Utz mot⁹ ascensiõis eius fuerit violent⁹.
Utz mot⁹ ascẽsionis ei⁹ fuerit subitus.
Utrum statim post resurrectionem debuit ascendere.
Utrum sup omẽs celos ascenderit.
Utrũ ascenderit ad dexteram p̃is
Utrum sedere ad dexteram patris soli filio cõueniat.

DI. XXIII.

Utrũ indigemus habitibus in operibus humanis.
Utz habitus in nobis existentes possint cognosci.
Utrũ omis ỽtus in nobis sit habitus
Utruz habitus speculatiui possint dici virtutes.
Utrum theologice ỽtutes debeãt ab alijs distingui.

De numero ꝟtutum theologicarum
Quid est fides.
De eius actu ꝑmo quid est credere.
Utrum plures sint actus fidei. s. credere in deum ⁊c̄.
De certitudine actus fidei
Utr̄ fides sit in volūtate sicut in subiecto.
Utr̄ ꝑtineat ad intellectū ꝓacticum.
Utrum sit ꝟtus intellectual.
Utrum fides sit ꝟtus.
Utrum sit vna virtus.
Utr̄ fides sit ꝑ or alijs ꝟtutibus
Utrum fides formet̄ ꝑ charitatem.
Utrum fides informis sit ꝟtus.
Utrum fides informis ⁊ formata differant specie.
Utr̄ fides informis sit donum dei.
Utr̄ fides informis sit in demonibus
Utr̄ fides informis maneat in hereticis.
Utrum fides informis euacuet̄ adueniēte charitate.
Utr̄ maneāt eius act⁹ charitate habiti
Utr̄ fides informis possit esse formata

DI. XXIIII

Utrū obiectum fidei sit verū in creatum
Utrū ei⁹ obiectum sit complexum
Utrum fidei possit subesse falsum
Utr̄ fides possit esse de visis.
Utrum possit esse de scitis.
Utr̄ ea de q̄b⁹ ē fides sint eque ignota.
Utr̄ necesse sit homi credere aliq̄ de quib⁹ non hz scientiam vel naturalē rationem.
Utr̄ credere b̄ q̄ nō vidē⁹ sit meritorium
Utrum ratio humana diminuat rationem meriti ipius fidei.

DI. XXV

Quid est articulus.
Utrum articulus debeat diuidi ꝑ formatū ⁊ informem.
Utr̄ articuli debeāt tolli in simbolo.
Utr̄ fidē eē explicatā sit ō necessitate salutl
Utr̄ q̄libet causat̄ hr̄e fidem explicitam
Utr̄ maiores magis q̄z minores debeant hr̄e fidem explicitam.
Utrum minores habeant fidem implicitā in fide maiorū.
Utr̄ fides ꝓficiat ꝑ successionem tempor̄
Utrum ſp oportuerit hr̄e fidem explicitaz de redemptore.
Utrum explicite oportuerit credere de redemptore.
Utrum ſp oportuerit habere fidem explicitam de trinitate.

DI. XXVI.

Utrum spes sit passio
In qua vi anime sit spes
Utr̄ differat ab alijs passionibus
Utrum spes sit p̄ncipalis passio.
Utr̄ spes possit esse in ꝟtute intellectiua.
Utrum spes sit ꝟtus.
Utrum sit ꝟtus theologica
Utr̄ spes sit ꝟtus distincta ab alijs.
Utrum possit esse informis
Utr̄ habeat certitudinē in suo actu
Utr̄ spes fuerit in xp̄o
Utrum sit in angel.
Utrū ꝑres in limbo habuerint spem
Utr̄ damnati ⁊ demones habeant spem

DI. XXVII

Quid est amor vel charitas.
Utrū amor tm̄ sit in cōcupiscibili.
Utrū sit p̄ma ⁊ suprema inter alias affectiones anime.
Utrū cognitio sit altior amore
Utrum charitas sit idem q̄ ꝓcupiscentia.
Utrū charitas sit ꝟtus.
Quid est subiectū charitatis
Utrū charitas sit vna virtus
Utr̄ sit distincta ab alijs ꝟtutibus
Utrū sit forma aliarū ꝟtutum.
Utrū charitas possit esse informis.
Utrum deus possit charitate amari a nob in statu vie.
Utrū deus possit totaliter diligi.
Utr̄ dilectō q̄ diligim⁹ deū habeat modū
Utrū modus ille q̄ in p̄cepto implicat̄ possit in via implicari.

DI. XXVIII

Utr̄ ꝟtutes sint diligēde ex charitate.
Utrū creature irrōnales sint diligende ex charitate.
Utr̄ angeli sint ex charitate diligendi
Utrum possumus hr̄e charitatē ad malos homies.
Utr̄ demones ex charitate sint diligendi.
Utr̄ hō seip̄m debeat diligere ex caritate
Utr̄ corpa nr̄a sint ex charitate diligēda.

DI. XXIX.

Utrum charitas habeat ordinem.
Utrum ordo charitatis attēdendus sit ſm affectum vel effectum.
Utr̄ deus sit supra omnia diligendus
Utrū in dilectiōe dei possit haberi aliquis respectus ad aliquam mercedem.
Utrū homo ex charitate debeat se magis q̄z primum diligere.
Utrum ex charitate debeat magis diligere primos q̄z extraneos.
Utrum pat̄ inter ꝓpinquos maxime sit diligendus.

De distinctione graduũ charitatis.
Utr̃ oẽs ad charitatẽ pfectam teneantur
Utrũ habentes charitatẽ pfectam teneantur ad omia q̃ sunt pfectionis.

DI. XXX

Utrũ omẽs teneanť ostendere signa amicicie inimicis.
Utrũ maioris pfectiõis sit inimicũ q̃ amicum diligere.
Utrum diligere ꝓximũ sit meritorium magis q̃ diligere deũ.
Utrũ meritoriũ constet ex charitate principaliter.

DI. XXXI.

Utr̃ hñs charitatẽ possit eã amittere.
Utrũ liber vite sit quid creatum.
Utrũ liber vite sit respectu dei.
Utr̃ aliq̃d ibi scriptũ possit inde deleri
Utrũ quelibet charitas possit resistere cuilibet temptationi.
Utr̃ hõ sp resurgat in minori charitate
Utrum resurgat in maiori.
Utrũ sp resurgat in equali.
Utrum fides euacueť.
Utrum spes euacueť.
Utr̃ aliq̃d de habitu spei vl fidei remãeat.
Utrum charitas vie euacueť.
Utrum ordo charitatis q̃ est in via fuerit i christo.
Utrũ ille ordo ꝺuetur in patria.
Quẽ dilexit plus ꝑetrũ xp̃s vel Johem
Utr̃ scia quã mõ habuit totaliter tollatur

DI. XXXII.

Utr̃ deo cõueniat amare creaturam
Utrũ deus diligat oẽm creaturã.
Utrũ deus ab eterno dilexerit creaturas.
Utrũ deus diligat omnia equalit̃
Utrũ diligat plus iustum p̃scitũ q̃ peccatorem p̃destinatum.
Utrũ magis diligat innocentem q̃ peccatorem penitentẽ.
Utrũ magis diligat hoiem q̃ angelũ.
Utr̃ magis diligat hũanũ gen' q̃ xp̃m.

DI. XXXIII

Utr̃ ꝟtutes morales distinguanť ab alijs
De distinctiõe moralium inter se.
Utr̃ ꝟtutes morales insint nob a natura.
Utrũ possint acq̃ri ex actibus.
Utrũ ꝟtutes morales sint infuse
Utrũ infuse differant specie ab acq̃sitis
Utrũ ꝟtutes morales ꝓsistant in medio.
Utrũ in iusticia sit inuenire mediũ rei.
Utrũ in intellectualib' ꝟtutib' sit mediũ.
Utr̃ theologice ꝟtutes habeant medium
Utr̃ ꝟtutes cardinales maneãt in patria.
De nomine cardinaliũ ꝟtutum
Utrum morales ꝟtutes debeant dici cardinales.
De numero ꝟtutum cardinalium
Utrum alie debeant dici magis cardiales q̃ iste.
De ptibus prudentie.
De partibus temperantie.
De ptibus fortitudinis.
De partibus iusticie.
Utr̃ alie q̃ ꝟtutes cardinales reducũť ad prudentiã sicut ad ꝓncipale ꝫ ad causam.
Utr̃ prudẽtia habeat aliquã cãm spẽ ex.
Utrum passiones sint materia temperãtie ꝫ fortitudinis
Utrũ iusticia sit circa opatões.
Utrum prudentia habeat distinctum ab alijs ꝟtutibus.
Utr̃ tpantia ꝫ fortitudo sint in irascibili.
Utrũ iusticia sit in irascibili.
Utrum sit in rationali.

DI. XXXIIII.

Utrũ dona sint ꝟtutes.
De numero donorũ.
Utrũ dona maneant in patria.
Utr̃ btitudines respõdeãt singul' donis
Utrũ fructus respondeant donis.
Utrũ petitiões respondeant donis
De diffinitiõe timoris.
Utr̃ debeat inter dona cõputari.
Utrum timor ꝺuilis tollať adueniẽte charitate.
Utrum timor castus sit idem in substantia cum ꝺuili.
Utrũ initialis differat in sba a casto.
Utr̃ castus demať charitate cessante.
Utr̃ timor castus euacueť gl'a adueniẽte.
Utrum fortitudo donum differat a fortitudinis ꝟtute.
De actu fortitudinis in via.
De actu fortitudinis in patria.
Utrũ pietas sit donum
De actu pietatis in via
De actu eius in patria

DI. XXXV

Utrũ vita ꝙuenienť diuidať in actiuam et contemplatiuam
Utr̃ vita ꝙtemplatiua ꝙsistat tm̃ in actu.
Utrũ ꝙsistat in opatiõe ratiõis
Utrũ oĩs actus intellectual' ptineat ad vitam actiuam.
Utrũ vita actiua ꝙsistat ꝓncipaliť in his q̃ sunt ad alterum.
Utrũ cognitio ptineat ad actiuam.
Utrũ vita actiua possit esse simul cum con

templatiua.
Que ista⁊ ꝟtutum sit nobilioꝛ
Que est magis meritoria.
Utꝛ ꝫtemplatiua sit diuturnioꝛ q̄ actiua
Utrū sapientia sit donum.
Utrū sapia sit de diuinis.
Utrū sapia sit in intellectu vel affectu.
Utrū intellectus sit donū.
De actu eius in via
De differentia intellectꝰ ⁊ sapientie
Utrū donū scie tm̄ sit de humanis.
Utrum scientia doni sit speculatiua vl̄ practica.
Utrū in scientia humanoꝝ sit aliquid noxie curiositatis
Utrum consiliū sit donum.
Utꝛ consiliū differat a dono scientie.
Utrū actus cōsilij maneat in patria

DI. XXXVI.

Utrū ꝟtutes politice sint cōnexe.
Utrū ꝟtutes gratuite sint cōnexe
Utrū dona sint connexa.
Utrum ꝟtutes sint equales.
Utrum vitia sint connexa.
Utꝛ modus charitatis sit in p̄cepto

DI. XXXVII.

Utꝛ sit necesse legē scriptam tradi
De assignatione p̄ceptoꝝ decalogi.
Utrū omnia p̄cepta legis reducant ad decalogum.
Utꝛ p̄cepta decalogi sint dispensabilia
Utrū ꝫueniens fuerit p̄cipe obseruationē sabbati.
Utꝛ p̄ceptū de sabbato obꝰuando debuerit cessare aduenīente gr̄a.
Utrū vsuras accipe sit peccatum.

DI. XXXVIII.

De diffinitioue mendacij.
Utrū omne mendaciū sit peccatū.
Utrū omne mendaciū sit peccatū mortale
De gradibus mendaciorū assignatoꝝ in littera.

DI. XXXIX

Utrū iurare sit deum testem inuocare
Utꝛ iuramentū sit p se appetendum.
De comitibus iuramenti
Utꝛ iuramentū incautū sit obligatoꝛium
Utrū iuramentū obliget ꝫm intentionem recipientis
De diffinitione piurij

DI. XL

De assignatione duoꝝ p̄ceptoꝝ vltimorum.
Utꝛ lex Moysi debeat cohibere solā manum in omni actione.
Utrū lex vetꝰ iustificaret aut occideret.
Utrum lex vetus ꝓmitteret tm̄ tꝑalia. aut etiam eterna.
Utꝛ differat a noua p radicem timoris
Utrū lex vetus fuerit magis honoroſa q̄ noua.

Explicīūt tituli questionū seu problemata sancti Thome sup tertiū libꝝ mgri Sententiaꝝ numero cccl.

¶ Huius voluminis continentia perstringitur sub compendio.

Sic enī ratio nis ordo postulat vt qui in primo libro de inexplicabili mysterio summe trinitatis irrefragabili sanctorum attestatione aliqđ diximus ac deinde in secū do libro ꝓditōnis rex ordinē hominisq; lapsum sub certis autoritat reguł insinuauimus. de eiꝰ repatione ꝑ gr̄am mediatoris dei et hoim p̄stita. atq; hūane redēptionis sacramētis quibꝰ cōtritiones hois alligantur ac vulnera pctōꝝ curanť. ꝓsequenter i tertio et in quarto libro disseramus. vt samaritanus ad vulneratū. medicus ad infirmum. gr̄a ad miserū accedat.

¶ Incipiunt rubrice tercij libri.

CAP. I Quare filius carnez assumpsit non pater vel spūssanctus.
Utrū pr̄ vł spūssanctꝰ potuerit incarnari.
An filius qui tm̄ carnem accepit aliqđ fecerit qđ non pater vel spūssanctus.
CAP. II Quare totā humanā naturā accepit. et q̄d nomine nature intelligitur.
De vnione v̄bi et carnis mediante anima.
Q̄ simul assumpsit aiam et carnem v̄bum. nec caro prius est concepta q̄z assumpta.
CAP. III De carne assūpta qualiañ fuerit.
Q̄ nullus est sine pctō ꝫ excepta virgine.
Quare xp̄s non fuit decimatus in Abraaz sicut leui.
Quare caro christi non dicta est peccatrix sed similis.
CAP. IIII Quare spūisancto tribuatur incarnatio. cū sit opus trinitatis.
Quare dicať xp̄us conceptus et natus de spiritusancto.
Quare apostolus dicit xp̄m factum quem nos fatemur natum.
CAP. V Si psona vel natura psonā vel naturā assūpsit. et si natura dei sit icarnata.
An diuina natura debeat dici caro facta.
Quare non accepit psonam hominis cum assumpserit hominē. quod quidā probare nituntur.
CAP. VI De intelligentia hax locutionū deus est homo. deus factus est homo ⁊c. tres sententias ponit.
Prima est eoꝝ qui dicunt in incarnatione hominē quendam ex anima et carne constitutum. ⁊ illum hominē esse factum deū et deum illum hominē. ⁊ autoritates quibus ita esse asserunt ponit.
Secunda est eoꝝ qui dicunt hominē illum ex tribus substantijs vel duabus naturis ꝓstare. et hunc fatenť vnam esse psonam ante incarnationē simplicem tm̄. sed in incarnatione ꝓpositam. ⁊ autoritates q̄bus se muniunt ꝓponit.
Tertia est eoꝝ qui non solū psonam ex naturis ꝓpositam negant. sed etiam aliquez hoiez. vel aliquā substātiam ibi ex anima et carne ꝓpositam diffitenť. et sic duo illa scz carnē ⁊ animā verbo vnita dicunt. vt nō ex illis aliqua substātia vel psona cōponereť. sed illis duobus velut indumēto deus vestireť. vt mortalibus ocul̄ appareret. qui rōnem incarnatiōis ꝑm habitum accipiunt.
Deinde autoritates inducit q̄bus hec sententia roboratur.
Quatuor species habitus distinguunť.
CAP. VII Deinde que singulis sententijs aduersari videnť ponit.
Ex quo sensu dr̄ xp̄s predestinatꝰ.
Q̄ non debet dici homo dominicus.
CAP. VIII An diuina natura dici debeat nata de virgine.
De gemina natiuitate xp̄i q̄bus natus est.
CAP. IX De adoratōne exhibenda humanitate christi.
CAP. X An christus ꝑm q̄ homo sit adoptiuus filius.
An psona vel natura p̄destinata sit.
CAP. XI Utrū xp̄s sit creatus vel factus
De perfidia et pena arrij.
CAP. XII An homo ille semp fuerit.
An deus aliū sumere potuerit vel aliunde q̄z de genere ade.
Si homo ille potuerit peccare. vel non esse deus.
Si deus potuerit assumere hominē in sexu muliebri.
CAP. XIII De sapiētia et gratia xp̄i hois an in eis pficere potuerit.
CAP. XIIII Si aia xp̄i habuit sapientiam parem cū deo. et si oia scit que deus.
Quare deus nō dedit illi anime potentiaz omnīū vt scientiam.
CAP. XV De hominis defectibus q̄s assumpsit xp̄us.
De ꝓpassiōe et passiōe timoꝝ vel tristicie.
De quibusdam capitulis Hylarij obscuris quibus a carne xp̄i dolores passionis sub moueri videntur.
De tristicia xp̄i et eius cā. ꝑm eundem.

Tituli

DI. XVI An in xpo fuerit necitas patiē di et moriēdi. q̄ est defectus generalis.
De statibus hominis ꝛ quid xps de singulis acceperit.
DI. XVII Si omnis xpi oratio vel volūtas impleta sit.
De voluntatibus xpi fm duas naturas.
De capitulis quibusdā Ambrosij et hylarij vbi de dubitatiōe ꝛ timore xpi agit.
DI. XVIII Si xps meruit sibi et nobis. et q̄d sibi et quid nobis.
Q̄ a conceptu merurit sibi idem qō per passionem.
De eo quod scriptū est donauit illi nomen qō est sup omne nomen.
Si xpus sine oīi merito habere valuit qō merito obtinuit.
De causa passionis et mortis xpi.
DI. XIX Qualiter a diabolo et a peccato redemit nos xps per mortem.
Cur deus homo et mortuus.
Quomodo a pena nos redemit xps.
Q̄o penā nr̄am portauit.
Si sol⁹ christus redemptor et mediator debet dici.
De mediatore.
Scōm quā naturā sit mediator.
DI. XX Q̄ alio mō potuit liberare.
Quare isto modo potius.
Qua iusticia sit victus diabolus.
De causa inter deū et hoiem et diabolum.
De traditione xpi facta a Juda. a deo. et a iudeis.
Utrū xpi passio sit opus dei vel iudeoꝝ.
DI. XXI Si in xpi morte sepata fuit anima vel caro a verbo.
Qua ratione dr xps mortuus vel passus.
DI. XXII Si xps in morte fuit homo.
Si xps vbicunq̄ est sit homo.
Q̄ xps vbiq̄ totus est. sed nō totū. vt totꝰ est homo vel deus sed non totū.
Si ea q̄ dicunt de deo vel filio dei possint dici de hoie illo. vel de filio hois.
DI. XXIII Si xps habuerit fidem. spem et charitatem.
Quid sit fides.
Quod modis dr fides.
Quid sit credere deum. vel deo. velin deum.
De informi qualitate mentis que in malo xpiano est.
Quomodo dicatur vna fides.
Q̄ fides est de his que non vident ppie. ipsa tn̄ videt ab eo in quo est.
Descriptio fidei.
Quare sola fides dicit fundamentum.
DI. XXIIII Q̄o intelligat quod scriptum est. cū factum fuerit credatis.
Si Petrus habuit fidē passionis qn̄ vidit illum hominē pati.
Si aliqua sciuntur que credunt.
DI. XXV De fide antiquoꝝ.
De fide simplicium.
Que añ aduentū credere sufficiebāt.
De fide Cornelij.
De eqlitate fidei. spei et charitatis ꝛ opis
DI. XXVI De spe quid sit.
De quibus sit spes.
Q̄o differant fides et spes.
Si in xpo fuerit fides vel spes.
Si iusti in iferno fidē et spem habuerunt.
DI. XXVII De charitate dei et pximi. q̄ in xpo et in nobis est.
Quid sit charitas.
Si eadē charitate diligit deus et pximus
Quare dicunt duo mādata charitatis.
De modo diligendi.
De impletione illius mādati. Diliges deū ex toto corde.
Q̄ alterꝝ mandatū in altero est.
Qua charitate diligenda sint.
DI. XXVIII. Si iubemur totuz pximum diligere et nos totos.
Q̄ i dilectiōe pximi includit dilectio angelorum.
Quis sit pximus..
Quibus modis dicitur pximus.
DI. XXIX De ordine diligendi. q̄d pius. quid posterius.
An oīs hoies pariter diligendi sint.
De gradibus charitatis.
DI. XXX Si melius ē diligere inimicos q̄ amicos.
DI. XXXI Si charitas sepbita amittat
Quare fides. spes et scia dicunt euacuari et nō charitas. cum et ipa sit exptē.
Si xps ordinē diligēdi seruauit quē nos.
DI. XXXII De charitate dei.
Q̄o dicit deus magis diligere vel minus hunc vel illum.
Q̄ dupl̄r inspiciēda est dilectio dei.
Si quis magis vel minꝰ diligit a deo vno tempe q̄ alio.
Si deus ab eterno dilexit reprobos.
DI. XXXIII De. iiij. vtutib⁹ pncipalib⁹.
Utrū he vtutes i xpo fuerit ꝛ in angel sint
De vsibus earum.
DI. XXXIIII De. vij. donis spūsancti.
Utrū sint virtutes et sint in angelis.
Utrum in xpo fuerint.

De timorū distinctione.
De timore casto ⁊ seruili.et initiali.
Quō differāt castus ⁊ seruilis vel initialis.
Q timor seruilis ⁊ initialis dicunt initiuz sapientie.sed differenter.
Quō castus timor pmanet in eternū.
Si timor pene qui fuit i xpo fuit seruilis vt initialis.
DI.XXXV. De sapia et scia q differant.
In quo differat sapia ab intellectu.
Utrū intellect⁹ et scia q̄ inter dona munerā tur sint illa q̄ naturaliter habet homo.
DI. XXXVI. De ꝯnexione virtutuz q̄ nō sepantur. an cuncte ꝟtutes pares sint in quocunq; sunt.
Quō in charitate tota lex pendet.
DI. XXXVII. De decem mandatis quō ꝯtineant in duobus.
Quare idolū nihil esse in mundo dicit.
Quare in spūsancto ppie dicit fieri remissio peccatorum.
De sensu spirituali ⁊ carnali legis.
De furto.
De mendatio.
DI. XXXVIII. De ꝟplici genē mēdacij.
De octo speciebus mendacij.
Quid sit mendacium.
Quid mentiri.
Q omne mendatium peccatuz sit. siue pfit siue non.⁊ quare.
In quib⁹ rebus cū piculo errat. vel non.
DI. XXXIX. De periurio.
An sit piuriū quod nō est mendaciū.
De triplici modo periurij.
An iuratio sit malum.
De iuramento qō fit p creaturas.
Que iuratio sit grauior. an que fit p deum an que fit p creaturas vel p euangelium.
Quid sit dicere per deum.
De illis qui iurant p falsos deos.
Q iuramentū vel pmissio contra deum facta non est tenenda.
Si est piurus q̄ nō facit qō incaute iurat.
De illis qui verboꝝ calliditate iurant.
De illo qui cogit aliquē iurare.
DI. XL. Quare lex dicit cōprimere manum non animū.
Que sit littera occidens.
De legis et euangelijs distantia.

Incipit liber tercius de incarnatione verbi.

CUm venit igitur plenitudo temporis: vt ait apostolus: misit deus filium suū fcm̄ de muliere. factuz sub lege vt eos qui sub lege erant redimeret: vt in adoptionem filiorū dei reciperemur. Tempus autem plenitudinis dicit tempus gratie. quod ab aduentu saluatoris exordium sumpsit. Hoc est temp⁹ miserendi ⁊ annus benignitatis: in quo gratia et veritas p iesum christum facta est. Gratia. q̄ p charitatē implet qō in lege pcipiebat. Veritas. quia p christi aduentū exhibet atq; perficitur humane redemptōnis sponsio facta ab antiquo. Filij ergo missio est ipsa incarnatio. Eo em̄ missus est. q̄ in forma hominis mūdo visibilis apparuit. de quo supra sufficienter dictum est. DI. I.

Quare filius carnem assumpsit nō pater vel spūssanctus. b

DIligēter vero annotandū est quare filius nō pater vel spūs. sanctus est incarnat⁹. Solus nanq; filius hominē assumpsit. Qō vtiq; congruo ordine atq; alto dei sapientia fecit cōsilio. vt de⁹ q̄ in sapientia sua mundū ꝯdiderat. fm illud Dia in sapiētia fecisti dñe que in celis sunt et que in terris: restauraret in eadē. Hec ē mulier euangelica que accendit lucernaz et dragmā decimam que pdita fuerat reperit sapientia scz patris que testam humane infirmitatis lumine sue diuinitatis accendit. perditumq; hominē repauit nomine regis et imagine insignitū. Ideo etiam filius missus est et nō pater. q̄ congruētius mitti debebat qui est ab alio q̄ qui a nullo est. filius autez a patre est. pater vero a nullo est. Ut .n. ait Augusti. in libro de trinitate. Non enim habet de quo sit. Sicut ergo pater genuit. filius genitus est. ita cōgrue pater misit. filius missus est. Ab illo cū conuenienter mittit dei ꝟbum: cuius est verbuz. Ab illo mittit ō quo natū est. Mittit quod genitū est. Pater ꝟo qui misit a nullo est. Jō q̄ pater missus nō est. ne si mitteret ab alio esse putaret. Missus est q̄ pmo filius q̄ a solo patre est. Deinde etiā spiritussanctus q̄ est a patre et filio. ꝟ filius solus in carne missus est. non spiritussanctus sicut nec pater. Prima rō Scda rō. Augusti.

non erat sufficiens. Non sunt ergo audiendi. qui non verum hominē filium dei susceptū dicunt. neq; natum de femina. sed falsam carnem et imaginem corporis simulatam ostendisse videntibus. In quem errorem prumpunt. qz timent qđ fieri non possit scilicet ne humana carne veritas et substantia dei inquinetur. et tamen predicant istum visibilem solem radios suos per omnes feces spargere. et eos mundos et sinceros seruare. Sic ergo visibilia munda visibilibus imundis ptingi pñt et nō coinq̃nari quātomagis incōmutabilis ⁊ inuisibilis veritas p spūm aiam. et p aiam corpus suscipiens: totum hominē sine sui cōmutatione assumpsit. et ab omnibus infirmitatib⁹ liberauit. Ecce hic dicit dei sapientiaz per spiritum assumpsisse aiamā. et p aiamā corpus. Spiritus em̄ sanctus pars anime superior. et maiori similitudine đo ppinquat q̄ anima. scz ipsa eadem ſm inferiorē partem. et anima magis q̄ corpus. et ideo non incongrue anima đr assumpta per spiritum et corpus per aiamā.

Q verbum simul assumpsit carnē et animam. neq; caro pri⁹ est cōcepta q̄ assumpta. ç

Si autez queritur

vtrū verbum carnē simul et aiamā assumpserit. an prius aiamā q̄ carnem. vel carnez q̄ animam. et vtrum caro illa prius fuerit in vtero virginis cōcepta. et postea assumpta. Verissime ⁊ absq; vlla ambiguitate dicitur quia exquo deus hominē assumpsit: totum assumpsit. simulq; sibi vniuit animam et carnem. nec caro prius fuit concepta ⁊ postmodum assumpta. sed in concepti one assumpta. et in assumptinoe concepta. Unde Augustinus in libro de fide ad ꝑetrum. Firmissime tene. et nullatenus dubites non carnem christi sine diuinitate conceptam in vtero virginis priusquam susciperet a verbo. sed ipsum verbum deū sue carnis acceptione conceptum. ipsamq; carnem verbi icarnatione conceptam. Idem in libro de trinitate. Noneſſet dei hominū q̄ mediator. nisi esset idem deus idem homo in vtroq; vnus et verus. quam seruilem formam a solo filio susceptam. tota trinitas cuius vna est voluntas et operatio fecit. Non autem in vtero virginis prius caro susceptā est. et postmodum diuinitas venit in carnem. sed mox vt verbum venit in vterum. seruata veritate proprie nature factum est caro et perfectus homo. et in veritate carnis ⁊ anime nat⁹ est. De hoc etiaz Gregorius in moralibus ait. Angelo nūciante ⁊ spiritu aduenient̄. mox verbum in vte. romox intra vterum verbum caro. Grego

Ista est distictio secunda hui⁹ tertij libri. In qua magister post q̄ egit de persona carnem assumente. tractat de modo assumendi. Et tria facit. Primo em̄ ostendit q̄ verbum totam naturam humanam assumpsit integre. Secundo q̄ ordinate assumpsit carnē scilicet mediante anima. Tertio q̄ animam et carnem simul assumpsit tempore. Primum facit a principio distinctionis vsq; ibi. Assumpsit dei filiꝰ. Secōm vsq; ibi. Si autem queritur. Tertium vsq; ad finē distinctionis In speciali sententia magistri stat in tribus propositionibus quarum prima est hec Filius dei cum sibi humanam naturam vniuit: totam naturam scilicet corporis et anime simul assumpsit. Hanc magister probans dicit sententialiter. q̄ quia per peccatum primorum parentum tota natura humane corrupta fuit. ideo dei filius totam naturaz assumpsit que constat ex corpore et anima. vt totam naturam curaret et sanctificaret. In christo enim vna p sona fuit et due substantie seu nature. scilicet diuina et humana. Si igitur habuit et assumpsit humanam substantiam: assumpsit tam corpus q̄ animam et per consequens naturam totam et integram. cum nomine humanitatis corpus et anima simul intelligantur Posteo excludit errorem quorundam dicentium. q̄ filius dei carnem humanam vel humanitatez non assumpsit ſm substantiam ipsius nature. sed solum ſm quandam proprietatem. a qua proprietate hominis denominationem accepit. et fuerunt isti forte de opinione illorum hereticorum qui christum ſm q̄ homo dicebant non esse quid sed aliqualiter se habens. ponentes humanitatem esse in christo vt habitum. Uel de opinione. Platonis ponentis formas vel res in actu extra animam vt sic proprietate participata christus homo diceretur. Sed hunc errorez magister excludens dicit filium dei assumpsisse carnem et aiamā et omnes ꝓprietates ipsas sequentes. Et hoc confirmat auctoritate Johannis damasceni. Secunda propositio est hec. Quāuis vtranq; scilicet carnem ⁊ animam assumpserit dei filius. tamen carnem assumpsit mediante anima. Hanc magister ponens rationem huius addit dicens. q̄ decebat simplicissimam diuinitatis essentiā corpori terreno nō vniri nisi mediante rationali essentia. que quidam vnio ab humano intellectu inuestigari non potest. in qua vnione non corpꝰ fantasticum. sed verum corpus natum de muliere christus assumpsit. quod tamen quidam hereticorum negabant. estimantes verbum dei veram carnem non posse assumere sine sui iniquinatione quorum erroris vesaniam dicit elidi p radios solares: quos super immunda et feda diffundi videmus et tamen non inquinari. Tertia ꝓpositio est hec. In assumptione perfecte humanitatis inter conceptionem ⁊ animationē et vnionem non fuit ordo temporalis posteriorit̄atis vel prioritatis. Hanc magister insinuās querit. Utr̄ verbum simul assumpserit carnem et animaz. vel prius carnem q̄ animam aut econtra. Et respondendo dicit q̄ simul et semel carnem et aiamā assumpsit mediante spiritussancti operatione. nec vnum prius assumpsit alio. Et ꝓbat hoc auctoritatibus beatorum scz Augꝰ. et Grego. Et tm̄ in speciali.

Augusti.

De carne quam verbuz assumpsit qualis ante fuerit, et qualis assumpta sit. a

QVeritur etiã de carne verbi. an priuscz cõciperetur obligata fuerit peccato. an et talis assumpta fuerit a verbo? Sane dici potest et credi oportet. iuxta sanctorum attestationis conuenientiam: ipsam prius peccato fuisse obnoxiam sicut reliqua virginis caro. sed spiritussancti operatione ita mundatam: vt ab omni peccati contagine immunis vniretur verbo. Pena tantum nõ necessitate. sed voluntate assumentis remanente. Mariam quoqz totam spiritussanctus in eam preueniens a peccato prorsus purgauit. et a fomite peccati etiam liberauit. vel fomitem ipsum penitus euacuando: vt quibusdã placet: vl sic debilitãdo. et extenuãdo. vt ei p modum peccandi occasio nullatenus extiterit. Potentiaz quoqz generandi absqz viri semine virgini preparauit. Ita em̃ verba euangelij docent. vbi angelus virginez alloquens ait. Spiritussanctus superueniet in te: et virtus altissimi obumbrabit tibi Et quod nascetur ex te sanctum vocabitur filius dei. Cui sacra virgo respondit. Ecce ancilla domini: fiat mihi sm verbum tuum Quod exponens Johannes ait. Post consensum autem sancte virginis. spiritussanctus preuenit in ipsam. sm verbuz domini quod dixit angelus purgans ipsam. et potentiam deitatis verbi receptiuam preparans simul autem et generatiuam. Et tunc obumbrauit ipsam dei altissimi per se sapiẽtia et virtus existẽs. id est filius dei patris homousios. id est consubstantialis sicut diuinum semen. Et copulauit sibijpsi ex sanctissimis et purissimis ipsius virginis sanguinibus. nostre antique cõspersionis carnem animataz anima rationali et intellectiua. non seminans sed per spiritumsanctum creans. quare simul caro. simul dei caro. simul caro animata. rationaliqz et intellectu simul dei verbi caro animata rationali z intellectiuo. Ex his perspicuum fit quod ante diximus. carnem scz verbi simul conceptam et assumptam. eandemqz immo totam virginem spiritussancto preueniente ab omni labe peccati castificatã Cui collata est potentia nouo more generãdi. vi sine coitu viri. sine libidine concipientis in vtero virginis celebraretur conceptus dei et hominis Illa enim caro quam deus de virgine sibi vnire dignatus est sine vitio concepta. sine peccato nata est. hanc tamen carnez non celestis. non aere. non alterius cuiuscz putes esse nature. sed eius cuius est omnium hominum caro.

q

I. III

non soluz caro sed ez sacra z ab of peccto. a spiritu sto fuit mũda.

p. dam̃.

Autozitate firmat extũc fuisse virginem immunẽ a peccato. b

QVod autez sacra virgo extunc ab omni peccato immunis extiterit: Augustinus euidenter ostendit in libro de natura et gratia inquiens. Excepta sancta virgine maria. de qua propter honorem domini. nullam prorsus cum de peccatis agitur haberi volo questionem. Inde enim scimus qz ei plus sit gratie collatũ ad vincendum ex omni parte peccatum qz cõcipere ac parere meruit. quam constat nullum habuisse peccatum. Hac ergo virgnie excepta: si omnes sancti et sancte congregari possent. et quereretur ab eis an peccatuz haberent. quid responderetur. nisi qõ Johannes ait. Si dixerimus quia peccatum nõ habemus nosipsos seducimus. Illa autem virgo singulari gratia preuẽta est atqz repleta. vt ipsum haberet vẽtris sui fructũ quem ex initio habuit vniuersitas dominũ vt illud quod nascebatur ex propagine primi hominis: tantummodo generis. non criminis originem duceret. Augusti.

Quare non fuit christus decimatus in abraam sicut Leui. cum caro quam acceperit in eo fuit peccato obnoxia. c

CVm autem illa caro cuius excellẽtia singularis verbis explicari non valet. antecz esset verbo vnita obnoxia fuerit a peccato in maria et in alijs a quibus propagatione traducta est. non immerito videri potest in Abraam peccato sb iacuisse. cuius vniuersa caro peccato subiacebat. Unde queri solet quare leui decimatus dicatur in Abraam et non christus. cũ in lumbis abrae vtercz fuerit sm materialem rationem quando abraam decimatus est. et decimas dedit melchisedech. Tunc

Qua itelligē tia Leui decimatus dicat i abraam.

enim apostolus Leui decimatum dicit in abraaz tanq̄ in materiali causa. Quia ea decimatione sicut Abraam minor Melchisedech ostenditur: cui personaliter decimas soluit. ita et leuiticus ordo qui in abraā ſm rationem seminalez erat: et ex eo per concupiscentiam carnis descendit. xp̄s autē non est decimatus. qz licet ibi fuerit ſm carnem non tñ descendit ſm legem cōmunez. ſ. per carnis libidinē. sicut etiaz in adam oēs peccauerunt. sed non xp̄s. Unde Aug⁹. super Gen̄. Sicut adam peccante qui in lumbis eius erant peccauerunt. sic Abraam dante decimas q̄ in lūbis eius erāt decimati sunt Sed ℔ nō sequit in xp̄o: licet in lūbis Ade et abrae fuerit. quia nō ſm concupiscentiā carnis inde descendit. Cum g̃ leui et xp̄us ſm carnem essent in lumbis abrae q̄n decimatus est. ideo pariter decimati nō sunt qz ſm aliquem modum non erat ibi xp̄s quo erat ibi leui. Scōm rationē quipe illam seminalem ibi fuit leui. qua ratione p concubitū venturus erat in matrē. ſm quā rationem nō erat ibi christi caro q̄uis ſm ipsaz ibi fuerit Marie caro. Ille ergo decimat⁹ est in Abraam. qui sic fuit in lumbis abrae sicut ille fuit in lumbis patris sui. id est qui sic est natus de patre abraā. sicut ille de patre suo natus est scz per legem carnis et inuincibilem concupiscentiā.

Aug⁹. sup Gen̄.

Scōm aliquē modū ibi fuit leui q̄ non cristus.

Qua ratōe caro christi dicta est in scriptura nō fuisse peccatrix sed similis. quo operit quare obligata pctō non fuit in xp̄o. d

Quo circa primiti-

am nostre masse recte assumpsisse dicit̄ cristus. quia nō carnem peccati sed similitudinem carnis peccati accepit. Misit n. deus filiū suum: vt ait ap̄s: in similitudinem carnis peccati. Assumpsit. n. verbū carnē peccati similē in pena ⁊ nō in culpa. ⁊ ideo non peccatricē. Cetera vero hoim ois caro peccati est. Sola illius nō est caro peccati. qz ñ eū mater concupiscentia. sed gratia ꝯcepit. habet tñ similitudinē carnis peccati p passibilitatē et mortalitatem. qz esurijt. sitijt. ⁊ hmōi. Licet ergo eadem caro sit que et nr̄a non tamen ita facta est in vtero sicut nostra Est enim sanctificata in vtero. et nata sine peccato. et nec ipse i illa vnq̄ peccauit. In pena ergo similis est nr̄e. nō i qualitate peccati. qz pollutione que ex ꝯcupiscentie motu ꝯcepta est oīno non habuit. nec ex carnali delectatione nata est. Uenit g̃ ad corpus immaculatū. qđ p̄ter libidinis cōcupiscentiā fuit ꝯceptum. nec illud in se habuit vitiū qđ in alijs est causa peccati. nec i eo peccauit. Ideoq̄ vere dicit̄ verbi caro nō fuisse in xp̄o obligata peccato.

Aug⁹. de verbis apostoli.

Hiere ?.

Tres ? sas po ?.

Quidaz vident̄ aduersarij illi sentētie qua dictū est carnē xp̄i nō p⁹ius ꝯceptā q̄ assumptā. e

Ille autez snīe qua

supra diximus carnem xp̄i non ante fuisse ꝯceptam q̄ assumptā: videl obuiare quod Aug⁹. ait sup Joh. vbi legitur. Soluite templum hoc ⁊ in trib⁹ diebus excitabo illud. Dixerunt g̃ iudei. xl. ⁊. vj. annis edificatū est hoc templū. et in tribus diebus excitab illud. Hic inquit numerus pfectioni dominici corporis ꝯuenit. quia vt dicunt phisici tot diebus forma humani corpis perficit. Horum occasione xp̄orum quidā dicere p̄sumpserunt dominici corpis formā tot diebus ad modum alior corporuz pfectam. et membror lineamentis distinctā. et mox xp̄m dicitur sibi vnisse carnez et animaz. et hoc modo dicūt illum numerum pfectioni dñici corporis ꝯuenire. Sed alia ratio illi⁹ dicti extitit ex qua sana oritur intelligentia verbi. Non. n. ideo illud dixit Augus. quia mox vt caro illa opere spūssancti sanctificata. et a reliqua sepata fuit xp̄o dei cum anima vniret̄. vt pfectus et verus deus esset pfectus ⁊ verus homo Sed quia membrorum illius dominici corpis distinctio in ipso momento ꝯceptiōis ⁊ vnionis dei et hominis adeo tenuis erat et parua: vt humano visui vix posset subijci. diebus autē q̄s Aug⁹. memorat perfecta est ⁊ nobilis facta Incarnatū est ergo verbum: vt ait Johā. damas. et a propria in corporalitate non recessit. et totum incarnatū est. et totum est in circūscriptum. Quinorat corpaliter et contrahitur. ⁊ diuine est incircūscriptum. non coextensa carne eius cū incircumscripta diuinitate. In omnib⁹ igitur qui sup omnia erat. et in vtero sancte genitricis existebat. sed in ipso actu incarnationis.

Augu

Joh. damas qđo in xp̄o q erat vbiq

Ista est distinctio tertia huius ter-

tij libri. In qua quidem distinctione postq̄ magister egit de persona carnem assumente et modo assumendi: agit hic consequenter de qualitate nature assum-

pte. Et tria facit. Nam primo inqrit qualis fuit christi caro in agente primo. scilicet virgine beata. Secundo qualis fuit in antiquis patribus: puta an fuit in Abraam decimata. Tertio qualiter fuit in virginali vtero formata. Primum vsq; ibi. Cum autem illa caro. Secundum vsq; ibi. Illi autem sententie. Tertium vsq; ad finem distinctionis. Et tantum in generali. In speciali sententia magistri stat in tribus ppositionibus. quarum prima est hec. Caro christi anteq̃ esset de virgine separata materialiter sicut reliqua caro Marie fuit peccato obligata. Istam magister ponens ꝓponit duas questiones. quarum prima est. Utruz caro christi fuerat peccato obligata antequ conceptionem videlicet anteq̃ a carne virginis separabatur. Secunda questio est. Utrum adhuc caro christi fuerat peccato obligata: quando a verbo assumebatur. Ad primum respondet ꝑm communem sanctorum doctorum attestationem. q caro ante sui conceptionem fuerit peccato obligata sicut reliqua beatissime virginis caro. Ad secundam questionem respondet dicens. q caro illa ad hoc q vniretur verbo spiritussancti operatiõe immunis reddebatur ab omni peccato. remanente tamẽ in ea possibilitate patiendi. et hoc non ex aliqua necessitate: sed ex libera voluntate ipsam assumentis. Et q spiritussantus ꝑueniens virginem in conceptione: ipsam ab omni labe purgauit. extinguẽdo in ipsa fomitem peccati. ita q extunc non possit ei existere occasio vel inclinatio ad malum. Ipsiq; virgini nouam generandi potentiam absq; virili semine et absq; vitio tam concipientis q̃ etiam nati contulit. Qui natus ex propagine primi hominis originem tantum generis et non crimina duxit. Et omnes has sententias probat magister auctoritatibus doctorum scilicet Augustini. et Damasceni. que patent in textu. Secũda propositio est hec Quamuis christus de semine abrae ꝑm corpulentam substantiam sit natus: non tamen est in eo vt Leui de matus: cum ab ipso non sit ꝑm culpam propagatus. Hanc magister probans querit. Quare christus nõ dicitur decimatus in lumbis Abrae vt Leui: cum tamen vterq; eorum fuit in abraam quando ipse Melchisedech decimas dedit. Ad quod respondens dicit. q licet vterq; ipsorum fuerit in Abraam et ab eo descenderit. tamen Leui in eo fuit ꝑm rationem seminalem: et descendit ab eo ꝑm legem communem aliorum hominum. Unde dici potest q licet christus in Abraam fuerit quando decimas soluit. decimatus tamen non existit. sicut dicitur q omnes peccauerũt et tamen christus non peccauit in eo qui etiam in eo fuit. Et subdit q caro christi fuit talis qualis fuit in statu innocẽtie primitus institutа. z ideo dicitur sumpsisse primitiua nostre masse. vnde caro eius fuit similis nostre non in culpa: sed in humanis penalitatibus. Unde licet eadem sit caro christi et aliorum hominum ꝑm materiam. tamen christi caro fuit per gratiam concepta et sanctificata et nata. quod aliorũ hominum caro nõ habet. et propter hoc caro christi nõ fuit obligata. Tertia ppositio est hec. Caro christi in principio sue cõceptionis fuit simul debita membrorum distinctione formata. animata et assumpta. Licet tamen in quadragintasex diebus membra corporis christi ad tantam quantitatez qua distincte discerni possent sunt adaucta. Hanc magister insinuans obijcit contra superius dicta. scz q caro christi nõ fuit prius concepta q̃ assumpta. et hoc per verbum beati Augustini super illo verbo Johãnis. Solute templum hoc et tribus diebus reedificabo illud. Hic numerus dicit beatus Augustinus perfectioni domini corporis conuenit. quia vt dicũt phisici tot diebus forma humani corporis perficitur. Ex quibus verbis patet carnem christi per successionem dierum fuisse formatam sicut ceterorum hominum. et per cõsequens non in primo sue cõceptionis animatam seu assumptam. Ad quod respondes dicit beatum Augustinum verba illa non ideo dicere: q caro christi q aliquod dies sit formata anteq̃ animata seu assumpta. sed ideo quia distinctio membrorum corporis qd verbum animatum in principio conceptionis assumpsit tam tenuis et parua erat q vix discerni potuisz que quia in quadragintasex diebus tantum increuit q perfecte discerni potuit. ideo dicit numerũ tot dierum dominici corporis perfectioni cõuenire. Quod confirmat autoritate damasceni. Et tñ in speciali.

Quare in scriptura sepius tribuat incarnatio que est opus trinitatis spiritui sancto. z de ipso etiam ꝯceptus et natus dicat. a

Quum vero incarnatio verbi sicut in superioribus tractatum est: operatõ vere sit patris z filij et spũssancti. inuestigatione dignũ nobis videt quare in scriptura spiritui sancto hoc opus sepius tribuatur. et de ipso christus conceptus et natus memoretur. Non eñ ideo operatio incarnatõis spũi sancto sepius tribuitur q eam ipse solus sine patre ac filio fecerit. ꝑm quia spũssanctus est charitas et donum patris et filij. et ineffabili dei charitate ✠bum caro factum est. et ineffabili dei dono filius dei sibi vniuit formam serui: Non ergo frequens denominatio spiritussancti ab illo opere patrem vel filium secludit. sed potius vno nominato tres intelligũtur. sicut fit sepe in alijs operibus. Unde Augustinus super hoc mouẽs questionem in hunc modũ eandem determinat in enchiri. ita inquiẽs. Cum illam creaturam quam virgo concepit et peperit: cuius ad solam personaz filij pertinentez: tota trinitas fecerit. neq; enim separabilia sunt opera trinitatis. cur in ea facienda spũssanctus solus nominatus est An etiam quando vnus triũ in aliquo opere nominat: vniuersa opari trinitas intelligitur. ita vere est et exemplis doceri potest Audistis ppositã questionẽ. eiusdemq; solutionem vel expositionẽ. DI. IIII. Augusti. Solutio.

Quo sensu dicat xp̃s concept⁹ et natus de spiritu sancto. b

Sed non est in hoc diutius immorandum. Illud enim mouet quomodo dictus est christus natus de spũ

sancto. cum filius nullo modo sit spiritus sancti. Nunquid dicturi sumus patrez hominis christi esse spiritumsanctuz. vt deus pater verbum genuerit: spiritussanctus hominem. ex qua vtraqz substantia christus vnus esset. et dei patris filius ſm verbum et spiritussancti filius ſm hominez. q̄ eum spiritussanctus tanqz pater eius de matre virgine genuisset. Quis hoc dicere audebit: cum hoc ita sit absurdum vt nulle fidelium aures id valeant sustinere. Proinde cum fatemur christum natuz de spiritusancto ex Maria virgine. quomodo non sit filius spiritussancti et sit filius virginis: cum et de illo et de illa sit natus explicare difficile est. Proculdubio non sic de illo vt de patre. Sic autem de illa vt de matre natus est Non est autem concedenduz quicquid de aliqua re nascitur continuo eiusdem rei filium nuncupandum. Ut enim omittam aliter de homine nasci filium. aliter capillum. aliter pediculum. et lumbricum. quoruz nihil est filius. Ut ergo hec omittam. quoniã tante rei deformiter comparãtur. certe qui nascuntur ex aqua et spiritusancto: non aque filios eos recte quispiaz dixerit. sed dicũtur filij dei patris. et matris ecclesie. Sic ergo de spiritusancto natus est christ⁹. nec tamen filius est spiritussancti. Sicut econuerso non omnes qui dicuntur alicuius filij. consequens est vt de illo etiam nati esse dicantur. vt illi qui adoptantur. Dicuntur etiam filij gehenne. non ex illa nati. sed in illam preparati. Cum itaqz de aliquo nascatur aliq̄d: et non ita vt sit filius. nec rursus omnis qui dicitur filius de illo sit natus cuius dicitur filius. Profecto mod⁹ iste quo natus est christus de Maria sicut filius: ⁊ de spiritusancto non sicut filius. insinuat nobis gratiam dei qua homo nullis meritis precedentibus in ipso exordio nature sue q̄ esse cepit. verbo dei copularetur in tantam persone vnitatem: vt idem esset filius dei q̄ filius hominis. et filius hominis qui filius dei. et sicut in nature humane susceptione fieret quodammodo ipsa gratia illi homini naturaliter qua nullũ possit admittere peccatum. que gratia ideo per spiritumsanctũ est significata. quia ipse proprie sic est deus vt sit etiam dei donum. Per hoc ergo q̄ ō spiritusancto esse natiuitas christi dicitur. quid aliud q̄z ipsa gratia dei demõstratur qua homo mirabili et ineffabili modo verbo dei est adiunctus atqz connexus. et diuina gratia corpaliter repletus.

Q̄ non quicq̄d de aliqua re nascit eius filius dicit.

Nõ oms qui dicunt alicuius filij de illo nati sunt.

Alia ratio quare dicatur natus de spiritusancto. c

Potest etiã dici christus ſm hominez ideo natus de spiritusancto. quia eum fecit. Inqz tum enim homo ẽ et ipse factus est: vt ait apostolus. Conceptus ergo et natus de spiritusancto esse dicitur. non q̄ spiritussanctus fuerit virgini p semine. non enim de substantia spiritussancti semen partus accepit. sed quia per gratiam dei et operationez spiritussancti de carne virginis est assumptum quod verbo est vnitum. Et in euangelio ſm hanc intelligẽtiam legitur de maria q̄ inuenta est in vtero habens de spiritusancto Cuius dicti rationem Ambrosius insinuans in tertio libro de spiritusancto: ait. Quod ex aliquo est. aut ex substantia. aut ex potestate eius est. Ex substantia sicut filius. quia a patre vel ex patre: et spiritusancto qui a patre et filio procedit. Ex potestate autem sicut ex deo omnia. Quomodo ergo in vtero habuit Maria ex spiritusancto? Si quasi ex substantia. ergo spiritus in carnem et ossa conuersus est. non vtiqz? Si vero quasi ex operatione ⁊ potestate eius virgo concepit: q̄s neget spiritumsanctum dominice incarnationis auctorem?

Au. in e chiridio

Ambro. h positõne ẽ catholice.

Quare apostolus dicat christũ factum cum nos eũ esse fateamur natum. d

Bz queri potest cũ nos saluatorem natum profiteamur cur apostolus eum factuz dicat ex semine dauid et alio loco factum ex muliere. cum aliud sit fieri. aliud nasci. Aliquid ergo significauit hoc dicto. Quia enim nõ ab humano semine congregata est caro dñi in vtero virginis. et corpus effecta. sed effectu et ꝟtute spiritussancti. ideo apostolus dicit factum non natuz. Aliud est enim semine admixto et sanguinis coagulo generare. Aliõ est nõ pmixtione. sed virtute procreare. possunt eñ homines generare filios sed non facere Ecce quare dicit apostolus factũ ⁊ non natum. ne eius scz natiuitas que fuit sine virili semine: nostre sitis putaretur q̄ cõficitur seminũ commixtione. Ideo autem cum factũ diceret: apostol⁹ addidit. ex semine da-

uit. et quia si nō interceſſit ſemen hominis in conceptione ꝟginis. tñ quia ex ea carne xp̄s formatus eſt que conſtat ex ſemine: recte dicit quia factus eſt.

Iſta eſt diſtinctio quarta huiꝰ ter

tij libri. In qua magiſter poſt q̄ egit de qualitate nature aſſumpte: agit de auctore aſſumptionis. Et tria facit. Nam primo inquirit quare opus incarnationis potius attribuatur ſpūſancto q̄ toti trinitati. Secūdo quare xp̄s ſit conceptus de ſpiritu ſancto cum tamen nō ſit filius ſpūſancti. Tertio quare apoſtolus dicit potius xp̄m de muliere fieri q̄ naſci. Primus facit uſq; ibi. Sed non eſt in hoc. Secundum ab inde uſq; ibi. Sed queri poteſt. Tertium uſq; ad finem diſtin. In ſpeciali ſententia magiſtri ſtat in tribus propoſitionibus quarum prima eſt hec. Licet opus carnalis incarnationis frequenter attribuatur ſpiritui ſancto. ab hoc tamen nō excludit patris et filij cooperatio. Hanc magiſter ꝓbans querit. quare opus incarnationis ſpiritui ſancto ſpecialiter attribuit in ſcripturis. cum tamen vt ſupra dictum eſt tota trinitas ipſam incarnationē operata ſit. et reſpondet ſcripturam hoc facere: nō idco q̄ ſpūſanctus ſolus ſit incarnationem operatus. ſed q̄ verbum dei factum eſt caro ex ineffabili charitate et inestimabili dei dono et bonitate. que quia ſpūſancto appropriant. ideo opus incarnatōnis ſibi ſpecialiter attribuitur. nec per hoc ab ipſo opere incarnationis pater et filius excludūtur. quia in actionibus eſſentialibus ſub vna perſona cetere ſubintelligūtur. cum opera trinitatis adextra ſunt indiuiſa. Quā ſententiā magiſter confirmat autoritate beati Augſ. in encheridion. Secunda ꝓpoſitio eſt hec. Licet filius dei dicatur natus de virgine vt de matre. tamen de ſpiritu ſancto non eſt natꝰ vt de patre. Hanc magiſter inſinuans querit. Cum chriſtus ſit natus de ſpiritu ſancto an debeat dici filius ſpiritus ſancti. Et arguit primo q̄ nō. Nam ex quo pater eum genuit ſm q̄ eſt verbum. ſi ergo ſpiritus ſanctus cum genuiſſet ſm q̄ eſt homo. chriſtus ex duabus naturis ſcz diuina et humana compoſitus eſſet et ſm vnam eſſet filius vnius. et ſm aliam eſſet filius alterius quod eſt abſurdum. In oppoſitum arguit ſic. Nam quia chriſtus natus eſt de beata virgine dicitur filius beate virginis. igitur a ſimili quia natus eſt a ſpiritu ſancto debeat dici filius ſpiritus ſancti. Ad qd reſpondens magiſter dicit. q̄ filius dei non poteſt dici filius ſpiritus ſancti. quia nō natus de ipſo vt de patre. Sed bene poteſt dici filius beate virginis. eo q̄ natus ſit de ipſa vt de matre. Quam ſententiam confirmat per hoc q̄ multa de aliqua re naſcuntur. que tamen non dicuntur filij eius. vt pili de capite. et etiam hi qui naſcunt ex aqua et ſpiritu ſancto in baptiſmate: non dicunt aque filij ſed eccleſie. Et ecōuerſo multi aliquorum filij dicuntur. qui tamen de ipſis nō naſcuntur vt filij adoptiui et filij gehenne qui tamen de ipſis nati non ſunt. Et ſubdit etiam magiſter duas rationes quare chriſtus ſpecialiter dicatur natus de ſpiritu ſancto. Quarum prima eſt. quia ſcilicet huiuſmodi incarnatio eſt donum dei. ad deſignandum ergo q̄ nullus precedentibus meritis. ſed ex ſolo dei dono: copulatio nature humane cum perſona diuina ſit expleta. Et ſm hoc cum chriſtus dicitur natus de ſpiritu ſancto. ly de denotat rationem operis. Secūda eſt q̄ chriſtus dicitur natus de ſpiritu ſancto: qua virtute ⁊ poteſtate ſpiritus ſancti illud ſcriptum ē de virgine q̄ ẋbo vnitum eſt. non ſic q̄ ſpūſanctus fuerit ſeminalis materia. ſed q̄ fuerit efficiens cauſa. et ſic cum chriſtus dicitur natus de ſpiritu ſancto, ly de denotat habitudinem cauſe efficientis. ſicut omnia dicūtur eſſe ex deo nō ſubſtantialiter ſed poteſtatiue ſeu effectiue. Tertia propoſitio eſt hec. Quāuis chriſtus natus ſit de virgine. potius tamen dicitur factꝰ q̄ natus. cuz non ſit conceptus ex virili ſemine. Hāc magiſter inſinuans querit. Cur apoſtolus ad Romanos primo dicat chriſtum factum ex ſemine Dauid. et alibi dicit ipſum factum ex muliere. cum tamē nos dicimus chriſtum natum. et aliud eſt naſci. et aliud ē fieri. Ad quod reſpondens dicit q̄ apoſtolus tantuz dixit chriſtum factum ex muliere ad oſtendendā differentiam conceptionis ſue a communi hominum cōceptiōe. Nam chriſtus ratione ſue ſingularis conceptionis habet tam nati q̄ facti rationem. ex eo q̄ ſola operatione ſpiritus ſancti in vtero virginis formabatur. Ceteri autem homines habent ſolam rationem nati et nō facti. quia caro eorum virtute virilis ſeminis formatur in vtero. quare etiaz hominis dicuntur filios generare et non facere. Et ſubdit q̄ apoſtolus dicit chriſtum factum ex ſemine. non ideo quia ſemē hominis eius conceptioni interuenit. ſed quia ex carne virginis que ex ſemine dauid venit caro chriſti formata fuit. Et tñ in ſpeciali.

Si perſona vel natura pſonaz vel naturā aſſumpſit. et ſi natura dei incarnata ſit. a

Preterea inq̄ri oportet cum ex premiſſis cōſtet verbum dei carnem et animam ſimul aſſumpſiſſe in vnitatē pſone. q̄d hoz potius concedendū ſit ſcz q̄ pſona pſonaz. vel natura naturā. vel pſona naturā. vel natura pſonā aſſumpſerit. Et an ita cōueniat dici diuinā naturam eſſe incarnatā: ſicut deus incarnatus et verbū incarnatuz ſane dicit. Hec inq̄ſitio ſiue querendi ratio. iuxta ſacraz autoritatū teſtimonia ptim implicita atq; pplexa. ptim ꝟo explicita eſt et apta. Certū eſt em̄ ⁊ ſine ambiguitate verū q̄ nō natura pſonā. nec pſona pſonam. ſed pſona naturam aſſumpſit. quod ſanctorū ſubditis comprobat teſtimonijs ⁊ aſtruit documētis. Ait em̄ Auguſti. in li. de fide ad petrū. Deꝰ vnigenitꝰ dum ꝯciperet veritatem carnis accepit ex virgine. et cum naſceret integritatem ꝟginitatis ſuauit in matre. et paulo poſt. Sic deus humanā naturā in vnitatem pſone ſuſcepit. q̄ ſe humiliās p miſericordiaz incorrupte virginis uteruz ex ea naſciturus impleuit. Formā ergo ſerui. id eſt naturā ſerui in ſuaz accepit ille deus pſonam. Item Deus verbū nō accepit pſonam hominis ſed naturaz. Itē. Dei filius vnigenitus vt carnē hois animāq; mundaret ſuſceptione carnis animeq; rationalis incarnatus eſt. His alijſq; pluribus autoritatibꝰ euidēter oſtenditur. non nrtura perſonam. nec pſo-

DI V

Q illa q̄ſtio a perta eſt.

Auguſti.

De qte questionis ꝑplexa.

nã personam. sed personam naturam accepisse. De quarto vero questionis articulo virum scilicet natura naturam assumpserit: scrupulosa etiam inter doctos questio est. Quia et in hoc plurimum dissentire videntur. qui autoritate preclari. alijs doctiores in sacra pagina extiterunt. nec tantum alij ab alijs. verum etiã idem a seipsis dissonare videntur sicut subiecta capitula docent. Legitur enim in concilio toletano viij. traditum sic. Solum verbum caro factum est: et habitauit in nobis. et cum tota trinitas operata sit formationem suscepit hominis. quoniam inseperabilia sunt opera trinitatis. solus tamen filius accepit hominem in singularitatem persone. non vnitatem diuine nature. id est quod est proprium filij non quod cõmune est trinitati. Itẽ in concilio .xj. toletano. Unius substanite credimus deum patrem et filium et spiritũ sanctum. non tamen dicimus vt huius tritatis vnitatem Maria virgo genuerit: sed tantum filium qui solus naturam nostram in vnitatem sue persone assumpsit. Incarnationem quoque huius filij dei totã trinitas operata esse credenda est. Solus tamen filius formam serui accepit in singularitatem ꝑsone. Ihis insinuari videtur ꝙ persona tantũ naturam. non natura naturam assumpserit Si eñ quod cõmune est trinitati non accepit hominez. ergo non natura diuina que cõmunis est tribus ꝑsonis. Cui videtur obuiare quod Aug⁹. ait i libro de fide ad Petruz. Nec diuinitas inquit xpi aliena est a natura patris. ꝑm illũ In principio erat verbum. nec humanitas eius aliena ẽ a natura matris. ꝑm id ꝙ verbum caro factum est. Illa enim natura que semp genita manet ex patre naturaz nram sine peccato suscepit vt nasceret ex virgine Hac autoritate videt tradi ꝙ diuina natura humanã suscepit. Ubi vehementer moueri possumus ꝙ eam genitam etrrnaliter ex patre dicit. nisi forte natura ꝓ persona hic accipiat. alioquin si dixerimus naturã tribus ꝑsonis communem genitam esse occurrunt nobis ex aduerso que in tractatu ỗ trinitate disseruimus. vbi diximus non natura naturam. sed persona personam genuisse. Quia si natura genuisset naturam cum vna eademq; sit natura trinitatis. eadẽ res seipsam genuisset. Quod Aug⁹. fieri posse negat. Sed alibi certum reperimus documentum. quo natura naturam assumsisse monstrat. Ait enim Augusti. in primo libro de trinitate. Etiam seipso christus factus est minor formaz serui accipiens. Neq; eñ sic accepit formã serui vt amitteret formaz dei. in qua erat equalis patris. vt et in forma serui et in forma dei idẽ ipse sit vnigenitus filius patri. ꝙa forma dei accepit formaz serui. Si autem forma dei formam serui accepit. sine dubio natura naturaz accepit. Forme enim nomine natura significatur. vt Augustinus euidenter docet in libro de fide ad ꝑetrũ. Luz iquit de christo audis quia in forma dei erat. oportet te agnoscere firmissimeq; tenere in illo forme nomine naturalem plenitudinem debere intelligi. In forma dei ergo erat. quia in natura dei patris semp erat de quo natus erat. Hylari⁹ quoq; in .xij. libro de trinita. ita ait. Esse in forma dei non alia intelligẽtia est q̃ in dei manere natura. Didicisti nomine forme intelligentiaz fieri nature. et audisti ꝙ forma dei formã serui suscepit. Unde consequẽs est ꝙ natura diuina naturã humanaz suscepit. Quod etiam Hiero. in explanatione fi dei euidenter insinuat inquiẽs. Passus est filius dei nõ putatiue sz vere. ꝑm illud. passus est qđ pati poterat. i. non ꝑm illam substantiam que assumpsit. sed ꝑm illã que assumpta est. Ex quo apparet diuinã substantiam assumpsisse humanã. Ex verbis autẽ Augustini superius positis adhibita diligentia innui videt solum verbũ carnem factum. et naturam solum suscepisse humanã et diuinam naturaz eandem accepisse. Ait eñ Trinitas nos sibi recõciliauit ꝓ hoc ꝙ solum verbum carnẽ ipsa trinitas fecit. In quo sic veritas incõmutabilis manet diuine humaneq; nature. vt sicut vera semp est eius diuinitas quam de patre habet. ita vere semp et incõmutabilis ei⁹ sit humanitas quam sibi vnitam summa diuinitas gerit. Ecce et solum verbum dixit carnem factũ et humanitatem diuinitati vnitam. Idem quoq; superius dixit seruilem formam a solo filio susceptam quam tota trinitas fecit. Jam facile est agnoscere q̃s diuersa ꝛ multiplicia sup questione ꝓposita autores tradiderunt. Ideoq; posteriores ea legentes variasq; contrarias ex predictis occasionem sumentes ꝓmunt sententias.

De toletano cõcilio hic ponit ea quibus innui videtur naturam non accepisse naturaz

Hylari

Hiero

Hic ponit ea quibus ꝓbatur non accepisse naturaz

Quid fo noie inte tur.

Quid de hoc tenendum sit. b

Nos autez omnis mendacij et contradictionis notam a sacris paginis secludere cupientes. orthodoxis patribus atq; catholicis doctoribus

nulla prauę intelligentię suspitōne notatis consentimus dicentes. et personam filij assumpsisse naturā humanā. et naturaz diuinā humane nature in filio vnitaz. eamq; sibi vnisse vel assumpsisse. Unde et vere incarnata dicit. Q; vero dicit solus filius formā serui accepisse. p hoc non excludit diuina natura ab acceptione seruilis forme. sed alie due persone pater scz et spiritussanctus Item et illud aliud. scz id qđ est proprium filij nō quod cōmune est trinitati: hominez accepit. sic oportet intelligi. id est proprie in hypostasi filij non tribus communiter personis. diuina natura humanam naturaz sibi vniuit Qui sensus ex verbis Johannis damascenj confirmatur qui totam diuinaz naturam in vnam hypostasim incarnataz esse euidenter asserit dicens. In humanatione dei verbi aimus omnem et perfectaz naturam deitatis in vna eius hypostaseon incarnatam esse. id est vnitam humane nature et non partē parti. Omni. n. humane nature aimus esse vnitam omnem deitatis naturam vel substantiam. Item. Eadem est natura in singla hypostaseon. id est personarum. et quando dicimus naturam verbi incarnatam esse ſm beatos scilicet ſm Athanasium et Cyrillum. deitatez dicim⁹ esse vnitam carnj. et vnam naturaz dei verbi incarnatā confitemur. Uerbum autez et qđ cōmune est substātie possidet. et qđ proprietatis est habens hypostaseos. i. psone Ex his manifeste ostendit q; natura diuina incarnata est Uñ et eadē vere dicitur suscepisse humanam naturam.

Determinatio autoritatis.

J. dam.

An diuina natura debeat dici caro facta. c

Sz queritur vtrū eadem diuina natura debeat dici caro facta sicut verbum dicitur caro factū. Si eñ idē est incarnari qđ est carnem fieri: videri potest ita debere dici q; sit caro facta sicut dicitur incarnata. Ad quod dicimus ꝙa si illud dictum in sacra scriptura reperiretur. ex eadem intelligentia acciperet qua cum dicitur incarnata. Sz quia illud autoritas subticuit. atq; locutionis modus nimiam videretur facere expressionem: si natura diuina diceretur caro facta. melius silere hoc puto vel negare q; temere asserere. ne si illud dicatur. conuertibilitas nature in naturam significari putetur. Ex premissis indubitabilit̄ ꝓstat q; psona verbi siue naturā hois naturā. s. carnem et aiam assumpsit sed nō psonam hois. Si aūt natura diuina naturam hois accepit. quare non dicit facta homo vel esse homo sicut verbum dei: Ad qđ dici pōt q; dei filius dicit factus hō vel esse hō. nō soluz qz hoiem assūpsit. ſ ꝙa ipm in vnitatem et singularitatē sui et psone accepit. Natura autem diuina hoiem qdem accepit. i. hominis formaz sibi vniuit sed nō in singularitatē et vnitatez sui. Seruata eñ ꝓprietate ac diuersitate duarū naturarum psone singularitas extitit. Jdeoq; nō sic dicit diuina natura esse homo. vel facta homo: sicut dei filius. Quidam tñ indifferenter vtrūq; concedunt.

Respōsio.

Quare nō accepit personam hois cū homine acceperit. d

Jdeo vero non psonaz hominis assumpsit. qz caro illa z anima illa non erant vnita in vnā psonā quaz assumpserit. qz non ex illis cōstabat psona quando illis vnitum verbum est. Nam sibi inuicem sunt vnita simul cum verbo Altera tamen vnione inuicem vnita sunt illa duo. scilicet anima et caro. alia vnione verbo vnita sunt. Quia alia est vnio anime illius ad carnez. z alia est vnio verbi ad animā illam et ad carnē Nō ergo accepit ꝟbū dei personā hominis ſ naturā. qz non erat ex carne illa et anima illa vna composita psona quā ꝟbum accepit. ſ accipiendo vniuit et vniendo accepit.

Contra hoc opinio qua probare q̄dam volunt personam accepisse psonam. e

Hic a quibusdam opponit q; psona assumpsit psonam. Persona eñ ē substātia rōnalis indiuidue nature. hoc aūt est anima. Ergo si animā assumpsit. et psonam. quod ideo nō sequit. quia anima non est psona quādo alij rei vnita ē psonaliter: sed quando per se est. absoluta eñ a corpore psona est sicuti angelus. Illa autē anima nunq; fuit q̄n esset alij rei coniuncta. Jdeoq; non ea assumpta. psona est assumpta. Aliter quoq; nitunt̄ ꝓbare ꝟbū dei assumpsisse psonā qz assumpsit aliquez hoiem. Assumpsit eñ Jesum christū. ergo aliquē hominē. Q; autez hominem Jesum christum assumpserit: Augusti. in expositione symboli sub anathemate tradit dicens

Alia ꝓbatio.

Si quis dixerit atq; crediderit hoiem Jesum xp̃m a filio dei assumptū nō fuisse anathema sit. Qui etiā in plurib⁹ scpture locis hmōi vtiḳ locutionib⁹. Jlle hō a ẏbo dei ē assumptus. Jlle homo factus est xp̃s. Et ꝓpheta de homine xp̃o loquens deo ait. Beatus quez elegisti et assumpsisti ꝛc̄. Ex quibus consequi videtur. q; aliquis homo assumptus sit a verbo. et ita persona a pso na sit assumpta. Sed q; hoc nephas est dicere aut sentire. p̃missse locutōnes eisq; similes ſm hanc intelligentiā sane accipi debēt vt homo xp̃us siue homo ille siue quidam homo dicatur assumptus a verbo siue vnitus verbo. nō q; hominis pſona sit assumpta vel vnita verbo. sed q; illa anima et caro illa assumpsa sunt et vnita verbo in quibus subsistit pſona dei et homis. vt ad homis naturā non ad pſonā respicias: cū assūptuz vel vnitū. vel quendā vel aliquem in hmōi locutionibus scriptura cōmemorat. Quo circa cū querit sine ꝓposita autozitate an aliquis vel quidaz sit assumptus a ẏbo vel vnitus verbo. sine distinctione intelligentie nō est hic reddenda responsio. quoniam multiplex p̃missa est questio. ſ instātie querētis ita determinato. si de hominis pſona queris. respondeo nō. si de hominis natura. dico est.

Responsio ꝺ terminans p̃missas locutōnes.

Jsta est distinctio quinta huiꝰ tertij libri. Jn qua magister postq; egit de pſona assumēte. de qualitate nature assumpte. et auctore assumptionis. monet et determinat quasdam dubitationes. Et circa hoc tria facit. Primo eniz determinat quasdā questiones ꝓncipales. Scōo soluit questiones q̃sdā incidentes. Tertio remouet impugnātes. Primū vsq; ibi. Sed querit. Scōm vsq; ibi. Jdeo vero non pſonā. Tertiū vsq; ad finem distinctionis Jn speciali sñia magistri stat in tribus ꝓpositionib⁹. quarū prima est hec. Persona pſonā vel natura naturā assumpsisse nullus ꝓcedit catholice. Hanc magister ponēs q̃rit quadrimembrē questionem. quaꝝ prima est hec. Utrū pſona assumpsit personā. Secunda est. vtrum natura assumpsit pſonam. Tertia est vtrum persona assumpsit naturā. Quarta est. vtrum natura assumpsit naturā. Et rñdendo dicit ad primos tres articulos q; certū est q; pſona nō assumpsit pſonam. nec natura personā. sed pſona naturā. Sed ad quartū articulū. ſ. an natura assumpsit naturā maxime difficile ē rñdere. ſ. cum ꝑclari doctores sñias quasi contrarias de hoc videnē tenuisse. Nam q; natura nō assumpsit naturā hoc videt sentire autozitas cōcilij toletani dicens. q; q̃us incarnationē tota trinitas sit operata cū opa trinitatis adextra sint indiuisa sicut ei⁹ substātia. sol⁹ tñ filius carnē vel naturā assumpsit hūanā. Qt aūt natura naturā assumpserit: hoc videt sentire beatus Aug⁹. in de fide ad Petrū dicens. q; ista natura que semp manet genita ex pre naturā assumpsit humanā. vbi. b. Aug. expresse dicit naturā assumpsisse naturā. Et confirmat idē p. b. Aug⁹. in de fide ad Petrū dicentē. q; cum pſona sit idem quod natura. videt certe Aug. velle naturā naturam assumpsisse.

Qđ magister itez ꝓ firmat autozitatib⁹ sanctoꝝ hyla. ꝛ Hiero. quā difficultatē tandē soluēs dicit esse tenendū q; diuina pſona assumpsit humanā naturā. et q; natura diuina hūane nature in pſona filij sit vnita et q; natura diuina ĩcarnata sit. Et q̃uis dicat q; solus filius naturā seu formā accepit ab hac tñ exceptione nō excluditur natura diuina. sed hoc dicitur q; hmōi assumptio in pſona p̃rij vel spūssancti nō ē fcā vnde cū ꝺr q; ꝓprium sit filij q; naturā humanam assumpsit talis sensus exprimi intendit q; in ꝓpria hypostasi filij ꝛ nō in tribus pſonis deus sibi humanam naturā vniuit. ꝓ cuius euidētia magister allegat autozitatē. Damas. que patet in textu. Scōa ꝓpositio est hec. Licet sit ꝓcedendū q; diuina natura etiā pſonā filij sit incarnata. non tñ est affirmandū simplr q; eadem sit caro facta. Hanc magister ponēs querit. Cū natura diuina possit dici incarnata an etiā sit concedendū q; sit caro facta. sicut ratione incarnatōis dicit q; verbū caro factū est. Et rñdet q; si hmōi locutō natura diuina est caro facta: in scriptura inueniatur intelligenda est vt idē sit q; incarnata. sed tamen melius dicit simpliciter est neganda. ne putet q; natura diuina sit in carnem ꝓuersa. q; iste modus locutionis nimiā videt facere expressionē. Et subdit querendo. Cū natura diuina assumpsit naturam hūanam. quare rōne illius assumptionis natura diuina non posset dici facta esse hō. vel esse homo. sicut verbuz dei dicit factū esse homo. et esse hō ratione illius assumptiōis Et rñdet hoc esse ideo. quia natura diuina nō vniuit sibi naturā humanam in vnitatē nature. sicut verbū dei vniuit sibi naturam humanā in vnitate persone. Tertia ꝓpositio est hec. Sic ꝓuenit verbū dei corporis et alie vnionē q; nō assumpsit aliquā hois pſonaz Hanc mgr insinuās dicit q; verbū non assumpsit personam hois. q; caro humana et anima que verbum assumpsit nō fecerūt aliquā pſonam añ assumptionez sui Sed contra illud obijcit dupl'r. Primo sic Verbū assumpsit animā. sed ex quo illa sit pſona cuz rationalis nature indiuidua substantia verbum videt assumpsisse personam. Scōo sic. Scōm. b. Aug⁹. in expositione symboli. verbū assumpsit hoiem ſz cuz homo sit persona videt verbum assumpsisse pſonam. qđ est ꝓtra p̃dicta. Ad primā obiectionez respondet mgr dicens. q; anima carni vnita non habet rōnem pſone. sed tñ a corpore separata. cum igitur ẏbum ñ assumpsit aiam sepatam sed coniunctā. videtur vt p̃us non assumpsisse pſonā Et in hoc q; magister dicit aiam esse pſonam nō tenet a modernis doctoribus. Ad ſm dicit: cum dicit verbum assumpsisse hominē ly homo accipiendū est vt est expressiuū nature. ꝛ nō vt significat pſonam. Et tñ in speciali.

De intelligētia harū locutionum deus factus est homo. deus est hō an his locutiōibus dicat deus factus esse aliquid. vel esse aliquid. vel non esse aliquid.

Expremissis autez emergit questio plurimum cōtinēs vtilitatis. sed nimiū difficultatis atq; ꝑplexitatis Cū. n. ꝓstet ex ꝓdictis et alijs pluribus testimonijs. oēsq; catholici vnanimiter fateant deum factū esse hominē. et xp̃m verum deum esse. QI. VI

et vez hoiem. querit an his locutõib⁹ de⁹ factus ẽ hõ. filius dei factus est filius hominis. deus est homo. et homo ẽ deus. dicat deus factus esse aliquid. vel esse aliquid vl aliquid dicat esse deus. et an ita conueniat dici. hõ factus est deus. ⁊ filius hominis factus est filius dei. sicut ecõuerso dicit. et ex his locutionibus non dicit de⁹ factus esse aliquid. vel esse aliquid. Que sit intelligen
Q In huius quõnis ex positõe differũ sapientes tia haz locutionũ et siliũ. In huius pfunditatis reseratiõe ⁊ scrupulose questõis expositõe primũ differre inueniũtur sapiẽtes

Quozundã sententiã refert. b

Alij enim dicũt in ipsa verbi incarnatiõe hoiez quẽdã ex anima rõnali et humana carne ꝓstitutũ. Ex q bus duobus ois verus hõ cõstituit. et ille hõ cepit esse deus. nõ quidẽ natura dei. sz psona verbi et deus accepit esse homo ille. Concedũt etiã hominẽ illum assumptũ a ỽbo et vnitũ verbo et tamen esse verbum. et ea ratione tradunt dictũ esse deum factum hominẽ vel esse hominẽ. qz deus factus est id est cepit esse quedã substãtia ex aia rationali et humana carne subsistẽs. et illa substãtia facta est. i. cepit esse deus. non tamen demigratione nature in naturã. ꝫ vtriusq nature seruata ꝓprietate factum est. vt deus esset illa substantia. ⁊ illa substãtia esset deus. Unde vere dicit deus factus est homo. et homo factus est deus. et deus est homo. et homo deus. et filius dei filius hominis et ecõuerso. Cũq dicunt illũ hominez ex anima rationali et humana carne subsistere. non tamen fatent ex duabus naturis esse compositũ. diuina. s. et humana. nec illius partes esse duas naturas. sed animaz tantum ⁊ carnem.

Autozitates ponit quibus muniũt suam sententiam. c

Et ne de suo sensu tm̃ loqui putent. hanc sniaz plurib⁹ muniunt testimonijs. Ait. n. Augustin⁹. in libro Augusti. de trinitate. Cum legit verbũ caro factum est. in verbo intelligo verũ dei filiũ. in carne agnosco vez hominis filiũ. et vtrũq simul vnã psonam deum et hominez ineffabilis gratie largitate coniunctuz. Idem in ench. Christus iesus deus de deo est homo autem natus est de spiritusancto ex maria virgine. Utraq substãtia diuina ⁊ hũana filius est vnicus dei pris omnipotentis. de quo procedit spũssanctus vtrunq vnus. ꝫ aliud propter verbum. et aliud ꝓpter hominẽ. nõ duo filij deus et homo. sed vnus dei filius. De⁹ sine initio. homo a certo initio. Idem in eodez. Quid natura humana in christo homine meruit vt in vnitatem p sone vnici filij dei singulariter assumpta es set. Que bona voluntas. que bona opera ꝓcesserunt. quibus mereret iste homo vna fieri psona cũ deo? Nunquid antea fuit homo. et hoc ei singulare beneficiũ ꝓstitum ẽ vt singulariter ꝓmereret deũ. Nempe ex quo homo esse cepit: non aliud cepit eẽ homo q̃ dei filius et hic vnicus. et propterea dei verbum. quia est ab illo suscepta caro. facta est vtiq deus. vt quẽadmodum vna est psona quilibet homo anima. s. rõnalis ⁊ caro. ita sit xp̃us vna psona verbum et homo. Idẽ sup Iohem. Agnoscamus geminaz substam xp̃i diuinã. s. qua equalis ẽ patri. et humanã qua minoz ẽ patre. vtrunq aũt simul nõ duo sed vnus est xp̃s. ne sit q̃ternitas non trinitas deus. Ac p hoc christus est deus. anima rõnalis ⁊ caro. Idem quoq in libro de p̃destinatione sctõz. Ille hõ vt a verbo patri coeterno in vnitatez psone assumptus filius dei vnigenit⁹ esset vñ hoc meruit? qõ bonuz ei⁹ ꝓcessit? vt ad hanc ineffabilem excellentiã pueniret. Faciente ac suscipiente deo verbo. ipse homo ex quo esse cepit filius dei vnicus esse cepit Itẽ homo quicunq ita gr̃a fit xp̃ianus. sicut gratia homo ille ab initio fact⁹ est christus. Idem in libro. xiij. de trinita. Gratia dei nobis in homine xp̃o ꝓmendat. Quia nec ipse vt tanta vnitate deo vero coniunctus: vna cũ illo psona filius dei fieret. vllis est p̃cedentibus meritis assecutus. sed ex quo homo esse cepit. ex illo est et deus. Ilarius. Ilarius. Ilarius

Aliorum sententia. d

Būt aūt et alij qui istis in pte ꝓsentiunt. sed dicūt hoiem illuz non ex aia rationali et carne tm̄. sed ex humana et diuina natura. i. ex trib⁹ substātijs diuinitate. carne. et aia ꝓstare. ⁊ hūc iesum xp̄m fatenť et vnā psonā tm̄ esse. añ incarnationē ꝙ solūmodo simplicē. ꝑ in icarnatione factā ꝓsitā ex diuinitate et hūanitate. Nec est ido alia psona q̄ ꝓius. sed cū ꝑus esset dei tm̄ psona. in icarnatōne facta est etiā hois psona. nō vt due essent psone sed vt vna et eadē esset psona dei et homis Persona ergo q̄ ꝓi⁹ erat simplex ⁊ in vna tm̄ natura exñs. in duab⁹ et ex duab⁹ subsistit naturis. et psona que tm̄ de⁹ erat. facta est etiā ver⁹ hō. subsistēs nō tm̄ ex aia et carne. ꝑ etiam ex diuinitate. nec tm̄ psona illa debet dici facta psona. q̄uis dicať facta psona homis. Facta est igiť illa psona (vt q̄busdā placet) quiddā subsistēs ex anima et carne. sed nō est facta psona vel substantia vel natura. et inq̄tum est illa substens: cōposita est. Inquantū autem verbum est: simplex est.

Autoritates etiam ponit que hāc probant sententiam. e

De hoc Aug⁹. in libro sentē. psperi ait. Quodis oib⁹ approbare ꝓtendimus sacrificiū ecclesie duob⁹ constare. duob⁹ confici. visibili elemento ⁊ specie. et invisibili dñi nostri Jesu xp̄i carne et sanguine. sacramento et re sacri. i. corpore xp̄i. sicut xp̄i psona constat ⁊ ꝓficiť ex deo et hoie. cū ipse xp̄s verus sit deus ⁊ verus homo. Quia omnis res illa ⁊ rerum naturam et veritatē in se continet ex q̄bus cōficiť. De hoc eodē Joh. damascen⁹. In do/ Jo. dam. mino nr̄o Jesu xp̄o duas quidem naturas cognoscim⁹. vnā autē hypostasim ex vtrisq̄ compositaz. Incarnatus est ergo xp̄us ex virgine assumēs primitiaz nr̄e masse. vt ipsa extiterit i carne hypostasis. que dei ⁊ bi hypostasis ꝓsita et facta fuerit: q̄ prius simplex erat verbi hypostasis. Cōposita ⁊ o ex duobus pfectis naturis. deitate ⁊ humanitate. et ferat ipsa diuine ⁊ bi dei filiationis characteristicū et determinatiuū idioma. ꝑm q̄ diuisa est a patre et spiritu sancto. et carnis characteristica et determinatiua idiomata. ꝑm que differat a matre et reliquis homlbns. Item. Vnā hypostasim filij dei confitemur in duabus naturis pfecte se habentib⁹ deitatis ⁊ humanitatis et icarnatā esse eādē hypostasim. et has duas naturas custodiri et manere i ipso post vnionez non seorsum et ꝑm ptes ponentes singulā. sed vnitas inuicē in vnā compositam hypostasim. substantialē. n. inquimus vnionē. s. verā et nō ꝑm fantasiaz. substantialē aūt nō duabus naturis pficientibus alterā. s. vnā compositaz naturā. ꝑ vnitas inuicē in vnā hypostasim ꝓsitā filij dei ⁊ manere eandē substantialē differentiā dei minamus. ⁊ creabile mansit creabile. et q̄ increabile increabile. et mortale mortale. ⁊ immortale imortale. et circūscriptibile circumscriptibile. et incircūscriptibile incircūscriptibile. et hoc quidem refulget miracu Augu lis. De hoc etiam Aug⁹. in libro de trinitate ait. Quemadmodū ꝑm deitatez vna est patris filij q̄ natura. ita etiam iuxta humanitatē. eadem est matris et filij vna natura Ex vtraq̄ ergo sūba ⁊ diuinitatis ⁊ humanitatis vnus atq̄ idez est deus. dei ⁊ hois filius Jesus xp̄s. vt verus deus ita etiam homo verus. Idez etiā in lib. xiij. de trinitate. Sic deo ꝓiungi potuit humana natura. vt ex duabus substātijs fieret vna psona. Ac p hoc tā est ex tribus. deo. anima et carne. His alijsq̄ pluribus autoritatib⁹ se muniūt qui dicūt personā xp̄i ꝓsitā esse vel factā siue constantē ex duabus naturis siue ex tribus substantijs.

Tertia aliorum sententia. f

Būt etiam alij qui in incarnatiōe verbi nō solū psonā ex naturis ꝓsitaz negant. verūetiam hoiem aliquē siue etiā aliquā substantiā ibi ex aia et carne compositā vel factam diffirenť. Sed sic illa duo. s. aiam et carnē verbi psone vl̄ nature vnita esse aiunt. vt ñ ex illis duob⁹ vel ex his tribus aliqua natura vel psona fieret siue componereť. sed illis duob⁹ velut indumento verbū dei vestireť. vt mortaliū oculis cōgruenter appareret. Qui iō dicit verus factus hō. q̄ veritatez carnis et aie accepit. Que duo etiā in singularitatē vl̄ vnitatē sue psone accepisse legiť. non quia illa duo vel aliqua res ex illis composita sit vna psona cū verbo. vel sit verbum sed q̄ illis duobus accedētibus ⁊ bo: nō ē psonaz numerus auct⁹ vt fieret q̄ternitas in trinitate. et q̄ ipsa psona verbi que ꝑus

erat sine indumēto. assumptiōe indumenti non ē diuisa vel mutata. ꝑ vna cadēq; īmutata ꝑmansit. Qui ſm habitū deū ⁊ hoiez factū dicūt. Accipiēdo eīn hoiem dictus ē deus. factus est hō. ⁊ ꝓpter acceptū hominē dicit deus vere esse hō. ⁊ ꝓpter assumētem deū dicit homo esse deus. Nā si essentialiter inquiūt illi deus esse hō. vel homo esse deus intelligeretur. tunc si deus assumpsisset hoiem i sexu muliebri. ⁊ mulier essentialiter deus eēt. ⁊ ecōuerso. At potuit deus assumpsisse hoiem in sexu muliebri potuit ergo mulier esse deus ⁊ ecōuerso.

Autoritates inducit quib⁹ hec sententia roborat. §

Ne autez et iſti de

suo sensu influere videantur: testimoniis i mediū ꝓductis. quod dicūt cōfirmāt. Dicit eīn Augustin⁹ in libro d gra noui testamēti. Sicut nō augeť numerus ꝑsonaꝝ. cum caro accedit anime vt sit vnus hō. sic non augeť numerus ꝑsonarū cum homo accedit verbo vt sit vnus homo xp̄s. Legitur itaq; deus homo. vt intelligāmus hui⁹ ꝑsone singularitatē. nō vt suspicemur in carnē mutatā diuinitatē. Idē quoq; tractās illud verbū apostoli. Habitu inuentus est vt hō. manifeste oīdit deū dici factum esse hoiem. vel esse hoiem ſm habituz. in libro lxxxiij. questionū: ita inquiēs. Multi modis habitū dicim⁹. vel habitū animi sicut disciplinę ꝓceptionē vsu firmatā. vel habitū corꝑis. sicut dicim⁹ aliū alio validioꝛez vel habitū coꝛ quę membris accomodāť extrinsecus. vt cū dicimus aliquē vestitū vel calciatū. ⁊ hmōi. In omnib⁹ generib⁹ manifestū est in ea re dici habituz que accidit vel accedit alicui. ita vt eā possit etiam nō hr̄e. Hoc aūt nomē ductū ē ab illo verbo qd est hr̄e. Habitus g in ea re dicit quę nobis vt habeať accidit vel accedit. Verūtamen hoc interest. qꝛ quedā eoꝝ q̄ accidunt vel accedunt: vt habitū faciāt nō mutanť. sed ipsa mutant in se integra ⁊ inconcussa manentia. sicut sapia accedens homini nō ipsa mutať. sed hominē mutat. quez de stulto sapientē facit. Quedam xo sic accedunt vel accidūt vt mutent ⁊ mutentur vt cibus qui amittēs speciē suā in coꝛpus vertitur. ⁊ nos cibo refecti: ab exilitate atq; lāguoꝛe in robur atq; valentiam mutamur. Tertiū genus est cū ea que accidūt vel accedūt. nec mutant ea quibus accidunt nec ab eis ipsa mutanť. sicut ānulus positus i digito. qd̄ genus rarissime repitur. Quartū genus est cū ea que accidūt vel accedūt mutanť nō a sua natura. sed aliā speciem ⁊ formā accipiunt. vt est vestis que deiecta atq; depositā nō habet eā formā quam sumit induta Induta. n. membris accipit formā quam nō habebat exuta. quod genus congruit huic compationi. Deus eīn filius semetipm exinaniuit nō formā suaz mutās sed formā serui accipiens. neq; conuersus aut transmutatus in hominē amissa incommutabili stabilitate. sed in similitudine hominū factus est ipse susceptoꝛ veruz hominē suscipiendo habitu inuentus est vt hō. id est. habendo hoiez inuent⁹ est vt homo nō sibi sed eis quibus i homie apparuit. Ex aūt dicit vt homo veritatē exp̄mit. nomie g habitus satis significauit ap̄lus qualiter dixerit in similitudinē hoiuz factus. qꝛ nō trāsfiguratiōe in hoiem. sed habitu factus est. cuz indut⁹ est hoiem quem sibi vniens quodāmodo atq; conformās imoꝛtalitati eternitatiq; sociaret. Non g oꝓtet intelligi mutatū esse verbū susceptione homis. sicut nec mēbra veste induta mutanť. q̄uis illa susceptio ineffabiliter susceptuz suscipienti copularet. his ꝙbis apte innuere videť Aug. deū dici factū hominez ſm habitum. Qui etiam ipsius incarnationis modum volens exp̄mere querētibus in .iiij. lib. de trinit. ait. Si querit ipsa incarnatio quomō facta sit: ipsum verbū dei dico carnem factū. i. hoiem factū. Non tamen in hoc factuz est conuersū atq; mutatū. sed carne vt carnibus congruent appareret indutū. Ita sane factū vt tibi sit non tm̄ ꝙbū dei ⁊ homis caro. sed etiaz rōnalis homis aia. Atq; hoc totū ⁊ deus dicať ꝓpter deuz. et homo ꝓpter hominē. Quod si difficile intelligit. mens fide purgeť a peccatis abstinendo ⁊ bona operando. difficilia eīn sunt hec. Idem in li. de fide ad Petꝝ. Dei filius cū sit deus eternus ⁊ verus. p nobis factus ē homo verus et plenus. In eo verus. qꝛ verā habet deus ille humanā naturaz. In eo vero plenus. qꝛ ⁊ carnem humanam suscepit ⁊ animā rationalē. Item. Nō aliud fuit illa dei summi susceptio vel exinanitio nisi forme seruilis. i. nature humane susceptio. vtraq; ergo est in christo forma. quia vtraq; vera ⁊ plena est in christo substantia. diuina scz ⁊ humana natura. Idē in libro ꝯra Maximinū. Cum esset ꝑ seipsuz inuisibilis. visibilis in homine apparuit. quem d femina suscipere dignatus ē. Idez

Quarta ſpecies congruit huic compationi.

Auguſti.

De mō incarnationis.

in eodē. Nos xp̄m dn̄m verū hominez suscepisse credimus. ⁊ in ipso visibiliter inuisibilem hominibus aparuisse. In ipso inter homies ꝙuersatū fuisse. In ipso ab hominibus humana pertulisse. In ipso homines docuisse. Hylarius quoq; in .x. lib. de trini. ait. Quomodo dei filius nat⁹ ex maria est nisi q̄ verbū caro factū est. scz q̄ filius dei cum in forma dei esset: formam serui accepit. Unum tamen eundemq; nō dei defectione sed hominis assumptione p̄fitemur. ⁊ in forma dei p̄pter naturā diuinam et in forma serui ex conceptione spūssancti ꝑm hois habitū repertū fuisse. non fuit habitus ille tm̄ homis. sed vt hominis. neq; caro illa caro peccati. sed i similitudine carnis peccati. Audistis tres ꝑm diuersos positas sententias. et p̄o singulis inducta testimonia.

Hylarius.

Ista est distinctio sexta huius tertij libri. In qua magister post q̄ egit de filij dei incarnatione. s. de conditionibus constituentibus actum vnionis. incipit agere de conditionibus actum vnionis consequentibus. Et circa hoc tria facit in hac et in se. distin. Nam primo ponit quinq; quēstiōes. Secundo recitat varias opiniones. Tertio dat quēstionum motaruz solutiones. Primū facit vsq; ibi. Alij autē dicunt. Scōm abinde vsq; ad finē distinctionis Tertium ꝝo facit p totam sequentē distin. In specialissima magistri stat in tribus ꝓpositionibus. quaꝝ prima est hec. Ad hmōi quēstiones. scilz an deus factus est homo vel homo factus sit deus ⁊ cōsimiles. difficulter possunt dari responsiones. Hāc magister p̄bans dicit. q̄ ex dictis p̄cedentibus emergūt quēstiones difficiles ⁊ dubie. Quaꝝ prima est hec. Cuz dicit filius dei factus est homo. et deus est homo. et homo est deus. Utrum deus factus est aliquid. vel aliquid dicatur esse deus. Secunda est. Utruz bene possit dici Homo factus est deus. sicut bene ꝺz econuerso. Deus homo factus est. Et respondet dicens q̄ difficile est ad hmōi quēstiones respōdere: cū multi doctores videant in eaꝝ solutionibus discordare. ⁊ sic dimittit eas absq; vlteriori responsione vsq; ad distinctionē sequentē. Scōa ꝓpositio est hec. Tres sunt antiquorū opiniones de eterni verbi incarnatione. Has magister recitans non discutit. sed eaꝝ discussiones legentibus derelinquit. Quarum opinionū prima dicit. q̄ aīa et corpus xp̄i ordine non tp̄is. sed nature p̄ius fuerunt ad inuicē vnita ad constituendū hominē. ⁊ sic homo ex eisdem cōstitutus fuit a verbo assumptus. ⁊ qz homo est nomē suppositi. iō opinio dicit duo suppositā esse in xp̄o. vnum creatuz quod ē homo subsistens in natura humana. aliud increatum verbum subsistens i natura diuina. ⁊ ꝙuis sic in christo ponat duo suppositā. in ipso tamen non ponit nisi vnam p̄sonam. qz suppositum creatum scz homis non dicit esse p̄sonam. illa de causa q̄ p̄sona dicit suppositum ad dignitatez p̄tinens. Cū igit̄ suppositum creatū i christo sit vnitum supposito diuino seu digniori. p̄sonetas in christo solum accipienda ē a supposito digniori. s. diuino ⁊ non humano. Item ista opinio dicit. q̄ p̄prietas vnius suppositi in xp̄o nō dicit̄ de altera absolute. sed tm̄ cum quadā reduplicatione. Ita ꝑm istam opinionē tales ꝓpositiōes non sunt concedende. Iste homo demonstrato xp̄o ē eternus. nisi addatur inquātuz deus. ⁊ similiter ista Iste homo est mortuus demonstrato eodem. nisi addatur inq̄tum homo. Itez opinio hec dicit. q̄ persona verbi non fuit magis composita post incarnationem verbi q̄ añ. cum homo assumptus ꝑm ipsaz nō pertineat ad vnitatē persone diuine Ista omnia probat magister particulatim oēto doctoq; autozitatib⁹ Secunda opinio quā magister recitat. ponit primo q̄ corpus ⁊ anima xp̄i fuerunt p̄ius natura. et non tempore vnita. non tm̄ ad constitutionem suppositi sed tm̄ ad constitutionez nature humane. ⁊ sic a verbo simul fuerunt assumpta. Secūdo ponit q̄ in christo non est nisi vnum suppositum seu vna p̄sona substans duabus naturis. Tertio ponit q̄ p̄pter vnionem suppositi in duplici natura possint de xp̄o vere p̄dicari nomina significantia p̄prietates vtriusq; nature. vt dicendo. Deus est passus. iste homo est eternus. ⁊ sic de alijs. Quarto ponit q̄ persona verbi post incarnationē facta est composita. que p̄us erat simplex. ita intelligendo q̄ persona verbi que ante i carnationē subsistebat tm̄ in vna natura. post incarnationem subsistit in duabus. Et ista oīa magister p̄bat diuersis sanctoruz autozitatibus. Tertia opinio ponit primo: q̄ anima christi et corpus christi diuisa ab inuicem sine vlla compositiōe inter se verbo fuerunt vnita seu a verbo assumpta. ita q̄ ꝑm eam cum dicit̄ filius dei assumpsit naturam. locutio intelligenda ē materialiter vt sit sensus. filius dei assumpsit naturam humanā. i. assumpsit p̄tes humane nature. que dicunt̄ humana natura sicut partes dom⁹ dicunt̄ domus Secundo ponit q̄ anima ⁊ corp⁹ fuerunt ꝝbo vnita solū accidētaliter p modū extrinseci habitus. sicut vestis vnit̄ corpori. Tertio ponit q̄ anima xp̄i ⁊ corpus non p̄tineant ad p̄sonalitatem ꝝbi sed extrinsece se habent ad illam. sicut indumentum ad hominem. Quarto consequenter ponit q̄ in xp̄o sit vna p̄sona tam simplex post incarnationē sicut añ ⁊ ista omnia fultiunt̄ autozitatibus doctoꝝ que patent i textu. Et subdit postea quattuor genera habituū. eliciens exinde qualiter verbum dei sit in carne ⁊ in aīa quasi habitu indutū.

Positis sententijs p̄batisq; testimonijs intelligētias ꝓpositarū locutionū exequitur ꝑm singulas sententias. ⁊ p̄us ꝑm primā. a

Secundū p̄mā ꝝo dicit̄ deus factus hō et homo factus deus. qz dēcepit esse quedā substātia rationalis que añ nō fuerat. et illa suba cepit esse deus. ⁊ hoc gratia nō natura vel meritis habuit. Añ recte dicit̄ xp̄s in q̄tū homo p̄destinatus esse filius dei. Huic autez snie opponitur. Si illa substantia cepit esse deus. ⁊ deus illa. Quedaz ergo substantia est deus que nō semp fuit deus. ⁊ quedaz substantia est deus que non est diuina substantia. ⁊ deus est aliquid quod non semp fuit. Quod et illi concedunt Origenis testimonio innitētes qui ait. Factus est sine

DI. VII

Que opponitur huic snie.

Super epl̄az ad romanos

dubio id quod prius non erat. sed addidit fm carnē. Scōm deuz ꝟo erat prius. ⁊ nō erat qñ nō erat. Alijs quoq; pluribus modis illi sententie pōt opponi. quibus supsedemus exercitationis studiū lectori relinquētes. ⁊ ad aliam pperantes.

Hic explanat scōm sniaz ⁊ earum locutionū sensus. b

In secunda ꝟo sententia huiꝰ distinctionis talis videt rō: vt cū dicit deus factus ē hō. intelligat cepisse esse subsisteus ex duabus naturis vel tribus substātijs. ⁊ ecōuerso hō factꝰ est deꝰ. qz subsistēs in duabus naturis cepit eē deus. vel potius hō factꝰ est deus. ⁊ econuerso dicit. qz deus assumpsit hoiem: ⁊ hō assumptus ē a deo. Uñ Aug. dicit in lib. de trini. Talis fuit illa susceptio que hoiez faceret deum. ⁊ deuz hoiem. Uariat autē intelligentia cū dr. deus est hō. ⁊ hō ē deus. Dicit eñ deus esse psona subsistēs in duabus: ⁊ ex duabus naturis. et persona subsistens i duabus ⁊ ex duabꝰ naturis dr eē deus. i. verbū vel natura diuina. Pōt eñ pdicari psona simplex vel natura ꝺ persona cōposita. Non est aūt vt ait Joh. Bama. idē dicere naturā vel psonam.

Augusti.

Non ē idē dicere naturā ⁊ psonaz

Ex quo sensu dicunt christum predestinatum. c

Isti dicūt christuz pdestinatū in q̄tum ē hō. i. in q̄tū est subsistens ex duabus substātijs. s. anima ⁊ carne. Nam q̄tū ad naturā diuinitatis non ē ipe pdestinatus. Non g̃ in q̄tum in ea vel ea subsistit pdestinatus ē. sed in q̄tū ūbsistit in alijs duabus substātijs. i. in anima ⁊ carne: hoc est in q̄tū est homo.

Qualit exponūt autoritates pme q̄ isti vident obuiare snie. d

Determinant etiā autoritates q̄ prime cōueniūt snie. et huic vident ꝓtradicere. vt cū legit. hō il le assūptus a verbo in singularitate psone. vel factus vna psona cū verbo. de natura humana intelligat: que ꝟbo vnita est in singularitatē psone. i. ita q; eadē psona q̄ priꝰ erat ⁊ simplex erat. sine icremēto nūeri psona q̄ etiā imutata pmānsit licz cōposita. Cōpositionis ꝟo huius aliā dicunt esse rōnem q̄ sit in alijs hoīb⁹. qz huius ex tribꝰ. alioꝝ ex duabus substātijs est compositio. Negant quoq; naturā humanā esse personā vel dei filiū. et sicut vnū eundēq; dicūt esse hominē ⁊ deū. ⁊ filiū hoīs et filiū dei ita vnū ⁊ idem non aliud ⁊ aliud. sicut nec alium ⁊ aliud.

Quedam ponit q̄ pmissis vident aduersari. e

Sed his videntur aduersari que subditis continēt capitulis Ait eñ Augꝰ sup Joh. Aliud ē ꝟbū dei. aliud homo. sed verbū caro factū est. i. hō nō ita q; alia verbi. alia est hominis psona q̄n vtrūq; xp̃s ⁊ vna psona. Idē ad Felicianū. Aliud dei filius. aliud hoīs filius ꝙ nō aliꝰ. Itez. Dei filiꝰ aliud de pre. aliud de mre. Idē in lib. j. ō trini. Cū filiꝰ sit ⁊ deus ⁊ hō: alia substātia deus. alia hō.

Augusti.

Jo. Bam.

Qualit his respondeant. f

Hec autez in hunc modū determinat. qz cū dicit. aliud ꝟbuz dei. aliud hō. siue alia suba deus. alia homo. alterius nature significatur xp̃s cē in q̄tum est homo. ⁊ alterius in q̄tum ē deꝰ. ⁊ aliud natura q̄ est homo. aliud natura q̄ ē deus. Ut eñ ait Joh. Bama. Incōuerse ⁊ inalterabiliter vnite sunt ad inuicē nature. neq; diuina distante a ppria simplicitate. neq; humana aut cōuersa in deitatis naturā. aut in nō existentiā diuisa. neq; ex duabus vna facta composita natura. Cōposita eñ natura neutri eaꝝ ex q̄bꝰ cōponit natural: homousia. i. ꝙsubstantialis esse pōt ex alteris pficiēs alteꝝ. vt corꝓ ex q̄tuor elemētis cōpositū. nec ignis nomiat nec aer. nec terra. nec aqua. nec hoꝝ alicui homousion dicit. Si g̃ ꝙm hereticos xp̃s vniꝰ cōposite nature post vnionez extitit. ex simplici natura ꝙuersus est i cōpositā. ⁊ neq; pri simplici nature exñti. neq; mri est homousios. ⁊ neq; deꝰ neq; hō denoiabit ꝙ xp̃s solū. ⁊ erit hoc nomē. s. xp̃s non psone ipsius natura. ꝙ vnius ꝙm ipsos cōposite nature. Nos aūt xp̃m non vniꝰ cōposite nature dogmatizamꝰ. ⁊ hoc nomen. s. xp̃s psone dicimꝰ. nō monotropos. i. vno mō dictū. ꝙ duaꝝ naturaꝝ esse significatiuū. s. deitatis ⁊ humanitatis. Ex deitate aūt ⁊ humanitate deū pfectū ⁊ hoiem pfectū eun-

dem ⁊ esse ⁊ dici. ex duab⁹ ⁊ in duabus naturis confitemur. Sic ergo dicit aliud esse filius dei. aliud filius homis. qz alterius ē substantie vel nature inc̄tuz est filius dei. alterius inc̄tuz est filius hominis. non q̄ ipse filius dei ⁊ hominis sit duo illa diuersa id ē. due diuerse nature.

Autozitate confirmat determinationem. g

Apte enim Hylarius in. ix. lib. de trini. ait. Cuz non aliud sit filius homis. neq; aliud filius dei. verbuz em̄ caro factū est. ⁊ cū ille qui filius dei est ipse ⁊ homis sit filius. requiro q̄s in hoc filio hominis glozificatus sit? Euidenter dicit non aliud esse filiuz dei. ⁊ aliud filiū hominis. Ex quo p̄missa roborat ⁊ approbatur determinatio.

Alia etiam verba autozitatum annotat vt determinet. h

Quod etiā dictum est vtrūq; xp̄s ē: ⁊ vna psona. mouere potest lectoz̄ ē sicut et illud quod Aug⁹ dicit in j. li. de trini. Quia forma dei formam serui accepit. vtrūq; deus. vtrūq; hō. Sz vtrūq; deus: ppter accipientē deuz. ⁊ vtrunq; hō ppter acceptū hoiem. Et illud q̄ idez ait in lib. de bono pseuerantie. Qui fidelis ē: i eo veraz naturā humanā credit suscipiente deo verbo ita sublimatā. vt q̄ suscepit ⁊ q̄ suscepit vna esset in trinitate persona. assumptione illa ineffabiliter faciēte persone vnius in deo ⁊ hoie veritatē. Si autem qui suscepit. ⁊ q̄ suscepit vna est persona. ḡ natura humana cū verbo vna est psona. Sed hec oia ex tali sensu dicta foze tradūt vt vtrū q; dicat esse christus et vna psona qz in vtroq; vnus christus et vna persona subsistit. Jta etiā susceptū cū suscipiēte dicit vna psona. qz susceptum suscipienti est sociatū in vnitate psone. ⁊ ita q̄ vnitas psone pmansit. nō ita vt caro et aia sint vn⁹ deus. q: vt ait Hiero. verbū est deus non caro assumpta. Et Ambro. in li. iij. de spū sancto ait. Aliud est q̄ assumpsit. et aliud q̄ assumptum est.

Augusti.

Et hic autozitate vtit vt cō firmet determinationē.

Hic quandam ponit autozitatem que multum videtur huic snie opposita. i

Est autem et aliud quod huic sententie plurimū videt obuiare. Ait em̄ Aug⁹ in lib. j. ꝓtra Maximinū Christus vna psona est gemine substātie. qz ⁊ de⁹ est ⁊ hō est. nec tm̄ deus vel hō ps huius subē dici pōt. alioquin filius dei deus ante q̄ susciper formā serui: non erat totus. ⁊ creuit cū hō diuinitati eius accessit. Ecce deū dicit non esse partē illius psone. Vñ videt illa psona nō constare ex deo et homine. Ad q̄ etiā illi dicūt illam psonaz nō ita ꝓstare ex deo ⁊ hoie: quasi totuz ex ptibus. Jta em̄ ptes alicuius totius cōuenīūt. vt ex illis q̄ nō erat cōstituat. Non aūt sic humana ⁊ diuina natura i xp̄o vniunt. Jnexplicabilis em̄ est istius vnionis q̄nō est ptiū rō. Quidā tm̄ noie dei ibi psonā significari putāt. qz de tribus agebat psonis: quaz nullā trinitatis ptem esse dicebat: sicut ps istius psone nō est deus. Ad si de psona intelligat: manifestū est qz psona non est ps psone. Posita est diligenter snia scda ⁊ eius explanatio. cui in nullo vel in modico obuiāt autozitates in tertia snia inducte q̄ iam consideranda est.

Rñsio ecum determinatione.

Tertia snia que sit p̄missarū ꝓpositionū intelligētia. k

In hac ergo sentētia sic dz deus factus homo. qz hoiez accepit. sic dz esse hō. qz hoiem habet. vel quia est habens hoiem. ⁊ hō factus deus: qz assumptus est a deo. ⁊ hō esse de⁹. qz habēs hoiem est deus. Cuz ḡ dicit deus ē homo vel habitus p̄dicat vel persona sed humanata. Et q̄ psona humanata p̄dicet: Cassiodozus ostendere videt dicēs. Factus est vt ita dixerim humanatus deus: q̄ etiā in assumptiōe carnis: de⁹ esse nō destitit. Ad tm̄ varie accipi pōt vt dicat deus fact⁹ humanatus. vel xp̄s factus deus humanat⁹ vtrūq; em̄ sane dici pōt. Cuz ergo dicit factus est deus hō. multiplex p̄m istos fit intelligentia: vt naturā humanam accepisse vel humanatū verbum cē incepisse intelligat. Nec tm̄ si incepit esse humanatuz verbum. ideo sequit q̄ inceperit esse verbum nec si deus factus est humanatum ꝟbum. sequit q̄ factus sit verbum. sicut ꝺ aliquo dicit. Hodie iste cepit esse bonus hō vel factus est bon⁹ homo. nec tm̄ hodie cepit esse homo: vel factus est homo.

Cassiod.

Quo sensu ſm illos dicat̃ p̃destinatus christus. l

Scoḿ istos dicit̃

xp̃s ſm q hō p̃destinatus eē filius dei. qz est p̃destinatū a deo ab eterno. z in tpe collatū est ei p gr̃am: vt ipse ens homo sit filius dei. hoc. n. nō semp habuit. sed in tpe p gr̃am accepit. Qd̄ videt̃ Aug. notasse in li. ad xpm̄ z hylari. dicēs. Predestinatus est iesus: vt q̄ futur⁹ erat ſm carnē fili⁹ dauid: eēt in x̄tute fili⁹ dei. Ihi etiā cū dicitur xp̃s minor p̃re ſm q hō. ſm habituz hoc intelligunt dictū. i. in q̄tū habet sibi hoiez vnitū. Vñ Aug. in. j. li. d trini. Deus fili⁹ deo patri natura ē eq̄lis. habitu minor. In forma eñ serui minor est patre. In forma dei equalis est patri. et qz ſm habituz accipienda ē incarnationis ratio. ideo deū humanatū: nō hoiem deificatū dici tradunt. Vñ Joh. damā. Non hoiem deificatū dicimus. sed deū hoiem factum.

Augusti. Autoritate firmat expositionē.

Augusti.

Damā.

Q nō debet dici hō dñicus. m

Et licet dicatur ho

mo deus. non tñ cōgrue dicit̃ hō dñicus. Vñ Aug. in li. retractationū. Non video vt z recte dicat̃ hō dñicus: q̄ est mediator dei z hoim xp̃s iesus. cum sit vtiq̄ dñs. et hoc q̄dem vt dicerē apud quosdaz legi catholicos tractatores. Sz vbicunq̄ hoc dixi: dixisse me nollē. Postea quippe vidi nō esse dicendū: q̄uis nōnulla posset idē rōne defendi. Scoḿ istos etiam d̄z psona filij in duab⁹ z ex duab⁹ existere natur ſm adherentiā vel inherentiam. Altera eñ inheret ei. altera inest.

Augusti.

Q p̃dicta non sufficiunt ad cognoscendā hanc q̄stionē. n

Satis diligēter in

xta diuersoz sniam suprapositam absq̄ assertione z p̃iudicio tractauimus q̄stionez. Verūtamē nolo i tanta re: tanq̄ ad cognoscendū difficili putare lectorē: istam sibi nostrā debere sufficere disputationem. ſ legat z alia forte melius considerata atq̄ tractata. et ea q̄ hic mouere p̃nt: vigilātiore atq̄ intelligentiore si p̃t mente discutiat. Hoc firmiter tenēs q de⁹ hoiez assūpsit. hō i deum trāsiuit. nō nature x̄sibilitate. ſ dei dignatiōe. vt nec de⁹ mutaret̃ i hūanā sbam assumēdo hoiem. nec hō i diuinā glorificatus isse i deū. qz mutatio vel x̄sibilitas nature: diminutionē z abolitionē subē facit.

Jsta ē distinctio septima hui⁹ tertij libri. que ꝓtinet sniam tertie opinionis que ē hec Scoḿ doctoz diuersoz opiniones varie dāde sunt rñsiones q̄ ponunt̃ superius i p̃ma ꝓpositiōe. Hanc magr̃ insinuans exponit p̃mo p̃mā ꝓpositiōez ꝓpositā i p̃ma p̃ncipali ꝓpositiōe p̃cedētis distinctōis vicz istā. Deus hō factus ē. q̄ valet tñ sicut ista. Deus incipit esse substātia rōnalis que prius non erat. Et ex hoc ad istā q̄stionem cū d̄z. deus hō factus ē. an de⁹ dicat̃ factus aliud. Scoḿ p̃mā opinionē dicit respōdendū eē affirmatiue dicēdo q deus factus ē aliq̄d. scz substātia q̄ esse cepit. Concedendū etiā ē ſm istaz opinionē. q xp̃s ē p̃destinat⁹ dei fili⁹. sed nō in q̄tuz hō. Sed ꝓtra hoc arguit sic. Si deus incepit esse aliqua substātia. vez ē dicere q deus ē aliq̄d qd̄ nō sp fuit. Ad qd̄ rñdens dicit. q ista opinio bñ ꝓceditur nō tñ simplr sed cū determinatiōe. dicēdo ſm carnē factus ē aliq̄d qd̄ p̃us nō fuit. Scoḿ scdam opinionē ponit duplicē intellectū dictarū ꝓpositionū. quorū vnus ē. cum d̄z factus est hō. sensus ē. q deus incepit eē subsistēs in duabus naturis. Alius ē. q deus humanā naturā assumpsit. ſm quam hō d̄z esse a deo assumptus. Et subdit q ly hō p̃t teneri pro psona vel p natura. z ſm hoc diuersimode i diuersis p positionib⁹ accipit̃. Subiūgit etiā postea solutiones autoritatū diuersoz que vident̃ dicere q hō sit assūptus. z q xp̃s sit duo. z q psona xp̃i nō sit cōposita que oia p̃me opinioni vident̃ cōsonare. z scde opinioni obuiare. z ille solutiōes patent in lra. Scoḿ tertiā opinionē ponit intellectū dictarū ꝓpositionū di. q cū d̄r. deus factus ē hō. z deus ē hō. p p̃dicatum scz ly hō denotat̃ solus habitus. vt sit sensus. de⁹ hz hoiem. vel est psona hūanata. z q̄uis istam ꝓcedāt. q deus ē humanat⁹. non tñ ꝓcedūt q hō est deificatus. Silr licet bñ dicat̃ homo ē deus. nō tñ p̃t dici hō est dñicus. q: hoc btō Aug. nō placuit. imo post q̄ frequētius hoc dixerat p̃mo retract. ca. xix. hoc ipm̄ retractauit. z sic vltimo ista ista i duabus distinctionibus istis disputatiue dicta magr̃ nō discutit. sz lectoris iudicio discutienda derelinq̄t. Pro aliquali p̃dictorū euidētia notandū ē. q p̃cedētes opiniones in q̄ttuor p̃uctis ꝓueniūt z in q̄ttuor differūt. Conueniūt eñ p̃mo i hoc: q ponunt in xp̃o vnā psonā. ꝓtra hereticū Nestorij: q̄ ponit in xp̃o duas. Scdo i hoc q ponunt in xp̃o duplicē naturā. s. diuinam z humanam ꝓtra errorē Eutichij q̄ posuit post incarnationē in xp̃o ex diuina z hūana natura vnā naturam factā z in hoc q ponūt tres substantias in christo. s. corp⁹ aiaz z deitatē. ꝓtra errorem Appollinaris q̄ posuit aiam non eē a verbo assumptā. sed deitatē esse loco aie. Tertio ꝓueniūt in hoc q ponūt veram carnē et veram aiam verbū assumpsisse. ꝓtra errorē Manichei. q̄ posuit christum hre nisi carnem fantasticam. Quarto i hoc ꝓueniūt: q corpus xp̃s z aia non fuerūt p̃us tpe q̄ assūpta fuerūt. z contra errorem quorundam dicētiū: q p̃us intellectus fuit assumptus z postea hō. quos narrat Dam̃. libro. iij. errasse. Similiter in q̄ttuor p̃uctis differūt p̃dicte q̄ttuor opiniones. Primo in hoc q p̃ma opinio ponit duo suppositā in christo. Scda aūt ponit tñ vnū suppositū i quo qd̄ idē suppositū p̃t subsistere i duab⁹ naturis Tertia x̄o opinio sz ponat tñ vnū suppositū i xp̃o. tñ hoc i vna ipsaz naturarū ponit nisi per accidens

subsistere. dicit. n. q̄ q̄uis corpus xp̄i ⁊ aīa ad rōem xp̄i ptineant. non tū suppositū xp̄i in eisdem subsistit eū illo supposito solū ab extrinseco vt testes q̄dā ad ueniunt. Scōo differunt q̄tum ad hoc q̄ prima opinio dicat hominē assumptū. scōa humanitatē. tertia ⁊o nec ppie hominē nec hūanitatē nisi solū p sinodochen. s. capiēdo ptes diuersas p toto. Tertio differūt q̄tum ad hoc q̄ p̄ma ponit corp⁹ ⁊ aīmā assūptas vel ptes hoīs assumpti ⁊ non psone assumētis. Unde dicit q̄ psona assumēs modo sit eque simplex sc̄z post assumptionem vt añ fuit. Scōa opinio econuerso ponit eas assumptas vt psone assumētis. ⁊ nō hoīs assumpti. q̄z p̄m illā opinionē nō hō. sed humanitas assumpta fuit. Añ dicit q̄ persona q̄ antea fuit simpler facta est cōposita quodāmodo. Tertia autē ponit eas assumptas. nō vt ptes hoīs assumpti. nec vt partes persone assumētis. sed solū vt quēdam habitū exteriorē. Quarto differūt in hoc. q̄ prima opinio ponit q̄ xp̄s est aliq̄d p̄m q̄ ē homo. q̄z ponit eū fore quoddā suppositū a verbo assumptū. sed secunda dicit q̄ sit aliquid p̄m q̄ natura humana. q̄z natura hūana quā assumpsit p̄dicat̄ de eo ꝯcrete. Tertia ⁊o ponit q̄ xp̄s non sit aliud p̄m qđ ē hō. sed tm̄ aliquo mō se hn̄s. si ē hō indut⁹ aliter se habet q̄ nudus. Añ p̄m primā opinionē qn̄ dicit̄. filius dei ē hō tunc sensus ē q̄ filius dei ē aliq̄d hominis suppositū sibi vnitū. Nam p̄m istā opinionē xp̄s p̄m q̄ hō vnū est ⁊ aliq̄d est. s. suppositū. sed nō ē vnus vel aliquis. Cuius rō ē. q̄z neutr̄ genus significat suppositus in forme. masculinū ⁊o gen⁹ psonā. Añ ꝯsequenter dicī habet. q̄ xp̄s ē duo aturalit̄. s. suppositū. ⁊ nō nisi vnū masculine. q̄z nisi vna persona. p̄m secundam opinionē qn̄ dicit̄. filius dei ē hō. tūc sensus ē. filius dei ē suppositū hoīs hn̄s hūanitatē sibi vnitaz. ⁊ sic p̄m istam opinionē xp̄s p̄m q̄ ē hō etiam ē aliq̄d. q̄z ē cōpositū ex aīa ⁊ corpe ꝯstitutū. ⁊ ē etiā vn⁹ ⁊ vnuz vnū eñ est. s. suppositū in vtraq̄ natura subsistens. ⁊ vn⁹ ē. q̄z vna psona. Scōm tertiā opinionē. cuz dr̄ filius dei ē hō. tūc sensus ē. filiꝰ dei ē humanitate indut⁹. ⁊ sic p̄m opinionē istam xp̄s non ē aliq̄d p̄m qđ ē hō. sed tm̄ aliquo mō se hn̄s. ⁊ sic etiam xp̄s ē vnū ⁊ vnus in vtraq̄ natura. nō tm̄ per se sed p accidēs. Prima ista q̄ opinionū a modernis doctoribus dicitur falsa ⁊ erronea. Scōa ⁊o catholica. Tertia ⁊o ē simpl̄r heretica. vt patet extra d̄ here. li. v. pagrapho. Cū christus. vbi Alexander tertiꝰ simpl̄r anathematizauit oēs dicentes xp̄m p̄m q̄ est hō non eē aliquid. Et tm̄ in speciali.

An diuina natura debeat dici nata de virgine. a

DI. VIII

Post p̄dicta inquiri debet. vt̄z d̄ natura diuina ꝯcedenduz sit: q̄ de ⁊gine sit nata. sicut d̄r i ⁊gine incarnata? Et videt vtiq̄ nō debere dici nata d̄ ⁊gine: cum nō sit nata d̄ p̄re. Que eñ res nō ē d̄ p̄re genita nō d̄r de mr̄e nata. ne res aliq̄ filiatōis nomē habeat i hūanitate q̄ illud nō teneat in diuitate. Videt tm̄ posse p̄bari: q̄ sit nata de ⁊gine. q̄z si hoc ē nasci deū de ⁊gine. s. hoiem assumere i vtero ⁊ginis. cū natura diuina supi⁹ dicta sit hominē assūpsisse. videt debē dici nata De hāūt Aug. in li. de fi. ad petrū sic ait. Natura eīna atq̄ diuīa nō posset tpaliter ꝯcipi et nasci ex natura hūana. nisi p̄m susceptiōez ⁊itatis hūane verā tpaliter ꝯceptiōez ⁊ natiuitatē ineffabilis i se diuitas accepisset; Sic ē de⁹ etern⁹ veracit̄ p̄m tps ⁊ ꝯcept⁹ ⁊ nat⁹ ex ⁊gine. Ista aūcte videt insinuari q̄ natura diuīa sit nata et ꝯcepta de ⁊gine. Sz si diligenter notenē verba: potiꝰ de psona agi intelligit̄ q̄ sine dubitatione ⁊ de p̄re ⁊ de matre nata esse dici debet. Augu.

De gemina xp̄i natiuitate quibus natus est. b

Queri etiam solet vt̄z debeat dici xp̄s bis genit⁹ vt d̄r dei et hoīs filius? Ad qđ dici pōt xp̄m bis natū eē. duasq̄ natiuitates habuisse. Añ Aug. i li. de fi. ad pet̄z. Pater de⁹ de sua natura genuit filiū deū sibi coequalē ⁊ coeternuz. Idē q̄z vnigenit⁹ deus scōo nat⁹ ē ex p̄re semel. ex mr̄e semel. Natus est eñ de p̄re dei ⁊bū. Nat⁹ ē de mr̄e ⁊bū caro factū. vn⁹ q̄ atq̄ idē dei filius nat⁹ ē añ secula. ⁊ nat⁹ in seculo. ⁊ vtraq̄ natiuitas vniꝰ ē filij dei. diuina. s. ⁊ hūana. Be hoc etiā Joh. dañ. ait Duas q̄ xp̄i natiuitates veneramur. vnaz ex p̄re añ secula q̄ est sup cām ⁊ rōez ⁊ tps ⁊ naturā. ⁊ vnā q̄ i vltimis tēpibus ppter nos ⁊ p̄m nos ⁊ sup nos. ppter nos. q̄z ppter nr̄az salutē. p̄m nos. q̄z natus ē hō ex muliere: ⁊ tpe ꝯceptiōis. s. nouēmensium Super nos. q̄z nō ex semine: sed ex spūsancto ⁊ sancta ⁊gine sup̄a legē cōceptionis. Ex his manifeste apparet xp̄i duas esse natiuitates. eundēq̄ bis natū fore. Jo. dam.

Ista est distinctio octaua huiꝰ tertij libri. In qua mgr̄ postq̄ egit de ꝯditiōibꝰ sequētibus actū vniōis quo ad effectū ex ipsa seq̄ntez. agit de eisdē ꝯditiōibus quo ad naturā vnientē. Et tria circa hoc facit i. istis duabꝰ distinctiōibꝰ sequētibꝰ sil̄. Nam inq̄rit p̄mo. an natura diuina in xp̄o possit dici nata. Scōo an rōne duplicis nature xp̄o possit dici bis natus. Tertio an xp̄i caro sit adorāda eadem adoratiōe qua verbū. Primuz facit vsq̄ ibi. Queri etiam solet. Scōm vsq̄ ibi. Preterea inuestigari oportet. vbi incipit vltima distinctio. Tertiū subiūgit p totā sequētē distinctionē. In spāli sn̄ia mgr̄i i duabꝰ sequētibꝰ distictiōibꝰ istat i tribꝰ ppositiōibꝰ. q̄z p̄ma ē hec. Natura diuīa, p ⁊bi psona d̄ ⁊gine pōt dici nata. Hanc mgr̄ exequēs q̄rit. Utr̄z natura diuina posset dici nata si ē p̄cedētibꝰ pōt dici incarnata. Et nō arguit ex hoc q̄ ipa nō d̄r nata de p̄re natiuitate eterna. ⁊ iō multominꝰ dz dici nata de ⁊gine natiuitate tpali. In oppositū argut sic. Naturā hūanā i vtero ⁊gis assumere ē nasci d̄ ⁊gine. sz natura diuīa assū

pſit humanã in vtero ẏginis. ergo ipa ẽ nata de virgine. Et rñdet q capiendo naturã ꝑ pſona põt dici q nata diuina ſit nata ð ẏgine. ſz capiẽdo naturã ꝑ eẽntia mime dz dici nata. ſiue de pre etnaliter. ſiue de mre tpaliter. Añ vbicũq inuenit dictũ q natura diuina ſit incarnata. ſiue nata de pre vel mre. tũc ꝑ naturã ſp dz intelligi perſona. z nõ abſolute eẽntia. Scða ꝓpoſitio ẽ hec. Propter duaz naturaz in xpo ꝓprietates. ponunt eiuſdem diſtincte natiuitates. Hãc mgr ponens q̃rit. Utrũ xps debeat dici bis natus ſicut ð: filꝰ dei z hois. Et rñdet q ꝓpter ꝓprietates duaz naturaz in xpo. xps põt dici bis natus ſeu hre duas natiuitates. Añ hz eternã natiuitatez a pre. ſm quã ẽ patri coeternꝰ. z añ ſecula genitus z natiuitatem tpalez. qua ẽ a mre in ſeculo natus. z iſta confirmat magiſter autoritatibus beati Auguſ. z Joh. damaſ.

De adoratiõe hũanitatis xpi. an eadem ſit adoratio humanitati et deitati exhibẽda. a

Preterea iuestigari oportet. vtz caro xpi z aia vna eadẽq cuz ẏbo debeat adoratiõe adorari illa. ſ. q̃ latria ð:. Si em aie vel carni exhibet latria q̃ intelligit ſeruitꝰ ſiue cultꝰ ſoli creatori debitꝰ. cũ aia xpi vl caro creatura tm̃ ſit creature exhibet quod ſoli creatori debet qð faciẽti i idolatriã deputat. Jõ q̃busdã videt nõ illa adoratiõe q̃ latria ẽ carnẽ xpi vel aiam xpi eſſe adorandã. ſ illa que ẽ dulia. cuiꝰ duas ſpẽs vel modos eſſe dicunt. Eſt em cuiuſdã modi dulia q̃ creature cuilibet exhiberi põt. z ẽ quedaz ſoli hũanitati xpi exhibẽda nõ alij creature. qz xpi humanitas ſup oẽm creaturã ẽ veneranda et diligẽda. Non tm̃ adeo vt cultꝰ diuinitati debitꝰ ei exhibeat. q̃ cultꝰ i dilectiõe z ſacrificij exhibitõe atq reuerẽtia ꝓſiſtit: q̃ latine ð: pietas. grece añt theoſebia. i. dei cultus vel euſebia. i. bonus cultus.

Quidã dicũt illa adoratione adorandã eſſe.

z ſpeciebus dic.

Aliorũ ſnia qua vnã adorationez vtriq exhibendã tradũt. b

Alijs autez placet chriſti humanitatẽ vna adoratione cũ verbo eſſe adorandaz. nõ ꝓpter ſe ſed ꝓpter illũ cuius ſcabelluz eſt cui eſt vnita. Neq ipſa humanitas ſola vel nuda. ſed cuz verbo cui ẽ vnita. nec ꝓpter ſe: ſed ꝓpter illuz cui ẽ vnita ẽ adorãda. Nec q̃ hoc facit idolatrie reus iudicari põt. qz nec ſoli creature. nec ꝓpter ipaz. ſed creatori cũ hũanitate. et i hũanitate ſua ſeruit. De hoc Jobes damñ. ita ait. Bue ſunt nature xpi. ratiõe et mõ differentes. vnite ẏo fm hypoſtaſim. Unus ergo xps eſt deus pfectus z homo pfectus: quẽ adoramus cũ patre z ſpiritu vna adoratione cum incontaminata carne eius. Nõ inadorabilem carnem, dicentes, Adorat em̃ in vna ẏbi hypoſtaſi. q̃ hypoſtaſis generata eſt Non creature venerati onẽ pbentes. Non g̃ vt nudam carnẽ adoramus. ſed vt vnitã deitati in vnam hypoſtaſim dei verbi duabus reductis naturis Timeo carbonem tangere ꝓpter ligno copulatum ignẽ Adoro chriſti dei mei ſimul vtrãq naturã. ꝓpter carni vnitaz deitatẽ Nõ em̃ quartã apono pſonã in trinitate. ſed vnã pſonã cõfiteoꝛ verbi z carnis eius Ihis verbis inſinuari videt xpi hũanitatẽ vna adoratione cum verbo eſſe adorandã. De hoc etiã Aug. ait ex ſer. dñi vbi dicit. Non turbet coꝛ vꝛm: ita dicit Dicunt hereticiꝛ filiũ nõ natura eſſe deũ ſ creatum. Quibus rñdendũ eſt. q̃ ſi filius nõ ẽ deus natura ſ creatura. nec colẽdus ẽ oino. nec vt deus adorãdus. dicẽte apl̃o. Coluerũt z ſeruierũt potiꝰ creature q̃z creatori. Sed illi ad hoc replicabũt et dicẽt. Quid eſt q carnẽ eius quã creaturaz eſſe non negas ſi mul cuz diuinitate adoras. z ei nõ minꝰ q̃z diuinitati deſeruis. Ego dñicã carnẽ imo pfectã in xpo humanitatẽ ideo adoro. q a diuinitate ſuſcepta et deitati vnita eſt. vt nõ aliũ z aliũ. ſed vnũ eundẽq deuz z hominẽ filiũ dei eſſe cõfitear. Beniq ſi hominẽ ſepaueris a deo. illi nunq̃ credo nec ſeruio. velut ſi quis purpurã vel diadema regale iacens inueniat. nunquid ea conabit adorare. Cum vero ea rex fuerit indutus: piculũ mortis incurrit. ſi ea cum rege adorare q̃s contempſerit. Jta in chriſto domino humanitatẽ nõ ſolã vel nudã. ſed diuinitati vnitã. ſ. vnũ filiũ deũ vez z hominẽ vez ſi quis adorare contempſerit: eternaliter morietur. Jdẽ ſup ps̃. xcviij. vbi dicitur. Adorate ſcabellũ pedum eius qm̃ ſanctũ eſt. Sciendũ qz in xpo terra eſt. id ẽ. caro que ſine impietate adorat. Suſcepit. n. de terra terraz. qz caro de terra ẽ. z de carne Marie carnẽ accepit. hec ſine impietate a ẏbo dei aſſumpta adorat a nobis. qz nemo carnẽ eius mãducat niſi pius adoret ſed qui adorat non terram intuetur. ſed illum potius cuius ſcabellũ eſt ꝓpter quem adorat. Ihis autoritatibus ꝑmiſſe inueſtigationis abſolutio explicat.

Jo. damñ.

Auguſti.

Tertia ppositio ẽ hec. Caro christi inᵭctum verbo vnita ẽ adoratiõe latrie adorãda. Hanc mgr insinuans q̃rit. vtrũ hũana natura i christo debeat eadẽ adoratiõe adorari cũ verbo cui vnita ẽ. Et rñdet circa hoc forte duas opiniões. q̃ꝝ vna dicit ꝙ nõ. qz adoratiõe latrie. q̃ est cultꝰ deo debitꝰ vt creatori. ⁊ qui nulli creature exhiberi debet. ipse solus deus adorari debet. Cũ igit caro vel aia xbo vnita sit vt creatura. patet ꝙ eadẽ adoratiõe cũ verbo non ẽ adoranda. Est tñ ꝑ ceteris creaturis rationalibus simplicit ⁊ ꝑcipue adoranda seu veneranda non tñ vt honor diuinitati exhibitꝰ ei ꝑ se attribuat qui ꝙdem cultus exhibẽdus ꝓsistit i amore ⁊ cordis dilectione. ⁊ bonoꝝ tpaliũ ⁊ sacrificioꝝ ⁊ mẽbrorum exhibitione. ⁊ oñimoda reuerentia q̃ sibi minime exhibet. Alia opinio que cõmunior ẽ ⁊ verior apparet dicit. ꝙ humana natura vnita diuine psone eadem adoratione q̃ diuina persona adorat. est pie adoranda ꝓsiderando sp naturam humanã vt verbo vnitã ⁊ nõ ab ipso separatã. Nam q̃ eã sic adorat non peccat. qz eam non adorat vt creaturã. sed vt vnitã diuine persone. Et istam opinionẽ mgr ꝓfirmat auctoritatibꝰ Aug. ⁊ Dam̃. Et tñ in speciali.

An xp̃us ſm ꝙ homo sit persona vel aliquid. a

OI.X

Argumentatio de vtraq; pte q̃stionis.

Solet etiam a q̃busdã inquiri. vtꝝ xp̃s ſm ꝙ hõ sit ꝑsona vel etiã sit aliquid Et vtraq; pte huiꝰ questionis argumẽta ꝓcurrũt. Q̃ eñ ꝑsona sit his disserũt rõibus. Si ſm ꝙ hõ aliq̃d est vel ꝑsona. vel suba. vel aliud est. Sz aliud nõ. g̃ ꝑsona vel suba. Si suba ẽ. vel rõnal. vel irrõnalis. sed nõ ẽ irrõnalis suba. g̃ rõnalis. Si xo ſm ꝙ hõ ẽ rõnalis suba. g̃ ꝑsona. qz hec est diffinitio ꝑsone suba rõnalis indiuidue nature. Si g̃ ſm ꝙ hõ. est aliquid. ⁊ ſm ꝙ homo ꝑsona est. Sz ecõuerso. si ſm ꝙ hõ ꝑsona est. vel tertia i trinitate. vel alia. sed alia nõ. ergo tertia i trinitate ꝑsona. Ät si ſm ꝙ hõ ꝑsona est tertia in trinitate. g̃ deus. Propter hec incõueniẽtia ⁊ alia. quidã dicunt xp̃m ſm hominem nõ esse ꝑsonaz. nec aliquid nisi forte. ſm sit exp̃ssiuũ vnitatis ꝑsone. Scõm eñ habet multiplicẽ rõem. Aliq̃n eñ exprimit cõditionẽ. vel ꝓprietatẽ diuine nature vel humane. aliq̃n vnitatẽ ꝑsone. aliq̃n notat habitũ. aliq̃n cãm. Cuius distinctõis rõnem diligenter lector animaduertat. atq; i sinu memorie recõdat. ne eius cõfundãt sensus cũ de xp̃o sermo occurrerit.

Et si xp̃s ſm ꝙ hõ dicat substãtia rõnalis. non inde tñ sequit ꝙ ꝑsona sit ſm ꝙ homo. b

Illud tamen nõ sequitur qđ in argumẽtatione supiori inductũ est. Q̃ si xp̃s ſm ꝙ hõ est suba rationalis. ergo ꝑsona. Nã ⁊ modo aia christi est substãtia rõnalis. non tñ ꝑsona. qz non est ꝑsonans. imo alij rei ꝓiũcta. Illa tñ ꝑsone descptio nõ ẽ data ꝑ illis tribus ꝑsonis

Alia ꝓbatio ꝙ xp̃s sit ꝑsona. c

Sed adhuc aliter nituntꝰ ꝓbare xp̃m ſm hoiem esse ꝑsonam quia christus ſm ꝙ homo predestinatus est vt sit dei filius. Sed illud est qđ vt sit ꝑdestinatus est. ergo si ꝑdestinatus est ſm ꝙ hõ vt sit filius dei. ⁊ ſm ꝙ hõ ẽ filiꝰ dei. Ad qđ dici põt xp̃m esse id qđ vt sit ꝑdestinatus est Est eñ ꝑdestinarꝰ vt sit filiꝰ dei ⁊ ipe vere est filius dei. sed ſm hoiem predestinatus est vt sit filius dei. qz ꝑ gratiã habet hoc ſm hominẽ. nec tamẽ ſm hominẽ est filius dei: nisi forte ſm vnitatis persone sit expressiuũ. vt sit sensus. Ipe qui est homo ẽ dei filiꝰ. vt aũt ipe ens hõ sit dei filiꝰ ꝑ gr̃az habet. ꝟ si causa notet falsũ est. Non eñ quo homo est. eo dei filius est.

An xp̃s sit adoptiuus filius ſm ꝙ hõ vl̃ alio modo. d

Si vero queritur an christus sit adoptiuus filius ſm ꝙ homo siue alio modo: respondemus christuz non esse adoptiuũ filiũ aliquo mõ. ꝟ tñ naturalẽ. qz natura filius dei est. nõ adoptionis gr̃a. Mõ autẽ sic dicit filius natura vt dicit deus natura. Non eñ eo filiꝰ est quo deus est. qz natiuitate diuinitatis filius ẽ. et cum dicit natura vel nature filius quia naturaliter est filiꝰ: eandez. s. habens naturam quam ille qui genuit. Adoptiuus autem filius non est. qz ꝓius non fuit. ⁊ postmodũ adoptatus est in filiũ. sicut nos dicimur adoptiui filij. Quia cum nati fuerimꝰ ire filij: ꝑ gratiam facti sumus filij dei. christus vero nunq̃ fuit non filius dei. et ideo non ẽ adoptiuus filius.

Quare nõ adoptiuꝰ sit

Opinio ꝙ sit adoptiuꝰ filius. e

Sz ad hoc opponitur sic. Christus filius hominis est. i. vir-

ginis aût gratia aut natura. vel vtroq; mõ Si ẏo natura: aut diuia aut humana. sed diuina non. ergo aut humana natura. aut nõ natura ẽ filius hominis. Si nõ natura ergo gratia tantũ. ꝛ si etiam natura humana nõ. ideo minꝰ ꝑ gratiã. Si ergo gratia: filius homis ẽ. adoptiuus filius esse videtur. vt idez sit naturalis filius patris. ꝛ adoptiuꝰ filius ẏginis. Ad qõ dici põt xp̃m filiũ virginis esse et natura vel naturaliter et gratia. nec tamen adoptiuus filius virginis est. qz non ꝑ adoptionez: sed ꝑ vnionẽ filius ẏginis esse dicit. Filius em̃ virginis dicit. eo q in virgine hominẽ accepit vnitatẽ ꝑsone. ꝛ ꝫ fuit gratie ꝛ non nature. Unde Augꝰ sup Joh̃. ait. q vnigenitꝰ est equalis patri: non est gratie sed nature. Q aût in vnitatez ꝑsone vnigeniti assũptꝰ est hõ: gratie ẽ nõ natnre. Christꝰ ergo nec dei nec hois ẽ adoptiuꝰ filiꝰ. sed dei naturaliter. ꝛ homis naturaliter ꝛ gratia filius Q vero naturaliter sit homis filius: Augꝰ ostendit in libro de fide ad ꝑetrũ. Ille scz deus factus est naturaliter homis filiꝰ qui ẽ naturaliter filius vnigenitꝰ dei patris Q aût nõ sit adoptiuꝰ filius. ꝛ tamẽ gratia sit filiꝰ: ex subditis ꝓbatur testimonijs. Hieronymus sup epistolam ad Ephesios ait. De xpo ieſu scriptuz est. qz semp cum pfe fuit. ꝛ nunq̃ cũ vt eẽt voluntas patna pcessit. ꝛ ille quidez natura filius est. nos vero adoptione. Ille nunq̃ non fuit filiꝰ. nos anteq̃ essemus predestinati sumus. ꝛ tunc spũ adoptionis accepimꝰ qñ credidimus filiũ dei. Hylarius quoq; in libro. iij. de trinitate ait. Dominꝰ dicens clarifica filiũ tuum. nõ solo nomine ꝓtestatꝰ est se esse filiuz dei. sed etiaz ꝓpꝛietate. Nos sumꝰ filij dei: ꝫ nõ talis hic filius. Hic em̃ verus ꝛ ꝓpꝛiꝰ est filius origine: non adoptione. veritate: non nuncupatione. natiuitate: non creatione. Augꝰ etiam super Johannẽ ait. Nos sumus filij gratia nõ natura. vnigenitꝰ autem natura nõ gratia. an hoc etiã in ipso filio ad hominẽ referenduz ẽ. Ita sane: Ambro. quoq; in. j. libro ð trini. ait. Christus filius est nõ ꝑ adoptionẽ sed ꝑ naturã. per adoptionem nos filij dicimur: ille ꝑ veritatem nature est. Ex his euidenter ostendit q xp̃s non sit filius gratia adoptionis. Illa em̃ gratia intelligit cũ Aug. eum nõ esse gratia filiuz asserit. gratis em̃ sed non adoptionis. imo vnionis filius dei est filius hominis ꝛ econuerso.

fisto.

Aug. super Jcem

Aug. de fide ad petꝝ

Ambroꝰ super epistolam ad Ephes.

Hylarius pt nestoriũ pt sabelliũ pt arrium.

Aug. sup Johãnez

Ambrosiꝰ.

Utrum ꝑsona vel natura predestinata sit. f

Deinde si queritur

vtr̃ ꝑdestinatio illa quã cõmemorat aplꝰ sit de ꝑsona an ð natura? Sane dici põt et ꝑsonaz filij que semp fuit esse ꝑdestinatam ꝫm hoiem assumptũ: vt ipa. s. ens hõ esset dei filiꝰ. ꝛ naturã humanã esse ꝑdestinataz vt ẏbo patris ꝑsonaliter vniret.

Ista est distinctio decima huiꝰ tertij libri. In q̃ magister postq̃ egit de ꝓditionibus cũ sequentibꝰ actũ vniõis quo ad naturã vnientẽ ꝛ vnitã. Agit de ꝓditionibꝰ eiusdẽ quo ad ꝑsonã i q̃ dicimus vnionẽ esse factaz. Et tria facit. Primo. n. agit de ꝑsonalitate q̃ ptinet ad dignitatez nature. Scõo ð adoptione q̃ ptinet ad dignitatẽ gr̃e. Tertio de ꝑdestinatõe q̃ attinet dignitati glorie. Primũ vsq; ibi Si ẏo queritꝝ. Scõz vsq; ibi. Deinde si queritꝝ. Tertiũ vsq; ad finẽ distinctiõis In speciali sñia magister stat in tribus ꝓpositiõibꝰ. quarũ prima ẽ hec. Quãuis xp̃s vt homo sit humane nature indiuidua substantia. idẽ tñ ꝫm q hõ nõ est aliqua ꝑsona. Hãc insinuans magister querit. Utr̃ xp̃s ꝫm q homo persona sit. Et q sit persona arguit sic. Nam christꝰ ꝫm q homo est aliq̃d. aut igit ẽ substãtia aut aliud. non aliud. ergo substãtia. sed non substantia irrationalis. ergo rationalis. cũ ergo oĩs substantia rationalis sit persona. qz ꝫm Boetiũ. ꝑsona est rõnalis nature indiuidua substãtia. sequit xp̃m ꝫm q hõ esse ꝑsonam. In ꝓtrariũ arguit sic. Si xp̃s ꝫm q homo eẽt persona. ipsa esset tertia ꝑsona in trinitate ꝛ nõ alia: ꝫz cuz illa sit deus. sequit xp̃m ꝫm q homo esse deũ: consequens est falsũ. igit illud ex quo sequit seu infertur. sed hoc est assumptũ. ergo ꝛc̃. Et respondens magister dicit non esse cõcedenduz xp̃m ꝫm q hõ esse ꝑsonam. qz dato q sic. tunc verbum non naturam. ꝫz ꝑsonam assumpsisset. qð ẽ falsuz. ideo xp̃s ꝫm q homo nõ est dicẽdus ꝑsona vel aliq̃s. nisi forte ista ꝓpositio ꝫm exp̃sse denotaret vnitatẽ ꝑsone. ꝛ hoc patet in lr̃a vbi etiã ponit multiplicẽ acceptionẽ huiꝰ ꝓpositionis. Postea magister soluit argumentũ factũ in oppositũ: dicens istã consequentiã nõ valere xp̃s est substãtia rationalis. ergo ẽ ꝑsona. qz persona dicit quasi res per se sonans ꝛ non alteri ꝓiuncta. qð non est vez de natura humana in xp̃o. Ex alio etiaz dicit consequentiã illaz non valere. qz diffinitio ꝑsone in argumento allegata nõ conuenit diuinis personis. licet alijs bñ ꝙueniat. ꝛ sic relinquit nõ fore concedendũ q xp̃s ꝫm q homo sit persona. Contra hoc iterũ opponit sic. Christus ꝫm q homo ẽ ꝑdestinatꝰ vt sit filius dei. sed ꝫm q est filius dei est ꝑsona. igit ꝫm q est homo est ꝑsona. Et respondẽs magister dicit antecedẽs esse multiplex. qz ly ꝫm cũ reduplicatione põt cedere. vel super ꝑdestinationem. ꝛ sic assũptum est verum. sed argumentũ nõ valet. vel potest cadere super filiationẽ. ꝛ sic argumentum est bonuz sed assumptum est falsum. Secũda ꝓpositio est hec Filius virginis temporalis non est dei filius adoptiuus sed naturalis. Hanc magister ꝓcedens querit. Utrum christus ꝫm q homo sit filius adoptiuus. Et respõdet christum esse filium non adoptione. sed natura. non tamen sic dicitur filius natura. sicut dicitur deus natura diuinitatis. filius vero naturaliter ꝓpꝛietate natiuitatis. vel dicit deus natura forma-

liter. ⁊ filius natura originaliter. Et q̄ nō ē fili⁹ adoptiuus patet. q̄ prius nō fuit nō filius. ⁊ postea ī filiū adoptatus. sicut homines in filios adoptant. sed semp fuit filius. ergo nō adoptiuus. Sed cōtra hoc arguit sic. Christus ē filius dei natura. ⁊ filius virginis p generationē. cum igit esse filiū per gr̄am sit eē filiuz adoptione. videtur certe q̄ fm q̄ homo sit fili⁹ adoptiuus. Et respondet q̄ licet sit filius virginis. simul per naturam ⁊ gratiam vnionis. et hoc tamē non pōt dici filius adoptiuus. cum nō sit filius virginis per gr̄am adoptionis. et hoc ꝓbando magister allegat sanctoꝝ autoritates. Tertia ꝓpositio ē hec. Filius dei qui fm q̄ deus ē ꝓ nostra salute tpaliter i carnatus. ⁊ fm q̄ hō eternaliter p̄destinatus. Hanc magister insinuās querit. Utrū natura vel persona i xp̄o fuit p̄destinata. Et rndendo dicit q̄ vtrūq̄. naz persona fuit p̄destinata. vt scz ens hō fieret fili⁹ dei ⁊ sil'r natura vt vniret verbo dei in vnitate persone Et tm̄ de snia huius distin. in speciali.

Utrū xp̄s sit creatura siue creat⁹ vel factus a

DI.XI Solet etiam queri vtruz debeat simpl'r dici atq̄ ꝓcedi xp̄m esse factū vel creatū: vl' creaturā Ad qd̄ dici pōt. hoc simpliciter ⁊ absq̄ determinatione min⁹ ꝓgruenť dici Et si q̄nq̄ breuitat cā simpl'r denunciet. nūq̄ tn̄ simpliciter debet intelligi. Quia vt Aug⁹ in. j. li. de trini. ait. Cum ō xp̄o loq̄mur q̄d fm q̄d ⁊ ppter quid dicat: prudens ⁊ diligēs ac pius lector intelligere debet. Qui xp̄m vel dei filiū nō esse factū vel creaturā. in p̄mo libro de trini. ostendit ita inquiēs. In p̄ncipio erat verbū. ⁊ verbū caro factuz ē. ⁊ oia p ipsum facta sunt. Neq̄ dicit omnia nisi que facta sunt. i. omnē creaturam. Uñ liq̄de apparet ipm factū nō esse. p quem omnia facta sunt. ⁊ si factus non est: creatura nō est. Si aūt creatura nō est. eiusdē cū patre substātie ē. Omnis eñ suba que de⁹ non est: creatura est. ⁊ que creatura nō est: de⁹ est. Sed si filius nō est eiusdē sube cui⁹ pater. ergo facta substātia est. et si facta suba est: uon oia p ipsum facta sunt. At oia per ipsum facta sunt. facta ergo suba non est. ꝑ vna cum patre infecta suba est. Item in eo dē. Si vel filiū fecit pater quē non fecit ipe filius. non omnia p filiū facta sunt. At omnia p filium facta sunt. Ipse ergo fact⁹ non est: vt cū patre faceret omnia que facta sunt Idē in libro. lxxxiij. questionū. Dicit creatura quicquid fecit deus pater per filiuz. qui nō pōt apellari creatura. qm̄ p ipsum facta sunt oia. Ambro. in. j. lib. de trinita. Probemus inq̄t creaturaz non esse dei filium. Audiuimus eñ in euāgelio dñm mandasse discipulis. Predicate euangeliū vniuerse creature. Qui vniuersaz creaturā dicit nullam excipit. ⁊ vbi sunt qui creaturā xp̄m apellant? Nā si creatura eēt: sibi mādaret euangeliū predicari. ⁊ subiectus eēt vanitati. quia testāte apostolo. ois creatura vanitati subiecta est. Non ergo xp̄s creatura est sed creator. qui docende creature discipulis mandat officium.

Augusti.

Ambrosi⁹

Ambro

Ambro

De pfidia ⁊ pena Arrij. b

Arrij hec fuisse perfidia legit vt xp̄m creaturaz faceret. Ideo effusa sunt Arrij viscera atq̄ crepuit medius ꝓstratus in faciē. ea quibus christū negauerat feda ora pollut⁹. His alijsq̄ pluribus testimonijs instruimur non debere fateri simpliciter xp̄m esse factum vel creaturā. ꝑ addita determinatione recte dici pōt. vt si dicat fact⁹ fm carnē vel fm hoiez. vt factura humanitati: nō deo attribuat. At eñ ait Ambro. in primo lib. de trini. Non deus factus est. sed deus dei filius natus est. postea ꝺo fm carnē hō factus ex Maria est. Misit eñ deus filium suum factuz ex muliere. factum sub lege. Filium inquit suum scz non vnum de multis. cuz dicit suum: generationis eterne ꝓprietatem signauit. Postea factū ex muliere asseruit. vt factura nō diuinitati sed assumptioni corporis ascriberet. Factum ergo ex muliere dicit: ppter carnis susceptionē. sub lege: propter obseruantiam legis. generatio generationi non p̄iudicat nec caro diuinitati. Deus eñ eternus incarnationis sacramentuz suscepit. nō diuidu⁹ fit vnus. ⁊ i vtroq̄ vn⁹ scz diuinitate ⁊ corpe. Non eñ alter ex patre. aliter ex virgine. sed idem aliter ex patre. aliter ex virgine: qui factus est fm nostre susceptiōez nature. nō fm et'ne substantiā vite. quē legimus primogenituz ⁊ vnigenituz. Primogenitum: quia nemo ante ipsum. Unigenitū: quia nemo post ipsum Ex his euident tradit q̄ intelligentia accipiendū sit cū dicit christus factus. vel simplicit vel cuz additamēto: vt factura. s. vel creatura nō ad assumentē deū. ꝑ ad assumptū hoiez referat. In deo eñ creatura esse nō pōt: vt Ambro. ait. j. lib. de trini. Nunquid dico factus est xp̄s? Nunq̄d mandato creatus est christ⁹? Quomodo aūt creatura esse in deo potest. Eterni deus nature

simplicis est non ꝓiuncte atq; cõpsite. cui nihil accidat: sed solũ qđ diuinũ est i natura habeat sua. Et si ergo christꝰ ſm hoiem dicit creatura. nõ tñ simplicit ꝑdicãdus ẽ creatura. Nec ex eo q xp̃s ſm hoiez dr eẽ creatura põt quis ꝓgredi sic argumẽtãdo Si ſm q homo xp̃s est creatura. vel rationalis vel non. vel que est deus vel non. nitens ꝓ hoc ꝓbare xp̃m esse aliquid non diuinũ. quia quod ipse ẽ ſm hominẽ ipe est. Et ideo si ſm hominẽ est aliqua substãtia nõ diuina: est vtiq; aliquid nõ diuinũ Sz ex tropicis locutiõibus non est recta argumentationis ꝓcessio. Illa autẽ locutio tropica est qua xp̃s dicit creatura. vel simpliciter vel cum adiunctione.

Ista est distinctio vndecima huiꝰ tertij libri.

In q̃ magister postq̃ egit ꝺ ꝓditionibus consequẽtibus ex actu vnionis ad dignitatem persone pertinẽtibus. agit de conditionibus ad defectuz spectantibꝰ. Et circa hoc tria facit. Primo ostendit xp̃m nõ debere dici creaturã simplr r absolute. Secundo ostẽdit q p̃t dici creatura cũ certa tñ determinatione Tertio autẽ excludit obiectionez que posset fieri in cõtrariũ. Primũ vsq; ibi. His aliisq;. Secundũ vsq; ibi. Et si ergo xp̃s. Tertiũ vsq; ad fidem distinctionis. In speciali sentẽtia magistri stat in tribꝰ ꝓpositionibus. quarũ prima ẽ hec. Licet psona verbi sit hypostatice in humana natura. absolute tamen loquẽdo xp̃s nõ est creatura Hanc magister insinuans querit. vtrũ sit cõcedendũ q christus debeat dici factus vel creatus vel creatura. Ad quam questionem respondendo dicit. q nullo modo simplr debeat dici q sit factus vel creatꝰ vel creatura. qđ diuersis sanctoꝝ autoritatibus ꝓbat in lra. quorum quidam dicunt. Exquo ꝑ ipsum facta sunt oĩa. non potest dici factus. r ꝑ ꝙsequens nec creatura. Alij vo dicunt. Si ipse fuisset creatura. mandatum sibi fuisset euangeliũ ꝓdicare. cum in euangelio dicat. Predicate euangeliũ omni creature. Alij vero asserunt Si eẽt creatura esset subiectus vanitati. cuz apostolus dicat omnẽ creaturaz vanitati eẽ subiectã. q̃ omnia absurda sunt. r per consequens simplr loquẽdo xp̃s non est creatura. Secũda ꝓpositio ẽ hec. Quãuis simplr loquendo non sit ꝙcedendum. xp̃s est factus vel creatura. põt tñ hec ꝓpositio concedi cum determinatione sumpta. s. dicendo sic. christꝰ ſm naturã assumptaz est creatura. vel xp̃s ſm q homo incepit eẽ. Quod ꝓbat diuersis sanctoꝝ autor. Tertia ꝓpositio est hec. Quãuis sit ꝙcedẽdũ q xp̃s ſm humanaz naturam sit factus vel creatura. ex hoc inferri non debet q sit creatus simpliciter. cum ibi argueretur a locutione in tropi figura. Hec ꝓpositio patet ꝑ hoc q arguitur sic. Christus ſm q hõ ẽ creatura. igitur xp̃s est creatura. qr arguit a ꝓpositione seu locutione q ie est in figura tropi. vbi videlicet illud quod ẽ partis attribuitur toti. qualis modus arguendi non valet. Et tñ in speciali.

An homo ille semp fuerit vel ceperit esse. a

Dost predicta querit. vtr hõ ille ceperit esse, vel sp fuerit. sicut simplr renũciamus xp̃m vel dei filiuz sp fuisse. nec cepisse. De hoc Aug. ita inqt super Joh. Habuit aliqñ dei filius qđ nõdũ habuit idẽ ipse hõ dei filius. qr nõduz erat hõ. Itẽ idẽ in eodez. Ꝺr iusq; mũdus esset nec nos eramꝰ. nec ipse mediator dei r hominũ hõ xp̃s iesus. Idem sup ps̃. Christꝰ noster r si forte hõ recens ẽ. tñ ẽ eternꝰ deus. Alibi vo legit q puer ille creauit stellas. Et xp̃s dicit se esse ꝓncipium: r esse añ Abraã. His g alijsq; autoritatibꝰ in nullo resultãtes dicimꝰ hoiez illum inq̃tũ hõ est cepisse. inq̃tũ verbum est semp fuisse. Hic eñ absq; distinctione non est referenda responsio. Nã r ipe Augꝰ hmõi vtit distinctione in pluribus locis: dicẽs q xp̃m oĩa esse facta inq̃tũ verbũ est. Scm illud vo q hõ ẽ. ipm esse factum r glorificatũ. Si g ad psonã respicias: ꝙfidenr dic hoiem illũ sp fuisse. Si vo ad naturã homis: concede eum cepisse.

Dl. XII

Si deꝰ aliũ hoiem assumere potuit vel aliũde q̃z ꝺ genere Adę. b

Volet etiam queri vtrum aliũ hominẽ vel aliunde q̃ de genere illius Adam deus assumere potuerit? Ad quod sane dici potest ipsum aliaz animã r aliaz carnem potuisse assumere. quia gratia tantuz assumpta est anima illa et caro a verbo dei. Ut enĩ ait Augustinꝰ. In rebus per tempus ortis illa summa gratia est. q homo in vnitate psone cõiunctus ẽ deo. Ꝺr potuit ergo deus aliã animã r aliaz carnem sumere. et carnem vtiq; aliunde q̃ de genere Adam. Unde Augustinus in libro. xiij. de trinitate. Ꝺr potuit itaq; deꝰ hominem aliunde suscipere: in quo esset mediator dei r hominũ. non de genere illius Adam qui peccato suo obligauit genꝰ humanum. sicut ipsum quem primo creauit. non de genere alicuius creauit Ꝺr poterat g vel sic vel alio quo vellet mõ creare vnum aliũ de quo vinceret victor ꝓtis. Sz melius iudicauit r de ipo qđ victũ fuerat genere assumere hoiem ꝑ quẽ hois vinceret inimicuz. r tamen ex virgine cuius conceptum spũs nõ caro: fides nõ libido ꝓuenit nec interfuit carnis cõcupiscẽtia qua cete

Respõsio.

Augusti.

Augusti.

Augusti.

ri concipiunt qui originale trahunt peccatum. sed credendo non concumbendo facta est fecundata virginitas. Ex his aperte ostenditur ꝛ aliū ꝛ aliunde hominez deum assumere potuisse.

Si homo ille potuit peccare vl̄ nō esse deus. c

Ideo non immerito querit. Utrum homo ille potuerit peccare vel non esse deus. Si eī potuit peccare: ꝛ potuit damnari. Si potuit damnari: potuit non esse deus. ergo si potuit peccare: potuit non esse deus. quia esse deum et posse velle iniquitatem simul esse nequeūt. Hic distinctione opus est: vtrum de persona an de natura agit. Si eī de persona agitur manifestū est qz peccare non potuit. nec deus non esse potuit. Si ẏo de natura: discutiendū est vtrum agat ꝺ ea vt verbo vnita. an de ea tanꝝ nō vnita verbo et tñ enti. id ē. an ꝺ ea ꝼm q̄ fuit vnita verbo an de ea ꝼm q̄ esse potuit ꝛ nō vnita ẏbo. Non est eī ambiguū animā illaz entē vnitam verbo peccare non posse. ꝛ est sine ambiguitate verū eāde si esset ꝛ nō vnita verbo: posset peccare.

Quorūdā opinio q̄ potuerit etiā vnita deo peccare. ꝺ

Quidā tamē pbare conant etiā eā vnitaz verbo posse peccare. qz libex arbitriū habet. ꝛ ita pōt flecti ī vtrāꝝ partē. qꝺ fr̄iuolū ē. cum ꝛ angeli liberū arbitriū habeāt. ꝛ tñ gr̄a adeo sūt confirmati vt peccare nequeāt. Quātomagis ǧ ille homo cui spūs est datus sine mēsura Induc̄t quoꝝ autoritatez ad pbandam idem. Scriptū est eī in lib. Sap̄. Qui potuit transgredi ꝛ non est transgressus. facere malū ꝛ nō fecit. Sed hoc accipiendū est ꝼm mēbza. vel ptim de capite. ptim de mēbris. De capite. nō est trāsgressus. ꝛ non fecit malū. De membris. potuit transgredi: ꝛ facere malum.

Autoritatevi dek ad idem

Si deus potuerit assumere hominē in sexu muliebri. e

Solet etiam queri q̄uis curiose a nonnullis. si deus humanā naturam potuit assumere ꝼm muliebrē sexum. Quidā arbitrant̄ cuz potuisse assumere hominē in femineo sexu vt assumpsit in virili. Sed opportunius atq̄ conuenientius factū est: vt de femina nasceret ꝛ virū assumeret. vt ita vtriusq̄ sexus liberatio ostēderetur. Unde Aug⁹ in li. xxxiij. questionū. Homis liberatio in vtroq̄ sexu debuit apparere. ergo quia vix̄ opꝛtebat suscipere: qui sexus honorabilioꝛ est. consequens erat ꝛ femine sexus liberatio. Hinc apparet qz ille vir de femina natus est. Sapientia ǧ dei que dicit vnigenitus fili⁹ homine suscepto in vtero ꝛ de vtero virginis liberationem homis indicauit. Augu.

Ista est distinctio duodecima huius tertij libri. In qua magister posiꝝ inquisiuit an christus debeat dici creatura: inquirit an in ipso fuerunt defectus quos natura habet sibi cē muniter annexos. Et tria facit. Nam primo inquirit an assumpsit defect⁹ omnē naturā creatam cōmuniter sequentes. Scō an assumpserit defectus naturā hūanam consequētes specialiter. Tertio an naturā assumere in sexu muliebri potuerit. Primū facit vsq̄ ibi. Solet etiam queri. Secundū vsq̄ ibi. Solet etiam queri q̄uis. Tertiū vsq̄ ad finē distin. Ju speciali sententia magistri stat in tribus ꝓpositionibus. quaꝝ prima est hec. Quāuis concedendum sit christum ꝼm hominē tpaliter incepisse. tenendū ē tñ ipsū ꝼm verbum eternaliter fuisse. Hanc magister ponens querit. vtꝝ sez iste hō sez christus initiū habuit vel semper fuit. sicut filiū dei dicimus semp fuisse. Et q̄ esse incepit arguit sic. Christus esse acquisiuit quod aliquando nō habuit. quia non semp homo fuit. igitur esse incepit. In oppositū arguit sic. De xp̄o pucro in scriptura legitur. q̄ manus eius creauerunt stellas. quod quia in principio mundi fuit. igit̄ christus fuit ante mundū. ꝛ p̄ consequens non incepit eē. Ād ad questionē istam respondeus p̄ distinctionē dicit. q̄ si questio querit de p̄sona: tunc fuit ab eterno. Si ẏo querit de natura humana: tunc initiū habuit. Secūda ꝓpositio est hec. Aliūde q̄ de materia Ade xp̄s potuit carnem assumere: q̄uis peccādo nō potuit se polluere. Hanc magister ponens querit. vtꝝ verbuz potuit alium hominem q̄ assumpsit assumere. qui videlicet non fuisset de p̄mi hominis genere. Et respō det q̄ sic. quia sicut primum hominē de terra ꝛ non alteri⁹ homis genere formauit. sic ꝛ nouo modo potuisset hominē formasse ꝛ assumpsisse. cōgruū tamen erat vt de genere Ade assumeret homo. vt per eundem per quē homo fuit victus: diabolus victor vinceret. Postea querit an iste homo. s. christus potuit peccare. Et arguit q̄ nō. qz si peccare potuisset: dānari potuisset. ꝛ sic non fuisset deus. Rūdendo dicit q̄ persona christi peccare non potuit. nec natura humana. nec anima si considerent̄ ꝓut sunt verbo vnita Si autem considerent̄ ꝓut si cēnt vel esse possent nō vnita verbo sz sepata ab eo: potuit vel posset peccare. Sed contra illud obijcit dupliciter. Primo sic Natura humana verbo vnita habuit libex arbitriū ideo potuit peccare. Ubi respondendū ē: q̄ non omnes habentes libex arbitrium pūt peccare. qz angeli beati habent libex arbitrium. ꝛ tamen non possūt peccare. ꝛ multo minus ipse xp̄s. Unde patet argumentū nō valere. Scō obijcit p̄ autoritatē sc̄pture que dicit virū beatū qui potuit trāsgredi ꝛ nō ē trāſ

gressus. Et respondendo dicit q illa autoritas tota intelligenda est de membris xpi. t non de capite .s. xpo. vel ptim de mēbris xpi t ptim de xpo. vt videli cet ly ē potuit trāsgredi intelligat dictū de membris t ly nō trangressus de xpo. Tertia ppositio ē hec Quāuis sit concedendū q christus potuit assumere sexum femineū. est tamen tenendum q sexum virilē assumere de femina est magis congruum. Dane magister insinuans querit vtrum deus potuit assumere sexum mulebrem. Respondendo aūt dicit q sic: sed fuit magis cōueniens t congruū. vt assumeret naturam in sexu virili ex femina. vt p hoc ostēderet vtriusq; liberationem p xpm esse fiendā. qđ ꝓfirmat autoritate .b. Augustini. Et tñ in spēali.

Si xps ſm naturā hois in ſapientia et gratia, ꝓficere potuit vel ꝓfecit. a

II. XIII

Deterea sciendum est xpm ſm hominē ab ipsa conceptione gre plenitudinē recepisse. cui spūs datus est non ad mensuram. t in quo plenitudo diuinitatis corpaliter habitat. Ita ꝙ habitat. vt ait Aug⁹. ad Bardanū. q omni gra plenus est. Non ita habitat in sanctis vt in nro corpe inest sensus singulis membris. sed nō q̄tū in capite. Ibi eñ t visus est t auditus. et olfactus t gustus t tactus. In ceteris aūt sol⁹ est tactus. Ita in xpo habitat ois plenitudo diuinitatis. q; ille est caput in quo sunt omnes sensus. in sanctis ꝙ quasi solus est tactus. q̄bus datus est spūs ad mensuram cum de illius plenitudine acceperūt. Acceperūt aūt de illius plenitudine nō ſm essentiam: sed ſm similitudinē. q; nunq̄ illā eandem essentialiter: sed ſimilē acceperūt gra. ¶Puer ergo ille plen⁹ sapia t gratia fuit ab ipa conceptione. Unde Hiere. recte dicit. Nouū faciet dñs sup terram. mulier circūdabit virū. q; in vtero ꝙginis ꝓfectus vir extitit. non solum ꝓpter animā t carnem: ſ etiam ꝓpter sapiam t gram q̄ plen⁹ erat.

Nō ꝺr plenitudo diuinitatis habitare in xpo.

Nō intelligi de plenitudine ei⁹ accipimus.

Autoritatem ponit que videt obuiare. b

Huic autem sentētie videt obuiare qđ in Luce euangelio legitur. Jesus ꝓficiebat sapientia et etate et gratia apud deū t homines. Si eñ ꝓficiebat sapientia t gra. non videt a conceptione habuisse plenitudinem gratie sine mensura. Ad quod sane dici pōt ipm ſm hoies tantam a conceptiōe accepisse sapientie t gratie plenitudinē vt deus ei pleni⁹ ꝓferre nō potuerit. t tñ vere dicit ꝓfecisse sapia et gra. non q̄dem in se: sed in alijs q̄ de eius sapientia t gratia ꝓficiebant. dum eis sapiētie et gratie munera ſm ꝓcessum etatis magis ac magis patefaciebat. Unde Greg⁹. in quadam omel. ait. Juxta homis naturam ꝓficiebat sapia. nō q ipe sapientior esset ex tēpore. q̄a ꝑma ꝓceptiōis hora spū sapiētie plenus ꝑmanebat. sed eandem q̄ plen⁹ erat sapientiam ceteris ex tpe paulatim demonstrabat. Juxta hois naturā ꝓficiebat etate de infantia ad iuuentutem. Juxta hois naturam ꝓficiebat gra. nō ipe qđ non habebat p accessum tpis accipiendo: sed pandendo donum gre qđ habebat. Apd deum t homies ꝓficiebat. q; q̄tum ꝓficiēte etate patefaciebat homibus dona gratie que sibi inerant t sapientie. tm eos ad laudem dei excitabat. t sic deo patri ad laudē dei t homibus ad salutem ꝓficiebat. In alijs ḡ non in se ꝓficiebat sapientia t gra. Uñ in eodem euangelio. puer ille sapientia plen⁹ t gra phibetur. Sic ergo dicit ꝓfecisse sapientia t gratia vt aliquis rector ecclesiasticus dicit ꝓficere in cura sibi tradita. cū p eius industriam alij ꝓficiūt. Grego.

¶Predictis videt aduersari quod Ambrosius ait. c

Alibi tamē scriptū reperit q ſm sensum homis ꝓfecerit sicut etate hominis ꝓfecit. Ait eñ Amb. in lib. iij. de spūsancto sic. Deus ꝓfectionez nature suscepit humane. Suscepit sensuz hominis: sed nō sensu carnis fuit inflatus. Sensu hois animā dixit conturbatā. sensu hominis esuriuit t rogauit. sensu hois ꝓfecit sicut scriptū est. Jesus ꝓficiebat etate t sapientia t gratia. Quō ꝓficiebat sapiētia dei: ¶Profectus etatis. et ꝓfectus sapiētie: non diuine: sed humane nature ē. Jdo etatem cōmemorauit. vt ſm homiez crederes dictum. Etas eñ nō diuinitatis: sed corporis ē. Ergo si ꝓficiebat etate homis ꝓficiebat sapientia homis. Sensus aūt ꝓfecit. q; sensus ideo sapientia. Quis sensus ꝓficiebat: Si humanus ergo susceptus est ipse. Si diuinus. ergo mutabil⁹ p ꝓfectuz. Adeñ ꝓficit mutat in melius. sed qđ diuinum est nō mutat. Adḡ mutat: nō est diuinuz Sensus ergo ꝓficiebat humanus. Sēsum

Ambro.

De duobus sensibus xpi sez gemina sapientia.

ergo suscepit humanū. Nec poterat cōfortari virtus dei. nec crescere dē. nec altitudo sapientie dei impleri. Que ḡ implebaṫ non erat dei: sed nostra sapientia. Nā quō implebaṫ. qui vt omia impleret descendit. Per quem ꝓ aūt sensum dixit Esa. q patrē nesciebat puer aut matrem. Scriptum est em̄. Priusq̄ sciat puer patrem aut matrez: accipiet spolia samarie. Sapientiā em̄ dei futura ꝛ occulta non fallunt. Expers autē agnitiōis infantia. p humanaz vtiq̄ ip̄z udentiam quod adhuc non didicit ignorat. Sed verendū est inq̄ ne si duos p̄cipales sensus aut geminaz sapientiam xp̄o tribuimus. xp̄m diuidamus. Nunq̄d cum et diuinitatem eius et carnē adoramus: xp̄m diuidimus? Nunq̄d cum in eo imaginem dei crucemq̄ veneramur: diuidimus euz? Apl's certe q̄ de eo dixit. Aī ꝛ si crucifix⁹ est ex infirmitate nr̄a: viuit tñ ex ꝟ̄tute dei Ip̄e dixit qz nō diuisus est xp̄s. Nunquid etiam cum dicim⁹. qz aiam rōnalem ꝛ intellectus nostri suscepit capacem: diuidimus eū. Non em̄ ip̄e deus ꝟ̄bum p aia rationali ꝛ intellectus capaci in carne sua fuit. sed animā rationalē ꝛ intellectus capacē. et ipsam humanā ꝛ eiusdem substantie. cui⁹ nostre sunt anime ꝛ carnem nr̄e similē eiusdez q̄ cuius caro est nostre substātie suscipiēs p̄fectus etiam hō fuit.

De intelligentia premissorum verborum. d

Hec ꝟba Ambro-

sij pia diligentia inspicienda sunt q̄ ex parte hominis ignorantiam instruūt ꝛ illuminant. ex parte errandi fomitem male intellecta ministrant. His etenim euident̄ tradit duos in xp̄o esse p̄ncipales sensus siue geminam sapiam. Neq̄ ideo vnitas ꝛ singularitas p̄sone diuidit. Sed iuxta duas naturas duas hz sapientias. vnā nō creataz: sed genitā. que i p̄e est. alterā nō genitā: sed creatā. ꝛ p gratiam ei collatā. Naz Esa. de eo pteſtaṫ. Requiescet sup eum spūs sapientie ꝛ intellectus ꝛc̄. Spū ergo sapientie ꝛ intellectus. id est sapientia ꝛ intelligētia p spūm sanctum gratis data. xp̄s erat sapiens ꝟm animā. Scōm deū. ꝟbo sapiens erat sapientia eterna: que deus est. Et sicut inq̄tum de⁹ est. bonus est bonitate naturali q̄ ip̄e est. ꝛ iustus iusticia naturali q̄ ip̄e ē. ita sapiens sapientia naturali q̄ ip̄e est. Aia ꝟbo eius sicut bona est ꝛ iusta bonitate vel iusticia gratis data. que ip̄e vel ip̄a nō est ita est sapiens sapientia gratis data. q̄ ipsa non est. Et licet gemina in xp̄o sit sapientia vna tamē eademq̄ p̄sona est. que inq̄tum deus est: ꝛ inq̄tum natura diuina est. sapiens est sapientia ingenita. s. sapientia eterna que est pater. ꝛ sapientia que non est ingenita que communis est tribus personis. non tñ gemina sapientia. qz non est alia et alia sapientia sapientie ingenita. que tantū filius est. ꝛ sapientia que cōmuniter pater est ꝛ filius et spūssanctus. Inq̄tum ꝟbo eadem p̄sona est homo. i. ꝟm boiez acceptuz vel inq̄tum est subsistens ex aīma ꝛ carne sapiens est sapientia gratuita. Sapiens ergo est humano sensu ꝛ diuino.

De gemina xp̄i sapientia genita ꝛ creata.

Quō intelligendū sit illud sensus p̄ficiebat humanus. e

Sed ex qua causa

illius dicti intelligentia. s. sensus p̄ficiebat humanus: assumenda est. Apte em̄ videt Ambro. innuere q ꝟm humanum sensum christus p̄fecerit. ꝛ q infantia eius expers cognitionis fuerit. ꝛ patrem ꝛ matrē ignorauerit. quod nec ecclesia recipit nec p̄missе autoritates patiunt̄ sic intelligi. Sed ita sane potest accipi vt q̄tuz ad visum hominum ꝛ sui sensus ostensionem xp̄s p̄fecisse dicaṫ. Proficiebat ergo humanus sensus in eo ꝟm ostensionez ꝛ aliorū hoīm opinionem. Ita etiam patrem ꝛ matrem dicitur ignorasse in infantia. qz ita se habebat et gerebat ac si agnitionis expers esset.

Ista est distinctio tredecia huius

tertij libr. In qua magist̄r postq̄ egit de conditionibus consequentibus ex actu vnionis. Incipit tractare de donis nature assumpte in ip̄o actu vnionis collatis. Et tria facit. Nam p̄mo ostendit plenitudinem p̄fectionis xp̄i q̄tum ad gratiam affect⁹ ꝛ scientiam intellectus. Scōo objicit in contrariū p autoritatez canonis ꝛ soluit. Tertio replicat p autoritates sanctorū quas exponit. Primū vsq̄ ibi. Huic autem sentētie. Scōm vsq̄ ibi. Alibi tñ scriptuz. Tertium vsq̄ ad finem distinctiōis. In spēali sententia mgr̄ stat in trib⁹ ꝓpositōib⁹ q̄rū p̄ma ē hec. Ab hora sue ꝛceptiōis fuit in xp̄o gr̄a ꝛ scie plenitudo. Hāc mgr̄ insinuans ꝓponit q xp̄o fuit datus spūs nō ad mensuram. vt dicitur Johan. iij. Et apostolus ad Co'l. ij. dicit plenitudinem diuinitatis temporaliter habitasse in xp̄o. Et subdit q q̄uis alij sancti dicāṫ etiam fuisse plen gr̄a seu p̄fecti in scīa. sec⁹ tñ in xp̄o et de eis. Ad ostendit p silē. Nam sicut in capite humani corp̄is sunt oēs sensus. In ceteris aūt mēb̄is ē solū

sensus tact⁹. sic in xp̃o est plenitudo gr̃e sicut in oĩm capite. In alijs x̃pis sanctis est gratia sicut sensus tactus in membris sub capite. q̃ de plenitudine christi oĩes quod habent receperunt. non tñ illã gr̃am essentialit̃ que in xp̃o est: sed quodãmodo consimilẽ. Secũda ꝓpositio est hec. Christus ꝓfecisse sapiẽtia non dicit̃ nisi solũ q̃tum ad exteriorẽ effectus sapiẽtie ostensionẽ. Hanc mḡr ponens obijcit contra predicta sic dicens. Si xp̃s ab initio sue cõceptiõis tantam habuit donorũ plenitudinẽ scientie ⁊ gr̃e. quomodo tunc verũ est q̃ ꝓficiebat sciẽtia. etate et gratia. vt dicit scriptura? Et rñdet q̃ xp̃s ab initio sue ꝓceptiõis tãtã habuit donorũ plenitudinẽ q̃ amplior recipe capax nõ fuit. Scriptura tñ que ip̃m sapientia etate ⁊ gratia ꝓfecisse asserit. non vult dicere q̃ sapientia ⁊ gratia ꝑm tpis ꝓcessum sunt aucte i xp̃o sed dicere intendit q̃ sicut xp̃s tempaliter in etate ꝓficiebat. ita dicta dona in initio sue conceptõis sibi collata ad salutem hominũ ostendebat. vnde patet q̃ ꝓficiebat alijs ⁊ non sibi. sicut rector ecclesiastic⁹ dicit̃ ꝓficere in cura sibi tradita aliis ꝓficientibus ꝑ ip̃m. Tertia ꝓpositio est hec. Scõm duplicẽ quam xp̃s habuit scientiã nõ ꝓfecit nisi solũ ꝑm hominum opinionẽ seu exteriorẽ apparentiã. Hanc mḡr insinuans obijcit contra p̃dicta cuiusmodi fuit q̃ xp̃s in hmõi donis nõ ꝓfecit. ⁊ ꝑ autoritatem Ambr̃. di. in xp̃o fuisse duplicem sensum seu sapiam. s. creatam ⁊ increatã. ⁊ q̃ xp̃s sapia creata seu sensu homis ꝓficit sicut etatis incrementũ sumpsit. hoc ꝓbat etiam ꝑ hoc q̃ in Esa. dicit̃. Et puer anteqũ nosceret pr̃em vel matrem accepit spolia samarie. Sed magister respondendo dicit q̃ autoritas. b. Ambr̃. qua dicit christum ꝓfecisse sensu hominis non est aliter intelligenda q̃ q̃ ꝓfecerit ꝑm opinionẽ. ⁊ q̃ dicitur patrem ⁊ matrem ignorasse. dicit non aliter esse intelligenduz nisi q̃ similitudinarie ad modũ ignorantis se habuit ⁊ sic nõ ꝓfecit nisi ꝑm exteriorem apparentiam. Et tñ in spẽali.

Si anima xp̃i habuerit sapientiã parem cũ deo. et si omnia scit que deus. a

b Quero. est cum anima xp̃i esset sapiens sapientia gratuita. vtrũ habuerit sapientiam equalem deo siue oĩm reruz scientiam habuerit vel habeat. i. vtruz oĩa sciat q̃ deus scit? Quibusdam placet q̃ nec parem cũ deo habeat sciam: nec oĩa sciat q̃ de⁹. q̃ in nullo creatura equat̃ creatori Cũ ḡ aĩma illa creatura sit. in nullo equat̃ creatori. ergo nec in sapientia. Non ergo habz equalem cum deo sapiam: nec scit omnia q̃ deus. Item si anima illa equalem habz cũ deo sapientiam. non ergo deus in omni bono maiorem habet sufficientiã q̃ eius creatura. Inducunt etiam autoritates ad idez ꝓbandum. Ait em̃ ꝓpheta ex persona hominis assumpti. Mirabilis facta est scientia tua ex me. ⁊ non potero ad eam. Qñ exponens Cassiodorus ait. Veritas humane conditionis ostendit̃. q̃ assumptus homo diuine substantie nõ põt equari vel in scientia vel in alio. Apls etiam ait. Nemo nouit que sunt dei nisi spiritus dei. q̃ solus scrutat̃ oĩa etiam ꝓfunda dei. Ihis alijsq̃ pluribus rationibus ⁊ autoritatibus nitũtur qui animam xp̃i asserunt nec parẽ cum deo habere scientiã. nec omnia scire q̃ deus scit. Quia si oĩa scit que de⁹. Scit ḡ creare mundũ. scit etiam creare seip̃am.

Responsio questionis diffinitiuã continens sententiã. b

Quibus respõdentes dicimus aiam xp̃i p̃ sapientiam gratis datam in verbo dei cui vnita est. qñ etiam ꝓfecte intelligit omnia scire que deus scit. sed nõ omnia posse que potest deus. nec ita clare ⁊ ꝑspicue oĩa capit vt deus. ⁊ iõ non equat̃ creatori suo in scientia. Et si oĩa sciat q̃ ⁊ ip̃e. nec est eius sapientia equalis sapientie dei. q̃ si illa multo ẽ dignior. dignius q̃ ⁊ ꝓfectius oĩa capit q̃ illius aĩme sapientia. ergo ⁊ in scientia maiorem hz sufficientiam deus q̃ anima illa q̃ dignior est omni creatura. Illud x̃pi apostoli quod inducunt. Nemo nouit que dei sunt: nisi spirit⁹ dei qui solus scrutat̃ omnia ꝑ nobis facit. Hoc em̃ addidit apl̃us. nos aũt spirituz dei habemus. vt ꝑ spũm dei quez habebat ꝓfunda se scire ostenderet. Sed anima illa p̃ omnibus spũm dei habuit cui spũs non est datus ad mensuram. vt ait Iohes euãgelista. Bona ergo spũssancti sine mensura habuit. ergo ⁊ sapientiam. Omnia ergo sciuit anima illa. Si enim quedam sciuit: q̃dam non. non sine mensura scientiã habuit Sed sine mensura scientiam habuit. Scit ergo omnia. Fulgentius etiam in sermone quodam multa inducit quibus asserit animam illã rerũ omniũ scientiaz habere vtẽs autoritate apostoli dicentis. In quo sunt omnes thesauri sapientie ⁊ scientie abscõditi. Qñ etiam ratione põt ꝓbari sic. Nihil scit aliquis quod eius anima ignorat. Sed xp̃s ꝑm oĩm concessionem omĩa scit. q̃ anima eius omĩa scit. Ad id x̃pi qñ dicũt si omnĩa scit. ergo scit creare mundũ vel seip̃am. Respondemus q̃ scientiam hz mũdum creandi. sed non potentiam ⁊ creandi animam. ⁊ scit quomodo deus seip̃m creauit. habet ergo scientiam sui create. sed non

Fulgentiꝰ

sui creande. q; nō est creanda sed creata.

Quare deus non dedit ei potētiā oim vt sciam. c

Si vero quēritur quare deus non dederit ei potentiā faciendi oia vt sciam? Responderi potest. ꝙ naturaliter capax est scientie. ⁊ ideo id ꝓgrue ei datū est sine mensura. cuius ipa naturaliter capax est. Non est aūt ei datum posse omnia facere que deus facit. ne oipotens ⁊ p hoc deus putaret. Verūtamen forte nec potentiā faciendi oia ei deus p̄stare potuit. ⁊ sī potentiā faciendi aliqua que nō facere potest. Scit ergo anima xp̄i omnia q̄ deus scit in verbo dei. quod liquidius ⁊ p̄fectius omni creatura contēplat vt ei vnita. in quo etiam angeli ⁊ que dei sunt ⁊ que futura sunt cognoscunt.

Quō intelligenda sint quedā verba Ambrosij sup Lucam. d

Sed si illa aīa non habet tantā potentiam: quantam ⁊ deus. nec homo assumptus tantam potentiā q̄ tam ⁊ deus. quomō ergo intelligitur illud Ambrosij super Lucam vbi angelus de nascituro filio virginis ait. Ihic erit magnus ⁊ filius altissimi vocabitur. Non ideo inquit erit magnus. q̄ ante partum virginis magnus non fuerit. sed q; potentiā quam dei filius: naturaliter habz homo erat ex tē pore accepturus. vt vna sit persona hō et dē. Ecce apte dicit q̄ homo erat acceptu rus ex tempore potentiam. quam dei filius habuit naturaliter. Sed si homo acceptu rus erat illam potentiam. ergo vel persona vel natura hominis. Sed p̄sona nō: q; sp habuit ⁊ habet. ergo natura. Si natura: ergo anima. Nam de carne constat q̄ accipe non posset. Ad quod dicimus illud esse accipiendum de p̄sona: sed non inq̄tum est dei. imo inq̄tum est p̄sona hominis. Una ē em p̄sona dei ⁊ hominis. ⁊ filij dei ⁊ filij hominis. Que inq̄tum dei p̄sona est. semp et naturaliter omnipotentiā habuit. ꝑ inq̄tū est hominis: non semp fuit. Illa ergo p̄sona que semp fuerat dei. futura erat hois persona. ⁊ ꝑ hoc q̄ futura erat hominis persona. acceptura erat ex tpe potentiā quam naturaliter est semper habuerat inquātum dei p̄sona. Scōm hanc distinctionem illō ⁊ similia sane possunt accipi Que distictio in pluribus questionum articul' est necessaria aduersus quorūdam pplexam verbositatem. Sed cum de rebus constat. in verbis frustra habet controuersia.

Jsta est distinctio decimaquarta huius tertij libri. In qua mḡr posteā egit de plenitudine p̄fectionis xp̄i quantum ad gratiam ⁊ scientiā. compat p̄fectionem inq̄tum est hominis ad diuinā. Et tria facit. Nam p̄mo inquirit an xp̄i anima sciat omnia que scit deus. Secundo quare anima christi non habeat omnipotentiam sicut habet omniscientiam. Tertio excludit quandam obiectionem in contrarium factam. Primum facit vsq; ibi. Si vo. ārīt. Secundū vsq; ibi. Sed si anima illa. Tertium vsq; ad finem distinctiōis. In speciali sententia magistri stat in tribus ꝓpositionibus quarum p̄ma est hec. Licet pater dederit xp̄o ꝑm aīam omnem sciaz. eiusdez tamen cōmunicare non potuit omnipotentiā. Hanc magister ponens querit. Utrum anima christi habeat scientiam seu potentiā equalem deo. ⁊ vtrum aīa xp̄i scit omnia que scit deus? Et respondendo dicit: q̄ ꝑm quorūdam opinionem anima xp̄i non hz equalem sapientiam cum deo: nec scit omia que scit deus. eo q̄ aīma xp̄i sit creatura. ⁊ nulla creatura sit equalis deo. vel possit equari deo. Et confirmat hoc autoritate Cassiodori qua dicit. q̄ si aīma christi sciret omnia que scit deus. sequeret q̄ sciret seipam: imo totum mundū creare. cum hoc sciat deus. sed hoc ē absurdum. ergo ex quo sequitur. Postea ponit magister opinionem ꝓpriam dicens animam xp̄i p sapientiam sibi gratis collatā in verbo cui vnita est scire omnia que scit v̄bum. i. deus. Et subdit q̄ quis sciat omnia que deus scit. non tamen potest omnia que deus potest. Ex ista tñ omniū scientia anima christi non equaliscire dei. q; anima xp̄i nō ita clare scit omnia sicut deus. Et etiā licet equaliscie dei quo ad numerū scitorū. non tñ equaliter sibi in modo sciēdi. Ad aūt aplus dicit. Nemo nouit que sunt dei: nisi spūs dei. Istis dictis non obstat: imo arguit ꝓpositum. q; intelligit de spū qui datus est xp̄o non ad mensuram. Etiam mḡr ꝓbat ꝓpositum suum tali ratione Nullus aliq̄d scit; qđ aīma eius ignorat. sed christus ꝑm omēs doctores scit omnia. igitur eius aīma scit omnia. Ad argumentū oppositē oppositiōis quo dicit q̄ si aīa xp̄i sciret oia. sciret creare mundū ⁊ seipam Respondet etiā q̄ anima xp̄i hz scientiā creandi. sz non potentiā. q; scit quō mūdus est creatus ⁊ se esse creatā ⁊ nō creandā. Scda ꝓpositio est hec. Concedimus catholice xp̄i animā non habuisse omnipotētiam. Hec ꝓpositio est scda ps ꝓpositionis p̄missē quam mḡr insinuans querit. Cur aīma xp̄i nō hz potentiā oia faciēdi sicut potentiā omia cognoscēdi? Et rñdet q̄ hoc ē iō. q; fuit naturaliter capax ois scie. nō tñ ois potētie. Tertia ꝓpositio est hec. Mḡr ꝓcedit q̄ dei filius ꝑm q̄ hō omnipotentiā qñq; accepit. Hāc mḡr insinuat autoritate Ambrosij dicentis super illo v̄bo Lu. j. Hic erit magnus ⁊ filius altissimi vocabitur. dicit magnus erit. q; potētiā quā filius dei naturaliter hz. hō erat ex tpe acceptur⁹. Ex ista autoritate arguit sic. Si hō erat illam potentiā acceptur⁹: vel igitur p̄sona vel natura. non p̄sona. quia illa habz ⁊ semper habuit sapientiam illā. igitur natura. et p consequens anima. cum caro talis potētie nō sit ca-

par. Et rñdet q ly hō in autoritate illa supponit p psona xpi hō inᵓptum est psona dei: z homis. que tñ vna z eadē est. sed sicut dicit psona filij dei que sem per fuit hō. psona in tempe esse cepit. Sic psona filij inᵓptum erat futura psona hois. erat potentiā illam er tpe acceptura. tñ naturaliᵏ sp habuit z psona cri sti omnipotentiam quodāmodo accepit. Et tantum in spāli.

De hois defectib⁹ quos assumpsit xps in humana natura. a

C.XV

Illud quoqz

i

ptermittendū non est q dei fi lius naturam homis accepit passibilem. animam passibilē carnem passibilē z mortalem. Ut enim pro bareᵏ verum corpus habere: suscepit defe ctus corpis. famez. sitim z hmōi. Et vt ve ram aiam pbareᵏ habere: suscepit defect⁹ anime. s. triſticiā. timorē. dolorem z hmōi. Omis aūt sensus anime est. Non enim caro sentit: sed anima vtens corpe velut instru mento. Unde Aug⁹. sup Gen. in lib. xij. Non corpus sentit: sed anima p corp⁹ quo velut nuncio vtiᵏ ad confirmandū in scipa quod extrinsecus nunciaᵏ. Sicut ergo ani ma qđ foris est p corpus tanqz p instrumē tum videt z audit. ita etiam p corpus que dam sentit mala que sine corpe non sentiret vt famem z sitim z hmōi. Unde non imeri to defectus corporis dicunᵏ. Quedam au tem p corpus imo etiam sine corpe sentit. vt est timor z hmōi. Sentit ḡ anima dolores. sed quosdam p instrumentū corpis: quos dam no non. Suscepit aūt xps sic verā na turam homis ita z veros defectus homis sed nō omnes. Assumpsit eñ defectus pe ne: sed non culpe. Nec tñ omnes defectus pene: sed eos omnes quos homi eū assume re expediebat z sue dignitati nō derogabat Sicut eñ ppter hoiem hō factus est. ita p pter eū homis defectus suscepit Suscepit eñ de nro: vt de suo nobis tribueret vt no strum to leret defectū. Suscepit eñ nostrā vetustatem: vt suā nobis infunderet nouitatem. Simplā ille accepit vetustatē. i. pene. vt nraz duplā ꝓsumeret. i. pene z culpe.

Aug. li. de ver. de homini defectib⁹ qs assum psit xps i hūna natura

Qualiter accipiendū sit illud qđ ait Leo papa. b

Tradit autoritas

q dns noster in se suscepit oia infirmitatis nostre. pter peccatū: qđ nisi accipiaᵏ deil tm q cū sumere p nob oportuit. nec dece cuit. falsum esse pbabiᵏ. Non eñ assūpsit ignorantiā aliquā. cum sit ignorantia qdaz que defectus est nec pctm est. s. ignorantia inuincibil. Nam vincibil peccatuz est. Si tñ de his est que nobis expedit scire. Sūt eñ qdam quoz scientia nō affert vel igno rantia nō impedit salutē. z fortetaliū reruz ignorantia defectus nō est. Cōstat aūt no bis esse ignorantiā atqz difficultatē volēdi vel faciendi bonū. que ad miseriā nostram ptinent. Unde Aug⁹. in li. iij. de lib. arbitrio. Approbare inqt falsa p veris: vt erret inui tus z resistente atqz torquēte dolore carnal vinculi non posse a libidinosis opib⁹ tem pare. nō est natura instituti hois: sed pena damnati. Ex qua miseria peccātib⁹ iustissi me inflicta liberat dei gratia. qz sponte ho mo libero arbitrio cadere potuit: non etiaz surgere. Ad quā miseriā ptinet ignorantia z difficultas quā patiᵏ ois hō ab exordio natiuitatis sue. nec ab isto malo qđqz nisi gra dei liberaᵏ. Ecce euidenᵗ dicit hic Aug⁹. ignorantiā q đsqz inuitus falsa p veris ap probat. z difficultatē q nō pōt se tpare a ma lo. ad miseriā nraṁ ptinere. z penā esse ho minis. Hec aūt xps nō habuit. Nō ḡ acce pit omnes defectus nre infirmitatis pter peccatū.

Augusti.

Q ignorantia talis et difficultas non sit peccatū. c

Sed forte aliquis

dicet illa esse peccatū. Cui obuiat illud qđ Aug⁹. tradere vidz. s. deū inculpabiliter añ pctm in exordio ꝓditōis hoi potuisse i dere vt essent ei naturalia. ita in li. retract. inquiens. Ignorantia z difficultas etiaz si essent homis pmordia naturalia Nec sic es set culpandus deus: sed laudādus. Sed si hoc hō in pmordio naturaliᵏ habuisset. nū đ essent in eo defectus z pene? Si defect⁹ vl pena ei indita fuisset añ pctm: iniuste cū eo agi videreᵏ si añ culpam sentiret penam Ob hoc sane dicimus illa nō fuisse defect⁹ vl penas si naturaliᵏ homi infuissent. sicut nō fuit hoi añ pctm nondum grām adepto defectus siue pena non posse pficere. Sed postqz grām recepit p quaz pficere potuit z ad tps pfecit. eaqz culpa sua post amisit. simulqz pficiendi facultatē pdidit. defe ctus fuit ei z pena nō posse pficere. s. malū declinare z bonum facere. Omnes ḡ defe ctus nostros suscepit xps pter peccatū đs

Augusti.

et cõueniebat suscipe⁊ nobis expediebat. Sunt eñ plã egritudinũ genera ⁊ corpor vitia. a quibus omnino immunis extitit. Quos eñ defectus habuit. vl' ad ostensionem vere hũanitatis vt timorẽ ⁊ tristiciã. vel ad impletionẽ opis ad qđ venerat. vt passibilitatẽ ⁊ mortalitatẽ. vl' ab imortalitis desperatiõe spem nr̃am erigẽdã vt mortem suscepit. Hos aũt defectus nõ ꝓditiõis sue necessitate: ꝫ miseratiõis voluntate suscepit. Ueros q̃dem habuit defect⁹ sicut et nos: ꝫ nõ eadẽ cã. Nos eñ ex pctõ originali hos defectus trahimus. sicut apls insinuat dicẽs. Corpus q̃dẽ ppr̃ pctm̃ mortuum est. i. necessitatem moriendi habuit i se. Christus aũt non ex pctõ hmõi habuit defect⁹. q̃ sine pctõ est concept⁹ ⁊ natus ⁊ in terrl conuersatus. Sed ex sola miseratõis volũtate de nostro in se transtulit veram infirmitatem sicut accepit veram carnẽ quam sine omni infirmitate assumere potuit: sic absq; culpa eandem suscepit.

Quia sola voluntate hos defect⁹ suscepit nõ necessitate conditionis

Autoritatibus ꝓbat xp̃m ꝫm hominẽ vere dolores sensisse et timuisse cõtra quosdã hoc negãtes. d

Sed q⁊ nõnulli de

sensu in passione hũanitatis xp̃i male sensisse inueniunt. asserentes similitudinem atq; imaginem passionis ⁊ dolorꝫ xp̃m hominem ptulisse. ꝫ nullũ omnino dolorem vel passionẽ sensisse. Autoritatum testimonijs eos ꝓuincẽtes indubitabile faciam⁹ qđ supra diximus. Ꝓpheta Esaias di. Vere lãgores nr̃os ipe tulit. ⁊ dolores nr̃os ip se portauit. Et veritas ipa in euãgelio ait. Tristis est anima mea vsq; ad mortez. vbi etiam legit. Cepit Jesus pauere et tedere. Ꝓpheta etiã ex ꝑsona xp̃i ait. Repleta est malis anima mea. Qđ exponẽs Aug⁹. inqt. Nõ vitijs ⁊ peccatis: ꝫ humanis mal' id est doloꝛib⁹ repleta fuit aia xp̃i q̃b⁹ ipsa cõpatit carni. Nõ eñ dolor corpis põt eẽ sine aia. Dolere aũt aia etiaz nõ dolẽte corpe põt. Hos aũt hũane infirmitatis affectus. sicut ipam carnẽ ac mortẽ nõ ꝓditõis necessitate: ꝫ miserationis voluntate suscepit. Amb. etiam in li. iij. de tri. ait. Scptuz est. Ꝓr̃ si possibile est trãseat a me calix iste Timet ḡ xp̃s. ⁊ dum Ꝓetrus nõ timet cristus timet. Ꝓetrus dixit. Aiam meã ponã p te. Chaistus dicit. Anima mea turbatur Utrũq; verũ est ⁊ ratiõis plenũ q; ⁊ ille q̃ est inferioꝛ nõ timet. ⁊ ille q̃ supioꝛ est gerit timẽtis affectũ. Idem in eodem. Ut homo turbaꝛ. vt hõ flet. vt homo crucifigitur. p naturam hois ⁊ tediauit ⁊ resurrexit. Nõ turbaꝛ eius virtus. Non turbaꝛ eius diuinitas: sed turbaꝛ anima. ꝫm humane fragilitatis assumptionem turbaꝛ. Nam q̃ suscepit animam. suscepit etiam aie passionem. Non eñ eo qđ deꝰ erat aut turbari aut mori. Idẽ in eodem. Suscepit tristiciã meam. ꝓfidenꝛ tristiciã nomino q̃ crucem predico Ut hõ habuit tristiciã quam in eo suscepit affectu. mihi compatiꝛ. mihi tristis est. mihi dolet. Ergo ꝓme ⁊ in me doluit: q̃ ꝓse nihil habuit quod doleret. Doles igiꝛ domine Jesu vulnera mea non tua. q⁊ tu non ꝓ te: sed ꝓ me doles. Ihieronymus q̃ in explanatione fide ait. Nos ita dicimus hominem passibilem a deo filio susceptum: vt deitas impassibilis pmaneret. Ꝓassus est enim filius dei non putatiue. sed uere omia que scriptura testatur. ꝫm illud quod pati poterat. s. ꝫm subam assumptam. Licet ergo ꝑsona filij susceperit passibilem hoiem. ita tamen eius habitatione ꝫm subam suaz nil passa est. vt tota trinitas quã impassibilem necesse est confiteri. Ihis alijsq; autoritatibus pspicuum fit xp̃m vere passibilem assumpsisse hominẽ. atq; in eo defect⁹ ⁊ affectus nostre infirmitatis suscepisse. sed voluntate non necessitate conditionis. Ihiero.

Hic ponit que ꝓdictis aduersari videnꝛ. e

Quedam tamẽ re-

periunꝛ in sanctoꝝ tractatibus que p̃missis aduersari videntur. Nam sup illũ locũ ꝑsal. Clamaui ⁊ non exaudies Aug⁹. tradere videꝛ xp̃m nec vere timuisse. nec vere tristatum esse dicens sic. Quomo hic dicit Qui peccatum non fecit: nec inuentus est dolus in ore eius. sed de nobis corpe suo loq̃ dicit. Corporis enim sui. id est ecclesie gerebat personam. sicut ⁊ alibi cũ dicit. Trãseat a me calix iste. p nobis loquitur. nisi forte putatur timuisse mori. sed non vere timebat dominus pati tertia die resurrecturus. cum arderet Ꝓaulus dissolui et esse cũ cristo. Non enim fortior est miles q̃ imperator. Miles enim coronandus gaudet mori. ⁊ dominus coronaturus timet mortem. Sed infirmitatem nostram representans ꝓ suis infirmis qui timẽt mori ꝛ dixit. Vox Augusti

illorum erat. Hiero. etiam ait. Erubescant qui putant saluatorē timuisse mortē ⁊ passionis pauore dixisse. trāseat a me calix iste

Determinatio autoritatū. f

Ne aūt in sacris literis aliqua aduersa diuersitas esse putet harū autoritatū verba in hunc modū accipienda dicimus. vt nō veritatē timoris et tristicie vel ꝓpassionē sed timoris ⁊ tristicie necessitatē et passionem a christo remoueri intelligātur. Habuit eñ xp̄us verum timorem ⁊ tristiciam in natura hominis. ꝑ non sicut nos qui sumus mēbra ei⁹. Nos eñ causa peccati nostri his defectibus necessario subiacem⁹. ⁊ in nobis sunt isti defectus ꝑm ꝓpassionē ⁊ passionē. sed in christo nō nisi ꝑm ꝓpassionē. Sicut eñ in peccatis gradus quidā notant ꝓpassio ⁊ passio. ita ⁊ in his penalibus affectibus. Afficit eñ q̄s interdū timore vl tristicia ita vt mentis intellectus nō inde moueat a rectitudine vel dei cōtemplatione. ⁊ tunc propassio est. aliquādo ꝙo mouetur ⁊ turbat tunc passio est. Christus ꝙo nō fuit ita turbatus in anima timore vel tristitia vt a rectitudine vel dei contemplatione aliquatenus declinaret. ꝑm quē modū intelligitur cum dicitur non timuisse vel tristis fuisse. Unō Hiero. sup math. vbi legitur. Cepit cōtristari ⁊ mestus esse. Ut veritatē inq̄t probaret assumpti hominis vere contristat⁹ ē sed nō passio eius dominatur animo. vez ꝓpassio est. Unde ait. Cepit ꝫ tristari. aliud est eñ cōtristari. aliud incipe ꝫ tristari. Quod est. aliter contristatur quis per propassionem. aliter p passionem. Idcoq; ꝑm hanc distinctionem aliqñ dicit xp̄us non vere timuisse. aliqñ vere timuisse. q⁹ verus timorem habuit ⁊ tristiciā. sed nō ꝑm passionem: neq; ex necessitate conditōis. Unō Aug⁹. ex his causis volens assumi dictoꝝ intelligētiā. dicit xp̄m nō vere timuisse. vl tristatū esse ⁊ incontinenti verā tristiciā habuisse. His verbis infirmus in se p̄signans dñs ait. ℙater si fieri potest. transeat a me calix iste. Non eñ vere timebat dñs patī tertia die resurrecturus. cū arderet ℙaul⁹ dissolui ⁊ esse cū xp̄o. Iste gaudet coronādus. ⁊ tristis est dñs coronatur⁹. Ecce hic vidz tristiciā ⁊ timorē a xp̄o remouere. Cōtinuo aūt subiunxit. sed tristiciam sic assumpsit quō carnem. Fuit eñ tristis sicut euangelium dicit. Si eñ tristis nō fuit cū euangelium dicat. Tristis est anima mea ⁊c. ergo ⁊ quando dicit. dormiuit Jesus. Non dormiuit. vel quādo dicit manducasse. nō manducauit. ⁊ ita nihil sanum relinquitur vt dicaī etiam quia corpus non erat verū Quicqd ergo de illo scriptum est: verum est ⁊ factum est. Ergo ⁊ tristis fuit. sed voluntate tristiciam suscepit veram: quomō voluntate carnem veram. Apte noscis eūdem sibi in his verbis cōtradicere. nisi varias dictorū discerneret causas. Ex quib⁹ intelligentia ꝙborū assumenda est. Si enīz discernaī intelligentie causa p̄dictorū ꝙborum nihil occurrit contradictionis.

Be quibusdā Hilarij capitul' valde obscuris que videnī cōi sentētie obuiare. g

Verūtamē magis mouent ac difficiliorē afferunt questionem ꝙba Hylarij q̄bus videtur tradere ictus ⁊ vulnera ⁊ hmōi. sic in xp̄m incidisse. vt passionis dolorem nō incuterēt. sic̄ telum tractum p aquam vel ignem vel aera ea facit. q̄ ⁊ cū trahit p corpa animata. q⁹ pforat ⁊ compungit. non tñ dolorez ingerit. q⁹ non sunt illa res doloris capaces. Ita ⁊ corp⁹ xp̄i sine sensu pene vim pene accepisse dic̄. q⁹ sicut corpus nostrum non hz talem naturam. vt valeat calcare vndas. ita corp⁹ xp̄i dicit non habuisse naturam nostri doloris quia non habuit naturam ad dolendum. Hylarius. Ait enim sic in decimo libro. Unigenitus deus hominē verum ꝑm similitudinē nostri hois nō deficiens a se deo sumpsit. In quo q̄uis aut ictus incideret aut vuln⁹ decenderet. aut nodi concurrerent. aut suspēsio eleuaret. afferrent quidem hec impetuz passionis. non tamen passionis dolorez inferrent vt telum aliquod aquam perforans vel ignem compungēs. vel aera vulnerās. omnes q̄dem has passiones nature sue infert vt pforet. vt compungat. vt vulneret sed naturam suam in hoc passio illata nō retinet. dū in natura non est vel aquam forari vel pungi. ignem vel aera vulnerari. cuius nature tcli sit ⁊ vulnerare ⁊ compungere ⁊ forare. ℙassus quidem xp̄s est dū creditur. dū suspendit: dū moritī. sed in corp⁹ irruens passio. necnō fuit passio. nō tamen naturam passionis exercuit. dum ⁊ penali-

ero. super angelium.

passiōe et passione ti tus ⁊ tristi a

ro. super ub.

⁹. super annem.

misterio pena deseuit. ⁊ ẏtus corpis sine sensu pene vim pene in se descuientis excepit. Habuit sane illud dñicuz corpus doloris nr̄i naturam. Si corpus nr̄m id nature habz. vt calcet vndas ⁊ fluctus desuper eat. nec clause domus obstaculis arceatur Ac ẏo si dominici corpis solū ista natura sit vt feratur in humidis ⁊ stat in liquidis. ⁊ structa transcurrat. quid p naturam humani corporis carnem ex spū̃sancto conceptam iudicamus? Caro illa de celis est. et homo ille de deo est. habens ad patienduz corpus ⁊ passus est. Sed naturā nō habēt ad dolendum. Idem in eodem. Videam⁹ an ille passionis ordo infirmitatem in dño doloris pmittat intelligi. dilatis em̄ causis ex quibus metum dño heresis ascribit. res ipas vt geste sunt conferamus. Nec enim fieri potest vt timor eius significet in verb cuius fiducia continuat in factis. Timuit se ergo heretico passionem videt. Sed ob ignorantie huius errorem ꝑetr⁹ et sathanas scandaluz est. An ne timuit mori: q̄r matis obuius prodijt. ⁊ in corpe ei⁹ infirmitas fuit. Ad cuius occursum ꝓsternata psequentium agmina supinatis corporib⁹ conciderunt. Quam g̃ infirmitatē domina tam hui⁹ corpis credis. cui⁹ tantā habuit natura ẏtutem, Sed forte dolorē vulnerū timuit. Quem rogo o tu dominice infirmitatis assertor penetrantis carnem claui habuit terrorem. qui excisam aurem solo resti tuit attactu. ꝓducens hec aurem man⁹ clauum dolet. ⁊ sentit vulnus q̄ alteri dolorem vulneris non reliquit. ꝓpungendi carnis metu tristis est cuius attactu caro post cedem sanat. Item collatis ergo dictorum gestorū q̄ ẏtutibus demõstrari nō est ambiguum in natura corpis eius infirmitatez corpee nature nō fuisse. ⁊ passionē illā licet corpi illata sit. nō tñ naturā dolendi corpi intulisse. qz licet forma corpis nostri essz in dño. nō tñ vicios infirmitatl nostre forma erat in corpe quod ex conceptu spū̃sancti ẏgo pgenuit. Audisti lector ẏba Hylarij q̄bus dolorem excludere videt. Sed si excussa sensus ⁊ impietatis hebetudine p̄mis sis diligent intēdas: atq̄ ipius scripture circūstantiam inspicias dictorū ratione atq̄ virtutem p̄cipere vt cū q̄ poteris ⁊ intelligentiam arguere non attemptabis. Intelligitur enim ea rōe dixisse dolorē passiōis in xp̄m nō incidisse. ⁊ ẏtutem corpis xp̄i excepisse vim pene sine sensu pene. quia doloris causam ⁊ meritū in se nō habuit. q̄ videtur notasse vbi ait. Nō habēs naturam ad dolendū. ⁊ ideo non iudicanda est caro illius ſm naturam nostri corpis. nec in eo etiā dominiū habuit passio. Ita etiam nō habuit naturam ad timendū vel tristāduz qz no habuit talē naturā in qua esset causa timoris vel tristicie. Ita q̄ necessitas timēdi nō fuit in eo sicut est in nobis. Nec natura doloris fuit in eo sicut est in nobis. Tristiciam tñ in eo fuisse consequent asserit. ſ causam eius extitisse: nō suam mortem: sed defectum ꝑetri ⁊ alioz ap̄lorz. Dicit enim xp̄m nō ppter mortē: sed vsq̄ ad mortem tristem fuisse. His ẏbis. Interrogo q̄d sit xp̄m tristē esse vsq̄ ad mortē. ⁊ tristem esse ppter mortē. Nō em̄ eiusdē significatiōis est tristē esse ppter mortē. ⁊ vsq̄ ad mortē. Quia vbi ppter mortem tristicia est: illic mors cā tristicie est. Ubi ẏo tristicia vsq̄ ad mortem est. Mors nō tristicie causa est sed finis. Adeo aūt non ppter mortē suscepta est tristicia. vt sit destituta p mortem. Non g̃ sibi tristis est: ſ illis q̄ in scādalo p infirmitatem carnis erāt futuri. q̄s monet orare ne inducāt in temptationē. q̄añ politici erant se non scandalizari.

De tristicia christi ⁊ eius cā ſm eund

Hylarius li ō synodis Cū hec passionuz generis infirmitatem carnis affirmant. deus verbum caro factū non potuit ad se de mutabilis et se patiendo ẏbuz em̄ q̄ caro, factū est licz se passiē subdident in tñ demutat est passibilit te patiendi Nam pati potuit ⁊ passibi esse non potuit. q̄ passibilitas nature firme signi catio est. passio aūt eoz est q̄ sunt illata ppssio

Jsta est distinctio .xv. huj⁹ tertij libri ⁊ secundus tractatus hui⁹ libri. In quo quidē tractatu post q̄ mgr̄ egit de eterni ẏbi incarnatiōe. Agit de eiusdem ẏbi incarnati passione. Et tria facit in p̄ti distinctōe. in q̄ agit de defectib⁹ a xp̄o assumptis. Nam p̄mo ostendit quos defectus verbum cū humana natura assumpsit. Scdo rationem hmōi assumptionis reddit. Tertio circa hoc quozūdaz errorem repellit. Primū facit vsq̄ ibi. Dos autez defectus. Scdm vsq̄ ibi. Sed qz nonnulli. Tertiū vsq̄ ad finem distinctiōis. In speciali sententia mgr̄i stat in tribus ppositionibus. quarū p̄ma est hec. Filius dei carnem passibilē ⁊ animam p nobis assumpsit: ⁊ omnes defectus quos sue dignitati ⁊ nostre saluti congrue nouit. Hanc magister insinuās ponit primo q̄ filius dei naturam humanam passibilem tam quo ad corpus q̄ quo ad animam assumpsit. ⁊ vt p baretur habere verū corpus ⁊ veram animā. assumpsit cum natura ipius defectus nature. vt famem. sitim. tristiciā. timorem ⁊ hmōi. quoz quidam dicuntur defectus aīe. vt tristicia ⁊ timor. Alij corpis. vt fames. sitis ⁊ hmōi. Ubi vlterius cōcludit q̄ verbuz assumpsit defectus pene. sed tñ illos quos ipi p redemptione generis humani cōgruebat assumere. et suā dignitatē decebat. Et subdit q̄ si i scr̄ptura inuenitur q̄ filius dei omnes nr̄as infirmitates assumpserit p̄ter peccatū. hoc intelligendū est de defectibus q̄ sue dignitati nō derogant. nō em̄ assumpsit ignoratiam que q̄q̄ solum est pena seu defectus ⁊ non culpa. neq̄ assumpsit difficultatem ad bene operanduz. q̄ tamen spectat ad nostram miseriam ⁊ defectum. ⁊ p ꝓsequens non assumpsit oēs penales defect⁹ animē. Simili ēt̄ non assumpsit oēs defectus corpis. qz non assumpsit plures egritudines ⁊ vitia corpis Unde tandem cōcludit q̄ omēs defectus assumpsit: quos eum decebat ⁊ nobis cōueniebat ipm accipere

quos quidem accepit. vel ad ostensionē vere humanitatis. vt timorem vel tristiciaz. vel ad impletionem opis ad quod venit. s. humane redemptiōis. ꝓpter qđ assumpsit passibilitatem corpis vel ad erectionez nostre spei in gloriam immortalitatis. vt mortem corporis. Secūda ꝓpositio est hec. Christus nr̄as infirmitates non accepit coacta necessitate. sed sue miserationis spontanea voluntate. Hanc magister insinuans dicit xp̄m hmōi defectus non assumpsisse sicut talibus necessitate subiacemus. sed ex miseratōe sue voluntatis sponte eos assumpsit. Nā nos ex peccato originali eos contrabimus. imo vitare nō possumus. Christus autem peccatum hmōi non contraxit nec actuale cōmisit. ideo ex debito seu necessitate sue conditionis ipos habere non debuit. Tertia ꝓpositio est hec. Vt heretici humanā naturā in xp̄o passibilitati fore subiectam negant. sic ip̄m christum ꝑm carnem impassibilem fore asserunt. Quod magister ostendit esse falsum diuersis sacri canonis z sanctorum autoritatibus que patēt in textu. Et subdit postea quozūdam autoritatū declarationē. s. Augustini z Hiero. que videnē dicere q̄ xp̄us non timuit. nec tristatus extitit. i. nec tristat⁹ fuit. dicēs eos velle dicere q̄ xp̄us nō timuit nec tristatus fuit coacta necessitate sicut nos qñq̄ timem⁹ vel tristamur. sed spontanea z libera volūtate. Vel volunt dicere xp̄m nō timuisse vel tristatū fuisse ꝑm passionem sicut nos q̄ vicz ꝓ hmōi passionis a sua rectitudine mens deiiciē z in dei contemplatiōe impediē. sed q̄ timuit et contristabaē solū ꝑm ꝓpassionē que est qñ sic tristicia' quis mouēē q̄ iñ rō a sua rectitudie minime deiicitur z nec mens a contemplatione diuina declinet. Nam xp̄s fuit immunis a peccato. iō nō habuit causam hmōi sustinēdi nisi sponte vellet. Et tm̄ i spēali.

An in xp̄o fuerit necessitas patiendi et moriendi que est defectus generalis. a

C.XVI

Hic oritur que
stio ex predictis ducens originem. Dictū est em̄ supra q̄ xp̄s in se nr̄os defectus suscepit. ꝓter peccatū. Est aūt homis q̄dam generaē defect⁹. qui pctm̄ non est. s. necessitas patiendi vel moriendi. Iñ corpus nr̄m non tm̄ mortale: ꝙ etiam mortui dicīē. q̄ nō tm̄ aptitudinem moriendi: sed etiā necessitatē hz. Iō queritur vtrū necessitas taē in xp̄i carne fuerit? De aptitudine em̄ moriendi q̄ in eo fuerit ambiguū nō est. q̄ etiā añ pctm̄ in hoīe fuit qñ aliq̄s in eo nō fuit defect⁹. nec ḡ mortalitas illa tūc in eo fuit defectus. q̄ nature ei erat. Iñ etiam q̄dam talē mortalitatem in nobis non esse defectū nō improbe tradūt. sed necessitatem moriendi vel patiēdi: que etiam mortalitas dicīē vel passibilitas. Dicitur em̄ hō nunc passibilis vel mortaē. nō mō ꝓpter egritudinem: ꝙ etiā ꝓpter necessitatem. Sed nunq̄d hic defectus fuit i cristi carne? Anima q̄ eius cū passibilis extiterit añ mortem. nunq̄d necessitatem patiendi habuit? Si em̄ necessitas patiēdi vel moriendi fuit in xp̄o. non videē sola volūtate miserationis defectus nr̄os accepisse. Ad qđ dici pōt. xp̄m voluntate nō necessitate sue nature hos defectus sicut alios suscepisse. s. necessitatem patiendi in anima. simul aūt patiendi z moriendi in carne. Verum hanc necessitatem nō habuit ex necessitate sue ꝯditionis. q̄ a peccato immunis sed ex sola volūtate accepit. de nr̄a infirmitate ponens tabernaculū suuz in sole. s. sub temporali mutabilitate z labore. Añ sup epistolam ad Hebreos autoritas dicit. q̄a sicut homibus alijs iure z lege nature statutum est semel mori. ita z xp̄s cadē necessitate z iure nature semel oblatus est z nō sepe. Nec ideo dicit iure nature q̄ ex natura sue ꝯditiōis hunc defectū traxerit. q̄ etiam nō ꝓuenit nobis ex natura ꝑm qđ ꝓpus est instituta: sed ex ea peccato viciata. z iō dicitur hic effectus naturaē. q̄ quasi ꝓ natura inoleuit in omnibus diffusis.

An aīa christi habuit necessitatē patiendi.

De statu hoīs et quid de singulis xps accepit. b

Et est hic notan dū xp̄m de omni statu hoīs aliq̄d accepisse: q̄ oēs venit saluare. Sunt em̄ q̄tuoz status hoīs. Primus añ pctm̄. Secūs ꝓ pctm̄ z añ gr̄az. Tertiꝰ sub gr̄a. Quartus in gl̄a. De ꝓmo statu accepit iimunitatē pcti. Unde Augꝰ. illud Johis euangeliste exponens. Qui desursum venit sup oēs est. Dicit cristum venisse desursum. i. de altitudine humane nature añ peccatū. q̄ de illa altitudina sumpsit verbum dei humanā naturam dū non assumpsit ipam culpam cuiꝰ assumpsit penaz. Sed penā assumpsit de statu secūdo z alios defectus. De tertio xo gratie plenitudinē. De quarto non posse peccare z dei pfectam ꝯtemplationē. Habuit em̄ simul bona vie quedaz z bona patrie. sic̄ z q̄dam mala vie.

Augꝰ. super Johānē euāgelistam.

Ista est distinctio. xvi. huiꝰ tertij libri. In qua mgr̄ postq̄ egit de christi patiētis passibilitate. Agit de patiendi necessitate. Et tria circa hoc facit. Nam ꝓmo questionem quandam ꝓponit. Secundo eam soluit. Tertio solutionis cōfirmationem adiungit. Primum vsq; ibi. Ad qđ dici potest. Secūm vsq; ibi. Et est hic notanduz. Tertiū vsq; ad finem distinctionis. In spēali ꝛc. quarum ꝓma est hec. Christus omēs defectus nr̄os assumpsit q̄ nulla tenus culpam vel peccatū includunt. Hec ꝓpositio supra ꝓbata est. ig; ē suppono eam veram. cū igitur

mortalitas añ peccatū nō fuit i hoc defectꝰ.

Illa mō fuit i nobis

necessitas moriendi sit defectus quidam. ꝛ nō culpa dubitari potest nō immerito an xp̄s etiā talē defectū assumpsit. s. necessitatē moriendi. De aptitudīe moriendi nō est dubiū. qz illa etiā in hoīe a natura fuit añ peccatū qñ nullus defectus in eo fuit. qz illa fuit in homīe ante a natura añ pctm̄. Et rñdendo ponit sententiā scōe ꝓpositionis. Scōa ꝓpositio est hec. Christus qui immunis fuit a pctō suscepit necessitatem moriendi sola spontanea volūtate ꝛ nulla coacta necessitate. Ratio huius est quia vt supradictum est xp̄s assumpsit naturā talem q̄lem hō habuisset i statu innocentie in quo statu non fuisset necessitas moriendi. Nam necessitas moriendi nō competebat hoī ex natura sue conditiōis ꝑm q̄ natura ꝑmitus fuit īstituta. sed solū ꝑm q̄ postea fuit ꝑ peccatuz viciata. sed talē naturā xp̄s non assumpsit. ergo licet necessitatem moriendi nō assumpsit: sponte tñ moriebatur Tertia ꝓpositio est hec. Christus qui dicit naturaz humanā redimisse de quolibet statu hoīs dinoscitur aliquid assumpsisse. Hāc mgr̄ ponens dicit q̄druplicem esse statum homīs. quorū ꝑmus fuit añ peccatū scz status innocentie. Secundus fuit post peccatum añ gr̄am. s. ante mortem xp̄i. Tertius fuit post peccatum ꝛ sub gratia qui iam currit. Quartus erit in gloria expers omnis miserie, De ꝑmo statu accepit xp̄s peccati immunitatem. De secūdo penales defectus. De tertio gr̄e plenitudinē. De q̄rto non posse peccare ꝛ deū pfecte ꝙtemplari. Cū igit̄ Jesus venit in hunc mundū tanq̄ vniuersalis redemptor omnes saluaturus naturā humanā assumēs de quolibz horum q̄tuor statuū aliq̄d assumpsit. ꝛ ista ꝙfirmat magister autoritate. b. Augustini. Et tñ in spēali.

Si omnis xp̄i oratio vel volūtas expleta sit. a

DI. XVII p

Post predicta cōsiderari oportet. vtz xp̄us aliquid voluerit vel orauerit quod factū nō sit? Hoc ei estimari p̄t p hoc quod ipse ait. Pater si possibile est transeat a me calix iste. Veruntñ non qō ego volo sed qō tu vis. Hic nanq̄ voluntatem suaz a patris voluntate discernere videtur.

De voluntatibus christi ꝑm duas naturas b

Quo circa ambigē dū non est. diuersas in xp̄o fuisse voluntates iuxta duas naturas. diuinā. s. voluntatem ꝛ humanaz. Et humana voluntas est affectus rationis vel affectus sensualitatis ꝛ aliq̄ est affectus anime ꝑm rationez alius ꝑm sensualitatez. vterq̄ tñ dicit̄ humana voluntas. Affectu añt ratōnis id volebat quod volūtate diuina. s. pati ꝛ mori. sed affectu sensualitatis non volebat. imo refugiebat. nec tñ in eo caro contra spiritum vel deum cōcupiscebat. Quia vt ait Aug⁹. nō nullum est vicium cum caro cōcupiscit aduersus spiritū. Caro añt dicta est concupiscere qz hoc ꝑm ipam agit aia sicut anima p aurem audit ꝛ p oculum videt. Caro eñ nihil nisi p animam concupiscit. Sed concupiscere dicit̄ cū aia carnali cōcupiscētia spiritui reluctaī habens carnalē delectationem de carne ꝛ a carne aduersus delectationē quā spiritus habet. Ipsius autē carnalis cōcupiscentia causa non est in anima sola. nec in carne sola. Ex vtroq̄ eñ fit. qz sine vtroq̄ delectatio talis non sequit̄. Talis ergo rixa taliscz ꝙcertatio in anima christi nullatenus esse potuit. qz carnalis concupiscentia ibi esse nequiuit. Bei etiaz voluntas erat ꝛ rationi placebat vt illud ꝑm carnem vellet. quatinus veritas humanitatis in eo ꝙbaret. Nam qui hominis naturam suscepit. que ipsius sunt subire debuit. Jdeoq̄ sicut in nobis duplex est affectus: mentis. s. ꝛ sensualitatis. ita ꝛ in eo debuit esse geminus affectus. vt mentis affectu vellet mori. ꝛ sensualitatis affectu nollet. sicut in viris sanctis fit Petro eñ ipsa veritas dicit. Cum senueris extendes manus tuas. ꝛ alius precinget te. ꝛ ducet te: quo tu non vis. s. ad mortem. Quod exponens Aug⁹. dicit q̄ Petrus ad illam molestiam nolens est ductus. nolens ad eam venit. sed volens eaz vicit. ꝛ reliquit affectuz infirmitatis quo nemo vult mori. q̄ adeo ē naturalis vt eū petro nec senectus abstulerit. Unde etiam dominus ait. Transeat a me calix iste. sed vicit euz vis amoris. Ergo ꝛ in christo scd̄m humanitatē ꝛ in membris eius geminus est affectus. vnius ratōnis charitate informatus. quo ꝓpter deum quis mori vult. alter sensualitatis carnis infirmitati propinquus et ei coniunct? quo mors refugitur. Ut eñ Augustinus. ait. Paulus mentis ratōe cupit dissolui ꝛ esse cum christo. sensu autem carnis refugit ꝛ recusat. hoc habet humanus affect⁹. qñ q̄ diligit vitam odit mortē. Scd̄m istū affectum christus mori noluit. nec obtinuit quod ꝑm istum affectū pecīt.

Autoritatibus ꝓbat diuersas in christo voluntates. c

Ex affectu ergo humano quem de virgine traxit volebat non mori ꝛ calicez trāsire orabat. Unde Beda. Orat transire calicez. qz homo erat dicens Pater transeat a me calix iste. Ecce habes voluntatē humanā exp̄ssaz. Vide iā rectū Beda

cor. Sed nō qđ ego volo: ꝫ qđ tu vis. Un Non veni facere voluntatē meā. quam ſcz tempoꝛaliter ſumpſi ex virgine. ſed voluntatem eius qui miſit me. quam .ſ. eternus habui cum patre. Hic aperte dicit duas in chriſto fuiſſe voluntates: ſm quas diuerſa voluit. Hiero. Hiero. ſquo ꝙ ſup illū locū. Spiritus ꝓmptus eſt: caro autē infirma. dās intelligi hic duas voluntates exꝓmi: ita ait. Hoc contra eutycianos qui dicūt i chriſto vnam tm̄ voluntatem. Hic autez oſtendit humanam que ꝓpter infirmitatem carnis recuſat paſſionem. ⁊ diuinā q̄ ꝓmpta eſt ꝓficere diſpenſationem. Auguſti. etiam duas in chriſto aſſerit voluntates dicens. Quantū diſtat deus ab homine. tantū voluntas dei a voluntate hominis. Und hominem xp̄us gerens oſtendit ꝑuatā voluntatem quandam homis. in qua ⁊ ſuā ⁊ noſtram configurauit. qui caput noſtrum eſt. ⁊ ad eum ſicut membꝛa ꝓtinemus. Pater inquit ſi fieri poteſt tranſeat a me calix iſte. Hec humana voluntas erat ꝓpꝛiuz aliq̄d ⁊ tanq̄ ꝓpꝛiuatum volēs. Sed q̄ rectū vult eſſe hominē. ⁊ ad dn̄m dirigi: ſubdit. Non quod ego volo: ſz qđ tu vis. Ac ſi diceret. Vide te in me. q̄ potes aliq̄d ꝓpꝛium velle. vt deus aliud velit. Concedit h̄ humane fragilitati. Idem alibi. Xp̄s in paſſione duas expꝛeſſit voluntates in ſe ſm duas naturas. Ait em̄. Pater ſi fieri pōt trāſeat a me calix iſte. Ecce habes hois volūtatez quā ad diuinā ꝓtinuo dirigens ait. Verūtm̄ non ſicut ego volo ꝫ ſicut tu. Amb. etiaz in li. iij. de tri. Scriptum eſt. Pr̄ ſi poſſibile eſt tranſfer a me calicem hunc. Verba criſti ſunt. ſed quō ⁊ in qua forma dicanť aduerte. Hominis ſubſtantiā gerit hominis aſſumpſit affectum. Non ꝯ quaſi de⁹: ꝫ q̄ſi homo loquiť. Suſcepit quidem voluntatem meam. Mea eſt voluntas quam ſuaz dixit cum ait. Non ſicut ego volo: ſz ſicut tu vis. Cum aūt dixit. Omnia que habet pater mea ſunt. q̄ nihil excipiť: ſine dubio quā pr̄ habet: eandem ⁊ filius hz voluntatem. Eadē eſt xp̄i volūtas q̄ patꝛis. Una ꝯ voluntas eſt patris ⁊ filij. Sz alia volūtas hois: alia dei. vt ſcias vitā in voluntate eſſe homis. paſſionē aūt xp̄i in voluntate diuina. vt pateretť ꝓ nobis. His teſtimonijs euidenter docet in xp̄o duas fuiſſe voluntates. quod quia negauit Macharius archiepūs in Metropolitana ſinodo condemnat⁹ eſt. Et ex affectu humano ſenſualitatis quidem non rationis illud voluit et petijt quod non impetrauit. Nec ideo petijt vt impetraret. quia ſciebat deum nō eſſe facturū illud. Nec illud fieri volebat affectu rationis vel voluntate diuinitatis. Ad quid ergo petijt? Ut membꝛis formaz pꝛeberet imminente turbatione clamandi ad dominum. ⁊ ſubijciēdi volūtatem ſuaz diuine voluntati. vt ſi pulſante moleſtia. ꝛſtentur ꝓ eiuſdem ammotiōe oꝛent. Sed ſi nequeunt vitare dicant quod ipe xp̄us. Non ergo ad inſipientiam fuit q̄ chriſtus clamans non auditur ad ſalutem coꝛpoꝛalem. Bonum quidem petijt. ſ. vt non moꝛeretur. ſed melius erat vt moꝛeretť. quod et factum eſt.

Hiero.

Ps⁹. ſuper p. xxxj.

De eo qđ Ambroſi⁹ dicit xp̄m dubitaſſe affectu humano. D

Ceterū nō parum nos mouent ꝟba Ambꝛoſij quibus ſignificare videtur chriſtum ſm humanum affectum de patris potētia dubitaſſe. ſic dicēs in li. iij. de tri. De quo dubitat: de ſe an de patre? De eo vtiq̄ cui dicit tranſfer dubitat hominis affectu. Nam deus de patre nō dubitat: nec de moꝛte formidat. Pꝛopheta etiā nō dubitat q̄ nihil deo eſſe ꝑpoſſibile aſſerit. Nam infra homines ꝓſtitues deum. ꝓpheta non dubitat. ⁊ filiū dubitare tu credis. Ut homo ergo dubitat. vt hō locutus eſt. His verbis innui videť q̄ criſtus non inq̄ntum deus eſt vel dei filiꝰ. ſed inq̄ntum homo dubitauerit affectu hūano. Quod ea ratione dictū accipi pōt. non q̄a ipe dubitauerit: ꝫ q̄ modū geſſit dubitantis. ⁊ hominibus dubitare videbať.

Ambro.

Verba Hilarij lōge diuerſam exꝓmentia ſententiā a ꝓmiſſa. E

Illud etiaz ignorā dum non eſt quod Hylarius aſſerere viꝺz xp̄m non ſibi ſed ſuis oꝛaſſe. cuz dixit tranſfer a me calicē hūc. ſic nec ſibi ꝫ ſuis timuit Nec eū timuiſſe vt ſibi nō eſſet paſſio: ꝫ vt a ſuis trāſiret calix paſſiōis ita inq̄ens. Si paſſio honoꝛificatura eū erat. ſic iuda exeū te ait. Nūc honoꝛificat⁹ eſt filiꝰ hois. quō triſtem eū met⁹ paſſiōis effecerat. Niſi forte tam irrationabil' fuerit vt pati moꝛtez timuerit q̄ patientē ſe glorificatura eſſet. Sz

forte timuisse vsq; eo estimabatur vt transferri a se calicem dep̃catus sit dicens. ℙat transfer calicem hunc a me. Quomõ enim p patiendi metum transferri dep̃caret a se. qõ p dispensationis studiũ festinaret ipl̃e re. Non enim cõuenit vt pati nolit: qui pati venit. ⁊ cum pati cum velle cognosceres religiosius fuerat hoc confiteri. q̃ ad id impie stulticie prumpere. vt ex⁹ assereres ne pateretur orasse. quẽ pati velle cognoscere⁊ Non ergo sibi tristis. nec; sibi orat transire calicem: sed discipul⁹ ne in eos calix passionis incumbat. quem a se transire orat. ne in his. s. maneat. Non em̃ rogat ne secũ sit: sed vt a se transeat. Deinde ait. Nõ sic ego volo: ꝛ sicut tu vis. Hũanc in se sollicitudinis significans consortium. sed non discernens sententiam sibi cõmunis cuꝫ patre voluntatis. ℙro homibus g̃ vult transire calicem p quem omnes discipuli erãt tẽptandi. ⁊ ideo pro ℙetro rogat: ne deficiat fides eius. Sciens g̃ hec omnia post mortez suã destura: vsq; ad mortẽ tristis est. ⁊ scit hunc calicẽ non posse transire nisi biberit. Ideo ait. ℙater mi si non potest trãsire calix iste nisi bibam illũ. Fiat voluntas tua. Sciens in se consummata passione metũ calicis transiturũ. qui nisi eum bibisset transire non posse. nec finis terroris nisi consummata passione terrori succederet. quia post mortem eius p ꝛtutum gloriam apostolice infirmitatis scandalũ pelleret. Intende lector his ꝛbis pia diligẽtia ne sint tibi vasa mortis.

Dyta. l. x. li. de tri.

Ista est distinctio decima septima

huius tertij libri. In qua magister post q̃ egit de patiendi xp̃i necessitate. agit de patientis volũtate. Et circa hoc tria facit. Nam p̃mo questionẽ circa hoc p ponit ⁊ soluit. Scõo solutiõis ꝓfirmationẽ adiungit Tertio dubitatiões quasdã circa hoc excludit. Primum vsq; ibi. Ex affectu aũt. Secundũ vsq; ibi. Ceteris nõ parũ. Tertiũ vsq; ad finẽ distin. In specialis sententia nigri stat tẽ. Non quodlibz qõ xp̃us orando a p̃re petijt obtinuit. Hanc mg̃r ponens ꝓponit talem questionem. Utrũ xp̃s aliq̃d orauerit vl̃ petierit qõ factum non fuit. qõ quidem videt verũ p hoc qõ petebat a se transferri calicem passionis qõ tamẽ factũ nõ fuit. in oratiõe etiã videbat a p̃ris volũtate discordare. ℙro cuius q̃stionis solutiõe dicit q̃ xp̃s ℈m duplicem naturã quã habuit. s. diuinã ⁊ hũanaz etiam duplicem habuit voluntatẽ. s. diuinam ⁊ hũanam. que humana etiam duplex fuit. s. sensualitatis ⁊ rationis. voluntate diuina pati ⁊ mori voluit. ⁊ idẽ volebat ratiõis affectu. ⁊ tñ affectu sensualitatis pati nolebat sed pati refugiebat. ꝓpter hoc tñ dicit q̃ non fuit rebellio carnis ad sp̃m. quia talis nõ est nisi in illis in quibus est carnis concupiscentia: que in xp̃o non fuit. fuit tamen in eo sensualitatis affectus. vt humanitatis veritas probaretur. vnde concludit q̃ sicut in membris xp̃i. id est in nobis. ita ⁊ in xp̃o fuit geminus affect⁹ humanitatis. s. mentis quo mori volebat ⁊ sensualitatis quo mori recusabat. Secunda ꝓpositio est hec. Scõm doctores xp̃s duplicem voluntatem habuit ℈m quarum vnam pati voluit. ⁊ ℈m aliam noluit. Hanc magister ponens dicit hoc esse contra hereticos in concilio Metropolitano cõdemnatos qui ponebant in xp̃o tñ vnã voluntatem. vbi addit q̃ xp̃s aliquid petijt qõ nõ impetrauit puta translationem calicis a se. imo sciebat deuz patrem hoc nõ facturũ. non tñ inuanum orauit: sed ad hoc orauit vt suis membris imminẽte pturbatiõe orandi ⁊ clamandi ad deum ⁊ volũtatem suã voluntati diuine subdendi exemplum daret. Tertia ꝓpositio est hec. Christus in orto de patris ptãte nõ dubitauit. sed ad modum dubitantis se habuit. Hanc mg̃r ponens dicit quoddam dubiũ fuisse exortum ex dictis beati Ambro. qui videt dicere q̃ xp̃s ℈m humanam naturam de patris potẽtia dubitauit. qõ sic dicit esse intelligendũ non q̃ xp̃s dubitauerat in q̃tũ deus ⁊ dei filius. nec; etiam in q̃tum hõ. sed qõ dicatur dubitasse. qz modũ gessit dubitantis ⁊ homibus dubitare videbat. Ultimo mg̃r inducit q̃dam verba Hilarij q̃bus videt dicere q̃ xp̃us non sup̃ se timuit nec ℈m se tristatus fuit. nec p se orauit: sed pro suis que dicit mg̃r a lectore pia diligentia esse intelligenda. Et tñ in spẽali.

Si xp̃s meruit sibi et nobis et q̃d sibi et quid nobis.

a

Dl. xv

De merito etiã christi pretermittendũ non est. de quo quidam dicere solent q̃ nõ sibi sed membris tñ meruerit. Meruit quidem membris redemptionem a diabolo. a peccato. a pena. ⁊ regni reserationẽ vt amota ignea romphea libere pateret introitus. sed ⁊ sibi meruit impassibilitatis ⁊ immortalitatis gloriam. sicut ait ap̃lus. Christus factus est pro nobis obediens vsq; ad mortem. mortem autem crucis. ꝓpter qõ ⁊ deus exaltauit illum ⁊ dedit illi nomen qõ est super omne nomen. Aperte dicit ap̃lus xp̃m ꝓpterea exaltatum p impassibilitatl gloriã: quia est humiliatus p passiõis obedientiam. Humilitas ergo passionis meritum fuit exaltationis. ⁊ exaltatio premium humilitatis. Unde Aug⁹. exponens p̃mis sum capitulũ ait. Ut christus resurrectiõe clarificaretur: prius humiliat⁹ est passiõe humilitas claritatis est meritum. claritas humilitatis est premium. Sed hoc totum factum est in forma serui. In forma em̃ dei semper fuit ⁊ erit claritas. Idem Ambro. idem capitulũ tractans ait. Quid ⁊ q̃tum humilitas mereaf hic ostendit. His testimonijs euidens fit. q̃ christus p humilitatem ⁊ obedientiam passionis meruit clarificationẽ corpis. nec id so. ũ: sed etiã impassi

Augustꝰ

Ambro

bilitatem anime. Aima eñ ipius añ morte erat passibil. sicut caro mortal: ꝙ post mortem merito humilitatis ⁊ anima impassibilis facta est. ⁊ caro immortal. Utrum autez anima sit facta impassibilis qñ caro facta ē immortalis. s. ipo resurrectionis momento de autoritate nobis certum non est. Sz vt mox post carnis sepationem anima impassibilitate donata est. aut in resurrectiõe qñ caro refloruit.

Aima cri. ñ facta im pas.

Qđ a ꝯceptu meruit sibi xps hoc quod p passionem. b

Nec solus hoc meruit christus qñ patri obediens crucē subiit. sed etiam ab ipa ꝯceptiõe ex quo homo factus est p charitatem ⁊ iusticiaz ⁊ alias ꝟtutes. in quarũ plenitudie fuit ꝼm hominem conditus: sibi tñ meruit ꝯtuz post p martyrũ tolerantiã. Tãta enim plenitudo spũalium carismatũ in eo fuit q in eis proficere non potuit. ⁊ ideo melior ipius anima fieri non potuit. ꝯ ab initio sue ꝯditionis extitit. qz pficere in meritis nõ valuit. Ut eñ Greg⁹. ait. Nõ habuit oino xps iuxta anime meritũ quo potuisset pficere In membris aũt que nos sumus quotidie pficit. Non ḡ plus meruit sibi p crucis patibulum ꝯ a conceptiõe meruit p gram virtutum. Non ḡ pfecit ꝼm aie meritũ quantum ad ꝟtutem meriti. pfecit tñ ꝯtum ad numerũ meritorũ. Plura eñ habuit merita in passione ꝯ in conceptiõe. sed maioris ꝟtutis non extiterunt in meredo pña ꝯ añ fuerant pauciora. Meruit ḡ a ꝯceptione nõ mõ gliam impassibilitatis ⁊ immortalitatis corpis: sed etiam impassibilitatẽ aie. Per qđ: Per obedientiã ⁊ voluntatem p fectaz qua non tunc pmo habuit nec maiorem cum pati cepit ⁊ mori. Obediens eñ pfecte ⁊ bonus extitit ꝼm hoiem ex q̃ fuit hõ. Habuit ḡ anima illa aliqđ bonum in se post mortẽ qđ non habuit añ. Nõ ḡ beatior vel melior fuit ꝯ añ. Absit q melior fuerit. qz non sanctior. nec gratia cumulatior. Nec etiam beatior fuit in dei ꝯtemplatiõe in quo precipue beatitudo ꝯsistit. Potest tñ dici in hoc beatior fuisse. qz ab omni miseria immunis. Ex quo nequit inferri simpliciter q beatior fuerit.

Bz. 30.

Be eo qđ scriptum est donauit illi nomẽ qđ est sup omne nomẽ. c

Nec tantũ gloriaz impassibilitatis ⁊ immortalitatis meruit: ꝙ etiam donari sibi nomen quod est super omne nomen. s. honorificentiam. qđ vocatur deus. hoc tamen ante mortem habuit. Habuit eñ hoc nomẽ dei filius inquantuz deus est ab eterno p naturã. in ꝯtuz homo factus est habuit ex tempe p gratiam. Verũtamen Aug⁹. dicit homini donatuz esse illud nomen nõ deo. qz illud nomẽ habuit cum in forma dei tantũ erat. Sed cum dicitur ꝓpter quod illum exaltauit. ⁊ donauit illi nomen quod est super omne nomen. satis apparet ꝓpt̃ qđ exaltauerit. i. ꝓpt̃ obedientiam ⁊ in q̃ forma exaltat⁹ sit. In q̃ eñ forma crucifixus est: in ea exaltatus est. in ea donatum est ei nomen: vt cuz ipa forma fui nominet vnigenitus filius dei. hoc illi donatũ est vt homi. qđ iam habebat idem ipe deus. Hoc ḡ p gratiam accepit: vt ipe ens hõ vt subsistens in forma fui. i. in anima ⁊ carne nominet. ⁊ sit deus. Sed nunqđ hoc meruit. supza eñ dictũ est. qz ꝺ tantum bonũ homo ille non meruit. quomõ ḡ hic dicitur ꝓpter obedientiam donatũ est ei hoc nomen. Scõm tropum illũ in scptura creberrimũ hoc capiendum est. quo dicitur res fieri quando innotescit. Post resurrectionem ꝟo quod ante erat in euidenti positum est vt scirent homines ⁊ demones. Manifestationem ergo illius nomis donauit ei deus post resurrectionem: sed illam meruit p obedientiam passionis. q̃ eo q obediuit patiendo: exaltatus est resurgẽdo. ⁊ p hoc manifestatum est nomen. Hoc eodem tropo vsus est etiã post resurrectionem dicens. Data est mihi omis potestas in celo ⁊ in terra. non q tunc primo accepe rit. sed quam ante habebat. tunc manifestata est potestas. Cete ꝙ Ambrosius dicit nomen illud donatum esse deo non homini. ⁊ videtur secus verborum superficiem apositus Augu. Sed intelligentia non obuiat. licet diuersum sapiat. Nam Ambrosi⁹ de naturali donatione id dictũ intelligit. qua eternaliter pater generando dedit filio nomen quod est super omne nomẽ. s. esse deũ p naturam. quia genuit ab eterno filiũ plenum ⁊ sibi equalem deum. Quod tamẽ nomen apostolus propter passionis obedientiam christo donatum dicit. Sed premisso locutionis modo accipiendũ est.

Aug⁹. in li. cõtra Maximinũ

Q nomẽ illi datũ ẽ hom ni ⁊ non deo

Amb⁹ q̃ datum fuit deo ⁊ nõ homini.

Si xp̃us sine omni merito illa habere potuit. d

Si vero queritur

vtrum xp̃s illam immortalitatis ⁊ impassibilitatis gloriam ⁊ nominis dei manifestationem sine omni merito habere potuerit? Sane dici potest quia humanam naturam ita glorioſe suscipere potuit. sicut in resurrectione extitit. Nomenq; suū ⁊ alīs hominibus manifestare potuit. Sed hō passibilis esse non potuit sicut fuit. ⁊ ad illā gloriam sine merito puenire. Potuit quidem puenire ad illam sine merito passiōis. quia potuit consumpta mortalitate immortalitatis gl'oria vestiri: sed non sine merito iusticie ⁊ charitatis aliarumq; vtutū. Non enim xp̃s homo esse potuit: in quo plenitudo virtutum ⁊ gratie non fuit. Nec virtutes ei inesse potuerunt cilicio mortalitatis induto quin p eas mereretur. Habens ergo has virtutes ſm hominē passibilem ac mortalem non potuit non mereri gloriam immortalitatis. Non ergo potuit fact⁹ mortalis sine merito gloriā impassibilitatis et immortalitatis ac manifestationem dei nominis cōsequi. Potuit tm̄ hoc assequi sine merito passionis. quia p passionem nil sibi meruit. qō non añ p vtutes meruerit.

De cā mortis et passionis xp̃i. e

Ad quid ergo vo-

luit pati ⁊ mori si ei virtutes ad merendum ille sufficiebant? Pro termō p se. Quō pro me? Vt ip̃ius passio ⁊ mors tibi esset forma ⁊ causa. Forma virtutis ⁊ humilitatis. causa glorie et libertatis. Forma deo vsq; ad mortem obediendi ⁊ causa tue liberatiōis ac beatitudinis. Meruit enim nobis per mortis ac passionis tolerantiā. qō p precedentia nō meruerat. s. aditum paradisi ⁊ redemptionem a peccato. a pena. a diabolo si p mortem eius hic non adepti sumus scz redemptionem ⁊ filiorum glorie adoptionem. Ip̃e enim moriēdo factus est hostia nostre liberationis. Sed quomō per mortem nos a diabolo ⁊ a peccato redemit: et aditum glorie aperuit? Decreuerat de⁹ in ministerio vt ait Ambrosius. ppter p̃muz peccatum non intromitti hominem in paradisum. id est ad dei contemplationē non admitti. nisi in vno homine tanta existeret humilitas que omnibus suis p̃ficere posset. sicut in p̃mo homine tāta fuit superbia que omnibus suis nocuit. Non est autem inuētus inter homines aliquis quo id posset impleri. nisi Leo de tribu iuda qui aperuit librum. ⁊ soluit signacula implendo i se omnem iusticiam. id est cōsummatissimā humilitatem qua maior esse nō potest. Nā alij homines debitores erant ⁊ vir vnicui q; sua virtus sufficiebat et humilitas. Nullus ergo eorum hostiam poterat offerre sufficientem reconciliationi nostre. Sed christus homo sufficiens ⁊ p̃fecta fuit hostia. qui multo amplius est humiliatus amaritudinem mortis gustando q̄ ille Adam superbiit per esum ligni vetiti noxia delectatione p̃fruendo. Si ergo illius supbia oīm extitit ruina. ip̃m de padiso mittens foras. alijsq; accludens ianuam. m'tomagis christi humilitas quam p mortem gustauit. ingressum regni celestis omnibus suis impleto dei decreto apire valuit atq; decreti delere cyrographum. Vtcīn ait Ambrosius Tantū fuit peccatū nostrū: vt saluari non possemus: nisi vnigenitus dei filius p nobis moreret debitoribus mortis. sed sic dignos nos fecit testamenti ⁊ p̃misse heredi tatis. Qō non ita est intelligendū. quasi n̄ alio mō saluare nos potuerit. q̄ p mortem suam: ſ q; p aliam hostiā non potuit nobis aperiri regni aditus ⁊ fieri sal⁹: nisi p mortem vnigeniti. cuius tāta fuit vt dictuz est humilitas ⁊ patientia: vt eius merito pateret credentibus in eū aditꝰ regni. Magn̄ ergo in morte vnigeniti p̃stita sunt nobis vt liceat nobis redire in patriam. sic olim in morte summi pontificis: his qui ad ciuitatem refugij confugerant secure ad p̃pria remeare. Ecce aliquatenus ostensum est: qualiter p christi mortem aditus regni sit nobis paratus.

Ambro. ad Rom

Qualiter per mortem redemit nos ⁊ aditum regni aperuit

Ista est distinctio decimaoctaua.

hui⁹ tertij libri. In q̄ mgr̄ posteq; egit ſ volūtate xp̃i patientis: agit de merito ejusdē. Et tria facit. Primo em̄ tractat de meriti xp̃i p̃fectiōe. Scō de ei⁹ rpe ⁊ adeptiōe. Tertio de ip̄i⁹ necessitate. Primum vsq; ibi. Nec solū rē. Scōm vsq; ibi. Si vo q̄rit. Tertiū vsq; ad finē distin. In spēali sniā rē. q̄rū p̃ma ē hec. Xp̃s sua bñdicta passiōe sibi ⁊ nob meruit. Hac magister insinuās, pponit p̃mo quozūdā opinionē ō merito xp̃i dicētū q; xp̃s ūn nob ⁊ nō sibi meruit. Hui opinionē mgr̄ corrigens dic̄ q; ⁊ nob meruit et sibi. qō p̃bat. Nā nob meruit aptōz regni celozū ⁊ redēptionem a diabolo a peccato ⁊ a pena p ipō debita Sibi autem meruit corporis immortalitatez claritatem ⁊ impassibilitatem aīe. ⁊ hoc p obedientiā ⁊ hu

mi'tatem sue passionis. An̄ mortem eñ ipius corpus erat mortale ⁊ aīa eius passibil'. Sz in hoc tamen dicit adhuc esse vnū dubiū de quo adhuc nō sumus certificati p aliquā autoritatē. s. an anima christi facta sit tunc p̄mo impassibilis qñ corpus factum fuit immortale. s. in p̄ncipio sue resurrectionis. vt q̄ dam dicūt. vel facta sit impassibilis statim post separationē a corpe in morte crucis. vt alij asserunt. qō a modernis doctorib⁹ cōmunius teneť ⁊ pbabili⁹ apparet. Scōa ꝓpositio est hec. Christus in p̄ncipio sue ꝯceptiōis tantū gradum meriti sibi acquisiuit q̄ ad vlteriorē gradum meriti pficere nō potuit. Sententiam hui⁹ ꝓpositiōis magister ponens dicit xp̄m ista. s. p̄dicta meruisse nō solū p suaz passionem sed ipa meruerat ab initio sue conceptiōis. Et hoc p pter plenitudinem gratie ⁊ v̄tutum in quib⁹ pficere non potuit. Unde infert q̄ post initiū ꝯceptionis solū pfecit q̄tū ad numerū meritorū. qz multiplicit idem meruit quod ante meruerat. sed non profecit q̄tum ad efficaciam seu v̄tutē merendi. Infert etiā ex dictis q̄ licet anima xp̄i aliquid habuit post mortem corpis. quod ante nō habuit puta impassibilitatem ⁊ similia. Non tñ p̄ōt dici simpliciter ⁊ absolute beatior post mortem corpis q̄ ante. sed solū q̄tuz ad aliq̄d. s. inq̄tum post mortē immunis ab omni miseria extitit. Et subdit q̄ xp̄us non tñ sibi sui meruit corpis immortalitatem ⁊ sue anime impassibilitatez sed etiam hanc honorificentiā. s. q̄ vocetur deus qō nomen etiā ante mortem habuit. Inq̄tum q̄dem est deus habuit ip̄m ab eterno p naturam. inq̄tum quidem est factus homo habuit ex tempe p grāz vnionis. Tamen qz ap̄lus dicit ip̄m esse donatum ꝓpter obedientiam passionis. qz p illam meruit nō nomis donationem. sed ip̄ius nomis manifestationē. Unō verba apostoli quibus dicit sibi illud nomen datum ꝓpter passionis obedientiam intelligenda sunt fm quendam intelligendi modum cōmuniter in scriptura vsitatum. vt. s. res tunc dicať fieri qñ innotescit. nō obstante q̄ p̄us extiterit. sic nomen illud qō xp̄s ante passionem habuit p passionem dicit recepisse. quia p passionem innotuit quod ip̄e habuit. Postea magister soluit quandam controuersiam: que videť esse inter sanctos. s. Augu. ⁊ Ambro. de isti⁹ nominis donatione. Nam beatus Ambro. dicit illud nomen esse donatum deo. Beatus Aug⁹. dicit illud eē donatum homi. Quod magister discutiens dicit. q̄ beatus Amb. intelligit de donatione naturali: non habendo respectum ad humanam naturā. Beatus aūt Aug⁹. intelligit de donatiōe gratuita que respicit naturā humanā. ⁊ sic reliquit eos sibi mutuo nō esse contrarios. Tertia ꝓpositio est hec. Christ⁹ existens passibilis gl̄am tam anime q̄ corpis sine omni merito habere non potuit. Hanc magister ponēs q̄rit. Utrum xp̄s sine aliquo merito potuisset habuisse p̄dictam nominis manifestationem. anime impassibilitatem ⁊ corporis immortalitatez. Et respōdet q̄ potuisset talem naturam assumpsisse qualis post resurrectionem fuit. potuit etiam nomē suū aliē manifestasse. non tamen potuit esse homo passibil' et ad illā gl̄am sine omni merito puenire. quia q̄uis potuisset puenire ad illā sine merito passionis. non tñ sine gratia ⁊ v̄tutibus ad meritū sufficientib⁹. Ultio subdit q̄ non obstante q̄ gratia et virtutes christi sufficerent ad merendū sibi predicta. pati tamen voluit vt nobis esset exemplum ⁊ glorie causa. et vt nos redimeret a peccatis. a diabolo. a pena'. regniq̄ celestis aditum aperiret. Quō autem p mortē suā regnū illud aperuit ostendit p autoritatem Ambro. dicentis q̄ sic deus decreuit ex ordine sue sapientie ⁊ iustitie vt homo ad p̄adisum non rediret: nisi p christum qui amplius humiliatus est passionez gustando quā p̄mus homo transgressus fuit supbiēdo' ⁊ q̄uis de⁹ aliter redimisse potuit. Iste tamen redemptiōis modus videtur congruentior p̄e ceteris. Et tñ in speciali.

Hic qualiter a diabolo et a peccato nos redemit p mortem. a

NUnc ergo que DI. XIX
ramus. quomō p mortem ip̄sius a diabolo ⁊ a peccato ⁊ a pena redempti sumus. A diabolo ergo ⁊ a peccato per christi mortem liberati sumus. qz vt ait apostolus. In sanguine ip̄ius iustificati sumus. ⁊ in eo q̄ sumus iustificati. id est a peccatis soluti. a diabolo sumus liberati. qui nos vinculis peccatorū tenebat. Sed quō a peccatis p eius mortē soluti sumus? Quia p eius mortē (vt ait ap̄ls) cōmendatur nobis charitas dei. i. apparet eximia et cōmendabil' charitas dei erga nos i hoc q̄ filiū suū tradidit in mortē p nobis peccatoribus. Exhibita autē tante erga nos dilectionis arra. ⁊ nos mouemur accendimur q̄ ad diligendū deū q̄ p nobis tantuz fecit ⁊ p hoc iustificamur. i. soluti a peccatis iustificamur. Mors ergo christi nos iustificat. dum p eā charitas excitať in cordib⁹ nostris. Dicimur quoq̄ ⁊ aliter p mortez christi iustificari. qz p fidem mortis eius a peccatis mūdamur. An̄ ap̄ls. Justicia dei est p fidem Jesu xp̄i. Et itē. Quē deus proposuit ꝓpiciatorē p fidem in sanguie ip̄sius. id est p fidē passionis. vt olim aspicientes in serpentem eneum in ligno erectū a morsibus serpentum sanabanť. Si ergo recte fidei intuitu illū respicimus q̄ p nobis pepēdit in ligno. a vinculis diaboli soluimur. id est a peccatis. ⁊ ita a diabolo liberamur vt nec post hanc vitā in nobis inueniat qō puniat. Morte quippe sua vno verissimo sacrificio quicquid culparum erat vñ nos diabol⁹ ad luenda supplicia detinebat. christus extraxit. vt in hac vita temptando nobis nō p̄ualeat. Licet enim nos temptet post christi mortem. quibus modis ante tē ptabat. non tamen vincere potest. sicut ante vincebat. Nam ℙetrus: qui ante christi mortem voce ancille territus negauit. post mortem autem reges ⁊ p̄sides ductus non cessit. Quare? quia fortior. id est christus veniens in domum fortis. id est i corda nostra vbi diabolus habitabat. alligauit fortem. id est a seductiōe compescuit

fideliū. vt temptationē que ei adhuc pmittitur nō sequat seductio. Ira in xpi sanguine qui soluit que non rapuit. redempti sumus a peccato. z p hoc a diabolo. Naz vt ait Aug⁹. in ipo vincunt inimice nobis inuisibiles potestates vbi vincunt inuisibiles cupiditates. Fuso em sanguine sine culpa omniū culpaz cyrographa deleta sunt qbus debitores q in eum credūt a diabolo ante tenebant. Unde. Qui p mltis effundetur. Uder illū g redempti sum⁹. in quo pn ceps mundi nihil inuenit. Uñ Aug⁹. causam z modū nostre redemptōis insinuans ait. Nihil innenit diabolus in xpo vt moreret. sed p voluntate patris mori xps voluit. non habens mortis causam de peccato: sed de obedientia z iusticia mortem gustauit. p quam nos redemit a seruitute diaboli. Incideramus em in pncipem hui⁹ seculi. qui seduxit Adam z suum fecit: cepit eg nos quasi vinaculos possidere: sed venit redemptor: z victus est deceptor. z qd fec redemptor captiuatori nostro? Tetēdit ei muscipulam crucem suā. posuit ibi qsi escā in sanguinem suū. Ille aūt sanguinez fudit non debitoris p qō recessit a debitoribus. Ille quipe ad hoc sanguinē suum fudit. vt peccata nostra deleret. Unde g nos diabolus tenebat. deletū est sanguine redemptoris. Non em tenebat nos: nisi vinculū peccatorū nostrorū. iste erant cathene captiuorum. Uenit ille alligauit fortē vinculū passionis sue. intranit in domū eius. i. in corda eorū vbi ipe habitabat. z vasa eius. s. nos eripuit. que ille impleuerat amaritudie sua Deus aūt nr vasa eius eripiens z sua faciens: fudit amaritudinē: z impleuit dulcedine p mortem suā a peccatis redimēs et adoptionem gle filiorū largiens.

Aug⁹. li. de agone christiano

Augusti.

Cur deus homo et mortuus. b

Factus ē ergo homo mortal. vt moriendo diabolū vinceret Nisi em homo esset q diabolū vinceret: nō iuste sed violenter homo ei tolli videretur: q se illi spōte subiecit. Sed sicum hō vicit. iure manifesto homiem pdit. z vt hō vincat necesse est vt deus in eo sit q eum a peccatis immunem faciat. Si em p se hō esset. vel angelus in homine: facile peccaret. cū vtranq naturam p se cōstet cecidisse. Jēo dei filius hominem passibilez sumpsit. in q z mortez gustauit. quo celū nobis aperuit z a sznitute diaboli. i. a peccato (suus enīz diaboli peccatū est) z a pena redemit.

Quō et a qua pena xpus nos redemit p mortem. c

A qua pena tēporali z eterna. Ab eterna qdem relaxādo debitū. A temporali vo penitus nos liberabit i futuro qñ nouissima mors inimica destruet. Adhuc em expectamus redēptiōz corpis. sm animas vo iam redēpti sumus ex parte: non ex toto. a culpa: nō a pena Nec omnino a culpa. Nō em ab ea sic redempti sumus vt non sit: s vt non dominet.

Quō penā nram portauit. d

Peccata quoqz nostra. i. penā peccatorū nostrorū dicit in corpore suo sup lignū portasse. q p ipius penam quā in cruce tulit. omis pena tpalis q p peccato quersis debet. in baptismo penitus relaxat vt nulla a baptizato exigatur: z in penitentia minorat. Nō em sufficeret illa pena. qua penitentes ligat eccīa: nisi pena xpi cooperaret qui p nobis soluit. Uñ peccata iustorū qui fuerunt añ aduentum in sustentatione dei fuisse vsq ad xpi mortem dicit apls ad ostensionem iusticie eius in hoc tempe. Ecce apte exposituū est quō z quid xps p mortem nobis meruit z impetrauit.

Si solus xps debet dici redēptor vt solus dicit mediator. e

Unde ipe vere dicitur redemptor mūdi. z dei hominūqz mediator. Sed mediator in scriptura dicit solus filius. Redemptor vo aliqñ etiā pater vel spūssanctus. Sed hoc ppter vsum potestatis nō ppter exhibitionem humilitatis z obedientie. Nam sm potestatis sit z obedientie vsum filius ppie dicit redemptor qz z in se expleuit p que iustificati sumus. z ipam iustificationem est opatus potentia deitatis cum patre z spūsancto. Est ergo redemptor inqztum est deus potestatis vsu. inqztum homo humilitatis effectu Et sepius dicitur redemptor sm humanitatem. quia sm eam z in ea suscepit z impleuit illa sacramēta que sunt causa nostre re-

demptionis. ppie ꝙ filius dr redemptor.

De mediatore. f

Qui solus dicit̃ me- diator. nõ pater vel spiritussanctus. Be q apls. Unus mediator dei et hoim hõ xps ihs. i. per hoiem quasi in medio arbiter est ad componendã pacẽ. i. ad reconciliandũ homines deo. Ihic est arbiter quẽ iob desi/derat. Utinam esset nobis arbiter. Reconciliati eñ sumus deo vt ait apls per mortẽ christi. Quod non sic intelligendũ est. quasi nos ei sic recõciliauerit xps. vt inciperet amare quos oderat sicut reconciliatur inimicus inimico. vt deinde sint amici qui ante se oderant. sed iam nos diligenti deo reconciliati sumus. Non eñ ex quo ei reconciliati sumus ꝓ sanguinẽ filij nos cepit diligere. sed ante mũdum priusq̃ nos aliquid essemus. Quomodo ergo nos diligẽti deo sumus reconciliati? ꝓpter pctiñ cum eo habeamus inimicitias. qui habebat erga nos charitatem. etiam cuz inimicitias exercebamus aduersus euz opando iniquitatẽ Ita ergo inimici eramus deo sicut iusticie sunt inimica peccata. et ideo remissis peccatis. tales inimicitie finiuntur et reconciliantur iustũ quos ipse iustificat. Christus autem dicitur mediator eo ꝙ medius inter deum et homines ipsos reconciliat deo. Reconciliat aũt dum offendicula hominũ tollit ab oculis dei. id est dum peccata delet. q̃ bus deus offendebat̃ et nos inimici ei⁹ eramus. ¶ Sed cuz peccata deleat nõ solus filius. sed ꝛ pater et spiritussanctus quorum deletio est nostra ad deũ reconciliatio quare solus filius dicit̃ mediator? Nam de patre legit̃ ꝙ reconciliauerit sibi mundũ. Ait eñ apls. Deus eñ erat in xpõ munduz sibi recõcilians. Cum ergo reconciliet. Quare non dicit̃ mediator? Quia nec medius ẽ inter deum ꝛ homines. nec in se habuit illa sacramenta quoꝝ fide et imitatione iustificamur. id est reconciliamur deo. Reconciliauit ergo nos tota trinitas vtutis vsu secz dum peccata delet. sed filius solus impletõne obedietie in quo patrata sunt ſm humanam naturam. ea per que credentes et imitantes iustificantur.

Eestio.

Rspõsio.

Scõz quã naturã sit mediator g

Unde ꝛ mediator dicit̃ ſm humanitatẽ non ſm diuinitatem Non eñ est mediator inẽ deum et deuz. qz tñ vnus est deus. sed inter deum et hoiem quasi inter duo extrema. qz medius esse nõ potest nisi inter aliqua. mediator est ergo i/quantũ homo. Nam inquãtum deus non mediator. sed equalis patri est. Ihoc idem qõ pater. cum patre vnus deus. Mediat ergo inter homines ꝛ deũ trinitatẽ. ſm hominis naturaz in qua suscepit illa ꝙ quere/conciliamur deo trinitati et ſm eandem habet aliquid simile deo. et aliquid simile hominibus. qõ mediatori congruebat. ne per omnia similis hominibus longe esset a deo aut per omnia deo similis longe esse ab ho/minibus. et ita mediator non esset. Uerus ergo mediator christus inter mortales pec/catores et immortalẽ iustum apparuit mortalis cum hominibus. iustus cum deo. ꝙ in firmitatẽ propinquãs nobis per iusticiam deo. Recte ergo mediator dictus est. quia inter deum immortalẽ. et hominẽ mortalẽ est deus et hõ. reconcilians hominem deo Intantũ mediator inquantũ est hõ. Inq̃n tum aũt verbuz non est medius qz vnus cũ patre deus. Si ergo xps ſm vos o hereti/ci vnam tñ habet naturaz vnde medi⁹ erit Nisi ita sit medius vt deus sit ꝓpter diui/nitatis naturã. et homo ꝓpter humanitat naturam. Quomodo humana in eo recon/ciliantur diuinis? Nã ipse viuens prius in se humana sociauit diuinis per vtriusq̃ nature coniunctionem in vna persona. Bein/de omnes fideles ꝙ mortez recõciliauit deo dum sanati sunt ab impietate quicunq̃ humilitatem xpi credendo dilexerunt et diligendo imitati sunt. Ecce hic aliquatenus i/sinuatur quare xps solus mediator dei dicitur et hominũ. et ſm quam naturã. mediet. s. humanam. et cui mediet. s. deo trinita/ti. Trinitati eñ nos reconciliauit ꝙ mortez per quã etiã nos redemit a seruitute diaboli. Nam vt petrus ait. Non corruptibilib⁹ auro et argẽto redempti sumus. sed pretioso sanguine agni immaculati.

Augº. in lib. confessionũ.

Virgilius cõtra euticem.

Summã intelgentie ꝓmisse pstringit.

Ista est distinctio .xix. huius ter-tij libri In qua magister post q̃ egit de merito passionis xpi ſm ꝙ ordinat̃ ad ꝓsecutionẽ boni tã sibi q̃ nobis. Agit de eodez ſm ꝙ ordinat̃ ad remotionẽ mali nostri. Et tria facit. Primo agit de malis a quib⁹ christus nos eripuit. Secundo ostendit ꝙ nomen redemptoris xpo simpliciter cõuenit. Tertio ꝙ mediatoris officium xpus solus habuit. Primum vsq̃ ibi. Unde ipse vere dicit. Scõm vsq̃ ibi. Qui solus dicit̃ mediator. Tertium vsq̃ ad fmẽ distin. In speciali snia magistri stat i tribus ꝓpositionibus quaꝝ prima est hec Christus acerba sue mortis passione redemit nos a culpa. a pena. et a vinculis captiuitatis dyabolice.

Hāc magister ꝓtendēs ꝓponit. q̄ ꝑ mortem xp̄i liberati sumus principaliter. et a ptāte dyaboli secundario seu consequenter. Et ꝓbat per triplicem moduz quo xp̄s nos per suā mortē iustificauit. Primo eīn iustificauit nos in charitate in morte sua ostēsa nos ad charitatē ꝓuocando per quā iustificamur a peccato liberamur. et ꝑ cōsequēs a dyabolo eripimur qui ꝓpter pctīm vinctos nos tenebat. Scōo iustificauit nos per mortē suā inq̄tum ꝑ fidē mortis sue a peccatis mūdamur. Nam sicut olim aspicientes serpentem ereum in patibulo erectū a serpentū morsu saluabant. sic fi recta fidei intuitu. xp̄m aspexerimus q̄ ꝓ nobis in ligno pepēdit. a peccatis saluati a dyabolo liberabimur Tertio iustificauit nos sua morte. qz mortem se offerens verum sacrificium omniū nostrū culpam destruxit. et dyaboli potentiaz q̄ ligatos nos tenuit intantū debilitauit q̄ licet per pctīm tēptari possumus non tñ nisi sponte supari possumus Quod patet in beato petro qui ante mortē xp̄i ad vocem ancille ipsum negauit. Postea aūt ante reges z principes deductus non timuit ip̄m ꝓfiteri. Et ꝓfirmat ista pluribus autoritatibus sanctoꝝ z signanter per ꝓabolas euāgelicas de forti armato. Et postea specialiter ostēdit qūo xp̄us sua morte nos a dyabolo liberauit dicens deū factuz esse hominē vt ꝑ mortē suā dyabolū vinceret q̄ antea hominē superauerat. vt sic eū non violens sed iuste vinceret in natura illa quā ipse prius superauit. Et subdit q̄ xp̄s etiā nos a pena liberauit. nā ad penā eternam non astringimur nisi ꝑ culpā. cū ergo xp̄us sua morte destruxit culpā patet q̄ etiā destruxit penam eternaz Temporalis aūt pena licet adhuc nobis inhereat ab ipsa tñ ꝓfecte liberabimur in futuro. in signum istoꝝ tota pena que debet ꝓ peccato relaxat nobis in baptismo. pena tñ per penitentiaz imposita non totaliter tollitur sz minuit virtute passionis xp̄i. Scōa ꝓpositio est hec. Tota trinitas pōt dici nos redemisse a peccatis ꝓpter cōmunem vsum potestatis. Hanc magister ponens dicit q̄ ꝓpter predictā liberationē a peccato et a dyabolo xp̄us pōt dici vere mundi redemptor et hoc inq̄tum est deus et inquātum est homo. inquantū deus ꝓpter vsum ptātis remissionis peccatorum qui sibi cuz patre et spiritusancto communis est ꝓpter etiā ꝓmunitatem ptātis tota trinitas redemptor dici et etiā pater et spiritussanctus. Inquātuz autem hō dicit xp̄s redēptor ꝓpter exhibitionē obedīē tie et humilitatis. etiā qz in humanitate. assumpta impleuit illa sacramenta que precipue sunt nr̄e redēptionis cā. Tertia ꝓpositio est hec. Christus humani generis redemptor est vnus solus dei et hoīm mediator Hanc magister ponēs dicit q̄ solus xp̄us ꝺr mediator dei et hoīm inquantū nos deo reconciliauit delendo peccata quib⁹ deus offendit et homo inimicus dei constitit. Querit postea cū tota trinitas peccata deleat quare solus filius dicit mediator et non tota trinitas potius. Et rñdet q̄ q̄uis tota trinitas peccata deleat vsu potestatis et sic ex ꝓsequenti recōciliat nos sibi. Solus tñ filius ꝺr mediator qz medius est int̄ deum et hoīem. et ꝑm humanitatē in se illa sacra. i. opa sacra quoꝝ fide et imitatione deo reconciliamur. vnd̄ tandē concludit q̄ xp̄s ꝺr mediator non ꝑm diuinā naturā sed ꝑm humanā. in qua illa suscepit quibus nos toti trinitati reconciliat. vt passionē mortem. et hmōi ꝑm hāc naturā etiā aliq̄d habuit deo sile. s. iusticiam innocentiā z ꝓsimilia. et aliq̄d sile nobis sz mortalitatē. qd̄ mediatoris officio congruit. cū mediū sapiat ꝓpriētatē vtriusq̄ extremoꝝ Ex quib⁹ etiā dictis cōfutat̄ error dicentiū in xp̄o tñ vnā esse naturam. quia ꝑm eos posset nos aliquid haberi in xp̄o quo esset medius inter deum et hoīem qd̄ tñ requirit̄ si inter eos debet verus mediator esse. Et tñ. zc.

Qz alio mō potuit liberare hoīez z quare potius isto. a

Quaritur vtruz alio mō posset deꝰ hoīem liberare q̄z per mortem xp̄i? Dicim⁹ et aliū modū fuisse possibilē deo cuius ptāti cuncta subiacēt sed nostre miserie sanande conuenientiorē modum alium non fuisse. nec esse oportuisse. Quid eīn mentes nostras tantum erigit et ab immortalitatis desperatiōe liberat q̄z q̄ tanti nos fecit deus vt dei filius immutabiliter bonus: in se manens quod erat. et a nobis accipiens quod non erat. dignatus nostrum inire ꝓsortiū. mala nostra mortiendo pferret. Est et alia ratio quare isto potius mō q̄z alio liberare voluit. qz sic et iusticia supatur dyabolus. nō potētia. Et qūo id factū sit. explicabo vt potero. Quadam iusticia dei in potestatez dyaboli traditum genus humanum. peccato primi hominis in omnes originaliter transeunte. et illi⁹ debito obligante. Unde oēs homies ab origine sunt sub principe dyabolo. Unū aplus. Eramus natura filij ire. natura sz vt est de prauata peccato. non vt est recta creata ab initio. Modus autez ille quo traditus est homo in dyaboli potestatē. nō ita debet intelligi tanq̄z deus hoc fecerit aut fieri iusserit. sed q̄ tantum pmiserit. iuste tñ Illo eīn deserente peccantē: peccati auctor illico inuasit. nec tñ deus continuit in ira sua miserationes suas. nec hoiem a lege sue potestatis amisit cuz in dyaboli potestate esse pmisit. quia nec diabolus a potestate dei est alienus sic nec a bonitate. Naz qualicunq̄ vita dyabolus vel hō non subsisteret nisi per eum q̄ viuificat omnia. Non ergo deus hominem deseruit vt non se illi exhiberet deū sed inter mala penalia etiā malis multa prestitit bona. et tandez hoiem quem cōmissio peccatoꝝ dyabolo subdidit remissio peccatorum per sanguinem xp̄i data: a dyabolo eruit. vt sic iusticia vinceret dyabolus. nō potentia. Sed iusticia? Jesu xp̄i? Et quomō victus est ea? Quia in eo nihil dignum morte inueniens. occidit euz tñ. et vtiq̄ iustum est vt debitores quos tenebat liberi dimittantur in eum credentes. quem sine vllo debito occidit. Jdeo autem potentia vincere noluit. quia dyabolus vitio quersitatis sue amator est potentie. et desertor oppugnatorq̄ iusticie. in quo homines ma

DI.

Augustin

Rñsio qua isto modo.

Q̄ dyabol nō est alien a ptāte dei

Qua iustic sit victus dy bolus.

gis eū imitantur qui neglecta vel etiā pero sa iusticia: potentie magis studēt eiusq; vl' adeptione letant. vel cupiditate inflāmantur. Jdeoq; placuit deo. vt nō potentia sed iusticia vincens hoiem erueret. in quo homo eū imitari disceret. ¶Post ho in resurrectione secuta est potentia. qz reuixit mortuus. nunq; postea moriturus. Sed nōne iure equissimo vinceret dyabolus: si potentia tm̄ xp̄s cū illo agere voluisset. vtiq;? sed postposuit xp̄s qđ potuit vt prius ageret qđ oportuit. Justicia ergo humilitatis hominem liberauit quē sola potentia equissime liberare potuit.

De causa inter deum et hominem et dyabolum. b

Si enim tres illi in causam venirēt. s. deus. dyabolus hō dyabolus et hō quid aduersus deum dicerent nō haberent. Dyabolus eñ de iniuria dei quinceret. qz seruū eius. s. hominē et fraudulēter abduxit. et violēter tenuit. Homo etiaz iniurius deo conuinceret. q̄a p̄cepta eius contempsit. et se alieno dño mancipauit. De hois etiā iniuria conuinceret dyabolus. qz et illū prius fallaci p̄missione decepit. et post mala inferendo lesit. Jniuste ergo dyabolus q̄tū ad se tenebat hominez sed homo iuste tenebat. qz dyabolus nunq; meruit potestatez habere sup hominem sed homo meruit p culpaz pati dyaboli tyrannidem. Si ergo deus qui vtiq; p̄erat potentia hominem liberare vellet. sola iussionis virtute hoiem potuit rectissime liberare. Sed ob causam p̄missam iusticia humilitatis vti voluit. Qui dū in carne mortali crucifixus est iustificati sumus. i. per remissionē peccatoz eruti de ptāte dyaboli. et ita a xp̄o iusticia dyabolus victus est nō potentia. Qūo aūt in eius sanguine nobis peccata sint dimissa supza expositū est.

Aug⁹. in li. 3 trinitate.

De traditōe xp̄i que dz facta a patre z a filio. a iuda et a iudeis. c

Christus ergo ē sacerdos idemq; hostia. et p̄cium nostre reconciliationis. q̄ est se in ara crucis non diabolo. sed dō trinitati obtulit p̄o omnibus q̄tum ad p̄cij sufficientiam. sed p̄o electis tantū q̄tum ad sufficientiam quia p̄destinatis tm̄ salutem efficit. De quo et legitur q; sit traditus a patre. et q; seip̄m tradidit et q; iudas eū tradidit et iudei. Jpse se tradidit qz spōte ad passionē accessit. Et pater eū tradidit. qz volūtate patris imo totiⁿ trinitatis passus est. Judas tradidit pdēdo et iudei instigando. z fuit actus iude et iudeozum malus. et actus christi vel patris bonus. Opus xp̄i et patris bonū qz bona patris et filij voluntas. malū fuit opus iude et iudeoz. qz mala fuit intentio. Diuersa fuerūt ibi facta. siue opera. i. diuersi actⁿ et vna res siue factū. s. passio ipsa. Jdeoq; doctozes aliq̄n vniunt in facto illo patrem filiū. iudā. iudeū aliq̄n disiungunt. Respicientes eñ ad passionē vnum opus illoz dicunt. Attendentes intentiones et actus facta diuersa discernūt. Uñ Augⁿ. Facta est inquit traditio a patre. facta est traditō a filio. facta est traditio a iuda. vna res facta ē. Quid ergo discernit int̄ eos? Quia ꝟ fecit filius et pater in charitate. Judas vero in p̄ditione. Videtis quia non quid faciat homo. sed qua voluntate considerandum est. Jn eodem facto inuenimus deuz quo iudam. deum benedicimus. iudam detestamur. quia deus cogitauit salutem nostram. Judas cogitauit p̄cium quo vendidit dominum. filius p̄recium quod dedit p nobis Diuersa ergo intentio diuersa facta facit. cum tamē fit vna res ex diuersis. Ecce vnam rez dicit ibi fuisse. et diuersa facta qz vna ibi fuit passio sed diuersi actus. Et actus quidez iude ac iudeoz mali quibus operati sunt christi passionem que bonum est et opus dei est.

Augusti.

Qđ xp̄i passio dz opus dei z iudeozum et quomodo. d

Passio ergo christi et opus dicitur iudeoz. qz ex actibus eoz p̄uenit. et opus dei. qz eo auctore. i. eo volente fuit. Uñ Augⁿ. Nemo aufert animā christi ab eo qz potestatē habet ponendi et sumēdi. ecce habes auctorem operis. ¶Donet animam. ecce hēs opⁿ auctorī. Et vt generaliter ꝯcludā. quotiēs i carne xp̄i aliqd patiē opⁿ auctoris ē. qz eñ sua volūtate nō alio cogente ꝓpetiē. ipse auctor est operis. Cū aūt passio xp̄i opⁿ dei sit. et iō bonū. eā q; opati sint iudas et iudei. q̄riē an ꝓceden dū sit eos opatos ibi esse bonū? Hic distinguenduz est. ¶Potest eñ dici. q; opati sunt bonū. qz ex actibus eozum bonū p̄uenit. i.

Aug⁹. in expositione fidē catholice contra felicianū.

Si iudei sunt ibi opati bonum.

passio xpi. et itē q opati non sunt bonū sed malū. qz actio eoz nō fuit bona sed mala.

Ista est distinctio. xx. huiꝰ tercij libri. In qua magister postq egit de passione xpi in quantū est maloz nostrozū remotiua. Agit singulariter de eiꝰ ꝯgruentia. z tria facit. Prio assignat causam passionis ꝯgruentē. Scdo cām ipsiꝰ efficiētem. Tertio remouet dubitatiōez incidentē. Primū vsq ibi. Xpus ergo est sacerdos. Scdm vsq ibi. Cū igit passio xpi. Tertiū vsq ad finē distinctionis. In spāli sntia magistri stat in tribꝰ ppositiōibꝰ quaz pma est. Quāuis deus alio mō potuisset hoiem q̄ p xpi mortē redemisse s. p oipotentiā. modus tū fiendi p mortē xpi maiorem habuit ꝯgruentiam. Hanc magister ponens querit vtrū deꝰ per aliū modū potuerat genus humanū redemisse q̄ per mortem xpi. rndet q sic. sed iste modus quo liberauit ipm fuit congruentioz. qd oñdit ex duobus. Primo ex nra voluntate. Nā p hoc q nos redemit p mortē filij sui mens nostra in deum magis dirigit et ad ipsius amorē magis excitat. Secūdo oñdit idē ex dei iustitia. Nā deꝰ iuste pmisit hominē a dyabolo possideri. cū igitur nō videat ꝯgruū q deus p potentiā hoc infringeret. q iustitia mediāte pmisit. Qucientius apparet q diabolū in assumpta humanitate superaret q̄ q alio mō. vicz per potentiam de ipsius manu liberaret. Qualit aūt p iustitiam hoiem de ipsius manu liberauit. hoc declarat dicēs q qz dyabolus xpm occidit in quo nulla cā mortis reperta fuit. ideo iustū fuit vt dyabolꝰ ꝑderet suā ptātem sup oēs in xpm credentes. Et subdit q si deus p potentiā z nō iustitiā vt premittit humanū genus de manu dyaboli abstulisset. nulli in hoc iniuria illata fuisset. qz exquo tā hō liberādus q̄ dyabolꝰ ipm tenēs sub dei potestate erāt ꝓstituti. Deus sine cuiuscūq iniuria solo ꝓcepto hoiem potuisset de manu diaboli liberasse. potius tū voluit liberare ipm p iustitiā ꝓpt causas positas. Scda propositio est hec. Passionis xpi opus tam xpi q̄ indeoz existēs est nre redēptōis cā efficiens. Hanc magister ponens dicit q xps q̄ se obtulit hostiā z preciū redēptiōis nre. fuit cā efficiēs et auctor nre ꝓsiliationis. et hoc q̄tū ad cēs quo ad sufficientiā. sed solū q̄tū ad electos quo ad sufficientiā. qz nō oēs sed tm electi finalem passiōis xpi fructum recipiūt. Et subdit q xps quadrupl'r traditus fuit. s. a seipso. a patre. a iuda. a iudeis. Diuersimode tn. a seipso et a pre ex charitate. Judas aut et iudei tradiderūt ipm ex malicia et iniq̄tate. Ex infert q passio xpi fuit opus dei et iudeoz. Dei quidē. qz a dō volente z ipso eiꝰ auctore facta est. Judeoz vero. qz ex ipsoz actib' ꝓsecuta est. qd vlterius cōfirmat auctoritate. b. Augi. Tertia ꝓpositio est hec. Quāuis iudei xpm occidēdo. q̄tum ad opꝰ opatū bonū fecerunt. tn q̄tum ad opus opans pessime egerūt. Hanc magister ponens mouet dubiū tale. Cum passio xpi vt dictū est sit opus dei. et p ꝓsequens bonum. Utrū et hoc opus iude et iudeoz q̄ eandē passionē operati sunt. etiā debeat dici bonū. Et rndet q habito respectu ad opus opatuz. s. ad ipam passionez opati sunt bonū. Sed habito respectu ad opꝰ opans. s. intētionē q̄ hoc fecerūt. opati sunt malū. Et tm in speciali.

Si in christo diuisio in morte fuit anime vel carnis a verbo a

DI. XXI

Post predicta p considerandū est vtrū in morte a verbo sit separata aima vel caro? Quidam putauerunt carnē sicut aiam ita a diuinitate in morte fuisse diuisam. Si enī inquiūt aīa media diuinitas sibi carnē vniuit. sic superius ptaxatuz est. g q̄ diuisa est caro ab anima. diuisa est etiaz a diuinitate. qz nō potuit ab aīa seiungi p quam verbo erat vnita. quin a verbo diuideretur. Fuit aūt diuisa ab anima in morte. alioquin vera mors ibi nō fuisset. Quia vt ait Augi. Mors quaz timent hoies separatio est anime a carne. Mors aūt quaz nō timent separatio est aie a deo. Utraq̄ vo dyaboli suasu hoi ꝓpinata est. Si g in xpo hoie vera mors fuit. diuisa est ibi aīa a carne ac p cōsequens diuinitas a carne. Huic sue ꝓbabilitati addūt auctoritatis testimoniū. Ambi. cūm tractās dō xpi derelictiōe q̄ i cruce voce magna clamās dixit. Deꝰ deus meꝰ vt q̄d me dereliq̄sti ait. Clamat hō separatiōe diuinitatis mortuꝰ. Nā cū diuinitas mortis libera sit. vtiq̄ mors ibi esse nō poterat. nisi vita discedēt qz vita diuinitas est. Hic videt tradi q diuinitas separata sit i morte ab hoie q̄ nisi discessisset hō ille mori nō posset. Dō illi ad carnē referūt quā dicūt a dō separatā. Quibꝰ rndemꝰ illā separationē sic esse accipiendū. sic intelligit derelictiō q̄ ill' vbis significat. vt q̄d me dereliq̄sti. Quo g xps derelictꝰ erat a pre. cū in cruce derelictū se clamabat. Non recesserat deꝰ ab homine ita q esset soluta vnio dei z hois. Aliquin fuit q̄ddā tpus q̄n xps adhuc viuꝰ hō erat z nō deꝰ. qz adhuc viuus se derelictū clamabat. non dereliq̄ndū. Si g illa derelictio vnionis intelligit solutio. aī facta fuit solutio dei et hois q̄ xps mortuꝰ esset. Sed q̄s b dicat? Fateamur g deuz quodāmō illū hoiem in morte deseruisse. qz potestati p̄sequētiū eū exposuit ad tps. non suā potentiā exercēdo illū defendit vt non moreret. Sepauit se diuinitas qz sbtraxit protectionē s nō soluit vnionē. Sepauit se foris. vt nō adesset ad defensionē. s nō intus defuit ad vnionē. Si nō ibi cohibuisset potentiam s exercuisset. nō moreretur xpus. Mortuus est xpus diuinitate recedēte id est effectum potentie defendēdo non exhibente. Hic est hyrcꝰ apopompeyus q̄ altero hyrco immolato in solitudinē mittebat vt legitur in leuitico. Duo cūm hyrci humanitas et diuinitas xpi intelliguntur. Humanitate ergo immolata: diuinitas xpi in solitudinē abijt. i. in celū. Ex Esicius. In solitudine id est in celū tpe passionis diuinitas abijsse dicit. nō locuz mutās sed q̄dammodo

Opinio quorundā de deitate ab anima.

Augi. in psal. xvi

Auctorit. inducta in ꝓpositione.

Respō.

Esicius super leuiticum.

virtutē cohibens. vt possent impij consummare passionē. Abijt ergo. i. virtutem cohibuit et portauit iniquitates nostras. nō vt hēret sed vt consummeret. deus enim ignis consumens est. Ex his satis ostēditur premissa verba Ambrosij sic esse accipienda vt prediximus.

Aliam inducunt autoritatē. b

Alij quoqz autoritati innitunt qui asserunt diuinitatē i morte recessisse ab homine ꝑm carnē. Ait enim Athana. Athana. Maledictus q̄ totuz hoiem quē assumpsit dei filius denuo assumptū vel liberatū. tertia die a mortuis resurrexisse nō ꝓfitetur. fiat fiat Si inquiunt denuo assumptus est hō in resurrectione quē assumpserat in incarnatione. deposuit ergo eum in morte. sepata ergo fuit diuinitas in morte ab humanitate. ¶ Quibus rñdemus q̄ si in his verbis assumptio talis intelligatur que sit ꝑm vnionē non carnē tantū sed totū hoiem. i. animaz et carnē denuo sibi vniuit in resurrectione. qz nō simpliciter hominez sed totū hominē assumptum dicit. Totū ergo hominē in morte deposuit. i. aiam z carnez. Sed quis nisi hostis veritatis dicat animā a verbo depositam? Et tñ nisi hoc fateantur q̄ totus homo sit assumpt⁹. nō proeis facit illa autoritas que totū dicit assumptum. ¶ Sciendū est ergo athanasiū id dixisse ꝓtra illoz ꝓfidiam qui resurrectionez xp̄i negabant. putantes in morte detineri euz qui solus inter mortuos liber est. Jdeo illū maledicit. qui non confitet totū hoiem denuo assumptuz resurrexisse. i. xp̄m aiam denuo corpi coniunxisse. et in illis duobus denuo coniunctis in resurrectione vere ꝑm hoiem vixisse sicut ante mortē. Nā in morte sepata est anima a carne. Unde vere dicitur xp̄s mortuus. sed neutrū separatuz est a verbo dei.

Athana. Aliter de hac autoritate argumentalo procedit. Expōsio. Determinati autoritati

Autoritatibus astruit a verbo carnē in morte nō esse diuisam. c

Sicut Aug⁹. super Jobem docet. tractans illud dñi verbum Ego pono aiam meā vt iterū sumā eā. Nemo tollit eā a me. ſ ego ponā eam. a meipso potestatē habeo ponēdi eā et iterū sumēdi eam. Hic aiam dicit emissaz. A quo emissa est? a seipsa nō est emissa. qz seipsaz nō posuit. nec verbū animā posuit vel carnem. Caro ergo animā posuit. sed potestate i se manentis deitatis. ¶ Potentia q̄ deitatis ania diuisa est a carne. sz neutrū a ẏbo dei. Añ Aug⁹. Uerbū exquo suscepit hoiem. i. carnem et animā nunq̄ deposuit animā vt essz aia verbo sepata. sed caro posuit animam qñ expirauit. qua redeūte surrexit. Moꝛs ergo ad temp⁹ carnē z aiam sepauit. sz neutrū a ẏbo dei. Caro ergo ponit et sumit animam: nō ptāte sua sed ptāte inhabitantis carnē deitatis. Hic euidenē tradit nec animam nec carnē a verbo dei in morte esse diuisam. vt aliquo modo soluta fuerit vnio. Añ Aug⁹. contra felicianū. Absit vt xp̄us sic senserit morte vt q̄tuz in se est vita. vitā pdiderit. si eñ hoc ita esset: vite fons aruisset. Sensit ergo morte ꝑticipatione humani affectus quē sponte susceperat. ñ nature sue pdidit potentiā ꝑ quā cuncta viuificat Sic in sepulcro xp̄s carnē suā cōmoriendo nō deseruit. sicut in vtero virginis ꝓnascendo formauit. Moꝛtuus est ergo nō descendente vita. sicut passus est nō peunte potētia. nemo tollit animā ei⁹ ab eo qz ptātē hz ponendi et sumendi Ecce et hic habes xp̄z nō deseruisse carnē in morte. et vitā non discessisse a moꝛtuo. et q̄ sponte tradidit spūm non alius extoꝛsit. Añ Amb. Emisit xp̄us spiritum. et tamen quasi arbiter eruendi suspendendiq̄ corpis. Emisit spūm non amisit splendebat in cruce et omnia cōmouebat Sed vnde emisit. ex carne? quo emisit. ad patrem?

Aug⁹. sup Johannē. Amb. in lib. iij. de spūsctō

Qua ratōne xp̄s dicitur moꝛtuus et passus. d

Recedente ẏo anima. moꝛtua est xp̄i caro. et qz caro moꝛtua est: moꝛtuus est xp̄s. Sicut eñ moꝛtu⁹ dicitur deus. qñ moꝛtuus est homo. ita moꝛtuus homo dicitur qñ moꝛtua est caro. Separatio anime moꝛs carnis fuit. ¶ Propter carnē ergo vnitaz verbo que moꝛtua est dicitur deus moꝛtuus. et ꝓpter carnē et animam que vtraq̄ doloꝛē sensit dꝛ deus passus. cū diuinitas omnis doloꝛis exoꝛs existeret. Añ Aug⁹. Uerbū caro factū est. vt ꝑ carnem panis celestis ad infantes transiret. et ꝑm hoc ipm verbum crucifixū est. sz non est mutatū in hominē. hō in illo mutatus est. vt melioꝛ fieret q̄m erat. ¶ Per illud ergo q̄ homo erat moꝛtuus est deus. z per illud q̄ deus erat homo excitatus est et re

Aug⁹. super psal.

surrexit. Quicquid passus est hō. non pōt dici non passus est deus. qm̄ deus erat hō. Quo potest dicere te non passum iniuriam si vestis tua ꝓscindat. Cuius vestis tua non sis tu. Quid tomagis ergo quicqd patit caro vnita verbo: dēbat dici deus pati. licet verbum nec mori. nec corrūpi. nec mutari potuerit. Sed qcquid hoc passus est: i carne passus est. Ambrosi⁹ Bē etiā Amb̄. in li. ētio de spū sancto ait. Quod verbi caro patiebat. manens in carne verbū. in se pro corpis assumptiōe referebat. vt pati diceret. qz caro patiebatur. sicut scriptuz est. Christo in carne passo. Hic docet qua rōne deus vel dei filius passus vel mortuus dicitur. nō qz mortem senserit inquantū deus est. sed qz caro ei vnita mortua est. Scōm quā rationez dicit. Aug⁹. Aug⁹. in sermone de tde Si quis dixerit atq; crediderit filium dei deum passum anathema sit. Cui⁹ dicti causam ex qua intelligentia sumenda est aperiens. in eodem subdit. Si quis dixerit q; in passione dolorem sentiebat filius dei deus t non caro tantū cū anima quā sibi acceperat: anathema sit. Sane ergo dici potest q; mortuus est deus t non mortuus passus est dei filius t non passus. Passa est tertia persona et nō passa. crucifixū est verbū et nō crucifixum. sed fm alterā naturaz passus est. fm alterā impassibilis. Vñ Ambrosi⁹. Generalis ista est fides. qz xp̄us est dei filius. et natus ex virgine. quē quasi gigantē ꝓpheta describit. eo q; biformis geminecq; nature vnus sit. cōsors diuinitatis et corpis. Idem ergo patiebat t non patiebatur. moriebat t non moriebat. sepeliebatur et nō sepeliebatur. resurgebat et non resurgebat. Resurgebat fm carnē que mortua erat. non fm verbum. quod apud deū semper manebat. Ambro. in libro. iij. de spiritu sancto.

Ista est distinctio. xxi. huius tertij libri. In qua magister post q; egit de passionis merito. Agit de eius fine siue termino. Et tria facit Primo em̄ inquirit an in morte xp̄i caro fuit a verbo separata. Scōo ostendit fm quid mors xp̄i fuit ꝓsummata. Tertio subiungit fm qd veritas quarundā ꝓpositionū in hac materia sic accipienda. Primū vsq; ibi. Recedente vero anima. Scōm vsq; ibi. Sane igit dici potest. Tertiū vsq; ad finē distinctionis. In specialī sniā magistri stat in tribus ꝓpositionibus quarum prima est hec. Humanitas xp̄i non fuit in passione a deitate soluta. sed solū per subtractionē ꝓtectionis t defensionis foris destituta. Hāc magister ponēs querit. Utrum in morte xp̄i fuit diuinitas a carne vel anima separata. Et rūdeat quorundam opinionem fuisse q; sicut anima in morte a carne sepabat ita in morte deitas. tam a corpe q; ab aīa sepabat. Hi suam opinionem ꝓbant sic. qū aliqua vnunt per medium. recedente medio. recedit vnio. sed caro xp̄i vnita fuit diuinitati mediante aīa. cū ergo in morte xp̄i aīa fuerit separata a carne. sequitur et ipam deitatē a carne fuisse separatam. Et confirmāt hoc q; auctoritatē Ambros. sup illo verbo psal. Deus de⁹ meus respice in me quare me dereliquisti t̄ē. dicentez. Clamat hō separatione diuinitatis mortuus. Unde apparet q; xp̄s nō potuisset mori nisi fuisset a carne deitas separata. Ad istaz respondens magister dicit q; si ista derelictio quam deus in cruce deplāxit intelligit facta per separationez diuinitatis quasi facta sit vnionis solutio. vt ista opinio dicit sequeretur q; xp̄us adhuc viuens quandoq; fuisset homo t nō deus. patet qz adhuc viuens in cruce clamabat se derelictum. sed cōsequens est falsum. igitur opinio ex q̄ sequit Añ sensus auctoritatis b. Ambrosij qua ꝓbant ꝓ se stat in hoc q; deus pater xp̄m hoiem dereliquisse. qz ad tps exposuit eū ptāti et dāno eoz ipm̄ psequentiū. ita q; deitas dr ab humanitate separata p subtractionem ꝓtectionis et defensionis foris ad defensionē. sed intus non desijt ad vnionem Et hoc confirmat magister per figuram veteris testamenti de duobus hircis quorū vno immolato alter in desertum mittebatur. p quos intelliguntur duc naturе in xp̄o. quarū vno tpe passionis scz humanitas immolata fuit. alter scz deitas celū abijt. non loci mutatione nec vnionis solutiōe. sed defensionis subtractione vt sic xp̄i passio ab ipsis cōsummaret. Postea magister soluit auctoritatem Ambro. cui predictā opinionem fouentes innituntur. quia anathasius dicit q; ille homo mortuus in cruce fuit denuo assumpt⁹ in resurrectione. qđ verū nō esset nisi fuisset in morte depositus seu a diuinitate separatus vt ipsi dicūt. Et rūdens mgr̄ dicit q; Athanasius dixit auctoritatez illam ꝓtra quosdaz hereticos qui negabant xp̄m resurrexisse t aīam denuo corpi vnitā fuisse. Et etiam dei filiū totū hoiem in resurrectione resumpsisse. qz totum deposuerat in morte. qz q̄uis deitas nō fuit separata nec a carne nec ab aīa in triduo mortis. fuit tū separata a toto hoie. i. a coniunctione corpis t aīe. vt postea patebit in sequenti distin. Et sic mgr̄ tandē ꝓcludit q; in morte xp̄i nec aīa nec caro fuit a verbo derelicta. qđ concludit multis sanctorum auctoritatibus. Scōa ꝓpositio est hec. Per hoc xp̄s vere moriebat q; anima eius a corpe separabat. Hanc magister ponens dicit q; christus dr mortuus seu passus ꝓpter communicationez ꝓprietatum vnius nature cū alia ex vnione in ꝓsona unde hō dr mortuus qz caro est mortua. et dicit pati carne vel aīa patiente Sed christus dr mortu⁹ p separationē aīe a carne stante tū hypostatica vnione. Et dr passus ꝓpter carnis et aīe passionē quarū vtraq; dolorem sensit. Iz diuinitas cui vnita fuerat ois doloris expers fuerit. vñ cōcludit q; filius dei mortuus et passus fuit. nō qz dolorē vel mortē sensit in ipsum dr̄s. sed qz caro sibi vnita mortua fuit. Et hoc mgr̄ cōfirmat auctoritatibus sctōr̄. Tertia ꝓpositio est hec. Respectu diuersoz deū mortuū fore apte cōcedit t negatur Hāc mgr̄ ponēs dicit q; sane dici pōt mortu⁹ est deus et de⁹ nō est mortuus. et passus ē dei filius. t dei filius nō est passus. Hāmōi expositiones negatiue sūt ve fm diuinā naturā. affirmatiue vo fm hūanā naturā. Et confirmat auctoritate. b. Amb̄. Et tū in spāli

Si xp̄s in morte fuit homo.

a

Hic queritur vtrū i illo triduo mortis xp̄s fuerit hō? Dō ñ vid̄ qbusdaz. qz mortuus erat. et hō

b

DI. XX

mortuꝰ nō est hō. Addūt etiā q si tunc erat homo: vel mortalis vel immortalis. ſ mortalis non. qz mortuus. nec immortal. qz tm̄ post resurrectionem. Quibus rndemus qz lz homo mortuꝰ fuerit. erat tm̄ in morte ds hō nec mortalis quidem nec immortalis. et tm̄ vere erat hō. Ille em̄ et hmōi argutie in creaturis locū habēt. ſ fidei sacrm̄ a philosophicis argumentis est liberum. Vñ Ambrosius. Auser argumēta vbi fides querit In ipsis gimnasijs suis iam dialetica taceat. piscatoribus credit non dialeticis. Dicimus ergo in morte xp̄i deū vere fuisse hominem. et tm̄ mortuū. z hoiem q̄dē nec mortalem nec immortalem qz vnitus erat aie et carni seiunctis. Alia em̄ rōne dr de hō. vel hō deus. q̄ martinus vel iohes. Ihō em̄ dr deus et ecōuerso ꝓpter susceptionez hois. id est aie et carnis Vñ Augꝰ. Talis erat susceptio illa q̄ deum hoiem faceret. et hoiem deū. Cū ḡ illa susceptio p mortē nō defecerit. ſ deus hoi z hō deo. sicut añ vnitꝰ erat vere et tūc deus erat homo et ecōuerso. qz vnitus erat anie z carni: et homo mortuus erat. qz anima a carne diuisa erat. Propter separationez aie a carne mortuus. ſ ꝓpter vtriusq; semp secū vnionē: homo. Nō aūt sic erat hō: vt ex anima z carne simul iūctis subsisteret. Ex qua ratione dr alios aliꝰ homo et ipse forte ante mortē. hoc etiā modo erat hō et post resurrectionē fuit. In morte vero homo erat tm̄ ꝓpter anime et carnis secum vnionē. et mortuus ꝓpter inter illa duo diuisionem.

Si xp̄s in morte erat hō alicubi et si vbicunq; est homo sit. b

Hic querit si xp̄us in morte alicubi erat hō. et si vbicunq; est hō sit: Ad qđ dicimus qz nō vbicunq; erat hō erat. nec modo vbicūq; est hō est. qz vbiq; est ſm deitatē. nec vbiq; est hō. qz non vbiq; homini vnitus. ſ vbicūq; est ſm hoiem ibi homo est. Tpe autē mortis z vbiq; erat ſm deum. et in sepulcro ſm hoiem. z in inferno ſm animam. et in sepulcro ſm carnē In sepulcro ergo erat homo. quia humanitati vnitus erat et si nō toti. qz carni tantū. et in inferno erat homo quia hūanitati vnitus. sed non toti quia anime tantuz. Sed si in inferno anime tm̄ et in sepulcro carni tm̄ vnitus erat. ergo nec in inferno vnitꝰ erat anime et carni. nec in sepulcro. Quomō ergo ibi vel hic hō esse dr: Que est ratio dicti Quia vna eadēq; vnione vnitꝰ erat anime in inferno. et carni in sepulcro. Et sic erat illis duobus tunc sepatis vnitus. sicut ante separationē. i. ante mortez. Ad hoc aūt opponitur. Si christus animā tm̄ vel carnem tm̄ assumpsisset. non fuisset verus homo lz ꝓpter vtriusq; assumptionem verus homo fuit. Sic ergo vbi carnem et animam sibi vnitam nō habebat. verus homo ibi nō erat. Sed tpe mortis nusq; illa duo vnita habebat. quia nec in sepulcro nec in inferno. nec alibi. Nusq; ergo erat homo Ad quod dicimus. qz christus vtiq; verus hō nō fuisset. si carnem et animam non assumpsisset Sed tm̄ qz exquo assumpsit: neutrum deposuit. sed cū vtroq; eandē vnionē indesinenter tenuit. quā assumendo contraxit. Ideo non incongrue vbicunq; anime vel carni/ vel vtriq; vnitus est: ibi homo esse dr. quia ibi humanatꝰ est. ḡ et in sepulcro erat hō. et in inferno erat hō. qz vtrobiq; humanatus erat xp̄s et vnaz eādemq; cū aia et carne lz sepatis: habebat vnionez. et vno eodemq; tpe in sepulcro iacuit xp̄s et ad infernū descendit. sed in sepulcro iacuit ſm solam carnem. et in infernū descendit ſm solam animam Vñ Augꝰ. Quis nō est derelictus in inferno. Lchristus: sed in anima sola. quis iacuit in sepulcro. christus: sed in carne sola. quia in his singulis christus est. Christū in his omnibus et in singulis confitemur. Ex his euidenter ostenditur q carni iacenti in sepulcro vnitus erat christus. sicut anime in inferno. Alioquin si carni mortue nō esset vnitus. non in ea diceretur iacuisse in sepulcro. Anima ergo ad infernum descendit. Caro in sepulcro iacuit. sapientia cum vtraq; permansit. que in inferno positis vt ait Ambrosius. lumen vite fundebat eterne. Radiabat illic lux vera sapiētie. illuminabat infernum. sed inferno non claudeba/tur. Quis enim locus est sapientie de qua scriptum est. Nescit homo vias eius. nec inuenta ē inter homines. De qua abyssus dicit. non est in me. mare dicit. non est mecuz ergo nec in tempore. nec in loco sapientia ē cui nec mors tribuenda est. In ligno enim caro. non illa operatrix omniuz substantia diuina pendebat. Confitemur tamen christum pependisse in ligno et iacuisse in sepulcro sed in carne sola. Et fuisse in inferno. lz in anima sola.

Reddito esse

Oppositio

Respōsio.

Aug⁹. super Johannem.

In tertio lib. de spūsancto

Quod xp̃s vbiq; totus est. sed nõ totũ. vbiq; totus est homo vel deꝰ sed non totum. c

Et vtiq; totus eo=

dez tpe erat in inferno. totus in celo. totus vbiq; ꝑsona eẽ illa eterna ñ maioꝛ erat vbi carnẽ et aiam sil̃ vnitaz sibi habebat q̃ vbi alterũ tm̃ nec maioꝛ erat vbi vtrũq; sil̃ vl̃ alterũ tm̃ vnitũ habebat q̃ vbi erat neu trũ hñs vnitũ. Totus g̃ xp̃s et pfectꝰ vbiq; erat. Unde Augꝰ. Nõ diuisit patrẽ xp̃us cũ venit in ỽginem. vbiq; totus. vbiq; pfe ctus. Uno g̃ eodẽq; tpe totus erat in infer no totus in celo. Erat apud inferos resur= rectio mortuoꝝ. erat sup celos vita viuẽti um. vere mortuus. vere viuus. in quo mor tẽ suscepit mortalitatẽ excepit. et vitã diui nitas nõ pdidit. Mortez ergo dei filius. et in aia nõ ptulit. et in maiestate nõ sensit. Sz tñ pticipatiõe infirmitatis ex glorie crucifi/ xus est. Ex his apparet q̃ xp̃s eodẽ tpe to tus erat in sepulcro. totus in inferno. totus vbiq; sicut et mõs totus ẽ vbiq; ẽ. ꝟ non to= tũ. Nec in sepulcro vel in inferno totũ erat et si totus. sic̃ xp̃s totus est deꝰ. totꝰ hõ. sed nõ totũ. qz nõ solũ est deꝰ vel hõ. sed et deꝰ et hõ. Totũ eẽ ad naturã referr̃. totus aũt ad hypostasim. sicut aliud et aliq̃d ad natu rã. alius ỽo et aliq̃s ad ꝑsonã referũr̃. Uñ Joh. Damas. Totus xp̃s est deꝰ pfectus nõ aũt totuz deus est. Nõ eẽ solũ deus est sed et hõ et totus hõ pfectus. Nõ aũt totũ hõ. nõ solũ eẽ homo. ꝟ et deꝰ. Totũ eẽ na ture est repsentatiuũ. Totus aũt hypostaseos. sicut aliud quidẽ est nature. alius au/ tem hypostaseos. sic et hmõi.

Augꝰ. cõtra felicianam in expositione fi dei.

Jo. dam.

Si ea que dicuntur de deo vl̃ de fi= lio dei. possunt dici de homine illo vel de filio hominis. d

Bolet etiã querí sí

ꝓgruenter dici possit filiꝰ hois vt ille hõ de scendisse de celo vel vbiq; esse. sicut ỽ filiꝰ dei vel deꝰ de celo venisse et vbiq; esse? Ad qõ dicim? si ad vnitatẽ ꝑsone referat dicti intelligentia. sane dici põt. Si vero ad di/ stinctõez naturaꝝ. nullaten? ꝓcedenduz est Uñ Augꝰ. Una ꝑsona est xp̃us deus z hõ Jdeo ỽ. Nemo ascẽdit in celũ nisi q̃ de ce lo descẽdit ꝛc. Si g̃ attendas distinctionem substantiaꝝ. filius dei descẽdit. z filiꝰ hois crucifixius est. Si ỽo vnitatẽ ꝑsone. z filiꝰ hois descẽdit. et filiꝰ dei est crucifixꝰ. ꝓpter hanc vnitatẽ ꝑsone nõ solũ filiuz hois descendisse de celo. ꝟ etiam dixit esse in celo cũ loquereꝝ in terra. ꝓpter hanc eandez ỽ deus glorie crucifixus. q̃ tñ ex forma serui tm̃ crucifixus est. Nõ tñ ꝟm hoc q̃ deꝰ glo rie est. ꝟm q̃ glorificat suos. et tũ ỽ deꝰ glo rie crucifixus. Recte quidẽ non ex virtute diuinitatis. ꝟ ex infirmitate carnis. Quid g̃ ꝓpter q̃d. et q̃d ꝟm q̃d dicaꝝ. ꝓdens et diligens et pius lector intelligat. Hec ỽ cor rigia calciamenti dñici dicta sufficiant. Ne ossa regis idumee consummantur vsq; inci nerem.

Augꝰ. in lib. de trinitate.

Jsta est distinctio. xxij. huius ter=

tij libri. Jn q̃ mgr̃ postq̃ egit de morte xp̃i tang̃ pas= sionis sue termino. Agit de quibusdã q̃ sequunt̃ ex ip sa. Et tria facit. Nã ꝓmo inqrit. Utrũ xp̃us in triduo mortis sue fuerit hõ. Scõo supposito q̃ sic. an fuerit hõ in ifemo z in sepulcro Tertio vtrũ ille hõ sit vbiq; et venerit de celo. Primũ vsq; ibi. Hic querit̃ si xp̃us Scõm vsq; ibi. Solet etiã queri. Tertiũ vsq; ad fin̄ distinctiõis. Jn spãli sñia mgr̃i stat in triꝰ ꝓpositio= nibus quaꝝ ꝓma est hec. Et si xp̃us in morte sua fuit homo rõnalis. nõ tñ mortal̃ vel ĩmortalis. Hãc mgr̃ ponens inqrit. Utruz xp̃s in triduo sue mortis fuerit hõ mortuus. Et rñdendo ponit primo opinionẽ quo rundã dicentiũ q̃ non. quoꝝ vna rõ fuit. q̃ xp̃s in il= lo triduo mortuꝰ fuit. cũ igit̃ mortuꝰ hõ sequit̃ xp̃m ĩ illo triduo non fuisse hoiem Alia rõ eoꝝ erat. Si cri stus in illo triduo fuisset hõ. vel fuisz mortalis vl̃ im= mortal̃. nõ mortalis qz iã fuerit mortuꝰ. non ĩmortal̃ qz pꝰ resurrectionẽ primo fuit ĩmortalis effectꝰ z p cõ sequẽs nõ fuit hõ in illo triduo. Jstã opinionẽ mgr̃ re futat quã tũ moderni tenẽt. Uñ subdit mgr̃ opinionẽ ꝓpriã. in qua tũ nõ teneꝝ. et dicit. q̃ xp̃s i illo triduo mortis sue fuit verꝰ hõ. nõ obstãte q̃ fuit ỽe mortuꝰ ꝑ cuiꝰ rõne assignat ipsaz insepabilẽ vnionẽ diuinita tis ad aiam et carnẽ. q̃ per mortẽ nõ fuit soluta. Pro cuiꝰ vlteriozi declaratõe dicit q̃ alia rõne ỽ ds hõ q̃ petrꝰ vel iohes. qz deꝰ vel dei filiꝰ ỽ hõ ꝓpt̃ assũptõz aie et corpis tm̃. Cũ igit̃ illa assumptio ĩ morte soluta nõ fuit. igit̃ etiã in morte ds fuit hõ Petrꝰ aũt vel io= hãnes est hõ ꝓpt̃ ꝙiunctionẽ aie z carnis Sz ex quo ꝙiunctio illa ĩ morte soluit̃. igit̃ petrꝰ vel iohes ĩ mor te non ỽ hõ. sed hõ mortuꝰ Et subdit q̃ duplex fuit vnio in xp̃o. vna deitatis cũ carne z aia. rõne cuiꝰ ỽ deꝰ hõ. et qz illa nũq̃ defecit. iõ rõne illiꝰ in morte ỽ hõ. Alia est vnio deitatis cũ ꝙũctiõe ex ania z carne rõne cuiꝰ ds ỽ viuꝰ hõ et qz illa in morte xp̃i defecit deus dicebaꝝ mortuꝰ hõ. vñ rñdens ad rões alteriꝰ opinionis. Ad primã dicit negãdo ꝙsequentiã q̃ fuit Xp̃us fuit vere mortuus. igit̃ nõ fuit homo. qz vt ptz ex dictis. añcedẽs est verũ et ꝙñs est falsũ. Nã nõ ob stante q̃ in xp̃o fuit facta diuisio corpis et anĩe. ratio= ne cuiꝰ dicebaꝝ mortuꝰ. non tñ fuit facta solutio vnio= nis diuinitatis cuz corpe et aia. rõne cuius ỽ deꝰ hõ Ad scõaz dicit. q̃ nec fuit mortalis. nec ĩmortalis Et subdit q̃ argumẽtationes lz locũ habeãt in creaturis deficiũt tñ circa fidei sacr̃a. qz b. Amb. vbi fides que rit̃ argumẽta dimittẽda sunt. Scõa ꝓpositio est hec. Quãuis iste hõ et totus xp̃s sit in oĩ loco nõ tñ ꝟm to tũ nec est vbiq; hõ. Hãc magister ponẽs querit Utrũ in illo triduo christus fuit hõ vbicunq; fuit. Et rcspõ det q̃ nõ. imo nec mõ vbicũq; est homo est. Nam ꝟm

q deus est vbiq; ẽ. nõ aũt ẽ vbiq; ſm q hõ. q; nullibi est ſm q hõ. niſi vbi vnit⁹ est hoi. Cuz igit̃ non vbiq; vnitus est hoi. ſequit̃ ipm nõ esse vbiq; ſm q homo. vñ ſequit̃ correlarie q; xp̃s in ſepulcro fuit homo et ĩ inferno fuit homo. q; vtrobiq; fuit ſm hoiem. in ſepulcro quidẽ ſm carnẽ. in inferno aũt ſm aiam. Circa iſtud poſtea remouet dubiũ quoddã. Nam v̄bum tm̃ vnituz fuit anime in inferno in ſepulcro tm̃ carni. qũo hic et ibi poſſet dici hõ. eo q hõ conſtat ex aĩa et carne. Et rñdet q licet illa eſſent ſepata. tm̃ q; eadez diuinitas vtrobiq; erat. non vtrobiq; dicebatur homo. Sed contra iſtud arguit ſic. Si verbum aſſumpſiſſet aiam̃ tantũ. vel carnẽ tantum nõ fuiſſet homo cũ igitur in inferno habuit aĩam tm̃. in ſepulcro v̄o carnẽ tm̃. nõ fuiſſet vtrobiq; homo. Et rñdet q xp̃s verus homo nõ fuiſſet. niſi carnẽ et aĩaz aſſumpſiſſet ſed ex quo poſt vtriuſq; aſſumptionem neutrum illorum a ſe ſepauit. vbicunq; ſm vnũ illoz fuit humani tas fuit. et p ꝓ̃s in inferno et in ſepulcro fuit hõ. Et ſubdit q in illo triduo mortis xp̃i tot⁹ xp̃s fuit in inferno. et totus xp̃s fuit in ſepulcro. et vbicũq; fuit. totus fuit. Nam ꝓſona xp̃i cum eſſet terrena et indiuiſibilis. nõ erat maioz vel minoz qñ erat vnita carni et anime coniunctis. q; cũ erat vnita carni et anime diuiſis: z per ꝓſequens fuit in inferno totus et in ſepulcro totus. ſed tm̃ non erat vtrobiq; totũ. Sicut lz chriſtus dicat̃ totus deus. non tm̃ ꝺz totũ deus. cuius rõ eſt. q; neutrũ genus ꝓpter ꝓfuſionẽ quã importat refertur ad naturã. ſed maſculinũ ꝓpter diſtinctionez quã importat ſiue denotat referr̃ ad ꝓſonã. vnde cuz xp̃o duplex ſit natura quarũ tm̃ vna ſit deus. nõ poſſumus dicere. xp̃s totũ eſt deus. ſed bñ dicim⁹ xp̃us totus eſt deus. Tertia ꝓpoſitio eſt hec. Ille homo ſez xp̃s rõne diuine ꝓſone p̃t dici de celo veniſſet z eſſe vbiq;. Hanc magiſter ponẽs querit Utrum ꝓuenienter poſſit dici. q iſte homo. xp̃o denotato. vel filius hois eſt vbiq; vel deſcendit de celo. Et rñdet q ſi inſpiciatur ad vnitatẽ ꝓſone in qua ſunt vnite due nature. tunc tales ꝓpoſitiones ſunt concedende. ſi v̄o reſpiciat̃ ad naturas diſtinctas ſic non ſunt ꝓcedẽde q; xp̃s ſm humanã naturã. nec deſcẽdit de celo nec eſt vbiq;. Et hoc ꝓbat auctoritate b. Aug⁹. Ex quo etiã infert correlarie q; ꝓpter vnitatẽ illaz ꝓſone chriſti xp̃us cũ adhuc eſſet in terris dicebat ſe eſſe in celo ꝓpter eandẽ vnitatẽ ꝓſone. etiã ꝺz deus glorie crucifixus. q̃uis non fuerit crucifixus niſi ſm humanaz naturaz. et ſic breuiter epylogat p̃determinata. d. q; hec ſufficiãt de miſterijs xp̃i in carnati et paſſi. Et ſic tũc terminat iſtũ ſcõm tractatũ z̃. Et tm̃ in ſpãli.

Si chriſtus habuerit fidẽ et ſpem vt charitatem. a

C.XXIII

tribus h
tandũ eſt
s de fide

Quum vero ſu
pre phibituz ſit xp̃m plenum gratia fuiſſe. non eſt ſupuacuum inq̃rere vtrũ fidẽ et ſpem ſicut charitatẽ habuerit? Si em̃ his caruit nõ videt̃ plenitudinez gratiarum habuiſſe Ut autem hec queſtio valeat apertius explicari. De his ſingulis aliqua in medium proferenda ſunt. et primũ de fide. ſm menſuraz cuius precepit apoſtolus vnicuiq; ſapere.

Quid ſit fides. b

Fides ẽ v̄tus qua credunt̃ que non videntur. Quod tamen de omnibus que non videntur accipiendũ eſt. ſed de his tm̃ que credere vt ait Aug⁹. ad religionez ptinent. Multa em̃ ſunt q̃ ſi chriſtianus ignoret. nihil metuendũ eſt. q; nõ ideo a religione deuiat. Auguſti. in ench.

Quotmodis dicitur fides. c

Accipitur autez fides tribus modis. ſ. p eo quo creditur et est virtus. et p eo quod creditur z non est virt⁹ et p eo quod creditur quod aliud est ab eo quo creditur. Vñ Aug⁹. inquit. Aliud sũt que credunt̃. aliud fides qua credunt̃. Illa em̃ in rebus sunt q̃ vl̃ esse vel fuisse vl̃ futura esse dicunt̃. Hec aũt in aio credentis est: ei tm̃ cõſpicua cuius est. z tm̃ nomine fidei censet̃ vtrũq;. et illud. ſ. qd̃ creditur. z id quo creditur. Id qd̃ creditur ꝺz fides sic ibi Hec est fides catholica quã niſi q̃ſq; fideliter firmiterq; crediderit ſalu⁹ esse non poterit. Fides aũt qua creditur si cũ charitate fit virtus est. q; charitas vt ait. Amb. Quæ est omniũ virtutũ q̃ oms informat. sine q̃ nulla vera virtus est. Fides ergo operans p dilectionẽ v̄tus est. qua nõ visa creduntur Hec ẽ fundamẽtũ qd̃ mutari nõ põt vt ait apl̃s. que posita in fundamento neminem perire sinit. Vñ. Aug. Fundamẽtũ ẽ xp̃s iesus. i. xp̃i fides. ſ. que p dilectionẽ operat̃ p quã xp̃s habitat in cordibus. q̃ neminẽ perire sinit. Alia v̄o nõ est fundamentum Fides em̃ sine dilectione inanis est. Fides cũ dilectõne xp̃iani est. Alia demonis est. Nam et domones credunt et cõtremiscunt Sed multũ interest. vtrũ quis credat xp̃m vel chriſto vel in chriſtũ Nam ipm esse cristum demones crediderunt nec tm̃ in chriſtum crediderunt. Ambro. ſup epl̃am ad romanos. Aug⁹. de fid ad petrum.

Quid ſit credere deo. vel deũ vel in deum. d

Aliud est enim crede
re in deum. aliud credere deo. aliud credere deum. Credere deo est credere vera esse que loquit̃. quod et mali faciũt. et nos credimus homini. ſed non in hoiem. Credere deum est credere q; ipse ſit deus. quod etiam mali faciunt. Credere in deũ est creden

do amare. credendo in eum ire. credendo ei adherere et eius membris incorporari. Per hanc fidē iustificat impius. vt deinde ipsa fides incipiat p dilectionē operari. Ea em̄ sola bona opa dicenda sunt. q̄ fiunt p dilectionē dei. Ipsa em̄ dilectio opus fidei dicit. Fides ḡ quā demones et falsi xp̄iani hūt. qualitas mentis est. Nā et malos fidē hr̄e cū tm̄ charitate careant ap̄lus oñdit dicens Si habuero oēm fidē. charitatē aūt nō habuero ⁊c. Que fides etiā donū dei dici pōt q⁊ in malis quedā dei dona sunt.

An illa informis qualitas mentis que in malo christiano est, fiat virtus cum sit bonus. e

Si vero queritur. vtrum illa informis qualitas. qua malus christianus vniuersa credit que bonus cristianus. accedente charitate. remaneat et fiat virt⁹. an ipsa eliminetur et alia qualitas succedat: que virtus sit? Utrūlibet sine piculo dici potest. Nihil tm̄ videt. q illa qualitas que pri⁹ erat remaneat et accessu charitatis virtus fiat.

Ex quo sensu dicat vna fides. f

Cūq diuersis modis dicat fides. fatendum est tm̄ vnā esse fidem. vt ait ap̄l's. vnus dñs. vna fides. Siue[em̄] fides accipiatur p eo q credit. siue p eo q̄ creditur. recte dr fides vna si pro eo q creditur accipiat. Ex hac intelligentia dicitur vna fides qua idē iubemur credere. ⁊ vnū idemq̄ est qđ credit a cunctis fidelib⁹ Unde fides catholica dr. i. vniuersalis. Si vero accipiat fides pro eo quo creditur ea ratione vna dicitur esse fides Non quia sit vna numero in omnibus. sed genere. id est similitudine. Uñ Aug⁹. in lib. xiij. de trinita. Fides quā illi habent fideles vocantur ⁊ qui nō habent infideles. cōmunis est omnib⁹ fidelibus. sicut pluribus hominibus facies communis esse dicitur. cuz tamē singuli suas habeant. Non enim fides numero est vna sed genere. Que cum sit in vno est et in alijs: non ipsa. sed similis. et ppter similitudinem magis vnaz dicimus esse q̄ multas. Sicut eidem volentium dicit vna voluntas. cum tamen cuiq̄ sit sua voluntas. et duorum simili modo dicitur facies vna.

Augusti.

Qđ fides est de his que non videntur ppr̄ie que tamē videtur ab eo in quo est. g

Notandū quoque est. q fides ppr̄ie dr nō apparentibus tm̄ est. Unde Greg⁹. Apparentia nō habent fidem sed agnitionem. Idem cum ap̄lus dicat. Fides est substantia rerum sperandarum argumentuz non apparentium. hoc veraciter dicitur credi. qđ non valet videri. Nam credi iam non potest. quod videri potest. Thomas aliud vidit. et aliud credidit. hominem vidit. et deum confessus ē dices. Deus meus et dominus meus. De hoc etiam Augustinus ait. Fidem ipsam videt quisq̄ in corde suo esse si credit. vel non esse si non credit. Non sicut corpora q̄ videmus oculis corporis. et per ipsor̄ imagines quas memorie tenemus etiam absentia cogitamus. nec sicut ea que nō vidēm⁹. Et ex his que videmus cōgitatione vt cūq̄ formamus et memorie commendamus. nec sicut hominem cuius animam et si non videmus ex nostra conijcimus et ex motibus corporis hominem sicut videndo didicimus intuemur etiaz cogitando. Non sic videtur fides in corde in quo. ē ab eo cuius est. sed eam tenet certissima scientia. Cum ergo ideo credere iubeamur quia id quod credere iubemur videre non possumus. ipsam tamen fidem quando est in nobis videmus in nobis. quia ⁊ rerum absentium pr̄esens est fides. et rerum que foris sunt intus est fides. et rerum que non videntur videtur fides. Et ipsa tempoaliter fit in cordibus hominum. et si ex fidelibus infideles fiunt perit ab eis. His verbis euidenter traditur fidem ipsam in corde hominis ab ipso homine videri. non corporaliter. non imaginarie. sed intellectualiter. et ipsam tamen absentium et eorum que non videntur esse. Ut enim Augustinus alibi ait. Credimus vt cognoscamus. non cognoscimus ⁊ credamus. Quid enim est fides nisi credere quod nō vides. Fides ergo est quod nō vides credere. veritas quod credidisti videre. Unde recte fides dicitur argumentū vel conuictio rerum non apparentiū Quia si fides est. ex eo conuincitur et probatur aliqua esse non apparentia. cum fides nō sit nisi de non apparentibus.

Greg⁹

Aug⁹. in xiij. de t

Aug⁹. sup Iohannem

Descriptio fidei. h

Ait enī apostolus

fides est substantia rez sperandarum argumentū vel conuictio aparentiū. Quia per fidem subsistunt in nobis etiam modo speranda. et subsistent in futuro per experientiam et ipsa est probatio et conuictio non apparentiū. Quia si quis de his dubitet. per fidem probenť. vt adhuc ꝓbatur futura resurrectio. quia ita crediderunt patriarche. et alij sancti. Vel probatio est et certitudo q̄ sint aliqua non aparentia vt supra dictū est. Proprie autez fides dicit substantia rerum sperandarum. quia sperandis substat Et q̄ fundamentuz est bonorum q̄ nemo mutare potest.

Si illa descriptio spei ꝙueniat. i

Si vero queritur

an hec descriptio spei cōueniat? sane ꝓcedi potest vtrumlibet. Si aūt dicatur ꝙuenire. sunt ꝛ alia plura q̄bus differūt fides ꝛ spes sed non improbe dici pōt soli fidei ꝙuenire nō spei. q̄ fides sola fundamentū dicit Nō q̄ fides virtus possit esse sine spe et charitate. Unde Aug⁹. Fides operās q̄ dilectōez vtiq̄ sine spe esse nō potest. Nec amor sine spe. nec sine amore spes. nec vtrunq̄ sine fide. et fides sine amore nihil ꝓdest. Potest tñ credi aliquid q̄ō non sperať. nihil autem pōt sperari q̄ō non credit. Ideoq̄ credere q̄ō est actus fidei. nauraliter p̄cedit spera/re q̄ō est actus spei. q̄ nisi aliq̄d credať nō potest sperari. Credit autem q̄ō non speratur Inde est q̄ō in scriptura plerūq̄ reperitur q̄ fides precedit spem ꝛ spes sequitur fidem. non q̄ virtus fidei precedat virtutem spei tpe vel causa. sed q̄ actus fidei naturaliter precedit actum spei. q̄ō etiā quidaz cō/cedunt de ipsa ✠tute fidei vt naturaliter p̄/cedat spem nō tempe. Unde ꝛ recte sola dicitur fundamentū oīm virtutum et bonoꝝ operuz. Non aūt fundamentū est charitatl q̄ non ipsa charitatis. sed charitas ipsius virtutis fidei causa est. Charitas enī causa est et mater omniū virtutum. Que si desit. frustra habētur cetera. Si aūt assit habenť omnia. Charitas cū spiritussanctus est vt in superioribus p̄tactatuz est. Ipsa est ergo causa omniū virtutū. non ipsius aliqua virtutum causa est. qua omnia munera excellit. Unde Aug⁹. Respice ad munera ecclesie. et vniuersis excellentius charitatis munus cognosces. que vt oleum nō potest premi in imo sed superextilit Non ergo eius causa vel fundamentum fides est. Grego⁹. Grego. tamen super ezachielem dicit. q̄ nisi prius fides teneatur nullatenus ad spiritualez amorem attingitur. Non enī charitas fidem sed fides charitatem p̄cedit. quia nemo potest amare quod nō crediderit sicut nec sperare. Sed hoc accipi potest esse dictum de fide. que virtus non est. Ipsa enim spem et charitatez frequenter precedit. vel de actu fidei q̄ forte naturaliter actum charitatis p̄cedit sicut actum spei. Quod verba premissa diligenter notate innuūt ꝛ ea etiā que addit dicens. Nisi ea inq̄t que audis credideris. ad amandum ea que audis non inflam maberis. Que tñ de non visis est: vt antediximus. Ūñ Chriſ. Fides in anima nra Chryſ. facit subsistere ea que non videnť. De quibus ꝓprie fides est. De visis enī non est fides sed agnitio.

Jsta est distinctio. xxiij. huius ter/tij libri. In qua magister posteq̄ egit de xp̄i incarnatōne. et ō eius passione in duobus tractatibus precedē/tibus huius tertij libri. Agit hic consequenter de donis mediantibus quibus reperiātur completiue ꝛ formaliter repati xp̄i passione effectiue et causaliter. Et tria circa hoc facit in p̄senti distinctiōe in qua agit de fide. Nam primo ostendit quid sit fides formaliť. Secundo de quibus sit fides materialiter. Tertio determinat quandā opinionem ibi. Si vero queriť. Tertium incidentaliter. Primū vsq̄ ibi. Notandū vero est Secundum vsq̄ ad finē distinctionis. In specialī sententia magistri stat in tribus ꝓpositionibus quarum prima est hec. Fides ē ✠tus qua creduntť que ad salutem ptinent et non videntur. Hanc magister ponens querit. An xp̄s habuit fidez et spem sicut habuit charitatem et dicit q̄ sic. quia dato opposito videť sequi q̄ christus nō habuisset plenitudinem gratiarum. q̄ō est contra supradicta. Pro ipsius questionis cuidentia ponit magister primo fidei diffinitionez dicens. q̄ est ✠tus qua creduntur que nō videnť. supple. ad religionem xp̄ianam ptinentia. Consequenter declarat membra predicte diffinitionis. Et p̄mo illud q̄ fides est virtus. Unde dicit q̄ fides tripliciter potest accipi Primo pro habitu charitate informato cuius modi ē habitus fidei in viris iustis et bonis. Secundo modo pro habitu non informato charitate quomodo est habitus fidei in malis et iniustis hominibus. Tertio vero pro ipso credibili scilicet pro articulis fidei. Unde dicitur in symbolo. Hec est fides catholica q̄ē Ex his intendit inferre q̄ fides que est credibile non est virtus de q̄ loquitur in predicta diffinitione. eo illa non sit ✠tus mentis sed magis constat in ipsis rebus que creduntur. neq̄ fides informis est virtus quia q̄uis illa sit habitus in mente subiectis. tamē q̄ est mortua iō non est virtus de qua non loquiť. Sed tantum fides formata que est habitus per dilectionem operans est virtus de qua intendit. Eo q̄ illa habitat in nobis. Postea declarat aliud membrum diffinitionis scilicet qua creduntur que non videntur dicens. aliud est credere deum. et aliud est credere deo. et aliud est cre-

Aug⁹. super Jo[h]nnem.

dere in deum. Nã credere deo est credere ea esse vera que deus dicit. credere deũ est credere ipsum esse deum. Sed credere in deũ est credẽdo in deũ per bona ꝙpera ire. vel credere in deũ est ei ꝑ amorez inherere Primis duobus modis credunt mali et demones. ſz tertio modo ſolũ ſancti et boni homies. qz iſto tertio modo credere est fidẽ formatã habere. Sed duo primi modi credendi ſunt fides informis que est malorũ hominũ et demonũ. et tamen est donũ dei et qualitas mentis. quia mali etiã quedã dona dei hñt. Iſtis premiſſis magiſter remouet quaſdã dubitatiões. quaruz prima ẽ hec. Signeꝯ aliquis qui habet fidẽ informẽ ⁊ incipiat habere charitatẽ. dubitari potest an fides q̃ prius fuit informis maneat in eo et efficiaꝯ virtus. an illa depulſa ſuccedat alia que est fides et xtus formata. Et rñdens dicit. ꝙ q̃uis vtrũqz possit dici. tamen videtur dicendũ ꝙ illa que prius fuit informis remaneat. et ꝑ charitatis aduentũ formata fiat. Scõa dubitatio est. Nam ex quo fidem supius diſtinxit tripliciter. dubitari posset an esset tantum vna fides tenenda vel plures. Et respondet ꝙ tm̃ vna fides est ſm apostolũ confitenda ſiue fides capiaꝯ pro illa credibili ſiue ꝑ habitu. Nam fides capta ꝑ ipſo credibili vna est. Nam vnum et idẽ omnes credere ꝓcipimur. Sũpta aũt ꝑ habitu quo creditur iterũ vna est in omnibus credentib⁹ non numero ſed ſpecie. ſeu ſimilitudine ſicut plurimuz hominũ idem volentium dicit vna esse voluntas. Scõa ꝓpoſitio est hec. Licet fides ſit materialiter de his que non apparent. i. que exceedũt cognitionem naturalẽ. tm̃ ꝙ ipſa ſit in nobis possum⁹ videre ꝑ noticiam intellectualez. Hanc magiſter ponens oſtendit de quo est fides materialiter. Et dicit fidem materialiter esse de nõ apparentibus. qõ ꝓbat autoritate bea. Aug⁹ dicit ꝙ licet videre non poſſumus que credimus. ipm̃ tm̃ fidez qua credimus in nobis videmus non viſione corporali vl imaginaria aut ſimilitudinaria ſed intellectualiter cognoſcẽdo ipam esse eorum que non videnꝯ. Poſtea confirmat intentum ſuuz ſcilicet ꝙ fides ſit de non apparentibus per autoritatem apoſtoli diffinientis fidem. ꝙ ſit ſubſtantia rerum ſperandarũ argumentũ non apparentium. Quã diffinitionem declarans dicit. ꝙ fides est ſubſtãtia rerum ſperandarum. quia res ſperande percipiuntur in nobis per experientiam in futuro. Nõ aũt ſubſiſtunt ſub fide. Et dicit argumentũ non apparentium. i. ꝓbatio et certitudo ipſoꝝ. Poteſt etiã dici fides est ſubſtantia rez ſperandaruz. eo ꝙ fides ſit immutabile omniũ bonorum fundamentuz. Tertia propoſitio est hec. Quãnis inter fidem ⁊ ſpem ſit aliqua conuenientia. inter eas tm̃ et maior differentia. Hanc magiſter ponens querit. Utrũ iſta diffinitio fidei quã ponit apoſtolus conueniat etiam ſpei. Et reſponden do dicit ꝙ ſane intelligendo vtriqz ipſorum conuenire poteſt. Non tm̃ ꝓpter hoc fides et ſpes ſunt vnum. qz licet cõueniant quo ad illud. ſunt tm̃ multa alia in quibus differunt. Et etiam dicit ꝙ p̃ ꝓbabiliter dici. ꝙ conueniat ſoli fidei et non ſpei. eo ꝙ ſola fides ſit fundamentũ omniũ xtutum et bonoꝝ: quod ꝓbat autoritate bea. Aug⁹. quam poſtea declarãs dicit. ꝙ quãuis fides dicaꝯ fundamentũ oĩm virtutũ et bonorum operũ. non tm̃ charitatis. eo ꝙ nõ fides charitatis ſz charitas fidei ſit cauſa. cũ ſit oĩm xtutũ mater ⁊ ſumma. imo est ipſe ſpiritusſanctus vt in primo libro dicebatur. Et ſi obijcereꝯ contra illud dicẽdo ꝙ fides ſit cã charitatis que ipſam p̃cedit. eũ nullus poſſet amare qõ non credit. Rñderi p̃t ꝙ fides informis q̃ videlicet non est virtus charitatem p̃cedit. vel ꝙ actus fidei precedit actũ charitatis. et ſi non tpe tm̃ cã vel naturaliter. Quod confirmat autoritate. b. Aug⁹. Et tm̃ in ſpeciali de ſententia huius diſtinctionis.

Quõ intelligiꝯ qõ ſcriptũ est cum factũ fuerit credatis. a

Hic querit ſi
b fides tantum de nõ viſis est qũo vitas apl̃is ait. Nũc di co vobis priuſq̃ fiat vt cũ factum fuerit credatis. vbi innui videꝯ. ꝙ fides illis fuerit de factis et viſis. Sup quo Aug⁹. mouet queſtionem et abſoluit ita inquiens. Quid ſibi vult. vt cuz factũ fuerit credatis? Hec est laus fidei. ſi quod crediꝯ non videtur. Nam ⁊ thomas cui dictuz est quia vidiſti me credidiſti. nõ hoc credidit qõ vidit. Cernebat eñ et tangebat carnem viuentẽ quã viderat morientẽ. et credebat deum in carne ipſa latentẽ. Credebat ergo mente qõ nõ videbat. ꝑ hoc quod ſenſibus corporis apparebat. Si vero dicunꝯ credi q̃ videnꝯ ſicut dicẽ vnuſq̃ſq̃ oculis ſuis credidiſſe. non ipſa est que in nobis edificaꝯ fides ſed ex rebus que videnꝯ agitur in nob vt ea credanꝯ que non videnꝯ. Ex his apte intelligitur. ꝙ ꝓprie fides nõ aparentiũ est. Nec illa est fides qua in chriſto edificamur qua dicimus vſitata locutione nos ea credere que videmuſ. Alibi tamẽ dicit Augustinus fidem eſſe de rebus preſentib⁹ qõ erit in futuro. cum per ſpeciem deuz preſentem contemplabimur. que tamen non ꝓprie dicitur fides ſ veritas Et inquit fides qua creduntur ea que nõ videntur. Sed tamen est etiam fides reruz. quando nõ xbis ſed reb⁹ ipſis p̃ſentibus crediꝯ. Quod erit cũ per ſpeciẽ manifeſtam ſe ꝓtemplandam ſanctis p̃bebit dei ſapientia. Sed nõ ꝓprie hec dicitur fides imo fidei merces ad quaz credendo puenitur. vt ex fide xboruz tranſeat iuſtus in fidem rerũ.

Ne etiã de rebus p̃ſentib⁹ ꝺr fides de impropꝛi

Aug⁹. in q̃ſtionum gelij.

Sí petrus habuit fidẽ paſſiõis qñ vidit hoiem illum pati. b

Sí vero queritur vtruz petrus fidem paſſionis habuerit. cũ hominem xp̃m oculis pati cernebat? Dicimus eum fidem paſſionis habuiſſe. non in eo ꝙ credebat hominez pati quia hoc videbat. ſed in eo ꝙ credebat deum esse qui patiebatur. Nõ eñ virtus fidei erat ꝙ credebaꝯ homo pati et mori qõ iudeus cernens credebat. ſed ꝙ credebatur deuſ esſe q̃ patiebatur. Unde Aug⁹. ſup illũ pſalmi locum

Auguſti

Respondit ei in via virtutis sue. Laus fidei est nō qz credit hominē illuz mortuū quod et paganus credit. sed quia credit eū glorificatum et verū deū. Credit ergo fides deum mortuum z hominē glorificatuz. Non ergo fuit petro fides credere hominē illuz mori qđ oculis cernebat. Sz credere deum esse qui moriebatur. Nec nob etiā fides in hoc meretur q̄ credimus hominem illum mortuuz quod z iudeus credit. ꝑ quia credimus hominē deū mortuū.

Si aliq̄ sciunt q̄ credunt. c

Post hoc queri solet

cū fides sit de non apparentibus z nō visis. vtrum etiā sit de incognitis tantū? Si eñ de incognitis tm̄ ē. Videtur esse tantū que ignorant. Sed sciendū est. q̄ cū visio alia est interior. alia exterior. nō est fides de subiectis exteriori visioni. Est tamen de his que visu interiori vtuntur capiunt. Et quedā sic capiunt vt intelligāt z si nō vt in futuro. quedam autem nō. qz cum fides sit ex auditu nō modo exteriori sed interiori. non potest esse de eo quod omnino ignorat que ipsa ad sensum corpis non ptinet. vt ait Augs dicens. Quis ex auditu fides in nobis sit. nō tm̄ ad eum sensum corpis pertinet qui dicit auditus: qz non est sonus. nec ad vllū sensum corpis. qm̄ cordis est ista: non corporis. Quedam ergo fide creduntur que intelligūtur naturali ratione. Quedaz vero que non intelliguntur. Eñ ꝓpheta. Nisi crediderit non intelliges. Quod Augus. apte distinguit. Alia sunt inquit que nisi intelligamus nō credimus. alia que nisi credamus nō intelligemus. Nemo tm̄ potest credere in deum nisi aliquid intelligat cum fides sit ex auditu p̄dicationis. Idem in libro de trinitate Certa fides vtcunq̄ inchoat cognitionem Cognitio ꝓo certa non perficitur nisi post hāc vitā. Ambro. quoq̄ ait. vbi fides: nō statim cognitio. vbi cognitio est fides precedit. Ex his apparet aliqua credi que non intelliguntur vel sciunt nisi prius credāt. Quedam ꝓo intelligi aliquādo etiaz ante q̄ credantur. Nec tamen sic intelliguntur modo vt in futuro scientur. et nunc etiam per fidem qua mundantur corda amplius intelligūtur. quia nisi per fidem diligatur deus. nō mundat cor ad sciendum eū. Unde Augs. Quid est deum scire nisi eum mente conspicere. firmeq̄ percipere. Sed et prius q̄ valeamus perspicere. z percipere deum sicut percipitur a mundis cordibus nisi p fidem diligatur. non poterit cor mundari quo ad eum videndum sit aptum. Ecce hic aperte habes quia non potest sciri deus nisi prius diligendo credat. Supra autem dictum est. q̄ nemo potest credere in deū nisi aliquid intelligat. Unde colligit non posse sciri z intelligi credenda quedaz nisi prius credant. z quedam non credi nisi prius intelligantur. z ipa per fidem amplius intelligi. Nec ea que prius credunt q̄ intelligantur penitus ignorantur: cum fides sit ex auditu. Ignorantur tamen ex parte quia non sciuntur Creditur ergo qđ ignoratur sed non penitus sicut etiaz amatur quod ignoratur. Unde Augus. Sciri aliquid et non diligi potest. Diligi ꝓo qđ nescitur quero vtrum possit? Si nō potest nemo diligit deum anteq̄ sciat. Ubi autez sunt illa tria. fides. spes. charitas. nisi i animo credente quod nondum scit. z sperante z amante quod creditur. Amatur ergo et qđ ignorat. sed tm̄ creditur.

Q̄ credūtur et ānuāt que ignorantur.

Augusti.

Videes nllo cap sensu.

Aug⁹ in .xiij. li. trini.

Aug⁹. super oct. quarū de cim.

Ambros⁹

Aug⁹ in .vlij. trini.

Ista ē distinctio .xxxiiij. huius tertij libri. In qua magister postq̄ egit de fide ꝑ se. Agit de ipa in comparatione ad ea que creduntur. Et tria facit Nam primo inquirit an fides possit esse de ꝑteritis visis Secundo an possit esse de pluribus visis. Tertio an possit esse de cognitis. Primum vsq̄ ibi. Si vero querit. Scōm vsq̄ ibi. Post hec solet queri. Tertiuz vsq̄ ad finē distin. In speciali sententia magistri stat in tribus ꝓpositionib⁹ quarum prima est hec. Fides virtus theologica est de non visis absentibus. Hanc magister ponens querit quomodo fides est de non visis. cum ipsa veritas christus in euangelio dicit. Nunc dico vobis priusq̄ fiet. vt cū factum fuerit credatis. ꝑ quod haberi videtur q̄ fides sit de visis seu de factis ꝑteritis. Et respondet q̄ q̄uis sit ꝓprie non de visis. tm̄ q̄nq̄ large nos credere dicimus etiam ea que videmus seu vidim⁹ ꝑm quē modū loquit̄ xp̄s in euāgelio. sed illa fides qua creduntur que videntur nō est fides de qua hic agitur que ꝓprie est ꝺ nō apparentibus. Et si obijcit auctoritate bea. Augu. qua dicit. q̄ fides est de reb⁹ presentibus. s. qñ in patria videmus deū seu videbim⁹ ipm. Dico q̄ fides non accipit ibi ab Aug. ꝑ fidē q̄ est habitus qua credit. sed magis ꝑ mercede fidei quā in patria habebimus. Secūda ꝓpositio est hec Fides virtus theologica non est ꝺ visis presentibus Hanc magister insinuans querit. Utruz Petrus habuit vel habere potuit fidē passionis christi quam vidit p̄sentez. Et respōdet q̄ Petrus habuit vel habere potuit fidem passionis xp̄i. non quidem ex hoc q̄ credebat hominez illum pati quē pati videbat. sed in hoc z ex hoc q̄ hominem illū quē pati videbat deuz esse credebat sicut et nos fide illa non meremur qua credimus hominem crucifixū esse mortuū. qz hoc videmus z paganus credit. sz ex hoc meremur q̄ credimus hominem crucifixum cē deum Tertia ꝓpositio est hec. Quāuis vera fides non admittit exteriorem visionē. non tamen omnino excludit interiorem

cognitionē. Hanc mgr ponens ḡrit. An sicut fides est de nō visis. possit etiā esse de non cognitis. Et arguit q nō. qz dato q sic. tūc fides posset esse de ignoratis. eo q icognita ignorētur. Et respōdēdo distinguit visionē in visionē interiorē z i visionē exteriorē. Et dicit q q̄uis fides non possit esse de his que subsunt visioni exteriori. nō potest esse tamen nisi de his que aliquo modo capiunt visione interiori. Ūñ seq̄tur q fides non pōt esse de omnino incognitis. qō vlterius confirmat autoritate beati Augusti. Pro isto rū maiori intelligētia ex dictis elicit quandā diuisionē credibiliū. Dicens quedā esse intelligibilia que p̄. us intelligunt naturali ratione quā credunt. Ista tñ non ita intelligunt in via sicut cognoscent in patria. vbi p fidē que corda emundat talia melius cognoscē tur quā hic sint cognita. vnde nō sunt penitus ignota licet ignorant ex pte. quedā x̄o prius creduntur q̄ intelligunt. de quibus ꝺr. Non intelligetis nisi crediderit is. z tñ omnia illa non sunt totaliter ignota. sed ex pte z aliquo modo. vnde eōcludit fidem eē de his que aliquo modo sūt cognita. z aliquo modo nō Et tñ in speciali de sñia huius distinctionis.

De fide antiquorum. a

DI.XXV

Predictis adiçiendum est de sufficientia fidei ad salutem. Illis enim qui preceſſerunt aduentum christi z qui sequuntur: videt̄ pfecisse ſm temporis processum. sicut pfecit cognitio. Fides quippe magna dicitur cognitione z articulorum quantitate vel constantia z deuotione Est autem quedam fidei mensura sine qua nunq̄ potuit esse salus. Ūñ apostolus. Oportet accedentem credere. quia deus ē. z q remunerator est sperantium in se. Sed querit̄ vtrum hoc credere ante aduentum z ante legem ad salutem suffecerit? Nam tēpore gratie constat certissime hoc non sufficere. Oportet eñ vniuersa credi que i symbolis continentur. Sed nec ante aduentum. nec ante legem videtur hoc sufficisse. quia sine fide mediatoris nullus hominem vel ante vel post fuisse saluum sanctorū autoritates cōtestantur. Ūñ Aug⁹ ad optatum. Illa fides sana est qua credimus nullum hominē siue maioris siue parue etatis liberari a cōtagione mortis z obligatiōe peccati quod prima natiuitate cōtraxit. nisi per vnum mediatorem dei z hominum Jesum christum. Cuius hominis eiusdemq̄ dei saluberrima fide etiaz illi iusti salui facti sunt qui priusq̄ veniret in carnem. crediderunt in carnem venturum. Eadem enim fides est et illorum est nostra

Q sine fide mediatoris nunq̄ fuerit salus.

Augusti.

Proinde cum omnes iusti siue ante incarnationem siue post. nec vixerint nec viuant. nisi ex fide incarnationis christi.

Profecto quod scriptum est non eē aliud nomen sub celo in quo oporteat saluari nos. ex illo tempore valet ad saluandum genus humanum ex quo in adam viciatū est. Idez. Nemo liberatur a damnatiōe q̄ per Adam facta est nisi per fidem ieſu christi. Idem. Eadem fides mediatoris q̄ nos saluat. saluos iustos faciebat antiquos pusillos cuz magnis. quia sicut credim⁹ christum in carne veniſſe. Ita illi venturū. Et sicut nos mortuum. ita illi moriturum. z sicut nos resurrexisse. ita ille resurrecturum et nos et illi ad iudicium viuorum et mortuorum venturum. Greg⁹ super Ezechielem. et qui preibuut et qui sequebātur clamabāt dicentes: osanna filio dauid &c. ḋa omnes electi qui in iudea esse poterunt. siue qui nunc in eccleſia sunt. in mediatorez dei z hominū crediderunt z credunt. His alijsq̄ pluribus testimonijs pspicue doce. tur. nulli vnq̄ salutem esse factam nisi per fidem mediatoris. Oportet ergo accedentem credere que supra dixit apostolus. sed non sufficit.

Augus. in de correct z gra.

Augus. in de nuptijs de pcupisc tia.

Greg⁹ si Ezechie

De fide simplicium. b

Quid ergo dicetur de illis simplicibus. quibus non erat reuelatum mysteriuz incarnationis qui pie credebāt quod eis traditum fuit. Dici potest nullum fuisse iustuz vel saluū cui non esset facta reuelatio vel distincta vel velata in aperto. vel in mysterio. Distincta vt abrae et Moysi. alijsq̄ maioribus qui distinctionem articulorum fidei habebant. Velata vt simplicibus quibus reuelatum erat ea esse credenda. que credebant illi maiores z docebant: sed eorum distinctionem apertam non habebant. Sicut in eccleſia aliqui minus capaces sunt. qui articulos symboli distinguere z assignare non valēt Omnia tamen credunt q̄ in symbolo continentur. Credunt enim que ignorant habentes fidem velatum in mysterio. Ita et tunc minus capaces ex reuelatione sibi facta maioribus credendo inherebant quibus fidem suam quasi committebant. vnde Job. Boues arabant z asine pascebantur iuxta eos. Simplices et minores sunt asine pascētes iuxta boues. quia humilitate maioribus adherendo in mysterio credebant que z illi mysterio docebāt. qualis forte fuerat vidua sareptana.

Job

Job

Que ante aduentū xpi de mediatore credere sufficiebant. c

Sed queritur cum sine fide mediatoris antiquis non fuerit salus sicut nec modernis. vtrum oporuerit illos credere omnia illa de mediatore que nunc credimus? Quibusdam videt q̄ sufficerit illis quattuor tm̄ credere. scz natiuitatem. mortem. resurrectionez. aduentum ad iudicium. quod ex p̄missis verbis Augustini colligunt vbi ista quattuor posuit Alijs aūt videtur habita fide trinitatis id de mysterio incarnatiōis fidei sufficisse vt dei filius crederetur nasciturus de homine et iudicaturus. Qui de Johanne baptista documentū huius rei assumunt. qui de morte christi ⁊ descensu ad inferos in euangelio dubitasse videtur ſm expositionem Grego. quando interrogauit per discipulos. Tu es qui venturus es an aliuz expectamus. Quasi es tu p teipm̄ descensurus ad infernum. an aliū ad hec sacramēta missurus es. Quidam tamen dicūt cuz nō dubitasse de ignorantia. sed de pietate. id est. dubitare se ostendisse nō quia ignorauit ꝑ pietatis affectu cōpassum esse christo et ei⁹ humilitatē ammirādo insinuasse.

De fide cornelij. d

Solet etiam queri de cornelio. vtruz fidem incarnationis habuerit cū dictum sit ei p angelum. accepte sunt elemosyne tue. ⁊ exaudite sunt orationes tue? Si enim fidem incarnationis non habebat tunc. ergo sine fide incarnationis erat ⁊ iusticia. q̄ de illo scriptū est. q̄ iust⁹ erat timens deū. Si vero fidem incarnationis habebat. ad q̄d ergo missus est ad eū ꝑetr⁹? Sane dici pōt eum sicut fidem vnitatis. ita ⁊ incarnatiōis habuisse dei reuelatione. sed incarnatū iam esse dei filiuz ignorasse. et ideo missus est ad euz petrus vt iam natū dei filiū ei annūciaret. ⁊ sacramētum regenerationis ei conferret. Habebat ergo fidem incarnationis. sed an facta vel futura esset. nō nouerat. Et ita per fidem venit ad opera ⁊ p opera ampli⁹ solidatus ē in fide. ꝑ fidez eiā vt ait Greg⁹. venitur ad opera Cornelij⁹ etiam p fidem venit ad opera. Bcū enim vnū credebat. sed filium eius nesciebat incarnatuz ꝑ fidem placuerūt deo opera eius. Sine fide enim impossibile est aliquem placere deo. Augus. Augusti. vero dicit cornelio dictū esse per angelum. Accepte sunt elemosyne tue ⁊ orationes tue anteq̄z in christuz crederet. nec tamen sine aliqua fide donabat et orabat. Nam quomodo inuocabat in quē non credebat. Sz si posset sine fide christi esse salus. nō ad eū mitteretur architectus ecclesie ꝑetri⁹. Attendite q̄d ait sine fide christi non posse esse salutem. ⁊ tamen cornelij⁹ exauditum ante q̄z crederet in christum Q̄d ita potest intelligi scz anteq̄z sciret christū incarnatum in quē credebat in mysterio.

De qualitate fidei. spei. charitatis ⁊ operis que ſm aliquid sūt equalia. e

Illud etiaz non est pretermittendum q̄ fides spes charitas et operatio ſm aliquid equalia sūt in presenti. Unde Greg⁹. Fidem. spem. charitatez. atq̄z operationem dum in hac vita viuim⁹ equales sibi esse apud nos inuenim⁹. quia quantum credimus tantum amamus. Et quātū amam⁹ tantū despe p̄sumim⁹. Quisq̄z eiā fidelis tantū credit quātuz sperat et amat. ⁊ tantū operat quātū credit ⁊ amat et sperat. Sed tameu maior spe ⁊ fide charitas dicitur. q̄ cuz ad dei speciem peruenit spes ⁊ fides transit. sed charitas permanet Et quia charitas mater ē omniū ꝟtutum q̄ non ideo post fidem ⁊ spem ponitur q̄ ex eis oriatur. sed post illa remanebit aucta. Charitas eiā nunq̄z excidit. ꝑmissa autem equalitas proprie ſm interiorū actuū intentionem consideranda est. Huic vero q̄ hic et superius dictuz est. s. q̄ charitas non est ex fide ⁊ spe. sed econuerso. videtur obuiare q̄d ait apostolus Finis p̄cepti est charitas de corde puro et conscientia bona. et fide nō ficta. Quod exponens Aug⁹ Cor accipit p intellectu ⁊ conscientiaz pro spe. Qualis inquit charitas est finis precepti ꝓcedens de corde puro. id est. de puro intellectu vt nihil nisi de⁹ diligat. et conscientia. id est. de spe bona. et fide non ficta. i. simulata Non ergo charitas fidem ⁊ spem sed fides et spes charitatem precedere videntur. Hoc ergo ea ratione traditū intelligenon q̄ fides et spes causa vel tempore charitatem omniuz bonoruz matrem precedant. ꝑ quia charitas sine illis in aliquo esse non potest. sed illa sine charitate pos-

sunt esse. Quis non sit pia fides vel spes sine charitate. Ideo ergo ex fide et spe procedere dicitur charitas. quia nulli prouenit sine istis.

Ista est distinctio. xxv. huius ter

tij libri. In qua magister post q̄ egit de fide in cōparatione ad ea que credunt. Agit de ea in cōparatione ad credentes. et hoc quo ad quātitatē fidei ipsis credentibus. Et tria circa hoc facit. Primo agit de quātitate fidei extensiua. Scōo vo de q̄titate fidei intensiua. Tertio vero exponit quedā verba apostoli que fuerūt cuiusdā dubitatiōis causa motiua. Primū vsq; ibi. Illud etiā non est. Scōm vsq; ibi. Huic vo. Tertiū vsq; ad finē distinctionis In spāli sententia magistri stat in tribus ꝓpositionibus quarum prima est hec. Triplicīter creuit fides patrū antiquorū sicut et cognitio dei ſm ꝓcessum temporū. Hanc magister insinuans ꝓponit p̄mo q̄ ſm ꝓcessum temporis profecit fides in his qui erant ante aduentū christi. et post aduētum sicut fecit cognitio. quod determinans dicit. q̄ fides dicitur proficere cognitione articulorum quātitate cōstantia et deuotione credentiū Et subdit q̄ q̄uis dicit ꝓfecisse sunt tū aliqua ad fidem ptinentia sine quibus nullo tpe potuit eē salus cuiusmodi sūt credere deum esse. et ip̄m esse in se sperantiū pium remuneratorē Postea mouet quattuor questiones ad incrementū fidei ptinentes. Prima ē Cum certum sit q̄ credere tm̄ et hec dno tā dicta nō sufficerent ad salutē tempe gratie sine alijs articulis contentis in symbolo. Utrum ante christi aduentum antiquis sufficeret. Et respondet q̄ non. Nā ex quo omnes ꝓpter peccatū primi parentis erant peccato obligati. nullus ipsorum sine fide christi mediatoris poterat saluari. vnde quotquot saluati sunt fidem christi habuerunt. Naz eadem fuit fides antiquorum et nostra. Iz tempora sint mutata. quia sicut nos credimus ip̄m passum. ita ip̄i crediderunt ip̄m passurū et sic ꝺ alijs que non credimus. Ista magister ꝓbat autoritate beati Aug. Secūda questio est. quō simplices antiqui salui fiebant. eo q̄ incarnatiōis mysterium eis nō fuit reuelatū. Et rndet q̄ nullus fuit saluatus vnq̄. cui filij dei incarnatio aliquo mō nō fuerit reuelata. Naz maioribus sicut abrae et Moysi et sic de alijs distincte et apte fuit reuelata. minoribus aūt et simplicibus in velamine et mysterio. credebāt em̄ ip̄i tūc minores qꝺ maiores docebāt. sicut et mō simplices credūt que in symbolo fidei cōtinent. articulos tū fidei mūme distinguere valētes. Tertia questio est. Utruz oportuit antiquos credere de xp̄o mediatore oīa que nunc credimus Et respondet q̄ quibusdam videt q̄ suffecisset eis ad salutem tm̄ q̄ttuor credere. s. natiuitatē. mortē. resurrectionē. et aduētē ad iudiciū. colligentes hoc ex libris be. Aug. q̄ pōit etiam magister in lra. Alijs aūt vt dicit magister visum fuit. q̄ cum fide trinitatis sufficisset eis tm̄ duo scz vt filium dei crederent nasciturū et eū etiaz oēs esse iudicaturum sumentes originē sue opinionis ex hoc q̄ Johānes bap. de morte xp̄i et de descensu eius ad inferos dubitasse videt ſm bea. Greg. exponētē illud. tu es qui venturus es an alium expectamus. Quāuis tū alij dicunt q̄ illa questio Johannis non ꝓcessit ex dubitatione ignorantie iohānis sed ex affectu pietatis ac si ꝓpter vtilitatē discipulorū suorū ad modū dubitātis se haberet. Quid aūt magis de his duobus sit tenendum magister non determinat Quarta questio est. vtrum Cornelius de quo legit in actibus apostolorū. q̄ fuerat vir iustus et timens deum. habuerit fidem de incarnatiōe xp̄i. Et q̄ sic arguit ex hoc q̄ sine fide incarnationis christi iust⁹ non fuisset. Oppositū autem videt ex hoc q̄ Petrus ad eū missus fuit vt ibidē legit qō frustra factum fuisset si fidē hubuisset. Et respondet q̄ fidem habuit de incarnatione christi absolute ex dei reuelatiōe. an eēt iam completa vel adhuc futura hoc ignorabat. et sic mittebatur ad eum Petrus ip̄am factam sibi nuncia ret et sacramentuz regenerationis affirmaret. Unde etiam p̄ fidem quaz sic implicite de iesu christo habebat opa ipsius fuerunt deo accepta et orationes exaudite. Secunda propositio est hec. Virtutes theologice p̄ statu huius vie equales sunt intensiue Hanc magister ponit ex autoritate beati Greg. di. q̄ fides spes et charitas et operatio equalia sunt in presenti que tamen equalitas cōsideranda est ſm intentionē actuū. qz quantū credim⁹ tm̄ speramus amamus et operamur. Nec his obstat q̄ apostolus dicit q̄ charitas sit melior fide et spe. quia hoc ideo dicit. q̄ charitas in patria manet vbi fides et spes euacuabunt. Vel ideo quia charitas est mater omnium virtutuz. Subdit etiam q̄ q̄uis charitas in ordine post fidem et spem ponat. hoc non est quia ex illis oritur sed qz illis transeuntibus hec manet. qz charitas nunq̄ excidit. Tertia propositio est hec. Charitas que a solo deo infundit quodammodo ex fide et spe orit. Hanc magister ponit obijciendo contra predicta. s. q̄ charitas ex fide et spe oriebat. sed potius ecōtra cum ipsa charitas sit mater ipsarū. Cuius contrariuz videtur p̄ ap̄lm qui dicit. q̄ finis precepti sit charitas de corde puro. ꝙsciētia bona et fide nō ficta Ubi ſm be. Aug. per ly consciētia bona intelligitur spes. et per consequens ap̄ls videt velle charitatē de fide et spe oriri. Et respondendū est q̄ verba illa nō sunt sic intelligenda q̄ charitatē que est omniū virtutū mater fides et spes p̄cedant causa vel tempe. sed quia charitas sine illis esse nō potest. et iste possunt esse sine charitate q̄uis informes. ideo quodammodo charitas dicitur ex illis oriri. Et tm̄ in speciali de sentētia huius distinctionis.

De spe quid sit. a

Est aūt spes virtus qua spiritualia et eterna bona sperantur. id est. cuz fiducia expectantur. Est em̄ spes certa expectatio future beatitudinis veniens ex dei gratia et ex meritis p̄ceden tibus vel ipsam spem quā natura preit charitas vel rem speratam. id est. beatitudinē eternam. Sine meritis em̄ aliquid sperare non spes sed p̄sumptio dici potest. DI. XXI

De quibus sit spes. b

Et sicut fides. ita et spes est de inuisibilib⁹ Unde Augusti. Fidem apellamus earum rerum que non videntur. De spe quoq; dicitur. spes que videtur non est spes. Quod enim videt quis quid sperat? quod attinet ad nō videre. vel que creduntur vel que sperantur fidei spei q̄ commune est. Distinguitur tamē fides Augusti in ench

a spe sicut vocabulo ita rōnabili differētia Est eñ fides malax rex ⁊ bonax. qz ⁊ bona credunt ⁊ mala. ⁊ ꝫ fide bona nō mala. Est etiā fides ⁊ p̄teritarū rerū et p̄sentiax ⁊ futurax. Credim⁹ eñ mortē xp̄i q̄ iā p̄terijt. credim⁹ sessionē q̄ nunc est. Credimus venturū ad iudicādū qđ futurū ē. Item fides ⁊ suarū rerū est ⁊ alienarū. Nax ⁊ se q̄s q̄z credit eē cepisse nec fuisse vtiqz sempiternū Et alia atqz alia non mō de alijs hoīb⁹ multa q̄ ad religionē ptinēt vex etiā ō angelis credim⁹. Spes aūt nō nisi bonax rerū est. nec nisi futurarū ⁊ ad eū ptinētiū q̄ earum spem gerere phibēt.

Redit ad p̄missaz q̄stionē. ſ. an fides ⁊ spes in xp̄o fuerint. c

Post hoc supest in uestigari vtrum fides ⁊ spes in xp̄o fuerit vñ tractat⁹ iste sūpsit exordiū: Quibus dā nō indocte videt fidē xp̄tutem ⁊ spem in eo nō fuisse. sic in sctis iā beatificatis. vel i angelis nō sunt. ⁊ tñ scti credūt et sperant resurrectionē futurā. ⁊ angeli eādez credunt nec tñ in eis fides vel spes xp̄tus ē. qz ⁊ deo p̄ speciē p̄templando fruunt. ⁊ in dei xp̄o resurrectionē futurā siue iudiciū: nō p̄ speculū in enigmate. sed p̄ clarissime inspiciunt. Si eñ qz credūt resurrectionē futurā. ido vex est eos fidē hr̄e. ergo ea q̄ sūmata post iudiciū silr ⁊ fidē hr̄e dicent qz credēt eam p̄teritā. Sz sicut tūc credēt. nec tñ fidē q̄ fideles facit habebūt. qz nō credēt absqz scientia. q̄ nō erit enigmatica ſ p̄ speciē. ita et mō credūt ⁊ sperāt resurrectionez. nec tñ fidē habēt qz credēdo cognoscūt. Venit eñ eis qđ p̄fectū est et euacuatū est qđ ex pte est. Venit eñ cognitio et euacuata ē fides Venit species ⁊ defijt spes. Ita ⁊ xp̄s in q̄ fuerūt bona patrie credidit q̄dē ⁊ sperauit resurrectionē tertia die futurā. p q̄ ⁊ p̄morauit. nec tñ fidē xp̄tutē vel spem habuit. qz nō enigmaticā ⁊ specularē. ſ clarissimaz de ea cognitionē habuit. qz nō p̄fectius eā coḡuit p̄teritā q̄z intellexit futurā. Sperauit tñ xp̄s sicut in psalmo ait. In te dñe speraui. nec tñ fidē vel spem xp̄tutez habuit qz p̄ speciē videbat ea q̄ credebat. Be antiq̄s xp̄o patrib⁹ q̄ apō inferos vsqz ad passionē tenebāt nō incōgrue dici p̄t q̄ fidem ⁊ spem xp̄tutē habuerint. qz credebāt ⁊ sperabant se visuros deū p̄ speciē q̄liter eū tunc nō videbāt. qz nō patuit eis cognitio dei p̄ speciē añ passionē xp̄i. Qua cōsūmata. a fide trāsierunt ad speciem.

Jsta est distinctio. xxvj. hui⁹ tertij libri. In qua magister post q̄ egit ō fide. Agit de spe. Et tria circa hoc facit. Primo eñ oñdit quid sit Scō de quo sit. Tertio inq̄rit an in xp̄o fuerit. Primum facit vsqz ibi. Et sic spes. Scōm vsqz ibi. Post hec supest. Tertiū vsqz ad finē distinctiōis. In spālsnia magistri stat in tribus p̄positionib⁹ quax p̄ma est hec. Spes q̄ xp̄tus theologica dr. h a mgr̄o duplr describit. Qua mgr̄ intendēs ponit duplicē spei descriptionē. Quaruz p̄ma sumit ex p̄patōe ipius spei ad suum obiectū tñ. Et est ista. Spes est xp̄tus qua spūalia ⁊ eterna bona sperāt. i. cū fiducia expectant Scōa aūt sumit p cōpationē ipi⁹ spei ad ip̄m suū obiectū actū ⁊ principiū. q̄ est cōpletio: q̄ p̄ma. Et est Spes est certa expectatio future btitudis p̄ueniēs ex gratia dei ⁊ ex meritis p̄cedentibus ipsam rem sperātā. Nā sine gr̄a dei ⁊ merito vel saltē sine merē di p̄positio aliq̄d future btitudis expectare non est spes. sed p̄sumptio dici pōt. Scōa p̄positio est hec. Spes vt fides est ō rebus nō visis. Hāc mgr̄ ponēs dicit q̄ spes p̄prie nō ē de rebus visis sicut ⁊ fides. qz esse de nō visis est vtriqz ipsax cōe. differenter tñ nā fides est de nō visis inq̄tū sunt inuisibilia. Spes xp̄o inq̄tū sunt nō habita. Differūt etiā nō solū vocaliter sed etiam realiter. Primo quo ad hoc q̄ fides est indifferēt de bonis et malis. spes aūt de bonis tñ. Scō quo ad hoc q̄ fides est tā de p̄teritis q̄ de p̄sentib⁹ q̄ etiā de futuris. Spes aūt tñ de futuris Tertio oñdit quo ad hoc q̄ fides ē de reb⁹ suis ⁊ alienis. ſz spes ē de reb⁹ ad seip̄az ptinētib⁹. Tertia p̄positio est hec. Christus in hac vita fide ⁊ spe caruit eo q̄ oīa clare vidit. Hāc mgr̄ ponēs querit. Utrum in xp̄o fuerūt spes ⁊ fides. Et rūdens dicit q̄ inq̄tū sunt xp̄tutes nō fuerunt in xp̄o sicut etiā nō sūt in beatis. Licet eñ btī credāt ⁊ sperāt nō tñ in eis ē fides ⁊ spes. q̄ sūt xp̄tutes. qz ip̄i deū p̄ speciē videt ⁊ in ipso clare q̄ credunt ⁊ sperant intuent. cū igit xp̄s nō enigmaticā sed clarā habuit oīm cognitiōez. p̄ns est ip̄m nec fidē nec spem habuisse. Et subdit q̄ antiqui p̄res q̄ apud inferos erāt añ passionē xp̄i fidē ⁊ spez habuerūt. Et p̄prie put sunt xp̄tutes ⁊ habit⁹ q̄daz q̄ postea euacuata erant i eis p̄ aduentū vicz clare ⁊ p̄fecte visionis. Et tñ in speciali.

De charitate q̄ diligit deū et primus q̄ in xp̄o ⁊ in nob est. a

Quam autem xp̄s fidē ⁊ spem nō habuerit dilectionē tñ habuit inq̄tum hō tantā. qua maiorē esse non valet. q̄ ex charitate eximia animaz posuit p̄ amicis et inimicis. Habuit eñ in corde charitatē quam ope nobis exhibuit. vt exhibitiōis forma nos ad diligenduz instrueret Hic aliq̄d dicendū ē de charitate. ⁊ mō ⁊ ordine diligēdi deū ⁊ p̄imū. D.XXVII

Quid sit charitas. b

Charitas ē dilectō qua diligitur deus p̄pter se. ⁊ primus p̄pter deū vel in deo. Hec hz duo mandata De duob⁹ mādatis charitatis.

vnū ptinens ad dilectionez dei. qđ est maximū in lege mandatū. ⁊ alterū ptinens ad diligēdū ꝓximū illi sile. ℔Ximū ē. diliges deū ex toto corde. ex tota mēte. ex tota aīa Đ scriptū est in Deut. Scđm est diliges ꝓximum tuū sicut teip̄m. In his duobus p̄ceptis tota lex pēdet ⁊ pphete Finis eī p̄cepti est dilectio. ⁊ ea gemina. id est. dei ⁊ ꝓximi est.

Si eadem charitate diligitur deꝰ ⁊ ꝓximus. c

Hic queriť si ex ea ip̄a dilectiōe diligiť deꝰ q̄ diligiť ꝓximus An alia sit dilectio dei. ⁊ alia ꝓximi Eadē sane dilectio est. qua diligiť deꝰ ⁊ ꝓximus q̄ sp̄ūsanctꝰ est vt supra dictū ē. quia deus charitas est. Añ Augꝰ. Johes ait. Nō p̄t deū diligere quē nō videt. q̄ fratrē quē videt nō diligit. Sz si eū quē videt humano visu sp̄ūali charitate diligeret. videret deum q̄ ē ipsa charitas visu interiori q̄ videri p̄t. Qui ḡ fratrē quē videt nō diligit. deum q̄ est dilectio qua caret q̄ fratrē nō diligit quō p̄ōt diligē. Ex vna eī eadēq; charitate deū ꝓximūq; diligimꝰ. sed deū ꝓpť deū. nos ℣o ⁊ ꝓximum ꝓpter deū Si ℣o vna eadēq; charitas est dei ⁊ ꝓximi: quare ōz gemia? ℔Ropť duo dilecta. i. deū ⁊ ꝓximū. Et si vna sit charitas. duo tñ diuersa ea diligūť. s. deus ⁊ hō. vel angelꝰ. ℔Ro quo etiā duo sūt mādata. q̄ cū eadē charitas vtroq; cōmendeť: diuersa tñ diligi p̄cipiunť. Añ Aug. Arbitroꝛ ideo sp̄ūsanctū bis datū. semel i terra. ⁊ iterum ō celo. vt cōmendarenť nob duo p̄cepta charitatis. s. dei et ꝓximi. Una ē charitas et duo p̄cepta vnus sp̄ūs ⁊ duo data. q̄ alia charitas nō diligit ꝓximū nisi illa que diligit deū. Qua ergo charitate ꝓximū diligimꝰ ip̄a deū diligimꝰ. Sed q̄ aliud ē deꝰ. aliud est ꝓximus. ⁊ si vna charitate diligūť. ido forte duo p̄cepta dicunť et alterū maius ⁊ alterū minꝰ. vel ppter duos motus qui in mente gerūť. dū deꝰ diligiť ⁊ ꝓximꝰ Đmouet eī mens ad diligēdum deū. mouet et ad diligendū ꝓximū. ⁊ multo magis erga deū q̄ erga ꝓximū.

Augus. in li. viij. de trini.

Quare dicit charitas gemina.

Aug. i fmōe de ascēsione.

De modo diligēdi. d

Consequenter mo dū vtriusq; dilectiōis aduertam?, Hec regula vt ait Augꝰ. dilectionis diuinitꝰ constituta est. vt deus ꝓpter se ex toto corde et ꝓximū diligas sicut teip̄m. i. ad qđ ⁊ ꝓpť qđ teip̄m diligere debes. In bono ḡ et ꝓpter deum teip̄m diligere debes. In bono ḡ diligēdus est ꝓximꝰ nō in malo ⁊ ꝓpter deū. ℔Roximū ℣o oēm hoīem optet intelligi. q? nemo est cum quo sit opandū male. Qui ḡ amat hoīes vel q? iusti sunt. vel vt iusti sint amare dz. hoc est in deo vl ꝓpter deū. Sic eī ⁊ seip̄m amare dz. s. in deo vl ꝓpter deū. i. q? iustus est vel vt iustus sit. Qui enim aliter se diligit. iniuste se diligit. q? ad ꝺ se diligit vt sit iniustus. Ad ꝺ ergo vt sit malus. non ergo iā se diligit. Qui eī diligit iniq̄tatem odit aīam suā. Modus ergo diligēdi p̄cipiēdus est homi. i. quō se diligat vt p̄sit sibi. Quin aūt se diligat. et p̄desse sibi velit. dubitare dementi ē. Modus aūt p̄cipiť cū ait. sic teip̄m vt ꝓximū diligas ad qđ teip̄m. Si ergo te nō ppter te diligere debes. ſ ppter illū vbi dilectionis tue rectissime finis est. nō succenseat alius aliq̄s hō. si ⁊ ip̄m ppť deū diligi. Huius dictiōis modū veritas insinuat dicēs Mandatū nouū do vobis vt diligatis inuicem sicut dilexi vos. i. ad qđ dilexi vos sc? vt filij sitis ⁊ vitā habeatis.

Aug. in de doc. xp̄i

De modo diligendi deum. e

Dilectiōis aūt dei modus insinuať cū ōz. ex toto corde. i. ex toto intellectu. ex tota aīa. i. ex tota voluntate. ex tota mente. i. memoria. Ut oēs cogitatiōes ⁊ oēm vitā ⁊ oēm intellectū in illū cōferas a q̄ habes ea q̄ cōfers. Hec dicens nullaz ptē vite nr̄e reliq̄t q̄ vacare debeat. ſ q̄cq̄d venerit in animū: illuc rapiať quo dilectiōis impetus currit. et diligere deum ꝓpter se modus ē diligēdi ꝓpter deum. et sunt isti duo modi diligendi deum vt q̄busdam placet.

De impletōne illius mandati. f

Illud aūt p̄ceptum nō penitꝰ impleť ab hoīe in hac mortali vita. sed ex ꝑte nō ex toto. q? ex ꝑte diligimꝰ sicut ex ꝑte cognoscimꝰ. In futuro aūt implebiť ex toto. Añ Aug. Cū adhuc est aliquid carnalis ꝯcupie: nō oī mō ex tota aīa diligiť deꝰ. Caro aūt nō ōz ꝯcupiscere nisi q? aīa carnaliť ꝯcupiscit. Cū autē venerit

Aug. de perfecta iusticia

qđ pfectuz est vt destruat qđ ex pte cē. i. vt iā nō ex pte sit ꝑ ex toto. charitas non auferet sed augebit ⁊ implebitur Jn q̄ plenitudine illud p̄ceptuz charitatis implebitur. Diliges dn̄m deum tuuz ex toto corde ⁊c̄. Tunc erit iustus sine pctō. qz nulla erit lex repugnās menti. Tūc p̄sus toto corde. tota aīa. tota mente. diliges deuz. qđ est summum p̄ceptum.

Que de p̄cepti ratione. g

Sed cur p̄cipitur

homi ista pfectio cū i hac vita eā nemo habeat: Quia nō recte currit si quo curr̄edū est nesciat. Quō aūt sciret si nullis p̄ceptis oñderet. Ecce habes cur illud p̄ceptū est qđ ꝺ penitus ipleri nō p̄t. Implet̄ tñ ex pte. s. ꝺm pfectionē vie. Alia ē em pfectio curr̄etis. alia pueniētis. Fac ꝺ mādatū vt curso: q̄ deū aīā ⁊ p̄oibus diligit. nec tñ omnino pficit.

Qđ alter mādatū i altero est. h

Cum aūt duo sunt

p̄cepta charitatis. p vtroq̄ sepe vnū ponit̄. nec immerito qz nec deus sine primo nec primus sine deo diligi p̄t. Vñ apl's omne mādatū legis dicit instaurari. i. contineri ⁊ impleri in ꝺ vbo. Diliges primuz tuū sic teipm. Et xp̄s dilectiōez primi specialius cōmemorat dicēs. Mādatū nouū do vob vt diligatis inuicē sic dilexi vos. vbi illud maius mandatū dilectiōis dei vi det̄ p̄termissum. ꝺ bñ intelligentib⁹ vtrūq̄ inuenit i singlis. qz q̄ diligit deū nō p̄t euz p̄tenere quē deus p̄cipit diligi. ⁊ q̄ diligit primū: qđ in eo diligūt nisi deū. Jp̄a ē dilectio ab oñi mūdana dilectione discreta. Qua distinguēs dn̄s ait. sicut dilexi vos. Quid em̄ nisi deū dilexit in nob. nō quem habebam⁹ ꝺ vt haberem⁹ Sic medic⁹ egrotos ⁊ q̄d i eis diligit nisi salutē. quaz cupit reuocare. nō morbū quem venit expellere. Sic ⁊ nos inuicē diligam⁹. vt quantū possumus inuicē ad habendū in nobis deum ex dilectione attrahamus.

Augu. super Joannē.

Que charitate diligēda sint. i

Sed que hac dilectione diligenda sint. iā ingram⁹. Non em̄ oia vt ait Aug. qđ⁹ vtēdū ē diligenda sunt ꝺ ea sola q̄ vel nobiscū societate quadaz referunt in deū sicut est homo vl angel⁹. vel ad nos relata: bñficio ꝺi p nos indiget. vt corpus. qđ ita p̄cipiēdū est diligi. vt ei ordinate prudenterq̄ cōsulatur.

Eg. in l. de doctrina christi.

Jsta est distinctio. xxvij. huj⁹ tertij libr̄. Jn qua magist̄er post q̄ egit ꝺ fide ⁊ spe. Jncipit agere de ipa charitate Et tria fac̄. Nā p̄mo determinat charitatis q̄ditatez. Scō inq̄rit ip⁹ vnitatē Tertio oñdit modū diligēdi ⁊ ei⁹ p gruitatē Primū facit vsq̄ ibi. Sed q̄rit. Scōm vsq̄ ibi. Cōsequēter modū. Tertiuz ꝺo vsq̄ ad finē dist. Jn spāli sntia magistri stat in trib⁹ ppositionib⁹ quarū p̄ma ē hec. Charitas dilectio ꝺr qua deꝰ ppter se ⁊ primꝰ ppt̄ deū diligit. Hāc mgr̄ insinuans dicit. q lz xp̄s fidez et spem nō habuerit vt dictū est in fine p̄cedentis distinctionis. habuit tñ inquātū hō tantā charitatez q̄ maior esse nō p̄t. qđ patuit in hoc q̄ aīmā suā pro nobis posuit. i quo facto ad diligendū nos instruxit ⁊ exemplū dedit. De charitate aūt quid sit et de mō ⁊ de ordine diligendi deū ⁊ p̄rimū iā restat inquirē dū. Vñ p̄fr charitatē describens dicit. Charitas est dilectio qua diligit deꝰ ppter se ⁊ primꝰ ppter deum. Et continet duo mādata quoz primū est diligere deū. Scōm est diligere p̄rimū. in quib⁹ duob⁹ p̄ceptis tota lex pendet ⁊ pphete Scōa ppositio est hec. Tñ vna est dilectio qua deus ⁊ primꝰ diligunt̄. lz ppter diuersa dilecta ꝺm diuersos dilectiōis motus geminet. Hāc ppositionē mgr̄ ponēs querit Utrū vna ⁊ eadē sit dilectio qua diligimus deū ⁊ p̄rimū. vel diuerse. Et rñdet q̄ sit vna ⁊ eadē dilectio cum sit spūssanct⁹ vt dicū ē in p̄mo libro. Sed differt quo ad hoc. q̄ deū diligim⁹ ppter se et p̄rimū ppt̄ deū. Et hoc p̄firmat auctoritate hē. Aug. Et subdit q̄ q̄ꝺ vna dilectio ꝺr. geminat tū ppter duo dilecta. s. deū ⁊ primuz. ppter qđ etiā sunt duo dilectionis mandata. Nā lz sit vna dilectio. diuersa tñ diligere p̄cipimur. vel ꝺr gemina ppter duos mod⁹ dilectionis q̄ in mente gerūtur. s. ad deū ⁊ ad proximū diligendū. Tertia propositio ē hec. vt charitas qua diligamus diuersa diligibilia nobis p̄cipit. ita cuilibet dilecto certus modus diligendi p̄scribit. Hanc mgr̄ ponēs dic̄ q̄ mod⁹ quo diligere debem⁹ proximū ppter deū tāgit i sc̄ptura eū ꝺr. Diliges proximū tuuz sic teipm. i. eodē mō diligere debes p̄rimuz. Mod⁹ aūt dilectionis dei exprimit cū ꝺr. Diliges dn̄m deū tuum ex toto corde tuo sez intellectu. ⁊ ex tota aīa. id ē. voluntate. et ex tota mente. i. memoria Jta vt oēz cogitationē. oēm vitā vel motū ⁊ oēm intellectum ad ipm referas a quo oīa predicta hēs Et subdit q̄ iste modus dilectionis dei nō p̄t impleri in via ex toto. sz in pte qz sicut i via impfecte. ⁊ ex pte deum cognoscim⁹. sic etiā ip̄fecte ⁊ ex pte cū diligim⁹. qđ probat p hoc q̄ i p̄nti p rebellionē carnis ad spūm ipedimur a pfecta dilectione. q̄ rebellio qz in patria nō erit. ibi pfecte ibi diligim⁹. Vñ q̄rit p̄r. Ex quo mandatuz de dilectiōe dei in p̄nti nō valet impleri. cur tūc datū est ipis viatorib⁹. Et rñdet p ſ̄le. sicut nullus sciret recte currere nisi sciret quo curr̄eduz esset. sic nec deus diligi sciret nisi dilectio p p̄ceptū aliquod ostenderetur. ⁊ lz p̄ceptū illud i via totalit̄ impleri non valeat tñ p̄t impleri ex pte. s. ꝺm pfectionē vie seu viatoris. Et subiūgit q̄ predicta duo charitias p̄cepta sic sūt p nexa q̄ vnū sepe pro vtroq̄ ponit̄ et hoc ꝺ imerito cum deus sine proximo ⁊ proxim⁹ sine deo diligi nō p̄t. Nam qui deū diligit nō p tenet proximū quē deus diligit ⁊ q̄ proximū diligit nihil diligit i eo nisi deum. vt ostendit in littera exēplo et auctoritate. Et tūc in speciali.

Si illo precepto iubemur diligere totū proximū ⁊ nos totos. a

DI. XXV III

Hic pōt queri vtr illo mādato dilectōis proximi totū primum. i. aiam ⁊ corp⁹ nosq; ipos totos diligē pcipiamur Ad qđ dicim⁹ oē gen⁹ diligēdarū rer̄ i illis duob⁹ mādat⁹ ptineri. Quattuor eñ diligēda sunt vt ait Aug. vnuz qđ supra nos est scz de⁹. Alteruz qđ nos sum⁹ Tertiū qđ iuxta nos ē. s. primū. Quartū qđ infra nos est. s. corpus. De scdo ⁊ q̄rto nulla pcepta dāda erāt scz vt diligeremus nos vel corp⁹ nostrū. Precipit aūt de⁹ diligi ⁊ primus. Ut aūt q̄sq; se diligat pcepto nō est op⁹. Quātūlibet eñ hō excidat a veritate. remanet illi dilectio sui et dilectio corpis sui. qz nemo vnq; carnem suaz odio habuit. Nā viri iusti q̄ corp⁹ suū cruciāt. nō corp⁹ ſ corruptiões ei⁹ et pondus oderunt. Hic videt Aug. tradere. q; ex pcepto nō teneamur diligē nosmetipos vel corpus nostr̄. Qđ si est: nō oē gen⁹ diligēdarū rerū illis duob⁹ pceptis ptinet. qz cū ⁊ nosipos et corp⁹ nostruz diligere debeamus. ad qđ necessariū est pceptū cum scriptū sit. Qui diligit iniq̄tatē odit aiam suā Sed speciale de hoc pceptū nō erat dādū nec speciali pcepto op⁹ erat id tradi. vt q̄sq; se vel corp⁹ suū diligeret. qz hoc in illo pcepto ptinet: diliges primū tuū sicut teipsum. Ibi eñ ⁊ primū totuz. ⁊ te totū intelligere debes. Eñ Aug⁹ in eodem. Si te totū intelligas. i. aiam ⁊ corp⁹ ⁊ primū tuuz id ē. aiam ⁊ corp⁹. hō eñ ex aia ⁊ stat ⁊ corpore. nul ū rerū diligēdarū gen⁹ in his duobus pceptis pternissum est. Cū eñ pcurrat dilectio dei. eiusq; dilectiōis modus p̄script⁹ appareat. et sequat dilectio primi: de tua dilectione nihil dictū videt Sz cuz dictū est. Diliges primū tuuz sicut teipm simul ⁊ tui. abs te dilectio pternissa non ē Ecce hic aperte dicit in illo pcepto non tā tūmodo primi. sed et mei dilectionem contineri ⁊ toti⁹ primi totiusq; mei. Ex quo apparet q; dictū ē de scdo ⁊ quarto. i. de dilectiōe nri ⁊ corpis nostri. nulla pcepta dā da. ita esse intelligenduz. s. specialia et diuisa. qz in illo vno totū cōtinet. ⁊ qz id qđ sumus. ⁊ qđ infra nos est ad nos tñ ptinens nature lege diligim⁹ que in bestijs etiā est. Jdeoq; ⁊ de illo qđ supra nos est. ⁊ de illo qđ iuxta nos est, diuisa pcepta sumpsim⁹

Aug. in li. de doc. xpi.

Augusti.

In quorū altero ei⁹ qđ sumus ⁊ illi⁹ qđ infra nos ē dilectio cōtinet. (Sic cōdita ē mēs hūana vt nūq; sui nō meminerit. nunq; se nō intelligat. nunq; se non diligat. sed qñ qui odit aliquē nocere illi studet Non immerito ⁊ mēs hois qñ sibi nocet se odisse dr. Nescies eñ sibi vult male. dū nō putat sibi obesse qđ vult. sed tamen male sibi vult qñ illud odit quod obsit sibi ſm illud Qui diligit iniq̄tatē odit aiam suam. Qui ergo diligere se nouit deū diligit. Qui vo nō diligit deū. etiā se nō diligit. qđ ei naturaliter inditum est. tñ non incōgrue se odisse dicit cū id agit quod sibi aduersat. et seipm tanq; suus inimicus insequit. Hic text in libris ar nō inuen Jmo est expositi textus.

Si in illo precepto cōtinetur dilectio angelor̄. b

Q̄ritur autē hic de angelis questio. vtrū ad illud pceptū dilectionis primi etiaz dilectio ptineat angerum. Nā q; nullū hoiem exceperit qui pcepit primuz diligere dñs in parabola semiuiui relicti oñdit. eū dicens primum q̄ erga illum extitit misericors. Deinde subdit vade ⁊ tu fac sil'r Ut eñ eū primū itelligamus cui vel exhibendū est officium misericordie si indiget. vel exhibenduz esset si indigeret. nullū vo exceptuz esse cui miscdie negandū sit officiū. quis nō videat. cuz vsq; ad inimicos etiā porrectū sit dño dicente. Diligite inimicos vestros ⁊ benefacite his qui odiunt vos. Manifestū est ḡ omnem hoiem primū esse deputanduz. Proximi vo nomē ad aliq̄d est. nec quisq; esse primus nisi proximo pōt. Eñ cōsequens est cui pbendū ⁊ a quo pbendū est officiuz misericordie recte primum dici. Manifestum est ergo pcepto dilectionis ⁊ primi etiā sanctos angelos contineri A q̄bus tā ta nobis misericordie impediuntur officia. Ex quo et dñs primum se nostrū dici voluit. vt in parabola saucij ostendit ⁊ in propheta. Quasi primū ⁊ quasi fratrē nostr̄ sic cōplacebā. Sz qz excellentior ac supra nostrā naturā est diuina substātia. pceptū dilectionis dei a primi dilectōe distinctū est. Jdeoq; lz nobis deus oīa impendat beneficia. nō tñ noie primi includit in illo pcepto. quē nō sicut nos diligere debem⁹ sed plusq; nos toto corde ⁊ aīma. Christū vo in q̄tum hō est. sicut nos diligere debemus. cuiusq; ſm hoiem dilectio illo ptinet mandato. quē etiā ſm hoiem magis q; nos

Aug. in doc. xpi.

Quid si primus.

Q̄ angelo pcepto nent.

Q̄ etiaz primi ne ē ſm q b

sed non ꝙtum deum debemus diligere. qz inquātū est homo: mínoz est deo.

Quibus modis ꝺz ꝓxím⁹. c

Hic notandum est ꝓximū dici diuersis modis .s. conditiōe ꝓme natiuitatis. spe conuersionis. ꝓpinquitate cognationis. ratione beneficij exhibitionis.

Jsta est distinctio .xxviij. hui⁹ tertij libri. In qua magíster postꝙ egit ꝺ charitate ꝑm se. Agit de numero diligendoꝝ. Et tria facit. Nam primo inquirit an totus homo .s. interioz et exterioz in p̄cepto dilectiōis ꝓximi cōtineaꝯ. Scḋo an idē p̄ceptū vsqꝫ ad angeloꝝ dilectionez extendaꝯ. Tertio subinfert ꝙ hoc nomē ꝓximus diuersímode accipiatur. Primum vsqꝫ ibi. Quē aūt. Scḋm vsqꝫ ibi. Hic notandū. Tertiū vsqꝫ ad finē dis. Jn spāli sn̄ia mgr̄i stat in trib⁹ ꝓpositionib⁹ quarum prima est hec. De dilectiōe corꝑis z aīe ꝓximi nō sūt distincte data duo specialia mādata. Hāc magíster ponēs querit. Utꝝ in mandato dilectiōis ꝓximi totū ꝓximū .i. animaz z corꝑus ipius diligere p̄cipiamur. Et rn̄det ꝙ sic. qz in p̄dictis duobus mādatis .s. dilectiōis dei z ꝓximi omne genus rerū diligendarū cōtineaꝯ. Nam ex charitate quattuoz sunt diligēda ꝑm be. Aug. s. deus ꝓximus aīa et corꝑus. Sed de dilectiōe aīe et corꝑis non oportebat aliqua p̄cepta dari sicut de dilectione dei z ꝓximi. eo ꝙ quilibet hoīm dilectio sui ipius z etiam aīe z corꝑoris sit naturaliter inserta. Nec obstat ꝙ martyres se morti exponendo videnꝯ carnē suā odisse. qz nō oderūt se vel carnē suā sz corꝑoris pondus et vitia Scḋa propositio est hec. Preceptū dilectiōis ꝓximoꝝ etiā extēdit se ad dilectionem angeloꝝ. Hanc mgr̄ ponēs querit. Utrū etiam dilectio angeloꝝ sub dilectiōe ꝓximi ꝓtineaꝯ. Pro cuius resp̄sione p̄mittit ꝙ ꝙ nomē ꝓximi quilibet hō intelligiꝯ. cui adhibēdū ē opus miscōie si indiget sicut patet in parabola semiuiui ꝙ samaritanū in stabulū adducti. Nomē etiā ꝓximi ad aliq̄d est. qz nullus p̄t esse ꝓximus nisi ꝓximo. ita ꝙ ꝓxim⁹ ipsi ē ꝓximus. Unde sequiꝯ ꝙ nō solū ille cui p̄benduz est opus misericordie sed etiā ille a quo beneficiū ali q̄ recipiꝯ ꝓximus dicaꝯ. Cum igitur multa misericordie bn̄ficia nobis impendāt. sequiꝯ ipos nostros fore ꝓximos. z ꝙ cōsequēs coꝝ dilectionē cōtineri sub mandato dilectionis dei z ꝓximi. Et subdit ꝙ exclusione cuiusdā dubitationis ꝙ ꝙis ꝓxim⁹ dicatur a quo minime bn̄ficiū recipim⁹. dilectio tū dei a quo oīa habem⁹ sub mādato dilectiōis ꝓximi nō ꝓtinetur. sed speciale p̄ceptū hz. eo ꝙ debem⁹ deum plus ꝙ nosmetipos diligere. ꝓximū aūt sicut nos. Attamē dilectio christi inꝙtum hō sub mādato dilectiōis ꝓximi ē seu cōtineaꝯ. quem lz debeamus plus ꝙ nos diligere. minus tū ꝙ deū. qz inꝙtuz homo minoz est deo. Tertia propositio est hec. Proximus ꝺz quattuoz modis .s. natiuitatis ꝓditione. ꝙersionis spe. bn̄ficij exhibitiōe. z ꝓpinquitate cognationis Hāc mgr̄ ponēs dicit ꝙ ꝙttuoz modis aliqui possunt dici proximi. s. Uno modo ratione ꝑme natiuitatis z sic oēs hoies sunt ꝓximi. Alio mō spe conuersionis. sicut oēs fideles q̄ sunt vel qui futuri sunt. Tertio mō ꝓpinquitate cognatiōis sicut parētes z cōsanguinei Quarto mō rōne bn̄ficij exhibiti. z sic angeli sunt ꝓximi nostri. Et tn̄ in speciali.

De ordine diligēdi quid ꝓius q̄d posterius. a

Post predicta ꝺe ordine charitatis agendū est. qz dicit spōsa Introduxit me rex in cellā vinariā. z ordinauit in me charitatē. Uideam⁹ ḡ ordinez q̄d ꝑus quid posteri⁹ esse debeat. ꝑ peccat em̄ q̄ ꝑ postere agit. Nam scire q̄d facias z nescire ordinē faciēdi. nō est pfecte cogniti onis. Ordinis nāq̄ ignorantia conturbat meritoꝝ formā. Ordinem autez diligendi Aug⁹ insinuat dicens. Jp̄e est q̄ ordinatā habet dilectionē. ne aut diligat qđ non est diligendū. aut nō diligat qđ diligendū est. aut eque diligat qđ minus vel amplius diligendū est. aut minus vel amplius quod eque diligendū est. Omnis peccatoz inq̄n tū peccatoz est. non est diligēdus. z oīs homo inquātū est homo diligendus est ꝓp̄ deuz. Deus ꝺo ꝓpter seip̄m. et de⁹ ꝓpter se omni homine amplius diligēdus est. et amplius quisq̄ debet deū diligere q̄ seipsum. Jtez amplius alius homo diligēdus est q̄ corꝑus nostrū. qz ꝓp̄er deū oīa ista diligēda sunt. et pōt nobiscū deo homo ꝑfrui. qđ nō pōt corꝑ⁹. qz corꝑ⁹ p animā viuit q̄ fruimur deo. Audisti aliqua ꝺ ordie charitatī vbi exp̄ssū est nos ampli⁹ debere diligere deum q̄ oēs hoies vel nosip̄os. z ampli⁹ aiam alicui⁹ hois q̄ corꝑ⁹ nr̄m. Jn enumeratione etiā quattuoz diligēdoꝝ superius posita: ꝓius ponit qđ supza nos ē Scḋo qđ nos sum⁹. Tertio qđ iuxt̄ nos est Quarto quod infra nos est. vbi ordo diligendi insinuari videt ex rōne numerationis. Nō est aūt aptū vtꝝ oēs hoies pariter diligere debeam⁹ z tn̄ ꝙtū nos vl minus.

Jb ꝓxím⁹ ꝺi. xxix

Aug. in li. de doct. xp̄i.

Nota ordinez charitatis.

An omnes homines pariter diligēdi sunt. b

Unde etiaz super hꝫ sepe mouet q̄stio quā ꝓplexā faciūt sctōrū ꝙba varie plata. Quidam em̄ tradē vident ꝙ pari affectu oēs diligēdi sint. ꝑ in effectu .i. in exhibitōe obsequij distinctio obseruāda sit. Uñ Aug. oēs hoies eque diligēdi sūt. Sz cū oīb⁹ ꝑdesse non possis his potissimū ꝓsulēdū ē. q̄ ꝓ locoꝝ z tꝑm vel q̄rūlibet rer̄ opportunitatib⁹ cōstricti⁹ tibi q̄si q̄dā sorte iunguntꝯ. ꝑ sorte em̄ habēdum est. q̄ q̄sq̄ tibi ꝑaliter colligat⁹ adheret ex quo legis poti⁹ illi dandū esse. Jdez

Aug. in li. de doc. xp̄iana. Autoritates ponit q̄ videt dicere oēs pariter diligendos eē. sz in effectu differentiā esse.

sup epłam ad Gał. Opemur bonuz ad omnes. maxime autem ad domesticos fidei. i. ad xpianos. Omnib⁹ eñ pari dilectiõe vita eterna optanda est. ꝛ si nõ oibus eadem pñt exhiberi dilectionis officia q̃ fratribus maxime sunt exhibenda. q̃ sunt inuicẽ mẽbra q̃ hñt eundẽ patrẽ. Ihis alijsq; testimonijs innituñ q̃ dicunt oẽs hoies pariẽ diligẽdos esse charitatis affectu. ꝑ in opis exhibitione differentiam.

Que his repugnare videnť. c

Quibus obuiat illud

p̃ceptũ legis de diligẽdis parentibus Honora patrẽ tuuz ꝛ matrẽ vt sis longeu⁹ sup terrã. Ut q̃d eñ spãliť illud p̃ciperet de parẽtibus nisi maiori dilectiõe fozẽt diligendi. Sed hoc illi referẽduz dicũt ad exteriozẽ exhibitionẽ. in qua p̃ponendi sunt parentes. Uñ honora dixit nõ dilige. Obuiat etiã illud qđ Ihierony. sup ezechielez ait. ſ. vt ozdine charitatis sicut scriptũ est. Ozdinauit i me charitatẽ ¶Post oim p̃em deuz. carnis quoq; pať diligať. ꝛ mater et filius. ꝛ filia frater ꝛ sozoz. Amb. q̃z diligẽdi exprimens ozdinẽ sup illud canticoꝝ capitulo p̃mo. Ozdinauit i me charitatẽ ait. Adultoꝝ charitas inozdinata est qđ i primo est ponũt tertiũ vel quartũ. ¶Primo deus diligendus est. ſcdo parentes. inde filij post domestici qui si boni sũt. malis filijs p̃ponendi sunt. Scdm hoc in euãgelio ad cuiusq; dilectionẽ. ppzium ponit Diliges dñm deũ tuũ ex toto coꝛde tuo ꝛ ex oibus viribus tuis. ꝛ p̃imũ tuuz sicut teip̃m. et inimicos nõ ex tota virtute. non sicut teip sum sed simpliciter. sufficit eñ q̃ diligim⁹ ꝛ non odio habemus. Ecce ex p̃missis aperte insinuať que in affectu charitatis distinctio sit habẽda. vt differenti affectu nõ pari homies diligamus. ꝛ ante omnia deũ secundo nosip̃os. tertio parẽtes. inde filios et fratres. post domesticos. demum inimicos diligam⁹. Sed inquiũt illi que de ozdine dilectiõis vt supza dicuñ esse referẽda ad opeꝝ exhibitiõem. que differenter p̃imis exhibenda sunt ¶Primo parentib⁹. inde filijs. post domesticis. demum inimicis Deũ ꝛo tã affectu q̃ obsequij exhibitiõe. ante omnia diligendũ.

Ihierony.

Ambrosi⁹

Ozdo diligẽdi ħ oñditur

Qđ aliqui eozũdem tantuz proximos quantũ nos debere diligere tradunt. d

Quozum etiã non

nulli tradũt affectu charitatis tm̃ p̃imos esse diligendos q̃tũ nos ipos diligimus. Quod cõfirmãt autoꝛitate Augustini qui ait. Nec illa iã questio moueat. q̃tũ charitatis fratri debeamus impẽdere quantum deo. Incõparabiliter plus deo q̃ nobis. fratri ꝛo q̃tũ nobis. Nos aũt tantomagl diligim⁹: quãto magl diligimus deũ Ex hĩ ꝛ ex p̃missis testimonijs Augl. asserũt oẽs hoies pariť esse diligẽdos a nobis. ꝛ tãtuz quãtũ nos. deũ aũt pluſq; nos. coꝛp⁹ vero nostrũ minus q̃ nos vel p̃imos. Nec in enumeratiõe p̃missa quattuoꝛ diligẽdoꝝuz ozdinem diligendi assignari dicunt. sed tm̃ que sunt diligenda.

Augu. i. vi. li. de trini

Scdm alios non pari affectu oẽs diligendi sunt. e

Verum qz premis-

sa verba Ambrosij ozdinẽ diligendi ſm affectũ magis q̃ ſm effectũ diligenter intuẽtibus explicare videnť. non indocte alij dicunt nõ mõ in exhibitione opis. sed etiam in affectu charitatis ozdinẽ differentez esse statutũ. vt ante omnia diligamus deuz. secundo nos. tertio parentes. quarto filios vel fratres. ꝛ hmõi. postea domesticos. demum inimicos. Q̃ ꝛo Augu. dicit pariter omnes esse diligẽdos. ꝛ pari dilectiõe omnibus vitã optandaz. ita accipi põt vt paritas nõ ad effectũ referať. sed ad bonũ qđ eis optať. q̃ charitatez omnib⁹ optare debemus vt paria bona mereanť. Sic aplus dicit. Volo oẽs hoies esse sicut me. Optãda est eñ minoꝛibus pfecto maioꝝ vt ipi fiãt pfecti. ꝛ sic parẽ mereãť beatitudinem vel pari dilectiõe. i. eadẽ dilectiõe oẽs diligẽdi sũt. Itẽ qđ ait. vt tantũ diligam⁹ frẽs quãtũ nos. ita intelligi põt. i. ad tãtũ bonũ diligamus frẽs ad quantũ nos. vt tãtũ bonũ eis optem⁹ in eternitate quãtuz nobis. ꝛ si non tanto affectu. Uel ibi q̃tũ simílitudinis est. non q̃titatis.

Determiat autoꝛitatu videnť adi sari.

Questio ꝺ pentib⁹ bonis ꝛ malť f

Volet etiam queri

si pentes nr̃i mali sint. vel filij vel frẽs. Au magl vl̃ min⁹ diligẽdi sint alijs bonis. hac rõne nob nõ copulaťi Uidꝛ q̃ magl sint diligẽdi boni. q̃ nob carne nõ sunt coniuncti q̃ mali carne cõiuncti: q̃ nobis sũt coniun

cti corde. glutino charitatis. Sanctio: est
Beda. eñ copula cordiũ ꝙ corpoꝝ. Uñ Beda. de illis verbis dñi. Mater mea ⁊ fratres mei hi sunt q̃ verbũ dei faciũt. ait. Non iurioſe negligit matrez. nec mater negatur que etiã de cruce cognoſcit. ſed religioſiores monſtrant copulamentiũ ꝙ corpoꝝ. Uerũtamen latebroſa queſtio eſt hec. nec a nobis plene abſoluenda. pperantib⁹ ad alia Mouemur ei ſuper verbis illis q̃bus inimicos non ex tota virtute. nõ ſicut teip ſũ iubet diligere. ſ ſimplr. Sufficit enim q̃ diligimus ⁊ non odio habemus. Nõ non ita accipiendũ eſt quaſi ſufficiat tibi diligere inimicũ ⁊ nõ tibi teipz. q: oẽs ⁊ amicos et inimicos ſic teipm diligere debes. Sed ad oſtẽdẽdũ gradus diligẽdi deum ⁊ pximũ. ⁊ inimicũ q̃ tñ pximus eſt. q: dñs ponit cũ ait. Diliges deuz ex tota virtute tua ⁊ pximũ ſicut teipm. Nõ ait ex tota virtute vt oñdat pximũ diligendũ min⁹ ꝙ deũ. Dicit etiaz diligite inimicos. nec addit ex tota virtute. nec ſicut teipm ſ ſimplr. Sufficit eñ q̃ diligim⁹ ⁊ nõ odio habem⁹. id ẽ ſufficit dicere vt diligamus ⁊ non odio habeamus. non q̃n eos diligere debeamus ſicut nos. q: pximi ſũt. ſed ſufficit ſi eos minus diligim⁹ ꝙ alios pximos. qđ dilectionis genus innuit.

Queſtio Auguſ. in libro retractationum. g

Queri etiam ſolet

cur dñs p̃ceperit diligere inimicos. cuz ali
Aug⁹ in li. re tractationum bi p̃cipiat odio habere parentes et filios? Ad qđ dicendũ eſt duo eſſe diligẽda in homine. naturã ⁊ virtutẽ. vitium vo ⁊ pctñ odiẽdũ. Et parẽtes ergo inq̃tuz mali ſunt odiẽdi ſũt. ⁊ inimici diligẽdi inq̃tũ hoies Diligam⁹ g̃ inimicos lucrãdos i regno dei ⁊ odiamus ppinquos ſi imped iunt nos a regno dei ⁊ in oĩbus cõmuniter naturam diligamus. quã deus fecit.

De gradibus charitatis h

Sciendum quoqz

ẽ diuerſos eſſe gradus charitatis. Eſt eñ charitas incipiens. pficiens pfecta pfectiſ
Aug⁹ ſuper epiſ Joh. ſima. Uñ Aug⁹. Perfecta charitas hec ẽ vt quis paratus ſit p fratribus etiã mori. Sed nũq̃d mox vt naſcit iã p:ſus pfecta eſt. imo vt pficiat naſcit. cũ fuerit nata nutritur. cũ fuerit nutrita roboraẽ. cuz fuerit roborata pficiẽ. cũ ad pfectionẽ venerit dicit. cupio diſſolui ⁊c. Hic aperte pgreſſus ⁊ pfectio charitatis inſinuat. Quã pfectionẽ etiã veritas cõmẽdat dicẽs. Maiorẽ hac dilectõez nemo hz q̃z vt aiaz ſuã ponit q̃s p amicis ſuis. Nõ vtiq̃ dictũ ẽ ope dilectionis. q: maior dilectiõis effect⁹ non ẽ. q̃z ponere aiam p alijs. Nec te moueat qđ ait p amicis. q̃ eñ ponit aiaz p amicis. ponit ⁊ p inimicis ad hoc ipſi fiant amici.

Iſta ẽ diſtinctio. xxix. huius tertij libri.

In qua mgr poſtq̃ egit d̃ numero diligẽdorũ. Incipit agere de ordine diligẽdi reſpectu ipſorũ diligẽdoꝝ. Et tria facit. Primo eñ ponit ordinez diligẽdi explicite diligẽdoꝝ generalit. Scõo explicite quorũdã diligẽdoꝝ ſpãlr. Tertio explicite dilectõis Primum vſq̃ ibi. Solet etiam queri. Scõm vſq̃ ibi Sciendũ quoq̃ eſt. Tertiũ vſq̃ ad finẽ diſ. In ſpeciali ſnĩa mgri ſtat i trib⁹ ppoſitiõibus q̃z p̃ma ẽ hec In charitatis ordine nõ oẽs equali affectu ſicut nec effectu ſũt diligẽdi. Hãc mgr inſinuans dicit q̃ ordo dilectiõis in hoc ꝓſiſtit vt qđ eſt diligẽdũ diligat. qđ nõ eſt diligẽdũ nõ diligat qđ amplius diligendũ amplius diligat. ⁊ qđ eque eſt diligẽdũ eque ⁊ nõ min⁹ nec ampl⁹ diligat. Uñ p̃mo ſup oĩa de⁹ diligẽdus ẽ deinde aĩa. ppria. deinde pxim⁹. ⁊ vltimo corp⁹ ppriũ. Iſtis p̃miſſis querit circa dilectionẽ pximorũ Utrũ teneamur oẽs hoies diligere eq̃liter. ⁊ vtrum quãtuz nos vel minus nobis. Ad que rñdendo recitat tres opiniones. quaz p̃ma dicit q̃ oẽs ſunt equaliter diligẽdi in affectu. nõ tñ exhibitiõe obſequij. ſz his q̃ nobis ſunt coniuncti magis tenemur fuitia exhibere. nõ obſtante q̃ oibus debeam⁹ bonum velle. Autoritates aũt q̃ vident dicere q̃ hoies ſunt meq̃liter diligẽdi tenẽtes iſtã opinionẽ gloſant eas dicendo eas loq̃ de ordine dilectiõis q̃tuz ad exhibitionẽ opis ⁊ bñficioꝝ exterioꝝ. q̃ oib⁹ non equalit ſunt impẽdẽda ⁊ nõ q̃tũ ad effectũ interiorẽ ſm q̃ oẽs eq̃liter ſunt diligendi. Scõa opinio dicit. q̃ oñes hoies ſeu oẽs pximi ſunt nõ ſolũ quo ad affectũ. ſed etiaz quo ad effectũ equalit diligẽdi q̃ opinio ꝓbat dictus Aug. q̃b⁹ illud aſtrui videt. Tertia opinio quã mgr magis approbat dicit oẽs pximos nec eq̃liter affectu eſſe diligẽdos nec effectu. Naz ex quo ordo q̃buſdã habẽdus in dilectiõe pximoꝝ ⁊ i affectu ⁊ in effectu oportet eſſe meq̃litatez explicite vtriuſq̃. eo q̃ ſine ineq̃litate nõ poſſit eſſe ordo. Autoritates b. Aug. q̃ videt dicere q̃ oẽs debeamus equaliter diligere ⁊ ſicut noſmetipos. Tales autoritates dicit eſſe intelligẽdas vt equalitas de qua loquit non referat ad affectũ vel effectũ. ſed tñ ad bonũ qđ eis optamus q: ad tñ bonũ debem⁹ oẽs diligere ſicut ⁊ nos. non tñ equali affectu. Scõa ꝓpoſitio eſt hec. Mali pentes vel ppinq̃ pl⁹ q̃ boni extranei i hac vita ſunt diligẽdi. q̃uis ꝓpter vicia coꝝ a iuſtis ſunt odiẽdi. Hanc magiſter inſinuans mouet duas q̃ſtiones. q̃ruz vna occaſionalit ſumit ex hoc q̃ aliqui ſunt nobis carne ppinqui qui tñ ſunt mali. Alij vo ſunt boni ⁊ ſũt extranei nobis Dubitat igit vtrum ppinqui mali ſunt magis diligendi q̃ boni extranei. Et rñdet q̃ extranei boni ſunt magis diligẽdi. q: corde ſunt nobis iũcti p vinculuz charitatis. ppinq̃ aũt mali non charitate. ſz carne tñ ſũt nob iũcti. ſz q: meliores ⁊ religioſiores ſũt copule aĩaꝝ q̃ corpoꝝ. ſeq̃t ꝓpoſituz. ſ. q̃ extranei boni ſunt magis diligẽdi q̃ ppinq̃ mali. Scõa dubitatio eſt. quare dñs p̃cipit diligere inimi

cos. ⁊ alibi p̄cipit odire pentes. cuz ista videant sibi cōtraria. Ad qđ rn̄det q natura in omnib⁹ diligenda est. An etiā hoies si mali sunt diligēdi sunt vt cōuertant ad bonū. sed ecōtra viciū est in oībus odiendū etiam in parentib⁹ ⁊ ꝓpinquis. vñ dn̄s p̄cepit naturā diligendā in inimico. vicium vo odiendū in parentibus. ⁊ p dn̄s ibi nulla est cōtradictio Tertia ꝓpositio Ex dictis be. Aug. elicit euidenter satis q̄tuor fore gradus ip̄ius charitatis Hanc mḡr insinuans ponit ordinē dilectiōis ſm diuersos grad⁹ charitatis. quos distingnēs dicit eē charitatē incipiētez ꝓficiētē pfectā ⁊ pfectissimā. qđ declarat p autoritates be. Aug. q̄ patēt in tex. Et tm̄ in spāli.

Si melius ē diligere amicos q̄z inimicos vel ecouerso. a

DI.XXX

Hic solet queri q̄d potius sit plurisq̄ meriti diligere amicos an diligere inimicos? Sz h̄ cōparatio implicita est. Si em̄ conferat dilectio amicoz tantū: dilectioni amicoz ⁊ etiā inimicorū. pspicua ē absolutio. Sz si in aliquo vno hoie q̄ diligit simul amicū ⁊ inimicuz q̄d hoz poti⁹ sit q̄rat. obscura est rn̄sio. qz ō motu mentis agit. de quo nō est nob facile iudiciū. An vn⁹ ⁊ idē mot⁹ sit erga amicū ⁊ inimicū. ſ erga amicū itēsior. an duo? vn⁹ erga inimicuz. q̄ dr difficilior. alt erga amicū q̄ videt feruentior. Nec incongrue putat melior q̄ est feruentior. vel si vn⁹ idē q̄z est idē potior vbi est ardētior: nō improbe eximat. Aug⁹ tn̄ sentire videt mai⁹ esse diligere inimicū q̄z amicū q̄ pfectoz eē dicit diligere inimicos ⁊ bn̄facere eis. neq̄ h̄ a tanta multitudie ipleri quāta exaudit in oratiōe dn̄ica cuz dr. Dimitte nob debita nr̄a sic̄ ⁊ nos dimittim⁹ debitorib⁹ nr̄is Illā em̄ spōsionē dicit a multi impleri qui nondū diligūt inimicos. Ait em̄ sic. Magnū est erga deū q̄ tibi nihil mali fecerit eē beniuolū ⁊ bn̄ficū. Illud multo grandius ⁊ magnificentissime bonitatis est. vt tuum inimicū diligas. et ei q̄ tibi maluz vult ⁊ si p̄t facit. tu sp bonū velis faciasq̄ qđ possis. audiēs dicētē ih̄m. Diligite inimicos vestros et bn̄facite his q̄ odiūt vos ⁊ orate p psequentib⁹ ⁊ calūnitatib⁹ vos. Sed q̄n̄ pfectorū filioz dei ē istud. q̄ q̄dez se dz ois fidelis extendere. ⁊ humanū animum ad hūc effectū orādo deū secū q̄z agendo luctādoq̄z producere. tn̄ qz h̄ tā magnū bonuz tāte multitudis nō est quāta credim⁹ exaudiri cū dr in oratione. Dimitte nob debita nr̄a sicut ⁊ nos dimittim⁹ debitorib⁹ nr̄is. Procul dubio vba spōsionis hui⁹ implēt si homo q̄ nōdum ita pficit vt etiā diligat inimicū. tn̄ q̄n̄ rogat ab homie q̄ peccauit in euz vt dei dimittat. dimittit ex corde. q̄ etiā sibi roganti vult dimitti. cū orat et dicit. sicut et nos dimittim⁹ debitorib⁹ nr̄is. Quicūq̄z vo rogat hoiem in quē peccauit si p̄tō suo mouet vt roget. nō ē adhuc deputād⁹ inimic⁹: vt eū diligē sit difficile. sic̄ erat q̄n̄ inimicitias exercebat. Quisq̄s vo rogāti et penitēti n̄ dimittit. n̄ est iet a dn̄o sua p̄tā dimitti. qz mētiri veritas nō p̄t. Que cū docuisset oronez hāc i eā positam sniaz cōmēdauit dicēs. Si dimiseritis hominib⁹ p̄tā coz dimittet ⁊ vob p̄r vr̄. Si vo nō dimiseritis. nec p̄r vr̄ dimittet vobis p̄tā vr̄a Ecce hinc hr̄i vidz qđ ⁊ p̄taxauimus. ſ. maioris vtutis eē diligere inimicū ⁊ bn̄facē ei q̄z illū q̄ nihil mali fec̄ nobis vel amicū. Qđ si q̄s p̄cedē simpl'r noluerit dicens. intēsi⁹ diligit amic⁹ q̄z inimic⁹. ⁊ idō illud poti⁹ isto. determinet ista ſm pmissaz itelligētiā dicēs. ibi cōpationē factaz inter dilectionē q̄ diligit tātū amic⁹. ⁊ illā q̄ amicus ⁊ inimic⁹ diligit. Illud vo qđ sequtur magis nos mouet q. ſ. dicit nō esse tāte multitudis diligē inimicos. q̄nta exaudit cuz dr. Dimitte nob debita nr̄a ⁊c. vbi dat intelligi q alicui a deo dimittūt p̄tā nō diligēti inimicū. si tn̄ fratri rogāti q̄ in se peccauit dimittit. Sed cū p̄tā nō dimittant alicui adulto nisi charitatem habeat. seq̄t vt charitatē hēat q̄ nō diligit inimicuz. Quō g̃ noie ꝓximi ois hō intelligit i illo māda to. Diligas ꝓximū tuū sic teip̄m. Si enim ois hō ꝓxim⁹ ē. tūc inimic⁹? p̄cipimur g̃ et inimicos diligere. Et qz illd p̄ceptū generale est. oib⁹ p̄cipit oēs hoies diligere etiam inimicos. Quidā qđ h̄ dr simpl'r tenere volētes illud p̄ceptū determinant dicētes. illic pfect⁹ dari i p̄ceptū diligere oēm hoiem etiā inimicū. Aliinoz⁹ vo in cōsiliū. In p̄ceptū vo diligere q̄ nihil mali fecerūt eis ⁊ inimicos nō odire Sz melius ē vt intelligat oib⁹ illo māda to p̄cipi cunctos diligē etiā inimicos. cui sensui attestant supi⁹ posite autoritates ⁊ alie mlte. Illd vo Aug. nouissime positū ō pfecta charitate dictuz intelligit q̄ tātū ē pfectoz. q̄ nō soluz amicos ſ etiā inimicos pfecte diligunt eisq̄z bn̄ faciūt Que pfectio dilectōis nō ē tāte multitudis. q̄nta exaudit in oronе dn̄ica. et h̄ reuera grande ē ⁊ eximie bonitat⁹. ſ. pfecte diligē inimicū. Ita ⁊ cū dicit ipleri vba illius spōsionis ab hoie. q̄ non ita pficit vt diligat inimicū. De dilectōe pfecta accipiendum est.

Augusti. in ench.

Jsta est distinctio. xxx. huius tertij libri. Jn qua magister postq̃ egit de ordine charitatis ſm q̃titatem motus. Agit de ea ſm quantitatem meriti. Et tria facit. Nam primo circa ꝓpositum mouet quandã dubitationẽ. Secundo replicat contra ipsius determinationẽ. Tertio remouet quãdam incidentẽ dubitationẽ. Primus vsq; ibi. Aug. tamẽ sentire. Secm vsq; ibi. Illud vero quod sequitur. Tertius vsq; ad finẽ dist. Jn speciali sentẽtia magistri stat in tribus ꝓpositionibus quarũ prima est Magis meritoria est dilectio qua amicus diligitur q̃ qua inimicus diligitur Jstam magister intendens querit. vtr̃ scz diligere amicum sit maioris meriti q̃ diligere inimicũ. Et soluendo questionem dicit. q; si fiat cõparatio dilectionis amici p se ex vna pte ad dilectionẽ amici et inimici sil' ex alia pte tunc plana ẽ q̃stionis solutio. cum non sit dubium quin diligere amicum ⁊ inimicũ simul sit maioris meriti q̃ diligere amicum tm̃. Sed si fiat comparatio dilectionis amici ex vna parte ad dilectionem inimici ex alia pte. tũc euidentia responsionis ad questionẽ est magis obscura quia non potest faciliter videri an sit idem motus dilectionis qua diligitur amicus ⁊ inimicus. vel sit alius et alius. Sed siue sit vnus siue duo. non videtur inconuenienter posse dici q; dilectio amici sit magis meritoria eo q; sit maioris feruoris. Tertia ꝓpositio est hec Augusti. videtur dicere ſm quorũdam opinionem dilectionem qua inimic⁹ diligitur q̃ qua amicus meliorem. Hanc magister ponit obijciendo auctoritate beati Augu. contra predictam immediate qua videtur asserere q; diligere inimicum sit magis meritorium q̃ diligere amicũ. quam dicit esse intelligẽdã ſm primã ptem distinctionis p̃misse q; s. bea. Aug. loq̃t ſm cõparationẽ dilectiõis amici ⁊ inimici sil'sumptis ad dilectionem amici p se precise acceptam. Tertia ꝓpositio est hec. A magistro non negatur q; alicui sine perfecta dilectiõe inimicorũ peccatũ dimittatur. Jstam magister ponẽs mouet quoddam dubiũ ex verbis beati Augustini qui dicit q; diligere inimicos nõ implet in tanta multitudine quanta in oratione dominica exauditur. Ex quo videtur q; alicui nõ diligenti inimicũ dimittatur peccatũ a deo ⁊ vlteri⁹ cum peccata non dimittãtur alicui adulto nisi charitatem habeat. sequit̃ q; aliquis nõ diligens inimicũ habeat charitatẽ. quod non videt̃ esse verũ. q; cum precipiat̃ dilectio ꝓximi intelligit̃ nomine ꝓximi omnis homo siue amicus siue inimicus. Ad istud dubium magister respondendo dicit quorũdam opinionẽ fore aliquos habere charitatẽ et tamen non diligere inimicos. dicunt enim preceptum de dilectione inimicorum solum perfectionis esse ꝓceptum. Jmpfectis autez seu minoribus tm̃ esse consiliũ ita q; nihil plus sit eis preceptum nisi nõ odire inimicos. sed ista opinio ⁊ solutio magistro non placet. ideo aliter respondendo dicit q; preceptum illud de dilectione inimicorum sit datum omnibus quasi preceptũ. Et ad beatũ Augustinum dicentem q; diligere inimicos sit perfectorum. Respondendo dicit ipsum velle dicere q; diligere inimicos charitate perfecta sit tm̃ perfectorum. per hoc tamen non excluditur quin alij nondũ perfecti inimicos diligere teneantur. Similiter intelligendum est dictum sumi. q; scz in oratione dominica aliqui exaudiuntur qui non diligunt inimicos. i. qui non diligunt eos charitate pfecta. Et tm̃ de sententia huius distinctionis in speciali.

// Si charitas semel habita amittatur.

Illud quoq; DI. XXXI
nõ est ptereundũ q; ꝙdam asserũt charitatẽ sel habitam ab aliquo nõ posse excidere. nullũq; dãnãdũ hãc aliqñ hr̃e. Qui hãc traditionẽ sub dictis muniũt testimonijs Apls ait. Charitas nunq̃ excidit. Aug. etiam in quit. Charitas q̃ deseri põt. nunq̃ vera fuit. Jtez charitas est fons ꝓpri⁹ ⁊ singulari bonoꝝ. cui nõ cõmunicat alien⁹. alieni sũt oẽs q̃ audituri sunt. nõ noui vos. De hoc fonte scriptura ait. Fons aq̃ viue sit tibi ꝓ prius. ⁊ nemo ali⁹ cõmunicet tibi. Si autẽ alieni sũt q̃ audituri sũt illaz vocẽ. nõ g̃ huic fõti cõicãt dãnãdi. Jtẽ Aug. sup ep'lam Joh̃is. Radicata est charitas. secur⁹ esto Nihil mali ꝓcedere põt. Jtẽ Greg. i moralibus. Valida est vt moꝛs dilectio. virtuti eñ mortis dilectio cõpar̃. qꝛ nimirũ mẽtez quã semel cepit: a dilectiõe mũdi funditus occidit. Jtẽ Aug⁹ sup ep'lam Joh̃is. Unctio inuisibilis charitas ẽ. q̃ in q̃cunq; fuit radix illi erit. q̃ ardẽte sole arescere non põt nutrir̃ caloꝛe sol'non arescit. Jtẽ Beda super Joh̃em. Quer̃eduz ẽ quõ spãle filij dei agnoscẽdi signuz fuerit q; sup euz descẽderit et manserit spirit⁹. Quid magni est filio dei q; in ipso manere spũs astruatur. Notandũq; qꝛ semp in dño manserit spiritus Jn sanctis ꝙ q̃diu moꝛtale coꝛpus gestauerint ꝓtim sp maneat. ꝓtim redit⁹ secedat. Manet autẽ apud eos vt bonis insistant actibus. Recedit ꝙ ad tẽpus ne sp infirmos curãdi moꝛtuos suscitandi demones eiiciendi. vel etiam ꝓphetizandi habeant facultatem. Manet ergo sp vt possint habere ꝙtutes vt mirabiliꝰ ipi viuãt. Venit ad temp⁹ vt etiaz alijs p miraculoꝝ sigña quales sint int⁹ effulgeãt. Jtẽ Grego. Jn sctoꝝ coꝛdib⁹ ſm quasdaz ꝙtutes sem per manet spiritus. ſm quasdã recessurus venit et venturus recedit. Jn his virtutibus sine quibus ad vitam nõ ꝓuenit̃ur. in electorũ suoꝝ coꝛdibus permanet Jn his vero per quas sanctitatis virtus ostendit̃ur. vt in exhibitione miraculoꝝ. aliquando adest. aliquando se subtrahit. Jtẽ Ambrosius. Ficta charitas est que in aduersitate deserit. Hec innuere videntur q; charitas semel habita non amittat̃. Jdeo quidam in ꝓtaxataz ꝓsilierunt audaciã dicentes charitatem a damnandis non haberi. neca quoq; habitaz posse amitti. quos ratio vincit ⁊ autoꝛitas. Quidaz eñ ad tem

Aug. ad iulianũ comitẽ.

Augusti.

Grego. super psal. cij.

Beda.

Greg⁹ sup Ezechielẽ.

Ambrosi⁹

pus sunt boni. qui postea fiunt mali. ⁊ ecō uerso. Unde quorundā nomina Christus dicit scripta in libro vite. qui tamē postea abierunt retro. Sed scripta dicit nō fm p̄ scientiā. sed fm presentem iusticiaz cui deseruiebāt. quia digni erant tunc illo bono quod habituri sunt prescripti fm prescientiam. Unde Ambrosius. Quibusdaz gratia data est in vsum vt Sauli et Jude. ⁊ illis discipulis quibus dominus dixit. Ecce nomina vestra scripta sūt i celis. ⁊ postabierunt retro. Sed hoc dixit propter iusticiam cui deseruiebant quia boni erant. Frequenter enim ante sunt mali qui futuri sunt boni. ⁊ aliquotiens prius sunt boni. q̄ futuri sunt ⁊ pmanūri mali. propter quod dicuntur scribi in libro vite ⁊ deleri.

Ambro. sup epistolam ad Roma.

Determinatio autoritatum predictarum. b

Quod vo apostolus ait. charitas nūq̄ excidit. nullatenus pro illis facit. Dignitatez enim charitatis ostendens dicit eam non excidere quia hic ⁊ in futuro erit. Sz fides ⁊ spes euacuabūtur ⁊ sciētia. Item quod dicitur charitas nunq̄ fuisse vera que deseri potest. Non ad essentiam charitatis refertur. sed ad efficientiam. quia nō efficit charitas que deseritur. hominem vere beatum. non perducit ad verū bonum. huic etiā fonti: alieni id est. damnādi non communicant sez in fine quia non pseuerant. Potest tamen hoc ⁊ cetera que ō charitate dicta sunt: de perfecta intelligi. quaz soli p̄fecti habent. que semel habita non amittitur. Exordia vero charitatis aliquando crescunt. aliquādo deficiunt. Sunt eñ virtutis exordia et perfectus et perfectio. quos gradus ille discernit qui parabolam illam intelligit. Sic est regnum dei quemadmodū si iactet homo semen in terra et dormiat. ⁊ exurgat semen ⁊ germinet et crescat ⁊c̄. Si ergo perfecta charitas sic radicata est vt amitti nequeat. incipiens tamen et prouecta amitti potest ⁊ sepe amittitur. Sed dum habetur non sinit habentem criminaliter peccare. Quod Augustinus ostendit inquiens. q̄ radix omnium malorum est cupiditas. et radix omnium bonorum est charitas. Simul ambe esse non possunt. nisi vna radicitus euulsa fuerit. alia plantari non potest. Sine causa conatur aliquis ramos incidere. si radicem non ꝓtendit euellere.

Augu. super epłam Johis

Quare fides et spes et scientia dicunt euacuari et nō charitas. cuz ⁊ ea ex parte sit. c

Aduertendū etiaz est quomodo fides. spes. et scientia dicantur euacuari. q̄ ex parte sunt et non charitas cum et ipsa ex parte sit. Ex parte enim id est. imꝑfecte diligimus sicut ex parte scimus vt ait Esicius sup Leuiticum. Cum ergo omne quod ex parte est euacuet. cur charitas excipitur que dicitur nunq̄ excidere? Charitas quidem etiam ex parte est vt sepe sancti docent. q̄ ex parte diligim⁹ nunc. ⁊ ideo ipsa euacuabitur inquātuz ex parte est. quia tolletur imperfectio ⁊ addetur perfectio. Remanebitq̄ ipsa aucta et actus eius et modus diligendi vt diligas deum propter se ex toto corde. et proximū tuum sicut teipsuz. Sed imꝑfectionis modus eliminabitur. Fides vero ⁊ spes penitus euacuabunt. Scientia vero fm actuz ⁊ modum suū qui nūc est. non fm sui essentiam tolletur. Ipsa eñ ꝑtus scientie remanebit. ꝑ alium tenebit vsum ⁊ modū.

Esicius sup Leuiticum.

Si christus ordinem charitatis p̄scriptum habuerit. d

Nūc iam superest inuestigare. Si christus fm q̄ homo ordinem diligēdi p̄scriptum seruauerit? Quod si est. omnem hominem sicut seipsum dilexit. Omnibus ergo vitam optauit. omnesq̄ saluos fieri voluit. Sed non oñes salui sunt. ⁊ ita nō est factum quod optauit. Sz non est ignorandum in eo fuisse charitatez iuxta modum patrie: non vie. eūq̄ ordinē diligēdi impleſſe qui seruatur in patria: nō in via. Qui enim in patria sunt. id est. iā beatificati sunt: adeo iusticie dei additi sūt vt nihil eis placeat. nisi qō deo placet. Ac per hoc illoruz tantū salutem diligunt ⁊ volūt quos deꝰ saluari vult. eosq̄ solos sic̄ se diligunt. Ita ⁊ ꝑs electos tātū sic̄ se dilexit eorumq̄ salutem optauit.

// Jsta est distinctio. xxxj. huius tertij libri. In qua magister Postq̄ egit de ordine charitatis. Agit de ipsius duratione. Et tria facit. Nam primo inuestigat de permanentia charitatis in statu viatorum. Secundo facit idem quo ad statum cōprehensoꝝ. Tertio an p̄dictꝰ ordo charitatis fuit

in christi anima saluatoris. Primus vsq ibi. Aduertendum tamen est. Secm vsq ibi. Nunc iam. Tertium vsq ad finez distinctionis. In speciali snīa magistri stat in tribus ꝓpositionib⁹ quarū prima est. Charitas que amitti pōt in via fide et spe euacuatis manet in patria. Hanc mgr̄ ꝓtendens ꝓponit quosdaz dicere. q charitas semel habita non possit amitti. et q nullus damnandus possit charitatez habere. Ad probationem allegat illud apostoli. Charitas nunq̄ excidit ⁊ alias plures autoritates sanctoruz que patent in textu. Sed hanc opinionem magister reprobat per hoc. q q̄daz ad tps sunt boni. qui postea efficiunt mali. ⁊ ecōuerso. sicut patet p̄ autoritatē euangelij de q̄busdam quoꝝ noīa deus dixit esse scripta in li. vite. qui tm̄ postea abierunt retrorsum ⁊ dicebā tur scripti in li. vite sed nō sm̄ p̄sentiam dei. sed solū sm̄ p̄sentē iusticiā seu gratiā. quā tūc habebant. Et hoc cōfirmat autoritate bea. Ambro. Postea soluit diuersas autoritates quas alij ꝑ se allegant. ⁊ dicit eas fore intelligēdas de pfecta charitate. que sel̄ habita amitti nō potest. ⁊ nō de charitate incipiente et pficiente. Ad autoritatem apl̄i dicit ipaz debere intelligi sm̄ finalē effectū charitatis. Scda ꝓpositio ē hec. Impfectio charitatis in via tollet a beatis i patria. Hanc magister ponens querit. cū fides et spes euacuenē in patria. eo q sint explicite. quare etiam charitas nō dicit excidere. cū etiam ipsa sit explicite id ē. impfecta. s. hic i via. Et rñdet q charitas nūq̄ inquātū est explicita ⁊ impfecta euacuabit in patria qz tunc oīs impfectio tollet ab ea ⁊ ipa manebit q̄tū ad habitū ⁊ q̄tū ad actū. Fides aūt et spes tollūtur tam sm̄ habitū q̄ sm̄ actū sed scia dr euacuari et destrui in patria. qz ly maneat sm̄ essentiam. destruitur tm̄ sm̄ actū ⁊ modū quē nūc habet. s. discursum rōtis natiōis. Tertia ꝓpositio est hec. Christus sm̄ q hō degens in via ordinē charitatis talē seruauit qualez habēt beati in patria. Hanc mgr̄ ponēs querit. vtr̄ xps sm̄ q hō seruauerit supradictū ordinē charitatis. Et arguit q nō. qz dato q sic. tunc oēs hoīes sicut seipm̄ dilexisset. ⁊ sic omnes saluos fieri voluisset. cū igit̄ nō oēs salui facti sunt. videt̄ sequi q xps aliquid optauit qđ tm̄ factū nō est. qđ videt̄ inconueniens. Unde patet q non seruauerit supradictū ordinē charitatis Et respōdet magister q xps sm̄ q homo seruauit semp ordinē charitatis qui seruat̄ in patria. ⁊ nō illū qui seruat̄ in via. vñ confirmat solutionem argumenti. Nam beati in patria ita sunt volūtati diuine conformes q nihil eis placet nisi qđ deo placet ⁊ p̄ consequens illos tm̄ diligunt sicut seipos quos vult deꝰ effectiue saluos fieri. Ex quo liquet q christus tm̄ electos sicut se dilexit ⁊ salutē eoꝝ optauit. exhibendo eis plura quibus diuinā voluntatem ad uertere possent.

De charitate dei. a

D. XXXII p

Remissis ad

Quia magis alium⁹ diligere debem⁹

ticiendū est de dilectione dei qua ipse diligit nos que non alia est q̄ illa qua diligimus eū. Dilectio autē dei diuina vsia est. eadē q dilectione pater et filius et spiritussanctus se diligunt ⁊ nos. vt supra disseruim⁹ Cū q eius dilectio sit immutabilis et eterna. alium tamen magis. alium minus diligit. Unde Augusti. Incomprehensibilis ē dilectio dei atq immutabilis qua deus in vnoquoq nostrum amat quod fecit. sicut ⁊ odit quod fecimus. Quiro ergo ⁊ diuino modo etiaz quando odit diligit nos. Et hoc quidem in omnib⁹ intelligi potest Quis ergo digne potest eloqui q̄tum diligat membra vnigeniti sui. et quanto amplius vnigenitum ipsum. De ipso etiaz dictum est. nihil odisti eoꝝ que fecisti. Ex his percipitur q deus omnes creaturas suas diligit. quia scriptum est. nihil odisti eoꝝ que fecisti. Et item. vidit deus cuncta que fecerat. et erāt valde bona. Si omnia que fecit bona sunt, ⁊ omne bonum diligit. omnia ergo diligit que fecit. et iter ea magis diligit rationales creaturas. et ō illis eas amplius que sunt mēbra vnigeniti sui. Et multomagis ipm̄ vnigenitum. Aug⁹ sup Iohannē.

Ex q̄ intelligētia dicitur magis vl̄ minus diligere hec vel illa. b

Cum autē dilectio dei immutabilis sit. et ideo non intēditur vel remittitur. si queritur que sit ratio dicti cum dicitur magis vel minus diligere hoc q̄ illud. et cum dicitur deus omnia diligere? Dicimus dilectionem dei sicut pacem exuperare omnem sensum humanuz. vt ad tante altitudinis intelligentiam vix aliquaten⁹ aspiret human⁹ sensus. Potest tamen sane intelligi ea ratione dici omnia diligi a deo que fecit. quia omnia placent ei. omnia approbat inquantuz opera eius sunt. nec tunc vel prius vel amplius placuerunt ei cum facta sunt. scilz anteq̄ fierent. imo ab eterno omnia placuerunt ei non minus q̄ postq̄ esse ceperunt. Ex vero rationales creaturas. id est. homies vel angelos. alios magis alios minus diligere dicitur. non mutabilitatē charitatis ei⁹ significat. sed q alios ad maioza bona. alios ad minoza dilexit. Alios ad meliores vsus. alios ad minus bonos. Oīa enim bona nostra ex eius dilectione nobis proueniunt. Electoꝝ ergo alios magis. alios minus dilexit ab eterno et diligit etiam nunc. quia alīs maioza. alīs q minoza ex dilectione sua preparauit bona. alīs q maioza ⁊ alīs minoza bona confert in tempore. Unde magl vel minus dicitur hos vel alios diligere. Ex quo sensu oīa q̄ fecit deꝰ diligere dicit̄

Quomō alios magis alios minus diligere dicit̄.

Quod duobus modis inspicienda est dilectio dei. c

Cõsideratur enim duobus modis dilectio dei. fm essentiam ⁊ fm efficientiã. non recipit magis vel minus fm essentiam sed tm̃ fm efficientiaz vt magis dilecti dicantur quibus ex dilectione ab eterno maius bonum preparauit et i tempore tribuit. et minus dilecti quibus non tantũ. Inde etiã est q aliqui quando conuertunt̃ ⁊ iustificant̃ dicuntur tunc incipere diligi a deo. Non q deus noua dilectiõe quẽq; possit diligere. imo sempiterna dilectione dilexit ante mundi constituti onem quoscunq; diligit. Sed tunc dicuntur incipere diligi ab eo. cum eterne dei dilectionis sortiuntur effectuz .s. gratiam vel gloriam. Unde Augus. Absit vt deus temporaliter aliquid diligat quasi noua dilectione que in ipo añ non erat. apud quem nec preterita transierunt. et futura iam facta sunt. Itaq; omnes sanctos suos ante mundi constitutiouem dilexit sicut prede stinauit. Sz cum conuertuntur ⁊ inueniũt illum. tunc incipere ab eo diligi dicuntur vt eo modo dicatur quo põt humano affectu capi quod dicitur Sic etiã cum iratus malis dicitur ⁊ placidus bonis: illi mutãtur ⁊ nõ ipe. vt lux infirmis oculis aspera firmis lenis est. ipsoruz scz mutatione. non sua. Ita cum aliquis p iustificationez incipit eẽ amicus dei. ipe mutat̃ non deus.

Augus. in li. de trinitate.

Si quis magis vel minus diligat̃ a deo vno tpe q; alio. d

Si vero querit̃ de aliquo vtrum magis diligatur a deo vno tempore q; alio? Distinguẽda est dilectionis intelligentia Si enim referatur ad dilectionis effectuz: concessibile est. Si vo ad dilectionis essentiam: inficiabile est.

Si deus ab eterno dilexit reprobos. e

De reprobis vero qui preparati nõ sunt ad vitaz sed ad mortem. Si q̃ritur vtrum debeat cõcedi q deus ab eterno dilexit eos? Dicimus de electis solis simpliciter hoc esse concedenduz q deus ab eterno eos dilexit quos ad iusticiam ⁊ coronam preparauit. De nõ electis vero simpliciter est p̃cedendũ q odio habuit. id est. reprobauit. Sicut legit̃ Jacob dilexit: esau odio habui. Sz nõ est simpliciter dicendum q dilexit. ne predestinati intelligantur. sed cum adiectione dilexit eos in q̃tum opus eius futuri erant. id est quos ⁊ quales facturus eos erat.

Ista est distinctio. xxxij. huiꝰ tertij libri. In qua magister post̃q egit de dilectiõe creata qua deum diligimus. Agit de dilectione increata qua a deo diligimur. Et tria facit. Nã primo agit de dilectione cõmuniter respectu creaturarũ omniũ Scõo de dilectione dei specialiter respectu hominũ. Tertio adhuc specialius respectu reproborum. Primum facit vsq; ibi. Consideratur em̃. Scõz vsq; ibi. De reprobis vero. Tertiũ vsq; ad finẽ dis. In speculi magistri snĩa stat in tribus ꝓpositionibus quaꝝ prima est hec Magister dicit q sit cadez dilectio qua nos deum diligimus ⁊ qua ipe nos diligit. Dãc magister insinuãs dicit q eadẽ sit dilectio qua pater et filius ⁊ spiritussanctus se diligunt ⁊ nos. ⁊ est diuina essentia. ⁊ q eadẽ sit dilectio qua nos diligimus deum. vt in primo libro dictũ fuit. In qua opiniõe magister non tenet̃. Et subdit q̃uis dilectio dei sit imutabilis ⁊ eterna aliũ tñ magis ⁊ aliũ minꝰ diligit Et diligit oẽs creaturas ⁊ inter oẽs magis diligit creaturas rõnales. si inter creaturas rationales amplius diligit illos qui sunt vnigeniti sui mẽbra. ⁊ multomagis diligit ipm̃ vnigenitũ. i. xp̃m fm q hõ. Ista aũt inequalitas dilectionis nõ dicit aliquã mutationẽ i dilectione dei. qua deus non aliter dr inequaliter diligere nisi qz ad bona inequalia eos diligit. Scõa ꝓpositio est hec. Dilectio dei non suscipit magis et minus fm essentiam. sed tm̃ fm distributionẽ ⁊ efficiẽtiã. Hanc magister insinuans supponit dilectionem dei qua nos diligit fm se nõ suscipe magis ⁊ minus q declarans dicit dilectionez dei qua nos diligi posse dupliciter cõsiderari. Uno mõ fm essentiã ipsius dilectionis ⁊ sic ꝓsiderata non suscipit magis nec minus qz vt sic est ipe spiritussanctus. Alio mõ fm efficientiã. ⁊ sic suscipit magis ⁊ minus. ita vt magis dilecti dicant̃ quibus maius bonuz ex dilectiõe dei ab eterno p̃parauit. ⁊ in tpe p̃parauit. ⁊ in tpe tribuit. Uñ sumens occasionẽ querit. Utrũ vnus ⁊ idez homo põt a deo magis diligi vno tpe q; alio Et respondet q loquendo de eius dilectione ẽntiali non põt: sed loquendo de eius dilectione effectuali bene põt. Tertia ꝓpositio est hec. Simpliciter loquendo deꝰ nõ dilexit reprobos ab eterno. Hanc magr̃ insinuãs q̃rit. Utrũ deꝰ dilexit reprobos ab eterno. hoc est illos q̃ nõ ad vitã sz ad mortẽ sunt p̃parati. ⁊ rñdet q sicut de electis simplr̃ ẽ ꝓcedẽdũ q deus ab eterno eos dilexit sic de reprobis simplr̃ est ꝓcedẽdũ q deꝰ ab eterno eos odio habuit ⁊ reprobauit. ⁊ nõ simplr̃ ꝓcedẽdũ q eos ab eterno dilexit ne estimet̃ forte predestinati. Iz cũ determinatiõe posset ꝓcedi q ab eterno eos dilexit. .s. cuz hac determinatione in q̃tum futuri erant opus eius. Et tm̃ in speciali ⁊c.

De q̃ttuor vtutibꝰ p̃ncipalibꝰ. a

DI. X

Post predicta de quattuor vritutibus q̃ principales vel cardinales vocã-

tur disserendum est que sunt. iusticia. fortitudo. prudentia. tpantia. Be quib⁹ Aug⁹ libro trini. ait. Justicia ē in subueniēdo miseris. prudentia in p̄cauendis insidijs. fortitudo in pferendis molestijs. tpantia in coercēdis delectationib⁹ prauis. Be his dr in li. Sapientie. Sobrietatē et prudentiaz docet iusticiam ꝛ veritatez. Sobrietatē vocat temperantiā. ꝛ veritatem vocat fortitudinem Ihe virtutes cardinales dicunt vt ait hieronym⁹ quibus i hac mortalitate bene vitef uitur. et post ad eternam vitam p̄uenitur. erunt Que in xp̄o plenissime fuerūt ꝛ sunt. de cuius plenitudine nos accepimus. Jn q̄ habuerunt vsus eosdē quos in patria habēt ꝛ quosdā etiam vie. Verūtamen an he virtutes cum ꝛ ipe in animo esse incipiāt q̄ cū sine illis prius eēt. tñ animus erat desināt esse cuz ad eterna pduxerint. nōnulla questio est. Quibusdaz visum est eas esse desituras. et de tribus quidez prudentia. s. fortitudine. et tempantia cum hoc dicitur nō nihil dici videt Justicia enim immortalis est. et magis tunc pficiet in nobis q̄z eē cessabit. Cū beate viuemus cōtemplatiōe nature diuine q̄ creauit oēs ceteraſq̄z instituit naturas. qua nihil melius et amabilius est. Cui regenti subditū esse iusticie est. Et ideo imortalis ē omnino iusticia. nec i illa beatitudine esse desinet: sed talis ac tanta erit. vt pfectior ꝛ maior esse non possit. Fortassis et alie tres virtutes prudētia sine vllo iā piculo error]. fortitudo sine molestia tollerādoꝝ malorꝝ. tpantia sine repugnatione libidinū erūt i illa felicitate vt prudentie ibi sit nullū bonū deo p̄ponere vel eq̄re fortitudinis ei firmissime coherere tpantie nll'o defectu norio delectari. Qđ vo nunc agit iusticia i subueniendo miseris qđ prudētia i p̄cauendis insidijs. qđ fortitudo in pferēdis molestijs. qđ tpantia i coercēdis delectatiōib⁹ prauis. non erit ibi oino vbi nihil mali erit Jsta ḡ vtutū opa huic mortali vite nc̄ria sic̄ fides ad quā referēda sūt i p̄terit] habebūt. Ecce apte h dic̄ Aug. q̄ p̄dicte vtutes i futuro erunt: ꝑ alios vsus tūc habebūt q̄z mō. Cui Beda assentit sup exodū ita dicēs. Columne añ q̄s expansuz ē velū. ptātes celi sunt. q̄ttuor eximijs virtutibus p̄clare. id ē. fortitudine. prudentia tpantia. iusticia. q̄ aliter in celis fuant ab angelis ꝛ aiabus sanctis q̄z h̄ a fidelib⁹. Et ꝓsequēter assignat Beda vsus illaruz vtutum ꝑm p̄sentem statū ꝛ futuꝝ imitans Aug. in p̄missis assignationibus.

Jsta est distinctio. xxxiij. huius tertij libri. In qua magister postq̄z egit de virtutib⁹ theologicis. Agit de virtutibus cardinalibus. Et tria facit. Nam primo eaꝝ q̄dditatē inquirit. ꝛ quare cardinales nuncupent. Scdo an xp̄s eas habuerit. sicut hic in via habent. Tertio an in patria maneant vel euacuent. Primū vsq̄z ibi. Que in xp̄o plenissime. Scdm vsq̄z ibi. Verūtn an he. Tertiuz vsq̄z ad finē dis. Jn spāli snīa magistri stat in ista conclusione Quattuor sunt virtutes cardinales quas habuit xp̄s ꝛ habebunt in patria omnes imortales. Hāc magister insinuans dicit quattuor eē virtutes cardinales quas enumerat et ponit eaꝝ descriptiōes ꝑm be. Aug. que patent in lra. vbi em dicit. Justicia est virtus in subueniendo miseris. Prudentia in p̄cauēdis insidijs. Fortitudo in pferendis molestijs. Tempantia in coercendis prauis delectatiōib⁹ Postea dicit q̄ ideo dicunt cardinales quia p ipas deo vnimur ꝛ ad vitā eteruā p̄uenimus. Postea dicit q̄ ille virtutes fuerūt in xp̄o ꝛ habuerūt eosdē act⁹ ꝛ vsus quos in patria habebūt. ꝛ etiā quosdaz quos hñt in via. Ultimo querit. vtrū ille virtutes euacuent i patria. Et respondet primo ꝑm quosdā q̄ tres istarum. nō remanebūt in patria. sed solum iusticia que in patria nō cessabit. sed potius pficiet. Sed ipse subiungit q̄ etiā alie tres remanebunt sed alios actus tūc habebunt in patria quā mō habēt in via. ꝛ hoc ꝓfirmat autoritate Bede. Et tñ in speciali.

Be septē donis spūssancti. a.

Nunc ō septē donis spūssancti agendum ē vbi prius considerandu est. an hec dona vtutis sint. Secundo an in futuro desitura sint vel oia vl' hoꝝ aliqua. Deinde an in xp̄o fuerint cūcta hec dona. Ihec dona virtutes esse nec i futuro desitura Amb. oñdit ea septez fore vtutes dicens et in angelis abundātissime esse sic. Ciuitas dei illa hier'm. celestis nō meatu alicui⁹ fluuij terrestris abluit. sed ex vite fonte p̄cedēs spūssancti cui⁹ nos breui satiamur haustu in illis celestib⁹ spiritibus redundantius videt effluere. pleno septem virtutum spiritualiū feruens meatu Si em fluuius ripaꝝ crepidinibus editis supfusus exundat. q̄tomagis spūs omnez supueniens creaturā cuz nostre mentis archana tanq̄z inferiora pstringat celestem illam angelorū naturā effusione quadaz sanctificationū vbertate letificat. Deinde sanctificationē exponens subdit. Ihis aūt sanctificationibus significat plenitudo septez spiritualium virtutū quas enumerat Esaias dicēs. Spiritus sapientie ꝛ intellectus spiritus ꝓsilij ꝛ fortitudinis. spūs scientie et pietatis. ꝛ spiritus timoris dñi. Unum est ergo flumen spiritussancti. sed multi spiritualiū donoꝝ meatus. Quis ergo mul-

DI.XXX IIII

Amb. Q̄ septē dona sūt in angr' ꝛ sūt virtutes.

ti dicant spūs. vt spiritus sapientie ⁊ intellectus ⁊c. vnus tñ est dei spiritus siue libertatis arbiter omnia p autoritate voluntatis diuidens singulis. Hic expresse traditur septē dona et virtutes esse sanctificatiōes fidelium mentiū et in futuro non desitura cum sint et in angelis.

Qō in christo fuerunt illa septem dona. b

In christo etiā hec eadez fuisse Esaias ostendit dicens. Egredietur virga ō radice iesse. ⁊ flos de radice eius ascendet et requiescet sup eū spiritus dñi. spiritus sapiētie ⁊ intellectus spiritus consilij et fortitudinis. spūs scie ⁊ pietatis ⁊ replebit eū spiritus timoris domini.

Qō videt obuiare p̄missis. c

His aūt videt ob- uiare. quod Beda de timore dñi dicit sup parabolas scz q̄ ois timor in futuro cessabit. Ait eñ sic supra illum locū. Timor domini p̄ncipiū sapientie. Duo sunt timores dñi. seruilis qui p̄ncipium sapientie est. et amicalis qui pfectionem sapientie comitatur. Seruilis p̄ncipium sapie est. qz q̄ post errata sape incipit. primo timore corripit diuino ne puniatur. sed hunc pfecta charitas foras mittit. Succedit huic. timor domini sanctus pmanēs in seculū seculi. quē nō excludit charitas sed auget. quo timet filius ne vl̄ in modico oculos amantissimi patris offendat. vterq̄ in futuro cessabit. charitas ꝺo nūq̄ excidet. Augusti. ꝺo super illū locū psalmi. Adorabo ad templuz sanctum in timore tuo. timorem dei desiturū dicit sic. Timor dñi est magnū p̄sidium pficientibus ad salutez. sed puenientibus foras mittitur. Non ergo timent iā amicū cū. s. ad id quod repromissum est pducti fuerint. Ex his autoritatibus significat q̄ timor nō erit in futuro. Si aūt timor nō fuerit in futuro. ergo nec septē dona erunt nec modo sunt in angelis siue i animabus sanctis. Ad quod dicimus autoritatum premissarū que videtur repugnantiā dirimentes. q̄ septē illa dona et in angelis mō sunt et in animabus sanctis feliciter viuentib⁹ et in nobis erunt in futuro. sed non habebūt omnia hos vsus siue hec officia q̄ nūc habēt. vt verbi gratia. Timor filialis mō

Beda.

Augusti.

Solutio.

fac timere ne offendamus quē diligem⁹ et ne separemur ab eo: fecit etiā nos reuereri eundem. In futuro vero faciet nos reuereri quando non timebimus separari vel offendere Non ergo metus separationis vel offensionis nunc est i angelis vel in animabus sanctis. nec in nobis erit in futuro. sed reuerentia que est mixta cum subiectiōe dilectionis. que etiā in christo fuit sicut apostolus dicit i epistola ad hebreos loquēs de christo. Qui exauditus est p̄ sua reuerētia. Quidā tñ fm effectū timorē in xp̄o. ⁊ in angelis tñ esse contendunt.

Plena timorū distinctio. d

Et quia de timore tractandi nobis occurrit locus. Sciendū est quattuor esse timores. s. mundanū siue humanū. seruilem inicialem. castum vel filialem siue amicabilē. Humanus timor est vt ait Cassiodorus. quando timemus pati pericula carnis. vel perdere bona mundi ꝓpter quod delinquimus. Hic timor malus est q̄ in primo gradu cū mūdo deserit quem dominus p̄hibet in euāgelio dicēs. Nolite timere eos qui occidūt corpus ⁊c. Timor aūt seruilis est. vt ait Augusti. cū p timorē gehenne continet se homo a peccato quo p̄sentiam iudicis et penas meruit. et timore facit quicquid boni facit. non timore amittēdi eternū bonū q̄ nō amat. sed timore patiendi maluz quod formidat. Non timet ne perdat amplexus pulcherrimi sponsi. sed timet ne mittatur in gehennam. Bonus est iste timor et vtilis. licz insufficiens p quē fit paulatim cōsuetudo iusticie. et succedit initialis timor q̄n incipit q̄ durū erat amari. ⁊ sic icipit excludi seruilis timor a charitate. et succedit deinde timor castus siue amicalis. quo timemus ne sponsus tardet. ne discedat. ne offendamus. ne eo careamus. Timor iste de amore venit. Ille quidem seruilis est vtilis. sed nō pmanens in eternū vt iste. Timor diuinus comes est p̄ omnes gradus.

Cassio. per pa

Augu. psalmi.

Collatio p̄dictorum. e

Et attēde q̄ quat- tuor h̄ distinguunt timores cū supra. Beda duos dixerit esse. Sed Beda humanū timorē p̄termisit. et nomine seruilis duos quos hic distinximus complexus fuit sez

seruilem et inicialem. Amicabilem vero castum dixit. Augustinus quoq; seruilē etiā castum timorem aperte discernit. dum epistole ad Romanos illum locum exponit. Nō em̄ accepistis spiritū seruitutis iteruz in timore. sed accepistis spm̄ adoptiōis filiorum dei: ita dicēs. Duo timores insinuantur hic vnus qui est in pfecta charitate scz timor castus. alter qui non est i charitate. s. seruilis. in quo q̄uis deo credatur. nō in deum. et si bonum fiat non tamen bene. Nemo em̄ inuitus benefacit etiam si bonū est quod facit.

De casto et seruili plenius agit tā gens interdū de iniciali. f

Debis eis dē timoribus latius disputat Augusti. dicens Cepit aliquis credere diez iudicij. si cepit credere. cepit et timere. Sed q̄ adhuc timet. nōdum habet fiduciam in die iudicij. nondum est in illo perfecta charitas. Si perfecta in illo esset charitas: non timeret ꝓfecta enim charitas faceret perfectam iustitiam ⁊ non haberet vnde timeret. imo haberet quare desideraret vt transeat iniq̄tas ⁊ veniat regnum dei. ergo timor non est in charitate. Sz in qua charitate? nō i inchoata? In qua ergo. in pfecta? pfecta inquit charitas foras mittit timorem. ergo incipiat timor. quia inicium sapientie timor domini. Timor em̄ quasi locum p̄parat charitati. Cuz autem ceperit charitas habitare pellit timor qui ei p̄parauit locū. Quātum em̄ illa crescit. ille decrescit. ⁊ quātum illa fit interior. timor pellitur foras. maior charitas. minor timor. minor charitas maior timor. Si autez nullus est timor: non ē quo intret charitas. sicut videmus per setam introduci linū q̄n aliquid suit. seta p̄us intrat et nisi exeat non succedit linum. Sic timor primo occupat mentez. non autem ibi remanet timor quia ideo intrauit: vt introduceret charitatem.

Jn ona epi. ſto. sup Jo. bar. ē.

Di angit de iudi. tiore.

Si udo seruili timoris ind. it.

// Quod videtur predictis aduersari. g

Est autē alia sentētia que videtur huic esse contraria. si non habet pium intellectorem Dicitur enim in psal. Timor domini castus permanet in seculum seculi. Eternum quendam timorez nobis ostendit. s. castum. Quod si ostēdit ille nobis eternū timorem. nūquid contra dicit illi ista epistola que dicit. Timor non est i charitate. sed perfecta charitas foras mittit timorem. Hoc enim dictum est per Johannem. illud dictum est per Dauid. Sz nolite putare alium esse spiritū. Si em̄ vnus flatus inflat duas tibias. non potest vnus spirit⁹ implere duo corda et agitare duas linguas. Si spiritu vno. i. vno flatu implente: due tibie cōsonant. implete due lingue spiritu dei dissonare possunt. imo ē ibi quedam consonantia. est quedam concordia. sed auditorem desiderat studiosum non ociosū. Ecce mouit duas linguas spiritus dei. et audiuimus ex vna timor non est in charitate. audiuim⁹ ex alia timor domini castus pmanet in seculū seculi. Quid est hoc? Dissonat. Non? Excute aures intende melodiā. non sine causa hic addidit castus. illic non addidit. quia est timor alicuius qui dicit castus. est alius timor q̄ nō dicitur castus. Discernamus istos duos timores et intelligamus consonantiam tibiarum. Quomodo discernimus? Attendat charitas vestra. Sunt homies qui p̄pterea timent deum ne mittantur in gehennā ne forte ardentē cū diabolo in igne eterno. ipe est timor q̄ introducit charitatez. ⁊ sic venit vt exeat. Si enim ꝓpter penas times deū. nōdū amas quē sic times. nō bona desideras. ⁊ mala caues. Sz ex eo quia mala caues corrigis te ⁊ incipis bona desiderare. q̄ cū desiderare cepis. erit i te timor castus. Quid ē timor cast⁹? Timē ne amittas ipa bona timē deū ne recedat a te. Cuz aūt times deū ne te deserat. p̄sentiam eius amplecteris. cū ipo frui desideras.

Quomodo distent duo timores. p̄ similitudinem duarum mulierū ostendit. h

Non potes melius explanare quid intersit inter duos istos timores q̄m si ponas duas mulieres q̄s maritatas. quarum vnam constituas volentem facere adulteriuz sed timet ne damnetur a marito. Timet marituz quia adhuc amat nequiciam. huic non grata est sed onerosa mariti p̄sentia. et si forte viuit nequiter. timet maritum ne veniat. Tales sunt qui timēt diem indicij. Fac alteram amare virum. debere illic castos amplexus. nulla se

adulterina imundicia maculare velle. ista optat p̄sentiã viri. Illa timet. et ista timet Jam g̃ interrogenť q̃re timeant Illa dicet Timeo virũ ne veniat. illa dicet. timeo virum ne discedat. illa dicet. timeo virum ne damnet. illa dicet. timeo virum ne deserat. ꝯdone hec in animo ꝛ inuenis timorẽ quẽ foras mittit charitas. et alium timorem castum p̄manentem in seculum seculi. Illum timorem perfecta charitas foras mittit. qz ille timor tormentuz habet. torquetur conscientia peccatoruz nondum facta est iustificatio. Est ibi quod titillat mentez. quod pungat. qõ stimulat. Stimulat ille timor: sed intrat charitas que sanat quod vulnerat timor. timor castus facit securitatem in animo. Audiuimus duas tibias. scilz Johannem et Dauid consonantes. illa de timore dei dicit quo timet anima ne damnetur. illa de timore quo timet anima ne deseratur. Ille est timor quem charitas excludit. ille est timor qui permanet in seculum seculi. Ecce in his verbis p̄dictis aperte ostendit Augu. quis sit timor castus ꝛ q̃s seruilis. et qualiter differant. In q̃bus etiam inicialem timorem significauit qui nec ex toto est seruilis. nec ex toto castus. sed tanq̃z medius aliquid de seruili. et aliquid de casto timore habet. facit enim seruire partim timore pene. partim amore iusticie. per quem timemus puniri ꝛ timemus offendere. Iste timor est in inchoata charitate nõ in perfecta. et quãtũ crescit charitas tãtuz decrescit iste timor. q̃tum ad metum pene id est. quãtũ ad id quod facit timere penaz ꝛ q̃tum ad tormentũ conscientie. Mã quãto magis diligimus tanto minus timemus Iste timor notatur in illis verbis Augus. vbi non negat timorem esse in charitate inchoata sed perfecta. Quod non posset dici ỹ seruili. quia vt ipse supra dixit seruilis timor non remanet veniente charitate. nec intrat charitas nisi prius ille timor exeat. nec in illo timore aliquis credit in deum. et si credat deo: nec benefacit. etiam si bonum est quod facit. Nõ ẽ ergo timor ille in charitate etiam inchoata. quia omnis qui charitatem habet: licet non perfectam. et in deum credit. et bona opera facit. quare seruilis non est timor ille quem in charitate inchoata fore concessit. et quem crescente charitate decrescere dixit. Sed ille est timor inicialis quem non negat esse in charitate nisi pfecta sit.

// Qz timor seruilis et inicialis dicitur inicium sapientie sed differẽter. i

Sciendum tamen est q̃ vterq̃ timor scz seruilis ꝛ inicialis. in scripture diuersis locis dicit inicium sapientie. ꝛ ita fore comperies si diligenter annotaueris loca scripture in quibus de timore domini fit mentio. ex alia tamen ratione et causa diuersa dicitur seruilis timor inicium sapientie et ex alia inicialis. Seruilis enim ideo dicitur inicium sapientie. qz p̄parat locum sapientie et ducit ad sapientiam: sed tamen non remanet cuz ea imo foras exit. Inicialis vero dicitur inicium sapientie. quia est inchoata sapientia. quem cum quis habere incipit. sapientiaz ꝛ charitatem habere incipit. Inde etiam est q̃ vterq̃ timor dicit inicialis. quod inuenire poteris p̄ diuersa scripture loca Vterq̃ etiam timor interdũ dicit seruilis. qz ꝛ ipe inicialis qui ẽ in charitate inchoata. aliq̃d habet de seruili. s. angorem pene. sicut ꝛ aliquid habet de casto. scz q̃ timet offendere ac separari.

De hoc quod Aug⁹ dicit castũ timorẽ esse eternum. k

Illud quoqz diligenter est notandum q̃ in supioribus Augustinus dicit castum timorẽ esse eternum p̄ quod confirmatur p̄missa sententia scz q̃ spirit⁹ timoris erit in futuro sicut et alia dona spiritussancti. sed non habebit omnem illum vsum quem modo habet. Faciet enim tunc nos reuereri deum non timere sperari vel carere. Fuit ergo et in christo timor ille. sed iuxta vsum illum quem habebit in futuro in sanctis. Non enim timuit xp̄s separi vel offendere deũ sed eum p̄ omnibus reueritus est.

// An timore pene qui fuit in christo fuerit seruilis vel inicialis vel alius. l

Cum autem fuerit in xp̄o timor pene. queriť an iste timor fuerit mũdanus. vel seruilis vel inicialis Ad q̃ dicim⁹ nullũ eo⁹ fuisse i xp̄o. qz timor mundanus malus est vt supra dictũ est. et

in ꝑmo gradu cuz modo deserit. Seruilis vero vel inicialis i ꝓfecta charitate nõ est. Nullus g̃ timoꝝ istoꝝ fuit in xp̃o. Quis g̃ fuit timor iste quo penaz timuit? Potest timor ille dici naturalis vel humanus qui oĩbus hoĩb⁹ inest: quo horretur mors ac formidat pena. Et ꝺr timor iste naturalis nõ quia accesserit homini ex natura ꝑm q̃ ꝓius fuit instituta. quia nõ fuit iste timor concretus homini nec ꝺ bonis naturalib⁹ sed quia ex corrupta natura ꝓ peccatũ omnibus aduenit. cui correptio inoleuit: tã q̃ esset naturalis. et est iste timor effectus peccati vt predictum est.

Jsta est distinctio. xxxiiij. huius tertij libri. In q̃ magister posq̃ egit de virtutibus Agit de donis. Et tria facit. Nam primo agit de donis in cõmuni. Secundo de timore in speciali. Tertio infert quedam ex determinatis. Primuz vsq; ibi Et qr de timore. Scꝺm vsq; ibi. Illud quoq; diligẽter. Tertium vsq; ad finem distin. In speciali sententia magistri stat in tribus ꝓpositionib⁹ quaruz ꝑma est hec. Septẽ dona spiritussancti. que a virtutibus non differũt nec in patria cessabunt fuerunt in xp̃o. Hanc magister ponens querit tres questiones quarũ prima est. An dona spiritussancti sunt idẽ qꝺ virtutes. Secunda est. an in patria maneant in beatis Tertia est. an fuerunt in xp̃o. Ad duas primas questiones simul respõdet autoritate be. Ambro. q̃ dona sunt idem q̃ virtutes. et q̃ remaneant in patria. qr in angelis et in beatis sunt abundantius q̃ in nobis. Ad tertiã respondet affirmatiue q̃ ista dona fuerunt in xp̃o. quod patet ꝓ illud Esaie. xj. Requiescet super eum spiritus domini. spũs sapientie et intellectus. cõsilij et fortitudinis spiritus sciẽtie et pietatis et repleuit eum spiritu timoris dñi. Jn qua q̃dez autoritate pluries repetit spiritus qꝺ nõ ideo fit q̃ spiritussancti sunt plures in natura diuina. sed ad designandũ multiplicem fore effectum vnius spiritussancti. Sed qr in responsione ad scꝺam questionẽ q̃ dona etiã non cessant in patria ꝓponit in mediuz quasdam autoritates que videtur dicere timorẽ in patriam nõ manere. ꝓ cõsequens nec alia dona. qr qua ratione non remanebit donũ timoris. pari rõne nec alia dona Pro quarum autoritatũ euidentia mgr̃ dicit. q̃ dona spiritussancti erunt in futuro. s. in patria sed nõ habebunt ibi illos vsus quos hic habẽt i via qꝺ declarat specialiter in dono timoris. Naz timor filialis vt dicit magister in p̃nti vita tria in nobis facit Facit em̃ ꝑmo timere ne offendamus deum quẽ diligimus. Secundo facit timere ne separemur ab eo. Tertio facit nos ipm̃ reuereri. Quantũ igit ad duo prima nõ manebit donũ timoris in patria. et hoc volunt dicere autoritates in oppositũ allegate Sed q̃tũ ad tertiũ manebit ibi. qr ibi ꝑmanie vsus reuerentie que est dilectio cũ subiectiõe erit qualiter etiaz reuerẽtia in xp̃o erit. Et subdit quosdã dixisse q̃ i christo ꝓ in angelis esset donũ timoris solum ꝺm effectũ si nõ ꝺm habitũ. sed cõmuniter a modernis hoc non tenet nec magister illud approbat. Scꝺa ꝓpositio ẽ hec. Timor qui multipliciter non qualitercũq; sumptus a charitatis consortio excludit. Hanc mgr̃ exequẽs dicit quattuor esse timores. quoꝝ ꝑm⁹ ẽ timor mũdanus sine human⁹ quo timemus picula carnis ꝓ bonoꝝ mundanoꝝ amissionẽ. Et qr h timor mal⁹ est ꝓ cum mundo a mũdi ꝓemptoribus relinquendus nõ ꝓhibet tã q̃ nõ habẽdus Scꝺs ẽ timor filis scz quo q̃s timet penas ꝓ ex hoc a pctõ se cohibens bonum opatur. Et hz iste timor est bon⁹. nõ tñ est sufficiens ad vitã eternã obtinẽdã. Tertius est timor inicialis scz quo quis iam amare incipit eternũ bonuz. i. q̃ amissionez ei⁹ timens incipit bñ agere. ꝓ isto timore adueniente. sit aduenit charitas ꝓ timor filis incipit p charitatẽ excludi. Quartus est timor castus ꝓ filialis seu amicalis. qui ꝓuenit ex amore. s. quo timemus ne deum offendam⁹. ꝓ ab eo separemur Hic vo timor succedit inicialiꝝ ꝓmanet ineternum seruilis aũt nõ ꝓmanebit scz deficiet. Sed subdit q̃ vt patet ex dictis in ꝑma pte istius distinctionis. Beda nõ distinxit nisi duplicem timorẽ. s. seruilem ꝓ amicalez qr sub seruili inicialẽ itellexit. Beat⁹ Aug. etiaz nisi duos timores distinxit apte. s. castũ q̃ ẽ i charitate ꝓfecta. ꝓ filẽ q̃ nõ est in charitate. qr hz ꝑ ipm̃ bonuz fiat nõ tñ bñ. qr nemo inuit⁹ bñ facit. etiã si bonũ sit de suo genere qꝺ facit Jstis ꝑmissis mgr̃ ponit autoritates timoris filis di. q̃ hz timor filis in charitate nõ sit. tñ ꝓparat locũ charitati. qr nisi timor ꝓius occuparet mentẽ non esset vñ intraret charitas. q̃ tamẽ aduenĩẽte timore expellit ꝓ foras mittit. qꝺ exemplificat de seta ꝓ filo sibi annexo. filum eñ nõ intrat nisi seta exeat. sic ẽ de timore filii ꝓ charitate. postea remouet quoddam dubiũ Nã in canonica Johis ꝺr q̃ timor non est in charitate: sed ꝓfecta charitas foras mittit timorẽ. Dubitat ergo quõ verũ sit qꝺ in psal. dicit. timor dñi castus manet in seculum seculi. Naz cũ in eterna btitudine. de qua psal. loquit sit ꝑfectissima charitas videt dictuz psalmiste dicto apli ꝓtrariũ. Ad qꝺ rñdens dicit q̃ ex quo Johes in sua canonica. ꝓ dauid in psal. vno spũ repleti locuti sunt discordare non ꝓnt si vtriusq; dictũ recte intelligat. Naz duplex est timor. s. castus et seruilis. Filis non stat vt dictum est cũ charitate. ꝓ de illo loquit apl⁹ Castus autẽ manet in patria. ꝓ de illo loqt ꝓpheta. Jstud patet ex his que dicta sunt. Naz dicũ est q̃ timor filis est quo quis ꝓpter penã timet deũ. scz ex quo ille q̃ ꝓpter penã timet deũ. nõ amat ipm̃. ꝺ timor ille nõ stat cũ charitate. timor aũt castus ẽ quo q̃s timet deũ ne ipm̃ offendat. Sed ex quo sic timere sit amare. ideo timor ille manet cũ charitate sp. Qꝺ postea exemplificat mgr̃ de duabus mulieribus mariti quarũ vna timet cõmittere adulteriũ ne a viro deꝑhendat. Alia vo ne a viro deseratur. Et applicat simile ad ꝓpositũ vt patet in littera. Postea aũt cõparat magister timorem inicialem ad castũ ꝓ qꝺ seruilem dicẽs. q̃ inicialis est medius inter eos habẽs aliquid de vtroq; qr ptim facit fuire deo timore pene et ptim amore iustitie. qui etiam põt esse in charitate inchoata. hz non possit esse in charitate ꝓfecta ꝓ subdit q̃uis inicialis timor possit stare cuz charitate imꝑfecta et seruilis nõ. tñ vterq; ipsoꝝ in scriptura dicit iniciũ sapientie. Nam seruilis timor sapientie ꝓ charitati locum ꝑparat. Sed ipsa adueniente foras mittitur. Nam inicium sapientie dicitur tanq̃ disponens ad ipam. Timor aũt inicialis ꝺr ꝓncipiuz sapiẽtie. qr cuz inchoata sapia sit incipit timo ꝓ quodãmodo inchoata charitas sine sapia. Jsta oĩa roborat mgr̃ autoritatib⁹ sanctoꝝ. Tertia ꝓpositio est. Donum timoris extitit in xp̃o ꝺm vsum patrie cũ timore quodam alio. Hanc magister insinuans infert ex determinatis et concludit ꝑmo. q̃ donũ timoris manebit i patria sicut alia dona. sed nõ habebit ibi omnem vsum quẽ hic habet. vt patuit in prima ꝓpositione hui⁹ distinctionis. Scꝺo etiaz ex his cõcludit. q̃ timor ille fuit in xp̃o ꝺm illuz vsum quẽ hz in sanctis ꝺm actũ. s. reuerentie. vt etiã ibidẽ dicebat. Cũ que

ritetiã incidẽtaliter. cũ timor pene fuit in xpo. vtruz fuit timor mundanus vel seruilis vel inicialis. Et respondet q nullus eorũ fuit. Nã timor mũdanus cuz mũdo deserit. seruilis vo nec est in charitate inchoata nec pfecta. Inicialis vo non põt esse in charitate pfecta Cũ igit xps tã mũdũ deseruit. z charitatẽ nõ inchoatã sed pfectã habuit. seqt q timor pene quem xps habuit nullus illorum fuit sed fuit quidam naturalis ꝓueniens ex natura p pctm corrupta. nõ tanꝝ aliqd bonũ naturale. sed tanꝝ effectus quidaz z sequela peccati. Et tm in speciali.

Quomodo differant sapientia et scientia. a

D.XXXV

Post premissa diligenter considerãdũ est. in quo differat sapientia a scientia. Beꝺ Augꝰ ita ait. Philosophi disputantes de sapientia diffinierunt eam dicentes. Sapientia est rerũ humanarum diuinarumq scientia. Ego quoq vtrarũq rerũ rognitiõez. i. diuinarũ z humanarz z sapientiã z scientiã dici posse nõ nego. Verũ iuxta distinctionem apli qua dixit. alij datur sermo sapientie. alij sermo scientie. illa diffinitio diuidenda est. vt rerũ diuinarũ cognitio sapientia ꝓprie nuncupetur. Humanarz vo rerum cognitio ꝓprie scientie nomen obtineat. Neq vo ꝺc quid sciri ab homie potest in rebus humanis. vbi plurimũ supuacue vanitatis z noxie curiositatis est. huic scietie tribuo. sed illud tantũ quo fides saluberrima que ad verã beatitudinem ducit gignitur. mittit defenditur. roborat. qua scietia non pollent fideles plurimi. cuis polleant ipsa fide plurimum. Aliud est enim scire tantũmodo quid homo credere debeat propter adipiscendam vitam beatam. aliud est scire quomodo hoc ipm ex pijs opitulet vel contra impios defendat. que ꝓprio vocabulo apellat scientia. Be his quoq duabus virtutibus idem Augꝰ differentiaz inter eas assignans sup psal. ait. Distat sapientia a scientia. testante sctõ Job q quodã modo singula diffinies ait. Sapientia est pietas. scientia vo abstinere a malis. Pietatẽ vo hoc loco posuit dei cultũ. que grece dicitur theosebia. que est in cognitiõe z dilectione eius quod semp est z incõmutabiliter manet quod deus est. Abstinere vero a malis est in medio praue nationis prudenter conuersari. Idem quoq inter hec duo aperte distinguens ait. Distat ab eternoꝝ cõtemplatione actio qua bñ vtimur temporalibus rebus. z illa sapietie hoc scientie deputat cuis z illa que sapia est posit nũcupari scientia. vt aplꝰ asserit vbi dicit. Nunc scio ex pte. quã sciam pfecto cõtemplationis dei vult intelligi. In hoc ergo differẽtia est. qz ad contemplationez sapientia. ad actionem vero scientia ptinet. Ecce aperte demõstratum est in quo differant spiritus sapientie et spiritus sciẽtie scz vt sapiẽtia diuinis: scientia humanis attributa sit rebus. et vt docet Augus. vtrunq agnoscimus in christo. s. z rem diuinam et rem humanaz. et ideo de ipso habemus sapientiam et scientiam. Cuz enim legit: verbum caro factum est. in verbo intelligitur verus dei filius. i carne agnoscitur verus hominis filius. Item cum dicit. vidimus plenum gratie et veritatis. gratiã referam⁹ ad scientiam. et veritatem ad sapientiã. qz in christo sapientia z scientia fuit plenarie z nos scientiam et sapiẽtiam de eo habem⁹ qui est deus z homo.

Aug. in. xiiij li. de trinita. Diffinitio sapiẽtie ſm phi losophos.

Distinctio sapientie z scie ſm theologos

Augu. in. xiij li. de trini.

In quo differat sapientia ab intellectu. b

Postea differentia inter scientiam z sapiaz. quid distat int sapientiam et intellectuz videamus? In hoc differunt illa duo. quia sapientia ꝓprie est de ceteris que veritati eterne contemplande intendit. Intelligentia vo nõ modo de eternis est. sed etiam ꝺ rebus inuisibilibus z spiritualibus temporaliter exortis. Per eam eñ et natura summa que fecit omnes naturas. id est. diuina consideratur. z que post ipaz sunt spirituales et inuisibiles nature. vt angeli z omnes anime bone affectiones conspiciuntur. In hoc ergo differentia est. quia sapientia creator tantũ conspicitur. intellectu vo et creator et creatura q dam. Item intellectu intelligibilia capim⁹ tantũ. Sapientia vo non modo eapim⁹ superiora sed etiam incognitis delectamur.

Quõ differi scia. itelligẽtia. z sapia.

Sic ergo distingui potest inter illa tria scz intellectuz scientiam z sapientiam. Scientia valet ad rerũ temporaliũ rectam amministrationem z ad bonã inter malos cõuersationẽ. Intelligentia vo ad creatoris z creaturarũ inuisibiliũ speculationẽ. Sapientia vo ad solius eterne beatitudis cõtemplationem z delectionem.

Qꝺ intellectus et scientia de quibus hic agit non sunt illa que naturaliter habet homo. c

Et notãduz qd ĩtel lectus et scientia que dicuntur dona spiritussancti. alia sunt ab intellectu et scientia que naturaliter sunt ĩ anima hominis. hec eñ virtutes sunt que p gratiam infundunt animus fidelium. vt p eas recte viuãt. Illa vero naturaliter habet homo ex beneficio creationis a deo tamen. ꝑ has autem virtutes que dicuntur dona spiritussancti illa naturalia reformantur atq; adiuuantur. vt verbi gratia. Intellectus naturalis peccato obtenebrat⁹: p virtutẽ quandam et gratiã que dicit spiritus intelligentie reformat atq; adiuuat ad intelligendũ Ita t per illam virtutem quem dicitur spiritus sapientie iuuat atq; erigitur mentis ratio ad contemplationem t delectationẽ eterne veritatis.

Qd sapiẽtia ista dei est nec est illa que deus est. d

Illud etiã sciendũ est q sapientia de qua nunc disserim⁹: non est illa sapientia dei. vt ait Augustin⁹ que deus est sed hominis sapientia. verũtamẽ que fm deum est. ac verus t precipue cultus eius est. Si ergo colat mens hominis deum cuius ab eo capax facta est et cuius esse particeps potest. sapiens ipa fit. t non sua luce sed summe illius lucis participatione sapiens fit. Ista ergo hominis sapientia etiam dei est. verum nõ ita dei est. vt ea sapiens sit de⁹. Non eñ participatione sui sapiens est deus. sicut mens participatiõe dei. Sic etiam dicit iusticia dei nõ soluz illa qua ipe iustus est. sed etiam illa quã dat homini cum iustificat impium.

Ista est distinctio. xxxv. huius tertij libri. In qua magister post q egit de donis absolute. Agit de ipis respectiue seu cõparatiue. Naz asserit ꝓmo dria inter sapiam t sciam. Scõo inter sapiam t intellectũ. Tertio inter sciam t intellectuz Primũ vsq; ibi. Ostensa dria. Scõm vsq; ibi. Et notandũ. Tertiũ vsq; ad finẽ dis. In spãli snia magistri stat in trib⁹ ꝓpositionib⁹ quarũ prima est hec. Constat inter sapiam et sciam put sunt dona spiritussancti fore driam. Hanc magister insinuans ponit. triplicem driam inter sapiam t sciam put sũt dona spiritussancti. Prima ẽ q quis tam sapia q̃ scia possit dici rerũ humanaz diuinarũq; cognitio tñ ꝑpe accipiendo sapia est cognitio rerũ diuinaz. scia vo rerũ humanarũ. Scõa est. q sapia est pietas q̃ grece theosebia appellat. i. dei cultus q̃ videlicet cultus in dilectione dei t cognitione ꝓsistit. Scientia vo est abstinere a malis. t in medio nationis prave prudẽter cõuersari. Tertia est q sapia ptinet ad cõtemplatiõnẽ supnoz scu eternoz. scientia vo ad actionez qua bñ vtimur tpalibus rebus. Ista magister reprobat autoritate hea. Aug. Et subdit q exquo in xpo fuit et res diuina et res humana. de ipo habemus sapiẽtiam que rebus diuinis. t scientiã. que rebus humanis attribuit. Scõa ꝓpositio est hec. Ex declaratione presentis textus patet dria inter donuz sapientiet intellectus. Hanc ponens ꝓponit duplicem driaz inter sapiam t intellectuz quarũ prima est hec. q sapientia est de rebus eternis vt de deo. intellect⁹ vo ō rebus aliquibus ex tpe ortis. vt de creaturis. Secunda dria est hec. q p intellectũ cognoscimus intelligibilia sine delectatione. sed p sapiam etiã de reb⁹ cognitis delectamur. et sic ex omnib⁹ ꝓdictis recolligit istaz trium scz sapie scie t intellectus driaz stare in hoc q scientia valet ad rerũ temporaliũ debitam amministrationẽ t bonaz inter malos cõuersationẽ. Intellectus vo ad creatoris vicz et creaturarũ inuisibilẽ speculationẽ. Sapientia autẽ ad solius eterne veritatis cõtemplationẽ t dilectionẽ. Tertia ꝓpositio est hec. Intellect⁹ t scientia. put sunt spiritussancti dona differũt ab intellectu t scia put insunt a natura. Hanc mgr ponens dicit. q put sunt dona spiritussancti infundunt p gram vt hõ p eaz recte viuit put vero sunt dona naturalia insunt homi ex beneficio creationis. Et subdit q p dona spiritussancti reformenẽ in hoie illa que naturaliter insunt. qz intellectus hois p pctm obtenebratus p spiritũ intelligẽtic. i. donuz intellectus adiuuat t a pctõ eripit. Per donũ vo sapie ad cõtẽplationẽ t delectationẽ eterne veritatis erigit. Addit etiam q sapia que est donuz dei de qua hic fit sermo. nõ est illa sapientia que de⁹ est. sed est hominis sapiẽtia qua homo sapit que tñ potest dici dei sapientia. non q deus ea sapiens sit. sed quia a domino deo datur. sicut dicit iusticia dei quam deus homini dat. cũ impium iustificat. Et tñ in speciali.

Be connexione virtutum que non sperantur. a

Solet etiaz q̃ri vtz virtutes ita sint sibi cõiuncte vt sepatim nõ possunt possideri ab aliquo. sz q̃ vnaz habet oĩes habeat? De hoc etiaz Hiero. ait. Omnes virtutes sibi herent vt q̃ vna carnerit oib⁹ careat. Qui ergo vnaz habet omnes habet. Qd q̃dem pbabile est. Luz eñ charitas mater sit omniũ virtutum. in quo cunq; mater ipa est. s. charitas. et cunctis filij eius. i. vtutes recte fore esse credũt Uñ Aug⁹. Ubi charitas est: quid ẽ quod possit deesse. Ubi aũt non ẽ: quid est quod possit pdesse. Cur ergo non dicim⁹ q̃ hanc virtutẽ habet omnes hz. cum plenitudo legis sit charitas. que q̃to magis est in hoie tanto magis ẽ vtute pditus. Quãto vero minus tanto min⁹ inest vtus. t quãto minus inest virt⁹ tanto magis inest viciũ. DI. XXXVI Hieron. sup Esaiam. Augu. super Johannẽ.

¶ Si cuncte virtutes pares sint in quocunq; sunt. b

Utruz vo pariter

quis omnes possideat virtutes. an alie magis alie minus i aliquo feruecāt questio ē? Quibusdam eñ videtur q; alie magis alie minus habeantur ab aliquo sicut in Job patientia emicuit. in Dauid humilitas. in Moyse mansuetudo. qui etiaz concedunt magis aliquem mereri p aliquam vnā virtutem q̄ p aliam. sicut eā plenius habet q̄ aliā. Nō tñ magis p aliquā mereri dicunt q̄ p charitatē. nec aliquā plenius a quoq; hr̄i q̄ charitatē. Alias ergo magl et alias minus in aliquo esse dicunt. sed nullaz plenius charitate que ceteras gignit. Hasq; dicunt esse multas facies q̄s memorat apostolus dicens. Ex psonis multarū facierū ⁊c. Alij verius dicūt omnes virtutes ei similes et pares esse in quocūq; sunt. vt qui in vna alteri par extiterit. in oībus eidez equalis sit. Unde Aug. Virtutes q̄ sunt i animo hūano. q̄uis alio et alio modo singule intelligātur. nullo modo tamen separantur ab inuicē. vt quicūq; fuerint equales. verbi gra. in fortitudine. equales sint et prudentia et iusticia et tpantia. Si enim dixeris equales esse istos in fortitudine. s illuz prestare prudentia. sequitur vt huius fortitudo min⁹ prudens sit Ac per hoc nec fortitudine equales sunt. q; est illius fortitudo prudentioz. Atq; ita de ceteris virtutibus inuenies. si omnes eadē considerationē percurras Ex his claresci omnes virtutes nō modo esse connexas sed etiam pares in animo hominis. Cum ergo dicit aliquis aliqua p̄eminere virtute vt abraam fide Job patientia. fm vsus exterioz̄ accipiendū est. vel in comparatione aliorum hominū. q; vel humilitatis habitū maxie p̄fert. vel opus fidei. vel alicuius ceterarū virtutū precipue exequitur. Unde ⁊ ea p̄ alijs pollere vel inter alios homines singulariter excellere dicit. Scōm hunc moduz scz fm rationem actuum exterioz̄ vt alibi Aug⁹ dicit in aliquo aliam magis esse virtutem aliam minus. ⁊ vnā esse nō alteram. Ait eñ sic. Clarissima disputatione tua satis apparuit nō placuisse auctoritatibus nostris. imo veritati ipi omnia paria esse peccata. etiam si hoc de virtutibus verum sit quia et si vez est cū qui habet vnā omnes virtutes habere. et cū qui vnaz non habet nullaz habere. nec si peccata sunt paria. q; vbi virtus nulla est. nihil rectuz est. nec tamen ideo nō est prauo prauius distortoq; distortius. Si aūt quod puto esse verū sacrisq; litteris cōgruentius. ita sunt anime intentiones vt corporis membra. nō q; videantur locis sed q; sentiant affectibus. et alius illuminatur amplius. alius minus. alius omnino caret lumine. profecto vt quisq; illustratione pie charitatis affect⁹ est. in alio actu magis. in alio minus. in aliquo nihil sic dici pōt habere aliā. ⁊ aliaz non habere ⁊ aliā magis aliā minus. Nam ⁊ maioz est in isto charitas q̄ in illo. et ideo recte possumus dicere ⁊ aliqua in isto: nulla in illo: q̄tū ptinet ad charitatem que pietas est. ⁊ in vno homie quidez q; maiorē habeat pudicitiā q̄ patientiā. et maiorē hodie q̄ heri si pficit. ⁊ adhuc nō habeat continentiā ⁊ habeat nō pūā misericordiā. Et vt generalit breuiterq; cōplectar quā ō vtute habeo notionē. virtus est charitas qua id qō diligenduz est diligitur. Hec ⁊ in alijs maioz et in alijs minoz. ⁊ in alijs nulla ē. Plenissima vero que iam non possit augeri q̄ diu hic homo viuit in nemine est. Hic insinuari videtur. q; aliquis ea ratione possit dici habere vnam virtutem magis q̄ aliā quia p charitatē magis afficit in actu vnius virtutis q̄ alterius. ⁊ ppter differentiam actuū ipas virtutes magis vel minus habere dicit. pōt ⁊ aliquā nō habere. cum tamen simul omnes ⁊ pariter habeat q̄tuz ad mentis habitū vel essentiaz cuiusq;. In actu vero aliā magis aliam minus hz. aliam etiā non habet. vt vir iustus vtens cōiugio non habet continentiā in actu quaz tamē habet in habitu. Cur ergo non dicētur paria peccata? Forte quia magis facit ꝓtra charitatē q; grauius peccat. minus: q; leuius. Nemo enim peccat nisi aduersus illam faciendo que est plenitudo legis. Jō recte dicitur. Qui offenderit in vno factus est omniū reus. i. contra charitatē facit in qua pendent omnia.

Augu. in. vj. li. de trini.

Augu. i epla ad Dioro.

Repetit ō charitate vt addat quo modo tota lex in ea pēdet. c

Cum duo sint p̄ce-

pta charitatis in q̄bus vt p̄taxatū est tota lex pendet et pphete. Aduertenduz ē quo modo hoc sit cū in lege ⁊ pphetis multa fuerunt cerimonialia mādata q̄ si ad charitatis sanctificationē pertinuissent. viderent

non debere cessare. Quia vero non iustificationis gratia quaz facit charitas instituta sunt sed in figura futuri. et in onus posita. ideo clarescente veritate cessauerunt velut vmbra. Veruntamen et ipsa cerimonialia ꝺm spiritualem intellectum quem continent. ⁊ omnia moralia ad charitatem referuntur. Pertinēt enim omnia ad decem mandata in tabulis scripta vbi omniuz sūma pstringitur. ex quibus certa emanant sicut in sermone domini octo virtutes premittuntur ad quas cetera referuntur Et sicut ad decem mandata decalogi cetera referunt. ita et ipsa decē ad duo mādata charitatis. Ꝺia ꝙ ad duo mandata charitatis ptinent: qz charitatez implent. ⁊ ad charitatē tanꝯ ad finē referri debēt. Añ Aug⁹. Totam magnitudinem ⁊ amplitudinē diuinorum eloquiorum possidet charitas q̄ deū primūꝯ diligimus que radix est omnium bonorum. Unde veritas ait. In his duobus mandatis vniuersa lex pendet et prophete. Si ergo non vocat omnes paginas sanctas perscrutari omia inuoluta sermonum inuoluere. tene charitatez vbi pēdent omnia. qz pfectio est ⁊ finis omnium. Tunc em̄ ⁊ precepta et consilia recte fiunt cum referunt ad diligendū deum ⁊ proximum ꝓpter deum. Quod vero timore pene vel aliqua intentione carnali fit vt nō referatur ad charitatem. nondum fit sicut fieri oportet ꝙuis fieri videat. Inimicus em̄ iusticie est qui pene timore nō peccat Amicus ℞o iusticie qui eius amore nō peccat. Omniū ergo hec sūma est vt intelligatur legis ⁊ omniū diuinaꝝ scripturarū plenitudo esse dilectio dei ⁊ pximi.

u. in li. ꝺ ꝺ:pi.

Aizusti. ni ch.

Ista est distinctio .xxxvi. huius

tertij libri. In qua magister posꝯ egit de virtutum ⁊ bonorum ad inuicem cōparatione Agit de ℞tutū ꝯnexione. Et tria facit. Nā ꝓpter cōnexionē querit ꝓmo. an ab habente vnaz virtutē oēs habeant. Secundo an ab habente vnaz virtutē omnes equaliter habeant. Tertio inq̄rit de cōnexione p̄ceptoz̄. ꝗb⁹ act⁹ ℞tutū repant. Primū ℞o vsqꝯ ibi. Utruz ℞o pariter. Scōm vsqꝯ ibi. Cū aūt duo sunt Tertium vsqꝯ ad finē dis. In speciali sūa magistri stat in trib⁹ propositionibus quarū prima est hec. Virtutes ita sunt cōnexe ꝙ vna sine oībus haberi non pōt Hanc mgr̄ insinuās querit vtrum virtutes sint cōnexe. ꝙ q̄ vnā habet oēs habeat. Et rñdet ꝙ sic. quod ꝓbat auctoritate be. Iero. qui dicit ipas sic sibi coherere vt q̄ vnā habet omnes habeat. ⁊ q̄ vna caret oībus caret qđ etiā ꝓbabile est. Naz ex quo charitas est oīm virtutum ⁊ legis plenitudo. igitur in quocunqꝯ est charitas in eo sunt oēs virtutes. Scōa ꝓpositio Quāuis virtutes inter se fore equales debeat teneri pñt tñ inequalit̄ a nobis haberi. Hāc mgr̄ ponēs querit vtrū habens oēs virtutes habeat eas equalit̄ vel inequaliter. Ad quaz questionē rñdendo ꝓmo recitat circa hoc opinionē cui non videt assentire. Et est opinio quorūdā dicentiū ꝙ alique virtutes habent magis alique minus ab hoībus ipas habentib⁹ sicut in Job viguit patientia. in Dauid humilitas. in Moyse māsuetudo. in Abraam fides. Et etiā isti dicūt ꝙ aliqui possunt plus mereri p vnā virtutem q̄ p aliaz ⁊ habent vnā plenius q̄ aliā. Iz tamen p nullam possint plus mereri q̄ p charitatē que charitas ꝓducit Postea ℞o ponit solutionez q̄stionis veriorē ꝺm opinionē aliorū cui dicunt ꝙ eo mō quo virtutes sunt simul in aliquo eodem modo sunt eiaz equales. ita ꝙ q̄ est par vel equalis alteri ī vna virtute. etiā est eidē equalis in omnibus. qđ postea auctoritate be. Aug. Respondet ad illud qđ prima questio inducebat scz ꝙ aliqs ꝺz excellere aliū in aliqua virtute: vt in fide Abraā. in patientia Job p̄cellebāt. Illud dicit mgr̄ fore intelligendū q̄tū ad vsum act⁹ interioris. s. ꝺm qđ vnus magis exequitur actum vnius virtutis q̄ actū alicuius alterius virtutis. Vel intelligendum eē dicit ꝙ illi hmōi virtutibus magis pollebant in comparatione ad alios hoīes et nō in cōparatiōe ad alias ℞tutes. Et hoc iterum confirmat auctoritate. Ex qua cōcludit ꝙ virtutes q̄tū ad substātiā seu essentiam habitus sūt equales si equaliter habent. sz q̄tū ad actū vna habet magis q̄ alia. Ex ista tñ non seq̄t vt dicit magister ꝙ etiam peccata sint equalia. qz nō equaliter sunt contra charitatē. sed vnum magis aliud minus. Tertia ꝓpositio est hec. Omnia p̄cepta decalogi ad duo p̄cepta charitatis referātur ⁊ p veram dilectionē dei ⁊ pximi adimplent. Hanc ponēs querit quomodo illud possit esse verū qđ in duobus p̄ceptis charitatis de dilectiōe dei et pximi lex pendet ⁊ ꝓphete. cū in lege et ꝓphetis multa cōtinent cerimonialia mandata que iam cessauerūt. vt circūcisio et cerimonie sacrificiorum que nec cessasse debuissent sicut nec charitas cessat Ad quod respōdet ꝙ ex quo cerimonialia imposita fuerunt in figura futurorum. ideo aduenient veritate cessare debuerunt. Nihilomin⁹ tñ ad charitatē referunt ꝺm spiritualez intellectū quē cōtinent. quod patet ex hoc ꝙ omnia que sunt in lege siue moralia siue cerimonilia. ad decē p̄cepta decalogi reducūt. Ex quib⁹ cetera manāt Et eodē mō ipa decē ad duo charitatis mādata tanꝯ ad suū finē referunt. Qđ auctoritate bea. Augus. pulchre declarās cōfirmat. Et tñ in speciali.

De decem preceptis quomodo cōtineant in duobus mandatis charitatis. a

Secunda distributio decalogi q̄ i duob⁹ mādatis cōplet cōsideranda est DI.XXXVII

Habet em̄ decalogus decē p̄cepta q̄ sunt decacordū psalterium. que sic sunt distributa. vt tria que sunt i prima tabula ptineāt ad deū. s. ad cognitionez ⁊ dilectionez trinitatis. Septem que sunt in secūda tabula ad dilectionē pximi. Augu. de. x. cordis.

De primo precepto. b

Primum in prima tabula est. Nō habebis deos alienos. non

facies tibi sculptile neq; omnem similitudi
nem ⁊c. Hec Origenes dicit esse duo man
data. sed Augusti. vnum. hoc enim ipsum
q; dixerat nō habebis deos alienos perfe-
ctius explicat cū ꝓhibet coli figmēta. s. ido
lum vel similitudinez alicui⁹ rei. Que duo
Origenes ita dicit distare vt idoluz sit qō
Quō idolum nihil esse ꝺz i mūdo. nihil habet sile sui. similitudo ꝙo qō habet
speciem alicuius rei. vt verbi grī. Si q̄s
in auro vel in ligno vel alia re faciat speci-
em serpentis vel quis vl' alicuis rei. Et sta
tuat ad adorandum. non idolum sed simili
tudinē fecit. Qui vero facit speciem quaz
nō vidit oculus sed animus sibi finxit. vt
si quis humanis membris caput canis vl'
arietis formet vel in vno habitu hominis
duas facies. non similitudinē sed idolū fa-
cit. q; facit qō nō habet aliquid simile sui.
Idco dicit apls. q; idolū nihil est in mun-
do. Nō em̄ aliqua ex reb⁹ constantib⁹ assu-
mitur species sed qō mens ociosa et curio-
sa reperit. Similitudo ꝙo est cum aliq̄d ex
his que sūt in celo vel in terra vel in aquis
formaf. Aug⁹ vero ita exponit illud. Idco-
lum nihil ē i mūdo. i. iter creaturas mundi
nō est forma idoli. materiam em̄ formauit
de⁹. sed stultitia hoim formaz dedit. Que-
cunq; facta sunt naturaliter facta sunt per
verbū. sed forma hominis in idolo non est
facta p verbū. sicut peccatum nō est factuz
Questio ī expoītiōe horū verboruz oia p ipsum facta sunt. p verbū. sed est nihil. ⁊ nihil fiunt homies
cuz peccant. Sed querif quomodo hic di-
catur forma idoli non esse facta p verbum
cum alibi legaf. Omnis forma. omnis cō-
pago. omnis concordia ptium facta est p
verbum. Hoc aūt a diuersis varie soluitur
Quidam enim dicunt omnem formam: et
quicquid est a deo esse inquātum est. ⁊ for
mam idoli inquantū est vel inquantū forz
ma ē a deo esse. sed non inq̄tum idoli est. i.
posita ad adorandū. In hoc em̄ nō est cre-
atura sed puersio creature. Sicut illud qō
peccatum est inq̄tum peccatū est nihil est.
Hiero. super Ezech. et homines cum peccant nihil fiunt. q; ab
illo qui vere est seperant. Unde Hieron y.
Quod ex deo nō est. qui solus vere est. nō
esse dicaf. Idcoq; pctm̄ qō nos a vero esse
abducit. nihil esse vel nō esse dicif. Alij ꝙo
dicūt omnē formaz que. s. naturaliter est. ⁊
omne quod naturaliter ē esse a deo. sed forz
ma idoli non est naturaliter. quia nature
iusticie non seruit. Id enim naturaliter ē
dicitur quod simplici nature iusticie que
De scdo pre-cepto. deus est militat. non resultat. et naturam
creatam non viciat. Secundum prece-
ptum est. Non assumes nomen dei tui in-
uanum. Quod est dicere fm litteraz. Non
iurabis p nihilo nomē dei. Allegorice ꝙo
precipitur vt nō putes creaturaz esse rp̄m
dei filium. q; omnis creatura vanitati sub-
iecta est. sed equalez patri. Tertium ꝙo De ttio pto.
est. Memento vt diem sabbati sanctifices
vbi fm litteram pcipitur sabbati obseruan
tia. Allegorice ꝙo vt requiem ⁊ hic a vici-
is. et in futuro in dei comtemplatiōe expec-
tes ex spiritusancto. id est. ex charitate et
dono dei. non q; spiritussanctus sine patre
et filio hoc operef. Accepit vtiq; ecclesia Quare
ritusan
ꝓpe fie
missio p
hoc donum vt in spiritusancto fiat remissio
peccatoruz. quam remissionem cū trinitas
faciat. ꝓprie tamen ad spiritūsanctum di-
citur ptinere. quia ipe est spiritus adopti-
onis filioruz. Ipse ē patris et filij amor ⁊ cō
nexo vel communitas. Idcoq; iustifica-
tio nostra ⁊ requies ei attribuitur sepius.

Hec sunt tria mandata prime tabule ad
deum ptinentia. Et primū quidē quod est
de vno deo colendo: ptinet ad patrē i quo
est vnitas vel autoritas. Scōm ad filium i
quo est equalitas Tertiū ad spiritūsanctū
in quo est vtriusq; cōmunitas.

De mandatis scde tabule. c

In secūda vero ta
bula septem erant mandata ad dilectionez
primi pertinētia quorum primum ad pa-
trem carnalem refertur sicut p̄mū prime ta-
bule ad patrem celestem. Quod est honora
patrem tuuz ⁊ matrē tuam vt sis longe-
uus super terraz scz viuentium ꝓparentes
vero sic sunt honorandi vt eis debita reue
rētia exhibeatur. ⁊ necessaria ministrētur.

Secundum est non occides. vbi fm lit- Scdz pce
teram actus homicidij prohibetur. scōm
spiritum vero etiam voluntas occidendi.
Unde huic mandato fm litterā fit supad-
ditio in cuāgelio. quia littera euangelij ex-
primitur. quod legis littera non exprime-
batur. Euangelij littera exprimit intelligē
tiam spiritualem. id est quā spirituales ha
bent. ⁊ fm quaz spiritualiter viuitur. Lit-
tera legis sensum carnalem. id ē. quē carna
les habent. et fm quem carnaliter viuitur
cui facta est superadditio. Tertium est De tertio
non mechaberis. i. ne cuilibet miscearis ex cepto.
cepto federe matrimonij. A pte enim totū Jsi. Aug
sup Exod
inte ligitur. Nomine q̄ mechie omnis pcu
bitus illicitus. illoruū quoq; memb. oz nō
legitimus vsus ꝓhibitus debet intelligi.

Quartum est nō furtuz facies vbi sacri legiū et rapina ois phibet. Nō em̄ rapinā pmisit qui furtū phibuit. sed furti nomine bene intelligi voluit o'nē illicitā vsurpationem rei aliene. Sacrilegiū tribus modis cōmittit. qñ. s. vel sacrum de sacro vel non sacrū de sacro. vel sacrum de non sacro aufert. Sacrum vero dr quicquid mancipatum est cultui diuino vt ecclesia vel res ecclesie. Hic etiā vsura phibetur que sub rapina continetur. Unde Hieron'. vsuras querere vel fraudare. aut rapere nihil interest. Comoda fratri tuo et accipe quod dedisti. z nihil supfluum queras. quia super abundantia in vsura computat. Est enim vsura vt ait Aug. Cū qs plus exigit in iniuria vel qualibet re quā acceperit. Item Hieron'. Putant aliqui vsuraz tm̄ esse in pecunia. sed intelligant vsuram vocari superabundantiā. s. quicquid est. si ab eo qō dederit plus est. vt si in hyeme debem' decem modios. et in messe. xv. recipiamus.

Si vero querit de filijs israel qui domino iubente ab egyptijs mutuauerunt vasa aurea et argētea et vestes p̄ciosas z aspoztauerunt. vt furtū cōmiserint. Dicimus eos q̄ vt parerent deo iubente illō fecerunt nō fecisse furtū. nec omnino peccasse Unde Aug'. Israelite nō furtū fecerunt. sed deo iubente ministeriū p̄buerūt Hoc em̄ deus iussit qui legez dedit sicut minister iudicis sine peccato occidit quez lex p̄cipit occidi Sed si id sponte faciat homicida est. etiam si cum occidat quē scit a iudice occidendū Infirmi autē q̄ ex cupiditate egyptios deceperunt magis pmissi sunt q̄ facere illis q̄ iure talia passi sunt. q̄ iussi. Hic oponitur q̄ etiam boni in isto opere peccauerūt: qz naturalem legem cui concordat euangeliū z lex moralis p̄ceptiōis transgressi sunt Que est. Quod tibi non vis alij ne feceris Quā veritas scripsit in corde hominis. et qz non legebat in corde. iterauit in tabulis vt voce forinsecus admota: rediret ad cor z ibi inueniret quod extra legeret. Hāc ergo illi p̄uaricari vidēt in illo facto alijs facientes qō nolebant sibi fieri. Sed ibi sub intelligendū est iniuste vt non alij scz iniuste facias quod tibi nō vis fieri. Alioquin huius p̄uaricator est iudex duz punit reum nolens aliquid tale sibi fieri. Ita etiam et illō domini verbum. Omnia quecunq vultis vt faciant vobis homines zc. Debonis accipiendū ē que nobis inuicem exhibere debemus. Quintuz p̄ceptum est

Non loquer̄is cōtra p̄ximum tuuz falsum testimoniuz. vbi crimen mendacij z periurij phibetur. Solet autem queri. vtruz p hibitū sit omne mendacium? Quidam dicunt illud tm̄ phiberi quod obest z nō p̄dest ei cui dicit. Tale em̄ non est aduersus p̄ximuz. vt ideo videat hoc addidisse scriptura. Sed de mendacio magna questio ē que nec cito explicari potest.

Augu. super Exoduz scz si oē mēdacium ibi phibet

Jsta est distinctio. xxxvij. huius tertij libri Jn qua magister postq̄ egit de habitibus virtutū z bonoz. Incipit agere de his q̄ psistit i actibus p̄ceptoz. Et tria facit. Nam p̄mo p̄mittit q̄dam de p̄ceptis generalia. Scō determinat quedā de p̄ceptis que sunt ad deū specialiter ordinātia. Tertio exemplificat p̄cepta q̄ sunt specialiter ad p̄ximuz sonantia. Primū vsq̄ ibi. Primū in p̄ma. Scōm vsq̄ ibi. Jn scōa xo tabula. Tertiū vsq̄ ad finez dis. Jn spāli scīa magistri stat in tribus ppositionib'. quarum p̄ma est hec. Decē sunt decalogi nobis mādata a deo p moysen in duabus tabulis tradita vel donata. Hanc magister insinuans dicit psiderādū esse de mandatis decalogi que in duobus mandatis scilz dilectione dei z p̄rimi complēt. Nā decalogus sm magistrū habet decē mandata siue p̄cepta qz decalog' est illud decacordū. i. decē cordarū psalterij de quo dr in pal. Jn psalterio decacordo psallā tibi. Et sūt illa decē p̄cepta filijs israel p moysen in duab' tabulis digito dei scriptis tradita. ita q̄ tria q̄ sunt i p̄ma tabula ordinant hoiem ad deū. septē aūt que sunt in scōa tabula ordināt ad dilectionē p̄rimi. Scōa propositio. Ut tria mādata p̄me tabule ordināt hoiem ad deū. ita septē p̄cepta tabule scōe ordināt ad p̄rimū. Hāc mgr̄ insinuās dicit. q̄ triū p̄ceptoz̄ p̄me tabule que ordinant ad deuz. Primū est Nō adorabis deos alienos. non facies sculptile siue idolū neq̄ omnem similitudinē. Jstud p̄ceptū diuidit Origenes in duo p̄cepta. distinguens inter idolum z similitudinē Naz cū aliquis facit imaginē rei alicuius existētis in natura. vt hois serpentis vel ouis dr facere similitudinē. Si xo facit imaginē alicui' qō nunq̄ vidit oculus. sed tm̄ fingit homis anim'. eo q̄ natura sile nō hz. dr facere idolū. Ūñ apls dicit. q̄ idolum nihil est in mūdo. Sed be. Aug. dicit q̄ sit nisi vnū p̄ceptum qō exprimit his xbis. nō habebis deos alienos. Jllud xo qō addit. non facies sculptile. nō est aliud p̄ceptū sed eiusdem p̄cepti pfectior explicatio. Et snīa ista be. Aug. apparet verior. Ad autoritatē aposto li quā Origenes allegat p se. s. idolum nihil ē i mundo. illā exponit be. Aug. dicēs aplm velle dicere q̄ forma idoli nō est inter creaturas mundi computanda. qz hz materiā idoli deus creauit. formaz tm̄ eius hoim̄ puersitas edidit. z ideo idolū nihi est. qz ei' forma p verbū dei facta non est. vt etiā pctm̄ nihil ē. qz p verbū dei factū nō est. vt patet Joh. j. Sz cōtra illud objcit magister et dicit. Cum beat' Augu. alibi dicat q̄ ois forma et compago est facta per verbum quō tūc pōt esse verū q̄ forma idoli non sit facta per verbū. Ad quod respondet dupliciter. Nā pino sm quosdam potest dici q̄ forma idoli inq̄tum est a deo est. sic etiā peccatuz. et quicquid est inquantum est a deo est. Sed forma idoli non est a deo inquātum posita est ad adorandū. quia sic nō est creatura sed magis puersitas creature. sicut etiā peccatum inq̄tum peccatuz non est a deo nec creatura sed creature defectus. Secūdo rñderi potest sm alios q̄ hec ppo-

sitio. Omnis forma a deo est. intelligēda ē de forma que naturaliter habet esse. qualis nō est forma idoli. eo q̄ vere iusticie que est deus non assimilat. Secundū p̄ceptū p̄me tabule est Non assumes nomē dei tui inuanū. i. nō iurabis p nihilo p deū vel p nomē dei Vel ſm sensum allegoricū phibet hic xp̄s esse creatura. vt sit sensus mandati. Nō assumes. i. nō putes xp̄m esse creaturaz. Tertiū p̄ceptū p̄me tabule est. Memento vt diē sabbati sanctifices. p qđ ſm lr̄am p̄cipitur sabbati obseruantia. Sed allegorice mādatur nobis vt in p̄sentia vicijs quiescamus. vt in futuro dei cōtemplationē a spiritusancto expectemus. ⁊ dicit a spiritusancto expectemus nō ideo q̄ spūssanctus ista operetur sine patre et sine filio. ſz q̄ remissio peccatorū appropriat spiritusancto. Ista tria p̄cepta adoptat mgr̄ trib⁹ psonis. primuz patri. scōm filio. tertiuz spiritusancto. Tertia propositio est hec. Secūda tabula moysi data cōtinuit septem p̄cepta ad dilectionē p̄rimi ordinata. Horū p̄ceptoꝝ magister in hac p̄senti distinctione enumerat quinq̄. alia duo reseruans ad aliā distinctionē. Primū est de honore parentū corpaliū. Scōm est de nō occidendo. vbi ſz ſm lr̄am. i. ſm legē moysi phibeat tm̄ actus occidē di. ſm spm̄ tm̄. i. ſm legē euangelicā etiā volūtas occidendi phibet. quod lr̄a euangelij plane exprimit. Tertiū est. Nō mechaberis. vbi ſm beā. Aug. noīe mechie ois illicitus cōcubitus atq̄ ois membroꝝ illicit⁹ vsus phibet. Quartū est Nō furtū facies. vbi noīe furti oēm illicitam vsurpationez rei aliene voluit dñs intelligi. ⁊ isto p̄cepto phibet vsura rapina. ⁊ sacrilegiū. qđ triplicit cōmittit. s. dum vel sacrū ꝺ sacro. vel nō sacrū de sacro. vel sacrū de nō sacro aufert. sacrum aūt ꝺr esse illud quod diuino cultui existit mancipatū. Quintū est. Nō lequeris cōtra p̄rimū tuum falsum testimoniū quō p̄cepto crimen mendacij et periurij phibet. Et tm̄ in spāli de snīa huius distinctionis.

De triplici genere mēdacij. a

DI. XXX VIII

Augu. super psal. v.

Scīēdū tamē tria esse genera mendatioꝝ. Sunt em̄ mendacia quedam p salute vl̄ comodo alicuius non malicia sed benignitate dicta: qualit obstetrices mentite sunt raab. Est et aliud mendacij genus quod fit ioco quod nō fallit. Scit em̄ cui ꝺr causa ioci dici. ⁊ h̄ duo genera mendaciorum nō sunt sine culpa. sed non cum magna. Perfectis ꝝo nō conuenit mentiri nec etiā p temporali vita alicuius ne p corpore alterius animā suā occidant. Licet autez eis verū tacere sed nō falsuz dicere. vt si quis non vult hoīem ad mortez p̄dere verū taceat: ſ nō falsum dicat. Tertiū ꝝo gen⁹ mendacij est quod ex malignitate et duplicitate prodit cunctis valde cauendū. Iste videt innui mēdacia illa que fiunt ioco vel p salute alicuius: imperfectis esse venalia peccata. p̄fectis ꝝo illud qđ p commodo alterius dicitur esse damnabile qđ etiaz de mendacio iocoso putari pōt p̄cipue si iteret. De mēdacio aūt obstetricū ⁊ raab q̄ fuerit veniale Augusti. tradit dicens. Forsitan sicut obstetrices non remunerate sunt q̄ mentite sunt. sed q̄ infantes liberauerūt. et ppter hanc misericordiam veniale fuit peccatū. nō tm̄ nullus. sic raab liberata est ppter liberationē exploratoꝝ p qua fuit veniale peccatū. Sed ne putet quisq̄ in ceteris peccatis si p̄opter liberationē hoīm fiant ita posse concedi veniam Multa em̄ mala detestanda talez sequuntur errorez. Possum⁹ em̄ et furando alicui pdesse. si paup cui datur sentit cōmodum et diues cui tollitur non sentit incōmoduz Ita ⁊ adulterando possumus pdesse si aliqua nisi ad hoc ei consentiat apareat amā do moritura ⁊ si vixerit penitendo purgāda. nec ideo pctm̄ graue negabit tale adulteriū. Sciendū est etiā octo esse genera mēdacij. vt Augus. in li. de mendacio tradit. Augu. ꝺ. vi generib⁹ mendacij.

Que diligenter notanda sunt vt appareat qđ mēdacium sit veniale et dānabile. Primum capitale est mendaciū longeq̄ fugiēdū quod fit in doctrina religionis. Ad qđ nulla causa quisq̄ ꝺz adduci. Scōm qđ tale est vt nulli p̄sit sed obsit alicui. Tertiuz qđ ita pdest alteri vt obsit alteri. Quartū sola mentiendi fallendiq̄ libidine qđ mirū mendaciū est. Quintū quod fit placēdi cupiditate de suaui cloquio. Iste omnibus cuitatis sequitur sextū gen⁹ quod nulli obest ⁊ pdest alicui. vt si quis pecuniā alicuius iniuste esse tollendā sciens vbi sit nescire se mētiat. Septimū quod et nulli obest et pdest alicui. vt si quis nolens hominem ad mortē quesitū prodere mentiat. Octauum quod nulli obest ⁊ ad hoc pdest vt ab immunditia corpali aliquid tueat. In his aūt tantominus peccat quisq̄ cū mentiat q̄tomagis a prima recedit. Quisq̄s ꝝo aliquod genus esse mendacij qđ peccatuz nō sit putauerit: decipiet seipm̄ turpiter cum honestum esse deceptorē aliorū arbitretur Omne ergo genus mendacij sūmopere fuge. q̄ omne mendaciū non ē a deo.

Q mēdaci obstetricuz raab fuit ve niale.

Quid sit mendacium. b

Hic videndum est quid sit mendaciū. ⁊ quid sit mentiri. Deinde vtrū omne mendaciū sit pctm̄ et quare: Mendacium est: vt ait Augu. falsa significatio vocis cum intentione fallendi. vt ergo mendacium sit. necesse est vt falsuz proferatur. ⁊ cum intentione fallēdi. Iste enim malum est p̄prium mentientis aliud

Aug. in li. c tra mēdacij

habere clausum in corde. aliud promptus in lingua.

Quid sit mentiri. c

Mentiri vero ē lo= qui cōtra hoc q animo sentit q̄s siue illud verū sit siue nō. Dis ergo q̄ loquit mendacium mentit. qr loquit cōtra hoc qđ anio sentit. i. volūtatē fallēdi. sed nō ois q̄ mentitur mendaciū dicit. qr qđ vex est loquit aliqñ mentiendo. sicut ecōuerso falsum dicendo aliqñ verax est. Vñ ait Aug⁹. Nemo sane mentiēs iudicandus est q̄ dic̄ falsum qđ putat verū. qr q̄tū i ipso est nō fallit ipse sed fallit. Nō g̃ mendacij arguend⁹ est. q̄ falsa incautius credit ac p veris habet. Quotiusq̄ ecōtrario ille mentit q̄ dicit verū qđ putat falsum. Quātuz em̄ ad animū eius attinet nō vex dicit. qr nō qđ sentit dicit. q̄uis verū inueniat esse qđ dicit. nec ille liber est a mendacio q̄ ore nesciens loquit verū. sciens aūt voluntate mentit. Hic queri solet si iudeus dicat xp̄m esse deum. cū non ita sentiat animo vtruz loquat mendaciū? Nō est mendaciū qđ dic̄. quia licet aliter teneat animo. verū tamē est qđ dicit. et ideo nō est mendaciū. Mentitur tamen illud qđ verum est dicens. Qx vo omne mendaciū sit peccatum Aug. insinuat. Mihi inquit videtur omne mendaciū eē peccatū. sed multuz interest quo animo et de quibus rebus quisq̄ mentiat. Non em̄ sic peccat qui consulēdi et qui nocendi voluntate mentit. nec tm̄ nocet q̄ viatorez mentiendo in diuerso itinere mittit. q̄tum qui viā vite mentiendo deprauat. Porro omne mendaciuz ideo dicendū est esse peccatū quia hoc debet loqui hō qđ animo gerit. siue illud verum sit siue putet. r nō sit. Verba em̄ ideo sunt instituta non vt p ea homies inuicem fallant. sed p ea in alterius noticiā suas cogitatōnes ferant. Verb ergo vti ad fallatiā. nō ad qđ sunt institu/ta: peccatū est. Nec ideo etiā vllum mēdacium putāduz est nō esse pctm̄. qr possum⁹ alicui aliquādo pdesse mentiendo. Possumus em̄ vt p̄dictum est et amando et furando et adulterando pdesse. Mendaciū q̄ nō tūc tm̄ esse possumus dicē quando aliquis ledit. Cū em̄ a scientie dicit falsum mendaciuz est. siue quis siue nemo ledatur. Ecce ex his cōstat omne mendaciū esse peccatū. nō tm̄ de omni mēdacio accipiendum est illud ꝑ. Perdes oēs qui loquunt mendaciū Nec illud. Os qđ mentit occidit aiam. Nec omne mēdaciū isto p̄cepto phiberi videt nec premissa de scriptione mendaciū ioci includi.

Ubi cū periculo erat vel nō. d

Illud etiā sciendū est q̄ in quibusdā rebus magno malo in q̄busdaz paruo. in quibusdā nullo fallimur In quib⁹ rebus nihil interest ad capescendum dei regnum: vtruz credantur an non vel vtrū vera putent an falsa siue sint siue non? In his errare. i. aliud pro alio putare. nō arbitrandū est esse peccatū. vel si est minimū atq̄ leuissimuz. Et sunt vera quedā q̄uis nō videant. q̄ nisi credant: ad vitam eternā non pōt pueniri. Et licet error maxima cura cauendus sit nō modo i maioribus sed etiam in minoribus rebus. nec nisi rerū ignorantia possit errari. nō est tamen consequens vt continuo erret quisq̄s aliquid nescit. Sed quisquis se existimat scire quod nescit. Pro vo em̄ approbat falsum quod est erroris ppium. Verūtamē in qua re quisq̄ erret interest plurimum. Sunt em̄ que nescire sit meli⁹ q̄ scire. Itē nonnullis errare profuit aliquādo. sed in via pedum non in via morū. Solet que de iacob fieri de iacob qui se dixit esse Esau. aliter animo sentiens vtrū mentit⁹ sit? Be h̄ Aug⁹. ait. Jacob quod matre fecit auctore vt falleret patrem si diligenter attendat videt non esse mendaciū sed misteriuz. Intendebat em̄ matri obedire que p spūm nouerat mysterium. et ideo ppter familiare consiliuz spiritussancti qđ mater acceperat: a mēdacio excusatur Jacob. De Jacob si mentitus sit.

Jsta est distinctio. xxxviij. huius tertij libri. In qua mgr̄ post q̄ egit de octo p̄ceptis Incipit agere de peccatis q̄ isto octauo p̄cepto phibent. Et tria circa hoc facit. Nam p̄mo plura genera mendaciorū p̄mittit. Secdo qđ sit mēdaciū subiungit. Tertio q ois mendaciū sit pctm̄ cōcludit. Primū vsq̄ ibi. Hic videdū est. Secm̄ vsq̄ ibi. Qx vo oīne. Tertiū vsq̄ ad finē distinctiōis. In spēali sententia mgr̄i stat in tribus ppositionibus quarū p̄ma ē hec Octo sunt mendaciorū genera. q̄ tanto sunt grauiora q̄to p̄mo mendacio fuerūt p̄xiniora. Hanc mgr̄ insinuans. Primo diuidit mendaciuz in tria genera quorū p̄mum est officiosum q̄le est mendaciuz quod fit p cōmodo vel salute corpis. sicut fuit mendaciuz obstetricū hebreoz in egypto. r raab meretricis abscondentis exploratores. r istud nunq̄ pōt fieri sine peccato. qr in viris pfectis est pctm̄ dānabile. r i imperfectis pctm̄ veniale. qr excusat quodāmodo ppter miseriam r pietatē. sicut mendaciū obstetricū r raab meretricis excusat non tm̄ ppter hoc quis aliqua

peccata debet cõmittere. vt ꝙ miscõiam ⁊ pietatẽ ve
lit excusari. vt nullus debet furari diuiti vt det pau-
peri. Scõm genus mendacij est mendaciũ iocosum.
qđ fit causa solatij vel in ioco. ⁊ istud sil'r in viris pfe
ctis est damnabile. ⁊ in viris impfectis veniale Ter
tium gen⁹ mẽdacij est pnicioſum qđ. ſ. fit ex maligni
tate ſcẽ qđ ꝓuenit ex animo nocẽdi. ⁊ hoc oĩbus
est fugiendũ. Postea mgr̃ enumerat octo genera mẽ
daciorũ. que ponit. b. Aug⁹. quorũ ꝑmũ sit i doctri
na fidei. Scõm est qđ nulli prodest. sed alicui obest.
Tertiũ est quod alicui ꝓdest ⁊ alicui obest. Quartũ
est quod fit ex sola libidine ⁊ delectatione mentiendi
Quintum est quod fit in pulcriloquio vel cupiditate
placendi. Sextum est ꝙ nulli obest sed alicui prodest
ꝑtum scz ad ablationem rei exteriorꝭ. Septimũ est
ꝙ nulli obest. sed alicui prodest ꝑtum ad ꝑseruatio
nẽ morte corꝑali. Octauuz est qđ nulli obest sz alicui
ꝓdest ꝑtum ad ꝑseruationẽ ab iniumũdicia corꝑora-
li. Prima tria genera horum octo mendacioꝝ reduc
unt ad mendaciũ pnicioſum. Et duo media ad men
daciũ iocosum. Tria aũt vltima ad mendaciũ officio
sum. Unde concludit ꝙ in omnibus p̃dictis menda-
cijs attendi habet gradus ꝑtũ ad grauitatem ſm ꝙ
magis vel minus accedunt ad primi mendacij genus
Scõa ꝓpositio est hec. Hoc ꝓprie dicit mendaciuz
cũ quis intentione fallendi dicit falsum. Hanc magi
ster ponẽs dicit. ꝙ mendaciũ est cũ ꝓferẽ falsum in-
tentione fallẽdi. eo ꝙ aliud dicat ore ꝙ sentiat corde
Secũdo oñdit qđ sit mentiri dicẽs. ꝙ mẽtiri est loq̃
ꝓtra illud qđ aĩa sentit aĩo. siue illud sit verũ siue fal
sum. Ex quo ꝓcludit ꝙ oĩs q̃ mendaciũ loquit̃ men-
titur. sed nõ econtra oĩs q̃ mentit̃ mẽdaciũ loquitur.
qz qñq verũ est qđ loquit̃ ille qui mentit̃. qz q̃ mẽtit̃
loquit̃ contra illud qđ aĩa sentit. et sic nõ dicit mẽda
ciũ. qz nõ loquit̃ falsum. Añ etiã patet ꝙ etiaz aliqs
falsuz loquẽdo põt esse verax. ſ. si nõ loquit̃ ꝓtra illꝰ
qđ aĩo sentit. Juxta qđ querit. Utrũ iude⁹ mẽdaciũ
loquat dicẽs xp̃m esse deũ qđ tñ corde nõ credit. Et
rñdet ꝙ nõ loquit̃ mẽdaciũ qz licet nõ credat corde
verũ esse qđ loquit̃. tñ qz vex est qđ loquit̃ non dicit
mendaciũ. qz mẽdaciũ est cũ ꝓferẽ falsum intentiõe
fallendi. sed bñ mẽtit̃ cũ dicat ꝓtra mentẽ. Tertia ꝓ
positio est hec. Uniuersalit̃ oñe mẽdatiũ ẽ et dr̃ pec
catũ. Hãc mgr̃ ponẽs dicit vniuersalr̃ oẽ mendaciuz
esse pctũ. Licet tñ inter mendacia sunt grad⁹ graui-
tatis in peccando. qđ declarat autozitate. b. Aug⁹.
cui annectit ꝙ mendaciũ hz rõnez pcti. ex hoc ꝙ ſm
ordinẽ rõnis hõ illud loq̃ dz qđ in aĩo sentit. et⁹ ap-
positũ facit q̃ mendatiũ loquit̃. ipse eñ vtiq̃ vbis nõ
ad id ad qđ sunt istituta. ſ. ad cogitationũ nr̃aꝝ no-
tificationẽ. sz ad fallaciã qđ pctũ ẽ. est etiã qñq dã-
nabile. i. mortale. Jurta illud psal. Perdes oẽs qui
loquunt̃ mendaciũ. Et sapiẽs Os qđ mentit̃ occidit
aĩam. Iste xo autozitates nõ sunt intelligẽde de om
ni mẽdacio. sz tñ de dãnabili. Cõsequent̃ determinat
de sequela pcti q̃ est erroz et dicit ꝙ errare in fidevel
ꝑtũ ad vitã eternã magnũ pctũ est ⁊ periculũ. Sed er
rare tñ in rebus q̃ ad curiositatẽ ptinent nõ est pec-
catũ. et si est pctũ tunc est leuissimum pctũ. Subdit
etiã ꝙ lz nõ errẽt nisi ꝓ ignozantiã rei alicui⁹ tñ nõ se
quit̃ ꝙ errat quicũq aliq̃d ignorat. Sz ille dr̃ tñ ꝓ
prie errare q̃ credit se scire qđ nescit. et sic falsum ꝓ
vero approbat. et ꝙis illud generalit̃ sit requisitũ
ad omnem erroꝛẽ. tñ multũ refert in quibus errat.
Nã in aliquib⁹ errare ẽ periculoſuz. In alijs autẽ ẽ me
lius errare ꝙ non errare. qz errare in aliquib⁹ q̃q
ꝓdest. Ultimo querit. vtrũ Jacob dicendo ego sum
Esau mentitus fuit. Et rñdet mgr̃ ſm. b. Aug⁹. ꝙ
non qz nõ intẽdebat fallere. Itẽ non fuit mendaciuz
sz mysterũ ꝙ matri imparti ꝓ spũsctũ est reuelatuz
Et tñ in speciali de suia huius distinctionis.

11 De periurio. a

Hunc de piu-
rio videamus. Periuriuz est DI.X X
mendaciuz iuramento firma IX
tum. Hic querit. vtrũ sit per
iuriũ vbi nõ est mendacium? Qđ quibus-
dam videt ex autozitate hieronimi dicen
tis. Aduertendum est. ꝙ iusiuranduz tres Hieroñ ꝙ
habet comites. veritatẽ. iudiciũ. ⁊ iusticiã Hierem
Si ista defuerint: nõ erit iuramentũ sed ꝓ
iuriũ. Ubi aũt falsum iuratur: veritas de
est. Si ergo falsum iuret. et si nõ sit ibi intẽ
tio fallendi: videt esse periuriũ qz deest verĩ
tas. Quibusdã placet nõ esse periurium vbi
nõ est mendaciũ. ⁊ sicut dicit aliquãdo fal
sum sine mendacio. ita iurat falsum sine p
iurio. Falsum forte dixit apls cũ se ventu-
rũ ad corinthеos pmisit. Nec tñ sic ei im-
ponebatur culpã mendacij cõtraxit. qz sic
animo sentiebat. etiã si iuramento illud fir
masset nõ periurium incurriſſz. qz ꝙtũ in ip-
so fuit verũ dixit. ⁊ si iurationem addidis-
set ꝙtum in se foret verũ iurasset. ⁊ si aliter
euenerit ꝙ dixit. Jdeo sicut quis non est
mendax nisi aliter sentiat animo ꝙ dixit. si
ue ita sit siue non. ita videtur quibusdam
neminem periurum constitui. nisi aliter sen-
tiat animo ꝙ loquit̃. siue ita sit siue non.

De triplici modo periurij. b

Sed melius credi-
tur et ille peierare qui falsum volũtate fal
lendi iurat. et q̃ falsum putans qđ vex est
iurat. et qui verũ putans qđ falsum est iu-
rat. Añ Aug⁹. Homines falsum iurãt vel
cum fallunt vel cũ fallunt̃. Aut putat ho/ Aug⁹. 8
mo veruz esse qđ falsum est ⁊ temere iurat bis apli fi
aut scit vel putat falsum esse. ⁊ tñ ꝓ vo iu- ne. xxvij.
rat et nihilominus cũ scelere iurat. Distãt
aũt illa duo periuria que cõmemoraui. Fac
illũ iurare qui verum esse putat. Pro quo
iurat verũ putat esse et tñ falsum est. Non
ex animo iste peierat sed fallitur. Hoc pro
vero habet quod falsum est. nõ ꝓ falsare
sciens iurationẽ interponit. Ba alium qui
scit falsum esse et iurat tanꝙ verũ sit quod
scit falsum esse. Uidetis ꝙ ista detestanda
sit belua. Fac aliũ qui putat falsum esse et
iurat tanꝙ verũ sit et forte verũ est. Ver-
bi gra. vt intelligat. Pluit in illo loco. In
terrogas hoiem. et dicit pluisse. ⁊ tũc plu-
it ibi. sed putat non pluisse: periur⁹ est. In

tereſt quēadmoduz verbū ꝓcedat ex animo reā linguā non facit niſi rea mens ſit. Hīs euidenter tradit ꝙ tripliciter peierat homo vt ſupra diximus. dū vel ſciens falſuz iurat. vel putans falſum qđ verū eſt iurat vel eſtimās vez qđ falſum eſt iurat. Sed hoc extremū nō videtur eſſe piuriū. etiam ſi piuriū nominet. eo ꝙ falſum iurat. ñ videtur reus eſſe piurij qui ſic iurat. qz non ē mens eius rea. et ideo nec lingua. imo eius mens rea eſt dum iurare preſumit quod ꝑ ſpicue verum nō deprehendit. Nō ḡ oīe piuriū mēdaciū eſt. nec omnis qui peierat mentit. ſed omnis mentiendo iurans peierat. et omnis q̄ falſum iurat. ſiue mentiens ſiue nō: peierat. Cum vo quis iurat qđ veruz eſt timens eſſe falſum. queriť q̄d ſit ibi piuriū: Ipa eī ſignificatio vocis vera eſt. qz verū neſcienter loquit. Nō ergo ipſa ſignificatio vel falſum vel mendaciū eſt qz vera eſt. et quod verū eſt: piuriū nō videtur eſſe. Ad hoc dicimus loqui ſic. ſ. contra mentē ſub atteſtatione iuramenti eſſe ꝑiurium. Mentiri ergo adhibita iuratione piuriū eſt. Peruriū ergo eſt. vel iurando loq̄ falſum cū intentiōe fallēdi vel iurādo loqui falſum ſine intētione fallendi. vel iurando loqui verū cum intentione fallendi.

Hic opponit. Si ois q̄ falſum iurat peierat. tunc qui alicui ꝓmittit dare ſub certo termio aliq̄d qđ tamē nō faciet. ex quo iurauit peierauit. qz falſum iurauit. Nō eī ita futaruz erat vt iurauit. Ad hoc dici pōt. qz nō omnis qui iurat qđ falſum ē. ex quo iurat piurus eſt. ſicut iſte de quo agimus ꝙ ex q̄ ꝓpoſitū mutat vt terminū trāſgredit. iuratio talis fit periuriū reatu.

Questio.

Solutio.

Oppositio

Diminatio

¶ An iuratio ſit malum. c

Bi autez queritur vtrū iurare ſit malū? Dicim⁹ aliq̄n maluz eſſe. aliq̄n nō. Spōte eī et ſine neceſſitate iurare vel falſum iurare pctm̄ grande eſt. Ex neceſſitate autē iurare. ſ. vel ad aſſerēdū innocentiā ved ad federa pacis ꝙfirmāda vel ad ꝙſuadēduz auditoꝛib⁹ qđ eſt eis vtile. malū nō eſt. qz neceſſariū eis ē. Unđ Aug⁹. Iuramentū faciendū eſt in neceſſarijs cuz pigri ſunt homines credere qđ eis eſt vtile. Iuratio nō eſt bona non tñ mala cū eſt neceſſaria. i. nō eſt appetēda ſicut bona. nō tñ fugienda tanq̄ mala cū eſt neceſſaria. Nō eſt eī ꝫ ꝓceptū dei iuratio. Sz ita intelligit dñs ꝓhibuiſſe a iuramento vt q̄tū in ipſo eſt ꝺſq̄ nō iuret. Qđ multi faciunt in oze habētes iurationē tanq̄ magnū atq̄ ſuaue aliquid. Apls eī nouit preceptū dñi et tamen iurauit. Prohibemur eī iurare cupiditate vel delectatiōe iurā/di. Q ergo xp̄s ait in euangelio. Ego dico vobis nō iurare omnino: ita intelligit precepiſſe ne ꝺſq̄ ſic bonū appetat iuramentū et aſſiduitate iurandi labat in piuriū. Qđ vo addidit ſit ſermo veſter eſt eſt. nō non. bonū eſt appetendū. Qđ aūt amplius eſt a malo eſt. i. ſi iurare cogeris ſcias de neceſſitate venire infirmitatis eoꝛuz quibus aliquid ſuades. Que infirmitas vtiq̄ maluz eſt. Unđ nos quotidie liberari ꝓcamur dicentes. Libera nos a malo. Ideoq̄ nō dixit qđ amplius eſt malum eſt. Tu eī non facies maluz qui bene vteris iuratione. ſz a malo eſt illius qui aliter nō credit. i. ab infirmitate que aliq̄n pena eſt. aliq̄n pena et culpa. Ibi ergo dñs ꝓhibuit malū. ſuaſit bonū. indulſit neceſſarium.

Aug⁹. de ſermone dñi.

¶ De iuramēto quod per creaturas fit. d

Queriť etiā vtruz liceat iurare ꝑ creaturam? Quod nō videtur cū in lege ſcriptum ſit. Reddes autem dño iuramēta tua. Et xp̄s in euāgelio precipit nō iurare omnino nec ꝑ celū. nec per terrā. nec ꝑ hieroſolymam. nec ꝑ caput tuum. Judeis quaſi puulis eſt conceſſuz iurare ꝑ creatoꝛem et ꝓceptū. vt ſi iurare cōtingeret. nō niſi ꝑ creatoꝛē iurarēt non per creaturam. qz iurantes ꝑ angelos vel elemēta: creaturas venerabant honoꝛe et meliꝰ erat hoc exhibere deo q̄z creaturis. Infirmis ergo illud ꝓhibuit. ſanctis vo q̄ creaturis creatoꝛez venerabant tm̄: non prohibuit. Unde Joſep ꝑ ſalutez pharaonis iurauit: dei iudicium in eo veneratus quo poſitus erat in infimis. Chriſtus vo ita ꝑ creaturas iurare ꝓhibuit. ne vel aliq̄d diuinum in eis crederetur ꝑ quo reuerentia eis debetur. vt ne per ea iurantes falſū. homines ſe iuramēto teneri non putarēt.

Jerony. ſup mathe.

¶ Que iuratio magis teneatur an que ſit ꝑ deū. an que fit ꝑ euangelium. vel ꝑ creaturas. e

Bi autez queritur quis magis teneatur an qui ꝑ deū. an qui

per euangelium vel p creaturas iurat? Bi
cimus qui per deuz. q? per deum hec facta
Chrisost. sunt. Ait Chriso. Si qua causa fuerit mo=
dicum videtur facere qui iurat per deum.
Qui vo p euangeliū magl aliquid feciſſe
videtur. Quibus dicendū eſt. Stulti ſcri
pture ſancte ppter deū facte ſunt. non de?
ppter ſcripturas. ita et creature facte ſunt
ꝓpter deum.

Quid eſt dicere p deum. f

Hic queritur quid

ſit dicere p deū iuro? Hoc eſt teſtē adhibe
re deū? Jurauit eñ apl's dicens: Teſtis ē
In ſmone ō piurio. q̄ ſic i cipit Quiſq̄s eſt prauꝰ ⁊ p=
uerſi cordis. mihi deus. ac ſi diciſſet p deū ita eſt. An=
de Aug?. Ridiculū eſt putare hoc ſi dicaſ
p deū iuras. Quid eſt eñ p deū. niſi teſtis
eſt deus. aut quid eſt teſtis eſt deus. niſi p
deū. Quid eſt autē iurare. niſi ius deo red
dere q̄n p deum iuras. Jus. ſ. veritatis et
non falſitatis. Jtez ecce dico charitati ve/
ſtre et qui p lapidem iurat falſum. piur? ē
q? nō lapidē qui nō audit. ſed eius creato=
rem adhibet teſtem. Hoc eſt ergo iurare p
quālibet creaturam. ſ. creatorem ei? teſtez
Aug?. ſuper pſal. vij. adhibere. Eſt etiā quoddā genus iuramē
ti grauiſſimū quod fit p execrationez vt cū
homo dicit: ſi illud feci illud paciar. vel il/
lud contingat filijs meis. ſm quem modū
accipitur etiam interdum cum alqiuis iu
rando dicit. per ſalutem meam vel per fili
In ſermone de piurio. os meos ⁊ hmōi. Obligat eñ h deo. Unde
Aug?. Cum quis ait p ſalutem meā. ſalu=
tem ſuam deo obligat. Cum dicit p filios
meos. opignerat eos deo. vt hoc veniat i
caput eorum quod exit de ore ipſi?. Si ve
rum: verum. ſi falſum: falſuz. Et ſicut per
hoc iurans aliquādo hoc deo obligat. ita
p deū iurans ipm adhibet teſtez. In omni
ergo iuratione aut deus teſtis adhibetur
aut creatura deo obligat. et opigneratur.
Ut hoc ſit iurare. ſ. deuz teſtem adhibere
vel deo aliquid opignerare Hoc eſt ergo
iurare p quālibet creaturā. ſ. creatorē eius
teſtem adhibere.

Be illis qui iurant per falſos deos. g

Poſt hec queritur

vtrū fide eius vtendū ſit q̄ p demonia vel
Auguſti. ydola iurauerit? Be hoc Aug?. ſcribens
ad publicolam ait. Te p:ius conſiderare
volo. vtrū ſi quiſpiā per deos falſos iura/
uerit. et fidē nō ſeruauerit non tibi videtur
bis peccaſſe? Bis vtiq; peccauit. q̄a iura=
uit p quos nō debuit. et contra pollicitam
fecit fidē q̄ nō debuit. Jdeo q; qui vtitur
fide illius quem ꝓſtat iuraſſe p deos falſos
et vtitur nō ad malū ſz ad bonū? nō pecca=
to illius ſe ſociat quo p demonia iurauit. ſ
bono pacto eius quo fidem ſeruauit. et ſi=
ne dubitatione minus malū eſt p deos fal
ſos iurare veraciter. q̄ p deū verū fallacī=
ter. Quanto eñ per q̄ iuratur magis ſan
ctum eſt. tanto magis eſt penale piurium.

Q̄ iuramentū quo incaute iura=tur nō eſt obſeruandū nec votum nec ꝓmiſſio iniuſte facta. h

Nūc ſupereſt vide

re. vtrū omne iuramentū implēdū ſit? Si
eñ quis aliquid iurauerit contra fidem et
charitatez quod obſeruatū peiorē vergat
in exitū. potius eſt mutandū q̄ adimplen=
dum. Unde Ambro. Sed eſt contra offi=
cium dei nonnunq̄ ꝓmiſſuz ſoluere ſacra= In li. de cc
mentū vt herodes fecit. Jtem Jſidorus. cijs.
In malis ꝓmiſſis reſcinde fidem. in turpi
voto muta decretū. Quod incaute vouiſ= In Sinon
ſi nō facias. impia eſt ꝓmiſſio que ſcelere mis.
adimpletur. Jdem Non eſt obſeruanduz
ſacramentum quo malum incaute ꝓmitti In li. ſnīa
tur. vt ſi quis adultere perpetuā fidem cū
ea ꝓmanendi polliceat. Tolerabiliꝰ eñ
eſt nō implere ſacramentū q̄ p̄manere in=
ſtupro. Jtem Beda. Si quid nos incauti
us iurare contigerit quod obſeruatū peio Beda in on
rem vergat in exitū. libere illud ſalubriori lia. xiij.
conſilio mutandū nouerimus. ac magis i=
ſtante neceſſitate peierandū eſſe nob q̄ p
vitando piurio in aliud crimen grauiꝰ eſſe
diuertendum. Beniq; iurauit dauid p de
um occidere Nabal virū ſtultū. ſed ad pri
mam interceſſionē abigail femine prudēn=
tis remiſit minas. reuocauit enſem in va/
ginam. nec aliquid culpe ſe tali piurio con
traxiſſe doluit. Jtē Aug?. Q̄ dauid iura/
mentū p ſanguinis effuſionē nō impleuit In ſermone
maiori pietas fuit. Jurauit dauid temere. quodam.
ſed non impleuit iurationē maiori pietate
Ex his aliiſq; pluribuſq; oſtendit quedā
iuramenta nō eſſe obſeruanda. et qui ſic iu
rat vehementer peccat. Qui autem mutat
benefacit. Qui aūt nō mutat duplicit pec
cat. et q? iniuſte iurauit; ⁊ quia facit quod
non debet.

Si est ꝑiurus qui nō facit quod in cauteiurauit. i

Qui vero mutat

vtrū ꝑiur⁹ debeat dici. solet queri? Beda supra tale iuramentū vocauit ꝑiuriū. Johannes etiā apocrifarius orientaliū sediū dixit. Sermo p̄fis nostri sophronij significat. q̄ melius est iurantē peierare q̄z seruare sacramentū in fractione sanctax imaginum. Sed ꝑiuriū dicit tale iuramentū nō obseruatū. et peierare dicit qui nō implet qz falsuz iurat. nō qz inde reus sit q̄ nō obseruat. sed qz iurauit iniustū. ex quo reus est. sicut ille qui peierat.

Beeo qui verboruz calliditate iurat. k

Hoc etiā sciendum

est q̄ quacunq; arte verbox q̄s iuret. de⁹ tñ qui ꝓscie testis est. ita h̄ accipit sicut ille cui iurat intelligit. Duplicit ā reus sit q̄ et nomen dei inuanū assumit. et ꝓximum in dolo capit.

idoms in ij. sniarū.

Be illo q̄ cogit aliquē iurare. l

Queritur etiam si

peccat q̄ hoiem iurare cogit? Be h̄ Aug⁹. ait. Qui exigit iurationē multū interest si nescit illū iuraturū falsū an scit. Si em̄ nescit. et ideo dicit. iura mihi vt fides ei sit. n̄ est pctm̄. tñ humana tēptatio est. Si vero scit eū fecisse et cogit euz iurare: homicida est. Jdē Qui ꝓuocat hoiem ad iurationē et scit eū falsuz iurare vincit homicidā. qz homicida corpus occisur⁹ est. ille animā. imo duas animas. et eius quē iurare ꝓuocauit: et suam.

Be concilio aurelianensi. m

Sancta sinodus d̄

creuit nisi p̄ pace facienda vt oīs fideles ieuni ad sacramenta accedant.

Jsta est distinctio. xxxix. huius tertij libri. In qua mgr̄ postq̄ egit de mēdatio Agit de ꝑiurio. Et tria facit. Nā ꝓmo agit de ꝑiurio spāli. Scdo de iuramēto generalit̄ Tertio determinat q̄s dā q̄stiones incidentalit̄. Primū vsq; ibi. Si asit q̄rit̄ Scdm vsq; ibi. Querit̄ etiā vtrū. Tertiū vsq; ad finē distin. Jn spāli sntia mgr̄i stat in trib⁹ ꝓpositionibus quarū ꝓma est hec. Quāuis oē mendaciū iuramēto ꝓfirmatū existat ꝑiuriū. Nō tñ oē ꝑiuriū ē mēdaciū. Prima h⁹ ꝓclusionis ꝓtē mgr̄ ꝓbat diffinitiōne ꝑiurij dicēs. q̄ ꝑiuriū est mendaciū iuramēto ꝓfirmatū. Scdaz x̄o ꝓtē eiusdē. s. q̄ nō oīne periurū sit mendaciū ꝓbat mgr̄ tres ponēs modus ꝑiurij. quo rū ꝓim⁹ modus ē. cū aliq̄s scienter aliqd falsum firmat iuramento qd tñ putat esse falsum. Scds est cū aliq̄s firmat aliqd falsum iuramento qd tñ putat eē verū. Et isti duo modi peierādi nūq̄ pñt esse sine mēdacio. eo q̄ nō iurat falsum. Jz adest intētio fallendi. nō tñ est sine pctō. qz nō fuit adhibita debita iurādi cautela que ꝓsistit in hoc vt bū discutiat res sup̄ quā q̄s iurare p̄sumit. Sed conta dicta objcit mgr̄ dupliciter. Nā videt q̄ non peierat q̄ verū qd falsum putat iuramēto ꝓfirmat qz verū iurat. et etiā non abutit verbis. qz iurat illud qd significat Ad qd rñdens dicit. q̄ nō. tñ q̄ falsum iurat sed etiā qui vex iurat qd falsum esse putat peierat. Qd ꝓz ex hoc q̄ loq̄ ꝓtra mentē cū attestatiōe iuramēti ꝑiurij est. siue illud sit verū qd dicit siue falsum. Scdo objcit sic. Dictū ē q̄ q̄ falsum iurat peierat igit vidx q̄ omis iurās se aliqd certo tpe datux alicui q̄ tam nō dabit statim iurādo ꝑiurus sit ꝓz qz falsuz iurat Et rñdet mgr̄ q̄ taliter iurās non incurrit periurium nisi vel mutando ꝓpositū. vel transgrediēdo terminum. Scda ꝓpositio est hec Jurare nō sp̄ est licitū neq; illicitū. Hanc mgr̄ ponēs querit. vtrum iurare sit malū vel illicitum. Et rñdet q̄ sicut iurare falsum graue est pctm̄ sic iurare sine necessitate nō est sine pctō. Exemplū hui⁹ est. vt si q̄s p̄ iuramentū confirmaret q̄ deus nō esset creator oīm rerū. talis falsuz iuraret z p̄ ꝓsequens graue est pctm̄ sz iurare ex necessitate sup̄ aliquo licito. s. sup̄ innocētia alicui⁹ confirmanda. vel federa pacis ꝓfirmanda vel aliqd vtile seruanduz non est pctm̄. Tertia ꝓpositio est hec. Quāuis iurare p̄ creaturas impfectis nō sit p̄missū pfectis tñ nō est illicitū seu ꝓhibitū. Hanc em̄ ꝓpositionē mgr̄ ꝓbans querit sex questiones. Quarum questionū ꝑma est hec. Utrum liceat iurare p̄ creaturas. Et q̄ nō licet arguit p̄ illud. nolite iurare neq; p̄ celū neq; etiā p̄ terrā. Confirmatur hoc. nullus homo nec pfectus nec impfectus pōt p̄ creaturas iurare. ergo dictū mgr̄i est falsum. Añcedēs ꝓbat q̄ oē iuramentū est ad ꝓfirmandū veritatē ꝓponēdū sed solus ds est veritas q̄ de ipso dicit. Ego sum via veritas et vita. ergo nullū iuramentū stabit nisi p̄ deū rerū ꝓditorē. At qd rñdet q̄ impfectis indictum fuit p̄ creatorē et nō p̄ creaturas iurare. Sed viris pfectis p̄ creturas nō est ꝓhibitū iurare. eo q̄ in creaturis sciūt creatorē venerari. Sicut patet de ioseph q̄ iurauit p̄ salutē pharaonis. Subdit q̄ x̄p̄us ꝓhibuit iurare p̄ creaturas duplici de cā. Prima est ne crederet aliqd diuinuz eē in creaturis p̄ quo eis reuerentia deberet. Scda ne iurās falsum p̄ creaturas crederet se ñ peccare. seu ne iurātes p̄ creaturas crederent se nō obligari ad iuramenti cōpletionem. Alia questio. Quis magis obligeť. vtrū qui iurat p̄ deum vel q̄ iurat p̄ creaturā. Et rñdet q̄ magis obligatur qui iurat per deū. qz per deum oīa facta sunt et nō econuerso. Ubi subdit qd sit iurare per deū dicēs q̄ iurare per deū ē deū adhibere testē illius rei q̄ iuratur. Similit iurare per creaturā est creatorē ei⁹ testem suum obligare. Unde ꝺm. b. Aug⁹ qui p̄ lapidem iurat falsum ꝑiurus est. quia non p̄ lapidē iurat sed p̄ eius creatorē. Jtē est aliud iuramentū execratione vel per creationem: vt dicit. si feci illud hoc veniat mihi aut filijs meis. et hoc est grauissimum.

Tertia ꝙstio est. Utrū infideles peccent iurando per falsos deos. Et rñdet ꝑm be. Aug⁹. q si infidelis iurat falsum p falsos deos peccat dupliciter. Primo qa iurauit per quos nō debuit iurare. Scdo qz iurauit ꝓtra fidem quā debuit seruare. Quarta questio est. Utr̄ omne iuramentū sit implendū. Et rñdet q iuramentū incautū. s. qđ vergit in peiorē exitū non sit implendū sz mutandū. z qui ip̄m nō mutaret peccat dupliciter. Primo qz iniuste iurauit. Scdo qz facit qđ nō dz. Ubi subdit q iuramentū sit illicitū triplici ter aut qz iurat qđ in se est vitiosum. vt adulterium vel homicidiū. z tale iuramentū nō est seruandū Se cundo cū quis iurat qđ nō est in se vitiosum. sed p ac cidēs. vt si q̄s p⁹ votū castitatis iurat aliquā accipe i vxorē. vel q iurat aliq̄d omittere qđ in se ē bonū sz nō dare elemosinā alicui indigenti. Quinta ꝙstio est Utrū iurās incaute debeat dici periurus. Et respōdet q sic. et hoc nō ideo q nō seruat qđ iurauit. qz tene tur illud mutare vt dictū est in p̄cedentib⁹. sed qz iu rauit iniustū reus efficit. sicut ille q̄ peierat. Uñ sub dit q qualitercūq; iurēt iuramentū sp̄ referēt ad intē tionē recipientis et nō iurātis. Uñ qui fraudulēter iuramentū p̄stat dupl̄r peccat. Primo qz nomen dei inuanū assumit. Scdo qz primū dolose nitit decipe Sexta questio est. Utrū peccet ille q̄ cōpellit alū iu rare. Et rñdet q si exigit iuramentū solū vt fides fi at de re sup qua iurat. nō est pctm̄ sed humana tem ptatio. Si aūt recipiēs iuramentū sciēs altū falsum iurare. tunc si cōpellit ip̄m iurare mortaliter peccat Et subdit q ꝑm ordinationē sinodi aurelianensis ad iuramenntū dñt boues ieiuni accedere nisi esset p pa ce firmanda. vel vniuersaliter in quibus mora presta ret periculū. Et tm̄ in speciali.

De sexto et septimo precepto secū de tabule. a

DI. IXL

Sextū p̄ceptū est. Nō desiderabis vxorem primi tui. Septimū est. Nō cōcupisces domuz primi tui non tuū. nō ancillā tē. Sed videt p̄ceptū de non ꝯcupiscendis reb⁹ primi vnū esse cū eo. quo dz nō furaberis. et p̄ceptū d nō ꝯcupiscenda vxore vnū esse cū eo quo dz. Nū mechaberis. ꝑoterat em̄ p̄ceptū non furandi in illa generalitate itelligi. vbi de non ꝯcupiscenda re primi p̄cipit. et in eo qđ dictū est nō mechaberis. poterat illud intelligi. Non ꝯcupisces vxorē primi tui Sed in illis duobus p̄ceptis nō mechādi et nō furandi ipsa opa notata sunt et phi bita. In his vo extremis ipsa cōcupiscen tia. multū ergo differunt illa ab istis. Unđ illi p̄cepto non mechandi fit supadditio in euāgelio. vbi omnis ꝯcupiscentia mechā di phibetur. Sed cū hic phibeat cōcupi scētia aliene vxoris et aliene rei. quare di cunt lex cōprimere manū et nō animū. euā geliū vo et manū et animū. Illud de lege dicit ꝑm cerimonialia nō ꝑm moralia. Ut

Aug⁹. super Exodum.

Quar lex cō primere dici tur nō animū sed manum.

qz in lege nō est generalis phibitio omnis mortifere ꝯcupiscentie. vt in euangelio vel ꝑm eoz carnalē intelligentiam.

Quid sit littera occidens. b

Bi vero queritur quā dicat ap̄s litterā occidentē? Ea certe est decalogus qui nō dicit littera occidēs eo q mala sit lex. sed qz phibens pctm̄ au get ꝯcupiscentiā et addit preuaricationez nisi liberet gratia. Que gratia non sic abū dat in lege vt in euangelio. Lex ergo bona est z tm̄ occidit sine gratia cū sit virtus pec cati que iubet qđ sine gr̄a impleri non p̄t Gratia aūt deerat. et ideo littera occidens erat. Distat aūt euāgelij lr̄a a legis lr̄a? qz diuersa sunt ꝑmissa. ibi terrena. hic ce lestia ꝑmittunt. Diuersa etiā sacramenta qz illa tm̄ significabant. hec ꝯferūt gratiaz Precepta etiā diuersa q̄tū ad cerimonia lia. Nā q̄tū ad moralia sunt eadē. sed ple nius in euangelio cōtinentur. Audistis decem cordas psalterij vtriq; sexui impo sitas. que charitate tangende sunt vt vicio rum feces occidantur.

De legis euangelij ꝯstantia.

Ista est distinctio. xl. z vltima hu

ius tertij libri. In qua magister post q̄ egit de peccatis ad octauū p̄ceptū ptinentibus ꝓsequit suū tractatū de p̄ceptis. z agit de duobus p̄ceptis residuis Et tria facit. Primo eū ponit sextū z septimū p̄cep tū scde tabule. Scdo remouet quasdā dubitatiōes de lege. Tertio asserit dr̄iam legū. sz mosayce z euā gelice. Primū vsq; ibi. Si vo querit. Secundū vsq; ibi. Distat euangelij litter a. Tertiuz vsq; ad finē di stin. In spāli sentētia magistri stat in trib⁹ ꝓpositioni bus quarū prima est hec. Sextū p̄ceptū scde tabu le phibet appetitū mechandi. et septimū voluntatē furandi. Hāc magister ponēs dicit q sextū p̄ceptum scde tabule est. Nō ꝯcupisces vxorē primi tui. Sed contra illud replicat dicens q alicui possit uideri. q istud sextū p̄ceptū de nō cōcupiscendo vxorē primi fit idē cū tertio p̄cepto scde tabule de mechando. et q septimū sit idē cū quarto de nō faciendo furtum. Et rñdet q non sunt idem. sed in tertio et quarto p phibent actus exteriores tm̄. In istis aūt duob⁹ p̄cep ptis phibent etiā act⁹ interiores. Sz ꝓtra istud ad huc replicat dr̄. Ex ista solutione habet q in lege ve teri phibent tam act⁹ exteriores q̄ etiā interiores. quo modo ergo veruz esse pōt quod cōmuniter dicitur q lex cōprimat manū nō animū. Et rñdet q lex vetus et manū z animū cōprimit q̄tum ad p̄cepta mora lia. Sed dicit tm̄ cōprimere manū q̄tum ad cerimo nialia. vel pōt dici q in lege veteri nō sic exprimitur generalis phibitio cuiuslibet concupiscentie sicut fit in euāgelio. ꝛō dicit lex manū comprimēs. Euangeli um vo vtrūq; s. tam manū q̄ animū comprimit. Se cūda ꝓpositio est hec. Littera legis dr̄ occidens nō qz insufficienter phibuit. sed qz nō sicut euangeliuz gratiā p̄buit. Hanc magister ponens querit de qua littera intelligit illud ap̄li. Littera occidit spiritus vi uificat. Et respondet q intelligitur de lr̄a decalogi.

vel legis veteris. que dicit occidere. non ideo q̄ lex mala sit. sed dicitur occidere occasionaliter q̄ ponēdo mandata seu ꝓhibendo peccata augebat concupiscentiā et addebat p̄uaricationē p̄cipiendo ea que non possunt impleri sine gratia que tpe legis veteris sicut tempe euangelij non abundabat iō litera. i ipa lex mosayca occasionalit occidere dicebat. q̄ ille est intellectus autoritatis apl'i. Tertia ꝓpositio ē hec. Lex mosayca multiplicit differt ab euangelica. Hāc magister insinuans asserit triplicem differentiam legis antique et noue. quarū prima est. q̄ in antiqua lege tm̄ ꝓmittebant temporalia ⁊ terrena. In euangelio autem terrena et celestia. Secunda est. q̄ sacramenta veteris legis tm̄ significabant gratiam. sacramenta vo noue legis et significant et iustificant. scz conferendo gratiam. Tertia est. q̄ in veteri lege fuerunt quedam cerimonialia et in nouo non sunt. licet precepta moralia sunt ea dē vtrobiq̄. ⁊ sic ponit magister finem huic tertio libro. ⁊ cetera.

// Explicit liber tertius. Sequuntur tituli seu rubrice libri Quarti.

Tituli

His tractatis que
ad doctrinā rerū ptinent quib⁹ fruendum
est et quibus vtendū. et que fruunt ⁊ vtū
tur: ad doctrinā signoꝝ accedamus.

DI. I De sacramentis.

Quid sit sacramentū.
Quid sit signum.
Quo differant signum ⁊ sacramentū.
Quare instituta sunt sacramenta.
De dꝛia sacramentoꝝ veterū et nouoꝝ
De circumcisione.
Quod remediuꝫ illi habuerunt q̄ fuerunt
ante circumcisionē.
De institutione circūcisionis et de causa.
De paruulis defunctis ante diē octauum
quo fiebat circumcisio.

DI. II De sacramentis noue legis

De baptismo.
De dꝛia baptismi Johis et xp̄i.
Quid vtilitatis baptismus iohis habuit.
Si fuit sacramētū baptismus ille.
De forma baptismi Johannis.

DI. III Quid sit baptismus.

De forma baptismi.
Q̄ ap̄li in noie xp̄i baptizauerunt.
Si in noie patris tantuꝫ vel spiritussancti
possit tradi baptismus.
De institutione baptismi.
Quare in aqua tantū fiat.
De immersione quotiens fieri debeat.
Q̄n circumcisio amisit vim suam.
De causa instiutionis baptismi.

DI. IIII De illis qui suscipiunt sa-
cramentū et rem. ⁊ rem ⁊ nō sac̄mentū. et
saramentū et nō rem.

De ficte accedentibns.
Quo intelligat illud quotquot in xp̄o ba
ptizati estis xp̄m induistis.
Q̄ passio supꝛlet vicem baptismi et fides et
contricio.
Quid ꝓsit baptismus cū fide accedentib⁹
Quid dimittit in baptismo iustis.
Cuius rei sit sacramentū baptismus quez
recipit iustus.

DI. V Q̄ baptism⁹ eque bon⁹ est a
bono vel a malo. datus bono vel malo.

De ptāte baptismi et ministerio.
Que fuit potestas baptismi quā xp̄us po-
tuit dare seruis. et non dedit.

DI. VI Quib⁹ liceat baptizare.

Si rebaptizandi sunt ab hereticis baptizati
Q̄ nullus in materno vtero baptizat.
Utꝛ baptism⁹ sit cū ꝛba corrupte ꝓferūt
De illo qui ꝓ ludo immergitur.
De responsione patrinoꝝ.
De cathecismo et exoꝛcismo.

DI. VII De sacramento confirma-
tionis q̄d non nisi a summis sacerdotib⁹
tradi potest.

Que sit virtus huius sacramenti.
Utrū hoc sac̄m dignus sit baptismo.
Utrum possit iterari.

DI. VIII De sacro altaris.

Q̄ hui⁹ sacramenti in veteri testamento fi-
gura p̄cessit sicut et baptismi.
De institutione hui⁹ sacramenti.
De forma.
Quare xp̄s post aliū cibū dedit hoc sacra
mentum discipulis.
De sacramento et re.
Q̄ res sacramenti duplex est.

DI. IX De duob⁹ manducādi modis

De erroꝛe illoꝝ qui dicunt xp̄i tantū a bo
nis sumi.
De intelligētia q̄rundā ꝛboꝝ ambiguoꝝ

DI. X De hereſi illoꝝ q̄ dicūt coꝛpus
xp̄i nō esse in altari nisi i figura vt̄i ligno.

De sanctoꝝ testimoniis quib⁹ ꝓbat vez
coꝛpus xp̄i esse in altari.

DI. XI De modo conuersionis.

Quo dꝛ coꝛp⁹ xp̄i ꝓfici de substātia panis
Quare sub alia specie sumat.
Quare sub duplici specie.
Quare aqua misceat vino.
Quale coꝛp⁹ dedit xp̄s discipulis in cena

DI. XII Ubi illa accidentia fūdent

De fractione et partibus
De confessione berengarij.
Quid ille ptes significent.
Si xp̄us imolat in altari quotidie et an sit
sacrificiū q̄d a sacerdote gerit.
De causa institutionis.

DI. XIII Si hoc sacramentū confi
ciat ab hereticis vel excōmunicatis.

Quid facit hereticū et q̄d sit hereticus

DI. XIIII De penitentia.

Unde dicit penitentia.
Quid sit penitentia.
Quid sit penitere.
De solenni et vnica penitentia.
Q̄ pctā sepe dimittunt per penitentiam.

DI. XV Q̄ plurib⁹ irretit⁹ pctis non
ꝓt ꝛe d̄ vno penitere nisi d̄ oib⁹ peniteat
Quib⁹ de causis ꝓtingunt flagella.
De egiptijs et zodomitis q̄ dicunt tempo-
raliter puniti ne ineternū perirent.
De generibus elemosyne.
Quid sit elemosyna.
Utrū i mortali pctō ꝓmanentes et largas

elemosinas faciẽtes debeãt dici satisfacẽ
Utrũ bona q̃ fiũt ab aliq̃b⁹ malis valeant ad meritũ vite cũ fuerunt ꝙuersi ad bonũ
DI. XVI De trbus in penitentia cõsiderandis.s.compunctione.confessione et satisfactione.
Que sit vera satisfactio.
Que sit satisfactio falsa.
De trib⁹ actionibus penitentie.
De multitudine venialiũ que grauant vt vnum grande peccatum.
De satisfactione venialium.
DI. XVII Utrum sine confessione dimittantur peccata.
Si sufficit soli deo confiteri.
Q̃ nõ sufficit soli deo ꝓfiteri.si possit sacerdoti confiteri.
An sufficiat confiteri laico.
Ad quid valeat confessio.
DI. XVIII De remissione quam p̃ stat sacerdos.
De clauibus.
De vsu clauium.
Si sacerdos potest dimittere peccata vel retinere.
Quomodo sacerdotes dimittũt peccata vl̃r etinent.
Quo sacerdotes ligãt vel soluũt a pctis.
Quo intelligendũ sit illud.qd̃cunq̃ solueris sup terram ꝛc̃.
Que sunt interiores tenebre et interior macula.
DI. XIX Q̃ñ hee claues dant̃ ꝛ q̃b⁹.
Utrũ p̃ indignos trãsfundat̃ gr̃a dignis.
Quo intelligendũ sit maledicã benedictionibus vestris.
Qualis esse debeat iudex ecclesiasticus.
DI. XX De his q̃ in fine penitent.
De his q̃ pniam non complent.
De illo cui sacerdos indiscret⁹ iniungit penitentiam.
Q̃ morientibus non est imponenda satisfactio sed innotescenda.
Q̃ non est penitentia neganda vel reconciliatio in necessitate.
Q̃ presbiteri nõ reconciliẽt aliquẽ incõsulto epõ nisi in necessitate.
An oblatio eius sit recipiẽda q̃ currens ad penitentiã preueniẽt morte.
DI. XXI De peccatis que post hãc vitam dimittunt̃.
De his qui edificant aurũ. argentuz.lapidem.lignum.fenũ.stipulam.
De igne purgatorio quo alij citius alij tardius purgantur.
Quid sit edificare lignũ.fe.aut stipu.
Quid sit edificare au.argen.la.pre.
Q̃ aliquẽ ꝺe penitet et si de nõ oi veniali.
Quid sit generalis confessio.
Q̃ nemo dz ꝓfiteri pctã q̃ non fecit.
De pena sacerdotis qui peccata confitentis publicat.
DI. XXII Si pctã dimissa redeant
Quid sit sacramentũ et res.
DI. XXIII De sacr̃o vnctõis extreme.
De tribus generibus vnctionis.
A q̃bus fuerit hoc sacr̃m institutũ.
De iteratione huius sacramenti.
DI. XXIIII De ordinibus ecclesiasticis.et quot sint.
Quare sunt septem.
Quales assumendi sint ad clerum.
De corona et tonsura.
De hostiarijs.
De lectoribus.
De exorcistis.
De acolitis.
De subdyaconibus.
De dyaconibus.
De presbiteris.
Qui dicuntur ordines sacri.
Quid apelletur ordo.
De nominibus dignitatis et officij.
De episcopo.
De pontifice.
De quadripertito eporum ordine.
De vate.
De cantore.
DI. XXV De ordinatis hereticis.
De symonia vñ dicit̃ et quid siti.
De his qui a symoniacis ordinant̃ scient̃ vel non.
De his qui dicunt se emere corporalia et non spiritualia.
De distinctione symoniacorum.
De his qui violenter ab hereticis vel aliis symoniacis ordinantur.
DI. XXVI De sacramento ꝓiugij.
De institutione et eius causa.
Q̃ñ ſm preceptũ et scõm indulgentiam cõtractũ sit coniugium.
Quibus modis accipit̃ indulgentia.
Q̃ nuptie bone sint.
Cuius rei sacramentũ sit coniugium.
DI. XXVII Que sunt considerandа in coniugio.
Quid sit coniugium.
De consensu qui efficit coniuginm.
Quando incipit esse coniugium
De opinione quorundam qui dicũt cõiu-

Tituli

gium nō esse ante carnalē copulam.
Q̄ sponsa pōt eligere monasteriū sine consensu sponsi.
Q̄ ꝯiugatus sine coniugis cōsensu nequit ꝓfiteri continentiā
De adulterinis ꝯiugijs.
Q̄ multiplr sponsus et spōsa accipitur.
Que spōsa sit vidua mortuo spōso et q̄ nō
DI. XXVIII Si consensus de futuro etiā iuramento firmatus faciat ꝯiugium
De his que ꝑtinent ad substantiā et ad decorem sacramenti.
Utrum ꝯsensus ille qui facit matrimoniū sit de carnali copula. an de cohabitatione an de alio.
Quare de latere viri formata est mulier.
DI. XXIX Q̄ non est ꝯsensus legitimus vbi est coactio.
DI XXX De errore q̄ euacuat consensum.
De coniugio Marie et Joseph.
De finali causa coniugij.
Q̄ malus finis nō ꝓtaminat sacramentū.
DI.XXXI. De tribus bonis ꝯiugij.
De duplici separatione.
De his q̄ ꝑcurant venena sterilitatis.
Q̄ñ sint homicide q̄ ꝑcurant abortum.
De excusatione coitus q̄ fit ꝑ bona ꝯiugij
De indulgentia quā fecit apl'us.
De malo incontinentie.
De carnis delectatione q̄ ꝑctm̄ sit vel non
DI. XXXII De solutiōe carnalis debiti.
De ꝯtinentia ex cōmuni ꝯsensu seruanda
Q̄ñ cessandum sit a coitu.
Quib⁹ tꝑbius nō sint celebrande nuptie.
DI. XXXIII De diuersis legibus coniugij.
Utrum Jobis virginitas sit preferēda castitati abrae.
Que erat ꝯsuetudo coniugij sub lege.
Cui licebat tunc plures habere vel non.
DI. XXXIIII De ꝑsonis legitimis
De frigidis separandis vel non.
De his q̄ maleficijs impediti coire nequeūt
De furiosis.
De his q̄ dormiunt cū duab⁹ sororibus.
Q̄ non est dimittenda vxor ꝓ aliqua macula corporis.
DI. XXXV De iure viri et mulieris.
Q̄ fornicatorią nequit dimittere vir nisi ipse expers fuerit fornicatōis ⁊ ecōuerso.
De reconciliatione eor̄ qui ꝓpter fornicationem separant.
De illis q̄ ante ꝯiunctionez se polluerunt per adulterium.
De seruis.
DI. XXXVI Utrū ꝓpter extremā conditionē possit fieri separatio.
De copulatione serui et ancille diuersorū dominorum.
De viro q̄ se fac̄ Fuū vt diuidat̄ ab vxore
De etate ꝯtrahentium.
DI. XXXVII In quibus ordinib⁹ nequeat ꝯtrahi matrimoniū.
De interfectoribus suar̄ coniugū .
DI. XXXVIII De votis et de votorum differentia.
De illis q̄ post longā captiuitatē redeunt
DI. XXXIX De disparī cultu.
De ꝯiugio fideī et infideī ⁊ duor̄ infidelium.
De fornicatione spūali ꝓpter quā dimitti coniunx potest.
Ꝑro q̄b⁹ pctis possit fieri separatio vel non.
Q̄ñ licet fideli aliam ducere vel non.
Utrū coniugiū inter infideles sit.
Quod ꝯiugium sit legitimum.
DI. XL De cognatione carnali.
De ꝯputatione graduū ꝯsanguinitatis.
Quare sex gradus computant̄.
De dispēsatiōe gregorij hita ad anglicos
DI. XLI De gradibus affinitatis.
De varijs traditionib⁹ affinitatis.
Si coniugium sit inter eos qui nota cōsanguinitate diuidunt̄.
Quibus ꝑsonis testificātibus sint dirimēda coniugia.
Quid sit fornicatio. ⁊ quid stuprum.
Quid adulteriū et quid incestus.
Quid raptus.
DI. XLII De spirituali cognatiōe
Qui sint filij spirituales.
De copula spūaliū vel adoptiuor̄ et natu
De copula filior̄ q̄ ante ꝯpaternitatē vel post nati sunt. (raliū filior̄
Si cui liceat duas comatres ducere vnaz post aliam.
Si vir et vxor simul tenere valeant puerū
De secūdis et tertijs et deinceps nuptijs.
DI. XLIII De resurrectionis ⁊ iudicij conditione.
De voce tube. De nocte media.
De libris qui tunc aperient̄.
De memoria elector̄ si tunc preterita male teneat.
Quomodo intelligit̄ xp̄s iudex viuorum et mortuorum.
De his qui viui reperient̄.
DI. XLIIII De etate et statura resurgentium.

Qꝛ resurget ꝗcq̃d fuit de substantia ꝛ natura corpis et si nõ in eadẽ parte corps.
Qꝛ sine omni deformitate resurgent.
Vtꝛ reprobꝛ corpa cũ deformitatibus resurgant quas ꝫ habuerunt.
Qꝛ non consumẽt malꝛ corpa que tunc ardebunt.
De demones corpali igne cremabunt.
Si aie sine corpib⁹ sentiũt ignẽ materialẽ.
De abortiuis fetibus et monstris.
DI. XLV De diuersis animarum receptaculis post mortem.
De suffragijs defunctoꝛ.
De officijs sepulture.
De duobus eque bonis quoꝛ alter post mortẽ plura habet auxilia.
Quib⁹ suffragijs iuuabunt in fine repti.
Qũo sancti et glorificati et angeli audiunt pces supplicantiũ et intercedũt p eis.
DI. XLVI Si valde malis prestat mitigatio pene.
De occulto iudicio dei.
De iusticia ꝛ misericordia dei.
Quare quedã opa dicunt iustitie quedaz misericordie vel bonitatis dei.
Qũo vniuerse vie dñi dicuntur misericordia et veritas.
DI. XLVII De sententia iudicij.
Qꝛ sancti iudicabũt et quomodo.
De ordinibus eoꝛ qui erunt iniudicio.
De ordine iudicij ꝛ ministerio angeloꝛ.
Si post iudicium demones precrũt hominibus ad puniendũ.
DI. XLVIII De forma iudicis.
Qualis aparebit forma serui.
Quare scõm formã serui dicit xp̃us suscitaturus corpora.
De loco iudicij.
De qualitate luminarium et tẽporis post iudicium.
DI. XLIX De differentia mansionũ in celo et in inferno.
Si quid ibi cognoscitur ab aliquo qđ non intelligant omnes.
De parilitate gaudij.
Si maioꝛ sit beatitudo sctoꝛ p⁹ iudicium
DI. L Si mali in inferno peccabunt.
Quare dicuntur tenebre exteriores.
Si damnatoꝛ anime noticiã habeant eorum que hic fiunt.
De lazaro et diuite.
Si boni et mali inuicem se videant.
De chaos inter bonos et malos.
Vtrum visa impiorũ pena minuat vel augeat gloriam bonoꝛ.

Incipit liber quartus de sacramẽtis ꝛ signis sacramentalib⁹.

a

Amarianus eñ vulnerato appropiãs curationi ei⁹ sacramentoꝛuz alligamenta adhibuit qꝛ cõtra originalis peccati et actualis vulnera. sacramentoꝛuz remedia deus instituit De quibus quatuoꝛ primo ꝙsideranda occurũt. Quid sit sacramentũ? Quare institutũ. In q̃bus ꝙsistat et ꝙficiat. Et q̃ sit distantia inter sacra veteris et noue legis. DI.

De sacramentis vbi quatuor cõsideranda sunt.

Quid sit sacramentũ. b

Sacramentuz est sacre rei signũ. Dicitur tñ sacrm̃ etiam sacrum secretum. sicut sacrm̃ diuinitatis .vt sacrm̃ sit sacrum signans. et sacrum signatum. ꝫ nunc agit de sacro ꝫm q̃ est signuz Item sacrm̃ est inuisibilis gratie visibilis forma. Signũ ꝛo est res p̃ter speciem quã ingerit sensibus aliq̃d aliud ex se faciens i cognitionez venire. Signoꝛ ꝛo alia sunt naturalia. vt fumus significans ignez alia data. Et eoꝛũ que data sunt. quedam sunt sacra quedã nõ. Oñe eñ sacrm̃ est signuz ꝫ non ecõuerso. Sacrm̃ ei⁹ rei similitudinem gerit cui⁹ signũ est. Si eñ sacramenta non haberent similitudinẽ reꝛ quaꝛ sacramenta sunt: ꝓprie sacramenta nõ dicerent Sacramentũ eñ ꝓprie dicit qđ ita signuz est gr̃a dei. et inuisibilis gr̃e forma. vt ipsius imaginẽ gerat et causa existat. Nõ ergo significandi tñ gratia sacra instituta sunt. ꝫ etiã sanctificãdi. Que eñ significãdi gratia tñ instituta sunt solũ signa sunt .ꝛ non sacra. sicut fuerũt sacrificia carnalia. et ob huãtie cerimonialeꝫ veteris legis. q̃ nunq̃ poterãt iustos facere offerentes Quia vt ait apls. Sanguis hircoꝛ et thauroꝛ ꝛ cinis vitule aspsus. inq̃natos sanctificabat ad emũdationẽ carnis. nõ anime. Nã inq̃natio illa erat ꝙtractus mortui. Añ Aug. Nihil aliud intellígo inq̃nationẽ quaz lex mũdat nisi ꝙtactũ mortui hois. quẽ q̃ tetigerat immũdus erat septẽ dieb⁹. sed purificabat ꝫm legẽ die tertio et septimo et ita mũdus erat vt iam intraret in tẽplũ. Qũ

Aug⁹. ili. x. de ciui. dei.

Aug⁹. in lib. de doctrina xp̃iana. quid sit signum.

Quod differant signũ ꝛ sacrm̃.

Quid ꝓprie dicit sacrm̃.

Qđ legalia melius dicuntur signa q̃ sacramenta.

dabant etiã interdũ a corpali lepra illa le/
Aug⁹. super epistolam ad hebreos. galia. Sed nunq̃ ex operib⁹ legis aliquis
institicatus est. vt ait apostolus. etiam si in
fide et in charitate fierent. Quare? quia im
ponit ea deus in seruitutem. nõ in iustifica
tionem et vt figura futuri essent. volens si
bỹpsi potius offerri ea q̃ ydolis. Illa ergo
signa erant. sed tamen sacramenta. licz mi
nus ꝓprie in scripturis sepe vocent. quia
signa erant rei sacre quã vtiq̃ nõ pstabãt.
Qui dicãtur opa legis. Illa aũt apls opa legis dicit que tm̃ signi
ficandi gra vel in onus instituta sunt.

De causa institutõis sacrorũ. c

Triplici autem de

causa sacramẽta instituta sunt. ꝓpter hu/
Prima cã. miliationẽ. eruditionẽ. exercitationẽ ꝓpter humiliationẽ quidẽ vt dũ hõ in sensi
bilib⁹ rebus que natura infra ipm̃ sunt ex
pcepto creatoris se reuerendo subiicit. vt
ex hac humilitate ⁊ obedientia deo magis
placeat. et vt apud eum mereat cui⁹ impio
salutem querit in inferioꝛib⁹ se. et si nõ ab
Secunda. illis sed ꝑ illa a deo. ꝓpter eruditiõem
etiã instituta sunt. vt ꝑ id qđ foris in specie
visibili cernit ad inuisibilẽ virtutẽ que in/
tus est agnoscendã mens erudiat. Homo
em̃ qui aĩ pctm̃ sine medio deũ videbat ꝑ
Tertia rõ. pctm̃ adeo habuit vt nequaq̃ diuina ne/
queat capere nisi humais exercitat⁹ ꝓpter exercitationẽ sic instituta sunt. q̃ cũ
homo ociosus esse nõ possit ꝓponit ei vti
lis et salubris exercitatio in sacramentis q̃
vanã et noxiam declinet occupationẽ. non
em̃ facile capit a tẽptatore qui bono vacat
exercitio. Unde Hieron⁹. monet. Semp
aliquid boni operis facito vt te occupatũ
dyabolus inueniat.

De triplici genere exercitatõis d

Sunt aũt exercita

tionũ tres species. vna ad edificatõem ani
me ptinet. alia ad corpis fomentũ. alia ad
vtriusq̃ subuersionẽ. Cum igitur abq̃ sa
cramentis quibus nõ alligauit potentiam
suam deus homini gratiam donare posset
In quib⁹ cõsistit sacrm̃. predictis de causis sacramenta instituit.
Duo autem sunt in quibus sacramentum
cõsistit. scz verba. et res. Uerba vt inuoca
tio trinitatis. res vt aqua oleũ et hmõi.

De differentia sacramentorũ veterum et nouorum. e

Jam videre restat

differentiã sacramentoꝝ veterũ et nouoꝝ
vt sacramenta vocemus q̃ antiquitus res
sacras signabant. vt sacrificia et oblatiões
et huiusmodi. Eorum autem differentiam
breuiter Aug⁹. assignat dicens. q̃ illa ꝓ
mittebant tantũ et significabant. hec autez
dant salutem.

De circumcisione. f

Fuit tamẽ inter il-

la sacra sacrm̃ quoddã .s. circũcisionis idẽ
ꝓferens remediũ contra pctm̃ qđ nunc ba
ptismus. Unde Aug. Ex quo instituta ẽ cir- Aug⁹. ad lerium cõtra lianum.
cũcisio in populo dei que erat tũc signacu/
lum iusticie fidei. ad purgationez valebat
magnis et puulis originalis veterisq̃ pec
cati. sicut baptism⁹ ex illo valere cepit ad i
nouationẽ hois. ex quo institutus est. Itẽ
Beda Idẽ salutifere curationis auxiliuz Beda supe euangeliu
circũcisio in lege contra originalis peccati
vulnus agebat. qđ baptismus agere reue.
late gratie tpe consueuit. excepto q̃ regni
celestis ianuã nõdum intrare poterãt. Ta
men in sinu abrae post mortẽ requie beata
consolati supne pacis ingressum spe felici
expectabant. Uis apte tradit ꝑ circũcisio
nẽ ex quo instituta fuit. .s. remissionem pec/
cati originalis ⁊ actualis paruulis ⁊ maio
ribus a deo prestitam. sicut nunc ꝑ baptis
mum datur.

De viris qui fuerũt ante circũcisionẽ et de feminis que fuerunt ante et post. g

Querit etiã de vi-

ris qui fuerunt ante circũcisionẽ. ⁊ dõ femi
nis q̃ fuerunt ante et post. qđ remediũ con
tra pctm̃ habuerint? Quidã dicũt sacrificia
et olationes eis valuisse ad remissionẽ pcti
Sz melius est dicere illos q̃ dõ abraã ꝓdierẽt
ꝑ circũcisionẽ iustificatos. mulieres vo ꝑ
fidẽ et opationẽ bonã. vt suã si adulte erãt
vel parentum si puule. Eos vo q̃ fuerunt
aĩ circũcisionẽ puulos in fide parentũ. pa
rentes vo ꝑ vtutem sacrificioꝝ .s. quã itel
ligebant spiritualiter in illis sacrificijs iu
stificatos. Unde Greg. Qđ aqua nos valet Greg⁹. i mo ralibus.
aqua baptismi. hoc egit apud veteres vel
ꝑ puulis sola fides. vel ꝑ maioꝛib⁹ vtus
sacrificij. vel ꝑ his q̃ ex abrae stirpe ꝓdie
runt mysteriũ circũcisionis.

// De institutione et causa circumcisionis. h

Hic dicẽdum est in quo instituta fuerit circũcisio. Et quare et cur mutata p baptismũ? Abraã primꝰ mãdatum circũcisionis habuit ad pbationẽ obedientie. nec ei soli precepta fuit circũcisio sed et semini eius. i. oibus hebreis. q̃ fiebat ẽm legẽ octaua die lapideo cultro in carne ppucij. Data aũt fuit circũcisio pluribus de causis. s. vt p obedientiã mandati abraam placeret deo. cui p ꝓuaricatoẽs adã displicuerat. Data etiã fuit in signum magne fidei abrae qui credidit se habituꝝ filiũ in quo fieret benedictio oim. Deinde vt hoc signo a ceteris nationibus discerneretur populus ille. In carne xo ppucij iõ iussa est fieri circũcisio. qꝛ in remediũ instituta est originalis peccati quod a parentibus trahimus p ꝛcupiscentiã. que in parte illa magis dominat. et qꝛ in pte illa culpam inobedientie primus hõ sensit decuit vt sibi signũ obedientie accipet.

quare data fuit circũcisio.

quare i carne ppucij.

Quãdie. viij. & petrio cultro. i

Fiebat aũt octaua die et petrino cultro. qꝛ et in resurrectione cõmuni octaua die etate futura p petram xpm omnis ab electis abscindet corruptõ et p xpi resurrectionẽ octaua die factã circumcidit. a peccatis anima cuiuscũ in eum credentis. due ergo res sunt illi sacmenti

// Quare in baptismũ mutata sit circumcisio. k

Ideo autem mutata est circumcisio p baptismum. quia sacramentũ baptismi communi est et pfectius quia plenioꝛi gratia accumulatuꝝ. Ibi em peccata solum dimittebant sed nec gratia ad bene operandũ adiutrix. nec virtutum possessio vel augmentũ ibi prestabatur vt in baptismo. vbi nõ tantũmodo abolẽtur peccata sed etiaꝝ gratia adiutrix confertur et virtutes augentur. Unde aqua refectionis vel regenerationis dr. qꝛ aridos fecundat. etiã fructificantes ampliori vbertate donat. qꝛ quãtũcũq̃ p fidẽ et charitatẽ añ habitã aliquis iust ad baptismũ accedit. vberioꝛẽ ibi recipit gratiã. ꝑ nõ ita i circũcisione. Uñ abrae p fidẽ iam iustificato signaculum tñ fuit. nihil ei intus obtulit.

// De paruulis defunctis ante diem octauum. l

Si vero queritur de puulis qui añ diem octauũ morichant anteq̃ fiebat circũcisio ex lege. Utrũ salua rentur vel nõ? Idẽ põt responderi qõ sentitur de puulis ante baptismuꝝ defunctis quos pire constat Uñ Beda. Qui nunc p euangelium suum terribiliter et salubriter clamat. Nisi quis renatus fuerit ex aqua et spiritusancto non intrabit in regnũ dei. ipse dudum clamat p suam legem. anima cuius ppucij caro circũcisa non fuerit peribit de populo suo. quia pactũ meum irritũ fecit. Forte tamẽ sub lege ingruente necessitate mortis ante octauum diem circũcidebant sine peccato filios. sicut modo fit in ecclesia de baptismo. Beda.

In precedentibus libris magister determinauit de rebus. Hic xo in hoc quarto determinat de signis sacramentalibꝰ Et diuidit iste liber in duas ptes principalit. Primo eñ determinat de sacramentis. Scõo de resurrectõe et de gloria resurgentiũ. et hoc in ꝓncipio. xliij. distin. que incipit ibi. Postremo de ꝛditione resurrectõnis. Prima ps adhuc dinidit in duas. In ꝑma determinat de sacris i generali. Secundo ꝓsequitur de sacramẽtis in speciali. et hoc in principio secunde distinctõis. ibi. Jaz ad sacra. In prima igit pte que est prima distinctio huius quarti libi magister tria facit. Nam primo ponit sacramenti diffinitionẽ. Secundo insinuat sacramentoꝝ causam et necessitatẽ et eoꝝ integritatem. Tertio declarat qũo circũcisio inter sacramenta veteris legis maioꝛẽ inter alia cum sacramentis noue legis habeãt assimilationẽ. Primum facit a ꝓncipio distinctiõis vsq̃ ibi. Triplici aũt de causa. Secũduꝝ ab inde vsq̃ ibi. Fuit tñ inter illa. Tertiũ vsq̃ ad finem distinctionis. In spãli sñia magistri stat in tribꝰ ꝓpositionibus quarũ prima est hec. Sacramentum est gratie inuisibilis forma visibilis eiusq̃ similitudinem gerens cuius est signuꝝ causaq̃ existens. Hanc magister ꝓbans ꝓponit primo sub parabola saucíati. q̃ saluatoꝛ humano generis p incarnationẽ apꝛopinquans sacramentalem medicinã adhibuit. et cõtra peccatoꝝ vulnera instituit sacramentoꝝ remedia. Circa que sacramenta quattuoꝛ considerare intendit. s. sacramenti diffinitionẽ institutionẽ integritatem et distinctionẽ. Postea diffinit sacramentũ dicens. q̃ est sacre rei signũ. q̃uis etiã possit dici sacramentũ sacrum secretum vel sacrũ signans seu signatum. Intendit autem magister de eo nunc scõm qꝺ̃ est signum. Diffinit etiam aliter dicens. Q̃ est inuisibilis gratie visibilis forma. Ad declarationẽ autem prime diffinitionis. oñdit q̃d sit signum. qꝛ est res p̃ter speciẽ quã sensibꝰ ingerit faciens aliud ex se i cognitionẽ venire. Ad complementũ autẽ diffinitõnis sacramenti. diuidit signũ qꝛ quoddã est naturale naturaliter significãs. vt fumus respectu ignis. quoddã vero est datum ex institutiõe repũtans. et tale signũ ẽ sacrm. Itẽ signũ datũ. quoddaꝝ xo non gerit

sui signati similitudinē. quoddā ẋo rei cuius est sig
num gerit similitudinē et tale est sacramentū. Item
signū gerēs sui signati similitudinē. quoddā ē signū
tm quoddā vero est signū et causa. et tale signuz est
sacramentū. Ex quibus habeť pfecta sacramēti dif
finitio. s. inuisibilis gratie visibilis forma. ita vt ima
ginez gerat et causa existat et ideo sacramenta vete
ris legis que solum significabāt non sunt nec dicunť
ppie sacramēta. Scōa ppositio est hec. Sacramē
ta triplicia causa ꝓmulgata existunt et in rebus ꝛ
in ẋbis principaliter ꝓsistunt. Hanc magistet insuu
ans ꝓponit q triplex fuit causa seu ratio institutiōis
sacramentoꝝ. Prima quidem fuit humiliatio homi
nis. qz p sacramēta rebus corpalib⁹ que natura ipso
homine inferioza sunt subditur. Secunda est. erudi
tio. quia hō de visibilib⁹ p ea excluditur. Tertia ẋo
exercitatio vt ociositas et occupatio noxia vitaretur
vbi subdit q quedam exercitatiōes ad bonū corpis
sunt. queddā ad bonū sīe. quedā ẋo ad vtriusq de
trimentū ordinanť. Addit etiā q deus sine sacramē
tis potuit hominē iustificare seu seruare. qz eis suaz
potentiā nō alligauit. Tamē ex dictis causis sacra
menta instituit. Postea ponit sacramentū integrita
tem dicens q sacramēta ex duobus ꝓstāt. s. ex reb⁹
et verbis. Ultimo diuidit sacramenta dicens q que
dam sunt sacramenta vetera que significāt ꝛ ꝓmit
tunt solū. quedā vero sunt noua q̄ significāt ꝛ causāt
salutē. Tertia ꝓpositio est hec. Inter sacr̄a veteris
legis sola circūcisio originalē culpā delebat. ꝛ tamē
celestis regni ianuā non apiebat. Hanc magister po
nens ꝓponit p̄mo q sacr̄m circūcisionis q̄uis sit idē
cū sacramentis veteribus. tū antiquis idē remediuz
ꝓferebat contra pctm q mō baptismus. non tamen
apiebat ianuā regni celestis qō autoritatib⁹ ꝓfirmat.
Postea q̄rit qō remediū habebāt viri ꝓtra pctm añ
circūcisionē et femie añ ꝛ p⁹. Et rn̄det q bi q̄ de stir
pe Ade descendeť p circūcisionē iustificabanť. qui
aūt añ circūcisionē fueť puuli in fide pentū iustifica
banť. Parētes ẋo ẋtute sacrificioꝝ. Mulieres aūt
añ circūcisionē et p⁹p fidē ꝛ opationē bonā. p suaz si
erant adulte. vl̄ p fidē parentū si erāt puule. qō ꝓfir
mat autoritate. b. Greg. Postea determinat de insti
tutiōe circūciōnis q̄tū ad quattuoꝝ. oñdens cui da
ta sit qz abrae et ꝓr semini suo. Scōo quare data ē
qz ppter tria. s. in meritū obedietie. ī signū fidei ma
gne. et in distinctionē ppli iudaici a ceteris gentibus.
Tertio in q̄ pte fiebat. certe ī carne ꝓpucij. Et dupli
ci rōne p̄mo qz ꝓcupīa p quā pctm originale ꝓtrahi
tur a gentib⁹ ī eu⁹ remediū instituta est circūcisio. in
illa pte magis dominať. Scōa vt in illa hō signum
obedientie accipet in qua p̄m⁹ hō culpā inobedietie
p̄mo sensit. Quarto oñdit quo tpe et quo instr̄o cer
to. dicens q octauo die et lapideo cultello. ꝛ hoc ad
designandū duo. Primo resurrectionē carnis cōem
in octaua etate finiendā p petrā xp̄m. in quo omnis
corruptio ab electis tolleť Scōo octaua die facta est
per quā oīa cuiuslibet in ipsum credentis circumcidi
tur a peccatis. Et quib⁹ cōcludit q sunt due res hu
ius sacramenti. Postea dicit q ideo circūcisio p bap
tismū mutata est qz sacr̄m baptismatis est communi
us et pfectius. in circūcisione solūmō peccata dimit
tebanť nihil tamē ꝓferebat. In baptismo non soluz
peccata abolenť sed etiā gr̄a ad opandū bonū et bn̄
adiuuans et virtutū possessio et argumentū confer
tur. Ultimo querit vtrum puuli q̄ moriebanť sine cir
cūcisione aū octauū diem saluabanť. Et rn̄det q nō
sicut nec mō sine baptismo. ex quo patet necessitas
circūcisionis. Subdit tū q forte ppter necessitatez
licebat ante octauum diem circumcidi. Igitť ꝛc. Et tā
tum in speciali.

De sacramētis noue legis. a

IAm ad sacra DI.
mēta noue legis accedamus que sunt baptismus cōfirma
tio. panis bn̄dictionis. i. eu
charistia. penitētia. vnctio extrema. ordo
coniugium. Quorum alia remedium con
tra peccatum prebent et gratiam adiutri
cem conferunt. vt baptismus. alia in reme
dium tantum sunt. vt coniugium. alia gra
tia et virtute nos fulciunt vt eucharistia ꝛ
ordo.

Quare mox post hominis casum
nō fuerunt instituta. b

Si vero queritur
quare non fuerit hec sacramenta instituta
mox post hominis lapsum. cū in his sit iu
sticia et salus? Dicim⁹ q nō ante aduentū
christi qui gratiam attulit gratie sacramē
ta fuisse danda. que ex ipsius morte ꝛ pas
sione virtutem sortita sunt. Christus autē
venire noluit anteq̄ hō de lege naturali ꝛ
scripta ꝓuinceretur. qō neutra iuuare pos
set.

Qō sacramentū coniugij fuit an
te peccatū. c

Fuit tamen coniu
gium ante pctm institutū. nō vtiq̄ p reme
dium. sed ad sacramentū ꝛ ad officiū. post
peccatū vero fuit ad remediū cōtra carna
lis ꝓcupiscentie corruptelā. de quo suo lo
co tractabimus.

De baptismo. d

Nunc vero de ba
ptismi sacro videam⁹ qō inť noue gr̄e sac
mēta primū est. Baptismuz xp̄i Johānes
suo baptismo p̄nunciauit. q̄ p̄m⁹ baptisas
se legiť. s in aqua. non in spū. sicut ipse ait.
Ego baptizo vos i aqua. i. in pniam. So
la em̄ corpa abluebat. a pctis ẋo nō mun
dabat. Baptism⁹ Johis erat in pniam nō
in remissionem. baptismus vero xp̄i in re
missionem. Quia Johannes baptizās ho
mines ad penitentiā vocabat. et quos ba
ptizabat penitere docebat. s̄m illud Ueni
ebant ad Johānem in iordanem confiten
tes peccata sua. Sed in baptismo Johan

De baptismo Johannis. De differētia baptismi xp̄i et Johannis.

nis nō dabaꝫ peccatoꝝ remissio que data est in christi baptismo.

// Quid vtilitatis habebat baptismus Johannis. e

Ad quid ergo vtilis erat baptismꝰ Johannis?

Quia homines vsu baptizandi preparabat ad baptismum christi. Sed queritur quare dictus ē baptismus Johannis. sicut veritas dicit baptismus Johannis vnde est? Quia ibi Johannis operatio tm̄ visibilis erat exterius lauantis nō inuisibilis gratia dei virtutis operantis interius. Sed tamen et illa Johannis operatio a deo erat: ⁊ baptismus ille a deo erat nō ab homine ꝫ hominis dictus est. ꝙa nihil gerebaꝫ quod non ageret homo. Si ẋo queritur an sacramentuz fuerit? Satis potest concedi ex eo sensu quo legalia signa dicunꝫ sacramenta. Significabat em̄ baptismus Johānis esse rem sacramenti scz baptismum christi qui non tantū ē penitētie sed et remissionis peccatorum.

Quare dicit baptismꝰ Johannis.

Si fuerit sacramentum baptismus ille

// De forma baptismi Johannis; et de baptizatis ab eo. f

Hic considerandū

est si baptizati a Johanne iterum baptizati sunt baptismo xpi. et qua forma verborum vsus sit Johannes. Illi qui baptizati sunt a Johanne nesciētes spiritumsctm̄ esse ac spem ponentes in illius baptismo. postea baptizati sunt baptismo xpi. Baptismus autē Johannis in noie venturi tradebatur. Unde Hyerony. super Johelez Qui dicit se in xp̄m credere. ⁊ non credit ī spūmsanctum. nondū habet claros oculos Unde baptizati a Johanne in noie venturi. i. domini Jesu. qz dixerunt. Sed neqꝫ si spūssanctus est audiuimus. itez baptizabaꝫ. imo vez baptisma accipiebant. Illi vero. ꝙ spem nō posuerūt in baptismo Johannis. et p̄em et filiū et spūmsanctuz credebant. nō baptizati fuerūt. sed ipositione manuū ab apostolis super eos facta spūm sanctū receperūt. Alij ẋo qui nō ita credebant. baptizati sunt baptismo xpi. vt predictū est. Uñ Hyerony. Qui spūmsanctū nesciebant cum baptismum a Johanne acceperunt. iterum baptizati sunt baptismo christi vt predictū est. ne quis ex iudeis vt gentibus putaret aquam sine spiritussancto ad salutem posse sufficere. De hoc etiam Ambrosius in. j. li. de spiritusancto ait Quidam negauerunt se scire spiritumsanctum cum baptizatos se dicerēt baptismo Johānis qui aduenientis Jesu nō in suo baptizauit nomine. Isti ergo quia nec in cristi noie. nec cum fide spiritussancti baptizati fuerant. non potuerūt accipere baptismi sacramentuz Baptizati sunt ergo in nomine xpi. nec iteratum est in his baptisma sed nouatum.

Hyero.

Ambꝝ. in lib. de spūsancto

Te non tenet magister

Hyero. in epi. ad vnū vnis viro.

// Ista est distinctio secūda huius quarti libri. In qua magister postꝙ determinauit de sacramentis in cōmuni tā veteris ꝙ noue legis. Hic agit de sacramentis noue legis in speciali. Circa qō tria facit. Primo eñ numerū sacramentoꝝ noue legis et eoꝝ efficatiā oñdit. Secōo qñ et ad quid ꝓiugium institutū sit. subdit. Tertio qꝫ baptismꝰ iohānis p̄nunciauit baptismū xpi. Primū facit a principio distinctionis vsqꝫ ibi. Fuit tñ cōiugium. Secōm vsqꝫ ibi Nunc ẋo de baptismi sacramento videamus. Tertiū vsqꝫ ad finē dist. In spāli snīa magistri stat in tribꝰ ꝓpositionibꝰ. quaꝝ prima est hec. Septē sunt noue legis sacramenta. quoꝝ aliqua dimittunt peccata. et gratiā adiutricē ꝓferunt. aliqua in remediū tm̄ sunt. aliqua gr̄a et virtute nos fulciunt. Hanc mgr̄ insinuans ꝓponit primo septē esse sacramenta noue legis et ea enumerat. quorū quedā in remedium dicit fore instituta vt ꝓiugium. Aliqua vero in remediuz ꝓtra pctm̄. vt. s. gratiā adiutricē cōferant vt baptismus. Aliqua ẋo gr̄a et virtute nos fulciunt vt eucharistia. alia ẋo ad vtrumqꝫ. Postea dicit qꝫ qr̄ista sacr̄a salutis collatiua nō debuerūt ante tp̄s salutis. i. añ tp̄s xpi institui. a cuius passione et morte ẋtutem sortita sunt. Subdit aūt qꝫ xp̄s venire distitulit donec hō de insufficientia legis vere et legis scripte conuinceretur. qr̄ neutra eaꝝ adiuuare posset. Secunda ꝓpositio est hec. Coniugiū ante pctm̄ fuit īstitutū ad generationis officiuz. postea ẋo fuit datum in remediū. Hanc magister insinuās dicit qꝫ cōiugiū fuit ante pctm̄ institutū in officiū et sacr̄m. postea vero in remediuz. Tertia ꝓpositio est hec. Baptismus Johis exterius corpus lauabat. sed interiꝰ gr̄az nō ꝓferebat. Hanc mgr̄ insinuans dicit qꝫ baptismus iohannis p̄nunciabat baptismū christi. a quo tamen differebat. quia baptismus Johannis fuit in aqua solum. et a christi baptismū p̄parans et disponens non autem remissionem peccatorū dabat. Sed baptismus christi fuit in aqua et spiritusancto et in ipso conferebaꝫ remissio peccatorum. Postea ꝓponit huius baptismi ꝙditiones. et primo q̄tum ad vtilitatē Utilitas em̄ fuit p̄paratio ad baptismū xpi. Secundo q̄tū ad nominationē qr̄ dictus est baptismꝰ iohānis eo qꝫ nihil ibi gerebaꝫ. qō iohes nō fecerit. Tertio q̄tū ad genus. qr̄ pōt large dici sacr̄m eo qꝫ rē sacramenti. i. xp̄i baptismuz significabat. Ultimo q̄rit Utrū baptisati a btō Johāne iterū sunt baptizandi baptismo xpi. et subdit qua forma verborū baptizabat Johes. Et rūdet qꝫ illi qui spem ponebāt in baptismo iohis et pfectā fidē de diuis ꝓpris habebāt nō sunt. s. iterū baptizandi. sed confirmati ꝑ aplorꝝ manuū impositionē receperunt spūmsanctuz. Illi ẋo qui spem non ponebant in baptismo iohis et pfectā fidē diuinaꝝ ꝓpriaꝝ non habebant. tales fuerūt iterū baptizati baptismo xpi. Ad scōm rūdet qꝫ iohes baptizabat in noie futuri. Et tūz in spāli.

// Quid sit baptismus. a

DI. III p

Post hec vi-
dendū est q̄d sit baptism⁹ et que sit forma .et qñ instituatus. et causa institutōis Baptism⁹ dicitur intinctio.i. ablutio corporis exterior facta sub forma verboꝝ ꝓscripta. Si eñ ablutio fiet sine verbo.non est ibi sacramentuz. Sed accedente verbo ad elementū.fit sacramentū. nō vtiq; ipm elementū fit sacramentū. sed ablutio facta in elemēto. Unde Aug. Verbo baptisma consecrat. detrahe ꝙbum: ⁊ quid est aqua nisi aqua. accedit verbū ad elementū. et fit sacramentū. Unō est hec tanta ꝙtus aque vt corpus tangat et corabluat. nisi faciente verbo. nō q̄ dicit. sed q̄ credit. Nam ⁊ in ipso verbo aliud est sonus transiens. aliud est virtus intus manens. Jn duob⁹ ergo consistit sacramentū baptismi. s. in verbo et elemēto. ergo et si alia desunt que ad decorē sacramenti instituta sunt. nō iō minus est verum sacramentum et sanctum. si verbū sit ibi et elementū. Nam et in hoc sacramento et in alijs quedam solent fieri ad decorē et honestatē sacramenti. quedā ad substantiā et causam sacramenti ptinentia. Be substantia huius sacramenti sunt verbum et elementū. cetera ad solēnitatē eius pertinent.

Aug⁹. sup Johannē.

Q̄ in hoc ⁊ i alijs sacrāmentis quedā fiunt ad decorem. quedaz ad necessitatem ad sacramentū et causa sacramenti ptinentia.

// Be forma baptismi. b

Bed quod ē illud
verbum quo accedente ad elementū: fit sacramentū: veritas q̄ docet huius sacramēti formā tradens ait discipulis. Jte docete omnes gentes baptizantes eos in noie patris et filij et spūssancti. Jnuocatio igitur trinitatis ꝙbum dicitur quo baptisma consecratur. et hec est forma verboꝝ sub qua traditur baptismus. Unde bonifacio ēpo zacharias papa ait. Firmissime precepti um est in sinodo anglorū: vt quicunq; sine inuocatione trinitatis mersus fuisset. q̄ sacramentū regenerationis nō haberet. qō omnino verū est. q̄ si mersus in fontē baptismi quis fuerit sine inuocatione trinitatis ꝑfectus christianus nō est. nisi in noie patris et filij ⁊ spiritussancti fuerit baptizat⁹ Legit tū in actib⁹ apl̄oꝝ apl̄os baptizasse in noie xp̄i. sed in hoc nomine vt exponit Ambro. tota trinitas intelligit. Jntelligitur enim cum christuz dicis: et pater a quo vnctus est. et ipse qui vnctus est. et spiritussanctus p quem vnctus est. Unde Nicolaus papa ad cōsulta bulgarorum. A quodam iudeo multo baptisatos asseritis et quid inde agendum sit consulitis. Hi ꝑfecto si in noie sancte trinitatis. vel in noie xp̄i sicut in actibus apostoloꝝ legimus baptizenť: baptizati sunt. vnuz enim idemq; est: vt exponit Ambrosius.

Q̄ apli in christi noie baptizauerunt.

Nicolaus papa ad cōsu bulgaroꝝ

Si in noie patris tm̄ vl̄ spūssancti possit tradi baptismus. c

Hic queriť an bap
tismus esset verus si diceret in nomine patris tantū. vel spiritussancti tm̄. vt cum dicitur in noie xp̄i: Ambro. videť dicere q̄ si fide mysteriuz trinitatis ꝛteneať et vna ꝑsona tantū nominet. plenum est sacramentum. Et econuerso si tres noietur ⁊ non recte de aliquo illorum sentiať: vacuū fieret mysterium trinitatis. Ait eñ sic. Ubi nō ē plenū baptismi sacramentū. nec principium nec species aliqua baptismi estimatur Plenum aūt est si patrē et filiū et spm̄sctm̄ fatearis. Si vnum neges: totū subrues. et si vnū in sermone comprehendas. vel patrem vel filium vel spirirūsanctū. fide autē nec patrē nec filiū nec spiritūsanctū abneges. plenum est fidei sacramentū. Jta etiā licet patrē et filium et spūmsanctū dicas. ⁊ patris et filij et spūssancti minuas potestatem. vacuū est omne mysterium. Cum eñ diritur in noie xp̄i. ꝑ virtutē nominis impletum est mysteriū. nec a xp̄i baptismate spiritus separatur. quia xp̄us baptizauit in spiritu.

Amb. lib. de spūsancto.

// Questio Ambrosij. d

Nūc cōsideremus
vtrum sicut christi nomine legim⁹ baptismi plenū esse sacramentū. ita etiam spiritu sancto nuncupato. nihil desit ad mysterij plenitudinē? Rationem sequimur: q̄ vnū dixerit. trinitatem significauit. Si christū dicas. et patrem a quo vnctus est filius et ipm qui vnctus est. s. filiū. et spiritūsanctū quo vnctus est designasti. Scriptū est eñ hunc esse Jesum a nazareth quē vnxit deus spiritusancto. et si patrē dicas. filiū ei⁹ et spiritū oris eius pariter indicas: si tamē id etiā corde ꝓprehendas. Et si spiritūsanctuz dicas: deū patrē a quo ꝓcedit. ⁊ filiū

Ambrosij⁹

Solutio.

eius cuius est spūs nuncupasti. Añ vt rationi copulet autoritas: dñs dicit. Vos aūt baptisabimini in spūsancto. ex quo indicat nos certe posse baptizari in spūsancto.

Perstringit premissorum intelligentiam cum determinatione cuiusdam dicti. e

Ex his apte intelle

xisti in noīe xpi verum baptisma tradi. vnde nihilominus insinuari videt verum baptisma tradi posse in nomīe prīs tm̄ vel spiritussancti. si tamen ille q̄ baptizat fidez trinitatis teneat. que trinitas in quolibet horum nominū intelligit. Si autem aliquis puerse credens z errorem inducens vnum de tribus tm̄ nuncupet. nō impleuit mysterium. Q̄ vo ait nominatis tribus vacuum esse mysterium si baptizans minuat potestatem patris z filij vl spūssancti. id est male sentiat de potentia alicuius horū. nō credens vnam potentiā trium. intelligenduz est hoc sup eum qui nō intendit nec credit baptizare q̄ non tm̄ caret fide: sed etiaz intēt ionem baptizandi nō habet. Qui g̃ baptisat in nomine xpi. baptizat in nomine trinitatis qm̄ ibi intelligitur. tutius est tm̄ tres psonas ibi nominare: vt dicatur. in nomine patris z filij z spūssancti. non in nominib⁹: sed in nomine. id est inuocatione. vel in cōfessione patris z filij z spūssancti. Inuocatur enim ibi tota trinitas: vt inuisibilit ibi operet p se. sicut extra visibiliter p mysterium. Si autem dicat in nominibus. non est ibi sacramentum. quia non seruat forma baptisini.

ēd op-
ter termia-

Ś. in li. ō
trin. qō est i
noīe prīs z
filij spūssci

De institutione baptismi. f

De institutōne ba

ptisini qm̄ cepit varie sunt estimatões Alij dicūt tūc esse institutū cū Nicodemo xps ait. Nisi quis renatus fuerit ex aqua z spiritussancto ⁊c. Alij dicunt institutionez baptismi factā cum apostol' dixit. Jte docete oēs gētes baptizātes eos in noīe prīs z filij z spūssancti. Sed ł dixit eis post resurrectiōz. p̄cipiens eis de vocatiōe gentium q̄s añ passiōe binos miserat ad p̄dicanduz in iudea z ad baptizandū dicēs. Jn viā gētium ne abieritis. Jā g̃ institut⁹ erat baptismus. q⁊ baptizabāt simul z p̄dicabāt.

De forma in qua baptisauerūt apostoli ante passionem xpi. g

Si vero queritur

in qua forma tunc baptizauerūt? Sane dici pōt in noīe trinitatis. s. in ea forma i qua baptizauerūt postea gētes. q̄ añ passionez pōt intelligi fuisse tradita. Iz nō sit scriptum Non g̃ tunc illā formā xpus ꝑus tradidit cū ad euangelizandū gentibus misit: ꝑ quā añ tradiderat mittens eos in iudeam post iterauit cum ad gentes misit Cōmodius g̃ dicit institutio facta qñ xps a Johāne baptisatus est in iordane qō dispensauit. non q⁊ mundari voluit cum sine peccato fuerit sed q⁊ cōtactus munde carnis sue vim regeneratiuam cōtulit aquis. vt q̄ postea īmergeret inuocato noīe trinitatis a pctis purgaret. Tunc g̃ institutus est baptism⁹ xpi i quo trinitas cuius mysteriū ibi innotuit interius hoiem baptizat.

Quare in aqua tantū fiat. h

Celebratur autem

hoc sacrm̄ tantū in aqua nō in alio liquore vt ait xps. Nisi quis renatus ⁊c. Jō vni formiter id fieri in aqua p̄cipitur vt intelligatur q⁊ sicut aqua sordes corporis ac vestes abluit. ita baptismus maculas aie sordesq̄ vitiorū emundando abstergit. Vt iō vt nullum inopia excusaret. quod pōt fieri si in vino vel oleo fieret. z vt cōmunis materia baptizandi inueniret apud omnes. quod aqua signauit que de latere xpi manauit. sicut sanguis alteri⁹ sacri signū fuit. Nō g̃ in alio liquore pōt ꝑsecrari baptism⁹ nisi in aqua.

Ambro. sup epla ad Romanos.

De immersione quotiens fieri debeat. i

De immersiōe ve-

ro si querit quō fieri debeat p̄cise respōdemus vt semel vel tertio p̄ variom̄ore ecclesie. Añ Gregl. De trina immersiōe baptismi nil verius respōderi pōt q̄m qō vosipsis sensistis. q⁊ in vna fide nihil officit ecclesie sancte cōsuetudo diuersa. Quia em̄ in tribus subsistentijs vna substantia est. reprehensibile esse nullatenus potest infantez in baptismo ter vel semel mergere. quia z i tribus mersionibus personarum trinitas. z i vna pōt diuinitatis singularitas designari

Greg⁹. de'an
mi nil
oro epo

Nos vero qui tertio immergimus etiam triduane sepulture sacramentū signamus. Scōm hoc licet nō mō ter ꝫ etiam sel'mergere tm̄. Ibi tm̄ dūtaxat mergē sel' licz. vbi ꝓsuetudo ecclesie talis existit. Si ḡs ꝙo id facere incipiat vbi consuetudo tal' non est. vel sel'tm̄ mergendū asserat: reꝓhensibilem se esse constituit. Unde Haymo. In suo sē su abundabat Cipr̄ianus cuz semel merge bat in baptismo paruulos qui qō intellige bat studiose implebat bonis opib⁹ abun dando. licet in hoc nescius delinqueret. ſz qr bonis opibus abundabat postea cor̄ectus a deo abundauit altiori sensu. ter illos mergendo. Ecce habemus qr deliquit qui semel mersit. Sed hoc ideo: qr aliter se ha bebat consuetudo illius ecclesie. vl' qr vnā tm̄ faciendam mersionem asserebat. Be tri na mersione Aug⁹. ait. ¶Postq̄ nos crede re ꝓmisimus. tertio capita in sacro fōte di mersim⁹. qui ordo baptizandi duplici mi sterij significatione celebr̄atur. Recte enīz tertio immersi estis. quia accepistis bapti smum in nomie trinitatis. Recte tertio im mersi: quia accepistis baptismum in nomi ne christi. qui die tertia resurr̄exit a mortu is. Illa em̄ tertio repetita immersio typuz dominice exꝓmit sepulture. Constat ḡ ba ptizandos tertio debere immergi. r tamen si semel tantū immerganť verum baptisma accipiūt. r q̄ semel immergit tm̄ nō peccat: nisi consuetudo ecclesie obsistat. vel ꝫ mō tantū debere fieri asserat.

Haymo sup epistolam ad Roma.

Aug⁹. i quadam omel.

Quando circumcisio amisit vim suam. k

Bolet etiam queri si circūcisio amisit statum ab institutōe ba ptismi? Ad quod dicimus in christi morte terminata esse legalia omnia. Ex tunc ergo circūcisio perdidit vim suam ita q̄ postea non profecerit: sed potius obfuit obserua toribus suis. Sed vsq̄ ad oblationem ve re hostie potuit prodesse. Si enim aī passi onem legalia finem habuissent nō ea immi nente vetus pascha cum discipulis mādu casset.

Be causa institutionis. l

Causa ꝙo instituti onis baptismi est innouatio mentis. vt hō q̄ p peccatū vetus fuerat p grām baptismi renouetur. quod fit depositiōe vitiorum r collatione ꝟtutum. Sic enim fit quisq̄ no uus homo cum abolitis peccatis ornatur ꝟtutibus. Abolitio peccatorū pellit fedi tatem. Apositio ꝟtutum affert decorem. hec est res huius sacramenti. ſ. interior mū dicia.

Querit' an baptismus aperuit celum qō nō aperuit circūcisio. m

Bi queritur vtrū baptismus aperuit celum quod non aperu it circūcisio? Bicimus qr nec baptismus: nec circūcisio regni nobis aditum aperuit sed hostia saluatoris: que si tempore circū cisionis oblata fuisset: illius tpis hoīes in regnū intrassent. Res ergo huius sacramē ti iustificatio est.

Ista est distinctio tertia hui⁹ quarti libri. In qua magister postq̄ determinauit in quibusdā preambulis ad sacramenta. In hac tertia distinctione incipit determinare de sacramentis. Et p̄mo de sacramento baptismi. Circa q̄ tria facit. Primo em̄ quiditatē. formā et institutionē baptismi exp̄mit. Scōo eius materiam et modum subdit. Tertio eius efficatiā r effectum adiicit. Primū vsq̄ ibi. Celebr̄atur aūt hoc sacramentū Scōm ꝙo abinde vsq̄ ibi. Causa ꝙo institutiōis. Tertiū ꝙo vsq̄ ad finez dis. In speciali sūa magistri stat in tribus ꝓpositionibus quarū prima est hec. Baptism⁹ est exterior ablutio corpis sub debita forma verboꝝ. i. cū expressa inuocatione sanctissime trinitatis. Hanc magister in sinuās diffinit baptismū dicēs q̄ baptism⁹ ē exterior ablutio corpis cū forma ꝑscripta verboꝝ. Accessus em̄ verbi ad elementū facit sacramentū vt ait beatus Aug. Cetera vero ad decorē et honestatē pertinent Postea dicit q̄ forma est inuocatio trinitatis. quam formā tradidit xp̄s in euāgelio Mathei cū dixit Ite docete oēs gentes baptizantes eos in noīe patris et filij et spūssancti. Tamē in actib⁹ apl'orum legit quos dam baptizatos in noīe xp̄i tm̄ fuisse. r bñ ꝺm Ambr̄o. qr in noīe xp̄i qō est vnctus tota trinitas intelligitur. qr pater vngens et filius vnctus r sp̄ritussan ctus vnctio. Uñ hm̄oi occasione querit si vna ꝓsona tm̄ noīetur et fides trinitatis in corde tenetur sit ve rus baptism⁹. Rñdet ꝺm Aug⁹. q̄ sic. ꝓpter quod scriptura dicit quosdā baptizatos in noīe xp̄i r i sp̄ritusancto qr tota trinitas in quoslibet illoꝝ nominū intelligit. Si ꝙo fides desit et intētio faciēdi. qō fac eccl'ia irritū est sacr̄m. Subdit tū ꝺm Amb. q̄ tutū sit tres ꝓsonas noīare dicendo. In noīe p̄ris et filij r spūssancti. Inuocat em̄ tota trinitas vt vbi visibili ter opet. Non aūt debet dici in nomibus. qr non ser uat debita forma baptismi. r hoc est iō. qr vna est in uocatio r ꝓfessio trū ꝓsonarū. Postea querit qñ in stitutus sit baptismus. Circa q̄ sunt varie opiniōes Quidā em̄ dicunt q̄ sit institutus cū dñs dixit Nico demo. Nisi q̄s renat⁹ fuerit ex aq̄ r spūsancto. Alij dicūt q̄ p⁹ resurrectōz cū dñs dixit. Ite r baptizate oēs gentes. Sz hoc nō vidr̄ verū. qr etiā aī resurre ctionē baptizauit Et idē dicit mgr̄ q̄ saluator suo ba ptismo baptismū instituit i quo trinitas inotuit. q̄ in teri⁹ baptisat. quia pr̄ in voce. filius i carne. spūssan

ctus in specie columbe apparuerūt. Tūc ēm contactu sue munde carnis xps vim regenerātiuā cōtulit aquis. vt qui postea in ea mergerent. inuocato nōie trinitatis a pēccato purgerentur. Dicit etiam q apostoli in eadem forma baptisauerūt añ xpi passionem ⁊ post passionē ei⁹ q añ passionem pōt intelligi esse tradita. q̄uis nō sit scriptum. Scōa ꝓpositio ē hec. Materia baptismatis debet esse aqua pura. et vtile est puerū mergi sub triplici mensura. Hanc mgr insinuans dicit q aqua est materia huius sacrī. qō ostē dit factū xpi. qz ipemet in aqua baptizatus est. ⁊ v̄bum xpi qō dixit. Nisi qs renatus fuerit ⁊c. Et passio xpi. qz de latere ei⁹ manauit aq̄ q̄ significauit baptismum. ⁊ sanguis qui significauit eucharistiā. Est ēm aqua conueniens materia huius sacrī ꝓper sui copiam ⁊ cōmunitatē. qz hoc sacrm cōmune est. tam etiam ꝓpter conuenientiā signi ad signatū. qz sicut aq̄ abluit exterius sordes corpis. sic baptismus interius mūdat sordes aie. Postea q̄rit an vna vel trina immersio fieri debeat. Et rndet q pōt fieri vna vel trina ꝑm diuersas locorū ꝓsuetudines. qz vna īmersio vnitatē trinitatis. trina v̄o trinitatē ꝓsonarū designat. ⁊ triduana xpi sepultura exp̄mit. Subdit aūt q nō peccat semel immergens: nisi vel ꝓsuetudo ecclesie obstat. vel scīt esse tm̄ mergendū doceat ⁊ asserat. ⁊ omia autoritatibus confirmat. Postea querit an circūcisio amisit vim suā. Et rndet q in morte cristi sicut ⁊ tunc omnia legalia terminata sunt ⁊ nō añ Tertia ꝓpositio est hec. Causa institutōis huius sacramenti est expiatio a macula peccati. Hanc magister insinuans dicit. q causa institutiōis baptismi est innouatio hois qui p peccatū vetus fuerat. Et hec mundatio interior est res sacramenti huius. Ultimo dicit q nec baptismus nec circūcisio regni celestis ianuam aperuit: sed hostia saluatoris q̄ si oblata fuisset tpe circūcisionis illius xpis homies regnū celorū intrassent. Et cōcludit q res sacramenti baptismi ē iustificatio a peccatis. Et tm̄ in spēali.

Qō alij suscipiūt sacrm et rē. alij sacrm et non rem. alij rem et non sacramentū. a

Hic dicendum est aliquos suscipe sacramētum ⁊ rem sacrī. aliqs sacrm ⁊ nō rē. aliqs rem ⁊ non sacrm. Sacrm ⁊ rem simul suscipiūt omnes paruuli q̄ in baptismo ab originali mundant peccato. Quāuis quidam diffiteant illis qui perituri sunt paruulis in baptismo dimitti peccata. innitentes illi verbo Aug̃. Sacra in solis electis efficiūt. quod figurant: non intelligētes illud ita esse accipiendum. qz cū in alijs efficiant sacra remissionem. non hoc eis faciūt ad salutem sed solis electis. Nam q omnibus paruulis in baptismo remittat peccatum p baptismū. Aug⁹. euidenter dicit. A paruulo inquit recēter nato vsq; ad decrepitum senem. sicut nullus ꝓhibetur a baptismo. ita nullus est q̄ nō peccato moriat in baptismo. Sed paruuli tm̄ originali. maiores v̄o etiam omibus que male viuēdo addiderunt ad illud: nisi enormitas vite impediat. id est fictio. Adulti v̄o qui cū fide baptisantur. sacramentum ⁊ rem suscipiūt.

i errore quidam.

Aug. in li. de baptismo.

De ficte accedentibus. b

Qui vero sine fide vel ficte accedunt. sacrm nō rem suscipiūt. Unde Hiero. Sunt lauacra gentilium hereticorū: sed non lauant ad salutem. In ecclesia etiam qui non plena fide accipiūt baptisma: non spūm sed aquam suscipiūt. Augustin⁹ etiā ait. Judeis omibus cōmunia erant sacramenta: sed nō cōmunis omnib⁹ erat gratia que est virtus sacramentorum. Ita ⁊ nunc cōmunis est baptismus omnibus baptizatis: sed non v̄tus baptismi. id est ipa gra. Item Omnis q̄ iam sue voluntatis arbiter constitutus est cuz accedit ad sacramentū fidelium: nisi peniteat cū veteris vite: nouam non pōt inchoare Ab hac penitētia cum baptizant soli paruuli imunes sunt. His alijsq; testimonijs apte ostenditur adultis sine fide ⁊ penitentia vera in baptismo non cōferri gram remissionis. qz nec paruulis sine fide aliena qui ꝓpam habere nequeunt. dat in baptismo remissio. Si quis ergo ficte accedit nō habēs veraz cordis contritionem. sacrm sine re accipit. Uides tm̄ Aug⁹. dicere q etiam ficte accedenti q̄ etiam habet odium fraternum i ipso momento quo baptizat omnia cōdonētur. ⁊ post baptismū mox redeant Sz non hoc asserendo dicit: imo hanc opinionez ⁊ p̄missam sententiā conferendo. ait enim sic His qui ficto corde baptizant: aut peccata nullatenus dimittunt. qz spūssanct⁹ discipline effugiet fictum. aut in ipo tempori puncto q vim sacramenti dimissa. iteruz p fictionem replicant. vt etiam illud verum sit. Quotqt in christo baptizati estis ⁊c. Etiam illud. Spūssanctus discipline effugiet fictum. vt induat eum xpm̄ sanctitas baptismi. exuat eum xpm̄ pnities fictiōis. Nam redire dimissa peccata vbi fraterna charitas non est. apte dns docet etiaz in illo seruo a quo dom⁹ dimissum debitū petijt. qz ille cōseruo dimittere noluit. Sic nō impeditur baptismi gratia quo minus omnia peccata dimittant. etiam si fraternum odium in eius cui dimittant animo pseuerat. Soluit enim hesternus dies ⁊ quicqd supest. ⁊ soluitur etiam ipa hora momen-

Aug⁹. de penitentia

Aug. i psal. lxxviij

In li. de baptismo

tumcz añ baptismũ ⁊ in baptismo. Bein-
ceps aũt continuo reus incipit esse non so-
lum consequentiũ: sed etiã ꝓteritorum die
rum. horarũ. momentorũ. redeuntib⁹ omi
bus que dimissa sunt. Hoc aũt vt ꝓdixim⁹
non sub assertiõe dixit. quod ostenditur ex
eo quod ait in eodem libro sic. Si ad bapti
smum fictus accedit dimissa sunt ei peccata
aut nõ sunt dimissa. eligant quod voluerit
Aug. ieodẽ. Ecce apte cernis si tamen intendis id dixis-
se Aug. nõ asserendo sed querendo ⁊ alio-
rum opinionem referendo. Idem enim ait
Tunc valere incipit ad salutem baptismus
cum illa fictio veraci confessione recesserit:
que corde in malicia ꝑseuerante peccatorũ
ablutionem non sinebat fieri. Non ergo fi-
cte accedenti peccata dimittunt.

Quõ intelligatur illud quotquot in xpo baptizati estis christuz in-duistis. c

Querit ergo quo-
modo illud accipiat Quotcũq in christo ba
ptizati estis xꝑm induistis: Potest dici ꝙ
q̃ in xꝑo. i. in christi conformitate baptizan
tur. s. vt morianꝫ vetustati peccati. sic chri
stus vetustati pene. induũt xꝑm quez per
gram inhabitantem habent. Potest ⁊ aliter
solui. Duobus eñ modis xꝑm induere di
cimur. vel assumptiõe sacramenti. vl rei ꝓ-
Aug⁹. lli. de baptismo. ceptione. Unde Aug⁹. Induunt homies
xꝑm aliquando vsqz ad sacramẽti ꝓceptio
nem. aliquando vsqz ad vite sanctificatiõz
atcz illud ꝑmum bonis ⁊ malis põt esse cõ
mune. hoc autem est ꝓprium bonoꝝ ⁊ pio
rum. Omnes ergo qui in christi nomie ba
ptizantur christum induũt vel ꝑm sacmen
ti perceptionem. vel ꝑm vite sanctificatõz.

De illis qui suscipiunt rem et non sacrm. d

Sunt et alij vt su-
pra posuimus q̃ suscipiũt rem ⁊ non sacra-
Q̃ passio im- mentũ. Qui enim effundunt sanguinem ꝓ
plet vicez ba- ptismi noie Jesu. ⁊ si non sacrm: rem tm̃ accipiũt.
Aug⁹. in lib. Unde Aug⁹. Quicunqz non ꝓcepto rege
xiij. de ci. dei nerationis lauacro ꝓ confessione xꝑi mo-
riuntur. tantũ eis valet ad dimittenda pec
cata quantum si abluerenꝫ sacro fonte ba-
ptismi. Audistis ꝙ passio ꝓ xꝑi noie susce-

pta suꝑplet vicem baptismi. Nec tm̃ pas- Q̃ no mo
sio vicem baptismi implet: sed etiaz fides ⁊ do pal
contritio: vbi necessitas excludit sacramẽ- fides ⁊
tum. sicut aperte docet Augustin⁹ dicens tio im
baptismi vicem aliquãdo implere passio- cez ba
nem. De latrone illo cui non baptizato di-
ctum est. Hodie mecũ eris in padiso. Bea
tus Ciprianus in li. iiij. de baptismo nõ le-
ue documentũ assumit. Quod etiã atcz eti
am ego considerans inuenio. non tm̃ passi
onem ꝓ nomine xꝑi id quod baptismo de-
erat posse suꝑplere: sed etiam fidem ꝙuersio
nemcz cordis. si forte ad celebrandũ myste
riuz baptismi in angustijs tempoꝝ succur
ri non potest. Necz enim ille latro ꝓ nomi-
ne christi crucifixus est: sed ꝓ meritis faci-
norum suorũ. nec quia credidit passus est:
sed dum patiꝫ credit. Quantũ ergo valeat
sine visibilis baptismi sacramento. qõ apo
stolus ait. Corde creditur ad iusticiaz. ore
autem confessio fit ad salutem. In illo latro
ne declaratum est. sed tunc impletur inuisi
biliter cum mysterium baptismi nõ cõtem-
ptus religionis: sed articulus necessitatis
excludit. Et baptismus quidem potest esse
vbi conuersio cordis defuerit. cõuersio au
tem cordi potest quidem inesse non perce-
pto baptismo. sed contempto baptismo nõ
potest nec vllo modo dicenda est cõuersio
cordis ad deum cum dei sacramentũ contẽ
nitur. Ecce hic habes nõ solum passionem
sed etiam fidem ⁊ contritionem conferre re
missionem vbi non contemniꝫ sacramentũ
vt in latrone illo ostendiꝫ qui non ꝓ passio
nem: sed ꝓ fidem saluatus est sine baptismo
Sed dicunt quidam hoc argumentũ retra
ctasse Augustinũ. Retractauit quidez ex Aug⁹. li.
emplum: sed sententiã non. Ait enim in. iiij retrac.
libro de baptismo. Cum dicerem vicem ba
ptismi posse habere passionez. non satis ido
neum posui illius latronis exemplum. ꝺa
vtrum non fuerit baptizatus incertum est
Constat ergo sine baptismo aliquos iustifi
cari ⁊ saluari. Unde Ambro. de Ualenti- Ambr
niano. Uentrem meum doleo vt prophetico
vtar eloquio. quia quem regeneratur⁹
eram amisi. verũtamen gratiam ille quam
poposcit non amisit.

Que videntur obuiare ꝓdictis. e

His autẽ videtur
obuiare quod dominus dicit. Nisi ꝺs re-
natus fuerit ex aqua ⁊ spiritusancto: non

pōt intrare in regnū celoꝝ. qđ si generaliť
veꝝ est: nō vidēť esse ꝟba supi'posita. Sz
illud intelligendū est de ill' q̄ pñt ⁊ cōtem-
nunt baptizari. vel ita intelligendū est. Ni
si q̄s renatus fuerit ex aqua ⁊ spū sctō .i. ex
ea regeneratiōe que fit p aquam ⁊ spūm sā-
ctum non saluabiť Illa aūt regeneratio fit
non tm̄ p baptismū: sed etiam p pniaz ⁊ san
guinem. Unde auctoritas dicit ideo aplūm
pluraliť dixisse fundamentū batismatum.
qz est baptismus in aqua. in sanguine. i pe-
nitentia. Hoc autem nō ideo dicit q̄ sacrm
baptismi fiat nisi in aqua: sed qz ipius vir-
tus ⁊ sanctificatio dať non tantūmodo per
aquam: sed p sanguinez ⁊ penitentiā. ratio
eī id suadet. Si eī non valentibus crede-
re paruul' sufficit baptismus. mlto magis suf
ficit fides adultis volentibus ⁊ non valen-
tibus baptizari. Unde Aug⁹. Queris q̄d
sit maius fides an aqua: non dubito q̄n re-
spondeam fides. Si ergo quod minus est
sanctificare potest: nonne qđ maius est. id
est fides. de qua xps ait. Qui crediderit in
me etiā si mortuus fuerit: viuet. Sz dicūt
aliq̄ nullū adultum in xpm credere vel cha
ritatem habere sine baptismo: nisi sangui-
nem fundat p dño. subdita introducentes
testimonia. Aug⁹. ait. Ex illo tempe quo
saluator dixit. Nisi q̄s renatus fuerit ⁊c.
absq; sacramento baptismi p̄ter eos qui in
ecclesia sanguinem fundunt aliquis vitaz
eternā accipe non potest. Itē Nullum ca-
thecuminū q̄uis in bonis opibus defun-
ctum vitam eternam habere credim⁹. exce
pto martyrio vbi tota sacra baptismi com-
plent. Item. Baptizatis iter tm̄ salutis cē
credimus. Sed quod in his minus dixit i
alijs capitulis supra positis supleuit. Et
ideo hec sic intelligenda sunt. vt illi soli ba
bentes tempus baptizandi excipiantur. si
eī aliquis habens fidem ⁊ charitatem vo
luerit baptizari ⁊ non valet necessitate pre-
uentus. supplet omnipotentis dignitas qđ
sacramēto defuerat. Dū eī soluere potest
nisi soluat tenet. sed cum iam non pōt et tm̄
vult. non imputat ei deus q̄ suam poten-
tiam sacramentis non alligauit. Ex vo inui
sibilis sanctificatio sine visibili sacro q̄bus-
dam insit apte Aug⁹. tradit sup Leuit. di.
Inuisibilē sanctificationē q̄busdam affuis-
se ⁊ pfuisse sine visibilibus sacramētis. Ui
sibilem vo sanctificationem que fit sacmen
to visibili sine inuisibili posse adesse. nō pos
se pdesse. nec tamen visibile sacrm ideo cō-
temnendum est. qz contemptoz eius inuisi-
biliter sanctificari non pōt. Hinc Corneli⁹
⁊ qui cum eo erant iam spū sanctificati ba-
ptizati sunt: nec supflua iudicanda est san-
ctificatio visibilis. quia inuisibilis p̄cessit.
Sine visibili ergo inuisibilis sanctificatio
esse potest ⁊ prodesse. visibilis autē que fit
sacramento tenus sine inuisibili pdesse nō
potest. cum illa sit omis illius veritas. Sy
moni mago visibili baptismus non profuit
quia inuisibiliter non affuit. Sed quib⁹ in
uisibilis affuit: pfuit. nec tm̄ valet fides ali
ena paruulo q̄tum ppria adulto. Paruu
lis eī non sufficit fides ecclie sine sacramē-
to. qui si absq; baptismo fuerit defūcti etiā
cum deferunť ad baptismū damnabunť. si
cut multis sanctoꝝ auctoritatibus compro
bať. Ad qđ hoc vnum sufficiat Aug⁹. ait. Aug⁹. iii. de
Firmissime tene paruulos q̄ vl' in vteri ma fide ad petrū
trum viuere incipiūt ⁊ ibi moriunť. vel de
matrib⁹ nati sine sacro baptismi de hoc secu-
lo transeunt. eterno supplicio puniēdos. qa
⁊ si ppie actionis peccata non habuerūt.
originale tamen peccatū traxerunt carnali
ceptione. Et sicut paruuli qui sine bapti
smo moriunť infidelium ascribunť numero
ita qui baptizantur fideles dicunť. Qui a
fidelium consortio non sepantur. cum orat
ecclesia p fidelibus defunctis. Fideles er-
go sunt non ppter vtutem: sed fidei sacmē- Aug⁹. ad bo
tum. Unde Aug⁹. Paruulum ⁊ si nōduz nifacium
fides illa que etiam in credentium voluntā
te consistit. iam tm̄ fidei ipius sacramentuz
id est baptismus fidelem facit. sicut credere
respondeť. ita etiam fidelis vocať. nō rem
ipam mente annuendo: sed ipius rei perci-
piendo sacramentū.

Quid psit baptismus his qui cuz fide accedunt. f

Solet etiam queri de illis qui iam sanctificati spū cum fide et charitate ad baptismum accedūt. quid eis conferat baptismus. Nihil eī eis videtur pstare. cum p fidem ⁊ contritionem iam re missis peccatis iustificati sunt? Ad qđ sane dici potest eos q̄dem p fidem ⁊ contritioz iustificatos. i. a macula peccati purgatos. ⁊ a debito eterne pene absolutos. tamē ad-
huc teneri satisfactiōe tpali qua penitentes
ligant in eccla. Cū aūt baptismū p cipiūt:
⁊ a peccatis si qua interim post q̄uersionē
contraxerunt mundant. ⁊ ab exteriori sati-

factione absoluunt ⁊ adiutrix gratia omnisq; ⁊tus in eo augeť. vt vere nouus hō tunc dici possit. Fomes quoq; peccati i eo amplius debilitať. Ideo Hiero. dicit q; fides que fideles facit in aquis baptismi dať vel nutriť. qz non habenti aliqñ ibi datur. ⁊ iam habenti vt plenius habeat dať. Sic ⁊ de alijs intelligendum est. Qui ergo mūdus accedit ibi fit mundioz. ⁊ omni habenti ibi amplius dať. Q; ⁊o omnis exteriorz satisfactio dimittitur. ostendit sup illum locum. Sine penitētia sunt dona dei ⁊ vocatio dicens. Gratia dei in baptismo non requirit gemitū ⁊ planctuz. vl' aliquod opus. ⁊ omnia gratis cōdonat. Ad q̄dem de exteriori gemitu vel planctu accipiendum est. Nam sine interiore nēo adultus renouatur: sed exteriores satisfactiōes ⁊ afflictiones. s. sordes penitentiū ibi dimittuntur. Multum ḡ confert baptismus etiam iam p fidem iustificato. qz accedens ad baptismū quasi ramus a colūba portať in arcam. Ante intus erat iudicio dei: ⁊ nunc etiam iudicio ecclesie intus est. Cum ⁊o in baptismo peccatū deleať ⁊ satisfactio exterior non imputeť. queriť cur penalitas cui p peccato addicti sumus non tollať? Hoc ideo tradunt fieri sancti. qz si a pena homines p baptismum liberarentur ipam putarēt baptismi p̄cium. non eternū regnū. Ideo soluto reatu peccati tempalis pena tm̄ maet. vt illa vita studiosius q̄rať q̄ erit a penis oibus aliena. Ideo etiā manet vt sit fideli ⁊ certandi materia ⁊ vincendi occasio. qui nō vinceret si nō pugnaret. nec pugnaret si in baptismo fieret immortal'.

Hiero.

Q; exteriorz satisfactio dimittitur.

Cuius rei baptismus qui dať iam iusto sit sacrm. G

Si queriť cui' rei

baptismus ille sit sacrm qui dať iam iusto. Dicimus sacrm esse ⁊ rei que p̄cessit. id est remissionis añ p fidem date. ⁊ remissionis tpalis pene siue peccati si habeť qđ interi cōmittiť. ⁊ nouitatis ac oīs gre ibi p̄stite. Omis eteni rei signū est cui' causa est. nec mireris rem aliqñ p̄cedere sacrm. cū aliqñ etiā longe post sequať. vt in ill' q̄ ficte accedunt. q̄b' cū post penituerit incipiet baptismus p̄desse. In q̄bus fuit baptismus sacmentū huius sanctificatiōis quā penitēdo habent. Sed si nunq̄ peniterēt nec a figm̄ eo recederēt. cuius rei sacrm esset baptism' ab ill' susceptus? Pōt dici rei que ibi fieret. si non eorū enormitas impediret.

Si paruulis dať in babtismo gratia qua possunt in maiori etate pficere. h

Bolet etiam queri

si puulis in baptismo dať gra qua cū tpus habuerint vtēdo libero arbitrio possint velle ⁊ currere? De adultis em̄ q̄ digne recipiunt sacrm̄ non ambigiť quin graz opantez et cooperantem p̄ceperint. que in vacuum eis cedit si p liberum arbitriū post mortaliter delinquerūt. qui merito peccati gratiā apositam p̄dunt. Unde dicunt ꝓtumeliā spūi sancto facere ⁊ ipm̄ a se fugare. De puulis ⁊o qui nondū ratiōe vtunt questio est. an in baptismo receperint gram qua ad maiorem venientes etatem possint velle ⁊ opari bonum? Videť q; non receperint. qz gra illa charitas est. ⁊ fides q̄ voluntatē p̄parat ⁊ adiuuat. Sed q̄s dixerit eos accepisse fidē ⁊ charitatē? Si ⁊o gram nō receperint qua bñ opari possint cū fuerit adulti: non ḡ sufficit eis in h̄ statu gra in baptismo data: nec p illam p̄nt mō boni esse: nisi alia addať. que si nō addiť: nō est ex eorz culpa. qz iustificati sunt a peccato. Quidaz putant gram opantem ⁊ cooperantē cunctis puulis i baptismo dari in munere, nō in vsu. vt cum ad maiorē venerint etatē ex munere sortiant' vsum: nisi p liberum arbitrium vsum muneris extinguāt peccando. ⁊ ita ex culpa eorū est nō ex defectu gre q; mali fiūt. q̄ ex dei munere valentes habere vsuz bonū. p liberū arbitriū rēnuerūt ⁊ vsū p̄uum elegerunt.

Ista est distinctio quarta huius

quarti libri. In qua mgr̄ posq; superius determinauit de baptismo q̄tū ad ea que ꝓuenit ei ōm sequen. Hic ⁊o determinauit de effectu baptismi q̄tum ad suscipientes. Et circa hoc tria facit p̄cipaliť. Primo em̄ ostendit quō quidam suscipiūt sacramentū ⁊ rē. vel sacramentū ⁊ non rem. aut rem ⁊ non sacramentum. Secdo excludit errorem quorundam dicentium q; baptismus sanguinis cum fide adultis non proficit absq; baptismo flumis. Tertio adūgit quō baptismus gram conferat paruul'. Primū facit a p̄ncipio distinctōis vsq; ibi. Sūt ⁊ alij vt supra. Secm̄ vsq; ibi. Solet etiā q̄rī. Tertiū vsq; ad fi. dis. In speciali sententia mgr̄i stat in trib' ppositionib' quarū prima est hec. Que sit inter suscipe sacramentū baptismi ⁊ rem sacramenti. vel sacrm ⁊ non rem. aut econuerso differentia hic declaraťur certa euidentia. Dane mgr̄ insinuans dicit q; quidam suscipiūt rem ⁊ sacramentum. q̄dam aūt rem ⁊ non sacramentū. quidam aū

sacr̃m ⁊ non rem. determinat p̃mum. rem e͂m ⁊ sacramentū recipiūt adulti q̃ cum fide baptizant et etiam puuli qui in baptismo ab originali mundāt. Quāuis dicunt aliqui q puulis qui non sunt electi ⁊ p̃destinati in baptismo peccata nō dimittant. quod nō est verum. quod autoritate beati Augustini ostēdit. Postea dicit q illi qui sine fide ficte accedunt ad sacr̃m. sacramentū ⁊ non rem sacr̃i recipiunt. quod autoritatibus confirmat. Postea obijcit contrariū ꝟm beatum Augustinū q̃ dicere videt q ficte accedentes in ipo momento quo baptizant remissionem peccatoꝝ recipiūt. licet post peccatum ꝓpter fictionē remissio ipa frustraret ⁊ peccata redeant. Et idem vid̃r dicere ap̃s in epistola ad Gal. Quotquot in xp̃o baptizati estis: christū induistis. Et respondet ad hoc. q Augustinus loquit hoc conferendo ⁊ inquirendo ⁊ non determinando neq; asserendo. Apostolus loq̃tur de his qui in suo baptismo christo conformantur qui. s. moriuntur vetustati peccati. sicut xp̃s vetustati pene. Isti e͂m christum induūt q̃ inhabitationis ip̃ius gratiam. Vel dicuntur christum omnes induere q̃tum ad sacramenti ip̃ius xp̃i p̃ceptiōem. et si nō q̃tum ad intentionem sanctificationem. Postea dicit q aliqui recipiūt rem sacramenti ⁊ non sacramētum sicut illi qui p̃ xp̃i fide sanguinem fundunt. ⁊ sicut illi qui cum fide bona ⁊ contritione moriunt. ⁊ nō habent copiaz recipiendi sacramentū sicut latro in cruce. de quo tamen non asserit beatus Augusti. vtrū baptizatus fuerit vel non. Ex quo concludit q sine aqua baptismi aliqui iustificant ⁊ saluantur. et post obijcit p plures autoritates q tales saluari non p̃nt Et respōdet q autoritates intelligunt vbi homo habuit oportunitatē ⁊ copiam recipiendi sacr̃m. ⁊ contempsit sacr̃m recipe. Scōa ꝓpositio. Baptism⁹ effusi sanguinis valet in casu sine baptismo fluminis. Hāc ꝓpositionem mgr̃ insinuans remouet errorē quorūdam dicentiū nullum adultum p̃ fidem ⁊ charitatez posse iustificari sine baptismo nisi sanguinem p̃ xp̃o fundat. qō p̃z autoritatibus beati Augustini Et respondet mgr̃ q autoritates intelligende sunt si assit tempus ⁊ contemptus baptismi. Si autem fidez habeant ⁊ contritionem ⁊ baptizari voluerint non p̃nt morte p̃uenti omnipotentis benignitas supplet qō sacramēto defuerat. Q aūt inuisibilis sanctificatio q̃busdam insit sine visibili sacramento ostendit quibusdam autoritatibus beati Augustini. Subdit tm̃ q ꝓpter hoc non est visibile sacr̃m contemnendum qz sacramenti ꝓemptor inuisibiliē sanctificari nō potest. De puulis aūt quibus fides aliena subuenit dicit sec⁹ esse q̃ in adultis. nō e͂m tm̃ valet fides aliena in puulo q̃tū ꝓ̃a in adulto. paruulis e͂m non sufficit fides ecclesie sine sacramento. Unde si fuerūt absq; sacramento defuncti etiam cum deferunt ad baptismum damnant. ⁊ numero infidelium ascribunt. Si autem baptizant fideles vocant ꝓpter fidei sacramentū que omnia autoritatibus confirmat. Postea querit quid vtilitatis subsequens receptio sacramenti ꝓferat p̃us p fidē ⁊ charitatē sanctitatis. vid̃r e͂m esse superflua cum nihil p̃stare videat. Et respondet q non est superflua imo eis multū valet. q̃ enim p fidem ⁊ ꝓtritionē iustificant. purgant q̃dē a peccati macula. ⁊ a debito pene eterne absoluunt. tenent tm̃ ad satisfactionē ad quā penitētes in eccl̃a obligant. p susceptionē aūt baptismi hec obligatio seu satisfactio remittit ⁊ a peccatis. s. queiterū post cōuersionem attrarerūt mundantur ⁊ gratia ⁊ omnis x̃tus in eis augetur. ⁊ fomes in eis magis debilitatur ⁊ intra ecclesiam numero ⁊ iudicio ecclesie collocantur. Postea querit. cum in baptismo remittant peccata: ⁊ reatus pene soluat. quare penalitates ex pcō consequte nō tollant. Et respondet q penalitates remanent post baptismum duplici ratione. Primo ne talis ablutio penalitatum putaretur p̃miuz esse f̃nale baptismi ⁊ non regnum eternum. vt ergo studiose illa vita queratur que erit a penis omnibus aliena remanent penalitates. Scōa causa est vt detur baptizatis materia pugnandi. ⁊ p̃ consequens vincendi. Non e͂m aliquis vinceret nisi pugnaret. nec pugnaret si i baptismo omnes penalitates tollerent. Postea querit cum p̃us iustificati postea baptizantur. cuius rei baptismus ille sit sacramentum ⁊ signum. Et respō det q iustificationis p̃us habite sicut ⁊ imperfectis ē signum iustificationis faciende. nisi impedimentum adesset. Unde non est inconueniēs q res precedat. q̃q; sacramentū ⁊ q̃q; sequit lōge post. vt in fictis q̃ postea penitēt. Tertia ꝓpositio est hec. Nō tm̃ p̃dest fides aliena puulis q̃tum fides ꝓ̃a adultis et contritis. Hāc magister insinuans querit. Utr̃ paruuli in baptismo recipiunt gratiam. de adultis autē q̃ digne recipiūt non est dubium? Et videtur q non. quia gratia illa ad p̃parationem voluntatis datur. parūuli actu voluntatis vti non possunt. igit̄ nō. In contrariū est q non saluarentur nisi recipent gratiā Et rn̄det q recipiūt gr̃am in via nature ⁊ nō in vsu. vsum aūt habent cū queniunt ad ꝑfectam etatē. nisi p liberū arbitriū vsum huius muneris extinguant. peccādo. Et tm̃ in spēali.

Q baptismus eque sanct⁹ est a bono et a malo datus bono vl̃ malo.

a DI. V.

Q Uest hec scien-
dum est sacr̃m baptismi a bois ⁊ a malis ministris dari. sicut a bonis ⁊ a malis sumitur. nec melior est baptismus q̃ p meliorem dat. nec min⁹ bon⁹ q̃ p minus bonū dat. nec malus q̃ p malū datur. nec maius munus dat in baptismo dato a bono. nec minus in baptismo dato a malo: sed equale. qz non est mun⁹ hois: ſ dei. Qō totū subditis declarat testimonijs Aug⁹, ait. Baptismus tal' est qual' est ille in cuius p̃rate dat. non qual' est ille p̃ cui⁹ misteriū dat. Jtē p̃sus fieri p̃t vt aliqui verū habeant baptisma ⁊ nō habeāt verā fidem. Jtez. Si int̄ bonos mistros cum sit ali⁹ alio melior. nō est melior baptism⁹? q̃ p meliorē dat. nullo mō mal⁹ ē q̃ etiā p malū dat. qz idez baptismus dat. ⁊ iō p mistros dispares dei mun⁹ est eq̃le. qz nō inæqlitatis: ſ ei⁹ est. Jdē. Cū baptizat malus illō qō dat. tum ē. vnū est. nō impar. ppt̄ impares ministros. ſ par ⁊ eq̃le ppt̄ hoc. Hic ē q̃ baptizat. Jtē. Ego dico ⁊ nos dicim⁹ oēs. q̃ iustos oportet eē. p quos baptizat. iustos oportet eē tanti iudicis mistros. Sint mistri iusti si volūt. Si aūt voluerint esse iusti q̃ sedent in cathedra Moysi. securuz me facit mgr̃ meus. s. xp̃us. de quo spiritussanctus

Aug⁹. super Johannem.

Aug⁹. cōtra crescentium grāmaticum

dicit. Hic est q̄ baptizat. Item. Quos baptizauit iudas christus baptizauit. Si q̄s ergo baptizauit ebriosus. homicida adulter. si christi erat baptismus. christus baptizauit. Nō timeo adulterū nec ebriosum nec homicidam. q̄ columbam attendo p̄ quam mihi dicitur. Hic est qui baptizat. Item Homicida dedit baptismum christi quod sacramētū tam sanctuz est vt nec homicida ministrante poluaī. Item Si in hereſi quacunq̄ vel scismate quisquam in nomine patris ⁊ filij ⁊ spiritussancti baptismi sacramentū acceperit. integrum sacramentum accepit. sed salutem que virtus ē̄ sacramenti nō habebit. si extra ecclesiaz catholicam ipm̄ sacramentū habuerit. Debz ergo ad ecclesiam redire non vt sacramētū baptismi iterum accipiat quod nemo debz in aliquo repetere. sed vt in societate catholica vitaz accipiat. Baptismus enim extra ecclesiam nequit prodesse. Ibi enim cuiq̄ pdesse potest baptismus vbi potest pdesse elimosina. s. in ecclesia. Item Isidorus. Romanus pontifex nō hominem iudicat qui baptizat sed spiritum dei subministrare gratiam baptismi licet paganus sit qui baptizat. In his perspicue cernis baptismum verum bonis ⁊ malis dari. ⁊ a bonis ⁊ a malis. ⁊ ipm̄ tamen eque sanctum esse ⁊ munus eius equale i bonis siue a bonis siue a malis baptizantur.

Aug⁹ lib. de fide ad petrū

¶ De potestate baptismi et ministerio. b

Quia ministeriuz tm̄ hñt non potestatē baptismi. Potestatē eñ sibi retinuit. Nō nouit iohes cuz vidit columbā descendētē sup̄ xp̄m. Vñ Aug⁹. Quid nouerat iohes bap. dñm. Quid nō nouerat? ptātez dñici baptismi i nullū hominem a dño transiturā. sed misteriuz plane transiturū. Potātem a dño in neminez. ꝫ ministeriū in bonos ⁊ in malos. Nō exhorreat columba ministeriuz malo⁹: respiciat ptātem dñi. Quid faciat tibi minister malus. vbi bonus est dñs Neq; q̄ plantat neq; qui rigat est aliquid. sed qui incrementū dat deus. Si sup̄bus fuerit minister: cum dyabolo computaī. sed non cōtaminaī dominū xp̄i. Nō p illū fluit purū ē̄. Per lapideum canalē trāsit aqua ad areo⁹ aſ. in canali lapideo nil generaī sed ortus fructus plurimos affert. Habent g̃ non mō boni sed etiā mali ministeriuz baptizandi sed neutri potestatem baptismi. Ministeriū enim dedit christus seruis. sed potestatem sibi retinuit. quaz si vellet poterat seruis dare. vt seruus daret baptismuz suum tanq̄ vice sua ⁊ potestatem suam cōstituere poterat in aliquo vel in aliquibus seruis suis vt tanta vis esset in baptismo serui quāta est in baptismo domini sed noluit. ne seruus in seruo spem poneret. Baptizat ſuus vt minister baptizat dñs tanq̄ potestatē habens. quā si daret seruis. vt scz ipsoz esset quod dñi erat. tot essent baptismi quot serui. vt sicut dictus est baptismus iohānis. sic diceret baptism⁹ petri vl̄ pauli. Nō ne fieret retinuit sibi dñs potestatem baptismi. seruis aūt ministerium dedit. Si ergo seruus dicit se baptizare: recte dicit. sed tanq̄ minister baptizat. ⁊ ideo non differt siue bon⁹ siue malus baptiset. Inde etiaz nemo dicit baptismus meus cuz tamen dicat euangeliū meum p̄udentia mea. licet hec sint a dño. in q̄ bus differentia est. Alius em̄ alio melius opaī in euangelizando. ⁊ alius alio p̄udētior est. Ali⁹ autē alio magis min⁹ ne baptizatus siue ab inferiori siue a maiori baptizetur dici nō potest.

Que fuit potestas baptismi quaz potuit xp̄s dare seruis. c

Hic q̄ritur que sit illa potestas baptismi quā xp̄s sibi retinuit ⁊ potuit dare suis? Hec ē̄ vt plurimi volunt potestas dimittendi peccata in baptismo ꝫ ptās dimittendi pēta que in deo ē̄ deus est. Ideo alij dicunt hanc ptātē non potuisse dare alicui seruorum. q̄ nulli potuit dare vt esset q̄d ipe est. vel vt haberet ēēntiā quā ipe habet. cui b ē̄ esse q̄d posse. Si cūt ei si hanc potēciā alicui dare potuit. potuit ei dare creaturas creare. q̄ nō ē̄ maioris potētie q̄ illud Ad q̄d dici pōt q̄ potuit eis dare potentiā dimittēdi pēta et nō ipam eādē q̄ ipe potēs ē̄ ꝫ potētiā creatam qua seruus posset dimittere pēta. nō tm̄ vt autor remissiōis. ꝫ vt minister nec tm̄ sine deo autore: vt sicut in ministerio habet exterius sanctificare ita in ministerio haberet interius mundare. et sicut illud facit deo autore qui cum eo ⁊ in eo opatur illud exterius. ita interius mundaret deo autore q̄ ei⁹ verbo velut quodam ministerio vteretur. Ita etiam posset deus per aliquem creare aliqua. non per eum tanq̄ autorem sed ministrum cum quo et in quo operetur sic in

bonis opibus nostris ipe operatur ⁊ nos nec ipe tm̃ nec nos tm̃: sed ipe nobiscum et in nobis. ⁊ tamen in illis agendis ministri eius sumus: nõ autores. Ita g̃ potuit dare suo potestatem dimittendi pcta i baptismo. i. vt in mundatõe interiori suus cum dño operetur. non suus sine dño. nec dominus sine suo: sed dñs cũ suo ⁊ in seruo sicut in exteriori ministerio dñs operat cũ suo ⁊ in seruo. Unde ⁊ dñs dicit sanctificare ⁊ suus. sed dñs inuisibili gratia. seruus visibili sacramento. Unde Aug⁹. sup Leuit. Dñs ait. Ego dñs qui sanctifico. Et de Moyse etiã dictum est. ⁊ sanctificabis eum. Sed Moyses sanctificat visibilibus sacramentis p̃ ministerium. dñs aũt inuisibili gr̃a p spũm vbi est tot⁹ fruct⁹ visibilium sacramentoz. Sine hac sanctificatiõe visibilia sacra nil psunt. Si quis hoc meli⁹ apire poterit non inuideo.

gusti.

Jsta est distictio quitia hui⁹ quarti libri.

In qua mgr̃ post̃ determiauit de baptismo ẽm se ⁊ p̃ compationem ad suscipientes. Hic vo determinat de codez p̃ compationẽ quo ad miltros cõferentes. Et tria circa hoc facit. Determinat eñ primo de q̃bus possit dari baptism⁹. Scdo subdit quõ sortit̃ efficaciam sacr̃i. cum sacr̃m suscipit hereticus vel scismaticus. Tertio subiungit que ptãs sit collata homibus. Primũ vsq; ibi. Jtem si in hereti q̃cunq;. Scdm vsq; ibi. Quia mysteriũ tm̃. Tertiuz vsq; ad finez distin. In spẽali sententia mgr̃i stat in trib⁹ ꝓpositionibus quarũ ꝑma est hec. Unus verus baptismus a bonis ⁊ a malis datur ⁊ essentiale munus iuste confert̃ siue a puerso ministro baptizant̃. Hanc mgr̃ insinuans ꝓponit ꝑmo q̃ baptismus a bonis ⁊ a malis ministris dari potest. ⁊ eque sanctum est datum ab vtroq;. Non eñ peior baptismus dat̃ a bono q̃ a malo. nec melior a bono q̃ a malo. Nec mai⁹ nec minus. sed equale datur in baptismo. dato a bono aut a malo. q̃ non est homis munus sed est dei. q̃ pluribus autoritatibus confirmat. Postea dicit q̃ huius tota causa est q̃ baptism⁹ nõ est eorũ. s. baptizantiũ: sed xp̃i. Christi eñ in baptismo misterium habent. potestatem aũt sibi xp̃s retinuit. Uñ nõ dicitur baptismus Petri vel Pauli: sed Christi. Potuit tm̃ potestatem baptizandi dare hoibus: sed noluit. ne tot essent baptismi quot hoies. ⁊ ne hõ in hominẽ spem poneret. q̃ diuersis autoritatibus confirmat Scda ꝓpositio est hec. Quãuis hereticus siue scismaticus recipiat solũ sacr̃m. nõ tm̃ accipit x̃tutẽ illi⁹ ⁊ incrementũ. Hanc mgr̃ insinuans dicit. Si hereticus seu scismaticus baptismi sacramentũ accipit. integrũ sacr̃m accipit: sed salutem q̃ est virtus sacr̃i nõ habebit: si. s. extra catholicã ecclesiam ipius sacr̃m habuit. Debet ergo ad ecclesiã redire non vt sacr̃m baptismi iterum accipiat. q̃ nemo debet in aliquo repetere: sed vt in societate catholica accipiat vitã. baptismus eñ extra ecclesiã pdesse non potest sicut nec elemosyna. Tertia ꝓpositio est hec. Juxta sententiam mgr̃i deus potuit nobis conferre potestatẽ baptizandi. sicut ⁊ creature potentiã creandi. Hãc mgr̃ insinuans querit que sit illa potestas quaz xp̃s potuit dare homibus ⁊ non dedit? Et rñdet magist̃ ẽm quosdam q̃ potestas dimittendi peccata. Cõtra q̃ obijcit sic. q̃ potestas qua deus dimittit peccata est idem q̃ deus. ergo nõ potuit creature dare hãc potestatem. Jtem si potestas dimittendi potuit ⁊ potest cõmunicari creature. ergo ⁊ potestas creãdi. Et respondet magister ad ꝑmum sic. q̃ potestas dimittendi peccata que creature possit dari esset potestas creata. ⁊ esset potestas cuiusdam cooperatiõis, vt sicut creatura cooperat̃ deo in exteriori mundatione p̃ modum misterij. ita posset cooperari interiori mũdatione. Hic mgr̃ cõmuniter non tenet̃ a doctoribus. Ad secundũ respondet q̃ potestas creandi põt creature cõmunicari. non ita q̃ creat p̃ autoritatem: sed p̃ ministeriũ. Et tm̃ in spẽali de sententia hui⁹ distinctionis.

Quibus liceat baptizare.

DI. VI

Nunc quibus liceat baptizare addamus. Be hoc Jsidorus ait. Cõstat baptismuz solis sacerdotibus esse traditũ, eiusq; ministeriũ. nec ipis dyaconis implere licitum absq; epo vel pbytero: nisi his procul absentibus vltima languoris cogat necessitas. q̃ etiam laicis fidelib⁹ pmittit̃ ex cilio kartaginensi quinto. Jtẽ Mulier q̃uis sancta baptizare non psumat: nisi necessitate cogẽte. De illis vo qui ab hereticis baptizant̃ vtrũ baptizandi sint q̃ri solet? Ad q̃ breuiter dicim⁹, quia quicũq; sit q̃ baptizet si seruatur forma a xp̃o tradita: verum baptismum dat. ⁊ ideo q̃ illuz sumit non debet rebaptizari. Unde Beda. Siue hereticus siue scismaticus: siue facinorosus quisq; in confessione sancte trinitatis baptizet. non valet ille qui baptizat⁹ est a bonis catholicis rebaptizari ne cõfessio et trinitatis inuocatio videat̃ anullari. Jtem Augustinus. Quãuis vnum sit baptisma ⁊ hereticorum scz eorum qui in nomine patris ⁊ filij ⁊ spiritussancti baptizãt ⁊ ecclesie catholice. tamen qui foris ecclaz baptizantur. non sumunt ad salutem baptismum: sed ad perniciem habentes formam sacramenti. virtutem autem eius abnegantes. ⁊ ideo ecclesia non eos rebaptizat. q̃ in nomine trinitatis baptizati sunt. ⁊ ipsa est forma sacramenti. Jtem. Rebaptizare hereticum qui hec sanctificationis signa perceperit. omnino peccatum est. catholicum vo immanissimum scelus est. Ex his aperte colligitur: q̃ qui etiam ab hereticis baptizati sunt seruato caractere christi rebaptizandi non sunt. sed tm̃ impositione manus reconciliandi vt spiritumsanctũ accipiant. ⁊ in signũ detestationis hereticoruz

Jsi. in lib. de offi.

Utrum rebaptizãdi sũt q̃ ab hereticis baptizati sũt

Beda

Aug⁹. ad q̃stiones Vorosij

Aug. ad mãximianum

Opinio quorundam.

Sunt tñ nonnulli doctorũ. vt Cipanus ⁊ alij ꝙdam qui dicere videnꝯ ab hereticis non posse tradi baptismum. ⁊ eos esse rebaptizandos cum veniũt ad eccl̃am qui ab illis dicunꝯ baptizati. Sed hoc de illis verꝫ est qui extra formam eccl̃ie baptizare presumunt. Ciprianus tñ ibi a veritate deuiasse videꝯ qui ait de heretico quõ sanctificare aquam potes cum ipe immundus est. ⁊ apd quẽ spũssanctus nõ est: cũ dñs dicat in lege. Quecũ ꝙꝫ tetigerit immũdus imũda erunt. quis põt dare quod ipe nõ habz Hoc ꝑ ignorantia eum dixisse Augusti.

Aug⁹. ꝺ vni eo baptismo.

innuit dicens. Martyrem Cipanum glorioſum qui apud hereticos vel scismaticos datum baptismũ nolebat cognoscere: dum eos nimis detestareꝯ. tanta eius merita vsꝙ ad triumphũ martyrij secuta sunt: vt et caritatis qua excellebat luce: obumbratio illa fugareꝯ. sed si quid purgandũ erat passionis falce tolleretꝯ. Nec nos ꝙ baptismi veritatem ⁊ hereticorũ iniꝙtatem agnoscimus. ideo Cipano meliores sum⁹. sicut nec Petro. q: gẽtes iudaizare non cogim⁹.

Hieronymus super epistolam ad Romanos. b

Hoc etiã sciendum

est ꝙ licet ter immergaꝯ ꝓpter misterium trinitatis. tamen vnum baptisma reputaꝯ.

Q nullus in materno vtero baptisaꝯ.

Illud etiã ignorandũ nõ est ꝙ in materno vtero nullus baptizari potest: etiã si mr̃ baptizeꝯ. Unde Isidorus. Qui in maternis vteris sunt: baptizari non possunt. ꝙa ꝙ natus adhuc ſm Adam non est. ſm cristum non potest renasci. necꝫ regeneratio in eum dici potest: in quem generatio nõ precessit. Item Aug⁹. Non potest quiscꝫ renasci anteꝫ natus sit. Si vo opponitur de Hieremia ⁊ de Johanne baptista: qui ab vtero sanctificati legunꝯ. qõ etiam de Jacob quidam putant. Dicimus si sanctificatio ibi accipitur interior emũdatio in miraculis diuine potentie esse habendũ. vt Augusti. ait ambigue sup hoc loquẽs. Si vsꝙ adeo inquit in illo puero acceleratꝰ est vsus rationis ⁊ volũtatis. vt intra materna viscera iam posset agnoscere ⁊ credere qõ in alijs paruul̃ expectat etas vt possint in miracul̃ habendum esse diuine potentie non ad humane trahendũ exempluz nature. Nam quando voluit deus etiã iumentum locutum est. Jdeo de Hieremia legiꝯ. Priusꝙꝫ exieres de ventre sanctificaui te. Illa tamen sanctificatio qua efficimur templum dei non nisi renatorũ est. Nisi enim quis renatus fuerit ex aqua ⁊ spũsancto. non põt intrare in regnum dei. Nemo aũt renascitur: nisi prius nascatur. Uñ illa sanctificatio põt ſm pdestinationẽ accipi. Ecce videꝯ dubitanter loqui: qui etiam in eodem dicit. Non dictũ est q: credidit infans in vtero: sed exultauit. nec Elizabeth dicit exultauit in fide: ſ exultauit in vtero meo. Et potuit esse ꝺ sanctificatio tante rei a maiori cognoscende indiciũ nõ a paruulo cognite absqꝫ assertione. De hac sanctificatione loquiꝯ. non diffiniens qualiter intelligenda sit illa sanctificatio: an sit signum future rei. an veritas iustificationis ꝑ spiritũ facte. Sed melius est vt dicamus illos preter cõmunem legem in vteris iustificatos ⁊ gratia ꝓuentos. dimissis omnibus peccatis. quod etiam multis sanctorum testimonijs edoceꝯ.

Si baptismus sit verbis corrupte platis. c

Queri etiaz solet si

corrupte ꝓferanꝯ ꝟba illa an baptism⁹ sit: De ꝺ Zacharias Bonifacio scribit. Retulerunt mihi nuncij tui q fuerit sacerdos in eadem ꝓuincia ꝙ latinam linguam penitus ignorabat. ⁊ dum baptizaret nesci⁹ latini eloquij infringens linguaz diceret. baptizo te in nomie patria ⁊ filia ⁊ spũssancta ⁊ ꝓpter hoc consideraſti rebaptizare. Sz si ille ꝙ baptizauit non errorẽ inducẽs vel heresim. sed ꝑ sola ignorantia romane locutionis infringendo linguam baptizans dixisset. non possumus consentire vt denuo baptizeꝯ.

Leo papa. ꝺ

Preterea sciendũ

est ꝙ illi de ꝙb⁹ nulla extãt iudicia inꝯ ꝓpi quos vl̃ domesticos vl̃ vicinos a ꝙb⁹ baptizati fuisse doceanꝯ agẽdũ ẽ vt renascãꝯ ne peant. i ꝙb⁹ qõ nõ oñdiꝯ gestũ. rõ nõ sinit vt videaꝯ iteratũ. Cõferendũ eis videꝯ qõ collatũ eẽ nesciꝯ. q: nõ temeritas interueit pſumptiõis vbi est diligẽtia pietatis.

De illo qui ꝓ ludo immergiꝯ. e

Bolet etiam queri

de illo ꝙ iocans sicut minus: cõmemora-

tione tñ trinitatis immergit vtrũ baptiza-
tus sit? Hoc autẽ Aug. nõ diffinit ita inq-
ens. Si totum ludicre ꝛ mimice. et iocula-
riter ageretur. vtrum aprobãdus esset ba-
ptismus qui sic daret. diuinuz iudicium p
alicuius reuelationis miraculũ oratiõe im
plorandũ esse censerẽ. Videt tñ sapientib⁹
nõ fuisse baptisma. vt cũ aliqui in balneuz
vel in flumen mergũt in noĩe trinitat. non
est tñ baptismus. qz nõ intẽtiõe baptizãdi
illud gerit. Naz in hoc et in alijs sacris sic
forma est ꝟuanda. ita ꝛ intentio illud cele-
brandi est habenda. Illud etiã non te mo
ueat qõ q̃dã non ea fide puulos ad baptis-
mũ ferunt. vt p spũm ad vitam regenerent
eternã. sed eos putant hoc remedio tempo
ralem accipe sanitatem. nõ eñ ꝓpterea illi
non regenerant. qz nec ab illis hac intẽtõe
offeruntur.

Leo papa. f

Agnoscẽdũ est eti-
am in baptizandis electis duo tpa esse ser-
uãda. i. pasca et pentecosten. vt in sabbato
pasce vel pentecostes baptismi sacramẽtuz
celebretur. Qui ꝟo necessitate mortis vel
piculi vrgentur. omni tpe dñt baptizari.

De responsione patrinorũ. g

Porro cũcti ad ba
ptismũ venientes fidẽ suaz ꝓfiteri dñt ꝛ ex-
ponere q̃d petendũ venerint ad ecclesiam.
Uñ etiaz a baptizando querit. q̃d venisti
ad eccl'iaz petere? Qui si adult⁹ est ꝓ se re-
spondet fidẽ. i. sacrm fidei ꝛ doctrinã. Ita
etiã p singula interrogat⁹ respondet se cre-
dere in patrem et filiũ et spiritũ sanctũ. Si
aũt puulus est nõ valẽs credere vl' loqui.
alius p eo rñdet. Unõ Isi. ꝑuuli alio
ꝓfitente baptizant qui adhuc loqui vl' cre
dere nesciunt. sicut etiã p egris. mutis vel
surdis alius ꝓfitetur dũ baptizant. sic ꝛ õ
penitentib⁹ agendũ est. Si ꝟo p eo qui re-
spondere põt alius rñdeat. nõ itidem valet
sicut dictũ est. Etatez habet p se loquatur
Si ꝟo querit ex quo sensu p puulo di-
catur credo et fidẽ peto? Dicim⁹ õ sacro fi-
dei id esse intelligendũ. qõ rñdet petere cũ
defert ad ecclesiã ꝛ habere cũ baptizat vt
sit sensus cũ dicit. fidẽ peto. i. sacramentuz
fidei p̃sto sũ recipe. credo. i. sacrm fidei su-
scipio. qõ est. hic puulus p̃sto est sacrm fi-
dei accipe. Uñ Aug⁹. Nihil est aliud cre-
dere q̃ fidẽ habere. et ideo cũ respõdetur.
credere puulus q̃ fidei nõdũ effectũ habet
respondet fidem habere ꝓpter fidei sacra-
mentũ et conuertere se ad deũ ꝓpter cõuer
sionis sacramentũ. Sed adhuc querit
ex quo sensu p puulo rñdeat credo in deũ
patrem. ꝛ in iesum xp̃m et in spiritum sanc-
tũ. Nunquid de sacro fidei an de fide mẽ
tis ibi agit? Si de sacramento cur nomina
tim distinguũt psone. Si ꝟo de fidei affe-
ctu. qõ verũ est cũ ea puul⁹ careat respõ-
detur. An illud facturus puulus spondet
cum creuerit. sicut ꝛ omnibus pompis di-
aboli spondetur abrenuntiare. quod si nõ
seruauerit factus adultus tenebitur ipe vl'
sponsor. Sane etiã dici põt ibi sponderi p
puulo. q̃ ad maiorez etatem si venerit. põ-
pis dyaboli renunciabit. ꝛ sanam fidem te
nebit cuius tunc sacramẽtum recipit. Hac
autem sponsione puulus p quo fit tenebit
non sponsor: si tamen ut cautio impleatur.
q̃tum in se est: operam dederit. quia exigi-
tur a patrino vt sit diligens circa eum p q̃
respondit: sollicitudo. De hoc Augustin⁹.
Certissimam emisistis cautõem q̃ renunci-
are pompis dyaboli spospondistis.

De cathecismo exorcismo. h

Illa autez interro-
gatio ꝛ responsio fidei fit in cathecumino
cui additur exorcism⁹. Ante baptismũ eñ
fit cathecismus et exorcismus. post cache-
cismum sequit exorcismus. vt ab eo qui iã
fide instructus est aduersaria virtus pella
tur. Exorcismus de greco dicitur in latinũ
adiuratio. Cathecismus instructio Cathe-
cizare est instruere. vt de simbolo ac rudi-
mentis fidei. Exorcizare est adiurare. vt
exi ab eo spiritus immunde. Simbolum
est signum vel collatio. Signum quia eo
fideles ab infidelibus discernuntur. Colla
tio quia ibi tocius fidei sufficientta et inte-
gritas est collata. Cathecismus et exorcis-
mus neophicorum sunt magisq̃ sacramen
talia q̃ sacramenta dici dñt. Neophicus
nouitius interpretatur vel rudis et dicit
neophicus nup ad fidem conuersus vel in
disciplina religiose quersatõis rudis Hec
q̃ p̃cedũt bapttsmũ nõ q̃ sine istis ñ possit
esse baptismus verus. sed vt baptizandus
de fide instruat ꝛ sciat cui debitor fiat dein
ceps. ꝛ vt dyaboli potestas i eo minuatur

Ez. in li. de bapismo.

Ez. ad bo-
rum

Ilo.

Domsu illo-
rum ꝟborum

Rabanus de instructõe clericoꝝ

Añ Rabanus. Añ baptismũ cathecizandi deberet in hoie ꝑuenire officium vt fidei cathecuminus accipiat rudimentũ ⁊ sciat cui debitor fuit deinceps. Itẽ Augꝰ. Parvuli exufflanꝫ ⁊ exorcizanꝫ vt ab eis pellatur potestas diaboli ne iam contendat eos subuertere ne baptismũ ꝓsequanꝫ. Non ꝯ ab infantib⁹ creatura dei exufflaꝫ vl exorcizaꝫ. sed diabolus vt recedat ab homie.

Augꝰ. li. de symbolo.

Ista est distinctio sexta hui⁹ quarti libri. In qua mgr̃ postq̃ determiauit de baptismo ꝙ compationem eius ad ministros baptizãtes ⁊ etiã ad baptizatos. Hic ꝓsequenꝫ determinat de ei⁹ vsu ⁊ solennitate. Et tria facit. Primo eñ ostendit q̃b⁹ liceat baptisare. Scõo docet quõ ꝙ ignorantiã congrue locutionis possit sacr̃m hoc annihilari. Tertio docet quõ ille cui decst congruũ testimoniũ sue regeneratiõis possit baptisari. Primum vsq; ibi. Queri etiã solet. Scõm vsq; ibi. Preterea sciendũ est. Tertiũ vsq; ad finẽ distin. In spẽali snĩa mgri stat in tribus ꝓpositionib⁹ quaꝝ ꝑma est hec. Quãuis sol sacerdotibus cõueniat ad extra baptismi sacr̃m ministrare. tñ renati ab hereticis in forma eccle non dñt baptisari. Hanc mgr̃ insinuans ꝓponit ꝑmo ꝙ solis sacerdotibus non competit nisi necessitate cogente. in quo casu laicis ⁊ mulieribus etiam ꝑmittit. Subdit etiam ꝙ baptizati ab hereticis ꝑm formã ecclesie baptizati sunt ⁊ iterũ baptizandi non sunt. qr veruz receperũt sacramentũ. licet nõ sacramenti effectum qõ confirmat autoritatibus. Postea obiecit mgr̃ in ꝓtrariũ autoritate Cipriani dicentis ꝙ ab hereticis nõ possit tradi baptism⁹. ⁊ ab eis baptizatos rebaptizandos esse. Mgr̃ aũt determinat hoc verum esse de his q̃ ꝑter formam ecclesie baptizanꝫ ab eis. Et dicit Cipriano hoc qõ dicit ex ignorantia dixisse. ⁊ nõ bñ hoc sensisse. Tñ ꝑm. b. Augu. eius ignorantia fuit martyrio purgata i eo. Et ne ex trina dimersione triplex baptism⁹ videaꝫ esse subdit ꝑm beatuz Grcgo. ꝙ trina immersio fit ꝓpt̃ mysteriũ trinitatis Nam vnũ tñ baptisma facit. Postea inq̃rit an aliq̃s in vtero materno possit baptizari ex hoc ꝙ mr̃ baptisatur? Et rñdet ꝙ nõ. qr nõ põt aliq̃s renasci ante q̃ sit natus. Postea obiecit in cõtrariũ de Johe baptista ⁊ Hieremia qui fuerunt in vtero sanctificati. Et respondet ꝙ ista sanctificatio ꝑter legem fuit cõmunem. Et inducit. b. Augu. ambigue loquentez qualis fuit sanctificatio Johannis. ⁊ vtrũ in ea acceleratus fuit vsus ratiõis vel non. Secũda ꝓpositio est hec. Sola ignorantia congrue locutiõis nõ destruit sacr̃m pfecte regeneratiõis. Hanc mgr̃ insinuans q̃rit. si corrupte ⁊ incongrue ꝓferanꝫ verba que sunt forma baptismi. vtrum sit baptismus? Et respondet ꝙ corruptio ꝓueniens ex ignorãtia ꝓferẽtis sacr̃m non viciat. quod autoritate sanctorum confirmat. Tertia ꝓpositio est hec. Cui deest ꝓpinquoꝝ vt clericoꝝ ꝓbabile testimoniũ cõgruum est vt sibi ꝙfera tur baptismi sacramentũ. Hanc mgr̃ insinuans querit. Utrũ baptizãdi sunt illi de quibus ignoratur an sint baptizati? Et determinat ꝙ sic. qr nõ viõr iteratum quod collatũ esse nescitur. Postea querit vtruz sit baptizatus vel non baptizatus qui ioculando immergit in nomine trinitatis? Et respondit ꝙ si intẽto fuerit ioculandi ⁊ non baptizandi nõ est baptizatus. In baptismo enim ⁊ alijs sacramentis sicut debita forma est seruanda. ita ⁊ intentio illud celebrandi est habenda. Postea dicit ꝙ paruuli qui ad baptismum deferunt spe cõmodi temporalis veruz baptismum recipiũt. Postea dicit ꝙ in pasca ⁊ penthecosten. i. sabbato vtriusq; solennitatis debet baptismi sacramentũ celebrari necessitate tñ vrgente vel periculo oĩtpe põt dari baptismus. Postea dicit ꝙ venientes ad baptismũ si sunt adulti dñt ꝑ scipos fidẽ suam ꝓfiteri et exꝑmere. paruuli aũt qui nesciunt ꝙ se loqui ꝓnt baptizari alijs ꝑ ipis loquẽtib⁹ ⁊ ꝓfitẽtibus. Querit aũt ex quo sensu dicaꝫ ꝑ puulo credo vel fidem peto? Et rñdet ꝙ rñdeꝫ puulũ credere id est fidez habere vel fidẽ petere ꝓpter fidei sacr̃m qõ suscipe presto est. Queriꝫ ex quo sensu ꝑ puulo respondeaꝫ. Credo in deum patrem omipotentem. Sil̃r quõ ꝑ ipõ spõ deaꝫ osbus diaboli pompis abrenũciare? Et rñdet ꝙ in susceptiõe baptismi spõdetur ꝑ puulo ꝙ cũ ad maiorẽ. i. legitimã ctatez ꝑuenerit pompis diaboli renũciabit ⁊ fidẽ sanam tenebit. Et subdit ꝙ bac sponsione tenet paruulus ꝑ quo fit sponsio. nõ ipe q̃ spondet si tñ diligenter ⁊ solicite se habuerit circa eum qr̃a patre nõ exigit diligens sollicitudo. Ultimo dicit ꝙ ante baptismuz fit cathecismus. i. instructio ꝙ quam baptizandus instruitur de simbolo ⁊ fidei rudimentis. Exorcismus ẽ adiuratio est ꝙ quã adiurat diabolus vt ab eo expellaꝫ Añ in exorcismo dicit. Exi immũde spũs. Subdit ꝙ cathecismus ⁊ exorcismus sunt neophitorũ. i. ad fidem nuper conuersorũ. Cathezizare est in disciplinis christiane fidei vel rudimentis religionis christiane instruere. ⁊ cathecismus ⁊ exorcismus magis debẽt dici sacramentalia ꝙ sacramenta. ⁊ ꝑcedunt baptismum sed nõ de necessitate. qr etiam sine istis eẽ potest. sed ideo fiũt vt baptisandus ꝙ cathecismũ de fide instruaꝫ. ⁊ ꝙ exorcismũ diaboli ptãs minuaꝫ. qõ confirmat autoritatibus. Et tñ in spẽali.

De confirmatione. a

Hanc de sacramento confirmatõis addenduz est de cuius virtute queri solet. Forma eñ apta est. s. verba que dicit episcopus cum baptizatos in frontibus sacro signat crisinate. Hoc sacr̃m ab alijs perfici non potest nisi a summis sacerdotibus. nec tpe apl̃oz ab alijs q̃z ab ipis apl̃is legit ꝑactum: nec ab alijs q̃z ab illꝰ q̃ locũ eorum tenent ꝓfici põt aut dz. Nã si aliꝫ ꝑsumptuz fuerit irritũ habeꝫ ⁊ vacuum. nec inter ecclesiastica reputabit sacra. licet aũt ꝑbyteris baptizatos tangere in pectore: sed non crisinate signare in fronte. Virtus autem huius sacri est donatio spũs sancti ad robur qui in baptismo datur ad remissionez. Añ Raban⁹. A summo sacerdote ꝙ impositionem manus paclytus traditꝫ baptisato vt roboreꝫ ꝑ spũm sanctum cũ ad põdicãdum alijs illud quod ipe in baptismo consecutꝰ est. Item. Amnes fideles ꝙ manus impositionem episcoporũ post baptismũ accipere debent spũm sanctum vt pleni christiani inueniantur.

DI. VI

Euse pa
Greg⁹ fi
scribit
rio epc
ucnit
quosdã
luzatos
q̃ ꝑ p̃
crisma
gere c
baptiz
phibu
nos q̃
vetere
nñe ecc
cim⁹ se
no de
aliqui
stanꝫ
desunt
ꝑbyter
in fro
baptiz
crisma
gere d
ꝓcedit
istud
dalo
semel
cessuze
matur

Melchiades. b

Scito vtrūqz esse magnū sacramentū sed vnuz maiori veneratione tenendū sicut a maiorib⁹ datur. Ecce maius dicit sacr̄m cōfirmationis sed forte nō ob maiorē vtutē et utilitatē quam ꝓferat. ꝑ qz a dignioꝛib⁹ dak et in dignioꝛi ꝑte coꝛpis fit. s. in frōte. vel forte qz maius augmentū virtutuz p̄stat. licet baptismus plus ad remissionē valeat. Qđ videtur innuere rabanus dicens. in vnctione baptismi spiritūsanctum descēdere ad habitationē dco cōsecrādā. In hac vo eiusdē septiformem grāz cū oi plenitudine sanctitatis et virtutis venire in hoiem. Hoc sacr̄m tm̄ a ieiunis accipi z ieiunis tradi dz sicut et baptismus: nisi aliter cogat necessitas. Nec dz iterari sicut nec baptism⁹ vel ordo Nulli eñ sacro facienda est iniuria. qđ fieri putak qñ nō iterandū iterak. Sed vtruz aliqua vl nulla iterari possint questio est? Nā de baptismo z ordine qz nō debeāt iterari apte. Aug. dicit. Utrūqz sacramentū est et quadā ꝓsecratione dak. illud q̄dē cuz baptizak. illud vero cuz ordinak. Ideoqz in ecclesia catholica vtrūqz non licet iterari qz neutri facienda est iniuria. qđ indubitanter etiā de confirmatione tenenduz est. De alijs vo vtrum iterari valeant vel debeant postea disseremus.

e modo ꝓfe mdi.

ugusti.

Ista est distinctio septima huiꝰ q̄r ti libri In qua magister posq̄ determinauit ō sacramentis intrantiū. s. de baptismo. Nc p̄r intēdit determinare de sacro ꝓgredientiū in via. s. ō sacramēto cōfirmatiōis. Et tria facit Primo eñ ꝓponit virtutem z formaz cōfirmationis. Scdo subiungit quō ꝓfirmatio danda sit ad cp̄is. Tertio annectit quō accipienda sit a ieiunis. Primuz facit vsq; ibi. Uñ Rabanus. Scdm vsq; ibi. Hoc sacr̄m a ieiunis. Tertiū vsq; ad finem dis. In speciali snīa magistri stat in tribus ꝓpositionibus quaꝝ prima est hec. Quc sit virtus et forma confirmationis declarat ītra huius dis. Hanc magister insinuans ꝓponit p̄mo agendum de sacramento cōfirmationis. cuiꝰ formā apte dicit esse ipsa verba que dicit epūs cū baptizatos crismate vngit in frontibus. in quo etiā tangit materiā eius que est crisma cōsecratū. Ista eñ ē forma consecrationis. signo te signo crucis. cōfirmo te crismate salutis in nomine patris z filij z spiritussancti. Hec Eusebius z transumik ex canone dis. v. Scda ꝓpositio est hec Hoc sacr̄m ꝓferk a solis epīs. z dicit maꝰ baptismo veneratione. Iz baptismus plus valeat in peccatorū remissione. Hāc magister insinuās dicit q̄ sicut apostoloꝝ tribus nō potuit ab alijs nisi ab epīs esse peractum. sic nec postea pōt nisi ab illis q̄ locū cozū in ecclesia teneant. s. ab ipīs conferri. qđ si ab alijs cōferatur irritū z vacuū habeak Uñ p̄sbyter q̄uis baptizatos vngere vl tangere in pectoze possit. non tamē eos crismate signare in fronte. Postea dicit q̄ efficatia huius sacramēti est. q̄ in eo datur spiritussanct⁹ ad robur ad nomen xp̄i publice confitēdum. z vt ip̄i confirmati pleni christiani inuchiank vt dicit vrban⁹ papa. Objcit cōtra hoc q̄ dixerit hoc sacr̄m tantū ab epīs posse perfici p gre. scribēs ianuario epo qui tradidit q̄ p̄sbyteri baptizatos tangere in fronte debeant vbi epī desunt. sed mgr̄ dicit q̄ illud estimatur tm̄ semel esse concessum ꝓ scandalo. Subdit etiam q̄ hoc sacr̄m videk esse maius baptismo. qz a dignioꝛibus dak. z qz in dignioꝛi parte coꝛpis fit. s. in frōte. z qz forte p ip̄m maius virtutū augmentū p̄stak. Sed baptismus plus valet ad pctōq; remissionem. Tertia ꝓpositio est hec. Cōfirmatio ieiunis z a ieiunis dek. nec semel data vlterius iteretur. Hāc magister insinuans dicit. q̄ hoc sacr̄m dz ieiuno z a ieiunis tradi. sicut z baptism⁹ nisi aliter cogat necessitas scz infirmitas vl moꝛs. nec dz iterari sicut nec baptismus. nec ordo. ne fiat iniuria sacro. qđ tunc fit q̄n sacr̄m nō iterādū iterak Et subdit q̄ indubitāter tenēdū est q̄ baptism⁹. ꝓfirmatio. z sacer ordo iterari nō debēt. De alijs sacris vtq; debeant vel possint iterari dicit inferi⁹ eē determinā dū. Et tm̄ i spāli.

De sacramento altaris et eucharistie. a

Post sacramē tū baptismi et cōfirmationis sequik eucharistie sacramentum. Per baptismuz mundamur. p eucharistiam in bono cōsūmatur. Baptism⁹ estus viciorū extinguit. eucharistia spiritualiter reficit. Uñ excellenk eucharistia dz. i. bona grā. qz in hoc sacro nō mō est augmētuz virtutis z grē. sed ille totus sumitur qui est fons z oꝛigo toti⁹ grē. Cuius figura p̄cessit qđ manna pluit deus patribus in deserto. q̄ quotidiano celi pascebank aliemento. Unde panē angeloruz manducauit hō. Sed tunc qui panē illum manducauerūt moꝛtui sunt. Iste vero panis viuus q̄ de celo descendit vitā mundo tribuit Qđ anna illud de celo. hoc super celū. Illud scaturiebat in diem alteruz reseruatum. hoc ab omni coꝛruptione alienum Quicūq; religiose gustauerit coꝛruptiōez nō videbit. Illud datū fuit antiquis post transitum maris rubri. vbi submersis egyptijs liberati sunt hebrei. Ita hoc celeste manna. nō nisi renatis p̄stari debet. Panis ille coꝛpalis p̄fūn antiquū ad terraz p missionis p desertum edurit. Hec esca celestis fideles hui⁹ seculi desertū transeuntes in celū subuehit. Uñ recte viaticū appellatur. qz in via non reficiens vsq; in patriam deducit. Sic ḡ in mari rubro figura baptismi p̄cessit Ita i māna significatio dñici coꝛporis. Hec duo sacra demōstrata sunt vbi ō latere xp̄i sanguis z aqua pfluxerūt. qa p sanguinē redēptiōis z aquā ablutionis

J

nos redimere venit a diabolo et a peccato
sicut israelitas p sanguinez agni paschalis ab
exterminatore. et per aquam maris rubri ab
egyptijs liberauit. Hui⁹ etiã sacramenti ritũ melchisedech ostendit vbi panem et
vinuz abrae obtulit. Unde vt ait Ambro.
intelligi dat anteriora esse sacra christiano
rum q̃ iudeorum.

De institutione sacramẽti. b

Hic etiã alia cõsideranda occurrunt quattuor. s. sacrm. institutio. forma. et res. Sacrm dñs instituit qñ
post typicũ agnũ corpus et sanguinem suũ
Eusebi⁹ emisenus. discipulis in cena porrexit. Un Eusebius
emisenus. Quia corp⁹ assumptũ ablatur⁹
erat ab oculis. et illaturus sideribus. necesse erat vt die cene sacrm nob corpis et sanguinis ꝓsecraret. Ut coleret iugiter p mysterium qđ semel offerebat in p̃cium.

De forma. c

Forma aut est quã ipe ibidẽ edidit dicens. hoc est corp⁹ meum
et post. Hic est sanguis me⁹. Cũ em̃ h̃ verba p̃ferunt: quersio fit panis et vini in substantiã corpis et sanguinis xp̃i. Reliq̃ ad
Ambro. i li. de sacris. laudez dei dicant. Un Ambro. Sermone xp̃i hoc cõficit sacrm. qz sermo xp̃i creaturã mutat. et sic ex pane fit corpus xp̃i. et vinũ cũ aqua in calice missum fit sanguis cõsecratione verbi celestis. Consecratio quibus fit verbis. Attende que sunt ꝟba. Accipite et comedite ex eo oẽs: hoc ẽ corpus
meũ. et iterũ. Accipite et bibite ex hoc oẽs
hic est sanguis meus. Per reliqua oia q̃ dicunt laus deo refert. oratio p̃mittit p populo. p regibus. Jtẽ Aug. Credenduz est
q in illis verbis xp̃i sacramenta cõficiant reliqua oñia nihil aliud sunt q̃ laudes vl obsecrationes fideliũ et petitiones. Ecce q̃
sit institutio et forma hui⁹ sacri. Ubi ꝓsideratiõe dignũ ẽ. q̃re illo sacrm post cenã dedit discipulis? Dñs igit ibs ad inuisibilia
paterne maiestatis migratur⁹ celebrato cũ
discipulis typico pasca. qddaz memoriale
eis cõmẽdare volẽs. sub specie panis et vini. corp⁹ et sanguinẽ suũ ita eis tradidit. vt
Quare p⁹ alium cibum dedit corp⁹ et sanguinẽ discipulis. ostenderet legis veteris sacra. int q̃ p̃cipuum erat agni paschalis sacrificium: in morte
sua terminari. ac legis noue sacra substitui
in qbus excellit mysteriũ eucharistie Jõo
etiã post alia dedit vt h̃ vnũ arti⁹ memorie
discipulo⁹ infigeret. et ab eccl̃ia deinceps
frequẽtaret. Sz nõ extinde disciplinaz sanxit i posterum. vt post alios cibos sumat.
potius a ieiunis sumi optet. sicut apl̃s docet vt singulari reuerentia diiudicet. i. discernatur ab alijs cibis. Qđ dñs apl̃is disponendũ reliquit. Un Aug⁹. Aparet cũ Aug. i. re
p̃mo acceperit discipuli eucharistiã nõ eos sponsi ad
accepisse ieiunos. Nõ io tñ calũniandũ est ianuar.
vniuerse ecclesie q̃ a ieiunis sumit semper
Placuit em̃ spiritui sancto vt in honore tanti sacri prius in os xp̃iani dñici corpus intraret q̃ alij cibi. ideo vbiq̃ mos iste seruatur. Nõ em̃ qz post cibos dedit dñs. ideo
prandi vel cenati illud accipere debent vt illi faciebãt qs apl̃s redarguit. Nã saluator
q̃ vehementi⁹ cõmendaret mysterij illi⁹ altitudinẽ. vltimũ hoc voluit infigere cordibus et memorie discipulo⁹ a qb⁹ ad passionem digressurus erat. Quo aũt ordine deinceps sumeret. apl̃is p quos ecclesias dispositurus erat reseruauit docendum.

De sacramento et re. d

Nũquid ibi sacramentũ sit et quid res videam⁹? Sacramen Aug. i tum est inuisibilis gratie visibilis forma. tate dei
Forma ergo panis et vini que ibi videtur
est sacrm. i. signũ sacre rei. qz p̃ter speciem
quaz ingerit sensibus aliquid aliud fac in
cognitionẽ venire. Tenẽt ergo species vocabula rez que ante fuerũt. s. panis et vini
Hui⁹ aũt sacri gemina est res. vna scz cõtẽ Greg. i
ta et significata. altera significata et non cõ lia pasc.
tenta. Res contenta et significata est caro
xp̃i quã de virgine traxit et sanguis quẽ p̃ro
nobis fudit. Res aũt significata et nõ contenta est vnitas ecclesie in predestinatis vocatis. iustificatis et glorificatis. Hec est du
plex caro christi et sanguis. Unde Hiero. Hieron. sup
Dupliciter inquit intelligitur caro christi epistola ad
et sanguis. vel illa que crucifixa est et sepulta et sanguis q̃ militis lancea effusus ẽ. vel ephesio
illa spiritualis ac diuina de qua ipe ait. Caro mea vere est cibus. et sanguis me⁹ vere
est potus. et nisi mãducaueritis carnẽ meã
et biberitis meũ sanguinẽ nõ habetis vitã
in vobis. Sunt g̃ hic tria distinguẽda.
Unũ qđ tm̃ est sacrm. alteruz qđ est sacrm
et res. et tertiũ qđ est res et nõ sacrm Sacra De trib⁹ ne
mentũ et nõ res ẽ spẽs visibilis panis et vini. Sacrm et res caro xp̃i ppria et sanguis
Res et non sacrm mystica cius caro. Porro illa species visibilis sacrm est gemine rei

qz vtrancz rẽ significat. z vtriuscz rei similitudinẽ gerit exp̃ssam. Nam sicut panis p̃ ceteris cibis corpus reficit et sustẽtat. z vinũ hoiem letificat atcz inebriat. Sic caro xp̃i interiorẽ hoiem plꝰ ceteris gratijs spiritualiter reficit et saginat. Vñ calix tuꝰ inebrians q̃ p̃clarus est. Habet etiã similitudinẽ cũ re mystica que est vnitas fideliuz. qz sicut ex multis granis conficit vnꝰ panis. z ex pluribus acinis vinũ in vnũ cõfluit. sic ex multis fideliũ psonis vnitas ecclãstica constat. Vñ apls. Unus panis z vnũ corpus multi sumus ẽ. Vñ Aug. Unus panis z vnũ corpus ecclia dr. p eo q̃ sic vnꝰ panis ex multis granis z vnũ corpꝰ ex multis membris cõponit. sic ecclia ex multis fidelibꝰ charitate copulante connectit. Hoc mysteriũ pacis z vnitatis nr̃e xp̃s in sua mẽsa psecrauit. q̃ accipit hoc mysteriũ vnitatis z nõ tenet vinculũ pacis. non accipit hõ mysteriũ p se sed cõtra se. Cuiꝰ etiaz sacrm est corpus xp̃i ppriũ de virgine sumptum qz vt corpus xp̃i ex multis mẽbris purissimis et imaculatis cõstat. ita societas ecclesiastica ex multis psonis a criminali macula liberis cõsistit. In cuius rei typo facta est arca dñi de lignis sethim. que sunt imputribilia z albe spine similia.

Aug. ō sacrīs ideliꝫ.

Aug. de blas mia spiritus ncti.

Ista est distinctio octaua huiꝰ q̃r tī libri. In qua magister postq̃ determinauit ō sacris baptismi et confirmatiõis. Incipit hic determinare ō sacramẽto eucharistie. Et tria facit. Primo eñ determinat quõ sumẽtes ipm sacrm reficit. Scõo qñ xp̃s ipm instituit. Tertio q̃d in eucharistia sit sacrm. z q̃d res distinguit. Primuz vsq; ibi. Hic etiã añ alia. Secũdñ vsq; ibi. Nũc q̃d ibi sacrm sit. Tertiũ vsq; ad finem dis. In spe. sen. ẽ. Sicut baptismꝰ vicia extinguit ita eucharistia spiritualit reficit. Hanc mgr̃ insinuans pponit primo q̃ post sacrm baptismi z confirmatiõis: agendũ est de sacro eucharistie. p q̃ spualiter reficimur et in ipo confirmamur. In ipo eñ nõ solũ cõferunt gratie z virtutis augmenta. sed etiaz ille totus sumit q̃ est totius gr̃e fons z origo. Fuit autez hoc sacrm figuratũ tpe legis p manna. sed et sacrm baptismi in mari rubro tpe aũt xp̃i p sanguinẽ qui ō latere eius fluxit: sicut baptismus p aquã q̃ etiã inde manauit. Ante legẽ vo q̃ oblationez panis z vini facta a melchisedech. Magister etiã ponit alias conuenientias huiꝰ sacri ad mãna. Et oñdit mgr̃ quo illo ẽ excellentior sicut ptz in lra. Scõa ppositio est hec. Sacrm eucharistie xp̃s instituit qñ suũ corpꝰ et sanguinẽ suis discipulis i cena porrexit. Hãc mgr̃ insinuans dicit. q̃ hoc sacrm institutũ est a xp̃o i cena post esum agni paschalis tpe quo xp̃s p̃sentiã corporalem erat discipulis subtracturꝰ. Postea dicit q̃ forma huius sacramenti talis est quam ipe xp̃s met edidit scz hoc est corpus meũ z hic ẽ sanguis meꝰ. Ita q̃ cum hec verba pferunt fit quersio panis z vini i substantiã corpis z sanguinis xp̃i. Cetera vero q̃ in missa dicũt ad laudẽ dei dicunt. z p ea fit oro p ppło z principibꝰ. Vñ nõ sunt nũ laudes. obsecratiões z petitiones fideliũ. qõ autoritatibꝰ cõfirmat. postea reddit eãm q̃re dñs hoc sacrm quasi quoddam memoriale sue passiõis post cenã instituit celebrato typico cũ discipulis suis pascha. vt scz oñderet sacra veteris legis inter que p̃cipuũ erat p̃tũ ad significatiõnẽ agni paschalis sacrificiũ in morte sua terminari. z noue legis sacra substituit iter q̃ excellit eucharistie sacrm post alia vero dedit refectionẽ agni paschalis. sic z hoc sacramentũ artius discipulorꝫ memorie infigeret. Et q̃uis hoc sacrm a xp̃o fuit post cenã datũ. tñ q̃liter ō cetero sumendũ eẽt discipulis reliquit ille a quo instituũ fuit. vt scz ppter huiꝰ sacramẽti reuerẽtiaz iste cibus prius q̃ alij cibi in os intret. Tertia ppositio ẽ hec. In isto sacro sunt tria ꝓsiderãda que etiã iter se sunt prudenter distinguenda. Hãc mgr̃ intendẽs oñdit quid i eucharistia sit sacrm. z q̃d res sit dicẽs Qz sacramentũ est species visibilis sub forma panis z vini. Res vo huiꝰ sacramenti est gemina natura contenta z signata. vt corpꝰ xp̃i veruz q̃ de virgine traxit z sanguis quẽ p nobis fudit. Alia vo signata z nõ ꝓtenta. vt corpꝰ xp̃i mysticũ q̃ est vnitas ecclesie. Ex quibus vlterius concludit q̃ in hoc sacramento sunt tria distinguenda. vnuz q̃ est tñ sacrm vt species visibilis z vinum z panis. Aliud est q̃ ẽ sacramentũ et res. vt caro christi vera et sanguis verus. Tertiũ vo est quod est res et non sacramentuz vt corpus xp̃i mysticũ. Primũ est sacramentũ gemine rei. s. corpis xp̃i veri et mystici. qz vtrãcz rẽ significat et vtriuscz rei exp̃ssam similitudinez gerit. sicut magister oñdit: vt patet in littera. Scõm vo scz corpus xp̃i verũ est res gemini sacramenti. s. speciei panis et vini et corpis xp̃i veri. sicut patet in lra. Tertium vero est res vnius sacramenti z sacrm vnꝰ rei. Et tñ in speciali.

De duobꝰ modis mãducãdi. a

ET sicut due DI.IX
sunt res illius sacri. ita etiam duo modi mãducandi. Unꝰ sacramentalis. s. quo boni et mali edunt. Alter spiritualis quo soli boni manducant. Unde Aug. Quid est christũ mãducare? Nõ est hoc solũ in sacramẽto corpus eius accipere. multi eñ indigne accipiũt. sed i ipo manere z habere ipsum in se manentez. Spũaliter eñ manducat q̃ i vnitate christi z ecclesie quã sacramentũ significat manet. Naz qui discordat a christo: nec carnẽ christi mãducat. nec sanguinẽ bibit. z si tante rei sacrm ad iudiciuz sui quotidie accipiat Spũalem mãducatiõez Aug. distingnẽs a sacramẽtali ait. Ut q̃d paras ventrẽ z dentez. crede z mãducasti Credere enim in eum hoc est comedere panem z vinũ. Qui credit in eũ mãducat eũ. Itẽ. Quõ mãducãdus est christus? Quõ ipse dic̃. Qui mãducat carnẽ meaz et bibit sanguinem meuz in me manet et ego in eo. Si in me manet et ego i eo: tũc bibit. q̃ vo in me nõ manet nec ego in illo: et si accipit sacramentũ: acquirit magnũ tormẽtũ. Itẽ

Aug. de verbis euãgelij.

Augus. in li. sniaꝫ ꝓspi.

Aug. ili. ō re medio pnie.

Augus. de sacramẽtis.

Nulli ambigendū est tunc quēcq̄ corporis et sanguinis dñi ptic̄pem fieri qñ xp̄i mēbrū efficitur. nec alienari ab illi⁹ panis calicisq̄ ꝓsortio. etiam si anteq̄ illū panē edat et calicē bibat de hoc seculo in vnitate corporis ꝓstitut⁹ abscedat. qz illius sacramenti bñficio non priuatur. qñ ille in hoc qđ illud sacramentū signat inuenit. In illo em̄ sacramēto corpus z sanguinem suū nobis commendauit quod z fecit nosip̄os. Naz z nos corpus ip̄ius facti sumus. Itē Qui discordat a xp̄o nō manducat carnez eius nec sanguinez. z si tante rei sacr̄m ad iudicium sibi quotidie accipit.

• De errore quorūdā q̄ dicunt a bonis tm̄ corpus xp̄i sumi. b

Hec verba et alia hm̄oi vbi de spūali manducatione agitur quidā obtuso corde legētes erroris caligine inuoluti sunt adeo vt p̄sumpserint dicere corpus z sanguinē xp̄i: a bonis tm̄ sumi z nō a malis. Sed indubitāter tenēduz est a bonis sumi. nō mō sacramētaliter. sed et spiritualiter. A malis vero tm̄ sacramentaliter. i. sub sacramento scz sub specie visibili carnem xp̄i de virgine sumptā z sanguinem p nobis fusum sumi. sed nō misticam que tm̄ bonoruz est. Quod subditis pbat testimonijs. Grego. Est q̄dem i peccatoribus et indigne sumentib⁹ vera xp̄i caro et verus sanguis. s essentia. non salubri efficientia Itē Aug. Multi indigne accipiunt corp⁹ dñi de q̄b⁹ ap̄ls ait. Qui māducat z bibit calicē dñi indigne iudiciū sibi mādu cat z bibit. Per qđ docemur q̄ sit cauēdū male accipe bonū. Ecce em̄ factū ē maluz. dū male accipit bonum. sic ecōtra ap̄lo factū ē bonū. cū bñ accipit malū. s. dū stimulus sathane patiēter portat. ꝯ z mala p̄sūt bonis. sic angelus sathane paulo. z sancta obsūt malis. bonis sūt ad salutē. malis ad iudiciū. Vñ q̄ māducat z bibit indigne iudiciū sibi manducat z bibit. non qz res illa mala est. sed qz malus male accipit qđ bonum est. Idem. Indigne quis sumens corpus xp̄i non efficit. vt qz malus est: maluz sit qđ accipit. vel qz non ad salutez accipit nil accipiat. Corpus em̄ et sanguis dñi nihilominus erat in illis quibus ait apostolus. qui manducat indigne z c. His alijsq̄ pluribus apte ostēditur: q̄ etiam a malis verum corpus christi z sanguis sumit. sed sacramentaliter nō spūaliter.

Grego. in li. dyalogo. iuj.

Aug. de verbis euāgelij

// De intelligentia quorūdaz verborum. c

Scōm hos duos modos sumendi intelligētia quorūdā verborū ambigue dictoruz distingnenda est. Ait em̄ Aug. Bonus accipit sacramentū z rem sacramenti. malus vero sacr̄m z non rem. Sacr̄m hic dicit corpus xp̄i ppzium de vgine natuz. Rem vo spūalem xp̄i carnem. Bon⁹ ergo vtrāq̄ xp̄i carnē accipit. Mal⁹ vo tm̄ sacr̄m. i. corp⁹ xp̄i sub sacro z nō rem spūalem. Itē. Nō māducās māducat z māducans nō māducat. qz nō māducās sacramētaliter aliq̄n māducat spiritualiter et ecōuerso. Et qui māducant spiritualiter veritatem carnis z sanguinis dicunt sumere. qz ip̄am efficientiā habent. i. remissionē peccatoruz p qua videtur orari cum dicit. Perficiant in nobis dñe quesumus tua sacramenta qđ cōtinent. vt quod nūc specie gerimus rerū veritate capiam⁹ Rerū veritatez dicit ip̄am efficientiā quasi p hec sacramenta p̄sta. vt sicut sacramētaliter carnem xp̄i sumus. ita spiritualiter sumamus. Vel petit sacerdos vt xp̄s qui nūc sub specie panis et vini sumitur manifesta visione sicut in essentia diuinitatis ē q̄nq̄ capiat. Cōstat ḡ a bonis z malis sumi corpus christi. sed a bonis ad salutē. a malis ad perniciem.

Ista est distinctio nona huius ār. ti libri. In q̄ mgr̄ post⁹ egit de esse bui⁹ sacr̄i sm̄ se. Hic vo determiat de eo q̄tū ad vsum et⁹. Et tria facit. Primo suū intētū ꝓponit Scdo quosdā errores excludit. Tertio q̄sdaz autoritates dubias exponit Primū vsq̄ ibi. Hec vba z alia. Scōm vsq̄ ibi. sm̄ hos duos modos. Tertiū vsq̄ ad finez dis. In spāli sntia mgr̄i stat in hac ꝓpōe. Corp⁹ xp̄i q̄dā māducēt sacramētalit̄. q̄dā spūaliter. q̄dā vtroq̄ mō realiter. Hāc mgr̄ insinuās ꝓponit p̄mo q sm̄ duas res hui⁹ sacr̄i duo sūt modi māducādi. vn⁹ sacramētalis q̄ cōsistit i susceptione ip̄i⁹ sub visibili sacro. s. sub spē panis z vini. Alⁱ spūalis q̄ cōsistit i vnione ad xp̄m in sacro cōtētū. Vñ ille spāl̄r māducat q̄ in vnitate xp̄i et ecclie que sacr̄m significat manet. z ideo soli boni mādacāt spūaliter. Sacramentaliter māducare p̄nt tā boni q̄ mali. tū mali ad suū iudiciū sumunt. qđ autoritatib⁹ ꝓbat. Postea dicit q rōne quarūdā autoritatū q̄dā posuerūt q a malis corp⁹ xp̄i nō sumit. qđ oñdit eē falsū multis autoritatib⁹. q̄ dicūt hoc sacramentū sumi et a bonis z a malis. sz a bonis sacramentaliter et spiritualiter. sed a malis tantuz sacramētaliter. Ultimo dat intellectū ꝓtrariū q̄rūdā autoritatū. q̄ sūt dubie vbi oñdit. q nō spēs panis et vini. sz etiā ip̄m corp⁹ xp̄i verū p̄t dici veruz sacr̄m. et ex hoc ꝓcedit ad expositionē illaz duarū autoritatum in fine cōcludens intentū. s. q hoc sacr̄m tū a bonis q̄ a malis sumit. Et tm̄ in speciali.

De heresi aliorum qui dicunt corpus christi non esse in altari nisi in signo. a

DLX

Sunt itez alij precedentiū insaniā transcendentes qui dei virtutē iuxta modū naturaliū rerum metientes audatius ac piculosius veritati contradicunt. asserentes in altari non esse corpus xpi. vel sanguinē. nec substātiā panis vel vini in sbam carnis ⁊ sanguinis cōuerti. ꝙ ita xp̄s dixisse: hoc ē corpus meuz. sicut apl's dicit: petra aūt erat xp̄s. Dicūt enim ibi esse corpus xpi tm̄ in sacro. i. in signo ⁊ tm̄ in signo manducari a nobis. qui errandi occasionem sumunt a verbis veritatis. Augu. super psal. lviij. Unde prima heresis facta est i discipulis xpi. Cum em̄ diceret. Nisi quis manducauerit carnē meā ⁊ biberit sanguinez meum non habebit vitā eternā. Illi nō intelligentes dixerūt. durus est hic sermo. quis pōt eū audire. ⁊ abierunt retro. Illis discedentibus instruxit duodecim qui remanserāt. Spiritus est ināt q̄ viuificat. caro nihil p̄ dest. verba que locutus sum vobis spirit⁹ et vita sūt. Intellexisti spiritualiter spirit⁹ et vita sunt. Intellexisti carnaliter. etiā sic spiritus ⁊ vita sunt sed tibi non sunt. Spiritualiter intellige que locutus sum. Non hoc corpus qd̄ videtis manducaturi estis et bibituri illū sanguinē quē fusuri sūt qui me crucifigent. Sacramentuz aliquod vobis cōmendaui. spiritualiter intellectuz viuificabit vos. caro autē non p̄dest quicq̄. Augu. super psal. lviij. Sunt etiam ⁊ alia illorum insanie fomitez ministrātia. Ait em̄ Augustin⁹. Donec seculum finiatur sursum est dom̄in⁹. ⁊ tamen etiā hic nobiscū est veritas dñi. Corp⁹ em̄ in quo resurrexit in vno loco esse oportet. veritas aūt ei⁹ vbiq̄ diffusa est. Itē. Una p̄sona de⁹ et hō: vbiq̄ p id qd̄ est deus. in celo p id quod hō est. Christus etiā dicit. Pauperes sp̄ habebitis vobiscū. me autem nō semp̄ habebitis. His alijsq̄ vtunt̄ p̄fati heretici in assertione sui erroris.

Determinatio p̄missoꝝ. b

Que ex eadē ratione noīa accipienda sunt. non em̄ his negat verū corp⁹ xpi a fidelibus sumi vel in altari esse. sed his veritas aplos ⁊ in eis nos instruxit. Ex ip̄ius corp⁹ nō in ptes direptū vt putauerūt illi discipuli qui retroierunt sed integrū. nec visibiliter in forma humana. sed inuisibiliter sub forma panis ⁊ vini corpus ⁊ sanguinē nobis traderet. Quem sensum Aug⁹ ꝓfirmat dicens. Ip̄m q̄dem ⁊ nō ip̄m corpus qd̄ videbatur māducat ip̄m inuisibilit. nō ip̄m visibilit. Itē. Et si necesse est illud visibiliter celebrari necesse est tm̄ inuisibiliter intelligi Ita etiaz intelligendū est corpus xpi esse in vno loco. s. visibiliter in forma humana. veritas tm̄ eius id ē. diuinitas vbiq̄ est. veritas etiaz eius id est. vez corpus in oi altari est vbicunq̄ celebrat. Sic etiā illud intelligēduz ē. Pauperes semp habebitis vobiscū. me autē nō sp̄ habebitis scd̄m corpalem p̄sentiā. sez q̄ cū eis p̄uersabat. Similiter p id quod homo est in celo ē visibiliter. inuisibiliter aūt est in altari. q⁹ non in forma humana ap̄paret sed forma panis ⁊ vini opit. Unde et inuisibilis caro eius dicit que vere ē in altari. Sed q⁹ in specie sua non ap̄paret: inuisibilis dr. Ait em̄ Aug. hoc est qd̄ dicim⁹: quod modis omnibus ap̄probare cōtendimus sacrificiū ecclesie duob⁹ cōfici. duob⁹ constare: visibili elemento⁹ spē. ⁊ inuisibili dñi nostri ihu xpi carne ⁊ sanguie. sacrameto ⁊ re sacramēti. i. corpe xpi: sicut christi p̄sona ꝓstat et cōficit ex deo et homine. Cum christus sit verus deus ⁊ hō. q⁹ omnis res illaz rerum naturā ⁊ veritatē in se cōtinet ex quibus ꝓficitur. Conficit autez sacrificium ecclesie duob⁹. sacro ⁊ re sacramenti. i. corpe xpi. Est ergo sacr̄m ⁊ res sacramenti idem corpus xpi. Ecce inuisibilē dixit carnē xpi. q⁹ forma panis opta sumitur ⁊ tractat. Idemq̄ corpus xpi dixit esse sacr̄m ⁊ rem. ex quo ꝓfirmat qd̄ supra diximus. Deinde addit qd̄ magis mouet lectorem. Caro inquit eius est. quā sub forma panis optā in sacro accipimus. et sanguis eius quem sub vini spē ac sapore potamus. caro vicz carnis. et sanguis sacr̄m est sanguinis. carne et sanguine vtroq̄ inuisibili. intelligibili et spirituali significat corp⁹ xpi visibile et palpabile. plenuz gratia et diuina maiestate.

Augus. in li. sniaz p̄spi.

Idē in eodez

Que sit intelligētia p̄missoꝝ. c

Attendite his diligenter q⁹ tropo quodā vtit̄ h̄ Augu quo solent res significātes rerū sortiri vocabula quas significāt. Hic enim visibilis spēs panis vocat noīe carnis. et visibilis spēs

vini noie sanguinis. Inuisibilis ꝛo ꝛ itelligibilis ꝺr caro xpi. qr fm illã spẽm nõ vi deꝯ caro ꝫ intelligiꝯ. ita et sanguis. Caro ꝫ inuisibilis ꝺr esse sacrm carnis visibilis. qr spẽs panis fm quaz illa nõ videꝯ caro: ẽ sacrm carnis visibilis. qr carne inuisibili id ẽ. spẽ fm quã caro xpi nõ videꝯ caro: si gnificaꝯ corpus xpi qꝺ est visibile ꝛ palpa bile vbi i sua forma aparet. Ita et de san guine accipi ꝺz. Quẽ sensũ ꝓfirmat Aug. apiens qualiter ꝑdicta intelligẽda sint. qr obscure dixerat cõsequenter dicens ita pa nẽ vocari corpus xpi cũ vere sit sacramen tum corpis xpi qꝺ in cruce positũ ẽ. sicut ipa imolatio que fit manib⁹ sacerdotis vo catur xpi passio non rei veritate sed signifi candi mysterio. ꝛ sicut sacrm fidei ꝺr fides Satis respõsum ẽ hereticis et obiectiõib⁹ eoꝝ q̃ negãt veꝝ corp⁹ xpi in altari esse et panẽ in corp⁹ vel vinuz in sanguinẽ mysti ca ꝓsecratione cõuerti dicentes. Quis au deat mãducare dñm suũ: Quis etiã au deat dicere quotidie formari corp⁹ xpi ꝺ ma teria vel sba q̃ nõ fuit caro ꝧginis.

Ita est intelligendum aliis verbis Aug. ꝓfirmat.

Autoritatibus probat verum corpus christi esse in altari et in id panem conuerti. ꝺ

Aug. in li. de sacramentis.

Ambrosi⁹

Augus. in li. sniaꝝ ꝓspe.

Hec et his similia

obiciũt illi i diuio mysterio legẽ nature se ctantes. quoꝝ ꝓfidiã subdita ꝓuincunt te stimonia. Ait enĩ veritas Accipite hoc est corpus meũ. Jtez Amb. Si tm̃ valuit ser mo helye vt ignẽ ꝺ celo deponeret. non va lebit tm̃ sermo xpi vt sbas mutet. De toti⁹ mũdi opib⁹ legiꝯ. qr ipe dixit et facta sunt ꝛẽ. Sermo igiꝯ. i. filius q̃ potuit ex nihilo facẽ qꝺ nõ erat. nõ ꝑt ea q̃ sunt i id mutare qꝺ nõ erãt. Nõ enĩ min⁹ ẽ causare q̃ muta re nouas naturas reb⁹. Jtẽ Si ordinẽ q̃rimus viro mixta femia generare ꝓsueuerat liquet g̃ q̃ ꝑter nature ordinẽ ꝧgo genera uit. ꝛ b̃ qꝺ ꝓficim⁹ corp⁹ ex ꝧgine ẽ. Quid g̃ b̃ q̃ris nature ordinẽ i xpi corpe. cũ ꝑter naturã sit ipe part⁹ ex ꝧgine. Jtẽ. Añ bñ dictionẽ alia spẽs noiaꝯ. post ꝓsecratiõem corp⁹ significaꝯ. Añ ꝓsecrationẽ aliud ꝺr. post ꝓsecrationẽ sanguis nũcupaꝯ. Tu di cis amen. i. veꝝ ẽ. qꝺ fmo sonat affect⁹ sen tiat. Jtẽ Aug. In spẽ panis ꝛ vini quã vi demus. res inuisibiles. i. carnẽ ꝛ sanguinẽ honoram⁹. nec sili⁹ pendim⁹ has duas spe cies sicut añ ꝓsecrationẽ pendebam⁹. cum fideliter fateamur añ ꝓsecrationẽ panẽ esse ꝛ vinuz. qꝺ natura formauit. ꝓpost ꝓsecra tionem ꝧo carnẽ xpi et sanguinez qꝺ bene dictio ꝓsecrauit. Jtẽ Amb. ꝓpanis est i al tari vsitat⁹ añ verba sacra. vbi accessit ꝓse cratio. de panẽ fit xpi caro. Quõ autẽ põt qꝺ panis est esse corp⁹ xpi: Cõsecratiõe q̃ fit sermone xpi. Jtẽ. Si tanta vis est in ser mone dñi vt incipiant esse q̃ nõ erant. q̃to magis opatorius est. vt sint que erant ꝛ in aliud cõmutẽꝯ. Et sic qꝺ erat panis añ cõ secrationẽ. iã corp⁹ xpi ẽ post ꝓsecrationẽ qr sermo xpi creaturaz mutat ꝛ sic ex pane fit corp⁹ xpi et vinũ cũ aquã calice missum fit sanguis ꝓsecratione ꝧbi celestis. Jtem Aug⁹. Sicut per spiritũ sanctũ ꝧa xpi ca ro sine coitu creaꝯ. ita ꝑ eũdẽ ex substãtia panis et vini idẽ corp⁹ xpi et sanguis cõse cratur. Corpus christi ꝛ veritas est ꝛ figu ra. Veritas dñi corpus xpi et sanguis vir tute spiritus est panis vinicꝫ sba efficitur. Figura ꝧo est id qꝺ exteri⁹ sentiꝯ. Jtẽ Eu sebius emisenus. Jnuisibilis sacerdos vi sibiles creaturas in sbam corpis ꝛ sanguinis sui verbo suo secreta ptãte commutat. Ex his alĩsqꝫ plurib⁹ ꝓstat veꝝ corp⁹ xpi et sanguinẽ in altari esse. imo integrũ xpm ibi sub vtraqꝫ specie ꝛ substantiã panis in corp⁹. vinicꝫ sbam in sanguinẽ ꝓuerti.

Aug⁹. in ꝓ ne quodar ꝧbis euan

Eusebi⁹ et senus.

Jsta est distinctio decima huiꝰ q̃r-

ti libri. Jn qua magister postq̃ egit de sacro in se et de vsu eius quãtũ ad susciplentẽ. Nic aũt determiat de esse ei⁹ q̃tũ ad speciem in altari ꝓtentam. Et tria facit. Primo errorẽ quorũdã ꝓponit. Scõo quarũ dam autoritatũ solutionẽ subdit. Tertio quorũdam autoritatũ explanationem annectit. ꝓtes patẽt intu enti textũ huius dis. Jn speciali sniã magistri stat in ista ꝓpositione. Ex fide cõstat verum corpus esse in altari imo itegrũ xpm sub vtraqꝫ specie ꝓtineri Hãc magister ꝓtendens ꝓponit quosdam intantũ errasse. q̃ dicerent verũ corp⁹ xpi non esse in alatri. ꝫ solum sic ibi esse sicut signatũ in signo. ꝛ hoc dicunt do minũ notasse in euangelio Joh. cum dixit sumptõez huius non corpaliter sed spũaliter esse intelligendaz vbi de hoc loquẽs ait. Verba que ego loquor vobis spũs et vita sunt. hoc idẽ confirmat autoritate beati Aug. Et vlterius ꝑ idẽ qꝺ dñs dixit i matthẽo. pau peres sp habebitis vobiscũ. me aũt nõ sp habebitis sp enĩ ipm haberemus si esset sp in altari. Postea re spõdet q̃ dñs ꝑ illa verba non intẽdit negare corpo ris sui veritatẽ esse in sacro. sed significare q̃ nõ visi biliter in forma bũana. sed inuisibiliter sub forma pa nis ꝛ vini corpus suũ traderet sumẽdũ. ꝛ ita nõ sub specie corporali sed sub specie sacramentali Et hanc opinionẽ magister sanctoꝝ autoritatibus confirmat Postea dicit q̃ Aug. dicit in quadã autoritate q̃ su matur corpus xpi visibile. qꝺ sic intelligendũ ẽ. i. su mitur corpus qꝺ de sui natura ẽ visibile. Ultimo po nit multas autoritates i quibus habetur q̃ panis ꝛ vinũ ꝑ virtutem verbi dñici trassubstantiatur in ve rũ corpus xpi et sanguinẽ q̃ totus xps integer sub vtraqꝫ specie exist. Et tũ in speciali.

De modo quersionis. a

Jautez queritur qualis sit illa conuersio an formalis an substantialis vl alteri⁹ generis. Diffinire nō sufficio. Formalez tñ non esse cognosco. qz species rez que ante fuerāt remanent z sapor z pondus. Quibusdam esse videt substātialis dicentib⁹ sic sba querti in sbam vt hec essencialit fiat illa Cui sensui premisse autoritates qsentire videnť.

Oppositio. b

Sed huic sentētie sic opponit ab alijs. Si sba panis inquiūt vel vini quertit substātialiter i corp⁹ vl sāguinem christi quotidie fit aliqua substancia corpus vel sanguis christi que añ non erat. z hodie est aliquid corp⁹ xpi qđ heri nō erat. z quotidie auget corpus xpi atq; formať de materia. de q̄ in ceptiōe nō fuit factū. Quibus hoc modo respōderi pōt qz non ea rōne dz corp⁹ xpi cōfici verbo celesti q ipm corp⁹ in cōceptu vginis forma tū deinceps formet. sed qz sba panis vl vini q̄ añ nō fuerat corp⁹ xpi vl sanguis vbo celesti fit corp⁹ z sanguis. Et ideo sacerdotes dicunt qficere corpus xpi z sanguinē: qz eoz ministerio sba panis fit caro. z substantia vini fit sanguis xpi. nec tñ aliqđ additur corpi vel sanguini nec auget corpus xpi vel sanguis.

// Augustinus in libro sententiarum prosperi. c

Si vo queris modum quo id fieri possit: breuiter respōdeo. Mysteriū fidei credi salubriter potest. inuestigari salubriter non pōt. Qz ergo corp⁹ xpi panis mutatione in id nō augmentať nec sanguis ex vini cōuersione: ei⁹ volūtati et potentie ascribať q idē corpus de virgine eduxit. fit ergo substātia illa ista sine ei⁹ augmento. Nec tñ cōcedunt quidam q substantia panis aliq̄n fit caro xpi. z si fiat caro xpi: sicut farina facta ē panis z aqua facta est vinū. nec tñ dz farina est panis et aqua ē vinū. Alij vo qcedūt illud qđ erat panis vel vinū post consecrationē esse corpus z sanguinem. non tñ sequitur panis ē caro xpi vel vinū est sanguis. qz substātia panis vel vini post cq̄ facta est caro xpi vt sanguis. non est substantia panis vel vini sed caro et sanguis. Ideo distinguēdū videť. cum dicit substantia panis. vel id qđ erat panis mō est corpus xpi. Manēs em̄ panis nō est corpus xpi. s mutata. i. id qđ facta est. est corpus xpi. Nec dicimus substantiā panis vel vini materiaz esse corpis vel sanguis. qz nō de ea vt de materia formatur corpus. sed ipa formať in illud z efficit illud. Vñ Aug. Corpus xpi dicimus illud quod ex fructibus terre acceptum et prece mistica consecratum sumimus i memoriam dñice passionis. Qđ cū p manus hominis ad illā visibilē speciē producat. nō sanctificať vt sit tam dignuz sacramentum nisi opante inuisibiliter spiritu dei. Augu. in li. de trinitate.

// Asserunt dictum panem transire in corpus christi. d

Quidam vo sic dicunt conuersionem illā esse intelligendam vt sub illis accidentibus sub quib⁹ erat p⁹ substantia panis z vini: post cōsecrationē sit substātia corpis z sanguinis. sic tñ vt nō eis afficiať. z sic asserunt dictū panē trāsire in corp⁹ xpi. qz vbi erat panis nūc est corp⁹ christi. Quod si est. quid ergo fit de substātia panis et vini? Illi dicunt vel in pīacentem materiā resolui vel in nihilū redigi. // Alij vo putauerunt ibi substantiam panis et vini remanere. z ibidem corpus xpi esse et sanguinē. et hac ratiōe dici illā substantiā fieri istam. qz vbi est hec. est et illa. Quod mirum est z ipsam substantiam panis vel vini dicunt esse sacrm. Sed q nō sit ibi substantia nisi corp⁹ xpi et sanguis. ex predictis et subditis aperte ostenditur. Ait enim Ambro. Panem istū quē sumimus in mysterio: illuz intelligo vtiq; qui manu sancti spiritus formatus ē in vtero virginis. et igne passionis decoctus in ara crucis. Panis enim angelorum factus est cibus hoiuz. Vñ vitas ait. Ego sū panis viuus qui de celo descendi. et iterum. Panis quē ego dabo caro mea est p mundi vita. Ex his nanq; duabus sententijs aperte datur itelligi. quia panis ille et iste. non duo sed vnus panis. et vna caro. procul dubio vnum efficitur corpus. Illō vere. illud sane. quod sumptum est de virgine. quod resurrexit. et in celū ascēdit. Item Greg⁹. Quis fidelium habere dubiū possit in ipsa imolationis hora ad sacerdotis Ambro. i li. de sacris. Grego. i ome lia.

vocem celos apiri in illo xpi mysterio angloꝝ choros adesse: summa et ima sociari vnū ꝺd ex inuisibilibꝫ atq; visibilib⁹ fieri. Idem. Eodez momento ꝛ in celū rapiť ministerio angeloꝝ cōsociandum corpori christi ꝛ ante oculos sacerdotis i altari videť. Sicut diuinitas vbi totū inplet mundum. ita multis locis illud corpus ꝓsecrať Nec sunt tamen multa corpora christi. sed vnū corpus et vnus sanguis. Ideoq; siue plus siue minus quis inde ꝓcipiat. oīes equaliter corpus xpi integerrime sumunt. Post cōsecrationem ergo nō est ibi substātia panis vel vini licet species remaneant. Est eñ ibi species panis et vini sic ꝛ sapor Unde aliud videť. aliud intelligitur.

Quare sub alia specie. e

Sub alia autē spe=

cie tribus de causis carnē ꝛ sanguinem tradidit xps. et deinceps sumendū instituit: vt fides. s. haberet meritū que est de his q̄
Gregor. Homelia pascali. nō videť. qz fides nō habet meritū vbi humana ratio prebet experimentū. Et iō etiā ne abhorreret animus qꝺ cerneret oculus qz nō habemus in vsu carnē crudaz ꝛ sanguinem comedere. Quia ergo christū voraꝛi dentibus fas nō est. in mysterio carnem ꝛ sanguinē nobis cōmēdauit. Et etiā ideo ne ab incredulis religioni christiane insultaretur. Unde Aug. Nihil rationabilius q̄ vt sanguinis silitudinē sumam⁹. vt ita ꝛ vitas non desit. et ridiculū nullū fiat a paganis. qz cruorē occisi bois bibam⁹. Ne ǧ hoc fieret et ne veluti quidam horror esset cruoris in silitudinē accipimus sacrm. Ex premissis iā liquet quare sub alia specie et quare sub ista hoc sacrm dñs celebrauerit ꝛ celebrari a nobis instituerit.
Augusti.

Quare sub duplici specie. f

Sed quare sub du

plici specie sumitur cum sub alterutra tot⁹ sit christus? Ut ostēderet totā humanam naturam assumpsisse: vt totam redimeret. Panis enim ad carnem refertur. vinuz ad animā. qz vinum operatur sanguinem i quo sedes anime a phisicis esse dicitur Ideo ergo in duabus speciebus celebratur. vt anime et carnis susceptio in christo et vtriusq; liberatio i nobis significetur. Valet eñ vt Ambro. ait ad tuitionē corpis et anime quod percipimus: quia caro christi prosalute corpis. sanguis vo paia nostra offertur. sicut ꝓfigurauit moyses. caro inqt pro corpe vestro offertur. sanguis p anima. ꝫ tamen sub vtraq; specie sumitur quod ad vtranq; valet. quia sub vtraq; sumitur ipe totus christus. Sed si in altera tm̄ sumeretur. ad alterius tm̄. id est. anime vel corporis nō vtriusq; piter tuitionē valere significaret. Sub vtraq; specie tm̄ totus sumiť xps. Nec plus sub vtraq;. nec min⁹ sub altera tm̄ sumitur. Eadem eñ ratio est vt ait Hylarius: in corpore xpi que in māna precessit. De quo dicit. Qui pl⁹ collegerat nō habuit ampli⁹. nec qui min⁹ parauerat habuit min⁹. Et lz sub vtraq; specie sumatur totus christus. tamen non fit cōuersio panis nisi in carnem. nec vini nisi i sanguinem. Nec debet dici duo sacra sed vnuz quia sub vtraq; specie idez sumitur. Neq; debet iterari sacrm. quia benedictio nō repetitur super speciē eandez. Neq; alie substantie in sacrificiū veritatis offerri debent qz de alijs nō potest consecrari corpus xpi vel sanguis.
Hylariu.

Quare aqua admisceať. g

Aqua vero admi=

scenda est vino. qz aqua ꝓpl'm signat qui p christi passionē redemptus est. Calix ergo dñicus iuxta canonum p̄ceptum aqua et vino mixtus debet offerri. quia videm⁹ in aqua ꝓpl'm intelligi. in vino ostendi sanguinem christi. Cum ergo in calice vino aqua misceť: xpo ꝓpl's aduuať. ꝛ credētiū plebs et in quē credit copulať. que copulatio aq̄ et vini sic miscetur in calice xpi vt mixtio illa nō possit separi. Naz si vinū q̄s tm̄ offerat. sanguis xpi incipit esse sine nobis.

Julius papa. h

Si vero q̄ritur an

irritū sit quod geritur si aqua p̄termittať. Audi quod sequitur in eodē canone. Nō potest inquit calix dñi esse aqua sola aut vinū solum nisi vtrūq; misceatur. Item Cy=
Cypria. prianus. Calix dñi nō est aqua sola aut vinum solū nisi vtrūq; misceať. sicut nec corpus dñi ꝓt esse farina sola nec aqua sola nisi vtrūq; fuerit adunatum. ꝛ panis vnius cōpage solidatū. Si q̄s tamē non intendens introducere hereśim obliuione vl'ignorantia aquā ꝓtermiserit. nō videtur esse irritū sacramentuz. sed ille grauiter est coꝛ

Ambro. super epistolam ad Corinth.

ripiendus. Nam ꝛ grecoꝝ ecclesia nō apponere aquā dicitur. Quod etiā ex dictis Cipriani videtur posse colligi. ait enī. Si quis de anteceſſoribus nostris vel ignoranter vel simpliciter nō hoc seruauerit quod nos dñs facere et exēplo et magisterio docuit. potest simplicitati ei⁹ indulgentia dominī venia concedi. Nobis vero non potest ignosci. qui nūc a domino instructi sumus vt calicem domini cum vino mixtum scōm quod dominus obtulit offeramus. Ex hoc videtur ꝙ si quis simpliciter vl ignoranter vinum offerat sine aqua: sacramētum conficiat. Aqua vero nullatenus sine vino potest offerri in sacrificiuz. nec panis nisi de frumento. nec granuz frumenti nisi redactum fuerit in panem. quia christus ꝛ panem se dicit et grano frumenti se comparat. Quod ergo supra dictuz est nō posse vinum solum offerri. determinari oportet. recipit enim exceptionem. Non potest nisi simpliciter vel ignoranter fiat. vel non potest. id est. non debet. Quibusdaz tamē videtur hoc generaliter veruz. Colligitur etiam ex predictis ꝙ christus vinuz aqua mixtum dedit discipulis. Corpus vero tale dedit quale tūc habuit. id est. mortale et passibile. Nunc vero sumitur a nobis immortale et impassibile. nec tamen maiorem habet efficientiam. Eucharistia quoꝙ intincta non debet dari populo pro supplemento cōmunionis. quia non legitur christus alicui discipulorum prebuisse panem intinctum nisi iude. Tunc vero non accepit iudas corpus christi sed tm̄ panē. corpus vero ꝛ sanguinem christi ante cū alijs discipulis perceperat.

determiatio missoꝝ.

Julius papa ꝙ intincta nō debet dari bo ista populo.

Ista est distinctio. xi. hui⁹ quarti libri.

In qua magister postꝙ egit de sacramēto eucharistie quantū ad suum esse. Hic vero determinat de eo ꝙtum ad eius fieri. Et tria facit. Primo enim ostendit quomodo substantia panis et vini in verum corpus christi transsubstantiatur. Secundo quomodo ipsum sub aliena specie occultatum fidelibus sub vtraq; specie ministratur. Tertio quomodo discipulis in cena christi corpus passibile et mortale dabat. Primū vsq; ibi. Sub alia autem specie. Secundum vsq; ibi. Corpus vero tale dedit. Tertium vsq; ad finem distinctionis. In speciali sententia magistri stat in tribus ꝓpositionibus quarum prima ē hec. Conuersio panis in corpus christi non est formalis sed q̄ busdam videt esse substantialis. Hanc magister insinuans querit. q̄lis sit ista conuersio panis ꝛ vini corpus christi. vtrum scz sit conuersio substantialis vel formalis vel alteri⁹ modi. Et dicit ꝙ nō est formalis eo ꝙ species que prius erant pmanent scz sapor. pōdus. figura albedo. Dicit aūt postea ꝙ q̄busdam videt ꝙ sit conuersio fm substantiam vel substantialis eo ꝙ substantia panis et vini essentialiter fit substantia corporis et sanguinis christi. Postea ponit circa hoc quozundā obiectionē. si eī sic intelligat conuersio tunc quotidie aliqua substantia fit corpus xp̄i et sanguis que aī non fuerat ꝛ sic quotidie corpus xp̄i augeť. ꝛ de materia aliqua formatur. de qua īm ꝓceptione non fuerit factū. Et dicit magister sic ad hoc rīderi posse ꝙ cōfectio corpis xp̄i non sit fm nouam corpis formatiōez aut p ipi⁹ corpis formati augmentationē. sed p quandā trāssubstātiationē x̄tute diuina factā sine noua formatione aut augmēto. Postea dicit ꝙ fm opinionē istā cōceditur ꝙ panis sit corp⁹ xp̄i sicut farina fit panis. ꝛ si panis fiat caro xp̄i sic farina facta est panis. ꝛ aqua facta est vinuz. nec tamen dicit farina est panis ꝛ aqua est vinuz. Alij vo cōcedūt illud qđ erat panis vel vinū post cōsecrationem esse corpus ꝛ sanguinē. nō tm̄ manens panis sz mutatū. Subdit aūt ꝙ panis nō habet se vt materia respectu corpis xp̄i. Postea dicit ꝙ aliozū opinio est hanc cōuersionē sic esse intelligendā. ꝙ sub accidentibus sub qb⁹ prius erat substantia panis ꝛ vini post cōsecrationem est substātia corpis et sanguinis xp̄i. nō tm̄ vt illis afficiať. Substantiam autē panis et vini dicunt vel in ꝓtacentē materiā resolui. aut in nihilum redigi. Dicit etiā magister ꝙ alij dicunt. s. ꝙ substantia panis et vini remaneant cuz substantia. s. corpis ꝛ sanguinis xp̄i. quā substātiā panis et vini dicunt esse sacrm. et ex hac ratione hec substantia dicitur fieri illa. quia vbi est hec est et illa. Cōtra qđ obijcit p autozitates q̄bus dicit nihil ibi aliud esse ꝙ substantiam corpis ꝛ sanguinis. et species panis ꝛ vini. Secūa ꝓpositio est. Sub aliena specie corpus christi tribus de causis tradit. sed sub vtraq; specie christ⁹ sumitur. Hanc magister ponens assignat triplicem rationez quare corpus christi sub aliena specie occultatur. seu sumitur. Prima est ad augendum fidei meritum que est de his que non videntur. Secunda ad vitandum horrorem. quia non habemus in communi vsu carnem crudam ꝛ sanguinē manducare. Tertia ne detur infidelibus irridendi occasio. Postea dicit ꝙ illud sacramētū sumitur sub duplici specie. ꝯo vt anime ꝛ carnis susceptio in christo ꝛ vtriusq; liberatio in nobis significaret. ordinať eī hoc sacramētum ad salutem corpis et anime. Addit etiā ꝙ sub vtraq; specie totus christus sumitur. nec tamen panis conuertitur nisi in corpus. et vinū nisi in sanguinem. Subdit etiā ꝙ in hoc duplex species vnitatem sacramenti non tollit. quia sub eadez specie idem sumitur. nec benedictio super eandem speciem debet iterari. nec de alijs substantijs ꝙ de substātia panis et vini confici et consecrari debet corpus xp̄i et sanguis. Postea dicit ꝙ aqua vino admiscenda est. ad significāduz vnionem populi cū capite xp̄o que nullo mō scienter dz omitti. qz dñs caz appofuit. Si quis autem ex obliuione vel ignorantia omittat offerens vinū sine aqua conficit quidem sacrm. qz etiā fm cōsuetudinem aliquarū ecclesiaꝝ dimittiť aqua. tamē grauiter corripiendus est. Subdit aūt ꝙ aqua sine vino nullatenus offerri p̄t in sacro. nec panis nisi de frumento. nec granū frumenti nisi redactū fuerit in panez. qz ipe xp̄s ꝛ grano frumenti se cōparat ꝛ panē se dicit. Tertia ꝓpositio est hec. Quāuis xp̄s in cena dedit corp⁹ passibile et mortale. tm̄ nūc sumitur impassibile ꝛ immortale. Hanc mgr insinuat dicens ꝙ xp̄s dedit discipulis suis tale corpus q̄le nunc habuit. s. passibile ꝛ mortale. Addit etiā ꝙ eucharistia intincta nō debet populo dari in supplementuz communionis. nā xp̄s panem intinctum nō dedit nisi iude. qui nō accepit corpus xp̄i tūc sed tantum panem. Ante tm̄ cū ceteris discipulis ꝑceperat corpus ꝛ sanguinē xp̄i. Et tm̄ in speciali.

Vbi illa accidentia fundent. a

DI.XII

Jautē queritur de accidentib⁹ que remanent. id est. de speciebus et sapore et pondere in quo subiecto fundentur? potius mihi videtur fatendū existere sine subiecto q̄z esse in subiecto q⁹ ibi nō est substantia nisi corpis ⁊ sanguinis dominici que non afficitur illis accidētibus. Non em̄ corpus xp̄i talē habet in se formā sed qualis in iudicio aparebit. Remanent ergo illa accidētia p se subsistētia ad mysterij ritum. ad gustus fidei q⁹ suffragium: quibus corpus christi habens formam ⁊ naturā suam regitur.

De fractione ⁊ ptibus. b

Bolet etiā queri d̄ fractione ⁊ pticione q̄ ibi videt fieri vtruz vera sit. ⁊ si vera fractio est: cui⁹ rei sit vel in q̄ re fiat. Cū q⁹ nō sit ibi alia substātia q̄z christi. Si in aliqua substantia est illa fractio: in corpe xp̄i videtur esse. Sed ecōtra cū ip̄m corpus incorruptibile sit. q⁹ i mortale et in passibile. in ipso non posse esse videtur. Nam et christus radarguit carnalē sensum discipulorum qui putabant carnez christi sicut aliam i partes diuidendam et moribus dilacerandā. Jdeo quibusdam placet q⁹ non sit ibi fractio sicut videt. ꝑ dicitur frangi q⁹ videt frangi. Quibus obij citur qđ ait Ambro. Nihil falsi putanduz est in sacrificio veritatis. vel sicut fit in magorum prestigijs vbi delusione quadā falluntur oculi. vt videant esse qđ nō est. Ad ħ illi dicunt. Nō fallit nos visus nec fallit qđ esset si crederetur ita frangi vt videtur. Nec illusio est. q⁹ ad vtilitatez fidei. nō ad deceptionem ita fit. sicut ⁊ christus se ostēdit duobus discipulis in via in specie peregrini. nec i eo tamē talis forma erat. ꝑ oculi eoꝝ tenebant ne eum agnoscerent.

Opinio quorundam.

Aliorum opinio. c

Alij vo dicūt qđ sicut ibi species panis est et nō est ibi res cuius vel in qua sit illa species. ita est ibi fractio que non fit in aliqua re. quia nihil ibi frangitur. quod mirabiliter dei potentia fieri dicūt. vt fiat fractio vbi nihil frangit.

Aliorum opinio. d

Alij tradunt corp⁹ xp̄i essentialit frāgi ⁊ diuidi. ⁊ tñ integruz ⁊ incorruptibile existere. Qđ se colligē asserūt ex ꝓfessione berēgarij q̄ ꝓfessus est coram Nicolao papa ⁊ plurib⁹ epis: panez ⁊ vinū q̄ i altari ponūt post ꝓsecrationem nō solū sacr̄m ꝑ etiā vez corp⁹ ⁊ sanguinez xp̄i esse. ⁊ sensualiter nō solū sacramento. ꝑ in veritate manibus sacerdotuz tractari ⁊ frangi. ⁊ fideliū dentibus atteri. Confessio berengarij.

Sententia ꝓbabilior. e

Bedq⁹ corp⁹ christi incorruptibile ē. sane dici potest fractio illa ⁊ partitio nō in substantia corpis. ꝑ in ipsa forma panis sacramētalis fieri. vt vera fractio et partitio sit ibi que fit non i substantia corpis sed in sacramēto. id ē. in spē Ne autē mireris vel insultes si accidentia videantur frangi cuz ibi sint sine subiecto. Iz quidam asserant ea fundari in aere. Est ibi vera fractio ⁊ partitio que fit in pane. i. in forma panis. Vñ apls ait. Panis quez frangimus. q⁹ forma panis ibi frangit et i ptes diuidit. xp̄s vo integer manet ⁊ tot⁹ est in singulis. Vñ Aug. Vñ christus mānducat vita manducat. sed q⁹ audeat manducare dñm suū: ⁊ tñ veritas inuitās nos ad manducēdum ait. Qui mānducat me viuet ꝓpter me. Nec occidit xp̄s vt manducet. ꝑ mortuos viuificat q̄ mānducat. reficit. nō deficit. viuit mānducatus q⁹ surrexit occisus. nec q̄ mānducam⁹ ptes d̄ illo facimus ⁊ q̄dē in sacr̄o sic fit. Jtē. Nolūt fideles quō manducēt carnē xp̄i vnusq̄sq⁹ accipit ptē suā. Vñ ⁊ ipsa gr̄a ptes vocant. p ptes mānducat ⁊ manet integer tot⁹. p partes mānducat in sacr̄o ⁊ manet integer tot⁹ in celo. manet integer tot⁹ i corde tuo. Jō ista dicunt sacr̄a q⁹ in eis aliud videt ⁊ aliud intelligit. videt panis ⁊ calix qđ ⁊ oculi renūciant. qđ aūt fides instruēda postulat panis ē corp⁹ xp̄i. calix est sanguis. Ex his dat itelligi q⁹ fractio ⁊ ptes q̄ ibi videtur fieri i sacr̄o fiūt. i. in specie visibili. Jō q⁹ illa berengarij ꝛba ita distinguēda sunt vt sensualit nō mō sacr̄o. ꝑ in ꝛitate dicat corp⁹ xp̄i tractari manib⁹ sacerdotū. frāgi ꝛo ⁊ atteri dētib⁹ ꝛe q̄dē ꝑ i sacr̄o tñ. Vera q̄ ē ibi attritio et pticio. ꝑ i singlis ptib⁹ tot⁹ est xp̄s. Vñ Hiero. Singuli accipiūt xp̄m dñm i singlis portiōib⁹ tot⁹ est: nec p singlos minuit. ꝑ integruz se p̄bet singulis Jtē Hyla. Ubi ps ē corpis: ibi est ⁊ totū. Hiero. i ꝑm ne quodā.

Quid ille ptes significent. f

Quid autẽ partes

ille significent. Sergi⁹ papa tradit inq̃ens. Trifarie est corp⁹ xp̃i. ps oblate in calicẽ missa. corp⁹ xp̃i qđ iã surrexit mõstrat. ps comesta abulãs adhuc sup terrã. ps i altari vsq; ad finẽ misse remanẽs: corp⁹ iacẽs i sepulcro significat. qz vsq; i finẽ secli corpa sctõz i sepulcris erũt. Et sic ptes ille mysticam tenẽt significatiõez ita etiam z fractio passiõis xp̃i z mortẽ repsentatio. Vñ ipe ait Hoc facite i meã cõmemoratõez. i. i memoriã passiõis z mortẽ mee. Nã vt ait Ambro. Quia i morte xp̃i liberati sum⁹. hui⁹ i edẽdo z bibẽdo carnẽ z sanguinem memores cẽ debem⁹. Sz caueat qsq; ne indigne pcipiat. qz iudiciũ mãducat. Nõ ẽ eñ iste pãis q̃ vadit i corp⁹ ꝑ panis vite eẽ ne q̃ aie nr̃e ꝑsbam fulcit Sic g̃ viue vt q̃tidie merea־ris accipe. nec accedas indign⁹. Jndign⁹ est q̃ aliter celebrat mysteriuz q̃ xp̃s tradidit. vel q̃ hñs mortale pctñ accedit. Ergo z si sint pctã quotidiana vel nõ sint mortifera. añq; accedas dimitte debitorib⁹ tuis Si dimitt̃: dimittit tibi: z sic secur⁹ accede ꝑ panis eñ salutaris est nõ venenũ. Si ita accedis: spũaliter mãducas. Spũaliter eñ mãducat: q̃ innocentiã ad altare portat.

Ambrosi⁹

Si quis indignus sumat.

Si illud sit sacrificium et si sepius imoletur xp̃s. g

Post hec queritur

si qđ gerit sacerdos ꝓprie dicat sacrificiuz vel imolatio et si xp̃s q̃tidie imolet vel semel imolat⁹ sit? Ad ꝫ breuiter dici põt: illd qđ offert z ꝓsecrat a secerdote vocari sacrificiũ z oblatõez. qz memoria ẽ z repñtatio veri sacrificij. z sancte imolationis facte in ara crucis. Et semel xp̃s mortu⁹ i cruce est ibiq; imolat⁹ est i semetipo. q̃tidie aũt imolat̃ i sacro: qz in sacro recordatio fit illi⁹ qđ factũ est semel. Vñ Aug. Certũ habemus qz xp̃s resurgẽs ex mortuis iã nõ moritur zẽ. tñ ne obliuiscamur qđ semel factũ est in memoria nr̃a oi anno fit. s. q̃tiens pasca celebrat. Nũqđ totiẽs xp̃s occidit? ꝫ tñ anniuersaria recordatio repñtat qđ olim factũ ẽ. z sic nos facit moueri tanq; videam⁹ dñm i cruce. Jtẽ Semel imolat⁹ ẽ xp̃s i semetipo z tñ q̃tidie imolat̃ in sacro. Nõ sic itelligẽdũ ẽ. qz i manifestatiõe corpis z distinctiõe mẽbroz semel tñ i cruce pepẽdit offerẽs se deo pr̃i hostiã redẽptionis efficacem. eoz. s. q̃s ꝑdestinauit. Jtẽ Ambr. Jn xp̃o eñ oblata ẽ hostia ad salutẽ potẽs. qđ g̃ nos? Nõne p singl'os dies offerim⁹ Et si q̃tidie offeram⁹. ad recordatiõez ei⁹ mortis sit. z vna ẽ hostia. nõ mlte. Quõ vna z nõ mlte? qz semel imolat⁹ ẽ xp̃s. Hoc aũt sacrificiũ exemplũ ẽ illi⁹. idipm̃ sp ad ipm̃ offertur. pinde hoc est sacrificiũ. alioq̃n qm̃ in multis locis offert multi sunt xp̃i. non? sed vnus vbiq; est xp̃s. et hic plen⁹ existẽs. et illic plenus. sicut q; vbiq; offert vnum est corp⁹ ita et vnũ sacrificiũ. Xp̃s hostiã obtulit. ipam offerim⁹ z nunc. sed qđ nos agimus recordatio est sacrificij. Nec cã sue infirmitatis repetit. qz pficit hoiez. ꝫ nostre qz q̃tidie peccam⁹. Ex his colligitur eẽ sacrificiũ et dici qđ agit̃ in altari. z xp̃m semel oblatũ. z quotidie offerri. ꝫ aliter tunc aliter nũc. Et etiã que sit virtus huius sacramenti ostendit. remissio. s. peccatoz venialiũ. z pfectio vtutis.

Ambro. sup epistolam ad hebreos.

De virtute sacramenti.

De causa institutionis. h

Institutũ est enim

ꝫ sacrm̃ duab⁹ de causis. Jn augmẽtũ virtutis. s. charitatis. z in medicinã q̃tidiane infirmitat̃. Vñ Amb. Si q̃tiens effundit sanguis xp̃i. i remissionem pctõz effundit debeo sp accipe. q̃ sp pecco. debeo sp hr̃e medicinã. Jtẽ Aug. Jterat q̃tidie hec oblatio lz xp̃s semel sit passus. qz q̃tidie peccam⁹ pctis sine q̃b⁹ mortalis infirmitas viuere non põt. Et qz quotidie labimur. q̃tidie xp̃s mistice imolat̃ ꝓ nob. Dedit enim nobis ꝫ sacrm̃ salutis. vt qz nos quotidie peccam⁹ z ille iã mori nõ põt. p ꝫ sacrm̃ remissionẽ ꝓsequimur. Quotidie cõedit ipe et bibit̃ i vitate ꝫ integer z viu⁹ manet Jtem Misteriũ fidei dr. qz credẽ debes q; ibi salus nr̃a ꝓsistit. Si aũt q̃rat vt; q̃tidie cõmunicãdũ sit? Audi qđ inde tradit Aug⁹. Quotidie iñt eucharistiã accipe nec laudo nec vitupo. oib⁹ tñ dñicis dieb⁹ cõicandũ hortor. Si tñ mẽs i affectu peccãdi est. g̃uari magis dico eucharistie gceptiõe q̃ purificari. Et lz q̃s pctõ mordeat: si peccãdi tñ ꝺ cetero nõ habeat volũtatẽ z satisfaciat lachrymis z oronib⁹. accedat secur⁹. ꝫ ꝫ ꝺ illo dico quẽ mortalia pctã nõ g̃uant

Augu. ad ianuarium.

Utrum quot die sit mandu candũ.

Fabian⁹ papa

Si nõ frequẽtius saltẽ ter i anno hoies cõicẽt. nisi forte q̃s criminalib⁹ impediat i pasca. s. pẽthecoste. z i natali. Oẽs g̃ cõicẽt q̃ noluerint carere eccl'asticis liminib⁹

Augu. super psal. xx.

Augu. in sermõibus ꝓpi.

Ista est distinctio xi huius ꝗr-
ti libri. In qua magister postꝙ egit de confectõe hu
ius sacramenti. Hic ℞o agit de consequentibus con
fectionez. Et tria facit. Primo eñ inquirit modum
essendi accidentiũ in hoc sacramento. Secundo que
rit an ibi sit vt apparet fractio. Tertio agit de hmõi
sacramenti effectu. Primũ facit vsq; ibi. Solet etiaz
queri. Secundũ vsq; ibi. De causa institutiõis. Ter
tiũ vsq; ad finem distinctionis. In speciali sũa magi
stri stat in tribus ꝓpositionibus ꝗrum prima ẽ hec.
In hoc celesti sacramento species seu accidentia re-
manent sine subiecto. Hanc magister insinuans pro
ponit primo inquirendo qꝛ in hoc sacramẽto accidẽ-
tia remaneant actu sine subiecto. quia ibi nõ est nisi
substantia corpis et sanguinis dominici que talibus
accidentibus affici non potest. remanent tamen acci
dentia ad mysterij ritũ et ad fidei suffragiũ. et etiam
ꝓpter gustum. Secuuda propositio est hec. Speci-
es visibilis in hoc sacramento frangitur sine christi
nocumento. Hanc magister ponens querit vtrum i
hoc sacramento sit vera fractio. Et dicit qꝛ nõ. quia
corpus christi frangi non potest z alia substantia sui
non est. Et respondet magister qꝛ quibusdam vide-
tur qꝛ ibi nõ sit vera fractio sicut videtur. sed dicitur
frangi quia videtur frangi nec tamen ibi est illusio.
quia non ostenditur ibi fractio ad illusionem sed po
tius ad fidei vtilitatem. Alij ℞o dicunt qꝛ vere fran
gitur corpus christi et non integrũ manet. et hoc cõ
firmat per confessionem Berengarij qui confessus ẽ
coram Nicolao papa et pluribus alijs episcopis pa-
nem et vinum que in altari ponuntur post consecra-
tionem nõ solum sacramentum sed etiam veruz cor-
pus z sanguinem christi esse. que omnia approbata
sunt sicut habetur ꝺ consecratione distinct. ij. Alij
vero dicunt qꝛ sicut ibi est species panis z non est ibi
res in qua sit species. Ita est ibi fractio que non est
in aliq re qꝛ nihil ibi frãgitur. quod mirabiliter ꝺ po
tentia dei fieri dicunt. Quarta opinio circa hoc est
magistri qꝛ fractio illa vera est z in ipsis speciebus sa
cramentalibus est. vbi etiam subdit ſm beatum Hie
ron. qꝛ sub singulis ptibꝫ fractiõis ẽ totus xp̃s. Et
etiam dicit Hylari. vbi est pars corporis christi ibi ẽ
totuz. Postea dicit qꝛ partium fractionis vna signifi
cat corpus christi iacens in sepulcro Alia vero signi
ficat corpus christi viuens in mũdo. Tertia vero cor
pus christi post resurrectionem que significatio põt
etiam corpori christi mistico adaptari Preterea que
rit vtrum corpus quotidie imoletur. z vtrum illud
quod facit sacerdos in hoc sacramento possit ꝓprie
dici sacrificium vel imolatio. Et respondet ad vtrũ-
qꝛ qꝛ sic. non tamen in re sed in similitudine qꝺ enim
quotidie geritur signum est memoriale z figura imo
lationis semel facte. et sic forma visibilis que in alta
ri sacrificium dicitur z est. Similiter vero solum se-
mel imolatus fuit sed quotidie offert. sed aliter tunc
z aliter nunc. quod autoritatibus ꝓbat. Tertia ꝓ-
positio est hec. Hoc sacramentum datur in augmen
tum virtutis et charitatis. z in remedium quotidiane
infirmitatis. Hãc magister insinuans dicit qꝛ hoc sa
cramentũ duabus de causis est institutum scilz in au
gmentũ charitatis. z in medicinam nostre infirmita
tis. quia eñ quotidie labimur z cadimus. quotidie
xp̃s pro nobis mistice imolatur. Unde xtus sacra-
menti ẽ remissio venialiũ. Ultimo inquirit de modo
vtendi hoc sacramento. s. qnõ hoc sacrm sit frequen
tandũ. Et dicit qꝛ supra hoc inuenĩũt diuersa eccle
statuta. qꝛ ꝗdam in diebus dñicis. ꝗdam bis i anno
cõmunicandũ esse dicũt. nisi dũtaxat aliquib⁹ crimi-
nibus sit grauatus. Et tñ i spãli de sũa hui⁹ dis.

Si heretici z excommunicati hoc sacramentũ conficiant. a

DI.XIII

Solet etiaz qꝛ-
ri vtrum ꝓaui sacerdotes h̃
sacramẽtũ ꝓficere queãt? Ad
qꝺ dici potest qꝛ aliq licz sint
ꝓaui ꝓsecrãt ℞e. s. q̃ itus sũt noie et sacro
z sinõ vita. qꝛ nõ in merito ꝓsecrantis. ſ i
℞o efficit creatoris. Uñ Aug⁹. Intra ca-
tholicã eccl̃iam i misterio corpis et sangui
nis dñi nihil a bono maⁱ⁹. nihil a malo mi-
nus pficit sacerdote. qꝛ nõ i merito ꝓsecrã
tis ſ in ℞o ꝓficit creatoris z ℞tute spiri-
tussancti. Credendũ est eñ qꝛ in ℞bis chri
sti sacrã ꝓficiant Sicut ipe q̃ baptizat. ita
ipse ẽ q̃ p spiritũ sãctũ suã efficit carnẽ z sã
guinẽ. Itẽ Greg. ꝓutãt qꝺã cõmunionẽ
corpis minⁱ⁹ esse sanctificatã. si illoꝝ fiat of-
ficio quoꝝ vita eoꝝ oculis videt ignobil.
Heu in q̃ magnũ laqueũ incidunt. vt diui
na z occulta mysteria plⁱ⁹ ab alijs sanctifica
ta posse fieri credãt. cũ vnⁱ⁹ idemqꝛ spiritus
sanctus in tota ecclesia inuisibiliter ea myste
ria z operando sanctificet. et sanctificãdo be
nedicat. Mysteriũ ideo ꝺr qꝛ secretã et
recõditã habeat dispẽsationẽ. Sacrificiuz
℞o q̃si sacrũ factũ. qꝛ ꝑce mystica consecra
tur ꝓ nob̃ in memoriã dñice passiõis. Sa-
cramentuz est in aliqua celebratiõe cũ res
ita fit vt aliquid significate rei accẽtiam⁹.
Sacramẽta sunt baptisma. chrisma. corpⁱ⁹
q̃ ideo sacra dicunt qꝛ sub tegimento visibi
lium rerũ: diuina ℞tus secretiⁱ⁹ salutẽ eoꝝ
dem sacramentoruz operatur. Uñ a secretis
virtutibus vel sacris sacra dicuntur. Panis
z calicis sacrm. grece eucharistia dicit
latine bona gra interpretat. z quid melius
corpe z sanguine xp̃i? Siue ergo ꝑ bonos
siue ꝑ malos ministros intra eccl̃iaz dispẽ-
setur: sacrum tamen est. qꝛ spiritussanctus
viuificat. Nec bonoꝝ dispẽsatoꝝ meritis
ampliatur. nec malorum attenuatur. Hoc
de corpore domini. hoc z de baptismate et
crismate sciendum est et tenendũ. quia vir
tus diuina secretius operatur i eis. z diui-
na solummodo ẽ hec virtus siue potestas.
nõ humane efficatie. Illi vero qui excom-
municati sunt vel de hereſi manifeste nota
ti non videntur hoc sacramentũ posse con
ficere. licet sacerdotes sint. qꝛ nemo dicit i
ipsa consecratione. offero. sed offerimus.
quasi ex persona ecclesie. z ideo cuz alia sa
cramenta extra ecclesiam possint celebrari

Aug. in li. corpe dñi.

Gregorⁱ⁹

Aug. i fmõe de corpe xpi.

Unde dicat missa.

Grego. male dicaz bñdicti onib⁹ vris. id est. his q̃ i eis bñdictionib⁹ possidetis vel q̃d a vobis benedicet. vt ꝑ me non bñdicũt sanctis ex vo corde. vel quia qui intq̃ gunt benedicuntur ab eis idulanturq̃ peccatoribus dummodo dicites sint.

Hieronym⁹. maledicaz bñdicentib⁹ vos est. q̃d a vobis benedicet ꝑ me erit maledictũ.

Grego⁹. super ezech. Qui i xpositione sacri eloquij vt auditoribus placeat aliq̃d fingit sua verba loqtur nõ ei q̃ autem i verbis dñicis sit q̃ts q̃ p-uerit sensurit. sub alio ītel ctu tamẽ ad dificationez baritatis tẽdit. dñi sũt vba q̃ dicit.

A brutis animalib⁹ eucharistia nõ sumitur.

de hoc nõ videt. Nõ etiã Aug. tradere videtur dicens. Recolite nomen et aduertite veritatẽ. Ubi ista enĩ dicit de eo q̃ celestis missus ad cõsecrandũ viuificandũ corpus aduenĩat iuxta dictũ sacerdotis dicẽtis Omnipotens deus iube hec perferri per manus sancti angeli tui in sublime altare tuum ꝛc Idcirco nisi angelus venerit: missa nequaq̃ iure vocari potest. Nunquid enĩ si ꝺ misteriũ hereticus ausus fuerit vsurpare. angelũ de celis mittit de⁹ oblationẽ ei⁹ consecrare. maxie cũ eisdẽ ꝓ ꝓphetaz cõminat⁹ sit dicẽs. maledicã benedictionib⁹ vestris Et si benedictiõib⁹ eoz se asserit maledictu rũ veritas. Quid erit de hostia? q̃ dicem⁹ illã posse bñdici ab illo quẽ scim⁹ a deo fore maledictũ cũ sua bñdictiõe. Si enĩ deus maledixerit bñdictionib⁹ hereticoz et symoniac⁹ bñdixerit: q̃s eoz ꝓualebit? Nũq̃d bñdictio maledicti ad nihilũ poterit redigere ꝟba verissima cõminãtis dei. Ex his colligit q̃ hereticus a catholica fide ꝑcisus neq̃at ꝺ sacrm cõficere. qz sancti angeli q̃ hui⁹ misterij celebratiõi assistunt. tũc nõ assunt q̃n hereticus ⁊ simoniacus ꝺ misteriũ temerarie ꝓsumit. Non enĩ dubitari ꝺz vbi corpis dñici ⁊ sanguinis mysteria gerunt supnoz ciuiũ adesse quẽt⁹. Jn hui⁹ aũt misterij expletiõe sicut formã seruari: ita oz dinẽ hñi. s. vt sit sacerdos. ⁊ intẽtiõez adhiberi optet vt illud facere intẽdat. Sz si nõ credit de illo mysterio sic veritas hz. nũq̃d põt intẽdere illud ꝓficere? ⁊ si nõ intendit. nũq̃d ꝓficit? Aliq̃ dicũt etiã nõ recte ꝺ illo mysterio sentiẽtẽ: posse itẽdere. nõ q̃dẽ illꝺ ꝓficere. qꝺ iã eẽt recte credere. ꝺ id agẽ qꝺ gerit ab alijs dũ ꝓficit. ⁊ sic adhibet intentio. ⁊ si intẽtio dicat deesse ꝓficiẽdi illꝺ mysterium. tñ ex q̃ intẽdit ea dicere ⁊ agere q̃ ab alijs gerunt. implet misteriũ. Illud etiã sane dici põt. q⁹ a brutis aialib⁹ corpus xpi nõ sumit. ⁊ si videatur. Quid ĝ sumimus. vel q̃d mãducat? Dc⁹ ait. Dcꝺ celesti mysterio aliq̃ pstrinxim⁹ a catholicis fideliter tenẽda. Qui enĩ his ꝓtradicit: hereticus iudicatur.

Quid facit hereticus et quid sit hereticus. b

De autez ignoz q̃d faciat hereticũ. vel q̃d sit hereticus. audibreuit q̃d inde scti doctoꝛes tradãt. Hyla. ait. Extiterũt plures q̃ celestiũ ꝟboz simplicitatẽ nõ veritatis ipius absolutionem susceperũt. aliꝭ interptantes q̃ dictoz vt⁹ postularet. Dc intelligẽtia enĩ hereseos non descriptura est. ⁊ sensus nõ ꝺmo fit crimen Jdẽ in. viij. Intelligẽtie sensus i crimie est Hiero. dic. q⁹ ex ꝟbis inordinate platis incurrit hereseos. Aug. diffiniẽs q̃d sit hereticus ait. hereticus ẽ q̃ ꝑ alicui⁹ tpalis cõmodi ⁊ maxie gl̃ie ꝓncipatusq̃ sui gra. falsas ac nouas opiniones gignit vel sequit.

Hyla. in li. ꝺ trinitate. Hieron⁹. sup Osee. Aug. de vtilitate credẽda.

Jsta est distinctio. xiij. hui⁹ quarti libri. Jn qua mgr̃ posq̃ egit supi⁹ de sacro eucharistie ꝫtũ ad esse ⁊ fieri. Nic agit de eius ministro. ⁊ tria facit. Primo enĩ inquirit an mal⁹ sacerdos possit ꝓsecrare. Scõo hereticũ seu scismaticũ non posse ꝓficere nitit determinare. Tertio ostendit aialia bruta nullaten⁹ posse mãducare. Primũ a ꝓncipio vsq̃ ibi Illi vo q̃ excõicati sunt. Scõm vsq̃ ibi. Illud vo sane dici põt. Tertiũ vsq̃ ad finẽ dis. Jn spãli snia m ꝛẽ A malo sacerdote vex sacrm cõficit. qz nõ i merito ipius. sed in verbo creatoris efficit. Hãc mgr̃ insinuans querit ꝓmo vtruz hoc sacrm mal⁹ sacerdos põt cõficere. Et rñdet q⁹ bonitas vel malicia sacerdotis nihil facit ad cõsecrationẽ. qz cõsecratio nõ ẽ merito cõsecrãtis sz in verbo efficit creatoris. Jn hoc enim sacro sub tegimẽto rex visibiliũ diuina virt⁹ secretius opat salutẽ. qꝺ autoritatib⁹ cõfirmat. Scꝺa propositio est hec. Scismaticũ ⁊ hereticũ non posse ꝓsecrare ꝑ magistrũ asserit ⁊ intẽtio ipo cõsecrante necessario exigit. Hanc mgr̃ ponẽs dicit q⁹ ab ecclesia dei ꝑ excõicationez vel heresim ꝑcisi non videnť hoc sacrm posse ꝓficere q̃uis sint sacerdotes. tũ qz oblatio hui⁹ hostie fit ex ꝓsona tot⁹ eccl̃ie. ipi autẽ extra eccl̃iaz sunt. Tũ qz bmõi sacri celebratiõe nũcius celestis mittit ad bñdicendũ. Nõ est aũt ꝓsumenduz q⁹ de⁹ bñdicat bñdictiõib⁹ ꝓcisoz ab ecclesia. Postea dicit q⁹ ad sacri hui⁹ ꝓfectionẽ duo requirũt. s. ordo ministri. s. q⁹ sit sacerdos ⁊ intentio. Subdit q⁹ ille q̃ non credit etiã põt intẽtionẽ habere ⁊ ꝑ ꝓsequẽs cõsecrare dũmõ intendit agere ⁊ facere qꝺ facit eccl̃ia Tertia ꝓpositio est hec Magister videt dogmatizare bruta aialia nullatenus christi corpus mãducare. Hãc mgr̃ insinuãs dic⁹ q⁹ bruta aialia corpus xpi nõ sumũt. q̃d aũt sumãt dũ hostiã mãducãt dicit q⁹ deus nouit. Postea epilogãdo dicit se de hoc mysterio breuiter dixisse a fidelib⁹ catholicis fideliť tenenda. q̃ꝺ si q̃s cõtradicit hereticus videt. Ultimo quasi incidenter dicit q⁹ hereticũ facit intelligẽtia prauа ꝺm beAug. ꝺ vtilitate credẽdi. aut hereticus ẽ q̃ cã cõmodi tpalis ⁊ glorie vel falsum vel nouas opiniones gignit aut sequit. Et tñ in speciali.

De penitentia. a

Post hec ꝺ penitẽtia agẽdũ est. Jpnia lõge positis a deo necessaria est vt ap̃propiquet. Est enim vt ait Hiero. scꝺa tabula post naufragiũ. q: si q̃s vestẽ inocẽtie i baptismo ꝓceptam peccando corrupit: pnie remedio repare põt. Jpma tabula ẽ baptism⁹ vbi deponit vetus hõ ⁊ induit nou⁹. Scꝺa pnia: qua post lapsum resurgimus. dũ vetustas reuersa repellit. et nouitas ꝓdita resumit. Jpost baptismũ plapsi ꝓ pnlam renouari valent. ꝺ

DI. XIIII

Hieron⁹. sup Daniel.

nō p baptiſmuz. licet hoi ſepiº penitere ſed nō baptiſati. Baptiſmus tm̄ eſt ſacr̄m ſed pnīa dicit ꝛ ſacr̄m et virtus mētis. Eſt em̄ pnīa interioꝛ. et eſt pnīa exterioꝛ. Exterioꝛ ſacr̄m eſt. interioꝛ virtus mentis eſt. et vtraq; cā ſalutis eſt ꝛ iuſtificationis Utꝛ vero oīs exterioꝛ pnīa ſit ſacr̄m: vel ſi non omnis: que hoc noīe cenſenda ſit cōſequēter inueſtigabimus. ¶ A pnīa cepit ioīs p̄dicatio dicentis. Penitentiā agite appꝛo pinquabit em̄ regnū celoꝛ. Qđ aūt preco docuit. illud poſt veritas p̄dicauit exoꝛdium ſumens ſmonis a pnīa. Pnīa ðꝛ a puniendo. q̄ q̄s punit illicita q̄ cōmiſit. Penitētie ꝟtº timoꝛe ꝯcipit. Añ Eſa. A timoꝛe tuo dñe concepim⁹ et pepim⁹ ſpm̄ ſalutis. Añ ðꝛ pnīa

Ambro. ſer mone q̄drageſimali.

Eſt autē pnīa vt ait Amb. Mala p̄terita plangere. ꝛ plangenda itez nō cōmittere. Itē Greg. Penitere ē anteacta pctā deflere. ꝛ flēda nō cōmittere. Nā qui ſic alia deplozat vt alia tm̄ committat. adhuc pniam agere. aut ignozat aut diſſimulat Quid em̄ pꝛodeſt ſi pctā luxurie q̄s defleat et adhuc auaricie eſtibº anhelat. ¶ His verbis qui dam vehementius inherentes ꝓtendūt vere penitētē vltra nō poſſe peccare damnabiliter. et ſi grauiter peccauerit: verā nō p cepiſſe pniaz Qđ etiā alīs muniūt teſtimonijs. Ait em̄ Jſi. Irriſoꝛ eſt ꝛ nō penitens qui adhuc agit q̄đ penitet. Nec videt deū poſcere ſubditus ſed ſubſannare ſuperbus Canis reuerſus ad vomitum et penitens ad pctm̄. Multi lachzymas indeſinenter fundunt. ꝛ peccare nō deſinunt. quoſdam accipere lachzymas ad pniaz cerno. ꝛ affectum pnie nō hr̄e. q̄ inconſtantia mentis nunc recoꝛdatione peccati lachzymas fundunt. nūc reuiuiſcente vſu ea que fleuerūt iterādo cōmittūt Eſa. de peccatoꝛibº dicit Lauamini mundi eſtote. Lauat ꝛ mūdus eſt q̄ p̄terita plangit ꝛ flenda iterum nō cōmittit. Lauat ꝛ nō eſt mūdus q̄ plangit q̄ geſſit nec deſerit et poſt lachzymas ea que defleuerat repetit. Item Aug. Inanis eſt pnīa qu ā ſequēs culpa coinq̄nat. Nihil p ſunt lamenta ſi replicant pctā. Nihil valet veniā a malis poſcere ꝛ mala denuo iterare. Item Greg. Qui cōmiſſa plāgit nec tamen deſerit: pene grauioꝛi ſe ſubiūcit. Item Ambro. Repiunt qui ſepius agendaz penitentiam putant qui luxuriant in chriſto Nā ſi vere pniaz in xp̄o agerēt: iterandam poſtea nō putarēt. q̄ ſicut vnuz baptiſma ita eſt vna pnīa. His alīſq; pluribº vtūtur in aſſertione ſue opinionis. Sed Ambroſius dicit. Hec vera penitentia eſt ceſſare a peccato Et itē Magni pfectº eſt renūciaſſe erroꝛi. imbutos em̄ vicīs animos exuere atq; emēdare virtutis eſt pfecte et celeſtis gr̄e. ꝛ ideo ſane ita diffiniri pōt. Penitentia eſt ꝟtus q̄ cōmiſſa mala cuz emendationis ꝓpoſito plangimus ꝛ odimus ꝛ plangenda vlreriº cōmittere nolumº: quia pnīa vera ē in animo dolere ꝛ odire vicia. Añ illa verba p̄miſſa. penitere eſt anteacta deflere ꝛ flenda non cōmittere. recte ſic accipi p̄nt vt non ad diuerſa tpa. ſed ad idem referunt. vt ſcz tpe quo deflet cōmiſſa mala nō cōmittat volūtate vel ope flenda. qđ innuit ex verbis cōſequētibº. Naz qui ſic alia deplozat ꝛc. Hinc Aug. ait. Cauēduz eſt ne quis exiſtimet nephanda illa crimina qualia qui agunt regnū dei nō poſſidebunt quotidie ꝓpetranda. et elemoſynis q̄tidie redimenda. Jn melius eſt enim vita mutanda. ꝛ p elemoſynas de peccatis preteritis ꝓpiciandus eſt deus. nō ad hoc emēdus quodāmodo vt ea ſemp liceat impune cōmittere. Nemini em̄ dedit laxamētuz peccandi. ꝛ ſi miſerādo deleat cōmiſſa peccata. ſi nō ſatiſfactio cōgrua negligat. Itē Pius papa. Nihil pdeſt homini ieiunare et oꝛare et alia religionis opa agere niſi mens ab iniquitate reuocetur. Qui ergo a malis ſic mentem reuocat vt commiſſa plāgat ꝛ plangenda committere non velit nec ſatiſfacere negligit: vere penitet. Nec ideo non eſt vera pnīa. q̄ forte nō de ꝓpoſito ſ caſu vel infirmitate peccabit. Ille autez irriſoꝛ eſt ꝛ non penitens qui ſic cōmiſſa plāgit vt plangenda voluntate vel ope cōmittere non deſinat. Ille etiā qui poſt lachzymas repetit que fleuit lauat ad tempus. ſ mūdus nō eſt. i. illa mūdicia non eſt ei ſufficiēs ad ſalutē. q̄ eſt momētanea nō pſeuerans. ¶ Itē illud. Jnanis eſt pnīa quā ſequēs culpa coinquinat. ſic intelligēdū eſt. Jnanis eſt. ſ. carēs fructu illius pnie quaz ſequēs culpa non inq̄nat. Illiºenim fructº eſt vitatio gehenne et adeptio gloꝛie. moꝛtificat em̄ illa pnīa et alia anteacta bona ſequens pctm̄. vt nō ſortiant merecedē quā meruerūt cū fierēt. et quā haberēt ſi pctm̄ nō ſuccederet. Sed ꝛ ſi de pctō ſuccedenti pnīa agatur ꝛ pnīa que perceſſit. et alia añacta bona reuiuiſcunt. ſed illa tm̄ q̄ ex charitate pdierunt. Illa em̄ ſola viua ſūt que ex charitate fiunt. Jdeoq; ſi p ſeq̄ntia pctā moꝛtificant. p ſubſequentez pniam reuiuiſcere poſſunt. Que veꝛo ſine charitate fiūt

Ambro. ſu epiſtolam ꝛ corinth.

Augu. ſup octonarium rrij.

Quid ſit penitentia.

Determiat p̄miſſoꝛ ꝟbꝛum.

Aug. i enc

Plus papa

Jſi. in li. de ſūmo bono.

Aug. in li. ſo liloquioꝛ.

Gꝛegoꝛiº

Ambro. in li. ð vnica pnīa.

mortua et inania generantur .et ideo p penitentiam reuiuiscere nō valent. Similiter intelligēdum est illud. Nihil pſunt lamenta ⁊c̄. Et illud. Nihil valet ⁊c̄. Si eñ replicantur peccata nihil valet ad salutem vel ad veniam in fine p̄cedens lamentum: q; nihil relinquitur de vite mūdicia. quia aut peccata dimissa redeunt vt quibusdam placet cum replicanť. vł si nō redeunt .eis tñ deletis ꝓpter ingratitudinem ita reus ⁊ immundus constituitur .cum adhuc inexpiandis implicať. vt si iam deleta redirent De hoc tñ scz an peccata redeant post plenius agemus. Similiter nihil valet ad salutē obtinendaz. vel ad mundiciam vite habendā. veniam de malefactis poscere .et malefacta denuo iterare. Ita etiaz intel
Aug. in li. de vnica pnia. ligendum est illud quod idem Augus. alibi ait. ¶Penitentia est quedam dolētis vindicta semp puniens in se qđ dolet cōmisisse. ⁊ infra. Quotidie dolendum est de peccato qđ declarat ipsa dilectiōis virt⁹. ¶Penitere eñ est penaz tenere .vt semp puniat in se vleiscendo quod cōmisit peccādo. Ille penaz tenet. qui semp vindicat qđ cōmisisse dolet. ¶Penitentia ergo est vindicta sp punies in se quod dolet commisisse. Quid restat nobis nisi dolere in vita. vbi eñ dolor finitur: deficit et pnia. Si ꝙo penitētia finiť. quid relinquetur de venia? Tamdiu gaudeat et speret de gratia. q̄diu sustentatur a penitentia. Dicit enim dominus Vade et amplius noli peccare. non dixit: Ne pecces. sed ne voluntas peccandi in te oriatur. Quod quomō seruabiť nisi dolor in penitentia continue custodiatur. sed semper doleat. ⁊ de dolore gaudeat ⁊ nō sit satis q̄ doleat. sed ex fide doleat. ⁊ non semp doluisse doleat.

¶ Determinatio intelligentie dictorum. b

De penitentia per

fectoz vel ad salutē sufficienti intelligēduz est. qđ supra dixit scz ¶Penitentia est vindicta semp puniens qđ cōmisit. ⁊ alia hmōi. Illud ꝙo. Si penitētia finiť nihil ō venia relinquiť: dupliciter accipi pōt. Si eñ iuxta quorundā intelligētiā pctā dimissa redeunt. facile est intelligere nihil ō venia relinqui. q; pctā dimissa iterum replicantur. Sicut eñ ille qui ex seruitute in libertatez manumittiť. interim vere liber est. ⁊ tñ ꝓpter offensam in seruitutez postea reuocať

Sic et penitēti peccata vere dimittunť .et tñ ꝓpter offensam que replicať iterū redeunt. Si ꝙo nō redire dicanť: sane pōt dici etiā sic nihil de venia relinqui. nō quod dimissa pctā iteruz imputenť. sed q; ꝓpter ingratitudinem ita reus et immundis constituitur. ac si illa redirent.

De solēni ⁊ vnica penitētia. c

Illud autez quod

Ambro. ait. Repiūť ⁊c̄. ⁊ Sicut vnuz baptisma ita ⁊ vna pnia. non ſm generalem sed ſm specialem morem ecclesie de solenni pnia dictū intelligitur. que apud quosdaz semel celebrata nō iterať. Item illud aliud Ambrosi. ¶Penitentia semel vsurpata nec vera celebrata. et fructum prioris aufert et vsum sequentis amittit. de solenni intelligitur. Solēni ergo penitētia vt Ambro. i eodem ait: est que fit extra ecclesiam in manifesto in cinere ⁊ cilicio. que p grauioribus horrendisq; ac manifestis delictis tñ imponitur .⁊ illa non est iteranda ꝓ reuerentia sacramenti. ⁊ ne vilescat et cōtemptibilis fiat hoibus. Unde Aug⁹. Quis caute et salubriter puisum sit. vt locus illius humilime pnie semel in ecclesia concedať: ne medicina vilis minus vtilis esset egrotis. que tanto magł salubris est: quāto min⁹ cōtemptibilis fuerit. Quis tamē audeat deo dicere. Quare huic homini qui post penitētiam primam rursus se laqueis iniquitatis abstringit adhuc iteruz parcis? Origenes quoq; de hac solenni pnia que p̄o grauioribus criminibus iniungiť ait. Si nos aliqua culpa mortalis inuenerit que non i crimine mortali. vel in blasphemia fidei. ſ in sermonis vel in morum vicio consistat. Hec culpa semper repari potest. Nec iterdicitur aliquando de huiusmodi penitentiam agere. Sz nō ita ō grauioribus criminibus. In grauioribus enim crūminib⁹ semel tñ penitentie conceditur locus. Communia que frequenter incurrimus semper penitentiam recipiunt et semper redimuntur. Communia dicit venialia peccata et forte mortalia quedaz alijs minus grauia. Que sicut sepe committuntur .ita frequenter per penitentiā redimuntur. Sed ō grauioribus criminibus semel tantum agitur penitentia scilicet solennis. Nam et de illis si iterentur iteratur penitentia sed non solēnis. quod tamen i quibusdam ecclesijs nō seruatur.

Aug. ad macedoniū.

Origenes super leuiticū.

Autoritatibus ꝓbat q̄ non semel tm̄ sed frequenter pcta dimittant p penitentiam. d

Q̄ vero penitētia non semel tm̄ agak. sed frequenter iteretur. 7 p eā frequenter iterum venia pstek pluribus sanctoꝝ testimoniꝭ probatur. Ait ei Aug. scribens contra quosdā hereticos q̄ peccantibus post baptismū semel tm̄ dicebant vtilem esse penitentiaz. ita. Adhuc instant pfidi qui sapiunt plus q̄ oportet. nō sobriꝭ: sed excedentes mensuram: dicunt. 7 si semel peccantibus post baptismum valeat penitentia. nō tm̄ sepe peccantibus ꝑderit iterata. alioquin remissio ad peccanduz esset incitatio. Dicunt em̄. Quis non sp peccaret si semp redire posset. Dicūt em̄ dñm incitatorem mali si semp peccantibus subuenit. 7 ei peccata placere quibus semper ꝓsto est gratia. Errant aūt. Constat em̄ ei peccata displicere. qui semp ꝓsto ē ea destruere. si ea amaret: nō semp ea destrueret Idem ad macedoniū. Intantū hoiuz iniquitas aliq̄n ꝓgreditur. vt etiaz post peractam penitentiam: post altaris reconciliationem: vel similia vel grauiora cōmittant et tm̄ deus facit etiā sup tales oriri solē suuz nec minus tribuit q̄ ante tribuerat largissima munera vite et salutis. et q̄uis eis in ecclesia locus ille penitentie nō concedak. deus tm̄ sup eos sue patientie non obliniscitur. Ex quoꝝ numero si quis nobis dicat dicite mihi vtrū aliq̄d ꝓsit ad vitā futurā si in ista vita illecebrosissime voluptatl blādimenta contempsero. si me penitendo vehementis q̄ prius excruciauero. si vberi⁹ fleuero. si melius vixero. si paupes largi⁹ sustentauero. si charitate ardentius flagrauero. quis vestꝝ ita desipit. vt huic homini dicat. nihil tibi ista in posteruz ꝓdeunt. Uade saltem huius vite suauitate fruere. Auertat deus tam immanē sacrilegam q̄ dementiā. Item Jobes christo de repatione lapsi. Talis mihi crede: talis est erga hoies pietas dei. Nunq̄ spernit pniam si ei sincere 7 simpliciter offerak etiaz si ad sūmū q̄s ꝓueniat malorum 7 inde tm̄ velit reuerti. ad virtutis viā suscipit libenk 7 amplectitur. 7 facit oia quatin⁹ ad p̄oz̄ē reuocet statū. Quodq̄ est adhuc p̄stantius et eminēti⁹ etiā si nō potuerit q̄s explere omnem satisfaciendi ordinē. quātulācunq̄ tamen 7 quālibet breui tpe gestā non respuit

Augu. in li. d penitentia.

Aug⁹ ad macedoniū.

Jo. chrīs.

pniaz. suscipit etiam ipam nec patik q̄uis exigue cōuersionis ꝓdere mercedē. Exemplis etiam hoc idē astrui ꝓt. Dauid em̄ p pniam adulteriꝭ simul 7 homicidiꝭ veniam impetrauit. grauiter tm̄ postea deliq̄t i ꝓli enumeratione. qd populi multitudo p strata ostēdit. Illud aūt mirabile est q̄ angelo ferienti plebē. se obtulit dicens. Ego iste q̄d fecit. fiat man⁹ tua in me 7 in domū patris mei. Quo facto statim sacrificio dignus iudicak. qui absolutiōe estimabatur indignus. Nec mirū si tali sua oblatiōe p ꝓli. peccati sui adeptus est veniā. cū moyses offerendo se p plebis errore. pctā dilueret. His aliꝭq̄ testimoniꝭ pluribus euidenter ostendik p pniam non semel tm̄ ꝙ sepius nos a peccatis surgere. 7 verā pniaz sepi⁹ agi. Voluntarie em̄ peccantibus nobis: vt ait apl's p pctis nō reliquik hostia scda. s. q̄ semel tm̄ xp̄m oportuit pati: nec relinquik scōs baptismus. Relinq̄tur vo scda pnia 7 tertia 7 deinceps vt Joh. chrisosto. sup hūc locū ait. Sciendu z inq̄t q̄ h quidā exurgunt horū verboꝝ occasiōe penitentiam auferentes. quasi p pniam non valeat pctōr post lapsum resurgere scdo et tertio deinceps. Uex etiam in hoc pniam nō excludit nec ꝓpiationez que sepe fit p pniaz ꝙ p baptismū 7 hostiam.

Jo. chr.

Jsta est distinctio. xiiij. huius q̄r-

ti libri. In qua mgr̄ post q̄ determinauit d sacrāmētis. s. cōfirmatione et eucharistia que sunt sacra progredientiū ordinata ad pfectionē in bono. Nic determinat de pnia que ordinak ad amotionē mali. Et dividik tractatus iste in quattuor ptes. In p̄ma determinat de pnia in se. Scdo d ptib⁹ pnie Tertio de instrumētis. Quarto d tpe. Scda ps incipit i. xvj. di. Tertia in distinctiōe. xvij. Quarta i distinctiōe. xxj Prima ps dividik adhuc in duas ptes. In p̄ma pte determinat quidditatē pnie. 7 excludit quēdā errorem. Scdo determinat de integritate. scilz in dis. xv In p̄ti aūt dis. facit tria. Primo em̄ determinat q̄ sit pnie diffinitio. Scdo quō bona opa p cōsequens pctm̄ mortificata p pniam reuiuiscunt. Tertio quomodo publica pnia p eodem peccato nō sit reiteranda. Primū facit a principio distin. vsq̄ ibi. Jtē illud manus est penitentia. Scdm vsq̄ ibi. Illud aūt q̄d Ambrosius Tertiū vsq̄ ad finem distin. In speciali sn̄ia magistri stat in trib⁹ ꝓpositionibus. quarū prima est hec. Penitentia est virtus qua nostra peccata voluntarie deplangimus. et ea vltra cōmittere non ꝓponimus. Hanc magister insinuans ꝓponit p̄mo pniaz necessariā esse. Est enim ꝑm Hieron. scda tabula post naufragiū ex eo q̄ qui vestem innocentie i baptismo ꝓceptam peccando destruxit. Potest eam penitentie remedio reparare. Baptismus aūt dicit p̄ma tabula. vnde pnia sepe reiterari p̄t baptism⁹ aūt nō. Postea volens pniam diffinire p̄mittit quattuor. Primo em̄ p̄mittit eius genus q̄d est sacr̄m et virtus mentis. sed baptismus est sacr̄m tm̄. Est em̄ duplex pnia. interior. s. 7 exterior. Interior ē habi-

Ambrosi⁹ i apologia 3. uid.

cus. exterior est sacrm. Scdo eius vtilitatem ppter q̃ tã xps q̃ iohes baptista pdicationem suã a pnia inceperũt dicentes. Penitentiaz agite appropinquabit vobis regnũ celoz. Tertio ciº actum oz eñ pnia a puniendo. qz per pniaz illicita puniunt Quarto erº origine. qz pnie virtus timore cõcipitur Quibus pmissis diffinit pniam sm b. Ambro. dicẽs q̃ pnia est mala pterita deplangere et deplangẽda itez nõ cõmittere Postea dicit q̃ ex hac diffinitione aliqui moti fuerunt dicere q̃ non sit vera pnia q̃ peccato sequenti maculat. vere eñ penitentẽ dicunt vltra mortaliter nõ peccare qd etiã confirmant autoritate beati ysidori q̃ dicit talẽ pniam esse irrisoriã. et autoritate. b. Aug. qui dicit eã esse inanẽ. z b. Grego. qui dicit eã esse grauioris pene. Quarto Ambrosij qui dicit verã pniam iterandã non esse. Autoritates oẽs patent in lra. Postea mgr determinando veritatẽ excludit dictũ errorẽ. dicens q̃ cessatio a peccatis pteritis z doloz de eis cum ppositio caueñdi futura ad verã pniam sufficit. Et ex hoc soluit pnie diffinitionem supradictã in qua dicit q̃ ad pniam pagendam ptinet pctã iterum nõ cõmittere dicens. Sufficit pro vera pnia q̃ penitens plangenda iterũ non cõmittat ppositio volũtatis. Et ex hoc etiam soluit autoritatẽ ysidori dicẽtis. ille irrisor est q̃ cũ ppositio cõmittẽ di penitet. Scda ppositio ẽ hec. Viatoris bona opa q̃ p ois petñ deficiũt p verã pniam iterũ reuiuiscũt Hãc mgr insinuãs soluit autoritates quasdã pdictas et pmo Aug. dicẽtis q̃ pnia quã ois seqūs coinq̃nat culpa. oz eñ inanis. qz fine pnie caret q̃ est vitatio gehenne. et adeptio glorie. Caret aũt fructu pnie. qz p ois petñ ista pnia et etiã alia acta bona mortificant vt. s. nõ sortiant mercedẽ quã meruerũt cũ fierent. si tñ de pctõ succedente agat pnia bona q̃ pcesserũt nõ reuiuiscunt nisi dũtaxat illa q̃ ex charitate pdierit qz q̃ vna nõ fuerunt reuiuiscere nõ pñt que aũt fuerũt viua reuiuiscere pñt. Qd aũt Aug. dicit. nihil pſũt lamenta si replicant pctã sic intelligendum est. vel q̃ pctã redeũt quẽadmodũ quidã dicũt q̃ nihil relinq̃tur de vite mũdicia eo q̃ post petñ iterũ peccat. vel si nõ redeũt saltẽ ppter ingratitudinẽ ita reus z ĩmũdus ꝓstituit ac si petã dimissa redirent. Addit etiaz duo dicta ab Aug. que videñt facere in cõfirmationem erroris. vnũ est. qz Aug⁹. dicit q̃ penitẽs sp oz pniaz tenere ita tñ q̃ dolere gaudeat. Solnẽdo istũ dicit. q̃ intelligitur de pnia perfectoꝝ qui penitentiam vsq; in finẽ vite sue ꝓtinuãt. Aliud est q̃ Aug. dicit q̃ nihil de venia relinquit qñ hõ post penitentiam in petñ relabit. Respondendo dicit verum esse q̃tũ ad reditũ pctõz simpliciter vel q̃tũ ad ingratitudinez vt dictũ est. Tertia ppositio est. Quamuis publica pnia pgrauioribus inflicta nõ est p eodem reiteranda cõmunis tñ cõfessio et pnia est nobis frequentius p agenda. Hanc magister insinuans soluit autoritatẽ beati Ambro. qua dicit pniam nõ esse iterandã ppter reuerantiã sacramenti. Respondendo dicit hanc esse intelligendã de pnia solenni que pro grauioribus criminibus infligit que nõ iterat ne vilis reputet qd autoritatibus confirmat Ultimo qz q̃daz dixerũt q̃ pnie nõ deberent iterari qz facilitas penitentie esset incitatio ad peccandũ. Ideo probat p plures autoritates q̃ pnia semp iterari debet z potest. qd confirmat exemplo Dauid qui bis veniã impetrauit. semel de commissione adulterij et homicidij. z postea de numeratione populi ex quo patet veram penitentiam sepius agi posse. Et qz predicti q̃ sic errauerũt circa penitentiam immittebantur quibusdam verbis apostoli in epistola ad hebros. Ideo dicit magister q̃ aplus ibi non negat illam penitentiam. Et tñ in ſpali.

// Qd pluribus irretitus peccatis nõ põt penitere de vno vere nisi d omnibus peniteat. a

Sicut predictis autoritatibº. illoꝝ errorem conuincitur. qui pniaz sepe agendã et per eam a lapsu peccantes frequenter surgere diffitent. ita eiſdem illoꝝ opinio elidit qui pluribus irretitum peccatis asserunt de vno vere penitere eiusdemq; veniam a dño consequi posse sine alterius penitentia. Quod in autoritatibº astruere conant. Ait eñ ꝓpheta. Nõ iudicabit deus bis in idipm. vel vt alij transtulerunt. Non cõsurget duplex tribulatio. Si ergo inquiunt illi. aliq̃s sacerdoti fuerit confessus vnuz de duobus vel pluribus peccatis. et de illo iniunctam sibi penitentiam a sacerdote satisfactionem expleuerit: ceteris tacitis. non p illo peccato amplius iudicandus est. de quo satisfecit ad arbitrium sacerdotis. qui vicem christi in ecclesia gerit. Ideoq; si de eo iterum iudicetur. bis in idipsum iudicat deus z consurget duplex tribulatio. Naum. j.

Sed de his q̃ oportet illud tm intelligi q̃ precedentibus supplicijs commutant in bonũ et sic perseuerant. super quos non consurget duplex tribulatio. qui vo inter flagella duriores et deteriores fiunt vt pharao. presentibus eterna connectunt. vt temporale supplicium sit eis eterne penitentiũ. Vnde Aug⁹. Ignis succensus est z̃c. i. vindicta hic incipit et et ardebit vsq; ad extremã damnationẽ Hoc ꝓtra illos notandum est qui dicunt illud. s. non iudicabit deus bis in idipm. ad omnia ptinere flagella. quia quidam h̃ flagellis emẽdant. alij h̃ et eternũ puniuntur. Determinatio pcedẽtiũ.

Aug⁹. super cãticũ Deut.

Quinq; eñ modis flagella contingunt. vel vt iustis per patientiã merita augeant. vt iob. vel ad custodiam virtutum ne superbia temptet vt paulo. vl ad corrigẽda peccata vt marie lepra. vel ad gloriam dei vt de ceco nato. vel ad inicium pene vt herodi. quatinus hic videatur quid in inferno sequatur fm illud. Duplici cõtricione contere eos dñe. Illa q̃ autoritas nauz non cogit nos sentire omnia que temporaliter puniuntur non vlterius a deo puniẽda. Nam et si sup eundem locuz Hieronymus dicat egyptios et israelitas a deo temporaliter punitos ne in eternũ punirẽtur. non est tamen de omnibº generaliter intel/

Beda quot modis cõtingũt flagella.

Hieron. de egyptijs et israelitis et sodomitis.

ligendū. Ait em̄ sic. Q̄ gen⁹ humanū dilu uio. sodomitas igne. egyptios mari. ⁊ israelitas in heremo ꝓdidit. scitote ideo tpaliter ꝓ peccatis punisse. ne ineternū puniꝛ qꝛ nō iudicabit deus bis in idip̄m. Qui g̃ puniti sunt postea nō punient. alioq̄n mẽtitur scriptura: qđ nephas est dicere.

// Que sit intelligentia premissorum. b

His attende lectoꝛ his verbis et caue ne de omnibus generaliter intelligas. sed de his tm̄ q̄ inter ipsa flagella penitentiā egerunt. credentes in deū benignū. quā et si breuē et momentaneam tamen nō respuit deus. Q̄ aūt qui ꝓ temporale flagellum non corrigunt post eternaliter puniant. ibidē ostendit agens de fideli deprehenso in adulterio q̄ decollat vbi ostẽdit leuia peccata breui et temporali supplitio purgari. magna ꝛo diuturnis eternisq̄ supplicijs reseruari ita inq̄ens. Querat hic aliquis si fidelis deprehensus in adulterio decollet. q̄d de eo postea fiat? Aut ei punietur et falsum est qđ dꝛ non iudicabit deus bis in idip̄m. aut nō punietur. ⁊ optandum est adulteris vt hic breui pena puniantur vt frustrẽtur ibi cruciatus eternos.

Ad qđ respondemus deū vt omniū rerum ita supplicioꝛ quoq̄ scire mensuras. ⁊ nō preueniri sniam iudicis. nec illi in peccatorẽ exercende de hinc pene auferri potestatẽ. et magnū peccatū magnis diuturnisq̄ luci cruciatibus. Si quis vero punitus sit tpaliter vt ille q̄ israelite maledixerat et qui in sabbato ligna colegerat. tales postea nō puniri. qꝛ culpa leuis pñti supplitō ꝓpensat. leuis em̄ culpa leui supplicio cōpensat. His satis innuit Hieron⁹. grauia peccata et hic puniri graui supplicio. et i futuro punienda eternaliter. de quibus penitentia nō agit inter flagella. Leuia vero que hic puniūtur. leui pena cōpensatiōem recipe. qđ in bonis fieri nō ambigimus. et in malis forte etiaꝫ fit ita. Satis iā apparet qđ illi de ꝓphetia induxerūt non facere ꝓ eis qui dicunt ei q̄ crimen sibi reseruat. de alio venia prestari ꝓ penitentiaꝫ. Alias quoq̄ autoꝛitates inducūt. Ait em̄ Greg. Pluit dñs sup vnā ciuitatē et sup alteraꝫ nō pluit. et eandē ciuitatē ex pte cōpluit. ⁊ ex pte aridā reliquit. Cū ille qui primum odit ab alijs vicijs se coꝛrigit: vna eadēq̄ ciuitas ex pte cōpluitur ⁊ ex pte arida remanet. qꝛ sunt quidā cū quedā vicia resecent: in alijs grauit̄ pdurant. Idez Amb. Prima cōsolatio est qꝛ nō obliuiscit misereri de⁹. Scda ꝓ punitionē. vbi et si fides desit. pena satisfacit et releuat. Ratōne q̄ vtunt̄ dicentes. Si quis vnū peccatū confiteret altero tacito: satisfactionē a sacerdote iniunctā expleuerit. nūquid si ⁊ peccatū tacitū cōuersus fuerit confessus ꝓ vtroq̄ ei peuitentia imponet? Longe hoc videt a ratione et ecclesie consuetudine que ꝓ eodez pctō nō reiterat nulli bis penitentiā imponit. Fuit ergo illa peccati cōdigna satisfactio vñ ⁊ pctm̄ deletū videtur.

Amb. super octonarium xv.

Quo accipienda sunt p̄missa. c

His respondeꝛi potest sic. Illud Grego. pluit dñs ⁊c. Nō ad criminis veniā. ꝑ ad opis peccati defertionem referendū est. vt ideo ps ciuitatis dicatur cōplui. qꝛ ab actu et delectatiōe peccati cui ante seruiebat mō cessat. nō q̄ eius veniā habeat. Vocaturq̄ pluuia illa talis continentia qua ab ope peccati reuocatur qꝛ ex fonte gratie dei id coꝛdi istillat vt vl̄ sic paulatim ad pniam veniat. vel eo min⁹ a deo puniat q̄ diuturnioꝛi delectatōne et actu peccati maius sibi accumulet toꝛmentū. Si ꝛo ad indulgentiā reatus pluuia referatur: euangelice sententie ꝓtraire videbit̄. Si em̄ ꝓpter misericordiaꝫ qua quis ꝓximo suo nō miseret etiam que dimissa sunt replicant ad penā. multo magis que nondū sunt dimissa ꝓpt̄ odiū fratrum ad penaꝫ reseruari ꝓbant̄. Et si ille q̄ arbiter sue volūtatis ꝓstitut⁹ est. nō pōt inchoare nouā vitā vt ait Aug⁹. nisi peniteat eū veteris vite: qūo ad nouitatē indulgentie ꝓueniet q̄ odij vetustatē nō deposuit. Illud etiā qđ Amb. ait. et si fides desit pena satisfacit ⁊c. Nō de fide intelligit̄ q̄ credit̄ in deū. sed de ꝓscia delicti. Deest em̄ fides cū ꝓscientia pcti non subest. Nā cū delicta omnia nemo intelligat. est aliq̄n in homie peccatū cui⁹ nō habet ꝓscientiā. Vñ apostolus. Nihil mihi cōscius sum sed non in hoc iustificatus suꝫ. Cum ergo q̄s flagellatur ꝓ peccato cuius nō est conscius. si patienter fert penā et humiliter amplectitur. cogitans se forte pctm̄ hebere qđ nō intelligit ꝓ eo puniri a deo. pena illa satisfacit ⁊ releuat grauatū. Ad hoc aūt qđ obijcitur de satisfactione illa: si satisfactio non fuit itez imponenda est. Si vero itez impo

Greg. super Ezechielem

nenda nō est. satisfactiō fuit. et si satisfactō fuit. veniam impetrauit? Responderi pōt satisfactionez ideo nō fuisse. qz ille dignos fructus pnie nō fecit. Est eñ satisfactio penitentie vt ait aug. peccatoꝝ cās excindere nec suggestionibꝫ earum aditū indulgere. Item Sane qui scelerate viuūt nec curant talem vitaz mozesqꝫ corrigere et interipsa facinora sua elimosinas frequētare ñ cessant. frustra ideo sibi blandiūtur quia dñs ait. Date elemosinam. z ecce oia mda sūt vob. Hoc eñ qꝫ late pateat ñ itelligūt.

Aug⁹. in li. de penitētia. Augus. in enchiridi.

De generibꝫ elemosynaꝝ.

Multa eñ sunt genera elimosinaꝝ. q̄ cuz facimus adiuuamur. nō solū qui dat esurienti cibum sitienti potum z hmōi. sed etiaz qui dat venīā petenti. elimosinaz dat. et q̄ emendat verbere in quē potestas dat. vel cohercet aliq̄ disciplina. vel orat vt ei peccatum dimittat: elemosynam dat. qz misericordiā pstat. Multa eñ bona pstantur inuitis. qñ eoꝝ vtilitati et nō volūtati. sed eo maior est qua ex corde dimittim⁹ qđ in nobis quisqꝫ peccauit. Minus eñ magnum est erga eum esse benuolū q̄ tibi nihil mali fecit. Illud multo grādius vt tuū etiā inimicuz diligas. et ei qui tibi maluz vult et si pōt facit. semp bonum velis faciasqꝫ quod possis. Nō ergo dominus ait date ele. z. o. m. s. v. ita ne itellectui sum⁹ vt nō credentibꝫ in christū munda sunt oia si elemosinas istas dederint. Qui vult ordinate elemosinam dare a se debet primū incipe et eam primuz sibi dare. Est enim elemosina opus misericordie. verissime qꝫ dictū est. Miserere anime tue placēs deo. Nō ergo se fallant qui p elemosinas largissimas fructuū suoꝝ vel pecunie impunitatē se emere estimant in peccatis pmanentes que ita diligunt vt in eis optet/rit versari. Qui vero diligit iniquitatem odit animam suam et qui odit aiam suaz nō est misericors ei ꝫ crudelis Diligēdo quippe eam fm seculū. odit eam fm deum. Si ergo vult ei dare elemosinā suā per quam fit munda. odiat eam fm seculuz. z diligat fm deū. hec elemosina quā sibi homo primitus debet: mundanē interiora. Ad qđ hortans christus ait. Mūdate que intus sūt immundis eñ nihil est mūduz. sed polluta sunt eoꝝ mēs et cōscientia vt ait apls. Immundi vero sunt oēs quos non mūdat fides. qua credit in christū de qua scriptuz est. Mūdans fide corda eorū. Sz ne istas elemosinas que fiunt de fructibus terre respuere christus videret, hec inqt optuit

Quid sit elemosyna.

facere. s. iudiciū et charitatē dei. et illa non omittere. id est elemosinas fruciuz terre/noꝝ. Ex his dat itelligi qꝫ in peccato mortali pmanentes et si elemosinas largas faciāt. nō tñ p eas satisfaciunt. qz inordinate agunt dū a se non incipiūt. nec ꝓprie dicitur elemosina tale opꝰ. dū sibiipsis crudeles existūt. nō placentes deo. Non ergo dicenda est illa peccati satisfactio. quā quis agit p vno peccato. dū pdurat in altero. qz nihil pdest ieiunare et orare. et alia bona agere nisi mens reuocet a peccato z si aliqū conuersus tacitū peccatum sacerdoti fuerit confessus. de vtroqꝫ imponēda ē ei satisfactio. qz de pmo cōdigne nō satisfecit

Scōm quosdā fuit satisfactio o

Quibusdam tamē

videtur fuisse satisfactio sed ifructuosa dū in pctō altero persistit. pcipiet tñ fructus eius. incipietqꝫ pficere cum pcti alteriꝰ penituerit. Tunc eñ vtrūqꝫ dimittit pctm̄ et satisfactio pcedens viuificat q̄ fuerat mortua. sicut baptismus illi q̄ficte accedit. tūc primitus valet cuz fictio a mente recedit p pniam. Et in huiꝰ opinionis munimentuz autoritates inducunt. Ait eñ Augꝰ. Plū est credere et nostra fides expostulat vt cū gratia christi in hoie destruxerit mala prioza. etiā remuneret bona. et cū destruxerit qđ suū nō inuenit. diligit bonū qđ in peccāte plantauit. Itē Hiero. Si qñ videris inter multa pctā quemqꝫ facere aliqua iusta opa. nō est tā iniustus deus vt ꝓpter multa mala obliuiscat paucoꝝ bonoꝝ. Sz faciet ea metere et in horrea cōgregare q̄ bona in terra seminauit. Sed hec dicta intelligimus de illo qui in charitate quodā tpe bona facit et bonus est. alio vo tpe malus est et multa pctā facit. Nō ergo intelligendū est cū inter multa pctā iusta opa fecisse. q̄si simul eodemqꝫ tpe pctā fecerit et iusta opera. sed diuersis tpibus vtraqꝫ fecisse. Nisi eñ bonus foret qñ bona fecit. nō seminasse diceret in terra bona. Destructis g̃ malis post opera bona cōmissis. prioza bona in charitate. s. facta q̄ sequentia mala mortificauerant. penitentia de illis malis habita viuificant et remunerant. Vñ apls Iacientes fundamentū penitentie ab operibus mortuis. opera mortua nominās p/ioza bona signat. que p sequens peccatum erant mortua. qz hi peccando prioza bona irrita fecerunt. Hec sic peccādo irrita fūt

Aug⁹. in lib. de penitentia autoritates inducunt.

Hieronȳ.

Apls in epistola ad hebꝝ

ita p penitentiã reuiuiſcunt et ad merituz eternitatis ꝓdeſſe incipiũt. Similiter et illud Bonũ amat deus qꝫ plantauit in peccante. in illo. ſ. qui poſt illud bonuz peccauit non ſimul peccans et bonũ opans extitit. qz talis hominis opus nõ diligeret deus ad remunerationẽ. ¶Poteſt etiã accipi de opibus bonis que ab aliquo fiũt dũ malus eſt. et in pctõ mortali pſiſtit vl ad tẽpus vel vſqꝫ in finem. Que dicuntur a deo remunerari et nõ dari obliuioni. non quia ꝓficiant ad vitam eternam obtinendã. ſed ad tolerabilius extremi iudicij ſimplicium ſentiendum. ſicut de fide et ceteris que ſine charitate habẽtur. Auguſtinus ait. Si qs non habens charitatem que ptinet ad vnitatem ſpiritus et vinculum pacis quo eccleſia connectitur in aliquo ſciſmate conſtitutus. nec chriſtum neget patitur tribulationes. famẽ. pſecutionẽ. vel flammas vel beſtias. vel ipam crucez. timore gehenne. nullo mõ iſta culpãda ſunt. imo et hec laudãda eſt patientia. Nõ em dicere poterm melius ei fuiſſe. vt chriſtuz negando nihil horum pateretur que paſſus eſt confitendo. ſed eſtimandum eſt fortaſſe tolerabili ei eſſe futuꝝ iudicium ꝙ ſi xpm negando nihil horum pateretur. vt illud quod ait apoſtolus. Si tradidero corpus meũ ita vt ardeã. charitatẽ aũt nõ habuero nihil mihi ꝓdeſt. Nihil ꝓdeſſe itelligat ad regnũ obtinendũ. nõ ad extremi iudicij tolerabiliuſ ſubeundũ ſupliciũ. z ifra. Hec ꝓpter charitatem dicta ſunt. ſine qua in nobis nõ poteſt eſſe vera penitentia. qm in bonis charitas dei eſt que tolerat omnia.

De operibus bonis.

Aug⁹. in lib. de pnia.

Perſtringit dictorum ſummam vt alia addat e

Exhis oſtẽdit bona que ſine charitate fiunt ꝓdeſſe qdem ad tolerabiliorem penã ſentiendã. ſed non ad vitã obtinendã. Illa etiã que in charitate qs facit. ſi poſtea ꝓlapſus fuerit nec exurgerit. nõ eſſe in memoria dei Ezechiel dicit. Si auerterit ſe iuſt⁹ a iuſticia et fecerit iniquitatẽ nunqd viuet? omnes iuſticie ei⁹ quas fecerat non recordabunt. in peccato ſuo morietur. et non erunt in memoria iuſticie quas fecit. In cuius loci expoſitione Gregoꝛi⁹. Grego. ait. Hic nobis maxime conſiderãdum eſt quia cum mala committimus ſine cauſa ad memoriam tranſacta bona reuocamus. quoniam in perpetrationẽ malorz nulla debet eſſe fiducia bonorum preteritorum. Intelligendum eſt hoc ad viam ꝓcipiendam bona ꝑterita non dare fiduciam. et ſi ad mitiorem penaz. alioquin premiſſe autoritati auguſtini obuiaret. Et bona ergo ſine charitate facta et bona in charitate facta ꝙ concomittat mortalis culpa. quaz non delet ſequẽs penitentia. ad ſenſum mitioris pene ꝓficiunt nõ ad vite fructũ.

Autoritates alias inducit contra eos qui dicũt ꝺ vno peccato penitentiã agi altero tacito. f

Batis arbitror illis eſſe reſponſum qui aſſerunt de vno crimine penitentiã agi et veniam ꝑſtari. alio in delectatione retento vel per confeſſionẽ nõ expoſito qui non modo ꝑmiſſis autoritatibus confutantur. ſed etiam ſubditis. Ait enim Aug⁹. Sunt plures quos penitet peccaſſe. ꝫ tñ oino reſeruantes ſibi quedam in quibus delectẽtur. nõ animaduertẽtes dominũ ſimul mutũ et ſurdum a demonio liberaſſe. ꝓ hoc docet nos nunqꝫ niſi de omnib⁹ ſanari. Si em vellet peccata ex parte reſeruari. habentẽ ſeptem demonia ꝓficere potuit ſex expulſis. expulit autem ſeptẽ vt omnia crimina ſimul eũcienda doceret. Legionẽ ꝺo demonũ ab alio eũciens nullum reliquit de omnibus qui liberatum poſſideret. oſtendens ꝙ ſi etiam peccata ſint mille. oportet de omnibus penitere. Nunqꝫ aliquẽ ſanauit dominꝰ quẽ non omnino liberauit. Totum em hominẽ ſanauit in ſabbato. qz et corpus ab omni infirmitate. et animam ab omni contagione. indicãs penitentem optere ſimul dolere de omni crimine. Scio em dominum inimicũ omni criminoſo. Nõ ergo ꝙ crimen reſeruat. de alio recipet veniam: ſine amore dei conſequereꝰ veniaz. ſine quo nemo vnqꝫ inuenit gratiam. Hoſtis em dei ẽ dum offendit pſeueranter. Quedã em impietas infidelitatis eſt. ab illo qui iuſtus z iuſticia eſt dimidiã ſperare veniã. Jaz em ſine vera pnia inueniret gratiã. ¶Penitentia enim vera ad baptiſmi puritatez conatur ducere. Recte em penitens quicquid ſordis poſt purificationẽ baptiſmi contraxit. optet vt abluat ſaltem lachrymis mentis. Sed ſatis durus eſt cuius mentis dolorem oculi non declarant. ſed ſciat ſe cul-

pabiliter durum qui deflet damna temporis vel mortem amici. et dolorem peccati non ostendit in lachrimis. Quem ergo penitet. omnino peniteat. Idē. Penitentes si vere estis penitentes et non estis irridētes mutate vitaz. reconciliamini deo. Penitentiam agis. genua figis et rides. subsannas dei patientiam. Si patientiam agis penitet. si non penitet. nō es penitens Si ergo penitet. cur facis que male fecisti Si fecisse penitet. noli facere. si adhuc facis. certe non es penitens. Item Innocentius secundus. Ammonemus fratres nostros ne falsis penitentijs laicorū animas decipi et in infernum pertrahi patiantur. falsam autem penitentiam esse cōstat. cum spretis pluribus de vno solo penitentia agitur. vel cum si agitur de vno. vt non discedatur ab alio.

innocentius secundus.

// Repetit de vera penitentia vt addat. §

Exp̄missis perspicua fit noticia penitentie vel satisfactionis

Illa em̄ vera est penitentia que pctm̄ abolet. qđ illa sola facit que scelꝰ corrigit. Illa vero scelus corrigit que odium commissi criminis et committendi cum desiderio satisfaciendi affert. Judas enim penituisse legitur sine assecutione venie. qz tali penitentia nō correxit crimen. Vñ Hiero. Nihil iude pfuit egisse penitentiam p quā scelus corrigere non potuit Sic quando frat̄ peccat in fratrem vt emendare non valeat quod peccauit. potest ei dimitti. sinautem permanēt opera: frustra voce assumit̄ penitentia. hoc est qđ de eo dicit. t orato ei⁹ fiat in peccatum. vt nō solum emēdare nequiuerit pditionis nephas. sed pprij homicidij scelus addiderit. Caue qualiter intelligas illud: vt emendare non valeat qđ peccauit t̄c. Non enim emendatio hic intelligenda est rei dempte recompensatio. sed delicti exprobratio et abhominatio cū satisfactionis desiderio. Demit enim iniuste quis alicui quod restituere nō valet. vt oculum vel vitā et hmōi. t tñ si penituerit peccati cum amore condigne satisfactiōis veniā habet. Nec ideo quisq̄ putet q̄ rem alienam iniuste abstulerit quā reddere potest. de illo pctō penitere ac veniā ꝯsequi nisi restituat ablatuz. Quādiu em̄ res ppter quā pctm̄ est nō reddit̄. si reddi pōt. non agitur penitentia sed fingitur.

ieron. super Math.

Jsta est distinctio .xv. huiꝰ quarti libri. In qua magister postq̄ determinauit de penitentia q̄tum ad sui quiditatem. Hic determinat ō ea q̄tū ad eius integritatē. Et tria facit. Primo em̄ tangit quosdā errores et eos soluit. Scōo quid elemosine in peccato facte valeant subiungit Tertio penitentiam factā de vno peccato et nō de oībus nō valere ad iungit Primū facit a p̄ncipio distinctōis vsq̄ ibi. Ad hoc aūt qđ obijcitur. Scōm vsq̄ ibi. Satis arbitror illis esse responsum. Tertiū vsq̄ ad finez distinctionis. In speciali sn̄ia magistri stat in tribus p positionibꝰ qnarū prima est hec. Quinq̄ modis ifligunt flagella et tribulationes et liberant̄ a pena patienter sustinentes seu punitiones tolerantes. Hanc magister insinuans ꝓponit primo q̄ sicut erroneum est dicere pn̄iam non posse iterari vt supra p autoritates ꝓbatū est. ita erroneū est dicere q̄ de vno peccato sine alijs pōt pn̄ia agi. quod quidā dixerūt cōfirmātes errorē suū per ꝓphām Nauz. c. j. qui dixit Non iudicabit deus bis in idip̄m. Ex qua autoritate arguunt sic. Si quis vnū peccatum sacerdoti cōfiteatur tacitis alijs. et pn̄iam sibi iniunctā p illo pferat nō debet p illo vlterius satisfacere nec pn̄iam agere. Alioquin deus bis in idipsum iudicaret dum sacerdos qui vicē x̄pi in ecclesia gerit bis p eodem peccato pn̄iam imponeret ergo de vno peccato solo sine alio pōt pn̄ia agi. Postea soluit t dicit q̄ hec autoritas nō cogit. intelligitur em̄ de illis solū qui p flagella p̄sentia corrigunt̄ et cōmutant̄ t pseucrāt i bono. Tales em̄ iterū nō iudicant̄. Secus aūt est de illis qui p flagella non corrigunt̄. vt pharo. Exo. vij. Talibus cū videt̄ iudicū incipi in p̄senti et terminari in futuro ſm b. Aug⁹. Unde incidentaliter adiungit magister quandā vtilem distinctionem dicens q̄ flagella infligunt̄ vel ad augmenta meritoꝝ sicut factum est in Job vel ad custodiā virtutis vt ptz i paulo cui datus est stimulus carnis ad Corinth̄. xij. vel ad corrigenda peccata. vt Marie Numeri. xj. inflicta est lepra. vel ad gloriam dei vt patet in ceconato vel ad inicium pene future vt patet in herode qui scaturiuit vermibus vt patet Actuum .xv. Postea exponit quosdam autoritates hieronimi supra dicto x̄o Naum. qui dicit genus humanū diluuio Hcū. vij. zodomitas igne. Heū. xx. Egyptios mari. Exodi. xiiij. et israelitas in heremo temꝑaliter punitos ne i eternum puirent̄. vt habet̄ de pn̄ia dis. üj. quia nō punit deus bis in idip̄m. non est generaliter intelligendū. sed de illis tm̄ qui inter flagella penituerunt. qui em̄ p flagella tpalia puniuntur t nō corriguntur cum hoc postea eternaliter puniunt̄. quod cōfirmat autoritate b. Job. qui dicit leuia peccata leui et tēporali supplicio puniri. p leuibus em̄ non punit̄ q̄s eternaliter. Grauia vero et hic purgari graui supplicio et in futuro eternaliter puniēda illa .s. de quibꝰ pn̄iam int̄ flagella nō egerūt. Et subdit q̄ illō fieri i bonis ñ t̄ dubiū qz. s. leuia leuit̄ remunerant̄ h̄ bona hic maiora et hic i futuro remunerabunt̄. In malis q̄dem idē fit. s. id q̄ boni p leuibus culpis leuit̄ puniunt̄ vel hic vel in purgatorio. Mali x̄o p leui culpa etiā leuit̄ puniunt̄ eternaliter p accidens ratione pcti mortalis annexi. Ex quo ꝯcludit q̄ dicta autoritas nihil p dicta opinione facit. Postea ītroducit autoritates sanctoꝝ p confirmatione p̄dicti erroris. t p̄mo ponit autoritatem Grego. q̄ dicit vnā ciuitatez cōplui et aliā nō. sicut dicit Amos. iiij. et est q̄n hō ō vno pctō pn̄iam agit et de alio non Postea ponit autoritatē Amb. q̄ dicit q̄ si fides desit pena satisfacit vt possit de aliquo pctō satisfacere. Postea ponit ad idē rationē ipoꝝ q̄ talis est. Aliquis qui de vno peccato satisfecit et penitet alijs pctis tacitis de quibus

postea si cõfessus fuerit nõ videtur rationabile q̃ de primo iterato satisfaciat. Nec rationabile videt̃ fm ecclesie cõsuetudinẽ p eodez pctõ nulli pctm iteretur vlli pniam bis imponi. ergo sibi illa satisfactio qua ꝺ vno pctõ satisfacit est sufficiẽs. Postea respondet ad ista. Et primo ad autoritatẽ Greg⁹. est em̃ intelligen dũ q̃ gregorius dicit vnã ptẽ ciuitatis cõplui. et aliam nõ. nõ q̃tũ ad criminis veniã. sed q̃tũ ad operis et peccati desertionẽ. et sic põt hõ ab actu vni⁹ peccati cessare et nõ alterius. ñ tm̃ de vno sine aliis veniam obtinebit sicut in exemplis declarat. Postea soluit autoritatẽ Ambro. cũ em̃ dicit q̃ pena satisfacit vbi fides deest. accipit ibi fidẽ non pro habitu fidei. sz p scientia peccati. Aliqñ em̃ pctm̃ est cuius conscientiam homo nõ habet. qz qꝺ nõ recolit p penam flageli purgatur dum tm̃ patienter hõ flagella acceptet. Postea soluit rationẽ. cũ em̃ obijcit de isto q̃ satisfacit vtrũ sit ei satisfactio imponenda. Dicit magister q̃ sic. qz por satisfactio nõ fuit digna et vera satisfactio. qz fm b. Augustinũ satisfacere est peccati causas excidere ꝛ eoꝝ suggestionibus additum non indulgere que duo nõ facit qui in aliis peccatis remanet. Scꝺa ꝓpositio est hec. Elemosyne quas faciũt in mortali peccato existẽtes nec sũt meritorie nec ꝺo placentes. Hanc magister insinuans proponit autoritatem beati Aug⁹. qui dicit q̃ quidaz in peccato p manentes putant p elemosinas quas faciunt mereri aliquã purgationẽ peccati ꝓpter qꝺ dñs dicit. da te elemosinam et ecce omnia mũda sunt vobis. quia non bene intelligunt. Sunt em̃ multa genera elemosynarum. Elemosinam em̃ facit qui necessaria ministrat. q̃ peccãti in se indulget. qui subditũ sibi corripit. qui pro ꝓximo orat vt peccatũ sibi remittatur. et subdit q̃ hec ꝛ multa alia bona prestant inuitis q̃ ꝓsulitur coꝛ saluti et nõ voluntati. Inter oẽs autez elemosynas maior est dilectio inimici. sed est preter has maior elemosyna quã quis sibi facere debz Ẽ quí vult p aliquã ꝓdictaꝝ elemosynarũ pctã sua mũdare prius debet sibijpsi elemosinã facere. et anime sue miserere. qꝺ non faciũt qui in peccatis pmanẽt ꝛ si multas elemosynas faciunt. qui em̃ diligit iniq̃tatem odit aiam suam. sed q̃ sibijpsi mũdationẽ facit sibijpsi elemosynã exhibet et ille ordinate dat elemosinam qui a seipso incipit. et sic intelligendũ est verbũ dñi dicentis. oꝓtet facere illa. s. bona. i. elemosynas interius: et illa non omittere. id est elemosinas exterius. Ex quo concludit q̃ illi qui de vno peccato satisfaciunt sine aliis est iteruz satisfactio imponenda. Postea enarrat alioꝝ opinionẽ dicentiũ. s. q̃ illa satisfactio de vno sine aliis insufficiẽs fuit. s. tempe illo quo fiebat sed qñ hic postea de aliis peccatis penitet. sicut baptismus ficte accedenti nõ ꝓdest. sed recedente fictione affectum habet. Cõfirmant autẽ isti suã opinionẽ. Primo p autoritatez Augustini dicentis q̃ deus gr̃am suã alicui confert etiam remunerat priora bona facta ante statũ gratie. ꝛ q̃ deus diligit bonum q̃ in peccante plantauit et ita satisfactionem approbat in statu peccati. Secundo inducit ad hoc idẽ autoritatẽ. b. Hieron⁹. dicentis q̃ deus bona facta in statu peccati remunerat et facit peccatorem ea metere q̃ seminauit. Postea ostendit magr̃ quo predicte autoritates itelligunt̃ de bõis factis in statu gratie que p pctũ mortificant̃. et postea p pniam reuiuiscunt. illa em̃ deus diligit et remunerat ꝛ illa metere facit. nõ aũt de illis q̃ fuerũt facta in statu pcti. Postea rñdet aliter dicens q̃ ꝓdicte autoritates pñt itelligi etiã de bonis factis in statu pcti que deus remunerat nõ tm̃ remuneratione glorie eterne sed aliquali remuneratiõe tpali. vel etiam remunerat diminuẽdo eternũ supplicium. Et hoc cõfirmat autoritate bti Aug⁹. dicentis tribulatiões sine pctis ꝓpessas valere. nõ tm̃ ad gloriã sed ad supplicij diminutionez. Et sitr dicere videt̃ q̃ sine charitate vera pnia esse non põt. Ex quo cõcludit q̃ bona que cũ charitate facta sũt et p peccata mortificata nec p pniaz reuiuificata ad eternam remunerationẽ nõ valent. lz valeant ad diminutionẽ supplicij qꝺ cõfirmat autoritate Greg. Postea concludit quasi ꝓbatum q̃ de vno pctõ sine aliis nõ põt pnia agi. Improbat etiã errorem supra dictũ huic veritati contrarium autoritate. b. Aug⁹. dicentis q̃ dñs nunq̃ aliquẽ sanauit quẽ totaliter non sanauit. in quo nos docuit q̃ de vno pctõ sine aliis nõ põt fieri pnia alias sequeret̃ q̃ criminoso cui inimicus esset daret veniã et q̃ peccator sine timore dei veniã consequeret̃ ꝛ q̃ a deo dimidia cõsequeret̃ venia vel eiã integra absq̃ vera pnia. que omnia sunt inconuenientia. Ex ꝓdictis infero tertiã ꝓpositiõez que est hec. Nõ valet pnia nisi de ominbus agatur ꝛ res male acquisita quãto citius restituat. patet ex p̃missis. Addit etiã que sit vera pnia. s. illa q̃ ad baptismi puritatem ducit ꝛ q̃ vere vite mutationẽ facit q̃ peccatuz abhorret: et scelus corrigit ꝓpter qꝺ pmanens in ope peccati verã penitentiã habere non põt Addit etiã in fine q̃ vera pnia agi põt absq̃ restitutione qñ nõ ad est facultas emẽdandi vel restituendi Si aũt adest facultas nullo mõ põt pnia vere agi ni si ablatũ restituat. Et tm̃ in speciali.

De tribus que in penitentia considerãda sunt.

IN pfectione DI. VI
aũt pniẽ tria obseruãda sunt scz cõpunctio cordis. ꝓfessio oris. satisfactio opis Ẽ Jo hãnes os aureũ. Perfecta pnia cogit peccatorẽ oia libenter ferre. i corde ei⁹ ꝓtritio. i ore ꝓfessio. i ope tota humilitas Hec ẽ fructifera pnia: vt sic̃ trib⁹ modis deũ offẽdimus. s. corde. ore. ꝛ ope. ita trib⁹ modis satisfaciamus. Sunt em̃ tres pcti dñe. vt ait Aug⁹. ꝛ i corde. ꝛ in facto ꝛ i ꝓ suetudine vel ꝟbo tanq̃ tres mortes. Una qꝺ si in domo scz cũ i corde ꝓsentit libidini. altera q̃ si ꝓlata ia extra portã cũ i factũ ꝓcedit libidini assensio. tertia cũ male ꝓsuetudis tanq̃ mole pmit̃ anim⁹. vel noxie defensiõis clipeo armat̃. quasi i sepulcro ia fetens. Hec sunt tria genera mortuoꝝ q̃ de⁹ legit̃ suscitasse. Huic q̃ triplici morti. triplici remedio occurrit̃. ꝓtritiõe. ꝓfessiõe. satisfactiõe Cõpunctio nob cõmendat̃ ibi. Scindite corda vra et nõ vestimẽta vra. ꝓfessio ibi. Justus in pncipio fmonis accusator ẽ sui Vere ei ꝓfuit̃ q̃ se accusat. q̃ execrãdo malũ sibi imputat. Et ibi effundite coram illo corda vra. Et itez. Cõfitemini alterutruz pctã vra. Satisfactio a iohe pcipit̃ vbi ait Facite dignos fruct⁹ pnie. s. vt fm q̃litatẽ et q̃titatez culpe. sit q̃litas ꝛ q̃tatis pene. Nõ em̃ par ꝺz esse fruct⁹ boni opis eius q̃

Joh. 08 13 reum.

Aug⁹. t ser mone h in mont

nihil vel min⁹ peccauit. et ei⁹ q̄ ḡuius ceci dit. Jō discretio penitēti valde necessaria est. vt illa gerat q̄ tradit Aug. dicēs. Cōsideret qualitatē crimis i loco i tpe. i pseuerantia. i varietate psone. ⁊ q̄li b̄ fecerit tēptatiōe et i ipsius vicij multiplici executōe Optet em̄ penitere fornicantē scdm excellentiā sui stat⁹ vel officij. vel ꝑm modū meretricis. et i modū opis sui. et qualit̄ turpitudinē egerit. si in loco sacrato. si i tpe orationi ꝓstituto. vt sunt festiuitates ⁊ tpa ieiunij. Cōsideret q̄tū pseuerauerit. ⁊ defleat q pseuerauit̄ peccauerit. ⁊ q̄ta victⁿ fuerit ipugnatiōe. Sūt em̄ q̄ nō solū nō vincunt̄ ꝫ vltro se pctō offerūt. nec expectant tēptatiōes ꝫ ꝑueniūt voluptatē. ⁊ ptractet secū q̄ multiplici actōne vicij delectabilit̄ peccauit. Dis ista varietas ꝓfitenda est ⁊ deflenda vt cū cognouerit qđ pctm̄ ē. cito inueniat deū ꝓpiciū. Jn cognoscēdo augmentū pcti. inueniat etiā cui⁹ etatis fuerit cui⁹ sapie ⁊ ordis Jmmorent̄ in singul'istis et sentiat modū crimis. purgās lachrimis oēs qualitatē vicij. defleat vtutē q̄ iterim caruit: Dolendū ē em̄ nō solū qđ peccauit sed q⁹ se vtute priuauit. Defleat etiaꝫ q̄m offendēs i vno fact⁹ est oim re⁹. Jngratus em̄ extitit q̄ plenus vtutib⁹ deū oino nō timuit. Jn hoc em̄ q̄sq̄ pctōr fit culpabilior q̄ est deo acceptior. Jō em̄ adā plus peccauit. q⁹ oi bono abūdauit. Alio etiā mō offēdens in vno fact⁹ est oim re⁹. q⁹ ois vt⁹ patitur detrimētū ab vno vitio. ꝓnat se oi no i iudicio et ptāte sacerdotis. nihil sui reseruans sibi vt oia eo iubēte patus sit facere ꝑ recipiēda vita aie. q̄ faceret ꝑ euitanda corpis morte. et b̄ cū desiderio. q⁹ vitā recupat infinitā. Cū gaudio em̄ facere dz immortalis futur⁹. q̄ faceret ꝑ differenda morte morit̄ur⁹. sp deꝑcet deū. offerat domentē ⁊ cordis ꝓtritionē. deinde ⁊ qđ pōt det de possessiōe. ⁊ tūc qđ offerat. securus offerat. Respexit dñs ab abel et ad munera eius. ꝓlus dicit ab abel. q̄ ad munera eius. Jn iuditio ḡ cordis ꝓferenda est elemosina tribuētis. Nec ꝓsiderādū est q̄tuz sed q̄ mente. q̄ affectiōe dat qđ pōt. Qui ḡ sua peccata redimere vult tpaliū oblatiōe ꝑ̄us offerat mentē. Caueat ne duct⁹ verecundia diuidat apud se ꝓfessionē. vt diuersa diuersis velit sacerdotib⁹ manifestare. Quidā ei vni celāt qđ alteri manifestā/da ꝓseruāt. qđ est se laudare ⁊ ad hypocrisim tēdere. et sp venia carere ad quā ꝑ frustra putat puenire. Caueat etiā ne pr⁹ ad dñicū corpus accedat. q̄ cōfortet se bona ꝓscia ⁊ doleat q⁹ nōdū audeat sumere quē multū desiderat cibuz salutarē. Cohibeat etiaꝫ se a ludis a spectaculis secl'i. q̄ ꝑfectā vult ꝓsequi remissiōis grām. Jsti sunt digni fruct⁹ pnie aiam captiuā elaqueantes et in libertate ꝓuātes. ⁊ infra. Querat aia dignos fructus. ⁊ si nō dignos pnie Sunt em̄ digni fructus virtutū. qui nō sufficiūt penitentib⁹. ꝓnia em̄ grauiores postulat vt dolore ⁊ gemitib⁹ mortu⁹ ipetret vitaz Ex his oñdit̄ q̄ sint digni fructus pnie q̄bus vera satisfactio explet̄. et q⁹ nō oēs digni fruct⁹ sunt digni fruct⁹ pnie. Qđ de illa pnia intelligit̄ que maioꝛ est criminum Nō em̄ sufficiunt grauiter delinquētibus q̄ sufficiūt minus vel parū peccantibus.

Aug⁹. in lib. de pnia q̄ attendēda sunt

Que sit falsa satisfactio. b

Et sicut sunt digni fruct⁹ pnie ac vera satisfactio. ita et idigni fructus et falsa satisfactio. i. falsa pnia. Ait Grego. Falsas pnias dicim⁹ q̄ nō ꝑm auctoritates sanctoꝛ ꝑ qualitate criminū imponunt̄. Jdeoq̄ miles vel negociatoꝛ vel alicui officio deditus: qđ sine pctō exercerí non possit. si culpis grauioꝛib⁹ irretitus ad pniam venerit vel qui bona alterius iniuste detinet vel q̄ odiū in coꝛde gerit. recognoscat se verā pniam nō posse pagere. nisi negociū relinquat. vel officiū deserat. et odiū ex coꝛde dimittat et bona que iniuste abstulit restituat Ne tñ despet. interim q̄c q̄d boni facere pōt hortamur vt faciat vt deus coꝛ illius illustret ad pniam. cū sit penitētia interioꝛ et exterioꝛ. De vtraq̄ ꝑ p̄missa satis appet q̄ sit vera et q̄ sit falsa.

Gregor⁹.

De trib⁹ actiōib⁹ penitentie. c

Predictis vo adjciendū est. q⁹ tribus modis agit̄ penitētia ante baptismuz. s. de prioꝛibus pctis. post baptismū de grauioꝛib⁹ que post committ̄unt̄. Est etiam pnia venialiū quotidiana que etiā humilium est et ꝑfectoꝛum. Unde Aug. Tres sunt actiōes pnie quas mecuz eruditio vestra recognoscit. Una est que nouū hoiem parturit. donec ꝑ baptismuz oim p̄teritoꝛum ablutio fiat peccatoꝛuz. q⁹ nullus sue voluntatis arbiter. nisi penitēat eum veteris vite. nouā in choare potest a qua paruuli sunt immunes cū baptisant̄

Aug⁹. ad feliciānum.

K 4

qz nõdum possunt vti libero arbitrio. qui/
bus tñ ad remissionem originalis pcti pdest
eoz fides a quib⁹ offeruntur. Altera est ac
tio pnie post baptismuz que fit p illis pec=
catis que legis decalogus cõtinet. Agunt
ergo hoies pniam ante baptismum de pec
catis pzioribus. ita tñ vt etiã baptisent. si/
cut ꝑetrus ait. Agite pniam et baptisẽt
vnusquisq; vr̃m in nomine dñi ⁊c. Agunt
etiã pniam si post baptismũ ita peccauẽrt
vt excõmunicari et recõciliari mereantur
Et etiã pnia bonoz et humiliũ fideliũ pe/
ne quotidiana in qua pectora tundim⁹ di/
centes. Dimitte nobis debita nr̃a ⁊c. Ne
q; ea nobis dimitti volumus. que dimissa
nobis in baptismo nõ dubitamus. Sed il=
la que humane fragilitati quãuis pua tñ
crebza surrepunt. que si collecta cõtra nos
fuerint ita nos grauabũt et oppimẽt sicut
vnum aliqd grãde peccatũ. Quid em̃ int̃
est ad naufragiũ. an vno grandi fluctu na/
uis operiat̃ et obruat̃. an paulatim surre=
pens aqua in sentinã p negligentiũ culpaz
impleat nauem et submergat̃ Ideo ieiuni
um et elemosine ⁊ oratiões inutgilent. In
quibus cũ dicimus dimitte nobis debita
nostra ⁊c. manifestam⁹ nos habere qñ no=
bis dimitat̃. et i his ꝙbis humiliãtes ani=
mas nostras quotidianam agere peniten=
tiam non cessamus.

In actibus a postoloz.

Q multitu=
do venialiuz
ita aggrauat
sicut vnũ grã
de peccatum

De satisfactione venialium. o

Que aũt p venia= libus sit satisfactio sufficiẽs Aug. insinuat
ita inq̃ens in ench. De quotidianis et bre
uibus leuibusq; peccatis sine quibus hec
vita nõ ducit̃ quotidiana oõ fidelium sa=
tisfacit. Eoz̃ em̃ est dicere. pater noster q̃
es in celis ⁊c. Delet oino hec oõ minima
et quotidiana peccata. Delet ⁊ illa a q̃bus
vita fidelium etiã scelerate gesta. sed peni=
tendo in melius cõmutata discedit. sic ꝙ=
citer dicit̃. dimitte nobis debita nr̃a. ita ꝙ
aciter dicat̃. sicut et nos dimittim⁹ debito
ribus nostris. i. sic fiat qd dicitur. qz ⁊ ipsa
elemosina est veniam petẽtib⁹ oino ignos=
cere. Ex his alijsq; pmissis iam facile ẽ
intelligere que p venialib⁹ sit exhibenda
satisfactio. Sufficit em̃ dominica oõ cum
ieiunio aliquo et elemosinis. sic tñ vt p̃ce/
dat cõtritio aliquãtula et addat̃ cõfessio si
assit facultas. de qua confessione post trac
tabitur. ꝑo grauioz̃ib⁹ vero peccat̃ hec
etiã in satisfactione adhibenda sunt. ꝙ mul

to vehemẽtius atq; districtius quia vt ait
Aug. ad agendũ pniam nõ sufficit mozes Aug⁹. in 5 de pnia.
in melius cõmutare et a malis factis rece=
dere nisi de his q̃ facta sunt satisfaciat dño
p pnie dolorẽ. p humilitat̃ gemitũ. p ⁊ri
ti cordis sacrificiũ coopantib⁹ elemosinis.

Jsta est distinctio. xvj. hui⁹ quar

tilibri. In qua magister post q̃ determinauit de pe=
nitentia generaliter. Hic determinat de partib⁹ ei⁹
specialiter. Et tria facit. Primo enim ostendit quo=
modo penitentia ex tribus partibus integratur Se
cundo quanta penitentia p quolibet peccato digne
iniungatur Tertio quomodo veniale peccatũ elemo
sina et oratione dominica expiatur. Primo a princi=
pio dist. vsq; ibi. Et sicut sunt digni fructus peniten
tie. Scõm ab inde vsq; ibi. Que aũt p venialibus.
Tertiũ vsq; ad finẽ dist. In speciali sententia magi=
stri stat in tribus ꝓpositionibus quarũ prima ẽ hec
In tribus cõsistit perfectio penitentie. s. cordis con=
tritione oris confessione et opis satisfactione. Hanc
magister ponens dicit q; pfecta penitentia requirit i
corde ⁊critionem. in ore ꝓfessionem. in ope satisfacti
onem. Nã bis. s. corde ore et ope puersa opatiõis cõ
suetudine peccamus et specialiter morimur. in cuius
rei signum ebrũstus tres mortuos suscitauit vnum in
domo. Alium extra portã. Tertium iam fetidũ in se
pulchro. Postea p̃numeratas has tres partes peni
tentie declarat que patent in littera. Postea dat mo=
dum vere penitentie et primo q̃tum ad compunctio
nem cordis dicens compunctionẽ in pnia esse neces=
sariam vt scilicet qui vult pfecte pctã delere ꝓsideret
pct̃i circũstantias quas tangit ꝑm Aug⁹. vt ptz i lra
que sint damna q̃ p pct̃m incurrit. ⁊ bona que p pec
catũ amisit. et de omnibus conteratur ⁊ deuz p venia
deprecetur. ⁊ patus ad arbitriuz sacerdotis satisfa=
cere. Postea dat modũ ꝓfitendi. s. ne confessio diui=
datur. Deinde ponit modũ penitendi quo ad satisfa
ctionẽ opis. debet em̃ attendere penitens ne ad san=
ctum altare accedat anteq; conscia sit in bono confir
mata. Scõa ꝓpositio est hec. Vere et condigne pe=
nitentie dicunt̃ que ꝑm autoritates sanctoz p qua
litate et quãtitate criminũ imponunt̃. Hanc migr̃ in=
stituans dicit q; qui vult facere dignos fructus pnie
restringit se a ludis et spectaculis seculi. q̃ verã pe=
nitentiã impediũt. et verã satisfactionẽ faciendo dig
nos fructus pnie expleat vt vicz ꝑm qualitatem et q̃
titatem culpe sit qualitas et q̃tas pene. Hic em̃ est
vere penitentie modus. Postea etiã dicit q; ille facit
indignos fructus pnie vel falsaz pniam vl̃ falsam fa
cit satisfactionem qui existens in statu officio vel ne
gocio in quo nõ põt pmanere sine pctõ ad pniam ac
cedit. et statũ officiũ vl̃ negociũ nõ dimittit Expedit
tñ illi aliqua bona opa facere si statum non ꝺimittit
vt deus coz eius ad penitentiã illustret. Postea disti
guit triplicem modũ penitentie. Est em̃ quedã pnia
que agit̃ ante baptismũ. Adultiũ em̃ qui baptisatur
optet veteris vite penitere anteq; nouã inchoat i ba
ptismo. Alia est pnia que agitur post baptismuz. Et
hec est duplex. Una que agitur p peccatis mortali=
bus que sunt contra precepta de calogi Alia vero q̃
agitur p venialibus que ex infirmitate humana p=
ueniunt. que et si leuia videantur tamẽ multiplicata
grauant et oppimunt sicut aqua paulatim intrans
submergit nauem. Tertia ꝓpositio est hec. Que sit
peccati venialis penitentia declaratur hic lucida sen
tentia. Hanc migr̃ ponens dicit q; ad delectionẽ hoz
pctõz venalium et leuiuz sufficiũt oõ dñica ⁊ elemo

syna cū aliqua cōtritione. addita confessione sic assit facultas. que etiam omnia p grauioribus peccatis in satisfactione inhibenda sunt multo fortius et vehemētius. nō em illi qui grauia paccata cōmisit sufficit a malo recedere et bonū facere nisi etiaz studeat ꝙm modū peccatoꝝ suoꝝ deo per pniam satisfacere Et tantum in speciali.

Tria proponuntur querenda. primum an sine ꝯfessione dimittatur peccatum. a

Hoꝛiť questio multiplex ꝓmo em q̄ ť vtrū absq; satisfactiōe ꝛ oris ꝯfessione p solā cordis ꝯtritionez pctm alicui dimittať? Scdo an aliqñ sufficiat cōfiteri deo sine sacerdote? Tertio an laico fideli facta valeat cōfessio In his em etiā docti diūsa sentire inueniūtur. q̄ sup his varia ac pene diuersa tradidisse videnť doctoꝛes. Dicūt em quidam sine ꝯfessione oris ꝛ satisfactiōe opis nemiꝛ a pctō mūdari. si tps illa faciēdi habuerit. Alij ꝙo dicūt añ oris ꝯfessionē ꝛ satisfactionez in cordis ꝯtritione pctm dimitti a deo. si tñ votū cōfitendi habeat. vñ ꝓpheta Dixi ꝯfiteboꝛ adūsuz me. iu. m. do. et tu re. im. ꝛc. Nō exponēs Cassiodo. ait Dixi. i. deliberaui apud me q̄ cōficeboꝛ. ꝛ tu remisisti. O magna pietas dei. q̄ ad solā ꝓmissionē pctm dimiserit. votū em ꝙ operatione iudicať. Item Aug. Nōdū pnunciat. promittit se pnunciaturū. et deus dimittit. q̄ hoc ipm dicere. quoddā pnūciare est corde. Nōdū est vox in oze vt homo audiat confessionem. et deus audit. Item sacrificiū deo spūs ꝯtri. coꝛ. cō. ꝛc. alibi etiam legitur. Quacunq; hoꝛa peccatoꝛ conuersus fuerit et igemuerit vita viuet ꝛ nō moꝛietur. Nō de oze ꝯfessus fuerit sed conuersus ingemuerit. Vñ dať intelligi q̄ etiam oze tacente veniā interdū cōsequimur Hinc etiā lepꝛosi illi quibus dñs pꝛecepit vt ostēderent se sacerdotibꝫ. in itinere anteq̄ ad sacerdotes venirent. mūdati sunt. Ex quo insinuať q̄ anteq̄ oza nra sacerdotibus apiamus. i. peccata confiteamur a leꝓa peccati mundamur. Lazarus etiaz nō ꝓius de monumento est eductus ꝛ posta dño suscitatus. sed intus suscitatus ꝓdijt foras viuus. vt ostenderet suscitatio anie pꝛecedere confessionem. Nemo em potest confiteri nisi suscitatus. quia a moꝛtuo velut qui nō est. perit confessio. Nullus ergo confitetur nisi resuscitatus. nemo ante suscitať nisi qui a ꝓpeccato soluitur. q̄ peccatum moꝛs anime est. que vt est vita coꝛporis ita eius vita deꝰ est. His alijsq; pluribus autoꝛitatibus pꝛobať ante confessionem vel satisfactionē sola cōpunctiōe peccatum dimitti. Quod qui negant: eas determinare laboꝛant. Nec nō in huius sententie depꝛessionē ꝛ ad sue opinionis assertionez autoꝛum testimonia inducunt. Ait em dominus p Esaiā. Dic tu iniquitates tuas vt iustificeris. Itē Ambꝛo. Non potest quisq; iustificari a peccato nisi peccatū ipsum antea fuerit confessus. Idem dicit Confessio a moꝛte animaz liberat. Confessio aperit paradisum. confessio spem salutis tribuit. quia nō meretur iustificari qui in vita sua non vult peccatum cōfiteri. Illa confessio nos liberat que fit cum penitētia. Penitentia veꝛo est doloꝛ coꝛdis et amaritudo anime pꝛo malis que quisq; cōmisit. Item Joh. Nō potest quisq; gratiam dei accipere nisi purgatus fuerit ab oi peccato per pnie ꝯfessionem ꝛ p baptismū Item Augꝰ. Agite penitentiā qualis agitur i ecclesia. Nemo dicat sibi. occulte ago apud deuz ago. nouit deus qui mihi ignoscit. quia in coꝛde ago. Ergo sine causa dictum est. que solueris super terram soluta erunt in celis? Ergo sine causa claues date sunt? Frustramus verbū christi Job dicit. Si erubui in conspectu populi peccata mea confiteri. Item Ambꝛo. Venialis est culpa quam sequitur ꝯfessio delictoꝝ Itē Augꝰ. super illum locum ps. Nō absoꝛbeat me ꝓfundum nec vꝛgeat super me puteus os suum. Puteus est pꝛofunditas iniquitatis. in quā si ceciderit non claudet super te os suum. si tu non claudis os tuum Cōfitere ergo et dic: De ꝓfundis clamaui ad te domine ꝛc. et euades. Claudit super illum qui in pꝛofundum contemnit. a quo moꝛtuo velut q̄ non sit perit confessio. Itē Nullus debite grauioꝛis pene accipit veniam. nisi qualemcunq; ꝛ si longe minoꝛez q̄ debeat soluerit penam. Ita em impartitur a deo largitas misericoꝛdie. vt nō relinquatur iustitie disciplina. Itez Hieroꝝ. Qui peccatoꝛ ē plāgat delicta pꝛopria vel populi. et ingrediatur eccl'iam. de qua ꝓpter peccata fuerat egressus. ꝛ doꝛmiat i sacco et ꝓteritas delicias p quas deū offenderat. vite austeritate cōpenset. His alijsq; autoꝛitatibus nituñ asserere. sine cōfessione vocis et aliqua absolutione pene. neminem a peccato mundari.

Itē autoꝛitatibus ecōtra ꝓbat sine cō fessione nō dimitti pctm.

Amb. in lib. de paradiso.

Idē in sermone xp̄i.

Joh. os aureum.

Aug. ō pnia

Job.

Ambꝛo.

Augusti.

Hieroñ. sup malachiam.

ꝯfessionijs
ꝓbat in sola
ritiōe pec-
tū dimitti.

// Cui sententie potius cõsentiendum sit. b

Quid ergo sup his

sentiendũ quid tenendũ. Sane dici potest q̃ sine ꝓfessione oris. et solutione pene exteriꝰis peccata delent̃ p ꝓtritionem ⁊ humilitatẽ cordis. Ex quo em̃ ꝓponit mente cõpuncta se ꝓfessuꝝ deus dimittit. quia ibi est confessio cordis et si nõ oris. p quaꝝ anima interius mundat̃ a macula ⁊ contagio peccati cõmissi. et debitũ eterne mortis relaxat̃. Illa ergo que superius dicta sũt de ꝓfessiõe ⁊ pnia. vel ad ꝓfessionẽ cordis vel ad interiorẽ penã referenda sunt. Siẽ illud Aug. ℣ nullus dꝫ veniã ꝓsequi nisi prius quantulamcũq̃ peccati soluerit penã vel de exteriori pena accipienda sunt ⁊ ad cõtemnentes vel negligentes referenda ſ cut illud. Nemo dicat occulte ⁊c. Nõnulli em̃ in vita peccata cõfiteri negligunt vel erubescunt. et ideo non merent̃ iustificari. Siẽ em̃ p̃cepta est nobis interior pnia. ita oris confessio et exterior satisfactio si assit facultas. Uñ nec vere penitens est. q̃ confessionis votũ nõ habet. et sicut peccati remissio munus dei est. ita pnia et cõfessio p quã pctm̃ deletur nõ potest esse nisi adeo. vt Augusti. ait. Jam inquit donũ spiritus sancti habet qui ꝓfitet̃ et penitet. qꝫ nõ potest esse cõfessio peccati ⁊ cõpunctio in homine ex seipso. Cum em̃ irascit̃ sibi quisq̃ et displicet. sine dono spiritussancti nõ est Optet q̃ penitentẽ ꝓfiteri si tꝑs habeat. ⁊ tñ anteq̃ sit ꝓfessio in ore. si votũ sit in corde prestat̃ ei remissio.

Aug⁹. super psal. l.

Hõ

// Si sufficit soli deo ꝓfiteri. c

Jam secundũ que

stionis articulũ inspiciamus. scz vtrũ sufficiat pctã ꝓfiteri soli deo. an oporteat ꝓfiteri sacerdoti? Quibusdã visus est sufficere si soli deo fiat ꝓfessio sine iudicio sacerdotali et ꝓfessione ecclesie. qꝫ dauid dixit. Dixi cõfitebor dño et tu re. ⁊c. nõ ait sacerdoti. et tñ remissum sibi pctm̃ dicit. Itẽ Ambro. Jdeo fleuit petrus qꝫ culpa obrepsit ei. nõ inuenio q̃d dixerit: inuenio q̃ fleuerit Lacrimas eius lego. satisfactionẽ non lego. Sed quod defendi nõ potest ablui potest. lauant lachrime delictum quod voce pudor est ꝓfiteri et venie fletus ꝓsulit ⁊ verecundie. Hoc idẽ etiã maximus dicit ep̃s Itẽ Joh̃ Chriſ. Nõ tibi dico vt te ꝑdas

Autoritatib⁹ ꝓbat q̃ sufficiat.

Ambro. sup lucam.

Joh̃. chryso. sup ep̃laz ad hebreos.

in publicũ neq̃ apud alios accuses. ſ obedire te volo ꝓpt̃e dicẽti. Reuela viã tuaꝝ ante dñm. Ergo tua ꝓfitere pctã apud verũ iudicẽ. cũ oratione delicta tua pnũcia nõ lingua. sed ꝓscientie tue memoria. ⁊ tũc demũ sperare te miscdiã posse ꝓseqũ. Si habueris pctã tua in mẽte ꝓtinue nũq̃ malũ aduersus primũ in corde tuo teneb. Jdeꝫ Hpctã tua dicito. vt deleas illa. Sꝫ si ꝓfunderis alicui dicere. dicito ea q̃tidie in ania tua. nõ dico vt ꝓfitearis ea ꝓseruo tuo. vt tibi exprobret. dicito do q̃ curat ea. Nec ei si nõ dixeris ignorat ea. cũ faciebas ea preſto erat. cũ admitteres ea. ꝓgnouerat. Nũ q̃d ea vult te cognoscere? Peccare nõ erubuisti. ⁊ ꝓfiteri erubescis Dicito in hac vita: vt in alia requiẽ habeas. dicito ingemiscens et lacrymãs. Jn codice scꝑta sũt peccata tua Spõgia pctõꝝ tuoꝝ lacryme tue sint. Itẽ ꝓsper. Illa quoꝝ pctã humanaꝝ noticiã latent nõ ab ipis ꝓfessa. nec ab aliis publicata. si ea ꝓfiteri vlẽmẽdare nolu/erint. deũ quẽ hñt testẽ. ipm ⁊ hituri sunt vltorẽ. ℣ si ipsi sui iudices fiãt ⁊ veluti sue iniq̃tates vltores. ſ in se volũtariã penã seueriſſime aiaduersionis exerceãt tpalibus penis mutabũt eterna supplicia. et lachrymis ex vera cordis ꝓtitiõe fluẽtibus restringũt eterne ignis incẽdia. ⁊ ifra. Facilius sibi deũ placabũt illi q̃ aut ꝓpr̃ijs ꝓfessionib⁹ crimẽ ꝓdunt. aut nescientib⁹ alijs ipsi i se volũtarie excõicatõis ferũt sentẽtiã. et ab altari cui ministrabãt. nõ aio ſ officio sepati: vitã suã quasi mortuã plãgant Certi q̃ reconciliati sibi efficacis pnie fructib⁹. a dõ nõ solũ amissa recipiãt. sãcta etiam supne ciuitat̃ gaudia recipiãt. Hiſ pautoritatibus innitunt̃. q̃ sufficere ꝓtendunt deo ꝓfiteri pctã sine sacerdote. Dicunt em̃ q̃ si quis timẽs detegit culpã suã apud homines ne inde opprobrio habeatur vel alij suo exemplo ad peccandum accinganꝫ. et ideo tacet homini et reuelat deo. cõsequitur veniam.

Aug⁹. li de pni

// Qꝫ nõ sufficit soli deo confiteri si tñ homini possit. d

Sed qꝫ sacerdoti

bus cõfiteri oporteat. non solum illa autoritate Jacobi. Cõfitemini alterutrũ peccata vestra ⁊c. sed etiã alioꝝ pluriũ testimonijs comprobat̃. Ait em̃ Aug. Judicet se ipsum homo voluntarie dum potest. ⁊ mores conuertat in melius. Ne cum iam non

poterit. ꝑter voluntatem a dño iudicet. ⁊ cū in se ꝓtulerit seueriſſime medicine. ſ tamen vtiliſſime ſententiā: veniat ad antiſtites ꝑ quos illi claues miniſtrant eccleſie. Tanq̄ bonus iā incipiēs eſſe filius. matrem membroꝝ ordine cuſtodito. a ꝑpoſitis ſacramentoꝝ accipiat ſatiſfactōis ſue modū in offerendo ſacrificio ꝓtriti cordis deuotus et ſuꝑplex. Jd tñ agat q̄ nō ſoluz ſibi ꝓſit ad ſalutē. ſed etiā ad exemplū ceteris. vt ſi peccatū eius nō modo in graui eius malo. ſed etiā in tanto ſcandalo alioꝝ eſt. atq̄ hoc expedire vtilitati eccleſie videtur antiſtiti. in noticiā multoꝝ vel totiꝰ plebis agere pniam non recuſet. Ne letali plage ꝑ pudorē addat tumorē. cū tanta eſt plaga pcti et ipetus morbi. vt medicamenta corꝑis ⁊ ſanguis dñi differenda ſunt autoritate antiſtitis. debet ſe remouere ab altari ad agendā pniam. et eadem reconciliari. Jtē Leo papa. Multiplex miſericordia dei. ita lapſibus ſubuenit humanis vt nō modo ꝑ baptiſmum ſed etiā ꝑ penitentiam ſpes vite reparetur. ſic diuine voluntatis preſidijs ordinatis vt indulgentiam dei niſi ſuꝑplicationibus ſacerdotū neque ant obtinere. Chriſtus em̄ hanc ꝑpoſitis eccleſie tradidit poteſtatē. vt confitentibꝰ penitentie ſatiſfactionem darent. et eoſdez ſalubri ſatiſfactione purgatos. ad cōmunionem ſacramentoꝝ per ianuā reconciliationis admitterent. Jtē Aug. Quē penitet omnino peniteat. et dolorem lacrymis oñdat. repreſentet vitā ſuā deo ꝑ ſacerdotez ꝑueniat iudicium dei ꝑ ꝓfeſſionē. Precepit em̄ dñs mundandis vt oſtenderent ora ſacerdotibus. docens copali ꝑſentia confitenda peccata. nō per ſcripta manifeſtāda Dixit em̄ ora monſtrate et omnes. nō vnꝰ ꝑ omnibus. nō aliū ſtatuatis nunciuz q̄ ꝑ vobis offerat munus a moyſe ſtatutuz. ſz qui ꝑ vos peccaſtis. per vos erubeſcatis. Erubeſcentia em̄ ipſa ꝑtem habet remiſſionis. Ex miſericordia enim hoc ꝑcepit dominuſ. vt nemo peniteret in occulto. Jn hō em̄ q̄ ꝑ ſeipm dicit ſacerdoti. et erubeſcentiam vincit. timore offenſi fit venia crimis Fit enim veniale ꝑ confeſſionez. quod crimināle erat in operatione. et ſi non ſtatim purgatur. fit tamen veniale quod commiſerat mortale. Multū em̄ ſatiſfactōnis obtulit qui erubeſcentie dominans nihil eorum que cōmiſit nuncio dei negauit. Deꝰ em̄ qui miſericors et iuſtus eſt ſicut ſeruat miſericordiam in iuſticia, ita et iuſticiaz in miſericordia. Op⁹ em̄ miſericordie ē peccanti peccata dimittere. ſed optet vt iuſtꝰ miſereatur iuſte. Conſiderat em̄ ſi dignꝰ eſt nō dico iuſticia ſed et miſericordia. Juſticia em̄ ſola damnat. ſed dignus eſt miſericordia qui ſpirituali labore querit gratiaz Laborat em̄ mens patiendo erubeſcentiā Et q̄m verecundia magna eſt pena. q̄ erubeſcit ꝓ xꝑo. fit dignus miſericordia.

Quanto pluribus q̄s confitet tanto facilius ei ignoſcitur.

Ad patet q⁹ q̄to pluribus cōfitebit in tpe venie turpitudinē criminis tanto facilius conſequitur gratiā remiſſionis. Jpſi em̄ ſacerdotes plus poſſunt ꝑficere. plus ꝓfitentibus parcere. Jtē leo papa. Quis plenitudo fidei videatur eſſe laudabilis q̄ propter dei timorem apud homines erubeſcere nō verē. tamen q⁹ nō omniū ſunt huiuſcemodi peccata vt ea qui penitentiam poſcunt non timeant publicari. Remoueatur improbabilis conſuetudo. ne multi a pnie remedijs arceātur. dū aut erubeſcunt aut timent inimicis ſua facta referre. quibus poſſunt legum pcelli cōſtitutione. Sufficit em̄ ꝓfeſſio que primū dō offertur. et tūc etiam ſacerdoti qui ꝑ delicti penitentiū ꝓcatoꝝ accedit. Tūc em̄ plures ad penitentiā poterunt ꝓuocari. ſi populi auribus nō publicet ꝓſcientia ꝓfitentis. Ex his alijſq̄ pluribus indubitanter oſtenditur. oportere deo primum et deinde ſacerdoti offerri cōfeſſionem. nec aliter poſſe ꝑuenire ad ingreſſuz padiſi. ſi aſſit facultas

Be tertio articulo. ſ. an ſufficiat confiteri laico. e

Nunc priuſquā ꝑmiſſis autoritatibus que his contradicere videntur reſpondeamꝰ. tertiā queſtionem intueamur. Quod em̄ ſcda queſtio continebat. ſ. an ſine cōfeſſione et iudicio ſacerdotis ſoli deo ꝓfiteri ſufficeret. expeditum eſt et certificatū ꝑmiſſis teſtimonijs q⁹ nō ſufficit confiteri deo ſine ſacerdote. nec eſt vere humilis et penitens ſi nō deſiderat ⁊ requirit ſacerdotis iudiciū. Sed nunquid equiualet alicui confiteri ſocio vel ꝓximo ſuo ſaltē cū deeſt ſacerdos? Sane ad hō ꝑt dici q⁹ ſacerdotis examen requirenduz eſt ſtudioſe. q⁹ ſacerdotibus cōceſſit deus poteſtatē ligandi atq̄ ſoluendi. Et ideo quibus ipſi dimittūt et deus dimittit. ſi tñ defuerit ſacerdos ꝓximo vel ſocio eſt facienda confeſſio. Sed curet quiſq̄ ſacerdotem querere qui ſciat ligare et ſoluere. Talem enim eſſe oportet quia aliorum crimi-

Solutio.

Qualē debeq̄rere ſacerdotem.

ꝓpa. theoro forolinſi epo.

ug⁹. in lib ꝓnia.

ib crimina- ſit veniale.

Aug⁹. in lib de pnīa.

na diiudicat. Uñ. Aug⁹. Qui vult ꝓfiteri peccata vt inueniat gratiam: querat sacerdotem qui sciat ligare et soluere. ne cū negligens circa se extiterit: negligatur ab eo q̄ cum misericorditer monet ꝛ petit. ne ambo in foueam cadant. quaꝫ stultus euitare noluit. Tanta itaq; vis confessionis est. vt si deest sacerdos confiteatur ꝓximo. Sepe em̄ contingit q; penitens non pōt verecundari coꝝ sacerdote. quē desiderāti nec tēpus nec locus offert: et si ille cui confitebit potestatē nō habeat soluendi. fit tamen dignus venia sacerdotis desiderio qui crimē confitetur socio. Abundati em̄ sunt leprosi dum ibant ora vel se ostendere sacerdotibus anteq; ad eos pueniret. Unde patet deū ad coꝝ inspicere. dum ex necessitate prohibent ad sacerdotes puenire. Sepe quidem querūt eos sani ꝛ leti. sed dum q̄runt anteq; pueniāt moriunt. Sed miscdia dei vbiq; est. q̄ et iustis pcere nouit ꝛ si nō tam cito sicut soluerent a sacerdote. Qui ergo omnino confitetur. sacerdoti meliori q; pt confiteat. ꝛ si pctm̄ occultū est: sufficiat referre in noticiam sacerdotis. Naꝫ in resurrectione puelle pauci interfuerunt q̄ viderent. Nondū em̄ erat sepulta. nōdū extra portam delata. nondū extra domū in noticiam portata Intus resuscitauit quā intus inuenit. Relictis solis ℙetro et iacobo et Johanne et patre et matre puelle. in quibus figuraliter ꝓtinent sacerdotes eccl'ie. Quos aūt extra inuenit. aduertenduꝫ est quomodo suscitauit. Flebat em̄ turba pr̄ filium vidue. fleuit martha et maria supplicantes ꝓ fratre. flebat et turba mariam secuta. In quo docemur publice peccantib⁹ nō ꝓprium sed ecclesie sufficere meritum. Laboret ergo penitēs in ecclesia esse et ad ecclesie vnitatē tendere. Nisi enim vnitas ecclesie succurrat: nisi quod deest peccatori sua oratione compleat. de manibus inimici non eripietur anima mortui. Credendum est enim q; omnes oratōnes et elemosyne ecclesie. et opa iusticie et misericordie succurrant recognoscenti mortē suā ad cōuersionem. Ideoq; nemo digne penitere potest. quem non sustineat vnitas ecclesie Ideoq; non petāt sacerdotes ꝓ aliquā culpā ab vnitate ecclesie diuisos Ex his satis apitur ꝛ absoluit̄ p̄misse questionis articulus. Querendus est em̄ sacerdos sapiens et discretus. q̄ cum ptāte simul habeat iudiciū. q̄ si forte defuerit. ꝓfiteri debet socio. Beda ℣o inter ꝓfessionem venialium et mortalium distinguit sup illū locū. Confitemini alterutrū pcā vestra. Ait ei. Coequalibus quotidiana et leuia. grauiora vero sacerdoti pandamus. et quanto iusserit tpe purgare curem⁹. qr sine ꝓfessione emē/dationis peccata nequeunt dimitti. Sed et grauiora coequalib⁹ pandenda sunt cū deest sacerdotes et vrget periculū. Venialia ℣o etiā sacerdotū ablata copia licet confiteri coequali. et sufficit vt quibusdaꝫ placet. si tm̄ ex cōtemptu non ptermittat̄ sacerdos. Tutius est tm̄ et pfectius vtriusq; generis peccata sacerdotibus pandere ꝛ consilium medicine ab eis querere. quibus cō cessa est potestas ligandi et soluendi.

Hic aperit qualiter supradicte autoritates intelligende sunt. i

Cū ergo ex his alí- isq; pluribus testimonijs pspicuum fiat et indubitabiliter constet peccata primū deo inde sacerdoti esse ꝓfitenda. ꝛ si ipe deferit etiam socio. Illud Jobis chrisostomi superi⁹ positū. nō est ita intelligendum. vt liceat alicui si temp⁹ habeat sacerdoti non confiteri. sed qr sufficit vbi crimen occultū est soli deo per sacerdotem dicere ꝛ semel. Nec oportet publicari coꝝ multis quod occultum est. Quod notauit dicens. nō tibi dico vt te ꝓdas in publicum. Sicut em̄ publica noxa publico eget remedio. ita occulta: secreta confessione et occulta satisfactione purgat̄. Nec necesse est vt q̄d sacerdoti semel ꝓfessi sumus. iterū confiteamur sed lingua cordis nō carnis apud verum iudicem id iugiter confiteri debemus. Unde idem Jobes ait. Nūc autem si recorderis peccatorū tuorū et frequēter ea in cōspectu dei pnuncies et p eis depceris. cicius illa delebis. Si ℣o obliuiscaris. tunc coꝝ recordaberis nolens. q̄n publicabunt ꝛ i cōspectu omniū amicorum et inimicorum sanctorumq; angelorū pferent. Ita etiā illud Ambrosij. Lachryme lauant delictum q̄d voce pudor est ꝓfiteri. ad publicā penitentiam referendum est. Ibi em̄ virtute lacrimarū ꝛ ꝓfessionis oñdens. significare voluit q; lachryme occulte ꝛ confessio secreta sicut que fit soli sacerdoti. lauant delictum q̄d pudet aliquem publice confiteri. Ex ℣o dic̄ se lacrymas petri legisse. nō satisfactionem et confessionē. p hoc non excludit illa Multa em̄ facta sunt que scripta nō sunt et forte nōdū facta erat institutio cōfessio/

Joh. Chr.

Hanc ext i tionē ofirt t ℣ba J.

nis que modo est. Similiter et illud ꝓsperi. Si sui iudices fiant: mutabũt eterna suplicia. ⁊ illud. Facilius deum placabũt sibi. qui aut ꝓpꝛijs cõfessionib⁹ crimen produnt. aut nesciẽtibus alijs nisi sententiã excõmunicationis ferunt. ad publicã confessionem et satisfactionez referri optet. Non eñ solis sacerdotibus ius ligandi atq; soluẽdi datuz est. si cuiq; suo arbitrio se pena vel excommunicationis sententia ligare ⁊ absq; sacerdotali iudicio seipm deo et alteri recõciliari lz. Quod ecclesiastice institutioni et cõsuetudini penit⁹ repugnat. ꝓpoti us ergo si publice peccasti. publice confite re te reum et emenda. Si vero occulte deli quisti. etiã sic nõ taceas. nec tñ dico vt publices Taciturnitas eñ peccati: ex supbia nascit cordis. Jdeo eñ peccatũ suũ q̃s celat. ne reputet foris qualẽ se iam diuino cõ spectui exhibuit. qđ ex fonte supbie nascitur. Species eñ supbie est se velle iustum videri qui peccatoz ẽ. atq; hypocrita ꝙuin cit: qui ad instar primoꝝ parentuz vel tergiuersatiõe verboꝝ peccata sua leuigare ꝓtendit. vel sicut Cayn peccata sua reticẽdo suppꝛimere querit. Ubi ergo supbia regnat ⁊ hypocrisis. hũilitas locũ nõ habet Sine humilitate ẽo alicui veniaz sperare non licz. vbi est ergo taciturnitas cõfessionis. non est sperãda venia criminis. Jam certissime liquet q̃ sit detestabile peccati silentium. et econuerso q̃ sit necessaria confessio. Est eñ cõfessio testimoniũ ꝓscientie deum timentis. Qui eñ timet iudiciũ dei peccatũ non erubescit cõfiteri. Jperfectus timoz soluit omnẽ pudorem. ꝓfessio peccati pudorem habet. ⁊ ipa erubescẽtia ẽ grauis pena Jdeoq; iubemur confiteri peccata vt erubescentiã patiamur ꝓ pena. Naz hoc ipsum pars est diuini iudicij. Si ergo querit ad quid ꝓfessio sit necessaria. cuz in contritione iam deletũ sit peccatuz. Dicimus qz quedaz punitio peccati ẽ sicut satisfactio operis. Jper confessionem etiam intelligit sacerdos qualiter debeat iudicare ꝺ crimine. Jper eam quoq; peccatoz fit humilioz ⁊ cautioz.

sictus sup
itticũ.

ꝺ
ꝓmitti
ꝓsumiſ

o. chriſ.

ꝑ q̃d vale
ꝓfessio.

Jsta ẽ distinctio. xvij. huiꝰ quarti libri. Jn qua magister postq̃ determinauit de partibus pnie hic circa determinata mouet tres questiones incidentes quas sin ordinẽ soluit Primo enim q̃rit an ad remissionem peccti sit necessario ꝓfessio oris ⁊ satisfactio operis. vel sola contritio sine his sufficiat. Scõo vtrum sufficit confiteri soli deo sine sacerdote Tertio vtrũ possit fieri cõfessio laico Primũ vsq; ibi Jã scõm q̃stionis. Scõm ab inde vsq; ibi. Nunc prius

q̃ pmissis autoritatibus. Tertiũ vsq; ad finẽ dis. Jn speciali sñia magistri stat in tribus ꝓpositionib⁹ q̃z prima est hec Jn cordis vera ꝓtritiõe pctñ a deo dimittit si votũ cõfitendi ⁊ satisfaciendi firmiter concipit. Hanc magister insinuans ꝓponit tres q̃stiones quaꝝ prima est. Utruz ad remissionẽ pcti necessaria sit cõfessio oris ⁊ satisfactio operis. vel sola cõtritio sine his sufficiat. Et tangit circa eam tres opiniones. Quidaz eñ dixerũt cõtritionẽ sine confessione sufficere. Ad qđ confirmanduz adducunt plures autoritates ꝑ quas nituntur ostẽdere q̃ solũ ꝓpositũ ꝓfitẽdi et interioz cordis gemit⁹ sufficiãt ad delectionẽ peccati. Un ⁊ leprosi mundati sunt q̃ ostẽderũt se sacerdotibus. ⁊ lazarus ꝑ ius suscitat⁹ intus q̃ foras prodijt. Alij ẽo dicũt necessariã fore cõfessionẽ. nec sine ipa pctñ dimitti. si tps illaz faciendi assit. q̃ dictas autoritates soluũt ⁊ alias ꝑ sua opinione adducunt. que dicere vident q̃ sola ꝓfessio iustificat et a morte liberat hoiem ⁊ ipm facit a peccati ꝓfundo nõ absorbi ⁊ dicit q̃ si sine ꝓfessione et pene solutione deleantur pctã. claues ecclesie frustra instituẽ viderẽt. Inducunt etiã quasdã autoritates ꝑ quas videt ꝓbari q̃ fiat remissio sine alicuius pene solutione. Postea determinat hãc questionẽ d. q̃ sine exteriori ꝓfessiõe et pene solutiõe deleant pctã ꝑ cõtritionẽ ⁊ humilitatẽ cordis et confitendi ꝓpositu. hoc eñ est cõfessio cordis et nõ oris. Dũmõ cõtẽptus ꝓfitendi exterius est satisfaciendi nõ assit sufficiunt cõtritio et humilitas cordis. vbi aũt facultas adest necessaria est cõfessio et satisfactio. Autoritates autẽ supadicte ad cordis ꝓtritionẽ ⁊ interiorem pniaz referende sunt. Addit etiã q̃ sicut pcti remissio donũ dei est. ita pnia ⁊ confessio ꝑ quã pctñ delet a deo est. Jn hoc ergo cõcludũt tota determinatio q̃ anteq̃ fuerit cõfessio in ore si votuz confessionis sit in corde sequit remissio pctõrum. optet tñ penitentẽ cõfiteri si tps habeat. Secũda ꝓpositio est hec. Quãuis in contritione vere peccatũ sit deletũ. tñ absolutio est danda per sacerdotẽ discretũ. Hanc mgr insinuans ꝓponit scõam questionem. Utrum sufficiat confiteri soli deo et non sacerdoti vl an etiã necessariũ sit ꝓfiteri sacerdoti Ad qđ quasdaz autoritates quidã adducũt in quibus videtur dici q̃ soli lachrymе interiores lauãt delictũ. Legitur eñ q̃ petrus fleuit ⁊ non cõfessus fuit. qz non est necessariũ q̃ peccatoz pctñ suũ ꝓdat et q̃ sufficit q̃ peccatoz pctñ suũ in se puniat lachrymis ꝓpꝛijs. Postea oñdit oppositũ videlz q̃ ꝑter cõfessionẽ deo factã optet cõfessionẽ facere sacerdoti si facultas adsit. Et hoc patz ꝑ multas autoritates que dicunt q̃ satisfactionis modus ⁊ recõciliatio peccatoꝝ ad ministros ecclesie ꝑtinent. que non pũt sine ꝓfessione fieri. et erubescentia que est in cõfessione peccatorum ⁊ pena ad remissionẽ opat peccatoꝝ. Un et leprosis dictũ est vt ora sua ostenderent. ꝓpter qđ q̃to quis pluribus confitet in spe venie turpitudinez criminis tanto facilius consequit remissionẽ peccatoꝝ. Subdit aũt q̃ nõ est necessariũ vt peccatoz alij quã sacerdoti confiteat crimẽ suũ. qz ex hoc sequi posset scandalũ ꝑsbyteroꝝ. ⁊ retardatio a ꝓfessione. Tertia ꝓpositio est hec Et si in periculo mortis copia sacerdotis nullatenus posset haberi. tunc licitũ est ad cautelam laico cõfiteri. Hanc magister insinuans ꝓponit tertiã questionẽ que est. Utrum cõfessio possit vel debeat fieri laico. Et determinat q̃ facienda est discreto sacerdoti. q̃ sciat soluere ⁊ ligare vel simul cuz potestate absoluendi habeat iudiciũ ⁊ discretionẽ. si tñ sacerdos defuerit faciẽda est confessio ꝓximo vl socio. Jpm tñ bonũ ꝓpositũ ⁊ desideriũ ⁊ humiliatio contentis valent ei ad remissionẽ peccatoꝝ. ⁊ spe cialiter facta ad ministeriũ ecclesie. q̃ oia autoritati-

bus cõfirmat. Subdit etiã q extra eccleſiam non ſit remiſſio. Beda tñ videtur dicere q leuia pctã 7 quotidiana licet ſocijs confiteri etiã ſi aſſit copia ſacerdotis. et ſufficit ſi tñ non ptermittatur ſacerdos ex contemptu. grauiora aũt ſacerdoti ꝓfitenda. ſi tñ ſacerdotũ copia nõ aſſit. grauiora etiã ſunt ſocijs confitẽda Magiſter tñ dicat q tutius 7 pfectiº ẽ ſimul leuia 7 grauia ſacerdotibus cõfiteri. quibus cõceſſa ẽ poteſtas ligandi et ſoluendi. Poſtea etiã ex determinatione premiſſoꝝ dat intelligentiã quarundã autoritatum que ſupra inducebant contra veritatez ſcõe opinionis. Nã eñ Chryſo. dicit q petõr nõ dz ſe in publicũ ꝑdere. hoc intelligendum eſt. nõ q nõ optet coram multis hoĩbus publicare pctñ. ſz ſufficit ſacerdoti dicere. Nã aũt bea. Ambro. dicit lachrymas lauare delictũ intelligendũ ẽ ꝓfeſſio ſaltem ſoli ſacerdoti facta ſit. et ſi non fiat confeſſio publica criminis. qõ autẽ ait idẽ ſe petri lachrymas legiſſe nõ ꝓfeſſionez. dicẽdum ãdem eſt q ꝓpter hoc non excludit confeſſio. multa eñ facta ſunt que tñ nõ ſunt ſcripta vel forte nondũ erat confeſſio inſtituta. Qõ aũt proſper dicit q ſufficit q aliqui ſeipſos puniunt. intelligendum eſt q ſufficit ſine confeſſione publica. nõ excludit cõfeſſionem priuatam que fieri debet ſacerdoti Addit etiaz q ſine cõfeſſione pctñ nõ remittitur ſi facultas aſſit. vltimo etiã querit ſi in contritione pctñ deletur ad quid tunc neceſſaria eſt confeſſio. Et reſpõdet q neceſſaria eſt ꝓfeſſio. Primo qr eſt ps pnie ꝓpt erubeſcentiã confitentis. Secõ qr p confeſſionem ſacerdos intelligit qualiter õ pctõ debeat iudicare. Tertio qr p confeſſionẽ peccatoꝝ reddit humiliorꝝ et cautioꝝ. Et tñ in ſpeciali.

De remiſſione ſacerdotis. a

DI. XVIII

b Hic qrí ſolet ſi peccatum omnino dimiſſum eſt a deo p cordis ꝓtritionem ex quo penitens votuz habuit ꝓfitendi. q̃d poſtea dimittat ei a ſacerdote? Videtur enĩ q̃ vinculo euz ligat. ſ. tpalis pene. ſed nõ a quo eũ abſoluat. Et ideo quero. Ante penitudinẽ quippe cordis aia rei maculã hz. 7 fetoreꝫ pcti. atq eterne vltionis vinculo ligata exiſtit. Si ꝯo ad confeſſionem p cordis contritionem deus p ſeipſũ ſine miniſterio ſacerdotis 7 debitũ oĩno relaxat. 7 aiam interius purgat a contagione 7 fetore peccati? quid ergo mundat? q̃d dimittit ſacerdos? vbi ſũt claues ille quas dñs tradidit ꝑetro et ſucceſſoribº eius dicens. tibi dabo claues regni celorum. et q̃cunq ligaueris ſuper terram erũt ligata et in celo. 7 quecũq ſolueris ſup terrã erunt ſoluta 7c. Ut aũt ꝓmiſſa queſtio pleniº explicari valeat. quaſi altius ducto rethe de his clauibus 7 vſu eaꝝ diſſeramus.

De clauibus. b

Claues iſte ſũt nõ corꝑales ſed ſpirituales. ſ. diſcernẽdi ſcientia et potẽtia iudicandi. i. ligandi et ſoluendi. q̃ dignos recipe. indignos debet excludere a regno eccleſiaſticus iudex. Qui ſicut habet ius ligandi. ita et ſoluendi. vñ Amb. Bñs par ius et ſoluendi eſſe voluit 7 ligandi. q̃ vtrũq pari cõditione ꝓmiſit. Ergo qui ſoluendi ius nõ habet: nec ligandi habet. et infra. Certũ eſt q eccl'ie vtrũq licet. hereſis vtrũq non habet. Jus enim hoc ſolis ꝓmiſſum eſt ſacerdotibus Recte ergo eccleſia hoc ſibi vendicat. que veros ſacerdotes habet. hereſis vendicare nõ ꝑt que veros ſacerdotes non habet.

De vſu clauium. c

Vſus vero haruz clauium multiplex eſt: diſcernere ſcilicet ligandos et ſoluẽdos ac deinde ligare vl'ſoluere. Qui enim indignos ligat vel ſoluit p ꝓpria poteſtate ſe priuat. id eſt. dignum priuatione ſe facit.

Si ſacerdos poteſt dimittere vel retinere peccata. d

Sed querit̃ vtruz a pctõ ſoluẽ valeat ſacerdos. id ẽ. a culpa: vt culpe maculã abſtergat vel debitũ eterne mortis ſoluere valeat? Quidaz arbitrati ſunt. cuz pctõr dupliciter ligatus teneat vt ꝑdictum eſt ſ. mentis contagione ac cecitate. et debito future pene. alteruz curari p deũ. alterũ ſolui p ſacerdotez. Patet enĩ p pctñ quaſdam tenebras interiores 7 maculas a quibus niſi liberet ꝓijciet in tenebras exteriores. Cum autẽ liberat ab his: ſuſcitat a morte peccati. Vñ aplus Surge qui dormis 7 illuminabit te chriſtº. Solus enĩ chriſtus nõ ſacerdos aiaz reſuſcitat. ac pulſis tenebris interioribus 7 maculis eã illuminat 7 mundat q̃ anime faciem lauat. Debitũ ꝯo eterne pene ſoluere conceſſit ſacerdotibº. Quod in reſurrectione lazari ſignatũ aſſerũt. quem xp̃s prius p ſe interiº viuificauit. deinde foras exire iuſſit cumq adhuc ligatũ ſoluere aplis p̃cepit. quia vt aiunt ipe interius animaz a caligine maculaq pcti emundat. ſacerdotibus ꝯo dedit vinculuz eterne mortis ſoluere. Alij ꝯo dicunt ſolũ deũ nõ ſacerdotẽ debitum eterne mortis dimittere ſicut 7 aiaz interius p ſe viuificat. nec tñ diffidẽter ſacerdotibus traditã ptãtem pctã dimittẽdi 7 retinendi quibus dictũ eſt. quoꝝ remiſeritis pecca-

Opinio quorundam

Alioꝝ ſententia vera

ta ꝛc̄. Sicut eñ xp̄s retinuit sibi ptātē baptismi. ita et pnīe. Et ideo sicut interi⁹ gr̄a sua aiam illuminat. ita ꝛ simul debitū eterne mortis relaxat. Ipse eñ p seip̄m peccata penitentiū tegit. ꝛ tūc tegit qñ ad penaz nō reꝛuat. Tū c̄ tegit qñ debitū pene soluit. Q aūt ip̄e tegat apte dicit Aug. exponens illū locū psalmi. Quoꝝ tecta sūt peccata. i. coopta ꝛ abolita. Si eñ terit deus peccata: noluit adūtere Si noluit aduertē noluit animaduertere. i. punire. ꝫ ignoscere. Ita ergo dicit a deo tecta vt deus non videat. i. eternaliť puniat. Videre eñ dei peccata ē ad penā imputare. Auertere aūt faciem peccatis. hoc est ea ad penam non reseruare. Itē Hierony. Quibus deus dimittit peccata tegit ne in iudicio reuelētur Itē Lassiodorus. Qui grauia habent peccata. alīs deus imputat. alīs p misericordiam non imputat. Ex his aperte ostenditur q deus ip̄e penitentem soluit a debito pene. ꝛ tunc soluit qñ intus illuminat inspirando veram cordis cōtritionē. Cui sententie ratio suffragať ꝛ autoꝛitates atteſtā tur. Nemo eñ vere compūgitur de peccato. habens coꝛ cōtritū et humiliatū. nisi in charitate Qui autez charitatem habet: vita dignus est. nemo autē simul vita ꝛ morte dignus est. Non est ergo tunc ligat⁹ debito eterne mortis. Fili⁹ enim ire esse desijt ex quo diligere et penitere cepit. Et tūc ergo solutus est ab ira que non manet super illum qui credit in christum sed super illuz qui non credit Non ergo postmodum per sacerdotem cui confitetur ab ira eterna liberatur. a qua iam liberatus est per dominum exquo dixit. confitebor. Solus ergo deus hominez interius mundat a peccati macula: et a debito eterne pene soluit qui per ꝓphetam ait. Ego solus deleo iniquitates et peccata populi. Item Amb. Verbum dei dimittit peccata. sacerdos et iudex. Sacerdos quidem officium suum exhibet. sed nullius potestatis iura exercet. Idem. Ille solus peccata dimittit. qui solus p peccatis nostris mortuus est. Item Augus. Nemo tollit peccata nisi solus deus. qui est agnus tollens peccata mundi. Tollit aūt et dimittendo quc facta sunt et adtuuando ne fiant. ꝛ pducendo ad vitaz. vbi omnino fieri nō possunt. His alīsq; pluribus testimonijs docetur dominū solum p se peccata dimittere. ꝛ sicut dimittit quibusdam ita ꝛ aliorum quoꝝundaz peccata retinet.

hierony.

Lassiodo.

ōne vītur d ꝓbanduz ꝺ dicit.

mbro. autatū ꝓbat idem

ugu. cōtra ulianū.

Qꝺ sacerdotes etiā dimittūt peccata ꝛ tenent pctā suo modo. e

Decideo tamē negamus sacerdotib⁹ cōcessam ptātez dimittendi ꝛ retinendi peccata. cū hoc veritas euangelio apte doceat. Hinc Aug. ait. Ecclesie charitas que p spiritū sanctuz diffunditur i cordib⁹ eoꝝ qui pticipes sui sūt peccata dimittit. coꝝ q̄ nō sunt tenet. Idē Sacerdotes pñt ꝓfitentib⁹ p cere. q̄bus eñ remittunt remittit deus. Lazarū enim ꝺ monumento suscitatū obtulit discipulis soluē dum. p hoc ostēdens ptātem soluendi concessam sacerdotibus. Dixit eñ. Quodcunq; sol. super ter. erit sol. et in celo ꝛc̄. hoc est Ego deus. ꝛ omnes celestis curie ordines ꝛ omnes sancti in gloria mea laudant vobi scum ꝛ confirmant quos ligatis ꝛ soluitis Non dixit quos putatis ligare et soluere. sed in quos exercetis opus iusticie et misericordie. Aliter autē vel alia opa vestra in peccatoꝛes non cognosco. Idem. Cum veraciter ad deum cōuerso peccata dimittūť ab eis dimittunť quibus ipse veraci quersione cōiungiť. Spiritus sanctus ea dimittit qui datus est omnibus sanctis sibi charitate coherentibus. siue se nouerint coꝛporaliter siue nō. Similiter cum alicui⁹ tenentur peccata. ab eis tenenť a q̄b⁹ ille cordis prauitate disiungitur siue notis coꝛporaliter siue ignotis. Omnes mali spūaliter a bonis seiūcti sunt. Ecce ꝺ dicit pctā dimitti et teneri a sctis viris. ꝛ tñ spūs sctūs ea dimittere dic̄. ꝛ qꝺ maioꝛi ꝙsideratiōe dignū est idem etiā dic̄. q̄ deus p se vel p sctōs suos tñ dimittit pctā. Ait eñ sic. Sacr̄m gratie dat deus etiam per malos. ip̄am vero gratiam non nisi per seipsum. vel per sanctos suos. Et ideo remissionem peccatoꝝ vel p seipsum facit vel p ipsius colūbe membra quibus ait. Si cui dimiseritis. dimittentť.

Ecce q̄ varia a doctoꝛibus traduntť super his. ꝛ in hac tāta varietate q̄d tenēdū hoc sane dicere ac sentire possumus. q̄ solus deꝰ dimittit peccata et retinet. et tamē ecclesie cōtulit potestatem ligandi ꝛ soluēdi. sed aliter ip̄e soluit ꝛ ligat. aliter ecclia. Ip̄e eñ p se tñ ita dimittit peccatum. q̄ et animā mundat ab interioꝛi macula. et a debito eterne mortis soluit.

Augu. super Johannē.

In li. de penitentia.

¶ Quomodo sacerdotes ligant ꝛ soluunt a peccatis. f

Non autem hoc sa
cerdotibus cōcessit. quibus tñ tribuit pote
statē soluendi ⁊ ligandi. i. ostēdendi homi
nes ligatos vel solutos. Ūñ dñs leprosum
sanitati pri⁹ p se restituit. deinde ad sacer
dotes misit quoz iudicio ostenderet mun
datus. Jta etiā Lazarū iam viuificatū. ob
tulit discipulis soluendum. qz et si aliquis
apud deū sit solutus. nō tñ in facie eccleſie
solutus habetur. nisi p iudicium sacerdotū
Jn soluendis ergo culpis vel retinendis.
ita opatur sacerdos euāgelicus ⁊ iudicat.
sicut olim legalis i illis qui ptaminati erāt
Hierony. lepra que peccatuz signat. Ūñ Hiero. sup
Matthēū. vbi dñs ait Petro. Tibi dabo
claues regni celoz. ⁊ quodcūq ligaueris
sup terrā erit ligatū ⁊ in celis. ⁊ quodcun
q̄ solueris sup terrā erit solutū et in celis.
Hunc inquit locū quidam nō intelligētes
aliq̄d sumunt de supcilio phariseorum. vt
dānare innoxios. vel soluere se putent no
xios. cum apud deū nō sīnia sacerdotū. fre
oz vita querat. Jn leuitico se ostēdere
sacerdotibus iubent leprosi. quos illi non
faciunt leprosos vt mūdos. sed discernunt
q̄ mundi vel immūdi sunt. Jta et hic apte
ostendit q̄ nō sequit deus ecclesie iudiciū
que p surreptionē et ignorantiam interdū
iudicat. Deus aūt semp iudicat fm verita
tem. Et in remittendis vel in retinēdis cul
pis id iuris et officij habent ecclesiastici sa
cerdotes. qđ olim habebant sub lege lega
les in curandis leprosis. Hi ergo peccata
dimittunt vel retinent. dum dimissa a deo
vel retenta iudicant et ostendunt Ponunt
eīm sacerdotes nomen dñi sup filios israel
sed ipe benedicit vt dicit in numeris. Hūc
modum ligandi et soluendi Hieronym⁹ su
pra notauit.

Ali⁹ modus ligādi ⁊ soluēdi. g

Ligant quoq; sa
cerdotes dum satisfactionē pnie ꝓfitentib⁹
imponūt. Soluūt cū de ea aliq̄d dimittūt
vel p eā purgatos ad sacramentoz cōmu
nionē admittunt. Quem modū supi⁹ Leo
papa notauit. Scōm hunc modū dicūtur
etiaz sacerdotes dimittere peccata vel reti
nere. Ūñ superius Aug. dixit. Quibus re
mittūt remittit deus ⁊c. Opus enim iusti
cie exercent i peccatores cum eos iusta. pe
na ligant. opus misericordie. dum de ea ali
quid relaxant vel sacramentoz cōmunio
ni conciliāt. alia opera in peccatores exer
cere nequeunt. Et notandū est quia quos
satisfactione penitentie ligant. eo ipo a pec
catis solutos ostēdunt. qz non imponitur
alicui satisfactio penitētialis. nisi quem sa
cerdos vere penitentē arbitratur. Alij nō
imponit. ⁊ eo ipo peccatū retineri a deo iu
dicat. Q; aūt hoc ad claues ptineat. Aug⁹ Augu. in e
ostendit dicens. Frustra claues ecclesie q̄ penitenti
sine arbitrio sacerdotis pniam agit. si sine
oris confessione criminis indulgētia impe
tratur. Est ⁊ alius modus ligandi ⁊ sol
uendi qui per excōmunicationē geritur. dum
aliquis fm canonicā disciplinaz tertio vo
catus ad emendationez manifesti delicti et
satisfacere vilipendens. sententia ecclesie a
loco oronis ⁊ sacramentoz cōmunio
ne et fideliuz cōsortio precidit vt erubescat
et pudore sceleris cōuersus peniteat. vt sic
spiritus eius saluus sit. Q; si penitentiaz p
fitens resipuerit. negate cōmunioni admit
titur. ⁊ ecclesie recōciliat. Hec est aūt eccle
sie anathematizatio. hanc penam illis qui
digne p̄cellunt infligit. qz gratia dei et pro
tectio illis amplius subtrahitur. ac sibīp
sis relinquit. vt sit eis liberū ruere in inte
ritū peccati. Jn quos etiā maior diabolo
seuiendi dat ptās. Orationes quoq; eccle
sie ⁊ benedictionū ac meritoz suffragia eis
nequaq̄ suffragari putant.

Quomodo fm hos modos in
telligendum sit illud. Quodcūq;
solue. ⁊c. h

Ecce hos ligandi
et soluēdi modos quō verum est qđ dicit.
Quodcūq; solueris sup terrā erit solutuz et
in celis. ⁊ quodcūq; ligaueris sup terram
erit ligatū ⁊ in celis ⁊c. Aliqñ eīm ostēdūt
solutos vel ligatos qui non sūt vpud deuz
et pena satisfactionis et excōmunicationis
interdū indignos ligant vel soluūt. ⁊ indi
gnos sacramētis admittunt. ⁊ dignos ad
mitti arcent. Sz intelligēdū est hoc in illis
quoz merita solui vel ligari postulāt Tūc
eīm sīnia sacerdotis iudicio dei et totius ce
lestis curie aprobat et confirmatur. cū ita
ex discretione pditi vt reoz merita nō con
tradicant. Quoscunq; ergo soluunt vel li
gant adhibentes clauem discretionis reo
rum meritis: soluunt vel ligant in celis. i.
apud deum. quia diuino iudicio sacerdo
tis sententia sic pgressa aprobat ⁊ ꝓfirmat

Quos ergo fm merita sentētia ecclesie percellit. ledit. et illi foris sunt apud deū. Qui aūt nō meruit sententia ecclesie nō leditur nisi contemnat. Vñ Origenes. Exīt ꝗs a veritate a fide. a charitate. p hoc exit de castris ecclesie. etiam si eā voce non abiciat sicut ecōtra aliquis nō recto iudicio foras mittit. Sed si nō egit vt mereat exire. nihil ledit. Interduz eīm qui foras mittit intus est. z qui foras est. intus videtur retineri.

Origenes super leuiticū.

Ecce qualis et ꝙtus est vsus apostolicarum clauium. Jam ostensum est ex parte qualiter sacerdotes dimittūt peccata vel tenent. z tñ retinuit sibi deus ꝙtam singularem potestatez dimittendi vel retinendi. qz ipse solus p se debituz eterne mortis soluit z animā interius purgat.

Que sint interiores tenebre z interior macula. i

Hic queritur que sit illa macula z q̄ sint ille tenebre interiores. a quibus deus interius animā purgat. cum verā pniam immittit? De tenebris et interiori caligine satis facile est et intelligere et respōdere. Cum eīm quis mortaliter delinquit z grā virtutis priuatur si qua p̄cessit. z naturaliū bonorum elisionē patit. vñ z intellectus obtundit z totus hō interior obtenebrat. et ita quasi caligine quadaz mēs obuoluit. que caligo peccati pena ē. Hāc vo deus pellit cum pniaz immittit p quaz pdita bona restituit. et vitiata repat. Vñ ppheta. Nebulam sicut cinerem spargit. Sed que est macula peccati a qua animaz lauat. Ecce eīm quis voluit facere homicidium et patrauit. quo patrato desinit tam velle ꝙ facere. nōdum tñ vere z humiliter penitet. nec confiteri ppōnit. Que g̃ remāsit in anima illius macula? Mala voluntas quidem fuit macula illius anime. s illa transit. Macula etiā est si penitere cōtemnit sed hoc est peccatum aliud a precedenti Que ergo macula remāsit a q̄ ipe i penitentia purgatur? Polluta quidem est anima quousqz peniteat. sicut erat dum in ea prava erat volūtas. Sicut eīm qui tangit mortuū vel aliud immūdum. ita pollut⁹ est post tactum quousqz lauatur. sicut fuit dū tangeret. ita post actuz peccati ita polluta remanet anima sicut fuit in ipo actu peccati. quia ita est longe a deo per dissimilitudinem qui est vita et mundicia mentis. sicut fuit dum peccatum ageret. Jpa ergo dissimilitudo que inest anime ex peccato. et est a deo elongatio. anime macula intelligitur a qua purgatur in penitentia. Hoc autem solus deus facit. qui solus suscitat animaz et illuminat. quod sacerdotes nequeunt q̄ tamen medici sunt animarum. Unde ppheta. Nunquid medici suscitabunt z cōfitebuntur tibi. quod exponens Aug. ait. Boni doctores recte medici dicūt. qui viuentes curare ministerio possunt. sed non mortuos suscitare. Sola eīm dei gratia reuiuiscunt.

Jsta ē distinctio. xviij. hui⁹ quarti libri. In qua magister postq̄ determinauit d̄ penitentia ꝙtū ad eius ptes. Hic aūt cōsequenter determinat de potestate ministroz hoc sacramentuz dispensantiū. Et circa hoc tria facit. Primo eīm numerum clauiū. z in quo eoz vsus cōstat ꝓponit. Scōo quō solus deus peccata dimittat subdit. Tertio etiaz modum quo sacerdotes ligant z soluunt adiungit. Primum q̄dem facit a principio distin. vsqz ibi. Sed queritur vtrū a pctis. Scōm vsqz ibi. Hō aūt hoc sacerdotibus. Tertiū vo ab inde vsqz ad finē dis. In speciali sīa magistri stat in tribus ppositionib⁹ quarū prima est hec. Claues he sacerdotibus concesse sunt scia discernendi. z spiritualis potētia iudicādi. Hāc eīm ppositionē magister insinuans querit. Cuz in sola contritione cum ppōsito confitendi dimittat peccatū ꝙtum ad maculam et reatum pene añ pfessionē sacerdoti factaz. quid ergo dimittit sacerdos in sua absolutione. z quid etiam virtus clauiū operatur. Postea aūt magister determinat quid sit virtus clauiuz z dicit. q̄ ille claues nō coꝛpaliter sed spiritualiter intelligende sunt. et nihil aliud sunt ꝙ scientia discernendi. et potentia iudicandi. qz iudex ecclesiasticus habent dignos recipere. z indignos excludere a regno dei. i. ab ecclesia vel sacramento q̄ pceptiōe. vbi etiā subdit q̄ vis ligādi siliter et vis soluēdi sacerdotibus ecclesie cōpetit z non hereticis. Postea etiam dicit q̄ vsus clauium in duobus ꝓsistit. s. in discernēdo ligandos et soluendos. z etiaz in ligādo ligādos. similiter z in dissoluendo ligatos. Scōa ppositio est hec. Solus deus maculā culpe abstergit et a debito mortis eterne absoluit. Hanc eīm ppositionez magister insinuans querit quid opet sacerdos in absoluēdo a peccato. vtq̄ scz culpā vel etiā penaz tollere possit. Tangit autē magister circa hoc duas opiniones Quibusdaz videt. q̄ deus animā suscitat a morte et sacerdos remittit reatū pene. Vñ z dñs Lazarū prius suscitauit et viuificauit. z postea aplis soluendum reliquit Alijs vo videtur q̄ solus deus sicut animā viuificat interius tollēdo culpā sic z reatū pene eterne relaxat. Tamen sacerdotibus tradita ē potestas dimittendi pctā z retinendi. sicut eīm deus solam potestatē baptismi sibi retinuit ita et pnīc. Et hanc sententiam approbat magister tanq̄ rationabilē. sil'eīm cū culpa pena dimittit. z nemo vere pterit nisi hō q̄ est in charitate. qui aūt charitatē hz dignus est vita eterna. z non pena eterna vel morte. z ideo de⁹ q̄ dimittit culpā etiā dimittit penā. Quod autoritatibus sanctoz confirmat. Postea dicit q̄ nō obstante q̄ solus deus dimittit pctā. verūtn est q̄ etiā sacerdos hz ptātem dimittendi et retinendi peccata aliquid opatur p istā ptātem. qz pctā dimittit z retinet. qō pluribus autoritatibus cōfirmat. Postea dat vnū modū quo sacerdotes dicunt ligare z soluere dicēs. q̄ de⁹

p se dimittit culpã mundando aiam a macula culpe. et soluendo debitũ pene eterne. Sacerdotes ẋo dimittunt ꝛ soluunt omissionẽ factã vel nõ factã manifestando ꝛ ostẽdẽdo ẽũ dñs ꝓtus ꝛ p se leprosis sanitatẽ restituit. Deinde ad sacerdotes misit quorum iudicio ostenderent mũdati. Unde ꝛ si aliqs apõ denm est absolutus. nõ tñ in facie ecclie absolut⁹ habetur nisi p iudiciũ sacerdotis. Uñ sicut sacerdos legalis lepram nõ mundauit. sed inter mundos et imundos discernebat. ita sacerdos euãgelij pctã ñ dimittit. sed vtq; dimissa sint iudicat ꝛ oñdit. Tertia ꝓpositio ẽ hec. Sacerdotes ligant cũ satisfactionẽ imponunt pñe. Tũc ẋo soluũt cũ de ea aliq̃d dimittũt et purgatos ad sacr̃oꝝ cõmunionẽ admittũt. Hãc magister insinuãs ꝓtinuat p̃dicta. s. ponẽdo scõz modũ quo sacerdotes dicunt ligare inq̃ꝝ penã satisfactoriã penitentib⁹ imponũt. Soluere ẋo dicunt q̃ñ aliquid de satisfactione debita relenant ꝛ purgatos ad sacramentoꝝ cõmunionẽ admittũt ꝛ sic ecclie reconciliant. In primo exercent opus iusticie. In secũdo opus misẽrie. eo q; ligant ad satisfactoriã penã ꝛ peccatorẽ solutũ ostẽdunt qꝛ nulli pena satisfactoria imponitur nisi ei quẽ sacerdos vere penitentẽ arbitrat Q̃ aũt penã imponere ad claues ptineat oñdit p beatum Augus. qui dicit q; pnia sine arbitrio sacerdotis frustrat. ꝛ contemptibiles claues ecclesie facit. ꝛ q; sine vocali cõfessione suppositia mentali indulgentia haberi nõ põt. Postea ponit tertiũ modũ quo sacerdotes soluũt ꝛ ligant p excõmunicationez. Tunc eñ quis hoc mõ ligat dũ tertio vocatus ad emendationẽ manifesti deliẽti ꝛ satisfactionẽ vilipendẽs per ſniam ecclie a loco oꝝonis et sanctoꝝ cõmunione ꝛ a ꝓfatio fideliũ p̃scindit ꝛ erubescat ꝛ pudore sceleris cõuersus penitcat. Tũc ẋo soluit q̃ñ pniam ꝓfitẽs cõmunioni admittit ꝛ ecclie reconciliat. p hãc aũt excõmunicationẽ hec infligit pena. ꝛ gra diuina ꝛ protectio homini subtrahit angelica. vt derelict⁹ liberius in peccatũ cadat. diabolo etiã potestas in talẽ hoiem datur. orationes ecclesie illi non ꝓdesse putant. Postea querit quõ ꝑm hos modos tres ligandi ꝛ soluẽdi verũ sit q; dominus dicit illa in celis est soluta ꝛ ligata que in terris sacerdotes ligauerunt ꝛ soluerũt cum tamẽ ipi quandoq; ligatos ꝛ solutos ostendant qui non sunt absoluti coram deo etiam p̃dictoruz modorum triuin. ipi etiam interdum indignos ligant ꝛ soluunt. Et respondet q; intelligendum est q; tũc solutio ꝛ ligatio sacerdotis diuino iudicio approbatur quando clauis discretionis adhibita fit ꝑm exigentiam meritorum Quando autem sacerdos in iudicãdo errat tunc qui ligatur apud deum iudicem ligat⁹ non habetur nisi ecclesie sentẽtiã cõtemnat. Et simiiter dicendum est ꝺ solutione. Unde ꝑm Orige. Interdum qui foras mittitur intus est. ꝛ qui foras est interius retineri videt. Ultimo occasione hui⁹ querit que sit illa macula et que sint ille interiores tenebre. a quibus deus animã purgat cum penitẽtiam immittit. Et respondet ꝙtum ad maculaz que remanet in anima. q; illa non sit mala voluntas. quia illa transiit. nec pnie contemptus. qꝛ ille est nouũ peccatum sed dissimilitudo et elongatio a deo que tanq̃ macula inest anime a qua purgat p penitentiã. q̃tuz vero ad tenebras interiores respondendo dicit. q; hominis mortaliter peccãtis intellectus obtenebrat ꝛ naturalia viciant et gratia dei priuat. Quatio ergo gratie dei et deterioratio bonoꝝ naturaliuz est interiorum entis caligo a quib⁹ oibus curat p pniam. Addit etiaz q; sacerdotes sunt sicut medici aiaꝝ. medici autem põt viuentes curare. sed non põt mortuos suscitare. sic sacerdotes in ministerio curant. sola autem gratia dei viuificat. Et tñ in speciali.

// Quando hec claues dantur et quibus. a

Postquã ostẽ dI.XI.

postquã ostẽsum est que sint claues aplice ꝛ quis earuz vsus. supest inuestigare qñ iste claues denẽ ꝛ quibus? Dañ he claues p ministerium ep̃i alicui in pmotione sacerdotij. Cuz eñ recipit ordinem sacerdotalez. simul et has claues recipit. Sed nõ videt q; omnes vel soli sacerdotes has claues habeant. qꝛ pleriq; añ sacrã ordinationẽ scietiã discernendi habent. ſplures post ꝙsecrationẽ ea carent. Sane dici põt. q; alterã clauiũ istarũ id est. sciẽtiaz discernendi nõ habent oñes sacerdotes. vnde dolẽdũ est atq; lugẽduz. Multi enim lz indiscreti atq; scientie qua eminere debent exortes. sacerdotij graduz recipe p̃sumunt: vita ꝛ scia eo indigni. qui nec añ sacerdotiũ nec post sciẽtiã habẽt discernendi. qui ligandi sint vel soluendi Jõ q; illaz clauem in consecratione non recipiunt. qꝛ semp scientia carent. Qui ẋo añ sacerdotium sciẽtia discernendi p̃diti sunt. lz habeãt discretionẽ. non tñ in eis est clauis qꝛ nõ valent ea claudere vel aperire. Jdeo q; cũ pmouet in sacerdotem. clauez discretionis recte ꝺ accipe. qꝛ et ante habita discretio auget. ꝛ fit in eo clauis vt ea iã valeat vti ad claudendũ vel aperiendũ.

Qꝛ nõ oia cerdos a rã clauẽ hz scientiam d nendi.

// Si alteram clauem omnes habeant scilicet potentiam ligandi ꝛ soluendi. b

Cũq; iam constet

nõ oñes sacerdotes illas duas claues habere. qꝛ scientia discernendi pleriq; carent. de altera. i. potentia ligandi et soluendi q̃ritur. vtrũ omnes sacerdotes eam habeant? Quidam enim hanc potestatez putãt illis solis esse cõcessam. qui doctrinam simul ac vitam apostoloruz seruant Illas enim claues promisit dominus ſpetro et imitatoribus eius tantũ. vt aiunt. Qui etiam autoritatibus vtuntur in munimentum sue opinionis. Hoc enim dicũt Augustinũ sensisse vbi supius ait. Remissionem peccatorũ vel p spiritum facit deus vel p columbe membra. Dicit etiam idẽ peccata dimitti vel teneri a sanctis. Jdem sup exodum vbi ꝺ lamina aurea legitur. Erãt autem lamina aurea semper in fronte sacerdotis Hec inquit

Aug. li de baptism

significat fiduciam bone vite. quaz qui ve re pfecteq; nõ significatiõe sed veritate sacerdos habet. solus potest auferre peccata

Grego. in tratu euange ioz.

Item Greg⁹. Illi soli habent in hac carne positi potestatẽ ligãdi 7 soluendi. sicut sancti apostoli. qui illorum exempla simul cũ doctrina tenent. Itẽ ex dictis Origẽ. Hec potestas soli ꝑetro concessa est et imitatoribus ꝑetri. Nam quicunq; vestigia petri imitant. habent recte ligandi et soluendi potestatem. His alijsq; testimonijs inniti unt qui asseruut potestatez ligandi ac soluendi illis solis concessam sacerdotibus q̃ vita et doctrina pollent sicut apostoli.

Alioz sententia verioz. c

Alijs aũt videtur

quod et mihi placere fateoz. cunctis sacerdotibus hanc clauem dari. s. ligandi 7 soluendi. sed nõ eã recte ac digne habent. nisi qui vitã 7 doctrinam apostolicam seruãt. Nec ꝑmisse autoritates malos sacerdotes hanc potestatem negant habere. sed illos solos digne ac recte hac potestate vti significant. qui ꝑediti sunt vita 7 doctrina apostolica. qz soli ipsoz um apostolozũ imitatores digne recteq; possunt ligare 7 soluere. Et per dominũ tñ vel ꝑ sanctos i quibus habitat spiritussanctus digne 7 recte fit remissio vel retẽtio peccatozum. Fit tamẽ et ꝑ illos qui sancti nõ sunt. sed nõ digne vel recte. Dat eñ deus benedictionem digne

t omnes sadotes habãt ptãtez ligi 7 soluen ꝓfirmat.

poscenti etiam ꝑ indignuz ministrũ. Q̃ vero hanc potestatem habeant omnes sacerdotes. Hiero. testatur sup illum locũ euangelij. vbi dñs dixit ꝑetro. Tibi dabo claues regni celoz um 7c̃. Habent inquit eandem iudiciariam potestatem alij apostoli. Habet 7 omnis ecclesia in episcopis 7 presbyteris. Sed ideo petrus eam specialiter accepit. vt omnes intelligant q̃ quicunq; ab vnitate fidei et societate eccl'e se separauerit. nec a peccatis solui nec celũ potest ingredi. Item q̃ sacerdos etiam si malus sit gratiam tamen transfundit ꝑ sue dignitaris officio. Aug. ostendit dicens. Dictũ est a domio in numeris ad moysen 7 aaron sacerdotes. vos ponite nomen meuz super filios israel. Ego dominus benedicam eos vbi gratiaz traditio per ministerium ordinati transfundat hominibus. nec volũtas sacerdotum obesse vel prodesse possit. sed meritum benedicionem poscentis. Quanta autem sit dignitas sacerdotalis officij et ordinis hinc aduertamus. Dictum est de nequissimo Caypha inter cetera. Hoc autem a semetipo non dixit. sed cum esset pontifex anni illi⁹ prophetauit. per quod ostẽditur spiritũ gratiarum non ꝓsonam sequi digni vel indigni. sed ordinem traditionis vt q̃uis aliquis boni meriti sit. non tamen possit benedicere nisi fuerit ordinatus. vt officij mysteriũ exhibeat. dei autem est effectum tribuere benedictionis. Hinc euidẽter ostenditur ordo non priuari potestate tribuendi gratiaz ob ministri indignitatẽ.

Etiã ꝑ indignos transfdit gra di gis.

g. in li. q̃nũ noui et testa.

Huic tamen Augustini sententie videt obuiare quod ait Esicius. Sacerdotes inquit nõ ꝓpria virtute benedicũt. sed quia figuram christi gerunt. 7 ꝓpter eum qui in ipis est plenitudinem benedictionis tribuunt. nec solum is qui sacerdotium sortitus est. sed quicũ q̃ christum in seipso habet et eius figuram gerit. per cõuersionem bonã sicut Moyses. idoneus est vt benedictionem ꝓestet. Ecce hic habes q̃ non solũ sacerdos sed omnis in quo christus habitat benedictionez ꝓestet. Sed alia est benedictio que solis sacerdotibus congruit. Alia que ab omnibus bonis communiter exhibetur. Beniq; illi sacerdotes in quib⁹ christus habitat benedictionis plenitudinem tribuere dicuntur. nõ quia soli illi transfundãt gratiam. sed quia illi soli licite et digne id agunt. nec subditos mala vita sacerdotis ledit si bona faciunt que ille dicit. Unde Greg. Multi dum plus vitam sacerdotum q̃ suam discutiunt. in erroris foueam dilabũtur. minus considerantes q̃ nõ eos vita sacerdotuz lederet. si humiliter bonis sacerdotum amnionitionibus aurem accomodarent.

Esici⁹ sup leuiticum.

De hoc quod scriptum est in malachia Maledicam benedictionib⁹ vestris. d

Premisse vo sentẽ

tie qua dicitur etiam per mali sacerdoti ministerium transfundi gratiam benedictionis videtur obuiare quod dominus ꝑ malachiam ꝓphetam malis sacerdotib⁹ comminatur. Maledicam benedictionib⁹ vestris. Et alibi. Ue his qui viuificant animas que non viuunt. et mortificant animas que non moriuntur. Si enim maledicit dominus benedictiõibus eoz̃. et si anime quas viuificãt non viuũt. quomodo ꝑ

eos gratia benedictionis transfundit? Sz illud capitulum. maledicaz ꝛc. quidam referunt ad hereticos. qui ab ecclesia p̄sciss sunt. et ad excōmunicatos quoꝝ benedictiones fiunt maledictiones. his qui eoꝝ sequuntur erroꝛes. Illud vero alterum .s. viuificant ꝛc. super oēs illos sacerdotes expoꝛunt. qui absq; claue scientie ꝛ forma bone vite p̄sumunt ligare vel soluere. Sed nullus officio sacerdotis vti debet nisi immunis sit ab alijs que in alijs iudicat. alio quin seip̄m condemnat.

Qualis debet esse iudex ecclesiasticus.

Qualem aūt opoꝛteat esse qui aliozū iudex constituit. Augo describit ita dicens. Sacerdos cui omnis offertur peccatoꝛ ante quem statuitur omnis languoꝛ. in nullo eoꝝ sit iudicandus que in alio iudicare est p̄mptus. Judicās eñ alium qui est iudicandus. cōdemnat se ip̄m. Cognoscat ergo se et purget i se quod alios videt sibi offerre. caueat vt a se p̄oiecerit quicquid in alio damnosum reperit. Animaduertat. q; qui sine peccato est. p̄imus in illam lapideꝫ mittat. Jdeo eñ liberauit peccatricem. q; non erat qui iuste p̄ijceret lapidē. Quomodo lapidaret qui e lapidandum cognosceret? Nullus eñ erat sine peccato. in quo intelligitur omnes fuisse reos. Nam venialia remittebantur per cerimonias Si qō g̃ in eis pcm̄ erat criminale erat Jn hoc ergo patentissimū est crimen sacerdotum ꝛ detestabile. qui non p̄ius se iudicant ꝛ alios alligant. Caueat spiritualis iudex sicut non cōmisit crimen neḡcie. ita non careat munere scientie. Oportet vt sciat cognoscere quicquid debet iudicare Judiciaria eñ potestas hoc postulat vt quod debet iudicare discernat Diligēs ergo inuestigatoꝛ sapiēter interroget a peccatoꝛe quod forsitan ignoꝛat vt verecūdia velit occultare. Cognito vero crimine. varietates eius non dubitet inuestigare. ꝛ locum ꝛ tempus ꝛ cetera que supradiximus quibus cognitis assit beniuolus. paratus erigere ꝛ secuz onus poꝛtare. ꝛ habeat dulcedinem in affectione. discretionem in varietate. doceat pseuerantiā. Caueat ne coꝛruat. ne iuste perdat iudiciariam potestatem

Augus. in li. de pnīa.

Nota. naz venialia ꝟ dicit et criminalia ꝟm legem. vt venialia putabant que p̄ cerimonialia dimittebāt sine morte vel mutilatiōe. criminalia q̄ morte vel mutilatio nē inferebāt.

Et si enim penitētia possit ei acquirere gratiam. non tamē mox restituat in potestatē p̄imā. Et si petrus post lapsum restitutus fuerit et sepe lapsis sacerdotib⁹ reddita sit dignitatis potestas. non tamen est necesse vt omnibus cōcedatur quasi ex autoꝛitate. Jnuenitur autoꝛitas que cōcedit ꝛ quasi imperat. Jnuenit autoꝛitas alia que nō concedit: sed vetat que scripture non repugnant sed cōcoꝛdant. Cum enim tot sunt q̄ labuntur vt p̄istinam dignitatem ex autoritate defendant. et quasi vsum peccandi sibi faciant, recidenda est spes ista. Si vero locus est vbi ista non concurrant. restitui possunt qui peccant. Ex his satis ꝓpenditur qualis debeat esse sacerdos qui alios ligat et soluit. discretus scilicet ꝛ iustus. alio quin mortificat sepe animas que non moꝛiuntur. et viuificat que non viuunt. et ita iꝯcidit in maledictionis iudicium. Illud autem malachie sez maledicam benedictionibus vestris. siue super hereticos tantuz et excommunicatos. siue super omnes sacerdotes qui vita et scientia carentes benedicere p̄esumunt: dictum accipiatur. sic itel telligi potest. maledicam benedictionibus vestris. id est. his que i eis benedictionib⁹ possidetis. quia faciam ea cedere vobis in maledictionem. non in benedictionē. quia et si benedicūt sanctis. non hoc faciunt ex vero coꝛde. ꝛ ideo eoꝝ benedictio eis vertitur in maledictionem Vel maledicam benedictionibus vestris. id ē. quod a vobis benedicitur. a me erit maledictum. quia benedicunt iniq; agentib⁹ adulantur q; peccantibus. dummodo diuites sint.

Jsta est distinctio. xix. huiꝰ quarti libri.

Jn qua magister post q̄ ostendit potestatem clauium ꝟm se. Dic consequenter determinat quoꝝ sit habere claues. Et circa hoc tria facit. Primo eñ ostendit quibus ꝛ quando claues dantur Secundo quomodo habentes claues se virtutibus ornare tenentur. Tertio quoꝝ benedictiones suscipientib⁹ plus suffragentur. Primum quidem facit a principio distinctionis vsq; ibi. Alijs autem videtur. Secundum ab inde vsq; ibi sez ad quintum capitulum. q̄ incipit. Q vero hanc potestatē. Tertiuz vsq; ad finem distin. Jn speciali sententia magistri stat in tribus propositionibus quarum p̄ima est hec. Quāuis non magister tamen omnes doctoꝛes dicunt. q; vtraq; clauem omnes sacerdotes in consecratione recipiunt. Hanc magister insinuans proponit p̄mo q; post predicta considerandum est quando et quib⁹ dantur claues. Et subdit q; claues dantur p̄ ministerium episcopi in promotione sacerdotij. simul eñ cū quis recipit ordinē sacerdotij recipit et claues. Postea obijcit in contrarium quantū ad clauem scientie

quam nec solum sacerdotes habere videtur. plures enim nō sacerdotes scientiam discernendi habent et multi sacerdotes ea carent. Et respondet q̄ hāc clauem scz que est scientia discernendi nō omnes sacerdotes habēt. Unde qui scientiam non habent in consecratione hanc clauem nō recipiunt. sacerdotes vero q̄is scientiam discernendi habere possunt. non tamen dicuntur habere clauem. quia non possunt ea claudere vel aperire. sed quando tales ad sacerdotium promouentur dicuntur claues discretionis recipere. quia ante etiaz habita scientia habentur z sic fit in eo clauis ad claudenduz vel aperiendum. et sic soli sacerdotes habent clauem. Postea querit ō clauue potentie. vtrum omnes sacerdotes eam habent. Et ponit opinionem quozundam dicentium q̄ non omnes eam habent. sed solum imitatozes doctrine simul et vite apostolice. qō autozitatibus confirmat Secunda propositio est hec. Qui vult alios soluere vel ligare debet se virtutibus priꝰ adornare. Hāc magister ponens narrat secundaz opinionem de clauue potentie quam magister approbat. que est q̄ omnes sacerdotes eam habent z non habent eam recte bene z digne. nisi qui doctrinam z vitam apostolicā seruant. propter quod autozitates quas prima opinio pro se inducit non negat malos sacerdotes habere clauem potentie. sed dicunt soluz digne vti posse eis qui prediti sunt doctrina z vita apostolica Postea approbat hanc opinionez pluribꝰ autozitatibus sanctozum. Tertia propositio est hec. Alia est benedictio que solum conuenit sacerdotibus et alia que si iustis exhibetur hominibus. Hāc enim propositionem magister insinuans obiecit contra predicta quadam autozitate qua dicere videtur q̄ omnes sancti viri benedicere habent. et non solum sacerdotes. cuius oppositum predictum est in quadam autozitate. Et respondet q̄ alia est benedictio que fit ex merito sanctitatis. que quidem benedictio omnibus hominibus congruit. et alia est benedictio que fit ex autoritate ordinis que solum competit sacerdotibꝰ. quā si omnes sacerdotes habeant. soli tamen boni sacerdotes dicuntur eam habere qui ea recte vtūr. Subdit autem q̄ mala vita sacerdotum subditos non ledit. si bona faciunt que ipse dicit. Unde etiam nō debent subditi vitam sacerdotis multū discutere. Postea enim aliter obiecit contra dicta. quia enim dominus per prophetam cominuatur malis sacerdotibꝰ q̄ maledicturus sit benedictionibus cozum. et speciali ter illis sacerdotibus qui viuificant animas que non viuunt et mortificant animas que non moziunt Postea quidem soluit et dicit ad hoc ꝑm quosdam: q̄ illa intelliguntur de sacerdotibus prescisis ab ecclesia vel etiaz de illis sacerdotibus qui sine scientia bona vita presumunt soluere et ligare. Debet enim sacerdos immunis esse ab omnibus his que i alio iudicat. Postea etiaz occasione huius inducit quasdā autozitates quibus ostenditur qualis debet esse sacerdos qui soluit et ligat. Debet enim sacerdos ille esse iustus in vita z similiter discretus in scientia. Ultimo q̄dem ponit expositionem illiꝰ Malachie. Maledicam benedictionibus vestris ꝑm beatum Gregorium duplicem. Prima quidem est q̄ benedictio malozum sacerdotum eis conuertatur in maledictionē. Secunda quidem est q̄ multis inique agentibus benedicunt mali sacerdotis adulando illis quos deus non benedicit. Et tm̄ in speciali.

De his qui in fine penitent.

a

DIenduz est DI. XX
etiā q̄ tempus pniē est vsq; i extremū articulum vite. Un Leo papa. Nemo ē desperā- Leo papa
dus dū i hoc corpore cōstitutus est. qz nō nūq; qō diffidētia etatis differt. cōsilio maturiore pficit Aug. tū de pniam differenti- Augusti.
bus ita scribit. Si q̄s posit? i vltima necessitate voluerit accipere pniaz et accipit. et mox reconciliatur z hinc vadit. fateoz vobis nō illi negam? qō petit. sed non p̄sumimus. qz bñ hinc exit. Si secur? hic exierit ego nescio. ꝑnitentiā dare possum?. securitatē vo nō. Nunq̄d dico dānabit? ꝙ nec dico liberabitur. Uis ergo a dubio liberari. age pniaz dū sanus es. Si sic ag] dico tibi qz secur? es. qz pniam egisti eo tpe quo peccare potuisti. Si vis agere pniaz q̄n iā peccare nō potes. peccata te dimiserūt. nō tu illa. Item. Due res sunt. aut ignoscit tibi. aut nō ignoscit. q̄d hoz tibi sit futuruz nescio? Ergo tene certū. dimitte incertum. Sed quare hoc dixit Aug. cū pnia que in fine agit in psalmo appellet sacrificium vespertinum. qō erat acceptabilius in lege et in quacunq; die inuocet deus assit. z quacunq; hora ingemuerit z conuersus fuerit peccatoz vita viuet et non moziturꝰ Sed illa dixit Aug. ꝓpter illos qui penitentiam Augus. in li. de pnīa.
vsq; in finem vite protrahunt. et tunc non ex dei amore videntur penitere. sed timore mortis quasi ex necessitate. Unde idē quasi aperiēs quare superiora dixerit ait. Nullus expectet quando peccare non potest. Arbitrū enim libertatē querit deus. vt deleri possint cōmissa. non necessitatem ꝙ charitatem. non tm̄ timorem. qz nō i solo timore viuit hō. Quem ergo sero penitet. oportet non solum timere iudicem. sed diligere quia sine charitate nemo saluus eē potest. Non ergo tantū timeat penaz qui penitet. sed anxietur pro gloria. Que conuersio si contigerit alicui etiam in fine. desperandū non est de eius remissione. Sed quoniam vix vel raro est tam iusta conuersio. timendum est de penitente sero. maxime cuz filij quos illicite dilexit sint presentes. vxoz et mundus ad se vocet. multos solet serotina penitentia decipere Sed q̄n deus semper potens est. semper etiā in morte iuuare valet quibus placet. Cum ergo opus sit non hominis sed dei fructifera penitentia. inspirare eam potest quandocunq; vult sua misericordia. et remunerare ex misericoz-

dia. quos damnare potest ex iusticia. Sed quoniam multa sunt que impediunt ꝛ languentem retrahunt. periculosuꝫ est et inꝯituí vicinum ad mortem ꝓtrahere penitentie remedium. Sed magnū est cui deꝰ tunc inspirat (si quis est) verā penitentiā. Sed si etiam sic conuersus vita viuat ꝛ non moriatur. non promittimus ꝙ euadat omneꝫ penam. Nam priꝰ purgādus est igne purgationis. qui in aliud seculum distulit fructum cōuersionis. Hic autez ignis ꝛ si eternus non sit miro modo grauis est. excellit enim omnem penam quaꝫ vnq̄ passus sit aliquis in hac vita. Nunq̄ in carne tanta inuenta est pena licet mirabilia martyres passi sunt tormēta et multi nequiter quāta sepe sustinuerūt supplicia. Ex his satis ostenditur quam periculosum sit differre penitētiam vsq̄ in finē vite. Si tñ etiam tunc vera habeatur penitentia. hominē liberat. et vitam mortuo impetrat. non sic tamen. vt nullam sentiat penaꝫ. nisi forte tanta sit vehementia gemitus ꝛ contritionis. que sufficiat ad delicti punitionem. Licet ergo sit difficile vt tunc sit vera penitētia. que tam sera venit quādo cruciatus membra ligat et dolor sensum oppримit vt vix homo aliquid cogitare valeat. melior est tamen sera quam nulla ꝓ penitētia enim si in extremo vite hyatu aduenit. sanat ꝛ liberat. Multum sera fuit latronis penitētia. sed nō fuit sera indulgentia. Sed licet latro veniam meruisset in fine de omni crimine. nō tamē dedit baptisatis peccandi et perseuerandi autoritatem.

De his qui hic penitentiaꝫ non complent. b

Si vero queritur de illis ꝙ in hac vita penitētiaꝫ nō cōplent vtrū transituri sint ꝑ ignē. vt ibi quasi cōpleant qđ hic minus fecerunt? Idem dicimus et de istis esse sentienduꝫ et de his qui in extremis penitent. Si enim tanta fuerit cordis cōtritio et delicti exprobatio. vt sufficiat ad puniendū peccatuꝫ. liberi ab alijs penis transeunt ad vitaꝫ. ꝛ si inexpleta fuerit penitentia. quia ꝓfecte penituerūt ꝛ ingemuerūt corde. Qui vo non adeo cōterūtur corde et ingemiscunt ꝓ peccatoꝝ si ante expletionem penitentie discesserint. ignem purgatoriū sentient: et grauius punientur q̄ si hic implessent penitentiā. Horrenduꝫ est enim incidere in manus dei viuētis Deus enim cum sit misericors et iustꝰ. Ex misericordia penitenti ignoscit non reseruans peccatum ad penam eternam. Ex iusticia vero impunitū nō dimittit delictū. aut enī punit homo. aut deus. homo autem punit penitendo. Deus aūt penā exigēdo Et est pnia interior ꝛ exterior. Si ḡ interior penitudo fuerit tāta vt sit sufficiens vltio pcti. deꝰ ꝙ hoc nouit: ab illo ꝙ taliter penitet. vlteriꝰ penaꝫ non exigit. Si vero interior penitudo nō sufficit in vindictam peccati nec exterior penitentia impletur. deus qui modos et mensuras peccatoꝝ et penarum nouit. addit penam sufficientem. Studeat ergo ꝙsq̄ sic delicta corrigere vt post mortem non oporteat penam tolerare. Quedam enim peccata mortalia in penitentia fiunt venialia. non tamen mox sanantur Sepe infirmus moreretur si non medicaretur non tamen statim medicatꝰ sanaꝝ. Lāguet victurus qui priꝰ erat moriturꝰ. Qui autem impenitens moritur omnino moritur ꝛ eternaliter cruciatur. Si enim semper viueret semper peccaret.

De illo cui sacerdos indiscretus iniungit paruā pniaꝫ. c

Si vo de illo queritur qui satisfactionem iniunctam impleuerit. que ignorantia vel negligentia sacerdotis. peccato condigna non fuit. vtruꝫ ꝺ vita migrans ab omni pena liber sit? Idez respondeo quod supra de illo qui penitentiam non compleuit. dixi Ex si tñ est lamētum interioris doloris vt sufficiat in vindictam peccati. omnino liberatus est. Si vero non sufficiat dolor interior simul cuꝫ pena iniuncta. addet deus penam. Ex autem interdum sufficiat dolor interior ad vindictam peccati. certum documentum habemus in illo latrone. qui sola mentis contritione ꝛ confessione statim vt conuersus fuit. paradisum ingredi meruit Sed qz dispēsatores ecclesie contritionis q̄titatē non ꝑpendunt quibus non est datum intelligere occulta cordiū. oibū ꝛeges penitētiū cōstituunt tā magis q̄ minus de peccato dolētibus. Quoꝝ studiū ad hec p̄cipue tendere debet. vt cordis dolorem quantū fas est cognoscant. et ꝓm ipius modum satisfactionem iniungat. Unde Augus. In actione pnie vbi tale commissum est vt is qui commisit a christi etiam corpore separet. nō tā

Aug. 1 ench

cõsideranda est mẽsura temporis q̃ doloris
Cor eñ contritum ⁊ humiliatum deus nõ
despicit. Verum quia plerũq; dolor alteri
us cordis occultus est alteri. nec in aliorũ
noticiam nisi p verba vel alia quecunq; sig
na ꝓcedit. cum sit coraz illo cui dicit. Ge
mitus meus a te non est abscõditus. recte
constituuntur ab his qui ecclesijs presunt
tẽpora penitẽtie. vt satisfaciat etiã eccle sie
in qua peccata ipa remittũtur. extra eã ꝙ
pe non remittunt. Ipsa eñ spiritũsanctuz
pignus accepit. sine quo non remittuntur
hierony. vlla peccata. Item hiero. Mensurã tem
poris in agenda penitentia ideo non satis
aperte prefigunt canones ꝓ vnoquoq; cri
mine. vt de singulis dicãt qualiter vnum
quodq; emendanduz sit. sed magis in arbi
trio sacerdotis intelligentis relinquenduz
statuerunt. quia apud deum non tantum
valet mensura temporis quantuz doloris.
Nec abstinentia tantũ ciborũ quãtũ morti
ficatio viciorum. Ideoq; tempora penitẽ
tie ꝓ fide et conuersatione fideliuz penitẽ
tium abbreuianda precipiunt. ⁊ ꝓ negligẽ
tia protelanda. ꝓ quibusdaz tamen culpis
modi penitentie sunt impositi.

Qđ morientibus non sit imponẽ
da satisfactio sz innotescẽda. d

Bolet etiam queri
vtrum satisfactiõis lex morituris sit impo
nẽda. De quo theodorus cãtuarienſ epi
scopus in penitentionali suo sic ait. Ab in
firmis i piculo mortis positis. pura inqui
renda est confessio peccatorum. non tamen
est illis imponenda quantitas penitẽtie ſ
innotescenda. ⁊ cum amicorũ orationibus
et elemosynarũ largitionibus pondus pe
nitentie subleuandum. si forte migrauerint
Si vero conualuerint penitentie modum
a sacerdote impositum diligenter obseruẽt
Alijs vero ꝓ qualitate peccati. penitẽ
tia decernenda est presidentium arbitrio.
Leo papa Unde Leo papa. Tempora penitudinis
habita moderatiõe constituenda sunt tuo
iudicio. prout conuersorum animos ꝑspe
xeris esse deuotos. Pariter etiam habere
debes etatẽ senilis intuitum. et respicere pe
riculorum quorumcunq; vel egritudinuz
necessitates.

In necessitate non est neganda pe
nitentia vel recõciliatio. e

Sciẽdũ etiaz qđ tẽ
pore necessitatis nõ est negãda pnia vel re
cõciliatio penitẽtib⁹. Uñ Leo papa. Iḧis Leo papa
q̃ tpe necessitatẽ et piculi vgentis instãtis
ꝑsidiũ pnie ⁊ mox recõciliatiõis implorãt
nec satisfactio interdicenda est. nec reconci
liatio denegãda. q; misẽdie dei nec mensu
ras possum⁹ ponere. nec tpa diffinire. Qđ
si ita aliqua egritudine aggrauati sunt. vt
qđ paulo añ poscebãt: sub pñti significare
nõ valeant. testimonia eis fideliũ circũstã
tiũ ꝑesse debẽt. simulq; pnie ⁊ recõciliatio
nis ꝓsequant beneficiũ. Item Juli⁹ papa. Juli⁹pa.
Si ꝑsbyter penitentiã abnegauerit moriẽ
tib⁹. reus erit animarum. quia dñs ait. cũ
conuersus fuerit tũc saluus erit. Uera eñ
confessio vltimo tẽpore potest esse. quia nõ
modo temporis sed etiam cordis deus in
spector est sicut latro ꝓbat.

Qđ ꝑsbyter nõ reconciliet incon
sulto epõ nisi in necessitate. f

Non debet tamen
presbyter penitentem reconciliare incõsul
to episcopo. nisi vltima necessitas cogat.
Unde in cartaginensi cõcilio. Presbyter i In gesto car
consulto episcopo non recõciliet penitẽtez tagmensi.
nisi absente episcopo si vltima necessitas co
gat. Cuiuscunq; penitentis publicum cri
men est ꝙ vniuersam commouerit vrbem
ante absidam. s. introitũ ecclesie manus ei
imponatur. Item Aurelius episcopus di Aurel⁹ epꝰ.
xit. Si quis in periculo ꝓstitutus fuerit ⁊
se conciliari diuinis altaribus petierit. Si
episcopus absens fuerit. debet ꝑsbyter cõ
sulere episcopum. et sic periclitantem eius
precepto reconciliare. Inconsulto epo epi
scopo non potest excommunicatos vel pu
blice penitentes ꝑsbyter reconciliare. Un
de in cartaginensi concilio scdo. statutum
est vt crisma vel reconciliatio penitentium
et puellarum consecratio a presbyteris nõ
fiat. Item Recõciliare quẽq; in publica mis
sa presbytero non liceat puellarum tamen
consecratio consulto episcopo per presby
terum fieri valeat. Unde in carthaginensi
concilio secũdo. Presbyter inconsulto epi
scopo virgines non consecret. crisma vero
nunq; conficiat. Sicut precepto episcopi
potest ꝑsbyter consecrare virgines. sic ⁊ re
conciliare penitentes.

An oblatio eius sit recipienda qui currens ad penitentiam preuenit. morte. g

Si aũt queritur d

illo qui ad penitentiam festinans sacerdotem inuenire nõ potuit ⁊ ita decessit. vtruz oblatio eius sit recipiẽda? Dicimus quia est Unde in apanensi concilio. Si aliquis fuerit mortuus qui non sit confessus. et testimonium habet bonuz ⁊ non poterat venire ad sacerdotem sed preoccupauit eum mors in domo vel in via. faciant pro ea parentes eius oblationẽ ad altare. et dent redemptionem pro captiuis.

Ista est distinctio. xx. hui⁹ quarti libri. In qua magister postq̃ egit de penitentia et potestate ministroꝝ hoc sacramentũ dispensantium Hic agit de quibusdam consequentibus. Et tria facit. Primo eñ ostendit tempus penitentie durare in extremũ vite. Secundo querit quomodo agendũ sit cũ illis qui pniam differunt vsq; in finẽ vite sue. Tertio asserit simplicem sacerdotem crimeu publicũ episcopo inconsulto in extrema necessitate reconciliare Primũ facit vsq; ibi. Solet etiam queri vtrũ satisfactionis. Secũm vsq; ibi. Non dz tamen ꝓsbyter. Tertium vsq; ad finem dis. In speciali sñia magistri stat in tribus ꝓpositionibus quarũ prima est hec. Si serotina penitentia mortuo valet vitam impetrare periculosum ẽ tũ pniam vsq; in finẽ vite differre et procrastinare. Hanc magister insinuans ꝓponit primo q̃ tempus penitentie durat vsq; in finem vite Augusti. tamen dicere videtur q̃ illi qui solum in finem vite penitent in securo statu non trauseunt de hac vita sed qz pnia serotina est satis factiua ⁊ sacrificiuz vespertinũ et ideo deo accepta. et ideo ꝓmissa Aug. in telligenda sunt de illis qui non ex amore dei sz ex timore mortis penitentiã faciunt. vel ꝓ tanto securitatem non dat beatus Augꝰ. quia difficile est q̃ in tali statu penitentiam agant verã. ꝓpter filios. vxorem mundũ ⁊ dolorẽ mortis que i illo statu retrahunt hominem a quersione ad deũ. tũ qui in fine vite sue penitẽt bene pñt digne penitere. sed in purgatorio solnunt penã quaz in ꝑsenti non soluũt. nisi forte tũc tã vehemens esset contritio vt sufficeret ad delicti punitionem. Ostendit etiã postea q̃ illi qui penitentiã in iunctam in hac vita non impleuerunt. ⁊ etiaz qui penitentiã eis ininunctam fecerunt. que si tamen non fuit condigna ꝓ peccato cõmisso ꝓ his punient i purgatorio. nisi forte haberent tam vehementẽ cõtritionem que sufficienter in eis peccata puniret. sz quia ꝯtritio nõ constat ideo pnia imponit. que vt ibidem beatus Aug. dicit fm ipm contritionis modũ diuersimode imponẽda est. Secũda ꝓpositio est hec. Ab infirmis in piculo mortis inquirenda est ꝯfessio peccatoꝝ et pñe pondus subleuandũ est elemosynis et orationibus amicoꝝ. Hanc magister insinuans ostẽdit qualiter agendũ sit cũ illis qui in fine vite sue penitent. et dicit q̃ morientibus nõ est pena satisfactoria imponenda. nec postq̃ qualuerunt sed innotescẽda. Aliis vo fm arbitrium sacerdotis iniungẽda ẽ Dicit etiã q̃ morientibus nunq̃ recõciliatio denegãda est. qz sacerdos denegãs reus est aiaꝝ illarũ. ad quarũ recõciliationẽ sufficit q̃ eã priꝰ petierint etiã si tũc petere nõ possint ꝓpter infirmitatẽ. Tertia ꝓ positio est hec. Presbyteri incõsulto epo publicũ crimen vel excõicatũ nõ absoluãt nisi ad hoc vltimo necessitas cogat. Hanc magister insinuans dicit q̃ illũ cuiꝰ est crimẽ publicũ puta q̃ vniuersam cõmouit vrbem possit sacerdos simplex in casu mortis i cõsulto epo si sit absens reconciliare. alias tũ non dz facere epo incõsulto. sicut nec virgines consecrare. Addit etiam insup q̃ si mortẽs sacerdotẽ habere non possit dum tũ bonũ testimoniũ habeat q̃ sacerdotẽ petiuit non est illa que offertur oblatio respuenda sed recipienda. Et tñ in speciali.

De peccatis que post hanc vitã dimittũtur. a

Solet etiã q̃ri DI.XXI

vtrũ post hanc vitaz aliqua peccata remittant? Q̃ aliqua post hãc vitã remittant christus oñdit in euangelio vbi ait Qui peccauerit in spiritũ sanctũ non remittet ei neq; in hoc seculo neq; i futuro. Ex quo dat intelligi sicut sancti doctores tradũt. q̃ q̃daz pctã in futuro dimittent. Quedã eñ culpe in hꝰ seculo relaxant. q̃dam vo parue etiaz in futuro. q̃ q̃dem post mortẽ grauant ꝯ dimittunt si digni sũt. si bonis actibus i hac vita meruerũt vt dimittat eis. De illis etiam q̃ edificãt lignũ. fenum. stipulam. dicit Augꝰ q̃ ignẽ tribulatiõis trãsitorie inueni ent cremabilia edificia q̃ secũ portauerunt cremãtẽ. Ait eñ sic. Post istiꝰ sane corpis mortẽ donec de igne purgatorio veniatur ad diem damnationis ⁊ remunerationis. si hoc tpis interuallo spiritus defunctorũ q̃ edificauerũt. lignũ. fenũ. stipulaz. huiusmodi ignẽ dicant ppeti. quẽ alij non sentiunt qui hmõi edificia portauerunt. vt iueniant ignẽ transitorie tribulationis venialia cõcremantem. non redarguo qz forsitan veruz est. Sed q̃ dicitur saluus erit quasi p ignẽ. cõtemnit ille ignis. Grauior tamẽ erit ignis ille q̃ q̃cq̃d põt hõ pati i hac vita. Hic apte insinuat q̃ illi qui edificant lignum. fenũ. stipulã. quedã cremabilia edificia. i. venialia pctã secum portãt. que i igne emendatorio cremant. Uñ cõstat q̃daz venialia pctã post hanc vitã deleri.

Qd alij citius alij tardius purgãtur in igne. b

In illo ãt igne pur-

gatorio alij tardiꝰ alij citiꝰ purgãtur fm q̃ ista peũtia magl vl minꝰ amauerit. vñ augꝰ Aug. i ench.
ꝓ hãc vitã icredibile ñ ẽ. nõ ll os fideles

per ignem quendam purgatorium. quãto magis minusve bona peũtia dilexerunt tãto tardius citiusq; saluari. Unde non frustra illa tria distinxit apostolus. lignum fenum. stipulã. que illi edificant. qui ꝛ si aliena nõ rapiunt. rebus tamẽ infirmitati concessis aliqua dilectione inherent. Qui fm suos amandi modos vel diutius vt lignũ vel minus vt fenũ. vel minimũ vt stipulã ignem sustinebunt. Qui vero supedificant aurum. argentum lapidem p̃cioſuz. ꝺ vtroq; igne securi sunt. nõ soluz de illo eterno q̃ cruciaturus est impios in eternũ. sed etiam de illo emendatorio quo purgabũtur quidam saluandi.

Quid sit edificare li. fe. stu.

lugu. super al. excij.

Oppoſitio. c

Hic obijci põt. Si p lignũ. fenuz. stipulã venialia intelligunt̃ peccata. ꝛ nullus adeo pfectus est q̃ venialiter nõ peccet. Ergo qui edificant aurum argentum lapidẽ p̃cioſum. edificant etiam lignũ. fenũ. stipulam. ergo p ignem transibunt. Ad quod dicimus quia nõ omnis q̃ venialiter peccat. lignũ. fenũ. stipulã edificat. sicut econuerso nõ omnis qui cõtẽplatur deũ et diligit p̃ximũ et opa bona facit edificat aurũ argentũ lapidem p̃cioſum. ꝛ tñ in auro intelligit̃ cõtemplatio dei. in argento dilectio p̃simi. in lapide p̃cioſo bona opera. Sed illi qui edificant lignum. fenum. stipulã deũ cõtemplanꝫ et p̃ximum diligunt ꝛ opera bona faciũt. nec tamẽ edificant aurũ. argentũ lapidem p̃cioſuz. Hec eiñ edificat qui sic illa tria facit. vt cogitet que sunt dei. ꝛ quõ placeat deo. nõ mũdo. Lignũ ꝯo ꝛ fenũ. et stipulã accipi possunt secularium rerũ q̃uis licite cõcessarum tales cupiditates vt amitti sine animi dolore nõ possint. Hec ergo edificatis qui cogitat q̃ mundi sunt. quõ placeat mundo. qui circa diuitias suas quodammodo carnali affectu tenetur. ꝛ tñ ex eis multa beneficia facꝫ nec p eis aliquid fraudis vel rapine molitur. Ex his ergo patet q̃ nõ idem hõ simul hec ꝛ illa edificat. Illa eiñ edificatio perfectoꝝ tñ est. qui nõ cogitant placere mũdo sed tñ deo. qui ꝛ si venialit̃ aliq̃n peccant. feruore charitatis ita assumit̃ in eis peccatum sicut gutta aq̃ in camino ignis. ꝛ ideo nun q̃ secũ portãt crenabilia. Hec aũt inferior edificatio minoꝝ ẽ. q̃ nõ tñ deo ꝑ etiã mũdo placere cogitãt. deũ tñ p̃ponũt. Si ꝯo mũdũ p̃ponerẽt. nõ supedificarẽt. ꝑ destruerẽt fundamẽtũ Affectiões q̃ carnales q̃b⁹ dediti sunt domib⁹ coniugib⁹. possiõibus: ita vt nihil p̃ponant christo: illis tribus significantur que in mentes pfectoꝝ non cadunt. et si alia venialia admittant. In cordibus ꝯo minoꝝ interduz durant vsq; in finem. q̃ cuz talibus edificijs transeunt. sed dissoluentur in igne. Ipsi vero merito fundamẽti salui erunt. grauissimam tamen penam sentiat. Ex quo apparet q̃ tam hic misericordiam exhibet deus ꝛ quantã ibi exerceat seueritatem cum p eodẽ peccato multo grauius ibi puniat q̃ hic.

Opinio quorundam cum obiectione. d

Sed forte dices illud esse accipiendum de pena peccati. non de ipso peccato. quod Gregorius dicit. q̃dam leuia in futuro dimittenda. Si enim veram penitentiaz habuerit quis peccata omnia dimissa sunt ei. sed pena forte remanſit. Idcoq; si vere penitens obijt. sine peccato transijt. Si autem vero penitens non est in obitu. maculam portat que nun q̃ delebitur. Qui vero edificat lignum. fenũ stipulam vere penitet. quia bonus est et charitatem habet. et in charitate de hac vita trãsit. ergo sine peccato transit. non sequitur. Uerũ quidem est qui bonus est ꝛ charitatem habet et vere penitet. et tamen cuz veniali peccato transit quod nõ deleuit penitentia. Penitentia eni non delet nisi peccatum illud quod deserit homo. Tale aũt peccatum sepe in hac vita non delinquitur ab homine. ꝛ tamen vere penitens est. et si non ꝺ omnibus venialibus peniteat. Põt enim quis de omni mortali et de omni veniali penitere. excepto vno vel plurib⁹ venialibus quidem. Sicut habet quis charitatem et vnum vel plura venialia. Quod ꝺ criminalibus nullatenus esse potest. Est enim aliquis bonus charitatem habens: ꝑ adhuc quodam cupiditatis affectu amãs hec secularia. Talis existens subita morte opp̃imit̃. In illo terreno affectu mortuus est. ꝛ tamẽ saluabit̃. a quo nõ se habsoluit. ergo post hãc vitã ab illo purgabit̃. Constat ergo q̃dã peccata ꝑ leuia post hanc vitam dimitti. Si ꝯo de pena peccati illud intelligi voluissent autores. cur magis cõmemorassent leuia q̃ grauia. cũ etiã grauium pena hic inexpleta post hanc vitã restet.

Q aliqs ꝯo penitet ꝛ si ñ de oi veniali.

¶ De generali confessiõe quid ꝓ-
sit. e

Post hec cõsiderã-
dum est quid ꝓsit cõfessio illa vbi singula peccata que quisq; fecit non exprimuntur? Sane dici põt. q; omnia criminalia semel saltem optet in ꝓfessiõe exprimi nisi aliqua a mente exciderint. Sz quia nemo delicta intelligit omnia. generalit saltẽ ea cõficere quorũ memoriam non habes. ⁊ sic nihil celesti ꝺ sceleribus tuis. Venialia vero quia innumerabilia sunt sufficit generaliter confiteri. nisi aliqua sint frequẽter iterata. pfectius est tamen etiã illa exprimere si vales Ideoq; quotidie generaliter fit confessio i ecclesia ꝓ venialibus scz peccatis que quotidie admittimus. et ꝓ illis mortiferis ign̄ noticiã nõ habem⁹. Añ Aug. Veritatem dicit deo penitens qñ nihil illi de commissis sceleribus celat: nisi qꝺ et si volũtate celauerit. deus ignoret. sed veritatem sibi dici vult ab eo vt veniã ꝓsequat. Si ꝙo mẽte aliqua exciderint. ꝓfitetur veritatez deo cũ generaliter dixerit. Deus q̃ nosti occulta cordis et opa mea et delicta a te nõ sunt abscondita. q̃b⁹ veniaz largiaris ꝓcor. et h est veritas cõfitentis quaz diligit de⁹. Añ Ecce eĩ veritatẽ dilexisti. Hic insinuatur q; generalis cõfessio etiaz mortalia delet. q̃ rum intelligentia non habetur.

Augu. in q̃n-
ta rñsione cõ-
tra pellagio-
nos.

¶ Nemo confiteatur peccata que non fecit. f

Sicut autem peni-
tens celare nõ debet peccatũ suuz q; superbia ẽ. ita nec humilitatis causa fateri se rẽ illius qꝺ senõ cõmisisse nosci. q; incauta ẽ talis hũilitas ⁊ peccatorez ꝓstituit. Unde Aug⁹. Cum humilitatis causa mentiris. si nõ eras peccator anteq; mentieris mentiẽdo efficieris qꝺ vitaras. Veritas in te non est nisi ita te dixeris peccatorez vt etiã esse cognoscas. Veritas añt ipsa ẽ vt quod es dicas. Nam quomodo est veritas vbi regnat falsitas.

Aug. de ver-
bis apli.

¶ De penis sacerdotis qui peccatum publicat cõfitentis. g

Caueat autẽ sacer-
dos ne peccata ꝓfitentiuz alij ꝑdat alioq̃ deponat. Añ Greg. Sacerdos añ omnia caueat ne de his que ei ꝓfitent̃ peccata alicui recitet. nõ ꝓpinquis. nõ extraneis. nec qꝺ absit ꝑ aliquo scandalo. Nã si hoc fecerit deponat̃ et oĩbus diebus vite sue ignominiosus pegrinando ꝓgat. Qꝺ ꝙo dictum est vt penitens eligat sacerdotẽ scientem ligare ⁊ soluere. videtur contrariuz ei qꝺ in canonibus repitur. vt nemo scz alterius parrochianũ iudicare ꝓsumat. Sz aliud est fauore vel odio ꝓpriũ sacerdotem cõtemnere qꝺ canones ꝓhibent. aliud cecum vitare. quod Urbanus facere monet ne si cecus cecũ ducat ambo in foueam cadant. Ait eñ Urbanus scõs. ꝓplacuit vt nulli sacerdotum deinceps liceat quẽlibet cõmissum alteri sacerdoti ad penitentiam suscipere. sine eius consensu cui se prius cõmisit nisi ꝓ ignorãtia illius cui prius cõfessus est. Qui vero contra hoc facere temptauerit. gradus sui periculo subiacebit.

Greg⁹

Jsta est distinctio. xxj. hui⁹ quarti libri. In qua magister post ꝙ egit de tpe penitẽtie. Hic mouet quasdaz questiones circa determinata ⁊ soluit. Et circa hoc duo facit. Primo enim querit an etiam aliqua peccata dimittant̃ post hãc vitã. Secũdo oñdit quõ mortale remittat̃ cui⁹ noticia nõ habetur. Primũ facit vsq; ibi. Post hec considerandũ est Scõm vsq; ad finẽ dis. In speciali sñia magistri stat in tribus ꝓpositionib⁹ quarũ prima est hec. Magister hoc attestat̃ q; pctm̃ veniale etiã post hãc vitã remittatur. Hanc magister insinuans q̃rit. Utruz post hanc vitã etiã aliqua peccata dimittant̃. Et rñdet q; sic ꝑ autoritatez dñi dicentis aliqua peccata nec hic nec in futuro remitti. Et ꝑ autoritatẽ Gregorij dicẽtis quasdaz culpas in futuro remitti q̃busdã si tamẽ hec meruerint in hac vita. Et ꝑ autoritatẽ Augus. dicentis eos qui edificãt lignũ fenũ et stipulã. ⁊ q̃ venialia peccata secũ portant. ꝑ ignẽ purgatorij saluari quo ista peccata cremabunt̃. Postea dicit q; ille ignis purgatorij quosdã tardi⁹ quosdã citius purgat. Ex q; aliqui magis vel minus bona corporalia i hac vita dilexerũt. vñ gradus dilectionis notant̃ ꝑ hec tria. s. lignũ fenũ ⁊ stipulã. Illi tñ qui supedificãt aurũ argẽtuz ⁊ lapides ꝑciosos. tam ab igne eterno ꝙ purgatorij securi sunt. Postea objicit ꝓtra predicta hoc mõ. Si ꝑ lignũ fenũ et stipulã intelligunt̃ venialia. cũ nullus sit sine venialibus. ergo nullus est qui ista nõ edificet. ⁊ ita etiã viri pfecti q̃ edificant aurũ argẽtũ ⁊ lapides ꝑciosos. edificabũt lignũ fenum et stipulã. Et q; alij sunt qui edificant lignuz fenũ et stipulam sicut impfecti. qui q̃uis deuz contemplant̃ ⁊ primũ diligant ⁊ bona opa factũt tñ nõ dicunt̃ superedificare aurũ argentũ et lapides ꝑciosos ꝑ q̃ predicta tria intelligunt̃. q; nõ habent hec tria excellent̃ sed cũ aliquo inordinato amore rerum tpaliuz. Alij ꝙo sunt qui edificant aurũ argentum ⁊ lapides ꝑciosos. sicut pfecti q̃ qꝺem intenti sunt cõtemplationi dei q̃ intelligit̃ per aur. ⁊ dilectioni ꝓximi que ꝛtelligitur per argentum. et ceteris bonis operibus que intelliguntur per lapides preciosos Jsti edificare dicuntur non lignum fenum et stipulam. sed imperfecti qui simul cum deo cogitant que sunt mundi edificãt lignũ fenũ ⁊ stipulã. et cũ talib⁹ edificijs trãseũt

ꝛ cremabuntur igne purgatorij. Licet transitorie tamen grauiter puniunt. Dic enī misericordia exhibetur. illic iustitia exercebitur. Scōa ꝓpositio est hec. Sicut ꝑ generalē confessionē et veraz contritionē venialē delet sic etiam mortale cuius nō habetur noticia etiam si non recitet. Hanc magister insinuās querit. si confessio ꝓfit si in ea singula peccata exprimātur. Et respondet q singula peccata mortalia quorum quis memoriā habet debet singulatim simul in ꝓfessione exprimere. sed quoꝝ memoriā nō hz oportet saltem generaliter confiteri. venialia autez quia innumerabilia sunt oportet et sufficit ea generaliter confiteri. Ad̄ subdit q confessio generalis sit in eccle sia per quam remittunt peccata venialia ꝛ etiā mortalia quorum memoriam non habemus. Addit etiam q sicut penitens non debet peccata celare que fecit quorum sez habet memoriam. ita debet attēdere vt peccatū non confiteat quod non fecit. quia sic mētiretur ꝛ peccaret. Ultimo dicit q sacerdos debet oī bus modis peccata confitentiū celare. quod si nō fecerit deponendus est. addit etiā q penitens nūq̄ dz ꝓprium sacerdotem dimittere nec sacerdos quicunq̄ aliquem alteri sacerdoti commissum ad penitentiam suscipe debet. nī ꝓpter ignorantiaz ꝓprij sacerdotis potest penitens querere discretū sacerdotem. Et hīc in speciali.

Si peccata dimissa redeant. a

DI. XXII

QUinq̄z multis autoritatibus supra sit assertū in vera cordis contritione pctā dimitti añ ꝓfessionem vel satisfactionē ei etiā q̄ aliq̄n in crimē relapsurus est: q̄rit. Si post cordis cōtritionem cōfiteri ꝓtēpserit. vel in pctīs idez vel sīle ceciderit. an peccata dimissa redeant? Cui⁹ questionis solutio obscura est ꝛ perplexa. alijs asserētib⁹ alijs ecōtra negātib⁹ pctā sel dimissa viteri⁹ replicari ad penam. Qui ꝙo dicūt pctā dimissa redire. subdit̄ se munimunt testimonijs. Amb. ait. Bonate inuicem si alter in alterū peccat. alioq̄n deus repetit dimissa. Si enī in his ꝓtemptus fuerit sine dubio reuocabit sniam ꝑ quam misericordiā dederat. sic in euāgelio de seruo nequā legit. qui in ꝓseruū suuz impius deprehēsus est. Item Raba. Nequā seruū tradidit deus tortoribus quoadusq̄ redderet vniuersum debitum. q̄ nō soluz peccata que post baptismū homo egit reputabuntur ei ad penaz. sed etiā originalia que in baptismo sunt ei dimissa. Item Grego. Ex dictis euangelicis constat. q̄ si ex corde nō dimittimus. quod in nos delinquit et hoc rursum exigit̄ qđ iam nobis ꝑ penitentiā dimissum fuisse gaudebamus. Item Aug⁹. Dicit deus. dimitte ꝛ dimittet tibi ꝭ ego ꝓius dimisi. dimitte vel postea. Nā si non dimiseris reuocabo te. et quicq̄d dimiseram replicabo tibi. Item. Qui diuine beneficij oblitus suas vult vindicare iniurias. non solū de futuris peccatis veniam non merebitur. sed etiaz ꝓterita quciam si bi dimissa credebat. ad vindictā rei replicabunt. Itē Beda. Reuertar in domū meā ꝛc. Timendus est ille versiculus nō exponendus. ne culpa quā in nobis extinctam credebamus. ꝑ incautelā nos vacātes oppримat. Itē. Quecunq̄ enī post baptisma siue prauitas heretica seu cupiditas mundana arripuerit. mox oīm ꝑsternet in ima vitioꝝ. Item Aug. Redire dimissa pctā. vbi fraterna charitas nō est: aptissime dominus in euāgelio docet. in illo ꝰuo a quo dimissum dñs debitū petijt. eo q̄ ille cōseruo suo debitum nollet dimittere ⁊ his autoritatib⁹ innituntur q̄ dicunt pctā dimissa si replicant redire simplr. Quibus opponitur Si q̄s ꝑ pctō de quo penituit ꝛ indulgentiam accepit iterū punit. nō videt iustum. Si punitur ꝑ eo qđ peccauit ꝛ nō emēdauit: iusticia est apta Si vero req̄rit qđ fuerat condonatum: vel iusticia nō est. vel iusticia est occulta. Videtur etiā deus bis in idipsum iudicare. et duplex tribulatio consurgere. quod scriptura negat Sed ad hoc potest dici. q̄ neq̄ duplex tribulatio ꝓsurgit. neq̄ iudicat deus bis in idipsum. Hoc enī fieret si post condignam satisfactionem et sufficientem penam iterum puniret. sed non satisfecit digne et sufficienter. qui nō ꝑ seuerauerit. Debuit enī iugem peccati habere memoriam. non ad faciendum. sed ad cauendum. debuit nō oblīuisci oīes tribulationes dei. que tot sunt ꝙt sūt peccatoꝝ remissiones. Tot q̄ debuit cogitare dona dei. quot mala sua. ac ꝑ illis vsq̄ in finem grās agere. Sed q̄ ingratus ad vomitum sicut canis rediit. anteacta bona mortificauit. et peccatuz dimissum reuocauit. vt cui hūiliato añ deus peccatū dimiserat. cidez postea elato ꝛ ingrato imputet.

Opposītio cōtra eos.

Aug. in li. de baptismo.

autoritatib⁹ truit peccare redire.

reg. in ome quadā.

Aliozum sententia. b

Sed quia absonū videt vt pctā dimissa iterū imputent. placet quibusdam neminem ꝑ peccatis semel dimissis iterum a deo puniri. Sed ideo dicunt dimissa redire et imputari. quia ꝓpt ingratitudinē ita reus et peccatoz cōstituitur. vt ante fuerat. Si enī quod dimissum fuerat dicit exigi. quia remissionis ꝓcepte ingratus. ita reus fit. vt ante fuerat. Aut-

Beda sup Lucam.

q̄ pti questionis p̄bati fauent doctores Ideoq̄ alicui pti non p̄iudicans studioso lectori iudicium relinquo. addens mihi tutū fore. ac saluti ꝑpinquū. sub mensa dominorum micas edere.

Quid sit hic sacr̄m ⁊ res. c

Post p̄dicta restat inuestigare q̄d i actiōe pn̄ie sit sacr̄m ⁊ res Sacr̄m eñ signuz est sacre rei. Quid g̃ hic signū ē. ⁊ q̄ ē res sacra huius signi? Quidaz dicūt sacr̄m h̄ esse qđ exterius tñ geritur. s. exteriorē pn̄ia que est signū interioris pn̄ie. s. ꝓtritionis cordis ⁊ humiliatiōis. Qđ si ē: nō omne sacr̄m euāgelicū id efficit qđ figurat. Exterior eñ pn̄ia nō efficit interiorem potius interior causa est exterioris. Sz ad hoc inquiunt illi hoc esse intelligenduz ꝺ illis sacramentis que in nouo testō instituta sunt. vt est sacr̄m baptismi. ꝓfirmationis ⁊ corpis xp̄i. Sacramentū vo pn̄ie sic et coniugij ante tp̄s gratie etiam a primo die humani generis fuit. Utrūq̄ eñ institutū fuit in primis parētibus. Itē Si exterior pn̄ia sacr̄m est. et interior res sacramēti. sepius p̄cedit res sacr̄m q̄ sacr̄m rē. Sz nec hoc incōueniēs est. Nā ⁊ in alijs sacramentis que efficiunt qđ figurant. hoc sepe ꝓtingit. Quidā aūt dicunt exteriorez penitentiam ⁊ interiorē esse sacr̄m nec duo sacramēta. sed vnū. vt species panis et vini. nō duo sunt sacramenta sed vnuz. Et sicut in sacro corpis. ita etiā in hoc sacro dicūt aliud esse tñ sacr̄m. scz exteriorem pn̄iam. aliud sacr̄m ⁊ rē. s. interiorē pn̄iaz. aliud rē et nō sacr̄m. scz remissionē peccatoꝝ. Interior eñ pn̄ia ⁊ res ē sacr̄i. i. exterioris penitētie. ⁊ sacr̄m remissionis peccati. quam et signat ⁊ facit. Exterior quoq̄ pn̄ia ⁊ interioris signū est. ⁊ remissionis peccatoꝝ.

Alioꝝ sn̄ia.

Ista est distinctio. xxij. huius quarti libri.

In qua magister postq̄ egit de tpe pn̄ie. Hic determinat quedā que ptinent ad effectuz eius que est remissio peccatoꝝ. Et tria circa hoc facit. Primo eñ inquirit vtrū peccata in cōtritiōe dimissa cōfessione sequenti omissa vel cōtempta redeant. Scōo quid i hoc sacro sit res ⁊ qđ sacr̄m ꝺm quosdā manifestat. Tertio quō pn̄ia exterior ⁊ interior vnū sit sacramētū ꝺm alios insinuat. Primuz facit a principio dis. vsq̄ ibi. Post predicta. Scōm vsq̄ ibi. Quidam autē dicūt. Tertiū vsq̄ ad finē distinctionis. In spāli sententia magistri stat in tribus ꝓpositionibus quaruz prima est hec. Quidaz dicunt peccata semel dimissa p̄ gratie p̄ditionē iterū ad penam replicari. sed alijs placet hmōi p̄cm iterū a deo non imputari. Hāc magister insinuans ꝓponit p̄mo vtrū dimissis peccatis in cōtritione si hō postmodū ꝓfiteri cōtemnat vel in p̄stina p̄cā vel in cōsimilia p̄cā incidat. an p̄cā p̄us dimissa redeāt. Postea tāgit circa hoc diuersas opiniones. Quidā eñ dicūt ea redire ⁊ adducunt parabolam de seruo nequā a quo videtur vniuersuz debitū etiā p̄us dimissum exactū esse. tanguñ etiaz in littera plures autoritates que faciūt ad ꝓpositū. Sed ꝓtra hoc opponit. nō eñ videt iustum vt ꝓ peccato quo q̄s semel iudicat⁹ ē. iterꝝ iudicet. Et respondet q̄ ꝓpter hoc nō bis sup eodē p̄cō iudicat. q̄ nō p̄fecte penituit cū nō indigne p̄soluit ⁊ ingratus fuerit. Alioꝝ opinio est q̄ p̄cā dimissa añ nō redeāt iteruz nisi ꝓpter ingratitudinē. ꝓpt ingratitudinē eñ q̄s reus constituit sicut añ fuerat ac si peccata redirēt p̄stina. Postea magister a determinatiōe huius questionis cessat ⁊ se excusat relinquens studiū eius studioso lectori. eo q̄ vtraq̄ opinionuz doctores fauentes habet. Scōa ꝓpositio est hec. In sacro penitentie penitentia exterior est sacr̄m. interior autē res sacramenti. Hanc magister insinuans querit cū sacramentum sit sacre rei signum. quid in pn̄ia sit sacramentū et quid res. Postea soluit ꝺm opinionē aliquoꝝ dicētium exteriorem esse sacramentuz interiorem cē rem sacramenti. Contra qđ statim opponit q̄ sacramēta noue legis efficiūt qđ figurāt. exterior autē pn̄ia nō efficit interiorē ergo non est sacr̄m. Et ꝺm opinionē eorum r̄ndet dicens q̄ verū sit de illis sacramentis q̄ i noua lege instituta sunt. vt baptismus ꝓfirmatio et corpus xp̄i. pn̄ia aūt non est talis q̄ in primis parentibus fuit. et temporibus eoꝝ instituta sicut ⁊ matrimonium. Obijcit etiā alio modo q̄ sacramentuz debet p̄cedere rem. pn̄ia aūt exterior non p̄cedit interiorē vt sepius. Et respondet q̄ etiā in alijs sacramentis sepe p̄cedit res sacramentū sicut econuerso vt in adultis contritis gratia ante baptismuz cōferē. Tertia ꝓpositio est hec. Alij dicunt tā exteriorē penitentiam esse sacr̄m q̄ interiorē. tñ non cē duo sacramenta. sed vnum completū. Hanc eñ ꝓpositionem ꝓponens soluit questionē p̄missam ꝺm aliorū opinionem qui dicunt tā exteriorē q̄ interiorē vnum cē sacramētū sicut species panis et vini non duo sunt sacra sed vnum. Exterior aūt pn̄ia est tñ sacr̄m. Interior aūt est res ⁊ sacr̄m remissio aūt peccatoꝝ est tñ res. ⁊ sic tria sunt in hoc sacro sicut sunt in alijs sacramentis. Et tñ in speciali.

De sacro vnctiōis extreme. a

DI. XX

Oꝑeter p̄nis- sa est etiā aliud sacramentum scz vnctio infirmoꝝ que fit i extremis oleo p pctīm cōsecrato. Et sunt tria genera vnctiōis. Est enim vnctio que fit crisinate. que ꝺr principalis vnctio. q̄ in eā principaliter paraclit⁹ datur. Unde et ꝓpter abundantiam gr̄e duos liquores mixtos habet. oleū scz ⁊ balsamum. oleum conscientie. balsamum fame. Crisma vero grece vnctio latine ꝺr. Nec tamē omne oleū ad vnctionem sanctificatum crisma vocatur. sed illud solum qđ miscet cum balsamo. quo capita regum et pontificum vngunt. quo etiam baptizatos sacerdos vngit in vertice. et pontifex p impositi-

De tribus neribꝰ vnctionis.

tionem manus confirmandos vngit i frō/
te. Est ꝛ alia vnctio qua cathecumini ꝛ ne
ophici vnguntur in pectore et inter scapu/
las. in perceptione baptismi. Tertia vero
vnctio est que dicitur oleum infirmorum.
de qua nunc agitur.

A quibus institutum sit hoc sa=
cramentum. b

Hoc sacramentuz

vnctionis infirmoruz ab apostolis institu
tum legiť. Ait eiñ Jacobus. Infirmatur
aliquis i vobis inducat presbyteros eccle
sie. et orent super eum vngentes eū oleo in
nomine domini et alleuiabit eum domiñ
et si i peccatis fuerit. dimittenť ei. Jn quo
ostenditur duplici ex causa sacramentū ꝺ
institutum. s. ad peccatoruz remissionē. et
ad corporalis infirmitatis alleuiationem.
Unde constat eum qui hanc vnctionem fi
deliter deuoteq; pcipit. et in corpe ꝛ ani/
ma alleuiari. si tamen expedit vt in vtroq;
alleuietur. Q; si forte corporis valitudinez
illi habere nō expedit. illam que est anime
sanitatem in hoc sacramento acquirit. Et
sicut in alijs sacramentis ita et in isto. aliꝺ
est sacr̄m. aliud res sacri Sacr̄m est ipa vn
ctio exterior. res sacramenti vnctio interi/
or que pecatoruz remissione et virtutum
ampliatione pficitur. Et si ex ptemptu vl̄
negligentia sacramentum hoc p̄termittiť
periculosum est ꝛ damnabile.

De iteratione hⁱ sac̄menti. c

Querunt aliqui si

hoc sacramentum iterari possit. cuz bapis=
mus et alia quedā sacramenta semel susce
pta non iterenť? Augⁱ. dicit. sacramentuz
non iterandum et sacramento non facien=
dam esse iniuriam. sed hoc dicit vbi ait de
sacramento baptismi et ordinationis. Uñ
nō videť illud generaliter accipiendū. sed
de sacramento baptismi et ꝓfirmationis et
ordinationis. que nullatenus sunt repetē=
da. q; semel tm̄ et nō sepius dať baptismⁱ
et cōfirmatio ꝛ ordinatio. Sacramentū ve
ro altaris et penitentie et coniugij sepe ite=
rari videtur. q; sepe sacramentum corpo/
ris percipitur. frequenter penitentia agiť
coniugium sepe contrahitur. Quare ergo
vnctio similiter nō potest iterari? Si mor/
bus nō reuertiť. medicina nō iteretur. Si
vero morbus non potest cohiberi. quare
medicina debet ꝓhiberi. Sicut oratio ite/
rari potest ita et vnctio iterari posse videť
vtraq; eiñ illic commemorat. Jacobus. et
vtrunq; illic cooperať ad ferendam alleui
ationem corporis et anime Cur ergo nega
tur vnctionē super infirmum posse iterari
ad impetrandaz sepius sanitatem mentis
et corporis. cum propter idem sepe iteran=
da sit oratio? Quidaz autem de omni sa Alioꝝ opio.
cramento intelligi volunt q; non sit iteran
dum. s. ſm totum illud quod ptinet ad sa/
cramentuz. dicentes quedam sacramenta
sepius posse susci pi. quedā vero non. Nec
tm̄ que sepius sumunť. totaliter iterantur
vt sacramentum altaris et vnctionis. que
licet sumanť sepius. tamen q; non iterū be
nedicitur eadem hostia vel idem oleuz. nō
iteratur sacramentū cum iniuria. Sz di
cet quis sic et baptismus nō iterať. et si ali
quis frequenter baptizetur dum eadem a
qua non iterum benedicať? Sed aliud est
inquiunt illi de benedictione aque qua fit
baptismus. aliud de benedictione panis ꝛ
olei. Potest eiñ baptismus celebrari in aq̄
etiam nō benedicta. quia illa benedictio p
reuerentia tantū fit ꝛ decore. nō virtute sa=
cramenti. Sed corpus christi nō potest cō
fici nisi de pane consecrato nec vnctio illa
fieri potest nisi de oleo ab episcopo conse=
crato. Jdeoq; illa sanctificatio ad virtutē
sacramenti ptinere videtur. Jn coniugio
quoq; semel tm̄ benedicitur quisq; non se=
pius. Benedicitur eiñ. vt ait Ambro. cum
prima et non secunda vxore. Si ergo cum
dicitur sacramentū nō esse iterandum. nec
iniuria ei esse facienda. rationem dicti refe
ras ad satisfactionem rei qua sacramentū
expletur. de omni sacramento generaliter
id verum est. Si vo ad susceptionez sacra
menti. de quibusdam verū est q; nō iteran
tur crebra susceptione. de alijs vero quiⁱ
dam non q; frequēter sumunť. vt hoc vn
ctionis sacramentū quod in omni pene ec
clesia sepe repetitur.

Jsta ē distinctio. xxiij. huj⁹ quar=
ti libri. Jn qua magister postq; determinauit de ba
ptismo qō est sacr̄m intrātiū. ꝛ de ꝓfirmatiōe. eucha
ristia et pnīa que sunt sacra ꝓgredientiū. Hic vo ꝺ
terminat de extrema vnctiōe q̄ est sacr̄m exeuntium
Et tria circa hoc facit. Primo eiñ q̄d sit hoc sacr̄m
manifestat. Sᵈo ondit q̄d efficiat. Tertio suadet ne
quis ipm̄ ex ptemptu ꝛ negligentia p̄termittat. Pri
mum facit a principio distin. vsq; ibi. Hoc sacr̄m vn=
ctionis. Scᵈm vsq; ibi. Querunt aliq̄ si hoc sacr̄m.
Tertiū vsq; ad finē dis. Jn spāli snīa mgr̄i stat in tri
bus ꝓpositionibⁱ quarū prima est hec. Extreme vn
ctionis infirmoꝝ q̄ fit in oleo ꝓsecrato p manⁱ epi=
ꝓ

sunt tria genera iurta dicta magistroꝝ. Hāc mgr̄ insinuans dicit ꝑmo q̄ sacr̄m extreme vnctiōis fit oleo p eōm ꝓsecrato. Et tangit triplex genus vnctionis. Est cū quedam vnctio principalis que fit chrismate et oleo .s. mixto balsamo. et tali vnctione vngunt reges et pontifices in capite. ꝓfirmādi aūt in frōte. baptizandi aūt in vertice. Alia est vnctio qua vngūtur catheczumini iter scapulas. Tertia est vnctio qua vnguntur infirmi. et de hac ad pñs agitur. et he due fiunt simplici oleo bñdicto. Postea dicit hoc sacr̄m institutū fuisse ab aplis vt dicit. b. Jacobꝰ in canonica sua. c. ij. Secda ꝓpō est hec. Hoc sacr̄m duplici ō cā ab aplis est institutū. s. ad pctōꝝ remissionē ⁊ ad corporalis infirmitatis alleuationē. Hanc mgr̄ insinuans dicit hoc sacr̄m institutū fuisse ad duplicem effectū. ad sanitatē aīe ⁊ corpis. q⁹ tñ nō expedit hoi vt sp alleuet̄ corpaliter. ideo nō sp hoc sacr̄m sanitatē acquirit. q̄n hoc sacr̄m deuote ⁊ fideliter recipit postea ponit huiꝰ sacr̄i ꝓfirmitatē ad alia. Nā in hoc sacramento est aliquid qō est sacr̄m tñ. vt est extrema vnctio. et aliq̄d qō res sacr̄i. vt interior vnctio. i. peccatoꝝ remissio. et virtutū appositio. et ideo hoc sacr̄mentū cōtemnere vel negligere piculosum est. Tertia ꝓpositio est hec. Hoc sacramentū ex cōtemptu ⁊ negligētia nō ꝑmittit necip̄m reiterat nisi morib⁹ reuertat. Huius ꝓpositiōis ꝑma ps patet ex premissis. Secda magister insinuans querit. Utruz hoc sacr̄m possit reiterari. Et ondit p. b. Aug. q̄ nō. qa in turtam facit sacr̄o q̄ reiterat sacr̄m. et sic rñdet q̄ Aug. loquit̄ tñ de tribus sacr̄is. s. de baptismo. cōfirmatiōe et ordine que nullo mō iterāda sunt. Alia vo sepi⁹ iterari pñt. vt eucharistia. pnīa. et mr̄imonium. quare etiā vnctio iterat. si cū morbus iterat et vnctio q̄ est medicina morbi iterat. Et tñ in spāli.

De ordinibus ecclesiasticis. a

DI. XXIIII

Nunc ad consideratiōnē sacre ordinatiōis accedamus. Septē sunt spiritualium officioꝝ gradus sue ordines sicut ex sanctoꝝ patrum dictis apte tradit̄. et capitis nostri. s. ieſu xp̄i exemplo monstratur. qui omniū officia in semetipso exhibuit. et corpi suo q̄ est eccl'ia eosdem ordines obseruādos reliquit. Septem autē sunt ꝓpter septiformē gratiam sanctiſpiritus. cuius qui nō sunt ꝓticipes ad gradus ecclesiasticos indigne accedūt Illi vo in quoꝝ mentibus diffusa est septiformis gratia spiritussancti. cum ad ecclesiasticos ordines accedunt. in ipsa spiritualis gradus promotione ampliorem gratiā percipere credunt̄.

Quare septē sunt.

Quales assumendi sunt ad clerum. b

Clemēs pa.

Tales autez ad ministeriuz spirituale eligendi sunt clerici. q̄ digne possint dominica sacramenta tractare. Melius est cū domino sacerdoti paucos habere ministros qui possint digne opus dei exercere. q̄z mltos inutiles qui ordinari graue onus inducant. Tales enim decet esse ministros christi qui septiformis gratia spiritussancti sint decori. ex quoruz doctrina et ꝙuersationis forma eadez gratia in alijs transfundat̄. ne celestes margaritas spiritualium verboruz officiorumq̄ diuinoruz sordide vite pedibus conculcent. In sacramento ergo septiformis spiritus. septem sunt gradus ecclesiastici. scz hostiariꝰ. lectores exorciste. acoliti. subdyaconi. dyaconi. sacerdotes. Oēs tñ clerici voconꝫ. i. sortiti. Corona em̄ signacr̄m est quo signant̄ in ptē sortis ministeriū diui. Corana regale decus significat. et seruire deo regnare ē. Un̄ ministri ecclesiie reges esse debent. vt se et alios regant. quibꝰ petrus ait. Vos estis genus electū. regale sacerdotiū ⁊c. Summitas capitis desup nudatur. vt eorum mens ad dn̄m libera mōstret̄. que reuelata facie gloriam dei ꝓtemplet̄. Summitas em̄ capitis est eminentia mentis. denudatio capitis est reuelatō mentis. Clericus em̄ secretoꝝ dei nō ignarus esse debet. Tondent̄ etiam capili vsq̄ ad reuelationē sensuum scz oculoruz et auriuz. vt vicia in corde et ope pullulātia docean̄t p̄cedenda. ne ad audiendū et intelligendum verbum dei prepediatur mēs. p quo seruato. reddetur in excelsis corona. Tonsure autem ecclesiastice vsus a nazareis exortus videtur. qui prius crine seruato. deinde ob vite continentiaz caput radebant. et capillos in igne sacrificij ponebāt. Hinc vsus inoleuit vt qui diuinis cultibꝰ mancipātur. quasi nazarei id est sancti crine posito inueniantur. Sicut ad ezechielē dicitur. Fili hominis sume gladium acutum et duc super caput tuum et barbā. In actibus etiam apostoloꝝ priscillā ⁊ acquilam hoc fecisse legimus. Paulus quoq̄ et alij quidam discipuli christi hoc fecerunt. Recte ergo in quibuslibet gradibus constituti clerici vocantur. quoruz nomina ⁊ rationes nominum Isidorus exponēs ait Cleros et clericos hinc appellatos esse credimus. quia Mathias electus est sorte. quem primum per apostolos legimus ordinatum. Clerus eni grece. latine sors vel hereditas dicitur. Ideo ergo dicti sūt clerici. quia de sorte sunt domini. vl quia deum partem habent. Generaliter vero clerici nuncupati sunt omnes qui in ecclesia dei seruiunt. quoꝝ gradus ⁊ nomina sunt

De coron ⁊ tonsura.

Isi. in li. ethimo.

hec.hostiarius.lectoꝛ ⁊c.

Be hostiarijs. c

Isidoꝛus.

Hostiarij idez etiã

nitores sunt qui in veteri testõ electi sũt ad custodiam templi vt nõ ingrederet in illõ immundus. Dicti autẽ hostiarij eo q̃ pre=sint hostijs templi. Ipsi eñ tenẽtes clauẽ= omnia intus et extra custodiũt. atq̃ inter bonos et malos habentes iudiciũ. dignos recipiunt. indignos respuunt Uñ ⁊ eis cũ ordinant claues eccleſie dant ab epõ. Et dicitur eis. Sic agite tanq̃ rationem deo reddituri pro rebus que clauibus istis re=cludunt. Hoc officiũ dñs in sua pſona su/ scepit qñ flagello de funiculis facto vẽdẽ tes et ementes eiecit de templo Ipse enim se hostiarium significans dicit. Ego sum hostium per me si quis introierit saluabit ei ingredietur et egredietur et pasca inueniet.

Be lectoꝛibus. d

Isidoꝛus.

Becundus est gra

dus lectoꝛ. lectores a legẽdo sicut psalmi/ ste a psalmis canendis vocati sunt. Illi ei predicant pl'is quid sequant. isti cantant vt excitent ad compunctionẽ animos au/ dientiuꝫ. licet quidam lectoꝛes ita misera/ biliter pnunciant. vt quosdaꝫ ad luctũ la/ mentationemq̃ cõpellant. Idẽ etiã pnun ciatoꝛes vocant q̃ poꝛro añ nunciãt. qꝛ tã erit clara eoꝛ voꝛ. vt etiã longe positoꝛuꝫ aures adimpleant. Ad lectoꝛes autem pti net lectiones pnunciare. ⁊ ea que pphete nunciauerũt pl'is põdicare. vt iã ex officio in eccleſia legant pphetias et lectiões. vñ et ei videte populo tradit ab epõ codex di uinarũ lectionũ. et dicit ei. Accipe et esto verbi dei relatoꝛ. habiturus si fideliter im pleueris officiũ. ptem cum his qui bene ꝟ bum dei miniſtrauerunt. Qui ad hũc gra= dum puehit. litteraꝝ scientia debet esse in ſtructus. vt ſenſum verboꝛum intelligat. vim accentuũ sciat. diſtincte legat. ne con fuſione plationis intellectũ auditoꝛib⁹ au ferat. Attendat quid indicatiue. quid iter rogatiue sit legendũ. vbi sit in oꝛone faciẽ= da diſtinctio. Hec eñ male seruata. intelle ctũ turbant et alios ad riſum puocant. au ribus et coꝛdi conſulere debet voꝛ lectoꝛis Hoc officiũ impleuit xp̃s cũ in medio seni/ oꝛum libꝛũ Eſaie apiens. diſticte ad intel ligendũ legit. ſpiritus dñi ſup me ⁊c Ex q̃ lectoꝛib⁹ datur intelligi qꝛ gratia ſpirituà li clarere debent qui alijs verbũ dei annũ/ ciant. Hic oꝛdo foꝛmã et iniciũ a pphetis accepiſſe videt. quib⁹ dicit. Clama ne ceſ= ſes quaſi tuba exalta vocem tuam.

Be exoꝛciſtis. e

Tertius ẽ oꝛdo ex=

oꝛciſtarũ. Exoꝛciſte aũt ex greco in latinũ adiurantes vel increpãtes vocant. Inuo cant eñ ſuper cathecuminos et ſuper eos qui habent ſpiritum immundũ nomẽ dñi adiurantes p eum vt egrediat ab eis. Ad exoꝛciſtaꝫ pertinet exoꝛciſmos memoꝛiter retinere. manuſq̃ ſup energuminos et ca/ thecuminos in exoꝛcizãdo imponere. Be bet aũt habere ſpiritum muudum qui ſpi/ ritibus immundis imperat. et malignũ ex pellere de coꝛde ſuo quem expellit de coꝛ= poꝛe alieno. ne medicia quã alij facit ſibi ñ pſit. et dicat ei. medice cura teipm. Hi cũ oꝛdinantur accipiunt de manu epi libꝛum exoꝛciſmoꝛum ⁊ dicitur eis. Accipite ⁊ ha betote poteſtatem imponendi manus ſup energuminos vel cathecuminos. Hoc offi cio vſus ẽ dñs qñ ſaliua ſua tetigit aures ⁊ linguam ſurdi et muti dicens. Effeta. q̃ ẽ adapire. p hoc docẽs nos ſpiritu aliter debere apire aures p̃coꝛdioꝝ hoim ad in/ telligendum. et oꝛa ad cõfidendũ. vt pulſo demone: ſpirituſſanctus vas ſuum recipi/ at. Hoc etiã officio vſus est xp̃s cũ de mo/ niacos multos ſauanit. Hic oꝛdo a Salo= mone videtur deſcendiſſe qui quendã mo dum exoꝛcizandi inuenit quo demões ad iurati ex obſeſſis coꝛpoꝛibus pellebantur. Huic officio mãcipati exoꝛciſte vocati sũt Be quibus chriſtus in euangelio. Si ego in beelzebub eicio demonia. filij veſtri. ſcz exoꝛciſte in quo eiciunt.

Be acolitis. f

Quarto loco ſucce

dunt acoliti. Acoliti ꝟo grece. latine ceꝛo/ ferarij dicuntur. a deporꝛandis cereis qñ legendũ est euangelium vel ſacrificiũ offe/ rendum. Tunc eñ accẽduntur luminaria et deporꝛantur ab eis. nõ ad effugãdas ae= ris tenebras cũ ſol eo tpe rutilet. ſed ad ſig num leticie demonſtrandum. vt ſub typo/ luminis coꝛpoꝛalis. illa lux oſtendat de q̃ legitur. Erat lux vera que illuminat oẽm ho. ve. in hũc mũdũ. Ad acolitũ ptinẽt p/.

paratio luminarium in sacrario. Ipe cereum portat. ipe vrceolū cum vino et aq̄ sug gesta. p eucharistia subdyaconis ꝓparat. Hij cum ordinantur cum edocti fuerit ab epo qualit̄ in officio suo agere debeant. ab archidyacono accipiunt candelabrum cū cereo. et vrceolum vacuū. Hoc officiū dominus se habere testatur dicens Ego sum lux mundi. qui sequitur me nō ambulat in tenebris. Huius officij formā illi gerebant in veteri testō q̄ lucernas candelabri componebant et accēdebant igne celesti. ad illuminandas tenebras aquilonares.

De subdyaconis. g

Quint⁹ ē ordo subdyaconox. Grece hypodyacones vocantur. Quos nos subdyacones dicim⁹. Qui ideo sic apellantur. q̄a subiacent ꝓceptis et officijs leuitarū. Oblationes em̄ in templo a fidelibus suscipiunt. et leuitis superponendas altaribus deferunt. Hi apō hebreos nathinnei vocabantur .i. in humilitate domino seruientes. Ad subdyaconum pertinet calicem et patenam ad altare christi deferre et leuitis tradere eisq̄ ministrare. Vrceolum quoq̄ et aquamanile et manutergium tenere episcopo et presbiteris ⁊ leuitis pro lauandis ante altare manibus aquam ꝓbere. His lex continentie imponitur. quia altari ꝓpinquantes vasa corporis et sanguinis christi portant. Ad̄ illud implere debent. Abundamini q̄ fertis vasa domini. Ad hos etiam pertinet tantum de oblationibus ponere in altari. quantū sufficere possit populo. nec nō corporales et pallas ⁊ substratoria lauare. Hij cū ordinantur accipiūt de manu episcopi patenā et calicē vacuum. ab archidyacono ꝙo vrceolū cū aquamanili et manutergium. Hoc officio vsus est dñs quando lintheo se precinxit. ⁊ mittens aquā in peluim. pedes discipulox lauit et linthleo tersit.

De dyaconis. h

Dyaconorū ordo sextū tenet locum ꝓpter senarij pfectionem Hic ordo in veteri testamento a tribu leui nomen accepit vel traxit. Dicunt enim et leuite. Precepit quipe dñs moysi vt post ordinationem aaron et filiorum eius. prox sus tribus leui ad diuini cultus ministeria ordinarentur ⁊ consecrarentur domino. ⁊ seruirent ꝓ israel coram aaron et filijs eius in tabernaculo. Ipsiq̄ gestarent arcam et tabernaculum et omnia vasa eius. et in circuitu tabernaculi excubarēt. et in trāsportando tabernaculo ipsi deponerēt rursum q̄ cōponerent. A viginti vero annis et supra iussi sunt seruire in tabernaculo. quam regulam in nouo testamento sancti patres constituerunt. q⁹ hec etas ad ferenda onera est robusta. Leuite ergo ex nomine autoris vocati sunt. De leui em̄ leuite exorti sunt a quibus in templo mistici sacramenti misteria explebātur. Hij grece dyacōes latine ministri dicuntur quia sicut in sacerdote consecratio. ita in dyacono ministerij dispensatio habet. Ad dyaconum ptinet assistere sacerdotibus et ministrare in omnibus que aguntur in sacramentis christi sc̄z in baptismo. in crismate. in patena ⁊ calice oblationes quoq̄ inferre et disponere in altari. Componere etiam mensaz domini et vestire. crucem ferre. ⁊ predicare euāgelium et epistolam ad populum. Nam sicut lectoribus vet⁹ testamentum. ita dyaconib⁹ nouum predicare preceptū est. Ad ipsum etiam pertinet officium precū et recitatio cathecuminorum nominum. Ipse premonet aures habere ad dominum. ipe donat pacem. et ipse annunciat. Quod autez huic ordini a Moyse statutuz est. hoc etiam in nouo testamento repzesentat. cuz dyacono super leuum humerum stola ponitur. et casula in diebus ieiunij complicatur. quia quicquid laboris et sustinētie in hac vita toleratur. quasi in leua portatur donec in dextera. id est in eternitate requies habeatur. Hic ordo ab apostolis celebratus est. quādo vt legitur in actib⁹ apostolorum septem viros plenos spiritusancto ad hoc officium elegerunt. et oratione premissa manus eius imposuerunt. Unde et consuetudo inoleuit vt in omni matrice ecclesia septem dyacones circa christi arā quasi septem columne assistant. Hi sunt septem angeli tuba canentes in apocalipsi. Qui quales esse debeant apostolos docet thimotheo scribens. Hi cum ordinant̄ solus episcopus eis manū imponit. quia ad ministerium applicantur. ponit eis orariuz id est stolam super leuum humerum. vt ꝓ hoc intelligant se accepisse iugum domini suaue. quo ad sinistram pertinentia. diuino timori subijciant. Accipiunt et textum euangelij. vt intelligāt se esse ꝓcones euan

gelij christi. Hi aũt anteq̃ ordinent̃ pben/
tur vt docet apostolus. et sic ministrẽt nul
lum crimen habentes. Hoc officio vsus ẽ
christus. quando post cenam sacramentũ
carnis et sanguinis discipulis dispensauit
7 qñ apostolos dormientes ad orationem
excitauit dicens. Vigilate et orate vt non
intretis in temptationem.

De presbyteris. i

Septimus ẽ ordo presbyterorum. Presbr grece senior inter/
pretatur latine Non modo pro etate vl de
crepita senectute. sed ppter honorem 7 di
gnitatem quam acceperunt presbyteri no/
minãtur. qui morum prudentia et maturi=
tate conuersationis precellere debẽt in po
pulo. vnde scriptum est. Senectus vene/
rabilis est non diuturna nec annorum nu/
mero computata. Cani enim sunt sensus
hominum et etas senectutis vita immacu
lata. Ideo aũt etiam presbi sacerdotes vo
cantur. quia sacra dant. qui licet sint sacer
dotes tamen pontificatus apicem non ha/
bent sicut episcopi. qr ipsi nec crismate frõ
tem signant nec paraclitum dant. quod so
lis deberi episcopis lectio actuũ apl̃or de
monstrat. Vnde et apud veteres idez epi/
scopi 7 presbri fuerunt. qr illud est nomen
dignitatis non etatis. Sacerdos nomen
habet compositũ ex greco et latino. qđ est
sacrum dans siue sacer dux. Sicut eñ rex
a regendo. ita sacerdos a sanctificãdo dict9
est. consecrat enim et sanctificat corpus cri
sti. Antistes vero sacerdos dict9 est ab eo
q̃ antestat primus eñ est in ordine ecclesie
Ad presbyterum autem pertinet sacramẽ/
tũ corporis et sãguinis domini i altari dei
cõficere. Orationes dicere. et dona dei be
nedicere. Qui cum ordinantur iunguntur
eis manus vt intelligant se accepisse grati
am consecrandi. et charitatis opera debe/
re extendere ad omnes. Accipiunt et stolã
que vtrunq̃ tenet latus. quia debent esse
muniti armis iusticie contra aduersa et p
spera. Accipiunt etiam calicem cum vino
et patenam cum hostijs. vt per hoc sciant
se accepisse potestatem placabiles deo ho
stias offerẽdi Hic ordo a filijs Aaron sum
psit iniciũ. Summos enim põtifices et mi
nores sacerdotes instituit deus per moy/
sen q̃ ex precepto dei aaron in summuz põ/
tificem. filios vero eius vnxit in minores
sacerdotes. Christus quoq̃ duodecim ele
git discipulos prius quos et apostolos vo
cauit. quorum vicem gerunt in ecclesia ma
iores pontifices. deinde alios. lxx. et ditos
discipulos designauit. quorum vicem in
ecclesia tenẽt presbyteri. Vnus autem inr
apostolos principes extitit petrus. cuius
vicarius et successor est pontifex summus
Vnde dicitur apostolicus qui et papa vo
catur scilicet pater patrum. Qualis autez
eligi debeat presbiter. apostolus scribens
thimotheo ostendit. vbi nomine episcopi
presbiterum significat. Hoc autem officio
vsus est christus cum seipsuz in ara crucis
obtulit. idem sacerdos et hostia. et quãdo
post cenam panem et vinum in corpus su=
um et sanguinem cõmutauit. Ecce de sep/
tez ecclesie gradibus breuiter elocuti quid
ad quemq̃ pertineat insinuauim9. Cũ/
q̃ omnes sint spirituales et sacri. excellen/
ter tamen canones duos tantuz sacros or=
dines appellari censent. dyaconatus scili/
cet et presbiterat9. quia hos solos primiti/
ua ecclesia legitur habuisse. et de his solis
preceptum apostoli habemus Apostoli ei
in singulis ciuitatibus episcopos et presbi
teros ordinauerunt. Leuitas etiaz ab apo
stolis ordinatos legimus. quorum maxi=
mus fuit beatus stephanus. Subdyaco/
nus vero et acolitos procedente tempore
ecclesie sibi constituit.

Quid sit qđ hic dr ordo. k

Si autez queritur quid sit qđ hic vocat ordo? Sane dici põt
signaculum esse. i. sacrum quoddam. quo
spiritualis potestas tradit ordinato et of=
ficium. Caracter ergo spiritualis vbi fit p/
motio potestatis. ordo vel gradus vocat
Et dicunt hi ordines sacramenta quia in
eor̃ preceptione res sacra. id est gratia cõ/
fertur quã figurant ea que ibi geruntur.

De nominibus dignitatis vel officij. l

But et alia quedã non ordinum sed dignitatum vel officiorũ
nomina. Dignitatis simul vel officij nomẽ
est episcopus. Episcopatus autẽ vocabu=
lum inde dictum est. q̃ ille qui episcopus
efficitur superintendat curam. s. subditor̃
gerens. Scopin eñ grece. latine intende=
re dicitur. Epi autem grece. latine specula
tores interpretantur. Nam speculator est

prepositus in ecclesia dictus eo q̄ specule/
tur atq; ꝓspiciat populorum infra se posi=
torum mores et vitam. ¶Pontifex est prin/
ceps sacerdotum quasi via sequentiuꝫ.ip/
se ꝛ summus sacerdotes nuncupat.ipse ei
leuitas et sacerdotes efficit.ipse omnes ec/
clesiasticos ordines disponit.

¶ De quadripartito ordine episco=
porum. n

Ordo aūt episcopo=

rum quadripartitus est.s. in patriarchis.
archiepiscopis.metropolitanis.et episco/
pis. ¶Patriarcha grece.summus patruꝫ in
terpretatur.quia primuꝫ.i.apostolicum te
net locum.vt romanus. anthiocenus.ale=
xandrinus.sed omniuꝫsummus est roma/
nus.Archiepūs princeps episcopoꝝ. Ar
chos em̄ grece.latine princeps dicit.¶Me
tropolite autē a mensura ciuitatuꝫ dicunt
Singulis em̄ ꝓuincijs ꝑeminent quorum
autoritati et doctrine ceteri sacerdotes sb/
iecti sunt.Solicitudo em̄ toti⁹ ꝓuincie .ip
sis cp̄is commissa est. Omnes aūt supius
designati ordines cp̄i nūcupant .Nota q̄
archiepoꝝ nomine p̄mates supius signifi/
casse videt.et metropolitanoꝝ q̄s'nunc
archiepos dicimus.Horum aūt discretio
a gētilib⁹ introducta videt.qui suos flami
nes.alios simpliciter flamines.alios archi
flamines.alios protoflamines appellabāt
Sacerdotes enim gentilium flamines di=
cebantur. qui habebant in capite pilleum
in quo erat breuis virga.desup habēs ali=
quid lane. quod cū gestū ferre nō possent
filum tm̄ in capite ligare ceperunt.Nudis
enim capitibus eis incedere nephas erat.
Unde et a filo quo vtebant flamines di=
cti sunt. quasi filamines. Sed festis dieb⁹
filo deposito pillium imponebant ꝓ sacer/
dotij eminentia. Vates a vi mentis appel/
lati sunt.cuius significatio multiplex est.
¶Modo em̄ sacerdotē.modo ꝓphetā.mo=
do poetam significat. Cantoꝝ ℞o vocatur
qui vocem modulat in cantu Huius sunt
duo genera. p̄centoꝝ et succentoꝝ.¶Precen
toꝝ q̄ vocē p̄mittit in cantu succētoꝝ q̄ sub
sequenter canend o rūdet.Cōcentoꝝ autez
dicit qꝝ ꝓsonat.Qui autē nō consonat nec
concinit. ꝓcentoꝝ nō erit.His breuiter tra=
ctatis ammonēdi sunt xp̄i ministri.quate/
nus sicut excellunt ordinis dignitate.ita p̄
cellant vite sanctitate. vt plebs eis com=
missa.eoꝝq̄ disciplinis edocta.gratanter
eis obediat.et eoꝝ imitatione de die in di/
em ꝓficiat.a quibus diuina sacramenta p
cipiunt et missarū solennia audiunt.¶Mis
sa aūt dicit vel quia missa est hostia cuius
cōmemoratio fit in illo officio vnō dicitur
Ite missa est.i. sequimini hostiam q̄ missa
est ad celestia tendentes post eaz. vel quia
misus celestis venit ad consecrandum do/
minicū corpus.p quē ad altare celeste de=
ferē hostia.Unde et dicit missa est.

¶ Ista est distinctio.xxiiij.h⁹ quar=
ti libꝛi. In qua magister post q̄ supius determinauit
de sacramentis que ordinant ad remediū vni⁹ perso
ne. Hic determinat de sacramentis in remedium to=
tius ecclesie Et diuiditur in duas partes. Primo de
terminat de sacramēto ordinis.qō ordinatur ad gu=
bernationeꝫ ecclesie.et spirituale multiplicationem.
Scō de matrimonio qō ordinatur ad multiplicatō
nem fideliū naturalē. Scā ps incipit in.xxvj. dist.
Prima ps adhuc diuidit in duas ptes. In p̄ma de=
terminat de sacro ordinis. In scā pte de conferēti=
bus hoc sacr̄m.et de suscipientib⁹. Scā ps in.xxv.
distin. incipit. In prima pte tria facit. Primo enim
numerū sacramentoꝝ ordinū ꝓponit. Scō officia
et dignitates que ordines sequuntur subdit. Tertio
quandam salubrem ammonitionē subiungit Prima
pars vsq; ibi. Sunt et alia que. Scā vsq; ibi. His
breuiter tractatis. Tertia vsq; ad finē dis. In specia
lisnia magistri stat in tribus ꝓpositionib⁹ quaꝝ pri=
ma est hec. Septē sacros ordines xp̄us in semetipso
exhibuit et ilios vniuersali ecclesie obseruandos re=
liquit. Hanc magister insinuās ꝓponit primo q̄ sep
tem sunt gradus siue ordines ecclesiastici.s.hostiarij
lectores.exorciste.acoliti.subdyaconi.dyaconi.et sa
cerdotes.quorum omnia officia xp̄s in semetipso oñ
dit.et corpi suo.s. ecclesie hos ordines suandos re=
liquit. Sunt aūt septē ꝓpter septiformē s. gratiam
spiritussancti cuius gr̄e qui non sunt p̄ticipes idigni
ad gradus ecclesiasticos acceduut. q̄ ℞o p̄iul q̄ ad
hos ordines accedant hanc gratiā habent.in ipsa p̄
motione ampliorē accipiunt. Ex quo patet h⁹ sacra
menti effectus. Hi aūt ordines ꝓpter sui dignitatem
dignos requirunt ministros. Ex quo patet suscipiē=
tiū conditio. Postea dicit q̄ hos ordines p̄cedit cle=
ricalis tonsura que quidē corona regalem dignitatē
significat. qz ℞o in summitate capitis nudatio erec=
tionem mentis ad deum p contēplationeꝫ designat.
vsus aūt hui⁹ tonsure initiū habuit a nazareis quo=
rum ritus paulus et xp̄iani imitati sunt. Omnes ℞o
in ordinibus constituti clerici vocant. qz in sorte do=
mini et hereditatē sunt admissi. cleros em̄ grece sors
vel hereditas latine dicit. vel qz oēs diuino seruitio
sunt mancipati. Postea de his ordinibus determinat
singillatim incipiens ab hostiarijs qui sunt primi in=
ter ordines gradus de quibus quatuor determinat
Primo figuram quia figurati sunt in veteri testamē=
to per ianitores qui custodiebant templum ne ingre
derē in illud immundus. Secundo nominis ratio=
nem siue officiū. dicunt em̄ hostiarij. qz p̄sunt hosti
is templi vt dignos recipiant et indignos excludant
Tertio ordinandi modū qz in eoꝝ ordinatione dant
eis claues ab epo cum determinata forma ℞horū q̄
eps dicit.s. Agite tanq̄ deo rōnē reddituri ꝓ rebus
q̄ clauib⁹ istis recōdunt. Quarto institutionē qz xp̄i=
stus hoc officiū exercuit. qñ vendentes et emētes de
tēplo eiecit. Uñ et ipse de se dicit. Ego sum hostiū ꝓ

qđ hostiariũ designat Postea dicit de scđo ordine. s. lectoꝝ. De quo sex determinat. Primo nois rõnem quia dicunt a legendo. q̃ etiã ꝓnunciatores vocant qr ꝓcul auditoꝝ aures eoꝝ vox adimplet. Scđo officium. qr ad eos ptinet ꝓphetias et psalmos legere et cadẽ populis ꝓdicare. Tertio ordinandi modũ in ordinatione libꝝ diuinaꝝ lectionez ab epõ accipiunt cũ determinata forma verboꝝ. s. accipe et esto ẋbi dei platoꝝ habituꝝ si fideliter adimpleueris partẽ cũ his qui bñ ẋbuꝝ dei aminiſtrauert Quarto ꝓditionẽ. qr q̃ ad hũc ordinez assumit debet scientia lr̃aꝝ esse instructus vt distincte legat et sic possit auditoribus ꝓdesse. Quinto institutionẽ. qr hoc officium xp̃s adimpleuit qñ legit illud esaie. spũs dñi super me. vt hr̃ Lu. vj. Sexto p̃figurationẽ qr prefiguratũ et nũciatũ est hoc officiũ in ꝓphis. qb⁹ 9r. Clama ne cesses quasi tuba exalta vocẽ tuam. Postea determinat de tertio ordine. s. exorcistaꝝ. de qb⁹ quinq determinat. p̃mo nois rõnem. dicunt ei exorciste quasi adiurantes. Scđo officiũ. qr ad eos ptinet per exorcismos suos demones ab obsessis fugare Unde dñt mundi esse qui spiritibus immũdis impant. Tertio ordinandi modũ qr libꝝ exorcismoꝝ in ordinatõne recipiũt ab episcopis cũ determinata forma verboꝝ. s. Accipite et habetote ptãtẽ imponẽdi manus sup energuminos et cathecuminos. Quarto institutionẽ qr dñs hoc officio vsus est qñ saluꝝ oꝛis sui tetigit aures et linguã surdi et muti. ꝛ demoniacos mꝛ tos sanauit. Quinto figuraꝝ quia a salomone videt hic ordo primitus descendisse qui quendã moduꝝ exorcizandi inuenit que demones adiurati ab obsessis pellebant cordibus vnde et hoc officio mancipati exorciste apud iudeos vocati sunt Postea determinat de quarto ordine scꝛ acolitoꝝ de quo quinq determinat. Primo nominis rationem. dicuntur enim acoliti grece ceroferarij latine quia cereos portãt ad signum leticie demonstrandũ et ad figurandũ veruꝝ lumen. s. christum. Secundo officium. quia ad eos ptinent luminaria portare et preparare ac subdyaconis ministrare in preparatiõe vrceoli vini et aque ꝓ eucharistia. Tertio odinãdi modũ qr candelabꝝ cum cereo et vrceolũ in ordinatione accipiũt. Quarto institutionem quia hoc officio xp̃us vsus fuit cum dixit. Ergo sum lux mundi. Quinto figuram qr huius figura preceſſit in veteri testamento. in his qui lucernas candelabꝝ continebant. Postea determiat de quinto ordine. s. subdyaconoꝝ. de quibus quattuoꝝ determinat. Primo nominis rationem. dicunt enim subdyaconi qr dyaconoꝝ ꝓceptis subiacent. hi figurati sunt in veteri testamento ꝓ nathinneos de q̃ bus dicit paraleneſdra q̃ erant ministri leuitarũ. vñ nathinnei dicuntur quasi in humilitate domino seruientes quod subdyaconis conuenit qui sunt ministri leuitarum. Secũdo officium. quia calicem et patenam portant. ꝓpter quod mundiciam habere debent vt impleant illud. mundamini q̃ fertis vasa domini sacerdotibus et leuitis ministrant et ornamentoꝝ altaris specialẽ curã hñt. Tertio ordinãdi modum qr patenã et vacuũ calicem accipiũt et vrceoluꝝ cum aqua et manutergiũ. Quarto institutionem q̃a christus hoc officio vsus est qñ lintheo se precinxit ꝛ mittẽs aquam in peluim pedes discipuloꝝ lauit et linthẽo tersit. Postea determinat de sexto ordine. s. dyaconoꝝ qui sexto loco ponitur ad perfectionez que in eis esse debet. De quibus quinq determinat. Primo nominis rationem. quia de tribu leui nomen traxerunt. dicunt enim leuite. Unde primo in eis figurati fuerunt dicunt eñ grece dyaconi et ministri. Scđo officium. quia ipsis sacerdotibus in sacramẽtoꝝ dispensatione assistunt et ministrant. noui eñ testamenti predicandi habent officiuꝝ. Similiter eñ leuite qui leuo humero stolaꝝ portant. quia laboꝛes huius vite. quã in leua portant sicut in veteri testamento. Huic ordini a moyse statutum fuit que ad tabernaculum pertinebant portare. Tertio conditionem in stitutionis dyaconi. Apostoli eñ elegerunt septez viros plenos spiritusſancto Uñ septẽ solẽt esse in principalibus ecclesijs qui etiã p̃ septẽ angelos tuba canentes in apocalipsi signiſicantur. quales añt esse ꝺbeant apostolus ad thimotheũ docet. qui autẽq̃ ordinent ꝓbari debent. vt si ministrent nulluꝝ crimen habentes. Quarto ordinãdi modũ. quia in ordinatione episcopus eis manũ imponit. Nam et apostoli dyaconibus quos elegerunt oratione p̃missa manus imposuerunt. Ponit etiam stolã supra leuũ humerũ Accipiunt etiam dyaconi textũ euangelij in ordinatione. Quinto institutionẽ. quia christus hoc officio post cenam vsus est qñ sacramentũ sui corpis et sanguinis discipulis dispensauit. et qñ apl̃os dormientes ad oratione inicitauit. nã ad dyaconos ptinet premonere aures ad deũ habere. Postea determinat de septimo ordine. s. presbiteroꝝ. de quibus sex determinat. Primo eñ nominis rationẽ. dicunt eñ p̃sbiteri. i. seniores ꝓpter dignitatẽ et honorẽ quez acceperũt. et quia moꝛum prudẽtia et maturitate cõuersationis in populo precellere debent. Dicunt eñ sacerdotes. vel qr sacra dãt. vel in sacris sunt duces vel quia sanctificant. Antistites vero dicuntur quia ante alios debent stare. Secundo officiũ qr ad sacerdotes pertinet ad sacramentũ corpis et sanguinis ꝓficere oratiões dicere. et dona dei benedicere. Tertio ordinandi modũ quia in ordinatiõe eis manus inunguñt. patenam cum hostijs. calice cũ vino accipiunt. et stolã que tenet vtrunq̃ latus qr cõtra aduersa et pspera armis iusticie debent esse induti siue muniti. Quarto figurã. qr hic ordo in filijs Aaron fuit figuratus et. lxxij. discipulis quos christus designauit quoꝝ vices p̃sbiteri in ecclesia tenent. tamẽ inter apostolos vnus princeps extitit. s. Petrus cuius successor est summus pontifex qui etiam dicitur papa. i. p̃ patꝝ. Quinto cõditionem. Uñ apl̃us ad Thimotheuꝝ ostendit qualis debeat eligi presbyter vbi p̃sbyteꝝ noie epi designat. Sexto officium quia christus hoc officio vsus est in ara crucis qñ seipsuꝝ obtulit. ille fuit sacerdos et hostia qñ post cenam panem et vinum in corpus et sanguinem suuꝝ mutauit Postea dicit q̃ solum duo ordines dicunt sacri. s. diaconatus et presbyteratus et hos solos primitiua ecclesia habuit. alios vero processu temporis ecclesia sibi constituit. ex quo patet ordinum differẽtia quia quidã sunt sacri quidã nõ. Et dicit. q̃ ordo ꝺr quod dã sacrum per qđ specialis potestas traditur ordinato. et hi ordines dicuntur sacramenta quia in eis sacramentum confertur et significatur. scilicet gratia. ex quo pater ordinum quedam conuenientia. qr eñ in omnibus huiusmodi gradib⁹ traditur aliqua potestas spiritualis. ideo nomen ordinis omnibus conuenit. quia etiam in omnibus confertur et ſignificat sacramentum. ideo omnes dicũtur sacri. Postea dicit q̃ quedam sunt nomina que non ordinem sed dignitatem vel officium nominant sicut episcopi pontifices patriarche et archiepiscopi et metropolitani Episcopus enim aut pontifex est. quia habet alijs ĩtendere et principari quia episcopus dicit a scopin tendere et principari quia episcopus dicit a scopin grece quod latine intendere dicitur vnde etiam episcopi grece dicuntur latine speculatoꝛes. Nam speculator prepositus in ecclesia dicitur in eo q̃ speculari debet mores et vitam populoꝝ infra se positorum. Pontifex est princeps sacerdotum quasi via sequentuꝝ. ipse eñ summus sacerdos nuncupatur. eo

q̄ sacerdotes et leuitas efficit. Deinde dicit q̄ ordo episcoporum quadri partitus est. scz in patriarchis archiepiscopis. metropolitanis ⁊ epis. Patriarcha grece suminus patrum interpretatur. q̄ primum. id est apostolicum tenet locum vt Romanus Anthiocenus Alexandrinus. et sic de alijs. Archiepiscopus vo summus est episcoporum. Et dicit ab archos qđ est princeps. Metropolitanus dicit a mensura ciuitatum quibus p̄eminet. Ibi nota q̄ archiep̄orum primates supius significasse videt et metropolitanorum noīe quos nūc archiep̄i dicimus. Scđa ꝓpositio est hec. Que sunt istoꝝ ordinū officia clare patet ex iam p̄dictorū sentētia Hec patet ex p̄missis vt ipsamet exprimit ꝓpositio. Tertia ꝓpositio est hec. Ministri xp̄i maiores qui precellunt ordinis dignitate etiam p̄cellere debent vite sanctitate. Cuius rationem asserit vt plebs eis commissa eoꝝ imitatione semper proficiat. Addit etiam hinc vnde dicitur missa. quia in ea mittitur hostia cuius comememoratio fit in sacrificio. quia nuntius celestis venit ad consecrandum eā Et tm̄ in speciali.

¶ De ordinatis ab hereticis. a

DI. XXV

Solet etiā q̄rí si heretici ab ecclesia p̄scisi et dānati possint tradere sacros ordines. et si ab eis ordiati redeuntes ad ecclesie vnitatez debeant reordinari? Hanc questionē pplexā ac pene insolubilē faciunt doctoꝝ verba q̄ plurimū dissentire videnť. Videnť em̄ q̄daz tradere hereticos sacros ordines dare nō posse nec illos qui ab eis ordinanť videnť gratiam recipe. Dicit em̄ Innocen. arrianoꝝ clericos nō videri suscipiendos cum sacerdotij vel ministerij alicuius dignitate. quibus solum baptisma ratuz esse p̄mittit. qđ in nomine patris et filij et spiritussancti p̄cipiť. Dicit etiam eos nō posse dare spiritumsanctum quem amiserūt. ⁊ ordinatos ab hereticis caput habere vulneratum. et eum qui honorem amisit honorez dare nō posse. nec illum aliquid accepisse. quoniaz in dante nihil erat qđ ille posset accipere. Tradit etiā venientibus ab hereticis per manus impositionem laicam tm̄ tribuendam communionem. nec ex his aliquē clericatus honorem vel exiguum surrogare. Grego. in. lib. iij. dialogo. Grego. etiam dicit sacrilegaz esse arrianorum consecrationem cum ex eorum manu communio percipitur. Ciprianus etiā dicit. Omnia quecunq̄ faciunt heretici carnalia et inania et sacrilega esse. ⁊ eorū altaria falsa. et illicita sacerdotia et sacrificia sacrilega. qui more symiaruz que cum homines non sint. formaz immitanť humanam vultum ecclesie catholice et autoritatem sibi vendicant. cum ipsi in ecclesia non sint et cum sint sacrilegi. sacerdotium amministrant et altare ponunt. Cum nec sacrificari oblatio illic possit. vbi spiritussanct⁹ nō sit. nec cuiq̄ dominus per eius preces et orationes prosit. qui dominū ipm̄ volauit ¶ Hieronym⁹ quoq̄ asserit omnia que offeruntur ab hereticis cōtaminata esse in cōspectu domini. quia licet sancta videantur specie sui. tamen quia contacta sunt ab illo q̄ pollut⁹ est. poluuntur omnia. Idem. Idem supra. amos. Odit deus sacrificia hereticorū et a se p̄jcit. et quotiens in nomine eius congregati fuerint. detestať fetorem eorum et claudit nares suas. Idez. Illi offerunt panē sacrilegium ⁊c. Leo etiam testatur extra ecclesiam nec rata esse sacerdotia nec vera eē sacrificia. Idem etiam dicit. Per crudelissimam vesaniam in alexandrina sede omnē sacramentorū lumen extinctum. Intercepta est sacrificij oblatio. defecit chrismatis sanctificatio. et patricidalibus manib⁹ impiorum. omnia se subtraxere mysteria. His alijsq̄ testimonijs astrui videtur sacramenta ecclesiastica p̄cipue corporis ⁊ et sanguinis. ordinationis et confirmationis per hereticos non posse ministrari. Jō sup. ose. Leo ad anatholiū constinopolitan epm̄.

Autoritates ponit que videtur p̄missis obuiare. b

Econtra autez alij sentire videntur q̄ ab hereticis etiam p̄cisis. sacri ordines sicut et baptismus tradi valeant. nec ab hereticis redeūtes: qui illic ordinati sunt et baptizati. iterum ordinandi sunt. sicut nec baptizandi. Aū Augustī. Be hereticis etiam damnatis quod quidā dicunt baptisma quod accepit non amittit q̄ recedit ab ecclesia. ius dandi qđ accepit amittit. multis modis apparet inaniter dici. Primo quia nulla ostenditur causa cur ille q̄ illud baptisma amittere nō potest: ius dandi possit amittere. Utrumq̄ enim sacramentum est. et quadam consecratione vtrunq̄ homini datur. illud cū baptizatus. et illud cum ordinatur. Ideo nō licet in catholica ecclesia vtrunq̄ iterari. Nam si qñ ex ipsa pte venientes etiam p̄positi pro bono pacis correcto scismatis errore suscepti sunt. et si visum est opus esse vt eadem officia gererent que agebant. non sunt rursus ordinādi. Sed sicut bap- Aug⁹. in lib contra epla ad parmeni num.

tisinus in eis. ita in eis mansit ordinatio integra. qz in pcisione fuerat viciuz quod in vnitate pacis est correctum. non in sacramentis. que vbicūqz sunt: ipsa sunt. Et cū ipsi expedire videtur ecclesie vt prepositi eorum venientes ad catholicam societatē honores suos sibi nō amministrent. nō eis tamen ipa ordinationis sacramenta detrahunt. sed sup eos manent. Jdeoqz nō eis manus imponitur. ne non homini. sed ipi sacramento fiat iniuria. Sicut autez in baptismo est ius quod per eos dari possit. sic in ordinatione ius dandi est. vtrunqz q̄dē ad pniciē suā. Sz aliud ē nō hre. aliud pniciose hre. aliud salubriť hre. Jdē. De his q̄ ab ecclesie vnitate spati sunt. nulla iaz q̄stio est. q̄n habeāt et dare possint. s pnitio se habent pnitioseqz dant. qz extra vinculum pacis sunt. neutri sacramento faciēda est iniuria. Sicut non recte habet q̄ ab vnitate recedit. sed tamen habet. z ideo recedenti non redditur. Sicut etiam non recte dat qui ab vnitate recedit. et tamē dat et ideo qui ab eo accipit. veniēti ad vnitatem nō iteratur. Jdem. Aliud est nō habere aliquid. aliud est nō iure habere. vel illicite vsurpare. Non ergo ideo non sunt sacramenta christi et ecclesie quia eis illicite vtantur. non modo heretici sed etiam omnes impij. sed illi corrigendi sunt et puniēdi. illa aūt sunt agnoscenda et veneranda.

Greg. Joh. auenēsi epo

Jtem Greg. Qd dicitis vt qui ordinatus est iterum ordinet valde ridiculosum est. Ut enim baptizatus semel iteruz baptizari non debet. ita qui consecratus est semel in eodem ordine non valet iterum cōsecrari. His alijsqz autoritatibus videť asseri in omnibus impijs. etiam in hereticis pcisis et damnatis. christi sacramenta permanere cū iure dandi. possunt eñ dare. sed pnitiose. et quibus dederint. nō sunt iterum ordinandi. Que premissis ex opposito obuiare videntur.

// Determinatio premisse contradictionis autoritatum. c

Hec autem quidā ita determinant. Dicunt enim hereticos accepta sacerdotali vel episcopali vnctione ab ecclesia recedētes. baptismi quidem dandi ius retinere. sed non habere facultatē tribuendi sacros ordines vel ꝓsecrandi/dominicum corp⁹. postqz pcisi et damnati sunt ab ecclesia. Sicut degradatus episcopus nō habet potestatē largiēdi sacros ordines. facultatē tñ baptizandi non amisit Qd vo Aug⁹. ait. intelligūt dictū de hereticis qui non sententia ecclesie sed prauitate sensus sui a fide veritate ac doctrine vnitate diuisi sunt. Qui licet tales sint: ius tamen ordinandi et consecrandi habent. z q̄ ab eis ordinantur ante manifestam precisionem. etiam si cū eis apte exierint. z sententia ecclesie damnati fuerint. tamen si redierint iterum ordinandi non sunt. Et vbi cūqz legiť de ordinatis ab hereticis q̄ seruatis eis ordinibus ministrare valeāt: vel iterum ordinādi nō sint. de huiusmodi accipiendū dicunt. Nam postqz precisi fuerint et damnati iudicio ecclesie. ius ordinādi et consecrandi eis detractū asserunt. vt degradatis vel excommunicatis. Alij vero dicunt sacramenta ab hereticis et pcisis fm formā ecclesie celebrata. vera esse et rata. quia recedentes ab ecclesia ius dādi et consecrandi non perdiderunt. et qui sic ab hereticis ordinanť. cum redeunt iterum ordinandi non sunt. Que vero ab hereticis aliterqz in ecclesia fiunt. falsa sunt z inania. et qui a talibus ordinari videntur non munus sed vulnus accipiunt. Et fm hanc differentiam varie de his loquuntur doctores. Quidaz vo dicunt eadem sacramenta ab hereticis precisis posse celebrari que a catolicis. si ab illis forma ecclesie seruetur. et ab eis celebrata vera esse et rata: q̄tum ad se. quantum vero ad effectū. falsa esse et inania. Et in his qui male tractāt et in his qui male suscipiunt. ideo irrita et falsa. qz quod promittunt z cōferre credūt non tribuunt. Damnanda etiaz dicuntur quia illicite dantibus vel accipientib⁹ sūt in iudicium. Polluta etiam dicuntur non q̄tum ad se. sed propter indignam hereticorum tractationem. Jdeo Grego. cōmunionem arrij vocat execrationem. et innocentius bonosij ordinationem. damnationem. non qd ita in se sint. sed quia male dāntes vel accipientes tales fecit. Sicut etiaz Hiero. Sacrificia eorum panem luct⁹ vocat. nō q̄tum ad se. sed q̄tum ad effectum

Alioꝝ sniā.

Hieron. super Osee.

Nonnulli vero tradunt illos hereticos qui in ecclesia ordinati sunt. ius ordinādi et consecrandi etiam cum seperati fuerint habere. Qui vero in scismate vl hereli positi ab eis ordinati et inuncti fuerunt. illo iure carent. Jdeoqz cum ordinare volunt vlnus potius infigunt quam gratiam conferunt.

¶ De symonia vnde dicitur. & q̃d sit. d

De symoniacis ꝺo

non est ambigendū quin sint heretici. q̃ tñ ante sniam degradationis & ordiñāt & consecrant. Et licet symoniaci ꝓprie dicantur qui instar symonis magi impc̃iabilez gratiam precio conducere volunt. et qui ꝓ ministerio sacro precium recipiunt in modū gyezi Gyezite vocandi sunt. omnes tamē et dantes & accipientes symoniaci dicunt et vtricꝫ eadem sententia ꝓcelluntur.

¶ De his qui scienter a symoniacis ordinantur. e

Differt tamē inter

eos q̃ ordinant a symoniacis sciēter. & eos qui ignoranter. Qui em̃ scienter a symoniacis se ꝓmiserint consecrari. imo execrari. eoꝝ consecratio omnino irrita est Qui vero ordinant a symoniacis quos cū ordinātur nesciunt eē symoniacos. qui & tunc ꝓ catholicis habent. eorum ordinatio misericorditer sustinetur.

¶ De his qui dicunt se emere corporalia nō spiritualia. f

Si ꝺo aliqui obie-

cerint se non consecratōnes emere. sed res ipsas que ex consecratione pueniunt. penitus desipere probantur. Nam quisꝫ hoꝝ altex vendit sine quo altex non habetur. neutrum vendere derelinquit.

¶ Distinctio symoniacoꝝ. g

Simoniace aūt he

resis tripartita est distinctio. Alij em̃ simoniace a symoniacis ordinant. Alij simoniace a non symoniacis. Alij nō symoniace a symoniacis. Unde Nicolaus papa. Statuimus decretum de symoniaca tripartita hercsi. i. de symoniacis symoniace ordinātibus vel ordinatis. & de symoniacis simoniace a non symoniacis. et de symoniacis non symoniace a symoniacis. Symoniaci symoniace ordinati vel ordinatores ſm canones a proprio gradu decidant. Simoniaci etiam symoniace a nō symoniacis ordinati. similiter ab officio remoueantur. Symoniacos vero nō symoniace a symoniacis ordinatos. misericorditer per manus impositionem pro temporis necessitate in officio permittimus permanere Quod intelligendum est de his qui ordinant a symoniacis ignorātes eos esse symoniacos. hos facit symoniacos non reatus criminis. sed ordinatio symoniaci.

Nicola⁹ pa.

¶ Alexander papa de his qui violenter a symoniacis vel ab hereticis ordinantur. h

Similiter cū decer

nit alexander papa symoniacos omnino damnādos ac deponendos. subintelligendum est nisi violenter ꝺs attractus fuerit De his em̃ et a ꝺbuslibet hereticis violenter ordinatis dicit Innocen. q̃ possunt habere aliquē colorē excusatiōis si statim discedunt ab eis. et pessimo eorum ꝯcilio rebulo renunciant.

¶ De etate ordinandoꝝ ita decreuit Nicolaus papa. i

Sacri inquit cano

nes sanxerunt vt subdyacon⁹ non ordinet añ. xiij. annos. nec dyacon⁹ añ. xxv. nec p̃sbyter añ. xxx. Deinde si dignis fuerit ad epatū eligi pōt. qō nos etiā pari mō ꝓuare iubem⁹. Itē Fabian⁹. Si ꝺs. xxx. etatis ñ impleuerit annos. nullo mō p̃sbyter ordietur et si valde sit dign⁹. q̃ et ipe dñs. xxx. annoꝝ baptizatus est. et sic cepit docere. Fabian⁹

Ista est distinctio. xxv. hui⁹ quarti libri. In qua magister postq̃ superius determinauit de sacro ordinis. Nūc p̃mr de hoc sacrm conferētibus et suscipientib⁹ determinat. Et tria facit Primo em̃ inquirit an heretici sacrm ordinis p̃nt conferre seu dare. Scdo oñdit symoniacos fore q̃ dant pecuniam ꝓ ordinibus et etiam qui aliquid ꝓ ordinibus presumunt accipe Tertio quomodo ignoranter ordinatū a symoniaco debeamus misericorditer tolerare. Primū facit vsq̃ ibi. de symoniacis xo. Secundū vsq̃ ibi. Differt tñ int̃ eos Tertiū vsq̃ ad finē dis. In spectali sententia magistri stat in tribus ꝓpositionibus quarū prima est hec. Aliq̃ dicunt q̃ sacra ab hereticis ſm formā ecclie celebrata sint vera & rata. Alii aūt q̃ sint falsa et reprobata. Hanc mgr̃ insinuans querit an heretici ab ecclesia p̃cisi p̃nt sacros ordines conferre. Et vetū ordinati ab eis ꝺñt reordinari. Et dicit hanc questionē esse difficilem et pplexam. ꝓpter diuersitatem doctoꝝ opinantiū circa eā Quidā em̃ dicūt hereticos nō posse ordinare & ordinatos ab eis nō esse in suis ordinibus suscipiendos sed tñ ad laicā communionem. Greg. dicit arrianorum consecrationem sacrilegam esse. Cipzianus dicē sacra hereticoꝝ inania et sacrilega esse. Piero. dicit que offeruntur ab hereticis contaminata esse et deo odibilia. Leo papa dicit non esse rata sacrificia ex-

tra ecclesiã nec vera. Postea ponit ꝓtrariũ opinionẽ dicentiũ ab hereticis ordines tradi posse ⁊ ordiatos ab eis nõ esse itez ordinãdos. qz maxime Aug⁹. dicere videt sicut ius habet baptizandi ita etiã ⁊ ordinandi. sed hereticí tale ius habent ad sui pnitiẽ. catholici vo ad salutẽ. Greg. dicit ordinatũ semel iuꝝ q̃ deberi reordinari. Postea circa hanc dubitatõez tangit diuersam opinionẽ. Quidaz em̃ dicunt hereticos ab eccl'ia p̃scisos baptizandi ius habere nõ aũt ordinandi. ⁊ autoritates q̃ in ꝓtrarium sunt dñt itelligi de hereticis q̃ ꝑm sniam eccl'ie sunt ab eccl'a p̃scisi. tales em̃ ius habent baptizandi. Alij vo dicũt q̃ sacr'a ab hereticis ⁊ p̃scisis collata si ꝑm formã eccl'ie ꝓferanꝫ vera esse et rata. Alij vo nequaq̃. ⁊ ꝑm hanc diam varie de his doctoꝛes loquũtur. Alij aũt dicunt sacr'a ab his collata vera esse in se si forma ecclesie seruetur. falsa esse ⁊ inania quo ad salutis effectum. damnanda esse dicuntur hereticoꝝ sacrãmenta. qz prestantibus et accipientib⁹ sunt in iudiciuz. ⁊ ꝑm hoc p̃nt intelligi vt dicũt autoritates supradicte. Alij vo dicunt hereticos in eccl'ia ordinatos ius ordinãdi habere. eos vo q̃ in hereſi nequaq̃. Postea dicit simoniacos esse hereticos ⁊ añ de gradationem ordines ꝓferre posse. Scda ꝓpositõ est hec ꝓo collatione sacroꝝ ordinũ dantes ⁊ accipientes pecuniam simoniaci dicunt. et ꝓo tali delicto ambo eadem pena puniunt. Hanc magister insinuans dicit q̃ symoniaci ꝓprie dicunt emptoꝛes a symone mago denominati. vendẽtes gyesite sic dicti a seruo elizei. tñ largo noie vtriq̃ dicunt simoniaci. Tertia ꝓpositio est hec Qui ignoranter a simoniacis ordinant ipsoꝝ fuitium misericorditer tollerat. Hanc mgr̃ ponens dicit q̃ ordinati a simoniacis scienter ꝓsecrationem irritã hñt. Qui vo sunt ordinati ignoraãter possunt misericorditer in ordine sustineri. Et qz posset aliquis dicere q̃ nõ emit spirituale vt ꝓsecrationem sed tꝑale emit spirituali annexũ vt res ipsas q̃ ex ꝓsecratione ꝓueniunt. et sic non est symoniacus. Ideo hoc remouet hic dicens q̃ qñ aliqua duo sunt cõiuncta nõ vnũ sine alio põt eml vel vendi. Postea ponit triplicem distin. simoniace hereſis dicens. q̃ quidaz simoniaci simoniace a simoniacis odinant. Quidam em̃ simoniaci simoniace a nõ simoniacis ordinantur et vq̃z istoꝝ sic ordinatoꝝ ꝓpriũ gradũ pdit Tertij vo q̃ nõ simoniace a symoniacis ordinant p̃nt misericorditer tolleraꝛi dũmõ ignorant eos q̃ ordinãt simoniacos esse. Addit etiã q̃ cũ ðr ordinatos ab hereticis vel simoniacis esse damnandos est intelligendum nisi aliquis violenter ab eis ordinaret. Ultimo determinat de suscipientibus ordines q̃tũ ad etatẽ dicens. q̃ subdyaconus ante decimum quartum annum. dyaconus ante. xxv. annum ꝓtes byter añ. xxx annum ordinari non debent. Et tm̃ in speciali.

De sacramento coniugij cuius institutio et causa ostenditur. a

DI.XXVI c

Qmalia sacramenta post peccatum et ꝓpter pctm̃ exordiũ sumpserunt. matrimonij sacramẽtũ etiã añ pctm̃ legit institutũ a dño. nõ tñ ad remediuz sed ad officium. Refert enim scriptura Gen̄. in adam misso sopore. atq̃ vna de costis eius sumpta. et ex inde mulier formata. virũ in spũ intelligẽtẽ ad quẽ vsuz mulier facta esset. post extasim ꝓphetice dixisse. Hoc nũc os ex ossibus meis et caro de carne mea. ꝓpter hoc relinquet hõ patrem et matrem et adherebit vxori sue. erunt duo in carne vna.

De duplici institutiõe ꝯiugij. b

Coniugij aũt institutio duplex est. vna añ pctm̃ ad officiũ facta est in paradiso vbi esset thorus imaculatus ⁊ nuptie honorabiles. ex q̃b⁹ sine ardore ꝯcipent. sine dolore perent. altera ꝓ pctm̃ ad remediũ facta extra padisũ. ꝓp illicitũ motũ deuitanduz. Prima vt natura multiplicaret. Scda vt natura excipet et viciũ cohiberet. Nã ⁊ añ pctm̃ dixit dõs Crescite ⁊ multiplicamini. et ꝓ pctm̃ oib⁹ pene hoibus p diluuiũ cõsumptis. Qꝛ vo ante pctm̃ institutũ fuerit ꝯiugiũ ad officiũ post pctm̃ vo ad remediũ ꝯcessuz Aug. testat dicẽs. Nõ sanis est ad officiũ egrotis est ad remediũ. Infirmitas em̃ incõtinẽtie q̃ est in carne p pctm̃ mortua. ne cadat i ruinã flagitioꝝ. excipit honestate nuptiarũ. Si vo nõ peccassent ꝑmi hoies. sine carnis incentiuo ac feruoꝛe libidinis ipi ac successoꝛes eoꝝ ꝓuenirẽt. Et sic̃ remunerabile ẽ aliq̃ bonũ op⁹. sic coitus eoꝝ bon⁹ eẽt et remunerabil'. Quia vo ꝓp pctm̃ letal'cõcupiscentie. lex membris nr̃is inhesit. sine q̃ carnalis nõ fit cõmixtio. reꝑhensibil' est et mal⁹ coit⁹. nisi excusẽt p bona ꝯiugij.

Aug⁹. super Gen̄. in li. de nuptijs et cõcupiscentia.

Quando ꝑm preceptum. quãdo ꝑm indulgentiam contractum sit coniugium. c

Prima institutõ habuit p̃ceptũ. scda idulgẽtiã. dicim⁹ ei ab apl'o hũano generi ꝓp vitãdã fornicatoꝝ indultũ esse ꝯiugiũ. Indulgẽtia vo qz melioza ñ eligit remediũ hz nõ p̃miũ. a q̃ si q̃s declinauerit. merek exitiale iudiciuz. Nõ ꝑm indulgẽtiã ꝯcedit: volũtariũ est nõ necessariũ. alioq̃n trãsgressoꝛ esset q̃ illud nõ faceret. Et p̃t sane intelligi illõ sub p̃cepto dictũ hoib⁹ p̃mis añ pctm̃. crescite et multiplicamini. Quo etiã p⁹ pctm̃ tenebãt vsq̃quo est facta multiplicatõ. postq̃ ꝑm indulgentiã mr̃imonij ꝯctus fuit. Ita etiam p⁹ diluuiũ q̃ vniũsum pene humanũ gen⁹ deletũ ẽ. ꝑm p̃ceptũ dictũ est filijs noe. crescite et multipli. Multiplicato vo homie ꝑm indulgentiã ꝯctũ ẽ. nõ ꝑm imperiũ.

// Quibus modis accipiatur idulgentia. o

Indulgentia autē diursis modis accipit. s. pro ꝓcessione pro remissione. ꝑ ꝑmissione. Et est ꝑmissio in nouo testamēto de minoribus bonis et de minoribus malis. De minoribus bonis ē cōiugium quod non meretur palmam. sed est in remediuz. De minoribus malis. i. de venialibus est coitus qui fit causa inconti/nentie. Illud. s. coniugium indulget. i. cō/cedit. Illud vero. i. coitus talis ꝑmittitur id est tollerat ita ꝙ nō ꝓhibetur.

// Qđ nuptie sint bone. e

Fuerunt autez nō nulli heretici nuptias detestantes qui tacianī appellati sunt. hi nuptias omnino damnant. ac pares fornicationibus alijsq; coz/ruptionibus faciunt. nec recipiunt in suorum numero: cōiugio vtentem marem vel feminā· Q aūt res bona sit coniugium nō modo ex eo ꝓbatur ꝙ dominus legit coniugium instituisse inter primos parentes. sed etiam ꝙ in canagalilee nuptijs interfuit s xp̄s. easq; miraculo commēdauit. aqua in vinum conuersa. Qui etiam postea vi/rum dimittere vxorem ꝓhibuit. nisi causa fornicationis. Apostolus etiam ait. Virgo non peccat si nubat. Constat ergo rē bonam esse matrimonium. alioquin non esset sacrm. Sacramentū em̄ sacrum signum ē.

// Cuius rei sacramentum sit coniugium. f

Luz ergo coniugium sacramentum sit. et sacrū signum est. z sacre rei. s. coniunctionis christi et ecclesie sicut ait apostolus. Scriptum est inquit. Relinquet homo patrem et matrem et adherebit vxori sue. z erunt duo i carne vna Sacramentum hoc magnum est. Ego autem dico. in christo et in ecclesia. Ut em̄ inter coniuges coniunctio est fm consensum animorum et fm permixtionem corporuz sic ecclesia christo copulat voluntate z natura. quia idem vult cum eo. et ipse formā sumpsit de natura hominis. Copulata est ergo sponsa sponso spiritualiter et corporaliter. i. charitate ac conformitate nature Huius vtriusq; copule, figura est in coniugio. Consensus enim coniugum copulam spiritualem christi et ecclesie que fit ꝑ charitatem significat. Commixtio vero sexuum. illam significat que fit per nature conformitatem.

// Qualiter intelligendum sit illō mulier illa non pertinet ad matrimonium cum qua nō est commixtio sexuum. g

Inde est qđ quidā doctorum dixerunt. illam mulierem nō ꝑtinere ad matrimonium. que non ꝓfert carnalem copulam. Ait em̄ Aug. Nō du/bium est illaz mulierem nō ꝑtinere ad matrimonium. cū qua docetur nō fuisse commixtio sexus. Item leo papa. Cum socie/tas nuptiarum ita a principio sit instituta vt ꝓter commixtionem sexuū non habeat in se christi et ecclesie sacramentum. nō dubium est illam mulierem non pertinere ad matrimonium. in qua docetur non fuisse nuptiale mysterium. Item August. Nō est perfectum coniugium sine commixtione sexuum. Hoc si fm superficiem verboruz quis acceperit. inducitur in errorem tantū vt dicat sine carnali copula non posse contrahi matrimonium. et inter mariam et ioseph nō fuisse coniugium vel nō fuisse ꝑfectum. quod nephas est sentire. Tanto em̄ sanctius fuit atq; perfectius. q̄to a carnali opere immunius. Sed superius posita ea ratione dicta intelligendum est. non quin ꝑtineat mulier illa ad matrimonium cum qua nō est permixtio sexuum. sed non pertinet ad matrimonium qđ expressam z plenam teneat figuram cōiunctionis christi z ecclesie. Figurat enim illam vnionem christi et ecclesie que est in charitate. Sed non illam que est in nature conformitate. Est ergo et in illo matrimonio typus coniunctionis christi et ecclesie. sed illius tm̄ qua ecclesia christo charitate vnitur. non illius qua per susceptionem carnis capiti membra vniuntur. Nec ideo tamen minus sanctum est coniugium. quia vt ait Augusti. In nuptijs plus valet sanctitas sacramenti. q̄ fecunditas ventris: Est etiam coniugium signum spiritualis coniunctionis et dilectionis animorum qua inter se coniuges vniri debent. Unde apostolus ait. Viri diligite vxores vr̄as et corpora vestra.

Augustin

Leo papa

Aug⁹. in li soliloquijs

Aug⁹. in lib de bono cōiugali.

Jsta est distictio. xxvj. hui⁹ quarti libri. In qua mgr̃ postq̃ superius determiauit de sacro ordinis. qō ptinet ad spūalem eccle multiplicationem. Hic determinat de matrimonio quod pertinet ad eius multiplicationem naturalem. Et diuidit hic tractat⁹ in q̃q ptes. Jn pma determinat de matrimonio in se. Jn scda de eius cā efficiente. Jn tertia de eius fine. Jn quarta de eius bonis. Jn quinta de eius cāusis materialibus. s. psonis ꝙtrahentibus Prima ps durat ā pncipio distin. istius vsq; ad. xxvij dis. que incipit. Post hec aduertendñ. Scda vsq; ad finem. xxx. dis. quasi vbi dicit. Exposito quc sit efficiēs. Tertia vsq; ad. xxxj. dis. que incipit. Post hec de bonis coniugij. Quarta ab inde vsq; ad. xxxiij. distin. que incipit. Nunc suȝest attendere. Quinta vsq; ad. xliij. distin. que incipit. Postremo de condi tione resurrectionis. Jn pnti distinctione tria fac̃. Primo tempus ⁊ locum institutiōis huius sacramēti demōstrat. Scdo mrimonium cōdemnātes reprobat. Tertio eius mystica significationē recitat. Primum vsq; ibi. Fuerūt nōnulli heretici. Scdm vsq; ibi Cū ergo ꝙiugiū. Tertiū vsq; ad finē distin. Jn spēali sententia mgri stat in tribus ꝓpositionib⁹. quaruȝ pma est hec. Coniugij sacrm fuit in padiso añ peccatum solū ad officiū pmo institutū nūc secūdario in remedium. Hanc mgr̃ insinuās ꝓponit pmo hoc sacmentum añ peccatū institutū fuisse qñ Adam dixit. Hoc nūc os ex ossib⁹ meis. ⁊ nihilomin⁹ post pctm̃ institutū. ⁊ sic duplex ē et⁹ institutio. Differt aūt pma a scda. qz pma facta est in padiso. scda extra padisum Jtē pma facta est ad officiū nature multiplicāde. secūda ad remediū ꝙcupie. Jtem pma fuit in pceptuȝ necessitatis. Secunda fuit voluntaria a tpe multiplicati generis humani. ⁊ est accipienda sm indulgentiam. qñq; p remissione. qñq; p cōcessione. qñq; p pmissione. Hic aūt p pmissione accipit. permittit autem cōiugiū non quasi malū: sed quasi min⁹ bonum. Secunda ꝓpositio est hec. Heretici dicti Taciani in hoc pniciose errant q nuptias condemnāt. Hāc magister ponens condemnat errorem damnantiū ⁊ detestantiū nuptias. ostendens q bona res sit mrimonium p hoc q xp̃s interfuit nuptijs. ⁊ pcepit vxorez a viro non dimitti. Unde apls ad Eph̃. ait. Viri diligite vxores vr̃as sicut ꝓpria corpora vr̃a. Tertia ꝓpositio est hec. Electorū ecclesia non solū iūgitur xp̃o spūaliter: sed etiam vere ⁊ corporalit. Hanc magister insinuans dicit q matrimoniū est signum coniunctionis xp̃i ⁊ eccl̃e in conformitate nature et signum vnionis in charitate. Que duo mrimonium carnali copula ꝙsummatū pfecte significant. Est tñ pfectum matrimoniū in quo est consensus animoruȝ sine carnali copula. Deficit tñ ab hac pfecta significatione. licet q̃dam auctoritates videnť dicere talc ñ fore verum ⁊ perfectū matrimoniū. Matrimonium eñ tale. s. vbi est tñ ꝙsensus aiox est signū dilectionis. qua coniuges inter se vniri debent. Aug⁹. eniz dicit. Plus valet sanctitas sacramenti q̃ fecunditas ventris. Et tñ in spēali.

Que sunt considerāda in coniugio. a

II. XXVII

Ost hec aduertendū est q̃d sit ꝙiugiū. ⁊ que sit efficiens causa coniugij. ⁊ causa ꝓpter quam cōtrahi debeat. ⁊ que sint bona coniugij. ⁊ quō p ea excusef coitus carnalis. que sint legitie pſone ad mrimoniū. Sunt ⁊ alia plura in mrimonio considerāda que sub compendio pstringemus.

Quid sit coniugiū. b

Sunt ergo nuptie vel mrimonium viri mulieris; coniūctio maritalis inter legitimas psonas indiuiduam vite ꝙsuetudinem retinens. Ad indiuiduam ꝙsuetudinem vite ptinet q; absq; cōsensu alterius neuter ꝙtinentiam pfiteri potest vel oroni vacare. ⁊ q; inter eos dū viuunt vinculū coniugale pmanet. vt alij se copulare nō liceat. ⁊ vt inuicez alter alteri exhibeat quod q̃sq; sibi. Hac autem descriptione: legitimoruȝ ⁊ fideliū tñ mrimoniuȝ includit.

De cōsensu q̃ efficit cōiugiū c

Efficiens autē causa matrimonij est consensus. nō q̃libet: sꝫ ꝙba expressus. nec de futuro: sed de pnti. Si eñ ꝙsentiūt in futurū dicētes. Accipiā te in virum. ⁊ ego te in vxorem: non est iste consensus efficax matrimonij. Jtem si consentiant mente ⁊ nō exp̃mant verbis vr̃alijs certis signis. nec talis consensus efficit matrimoniū. Si autem ꝙbis explicant q̃ tamen corde non volunt si non sit coactio ibi vel dolus. obligatio illa ꝙborū q̃b⁹ ꝙsentiunt dicentes. accipio te in virū. ⁊ ego te in vxorem. matrimoniū facit.

Autoritatibus ꝓbat q; solus consensus facit mrimonium. d

Q; aūt consensus matrimoniū faciat subditis ꝓbat testimonijs. Ait eñ Jsidorus. Consensus fac̃ matrimonium. Jtem Nicolaus papa. Sufficiat solus sm leges eorum consensus. de q̃rum coniunctionibus agit. Quis solus si forte in nuptijs defuerit. cetera etiā cum ipso coitu celebrata frustrank Jtē Joh. chrysosto. Matrimoniū q̃dem nō facit coitus sed volūtas. ⁊ ideo non soluit illud sepatio corpis. Jtem Amb. Non defloratio virginitatis facit coniugiū: sed pactio coniugal Ex his apparet q; consensus. i. pactio coniugalis mrimoniū facit. ⁊ extunc cōiugiuȝ est. etiam si nō pcessit vel secuta est copula carnal.

Nico. papa.

Joh. Chrys. sup Mat.

Ambro.

Qñ incipiat esse coniugiū. e

Q enim ab ipsa de sponsatione in qua pactio coniugal' exp̄mi tur ꝙiuges sint sanctoꝝ testimonia ꝓbant. Ait eñ Amb. Cū iniciat coniugiū cōiugij nomen ascisci. cum coniungit viro coniugium est. nō cū viri admixtione cognoscit. Item Isid. Coniuges verius appellantur a p̄ma despōsationis fide. q̄uis adhuc int eos ignoret coniugalis concubitus. Item Aug⁹. Coniunx vocat ex p̄ma desponsationis fide quam cōcubitu non cōgnouerat. nec fuerat agniturus. nec pierat. nec mendax manserat ꝙiugis appellatio. vbi nō fuerat nec futura erat carnis vlla commixtio ꝓpter qđ fidele coniugiū: ambo parentes xp̄i vocari meruerūt. non solū illa mr: sed etiam ille pater eius. sicut cōiunx mris ei⁹ vtrūq; tñ mente. et nō carne. Ex his euidenter insinuat q; ex tempe quo intercedit cōsensus voluntarius ac marital' qui sol⁹ cōiugium facit. veri coniuges sunt sponsus et sponsa.

Amb. in li. de vginibus

Isid. in libro ethimo.

Aug⁹. in li. de bono ꝙugij.

Scōm quosdam nō est cōiugium ante carnalem copulā. sed sponsi et sponse sunt. f

Quidā tamen asserūt verū coniugiū nō contrahi ante traductionem et carnalem copulā. nec veri coniuges esse aliquos anteq; intcedat cōmixtio sexus. sed a p̄ma fide desponsatiōis vir spōsus. et mulier sponsa ē nō cōiunx. Spōsos aūt et sponsas coniuges frequent appellari dicunt. non q; sint: sed q; futuri sunt. cuius rei spōsionem inuicem fecerūt. et ꝑm h̄ verba p̄missarū autoritatū intelligēda fore tradunt.

Qua ratione vtunt. g

Q; vero inter spōsam et cōiugē plurimū inter sit. ex eo astruunt. q; licet sponse ante carnalem copulam inconsulto vel nolente sponso mōasterium eligere. quo facto. sponso etiam licet aliam ducere. Coniugatus ꝙo vel cōiugata nec ꝙtinentiā nisi ex cōmuni cōsensu ꝑuare valet. nec monasteriū petere: nisi vterq; continentiā parit' ꝓfiteatur. Q; ꝙo liceat spōse monasterium eligere autoritatib⁹ sanctorum ꝓbat. Ait enim Eusebi⁹ papa. De spōsatam puellam non licet parentib⁹ alij viro tradere. tñ licet sibi monasteriū eligere. Item Greg⁹. Decreta legalia desponsatā si conuerti voluerit nullo penitus censuerūt dāno mulctari. Refert etiā Hiero. q; machatius inter xp̄i heremitas p̄cipuus. celebrato nuptiali conuiuio cū vespere thalamus esset ingressurus ex vrbe egrediens transmarina petijt. et heremi solitudinem sibi elegit. Beatus etiam Alexius sūr ex nuptijs diuina gratia vocatus sponsam deseruit. et nudus xp̄o familiari cepit. His autoritatibus et exemplis liquet licere spōsis sine cōsensu suarū sponsarū et econuerso ꝙtinentiā ꝓfiteri.

Qd Gregorius. Exēpla

Euse. pa.

Q; spōsa pōt monasterium eligere nō ex quisito spōsi consensu

Qđ cōiugatus vel coniugata nequeant cōtinentiam ꝓfiteri sine alterius consensu. h

Hoc aūt cōiugatis nullatenus licet. Non eñ pōt vir melioris vite ꝓpositū sumere sine vxoris cōsensu. et econuerso. Unde Greg⁹. scribēs theutiste patricie. Sunt qui dicunt religionis gr̄ia coniugia debere solui. Unde sciendum est. q; et si hoc lex humana concessit. tñ lex diuina ꝓhibuit. Si ꝙo vtriusq; conueniat cōtinentem vitam ducere. hoc q̄s audeat accusare. Sic eñ multos sanctoꝝ nouimus cū suis coniugibus et ꝑus continentem vitaꝫ duxisse. et post ad sancte ecclie regimia migrasse. Si ꝙo continentiam quam vir appetit mulier non sequit. aut quam vxor appetit vir recusat. coniugiū diuidi nō potest. q; scriptum est. Mulier ptātem sue carnis non habet: sed vir. Similit et vir potestatē sue carnis nō habet: sed mulier. Idē Agathosa latrix p̄sentium questa est virū suuꝫ contra voluntatem suam in monasterium esse conuersum. qua ꝓpter experientie tue p̄cipimus: vt diligenti inquisitione discutias. ne forte eius voluntate conuersus sit. vel ipa mutare se p̄miserit. et si hoc reperieris et illū in monasterio ꝓmanere ꝓuideas. et hanc sicut p̄misit mutare vitā compellas. Si ꝙo nihil horum est. nec quondam fornicationis crimen ꝓpt quod licet vxorem dimittere. p̄dictam mulierem cōmisisse cognoueris. ne illius conuersio: vxoris relicte in seculo fieri possit perditiōis occasio. volumus vt maritum suum illi etiam si iam tonsoratus est reddere debeas. omni excusatione cessante. quia nisi fornicati

onis causa virū vxorem dimittere nulla ratio concedit. ¶Postq̄ enī copulatiōe coniugij viri ⁊ mulieris vnū corp⁹ efficit. nō pōt ex pte querti. ⁊ ex pte remanere in seculo.
¶ Itē ex. viij. synodo. Si q̄s coniugat⁹ cōuerti ad monasteriū velit. non est recipiendus nisi p̄us a ꝓiuge castimoniā ꝓfitente fuerit absolutus. Tales ergo tunc sine culpa sequunt xp̄m relicto seculo. si habēt ex pari voluntate castitatis consensum. Itez Si vir ⁊ vxor diuertere ꝑ sola religiosa inter se consenserint vita. nullatenus sine consensu ep̄i fiat. vt ab eo singularit̄ ꝓuiso cōstituantur loco. Nam vxore nolente vel alugusti. tero illorū etiam ꝓtali re matrimoniū non soluit. Item Aug⁹. Si abstines sine vxoris voluntate. tribuis ei fornicandi licētiaz ico. papa. ⁊ peccatū illius tue imputabit abstinētie. Item Nicolaus papa. Scripsit nob Thaberga regina: regia se velle dignitate vl' copula exui. ⁊ sola vita p̄uata esse contentam desiderare. Cui scripsimus. nō hoc alit̄ fieri posse: nisi eandem vitam vir eius Lotharius elegerit. Ex his ptz q̄ ꝓiugati sine cōmuni ꝓsensu mōasteriū eligere. continētiam ꝓfiteri vel habitum religionis sumere non valēt. ⁊ si fecerint: reuocari debent. Spōsi vo p̄nt sine cōmuni ꝓsensu mōasterium eligere. Ūñ videtur inter sponsum et sponsam coniugium nō esse. Jdeoq̄ asserit a p̄ma fide desponsatiōis ꝓiuges appellari: non re p̄sentium: sed spe futurorū. q̄ ex fide quam ex desponsatiōe sibi inuicem debent. postea efficiunt cōiuges. ¶Premissas aūt autoritates q̄bus asserit q̄ consensus mr̄imonium facit. ita intelligi volūt vt ꝓsensus vel pactio coniugalis non añ coitum faciat mr̄imoniū: ꝑ in coitu. Sicut enī defloratio v̄ginitatis non facit mr̄imoniū nisi p̄cedat pactio cōiugalis. ita nec pactio coniugalis anteq̄ assit copula carnal'. Ex pactione ergo coniugali sponsi ⁊ spōse fiūt ante coitum. In coitu vo efficiunt ꝓiuges Facit enī pactio coniugalis vt q̄ ꝓius erat sponsa. in coitu fiat coniunx.

Responsio ad p̄dicta cū determinatione superiorū. i

His aūt ita respondem⁹. Fit aliq̄n desponsato vbi est cōpromissio viri ⁊ mulieris de contrahēdo mr̄imonio. non est aūt ibi consensus de p̄senti. ⁊ est desponsatio habens ꝓsensum de p̄senti. i. pactionem coniugalem que sola facit cōiugium. In illa ergo desponsatione vbi est pollicitatio contrahendi mr̄imonium. spōsi tantū ⁊ sponse fiūt: non coniuges. ⁊ talibus sponsis licet sine cōmuni consensu continentiā ꝓfiteri ⁊ mōasteriū eligere. In ea vo desponsatione vbi est ꝓsensus de p̄senti ꝓiugiū ꝓtrahit. ⁊ ab illius desponsatiōis p̄ma fide veri cōiuges apellant. Secm̄ hāc distinctionem desponsatōis: desponsis varie loquunt doctores.

Quō accipiat' sponsa in supradictis capitul'. k

Aliquādo enī spōsas vocant q̄ talem habuerūt desponsationē vbi fuit pactio coniugalis de p̄nti. ⁊ ille vere coniuges sunt. Ūñ Greg⁹. Si q̄s vxorē desponsauerit vel subarrauerit quam q̄z postmoduz p̄ueniente die mortis eius nequerit eam ducere in vxorem. t̄n nulli de consanguinitate eius licet accipe eam in cōiugio. ⁊ si inuentum fuerit factum. sepel' omnino Item Julius papa. Si quis desponsauerit vxorem ⁊ subarrauerit. ⁊ vel p̄ueniēte die mortis. vel irruentibus q̄busdaz causis eā non cognouerit. nec frater eius nec vll⁹ de consanguinitate eius eandem sibi tollat in vxorem vllo vnq̄z tempe. Item Gregor⁹. Qui desponsatam ꝓximi sui puellaz ceperit in coniugiū. anathema sit ip̄e ⁊ omēs consentientes ei. q̄ ꝑm legem dei mori decernitur. Nam diuine legis mos est spōsas appellare ꝓiuges. vt in euāgelio. Accipe mariam ꝓiugē tuā. Et in Deut'. Si q̄s alteri⁹ sponsam in agro vel quolibet loco oppresserit vel adduxerit in domū suā: moriat'. q̄a vxorem ꝓximi sui violauit. non que iā vxor erat: sed que a parentibus vxor fieri debebat. Ex his colligit' q̄ sponse q̄dam coniuges sunt ante cōmixtionem sexuū. Sed forte illud mouet q̄ in fine capituli dicit'. non q̄ iam vxor erat: ꝑ q̄ vxor fieri debebat Q̄ nō ita intelligi debet q̄si vxor vere nō fuerit. ex quo pactio coniugal' interceſſit: ꝑ q̄ nondū traducta fuerat. nec res vxoria interceſſerat. ſ. concubitus ꝓiugal'.

Qespōsaz dimissaz ali⁹ cognat⁹ nō pōt ducere.

Juli⁹ pa.

Grego.

Q̄z aliter accipit' in his alijs capitulis sponsa. l

Hecetiā sponsa est que sic viro desponsata est. vt nō interceſſe

rit ꝓlensus de pñti: & sponsio futuri. Scõm quem modũ illud decretũ intelligit Si ꝙs sponsam filij oppresserit. & post filius eiꝰ eã duxerit. pater postea nõ habeat vxorẽ: nec mulier virũ. filius qui patris facinus ignorauit aliam ducat. Si coniunx illa fuisset: qõd vtiqꝫ foret. si in sponsalibus pactio coiugalis interfuisset. non ꝑmitteret sponso aliam ducere. Quibus aũt pena nõ nubẽdi ex rigore infligitur vt alij terreant Idẽ ex eodem. Quidam desponsauit vxorem & dotauit. & cum ea coire non potuit. quam clanculo frater eiꝰ corrupit & grauidã reddidit. Decretũ est vt cui nupta non potuerit esse legitimo viro desponsatã tamen fratri frater habere non possit. sed mechus & mecha fornicationis quidem vindictaꝫ sustineant. licita vo eis coniugia nõ negentur. De illa desponsatione hoc intelligi debet vbi non fuit consensus coniugalis de pñti. alioqn nõ liceret eis alia sortiri coniugia. Scõm hoc etiã illud intelligi debet.

Ex concilio thiburiensi

Ex concilio toletano

Statutũ est a sacro ꝓcentu vt si ꝙs spõsaꝫ alterius rapuerit publica pnia mulctetur. & sine spe ꝓiugij maneat. & si ipa eidẽ crimini ꝓsentiẽs nõ fuerit. licentia nubendi alti nõ negeť. Apparet hãc fuisse desponsatam sine pactione coniugali de pñti. & ideo nõ fuisse coniugem. cui viuente sponso alti nubendi licentia nõ negať Sunt eñ quedam nuptialia pacta de futuro ex ꝗbus spõsi et sponse vocanť. nec exinde coniuges sunt. Et est pactio quedam coniugaľ de pñti: q̃ sponsum & sponsam etiam coniuges facit. & vtraqꝫ pactio desponsatio vel sponsalia interdum dicunť. ꝑpe tñ sponsalia dicuntur q̃dam solennia pacta nuptialia.

Quare nõ stati tradanť spõse. m

De nuptialibꝰ pactis vbi est tñ sponsio futuri.

Augusti.

Ait Augꝰ. Institutũ est vt iam pacte sponse non stati tradanť ne vilem habeat maritus datam: quam suspirauit spõsus dilatam.

Que spõsa sit vidua mortuo spõso et que non. n

Et ẽ sciendũ q illa spõsa q̃ tñ in futuro est pacta: mortuo sponso nõ remanet vidua. qz non fuerat vir eiꝰ. vñ si ꝙs eã duxerit ad sacros ordines conscendere nõ phibeť. qz nõ duxit viduam. Vidue eñ maritus eque sicut bigamus sacerdos fieri phibeť. Ex tali aũt copula nullus arceť a sacris ordinibus.

Qui alterius sponsam eo mortuo ducit. ad sacros ordines accedere potest. o

Secunduz hoc intelligendũ est qõd ait ꝑpelagius papa de illo qui mortuo sponso: eius sponsam ducit in vxorẽ. Nihil est inqt. q̃tũ ad hunc articulũ attinet. qõd ei obuiet de canonicis institutis q̃n ad sacros ordines ꝑmoueri valeat. Si vo talis sponsa fuisset inter quam & spõsum eius ꝓsensus de pñti interfuisset. eo mortuo vidua remansisset. cui copulatꝰ in coniugio vlterius ad sacros ordines nõ accederet cũ viduã duxerit. Non est g̃ambigendũ q̃n solus de pñsenti consensus coniugiũ efficiat. & exinde veri ꝓiuges apellẽtur. Ideo post talez ꝓsensum si ꝙs alij se copulauerit. etiã si carnis cõmixtio illic seq̃t ad pozem copulã reuocandus est.

Pelag papa

Ista ẽ distinctio. xxvij. huiꝰ quarti libri. In qua mgr̃ postq̃ superius determinauit de sacro matrimonij ꝑm se q̃tum ad eius institutionez Hic determinat de eo q̃tum ad eius causam efficientem. Et tria facit. Primo ei quid sit mrimoniuz diffinit. Scõo qualis debeat esse consensus ꝫ matrimonij subdit. Tertio que sponsalia coniugiũ faciũt subiungit. Primũ vsqꝫ ibi· Efficiens aũt causa matrimonij Scõm vsqꝫ ibi. De nuptialibus pactis. In spẽali sententia magistri stat in tribus ꝓpositionibus. quarũ ꝑma est hec. Quicunqꝫ alicui ꝑ matrimonium legitime copulatur sine alterius consensu ab eo nõ sepe ratur. Hanc magister ponens diffinit matrimoniuz dicens. q̃ est viri & mulieris maritalis coniũctio inter legitimas ꝑsonas individuam vite consuetudinez retinens. Ad quam individuaz consuetudinem ꝑtinet mutua debiti redditio. & q̃ vnus sine altero cõtinentiam vouere non põt. nec se alteri altero viuẽte copulare. Scõa ꝓpositio est hec. Causa efficiens mrimonij est mutuus consensus ꝑ verba de pñsenti realiť expressus. Hanc magister ponens dicit q̃ causa efficiens matrimonij est consensus cordium ꝑ verba de pñsenti expressus. aliter matrimoniũ fieri non põt. Et hoc confirmat magister ꝑ multas auctoritates q̃ dicunt coniugiũ esse post talem consensum. etiaz ũ carnalis copula non sequať. Postea dicit quosdaz dicere añ carnalem copulam sponsalia esse & nõ ꝓiugiũ. & alias dici sponsas & alias coniuges sponsas & non ꝓiuges q̃ sit dña inter sponsas & ꝓiuges. Ex hoc ꝑbat q̃ sponsus inuita sponsa potest monasteriũ eligere & ecõuerso. ꝓiugatus vel coniugata non põt. Auctoritates tñ aliquando vocant spõsos cõiuges. qz futuri sunt ꝓiuges. Tertia ꝓpositio ẽ hec. Si quis cũ sponsa vidua contrahit ꝑ hoc bigamiaz nõ incurrit Hanc magister insinuans distinguit de sponsalibus

dicens q̄ sponsalia de futuro coniugium non faciūt sponsalia ẋo de p̄nti coniugiū faciūt. qđ ꝓbat p̄missa iura .s. q̄ quedam sunt sponsalia de futuro ⁊ quedam de p̄senti. ꝓbat etiam q̄ ista sponsalia differūt. q̄ post sponsalia de futuro licet spōsos ad sacros ordines ascendere. nō aūt post sponsalia de p̄senti. Et tm̄ in spēali.

Si consensus de futuro cum iuramento faciat coniugiū. a

DI. XXVIII

Quero debz

h Utrū consensus de futuro additō etiā iuramento coniugiū efficiat. vt si quis p̄mittat vel etiam iuret alicui se vsq̄ ad tps placitū illā ducturꝫ. ⁊ illa p̄mittat vel iuret se illi nupturā. nūq̄d talis spōsio eos ꝓ iuges facit? Si mutato proposito alt vel vterq̄ ad alienā copulā transit nunq̄d ob p̄cem spōsionē iuramēto sb̄niram: secunde federatiōis pactum scinditur? Considera q̄ longe aliud est p̄mittere ⁊ aliud facere. qui p̄mittit: nōdū facit. Qui ꝑ p̄misit se in vxorem ducturū aliquā. nōdum eam duxit vxorem. ⁊ que spopondit se nupturam nondum nupsit. Quomō ergo coniuges apellari possunt qui nondū contrahunt: sed in futuro se contracturos iurando p̄mittūt? Item. Si ex vi iuramēti ad futurꝫ ptinentis mox efficiuntur coniuges. cur iurant in futuro se facturos qđ i p̄senti efficiuntur? Itez Si ex quo iurant mox efficiuntur cōiuges. tūc rem hanc efficiunt quam iurant se facturos. Ideo dico q̄ cōiugium tunc nō fuit. sed futurū p̄mittitur. Si vero ille post vxorem duxit et illa marito nupsit. coniugiuꝫ vtrinq̄ fuit. et non potest dissolui. Precedens ergo mendacium vel p̄iuriū. penitentia est corrigendum. sed cōiugium sequens non est dissoluendū. Non aūt sic est quando iuramentum cōiugij p̄sentis cōsensus attestatione firmat. quia post talem consensum si quis alij se copulauerit. etiam si plem p̄creauerit. irritum debet fieri. ⁊ ipe ad priorem copulam reuocari.

// Que videntur obuiare p̄missis nouellarum institutio. b

Premisse aūt sen

tentie videtur obuiare illud qđ leges tradunt. Si q̄s tactis diuinis scripturis iurauerit mulieri se eam legitimā vxorē habiturū. vel etiam si in oratorio tale sacramentū dederit. fit illi legitima vxor. q̄uis nulla dos. nulla alia scriptura interposita sit. Sed hic ostendit quid fieri vl̄ esse debeat. nō quod tunc fiat. Non em̄ p illud iuramē tum tunc fit vxor. sed fieri debet. quia iuramentum est. Potest et de illo iuramento ꝺ dictum intelligi vbi de p̄senti cōsentiunt ac se inuicem suscipiunt. Illi etiā sententie qua dictum est solū cōsensum facere coniugiuꝫ. videtur obuiare quod euaristus papa ait. Aliter legitimū non fit cōiugiū nisi ab his qui sup feminā dñationem habere videntur. ⁊ a quibus custoditur vxor petatur. ⁊ a pentibus sponsetur ⁊ legibus dotetur. ⁊ a sacerdote vt mos est benedicatur ⁊ a panimphis custodiat ac selenniter accipiatur. Itē. Ita legitima scitote esse connubia. Aliter vero p̄sumpta. nō coniugia sed adulteria vel fornicationes sūt nisi voluntas ꝓpria suffragata fuerit ⁊ vota succurrerint legittima. Hoc autem nō ita intelligendū est tanq̄ sine enumeratl non possit esse legitimum cōiugiū. sed q̄ sine illis non habet decorem et honestatez debitam. In huius em̄ sacramenti celebratione sicut in alijs quedam sunt ptinentia ad substantiā sacramenti. vt consensus de p̄senti qui solus sufficit ad contrahendum matrimonium. quedam vero ptinentia ad decorem et solennitatem sacramenti. vt pentū traditio sacerdotū benedictio et hmōi. sine quibus legitime fit coniugium. quantum ad virtutem non quantum ad honestatem sacramē ti. Sine his ergo non quasi legitimi coniuges. sed quasi adulteri vel fornicatores cōueniunt vt illi qui clanculo nubūt et vtiq̄ fornicatores essent nisi eis suffragaret voluntas verbis expressa de p̄senti. que legitimum inter eos facit matrimonium. Nam et consensus occultus ꝺ p̄senti per verba expressus coniugium facit. licet nō sit ibi honestus contractus. sed matrimonium non sancit cōsensus qui in occulto fuit. Si enim alter alterum dimiserit non cogitur iudicio ecclesie redire. et commanere quasi cum coniuge. quia non potest probari testibus contractus qui in occulto est factus. ⁊ si ipsi qui in occulto sibi consenserunt. eundem consensum voluntarie in manifesto p̄fiteantur. tunc vtiq̄ ꝓpria volūtas suffragatur. et legitima vota succurrūt ad sanciēdū coniugiū qđ p̄ occulte fuerat ꝯctū. Volūtas ꝑ verbis exp̄ssa i occulto ad ꝺ suffragat vt fiat coniugium. manifeste vo exp̄ssa suffragat vt sanciat et roboret actū. Verū sit ecclie ꝺ hoc iudicare si expedient.

Determiatio

Que ad necessitatem. ⁊ ad decorē ptinent sacri.

De qua re sit consensus ille. an de carnali copula. an de cohabitatione. an de alio. c

Hic queritur cũ cõsensus de p̃senti matrimoniũ faciat: cuius rei ꝓsensus sit ille: an carnalis copule: an cohabitationis: an vtriusq;? Si cohabitationis consensus matrimoniũ facit. tũc frater cum sorore: pater cuz filia põt ꝓtrahere matrimonium. Si carnalis copule. tunc inter Mariã ⁊ Joseph nõ fuit ꝓiugiũ. Propoſuerat eñ Maria in ỽginitate manere: niſi deus aliter facere iuberet. ſm qđ viđt angelo dixiſſe. Quõ fiet iſtud qñ virũ non cognoſco. i. me non cognituraꝫ ꝓpoſui. Necq eñ qz virũ tũc nõ coꝫſcebat. neceſſe erat inquiri quõ poſſet hr̃e filiũ: ſed qz ſe nũq̃ cognituram ꝓpoſuerat. Dicit eñ Beda q in ỽginitate manere diſpoſuerat. Si g̃ ꝫ ſuuz ꝓpoſitum poſt conſenſit in carnalem copulam videt facta voti rea: mẽte ⁊ ſi nõ opere violata. Dicamus g̃ q conſenſus cohabitationis vel carnalis copule non facit cõiugiũ: ſed conſenſus coniugal' ſocietatis ỽbis ſm p̃ſens tempus expreſſus. vt cũ vir dicit. Ego accipiam te in meam. non dominam. non ancillã: ſed coniugem. Quia eñ non ancilla vel dña dat. ideo nec de ſũmo nec de imo a p̃ncipio formata eſt: ſed de latere viri ob coniugalẽ ſocietatẽ. Si de ſummo fieret. vt de capite. videret ad dominationem creata. Si ỽo de imo: vt de pedib⁹ videret ad ſuitutem ſubijcienda. Sed ꝺa nec in dñam nec in ancillam aſſumit. facta eſt de medio. i. de latere. qz ad coniugalem ſocietatem aſſumit. Cum g̃ ſic conueniunt et dicat vir. accipio te in meam coniugem et dicat mulier. accipio te in meum virum his ỽbis vel alijs idem ſignificantib⁹ expr̃imitur conſenſus. nõ copule carnal' vl cohabitationis corpalis: ſed coniugal' ſocietatis. Ex qua oportet eos cohabitare. niſi forte cauſa religionis pari voto corpaliter ſeparent vel ad tempus vſq; in finem.

Beda ſup lucam

Ecce in quaz rem fuit ille conſenſus

Quare de latere viri formata ſit mr

Iſta eſt diſtinctio. xxviij. huius quarti libri. In qua mgr̃ poſtq̃ oſtenſum eſt q conſenſus eſt cauſa efficiens matrimonij. Hic ỽo oſtendit qualis debeat eſſe conſenſus qui mr̃imoniũ facit Et tria facit. Primo inquirit vtrũ conſenſus de futuro iuramento confirmatus verũ facit matrimonium Scõo ſubdit quid parentum traditio ⁊ ſacerdotum benedictio faciũt ad matrimoniũ. Tertio ſubiungit quõ ỽbis quibus contrahit mr̃imonium non expr̃imitur conſenſus copule carnalis. Primũ facit a principio diſtin. vſq; ibi. Premiſſe autẽ ſnle. Scõm vſq; ibi. Hic querit cum conſenſuo. Tertiũ ỽo vſq; ad finem diſtinctõis. In ſpeciali ſententia mgr̃i ſtat i tribus ꝓpoſitionib⁹ quaꝝ p̃ma eſt hec. Nõ tenet mr̃imoniũ qđ p ꝓſenſum de futuro contrahit. licz fuerit etiã iuramento ſtabilitũ. Hanc magiſter inſinuans querit p̃mo. Utrum conſenſus de futuro firmat⁹ iuramento faciat verum mr̃imonium? Et oſtendit p̃mo q non. qz p talia verba ꝓmittitur futurus conſenſus nõ pũs exhibet ⁊ p iuramentũ nihil aliud fit q̃ confirmatio ꝓmiſſionis ſup contracto faciendo. vñ ſi alter vel vteraq; ſic ꝓmittentiũ ad aliam copulã tranſierit coniugiũ verũ fit. ⁊ nõ põt diſſolui. nec p̃cedentẽ ſponſionem impedit. Poſtea obijcit in cõtrariũ hui⁹ p quandã legẽ. Et rñdet q lex illa loquitur de iuramento adhibito ỽbis de p̃nti. vel lex dicit poſt iuramentũ de futuro mr̃imoniũ fieri debere nõ ante foꝛe. Scõa ꝓpoſitio eſt hec. Parentũ traditio ⁊ ſacerdotis benedictio ad iſtius ſacramenti ꝓtinent ſolennitatẽ. ſed conſenſus mutuus ad ipſ⁹ pertinet realitatẽ. Hanc mgr̃ inſinuans dicit q quia ſupradictum eſt in precepti diſtinctione q ſolus cõſenſus facit mr̃imonium. Obijcit in contrariũ dicendo mr̃imoniuz nõ eſſe ſi nõ interueniat dos ⁊ benedictio ⁊ ſolẽnis traditio. Et rñdet mgr̃ q talia ſunt de honeſtate ⁊ ſolennitate ſacramenti. occultus eñ conſenſus p verba de p̃ſenti expreſſus facit mr̃imonium q̃uis tñ eccleſia talem conſenſum iudicio non ꝓſeq̃t Tertia ꝓpoſitio eſt hec. Illis ỽbis quibus mr̃imonium contrahit conſenſus copule carnalis ⁊ cõiugalis non exp̃mit. Hanc mgr̃ inſinuans querit. In q̃d debeat eſſe conſenſus faciens matrimoniuz. an in cohabitationem. Si ſic. tunc frater ⁊ ſoꝛoꝛ eſſent conjuges. ſi ỽo in carnalem copulam. tunc inter beataꝫ ỽginem ⁊ Joſeph non fuiſſet matrimoniũ ſeu coniugium. Et reſpondet dicens q conſenſus ille debet eſſe in coniugalem ſocietatem. in cuius ſocietatis ſignum mulier nõ de capite nec de pedibus: ſed de latere viri formata fuit. Et tñ in ſpẽali.

Coactio excludit conſenſum coniugalem. D. XX. a

Oportet autez conſenſum coniugalem liberum eſſe a coactione. Coactus eñ cõſenſus q̃ nec ꝓſenſus appellari debet. coniugium non facit. ſicut teſtat' vrbanus papa ſcribens ſancio regi arroganum in b ỽba. Be neptis tue coniugio, quam te cuidã militi daturum neceſſitatis inſtãte articulo ſb fidei pollicitatione confirmaſti. hoc equitate dictante decreuimus vt ſi ſilla virũ illũ omnino vt dicit renuit. ⁊ in eadem voluntate perſiſtit. vt viro illi ſe prorſus deneget nupturam. nequaq̃ eam inuitam ac renitẽtem eiuſdem viri cogas cõiugio copulari. Idem. Si vez eſſe conſtiterit quod nobis legati iordanis p̃ncipis retulerunt. ſ. q ipe coactus ⁊ dolens filiam ſuam flentem et p viribus renitentem rainaldo deſpõſauerit quoniã legum ⁊ canonum auctoritas talia

Urbanus papa

sponsalia non aprobat. ne ignorantibus leges ⁊ canones nimis durū videaꝯ. ita sententiam temperamus. vt si p̄nceps cum assensu filie id quod ceptum est pficere voluerit. cōcedam⁹. Sin aūt: legatus nr̄ vtrasq; ptes audiat ⁊ si nihil fuerit ex pte Rainaldi quod amplius impediat. ab ip̄o iordane sacr̄m quo constent hec que dicta sūt accipiat. ⁊ nos canonū ⁊ legū scp̄ta sequentes. deinceps non ꝓhibemus. quin alij viro si voluerit p̄dicta eius filia tm̄ in domino nubat. Ex his aparet coniugiū fieri inter consentientes ⁊ spontaneos. non inter renitentes ⁊ inuitos. Verūtamen qui inuiti et coacte coniuncti sunt. si postea ab aliq̄ tēporis spacio sine cōtradictione ⁊ querimonia cohabitauerint facultate discedēdi vel reclamandi habita consentire videnꝯ. ⁊ cōsensus ille consequēs suplet. qđ precedens coactio tulerat.

In libro pandectarum. b

Cōsentire aūt p̄obaꝯ qui euidenter non ꝓtradicit. ꝑm illud. In sponsalibus eorum consensus exigendus est quorū in nuptijs desideraꝯ. Intelligitur tamen semper patri filia consentire nisi euidenter dissentiat. Item. Sponsalia sicut nuptie consensu fiunt contrahentium ⁊ ideo sicut in nuptijs. ita ⁊ in sponsalibus patrisfamilias filiam consentire oportet. q̄ si patris voluntati non repugnat. consentire intelligiꝯ.

Ista ē distinctio. xxix. huiꝰ quarti libri. In qua mgr̄ postq̄ supius determinauit de causa efficiente. Nic aūt determinat de impedimentis cause efficientis. Et circa hoc duo facit. Primo eñ ponit aliquid qđ impedit consensum ne mr̄imonium possit facere. Sedo ponit secundū impedimentum cuiusmodi est error. s. in sequenti distin. In speciali sūa mgr̄i stat in hac ꝓpositione. Coniugal' consensus oportet q̄ nō sit coactus sed voluntarius. Hāc mgr̄ insinuans ꝓponit ꝓmo q̄ consensus p coactionem extortus non facit mr̄imonium. quia nec cōsensus appellari debet. quod auctoritatib⁹ ꝓfirmat. Postea dicit q̄ si post talem coactionem subsequens cōsensus interuenerit. vtpote si sit cohabitent. ⁊ cōtra matrimoniū non reclamant. videnꝯ consentire ⁊ consensus ille subsequens suplet q̄ p̄cedēs coactio tulerat. Unde patet correlarie q̄ qui in p̄cipio vite cōiunguntꝯ si non discedūt opportunitate habita consentire videnꝯ. Et iterū quemadmodū in nuptijs ita in sponsalibus debet esse consensus voluntarius. Ultio dicit q̄ ille dicaꝯ consentire q̄ manifeste ⁊ euidenter nō contradicit. ⁊ talis tacitus consensus non soluit matrimoniū. sed etiam sponsalia priora confirmat. Et tm̄ in speciali.

De errore qui euacuat cōsensuꝫ. a

Nec solum coactio impedit vel excludit ꝓsensum. sed etiam error. Non autez omnis error consensum impedit. Est enim error alius p̄sone. alius fortune. alius conditionis. alius qualitatis. Error p̄sone q̄n hic putatur esse homo ille. ⁊ est alius. Error fortune quando putaꝯ esse diues q̄ pauper est. vel econuerso. Error conditōis q̄n putatur esse liber q̄ seruus est. Error qualitatis quando putaꝯ esse bonus q̄ malus ē. Error fortune ⁊ qualitatis coniugū cōsensum non excludit. Error vo conditōis consensum euacuat. De qua conditione postmodū tractab⁹. Error quoq; p̄sone ꝓsensum ꝓiugalem non admittit. vt si quis feminam nobilem in coniugium petat. ⁊ p̄ea alia ignobilis tradaꝯ ei. non ē inter eos ꝓiugium. q⁹ nō ꝓsensit vir in istā sed in aliam. vt si quis p̄mitteret mihi se vēditurum aurum. ⁊ p̄ auro offerret mihi auricalcum. ⁊ ita me deciperet. nūq̄d diceret cōsensisse in auricalcum: nunq̄ volui emere auricalcū. nec q̄ in illud cōsensi. quia cōsensus nō nisi voluntatis est. Sicut ergo error materie excludit ꝓsensum. ita ⁊ in cōiugio error p̄sone. Oppositō Sed obijciꝯ de Jacob: q̄ p̄ Rachel septem annis fuerat: ⁊ suppositа est ei lya. nūq̄d error p̄sone excluſit cōiugium. cum nō in eam: sed in Rachel consenserit? Solutio Sed quod ibi factum. in misterio gestum nō improbe tradiꝯ. ibi tm̄ ⁊ si non p̄cessit. secutus est consensus. nec ex illo concubitu qui consensum p̄cessit fornicarij iudicantur. cum ille maritali affectu eam cognouerit. ⁊ illa yxorio affectu debitum persoluerit putans lege p̄mogenitarū ⁊ paternis imperijs se illi iure copulatā. Excusaꝯ etiam q⁹ dei consilio in misterio ita actū est Hodie etiam excusaret ille cui inscio yxoris sozor lectu'ū eius ingressa se subijceret. que cum sine spe coniugij ꝑpetuo manere censeatur. ille tamen qui cognouit eam per ignorantiam excusaꝯ. quod p̄ simile probatur. Si enim diabolus transfigurans se in angelum lucis credebaꝯ bonus. non est error piculosus. Q aūt vir ille in illaz mulierem non consenserit: ex simili ostendiꝯ. Si quis hereticus nomie Augustini vel Ambrosij alicui catholico se offerret. eumq; ad sue fidei imitationem vocaret. si ille assenti-

ret.in cuius sententiã fidei diceret ꝓsensisse Non in hereticoꝝ sectam:sed in integritatem fidei quam ille hereticus se mentiebat habere. Error ꝙo fortune cõsensum nõ excludit. Que eñ nubit pauperi putãs illuz esse diuitem. non põt renũciare ꝓpri conditioni q̃uis errauerit. Nec error qualitatis vtsi quis ducat vxorem meretricẽ vel coruptam quam putat esse castam vl' ꝟginez nõ põt eam dimittere.

De cõiugio Marie et Joseph. b

Premissis aliquid addendum est de mõ illius ꝓsensus. qui inter Mariã ⁊ Joseph interc̃essit. Sane credi potest non solũ Mariã sed etiã Joseph apud se disposuisse ꝟginitatem suare velle:nisi deus aliter iuberet. eosq̃ sic consensisse in ꝓiugalem societatez.vt vterq̃ de altero reuelante spũsancto intelligeret q̃ ꝟginitatem suare vellet.nisi deus alit̃ inspiraret.sed illam voluntatem ꝟbis nõ expresserant.postea ꝙo expresserunt ⁊ in virginitate pmanserunt. Consensit g̃ Maria i maritalem societatem:sed nõ in carnalẽ copulam.nisi de eadem specialiter deus ꝓcipet. cuius etiam consilio in maritalem cõsensit copulam.q̃ ꝟginitatem suare volebat. et ideo nõ aliter consensisset in coniugalez societatem:nisi familiare dei consiliũ habuisset. Be qua Aug⁹. sic ait. Beata maria posuit se suaturam votum ꝟginitatis in corde:sed ipm votum non expressit in ore. Subiecit se diuine dispositioni .proposuit se pseueraturam ꝟginem:nisi deus aliter ei reuelaret. Cõmittens ergo ꝟginitatem suã diuine dispositioni cõsensit in carnalem copulam.nõ illam appetendo:sed diuine inspirationi in vtroq̃ obediendo. postea ꝙo sit cũ viro labijs expressit. ⁊ vterq̃ in ꝟginitate pmansit.

Aug.in li.de vtilijs ⁊ concupiscentijs.

Q̃ perfectum inter eos fuit coniugium. c

Inter quos vt ait Aug⁹. pfectum fuit coniugiũ.perfectuz q̃dem non in significatõe:s̃ in sanctitate. Sãctiora sunt enim cõiugia pari voto ꝓtinentium. Unde Aug⁹. Quod deo pari voto ⁊ cõsensu voueratis.ambo pseuerant̃ reddere debuistis. a quo ꝓposito si lapsus est ille.tu saltem pseuera. Non q̃ pariter tempabatis a cõmixtione carnali.ideo marit⁹ tuus esse destiterat.imo ꝙo tanto sanctius cõiuges manebatis.q̃to sanctiora concorditer placita suabatis. Perfectum g̃ fuit marie ⁊ ioseph ꝓiugiũ in sctitate ꝑfectũ etiã fuit ꝑm triplex bonũ ꝓiugij.fidẽ.s.plẽ ⁊ sacr̃m. Omne eñ nuptiarum bonum vt ait Aug⁹.impletum est in illis parentibus xp̃i.fides.ples.sacramentũ. Prolem cognoscimus ipm dominũ. Fidem q̃ nulluz adulteriũ.Sacramentũ q̃ nullũ diuorciũ. Solus ibi nuptialis concubitus non fuit. q̃ in carne peccati fieri nõ potuerat sine pudenda cõcupiscentia carnis.que accidit ex peccato .sine qua concipi voluit q̃ sine peccato futurus erat. Et licet nõ interc̃essisset cõiugalis cõcubitus. cõiuges tñ vere fuerunt:mente nõ carne.sicut ⁊ parentes. q̃ = uis Ambro.dicat pfectum fieri cõiugium p carnalem copulam .In omni iñt matrimonio ꝓiunctio intelligit̃ spũalis.quã cõfirmat ⁊ pficit coniunctoꝝ commixtio corporalis.Sed intelligendũ est coniugiũ pfici cõmixtione corpali.nõ q̃tum ad veritatem vel sanctitatem ꝓiugij: s̃ q̃tum ad significationẽ.q̃ pfectius vnionem xp̃i ⁊ ecclesie tunc figurat.

Aug.in li.⁊ bono ꝓiug.

Be causa finali cõiugij. d

Exposito que sit efficiens causa mr̃imonij. ꝓsequẽs est ostendere ob quam causam soleat vl' debeat contrahi mr̃imonium. Est igit̃ final' causa matrimonij contrahẽdi p̃ncipalis procreatio plis.ppter hoc eñ instituit deus ꝓiugiũ inter p̃mos parentes.quibus dixit. Crescite ⁊ multiplicamini ⁊c. Secũda est p⁹ peccatum Ade vitatio fornicationis . Unde apostolus. Propter fornicationem vnusquisq̃ habeat vxorem suã.⁊ vnaquaeq̃ habeat virũ suum. Sunt ⁊ alie causse honeste vt inimicoꝝ reconciliatio.⁊ pacis reintegratio. Sunt etiam ⁊ alie causse min⁹ honeste ppter quas aliquãdo contrahit̃.vt viri mulieris q̃ pulchritudo.que aĩmos amore inflammatos sepe impellit inire ꝓiugiũ. vt valeant suũ explere desideriũ . Quest⁹ q̃ ⁊ diuitiarũ possessio frequent̃ est ꝓiugij causa.⁊ alia multa que cuiq̃ diligentiã adhibenti facile est discernere. Nec est assentiendum illis q̃ dicunt nõ esse ꝓiugium q̃ ppter has causas minus honestas cõtra-

Augusti.

hitur. Constat em̃ ex p̃missis cõiugiũ fieri ex cõmuni ꝓsensu ꝟbis de p̃senti expꝛesso. q̃uis amoꝛ ad hoc attꝛaxerit Cui⁹ rei documentũ p̃stat Jacob qui Rachel decoꝛã facie ꝛ venusto aspectu amauit. eã q̃ m'tĩ diligens ait. Seruiam tibi p Rachel septẽ annis. In Deuteronomio etiã legitur. Si videris in medio captiuoꝝ mulieꝛem pulchꝛam ꝛ adamaueris eã. volueꝛisq̃ vꝛoꝛẽ habeꝛe. introduces eã in domũ tuã ꝛc.

Q malus finis non contaminat sacramentũ. e

Et licꝫ fine non bono cõtrahaꝯ cõiugium. qñ ꝑ species contrahentis mouet animũ. cõiugium tñ bonum est. qꝛ vita mala vel intentio puersa alicui⁹ sacr̃m nõ ꝓtaminat. Habuit aũt cõiugium Marie ꝛ Joseph alias causas speciales. scꝫ vt ꝟgo solatio viri sustentaret. ꝛ vt diabolo partus celaret. vt Joseph esset testis castitatis. defendens eam ab infamia suspitionis. ne vt adultera ꝺamnaret.

¶ Jsta est distinctio. xxx. huius quarti libꝛi. In q̃ mgr̃ post q̃ supꝛius determiauit de impedimento coactionis. Hic determinat de impedimento eꝛꝛoꝛis. Et tꝛia facit. Pꝛimo em̃ determiat de impedimento eꝛꝛoꝛis. Secũdo determiat de matrimonio beate ꝟginis. Tertio quomõ p̃ncipal' eius causa sit ꝓcreatio pꝛolis. Pꝛimum vsq̃ ibi. Pꝛemissis aliquid. Scõm ab inde vsq̃ ibi. Est igitur final'. Tertiũ vsq̃ ad finem distinctiõis. In spẽali sententia mgr̃ista ingꝛ̃ditur in tꝛibus ꝓpositionibus quaꝝ p̃ma est hec. In matrimonio cõtrahendo q̃tuoꝝ eꝛꝛoꝛes possunt contingere. quoꝝ duo dinoscunt ipm̃ soluere. Hanc magister ponens ꝓponit p̃mo q̃ eꝛꝛoꝛ potest dissoluere matrimoniũ non quidem eꝛꝛoꝛ qualitatis vel foꝛtune. sed eꝛꝛoꝛ conditionis. vt qñ putaꝯ esse liber q̃ suus est. Similit eꝛꝛoꝛ ꝑsone impedit mr̃imonium. sicut si petit hanc mulieꝛem. s. nobilem in matrimoniũ. ꝛ detur sibi alia. s. ignobilis. sicut etiam si aliquis emat aurum ꝛ det sibi auricalcũ. nõ est venditio. sed deceptio. Et est eꝛꝛoꝛ ꝑsone qñ putaꝯ h̃ hõ ꝛ est alius. Eꝛꝛoꝛ aũt conditionis est qñ q̃ liber creditur seruus est. Eꝛꝛoꝛ foꝛtune est quando creditꝯ diues esse qui pauper est. Eꝛꝛoꝛ qualitatis est. quando creditur pulceꝛ qui turpis est. vel qñ creditur bonus qui est malus. Postea obijcit in contꝛarium de Jacob qui q eꝛꝛoꝛem accessit ad Lyam. ꝛ ꝛespondet q hoc mystice gestum fuit. nec fuit illud matrimoniũ ꝑ illum eꝛꝛoꝛem: sed ꝑ consensum qui postea accessit Excusatur tamen Jacob de foꝛnicatione. qꝛ ad eam accessit vꝛoꝛem suam cꝛedens. ꝛ sic maꝛitali affectu eam cognouit. ꝛ illa vꝛoꝛio affectu debitum persoluit. sicut aliquis excusaretur accedens ad soꝛoꝛem vꝛoꝛis quam in loco nesciens inueneꝛit. Et sicut excusaretur aliquis accedens angelum malum cꝛedẽs bonum esse. ꝛ sicut consentiens opinioni illius quem cꝛederet Augustinum vel Ambꝛosiũ esse non peccaret. Secunda pꝛopositio est hec. Et si int' Mariã ꝛ Joseph pꝛefectum coniugiũ fuerit. tamen Maria licite in sua viꝛginitate pmanere pꝛoposuit. Hãc magister insinuans querit in quo consenserunt Maria ꝛ Joseph quando fuit inter eos matrimonium celebꝛatum? Et ꝛespondet fm beatum Augustinum q̃ beata viꝛgo pꝛoposuit seruare viꝛginitatem: nisi deꝰ ei aliter ꝛeuelaret. sed ipm̃ votum non expꝛessit oꝛe. committens viꝛginitatem suam diuine dispositioni: consensit in copulam maꝛitalem siue in societatẽ conꝛugalem ex familiari consilio spũssancti. Et iam fuit beatum Augustinum implicite licet non explicite cõsensit in cꝛnalem copulam. non illam appetendo: sꝫ diuine dispositioni in vtroq̃. s. viꝛginitate ꝛ communꝛtione obediendo. Postea simul cum viꝛo expꝛessit labijs votum. ꝛ vteꝛq̃ in viꝛginitate permansit. Postea dicit q̃ illud coniugium pꝛefectum sit sanctitate licet non significatione. quia coniugium qõ est sine cꝛnali copula q̃tus sit pꝛefectum q̃tum ad veritatem. sanctum q̃tum ad sanctitatem coniugij. non tamen q̃tum ad significationem. quia non tam pꝛfectam significat vnionem cꝛisti ꝛ ecclesie sicut coniugium pꝛ cꝛnalem copulam consummatum. ꝛ q̃ illud coniugiũ pꝛefectum fuit ostendit pꝛ tꝛia bona matrimonij que ibi fuerunt. s. fides. pꝛoles ꝛ sacramentum. Pꝛoles enim fuit cꝛistus. Fides quia nullum adulteꝛium. Sacramentum qꝛ nullũ diuoꝛtiuꝫ.

Tertia pꝛopositio est hec. Pꝛincipalis causa contrahendi matrimoniũ est pꝛolis pꝛocreatio. Secunda est foꝛnicationis vitatio. Sunt etiam quedã alie cause minus honeste. vt pulchꝛitudo viri vel mulieꝛis. vel abundantia pecunie ꝛ diuitiarum. Sũt etiã quedam alie honeste cause. sicut inimicoꝝ reconciliatio. ꝛ pacis reintegratio. ꝛ huiusmodi. Postea remouet eꝛꝛoꝛem quoꝝdam dicentiuꝫ ꝓpter causam minus honestam matrimonium non contꝛahit. dicendo q̃ pꝛopter huiusmodi causas non impedit quin sit matrimonium. ꝛ quin etiam sit bonum matrimoniũ. quia malicia vel peruersa intentio alicui⁹ non commaculat sacramentum. nec eius bonitatem impedit. quod autoꝛitatibus confiꝛmat. Ultimo dicit q̃ intentio beate viꝛginis Marie ꝛ Joseph sunt quedam cause speciales. Pꝛima fuit vt viꝛgo viꝛ solatio ꝛ auxilio sustentaretur. Secunda fuit vt paꝛtꝰ ꝟginis diabolo celaretur. Tertia fuit vt Joseph sit testis castitatis beate viꝛginis vt possit defendeꝛe eã ab infamia suspitionis. ne vt adultera lapidaret. Et tñ in spẽali.

De tribus bonis coniugij. a

D. XXXI

Dist hec de bonis cõiugij q̃ sint. ꝛ qualiteꝛ coitum excusent dicendũ est. Tꝛia sunt ꝓncipalit bona ꝓiugij. Unde Aug⁹. Nupciale bonũ tꝛiplitũ est. s. fides. ples. sacr̃m. In fide attendit. ne post vinculum ꝓiugale cũ alio vel alia coeat. In pꝛole vt amanter suscipiat religiose educet. In sacr̃mento vt coniugiũ nõ sepeꝛet. ꝛ dimissus vl' dimissa nec causa pꝛolis alteꝛi coniungatur.

Aug⁹. super Genesim

nō reprehendit apl's: sed malū incontinētie.
Aug⁹. de bo no ꝓiugali
Item. Cōcubitum qui non fit causa plis: nupcie non cogunt fieri. sed impetrāt ignoſci. ſi tamen nō ita ſit minus vt impediat tē poza que orationi debēt: nec immutentur in eum vſum qui eſt contra naturam. Concubitus eñ neceſſarius cauſa generādi inculpabilis. et ſolus ipſe nupcialis eſt. Ille vo qui vltra neceſſitatē ꝓgreditur. non rationi ſed libidini obſequit. et hunc non exigere. ſed reddere cōiugi ne fornicet ad coiugem ptinet. Si vo ambo tali cōcupiſcentie ſubigunt. et rem faciunt que non eſt nuptiarū. Cuius delicti non ſunt nuptie hortatrices ſed deprecatrices. Becus quidez ꝓiugale eſt caſtitas ꝓcreandi et reddendi carnalis debiti fides. Hoc eſt opus nuptiarum. qō ab omni peccando defendit apoſtolus dicens. Non peccat virgo ſi nupſerit. Cum ergo culpabilis non ſit generandi intentione concubitus. qui ꝓprie nuptijs imputādus eſt. Quid ſm veniaz concedit apoſtolus. niſi q ꝓiuges debitū carnis exposcunt. nō ꝓpaginis voluntate. ſed libidinis voluptate. Que tñ voluptas non ꝓpter nupcias cadit in culpā ſed ꝓpter nuptias accipit veniam. Immoderata ergo pgreſſio: ſm venia cōcedit. Quo circa et hic laudabiles ſunt nuptie q et illud qō nō ptinet ad ſe. igneſci faciunt ꝓpter ſe. Non eñ concubitus eſt quo ſeruitur cōcupiſcētie agitur vt impleatur fetus quem poſtulant nuptie. Omnino ergo in genē ſuo nuptie. bone ſunt. q fidem thori ſeruant. et plis ſuſcipiende cauſa vtrunq ſexum commiſcent. et impietatem ſepationis horent. Sanctitati etiam coniugij nec coniunx infidelis obeſſe poteſt. ſed potius fidelis prodeſt infideli. vt apoſtol⁹ docet. Ex his oñditur q coniuges qui cauſa plis tantum conueniunt. vel qui exigentibus debitum reddunt. defendit a peccato ſanctitas coniugij. bonum q nuptiale. Si eñ abſq peccato non poſſet fieri cōcubitus coniugalis non precepiſſz dominus poſt diluuiū eos copulari dicēs. Creſcite et multiplicamini. cū iam ſine carnali concupiſcētia nō poſſit commiſceri.

Aug. contra iulianū hereticum.

Qō non omnis delectatio carnis peccatum eſt. h

Sed forte alqs dicet omnem carnis concupiſcentiam et delectationem que eſt in coitu malam eē et peccatum. quia expeccato eſt et inordinata. Et nos dicimus illam concupiſcentiam ſē per malam eſſe. quia feda eſt. et pena peccati. ſed non ſemp peccatum eſt. Sepe enim delectatur vir ſanctus ſm carnē in aliqua rē vt requieſcendo poſt laborem. edendo poſt eſuriem. nec tamen talis delectatio eſt peccatum. niſi ſit immoderata. Sic et delectatio que fit in coitu coniugali. cui aſſunt illa tria bona a peccato defendit. Videtur tamen beatus Greg⁹. aliter ſentire. ſ. q ſine Greg
peccato nō poſſit fieri carnalis ꝓmixtio dicens. Vir cum ꝓpria cōiuge dormiens. niſi lotus aqua eccleſiam intrare non debet. Quāuis diuerſe hoīm nationes de hac re diuerſa ſentiant. et alia cuſtodire videant. Romanorum tamen ſemp ab antiquioribus vſus fuit. poſt ammixtionē ꝓprie coniugis. et lauacri purificationem quercre et ab ingreſſu eccleſie paululum temperare. Nec hoc dicentes culpam deputamus eē cōiugiū. ſed quia ipſa licita admixtio coniugis ſine voluptate carnis fieri nō poteſt a ſacri loci ingreſſu eſt abſtinendum. q voluptas ipſa ſine culpa nullatenus eſſe poteſt.

Determinat autoritatē. i

Hoc autem ne pdictis obuiet. intelligendum eſt in illis q nō gratia plis conueniūt. quoruz voluptas non eſt ſine peccato. et vix aliqui reperiri poſſunt adhuc amplexus carnales experientes qui non interdum conueniant preter intentionem procreande plis. Hoc autē quotiens fit: ab ingreſſu eccleſie abſtinendum eſt. Et q ita intelligendum ſit Gregorius conſequenter oſtendit. Siquis vo ſua coniuge: non cupidine voluptatis raptus: ſed tm creandoꝝ liberoꝝ gra vtitur. iſte profecto ſiue de ingreſſu eccleſie. ſiue de ſumēdo corporis dominici myſterio ſuo eſt iudicio relinquendus. quia prohiberi a nobis non debet accipere qui i igne poſitus neſcit ardere. Cum vo non amor procreande ſobolis: ſed voluptas dominatur in opere commixtionis. habeant cōiuges etia de commixtiōe ſua quod defleāt. Tūc autem vir qui poſt ammixtionem coniugis lotus aqua fuerit etiam ſacram cōmixtionem valeat accipere. cum ei ſm preſinitam ſententiam eccleſiam etiaz licuerit intrare.

Ista est distictio. xxxj. hui⁹ quarti libri. In qua mgr̃ post q̃ supius determiauit de cā efficiente ⁊ finali mr̃imonij q̃ ipm ꝓstituūt. Hic vo determinat de bonis matrimonij que sunt cause honestantes mr̃imonij actum. Et tria facit. Prio enim bona mr̃imonij enumerat. Scdo aboꝛsum ꝓcurantes foꝛehomicidas determinat. Tertio bonum mr̃imonij coitū a pctō excusare declarat. Primū fac̃ vsq; ibi. Qui vo venena sterilitatis. Scdm vsq; ibi. Cū ergo hec tria bōa. Tertiū vsq; ad fi. dis. In scāli sn̄a mgri stat in trib⁹ ꝓpositiōib⁹ q̃ruz ꝑma est hec In mr̃imonio cōiūcte triplex bonum est. s. fides. ples. ⁊ sacr̃m. Hanc mgr̃ insinuans inducit tria esse bona mr̃imonij. s. fides. ples ⁊ sacr̃m. Ad fidem aūt ptinet vt vir ad aliā mulierem nō accedat: nec mulier aliū virum admittat. Ad ꝓlem aūt vt amanter suscipiat̃ et religiose educat̃. Ad sacr̃m vo vt coniugium non separet̃. Aliq̃ aūt segat̃ coꝛpaliter ex aliqua causa. non tū sacramentaliter ꝓ totā hanc vitam. qđ auctoritatibus cōfirmat. Addit etiā q sacr̃m qđ est tertiū matrimonij bonū nō est ipm ꝓiugiū. sz eiusdē rei signū cui⁹ ē ꝓiugiū. s. spūalis ⁊ inseparabil̃ xp̃i ꝓiunctio ⁊ ecclesie. Postea dicit q bonū ꝓlis ⁊ bonū fidei aliq̃ in mr̃imonio deficiūt. nunq̃ tū deficit bonum quod est sacr̃m. Postea dicit q illi ꝓtrahunt ad inuicem incōtinentie causa dūmō tū sit ꝑpetuus ꝓtractus ⁊ nō vitetur generatio ꝓlis verū mr̃imonium ꝓtrahūt. Illi vo q̃ venenū sterilitatis ꝓcurāt vel similia mala. veri cōiuges nō sunt. Scda ꝓpositio ē hec. Qui venena sterilitatis apponūt nō ꝓiuges: sz potiꝰ foꝛnicarij existūt. ⁊ si post infusionē aie aboꝛtiuū ꝓcurent se esse homicidas nō dubitēt. Hanc mgr̃ insinuās q̃rit vtz illi q̃ aboꝛsum ꝓcurent sint homicide? Et rn̄det q sic. si ꝓncipiū est foꝛmatū ⁊ animatū alit̃ nō. Tertia ꝓpositio est hec. Tria bona federis coniugal̃ sic oꝛdinant vt non sit ibi culpa moꝛtal̃. Hanc mgr̃ ponens dicit q tria ꝑdicta bona mr̃imonij sic oꝛdinant imo excusant actū mr̃imonij vt pctū nō sit. vel qñ fide thoꝛi ꝟuata ꝓiuges ꝓueniunt cā. ꝓlis. vel vt moꝛtale non sit vt qñ fide ꝟuata ꝓueniūt incontinētie cā. Ultimo obijcit in ꝓtrariū tripliciť. Primo ꝑ aplm q actū coniugalē ꝑm indulgentiā ꝓcedit dicēs. hoc aūt dico ꝑm indulgentiā. sed indulgentia vel venia non est nisi peccati. ergo a culpa non excusat̃ maritat̃ cōcubitus. ꝑ qđ etiam q̃dā ꝓbant ipm esse peccatum. Et respondet mgr̃ distinguendo de indulgētia. Est em̄ indulgentia concessionis ⁊ ꝑmissionis. Concubitus ergo ꝓiugat̃ qui fit cā. ꝓlis indulget ꝑm ꝓcessionem sicut minus bonum. Sed concubitus q̃ fit causa innocentie indulgetur ꝑm ꝑmissionem sicut minus malum. excusatur tamen hmōi actus coniugalis per matrimonij bona dūmodo tamē fit infra limites matrimonij. Sed si excedat limites non excusat̃. quod multis auctoritatibus declarat. Secundo opponit ꝑ hoc q omnis concupiscentia ⁊ delectatio que sunt i coitu mala sunt ⁊ inoꝛdinata. ⁊ ita est peccatum. Et respondet illam concupiscentiam semper esse malam ⁊ inoꝛdinatam inoꝛdinatione penali que est pēa peccati. non tamen est semper inoꝛdinata inoꝛdinatione culpabili. qz non semp est peccatū. Illa ergo delectatio coitus coniugalis per bona matrimonij defenditur: nisi sit immoderata ⁊ ultra coniugij termios se extendens. Tertio obijcit ꝑ auctoritatem beati Gregoꝛij qui dicit q post accessum ad vꝛoꝛez debz hmōi ab ingressu ecclesie abstinere. quia voluptas ipa que est in cōmixtione carnali sine culpa non est. Et respōdet q hoc intelligendum est quādo ad vꝛoꝛem accedit incontinentie causa. vel quia vix sine incontinentia accedit̃. Et tū in spāli.

De solutione carnal̃ debiti. a

DI. XXXII

Soliendū etiaz est. qz cum in omibus alijs vir ꝑsit mulieri vt caput coꝛpi. est em̄ vir caput mulieris. in soluendo tn̄ carnis debito pares sunt. Ideo apl̃us vtriq; parit̃ ꝑcipit in hac causa sibi inuicem sb̄ditam inquiens. Vir debitū reddat vꝛori. silr ⁊ vꝛoꝛ viro. qz multer non habet potestatem sui coꝛpis: sed vir. silr ⁊ vir non habz potestatem sui coꝛpis: sed mulier. Qz nec mr̃ ad aliū virū. nec vir ad aliā mr̃em ptātem sui coꝛpis hz. nec vir ad ꝓtinēduz nec mulier potestatē habz sine mutuo consensu. sed alter alterius potestatem hz coꝛporis. vt poscenti alt̃i nō liceat alt̃i negare debitū. Inhoc enim pares sunt. qz nec viro nec mulieri coꝛpus suum licet alij tradere. sed sibi inuicem debitoꝛes sunt i hac cā. ne peccandi detur occasio. ꝑ quod non dominiū tollit̃ viro: ꝙ vitium. Debent em̄ sibi coniugati non solum ipius sexus sui cōmiscendi fidem liberoꝛum ꝓcreandoꝝ causa. que ꝑma est in ista moꝛtalitate societas. verūetiam infirmitatis inuicem excipiendo ad illicitos concubitus denitandos mutuam quodāmodo seruitutem. vt ⁊ si alteri eoꝛū continentia placeat. nisi ex alteri⁹ consensu non possit Ad hoc em̄ neuter hz potestatem sui coꝛporis. quod adeo verum est. vt etiam q non filioꝛū ꝓcreandoꝝ: sed infirmitatis ⁊ incontinentie causa expetit vt ille de matrimonio uel illa nō sibi aliꝛut negent. ne ꝑ hoc incidant in dānabiles coꝛruptelas. Reddere enim debitum cōiugali nullius est criminis. exigere autem vltra generandi necessitatem. culpe. i. venialis. Foꝛnicari vo vel mechari. puniēdi. i. criminis.

Aug. xiij. de bono ꝓiug.

Q; neuter continere valeat nisi ex communi consensu. b

Aug⁹. sup̄ psal. xlvj.

Q; vo sine consensu vꝛoris vir continere non valeat. subditis ꝓbat̃ testimonijs. Ait em̄ Aug⁹. Si dicat vir continere iam volo. nolo aūt vꝛoꝛ potest. Quod em̄ tu vis illa non vult. Nū ꝙd ꝑ continētiā tuā illa debet fieri foꝛnicaria? Si alij nupserit te viuo. adulteraterit. Non vult tali lucro deus tale dāmnuz cō-

pensari. Redde debitū. ⁊ si nō exigis: redde. ℘ro sanctificatiōe pfecta deus tibi cōputabit. si nō qđ tibi debeꝫ exigis ⁊ reddis qđ debes vxori. Idē. Scōm ꝟba apostolica etiā si vir continere voluisset ⁊ tu nolu isses. debitū tibi reddere cogereꝫ. ⁊ illi deꝰ imputaret continentiā. si nō sue sed tue concederēꝫ infirmitati. ne in adulteriū caderes. Quisq̄s ergo compatiens infirmitati vxoris reddit non exigit debitū. aut si ꝓpter ꝓpriam infirmitatem ducit vxorem plangēs potius. qꝝ sine vxore esse nō potuit q̄ gaudens quia duxit. securus expectat diez nouissimum. Idem. Una sola causa eē potest qua te ad id quod vouisti non mō non hortaremur: sed etiam phiberemus implere. si forte tua coniunx hoc tecum suscipere animi vel carnis infirmitate recusaret. Nā vouenda talia non sunt a cōiugatis. nisi ex cōsensu ⁊ voluntate cōmuni. ⁊ si p̄epropere factum fuerit magis est corrigenda temeritas q̄ psoluenda promissio. Non enim deꝰ exigit si quis ex alieno aliquid vouerit: sed potius vsurpare vetat alienum. Idē Apostolus nec ad tempus vt vacet oꝛoni: nisi ex consensu voluit coniugem carnali inuicem fraudari debito. Idem. Manifestuz est ita voluisse legem feminam ſb viro esse. vt nulla eius vota que abstinētie causa vouerit reddantur ab ea. nisi auctor fuerit vir pmittendo. Nam cū ad peccatū eiusdez viri ꝓtinere voluerit lex: si ꝑus permiserit: et postea phibuerit. nō tñ dixit vt faciat mulier quod vouerat. qꝝ pmissa iam ꝑus a viro fuerat. Viri dixit esse pctm. quia abnuit qđ ꝑus cōcesserat: non tñ mulieri ex hoc iussum dedit. vt cum ꝑus vir ei concesserit postea si phibuerit cōtemnaꝫ. Ex his apparet q̄ vir vel mulier continentiā deo offerre non pōt sine cōmuni consensu. nec alt alteri debitum negare debet. Si ꝟo quilibet eorum alterum a suo iure absoluerit. ad ꝓteritam ſuiturem nunq̄d reuocare poterit. Hoc enim videtur Aug⁹. supra voluisse. Quibusdam videtur q̄ mulier nō discedens a domo viri. que viro pmittente continentiam vouerit vel pmiserit. eodem ꝓhibente soluere non valeat. ⁊ hoc ꝓpter dignitatem viri qui est caput mulieris. Sed melius hoc intelligiꝫ in tali casu: vbi vir cōcedit mulieri vouere ꝓtinentiā ⁊ añ votuz phibet implere. Si ꝟo habitū mutauerit nō pōt reuocari. ſm illud. Qui vxorē suaz velare pmiserit. aliā non accipiat: sed similiter ꝙuertaꝫ.

Aug. ad edictiam

Aug. in li. de adulteriis cōiugijs

Ex gallo remensi.

Quibus temporibus cessandum sit a coitu. c

Et licet debituz poscenti ſp sit soluendū. nō licz tñ q̄libz die posscere. Añ Aug⁹. Christiano cuz vxore sua aliqñ licet ꝙuenire. aliqñ nō. ℘ropter processiōis eñ dies ⁊ ieiuniorū aliqñ non licz cōuenire. qꝝ etiā a licitis abstinendū est. vt facilius impetrari possit qđ postulaꝫ. Idē Quotiēs eñ vel dies natiuitatis vel reliq̄ festiuitates aduenerint. nō solū ꝙcubinarū ꝙsortio: sed etiā a ꝓprijs vxorib⁹ abstinete Item Amb. Si cā ꝓcreandorū filiorū ducitur vxor. non multū tpus ꝙcessum videꝫ ad ipm vsum. qꝝ ⁊ dies festi ⁊ dies ꝓcessionis ⁊ ipa ratio ꝙceptus ⁊ partus: iuxta legem cessare vsum carnis his debere tēporibus demonstrant.

Aug. in l. e q̄stione i ⁊ ve. test.

Ambro

Hieronymus videtur dissentire a pmissis. d

Illi autez quod dictū est reddere debitū non esse peccatū. videꝫ obuiare qđ ait Hiero. Quicūq̄ vxori debitū reddit. vacare nō pōt oꝛoi: nec carnes agni edere. Itē Si panes ꝓpositionis ab his qui vxores suas tetigerant comedi non poterant. q̄tomagis panis qui de celo descendit non potest ab his qui cōiugalibus paulo ante hesere complexibus violari atq̄ contingi. Non q̄ nuptias cōdemnemus: sed q̄ eo tpe quo carnes agni manducaturi sumus: vacare a carnalibus operibus debeamus. Hoc capitulum maxime ad ministros ecclesie ꝓtinere videꝫ: quib⁹ non licebat sacra officia celebrare atq̄ mysteria tempe coniugalis amplexus. q̄ etiaz ꝑsentia ſpūſſancti non datur. Añ idem ait Connubia legitima carent q̄dem peccato. nec tñ tpe illo quo ꝙiugales act⁹ geruntur. ꝑsentia ſpūſſancti dabiꝫ etiā si ꝓpheta esse videaꝫ. q̄ officio generatiōis obsequiꝫ.

Hiero. in dam ſmo.

Hiero. ſu Mat.

Quibus tempibus non sunt celebrande nuptie. e

Nec solum in opere carnali obſuanda sunt tpa: sed etiā in celebrandis nuptijs. ſm illud. Non oportet a septuagesima vsq̄ in octauam pasce ⁊ tribus hebdomadibus ante festum sancti Johannis. ⁊ ab aduentu domi vsq̄ post epi-

phaniam celebrare nuptias. Qđ si factuz fuerit sepenr. Item Nicolaus papa. Nec vxorem ducere nec coniugia facere qđrage simali tpe ꝙuenire posse vllo mō arbitroz.

Nicolaus ad consulta bulgorum

Jsta est distinctio .xxxij. huius quarti libri. In qua mgr̄ postq̄ superius determinauit de bonis matrimonij quibus actus matrimonialis excusat. Nic determinat de ipo actu ꝺm q̄ accipit rationem debiti. Et tria facit. Primo em̄ ꝓponit quō vir z mulier in soluendo z petendo cōiugij debitum par habeāt dominiū. Scđo oñdit quō reddere ꝙiugale debitum nulli⁹ sit crimis. Tertio subiungit quō nō quolibet die nec vir nec mlier licite pōt petere. Primū z secundū a ꝓncipio distin. vsq̄ ibi. Et licet debitū poscēti. Tertiū ꝝo vsq̄ ad fi. di. Jn spēali snia mgr̄i stat in trib⁹ ꝓpositiōib⁹ quaꝝ ꝓma ē hec. In soluendo z reddendo carnis debitum vir z vxor habent par dominiū. Hanc magister insinuans proponit ꝓmo q̄ cū vir in omnibus p̄sit mulieri sicut caput corpori. in redditione tñ debiti pares sunt. qz alter hz alterius corporis ptātem vt alteri poscēti non licet alteri debitū denegare. siue poscat causa prolis ꝓcreande siue incontinentie causa. quod autoritatibus confirmat. vbi etiam dicit q̄ sic habet alter alterius corporis ptātem. q̄ sicut nec mulier ad aliuz virum: nec vir ad aliam mulierē potestatē hz accedendi. ita nec ad continendum sui corpis hz potestatem nisi mutuo consensu. Scđa ꝓpositio ē hec. Licz nullius crimis sit reddere debitū coniugale. tamē extgére vltra generandi necessitatem est delictum venialē fornicari ꝝo aut mechari est mortale. Hanc magistr insinuans subdit q̄ reddere coniugale debitum nullius est criminis. exigere ꝝo vltra generandi necessitatem venialis est culpe. sz fornicari aut mechari puniendi est crimis. Postea ꝓbat pluribus autoritatibus q̄ coniuges ne fraudenr ad inuicem carnale debitum sine consensu cōmuni tenere non p̄nt. qđ supra supposuerat. Postea querit si vir vxori consenserat vt continentiā deo offerat z a suo iure eā absoluat. vtrum possit licentiam datā reuocare? Et respō det q̄ in hoc casu si ei consenserat vouere ꝙtinentiā. z votum ꝓhiberet hoc implere. hoc bñ potest. sin autem post reuocare non pōt. Tertia ꝓpositio est hec Nullus in matrimonio licite potest debitum carnis quolibet die exigere seu poscere. Hanc magister insinuans dicit. q̄ licet debitū poscenti sit ꝓsoluendum. non tñ licet quolibet die exigere seu poscere. sicut in diebus festiuis siue ꝓcessionis z ieiuniorū. qđ autoritatibus confirmat. Postea ostendit q̄ beatus Hieronymus vult q̄ reddere debitum sit qñq̄ peccatuz quod est contra p̄dicta. Dicit enim beatus Hieronymus qui vxori debitum reddit non pōt orationibus vacare nec sumere carnes agni. i. eucharistiā. Dicit etiam q̄ non semp est reddendū debitū. vt in diebus qbus est orationibus vacandū vel eucharistia sumēda. Et respondet q̄ dictum Hieronymi referenduz est ad ecclesie ministros. quibus non licet sacramenta offerre vel mysteria celebrare tpe coniugalis amplexus. Ultimo dicit q̄ sicut in carnali commixtione sic z in celebrandis nuptijs sunt tempora obseruanda. quia non quibuscūq̄ temporibus sunt nuptie celebrande. Tempora quibus non sunt nuptie celebrāde sunt a septuagesima vsq̄ ad octauam pasce. z tribus septimanis ante festum Johannis baptiste. et ab aduentu domini vsq̄ post epiphaniaz. quod si factum fuerit separentur. vt dicit magister. Et tñ in speciali.

De diuersis cōiugij legibus. a

DI. XXXIII

Querit hic de antiquis patribus q̄ plēs simul legunt habuisse vxores vel concubinas vtrū peccauerit? Ad qđ dicimus ꝓ varietate temporū varia inuenit dispensatio conditoris. Ab exordio em̄ tpis inter duos tm̄ adam. s. z euam inchoatū est coniugiū. deo p os Ade dicente. Hō adherebit vxori sue: z erūt duo i carne vna. z ꝺm inchoatiōis modū inter duos tm̄ ꝓ omnez successionē tempoz ꝙtraherek cōiugiū. si p̄mi homies in obedientia pstitissent. Post eoz ꝝo copulam filij z filie eorū mr̄imonio coniuncti sunt. sed vnus uni tñ. Jō autē fratres sororibus sunt copulati. qz nō erāt alie mulieres vel viri. q̄bus ade filij vl̄ filie iungerenr. Primus oim Lamech duas legitur simul habuisse vxores. z hoc in eo arguitur. qz ꝓ expletione carnal̄ voluptatis id fecisse phibek Postea ꝝo cum iam pene omēs homies falsis dijs fuirent. paucis i cultu dei pmanentibus cōsultum est a deo plures in matrimonio copulare sibi. ne ill̄ paucis deficientib⁹: cultus noticia dei deficeret. Uñ Abraam viuente vxore ad ancillam intrauit: z ex ea genuit Jacob etiaz liberis z ancill̄ se copulauit. Et filie Loth pr̄e ebrio vse sunt. Cum em̄ ceteris in idolatria relictis abraam z filios eius in peculiarem ꝓp̄m sibi dñs elegisset. rite multarū fecunditate mulierū populi dei multiplicatio querebak. qz in successione sanguinis erat successio religionis. Unde etiam in lege. maledicta erat sterilis. que non relinquebat semen super terram. Hinc etiā sacerdotibus coniugia decreta sunt. qz in successione familie. successio est officij. Non g̃ abraā vel Jacob deliquit. qz ꝓter vxorem filios ex ancilla quesiuit. nec illorum exemplo ꝓter coniugale debitum. fecunditatem in aliqua licet alicui querere. cu illorum coniugia nostrorū equanr̄ virginitati. z moderatus vsus coniugij nr̄i tpis. turpitudinem fere imitek fornicationis illius temporis. De hoc Aug⁹. sic ait. Antiquis iustis nō fuit peccatū q̄ pluribus feminis vtebāt̄. nec ꝫ naturam hoc faciebant. cum non lasciuiendi causa: sed gignendi hoc facerēt nec contra morem. qz eo tpe ea fiebant. nec ꝫ ꝓceptum. qz nulla lege erat prohibitum. Idem. Obijciunt̄ Jacob quatuor vxores quod quando mos erat. crimen non erat.

Augusti.

Sic patriarche coniugibus excipientib⁹ semen suū miscebant. non ꝯcupiscentia ꝓficiende voluptatis: sed ꝓuidentia ꝓpagāde successionis. sicut apostoli auditorib⁹ suis admirantibus doctrinā suam cōdelectabātur. non auiditate consequende laudis: sed charitate seminande veritatis. Idem alibi Antiquis temꝑibus cum adhuc salutī nr̄e mysterium velaret. iusti officio ꝓpagandi nuptias contrahebant. non victi libidine: sed ducti pietate. qui multo facilius continere possunt & vellent. Utebant tamen cōiugibus. & plures vni viro habere licebat quas castius habebat q̄ nunc vnā quilibz istorū in q̄bus videmus. qō ſm veniaz cōcedit apostolus. Habebant eñ eas in opere generandi. non in morbo desiderij. Jtez

Ambro. Amb. Dixit Sara ad Abraam. Ecce cōclusit me dñs vt non pariam. Intra ḡ ad ancillam meā & filium facias ex ea. & ita factū est. Considera ꝑmum q̄ abraam antelegez Moysi & añ euangelium fuit. Nō ḡ i legē cōmisit Abraam: sed legem ꝑuenit. Nōdū eñ interdictū videbat. Secūdo considera q̄ non ardore aliquo vage succensus libidinis. non petulantis forme captus decore. ancille contubernio coniugalē post habuit thorū. ſz studio querende posteritatis & ꝓpagande sobolis. Adhuc post diluuiū raritas erat humani generis. erat etiā religionis. Benioz & Loth sancti hanc filie causā querende posteritatis habuerūt: ne genus deficeret humanū. & ideo publici muneris

Augusti. gratia ꝑuatam culpam ꝑtexit. Jtē Aug⁹. Justus q̄uis cupiat dissolui & esse cū xp̄o tamen sumit alimentū: nō cupiditate viuēdi: sed officio ꝯsulendi. vt maneat quod necessarium est ꝓpter alios. Sic miseri feminis iure nuptiarū officiosum fuit sancti viris non libidinosum. Qō eñ est cib⁹ ad salutem hois. hoc est concubit⁹ ad salutē humani generis. & vtrūq̄ non est sine delectatione carnali. q̄ tñ modificata & refrenata tpantia in vsum naturalem redacta libido esse non pōt. Qō aūt in sustentādo vitā illi citus est cibus. ꝟ est in querenda ꝑle fornicarius vel illicitus cōcubitus. & qō est i cibo iicito immoderatior appetitus. ꝟ est in ꝯiugibus venial' ille concubitus.

Non ꝑferē virginitas Jobannis castitati Abrae. b

Q Vo castitas vir

ginalis non ꝑferat in merito coniugali castitati Abrae Aug⁹. ostendit inq̄s. Sicut non est impar meritū patie in Petro q̄ passus est. & in Johanne q̄ passus non est. sic non est impar meritū ꝯtinentie in Johāne q̄ nullas exptus est nuptias. & in Abraam q̄ filios genuit. Nam illi⁹ celibatus & isti⁹ cōnubiū ꝑ tempoz̄ distributionē xp̄o militauerunt. sed ꝯtinentiā Johānes in opere Abraam in solo habebat habitu. Melior est aūt castitas celibum q̄ nuptiaz̄. Quarum vnā Abraam habebat in vsu. ambas in habitu. Caste eñ & ꝯiugaliť vixit. Esse aūt castus sine coniugio potuit. sed tūc nō oportuit. Jtem Hiero. Quis ignoret sub alta dispensatione dei omēs retro sanctos eiusdem fuisse meriti cui⁹ nūc xp̄iani sunt? Quō abraam añ placuit in ꝯiugio. sic nūc vgines placent in castitate Seruiuit ille legi & tempori suo. Fuiamus & nos legi & tēpori nr̄o. in quos fines seculorū deuenerī Ex his aparet q̄ sancti p̄res añ legem sine peccato plures habuerūt vxores vel concubinas. Eas eñ nūc vxores appellat scriptura. nunc ꝯcubinas. Rachel tñ & Lya ambe vxores fuerūt. non ꝯcubine.

Amb. Illi vginibus

Hiero.

Oppositio c

Sí quis opponat

q̄ fidem thori non seruabant illi p̄res. Dicimus in ꝟ seruasse fidem thori. qz nō alijs: ſ ꝓpꝛijs vxoribus vel ancillis miscebantur. Ecce q̄ fuerit ꝯsuetudo in hac re añ legem.

Que era ō suetudo i a lis

Legis vo tpe interdixit Moyses carnalem copulā fieri cum mr̄e. cum nouerca. cū sozore. cū nepte. cū amita. cū matertera. cū nuru & alijs q̄busdā. Permisit autez diuoztiū fieri dato libello repudij. in quo vir scribebat causas ꝓ q̄bus vxorem repudiabat. Permisit aūt aliā ducere dato ꝑi libello. qō ꝓpter duriciā cordis eoz̄ ꝓmissū xp̄s dicit. Non vt ꝯcederet discidiū: ſ vt tolleret homicidiū. Permisit fieri mala, ne fierent peiora. & hoc ꝓmittendo non dei iusticiam demonstrauit. sed in peccatore minuit culpam.

Cui licebat plēs hr̄e vel non. d

Sed nunquid sub

lege licebat habere plures vxores? Audi q̄d scriptum est in Deuteronomio Nō habebit vxores plurimas que allicīāt animaz eius. Super quem locum ait Augustinus

vel ambobus amētia vel furor vel aliqua infirmitas accesserit. ob hanc infirmitatez talium cōiugia solui nō possunt. Silr ē etiam sciendum de his qui ab aduersarijs excecant. vel membris truncant vl a barbaris electi fuerint.

De his qui cum duabus sororib⁹ dormiunt. e

De his etiā qui cū

duabus sororibus vel cum duobus fratribus dormiunt videndū est. quid censeant canones. Qui dormierit cū duabus sororibus. et vna ex illis aī fuerit vxor. neutraz ex ipsis habeat. nec ipsi adulteri vnqz i coiugio copulent. Itē nec ꝓprie vxori licet sibi reddere debitū. quā sibi reddidit illicitam: sororē eius cognoscendo. nec p⁹ mortem vxoris licet ei vel adultere copulari i coniugium. Itē zacharias papa. Cōcubuisti cum sorore vxoris tue. si fecisti. neutrā habeas. et vxor tua si non fuerit cōscia sceleris et continere non vult: nubat in domino cui vult. Tu vero et adultera sine spe ꝰiugij maneatis. et dum viuitis penitentiā agite. Quod ait cui vult nubat. intelligendum est post mortem viri. Unde Grego. Qui vxores suas in adulterio deꝑhēdūt nec illi nec illa aliā vxorē accipiat vel aliuz virū q̄diu ambo viuunt. Si vero adultera mortua fuerit vir eius si vult nubat. adultera vo nūq̄ et si mortuus fuerit vir ei⁹ sed omnibus diebus penitentie lamēta ꝓsoluat. Hic de illo adulterio agitur. quod cum cognato viri vel cum cognata vxoris committitur.

x aurelianē ncilio.

acharias pa.

Non est dimittenda vxor ꝓ aliqua macula seu deformitate corporis. f

Illud etiā sciendū

est q ꝓ aliqua infirmitate vel macula corporali. non licet viro vxorem dimittere et econuerso. sed debet alter alteri subsidia ꝓvidere. Unde Augustinus. Si vxorez q̄s habeat sterilē siue deformem corpore. vel debilem membris. vel cecam. vel claudaz vel surdam. vel si quid aliud. siue morbis vel laboribus doloribusq̄ confectā. et q̄c/q̄d excepta fornicatione excogitari potest vehementer horribile. pro societate. fideq̄ sustineat.

Ista est distinctio. xxxiij. huius

quarti libri. In qua mgr̄ postq̄ superius determinauit de matrimonio q̄tuz ad eius institutionē. significationē. et q̄tū ad eius causam efficientē et finalē et q̄tū ad eius bona. Hic determinat ꝺ eo q̄tū ad cām materialē z q̄tū ad ꝓsonas contrahentes. Et tria facit. Primo eā determinat q̄ ꝓsone sunt legitīe ad cōtrahendū mr̄imoniū. Scōo oēdit q̄ q̄nq̄ matrimoniū ꝓpter frigiditatē maxie ad instātiā vn⁹ sit soluē duz. Tertio q̄o furiosi dum sunt in amentia actuali ꝓtrahere nequeunt. Primū facit vsq̄ ibi. De his eī q̄ cā frigiditatis. Scōm vsq̄ ibi. Furiosi quoq̄. Tertiū vo vsq̄ ad finē dis. In spāli snia mgr̄i stat i trib⁹ ꝓpositionib⁹ quaꝝ ꝑma est hec. Quedā ꝓsone ad ꝓtrahendū mr̄imonium sunt plene legitīe quedaz omnino illegitime q̄dā i medio ꝓstitue. Hanc mgr̄ insinuans ꝓponit ꝑmo q̄ ad mr̄imoniū ꝓtrahendum aliq̄e ꝓsone fuerūt legitime aī legē. alie sub lege. alie tpe gr̄e. q̄dā etiā ꝓsone i ꝑmitiua eccl̄ia erant legitīe q̄ mō nō sunt. Illaꝝ vo q̄ mō sunt legitīe vl illegitīe quedā sunt plene legitime vt ille quib⁹ aliq̄s impedim̄tū nō obuiat. quedā vo sunt oīno illegitime. vt ille q̄b⁹ obuiat ordo sacerdotalis vl ꝓgnatio vel disparitas cultus. q̄dā sunt medie q̄ nec plene legitime nec oīno illegitime vt ille quib⁹ obuiat frigiditas vel cognatio. tales eī si ignorant ꝓiungunt ꝓmanere p̄nt et eisdē deficientibus diuidi p̄nt. Scōa ꝓpō est hec. Propter frigiditatē maximā ꝓiugium sepat z vir alteri nunq̄ ꝓiungat. Hanc mgr̄ ponens dicit q illi q̄ cā frigiditatis debitum reddere nō p̄nt. p̄nt sic ꝓmanere si volunt. Si aūt mulier causet seu cōqueratur dicens q vult esse mater et filios ꝑcreare decretum est q vterq̄ cōiugum septia manu ꝓpinquoꝝ iuret q nunq̄ carnaliter ꝓuenerunt. et hoc ita fieri debet Primo vir et mulier iurabunt q nunq̄ carnaliter cōuenerunt z tūc septē de ꝓpinq̄s q̄ melius p̄nt scire veritatē ꝑ signa ꝓbabilia. iurēt q credunt eos verū dixisse. et tūc mulier scōas nuptias cōtrahere pōt. vir aūt q̄ est frigide nature absq̄ spe cōiugij manere dz Si eī ille aliā vxorē duceret cogendus essz ille redire ad priorē. Aī autē impedimentū ex vtraq̄ parte ꝓuenit vterq̄ dz remanere innupt⁹. Hic igit mod⁹ quand⁹ est q̄n vterq̄ ꝓiugum idē fatet. sed vir si asserat. mulier aūt diffitet. in hoc vero potius abhibenda est fides viro qz caput mulieris ē vir. q̄ mgr̄ confirmat autoritate. Postea dicit q si aliq̄s maleficiuz ꝓcubitus nō sequat illi q̄b⁹ hoc euenit hortandi sūt vt de oīb⁹ ꝓfiteant cōmissis et satisfaciāt de eis deo. Ministri vo eccl̄ie ꝑ exorcismos et ecclesiastica sacrāmēta tales sanare et ꝓcurēt. z si nō p̄nt sanari separari poterunt Postq̄ tū alias nuptias expetierūt viuētibus illis quibus iuncte fuerunt. non poterunt reconciliari prioribus quos reliquerant etiam si possibilitas coeundi eis restituta fuerit nisi iudicio ecclesie quo diuiso facta fuerat. Tertia ꝓpositio est hec. Furiosi et amentes totaliter non possunt contrahere matrimonium legaliter. Hanc magister insinuās dicit q furiosi dum sunt in amentia contrahere non possunt. quod autoritatibus confirmat. Postea dicit q ille qui dormit cum sorore vxoris sue neutram illarum habere debet. Et tā ipse q̄ adultera nūq̄ debent coniugio copulari. Quod magister multis autoritatibus probat. Ultimo dicit q non licet viro vxorem dimittere nec econuerso ꝓpter aliq̄ā infirmitatem corporalem. sed debet alter alteri subsidia ꝓuidere. quod autoritatibus confirmat Ex quib⁹ patet q qui per legitimum matrimoniuz coniunguntur corpaliter non possunt postmodum separi aliqualit Et tm̄ in speciali.

Eodē iure vtit̄ vir et mulier. a

DI.XXX/V

Hoc etiā notā

dū est q cū dñs p̄cedat vxo-
rem dimitti causa fornicatio-
nis viro. cadē licetia non tol
lit̄ feminis. Ūñ Hiero. Præcepit dñs vx/
Hierony. de morte fabiole. orem nō dimitti excepta cā fornicationis.
et si dimissa fuerit. manere innuptā. Quic/
quid viris præcipitur. hoc consequenter re
dundat ad feminas. Non em̄ adultera vx
or dimittenda est. ⁊ vir mechus tenendus
Item. Apud nos quod non licet feminis.
eque nō licet viris. et eadem seruitus pari
condione censetur. Ex his ostendit̄ q mu
lier potest super fornicatione virum conue
Innoc. papa nire. vt vir mulierem. Unde Innocenti⁹
papa. Christiana religio adulteriū i vtro/
q̄ sexu pari ratione condemnat. sed viros
suos mulieres non facile de adultero accu
sant. viri autem liberius vxores suas ad/
ulteras apud sacerdotes deferre cōsueue-
runt. et ideo mulieribus p̄dito earū cri-
mine negatur cōmunio. virorum autē latē
te commisso. non facile quisq̄ ex suspitio/
nibus arcet̄. qui tñ submouebit̄. si eius fla
gitium detegatur.

¶ Qō fornicariam nequit dimit-
tere vir nisi ipe expers fuerit ⁊ eco-
uerso. b

Si vero querit̄ an

adulter adulterā possit dimittere causa for
nicationis? Dicim⁹ q nequit adultera vx
or dimitti a viro. nisi et ipe expers fornica
Augusti. tionis existat. et econuerso. Ūñ Aug⁹. Ni
hil iniquius est q̄ causa fornicationis di/
mittere vxorem. si et ipse conuincitur forni
cari. Occurrit em̄ illud. in quo alterū iudi
cas teip̄m p̄demnas. Quapropter quisq̄s
fornicationis causa vult abijcere vxorem.
prior debet esse a fornicatione purgat⁹. qō
similiter et de femina dixerim. Idem. In-
dignantur mariti si audiant adulteros vi/
ros pendere similes adulteris feminis pe
nas cum tanto grauius eos puniri oportu
erit quātomagis ad eos ptinet et virtute
vincere exemplo regere feminas. Ex his
apparet q adulter adulteram dimittē non
valet et econuerso.

Qō possunt recōciliari qui sepan-
tur causa fornicationis. c

Si quis aūt forni=

cationis expers fornicariam dimiserit. alij
copulari non pōt. sed cōtinere optet vl̄ ad
dimissam redire. sic et de femina. Unde et
apl's. His qui matrimonio iuncti sunt. p̄ci
pio nō ego sed dominus vxorē a viro non
discedere. q si discesserit maneat innupta.
aut viro suo reconcilietur. ⁊ de viro addit
Et vir vxorem nō dimittat. Sed Ambro. Ambros
ait. Ideo nō subdit de viro sicut de mulie
re. quia licet viro aliaz ducere. Sed hoc a
falsarijs in ambrosij libro posituz creditur
Supplendum em̄ esse in viro quod de vxo
re p̄misit. apte dicit Augusti. sic. Quare Aug⁹. supe
non addit de muliere qō p̄misit de viro. epl̄am ad ce
nisi q similez formā vult intelligi. vt si di/ rinth.
miserit q causa fornicationis p̄mittit̄. ma
neat sine vxore aut reconciliet̄ vxori. Idē
Si nec nubere illi conceditur. viuo viro a
quo recessit. nec huic alterā ducē viua vx/
ore quā dimisit. multominus fas est. illici
ta cū quibuslibet stupra committere. Idē
Ut nō facile dimittat̄ vxor dñs solā forni
catōis causam excepit. ceteras vero vniū/
sas molestias si que extiterint iubet p fide
contugali et p castitate fortiter sustineri. ⁊
mechum dixit qui a viro solutā duxit. Ex
his ostenditur q si causa fornicationis fit
sepatio. nō pōt vir vel mulier in aliā tran/
sire copulam. Possunt aūt recōciliari ⁊ co
habitare sicut p̄ius. si dimissuz alter reuo-
care voluerit.

Que p̄dictis videnť obuiare. d

Dicit tamen ioh̄=

Johannes. nes Chrisosto. Sicut crudelis et iniquus
Chrisosto. est qui castam dimittit. sic fatuus est ⁊ ini-
quus qui retinet meretricem. Patronus
em̄ turpitudinis est qui celat crimen vxo/
Hierony. ris. Item Hiero. Tum mulier vnam car/
nem in aliā dimiserit. et se fornicatiōe a ma
rito seperauerit. non debet teneri. ne virū
quoq̄ sub maledicto faciat. dicente scrip/
tura. Qui tenet adulteram stultus est ⁊ in-
sipiens. Idem ad amandum presbyterum
scribens de quadam que viro suo viuente
alij nupserat. sic ait. Rem nouam loquor
imo non nouam sed veterē. que veteris te
stamenti autoritate cōfirmatur Si reliqué
rit scōm viz mulier et recōciliari voluerit
priori. non potest.

Determinatio. e

Manifestum est salomonem hoc ꝓceptū transisse. Dauid aūt plures habuit. nec ꝓceptum preterijt Permissum est enim regi plures habere. nō plurimas que alliciant animam multiplicate. Cum tñ additur vt non eleuetur cor eius. alienigenas prohibitum esse videtur. Verūtamen multiplicatio vxorum generaliter phibita ē. Permissum est autem regi plures habere. ꝫ nō multiplicare. Veniente autem plenitudinis tempore quo christi gratia vbiq; est dilatata. reducta est lex nuptiarum ad prioꝛem honestioꝛemq; institutionem vt vnus vni in figura christi et ecclesie coniugatur. Ne queritur electio muneris in successiōe generis. sed in perfectione vite et sinceritate scientie. et virginitas fecunditati pferꝛ ꝛ sacerdotibus cōtinentia indicꝛ.

De ṽginitate mētis ꝛ carnis. e

Melioꝛ est aūt virginitas mentis q̄ carnis. Unde Ambro. Tolerabilius est mentem virginem q̄ carnem habere. vtrunq; bonum est si liceat. Si non liceat. saltem non casti homini sed deo simus. Virgo prostitui pōt. adulterari non potest. nec lupanaria infamāt castitatem. sed castitas etiam loci abolet infamiam. Idem. Non potest caro ante coꝛrūpi. nisi mens ante fuerit coꝛrupta. Itē Isidoꝛus. Non potest coꝛpus coꝛrumpi nisi prius animus coꝛruptus fuerit. Abunda enim a contagione anima: caro nō peccat. In fine huius capli aperiꝛ quomodo verū sit. nisi anima prius fuerit coꝛrupta. coꝛpus non posse coꝛrumpi scilicet peccato.

Ambr. in li. de virginibus.

Isidoꝛus.

Aug⁹. in li. de nupcijs. // Illud etiam Augustini aduertendū est Sicut inquit sanctius ē mori fame q̄ idolaticis vesci. Ita sanctius est defungi sine liberis. q̄ ex illicito coitu stirpem querere Undecunq; ṽo nascantur homines. si parentum vitia non sectenꝛ: et deum recte colant. honesti et salui erunt. Semen em̄ ex qualicunq; homine. dei creatura est. et eo male vtenti male erit. non ipsum aliquando malum est.

Ista est distinctio .xxxiij. huius

quarti libri. In qua magister postq̄ supius determinauit de bonis matrimonij. Hic aūt determinat qūo hec bona fuerunt in matrimonijs antiquoꝝ patrum Et tria facit. Primo em̄ antiquis patribus foꝛe concessam plures hr̄e vxores declarat. Scō continentiam abrae continētie iohannis compat. Tertio tēpoꝛe euāgelij ṽginitatē p̄cellere fecūditatē insinuat Primū facit vsq; ibi. Qō ṽo castitas Scām vsq; ibi Melioꝛ ee aūt virginitas. Tertium vsq; ad finē dist.

In speciali sñia magistri stat in tribus propositōnib⁹ quarū prima est hec. Ex diuina permissione antiqui patres plures habuerunt vxoꝛes non expletiōe carnalis voluptatis. sed quia successione sanguis erat successio religionis et fidelitatis. Hanc magister insinuans querit vtrum antiqui patres sine peccato plures vxoꝛes vel concubinas habuerunt. Et respondens permittit q; ꝫm diuersitatē temporuz varia fuit dei dispositio. Ante pctm̄ inter duos tm̄ fuit cōiugium inchoatum ꝫm quē inchoationis moduz si primi parentes in obedientia pstitissent p tpis successionem inter duos tm̄ fuissz matrimonialis ꝓtractus Post pctm̄ primis parentibus ad inuicē conuenientibus et plem ꝓcreantibus filij coꝛum et filie ꝓiuncti sunt sed vnus tm̄ vni et fratres soꝛoꝛib⁹ copulati sūt quia nō erant alie mulieres et viri quibus filij. Ade et filie ꝓiungerenꝛ. Lamech autem primus omnium legiꝛ duas vxoꝛes habuisse. quod in eo reprehenditur. ideo q; p expletione carnalis voluptatis hoc fecerit. Processu ṽo tpis cum iam quasi omnes homines deos colerent. paucis in cultu dei remanentibus diuina dispensatione consultum est vt viri possent sibi plures vxoꝛes in matrimonium copulare ne cultus vel noticia dei deficeret illis paucis deficientibus: sicut patet in Abraam et Jacob. Unde et ex lege maledicta erat sterilis que non reliquebat semen super terrā. Secuda propositio est hec. Continentiā quam Johannes habuit actu hanc Abraam potuit seruare solo habitu. Hanc magister insinuans dicit in commendationem coniugij antiquoꝛum patrum q; virginalis castitas non pfertur ī merito antiquoꝝ patruz coniugali castitati. qō autoꝛitate Augu. determinat dicentis. Sicut non est impar meritū continentie in Johanne qui nullas exptus est nuptias. et in Abraam qui filios genuit. Nam illius celibatus ꝛ istiꝰ connubium p tempis distributione xp̄o militauerūt. sz continentiam Johannes in ope Abraam solo habitu habebat. Postea obijcit q; antiqui patres habētes plures vxoꝛes nō videntur fecisse fidem thoꝛi. Et respondens dicit. q; fidē thoꝛi seruabant q̄ ꝓpis tm̄ vxoꝛibus vel ancillis. ꝛ nō alijs mulieribus ꝓiungebanꝛ. et sic patet que fuerit ante legem matrimonij consuetudo. et q; in matrimonio antiquoꝝ patrū fuerunt predeterminata mr̄imonij bona. Postea diterminat de matrimonio tpe legis dicens. q; tempe Moysi fuit mr̄imoniū determinatū ꝛ q̄tū ad legitimū pſonaꝝ determinationē. qꝛ nō licebat copulare carnaliter patri vel soꝛoꝛi vel nonerce vel neptī amite ꝛ matertere et quibusdā alijs pſonis. Et etiā q̄tū ad sepationē qꝛ pmisit moyses dato libello repudij diuoꝛtium fieri et aliam ducere. in quo quidem libello vir scripsit causas ꝓpter quas repudiebat vxoꝛem qō ꝓpter duriciaz coꝛdis eoꝝ pmissum est vt maius malū. s. homicidiū tolleret. Postea q̄rit q̄bus lz sub lege habere plures vxoꝛes et quibus nō. Et respondet q; multiplicatio generaliter est phibita. permissum tamen est regi plures habere vxoꝛes sed nō multiplicare. i. plurimas habere. qꝛ talis multiplicatio ꝓpter carnales actus mentē eneruat et allicit. Addit etiā q; aduenīente tpe plenitudinis iuxta prioꝛē et honestioꝛē institutionē vn⁹ tm̄ vni coniungiꝛ ī figura xp̄i et ecclesie. Tertia ꝓpositio est hec. In hoc q̄dem tpe virginitas fecunditati p̄cellit et ꝓtinentia sacerdotibus inducit. Hāc magister insinuās dicꝛ q; hoc tpe virginitas fecūdati p̄cellit et ꝓtinentia ipsis pres byteris p̄cipit cū tū in lege fecūditas virginitati p̄ferre et sacerdotibus ꝓiugia indicere inducit. Ultimo dicit q; virginitas mentis melioꝛ est et commendabilioꝛ. q; virginitas carnis quod autoꝛitatib⁹ confirmat. Et tm̄ in speciali.

De psonis legitimis. a

DI.XXXIIII

Hunc supest

attendē que psone sint legitime ad ꝓtrahendū mrimoniū. Legitime iudicant ꝑsone ꝑm statuta patrū q̄ diuīsa sunt. Alie nāq̄ fuert legitime añ legez. alie sub lege. alie in tpe gratie. Itē in primitiua eccl'ia q̄dam erant legitime que mō nō sunt. Earū vero q̄ mō legitime sunt vel illegitime. quedam sunt plene legitime quedā omnino illegitime. quedā medie. ¶Plene legitime sūt q̄b' nō obuiat votuz ꝓmittentie. vel ordo sacer. vel cognatio. vel dispar cultus. vel ꝓditio vl' nature fragilitas. et si q̄d est aliud. ¶Demitus vero illegitime sunt. p votū. p ordinem. p cognationem. p disparem cultum. ¶Medij vo sunt nec plene legitimi. nec omnino illegitimi p frigiditatē. p conditionē Si eīn tales iungunt ignoranter. commanere possunt quibusdā accedentibus causis. et eisdē deficientibus diuidi.

¶ De frigidis sepandis. b

De his enī qui cau

Gregor'. sa frigiditatis debituz reddere nō pñt. consulit Greg. vt pmaneant. Si si mulier causatur dicens. volo esse mater ⁊ filios ꝓcreare. decreuit vt vterq̄ eoꝝ septima manu ꝓpinquoꝝ iuret. qđ nunq̄ carnaliter ꝓuenerunt. et tūc mulier scđas nuptias contrahat. Vir autē q̄ frigide nature ē. absq̄ spe ꝓiugij pmaneat Aut eīn sic. Interrogastis de his q̄ matrimonio iuncti sunt et nubere nō pñt. si ille aliam vel illa alium ducē possit. de quibus scriptuz est. Vir et mulier si se cōiunxerint. et post dixerit muler de viro q̄ coire nō possit cū ea Si pōt ꝓbari qđ dicit p iustū iudiciū. aliū accipiat Si vo ille acceperit aliaz. separent. Item. De his requisisti q̄ ob causaz frigide nature dicūt se nō posse inuicē opam carnis dātes ꝓmisceri Iste vo si nō pōt ea vti p vxore. hēat eā quasi sororem qđ si retinaculū coniugale noluerit rescindere. maneant vtriq̄ innupti nam si hunc nō potuit naturalit concordare. qūo alteri ꝓficiet. Igit si vir aliā vxorē vult accipe. manifesta patet ratio. qz suggerente dyabolo odij fomitem. exosaz eam habuerit. et ideo eā dimittere mendacij falsitate molitur. Q̄ si mulier causatur ⁊ dicit volo esse mater et filios ꝓcreare. vterq̄ eoꝝ septima manu ꝓpinquoꝝ tactis sacrosanctis reliquijs iureiurando dicat. vt nunq̄ p cōmixtionē carnis ꝓiūcti. vna caro effecti fuissent. Tunc videt mulierē secundas posse ꝓtrahere nuptias. humanū dico ꝓpter infirmitatē carnis eoꝝ. Vir āt q̄ frigide nature est. maneat sine ꝓiuge. Q̄ si et ille aliā ꝓiugem acceperit. tunc hi q̄ iurauerāt piurij crimine rei teneant. et penitentia pacta prioza cogant recipe commubia. Hoc seruandū est cum vterq̄ idem fatetur. Sed vir si asserit se debitū reddidisse vxori. et illa diffitet. cui potius fides habenda sit. merito queri? De hoc ita statutum est. Si quis ita acceperit vxorē et habuerit eā aliquo tpe. ⁊ ipsa femina dicat q̄ nunq̄ coisset cū ea. et ille vir dicit q̄ sic fec̄ In veritate viri consistat qz vir est caput mulieris. Hoc de naturali impossibilitate statutum est.

De his qui maleficijs impediti coire non possunt. c

De maleficij ãt im-

Dismar' Remensis arch. episcopus. pedimento hoc tenendū decernit. Q̄ si p sortiarias et maleficas cōcubitus nō seq̄t hortādi sunt quibus illa eueniunt vt spū ꝓtritio et humiliato do et sacerdoti de omnibus peccatis ꝓfessionez faciant et lachrimis atq̄ elemosynis orationib' ⁊ ieiunijs dño satisfaciant. et p exorcismos ac cetera ecclesiastice discipline munimina ministri eccl'ie tales sanare pcurēt. Quod si nō potuerint. separi valebunt. Sed postq̄ alias nuptias expetierint illis viuentibus q̄bus post iuncte fuerint. prioribus quos reliq̄rāt. etiam si possibilitas concubēdi eis redita fuerit. reconciliari nequibunt. Quod in fine huius capituli ꝓtinet ex rigore magis dictum intelligendū est q̄ ex canonica equitate. Vel intelligendū est nō posse reconciliari prioribus nisi iudicio ecclesie q̄ diuisio facta fuerat.

¶ De furiosis addit. d

Furiosi quoqz dū

Fabian'. in amentia sunt. matrimoniuz contrahere nō valent. Unde Fabianus. Neq̄ furiosus neq̄ furiosa matrimonium cōtrahere possunt. sed si contractum fuerit nō sepentur. Itē Nicolaus papa. Hi qui matrimonium sani contraxerunt et vni ex duobus

Sed hec omnia intelligida sunt de illa que ab adulterio recedere noluit. nec per pniam peccatum delere. Qđ si vir scienter patit. cõsentire vid. Si eã in adulterio pseuerare elegit. patronus turpitudinis et lenocinij reus marit⁹ habebitur. nisi eã adulterij reaz facere voluerit. Si aũt a peccato recesserit et p penitentiam illud purgauerit. poterit viro reconciliari. Vñ Aug. Quid tibi duruz videtur vt post adulterium reconciliet cõiunx si fides assit nõ erit durũ. Cur ei adhuc õputamus adulteros. quos credimus pnia esse sanatos. Idē. Nõ erit turpis nec difficilis etiaz post patrata et purgata adulteria reconciliatio coniugij. vbi p claues regni celorum nõ dubitat fieri remissio peccatorum. nõ vt post viri diuortiũ adultera reuocetur. sed vt post xpi psortiuz adultera non vocetur. Item Grego. Debet recipere peccatricem que pniam egit. sed non sepe. Item Hermes. Si vir scierit vxorẽ suam deliquisse et nõ egerit pniam mulier. & pmanet in fornicatione sua et vir viuit cũ illa. vir reus erit et particeps peccati eius Qđ si mulier dimissa egerit pniam et voluerit ad virũ reuerti. debet recipe peccatricẽ que pniam egit. sed non sepe.

Aug⁹. ad po citum.

Hermes i lib c adulteris coniugijs.

// De illis qui se ante polluerũt p adulterium. f

Solet etiam queri an valeat duci in coniugium que prius est polluta per adulterium? De hoc Leo papa ait. Nullus ducat in matrimoniũ quaz prius polluit adulterio. Item. Relatũ est auribus sanctorum sacerdotum quendaz alterius vxorez stupro violasse. et in supermeche iuramentum dedisse. q⁹ post legitimi mariti mortem si superuiueret. duceret eam in vxorem. quod factum est. Tale ergo connubium phibemus et anathematizamus. His alijsq⁹ autoritatibus vetãtur in coniugium copulari. qui se prius adulterio maculauerunt. Sed econtra Augu. ostendit dicẽs. Deniq⁹ mortuo eo cũ quo fuit verũ coniugium. fieri potest ꝓiugium cũ qua precessit adulterium. Idē. Posse fieri sane licitas nuptias ex personis illicite ꝓiunctis honesto placito subsequente. manifestum est

Leo papa

Et concilio burtensi.

Augusti.

Determinatio. g

Bz hec vltima autoritas de concubinis loquit. prohibens concubinas posse transire ad honestũ placitum nuptiarũ. si castitatem et fidem sua re velint. Prima vero autoritas augustini de illis ait. qui de peccato penitu erunt. et nihil in mortem viri machinati sunt nec viuente viro fidem adultere dedit mech⁹. q⁹ eam in cõiugio duceret si supuiueret. Qui vero hec faciunt. alijs premissis autoritatibus prohibetur copulari.

// Jsta est distinctio xxxv. huius quarti libri. In qua mgr postq⁹ supq⁹ determinauit d impotẽtia cocundi. que accum matrimonij impedit Hic aũt determinat de sepatione thori ꝓpter fornicationem que silr matrimoniũ tollit vinculo matrimonij durãte. Et duo facit. Primo eã ostendit quo modo vterq⁹ ꝓiugium põt alium dimittere ꝓpt fornicationẽ. qñ ipse est a fornicatione immunis Scõo subiungit qũo null⁹ possit ducere in matrimonio quã polluit in adulterio. Primũ facit vsq⁹ ibi. Solet etiã queri. Scõm vsq⁹ ad finẽ dis. In speciali snia magistri stat in duabus ꝓpositionibus quaruz ꝑma est hec. Et si vir vxorẽ dimiserit causa fornicatõis. alteri non nubat ea viuente in statu huius corruptõnis Hanc magister insinuans ꝓponit primo q⁹ sicut licz viro causa fornicationis vxorẽ dimittere ita cadẽ cã dimittere licet vxori virum. quod autoritatibus probat. Postea dicit q⁹ illud quod dictum est debet itelligi si ille qui alterum vel alterã dimittit simili crimini nõ subiacet. Adultera autẽ adulterum dimittere nõ põt causa fornicatõnis. qđ autoritatibus ꝓbat Postea dicit q⁹ si causa fornicationis facta fuerit separatio. nõ põt vir vel mulier in aliam copulã coniugalem transire. põt aũt recõciliari et cohabitare simul si prius dimissam alter reuocare voluerit. quod autoritatibus probat. Postea inducit plures autoritates que dicunt q⁹ si vir sciat vxorem suam deliquisse. et nõ egerit mulier pniam et in fornicatione pmaneat. et hoc pacaẽ vir cũ ea viuens et cohabitãs. videẽ consentire z reus et pticeps esse huius peccati. et ideo retinere eã nõ debet. Si vo mulier dimissa a peccato discesserit et ppniam illud purgauerit. poterit viro reconciliari. et vir talẽ debet recipe. sz non sepe. Scõa ꝓpositio est hec. Vir nõ põt ducere vxorem quam prius per adulteriũ polluit. si ipsa in mortem viri machinata fuerit. seu si vir dederit fidẽ q⁹ eã ducerz. si vir non superuixerit. Hãc magister ponẽs probat autoritate leonis pape. Obijcit tamen cõtra hoc magister p autoritates sanctoꝝ. quas soluit dans eaꝝ sanã intelligentiã. Et tm̃ in speciali.

// Si pro extrema conditione valeat vxor separari a viro et econuerso. a

In hac de cõditione videamus an valeat cõiugiuz diuidere? Ad qđ dicimus q⁹ nõ negat igenua posse nubere suo. & si nescit esse suilis ꝓditionis. libere põt dimitti cũ suitus ei⁹ fuerit

DI. XXXVI

deꝓhensa. ſm illud Si quis ingenuus homo ancillã alterius vxorẽ acceperit. et ẽsti mat qõ ingenua ſit. ſi ipsa femina fuerit postea in seruitutẽ deiecta. ſi eã a seruitute redimere põt faciat. ſi nõ põt. ſi voluerit aliam accipiat. Si vo ancillam eaz scierat et collaudauerat. post eã vt legitia habeat. Jtem ex eodẽ. Si femina ingenua accepe/
In concilio apud Vmeriã. rit seruũ. sciens q seruus esset. habeat eũ. qz oẽs vnũ pẽm habemus i celis. vna lex erit viro et femine. Cum oz sciens illum ſ/uum. datur intelligi. q si nescierit illuz seruum esse nõ cogitur manere cũ ipso Si eñ ꝓditionis dolũ patitur. nõ cogiť adherere ei cuius fraude decepta est. Si autẽ scierit vir ꝓditionem mulieris vel ecõuerso. non valet eã dimittere. Añ Zacharias papa.
Zacharias papa. Si quis liber ancillã in matrimonio acceperit. nõ habet licentiã dimittendi eã. si cõ sensu amboꝝ ꝓiuncti sunt. nisi ob fornicationem. De illis agit ꝗb⁹ alterutrius cõ ditio nota est qñ ꝓiunguntur.

// De copula serui et ancille diuersorum dominorum. b

Queritur etiam si

seruus vnius ancillã alterius acceperit an
In cõcilio ebulonensi. sit inter eos ꝓiugiũ? De hoc etiã ita statutum est. Dictũ est nobis q quidam legitima seruoꝝ matrimonia potestatiua quadam presumptione dirimant. nõ attendentes illud. quos deus coniunxit homo non separet. vnde nobis visuz est vt ꝓiugia seruorum nõ dirimanť etiã si diuersos dños habeant. sed in vno ꝓiugio ꝑmanẽtes dominis seruiant suis. Et hoc in illis obseruandũ est vbi legalis cõiunctio fuit. z per voluntatẽ dñoꝝ Attende finem huius capituli vbi videť innui preter voluntatẽ dñorum inter seruũ et ancillã nõ posse cõtrahi ꝓiugium. vel si ꝓtrahitur non esse ratum. Quibusdã tñ videť inter eos posse fieri ꝓiugium. dñis ignorantibus.

// De viro qui se facit seruuz vt diuidatur ab vxore. c

Illud etiaz notan=

dum. q si mulier virum liberum acceperit et ille vt causam prestet discidij se alicuius seruum fecerit. nec ille vxorem dimittere. nec illa ob vinculum coniugij in seruitutẽ redigi poterit. Unde illud. ꝑlatum est
Ingelburien li concilio. ad sanctam synodum. q quidam ingenuꝰ ingenuam acceperit vxorem. z post filiorũ procreationem: occasiõe diuortij: cuiusdã seruum se fecerit. vtrũ et mulierem necessario tenere debeat. et si tenuerit. an illa etiã seruituti subiici debeat quesituz est? Judicatum est vxorem minime debere dimitti. non tamen ob christi legem mulierẽ in seruitutem redigi. dum ille nõ ex ꝓsensu coniugis se seruum fecerit? quem liberum ipa maritum acceperat.

// De etate contrahentium. d

Hoc etiam sciẽduz

est q pueri ante. xiij. annos. et puelle ante xij. annos ſm leges matrimoniuz inire nequeunt. Q si ante predicta tempora copulam inierint. separari possunt cõsuis voluntate et assensu parentũ iuncti fuerint. Qui vero in pueritia copulati post annos pubertatis nolunt se relinquere. sed in coniũctione permanere. iam ex hoc efficiũtur cõiuges. et deinceps nequeunt separari. Jtẽ Sponsalia ante septennium contrahi non possunt. solo enim consensu contrahuntur qui interuenire nõ põt nisi ab alterutra p/te intelligať. qõ inter eos agiť.

// Duo illa executi sumus cum alioꝝ quorundam adiectione quibus cõiugium solui potest. nec tamẽ solui semper necesse est Nũc de alijs que personas illegitimas penitus faciũt. add endũ est. z ꝑmũ de ordie.

// Jsta est distinctio. xxxvj. huius quarti libri. In qua magister postq̃ superius determinauit de inpedimentis antecedentibus matrimonium contrahendum. et de superuenientibus in contractum. hic vo determinat de incidẽtib⁹ in ipo contractu. sicut est error conditionis. Et duo facit. Primo eñ determinat de impedimento seruilis cõditionis. Scõo de ipedimento ex defectu etatis. Primũ facit a principio distinctionis vsq̃ ibi. Hoc etiam est sciendum. Secundũ vo vsq̃ ad finẽ distinctiõis. In speciali sententia magistri stat in tribus ꝓpositionibus quarum prima est hec. Cum ꝑsona de presa seruitute contrahens ignoranter eam potest dimittere et alteri coniungi matrimonialiter. Hãc mgr insinuans querit primo vtrum seruitus cõiugium diuidere possit. Et respõdet q libera põt accipe seruum et ecõuerso liber ancillã. z si mulier nesciat viri ꝓditoz vel et ecõuerso vir mulieris cũ seruitus fuerit deprehensa potest libere dimittere eaz. Si autem sciuerit mulieris cõditionem vel econuerso non põt dimittere. quod autoritatibus confirmat Postea querit si ambo. ſ. vir et mulier sint seruilis cõditionis. vtrum possit inter eos esse coniugium. Et respondet ex autoritate eiusdem concilij q sic. dummõ fiet cõiunctio ex voluntate dominoꝝ. Quis dicunt alij q etiam dominis ignorantibus possit inter eos fieri coniugium Postea dicit q si mulier accepit virum liberum et ille postea fecerit se seruum occasione diuortij. non ille potest vxorem dimittere. nec illa ꝑ matrimonij vin

culum potest in seruitutē redigi. dum ille nō ex assensu coniugis se seruum fecerit. quod autoritatib⁹ eiusdem ꝓcilij ꝓbat. Secūda ꝓpositio est hec. Sponsalia non ꝓtrahunt nisi ab altera pte sciatur quid iter eos in tali facto agatur. Hanc quidem ꝓpositionem magister insinuans dicit. q ꝑ leges pueri añ decimuꝫ quartum annum ⁊ puelle ante duodecimum annum non possunt matrimonium inire. qō si fecerint ante predicta tempora separari poterunt. Qui autem in puricia copulantur et post annos pubertatis noluut se dimittere sed in coniunctione ꝑmanere. ex hoc efficiunt coniuges. et deinceps nequeunt separari. Addit etiam q sponsalia ante septimum annum cōtrahi non pūt. Oportet etiam q ab vtraq; pte intelligat quid inter eos agatur. Ultimo dicit determinatum esse de duobus impedimentis coniugij quib⁹ solui pōt nec tñ solui semp est necesse. Et tñ in speciali de sententia huius distinctionis.

¶ In quo ordine nequeat fieri cōiugium. a

DI. XXXVII

SUnt igitur quidam ordines in quibus nullaten⁹ potest cōtrahi cōiugiū. ⁊ si interceſſerit copula: fit diuortium. vt sacerdotiuꝫ. dyaconatus. et subdyaconatus. In alijs vo ꝑmittitur sortiri coniugiū. nisi religionis habitum sumpserit vel continentie votum fecerint. Unō Leo papa. Clericos. lectores. ostiarios. exorcistas. acolitos. si extra vo/tū et habitū inueniunt et continentiam ꝓfiteri nolunt. vxorē ducere virginez ecclia romana ꝑmittit. nō viduam vel repudiatam. q deinceps nec ad subdyaconatū ꝓmoueri poterūt. nec laicus vxorem sortit⁹ nisi virginem. vel bigamus ad clericatum.

eo papa

Item ex carthaginensi ꝓcilio Placuit episcopos. ꝓspiteros. dyaconos. subdyaconos etiā ab vxoribus abstinere. qō si nō fecerint etiā ab ecclesiastico remoueant officio. Ceteros vo clericos ad hoc non cogit

: carthagi
si concilio

eo papa.

Item Leo papa. Lex ꝓtinentie eadez est ministris altaris que episcopis ⁊ presbyteris. qui cum essent laici vel lectores. licite vxores ducere potuerunt. sed cum ad predictos puenerunt gradus. cepit eis non licere qō licuit. Item in. vj. synodo. Si ꝗs eorum qui ad clerū accedunt voluerit nupciali lege mulieri copulari. hoc añ ordinē subdyaconatus faciat. Itē calixt⁹ papa. Presbyteris. dyaconibus. subdyaconib⁹ monachis. concubinas habere seu matrimonium contrahere penitus interdicim⁹ contracta quoq; matrimonia ab huiusmodi personis disiungi. et personas ad penitentiam debere redigi. iuxta sanctorum canonum distinctionem iudicamus. Item

lixtus pa.

Greg⁹. Nullum facere subdyaconum epi ꝓsumant. nisi qui se caste victurū ꝓmiserit. q nullus debet ad ministeriuꝫ altaris accedere. nisi cuius castitas ante susceptū ministerium fuerit approbata.

Gregor⁹.

De interfectoribus suarum coniugum. b

Innocen. papa. ij. Decernimus vt hij q ordinē subdyaconatus acceperint et insup vxores duxerint vel concubinas habuerint officio atq; eccleſiastico beneficio careant Cū cui ipsi tēplum et vasa dñi ⁊ sacrarū spirituſſancti esse debeant et dici. in dignū est eos cum bilibus ⁊ immundicijs deseruire.

His adiiciendū est de occisoribus suarū cōiugiū. De quibus Nicolaus papa scribit radulpho biturice archiepo. Interfectores suarum coniugum sine iudicio. cum nō addis adulterarum vel aliquid hmōi. quid aliud habendi sunt q̄z homicide. Ac ꝑ hoc ad penitentiam redigendi. quibus penitus denegat coniugium. Hic videtur Nicolaus ꝑmittere maritis ꝑ adulterio aut alio huiusmodi vxores suas interficere sed ecclesiastica disciplina spirituali gladio non materiali criminosos ferire iubet. Unde idem nicolaus. Inē hec nostra sanctitas addere studuit. si cuius vxor adulteriū ꝑpetrauerit. vtrum marito eius ſm mundanam legem interficere liceat. Sed sancta dei eccl'ia nūq; mundanis cōstringitur legibus. gladiū non habet nisi spiritualem. Item pius papa. Quicunq; ꝓpriam vxorem absq; lege et sine causa interfecerit aliamq; duxerit. armis depositis publicam agat penitentiam. et si cōtumax extiterit anathematizet vsq; quo cōsentiat.

Pius papa.

Ista est distinctio. xxxvij. huius

quarti libri. In qua magister postq; superius determinauit ō impedimentis que faciūt personas mediocres plene legitimas et penitus illegitimas. Hic vero determinat de impedimentis q̄ faciunt psonas oīno nō illegitimas. Et circa hoc duo facit. Primo ei oñdit quō ꝑ ordinē sacrū matrimoniū impediat. Secūdo quō ꝑ vxoricidiū impedit. Primū facit a principio distinctionis vsq; ibi. his adiciendū Scōm vo ab inde vsq; ad finē dis. In speciali snia mgr̄i stat in duab⁹ ꝓpositiōib⁹ quaꝝ prima est hec. Uoto ꝓtinētie cōstricti vel in sacris ordinib⁹ vel in religione cōstituti mr̄imoniū ꝓtrahendi ab eccl'ia sunt ꝓhibiti. Hanc mgr̄ insinuans dicit q ſūt q̄dam ordines i q̄b⁹ nullaten⁹ pōt ꝓtrahi cōiugiū. et etiaz si interceſſerit copula sit diuortiū sicut sacerdotiū. dyaconat⁹. subdyaconatus. In alijs vero ordinibus ꝑmittitur fieri coniugium nisi religionis habitū sumpserint. vel votum continentie fecerint. quod pluribus autoritatibus confirmat. Secunda ꝓpositō est hec. Ex iur canonico quod legibus mundanis non astringit vir ne vxorem interficiat matrimoniū interdicit. Hanc magister insinuans dicit q occisoribus suaꝝ cōiugū penitus coniugiū denegandum est tales sic criminosos ecclesiastica disciplina gladio spirituali et nō materiali cozrigere iubet. vnde tales debent publiam penitentiam agere. et si contumaces fuerint excommunicentur quousq; consentiant. Et tñ in speciali

De voto. a

DI.XXX/VIII.

Hinc de voto inspiciamus.

Votū est testificatio quedam ꝓmissiōis spontanee. que deo ⁊ de his que dei sunt ꝓprie fieri debet. Sunt tamē et vota stultoꝝ que frangenda sunt.

De votorū differentijs. b

Sciēdū qđ votorum aliud est commune aliud singulare

Commune vt illud quod in baptismo omnes faciunt cū spondent renūciare dyabolo et pompis eius. Singulare vt cum aliquis sponte ꝓmittit seruare virginitatem et ꝓtinentiam vel aliquid huiusmodi. Itē singulare votū. aliud est ꝓuatū. aliud solenne. ꝓuatū est in abscondito factū. solenne vero in conspectu ecclesie factū. Itē ꝓuatū votuz si violetur. peccatū est mortale. solenne vo violare peccatū et scandalum est. Qui ꝓuatum faciunt votum continentie: matrimoniuz contrahere nō dñt quia contrahendo mortaliter peccant. Si tamen contraxerint non separent. qz ꝓbari nō potest quod occulte factum est. Qui vero solenniter vouent: nullatenus coniugium iure queunt. quibus nō solū nubere sed et velle damnabile est. Unde Augustꝰ. ad iulianā de sancta viduitate In coniugali vinculo si pudicicia seruat damnatio non timetur. sed in viduali continentia et virginali excellentia. virtꝰ muneris ampliozis expetitur. qua expetita et electa et vota oblata iā non solū capescere nuptias. sed etiam si non nubatur. nubere velle damnabile est. Vouentibus em̄ virginitatem vel viduitatem non soluz nubere sed etiam velle damnabile est. Ad̄ apostolus ostendit thimotheo scribens. Adolescentiozes viduas deuita. Cum enim luxuriate fuerint. in christo nubere volūt id est cum post votum continentie in delitijs egerint vitam. non dico nubunt sed nubere volunt in christo. quasi tunc non sit peccatum. sed q̄ sit ostendit subdens. Habentes damnationem. et quare? subdit quia p̄mam fidem irritam fecerunt. et si non nubendo. tamen volendo. vt voluntatē que a ꝓposito ceciderit appareat esse damnatā siue sequantur nuptie siue nō. Damnatur enim ꝓpositi fraus. damnātur tales. quia ꝓtinētie fidem p̄mam irritam fecerunt id est votum. vel in voto violato fidem quaz in baptismo ꝓfessi sunt. Si autem ꝓ voluntate nubendi damnantur. constat. si eā effectui mancipauerint reuocandum id esse in irritum easq̄ arcendas redire ad ꝓposituz. Unde Gregorius. Uiduas a ꝓpo Greg. ad bonifacium. sito recedentes viduitatis sup quibus nos consuluisti. credo te nosse a sancto ꝑpaulo nisi conuertantur olim esse dānatas. quas ⁊ nos apostolica auctoritate damnandas ⁊ a communione fidelium atq̄ a luminibus ecclesie arcendas fore censemus. vsq̄quo obedīāt episcopis suis. et ad bonum quod ceperunt inuite aut voluntarie reuertant.

De virginibus nō velatis. c

De virginibus autem non velatis si deuiauerint.

a ꝓdecessore nostro Innocentio papa tale decretū habemus. Hec que nondum sacro velamine. recte tamen in ꝓposito virginali semper se simulauerunt permanere. licet velate non fuerint. tamen si nupserint aliquo tempore his agenda penitentia est. qz spōsio earum a domino tenebatur. Si enim inter homines solet bonefidei cōtractus nulla ratione dissolui. quantomagis ista pollicitatio quam cum deo pepigit solui sine vindicta non poterit. Item. Si virgines nondum velate taliter publica penitentia puniuntur. et a cetu fidelium vsq̄ ad satisfactionem excluduntur. quantomagis vidue que perfectōris etatis ⁊ maturioris cōsilij existunt. et habitum religionis assumpserunt. et deinde apostatauerunt. atq̄ ad priorem vomitum sunt reuerse. a nobis et ab omnibus fidelibus. a liminibus ecclesie. et a cetu fidelium vsq̄ ad satisfactionez sunt eliminande. et carceribus tradende. Ex his apparet virgines vel viduas: voto continentie astrictas. siue fuerint velate siue non. nullatenus coniugium sortiri posse. Quod itidem de omnibus intellgendum est. qui continentiam vouerunt. Ad̄ enim ante erat licitum. post votum fit illicitum. Non est igitur ꝓtermittendum Innocē. ꝓ quod Innocentius papa de viduis et puellis decreuit que christo spiritualiter nubunt. si postea publice nupserint. non eas admittendas esse ad penitētia. nisi hi qui-

us eiusdēq; infidelitatis fuerunt qñ cōiuncti sunt. Sed cū veniſſet euangelium alter sine altera credidit. Intelligis ne q̄d dicaz Attende vt rem ipsam diligentius explanem. Ecce cōiuges duo vnius infidelitatis fuerunt qñ coniuncti sunt. nulla de his q̄stio est que ptineat ad illud p̄ceptū veteris et noui testamenti. quo p̄hibet fidelis cū infideli copulare cōiugium. Jam sunt ꝓiuges et ambo adhuc sunt infideles. Tales sunt adhuc q̄les coniuncti sunt. Venit q; euangelij p̄dicatoꝛ: credidit eoꝛū vnus vel vna. sed ita vt infidelis cū fideli habitare consentiat. nō iubet dñs vt fidelis infidelem dimittat taliter coniunctū. Nec aptus iubet vt non dimittat. sed consulit. vt si q̄s aliter agat nō sit transgreſſoꝛ. sicut et ō virginibus cōsulit. Bonet aūt qō est lucrandi occasio cū possit licite relinquere sed nō expedit. Tunc enim nō expedit id quod licitum est quādo p̄mittitur quidem. sed impius vsus alijs aufert impedimentuz salutis. sicut discessio fidelis ad infideli. quam nō p̄hibet dñs. qꝛ cōtā illo non est iniusta sed ap̄s ne fiat consilio charitatis suadet. vt nemo in ea re iussionis necessitate teneatur. sed consilij voluntate libere faciat.

¶ Ex his monstratur inter fideles ꝓiugium esse. et consiliū ap̄li nō obuiare p̄cepto dñi. quo iubet fidelem non iungi infideli. et si coniuncti fuerint separari. Legit enim q; hesdras p̄pheta. imo dñs p euz iussit israelitis vxoꝛes dimittere alienigenas. per quas ibant ad deos alienos. non ille p maritos acquirebatur deo. Recte hoc p̄cepit. qꝛ per moysen iusserat dominus ne q̄s vxoꝛem alienigenam duceret. Bonito ergo quas duxerant domio p̄hibente domino iubente dimiſerunt. qꝛ vt ait Amb. Non est imputandum matrimoniū qō extra decretum dei factum est. sed cognoscitur emendandum. vt qñ fidelis infideli copulatur. Sed vt ait Aug. cum cepiſſet gentibus euangeliū p̄dicari. iam ꝓiūctos gentiles gentilibus comperit cōiugibus. ex q̄bus si nō ambo crederent. ꝫ vnus vel vna et infidelis cum fideli consentiret habitare nec phiberi a domino debuit fidelis infidelem dimittere nec iuberi. Jdeo non p̄hiberi. quia iusticia permittit a fornicāte discedere. Et infidelis hominis fornicatio ē maioꝛ in coꝛde. nec vera eius pudicitia cū coniuge dici potest. quia omne quod non est ex fide peccatum est. q̄uis verā fidelis habeat pudicitiam. etiam cū infideli coniuge que non habet veram. Jdeo aūt nec iuberi. qui nec ꝓtra iussionez domini gētiles fuerūt ambo cōiuncti Licitū ḡ erat p iusticiam fideli infidelem dimittere. sed licitum nō erat faciendum p̄opter liberā beniuolentiam. Euidenter aparet et inter infideles coniugium esse. et apostoluz de illis agere. qui in infidelitate coniuncti fuerūt et post alter ad fidem conuersus est. cum q̄ etiam fidelis habitare ꝓsensit. ꝛ hunc non dimittere fideli ꝓsulit ap̄s. qꝛ forte p fidez saluabitur infidelis.

mboꝛꝝ.

ugusti. ad lentium.

on est vera dicitia fidcū infideli

De fornicatione spirituali ob quā potest dimitti coniunx. C

Potest tamen licite dimittere. q̄a in infideli est fornicatio. si nō coꝛpis. tñ mentis. Causam em̄ fornicationis dñs excepit. Fornicationē vero generalem et vniuersalē intelligere cogimur nō mō. s. coꝛpalem sed et spūalem. de qua Aug. ait. Jdolatria et quelibet noxa superstitio fornicatio est. Bñs aūt p̄misit eā fornicationis vxoꝛem dimitti. sed nō iussit. et sic dedit apostolo locū monēdi. vt qui voluerit nō dimittat. pōt talē licite dimittere Si em̄ fornicatio carnis detestāda ē in cōiuge. q̄tomagis fornicatio mētis. id est infidelitatis.

Aug⁹. in sermone dominí in monte.

Vxoꝛ q̄b⁹ vitijs possit dimitti. D

Si autē queris an p̄pter aliud vitium nisi p̄pter infidelitatē vel ydolatriam possit dimitti: Attēde q̄d Augu. ait. Si infidelitas fornicatio est. et ydolatria infidelitas. et auaritia ydolatria non est dubitandum et auariciam fornicationem esse. Quis ergo q̄libet illicitam cōcupiscentiam potest a fornicationis genere seperare. si auaricia fornicatio est: Ex q̄ intelligitur q; p̄pter illicitas concupiscentias non tñ que in stupris cum alienis virís vel feminis committūtur. sed ob quaslibet que animam a lege dei aberrare faciunt et pernitioſe coꝛrumpi. possit sine crimine et vir vxoꝛem suam dimittere et vxoꝛ virum. Jtem. Rectissime dimittitur si viro suo dicat. non ero vxoꝛ tua. nisi mihi delatrocinio diuitias congreges. vel nisi solita lenocinia exerceas aut si quid aliud facinoꝛosum vel flagitioſum a viro suo expetat. Tūc ille si veraciter penitens est. habetq; fidem per dilectionē operantē. mem-

Aug⁹. in lib. de ꝑmone dominí in mōte

Aug⁹. de fis et opibus.

brũ qđ euz scandalizat amputabit. Ex his appet q nõ solũ infidelitas sed etiam quelibet concupiscentia q̃ pnitiose turpiterq; corrũpit. fornicatio spiritualis est. p quaz vir vxorẽ vel vxor viz dimittere põt. Cõsulit tñ apls ne fidelis dimittat infidelẽ volentem cohabitare. nec a deo reuocare.

Si fideli liceat aliaz ducere infideli discedente vel dimissa. e

Hic queritr si fidelis dimittat infidelem. vl infidelis a fideli discedat. an liceat fideli aliã ducere? Videtur autoritas testari q illa viuente alteraz ducere nõ valeat. Amb. eñ verba apli exponens ait. Alioquin si disceditis ab inuicem et volẽtes cohabitare dimittit. et aliis vos copulatis: adulteri estis. z filij vri q̃ de hac copula nascunt. immundi. i. spurij sunt. Jtẽ. Si quis habuerit vxorem virginem añ baptismũ: viuente illa post baptismũ alteram habere nõ potest. Crimina eñ in baptismo soluũtur nõ coniugio.

Ambrosius.

Ex concilio meldensi.

Que premissis contraria videtur. f

Sed contra Ambro. testat Si infidelis dicit apls discedit: discedat. Nõ eñ est seruituti subiect' frater aut sozor in huiusmodi. qz nõ debet reuerentia ꝯiugij ei q̃ horret autorẽ coniugij Nõ est eñ ratũ matrimoniũ qđ sine deuotione dei est. et ideo nõ est pctm̃ ei q̃ dimittitur ꝓpter deũ. si alij se copulauerit. Contumelia eñ creatoris soluit ius matrimonij circa eũ q̃ relinquit ne accusẽt alij copulatus. Jnfidelis aũt discedens et in deum peccat et in matrimoniũ. nec est Fuanda ei fides ꝯiugij. q̃ iõ recessit ne audiret xp̃m eẽ deũ xp̃ianoz ꝯiugioz. Si vo ambo crediderint p cognitionẽ dei cõfirmat ꝯiugiũ.

Determinatio. g

Attende hic predictis ꝯtraria posse videri. ita vt sibi ambrosius ꝯtradicere videatur. Sed distinguendum est hic aliud esse dimittere volentẽ cohabitare. aliud dimitti ꝓpter deuz ab illo q̃ horret nomen xp̃i. Jbi eñ lex beniuolentie nõ Fuat. Hic veritas custodit. z iõ cuz licet dimittere volentẽ cohabitare. nõ tñ ea viuente aliã ducere lz. Discedentẽ vero sc̃ q̃ non oportet. z ea viuẽte aliã ducere lz Sz hoc nõ est intelligendũ nisi ꝺ his q̃ infidelitate sibi copulati sunt. Sed si ad fidẽ vterq; ꝙuersus est. vel si vterq; fidelis matrimonio ꝙiunctus est. et post alter cozuz a fide discesserit. et odio fidei cõiugem reliq̃rit dimissus discedentez nõ comitabit. nec tamen illa viuẽte alterã ducere poterit. q̃a inter eos fuerat ratum coniugium. qđ non potest dissolui.

Quidã dicunt ꝙiugium nõ esse inter infideles. et quare. h

Sũt tamẽ nõnulli q̃ inter infideles asserũt non esse ꝙiugiũ. qz nec rata nec legitima est eoz copula Rata nõ est. qz solui põt. nec legitima. qz apls ait Omne qđ non est ex fide pctm̃ est. Eorum aũt ꝙiuctio nõ ẽ ex fide. z ideo pctm̃ ẽ. Nõ est erga ꝙiugiũ. qz nullũ ꝙiugiuz pctm̃ est. Aug. etiã dicit. qz nõ est vera pudicitia infidelis cũ fideli. Sed vero negat esse pudicitia. nõ q infideliũ ꝙiugiũ nõ sit verũ. sed qz nõ habet illud triplex bonuz qđ excusat coitũ et meret̃ premium. Jtem illud apli. Omne qđ nõ est ex fide: peccatũ est. nõ ita intelligendũ est. vt quicquid fit ab infidelibus peccatũ sit. sed omne quod fit cõtra fidem. i. ꝓscientiã: male sit. et ad gehennam edificat. Vel in omni eo qđ infidelis facit peccat. non quia illud facit. sed qz non eomodo illud facit quo debet. non referens ad debitum finem.

Qđ legitimũ sit ꝙiugium infideliũ sed nõ ratum. z quare. i

Copula ergo mariti talis que est inter infideles coniugium est legitimum. sed nõ ratum. Legitimũ q̃a est inter legitimas personas. sed non ratum. quia sine fide. Coniugium vero fideliũ est legitimum z ratum. si tamen legitime sunt persone. Q autem legitima sit infidelium coniunctio Augusti. testatur dicens. Uxor legitima societate cõiuncta sine vlla culpa relinquitur si cum viro christiano ꝓmanare noluerit. Ex hoc etiam probat q̃ infideli ad fidem conuerso apostolus consuluit infidelem non dimittere. Quod nõ faceret. si nõ esset inter eos legimum cõiugium Legitimũ est qđ legali institutione vel prouincie moribus nõ contra iussionẽ dominj contrahitur.

Aug⁹. in lib. de fide et operibus.

bus se iunxerant de mundo receſſerint. Si em̃ de omnibus hec ratio cuſtodiꝛ: vt quecunq; viuente viro alteri nupſerit. ad ultera habeatur. nec ei agende penitẽtie li/ centia ꝓcediꝛ niſi vn⁹ de illis fuerit defun ctus. q̃tomagl de illa tenẽda eſt. que añ ſe immortali ſponſo ꝓiunxerat. ⁊ poſt ad hu manas nuptias tranſmigrauerit. Attende q; nõ ſolũ ꝓiugiuz talibus negare videtur ſed etiam locum penitentie. Sed nõ ita in telligenduz eſt. vt aliquando excludantur a penitentia que digne pniam agere volũt ſed ille nõ ſunt admittẽde ad penitentiam que ab inceſtus copula diſcedere nolunt. quia poſt religionis ꝓpoſitũ nõ poteſt ꝺo reconciliari. per pniam. q̃ ad habitum ſue ꝓfeſſionis redire neglexerit. Tũc ille cui ſe coniũxerat ei defunctus erit. cum ab eiꝰ illicitis amplexibus hec penitus receſſerit Cum ergo dicitur eas non eſſe admitten/ das ad pniam. niſi hi quibus ſe iunxerant de mundo receſſerint. ſubaudiendũ eſt eis Tunc em̃ eis viri de mundo recedũt ⁊ de= funguntꝫ. cum ab eorum ꝓcupiſcentia iſte ſe alienãt. Quem ſenſum ſimilitudo ſubdi ta declarat et confirmat

H Quam grande malum ſit adul terium. ꝺ

Cum vir et mulier legitime coniuncti ſunt. cõſtat alterum al= tero viuente ad aliam nõ poſſe tranſire co pulam. alioquin adulterium committit. ꝺ quo clemens papa ait. Quid in omnibus peccatis adulterio eſt grauius. Secundũ nanq; in penis tenet locum. quem ꝓmuz illi habent qui aberrant a deo. Grauiſſime q̃ peccant adulteri. grauiꝰ fornicari. ſed cũ ctis his grauiꝰ inceſtuoſi. q̃s oẽs tranſcen dũt ꝓtra naturã delinquentes. Añ Aug. Adulterij malum vincit fornicationẽ. vin citur ab inceſtu. ꝓPeius em̃ eſt cum matre q̃m cum aliena vxore dormire. ſed horum omnium peſſimũ eſt quod cõtra naturam fit. vt ſi vir membro mulieris nõ ad hoc cõ ceſſo vtatur. hoc execrabiliter fit in mere/ trice. ſed execrabilius fit in vxore.

Aug⁹. de adulterijs coniugijs.

Be illis qui poſt longam captiui= tatem redeunt. e

Hic querit̃ de illis feminis. que putãtes viros ſuos interem= ptos vel in captiuitate vt ab iniqua domi= natione nunq; liberandos. in alios coniu/ gia tranſierũt. ſi illi qui putabantur periſ/ ſe remeauerint. vtrũ eis reddi debeant. et an ſecundi fornicati ſunt. et ipſe ree adulte rij? De hoc Leo papa ſic ait. Neceſſe, ẽ vt legitimarum federa nuptiarum reintegrã da credam⁹. et remotis his que hoſtilitas intulit. cuiq; id legitime reformetur quod intulit. ꝓcurandumq; eſt vt recipiat quiſ= q; quod ꝓprium eſt. ne culpabilis iudi/ cetur. et quaſi alieni iuris ꝓſuaſor habeat qui perſonam eius mariti qui iam non eſſe eſtimabatur aſſumpſit. Sic em̃ multa que ad eos qui in captiuitatem ducti ſunt per/ tinebant. in ius alienum trãſire potuerũt. et tamen plene iuſticie eſt. vt eiſdem reuer ſis reformentur. Ideoq; ſi viri poſt longã captiuitatem reuerſi. ita in dilectione ſua/ rum coniugiũ ꝓſeuerant. vt eas cupiant in ſuum redire conſortium. Bimittenduz eſt et inculpabile iudicanduz quod neceſſitas intulit. et reſtituendum quod fides poſcit. Si autem alique mulieres ita virorũ po/ ſteriorum amore ſunt capte vt malint his coherere q̃ ad legitimum tranſire conſor/ tium. merito ſunt notande. ita vt eccleſia/ ſtica communione ꝓhibeantur. que de re ex cuſabili contaminationem criminis elege/ runt. Redeant ergo in ſuum coniugia ſta/ tum. quia ſicut mulieres que ad viros ſu/ os reuerti noluerint impie ſunt habende. Ita ille que redeunt merito ſunt laudãde. Ex his oſtenditur illos qui taliter iungun tur vt credant virum interemptum per ig norantiam. aliquam excuſationem habe/ re de peccato. et tantum ꝓmam copulam eſſe legitimam. non ſecundam. veniam ta men habere ſi careat obꝓprobrio male volũ tatis. ¶ Sed ſi quis relicta in patria ſua vxore in longinquã abiens regionem ali= am ducat vxorem. deinde penitentia du= ctus eam dimittere velit aſſerens ſe aliam habuiſſe que viuit. nec eccleſia permittat. que quod ille aſſerit ignorat. queritur an in hac ſecunda copula ſit coniugium? Sa/ ne dici poteſt non eſſe coniugium et mulie rem de crimine excuſari per ignorantiam. virum autem adulterium admiſiſſe. Sed exquo ad ꝓmam redire volens nec valeſ cogitur eccleſie diſciplina hanc tenere. in/ cipit excuſari per obedientiam et timorez. de hoc quod poſcenti mulieri debituz red= dit. a qua ipſe nunq; poſcere debet. et ſic ꝺ alijs hmõi ſentiendum eſt.

Leo papa.

Jsta est distinctio .xxxviij. huius quarti libri. In qua mgr̃ post̃ supius determinauit de impedimento ordinis. Hic aũt determinat de impedimento voti. Et tria facit. Prima eũ distinctionem voti ꝓmittit. Scõo quale votũ matrimoniũ impediat subdit. Tertio qũo viri longe a feminis ꝓpt captiuitatẽ sequestrati eas repetere possint subiũgit. Primũ facit a principio dis. vsq; ibi. Qui eñ solenniter. Scõm vsq; ibi Hic queritur de illis feminis Tertium vsq; ad finẽ dis. Jn speciali sñia magistri stat in tribus ꝓpositionibus quarũ prima est hec. Votum cõmune est qõ oñs accipiunt cũ spondẽt dyabolo et eius pompis renunciare. Singulare vo est cũ quis spondet virginitatẽ seruare. Hanc magister insinuans ꝓponit primo quid sit votũ. Et dicit q votũ est testificatio quedã ꝓmiss onis spontance que de his que dei sunt ꝓpie fieri debet. Sunt tñ aliqua stultorum vota que frangenda sunt. Postea distinguit de voto. et ostendit q votũ matrimoniũ impedit. et dicit q votorũ aliud est votũ commune et aliud singulare. Cõmune est illud qõ in baptismo faciunt oẽs cuz spondent se renunciare dyabolo et pompis ei⁹. Singulare est cũ q̃s sponte ꝓmittit virginitatẽ vel aliud hmõi. Jtem votoꝝ singulariũ aliud est priuatum vt illud qõ est factũ in abscondito. Aliud solenne vt illud quod est factũ in facie ecclesie. Priuatũ aũt votũ si violet peccatũ mortale est. Si aũt solenne violetur peccatũ mortale et scandalũ est. Secunda ꝓpositio est hec. Omne qõ licite ꝓmittimus debemus seruare totũ siue sit priuatũ siue solenne votũ. Hanc mgr̃ insinuans. dicit. q qui priuatũ votũ ꝓtinentie faciũt matrimoniũ ꝓtrahere nõ debẽt. qz ꝓtrahendo mortaliter peccãt. Si aũt ꝓtrahunt nõ sepanꝫ qz ꝓbari nõ põt qõ occulte actũ est. Qui aũt solenniter vouẽt nullatenus inire queunt. Cõtinẽtiam igit̃ vouẽtes siue sint v̄gines siue vidue siue velate siue non velate ꝓiugiũ nullaten⁹ soꝛtiri põt qz qõ añ fuit illicitũ p⁹ votũ fit illicitũ. qõ autoꝛitatib⁹ ꝓfirmat. Postea dicit q isti q̃ ꝓtinentiam solenniter vouerũt si aliquo tempore ꝓtrahunt dñt ab ingressu eccl'ie et a cetu fidelium separari. donec humiliter satisfaciant et ad bonum qõ cepant siue ĩnite siue voluntarie redeant. qõ autoꝛitatibus ꝓbat. Obijcit tamen in contrariũ p Jnnocentij autoꝛitatem. qui dicit illos qui p̃mo spiritualiter nubent si postea publice nupserũt. nõ solũ ad cõiugium sed nec ad pñiam recipiendos esse nisi quib⁹ se ꝓiunxerunt de mundo recedant. Et rñdet magist̃ē q intelligenda est autoꝛitas Jnnocentij de illis qui ab incestus copula desistere nolũt qui nõ sunt ad penitentiã admittendi tñ qui digne pñiam agere volũt a pña nõ excludunt̃ et talibus ab illicitis cõplexib⁹ recedentibus illi quib⁹ se coniunxerũt defuncti sunt. Postea dicit q qñ vir et mulier legitime sunt ꝓiuncti non põt alter altero viuẽte ad aliam copulã transire. Alioquin adulteriũ ꝓmittit. qõ est grauissimũ petñ lz grauius incestus et adhuc ampl⁹ vitiũ ꝓtra naturã. qõ autoꝛitatib⁹ ꝓbat. Ex p̃dictis infero. q tñ illud votũ qõ p suscẽptionẽ sacri ordinis et pfessionez est solẽnizatũ. dirimit matrimoniũ cõtractũ et nullũ aliud ꝙtucũq; etiã sit publicatũ. Tertia ꝓpositio est hec. Viri redeuntes ex longa captiuitate quos femine putabant foꝛe mortuos põt vxores suas repetere ex iuris ptãte. Hanc mgr̃ insinuans querit ꝺ illis feminis q̃ putantes viros suos interfectos in captiuitate vel nunq; liberãdos ad alioꝝ ꝓiugia trãsierꝫ. si illi q̃ putabanꝫ pisse remcauerint. vtrũ eis reddi debeãt. et an ipse sunt ree adulterij Et rñdet q p̃ma copula ltĩma erat. q̃ tñ sic ꝓiunguntꝫ ꝓpter ignorantiã hñt aliquã excusationẽ de pctõ. sed tñ nõ caruerunt opꝓbrio male voluntatis. exigit ergo iustitia vt viris reuersis vxores reformentꝫ que si hoc voluerint laudãde sunt. Si aũt ad legitimũ ꝓiugium redire nolucrint sed cuz posteriozibus viris remanere merito sunt excõmunicande. et ecclĩastica cõmunione priuãde q de re excusabili ꝓtamĩnationẽ elegerunt criminis. et hoc autoꝛitate ꝓfirmat. Ultimo queritꝫ de isto qui vxore sua relicta in patria sua abit in longinquã regionẽ et ibi aliã ducit. pñia ductus vult eã dimittere asserẽs se habuisse aliaz qui viuit nec ecclesia permittat q̃ qõ ille asserit ignoꝛat. Queritꝫ vtruz in hac copula sit ꝓiugiũ. Et rñdet q nõ. tñ mulier ꝓpt ignoꝛãtiã a crimine excusat̃. vir aũt cõmisit adulteriuz sz exquo vult ad p̃maz redire nec p̃t cogi ĩudicio ecclesie hãc tenere. et tũc q obedĩẽtiã et timoꝛẽ ĩcipit excusari. Añ reddere ꝺz ei debitũ sed nũq; ꝺz ab ea exigere seu poscere. Et tñ in spãli.

De dispari. a

POst hec de dispari cultu videnduz est hec est eñ vna de causis q̃b⁹ pso ne illegitime fiũt ad ꝓhendũ matrimoniũ. Nõ eñ lz xp̃iano cũ gẽtili vl iudea inire ꝓiugiũ. qz etiã in veteri testõ p hibitũ est fideles viros infideles ducẽ vxoꝛes. dño dicente. Nõ accipias vxoꝛez de filiab⁹ alienigenaꝝ filijs tuis. ne traducãt eos post ꝺos suos. Juxta hoc dñi p̃ceptũ iudeoꝝ ꝓiugia cũ alienis inita hesdras separauit. Hoc idẽ etiaz in nouo testõ ꝟuat̃. Unde Aug. Ne nubat femina nisi sue religionis viro. vl ne vir talez ducat vxoꝛem Jd eñ vt dicis iubet dñs. docet apostol⁹ vtrunq; precipit testamentum. Jtem Ambroſius. Caue xp̃iane gentili vel iudeo filiam tuã tradere. caue ne gentilẽ vel iudeaz vel alienigenã. i. hereticam et omnem alienã a fide tua vxoꝛẽ accersias tibi Jtez. Si quis iudee siue christiane iudeo siue iudea christiano carnali consoꝛtio misceatur qui cũq; tñ nephas admiserit a christiano cetu ꝓtinus segregetur. Ex his aliꝫq; pluribus testimonijs aparet non posse cõtrahi coniugium ab his qui sunt diuerse religionis et fidei. Amb. in lib̃ pñiarchis.

De coniugio fidelis et infidelis et duoꝝ infidelium. b

Huic aũt videtur obuiare qõ apls ait de imparibus ꝓiugijs Ego dico nõ dñs. Si q̃s fraẽ hz vxoꝛẽ infidelẽ et h ꝓsentit habitare cũ illo. nõ dimittat illã. et si qua mulier ꝛc. Sz aliud hoc eẽ aliud illud cuidenꝫ oñdit Aug⁹. Jbi enim agit̃ ꝺ illis ꝓiugijs fideliũ et infideliũ. q̃ contrahunt̃ ab eis in dispari religione et fide manẽtibus. Aplus vo ait de illis qui vni- Aug. ad pc lentium.

Jsta ē distictio. xxxix. hui⁹ quarti libri. In qua mgr̄ post q̄ supius determiauit de impedimentis mr̄imonij q̄ faciūt psonā simplicit illegitimā. Nic determiat de impedimēto qđ facit eā illegitimā respectu alterius psone. Et tria facit. Primo em̄ ostendit q̄ dispar cult⁹ psonas illegitimas facit ad contrahendū. Scđo declarat vtrū duo infideliū mr̄imonialit cōiunctorū vnus ad fidē uersus possit relinquere nō uersum. Tertio quō duo infideliū nō possit esse verū mr̄imoniū. Pria ps usq ibi. Duic aūt vidr obuiare. Scđa usq ibi. Sed hoc nō est itelligendū. Tertia nō usq ad fi. di. Jn spāli sentētia mgr̄i stat in trib⁹ ppositiōib⁹ quarū ꝑma ē hec. Diuerse religionis psone ad ꝓtrahēdū sit mr̄imonialit sunt illegitime. Hāc mgr̄ ponēs ꝓponit ꝑmo q̄ mr̄imoniū ꝓtrahi nō pōt ab his q̄ sunt diuerse religiōis Dispar em̄ cultus facit psonas illegitimas ad cōtrahendū. qđ plurib⁹ autoritatib⁹ pbat. Postea obijcit in cōtrariū p aplm q̄ dicit. q̄ si q̄s hz vxorē infidelez t hec psentit habitare cū isto. nō dimittet illā. t sibr dicit de mlere. Et rñdet q̄ qr illud dictū est. s. q̄ qui sunt dispares in cultu ꝓtrahere nō pñt intelligēdū ē de ill' q̄ exitūt in dispari religiōe cultu seu fide. q. s. sic manētes ꝓtrahere nō pūt. Qđ apls aut intelligēdū est de ill' q̄ vni⁹ infidelitatis fuerūt qñ coniuncti sunt postmodū vn⁹ sine altero ad fidē ꝓuersus ē. qñ em̄ sic ē. si infidel' cū cohabitare ꝓsentit. tunc suadet apls fideli vt eā nō dimittat. qñ forte p fidelē saluāda est. pōt tñ licite fidel' infidelē dimittere. etiā cohabitare volentē. qr ipa infidelitas est q̄dam fornicatō spūalis ppter quā pōt vxor dimitti sicut ppter fornicationē corpalem. q̄ oīa autoritatib⁹ pbat. Ex his infert scđam ppositionē q̄ est. Fidel' vir pōt licite infidelē vxorē dimittere t ecōuerso. ptz ex p̄missis. Postea q̄rit. vtrū ppter aliud vitiū q̄ infidelitatē possit dimitti? Et rūdet q̄ vir sine crimie pōt vxorē dimittere t ecōuerso vxor virū ppter quasdā ꝓuincias q̄ aberrare faciūt aīam a lege dei. t nō solū propter infidelitatē. qđ autoritatibus pbat. Postea q̄rit si fidel' infidelē dimittat. vel infidelis a fideli recedat. vtrū liceat fideli aliā ducere. Et arguit p autoritates ad vtrāq ptem. t cōtrarietates dissoluēs dic. q̄ si fidel' dimittat infidelē volentē secū cohabitare sine contumelia saluatoris nō pōt alterā ducere ea viuente. Si vō infidel' discedat t dimittit fidelē ꝓuolentem secum habitare non tenet sequi discedentez: sed licet el alterā ducere. hoc aūt intelligendū est de illis q̄ in infidelitate coniuncti sunt. sed si vterq ad fidelitatem cōuersus est. vel si vterq fidelis exitēs matrimonio cōiunctus t postea alter illorū a fidelitate discesserit t fidelem derelinq̄t. nō debet dimissus discedentem infidelem sequi. tamen illa viuente non pōt aliam ducere. qr inter eos fuit ꝓiugiū ratū qđ dissolui non pōt. Tertia ppositio ē hec. Cōiugiū infideliū minime esse ratū. patz ex hoc q̄ omis cor̄ actio verissime est pctm̄. Hāc mgr̄ insinuās dicit inter infideles nō esse ꝓiugia. qr eor̄ copula nō est rata cuz solui possit. nec eor̄ cōiugia esse legitima. cū nō sint ex fide. omne aūt qđ nō est ex fide: pctm̄ est. Sm aplm Hoc idē etiā ostēdit p Augu. Mgr̄ aūt dicit q̄ inter infideles est legitimū mr̄imoniū. qr est inter legitimas psonas. sed non est ratū. qr non est cū fide. qđ p autoritates pbat. Coniugiū aūt fideliū est legitimum t ratum: si legitime sint psone. Et soluit dicendo ad autoritatē beati Augu. Coniugiū aūt infideliū vere est: sed nō habet illud triplex bonū qđ excusat coitū nec meret p̄mium. Exponit etiā illud apostoli. Oñe qđ nō ex fide est: peccatū est. Et tñ in spāli de sententia huius distinctiōis.

De cognatione carnali et spūali et ꝑtim de carnali. a

Qunc supereſt de cognatione aliq̄d dicere. Est autem cognatio alia carnal' alia spūalis. Primū de carnali cognatiōe t affinitate inspiciamus. Cognati g̃ vl' affines in septimo gradu vel infra copulari non debent. Vñ Gre. Progeniem suā vnūquēq̄ usq ad septimā obseruare decernim⁹ generationē. t q̄diu se agnoscunt affinitate ꝑpinq̄s. ad iugalem copulā accedere debe gamus. qđ si fecerint: sepenē. Itē Nicola. papa. De ꝓsanguinitate sua nullus vxorē ducat usq post generatiōz septimā vl' quo usq parentela cogn̄sci pōt. Itē. Nulli ex ꝑpinq̄tate sui sanguinis usq ad septimū gradum vxores ducāt. Quibus autoritatib⁹ aliisq plurib⁹ ꝓsanguineor̄ ꝓiunctiones ꝓhibentur usq ad septimū gradum.

Greg⁹. epis gallie.

Nico. papa.

De computatione graduum consanguinitatis. b

Quomodo autem gradus cōsanguinitatis computandi sint: Jsidorus ostendit sic. Series ꝓsanguinitatis sex gradibus dirimit hoc mō. Filius t filia qđ est frater t soror. sit ipe trūcus Jllis sorsum seiunctis: ex radice illi⁹ trunci egrediunt isti ramunculi. nepos t neptis primus. pronepos t pneptis scđus. abnepos t abneptis tertius. adnepos t adneptis quartus. trinepos t trineptis quint⁹ trinepotis nepos t trinepotis neptis sext⁹ Attende q̄ sex g̃dus tm̄ ponit Jsi. qr truncum inter g̃dus nō cōputat. Alij vō qui septem g̃dus ponunt truncū inter g̃dus cōputant. varie nanq̄ cōputant g̃dus cōsanguinitatis. Alij em̄ prem in ꝑmo g̃du. filios in scđo ponūt. Alij ꝑmum g̃dū filios appellāt. negantes g̃dū cōgnatōis inter prez t filiū esse. cum vna caro sint pater t filius Autoritates g̃ q̄ ꝓsanguinitatis cautelam usq in septimū g̃dum phibēt. prez ponūt in ꝑmo gradu. Jlle vō que usq ad sextum g̃dum phibent. ꝑmū g̃dū filios apellant. atq ita fit vt eedem psone sm hanc diuersitatem inueniant in texto t septimo gradu. Prem vō in ꝑmo g̃du ponit: q̄ fratres dicit esse scđm g̃dum. Hoc modo computat Zacharias papa inquiens. Parētele gra-

Jsido.

Zacharias aliē cōputat.

dus aliter cõputamus. Ego ⁊ frater meus vna generatio sumus. ꝑmumq; gradũ efficimus. Rursus filius meus ⁊ fratris mei filius scõa generatio sunt. ⁊ secundũ ḡduz faciũt ad hũc modũ cetere successiões. Inter illos vo q̃ sex cõputãt ḡdus: ⁊ illos q̃ septẽ cõputant ḡdus. nulla in sensu existit diuersitas. q̃uis in numero ḡduum varietas videatur. Vltima vo generatio si a fratrib⁹ sumat initiũ numerandi septima inuenit.

Quare sex gradus cõputant. c

Quare vo sex computet Jsiõ. ipe aperit dicens. Cõsanguinitas dum se paulatim ꝓpagino ordinib⁹ diriment vsq; ad vltimũ gradũ ꝓtraxerit et ꝓpinquitas esse desierit. tunc ꝑmum lex in matrimonij vinculũ eam recipiet. ⁊ quodã modo incipiet reuocare fugientẽ. Jõ autẽ vsq; ad sextum generis gradũ cõsanguinitas constituta est. vt sicut. vj. etatib⁹ mundi generatio ⁊ homis stat⁹ finit. ita ꝓpinq̃tas generis tot gradibus terminet. In his sex gradibus oia ꝓpinquitatũ noia ꝓtinẽtur. vltra quos nec affinitas inueniri nec succ

Quare septẽ

cessio põt amplius ꝓpagari. Scõm alios septem ḡdus ideo computant: vt ita post septem gradus spõsus sponse iungat. sicut post hãc vitã q̃ septem dieb⁹ agitur eccl'ia xp̃o iunget. Jbis aũt occurrit illud qd

De dispensatiõe Gre. erga anglos

Greg⁹. Augustino anglorũ ep̃o a quo requisitus fuerat. quota generatione debeãt copulari. rescribit sic. Quedam lex rhomana ꝑmittit. vt siue fratri vel sororis seu duorum fratrũ germanorũ seu duarũ sororum

Johes Chrysosto. Cõstantinopolitan⁹ eps.

filius ⁊ filia misceant. Sed experimẽto didicimus ex tali coniugio sobolẽ non posse succrescere. Vñ necesse est vt quarta vel quinta generatio fidelitũ licenter sibi cõiungatur. Sed post mltũ tpis idẽ Greg⁹. a felice messine sicilie ꝓsule req̃situs. vtrũ Augustino scripserit vt anglox quarta generatione contracta mr̃imonia nõ soluerent. inter cetera talem reddidit rationẽ. Quod scripsi Augustino anglox ep̃o. ipi etiã anglorũ genti que nup ad fidem venerat: ne a bono quo cepat metuendo austeriora recedere. specialit̃ ⁊ non generalit̃ me cogãscas scripsisse Nec ideo hec eis scripsi vt postq̃ in fide fuerint solidati. si infra ꝓpriam consanguinitatem inuenti fuerint: nõ sepentur aut infra affinitatis lineã. i. vsq; ad septimã generationem iungant.

Jsta est distinctio. xl. huius quartũ libri. In qua mgr̃ postq̃ supius determinauit de impedimentis matrimonij disparis cultus quod reddit ꝓsonem illegitimaz ad contrahendũ respectu alicuius ꝓsone ꝓpter distantiã ad ip̃am. Hic determinat de impedimentis mr̃imonij q̃ faciũt ꝓsonã illegitimam ad contrahendũ respectu alicuⁱ⁹ ꝓsone ꝓpter ꝓpinq̃tatem ad ip̃am. Et tota sua mgr̃i x̃satur in hac distin. circa hoc. s. q̃ cognatio carnal' ⁊ spũalis mr̃imonij impediũt. Sentẽtia in hac distinctiõe stat in ista ꝓpositiõe. Cognatio quedam dicitur carnal'. q̃dam vo spũalis. ⁊ infra quartũ gradum nõ possũt cognati infre mr̃imoniũ. vt dicit decretal'. Hanc magister insinuans ꝓponit ꝑmo de cognatiõe ⁊ affinitate esse dicendũ. de q̃bus duab⁹ subdit q̃ cognati ⁊ affines in septimo grado ⁊ infra copulari nõ debẽt q̃s p̃ autoritates ꝓbat. Postea dicit q̃ gradus ꝓsanguinitatis a diuersis diuersimode cõputãt. Quidã em̃ vt Jsi. cõputat sex gradus. ip̃m em̃ ꝓsanguinitatis truncũ inter gradus non cõputat. q̃ inter patrẽ ⁊ filiũ negat eẽ ꝓsanguinitatis gradus: cũ quasi sint vna caro. Si ergo supposito filio ⁊ filia fratre et sorore q̃si trunco. in ꝑmo nepos ⁊ neptis. in secõ pnepos ⁊ pneptis. in tertio abnepos ⁊ abneptis. in q̃rto adnepos ⁊ adneptis. in quinto trinepos ⁊ trineptis. in sexto trinepotis nepos ⁊ trineptis neptis. Alij vo q̃ p̃rem in ꝑmo gradu ponũt. inter p̃rem q̃dem ⁊ filiũ ponunt esse cognatiõis q̃ gradũ. Et hi septem gradus computant. ⁊ q̃uis varij in nũero graduũ inuenianť. nulla tñ existit diuersitas q̃tũ ad terminũ: sz tm̃ q̃tũ ad initiũ. Postea mgr̃ assigt b⁹ cõputatiõis ḡduũ rõem. Vltimo opponit in ꝓtrariũ p Grego. q̃ scribens Augu. anglicorũ ep̃o a quo req̃situs fuerat quota generatione deberẽt cõnubia fieri dicit q̃ p̃t licite fieri in quarta ⁊ q̃nta generatione. Sed ad hoc rñdet ip̃m dictũ Grego qui dicit se hoc non generalit̃ dixisse: sed specialit̃ cõcessisse genti anglicorũ qui nup ad fidem venerunt: ne a bono q̃ inceperant metuendo austeriora recedant. quibus tñ postea in fide solidatis dicit hoc non licere: ꝺmo si infra consanguinitatis lineam ꝓpriam aut affinitatis lineam ꝓpriam septimã. s. generationem inuẽti fuerint copulati nõ sepant. His dictis mgr̃i addo ex dictis doctorũ aliorũ q̃ mgr̃i sententia de gradib⁹ cõsanguinitatis dudum habita p̃ summum pontificem est remota. Et tm̃ in spẽali.

De gradibus affinitatis. a

DI. XLI

Vnc de affinitate videndum est. de qua Gregorius ait. ꝓorro de affinitate quam dictis parentelis esse q̃ ad virum ex pte vxoris: seu que ex parte viri ad vxorẽ ꝓtinet. manifesta ratio est. q̃ si ꝺm diuinã sententiam ego ⁊ vxor mea sumus vna caro. profecto mihi ⁊ illi mea suaq; parentela ꝓpinquitas vna efficitur. Quo circa et soror vxoris mee in vno ⁊ ꝑmo gradu erimus. filius vo ei⁹ secundo gradu erit a me. neptis vo in tertio. Jdq; vt ita in ceteris agẽdũ est in successiõib⁹. Vxorẽ vo ꝓpriq̃ cuiq; ḡdus sit. ita me oportz attendere. quẽ-

admodum ipius q3 gradus aliqua femia
proprie ppinquitatis sit. Quod nimirum
vxori mec de ppinquitate viri sui in cūctl
cognationis gradibus cōuenit obseruare.
Qui vo aliorsum sentiunt anticristi sunt.
Item Julius papa. Equalit vir coniūga
tur consanguineis ppijs 7 consanguineis
vxoris. Item Jsidorus. Sane ꝯsanguini-
tas que in ppio viro conſuanda est. etiā
in vxoris parentela de lege nuptiarū custo
dienda est. q3 constat eos duos fuisse i car-
ne vna. Jōq3 cōmunis est illi vtraq3 parē
tela. Item Julius papa. Nullū in vtroq3
sexu pmittimus ex ppinquitate sui sangui
nis vel vxoris vsq3 in septimum generatio
nis gradum vxorem ducere. vel incesti ma
cula copulari. quia sicut non licet cuiq3 de
sua consanguinitate christiano. sic nec de
consanguinitate vxoris ꝯiugem ducere p
pter carnis vnitatem. Item Greg⁹. De af
finitate consanguinitatis p gradus cogna
tionis placuit vsq3 ad septimam generatio
nem obseruare. Nam 7 hereditas rerum p
legales instrumentorū diffinitiones san-
cita. vsq3 ad septimū gradum heredum ptē-
dit successionem. Non em̄ eis succederent:
nisi de ppagine cognatōnis deberet. His
autoritatib⁹ insinuat. 7 que sit affinitas et
vsq3 ad quem gradum sit obſuanda. s. vsq3
ad septimū.

c concilio
ensi

i concilio
ulani

Varie traditiões de affinitate. b

Sed alij videntur concedere in quinta generatione inter affines contrahi coniugiū. 7 in quarta etiam si cō-
tractum fuerit non separi. Ait em̄ Fabia-
nus papa. De ppinquis qui ad affinitatē
p virum 7 vxorem veniūt. defuncta vxo-
re vel viro in quinta generatione iungant
In quarta si inuenti fuerint non separent.
In tertia vo ppinquitate non licet vxorē
alterius accipe post obitum eius. Equali-
ter vir iungat in matrimonio eis q sibi cō-
sanguinei sunt. 7 vxoris sue consanguineis
post mortem vxoris. Ecce hic concedit in
quinta vel quarta ppinquitate affiniuz fieri
ꝯiugiū. Julius etiā papa ait. Statutū est
vt relictā frīs vxoris sue. relictā frīs vxo-
ris sue. relictā filij vxoris sue. nemo sibi in
mrimoniū sumat. relictam vxorem consan
guineorū vxoris sue vsq3 in tertiā pgeniez
nemo in vxorem sumat. In q3rta vo 7 quin-
ta si inuenti fuerint non separent. Ecce q3

Fabian⁹ pa.

Julius papa

varie de affinitatis obseruatione loquunt
autores. Alij em̄ vsq3 ad septimū gradum
eam obſuari sanciūt. Alij vo in quito vel
quarto matrimonia contracta nō diuidūt.
Sed illi veritatis rigorem. isti miscōie dis-
pensationem vident pponere. ꝑōt enim
ecclesia dispensare in copula affinium vsq3
ad tertium gradum. sicut Greg⁹. dispensa
uit in quarto gradu consanguinitatis. Il-
lud aūt non est ptercundum quod Grego. Grego.
Generio episcopo scripsit. Sedez aposto
licam consulere decreuisti. si mulier copu-
la nuptiali extraneo viro ꝯiuncta coḡtioni
eius ptineat. si eo defuncto cognatio mane
at vel sub alio viro cognatōis vocabla dis
soluant. vel si suscepte soboles possunt legi
time ad poris viri cognationis transire co
pulam. Si vna caro fuerit. quō aliqs eo-
rum potest ppinquus vni ptinere: nisi pti
neat alteri? Hoc minime posse fieri creden-
dum est. Morto vno defuncto. in superstite
affinitas non delet. nec alia copula con-
iugalis affinitatez copule poris soluere va
let. sed nec alterius coniunctionis soboles
placet ad affinitatis poris viri consortium
transire. Si quis ergo sacrilego 7 temera-
rio ausu in defuncto querit ppinquitatem
extinguere. vel sub altero affinitatis voca-
bula dissipare vel susceptas soboles alteri⁹
copule ppinquitati poris credit legitie so-
ciari. hic negat dei vbum validum esse qđ
dixit. Erunt duo in carne vna. Ecce hic p
hibet si mortuo pmo viro vxor eius alij nu
pserit. filios de secundo viro genitos duce
re vxores de cognatione poris viri. quia fi-
lij mediante matre ad cognationem poris
viri ptinent. cum quo mater eorū vna ca
ro extiterat. Hoc idem etiam Jnnocenti⁹ Jnnocē. pa.
papa ait. Si qua mulier ad secūdas nupti
as transierit 7 ex eis sobolem genuerit. nul
latenus potest ad consortiū cognatiōis pri
oris viri ptingere. Hoc autem obſuandū
est vsq3 ad septimū generis gradum. ꝑ ma-
xime vsq3 ad tertiū 7 quartum. sicut supra
positum est.

Si coniugiū sit inter eos qui nota consanguinitate diuidunt. c

Et est sciendū q3 ec
clesia infra pdictos gradus consanguinita
tis coniunctos sepat. Si autem ignoāter
coniuncti fuerint in conspectu eccle 7 post-

modum ꝓbata cōsanguinitate eiusdez iu dicio separati. Quer̄tur vtrum copula illa coniugiū fuerit. Quibusdam videt nō fuisse coniugiū. q̄ non erant legitime ꝑsone: sed tamen de crimine excusant ꝑ ignorantiam. ⁊ quasi coniugiū reputat. quia bona fide ⁊ ꝑ manum ecclesie conuenerūt. Unde ⁊ filij eoz̄ legitimi habentur. Alij vo dicunt fuisse coniugiū licet nō essent legitime ꝑsone. quia talium coniunctiones vocant canones coniugia. vbi de ꝑsonis agitur q̄rum testimonio cōsanguineoz̄ sit dirimēda coniunctio. Unde Urbanus papa. Si duo viri vel tres cōsanguinitatem iureiurando firmauerint. vel ipi forte confessi fuerint: coniugia dissoluant. Si vo neutrum contigerit episcopi eos ꝑ fidem christi obtestentur. quatinus palam fateantur si sere cognoscunt cōsanguineos. Si se iudicio episcopoz̄ segregauerint in alia mr̄imonia non ꝓhibeant cōtrahere. Idem. Notificamus tibi vt cum tres vel duo ex ꝓpinquioribus eius qui accusant hanc ꝓpinq̄tatem iuramento firmauerint. vel si duo vl tres ex antiquioribus ianuensibus: quib⁹ hec ꝓpinquitas est nota qui bone fame et verac̄ testimonij sint. remoto amore. timore p̄cio ⁊ omni malo studio. p̄dicta firmauerint. sine mora cōiugia dissoluant. Consanguineos vo extraneoz̄ nullus accuset. vel cōsanguinitatem in synodo computet sed ꝓpinqui ad quoz̄ noticiam ptinet Si aūt ꝓgenies tota defecerit. ab antiquioribus ⁊ veracioribus quibus ꝓpiquitas tota nota sit. episcopus canonice requirat. et si inuenta fuerit: separentur. Ecce quibus accusantibus ⁊ testificantibus dirimenda sit cōsanguineoz̄ coniunctio que ꝯiugiū vocat.

Quibus ꝑsonis testificantibus sint diuidenda coniugia.

Urban⁹ pa.

Richardo ianuensi epō

Fabian⁹ pa.

Distinctio vtilis. d

Hic dicendū est q̄ aliud est fornicatio. aliud stupr̄ū. aliud adulterium. aliud incestus. aliud raptus. Fornicatio licet sit genus omnis illiciti coitus qui fit extra vxorem. tamen specialit̄ intelligitur in vsu viduarū vel meretricum vel ꝯcubinarū. Stupr̄ū ꝑpe est v̄ginum illicita defloratio. Adulterium est quasi alieni thori violatio. vnde adulterium dicit quasi alterius thori accessio. Incestus est cōsanguineaꝝ vel affiniū abusus Unde incestuosi dicuntur q̄ consanguineis vel affinibus suis abutunt. Raptus admittit cum puella violenter a domo patris educit. vt corrupta in vxorem habeat. sine puelle sine parentibus vis illata constiterit. h̄ mor te mulctat. sed si ad ecclesiam cuz rapta cōfugerit. p̄uilegio ecclesie mortis impunitatem merek. Attendendum est etiaz illud Alexandri qui ait. Q frater sororve vxoris tue cognati dicuntur equiuocationis iure fit. ⁊ necessitate vulgaris apellationis potius q̄ vlla cognationis causa. Uxor enim fratris fratrissa potius q̄ cognata vocat. Mariti frater leuir dicitur. Duoz̄ fratrum vxores ianitrices vocantur q̄si eandem ianuam intrantes. Viri soror glos appellatur. Sororis aūt vir non habz specialem nomen: nec vxoris frater.

Quid sit fornicatio.

Quid sit stupr̄um.

Quid sit adulterium

Quid sit incestus

Quid sit raptus

Alexan. p

Ista est distinctio xlj. hui⁹ quarti libri. In qua mg̃r postq̄ superius determinauit de impedimento consanguinitatis. Hic determinat de impedimento affinitatis. Et tria facit. Primo enim ostendit q̄ affinitas matrimoniuz impedit contrahēdum ⁊ contractum dissoluit. Secundo quedaz vitia distinguit. Tertio nomina affinitatū adiungit. Primum facit vsq̄ ibi. Hic dicendū est. Scōm vsq̄ ibi. Attendendū est etiam illud Alexandri. Tertiuz vo vsq̄ ad finē distinctiōis. In speciali sententia magistri stat in tribus ꝓpositionib⁹ quaꝝ ꝑma est hec. Qui infra affinitatis gradum ꝓhibitū coniungunt habita noticia ab inuicem sepant. ⁊ eoz̄ filij legitimi habeant. Hanc mg̃r insinuans proponit primo quid sit affinitas dicens q̄ est parentela que ad virū ex ꝑte vxoris ⁊ ad vxorem ex ꝑte viri ptinet. Quia em̄ vir ⁊ vxor vna sunt caro rōnabiliter ꝓpinq̄tas ⁊ parentela vnius efficit alterius vt sit vna vtriusq̄. vnde vir ⁊ soror vxoris sunt in ꝑmo gradu. filij vo sororis sunt in secūdo gradu a viro. neptis vo i tertio gradu. ⁊ sic deinceps. Dicit em̄ q̄ affinitas vsq̄ ad septimū gradū generatiōis matrimonium impedit. sicut ⁊ ꝯsanguinitas. qō autoritatibus probat. Postea obijcit in contrariū ꝑ autoritates que dicūt q̄ inē affines pōt coniugiū ꝯtrahi in quarta ⁊ quinta generatione. Et respondet q̄ autoritates sunt intelligende ꝑm miscōie dispensationem. pōt tamen etiaz dispensari in copula affiniū vsq̄ ad tertium gradum sicut etiā Greg⁹. dispensauit in quarto gradu ꝯsanguinitatis. Postea querit vtruz affinitas maneat q̄uis transeat matrimoniuz. vt si mulier alicui viro copulata ad cognationem eius pertineat vtrum eo defuncto mr̄imonium maneat vel dissoluat. Et determinat ꝑ plures autoritates q̄ maneat affinitas matrimonio transeunte: que affinitas impedit matrimonium ad p̄determinatos gradus acsi matrimonium ꝑmaneret. Postea dicit q̄ coniunctos infra p̄dictos gradus consanguinitatis vel affinitatis eccl'a sepat. Querit etiam si ignoranter in conspectu ecclesie contunguntur ⁊ postmodū consanguinitate ꝓbata eiusdem iudicio ecclesie separant vtrum illa copula fuit coniugiū? Et respondet q̄ q̄dam dicunt q̄ nō erant ꝑsone legitime. ideo non fuit coniugium. Excusatur tn̄ ꝑ ignorantiam a crimine. q̄ bona fide ⁊ per manum ecclesie conueniūt. Ex̄ ⁊ filij eoz̄ legitimi habent. Alij vo dicunt fuisse coniugium: q̄uis non

fuerunt psone legitime. quia canones tales coniunctiones legitimas vocant. Addit etiã quozũ testimonio hec coniunctio sit diuidenda. ⁊ dicit q̃ tres vl duos er ppinquiozibus q̃ iuramento confirmãt hoc verũ esse quod dicunt. vel si ꝓgenies tota deficeret p antiquiozes quibus tota ꝓpinquitas nota sit assertum fuerit q̃ affines sint. sine mora sepandi sunt. qõ autozitatibus ꝓbat. Secũda ꝓpositio est hec. Que sit differentia inter stupzũ. adulteriũ. incestum ⁊ fornicationem. hec littera dat sufficientem explanationem. Hanc insinuans distinguit diuersa peccata. s. fornicationem. stupzum. adulteriũ. incestuz ⁊ raptũ dicens. q̃ q̃uis fornicatio sit genus omis illiciti coitus qui fit extra vxozem. tamen specialiter intelligẽda est abusus viduarum vel meretricũ vel concubinarum. Stupzum vo est ꝛginum illicita defloratio Adulterium est aliena thozi violatio Incestus vero est consanguinearũ vel affinũ abusus. Raptus vo est cum puella violenter de domo patris educitur vt corrupta in vxozem habeat. Tertia ꝓpositio ẽ hec. Ut cautius fiant coniugia ponit mgr quedam affinitatum noia. que insinuans dicit q̃ frater vxozis ⁊ sozor eius dicunt cognati viri ꝓpter nominũ caretiaz vxor vo fratris dicit potꝰ fratrissa q̃ cognata. frater vo mariti dicitur leuir. vxozes vo duozũ fratrũ ianitrices vocant. quasi eandem ianuam intrantes. Sozor vo viri vocatur glos. vir autem sozozis non habet speciale nomen. nec sozozis frater. Et dicitur notanter quedam affinitatum nomina. quonĩa noia singulariũ affinitatum non sunt imposita ꝓpt occultas rerũ ꝓprietates non latentes. sed circũloquunt alijs nominibus. ideo necesse est vnum nomen plura significare. vt inquit philosophus. Et tñ in spẽali de sententia huius distinctionis.

De spũali cognatione. a

.XLII. De parentaliũ graduum famosa questione aliquid licet minus sufficienter diximus. Jaz de spũali cognatione addam' que etiã psonas impedit vt non sint legitime ad incundas nuptias. Tria q̃daz sunt consanguinitas. affinitas ⁊ spũalis germanitas. Consanguinitas est inter eos qui iũguntur fm lineam generis. Affinitas inter eos qui genere quidem non sunt coniuncti sed mediante genere sunt sociati. vbi ĝtia. Uxor filij fratris mei que non est de genere meo p ipm qui ẽ de genere meo mihi affinis facta est ⁊ ego illi. Spũalis ꝓximitas est inter compatrem ⁊ cõmatrem. ⁊ int̃ eos quozũ vnus alterũ de sacro fonte leuauit: vel in cathezizatione aut confirmatione tenuit. Est etiam inter filios eiusdem homis carnales ⁊ spũales.

Qui sint filij spũales. b

Spũales filij sunt quos de sacro fonte leuamus vel in cathezizatione seu confirmatiõe tenemus. Filij etiã ⁊ filie spũales eozũ sunt. qui trine mersionis vocabulo eos sacro baptismate tingunt. Dicit etiam spũalis filia sacerdotis: que ⁊ peccata sua confitet. Unde Simachus papa. Omnes quos in penitẽtia suscipim' ita nostri spũales sunt filij. vt ⁊ ipi quos vel nobis suscipientibus vel sub trine mersionis vocabulo mergentib' vnda baptismi regenerauit. Siluester etiam ammonet vt ad suam filiam penitentialem nullus sacerdos accedat. qz scriptuz est. Oẽs quos in penitentia accepimus ita nostri filij sunt vt in baptismo suscepti. quozũ oim flagitiosa est commixtio. Q̃ autem compater ⁊ cõmater sibi iungi nequeant. nec pat spũalis. nec mater filie vel filio spũali. ex cõcilio Maguntinensi docet. De eo qõ interrogasti si aliquis filiolam suã duxerit vxorem. ⁊ de eo qui concubuit cum matre spũali. ⁊ de eo qui filium suum baptizauit ⁊ vxor eius eum de fonte suscepit: hac causa vt discidium fieret coniugij. si post in tali copula possunt pmanere sic respondendum est. Si filiolam aut cõmatrem suaz aliquis in coniugiũ duxerit: sepandos esse iudicamus: ⁊ graui penitentia plectendos. Si vo coniuges legitimi vel vnus vel ambo ex industria hoc fecerint vt filiũ suuz de fonte susciperent. si innupti manere voluerint bonum est. Sin autem: grauis penitentia insidiatori iniungat ⁊ simul maneant. ⁊ si puaricatoz cõiugij supuixerit. acerrima penitentia mulctet. ⁊ sine spe coniugij maneat. Ex his apparet q̃ aliquis filiolam suam vel cõmatrem non potest sibi copulare nuptialiter. ⁊ si psumptum fuerit: separandi sunt. Qui autem legitime coniuncti sunt: non idem sepandi sunt. quia alter eozũ insidiose filium de fonte leuauit. Quod etiam Nicolaus confirmat dicens. Posse desideras vtrum mulier que viri filium ex alia femina genitum de sacro fonte leuauerit: postmodum possit cum eodẽ viro copulari. Quod ideo cõiungi posse decreuimus. qz fm canones sacros nisi amborũ consensu nulli' religionis obtentu debet coniunx dimittere cõiugem. cũ apls ꝓcipiat. Nolite fraudari inuicem: nisi forte ex consensu ad tpus ⁊c. Ideo. Dictuz est nobis quasdam feminas desidiose. q̃sdam vo fraudulenter vt a viris suis separent. ꝓpzios filios coram episcopis ad cõfirmandũ tenuisse. Unde nos dignũ duximus. vt si qua mulier filiũ suũ desidia aut aliqua fraude coram episcopo

Sima. pa.

Silue. pa.

In concilio Maguntí.

Nico. papa.

Ex cõcilio tabilonensi

tenuerit ad ꝓfirmandū ꝓpter fallaciaꝫ vel fraudem. ꝙdiu viuat penitentiā agat. tñ a viro suo nō sepetur. Item Joh̄. pa. Ad limina sancti ꝑetri homo noīe Stephanus veniens nostro ꝓsulatui innotuit ꝙ filium suū in extremo vite positum nondū baptismi vnda lotum. absentia sacerdotū cogente baptizauit. eūq; ꝓpꝛijs manib⁹ suscepit. atq; ꝓhmōi negocio: reuerentia tua prefatum hominē a sua coniuge iudicauit cē separandum. Quod fieri nullatenus debet: dicente scriptura. Quos deus cōiūxit homo non sepet. Et dñs non dimittere vxorem: nisi causa fornicatiōis iubet. Et nos tanta autoꝛitate freti dicimus dimittendū esse ⁊ inculpabile iudicandū qđ necessitas intulit. Nam baptizandi opus laicis fidelibus: si tñ necesse fuerit libere conceditur. Añ si suprādictus hō filiū moꝛiētē aspiciens ne aīam ꝑpetuo pire dimitteret. vnda baptismi lauit. vt eum de ptāte mortis eriperet bñ feciſſe laudaꝝ. Ideoq; sue vxori sibi iam olim legitime sociate impune dū vixerit iudicamus manere coniunctū. nec ob hoc separi debere. His alīsq; pluribus autoꝛitatibus edocet coniuges nō esse separandos si post legitimā copulam alt̄ alterius filium de fonte leuauerit. vel in confirmatione tenuerit.

Johānes papa anselmo ecclē cēpo.

Quid p̄missis obuiat. c

His autē obuiare videt quod Deusdedit papa ait. ꝑuenit ad nos dyaconus sanctitatis vestre eccl̄am deferens ꝙ ꝙdam viri ⁊ mulieres preterito sabbato paschali ꝑ magno populi incursu nesciētes filios suos suscepissent de lauacro. Cupis ꝯ scire an ꝓpter hoc debeāt viri ac mulieres ad ꝓpꝛium vsum redire vel non? Nos vo hac re mesti. ꝓpꝛum inquisiuimus dicta. ⁊ inuenimus in archiuis. id est in armarijs apostolice sedis. iā talia cōtigisse in pluribus ecclesijs. quaruꝫ episcopis ab hac apostolica sede volentibus scire vtrū viri ac mulieres redirent ad ꝓpꝛium thoꝛ. Beate mēoꝛie sancti pres Juli⁹ papa. Innocenti⁹ ⁊ Celestinus cuꝫ episcopoꝛum plurimoꝛū consensu in apostoloꝛū pncipis ecclesia presidentes talia rescripserūt ⁊ confirmauerūt. vt nullo modo se in coniugio reciperent viri ac mulieres quicūq; hac ratione suscepērūt natos. sed separarēt se. ne suadente diabolo tale vitium inualescat. Item. Si quis filiastrum vl̄ filiastraꝫ suam ante episcopū tenuerit ad confirmationem. separet ab vxoꝛe sua. ⁊ aliā nunq; accipiat. Hec aūt vel ad terroꝛē dicta sunt: nō ꝙ ita esset faciendū: ꝫ ne illud fieret sum mope cauendū. vel de ill̄ est intelligenduꝫ ꝙ ꝓpꝛios filios suos vicissim de fonte susceperūt. ꝙ fierent ꝓiuges. ꝑmissis aūt autoritatibus omnino ꝓsentiendū est. vt siue ꝓ ꝓpꝛium siue tñ viri filiū. mulier de fonte susceperit nō ideo a viro separet. Qđ de viro silr̄ oportet intelligi.

Deusdedit papa.

De copula spūalium vl̄ adoptiuorum et naturaliū filioꝝ. d

Qz aūt spirituales vel adoptiui filij naturalibus copulari ne queant Nicolaus papa testat̄ ita inq̄ens. Ita diligere debet hō eum ꝙ se suscepit de sacro fonte sicut patrem. Inter fratres ⁊ filios spūales ꝯtuita ⁊ sancta cōmunio est. ꝙ dicenda nō est consanguinitas: ꝫ habenda spūalis ꝓximitas. vñ inter eos arbitroꝛ nō posse fieri legale ꝓiugiū. qz nec inter eos ꝙ natura ⁊ eos ꝙ adoptione filij sunt: venerā deleges mr̄imonia ꝓtrahi ꝑmittūt. Item. Si inter eos nō ꝓtrahit mr̄imoniū ꝙs adoptio iūgit. ꝯto pori⁹ a carnali oporꝛet inter se ꝓtubernio cessare. ꝙs ꝑ celeste sacm regeneratio sanctispūs vincit.

Nicolaus papa ad ꝓsulta bulgaroꝝ.

Si filij qui añ paternitatē vel post nati valent cōiungi. e

Hoc autē quidam volūt intelligere de illis tñ filijs. ꝙbus cōpatres facti sint. De alijs vo ꝙ añ compaternitatem vel post geniti sunt cōcedunt ꝙ legitime ⁊ licite ꝑnt. Quibus videt cōsentire Urbanus secūdus dicēs. Sup ꝙbus ꝓsuluit nos tua dilectio. hic vidꝛ respondendū. vt ⁊ baptismus fit: si instāte necessitate femina puerū in noīe trinitatis baptisauerit. ⁊ ꝙ spūalium parentū filij vel filie. ante vel post compaternitatē genite ꝑnt legitime ꝓiungi. ꝓter illam ꝑsonaꝫ qua compatres effecti sunt.

De copula filioꝝ ꝙ añ cō paternitate vl̄ ꝑ natiſūt Urban⁹ pa

Paschalis papa. f

Paschalis vo secundus. post cōpaternitatē genitos copulari

phibet scrib ēs regino epō. ¶Post suscepti filiū de fonte vel filiā spūalem q̄ ex cōpatre vel ex cōmatre fuerint nati matrimonio iū gi non possunt. Illud etiam notandum est qđ in triburiensi concilio legit. Si q̄s sue spūalis cōmatris filiam fortuitu ꝛ ita ꝓtin gente rerū casu in coniugiū duxerit. matu riori ꝟuato ꝓcilio habeat atq; legitimo cō nubio honeste opam det.

c triburien cilio

Si quis ducere possit duas cōma tres alterā post alteram. g

Solet etiam queri

si cōmatrem vxoris post eius obitū q̄s du cere valeat? Be hoc Nicolaus pa. sic scri bit. Scisciteꝫ a nobis sanctitas vra: si q̄s duas cōmatres habere valeat vnam post alterā? In quo meminisse debes scriptum esse. Erūt duo in carne vna. Cum ḡ cōstet q̄ vir ꝛ mulier vna caro efficiunt, restat vi rum cōpatrem constitui mulieri cui⁹ assum pta vxor cōmater erat. ꝛ ideo virū illi fe minc non posse ꝓiungi que cōmat ei⁹ erat cum qua idem fuerat vna caro effect⁹. Hu ic aūt illud contrariū videt. Qui spūalem habet cōpatrem cuius filiū de lauacro ac ceperit. ꝛ vxor eius cōmater nō est. licet ei defuncto compatre suo eius viduā ducere in vxorem. quos nulla generatio spūal' se cernit. Item ex epla ¶Pascal' pape. ¶Post vxoris obitū cū cōmatre vxoris coniugio copulari. nulla ratio vel autoritas vid̄ ꝓ hibere. Non em̄ p carnis vnionē. ad vnio nem spūs transit. Sed sciendū est q̄ au toritas Nicolai de illo ait q̄ vxori sue de bitum reddidit post q̄ cōmater illi⁹ extitit. Alie ꝟo autoritates de illo agūt cui⁹ vxor post q̄ a viro suo derelinquit illi⁹ cōmater efficit. nec post cōpaternitatē a viro suo a gnoscit. vel de viro poti⁹ agunt. cui⁹ vxor añ defungit q̄ ab eo agnoscat.

cola⁹ pa. stañ. epō.

triburien cilio

ermiatio

Si vir et vxor possint simul tene re puerū. h

Solet etiam queri

Si vxor cum viro siml' debeat in baptismo suscipe puerū? Be hoc Urban⁹ ait q̄ vx or cum marito in baptismo siml' nō debeat suscipe puerū: nulla autoritate vid̄ vel re perit prohibitum. sed vt ipa puritas spūalis paternitatis ab oi labe ꝛ infamia conseruetur immunis. decreuim⁹ vt vtriq; sil' ad h aspirare nō p̄sumant. q̄ ꝟo piaculare flagi tium cōmisit q̄ duab⁹ cōmatrib⁹ vl' sororibus nupsit, magna pnia debet ei iniungi.

Urbanus pa

Be secūdis et tertijs nuptijs et de inceps. i

Sciendū est etiam

q̄ nō solū p̄me vel scde nuptie sunt licite: ꝫ etiā tertie ꝛ quarte non sunt damnāde Añ Aug⁹. Scdas nuptias oīno licitas aplūs cōcedit. Be tertijs aūt ꝛ q̄rtis: ꝛ de vltra plurib⁹ nuptijs solent hoīes mouere que stionez. Si quis audeat diffinire quod nec aplm video diffinisse. Ait em̄. Si dormie rit vir eius cui vult nubat. Nō dicit p̄mus vel scds vel tertius vel quotuslibet: nec no bis diffiniendū est qđ nō diffinit aplūs. vñ vt breuit respondeā nec illas nuptias de beo dānare. nec eis verecūdiam numerosi tatis auferre. nec ꝫ humane verecūdie, sen sum audeo dicere. vt q̄tiēs voluerit, nubāt nec ex meo corde p̄ter p̄scripture autoritatem quotaslibet nuptias damnare. Idem testat Hiero. Ego nunc libera voce exclamo nec dānari in eccla bigamā imo nec trigamā: ꝛ ita licere q̄nto ꝛ sexto quemadmodū scdo marito nubere. Apls tm̄ bigamos a sacerdotali honore excludit. Sed h nō facit p vitio bigamie. imo p sacri ꝟtute. vt sit vna vnius sicut vnica vnici. Illd tamē cesarienſ ꝓcilij vid̄ innuere bigamiaz esse pctm̄. ¶Presbyterū inq̄t in nuptijs bigami prādere nō q̄uenit. q̄ cū pnia bigam⁹ indi geat. q̄s erit p̄sbyt q̄ talib⁹ nuptijs possit p bere ꝓsensum? Sz h de illo intelligi pōt: q̄ p̄me vxori insidiatus putat desiderio scde vel p signaculo sacri illud dicit qđ in biga mo nō ꝟuat. Amb. etiā dic. q̄ p̄me nuptie tm̄ a dño sunt institute. scde ꝟo sunt pmisse. ꝛ p̄me nuptie sb bn̄dictiōe dei celebrant sublimit. Scde ꝟo etiā in pn̄ti carent gla.

Aug⁹. i li. de viduitate.

Amb. super epam ad corinth.

Ista est distinctio. xlij. hui⁹ quar

ti libri. In qua mgr̄ post q̄ superius egit de impedimēto ꝓpinquitatis carnal'. Hic aūt agit de impedimento ꝓpinq̄tatis spūalis. Et q̄tuor circa hoc fac. Prio em̄ ondit quō ꝓsanguinitas ꝛ affinitas etiam cognatio spūalis impedit mr̄imoniū. Scdo quō ex bapti smo ꝛ ꝓfirmatione cognatio q̄dā ꝓtrahit ꝓpter qđ mr̄imoniū iuste dissolut. Tertio quō vir ꝛ vxor licite de baptismo puerū siml' leuare non p̄nt. Quarto quō tertie vel q̄rte nuptie nec prohibite nec damnabiles exist̄t. Primū facit a p̄n. di. vsq; ibi. Spūales filij sunt. Scdm ab inde vsq; ibi. Solet etiā q̄ri. Tertium vsq; ibi. Sciendū etiam. Quartū vsq; ad finem

distin. In spēali snia mgri stat in ḡtuor ꝓpositōibus quaꝝ ꝑma est hec. Mrimonium impediūt ꝓsanguinitas et affinitas ⁊ etiam spūalis germanitas. Hanc mgr insinuans ꝓponit ꝑmo post ꝑdicta dicenduz eē de cognatōe spūali. q̄ etiam reddit ꝑsonas illegitīas ad contrahendū. Distinguit aūt tria que ꝓpinquitatem dicūt ⁊ mrimoninm impediūt. s. ꝓsanguinitatez ⁊ affinitatem ⁊ spūalem ꝓpinq̄tatem. Et dicit Consanguinitas est inꝫ eos q̄ iunguntꝫ ꝑm lineā generis. Affines aūt sunt q̄ nō generatiōe sunt ꝓiūcti: sed mediante ꝓiūctiōe carnali sunt sociati. Sz spūalꝫ ꝓpinq̄tas ꝺr illa q̄ est inter cōpatrē pueri carnalē ⁊ cōmatrem spūalem. ⁊ inter illos quoꝝ vnus alterū de sacro fonte leuauit. aut in cathezizatiōe vel in ꝓfirmatione tenuit ⁊ inter filios eiusdem hoīs carnales ⁊ spūales. Scda ꝓpositio est hec. Dūtaxat ex duobꝰ sacris. s. baptismo ⁊ ꝓfirmatiōe spūalis cognitio oritur ex q̄ mrimonij contractus dissoluit. Hanc magister insinuās dicit q̄ spūales filij sunt quos de sacro fonte leuamus vel quos in ꝓfirmatiōe tenemus. Dicitur filius vel filia spūalis ipiꝰ sacerdotis q̄ vel que eius peccata confiteꝫ. vl quā baptisat. qđ auctoritatibus ꝓbat. Postea dicit q̄ cōmaꝫ ⁊ pater sibi ī matrimonio contūgi nō ꝑnt. vt ꝑ spūalis filie spiritualis. nec matꝫ spūalis filio spūali. ⁊ si factū fuerit debēt separi. Si aūt post legitimū mrimoniū contractū alꝫ ꝓiugium insidiose. s. vt ab alio separeꝫ filiū de sacro fonte leuauerit aut in confirmatiōe tenuerit. non ꝓpter hoc sunt sepandi. q̄ autez hoc fecerit: pnia castigandus est. Objcit tñ ꝓtra hoc mgr ꝑ q̄sdā auctoritates q̄ exꝑsse dicūt eos q̄ de lauacro natos susceperūt sepandos esse. Mgr aūt soluit illa dicta esse ad terrorē: vt sine ope teneant. nō aūt q̄ ita sit faciēdū. vel ille auctoritates loquunt de illꝭ qui ꝑus q̄ coniuges fierent filios suos vel viroꝝ de fonte sacro susceperunt. Postea dicit q̄ filij spūales vel adoptiui alicuius naturalibꝰ filijs nō ꝑnt cōiungi in mrimonio. qđ auctoritatibus ꝓbat. Quidā tñ volūt tñ intellige re de illꝭ filijs q̄bus cōpatres facti sunt. De illꝭ vo q̄ añ compaternitatē vel post geniti sunt cōcedunt q̄ licite ⁊ legitime coniungi possunt. ⁊ ꝓ his facit auctoritas Urbani pa. Quedā tñ auctoritas dicit etiaz ꝓꝰ compaternitatē genitos copulari nō posse. Postea q̄rit vtrum quis cōmatrem vxoris sue post ciꝰ obitum vxorē ducere possit? Et rñdet q̄ nō. qđ auctoritatibus confirmat. Objcit tñ cōtra hoc ꝑ q̄sdam auctoritates quarū dat intelligentiā. Tertia ꝓpositio est hec. Vir ⁊ mulier vxor eius nō possit licite puerū de baptismo suscipe. Hāc insinuās q̄rit. Si vxor simul cū viro debeat in baptismo pueri suscipe? Et respōdet ꝑ auctoritatē Urbani pape q̄ nō. Quarta ꝓpositio est hec. Tertie ⁊ quarte ⁊ quinte nuptie nō sunt damnande. tū ꝑme sunt solenniter venerande. Hāc enī ꝓpositionem mgr insinuās dicit. q̄ nō solum ꝑme nuptie sunt licite: sed etiā secunde nuptie ⁊ tertie quarte ⁊ q̄nte damnande non sunt. Qđ etiam auctoritatibus ꝓbat. Q aūt aplꝫ bigamos a sacerdotali honore excludit. hoc nō facit ꝓ tāto vitio bigamie: sed ꝓ sacri signaculo. qđ ibi nō fuaꝫ. Añ etiā ꝑme nuptie sub bñdictione celebrañ. Et tñ in spēali.

De resurrectionis et iudicij cōditione. a

D.XLIII. POstremo de p

Postremo de conditiōe resurrectiōis ⁊ mō resurgentiū. necnō ⁊ de iudicij ⁊ miscōie q̄litate breuiter disserendū est. Oibus q̄stionibꝰ q̄ de hac re moueri solent satisfacere nō valeo. resurrecturā tñ carnē oīm q̄cunq̄ nati sunt atq̄ nascenꝫ ⁊ mortui sunt ⁊ morienꝫ nullatenꝰ ambigere debet xp̄ianus. Ait em̄ Esaias. Resurgēt mortui. ⁊ resurgent q̄ erant in sepulchris. Et aplꝫ. Nolumꝰ vos igno. fra. de dor. vt nō cō. sic ⁊ ceteri q̄ spez nō hñt. scz resur. Hoc em̄ vob di. in ver. do. q̄z nos q̄ vi. qui re. su. nō p. eos qui dor. Q̄n ipe do. in iussu ⁊ in vo. ar. ⁊ in tu. dei descē. de ce. ⁊ mor. qui in xp̄o sunt re. ꝑmi. Deinde nos q̄ vi. qui relin. si. ra. cum illis in nu. obui. xp̄o in aera. ⁊ sic semp cum dño erimus Vbis ꝙbis ⁊ veritas resurrectōnis ⁊ causa atq̄ ordo resurgētiū ꝑclarissime insinuaꝫ.

De voce tube. b

Causa enī resurrectionis mortuoꝝ erit vox tube q̄ in aduentu iudicis ab oībus audieꝫ. ⁊ cuius ꝙtute excitabunꝫ mortui. ⁊ de monumētis resurgent. Unde ꝓpheta. Dabit voci sue vocē ꝙtutis. i. effectum resuscitandi mortuos. Et Johēs euangelista ait. Uenit hora in q̄ oēs qui in monumentis sunt audient vocem filij dei. ⁊ ꝓcedent q̄ bona fecerūt in resurrectionem vite. qui ꝙo mala egerunt in resurrectionē iudicij. Si ꝙo querit cuius vel qualis erit vox illa? Aplꝫ dicit q̄ erit archangeli. i. ipius xp̄i: q̄ est ꝑnceps archangeloꝝ. Vel vox erit alicuiꝰ vel pluriuz angeloꝝ. Eaq̄ ꝺr tuba. q̄z erit māifesta. ⁊ nouissima: q̄z pꝰ eā nō erit alia. Hec tuba (vt ait Augꝰ.) ē clamor: de quo ꝺr in euāgelio. Media nocte clamor factꝰ est. ecce sponsus venit exi. obuiā ei. Tube nomie ali qđ euidēs ⁊ ꝑclarū signum intelligit. Qđ vox archangeli ⁊ tuba dei ab aplo ꝺr. et in euāgelio vox filij dei. ⁊ clamor appellatur. qđ signū mortui audiēt ⁊ resurgent. Aug. de gi no. et ve. te

De media nocte. c

Media autē nocte dicit vēturꝰ. vt ait Augꝰ. Nō ꝓ hora temporis: ꝙ q̄z tūc veniet cū nō sperat. Media ḡ nocte. s. cum valde obscurū erit. i. occultum: veniet. Dies em̄ dñi sicut fur ī nocte ita veniet. ꝓbāt tñ non incongrue intelligi media noctis tpe vēturꝰ. q̄z vt ait Cassio. Hoc tpe ꝑmogenita egypti ꝑcussa sunt. q̄ñ etiam sponsus venturus est. ꝓbaturꝫ etiaz locis contestanꝫ autores q̄ aduentus xp̄i Cassio. sup octonariū.

dies dicit dñi. non ꝓ qualitate tpis: ꝫ rez qz tunc cogitationes z ꝓsilia singulorum patebũt. Vnde in Daniele. Vetustus dierum sedit. z libri aperti sunt coram eo. Libri sunt ꝓscientie singulorũ. que tũc aperiẽtur eis vel alijs. z tunc implebit. Nihil occultum qđ non reuelet. Adueniẽte autẽ summo iudice. nõ solũ aeris tenebre illuminabunt: sed abscõdita cordiũ manifestabũtur. Virtute ꝯ diuina fiet vt cuiqz opa sua bona vel mala cuncta in memoriã reuocentur. z mentis intuitu mira celeritate cernãtur. vt accuset vel excuset hoiem ꝓscia. eaqz teste damnet vel saluet.

e libris qui capti erũt.

De memoria electorũ si tunc precedentia mala teneat. o

Hic querit vtruz electis tunc assit memoria pcedentiũ malorum sicut bonoz? Quedã autoritates vident bonos tradere nõ habituros tũc memoriam pcedentiũ malorũ. i. peccatorum vel tormentorũ. Ait em Esa. Ego creo celos nouos z terram nouã. z nõ erũt in memoria pora. z non ascendẽt sup cor: ꝫ gaudebitis in eternum. Itẽ. Obliuioni tradite sunt angustie pores: z abscondite ab oculis nostris. Que de futuro exponens hiero. ait. Obliuioni tradent pora mala. quia forsitan in futuro pstine conuersatõnis memoria omnino delebit succedentib? bonis eternis. ne sit pars malorũ poris angustie memorari. Sed hec z his similia pñt accipi sic: vt non excludant memoriã pcedẽtiũ malorũ: sed ex ea molestiam z lesionez amoueant. Nõ em eoz memoria sanctos ꝓtristabit: vel eorũ beatitudinem obfuscabit: ꝫ ẽtiores deo reddet. Vñ sup psal. lxxx vii. ait Greg?. Quõ ineternũ miſicordias dñi canit: qui miserie nõ meminit. Quõ autem plena beatitudo: si memoria reatus mentẽ tangit. Sed sepe leti tristium meminimus: z sani dolorũ meminimus sine dolore. z inde ampli? leti z ẽti sumus. Ex his aparz qz si porum malorũ memoriam sancti habebũt in futuro. nõ eis tñ erit ad penã vel glorie derogationem: ꝫ ad gratiarũactionem.

Si vo querit vtrũ peccata que fecerũt electi ꝓdeant tunc in noticiam oim. sic mala damnandorũ omibus erunt nota. Nõ legi hoc expressum in scriptura. Vnde nõ irrationabiliter putari potest peccata hic ꝑ penitentiam tecta z deleta. illic etiam tegi alijs. Alia vo cunctis propalari.

rego.

De his qui viui reperient. e

Queri solet vtruz illi quos viuos inueniet xps nunqz omino morituri sunt: an ipo temporis puncto quo rapientur obuiam christo: ad immortalitatem mira celeritate sint trãsituri. Nõ enim dicendũ est fieri non posse. vt per aera in sublime portent. in illo spacio z moriantur z reuiuiscant. Ad hunc autẽ sensum quo estimemus illos in paruo spacio z passuros mortem z accepturos immortalitatem apostolus nos vrgere videtur vbi dicit. Omẽs in xpo viuificabimur. Et alibi. Quod seminas non viuificatur: nisi prius moriatur. Cur aũt nobis incredibile videatur illam multitudinem corporum in aere quodammodo seminari. atqz ibi ptin? immortalit z incorruptibilit reuiuiscere. cum credam? in ictu oculi futuram resurrectiõz z in mẽbra sine fine victura. tanto velocitare rediturũ antiquissimorũ cadauerũ puluerem. Sed vellem de his poti? audire doctiores. Si ergo sanctos q reperient christo veniente viuẽtes eiqz obuiam rapient crediderim? in eodem raptu de mortalibus corpibus exituros. z ad eadẽ mox immortalia redituros. nullas in verbis apostoli patiemur angustias. generaliter accipientes illud quod dictum est. Omẽs quidem resurgemus. s. tam boni qz mali: ꝫ non oẽs immutabimur. s. in solennitate resurrectõis Ambro. De hoc etiam Ambro. ait. In ipo raptu eorum qui viui reperient mors erit z resurrectio. vbi anima quasi p sopozem egressa de corpore. eidem in momento reddatur. Econtra vo scribens ad Marcellam hiero. testari vidz. dicens quosdam in fine seculi aduenientẽ xpo non esse morituros: ꝫ viuos repertos in immortalitatem repente mutandos. Horũ autem quod verի? sit. non est humani iudicij dtffinire.

Quõ intelligitur xps iudex viuorum et mortuorũ. f

His autẽ adijcien dum est dupliciter intelligi quod dicitur. Christus iudicaturus viuos et mortuos.

Aut enim viui accipiunt q̄ in aduētu eius viui reperient. licet in raptu moriantur. et mortui q̄ ante decesserant. vel viui et mortui q̄ accipiunt iusti ⁊ iniusti.

Quō omnes incorrupti. ℊ

Cūqz ex predictis

sane credi valeat omēs resurrecturos. credendum est etiā q̄ omnes resurgent incorrupti. nō vtiqz impassibiles. q̄ mortē pati entur eternam: sed sine diminutōe mēbroꝝ oia humani corpis habituri mēbra. nec tñ gl̄a ac specie impassibilitatis induent.

Jsta ē distinctio. xliij. huiꝰ quarti libri. In qua mḡr postq̄ superius egit de sacramētis. hic agit de resurrectione ⁊ gloria resurgentiuz ad quam sacramenta pducunt. ⁊ etiam p̄ oppositiuz de reprobozum pena. Et circa hoc tria facit. Primo eñ ostendit resurrectionis veritatem ⁊ eius tempꝰ. Secundo subdit sanctos hr̄e memoriā eoꝝ que. s. ꝑ sustinuerūt. Tertio annectit electoꝝ peccata nō publicari que hic confessi fuerūt. Primū facit a principio distinctōis vsq̄ ibi. Hic querit vtrū electis. Secundū vsq̄ ibi. Si ꝟo querit. Tertiū vsq̄ ad finē distinctionis. Jn spēali sententia mḡri stat in tribus p̄positionibus quarū p̄ma est hec. Juxta fidem ortho doxam ⁊ puram debemus credere omnem carnē resurrecturam esse. Hanc magister insinuans ꝓponit p̄mo resurrecturā futuram esse ⁊ fideles q̄ in christo dormierūt resurgent. qđ autozitate apostoli ꝓbat. Postea dicit q̄ causa resurrectiōis est vox tube. cuius virtute excitabunt mortui. que q̄dez vox dicitur tuba. q̄ est omnibus manifesta. dicit autē nouissima q̄ post eam non est alia. q̄ quidem vox alibi clamor ⁊ alibi vox filij dei appellatur. Vox aūt illa erit christi vel vnius vel plurimoꝝ angeloꝝ. Postea ostēdit resurrectionis tempus occultum esse ⁊ ignotū. ꝓpter quod medie nocti compar̄ cum dicit sponsus media nocte venturus. Scēa ꝓpositio est hec. Et si sancti p̄moꝝ maloꝝ memoriā habeant. hoc tñ nō erit eis ad glorie derogationem: sed magis ad gaudium et gr̄arumactionem. Hanc mḡr insinuans querit vtrū electi habeant memoriā p̄cedentiū malorum. Et respondet q̄ habeant malorū p̄tez memoriam. ex quo tñ in nullo ꝓtristabunt. nec eis erit ad penā vel glorie mínoratione vel derogationē: sed gr̄arumactionem. Tertia ꝓpositio est hec. Electoꝝ peccata p̄ penitentiam hic deleta ibi nō erunt alijs manifesta. Hanc mḡr insinuans subdit. q̄ etiam illo mō peccata tegunt que hic p̄ penitentiā sunt deleta. ita q̄ nullis manifestabunt. Alia ꝟo cunctis ꝓpalabuntur. Postea dicit sibi incertum esse vtruz aliq̄ sine morte ad iudicium pueniant. sicut videt dicere Hiero. De illis q̄ in aduentu viui rapient xp̄o obuiam. vel vtrū illi qui viui reperiet subito moriant. ⁊ sic ad resurrectionem transeant. qđ magis videt velle apl̄s. Ultimo dicit licet omnes resurgant incorrupti. i. cū membrorum integritate. non tñ omēs resurgent impassibiles in gl̄am. Et tñ in spēali.

De etate et statura resurgentiū. a

DI. X IIII

Dolent autem nonnulli percontari ⁊ querere: an in eadem etate ⁊ statura corporis omnes resurrecturi sint? Quidaz putauerunt omnes resurrecturos ꝑm mensuram etatis ⁊ statute christi. Jdeo q̄ apl̄s ait. Donec occurramus omnes in virum pfectum in mensuram etatis plenitudinis christi. Sed his verbis non eadem resurgentibus assignat statura: ꝑ etas. Oēs eñ in eadez etate resurgēt in qua xp̄s mortuꝰ est ⁊ resurrexit. cuiuscūq̄ etatis mortui fuerint. Virū aūt posuit non vt distingueret sexum: sed vt significaret pfectionē virium quam tūc habebūt. sed non omēs eandem Aug. in li. d ciui. dei
statura corporis obtinebunt. Vnd̄ Aug⁹. Non ait in mensuram corporis vl̄ statute: ꝑ etatis. q̄ vnusquisq̄ suam recipiet mensuram corpis quam vel habuit in iuuētute: etiam si senex obijt. vel fuerat habiturus si añ est defunctus. Etas ꝟo erit illa ad quā puenit xp̄s. s. iuuenilis. vt circa. xxx. ānos Triginta enim duum annoꝝ ⁊ trium mēsium erat etas christi in qua mortuus est ⁊ resurrexit. Non est autem fas dicere q̄ in resurrectione accedat corpi magnitudo quā nec habuit hic nec erat habiturū diu viuē do. nec maiora corpora redigenda sunt ad modum dominici corpis. Periret eñ multum de illis corporibus. cū nec peritur⁹ sit capillus. vt ait dominus. Capillus de capite vestro nō pibit.

¶ Q̄ resurget quicquid fuit de substantia et natura corpis et in eadē parte corpis. b

Non enī perit deo

terrena materies de qua mortaliuz creatur caro: sed in quemlibet puluerem cinerem ue soluatur in quoslibet alitus auraſq̄ diffugiat. ⁊ in quā cūq̄ aliorū corpoꝝ substantiam. vel in ipa elementa vertatur. in quorumcūq̄ animalium vel hominū cibū carnem q̄ mutetur. illi aīme in puncto temporis redit. que illam carnem p̄mitus vt homo fieret creſceret. viueret. animauit. Jpsa ḡ terrena materies que discedente aīma fit cadauer: non ita resurrectione reparabitur vt ea que dilabuntur. ⁊ in alias atq̄ alias rerum species vertuntur. quamuis ad corpus redeant vnde dilapſa sunt. ad easdem

q̄ corporis ptes vbi fuerūt redire necesse sit. Alioquin si capill' redit quod tā creb̄a tonsura detraxit. si vnguibus quod totiēs depr̄essit exectio. immoderata ⁊ indecēs cogitantibus resurrectiōem carnis. ⁊ ideo nō credentibus occurrit infirmitas. Sz quemadmodum si statua cuiuslibet solubil' metalli igne liquesceret: vel conterē in pulue rem: vel confunderē in massam. ⁊ eam vellet artifex rursum ex illius materia ⁊ quantitate reparare. nihil interesset ad eius integritatem que particula materie cui mēbro statue redderē. dum tm totū ex quo constituta fuerat restituta resumeret. Ita dei mirabilit̄ atq; ineffabilit̄ artifex de toto quo caro nostra extiterat. eam mirabili celeritate restituet. nec aliq̄d attinebit ad eius reintegrationem: vtrum capilli ad capillos redeant ⁊ vngues ad vngues. an q̄q̄d eorū pierat mutet̄ in carnem ⁊ in ptes alias renocet̄: curante artificis ꝓuidentia ne quid indecens fiat. Indecorū q̄pe aliq̄d ibi non erit. sed quicq̄d futurū est hoc decebit. quia nec futurū est. si nō decebit.

Carnis sitis ꝙ exemplū statue.

Q̄ sancti sine omni deformitate resurgent. c

Ag. Leodē.

Hoc autē in corporibus sanctorū intelligendū est. de quibus consequent̄ adiūgit. Resurgent q̄ sanctorū corpora sine vllo vitio. sine vlla deformitate. sicut sine vlla corruptiōe onere difficultate. in q̄bus tanta facilitas quāta felicitas erit. ꝓpter quod ⁊ spūalia dicta sunt. cū ꝓculdubio corpora sint futura: non spiritus Ex his apparet ꝙ vna erit etas oīm resurgētium .s. iuuenilis. statura ꝙo diuersa. scilicet quam q̄sq; habuerit in iuuenili etate. vt erat habiturus si añ est defunctus. Nec de sba qua hois caro creat̄ aliq̄d pibit: ꝙ oīm particulaꝝ ante dispersarū collectione reintegrabit̄ naturalis sba corporis. Sāctorumq; corpa sine omni vitio fulgida sicut sol: resurgent. ꝑscilis cūctis deformitatib' quas hic habuerūt.

Si mali tunc habeant quas hic habuerunt deformitates. d

Eg. Leuch

De reprobis autē queri solet an cū deformitatib' hic habitis resurgant: Hoc aūt Aug'. nō asserit: ꝙ dubium relinquit ita inq̄ens. Quicūq; abilla pditōis massa q̄ adam facta est non liberant̄ ꝓ xp̄m. resurgent q̄dem etiam ipsi vnusquisq; cū sua carne. ꝙ vt cū diabolo eiusq; angel' puniant̄. Utrū ꝙo ipi cum vitijs ⁊ deformitatibus suorū corporū resurgant quecūq; in eis gestarūt inq̄rendo laborare q̄d opus ē. Nō em fatigare nos dz incerta eorū habitudo vel pulchritudo q̄rum erit certa ⁊ sempiterna damnatio. Ecce non diffinit an tunc habeant deformitates q̄s hic habuerūt reproborū corpora.

Q̄ non consumunt̄ corpa que tūc ardebunt. e

Si ꝙo queritur de

corpibus malorū quō in igne ardeāt ⁊ nō ꝓsummant̄ Aug'. varijs exemplis astruit ⁊ sempiternis ignibus ea ardere ⁊ non cōsummi illa cōbustione. sicut anim' cui' presentia corp' viuit ⁊ dolorē pati pōt ⁊ mori non pōt. Hoc em erit tūc in corpib' dānatorū. q̄ nūc esse scim' in animis omniū.

Si demones corpali igne crematur. f

Queri etiam solet

an demones corpali igne ardeant? Ad q̄ Aug'. rñdens ait. Cur non dicam' q̄uis miris veris tm modis etiam spūs incorporeos posse pena corpalis ignis affligi. si spiritus hoim etiam ipi incorpei ⁊ nūc potuerunt includi corpalibus mēbris. ⁊ tūc poterunt corpoꝝ suorū vinculi insolubilit̄ alligari. Gehenna ulla q̄ stagnum ignis et sulphuris dicta est. corpeus ignis erit. ⁊ cruciabit̄ damnatorū corpa hoim vl̄ demonū ꝙ solida hoim. aerea demonū. Unus enim vtriusq; ignis erit. vt veritas ait. De q̄ igne si queri. qualis vel vbi sit? Aug'. sic respōdet. Ignis eternus cuiusmodi sit: ⁊ in qua mūdi vel rerū ꝓ futurus sit. hoiem scire arbitror neminē nisi forte cui spūs diuinus ostendit.

Aug'. super Genesim

Qualis vel vbi sit ille ignis.

Si aie sine corpibus sentiūt ignez corpalem. g

Cum autem cōstet

animas igne materiali in corporibus cruciandas: queri solet. an interim ante resurrectionem corporum anime defunctorum

reprobor̃ materiali igne crement? De h̃
Julianus. Julianus toletane eccl̃ie episcopus Gre
gorij dicta secutus ita scripsit. Si viuentis
homis incorporeus sp̃us tenet in corpore:
cur non post mortem etiam corpeo igne te-
neatur? Teneri aũt p ignem sp̃m dicim?:
vt in tormentis ignis sit. videndo atq; sen-
tiendo. Q̃ autem non solum videndo: s̃ eti
am experiendo anima ignis tormentuz' pa-
tiatur. ex euangelio colligitur vbi veritat̃
voce diues mortuus dicitur in inferno se-
pultus. cuius anima q̃ in igne teneat̃ insi-
nuat cum Abraaz dep̃catur dicens. Mit
te Lazarum vt intingat ex. di. s. in a. vt re.
lin. m. q̃ cru. in hac flamma. Dum g̃ pecca
torem diuitem damnatum in ignibus veri
tas p̃hibet. quis sapiens reproborũ aimas
teneri ignibus neget? ℣ Precipue cũ huma-
nam animam corporis similitudinem h̃re
Augusti. doceat Aug?. ita inquiens. ℣ Profiteri ani-
sup Gen̄. mam habere posse similitudinem corporis
& corporalium omnino membrorũ quis̃q;
renuit. potest negare animam esse q̃ in som-
nis videt vel ambulare se vel sedere vl̃ huc
atq; illuc gressu vel etiam volatu ferri. hoc
sine quadam similitudine corporis non fit.
℣ Proinde si hanc similitudinem etiã apud
inferos gerit. non corpalem: s̃ corpori simi
lem. ita etiam in locis videtur esse non cor-
poralibus: sed corporalium similibus siue
in requie siue in doloribꝫ. In Cassiani etiã
voluminibus legitur q̃ non sint ociose. ne
q; nihil non sentiant. cum diues ille in in-
ferno se flamma cruciari clamat. Unde p̃
batur animas defunctorũ non solũ suis sen
sibus non p̃uari: s̃ nec istis affectibus scili-
cet spe tristia. gaudio ac metu carere. et ex
his q̃ sibi in illo generali examine reſuam-
tur eas quedam iam incipe p̃gustare.

De abortiuis fetibus et mon-
stris. h

Illud etiaz inuesti-

gari oportet. si a bortiui fetus & mõstra re-
Au. I ench. surgent & qualia. De quo Augusti. ita ait
Occurrit de abortiuis fetib? questio: qui
iam nati sunt in vteris matrum. sed nõ ita
vt iam possint renasci. Si enim resurrectu-
ros eos diximus. De his qui iaz forma
ti sunt tolerari potest vtcunq; quod dicit.
Attende Informes ꝯo quis non prociuius perire
arbitretur. sicut semina que concepta sunt
non fuerunt. Scrupulose quidem inter do
ctores queri ac disputari potest. quãdo in
cipit homo in vtero viuere. an sit quedam
vita occulta que nondũ motibus viuentis
appareat? Negare eñ vixisse puerperia: q̃
ideo membratim excecant̃ vt ej̃ciantur ex
vteris pregnantiñ. ne matres etiam si mor
tua ibi relinquant̃ occidant. impudẽtia ni
mia videtur. Ex quo autem incipit hõ vi-
uere ex illo vtiq; iam mori potest. mortuus
ꝯo vbicunq; illi potuit mors euenire quõ
ad resurrectionem non p̃tineat. repire ne- De mõstris
queo. Neq; enim & monstra qua nascunt̃
& viuunt q̃tumlibet cito moriantur aut re
surrectura negabuntur: aut ita resurrectu-
ra credenda sunt. sed potius correcta eoruz De bimẽbr
emendataq; natura. Absit enim vt illum
bimembrem quem nuper natum in oriente
fratres fidelissimi qui eum viderunt retule
runt. Et sanctus Hiero. scriptum reliquit.
& vnum hominem duplicem ac non poti?
duos: quod futurum erat. si gemini nasce-
rentur resurrecturos estimemus. Ita & ve
tera que nimia deformitate monstra dicun
tur. ad humane nature figuram resurrecti-
one reuocabunt̃.

Ista ẽ distinctio. xliij. hui? quar
ti libri. In qua mgr̃ post̃ determinauit de veritate
resurrectionis & eius conditionibus. Hic determinat
de conditione resurgentium. Et duo facit. Primo i
vestigat in qua etate resurgent. Secundo quomo-
do oẽs resurgent in pfecta oĩm mẽbror̃ integritate.
Primũ vsq; ibi. Non enim perit. Secunduz vsq; ad
finem distinctionis. In speciali sententia mgr̃i stat i
duabus ꝓpositionibus quaruz ꝑma est hec. Absq;
vlla ambiguitate omnes homines resurgent in per-
fecta etate qua x̃ps resurrexit: sed non in eadem sta
tura. Hanc magister insinuans dicit q̃ omnes homi
nes resurgent in etate qua x̃ps resurrexit. sed nõ in
statura x̃pi. sed quilibet in statura sua resurget quaz
prius habuit in iuuenili etate Vel quam si ante obijt
habiturus erat circa. xxx. annum. Secunda propo-
sitio est hec. Et si generaliter omnes resurgent cum
omni membrorum integritate. specialit̃ tñ electi abs
q; vllo vitio resurgẽt & deformitate Hãc mgr̃ ponẽs
dicit q̃ oẽs homines cũ mẽbrorũ integritate resurgent.
In quodcũq; eñ elementũ transeat materia corpis
hũani. illi corpori reddet̃ vbi prius fuit aimata. Ita
tamen q̃ non tota materia reddet̃ illi parti. sed tota
toti corpori reddetur ordinata sine omni indecentia
Sicut eñ statua alicuí? solubilis metalli igne liquc-
sceret vel conteretur in puluerem. vel ꝑfunderetur
in massam. & eam vellet artifex rursum ex illius ma-
teria & quantitate reparare nihil interesset ad eius
integritatem que materie particula redderetur illi
vel illi membro statue. dum tamen totum ex quo cõ-
stituta fuerat restituta resumeret. sic in resurrectiõe
nihil interest que pars materie ex qua corpus cõsti-
terat ad particulaz corporis redeat. ex quo nihil de
materia peribit. sed tota materia toti corpi sine vlla
indecentia reddetur. Ultimo gloriam corpoz resur
gentium ponit dicẽs q̃ corpora sanctorũ resurgẽt sine

vlla incorruptione. qz incorruptibilia z impassibilia sine vlla oneris difficultate. qz erũt subtilia z agilia Et addit mgr̃ sine vicio z deformitate. quia erunt sicut sol fulgida sine vlla corruptione tẽ. Et addit magister q damnati etiam cum membris suis resurgẽt incorrupti z cum integritate membrorũ. Utrũ autẽ resurgent cum deformitatibus quas p̃us habuerũt Aug⁹. non vult determinare. nõ eñ ſm ipm debet animos fatigare incerta eorũ habitudo seu pulchritudo quorũ est certa z eterna damnatio. Ultio querit vtrum abortiui fetus z monstra resurgent? Et respondet dicens de abortiuis. q si aliqñ virerunt: resurgent. alioqn non. de monstris etiaz dicit q resurgent: sed non monstra. qz monstra fetus z abortiui resurgent absq deformitate z mõstruositate. Et tm̃ in spẽali.

De diuersis animarum receptaculis. a

II. XLV

DEterea sciendum est q omnes aiẽ (vt ait Aug⁹) cum de hoc seculo exierint diuersas habent receptiones. bone habent gaudium. male vo tormenta. Sz cuz facta fuerit resurrectio. z bonorũ gaudium amplius erit. z malorũ tormenta grauiora quando cum corpore torquebunt Ex his ostendit q maius erit gaudium sancto ũ in resurrectiõe z post: qz fuerit ante. z q diuersa receptacula habebunt aiẽ sanctorũ De quibus idem Aug⁹. ait. Temp⁹ qõ int̃ hominis mortem z vltimã resurrectionem interpositũ est. animas abditis receptacul' continet. sicut vnaquecz digna est vel reqe vel erumna pro eo quod sortita est in carne dum viueret.

1. sup Jo.

Eg. de verb apostoli.

De suffragijs defunctorũ. b

NEqz negandũ est vt ait Aug⁹. defunctorũ aiaz pietate suorum viuẽtiũ releuari. cum p illis sacrificiũ mediatori offertur vel elemosyne fiũt in ecclesia. Sed hec eis tm̃ psunt q cũ viuerent hec sibi vt postea possent pdesse meruerũt Est eñ quidam viuendi modus nec tã bonus vt non requirat ista post mortem. nec tam malus vt ei non pſint ista post mortẽ. Est vo talis in bono vt ista non requirat. z est rursus talis in malo. vt nec his valeat. cũ h vita transierit: adiuuari. Quo circa hic omne meritum comparat quo possit post hanc vitam quispiam grauari vel releuari. Nemo autem speret quod hic neglexit cum obierit apud deum promereri. Non ergo ista que pro defunctis commendandis frequentat ecclesia illi apostolice sunt aduersa sententie qua dictum est. Omnes stabimus ante tribunal christi. vt referat vnusquisqz ſm ea que per corp⁹ gessit. scilicet bona vel mala. quia etiam hoc meritum sibi quisqz cum in corpore viueret cõparauit. vt possent ei ista pdesse. Nõ enim omnibus prosunt. z quare? Non nisi propter differentiam vite quam quisqz gessit i corpore. Cum ergo sacrificia siue altaris siue quarũcunqz aliarũ elemosynaruz p baptizatis omnibus offerunt. p valde bonis gr̃arumactiones sunt. p non valde malis sunt ppiciationes. Sed pro valde malis. z si nulla sunt adiumenta mortuoz. tamen qualescunqz viuorum consolationes sunt. Quibus vo prosunt. vel ad hoc prosunt. vt sit plena remissio. vel certe vt tollerabilior sit ipa damnatio. Orationibus ĝ sancte ecclesie z sacrificio salutari z elemosynis que pro eorum spiritibus offeruntur. non est dubium mortuos adiuuari. vt cuz eis misericordius agatur a domino: qz eorum peccata meruerunt. Hoc enim a patribus traditum tota obseruat ecclesia. Ut p eis qui in communione corporis z sanguinis domini defuncti sunt. cum ad ipsum sacrificium loco suo commemorentur oretur ac pro illis quoqz id offerri commemorek. Non est ergo ambigẽdum ista prodesse defunctis. sed talibus qui ita vixerunt ante mortem: vt possint eis hec vtilia esse post mortem. Nam qui sine fide operante p dilectionem eiusqz sacramentis de corpe exierunt. frusta illis a suis huiusmodi pietatis officia impenduntur. cuius dum hic essent pignore caruerunt. non misericordiam sibi thesaurizantes: sed iram. Non ergo mortuis noua merita comparantur cum p eis aliquid boni operantur sui. sed eorum precedentibus, consequentia ista redduntur. Nam istam quisqz finiens vitaz: nisi quod in ea meruerit: non poterit habere post eaz Ecce quibus z qualiter prosint illa que p defunctis frequentat ecclesia. mediocriter malis suffragant ad penemitigationẽ. mediocrit bonis ad plenã absolutionẽ. Qui non habent tãte pfectionis merita vt nõ indigeãt iuuari p paupes quoz est regnum celorũ quos si fecerũt amicos de mãmona inquitatis. Quorũ tanta est pfectio vt his

Aug⁹. in sermone de verbis apostoli.

1 G. Iench

Saibus pro
ſ: oꝛoes et
e nosyne et
ſ: rificium et
ẽ ōi.

adiutorijs nō indigeāt: quales sūt apostoli ⁊ martyres. Ut eñ ait Aug⁹. Iniuria ē p martyre orare in ecclesia. cui⁹ nos debemus orationibus cōmendare. p alijs autē defunctis orāt.

Aug. de verbis apli

De officijs sepulture. c

De pompis ꝟo exequiarū idem Aug⁹. ita dicit. ꝑpompa funeris agmina exequiaruꝫ. sumptuosa diligentia sepulture. viuorū sunt qualiacunq; solatia: nō adiutoria mortuorū. Quia si aliquid ꝓdest impio sepultura p̄ciosa. obierit pio vilis vel nulla. ꝑpreclaras exequias in conspectu hoīm purpurato illi diuiti exhibuit turba famulorū. ꝙ m̄to clariores i cōspectu dñi v' ceroso illi pauperi ministeriū exhibuit angelorū. qui eū extulerūt non in marmoreū tumulū: ꝙ in Abrae gremium. Sit tñ cura mortuos sepeliendi ⁊ sepulcra construendi. q̄ hec in scripturis sanctis inter bona opera deputata sunt. nec solum in corpibus patriarcharū aliorūq; sanctorū. sed etiam in ipius domini corpore q̄ ista fecerunt laudati sunt. Impleant igit̄ homines erga suos officia postremi muneris et sui humani leuiamenta meroris. Ueruꝫ illa que adiuuant spiritus defunctorum scilicet oblationes orationes multo obseruantius ꝓcurent.

Aug⁹. in sermone de verbis apostoli.

Aug. i eodē.

De duob⁹ bonis quorū alter plura post mortē habet auxilia. d

Bolet moueri questio de duobus vno diuite altero pauperе pariter sed mediocriter bonis q̄ ꝓdict̄ suffragijs indigent ⁊ meruerunt piter p⁹ mortem iuuari. pro altero ꝟo id est pro diuite speciales ⁊ cōmunes fiunt orationes multeq; elemosynarum largitiones. pro paupe ꝟo non fiunt nisi communes largitiones ⁊ orationes. Queritur ergo an tñ iuuet̄ pauper pauciorib⁹ subsidijs quantuꝫ diues amplioribus. Si non pariter iuuatur: non ei redditur ꝑm merita. Meruit enim pariter iuuari. quia pariter boni extiterunt. Si ꝟo tantum suffragij consequit̄ quantuꝫ diues: quid contulerūt diuiti illa specialiter p eo facta? Sane dici potest non ei magis valuisse generalia ⁊ specialia q̄ pauperi sola generalia suffragia. ⁊ tamen p⁹fuerunt diuiti specialia non quidez ad aliud vt̄ magis aliquid. sed ad idez ad quod generalia vt ex pluribus ⁊ diuersis causis vnum p̄ciperetur emolimentum. ꝑpotest tamen dici aliter illa plura subsidia contulisse diuiti celeriorem absolutionem: nō pleniorem.

Respōsio.

Secunda ratio

Quibus suffragijs iuuabunt̄ mediocriter boni qui in fine inuenient̄ur. e

Bed iterū querit̄ de aliquo mediocriter bono qui talib⁹ indigens suffragijs in ipo consummatōis articulo cum reliquis migrabit: si salu⁹ fuerit. ꝑpro eo non offertur viterius sacrificiū vel oratio vel elemosyna. nec habebat tante perfectionis merita. que his suffragijs non egerent. Nunquid ergo saluabitur? Estimo eum quasi per ignem transeuntem saluari meritis ⁊ intercessionibus celestis ecclesie. que p̄ fidelibus semper intercedit voto ⁊ merito donec impleat̄ xp̄s.

Quomodo sancti glorificati audiunt preces supplicantium et quomodo intercedunt ꝓ nobis ad dominum. f

Bed forte queris nunquid preces supplicantiū sancti audiūt ⁊ vota postulantiū in eorum noticiaꝫ perueniūt? Non est incredibile animas sanctorum que in abscondito faciei dei veri luminis illustratione letantur: in ipius contemplatione ea que foris agunt̄ intelligere. q̄tum vel ill' ad gaudiū vel nobis auxilium ptinet. Sicut eñ angelis ita ⁊ sanctis qui deo assistunt petitiones nostre innotescunt in verbo dei quod contemplantur. vnde ⁊ dicuntur angeli orationes ⁊ vota nostra offerre deo. non quia eum doceant. ꝙ qz eius voluntatem sup eis ꝓsulūt. Unde Aug⁹. Angelis qui sunt apud deum innotescunt petitiones nr̄e vt quodammodo eas offerant deo ⁊ de his cōsulant. ⁊ quod deo iubente implenduꝫ esse cognouerint. hoc nobis euidenter vel latenter reportēt. Unde ⁊ angelus hominibus ait cuꝫ orabatis oratiōnem vestram obtuli deo. Ad omia quidem sciendā sufficit deo sua perfectio. habꝫ tamen nuncios. id est angelos. non qui ei

Aug. in li. de orāndo ad deum.

Ezech. in li. xv de ciui. que nescit annũciẽt. (Nõ enim sunt vlla q̃ nesciat) ꝙ bonũ eorũ est de opibus suis ei⁹ ꝓsulere veritatem. ⁊ hoc est qđ ei dicuntur nõnulla nũciare. non vt ipe ab eis discat: ꝙ vt ab eo ipi p ✠bum eius sine corpali sono nunciãt etiã qđ voluerit ab eo missi ad q̃s voluerit. totũ ab illo p illud ✠bum eius audientes. i. in eius veritate inueniẽtes q̃d si bi faciendũ: quid q̃bus ⁊ qñ nunciandum sit. Nam ⁊ nos orantes eũ. nõ eũ docemus q̃ nouit (vt ait ✠bus eius) pater vester q̃d vobis necessariũ sit priusq̃ petatis ab eo.

Aug. in li. de gñ. ad lit. Nec ista expte cognouit: ꝙ futura oĩa temporalia atq; in eis etiam q̃d ⁊ qñ ab illo petituri fueramus. ⁊ quos ⁊ de q̃bus reb⁹ vl exauditurꝰ vel non exauditurus esset sine initio añ ꝓsciuit. Nõ g̃ ō: angelus orationes nr̃as offerre deo. q̃si deus tunc nouerit q̃d velimus ⁊ quo indigeamus q̃ oĩa añq̃ fiãt sicut ⁊ postq̃ facta sunt: nouit. sed q⁹ necesse habz rational' creatura tpales causas ad eternã veritatẽ referre siue petendo q̃d erga se fiat. siue ꝓsulendo q̃d faciat.

Qđ dictum est de angelis attribuit sanctis animabus. g

Si autem angelia

deo p ✠bum eius discunt petitões nostras ⁊ quid de his implendum sit ⁊ q̃d nõ. Cur non credamus ⁊ animas sanctorum dei faciem contemplantiũ in eius veritate intelligere p̃ces hominũ. ⁊ que implende sint vel non. Inde est q̃ deus dicitur exaudire p̃ces quorũdam non solũ quãdo effectu mãcipãt: sed etiam qñ innotescit curie angelorum ⁊ sanctarũ animarũ quid inde futurũ sit vel non. ⁊ quid cognoscunt in dei volũtate esse volunt ⁊ ipi. Adeo eñ supne volũtati addicti sunt: vt nihil p̃ter eius volũtatem queant velle. Intercedũt g̃ ad deũ p nobis sancti. ⁊ merito: dum illorum merita suffragantur nobis. ⁊ affectu dum vota nostra cupiunt impleri. Quod tamen non faciunt: nisi in voluntate dei implenda didicerint. Oramus ergo vt intercedant p nobis. id est vt merita eorum nobis suffragentur. ⁊ vt ipi velint bonum nostrum. q̃ eis volentibus deus vult et ita fiet. Ex premissis constat q̃ cum quibusdam misericordi⁹ agit deus q̃ eorum peccata meruerit. s. cũ mediocriter malis: qui suffragijs eccle iuuantur.

Ista est distinctio. xlv. hui⁹ quarti libri. In qua mg̃r postq̃ ostensum est de his q̃ ad resurrectionẽ ptinent. hic determiat de his que ptinent ad resurgentiũ remunerationẽ ⁊ punitionẽ. Et circa hoc tria facit. Primo eñ ostẽdit quõ aime q̃ cito a corpibus sepant habitacul' iuxta sua merita vel demerita reddant. Scõo quõ defunctis exequie viuorũ p eis facte suffragant. Tertio inquirit vtrum bti in patria p nobis depcent. Primũ facit vsq; ibi De suffragijs defunctoꝝ. Scõm vsq; ibi. Sz forte q̃ris. Tertiũ vsq; ad fi. distin. In spẽali sñia mg̃ri stat in tribus ꝓpositionibus quaꝝ ꝑma est hec. Quam cito aime in morte a suis corpibus sepant mox p mõ suorũ meritorũ diuersis habitacul' reddentur. Hãc mg̃r ponens dicit q̃ anime defunctorũ iuxta sua merita diuersis habitaculis reddentur vsq; ad diez iudicij. Post iudiciũ ✠o earum pena vel gloria augebitur. quod auctoritate beati Augu. ꝓbat. Eũ infero q̃ sicut facta resurrectiõe pena malorũ auget. ita gl'a seu beatorũ gaudiũ plus ꝓficietur. Scõa ꝓpositio est hec. Illi de orationibus ⁊ elemosynis ecclesie illic hunc ꝓfectum recipiũt: q̃ hic talia vt eis ꝓfecerint meruerũt. Hanc mg̃r insinuans dicit mortuos viuorũ suffragijs iuuari. si tñ hoc meruerũt dum viuerent. Postea subdit q̃ ista que hic ꝑ defunctis frequentat ecclesia mediocriter malis suffragant q̃d pene mitigationem. ⁊ mediocriter bonis ad pene solutionem. Et facta ꝑ valde bonis qui suffragijs non indigent sunt gr̃arum actiões. ⁊ facta ꝑ summe malis qui iuuari non possunt. q̃uis nõ sunt eis adiumẽta: sunt tamen ad viuentiũ consolationem. qđ auctoritate beati Augustini cõfirmat. Postea dicit q̃ pompe que fiunt in obsequijs sunt ad viuorũ solaciũ: nõ ad mortuorũ suffragiuz. laudabile tamẽ ẽ circa mortuorum sepulturam curam impendere. Postea monet questionem de diuite ⁊ paupe: quorũ vterq; cum sit mediocriter bonus suffragijs indiget. ⁊ ambo pariter post mortem meruerũt iuuari. ⁊ ꝑ diuite fiunt multa suffragia generalia ⁊ specialia. ꝑ pauꝑe ✠o tñ generalia. vtruz iuuetur pauper pauciorib⁹ suffragijs q̃tum diues amplioribus. Et videtur q̃ sic. q̃ vterq; meruit iuuari ⁊ equaliter boni fuerũt. Contrarium aũt videtur quia ats nihil conferrent specialia suffragia diuiti ꝓ eo facta. Et respondet magister q̃ tantũ valent pauperi sola generalia suffragia q̃tum diuiti generalia ⁊ specialia suffragia. ⁊ tamen ꝓfuerunt specialia suffragia diuiti non ad aliud vel maius aliquid: sed ad idem ad quod generalia vt ex pluribus causis vnum ꝓficeret emolimentum. Vel potest dici illa plura suffragia diuiti cõtulisse ecclesiorem absolutionem ⁊ non pleniorẽ. Postea querit de illo qui suffragijs indiget ⁊ moriat in ipa consummatione seculi quando vlterius suffragia impendi non poterunt vtrum talis saluabit̃? Et respondet q̃ tal' ꝑ ignem tunc futurum ⁊ ꝑ orationes celestis ecclesie saluabit̃. Tertia ꝓpositio est hec. Angeli orationes nostras deo offerunt. ⁊ ea que hic apud nos agũtur recognoscunt. Hanc magister insinuans querit. vtrũ sancti p̃ces nostras ⁊ vota sibi porrecta audiant ⁊ sciant? Et respondet q̃ angeli ⁊ sancti diuinã faciem videntes ea que apud nos geruntur cognoscunt q̃tum ad eorum gaudium ptinet ⁊ nostrum auxilium. vnde ⁊ angeli dicũtur orationes nostras semp offerre deo. non tamẽ deum instruentes: sed quid circa nos agendum sit ad eius veritatem ducentes. vnde p̃ces nostre dicunt exaudite quãdo celesti curie earum exauditio innotescit: seu earũ euentus futurus manifestat. Et tñ in spẽali.

Si valde malis detur mitigatio pene. a

DI.XLVI

Sed queritᵗ hic de valde malis. vtruz ꝛ ipi i aliqua penarum mitigatione dei miscdiam sentiãt vt minus ꝙ meruerit puniantur? Quidã autumant eos nullaz releuationẽ pene habituros. qđ ꝓfirmãt Jacobi autoritate dicẽtis. Judiciũ sine miscdia fiet illi ꝙ non fecit miscdiam. Augᵒ. etiã ait Misericordia hic. iudiciũ in futuro. Jdez distinguẽs quõ oẽs vie dñi sint miscdia et veritas ait. Erga sanctos omẽs vie dei misericordia. erga iniquos omnes veritaſ. qz ꝛ in iudicando subuenit. ꝛ ita non deeſt misericordia. ꝛ in miserando id exhibet qđ ꝓ misit. ne deſit veritas. Erga omnes autem quos liberat ꝛ damnat oẽs vie sunt miseri cordia ꝛ veritaſ. qz vbi non miserek: vindicte veritas datur. Dicẽs vbi nõ miseretur dat intelligi aliq̃d a deo fieri vbi ipẽ nõ miserek. Sed his occurrit qđ ait Caſſio. sup Psalᵐ. l. loquens de misericordia et pietate dei. Hꝫ due inquit res iudicio dei semp adiuncte sunt. Ergo ꝛ in punitione malorum non est iusticia sine miscdia. Jdem de iudicio ꝛ misericordia ait. Hec duo mutua societate sibi iunguntur. Jn his breuiᵗ omnia opera dei includit. Augᵒ. ꝙ respõdenſ illis qui reprobozũ supplicia finem habitura contendunt. ita illorum repellit opinionem. asserens reprobos ꝓpetuo puniẽdos vt eorum supplicia mitigari aliquatenᵘ nõ neget. Fruſtra inquit nõnulli eternã damnandorum penam ꝛ cruciatus sine intermissione ꝓpetuos humano miserenᵗ affectu. atꝙ ita futurũ esse nõ credũt. Nõ quidem scripturis aduersando diuinis: sed ꝓ suo motu dura quecꝙ molliendo ꝛ in leuiorem flectendo sniam. q̃ putant in eis terribilius esse dicta ꝙ veriᵘ. Non eñ (inquiũt) obliuiscᵗ misereri deᵘ. aut contineat in ira sua miserikordias suas. Hoc q̃dez in psalterio legiᵗ. sed de his intelligiᵗ q̃ sunt vasa miserikordie. qz ꝛ ipi non ꝓ meritis suis: sed deo miserante de miseria liberanᵗ. Aut si h̃ ad omnes estimant ꝓtinere. non tõ necesse est vt damnationem opinenᵗ finiri posse eorum. de q̃bus dictum est. Jbũt hꝫ in supplicium eternũ. Ne hoc mõ putek habitura finem felicitas eorũ. de q̃bus econtrario dictum est. Justi aũt in vitã eternã. Sed penas damnatorum certis temporib' estimẽt (si hoc his placet) aliquatenus mitigari. Et sic quipe intelligi põt manere ira dei in illis. i. ipa damnatio. Hec eñ vocatur ira dei non diuini animi ꝓturbatio. vt in ira sua. i. manente ira sua nõ cõtineat miserationes suas. nõ eterno supplicio finẽ dando. sed leuamen adhibendo, vel interponẽdo cruciatibus. qz nec psalmus ait ad finiendam iram suã vel post irã suã. sed in ira sua Que si sola esset: alienari a regno dei ꝛ carere magna multitudine dulcedinis dei tam grandis tñ est pena. vt ei possint nulla tormenta q̃ que nouim' cõparari. si illa sit eterna. ista aũt sit quãlibet multis seculis longa. Manebit ergo sine fine mors ꝓpe tua dãnatoꝝ. et ipa omnib' erit cõmunis. sicut manebit cõmuniter oim vita eterna sanctoꝝ. Ecce ita asserit hic penas reprobozum nõ esse finiendas. qđ nõ improbat si dicatur eoꝝ supplicio aliqđ leuamen adhiberi. Unde nõ incongrue dici põt deuz et si iuste id possit. non omnino tñ punire malos in futuro quãtũ meruerunt. sed eis aliquid ꝙtũcũꝙ mali sint đ pena relaxare

Augᵒ. super octonarium.

Au. l ench. cõtra illos q̃ asserũt malorum cruciatᵘ terminãdos.

Determinat premissas autoritates. b

Quod ergo dictuz est iudiciũ sine miserikordia fieri illi q̃ non fecit miserikordiã. ita intelligi põt. Qꝫ iudicium damnatiõis fiet illi q̃ nõ fecit miserikordiam. ꝓ eo q̃ fuit sine miserikordia. vel fiet iudicium ei sine miscdia. liberante ꝛ saluante. qui tñ in aliq̃ pene alleuiatiõe miserikordiam dei sentiet. Jta cum dicit miserikordia hic. iudiciũ in futuro. nõ negat q̃n i futuro sit miscdie effectus ꝛ in electis qui ꝓ miserikordiã ab oi miseria liberabunt. ꝛ in reprobis qui minus ꝙ meruerit cruciabũtur. Sed hic non sine causa dicitur fieri dei miserikordia: ꝛ iudiciuz in futuro. qz ꝛ hic multis modis miseretur deus. q̃bus nõ miserebit tunc. Vocat eñ deus nunc peccatores et iustificat. qđ tunc non faciet. ꝛ tũc reddet singul' ſm merita sua. manifeste iudicabit: qui nunc occulte iudicat. Cui' occultũ iudiciũ (vt ait Augᵒ.) intelligitur pena qua quiscꝙ vel exercek ad purgatiõz vel mouetur ad conuersionem. vel si contemnit excecatur ad damnationez. Occultum ergo iudiciũ dei pena dicitur. qua iudiat purgando. conuertendo vel excecando. Judicia quoꝙ dei interdum appellanᵗ dispensationes eius de omnibus rebus

De occulto iudicio. Augᵒ. sup psal. viij.

De sententia iudicis. Añ. Quã incõprehẽsibilia sũt iudicia ei⁹ et iudicia ei⁹ abyssus multa. Judiciũ autẽ quo in futuro iudicabit. intelligitur sentẽtia iudicis qua ventilabitur area. i. diuidẽtur localiṫ boni a malis ministerio angelorum. et isti in vitam ducenṫ. illi in supplicium mittenṫ qui nunc simul mixti sunt.

De iusticia ⁊ misericordia dei. c

Sed quomodo iusticiam dei et pietatem. id est misericordiã supra cossiodorus duas esse res dixit. que semper adiuncte sunt iudicio dei Justicia eñ dei et misericordia nõ due res sunt sed vna res. i. vna diuina essentia est. sicut supra pluribus autoritatibus ostensum est.

De opib⁹ iusticie et misericordie dei ⁊ bonitatis. Quia nõ est deo aliud esse misericordez q̃z misericordiã. nec iustũ quaz iusticiam. sed idem prorsus. Nec aliud est ei esse misericordem q̃z iustum. vel misericordiã q̃z iusticiam sed omnino idem. quia nõ denomiatiue sed essentialiter hec de deo dicuntur. Cur ergo dicit scriptura de operibus dei quedã esse misericordie. quedam iusticie? Si enim iusticia dei misericordia est. que/cunq; sunt opera misericordie. esse viden/

Respõsio tur iusticie ⁊ ecõuerso. Ibis responderi potes sic. illis locutionib⁹ quibus huiusmodi opm fiunt distinctiones. vt alia misericordie. alia iusticie. alia bonitati attribuantur. nõ diuersitas subiacẽtis. id est rei his vocabulis significate exprimitur sed varietas sensuũ et effectuum in creaturis monstratur. Cum eñ dicitur deus iustus vl iusticia. essentia diuina predicatur. et etiã q ipse sit distributor. et iudex meritorũ itelligi datur. Jta ⁊ cum dicit misericors. essentia diuina predicaṫ. et insuper q ipse sit miseroz liberator intelligi datur. Similiṫ cũ dicitur bonus. essentia diuina predicatur: Et cũ dr deus. et insup auctor omniuz bonorum ostendiṫ. Jta et cum dr deus. essentia diuina predicaṫ. ⁊ ipse timendus oñditur. Jnde ergo quedã opa misericordie q̃dam iusticie dicunṫ. nõ quin diuina essentia hec et illa operet. et quin hec et illa sint opa diuine essentie que dicit misericordia et iusticia. sed qz quedã sunt quibus iudex et equus distributor. quedã quibus ostenditur miserator. Misericors eñ dicitur in natura miserator in exhibitione. ⁊ in q̃busdam operibus dicitur effectus esse misericordie in quibusdaz effectus iusticie. nõ q aliõ efficiat iusticia. aliud misericordia dei si ad essentiam referas. sed qz ex quibusdã effectibus intelligiṫ iudex. ex quibusdam miserator. vel vt quibusdã placet iustus ⁊ misericors. Sed ſm hoc occurrit q̃stio. qõo ex alijs ostendaṫ iustus et ex alijs misericors cũ sit idem ei esse iustũ et esse misericordem? Si eñ ſm eandẽ rationez dr iustus et misericors. ex eo ope quo intelligiṫ iustus intelligitur misericors et econuerso Sed dixi supra qz dũ dr deus iustus et misericors ita eadẽ dina essentia significaṫ. et ſm eã idẽ p̃dicaṫ vt etiã quedã diuersa intelligaṫ. Jntelligimus eñ p hoc eũ eẽ miseratorẽ ⁊ iustũ iudicem. Qd̃ euidenṫ Ori Origenes ostendit dicẽs. Omnia que dei sunt chr̃istus est. ipse sapientia eius. ipe fortitudo. iusticia. sanctitas. ipe prudẽtia. Sz cũ vnuz sit in subiacenti ꝓ varietate sensuum diuersis nuncupaṫ vocabulis. Aliud eñ significat sapientia. aliud iusticia. Quãdo eñ sapiẽtia dr. disciplinis te diuinarũ humanarum q̃ rerum instruere intelligitur. Quãdo iusticia. distributor vel iudex meritorũ insinuatur. Jta et prudentia cũ dr. doctor et demonstrator bonarũ vel malarum rerũ vel neutrarũ intelligiṫ.

Autoritatibus probat quedam iusticie. alia misericordie. alia bonitati attribui. d

Q; aũt quedã opera misericordie. quedã iusticie. quedã bonitati attribuanṫ. in scripturis facile est reperire. Et d misericordia quidẽ et iusticia manifestum est. de bonitate vero et misericordia amplius latet. Sed Aug⁹. docet illa opa ꝓprie ad misericordiã ptenere quibus aliqui a miseria liberanṫ. Aug⁹. super psal. cxxxv. Ad bonitatẽ x̃o nõ solũ illa. sed facturam et gubernationem naturaliũ ita dicens. Ad misericordiaz ptinet q a peccatis mũdat et de miseria liberat. Ad bonitatẽ x̃o q celũ et terram et omnia valde bona creauit vt essent. Jdem super psal. xxxij. Jdez Celi non indigent misericordia. vbi nulla est miseria. in terra hominis abundat miseria et supabũdat dei misericordia. Ubi/seria ergo hominis et misericordia dei plena est terra nõ celi. qui nõ indigent misericordia. indigent tamẽ regẽte domio. Omnia eñ indigẽt domino ⁊ miseria et felicia quia sine illo miser nõ subleuaṫ. felix nõ regitur. Jtem alibi. Misericordia est erga miseros. bonitas erga quoslibet. Interdũ tamen misericordia large accipitur vt bonitas.

Quō vniuerse vie dñi dicātur misericordia et veritas. e

Post hec cōsiderari oportet. ex quo sensu vniuerse vie domini dicant misc̄ia et vitas. Hoc multiplicē recipit expositionez. Vniūse em̄ vie dñi misc̄ia et veritas q̄b⁹ ad nos venit. vt ait Aug. sup psal. intelligunt duo aduentus. Prim⁹ in quo manifestā ⁊ multiplicē misericordiā nobis exhibuit. ⁊ scōs in quo req̄rendo merita iusticiā exhibebit. Vniuerse etiam vie dñi. i. quibus ad dñm ascendimus sunt iusticia qua a malo declinamus et misericordia qua bonū facimus. In his em̄ duobus omne bonū merituz includit. Sed cū supius. Cassiod. dixerit in his duobus omnia opa dei includi. merito queri potest an in omni ope domni hec duo mutuo sibi iungant? Quibusdā placuit nō in oñi ope dñi hec duo ꝓcurrere ſm effectuz dico. nā ſm eēntiā nō diuidit misc̄ia a iusticia. sed vnū est. Verū ſm effectū nō i oi ope dñi dicūt esse misericordiā ⁊ iusticiam sed in quibusdā fatent tm̄ misc̄iaz ⁊ alijs iusticiaz. atq̄ i alijs misc̄iam ⁊ iusticiam Fatētur tm̄ dñm oia q̄ fecit misericorditer agere et iuste. referentes rōnez dicti ad dei voluntatē q̄ iusticia est et misericordia. nō ad effectus misericordie et iusticie q̄ sūt in rebus Alijs aūt videt q̄ sicut ōr deus omnia opa sua iuste facere ⁊ misericordit. ita ꝓcedendū sit in oi ope dei iusticiā esse ⁊ misericordiā. i. clementiā ſm effectū vl̄ signū q⁹ nullū opus dei est in quo nō sit effectus vel signū equitatis et clementie siue occulte siue apte. Aliq̄n em̄ manifesta est clemētia siue benignitas ⁊ occulta eq̄tas. aliquādo econuerso.

Ista est distinctio. xlvi. h⁹ quarti libri. In qua mg̃r post q̄ supius determinauit de remuneratione et punitione aiaꝝ añ iudiciū ⁊ resurrectionē. Nic determiat de diuina iusticia ⁊ misc̄ia q̄bus p̄dicta dispensant Et snia huius dis. in spāli stat in ista ꝓpositiōe. In p̄miatione damnatorū hoīm et angeloꝝ iusticiā et misericordiā seruat creator eorū Hanc mg̃r insinuās querit. vtrū circa damnatos sit aliqua dei misc̄ia. Et arguit ſm quosdā q⁹ non per plures autoritates. Postea objicit p quosdā autoritates et ꝓbat penas damnatoꝝ nunq̄ esse finiēdas Postea soluit dicens q⁹ circa dānatos est aliqua dei misericordia in pene impositiōe et mitigatiōe nō tamen penitus in absolutione vel occulta peccatorum reuocatione. sicut contingit in p̄senti. Et ex hoc p̄t solui autoritates in ⁊rarium adducte q̄ nō omnino misc̄iam dei a dānatis excludunt. Addit etiam q̄d p occultū dei iudiciū intelligat. q̄q̄ em̄ intelligit pena qua aliquis exercitat ad purgationem vel mouet ad ꝙuersionem vel si contemnit execat ad damnationem. quādoq̄ intelligit dei dispositio ō omnibus rebus q̄q̄ vero finalis sententia que in futuro malos a bonis sepabit. Postea querit cuz dei misericordia et iusticia idē sint qualiter quedā opa attribuunt misericordie. et alia iusticie. Et rñdet q⁹ hoc est ꝓpter diuersitatē ꝓnotatoꝝ vel diuersarum de deo conceptionum. ꝓpter quā etiā diuersitatez aliqua diuine bonitati attribuunt aliqua misericordie. bonitas et respicit gratuitā dei donationez. misericordia ℞o a malo liberationē. Postea querit qūo intelligendum sit q⁹ vniuerse vie dñi sunt misericordia et veritas. Et rñdet q̄a hoc ideo ōr q⁹ cum sit duplex aduentus dei. vnus misericordiā alius iusticiā respicit. vel hoc ꝓ tanto ōr. q⁹ ad deum imus mala declinando p iusticiā. bona opa faciēdo p misericordiā. et sic vniuerse vie dñi misericordia et veritas q̄b⁹ ad deum imus Ultimo q̄rit vtrū in oī ope dei misc̄ia ⁊ veritas icludant. Et rñdet ſm quosdā q⁹ nō ſm effectum. sed q⁹ in quibusdā sit tm̄ misc̄ia et in q̄busdaz tm̄ iusticia. in q̄busdaz misc̄ia et iusticia sit. Dicunt tm̄ in oī ope dei ꝓtineri ambo ſm essentiā. q⁹ vna et eadē voluntas dei est iusticia et misc̄ia. Alij ℞o dicunt q⁹ etiaz ſm effectum vel signū in omni ope dei ꝓcurrunt simt misc̄ia et iusticia. ita q⁹ nullū opus dei sit in quo nō sit effectus vel signum eq̄tatis et misc̄ie siue occulte siue apte. Et tm̄ in spāli.

De sententia iudicij. a

Solet etiā q̄rí qualit̄ dabit̄ iudicij sentētia Sz nō ē pspicuū id explicare Nō em̄ scp̄tura apte diffinit an voce illa pferant. Venite bn̄dicti. ⁊ Ite maledicti. an virtute iudicis ita fiat ꝓscie/tijs singulorum attestantibus. vt mō dicit futurū vt iudicis potentie effectus. ipsius dictione significet. Illa etiam. Esuriui et nō dedistis mihi manducare et hmōi. maꝝ gis ꝓscientijs exprimenda plurimi putant q̄z verbis. q⁹ aplus in momento et in ictu oculi misteriū cōsumandum tradit Sed illud ad resurrectōis statū tm̄ referunt non ad iudiciū. qui alij iudicij sententiā et malorum increpationes ⁊ bonoꝝ premia verbis exprimenda asserunt. DI.XLVII

Qō iudicabunt sancti qūo. b

Non autem solus christus iudicabit. ſ et sancti cū eo iudicabūt natiōes. Ipe em̄ aplis ait. Sedebitis ⁊ vos sup duodeci sedes iudicātes duodecim trib⁹ isrl̄. Nec ē putāduz q⁹ duodecim aplis tm̄ b̄ pmiserit xps. Vbi em̄ sedebit paul⁹ q̄ pl⁹ oibus laborauit si non ibi sedebunt nisi. xp̄i. Per duodecim ergo sedes p fectio tribunalis. i. vniuersitas iudicātiuz intelligit. s. oīs pfecti q̄ relictis oibus secuti sūt xp̄m. Per duodecim trib⁹ vniūsitas iudicandoꝝ. Judicabunt vero cos De duodecim sedibus.

ſancti nō mō coopatione. ſed etiā autoꝛita
te et poteſtate. Uñ Gladij ancipites i ma/
nibus eoꝝ .i. ſentētia de bonis ⁊ de malis
in poteſtate eoꝝ. Si vero querīt que erit
eoꝝ poteſtas vel autoꝛitas in iudicando?
Iſputo nō ante poſſe ſciri q̄ videat. niſi di=
uina reuelatione quis didicerit.

// De oꝛdinibus eoꝝ qui iudican
di erunt. c

Erunt autē quatu
oꝛ oꝛdines in iudicio. Bue quippe ſunt p/
tes. electoꝝ. ſ. ⁊ reꝓbоꝝ. vt Gꝛeg. i mo/
ral'. ait. Sed bini oꝛdines eiſdem ſingulis
partibus continent. Alij em̄ iudicant ⁊ p
eunt. alij nō iudicant et pereunt. Alij iudi
cantur et regnant. alij nō iudicantur et re=
gnant. Judicant ⁊ peunt quibus domini
ca in clamatione dicet. Eſuriui et nō dedi
ſtis mihi man. ⁊c. Nō iudicant ⁊ pereunt
quibus dñs ait. qui nō credit iam iudica/
tus eſt. Eoꝝ em̄ damnatio toti eccleſie
nota eſt et certa. et ideo dicunt tunc nō iu/
dicari. qꝛ ad ꝓſpectum diſtricti iudicis cū
aperta damnatione ſue infidelitatis acce/
dent. Qui vero ꝓfeſſionē fidei ſine opib⁹
habent: iudicabunt et peribūt. i. redargu/
entur vt pereāt. Qui vero nec fidei ſacra/
menta tenuerunt. increpationem iudicij in
ſe fieri nō audient. qꝛ infidelitatis ſue tene=
bris p̄iudicati. eius quē deſpexerant inue
ctione redargui nō merent. Illi aūt ſaltez
verba iudicis audient. qui eius fidem ſal/
tem verbo tenuerūt. Illi aūt in damnatio
ne ſua eterni iudicis nec verba ꝓcipient. q̄
eius reuerentiam nec verbotenus ſeruare
voluerunt et ideo illi iudicādi. ſ. iſti nō iu/
dicandi dicunt. Ex electoꝝ vero ꝑte alij
iudicant et regnant. ſ. qui vite maculas la
chrymis tergunt. et elemoſynaꝝ ſuper in=
ductione operiunt. quibus iudex veniens
in dextera cōſiſtentibus dicet. Eſuriui ⁊ d̄
di. mihi mandu. Alij aūt nō iudicant et re
gnāt. qui etiā ꝓcepta legis ꝓfectōꝛi vir/
tute tranſcendūt. qꝛ nō hoc ſoluꝝ quod lex
ꝓcipit implere cōtenti ſunt. ſed et qđ ad
ꝓfectionem conſulit implere ſtudent. De
quibus ꝓpheta ait. Dominus ad iudiciū
veniet cum ſenatoribus populi ſui. Et ſa=
lomon de eccleſie ſponſo loquens ait. No=
bilis in poꝛtis vir eius q̄ ſederit cuꝝ ſena
toꝛibus terre. et Job ait. Nō ſaluat impi/
os et pauperibus iudiciū tribuit. Ihū ergo
recte ſub generali iudicio nō tenent. ſed iu
dices veniunt. qꝛ et ꝓcepta generalia vi
uendo vicerunt. et omnib⁹ relictis xp̄m ſe
cuti ſunt. Recte pauperibus iudicium tri
buit. qui quāto huic mundo magna humi
litate deſpecti ſunt. tanto tunc maioꝛi cul=
mine poteſtatis excreſcent. De talibus di/ Apocal. iij.
citur. Qui vicerit dabo ei ſedere mecuꝝ in
thꝛono meo ſicut ⁊ ego vici ⁊ ſedi cū patre
meo in thꝛono eius. Uincens dñs cum pa
tre in thꝛono ſedit. qꝛ poſt paſſionis certa/
men et reſurrectionis palmam q̄ patri eſ/
ſet equalis. omnibus claruit. Nobis vero
in thꝛono filij ſedere. eſt ex eiuſdem filij po
teſtate iudicare. Quia em̄ iudicandi ꝓn=
cipatum ex eius virtute ꝓcipimus: quaſi i
thꝛono eius reſidemus. Ex his aparet q̄
etiā ꝓfectōꝛes ſancti cū xp̄o iudicabūt po=
teſtate. et quare quidam dicunt iudicandi
alij non iudicandi.

// De oꝛdine iudicij et miniſterio
angelorum. d

Cuꝝ autē in euāge
lio legatur. q̄ dñs mittet āgelos ſuos qui
colligent de regno eius omnia ſcandala. et
mittent iniquos in caminū ignis. Et item
Exibunt angeli et ſepabunt malos de me=
dio iuſtoꝝ et mittent eos in caminū ignis
Et itē. Mittet angelos ſuos cū tuba ⁊ cō
gregabunt electos a quatuoꝛ ventis. et ꝓ
pheta dicit. Congregate illi ſanctos eius/
Miniſterio angelorum illa impleri dubi.
tandū nō eſt. Domino em̄ veniente ad iu=
diciū p̄cedet ante eū ignis quo comburek=
facies mundi huius. et pibit celū et terra.
nō ſm̄ ſubſtantiā. ſed ſm̄ ſpeciem que im/
mutabitur. celū quidē aereum nō ethereū
Tm̄ em̄ aſcendit ignis in iudicio q̄tuꝝ aſ/
cenderunt aque in diluuio. Ille aūt ignis
malis qui repti fuerint viui. erit ꝓſumptō
bonis vero nō. Ut ait Aug. Hoc erit incē/
dium mundi ſanctis. qđ fuit caminus tri/
bus pueris. Jn quibus ſi aliquid purgan
dum fuerit ꝓ illuꝝ ignem purgabit. Alijs
vero nullā ingeret moleſtiā. Iſpurgato vo
ꝓ ignem mundo. et ad iudiciū venīte do/
mino emittetur vox illa magna qua reſur=
gent omnes mortui. et tunc miniſterio an/
gelorum ventilabitur area. quia boni ꝓgre
gabuntur ibi de quatuoꝛ partibus mundi
angelico miniſterio. quo ⁊ rapient obuiaꝝ
xp̄o in aera. reꝓb in terra qua dilexerūt
remanētibus. Et tunc ꝓconia illa bono=
rum: eſuriui. et dediſtis mihi māducare. ⁊

increpatiões ille malozũ. eſuriui et non de diſt. mihi mãdu. ꝛc. pferenꝫ. vel ſono vocali. vel alio modo. Deniqꝫ pferet ſententia ſup vtroſqꝫ. Venite bñdicti. et ite male dicte ꝛc. Et miniſterio angelozum virtute dei coopante. mittenꝫ mali in caminum ignis. hoc eſt in infernum.

¶ Si poſt iudiciũ demones pẽrũt hoibus ad puniendum. c

Et ſolet queri vtꝫ in inferno malis ad puniendũ pſint demones poſt iudiciũ. quos carnifices tozozes/ qꝫ animarũ ſcriptura appellat? Apoſtolus dicit. qꝫ xps tunc euacuabit omnem pricipatum et poteſtatẽ ꝛ virtutẽ. Dum eñ durat mũdus: angeli angelis. demões demonibus. homines hominibꝰ pſunt. Sz omnibus collectis. iam omnis platio ceſſabit

¶ Hinc quidã putant poſt iudiciũ demones non habere poteſtates cruciandi homines ſicut modo. Sed vt demones virtute dei cruciari ſine creature miniſterio aſſerunt. ſic reprobos homines ibi nõ p opationem demonũ. ſed virtute diuina tantum eternis ſubĳci cruciatibꝰ. Premiſſa tamẽ autozitas nõ id cogit ſentire. que et ſi aſſerat tũc nec demones demonibꝰ. nec hoies homibus preeſſe. non diffinit tñ an demones preſint hominibus ad tozquendũ. vñ quibuſdaz videtur eos ſic cõſtare hoibus tozozes in pena ſicut extiterũt incentozes in culpa.

Iſta eſt diſtictio. xlvij. huiꝰ quarti libri. In qua magiſter poſtqꝫ oſtenſum eſt de remuneratiõe ꝛ punitione pcedente iudiciũ generale. Hic vero determinat de ipo iudicio et ptmentibus ad ipſum. Et tria facit. Primo eñ agit de modo iudicij ꝛ aſſeſſozibꝰ. Scõo de angelis iudicãdos ad iudicium pgregantibꝰ. Tertio de demonibus dãnatos puniẽtibus. Primũ vſqꝫ ibi. Nõ aũt ſolus xps Scõm vſqꝫ ibi. Et ſolet queri. Tertium vero vſqꝫ ad finẽ diſtin. In ſpeciali ſententia magiſtri ſtat in tribus ppoſitõnibus quarum pma eſt hec. In extremo iudicio vniuerſitas pfectoꝝ iudicabit collegium reprobozum. Hanc magiſter inſinuans ponit primo qꝫ quidã ponunt iudiciũ non voce vel ſcriptura pferendum qa apoſtolus dicit illud fieri ictu oculi. Sed diuina virtute atteſtantibꝰ conſcientijs ſingulozꝫ qua pena vel quo pmio digni ſunt. Alij vo ptrariũ ponũt ꝛ hanc pmiſſa apoſtoli reſurrectõis ſtatu et nõ de iudicio intelligunt. Poſtea dicit qꝫ nõ ſoluz chriſtus iudicabit ſed vniuerſitas pfectoꝝ cũ eo qui p duodecim ſedes itelligunꝫ. vt p duodecim tribꝰ iſrl vniuerſitas iudicandoꝝ deſignat. Judicabũt aũt ſcti nõ ſoluz cooperatione ſed etiã autozitate et poteſtate. que tñ ſit illa eoꝝ poteſtas in iudicando. anteqꝫ videat ſciri non põt. niſi quis hoc diuina reuelatione didicerit. Poſtea dicit qꝫ quatuoz erunt ozdines i iudicio. Alij vero iudicantur et pereunt. Alij vo nõ iudicanꝫ et pereunt. Alij vero iudicanꝫ et ſaluanꝫ. Alij nõ iudicãtur et ſaluanꝫ ſicut per exẽpla declarat. Secũda propoſitio eſt hec. Miniſterio angeloꝝ pgregabuntur ad iudiciũ exercitus iudicandoꝝ. Hanc magiſter ponens oſtendit quid angeli faciant. et dicit qꝫ eoꝝ miniſterio pgregrabunꝫ omnes ad iudiciũ quozum miniſterio ignis cõflagrationis precedet quo comburetur facies vniuerſi. ſ. huius mundi. et tantũ aſcẽdet quãtum aſcenderunt aque in diluuio. purgato autẽ per ignem mũdo diuina virtute et angeloꝝ miniſterio reſurgẽt. boni vo angelozũ miniſterio rapientur obuiam in xpo aera. Reprobi vero in terra quã dilexerunt remanebunt. Poſtea ſequeꝫ iudiciũ diſtrictum et vltimũ. vltima ſententia iudicis pferet qua prolata iuſti ibunt ad vitã eternã. Mali vero angelorum miniſterio virtute dei coopante mittenꝫ in infernũ. Tertia ppoſitio eſt hec. Reprobi damnati p extremum iudiciũ puniẽnꝫ in inferno miniſterio demonum. Hanc magiſter ponens querit. Utrum homines poſt iudiciũ puniant in inferno virtute demonũ. Et rñdet ſm Iſid. qꝫ nõ. qz poſt iudiciũ ceſſabit omnis platio. Alij vo dicũt qꝫ qui fuerũt incentozes in culpa erunt tozozes in pena. Et tñ in ſpãli ꝛc.

¶ Be forma iudicis. a

Solet etiã ãri in qua forma chriſtus iudicabit? In forma vtiqꝫ ſerui iudicabit. que oĩbus in iudicio aparebit vt videant mali in quẽ pupugerunt. Diuinitatẽ vero eius mali non videbunt. Unde Eſaias. Tollatur impius ne videat gloriam dei. Humanitatẽ videbũt vt timeant. diuinitatem vero non. ne gaudeant. Diuinitas enim ſine gaudio videri non poteſt DI.XLV-III

Qd appebit tũc in forma ſui. b

Sed cum in forma humana conſtat eum apariturum. queritur an in forma illa glozioſa appareat ſicut vere eſt. an in forma qualis in paſſione extitit? Quidam putant a malis talem videri qualez crucifixerunt. id eſt infirmã. quia dicit ſcriptura vt videant in quem pupugerunt. Sed aperte Aug. dicit formã ſerui glorificatam a bonis et a malis tunc videri. ſic. Cum in forma ſerui glorificata iudicantem viderint boni et mali. tolletur impius vt non videat claritatem dei que deus eſt. quã ſoli mũdo corde videbunt. qd erit eis vita eterna. Forma ergo humana in chriſto glorificata videbiꝫ acũctis. vnde et chriſtus dicitur iudicaturus. quia filius hominis eſt. Ita eñ legitur in euãge/ Aug. ſup Io.

Quare xp̃us iudicatur⁹

lio Johannes. et potestatem dedit ei iudicium facere. qz filius hominis est. Non q̃ ipse ex virtute hominis sit iudicaturus vl̃ q̃ ipse solus sine patre et spiritusãcto iudicium sit facturus. sed quia ipse solus i forma serui iudicans bonis et malis videbit̃ Cum ergo pater nõ iudicat quẽq̃. sed omnem potestatẽ dedit filio. non ita est intelligendum quasi filius solus iudicet et nõ pater. sed quia forma filij humana cũctis i iudicio apparebit. nõ in forma infima sed gloriosa. Judicabit autem ex virtute diuinitatis nõ sine patre et spiritusancto. z apparebit terribilis impijs. z mitis iustis Erit em̃ terror malis et lumen iustis.

¶ Quare ſm formã serui dicit̃ cristus suscitaturus corpa. c

Et sicut dicit̃ chri-

stus ſm formam serui iudicaturus ꝓpter causam p̃missam. ita etiam dicitur suscitaturus corpa mortuoꝝ ſm humanitatem. cum tamẽ virtute diuinitatis sit suscitaturus. nõ humanitat̃. Sed hac rõne illud dicitur. quia in humanitate suscepit quod ẽ causa nostre resurrectionis. id est passionẽ et resurrectiontm. Jdeo ei ascribit̃ ſm hominem suscitatio mortuoꝝ. Unde Aug⁹. ¶ Per verbum filium dei fit animarũ resurrectio. ¶ Per verbum factum in carne filiũ hominis fit corporuz resurrectio. Jtẽ. Judicat et suscitat corpora nõ pater. sz filius ſm dispensationẽ humanitatis. in qua minor patre est christus. in eo quod est filius dei: est vita q̃ viuificat alias. Jn eo q̃ ẽ filiꝰ hominis. iudex. Ecce ſm formã humanitatis dicitur suscitaturus corpora et iudicaturus. Judicaturus aũt quia illa forma cunctis in iudicio apparebit. et suscitaturꝰ quia in eadem forma meritum et causaz resurrectionis nostre suscepit. Et qz ſm eandem formam vocem dabit qua mortui de monumentis resurgent z procedent ſm q̃ deus est. Uiuificat animas nõ pater tantũ. qz non tm̃ pater vita est. sed et filius cuz eo et spiritussanctus eadem vita est que pertinet ad animam non ad corpus. Corpus em̃ nõ sentit vitã sapientie. sed anima que illuminat̃ a lumine eterno. Licet ergo cristus potentia diuinitatis viuificet animas et suscitet corpora et iudicet. non ociose tamen et ꝓter rationem ei ſm formam dei tribuit̃ viuificatio aiaꝝ et ſm formã serui iudiciũ et resuscitatio corpoꝝ

u. sup Jo.

De loco iudicij. d

Putãt quidam dominũ descensurũ in vallam iosaphat in iudicio. eo q̃ ipse per Johelem prophetam sic loquitur. Congregabo omnes gentes. et deducã eas in vallem iosaphat. z discepabo tibi cum eis. Jn cuius capituli expositiõe ita reperi. Hoc quidam pueriliter intelligunt q̃ in valle que est in latere montis olueti descensurus sit dominus ad iudicium. quod friuolum est. quia non in terra. sed in spacio huius aeris sedebit contra locuz montis olueti ex quo ascendit. z sicut Johãnes Chrisostomus dicit. Angeli deferent ante eum signum crucis. vñ in euangelio veritas dicit. Et tunc apparebit signum filij hominis z̃c. Josaphat autem interpretatur iudicium domini. Jn vallem ergo Josaphat. id est iudicij domini congregabuntur omnes impij. Justi vero nõ descendent in vallem iudicij. id est damnationez. sed in nubibus eleuabuntur obuiã christo.

¶ De qualitate luminariũ et tẽporis post iudicium. e

Veniente autẽ ad

iudicium domino in fortitudine et potestate magna. sol et luna dicunt̃ obscurari. nõ sui luminis priuatiõe. ſ superueniente maioris luminis claritate. Uirtutes quoq̃ celorum. id est angeli dicuntur moueri. non metu damnationis vel aliqua perturbatõne pauoris. sed quadam ammiratione eorum que viderint. Unde Job. Columne celi pauent aduentũ eius. Ante diem vero iudicij sol et luna eclipsim patient̃. sicut iohel testatur dicens. Sol conuertetur in tenebras et luna in sanguinem anteq̃ veniet dies domini magnus et horribilis. Magnus vero dicitur propter magna que sibi fient. Cum autem factum fuerit celum nouum et terra noua. tunc erit lux lune sicut lux solis. testante Esaia. z lux solis septempliciter. id est sicut lux septem dierum. ꝗa q̃tum luxit sol in prima cõditione septem dierum ante peccatuz primi hominis. tantum lucebit post iudicium. Minorata em̃ fuit lux solis et lune aliorumq̃ siderum per peccatum primi hominis. sed tunc recipiet sol mercedem sui laboris. quia septẽpliciter lucebit. z tunc nõ erit vicissitudo diei

et noctis. sed tñ dies. Vñ Zacharias. Et erit dies vna que nota est dño. nõ dies neq; nox. et in tempore vesperi erit lux. quia tunc non erit veritas diei ⁊ noctis que mõ est. sed continua dies et lux Esaias tamen videtur dicere q; tunc nõ luceat sol vel luna loquens congregationi sanctoꝝ. Non erit tibi inquit amplius sol ad lucenduz p diem. nec splendor lune illuminabit te. sed erit tibi dñs in lucem sempiternam. Sed his verbis non negat solem et lunam tunc lucere. sed significat his qui tunc erunt in eterna beatitudine. nullũ lucis vsum pstare. quia vt ait Hiero. super eundem locuz Celi terreq; solis atq; lune nob cessabit officium. et erit ipse dominus lumen suis i petuum. Potest etiaz intelligi illud Esaie ea ratione dictum. quia sol et luna tunc nõ habebunt ortum ⁊ occasum sicut nunc. vñ Isid. illud Esaie quasi exponẽs ait. Post iudicium sol laboris sui mercedem suscipiet. Unde ppheta. Lucebit septempliciter et nõ veniet ad occasum nec sol nec luna. ꝙ in quo creati sunt stabunt. ne impij in tormentis sub terra positi fruanꝫ luce eorum Unde Abacuc. Sol et luna steterũt in ordine suo. Ecce apte dicit solem et lunã tũc lucere. sed stabiliter pmanere. vbi etiam significat infernũ esse sub terra. Si vo queritur quis sit vsus lucis solis et lune tunc? Fateor ne ignorare q; in scripturis nõ memini me legisse.

Jsta ẽ distinctio. xlviij. huiꝰ quarti libri. In qua magister postq; ostensum est quomodo fiet iudiciũ generale q̃tũ ad modũ iudicij et ministros iudicis. Nic agit de eo q̃tum ad psonã iudicis Et tria facit. Primo eñ ostendit in qua forma xp̃us ad iudicium veniens apparebit. Scdo subdit locum vbi iudicabit. Tertio annectit qũo corporibus celestibus post iudiciũ maiorẽ claritatẽ dabit. Primũ vsq; ibi. Putant quidã. Scdm vsq; ibi. Veniente autẽ ad iudiciũ. Tertium vsq; ad finem distin. In speciali sententia magistri stat in tribus ppositionibꝰ quarũ prima est. Christus apparens in forma humana iudicabit vivos et mortuos virtute diuina. Hanc magister insinuans ponit primo christum scdm formam hominis iudicaturum esse. q; deitas a malis videri non potest. Postea dicit q; iudicabit in forma homis gloriosa in qua deus a bonis ⁊ a malis videbit. Addit aũt q; iudicabit virtute diuinitatis. vnũ quod dicitur in Johan. q; pater dedit potestatez filio iudicium facere q; filius hominis est. nõ est tñ intelligendum q; ex virtute humanitatis sit iudicaturus. vl q; ipse solus sine patre et spiritusancto iudiciũ sit facturus. sed q; ipse solus in forma serui iudicãs a bonis et a malis videbit. scdm quẽ etiã modũ intelligendum est q; pater nõ iudicabit quemq; sed omne iudicium dedit filio Addit etiã q; xp̃s apparebit terribilis impijs. iustis aũt mitis. Erit eñ terror malis et lumen iustis. Postea declarat p simile qđ dixerat. sicut eñ scdm formã serui xp̃s dr iudicaturus ppter dictã causam virtute quidẽ diuinitatis. ita etiã virtute diuinitatis et nõ humanitatis resuscitabit mortuos. tamẽ scdm formã humanã sibi suscitatio mortuoꝝ attribuitur. q; in ea meritũ et causam nr̃e resurrectionis. sic̃ et etiã redẽptionis accepit. ⁊ passionẽ et resurrectionem. qđ auctoritatibus cõfirmat. Secunda ppositõ est hec. Ut dicit Jobel ppheta vallis iosaphat ẽ locus extremi iudicij. Hãc mgr̃ insinuãs ponit auctoritate Jobel. ij. c. vbi Iobel. dic̃. Judicabit xp̃s i valle iosaphat. q̃a in spacio illius aeris sedebit. vel q̃a ad lr̃am cum multis ibi disceptabit in iudicio. Ponit etiam effectũ iudicis. q; eo viuente in fortitudine magna et potestate ad iudiciũ sol et luna dicunt obscurari nõ ppter sui luminis priuationem sed ppter claritatem iudicis supuenientem. Dicunt etiã virtutes celorum. i. angelorum moueri ex admiratione visoruz nõ metu damnationis nec pturbatiõe pauoris. Postea dicit. q; ante diem iudicij ad litteraz stelle obscurabuntur et eclipsim patient. vt ostendit auctoritate Jobelis dicentis. Sol quertet in tenebras ⁊ luna in sanguinẽ anteq; veniet dies dñi magna et horribilis Tertia ppositio est hec. Celi luminaria facta i mundi inuocatione erũt q̃ nũc sunt lucidiora. Hanc insinuans dicit. q; post iudiciũ facta inuocatione mundi huius luminaria maiorẽ claritatẽ recipiẽt. qđ auctoritate esaie pbat. Tertio videlicet erit lux lune sicut lux solis et lux solis septempliciter. Si eñ omnia ppter peccatũ hominis deteriora sunt. ita post repationem eius omnia meliorabunt. et si que auctoritates videnꝫ dicere solẽ et lunã cessare intelligendũ est q̃tum ad motũ vel q; beati eorũ lumine nõ indigebunt Quis tamen tunc futurus sit vsus solis et lune dicit se ignorare. põt tñ dici pbabiliter q; est in decorem et pfectionem vniuersi et in manifestationem laudis Et tñ in speciali.

// De differentia mãsionum in celo et inferno. a

POst resurrectionẽz vero facto vniũso iplet̃oq; iudicio: suos fines habebunt ciuitates due. vna xp̃i alia dyaboli. Una bonoꝝ. altera maloruz vtraq; tñ angeloꝝ ⁊ hominũ. Jstis voluntas. illis facultas nõ poterit esse peccandi vel vlla cõditio moriendi. Jstis in eterna vita feliciter viuentibus. illis infeliciter in eterna morte sine moriendi potestate durãtibus. qm̃ vtriq; sine fine. Sed in beatitudine isti. aliꝰ alio p̃stabilius. in miseria vo illi. alius alio tolerabilius pmanebũt. Ex his apparet q; sicut boni differenter glorificabuntur. alij magis. alij minus ita et mali differenter in inferno punient. Sicut ei in domo patris. id est in regno celorũ mansiones multe sunt. id est p̃miorum differentie. ita et in gehenna diuse sunt mansiones id est supplicioꝝ differentie. Omnes tamen eternam penam patientur sicut oms electi eundem habebunt denarium quem

D·XLIX

Aug. i ench

Cassiodorus

paterfamilias dedit omnibus qui operati sunt in vinea. Nomine denarij aliqd omnibus electis commune intelligitur. s. vita eterna deus ipse quo omnes fruentur. sed impariter. Nam sicut erit differens claritatio corpoꝝ. ita differens gloria erit animarum. Stella eñ a stella. i. electus ab electo differt in claritate mentis et corporis. Alij eñ alijs vicinius clariusq; dei speciez contemplabunt. et ipsa contemplandi differentia diuersitas mansionuꝫ vocat. Bonus ergo est vna. i. denarius est vnus sed diuersitas est ibi mansionũ. id est differentia claritatis. quia vnũ est et summum bonum beatitudo et vita omniũ. id est deꝰ ipse. Hoc bono omnes electi pfruuntur. sed alij alijs plenius. Perfruent̃ xo videndo p speciem nõ p speculum in enigmate. Habere ergo vitã est videre vitã. i. cognoscere deum in specie. Unde veritas ait in euãgelio. Hec est vita eterna vt cognoscant te et quem misisti iesum xp̃m esse vnum et solum verum deum. hoc est habere vitaꝫ. id est cognoscere te. non est ipsa cognitio que tu es. sed p cognitionem habere bonuꝫ qđ tu es. id est. vita.

// Si omnes homines volunt esse beati. b

Aug⁹. in li. de trini.

Bolet etiam queri de beatitudine vtruꝫ eam omnes velint et sciant que sit vera beatitudo? De hoc Augusti. in. xiij. li. đ trinitate ita disserit. Ubi rum est cum capescende retinendeq; beatitudinis voluntas vna sit omnium. vñ tanta existat de ipsa beatitudine rursus diuersitas voluntatum. nõ q; eam aliquis nolit sed q; non omnes eam nouint. Si enim eã omnes nouissent. nõ ab alijs putaretur esse in virtute animi. ab alijs in voluptate corporis. ab alijs atq; alijs alibi atq; alibi. Quomodo ergo omnes amant quod non omnes sciũt. Quis potest amare qđ nescit sicut supra disputaui. Cur beatitudo amatur ab omnibus. nec tamen scitur ab omnibus. an forte sciunt omnes que ipsa sit. sed nõ omnes sciunt vbi sit. et inde ꝓtentio est An forte falsum est quod p vero posuim⁹ beate viuere omnes homines velle. Si ei beate viuere est (vbi gr̃a) sm animi virtutem viuere. quomodo beate viuere vult q̃ hoc non vult? Nonne verius diximus homo ille nõ vult beate viuere. quia nõ vult sm virtutem viuere. quod solum est beate viuere. Non ergo omnes beate viuere volũt. imo pauci hoc volunt. si non est beate viuere nisi sm virtutem animi viuere qđ multi nolunt. Ita ne falsuꝫ erit. Unde nec ipse cicero dubitauit. ait enim. Beati certe omnes esse volumus. absit vt hoc falsũ esse dicamus Quid ergo. an dicendum est etiam si nihil aliud sit beate viuere q̃ sm virtutem animi viuere. tamen et qui hoc non vult. beate viuere vult. Nimis quidẽ hoc videtur absurdum. Tale enim est ac si dicamus. qui non vult viuere beate. beate vult viuere. Item repũgnantiam quis audiat? quis ferat? et tamen ad hanc contrudit necessitas. si et omnes beate viuere velle verum est. et nõ omnes volunt sic viuere. quomodo solum viuitur beate An illud ab his angustijs poterit nos eruere. si dicamus nihil esse beate viuere sm delectationem suam. et ideo falsum non esse q; omẽs beate viuere velint. quia omnes ita volunt vt quemq; delectat. Sed id quidẽ falsum est. Velle enim quod non deceat. ẽ esse miserrimum. Nec tam miserum est nõ adipisci quod velis q̃ adipisci velle quod non oporteat Quis ita cecus sit vt dicat aliquem ideo beatuꝫ. quia viuit vt vult. cũ profecto et si miser esset. Minus tamen esset et si nihil eorum que perperam voluisset habere potuisset. Mala enim voluntate vel sola miser quisq; efficitur. sed miseriorꝫ cum desideriuꝫ male voluntatis impletur Quapropter quoniam verum est q; omẽs homines beati velint. idq; ardentissimo animore apetant. et propter hoc cetera quecunq; apetunt. nec quisq̃m potest amare quod omnino quid vel quale sit nescit. nec potest nescire quid sit quod se velle scit: sequitur vt omnes beatam vitã sciant. Omnes autem beati habent quod volunt. q̃uis non omnes qui habent quod volunt. continuo sint beati. Continuo autem miseri sunt qui vel non habent quod volunt. vel id habent quod non recte volunt. Beatus ergo non est nisi qui et habet omnia que vult. nihil vult male. Ille quippe beate viuit qui viuit vt vult. nec male aliqđ vult. Cum ergo ex his duobus constet beata vita. licet in malis sit aliquis bonus. non tamen nisi finitis omnibus malis est beatus. Cum ergo ex hac vita. qui in his miserijs fidelis et bonus est venerit ad beatam vitam. tunc erit vere quod nunc nullo modo esse potest. vt sic homo viuat quomodo vult. Non enim ibi volet male vi-

Quid sit beatus.

uere. aut volet aliqd quod deerit. aut de/
erit aliquid quod voluerit. quicquid ama
bitur aderit. nec desiderabit quod non ad
erit. Et omne quod ibi erit bonum erit. et
summus deus summus bonū erit. ꝛ qđ est
omnino beatissimus. ita semp fore certum
erit. Beatos autē esse se velle omnium ho=
minū est. beatos se esse velle omnes in co/
de suo vident. nec tamen omnius est fides
qua ad beatitudinē puenitur.

Si quid de deo cognoscit aliquis
qđ ibi nō intelligant omnes. c

Solet etiam queri
vtrū aliquid de deo cognoscat aliquis ma
gis merit⁹ vt petrus. quod non cognoscat
aliquis minus meritus vt linus? Plurib⁹
videtur ꝙ omnia de deo ad beatitudinem
spectantia oēs communiter electi cognos/
cant sed differenter. Nihil em̄ in deo nos=
cibile maius digniusq; videtur q̄ eum in/
telligere trinū et vnus. Hoc autem omnes
tunc per speciē cognoscent. Unđ sequitur
vt nō sit aliquid beatitudini ptinēs incog=
nitum alicui beator. Omnes ergo cuncta
illa videbūt quor cognitio seruit beatitu=
dini. sed in modo videdi different. Alius
em̄ alio magis. alius alio minus fulgebit.

// De paritate gaudij. d

Solet etiam queri
an in gaudio dispares sint. sicut in clarita=
te cognitionis differūt? De hoc Aug⁹. ait
Aug⁹. in li. đ ciuitate dei. Multe mansiones in vna domo erunt sc̄z
varie premior dignitates. sed vbi de⁹ erit
omnia in omnibus. erit etiaz in dispari cla
ritate par gaudium. vt quod habebūt sin/
guli. cōmune sit oibus. qz etiam gloria ca/
pitis omniū erit p vinculū charitatis. Ex
his dat intelligi ꝙ par gaudiū omnes ha
bebunt. et si dispar̄ cognitionis claritatez
qz p charitatem que in singulis erit pfecta
tiñ quisq; gaudebit de bono alteri⁹. q̄tuz
gauderet si in seipo haberet. Sz si par erit
cunctor gaudiuz. videt ꝙ par sit omniuz
beatitudo? qđ cōstat oino non esse. Ad qđ
dici pōt ꝙ beatitudo par eēt si ita esset par
gaudiū vt etiā par esset cognitio. sed quia
hoc nō erit. nō faciet paritas gaudij pari/
tatē beatitudis. Pōt etiā sic accipi p gau=
dium. vt nō referat paritas ad intentionē
affectionis gaudentium. sed ad vniuersita
tem rerum de quibus gaudebitur. quia đ
omni re vnde gaudebit vnus. gaudebunt
omnes.

// Si maior sit beatitudo sanctor
post iudicium. e

Post hoc queri so=
let si beatitudo sanctorum maior sit futura
post iudicium q̄ interim? Sine omni scru=
pulo credendum est eos habituros maio/
rem gloriam post iudiciū q̄ ante. qz ꝛ ma=
ius erit gaudium eorum. vt supra testatus
est Aug. et amplior erit eor cognitio. Un Hieron. sup
de Hierony. Peracto iudicio ampliorem Osee.
gloriam sue claritatis deus demonstrabit
electis. Si quem mouet quid opus sit spi
ritibus defunctorum corpora sua in resur
rectione recipere. si eis potest sine corpo/
ribus summa beatitudo preberi? Diffici/
lis questio est. nec potest a nobis perfecte
diffiniri. sed tamen dubium nō est et raptā
a carnis sensibus hominis mentez. et post
mortem ipsa carne deposita non sic videre
posse incommutabilem substantiam. id est
deum. sicut sancti angeli vidēt. siue alia la/
tentiori causa. siue ideo quia inest ei natu/
ralis quidam appetitus corpus amminis/
trādi. quo retardatur quodāmodo ne to=
ta intentione. pergat in illud summum ce/
lum. donec ille appetitus cōquiescat. Por
ro si tale sit corpus cuius sit difficilis ꝛ gra
uis amministratio sicut hec caro que cor=
rumpitur. multomagis auertitur mens ab
illa visione summi celi. Proinde cum hoc
corpus iam non animale sed spirituale re/
ceperit equata angelis habebit perfectum
nature sue modū obediens et imperās vi
uificata. ꝛ viuificans tam ineffabili faculta
te. vt sit ei glie qđ fuit sarcine.

Ista est distinctio. xlix. huiꝰ quar
ti libri. In qua magister postq̄ ostensum est de perti
nentibus ad iudicium generale. Hic autem pseque
ter agit de finali remuneratione bonorum. Et circa
hoc tria facit. Primo enim distinguit remunerando
rum. scilicz bonorum ꝛ malorum meritum. Secūdo
quidē subdit quomodo omnibus ineſt beatitudinis
desideriū. Tertio etiam consequenter annectit non
omnes equaliter habere beatitudinis premiū. Pri=
mum vsq; ibi. Solet etiam queri. Secundū vsq; ibi
Sed si par erit cunctorum. Tertium vsq; ad finem
distinctionis. In speciali sententia magistri stat i tri=
bus propositionibus quarum prima est hec. Ut ciui=
tas bonorum post iudicium consummanda est in glo
ria ita malorum in miseria. Hanc magister insinuans
dicit post iudicium ciuitatem bonorum consum=
mandam esse in gratia. ciuitatem malorum in pena.
Que tamen pena et gloria diuersimode a diuer=

sis participanť. Secunda ꝓpositio est hec. Constat omnē hominē naturalem petere beatitudinē. Hanc mgr ponēs ꝙrit. Quo sit intelligēdū ꝙ oēs appetūt beatitudinē. cū non oēs cognoscunt beatitudinē mirum est quomodo eam appetunt Et videť respondere magister. ꝙ omnes sciunt que sit beatitudinis ratio nesciunt tamen vbi talis ratio inueniatur. Subdit ꝙ nō sit vera beatitudinis ratio. habere qđ delectat. sed habere quod homo vult et nihil mali velle. quod autoritatibus ꝓbat. Querit postea. Utrū inter bonos vnus alio in deo plura recognoscat. et respondet ꝙ nō saltē de ꝓtinentibus ad beatitudinem sed in modo cognoscendi est differentia. Tertia propositio est hec. In regno celorū nō est omnino equalis beatitudo electorum. Hanc magister ponēs querit. Utrum differenter deū videntiū equale sit gaudium. Et respondet ſm quosdā ꝙ sic. non tamē erit beatitudo equalis que nō solum in gaudio sed etiaz in cognitione ꝓsistit. ſm alios x̄o equale est gaudiū quo ad omnia de quibus gaudendum est. nō tamen quo ad modum gaudendi. nec quo ad intentionē affectionum gaudentiuz. Postea dicit ꝙ sine dubio beatitudo sanctorum post iudicium maior erit ꝙ ante. quia maius est gaudium et perfectior erit cognitio. Et tm̄ in speciali ꝛc̄.

Si mali in inferno peccabunt.

II. L b Hic orit̄ questio ex premissis ducēs originez. Supra eñ Aug.lo/quens de malis in inferno dānatis. ⁊ bonis in celo glorificatis. dixit. ꝙ nec bonis volūtas. nec malis facultas esse peccādi poterit. Et de bonis quidem cōstat. sed de malis a quibus volūtatem mala non remouet queritur. quomodo sit verum eos non posse peccare. imo quomodo verum sit eos non peccare cum malam habeant voluntatem? Quidā autumnant illaū voluntatem nō esse peccatū. sed supplicium tm̄. Alij vero peccatū esse fatenť. sed ꝓ illud eos nō mereri aliquam penā. qz nō est ibi locus merendi. Illud ergo peccatuz dicunt non esse meritū supplicij sed supplicium mali meriti quod in hac vita precessit. Be hoc autem Augustinus ita dicit. Tēpus acquirendi vitam eternam in hac tm̄ vita deus hominibus dedit. vbi voluit etiam penitentiam esse fructuosam. ideo hic penitētia fructuosa est. quia potest hic homo deposita ne quicia bene viuere. et mutata voluntate. merita simul operaq; mutare et ea gerere que deo placeant. Quod qui in hac vita non fecerit. habebit quidē penitentiam in futuro seculo de malis suis. sed indulgentiam in conspectu domini non inueniet. quia et si erit stimulus penitudinis. tamen nulla erit ibi correctio voluntatis. A talibus eñ ita culpabitur iniquitas sua. vt nullatenus ab eis possit vel diligi vel desiderari iusticia. Volūtas eñ eorum talis erit vt habeat semp in se malignitatis sue supplicium nunq̄ tamen recipere possit bonitas affectum. Quia sicut illi ꝙ cum christo regnabunt nullas in se male voluntatis reliquias habebūt. ita illi qui erunt in supplicio eterni ignis cum dyabolo et angelis eius deputati. sicut nullaz habebunt vlterius requiem. sic bonam nullatenus poterunt habere voluntatem. Et sicut coheredibus christi dabitur perfectio gratie ad eternam gloriam. ita consortibus dyaboli cumulabit ipsa malignitas penaz quando exteriorib⁹ deputati tenebris: nullo illustrabuntur interiori lumine veritatis. Ex his apparet reprobos in inferno penitentiaz sic gesturos. vt per eam prauā voluntatem non deserant. et illa maligna volūtas erit eis ad cumulū pene. per quaz tamen non merebuntur quia nullus meretur nisi in hac vita.

Luit scōm diuersos.

Aug⁹. in li. 8 ad petrū

// Quare dicuntur tenebre exteriores.

b Hic queri pōt quare ille tenebre quibus inuoluentur mali in gehenna dicunť tenebre exteriores? Quia tunc mali penitus extra lucem corporalem et spiritualem scilicet domini erunt. Nunc enim et si patianť tenebras in cecitate mentis. non tamen penitus extra lucē dei sunt nec corporali luce priuantur. Be hꝫ Aug⁹. sic ait. Ira dei et in iudico erit. et hic est in cecitate mentis cum dantur mali in reprobum sensum. Ibi exteriores tenebre erunt quia tunc peccatores penitus erunt extra deū. Quid est enim penitus esse extra deū nisi esse in summa cecitate. Si quidem habitat deus lucem inaccessibilem. Hee autem tenebre hic iam incipiunt in peccante cum ab interiori dei luce secluditur. sed nō penitus dum in hac vita est. Ecce quare ibi peccator dicit̄ pati exteriores tenebras et non hic. quia ibi secludetur penitus a luce dei. qđ nō hic. Sed quomodo intelligēda est illa seclusio. An quia non videbunt deū ꝓ speciē? Sed nec aliqs videt hꝫ deū ꝓ speciem. An ꝓ dissimilitudinē quā facꝫ peccatū inter deum et hominē. Sed ⁊ hic multi ꝓ grauia peccata elongant a deo. An ꝗa

Aug⁹. super psal. vj.

deū odiunt ita vt velint eū nō esse? Sz ꝛ h multi deū oderūt. de q̄bus scriptū ē. Superbia eoꝝ q̄ te oderūt ascēdit sp. Que est ḡ illa elongatio? Sane exteriores tenebre intelligi p̄nt quedā malignitas odij et volūtatis que tūc excrescet in mentibus reprobōrū. et quedā obliuio dei. qz tormentorū interioꝝ et exteriorū doloribus adeo afficientur et turbabunt. vt ab illis ad cogitā dū aliquid ō deo vix vel raro vel nūq̄ mētem reuocent. Ut qui nimio p̄munt pondere. a deo stupescunt et turbant. vt interim in alia cogitationē non extendant. sed illuc tendit impetus cogitationis vbi sentitur vis doloris. Sed in hac vita null⁹ a deo malus est. vt penitus secludat a cogitatione dei. qui nec perdit apetitum beatitudinis et quendā boni amorē quem naturaliter habet rationis creatura. Illas aūt exteriores ꝛ pfundissimas tenebras reprobos ppessuros post iudiciū dicit August. oponens de illo diuite q̄ in inferno posit⁹ eleuans oculos vidit abraam ꝛ in synu ei⁹ lazarum. cuius comparatione coactus est ꝓfiteri mala sua vsq̄ adeo vt et fratres roget ab his p̄moneri. Nō ante iudicium factum legit. sed post iudiciū in ꝓfundioribus tenebris erunt impij. vt nullā dei lucē videbunt cui confiteant.

¶ De animabus damnatorum. si quam habent noticiam eorum que hic fiunt. c

Preterea queri solet si reprobōrū aie que nūc in inferno cruciant noticiā hñt eoꝝ que circa suos i hac vita gerunt. et si aliquo mō doleant super infortunijs suoꝝ carorum? Hanc questionē Aug. commemorat ex pte eā explicans. ex pte vo insolutā relinquens. Ait em. Queret aliq̄s an vllus dolor tāgat mortuos de his que in suis p⁹ mortē ꝓtingūt. vel qūo ea que circa nos agunt nouerint spūs defunctoꝝ? Cui rñdeo magnā esse questionē nec in p̄nti differendā. Verūtm breuit dici pōt. q̄ est cura mortuis de suis caris. vt de diuite legit q̄ dū tormēta apud inferos pateret: leuauit oculos ad Abraā. et inter alia dixit. Habeo em quinq̄ fratres mitte aliquē ex mortuis vt testet illis ne ꝛ ipi veniant in hūc locū tormentoꝝ. Habent em mortui curā de viuis quos sciūt viuere qz nec in locis penarū vidēt eos. vbi diues sine fratrib⁹ erat. nec in reḡe beatoꝝ vbi lazarū et abraā q̄uis longe agnoscebat Nō tm ideo ꝓsequens est eos scire que circa caros suos agunt hic vel leta vel tristia.

Aug⁹. super psal. cviij.

¶ Quō accipienda sunt que de lazaro et diuite leguntur. d

Si quis autē querat qūo itelligat q̄d de lazaro ꝛ diuite legitur? Audiat augustinū rñsum dicentis. Si quis putat animas corpe exutas locis corporalibus ꝓtineri cū sint sine corpore non deerunt q̄ faueant et diuitē sitientē in loco corpali fuisse ꝓtendant. ipsamq̄ aiam corporeā p̄parasse linguaz. et stillā de lazari digito cupijsse. Sed melius ē dubitare de occulti q̄ litigare de incertis. diuitē in supplicio pauperē in refrigerio esse non dubito. Sed qūo intelligat diuitis lingua. digit⁹ lazari. flāma inferni. sinus abrae. et hmōi. vix a mansuetis. a ꝓtētiosis nūq̄ inuenit.

¶ Si se vident boni ꝛ mali. e

Queri etiam solet vtrū vicissim se videāt illi q̄ sunt in inferno et illi q̄ sunt in gloria? Sicut sancti tradūt et boni malos. et mali bonos vident vsq̄ ad iudiciū ꝓst iudiciū vo boni videbūt malos. sed nō mali bonos. Añ Greg⁹. In fideles in imo positi añ diez iudicij fideles sup se in requie attendūt quoꝝ gaudia p⁹ ꝓtemplari nō possunt.

Greg⁹. super Lucam.

De chaos inter bonos et malos. f

Sed cuz sancti malos in tormentis videant. nōne aliq̄ cōpassione erga eos mouent. Nōne eos ō tormētis liberari cupiūt? Recole illud euangelicū q̄d abraā diuiti rñdit. Inter nos ꝛ vos chaos magnū firmatum est vt hi q̄ volunt hinc trāsire ad vos nō p̄nt. neq̄ inde huc trāsmeare. Quid ē illud chaos iter bonos et malos. nisi hinc iusticia. inde iniq̄tas q̄ nullatenus sociari valent. Adeo em̄ sancti dei iusticie addicti sunt vt nulla ꝓpassione ad reprobos transire valeant. nulla p eis inter sanctos fiat inꝛcessio. Quō ḡ inde volunt aliq̄ trāsire ad illos sed nō p̄nt. qz si diiusticia admitteret. nō fieret eis molesta liberatio eoꝝ. Vel ita dicunt velle ꝛ nō posse. nō qz velint et nō possint. sed qz et si vel

Ego. sup Liam. lent nō posſent eos iurare. Be ꝟ ita Greg. ait. Sicut reprobi a penis ad gloriā ſancto rū tranſire volunt et nō poſſunt. ita ⁊ iuſti per miſericordiā mente ire volunt ad poſi tos in tormentis vt eos liberent ꝫ non poſ ſunt. qz iuſtoꝝ anime et ſi in nature ſue bo nitate miſericordiā habent. ſam tunc auto ris ſui iuſticie ꝟiuncte tanta rectitudine cō ſtringunt. vt nulla ad reprobos compaſ/ ſione moueantur.

Qđ viſa impioꝝ pena non minuit beatoꝝ gloriam. g

Poſtremo querit

an pena reproboꝝ viſa decoloret gloriam beatoꝝ: an eorum beatitudini pficiat? Be hoc ita Greg⁹. ait. Apud animū iuſtorum non obfuſcat beatitudinē aſpecta pena re/ proboꝝ. qz iā vbi cōpaſſio miſerie nō erit. minuere beatoꝝ letitiā nō valebit. Et licz iuſtis ſua gaudia ſufficiant. ad maiorez tñ gloriā videt penas maloꝝ quas p gratiaz euaſert. qz q̄ dei claritatē videt. nil in crea/ tura agit qđ videre nō poſſint. Nō eſt au= tem mirādū ſi ſancti iā immortales repro/ bos videant mentis intelligētia. cū ꝓpbe motales adhuc videre hec oīa meruerūt Egredient ğ electi nō loco ſed intelligētia vel viſione manifeſta ad videndū impioꝝ cruciatus. quos videntes nō dolore affici= ent. ſed letitia ſaciabunt agentes gras de ſua liberatione viſa impioꝝ ineffabili cala mitate. Añ Eſaias impioꝝ tormenta de/ ſcribens et ex eoꝝ viſione letitiā bonoꝝ exprimens ait. Egredient electi. ſ. et vide/ bunt cadauera virorū q̄ ꝓuaricati ſunt in me. vermis eoꝝ nō morie. et ignis nō ex= tinguet. et erūt vſq; ad ſacietatem viſiōis omni carni. i. electis Letabit eñ iuſtus cū viderit vindictam.

Bg. ſuper Liam. Proñ. ſup Eſaiam.

¶ Hec de pedib⁹ ſedentis ſup ſoliū excel/ ſum quos ſeraphin duabus alis velabant ſcriptor ⁊ ſi nō auditor cōmemoraſſe ſuf= ficiat. qui a facie exorſus ſedētis. p media ad pedes vſq; via duce puenit.

Iſta ē diſtinctio .l. ⁊ vltima huiꝰ

quarti libri. In q̄ magr poſtq; determinauit de glia beatoꝝ. Hic ꝓnr declarat de pena maloꝝ. Et circa hoc in hac vltima diſt. tria facit. Primo cuz inquirit an damnati habeāt facultatē peccādi. Scđo an ſciāt ea que aguntur in hoc mundo. Tertio an ſancti in celo videāt donatoꝝ penā in inferno. Primū facit a prin cipio diſtin. vſq; ibi. Preterea queri ſolet. Scđm ab inde vſq; ibi. Poſtremo querit. Tertio vſq; ad finez diſtin. Et tñ in generali. In ſpeciali ſententia mgri ſtat in tribus ꝓpoſitionib⁹ quaꝝ ꝓma eſt hec. Mala volūtas damnatoꝝ put exiſtit extra merendi ſtatuz eſt pena et nō culpa nec peccatū. Hanc magiſter inſi nuans querit primo vtrū veruz ſit qđ dicit Aug⁹. q̄ in malis et damnatis nō eſt facultas peccandi. cū tñ ꝓtinue habeant malaz voluntatem. Et reſpōdet ſm quoſdā q̄ illa mala voluntas non eſt petñ ſed pena ſm alios vero eſt culpa ſed per eam nihil demerent. quia non ſunt in ſtatu demerendi. Magiſter autez ꝓ mam opinionē approbat. ſ. q̄ talis voluntas ſit pe= na. qz ſicut cedit bonis ad gloriā qđ non pñt hre ma= lam voluntatē ita malis in penā q̄ nō pñt habere bo nam voluntatē Poſtea querit cur mali dicunt eſſe in tenebris exteriorib⁹? Et rñdet q̄ hoc iō ꝺr. qz penit⁹ erunt a viſione excluſi. tū ꝓpter malicia voluntatis tū ꝓpter obliuionē quā in eis cauſabit grauitas tor mentoꝝ. Añ iudiciū tamen nō tam ꝓfundas penas patient ſicut poſt iudiciū. Secunda ꝓpoſitio ē hec. Damnati q̄ in inferno tormēta patiunt non recogno ſcunt. ea que in mūdo agunt. Hanc magiſter ponēs querit. Utruz damnati cognoſcunt ea que in mundo agunt. Et rñdet q̄ non. habent tñ curam aliquā de ſuis notis q̄ñ non vidēt eos ſecū in/ tormentis nec in gloria cū beatis. Ubi etiā ſubdit q̄ anime a corpori= bus ſepate in locis corporalibus pñt detineri ad pe= nā. et ponit exemplū de diuite damnato. Qualit⁹ au= tem ſint intelligenda de diuite et lazaro dicit eſſe du bium et incertū. Tertia ꝓpoſitio eſt hec ante extre mū iudiciū beati in celo abſq; ꝓpaſſione vident dam natos et eoꝝ tormenta in inferno. Hanc magiſter in ſinuans querit. An illi qui ſunt in inferno et q̄ ſunt in gloria ſe viciſſim et mutuo videāt. Et rñdet q̄ añ iudiciū boni malos et mali bonos vident. poſt iudici um vero tñ boni malos videbunt et non econuerſo. Poſtea querit qūo poſſunt videre dānatos abſq; cō paſſione. Et rñdet q̄ hoc ideo eſt. qz voluntas eoꝝ perfecta eſt et conformis diuine voluntati et iuſticie. Poſtea querit vtrum ex hoc q̄ ſancti vident penas damnatoꝝ eoꝝ gloria minuat vel gaudiū augeat Et rñdet q̄ ex hoc eoꝝ gloria et gaudiū augebitur. qđ pluribus autoritatib⁹ pbat Ultimo magiſter epi logat tñē opi imponēs et tangit Eſaie viſionem. vj. ca. qui dicit. Vidi dñm ſedentem ſup ſoliū excelſum et eleuatū et plena erat omnis terra. i. dom⁹ a maie= ſtate eius ⁊ ea que ſub ipſo erāt replebant tēplū. ſe= raphin ſtabāt ſuper illud. ſex ale vni ⁊ ſex ale alteri. duab⁹ velabant facie ei⁹ et duab⁹ velabāt pedes ei⁹ et duab⁹ volabāt ⁊ clamabāt alt ad altez ⁊ dicebāt Sanctus ſanctus ſanctus dñs deus exercituum. ple na eſt omnis terra gloria eius que Quidē viſio a dy oniſio ſic exponit. p ſedentē i ſolio dicit reſignari ip= ſum deū. p ſoliū excelſum ipſam eminētiā dīne natu= re. p domū ſupioꝝ ſignificant excelſiores nature ꝺo magis ꝓpinq̄ q̄ ei⁹ maieſtatē pleni⁹ repſentāt. p tem plū ẋo iferiores creature. ſ. corpales q̄ inferiori mō diuinā ꝓticipāt bonitatē. Duí⁹ aūt ſedētis ſup thro= nū facies ipaz diuinā eſſentiā ſignificat. et ea q̄ in ei⁹ eternitate fuerūt ante ꝓſtitutionē mūdi. Per pedes ẋo ſignificant ea q̄ poſt finez mūdi erūt in glia btōꝝ ⁊ i penis dānatoꝝ. p media ẋo ea q̄ curſu medij tpis agunt Seraphin aūt faciē ſedentis ſupra thronū et pedes eius velare dicūt. qz miſteriū eīne diuitatis ⁊ future btitudinis et miſerie ad plenū nō reuelant. ſz duab⁹ alis velabāt qz de his q̄ medio tpe agunt nos ꝫtū op⁹ eſt miſterio angeloꝝ inſtrnimur. inē quos ſe raphin ꝓmatū tenet. Eoꝝq; volat⁹ p. pceſſū reuela tiōis coꝝ in nos demonſtrāt. Sic igit mgr breuit et ſubtilit epilogat ſpāl'r ſ̄tū ad vltimā ptē b⁹ ẽrti lib. dicēs ſibi ſufficere ꝓmemoraſſe p̄dicta ꝺ pedib⁹ ſedē tis manētis i maieſtate tri. ſup ſoliū excelſū. i. ꝺ his q̄

fiunt in tempore ladicij quos pedes seraphin duab⁹ alis velabant et eorum ministerio non sunt ad plenū revelata. Secundo epilogat generaliter ꝑtū ad totius libri processum dicens qr ipse exorsus est incipiens a facie sedentis sup solium excelsum. id est ab ipsa deitate trinitatis de qua in primo lib⁹. egit procedit per media que de duratione mundi aguntur que sunt creature et peccata de quibus egit in secundo. Reparatio et virtutes de quibus egit in tertio libro Et ecclesiastica sacra de q̄bus egit in p̄ma pte huius quarti libri. duce xp̄o qr ē vita pueniēdi vsq; ad pedes. i. vsq; ad ea que in fine mundi et etiā que p⁹ mū dum agunt. sicut resurrectio corpor. punitio dānator et gloria bonorū q̄ in delectatione et cognitione dei cōsistit. vt sic a deo incipiens eius doctrina terminetur in deo q̄ est causa a qua omnia et finis ad quē omnia ordinantur. Cui honor et gloria decus et imperium in secula seculor. Amen.

¶ Liber Sententiarum magistri Petri Lombardi: cum conclusionibus magistri Henrici Gorichem: sacrum litterarum interpretis eximij. Ac subtilissimis sancti Thome problematibus. ad studentiū exercitationez facilioremq; in eiusipsius scriptis materiarū inuentionem. cuiuis librorz seriatim annotatis. Additis insup quibusdam articulis in certis facultatibus erroneis z infide catholica suspectis. Parisius doctrinaliter z autoritatiue a catholicis tractatoribus ꝓdemnatis. explicit. Impēsis atq; singulari opera Nicolai Keslers ciuis Basilieen. ad honorem sancte et indiuidue trinitatis ac fidei catholice augmentū et tuitionē q̄ diligentissime impressus. Anno incarnationis dñi post millesimū quaterq; centesimum octogesimo nono. Tertio vero kalñ Decembris.

Sequunt tituli questionũ sancti Thome sup q̃rtũ libri sniarum.

DI. I

Utrũ diffinitio qua diffinit sacrm est sacre rei signum sit ꝙueniens ꝓm oēs partes suas.
Utrũ bñ diffiniat signum p hoc q̃ dr. q̃ est res, p̃ter speciem.
Utrũ diffinitio qua diffinit sacrm q̃ est visibil gratie inuisibil forma ⁊c. sit ꝙueniēs ꝓm omēs suas ptes.
Utrũ diffinitio q̃ diffinit sacrm ab Aug. sacrm est in quo sub tegumēto ⁊c. sit ꝙueniēs ꝓm omnes suas ptes.
Utrũ diffinitio hugo. de san. vic. qua diffinit sacrm est corpale vel materiale elementuz ⁊c. ꝓm oēs ptes suas sit conueniēs.
Utr hũanũ genꝰ indigeat sacris post lapsum.
Utrũ indiguisset sacramentis añ lapsum.
Utr i statu legis nature sacra fuer nccia hoi.
Utrũ supra sacra legis nature alia debuerũt addi p legem scriptam.
Utrũ in nouo testamēto sacramēta aliq̃ debuerunt remanere.
Utrũ sacra ꝙsistant in ꝟbis ⁊ rebus.
Utr sacra noue legis sint causa gratie.
Utrum in sacramentis sit aliq̃ ꝟtus spũalis ad gratiam inducendã.
Utrũ illa ꝟtus sit sacris a passione xpi.
Utrũ sacramēta noue legis ꝓtineant gratiam.
Utrũ gratia q̃ est in sacris differat a gr̃ia que ē in ꝟtutibus ⁊ donis
Utrũ sacra veteris legis gr̃iam ꝓferebant.
Utrum eorũ vsus erat meritorius.
Utrũ purgabant ab immũdicijs carnis.
Utr necessariũ fuerit circũcisionem dari.
Utr circũcisio debuerit dari añ legē scriptam.
U. debuerit differri circũcisio vsq̃ ad tps abrae
Utr oibus popl circũcisio dari debuerit.
Utrũ ꝑ remediũ mulierib dari debuerit.
Utrum xpo circũcisio cõpeteret
Utr octauus dies requireret ad circũcisionez
Utrum determinatio mēbri fuerit de necessitate circũcisionis
U. cultellꝰ lapideus fuit de nccitate circũcisiõis
Utrũ circũcisio caracterem impmeret in aīma.
Utr circũcisio a peccato purgaret
Utrũ circũcisio gratiam ꝓferret.
Utrũ circũcisio cessare debuerit.
Utr alia legalia cessare debuerint.
Utrũ tempe gratie sine peccato legalia potuerint obseruari.
Utr teneamur aliq̃ legalia nunc obseruare.
Utr añ circũcisionem sola fides sufficeret puer ad deletionem originalis.
U. sola fides sufficēt absq̃ alio exteriori signo.
Utr in adultis requireret aliqd sacrificium.

DI. II

Utrũ omnia sacramenta sint instituta in remedium ꝓtra aliquem defectum.
Utr mrimonium institutũ sit tm̃ in remedium.
Utr sacra sint in remediũ ꝫ penã vl culpã tm̃.
Utrũ aliqd sacrm ordinet ꝫ culpam venialem.
Utr debeant esse pla vel pauciora q̃ septem sacramenta.
Utrũ ordinatio sacramentoꝝ ꝓm magistruz sit competens.
Utrũ in noua lege aliqua noua sacramenta debuerint institui.
Utrum statim post pctm̃ noue legis sacra erant instituenda.
Utr sacra stati xpo nato fuerint instituta.
Utr oia sacra a xpo fuerint instituta.
Utr baptism iobis fuit sacrm vel sacrale tm̃.
Sub q̃ forma baptizauerit. ⁊ de ipa forma.
Utrũ baptism Johānis fuerit a deo institus.
Utrũ baptismus Johānis debuerit stati cessare xpo baptizato.
Utr baptismus Johānis ꝓtulerit gratiã
Utr ꝙueniēs fuit xpm baptizari bapo Johis
Utr aliq̃ alij fuerit baptizati baptismo Johis.
Utr pueri baptismo iohis debuerit baptizari.
Utrũ baptizati baptismo Johānis debuerint baptismo xpi baptizari.

DI. III

Utr ꝙueniēs sit diffinitio baptismi q̃ diffinit ista. Baptismus est ablutio exterior facta ⁊c. ⁊ de ptibus diffinitionis.
Utr diffinitio hugi. de san. vi. sit ꝙueniēs q̃ē. Baptismus est aq̃ diluendis crimibus ⁊c.
Utr Dyo. diffiniat bapm ꝙuenienter dicens. Bapus ē ꝑncipiũ sacratissimoꝝ mãdatoꝝ ⁊c
Utrũ Damascenus ꝙuenient diffiniat dicens. Baptismus est p quē ꝑmittas vite ⁊c.
Utrũ hec sit integra forma baptismi. ego baptiso te in noie ꝑris ⁊ filij ⁊ spũssancti
Utr liceat formam baptismi minui sine ꝑiudicio baptismi.
Utr possit aliqd addi vel minui ad formam.
Utrũ possit fieri interpositio vel trãspositio ꝟborum in forma baptismi.
Utrũ baptismus debeat fieri in aq̃.
Utrũ debuerit fieri in aq̃ simplici vel cõposita.
Utrũ possit fieri in q̃libet aq̃ simplici
Utr immersio sit de nccitate sacri baptismi.
Utrũ debeat ibi esse vna tm̃ immersio.
An trina immersio sit de nccitate baptismi.
Utr necessariũ fuerit institui baptismum post circũcisionem.
Utr baptism fuit añ passionem dñi institutus
Utr baptismus stati in sua institutõe fuit obligatoriꝰ q̃ tũc deberēt hoies baptizari. vel qñ.

DI. IIII.

Utrũ aliqs caracter possit esse in anima

Utz diffinitio Byo. de caractere. l. q; caracter est signū sanctū cōmunionis. fidei sit ꝙueniēs.
Utz q̄dam diffinitio magistraľ q̄ talis est caracter est distinctio ꝛc̄. sit ꝙuenienť assignata.
Utz caracter sit in eēntia aie sicut in subiecto
Utrum caracter sit in vna potentia vel plurib⁹
Utrū sit in affectiua vel cognitiua potentia
Utz caracter indelibiliť insit potentie cui inest.
Utz xp̄s habuit caracterem.
Utrū solis sacr̄is noue legis caracter imp̄mať. vel etiam in sacramentis veteris legis
Utrū p oia sacr̄a noue legis imp̄mať
Utz in baptismo imp̄mať caracter.
Utz caracter sit a solo filio sicut a cā efficiente
Utrū baptismus tollat actualem culpā
Utrū tollat omnem penam tempalem.
Utz omnem penā originalis peccati.
Utrū p baptismum conferanť pueris gratie et ỽtutes.
Utrū p baptismū in adultis ỽtutes augeanť.
Utrū effectus baptismi sit illuminatio
Utrū fecundatio sit effectus baptismi.
Utz incorpari xp̄o sit effectus baptismi.
Utrū aptio ianue sit effectus baptismi.
Utz baptismus eq̄lem effectū habeat in oībus q̄tū ad remotionē malc culpe ꝛ q̄tum ad mitigationem fomitis.
Utz equalis gratia in baptismo oībus ꝙferať.
Utrū omibus pueris in baptismo equalis gr̄tia ꝙferať.
Utz pueri sacr̄m baptismi possint accipe.
Utrū melius sit baptismū differri. q̄ statim in puericia dari
Utz adultis vsu rationis carentibus baptism⁹ dari possit.
Utrū aliq̄ indispositio volūtatis hūane possit effectum baptismi impedire
Utrum aliqua indispositio voluntatis debeat dici fictio.
Utruz recedente fictione baptismus effectū suū consequať
Utrū p̄ter baptismū fluminis debeat esse aliud baptisma.
Utrum baptismus pnie sufficiat ad salutē
Utz baptismus sanguis supleat vicē baptismi aque in omibus
Utrū baptismus aque sit potior vel nobilior q̄ baptismus sanguis.

DI. V

Utz xp̄s fm q; hō habuit ptātē dimittēdi pctā
Utz xp̄s ꝙtulerit ministris ptātem cooperandi ad emūdatioue interiorem.
Utz ministris ꝙferri potuerit ptās coopatōis
Utz mistris potuit ꝙferri ptās excellentie.
Utrum potētia creandi potuerit alicui creature cōmunicari.
Utrū aliq̄s possit baptizari nisi habeat ordinē.
Utrū baptisare sit ꝓpr̄ium ordinis diaconi
Utz non baptizati possint baptisare
Utrū mali sacr̄m baptismi possint conferre.
Utz p malos ꝙferať res sacramenti
Utrū baptismus p meliorē datus meliorē effectum habeat.
Utrū malus minister peccet mortaliť baptizās vel aliq̄ sacr̄m conferens
Utz sacr̄m a malo ministro recipiēs peccet.
Utrū demon in figura hois aparens possit baptizare.
Utz bonus angelus in figura homis aparēs possit baptizare. ꝛ ab eo baptizati debeant rebaptizari.

DI. VI

Utz natiuitas ex vtero sit expectāda ad baptizandum
Utz in materno vtero q̄s possit sanctificari p gr̄e gr̄tum faciētis donum
An sanctificati in vtero debeant baptizari
Utz intētio baptizātis sit de necēsitate bapi.
Utrū intentio recta req̄rať ad baptismū
Utrū intentio vel volūtas req̄rať in baptismo
Utz in baptizato req̄rať fides ad hoc q; sacr̄m recipiat.
Utz fides requirať in baptizante ad hō q; sacramentum ꝙferat.
An recipientes baptismū ab hereticis ꝙsequantur rem sacramenti.
Utz baptismus possit iterari
Utz ꝙueniēs fuerit certū tps assign̄ri ad offerendum baptismū. s. sabbatū pasce ꝛ penthe.
Utrū sacramentalia baptismi bñ ponanť.
Utz cathecismus baptismū p̄cedere debeat
Utz cathezizare sit officium sacerdotis
Utrū pueri debeāt cathezizari
Utz exorcismus in eodem debet p̄cedere baptismum.
An exorcismus aliquē effectum habeat in aima
Utz exorcizare sit officiū eorūz q̄ sunt in sacris ordinibus cōstituti.

DI. VII

Utz cōfirmatio sit sacr̄m
Utrum sit sacramentū necessitatis.
Utz sit nobilius sacr̄m q̄z baptismus.
Utz cōfirmatiōis sacramentū materiā habeat.
Utz crisma sit materia competens.
Utz exigať materia p̄us sanctificata.
Utrum sacramentū confirmationis habeat formam aliquam.
Utrum illa forma sit conueniens fm omēs partes suas.
Utrum illa forma habeat aliquam efficaciaz in hoc sacramento.
Utz in confirmatiōe imp̄mať caracter.
Utz idem sit p essentias caracter baptismi ꝛ cōfirmatiōis.
Utz caracter confirmationis p̄supponat baptismum.

Utr̃ in confirmatiõe cõferat gratia gratum faciens.
Utr̃ eadẽ fit gr̃a cõfirmatiõis r baptismi.
Utr̃ gr̃a ꝓfirmatiõis ꝓficiat baptismalẽ.
Utrũ ql̃bet nõ ordinatus possit conferre cõfirmationem.
Utr̃ sacerdos simplex nõ eps possit cõfirmare.
Utrũ sacerdos simplex possit ex cõmissiõe dñi pape cõfirmare.
Utr̃ xps debuerit sacr̃m ꝓfirmatõis accipe
Utrum ꝑ sacramentum sit pueris ꝓferendum.
Utr̃ debeat dari oĩbus adultis.
Utr̃ exigit̃ q̃ aliq̃s teneat aliquẽ in ꝓfirmatõe
Utr̃ linitio crismatis debeat fieri tm̃ in fronte.
Utr̃ ꝓfirmatio possit iterari.

DI. VIII

Utr̃ eucharistia sit sacr̃m.
Utrũ sit vnum sacr̃m vel plura.
Utrũ hoc sacr̃m conuenientib⁹ noib⁹ nomine⁊ sc̃z eucharistia. viaticũ. sacrificiũ rc̃.
Utrum hoc sacr̃m aliq̃bus figuris debuerit figurari.
Utrum ꝓuenienter mgr̃ figuras hmõi assignauerit.
Utr̃ hoc sacr̃m exp̃ssius fuerit figuratũ in lege Moysi q̃ in lege nature.
Utrũ necesse fuerit hoc sacr̃m instituí.
Utrũ añ xpi aduentum debuerit institui.
Utrũ post passionẽ debuerit institui.
Utrũ hoc sacr̃m a nõ ieiunis licite possit sumi.
Utrũ ql̃bet cibi sumptio impediat eucharistie sumptionem.
Utrum hõ post sumptionem corpis xp̃i statim debeat comedere.
Utr̃ forma ꝓsecratõis panis sit hec. Hoc ẽ corpus meum.
Utr̃ tm̃ in his ẅbis. hoc est corpus meũ. consistat forma cõsecratõis.
Utrum accipite r mãducate sit de forma
Utrum illa sit cõueniens forma.
Utrũ singule ptes forme cõuenient̃ ponantur.
Utrum ẅba que circa formã dicunt̃ ꝓueniẽter ponant̃.
Utrũ licuit apponi: r eleuatis oculi in celum
Utrum forma ꝓsecratiõis sanguis ꝓsistat i his ẅbis tm̃. Hic est calix sanguis mei rc̃.
Utrũ in ista forma ẅba ꝓuenient̃ ponant̃.
Utrum ẅba que sequunt̃. s. noui r eterni testamenti ꝓuenient̃ ponant̃
Utr̃ verbis p̃dictis forme insit aliq̃ ẋtus creata ad transubstantiationẽ faciendam.
Utr̃ forme expectent se in operando.
Utrũ deficiente sacerdote post cõsecratiõez corporis possit ali⁹ pceder̃e ad ꝓsecratõz sanguis
Utrũ sacerdos dicẽs ẅba ꝓsecratõnis sine p̃cedentibus vel sequentibus ꝓsecret.

D. X

Utrum corpus xp̃i sumi debeat ꝑ modũ manducatiõis.
Utrum manducatio corpis xp̃i sit de necessitate salutis.
Utrum mgr̃ sufficienter diuidat modos mãducationis in spũalem r sacramentalem.
Utrum peccator mãducet corp⁹ xp̃i sacr̃mẽtal̃r
Utrũ infideles sacramentalit̃ manducent.
Utrum creatura irrationalis aliqualit̃ sumat corpus christi.
Utrum aliq̃s non manducans sacramentaliter possit manducare spũaliter
Utr̃ angelus possit corpus xp̃i manducare aliquo mõ spũaliter.
Utr̃ peccet q̃s cum ꝓscia peccati mortal̃ corp⁹ xp̃i manducans.
Utr̃ ille q̃ non hz ꝓsciam mortal̃ peccati r tm̃ hz mortale. peccet mortalit̃ cõmunicando.
Utr̃ plus peccet indigne sumẽs corpus xp̃i q̃ q̃ cunq; aliud peccatũ cõmittens
An plus peccet indigne sumens q̃ in lutũ p̃icit
Utr̃ plus peccet peccator fidel̃ sumẽs (ens. corpus xp̃i q̃ infidelis.
Utrũ subiacens alicui peccato carnis magl̃ peccet ad hoc sacr̃m accedẽs q̃ subiacẽs peccato spũali.
Utr̃ peccator peccet videndo corpus xp̃i.
Utr̃ nocturna pollutio que inest somnis sit peccatum.
Utrum nocturna pollutio impediat a sumptõe corpis xp̃i.
Utr̃ immundicia pure corpalis impediat a cõmunione.
Utrũ sacerdos possit dare corpus xp̃i ei quem scit in peccato mortali esse.
Utr̃ dari debeat suspectis de crimine.
Utrũ amentibus possit dari corpus xp̃i.
An vexatis ab immũdis spiritib⁹ possit dari.
Utrũ pueris sit dandum corpus xp̃i.

DI. X

Utrũ in sacramento altaris cõtineatur vex corpus xp̃i.
Utr̃ xps contineat̃ sub sacramento quantum ad animã.
Utrũ sub specie panis xps contineat̃ q̃tum ad carnem animatã.
Utrũ corpus xp̃i sit sub speciebus ꝑm ꝓpriam quantitatem.
Utr̃ contineat̃ ibi ꝑm totam suã quantitatem.
Utrũ corpus xp̃i contineat̃ sub sacr̃mento circũscriptiue.
Utr̃ ꝓtineat̃ sub specieb⁹ illis diffinitiue.
Utr̃ corp⁹ xp̃i possit eẽ totũ sb̃ ql̃bz pte spẽz.
Utr̃ corpus xp̃i moueat̃ ad motum hostie
Utrũ oculus glorificatus possit videre corpus xp̃i. verũ sub speciebus existens.
Utrum quãdo apparet in specie pueri vl̃ carnis

in altari videat in ppria specie.
Utr in tali casu qñ sic apparet debeat sumi.
Utr angelus possit videre corpus xpi sb sacro
Utr possit comphendi in intellectu viatoris.

DI. XI.

U.sba panis remaneat post ꝓfectoz in sacro.
Utr debeant spes panis remanere.
Utr forma sbalis panis debeat remanere
Utr panis cõuersione facta anhilet.
Utr panis possit ꝙuerti in corpus xpi
Utr conuersio illa sit successiua.
Utr illa ꝙsto sit miraculosioz oi alia mutatõe
Utr ꝙuersio facta possit expmi p ꝟbum substãtiuum alterius tpis q̃ ꝓsentis.
Utrum b sit vera.panis fit corpus xpi
Utrũ hec sit falsa.corpus xpi de pane fit.
Utr hec sit vera.panis põt esse corpus xpi.
Utr debeat esse duplex materia hui⁹ sacmenti
Utr panis ⁊ vinũ sint ꝙueniẽs materia huius
Utr panis ⁊ vinũ sint ꝙueniẽs ma (sacri
teria huius sacri sub determinata q̃titate.
Utrũ necessariũ sit q sit panis triticeus
Utrũ de pane ꝓfecto de tritico ⁊ alijs speciebꝫ frumenti possit hoc sacm confici.
Utr debeamus ꝓficere in fermento vel azimo.
Utrum de vino vitis debeat sanguis ꝓfecrari.
Utrũ possit confici de aceto.
Utr de aggresta possit consecrari
Utr aqua vino sit admiscenda in hoc sacro.
Utr absq; aq̃ possit sanguis consecrari
Utr in b sacro aq̃ artificialis debeat apponi.
Utr aqua in magna q̃titate debeat apponi.
Utr ipe xps in cena corpus suũ mãducauerit
Utrum xps corpus suũ iude dederit
Utr sub bucella ei dederit.
U.xps in cena corpus suũ impassibile dederit.
U.si corp⁹ xpi fuisset ꝟuatũ in pixide ibi mozet
Utrũ deus potuisset facere q aia tũc fuisset ibi ꝟnita in hoc sacramento

DI. XII

Utr de⁹ possit facere accidẽtia esse sine sbiecto.
U.ꝙgruat huic sacro q accidẽtia sint sine sbo.
Utr vere sint ibi sine sba. (extrinseco.
U.accẽtia q̃ remanẽt ibi possint imutare aliqđ
U.possint aliqđ extrinsecũ imunutare sbaliter.
Utr illa accidẽtia possint corrumpi
Utrũ ex eis possit aliqđ generari.
Utrum possint nutrire
Utr aliqs liquor possit ill⁹ speciebꝫ pmisceri
Utrũ vez corpus xpi frangat in sacro
Utrum spes frangant.
Utr ꝙueniet assignent in lra significatões partium fractiõis ⁊ q̃d vnaquecq; ps significet.
Utr p vsum hui⁹ sacri augeant ꝟtutes.
Utr b sacm pfit beatis ad augmẽtum gle
U.effect⁹ h⁹ sacri possit impediri nisi p pctũ moz
U.ꝟtute h⁹ sacri venialia dimittãt. (tale
Utrũ ꝟtute ei⁹ dimittant mortalia.
Utr remittat penã mortalis peccati
Utr hõ debeat frequentare hoc sacm
Utr qualibet die possit recipi.
An tm̃ semel in anno vel ter ad minus.
An homo possit pluries vna die cõmunicare.
Utr liceat omnino a cõmunione abstinere
Utr ille q̃ ꝓsecrat possit oino a cõione cessare.
An laudabili⁹ sit abstinere q̃ accedere ad b sac-

DI. XIII (mentũ.

Utrũ laicus possit consecrare
Utrũ alius q̃ eps possit ꝓsecrare.
U.hẽtici ⁊ scismatici ⁊ excõicati possint ꝓsecre.
Utr degradatus possit ꝓsecrare.
An missa boni sacerdotis sit eq̃ bona sicut mali.
Utr liceat sacerdoti oino a ꝓsecratõe cessare
U.possint plures sacerdotes eãdẽ hostiã ꝓsecrare
Utr missa debet q̃tidie in eccla celebrari.
Utr hora vesptina debeat missa celebrari
An post mediã noctẽ celebranda sit missa.
Itẽ an hora sexta debeat missa celebrari.
Utr oporteat in loco sacro celebrari
An oporteat esse altare de lapide tm̃.
An in pallis sericeis tm̃ oporteat celebrari.
Utr in calice de petra possit celebrari.
Utr aliquo pmissoꝝ omisso fiat consecratio
Utr laicus possit dispẽsare corpus xpi
U.aliqs licite possit accipe sacm a fornicario.
Utr heresis dicat puersitatẽ fidei.
Utr heresis sit maxim̃ peccatũ.
Utr heretici sint sustinendi.

DI. XIIII

Utr pnia sit sacramentum noue legis.
Utrũ penitentia sit ꝟtus.
Utrũ sit ꝟtus generalis
Utrũ sit ꝟtus theologica.
Utrũ reducat ad iusticiam.
U.diffinitio Gregl.⁊ Amb. sit cõpetẽs ꝺ pnia
Utr ꝟtus pnie timore concipiat
Utrũ pnia sit ꝑma ꝟtutum.
Utrũ pnia sit fundamentũ aliaꝝ ꝟtutum.
Utr pnia sit secda tabula post naufragiũ.
Utr pnia sit in qualibet vi.
Utr pnia possit esse in innocentibus
Utr sancti q̃ sunt in gla habeant pniam
U.angel⁹ bon⁹ siue malus sit susceptibil' pnie.
Utr de rõe pnie sit q in finem vite ꝓtinuet
Utr necesse sit dolorẽ pnie p gaudiũ interrumpi.⁊ an dolor sit causa gaudij.
Utr pnia iterari possit
Utr aliq̃ pnia publicari debeat vel solẽnizari.
Utrũ solennis pnia iterari possit.
Utrũ mulieribꝫ sit publica pnia imponẽda
Utr p pniam tollant semp peccata.
Utr pnia reatum totaliter tollat.
Utr p pniam reliqe actualis pnie tollant
Utr ꝟtutes p pniam restituant

Utr̃ p pniam etiã bona opa ꝑus in statu mortalis pcti facta ad vitam reputent̃.
U. p pctm̃ sequẽs opa i caritate fctã mortificẽt̃
U. opa mortificata p pctm̃ p pniam viuificent̃
Utrum p̃dicti effect⁹ sint pnie inq̃tum est ꝟt⁹.
U. sine pnia remissio pctõr̃ ꝙseq̃ possit etiã p̃di

DI. XV (ctos effect⁹

Utr̃ satisfactio sit ꝟtus vel ꝟtutis actus.
Utrum sit actus iusticie.
Utr̃ diffinitio Aug⁹. de satisfactõe q̃ est in littera sufficient̃ ponat̃. (cõmisse.
Utrũ hõ possit deo satisfacere p debito offense
U. hõ possit de vno pctõ sine alio satisfacere.
U. exñs in mortali de pctis q̃ sibi p̃iuscr̃ peccaret p ꝯritõr̃ dimissa fuerant possit satisfacere.
U. hõ postcr̃ charitatẽ hr̃e incipit p̃terita satisfactio in mortali facta sibi valere incipiat.
Utrum bona extra charitatẽ facta sint meritoria alicuius boni saltem tpalis
Utr̃ opa extra charitatẽ facta valeant ad infernalis pene diminutionẽ.
U. oporteat satisfactionẽ fieri p opa penalia.
U. flagella q̃b⁹ a deo punimur sint satisfactoria
U. ꝙuenient̃ enumerent̃ opa satisfactoria in lr̃a
Utr̃ restitutio sit ps satisfactionis.
Utr̃ ablatũ sit sp restituendũ.
Utr̃ sol⁹ ille q̃ dãnũ intulit teneat̃ ad restitutõr̃
Utr̃ ei sit sp restitutio faciẽda q̃ dãnũ passus ẽ.
Utr̃ diffinitio q̃ elemosyna diffiniat̃ ab Aug⁹. sit ꝙueniẽs ꝼm oẽs suas ptes.
Utr̃ elemosyna sit ps satisfactionis ⁊ pnie.
Utr̃ elemosyna sit actus ꝟtutis.
Utr̃ elemosyna cadat in p̃cepto vel sit ꝙsilium
Utr̃ elemosyna decedentẽ in peccato mortali a pena inferni liberet.
U. elemosyna sit minus satisfactoria q̃ alia opa
U. ꝟtus el'yne magis ꝙsistat i dato exteriori q̃
U. sufficienter el'yne cor- (in affectu exteriori
porales enumerẽt̃ p ꝟsus illũ. Cõsule casti. ⁊c̃
Utr̃ el'yne spũales p̃emineant corpalibus.
Utr̃ de necessitate sit danda elemosyna.
Utr̃ de turpi lucro possit dari el'yna.
U. vxor de reb⁹ viri ⁊ eo iuito possit dare el'ynã
Utr̃ filiusfamilias possit el'ynam dare
Utr̃ ꝟuus vel ancilla possit elemosynã dare de rebus dominorũ suorr̃.
U. monachi possint el'ynam facẽ sine licẽtia ab
U. aliq̃s sibũ p̃i possit facere el'ynam. (batis.
Utr̃ malis danda sit elemosyna.
Utr̃ melioi magis sit subueniendũ
Utrũ Jsid⁹. ꝙuenienter diffiniat ieiuniũ
Utrum ieiuniũ sit actus ꝟtutis.
Utrum ieiuniũ sit actus tpantie vel iusticie.
Utr̃ ieiuniũ cadat sub p̃cepto.
Utrum ieiuniũ sit satisfactorium
Utr̃ oẽs teneant̃ ad ieiuniũ ab eccla institutuz
Utrum iusti teneant̃ ieiunare ex p̃cepto.
Utr̃ pueri teneant̃ ad ieiuniũ. (nationez.
U. puecti ⁊ sani excusent̃ a ieiunio ꝑ pegri-
U. debeant esse tpa determinata ad ieiunãdum
Utr̃ aliquo tpe sit ieiuniũ interdictum.
U. hora nona sit cõpetens ad mãducãdũ tpe ie
U. p⁹ vnã cõmestionẽ ieiuniũ soluat̃. (iunior̃.
Utrũ esus carniũ soluat ieiuniũ.
Utrũ anticipatio tpis soluat ieiuniũ
Utr̃ oro sit effectiue ptis actus.
Utr̃ oro sit actus cadens in p̃cepto.
Utrum oro debeat esse vocal' vel mental'.
Utr̃ debeat esse diuturna.
Utr̃ vnq̃ debeat aliq̃s ab oratiõe cessare
Utr̃ attentio actual' sit de necessitate oratõis.
Utr̃ attentio orationi noceat
Utr̃ conuenient̃ spẽs oratiõis distinguant̃.
U. distinctio ptiũ oronis ꝼm Amb. sit cõpetẽs
U. ptes ab hug. de scõ vi. posite sint ꝙueniẽtes
U. hõ debeat aliq̃d determinate petẽ in oratõe.
Utr̃ in oratõe tpalia sint petenda'.
Utr̃ hõ debeat ꝑ alieno bono orare.
Utrum solus deus orandus sit
U. oro ad sctõs nõ i patria exñtes possit dirigi.
Utr̃ oro fiat ad deũ rõe essentie vel ꝑsone.
Utr̃ diuine ꝑsone sit orare
Utr̃ sanctis q̃ sunt in patria ꝙueniat orare.
Utrũ brutorũ aialiũ sit orare
Utrum oro sit satisfactoria.
Utr̃ oro sit meritoria. (orationi.
U. ꝙuenient̃ assignent̃ ꝙditões q̃ pstãt efficaciã

DI. XVI.

Utr̃ pnia habeat ptes cũ sit simplex.
Utr̃ ꝙuenient̃ ei assignent̃ iste tres ptes .s. contritio. cõfessio ⁊ satisfactio.
Utr̃ sint ptes eius subiectiue
Utr̃ sint ptes pnie ꝟtutis moral'.
Utr̃ pnia añ baptismũ possit cẽ ps pnie vel ip-
Utr̃ pnia añ bapm sit de actua- (sam p̃cedẽ.
li tm̃ vel etiam de originali.
Utrũ post baptismũ sit aliqua pnia distinguenda venialiũ peccatorũ.
Utr̃ hõ teneat̃ ad pniam venialiũ
U. ptes ille sint sufficientes q̃bus diuidit pnia i venialiũ. mortaliũ ⁊ añ baptismũ.
U. veniale possit dimitti volũtate remanẽte ad
Utrũ vnũ veniale possit dimit- (illud.
ti sine alio.
Utr̃ veniale possit dimitti sine mortali
U. pctm̃ veniale possit dimitti sine gr̃e noue in-
Utr̃ gr̃a sine ꝯritõe possit pctm̃ (fusione.
veniale remittere.
Utr̃ hõ teneat̃ ꝙfiteri venialia
Utr̃ p aquã bñdictã. bñdictionem episcopalez ⁊ hmõi venialia dimittant̃
U. circũstãtia possit eẽ ꝑpetas mortal' actus.
U. sufficient̃ enumerent̃ circũstantie in illo ꝟsu Quis quid vbi ⁊c̃.

Ut. circūstātie enumerate ab Aug. i lra sufficiē
Ut. circūstātie aggrauēt pctm. (ter ponant
Ut. inf oēs circūstātias loc' ⁊ tps magl aggūēt
Ut. circūstātia trahat i aliā spēm vel genus pcti
Utz circūstantia aggrauet in infinitū
Utz oīs circūstantia sit ꝓfitenda.
Utz hipocrisis sit peccatū.
Utz sit speciale peccatum
Utz sit semp mortale peccatum
Utrū ypocritis debeat poni speciale ipedimen
tum penitentie p alīs vitijs.
Utrū ludi pniam exterius impediant
Utrum spectacula pniam impediant.
Utz exercicia militie vel negociatōis impediāt
penitentiam.

DI. XVII

Ut. diffinitiōes ꝗb' diffinit iustificatio ſm diū-
sos. ſ. ſm gl'm ro. viij. brñ. ⁊ ſm anſm. sint cōue
Ut. iustificatio sit aliud ꝙz vocatio. (nientes.
Ut. iustificatio sit renouatio mentis et sanatio.
Utz reducat ad attributū miscōie
Ut. p̄paratio q̄ aliīs facit qđ in se est p̄exigatur
Ut. aliq̄d sit in hoīe p qđ possit se p̄parare ad g̃-
Ut. necessariū sit iustificari eū (tiam habēdā.
q̄ facit qđ in se est.
Utz gr̃e infusio requirat ad iustificationē
Ut. necessarius sit ad iustificationē motus libe-
ri arbitrij in deum.
Ut. mot' liberi ar. in deum sit motus fidei.
Ut. mot' li. ar. in pctm sine ꝓtritōe p̄cedat iusti-
Ut. requirat remissio pctōz. (cationez.
Ut. remotio culpe naturaliꝫ p̄cedat gr̃e infusiōez
Ut. mot' li. arbitrij p̄cedat gr̃e infusionem.
Utz mot' liberi arbitrij in peccato p̄cedat mo-
tum liberi arbitrij in deū
Utrū iustificatio impij sit miraculosa.
Ut. remissio culpe ⁊ infusio gr̃e sint i eōde instāti.
Utz successiua sit iustificatio impij.
Ut. cōtritio sit dolor de peccatis assumpt' cum
ꝓposito confitendi.
Utz contritio sit actus ꝑfectus.
Utz attritio possit fieri contritio
Utz hō debeat cōteri de penis sicut de culpis
Utz ꝓtritio debeat esse de originali peccato.
Ut. ꝺ oi pctō actuali a nob̄ cōmisso sit ꝓtristādū
Utz de peccatis futuris possit eē ꝓtritio
Utz hō possit ꝓfiteri de peccato alieno.
Utz de singul' peccatis mortalib' ꝺz hō ꝓteri.
Utz ꝓtritio sit maior dolor q̄ fit in natura
Utz possit eē nimis magn' dolor ꝓtritōis.
Ut. debeat eē maior de vno pctō ꝙz de alio
Utz tota hec vita sit tps ꝓtritionis.
Utz expediat ꝓtinue de pctō dolere ⁊ ꝓteri.
Utz post hanc vitā aie de pctis ꝓterant
Utz pcti remissio sit ꝓtritionis effectus.
Ut. ꝓtritio possit totalit̄ reatū pene tollere.
Ut. contritio parua sufficiat ad delectionem ma-
gnorū peccatorū
Utz confessio sit necessaria ad salutē
Utrū sit de iure naturali.
Utrū oīm̄ sad confessionē teneant
Utrū statim teneat cōfiteri cū peccauerit.
Ut. possit cū aliquo dispēsari ne ꝓfiteat hom̄.
Ut. diffinitio Aug'. de confessione sit cōpetens.
Utrū cōfessio sit actus ꝑfectus.
Utrū ꝓfessio sit actus pnie ꝑfectus.
Utrū necessariū sit confiteri sacerdoti.
Utz liceat in casu alio ꝙz sacrrdoti ꝓfiteri
Ut. extra casum necessitatis non sacerdos possit
audire ꝓfessionem venaliū
Ut. nc̄ariū sit q̄ hō ꝓfiteat ꝑpr̄io sacerdoti.
Ut. possit aliīs ꝓfiteri alij ꝙz ꝑpō sacerdoti etiā
ex p̄uilegio vel mandato
Utz ꝓfessio possit esse informis. i. vtrum valeat
sine charitate.
Utz necessarium sit ꝓfessionem eē integram
Ut. p alium vel p scriptū possit ꝓfessio fieri
Ut. ille. xvj. ꝺitiōes a mgr̃is assignate q̄ vers-
bus illis ꝓtinent. Sit simplex humil' ⁊c. req̄-
rantur ad confessionem
Utz confessio liberet a morte peccati.
Utz ꝓfessio liberet a pena.
Utz aperit paradisum.
Ut. p ꝓfessionem attribuat nobis spes salutis.

DI. XVIII.

Utrum claues debeant eē in eccl'a
Utz claues sunt ptās ligādi ⁊ soluēdi. ⁊ de diff-
finitiōe clauium.
Utz sint due claues vel vna tm̄.
Utz macula sit aliq̄d positiue in aia. vel sit tm̄
p̄uatio.
Utz pctm̄ possit remitti quo ad maculā.
Ut. si peccatū remittat quo ad maculā remittat
etiam quo ad penam.
Ut. ptās clauiū se extendat ad remissionē culpe.
Utz possit remittere pctm̄ quo ad penam.
Utz sacerdos p ptātem clauiū ligare possit.
Ut. possit ligare vel soluere ſm ꝓpr̄iū arbitriū.
Ut. cōpetens sit diffinitio excōmunicatōis qua
diffinit. Excōmunicatio est sepatio ⁊c.
Utz eccl'a debet aliquem excōicare.
Ut. aliīs p aliq̄ tpali damno sit excōmunicād'.
Ut. excōicatō iiuste lata aliquē effectū hr̃e possit
Utz q̄libet sacerdos excōicare possit.
Utz nō sacerdotes possint excōicare.
Ut. excōicatus vl' suspensus possit excōicare
Utz aliīs seipm̄ vel eq̄lem vel superiorem possit
excōicare.
Ut. in aliquā vniūsitatez excōis snia ferri possit
Utz ille q̄ est semel excōicatus vlteri' possit ex
cōmunicari.
Ut. liceat excōicato cōicare in pure corpalibus.
Ut. ꝓticipās excōicato sit excōmunicatus
Utrū ꝓticipans excōicato in casibus non con

cessis sit peccatū mortale sp.
Utz ꝙlibet sacerdos possit suū subditū ab excō
municatione absoluere.
Utz aliꝙs possit absolui inuitus.
Utz aliꝙs possit absolui ab vna nisi ab omnib⁹
excōmunicationibus

DI. XIX

Utz sacerdos legalis claues habuerit
Utrum xp̄s claues habuerit.
Utz soli sacerdotes claues habeant
Utrū sancti hoies non sacerdotes habeāt vsum
earū clauium.
Utz sacerdotes mali vsum clauiū habeant.
Utz scismatici z heretici z excōicati z suspensi
z degradati vsum clauiū habeant
Utz sacerdotes possint in quēlibet homiez vti
claue quam habent.
U. sacerdos sp possit suum subditū absoluere.
Utz aliꝙs possit vti clauibus in supiorem.
U. diffinitio de correptōe fraternasit bōa ꝙ sic i
cipit. Correptio fraterna est ammonitio zc̄.
U. ꝙlibz ex p̄cepto ad correptōz fraternā teneat
Utz peccator corripiēs alium peccet
Utz aliꝙs teneat corripe platum suū.
Utz oporteat fraternā ammonitionē p̄cedere
denūciationem eccle
Utrum in fraterna correptione ꝙuenienter po-
natur testiū inductio.
Utrū correptio q̄tum ad ammonitionē secretā
debeat ee dura.

DI. XX

U. aliꝙs in extremo vite sue tpe penitere possit
U. aliꝙs in fine vite sue possit absolui a quo li-
bet sacerdote.
Utruz penitentib⁹ in fine reseruet aliqua pena
post mortē.
Utz pena tempalis taxetur vel taxari debeat
fm q̄titatem culpe.
Utz penitēs sit debitor maioris pene q̄ illius
ꝙ a sacerdote sibi imponit
U. penā satisfactoriā possit vn⁹ p altero explere
U. p indulgentiā possit aliq̄d remitti de pena sa
tisfactoria.
U. indulgētie tm̄ valeāt q̄tum ꝓnunciant.
U. p tpali subsidio possit fieri indulgentia.
Utrū ꝙlibet sacerdos parrochial possit indul-
gentias facere
Utrū diaconus vel alius q̄ sacerdos possit in-
dulgentias facere
U. aliꝙs in peccato mortali exñs possit facere i
dulgentias.
U. indulgētia valeat exñtib⁹ in pctō mortali
Utz indulgētie valeant religiosis.
U. ei ꝙ non facit hoc p quo indulgentia datur
possit aliq̄ indulgentia dari
U. indulgentia valeat ei ꝙ facit eam.

DI. XXI.

Utrū purgatoriū sit post hanc vitam
Utrū idem locus sit in quo damnati puniūtur:
z alme purgantur.
U. pena purgatorij excedat oēm penā tpalem.
Utz pena illa sit voluntaria
Utz aie p demones in purgatorio puniāt.
U. lignum fenū z stipula que superificant sint
peccata venialia
U. idē sint vtraq̄ ꝙ superificāt .s. argētū et sti-
U. venialia mortali adiūcta sint fenū zc̄. (pulā
U. veniale expiet pena purgatorij ꝙ ad culpaz
U. ignis purgatorij⁹ expiet a reatu pene
Utz ab illa pena vnus alio citius liberet
U. p ꝓfessionē generalē q̄ sit in cōpletorio z pri
ma deleat veniale quo ad culpam
U. ꝓfessio generalis sufficiat ad delendū peccata
mortalia oblita
U. aliꝙs licite possit ꝓfiteri peccatū qđ non hz.
Utrum in quolibet casu teneat sacerdos celare
peccata ꝙ sub sigil'o ꝓfessionis nouit
Utz sigillū confessionis se extendat ad illa que
non sunt de confessione
U. sacerdos solus sigillū confessionis habeat.
Utz de licentia ꝓfitentis sacerdos possit publi
care peccatū eius. (reuelare.
U. id qđ aliꝙs scit p ꝓfessionez z alio mō possit

DI. XXII

U. pctā dimissa redeāt p pctm̄ sequens
Utz ingratitudo sit speciale pctm̄.
Utz minus sit innocens ingtus si peccat q̄ pe
nitens si cadat
U. ex ingratitudine recidiuantis tant⁹ reat⁹ re-
surgat q̄tus fuit p̄cedentiū peccatorū
U. p ingratitudinē pctā venialia redeant.
Utz peccatū originale redeat.
U. p illa q̄tuor ꝙ ponūt i lra pctā r̄deāt dimissa
U. recidiuās teneat p̄ora peccata ꝓfiteri de qui
bus p̄us confessus fuit.
Utz exterior pnia sit sacramentale signū
Utz pnia interior sit res in hoc sacō
Utz pnia sit vnum sacm̄ vel plura.
Utrum hoc sacm̄ consistat magis in his q̄ ge-
runtur a penitente.
Utz verba sacerdotis absoluentis debeant esse
p modum dep̄cationis.
Utrum sacm̄ pnie habeat institutionem
Utrū añ xp̄m fuerit institutum.
Utz post xp̄i aduentum in lege noua fuerit in-
stitutum.

DI. XXIII

Utz extrema vnctio sit sacm̄.
U. extrema vnctio sit vnū sacm̄ vel plura
Utz hoc sacm̄ fuerit institutū a xp̄o.
U. extrema vnctio valeat ad remissionē pctō z
Utz sanitas corpalis sit effectus huius sacri.
Utrū hoc sacm̄ caracterem imp̄mat
Utz oleū oliue sit ꝙueniēs materia hui⁹ sacri.

Utr̃ oporteat esse oleū consecratum
Utrum oporteat eē cōsecratū ab epō
Utr̃ hoc sacr̃m habeat determinatā formam.
U. forma hui⁹ sacr̃i debeat pferri p oatōz indicatiuam vel dēpcatiuā
Utr̃ oño illa p istā vnctionē r̃c. sit competens forma huius sacr̃i. r̃ de ptibus eius.
Utr̃ laicus possit cōferre hoc sacr̃m
Utr̃ diaconi possint.
Utrum solus epūs possit
Utr̃ sanis debeat cōferri hoc sacr̃m
Utrū in q̄libet infirmitate cōferendū sit
Utr̃ furiosis r̃ amentibus debeat dari
Utr̃ debeat dari pueris
Utr̃ hoc totū corpus inungi debeat ℔ sacro
Utr̃ ꝓuenient ordinat sic q̄ tñ oculi r̃ nares r̃ pedes vnganꝯ r̃c.
U. mutilati vel carētes ill⁹ mēbris vngēdi sint i
U. hoc sacr̃m debeat iterari (ill⁹ locis
Utr̃ in infirmitate eadem debeat iterari.

DI. XXIII

Utr̃ in eccl̃a debeat eē sacr̃m ordinis
Utr̃ diffinitio qua diffinit ordo. Ordo ē signaculum r̃c. sit ꝓueniens ſm oēs ptes suas
Utr̃ ordo sit sacr̃m
U. forma h⁹ sacr̃i ꝓuenient exp̃mat in lr̃a
Utr̃ hoc sacr̃m habeat materiā.
U. in sacro ordis ꝓferat gr̃a gratum faciens
U. in hoc sacro imp̃mat caract. (malem.
U. caracter ordinis p̃supponat caracterē baptis
U. de nccitate p̃supponat caracterē ꝓfirmatōis
U. caracter vnius ordis de nccitate p̃supponat caracterem alterius ordinis.
U. in suscipientib⁹ ordines req̃rēda sit btā vita
Utr̃ scientia totius sacre scripture in ordinādis requiri debeat
U. aliq̄s ex ipo merito vite ordinē cōsequatur.
Utr̃ pmouens indignos ad ordines peccet
U. aliq̄s in pctō exñs possit sine pctō vti ordie
U. in ℔ sacro debeāt eē plēs ordies (sumpto.
U. debeāt eē tm̃ septē ordines vel plēs.
U. ꝓuenient distinguant p sacros r̃ nō sacros
U. act⁹ ordinū ꝓuenient assignet cuilibet ordini p mg̃m in lr̃a.
U. caract sacerdotl imp̃mat i ipa calid datiōe.
Utr̃ ordinati debeāt hr̃e corone rasuram
Utrum corona sit ordo
Utr̃ p acceptionē corone abrenūcient corpalibus bonis.
Utr̃ supra sacerdotalē ordinem debeat eē episcopalis pteſtas
Utr̃ episcopatus sit ordo
U. supra epos possit eē aliqua ptās supior.
Utr̃ vestes ministroz ꝓuenient institute sint.

DI. XXV

Utr̃ tm̃ epūs ordinis sacr̃m ꝓferre possit
U. heretici r̃ ab eccl̃a p̃cisi possint ordinare.
Utr̃ lexus femineus impediat ordis susceptōz
Utr̃ pueri r̃ q̄ carent vsu ratōis impediant
Utr̃ fuitus impedit a susceptōne ordinis
Utr̃ ppter homicidiū aliq̄s impediat
Utr̃ illegitime nati impediant.
U. ppter defectū membroz quis impediatur.
Utr̃ diffinitio de symonia sit cōpetens ſm oēs (ptes
Utr̃ symonia sit hereſis.
Utr̃ symoniacus p̃dat executionē ordinis
Utr̃ sacra possint emi r̃ vendi sine symonia.
Utrū in emptione r̃ venditiōe alioz spūalium comittat symonia.
Utrū cōmittat symonia in emptōe r̃ vēditione eorū que spūalibus sunt annexa.
Utrum istis tribus modis possit cōmitti symonia. s. lingua manu r̃ obsequio

DI. XXVI

U. mr̃imoniū sit naturale vel de iure naturali.
Utrum matrimoniū adhuc maneat sub precepto.
Utrum actus mr̃imonialis sp̃ sit peccatū
Utr̃ actus mr̃imonij possit eē meritorius
Utrū mr̃imonium sit sacramentū.
Utrū mr̃imoniū debuit instituī ante peccatū et quando fuit institutū
Utrum cōferat gratiam.
Utrum carnalis cōmixtio sit de integritate matrimonij.

DI. XXVII.

Utrū mr̃imonium sit in genere cōiunctionis.
Utr̃ mr̃imonium cōgrue nominet.
Utrū ꝓuenient diffiniat mr̃imoniū a magistro in littera
Utr̃ ꝓsensus sit causa efficiens mr̃imonij
Utrum ꝓsensus oporteat p ꝟba exp̃mi
Utr̃ ꝓsensus p ꝟba de futuro faciat matrimonium.
Utr̃ ꝓsensus p ꝟba expressus sine interiori cōsensu faciat mr̃imoniū.
Utr̃ post carnalez copulā alter cōiugū religionem possit intrare alio inuito.
Utr̃ añ carnalem copulā possit intrare.
Utr̃ mulier possit nubere alteri si vir religionē ingrediat añ carnalem copulā. vel ecōuerso.
Utr̃ ꝓuenient sponsalia describant q̄ sint futurorū nuptiaz p̃missio r̃ de ptibus eius.
Utrū ꝓuenienter tp̃us septennij spōsalibus contrahendis assignetur.
Utr̃ sponsalia dirimi possint altero religionem intrante. (cunte.
An possit dirimi altero ad regiones lōginquas
An dirimat p egritudinē quam aliq̄s incurrit post contracta sponsalia.
An dirimat p affinitatem interuenientē
An possint se inuicem absoluere
Utr̃ dirimāt sponsalia ppter vnius coniugz fornicationem.

An p ꝺctū cū alio vl̄ p alia ꝙba ꝺ pñti dirimāt
An p defectū etatis dirimi possint.
Utꝝ illi bigamie q̄ est ex b̄ q̄ aliqs duas vxo-
res successiue habuit sit irregularitas annexa.
Utꝝ incurrat irregularitatē q̄ simul duas vxo-
res habuit vel successiue.
Utꝝ aliqs fiat irregularis ex b̄ q̄ duc̄ vxorem
Utꝝ bigamia soluat̄ p bapm. (nō ꝙginem.
Utꝝ cū bigamo liceat dispensare.

DI. XXVIII.

Utrū iuramentū adiunctū ꝙsensui p ꝙba de fu
turo faciat mr̄imonium.
Utꝝ carnal̄ copula post ꝙba de futuro ꝙsensū
exp̄mentia faciat mr̄imoniū.
U. ꝙsensus fact⁹ i occulto p ꝙba de pñti faciat
U. ꝙsensus q̄ facit mr̄imoniū)mr̄imonium.
sit ꝙsensus in carnalem copulā.

DI. XXIX.

Utꝝ aliqs ꝙsensus possit esse coactus
U. coactio vel met⁹ cadat in ꝙstantē virū
Utꝝ ꝙsensus coact⁹ tollat mr̄imonium
U. ꝙsensus coact⁹ saltē expte cogētis faciat ma
U. aliqs p̄cepto patris pos- (trimoniū.
sit compelli ad ꝙtrahendū mr̄imoniū

DI. XXX

U. error debeat poni ipedimētū mr̄imonij p se.
U. omis error mr̄imoniū impediat
U. possit eē vbi ē ꝙsensus ꝓpter honestā cām.
Utꝝ beata ꝙgo debuerit ꝙginitatem vouere.
Utꝝ debuerit mr̄imonio esse iuncta.
Utꝝ causę mr̄imonij btē ꝙginis in lr̄a assignte
sint conuenientes. ⁊ generalit̄ queri⁊ de causis
mr̄imonij ⁊ sufficientia.
U. mrimoniū illud btē ꝙginis fuerit pfectum.
Utꝝ mr̄imoniū illud aliq̄n fuerit ꝙsummatum

DI. XXXI.

Utꝝ mr̄imoniū debeat hr̄e aliq̄ bona q̄b⁹ excu
setur. ⁊ que sint illa bona
Utꝝ cōuenient̄ assignent̄ illa bona mr̄imonij.
fides ꝓles ⁊ sacramentū
U. sacr̄m sit p̄ncipali⁹ bonū int̄ mr̄imonij bōa.
Utꝝ act⁹ mr̄imonij possit excusari p illa bona.
U. act⁹ mr̄imonij possit excusari sine ill̄ bonis.
Utꝝ vir peccet mortalit̄ quotienscunq; cogno-
scit vxorē suā. vel ecōuerso nō intendēs aliqd
bonū mr̄imonij. sed solam delectationem

DI. XXXII

Utrū alter cōiugum teneat alteri ad redditionē
debiti ex necessitate p̄cepti.
U. vir teneat̄ reddere vxori debitū nō petenti.
Utꝝ liceat mulieri mēstruate debitū petere.
U. mūer mēstruata debeat reddē debitū petēti.
Utꝝ vir ⁊ mūer sint in actu mr̄imonij equales.
U. vir ⁊ mūr possint votū cōmittere ꝺ debitum
Utꝝ tpib⁹ sa- (mr̄imonij sine ꝙsensu mutuo.
cris possit aliqs ipediri ne debitū petat vl̄ red
U. mortalit̄ peccet petēdo in tpe sacro. (dat.
Utrū teneat̄ reddere in tpe sacro.
U. nuptie sint ꝓhibende tpib⁹ in lr̄a deꝓmiatis

DI. XXXIII

Utꝝ hr̄e plures vxores sit ꝺ legem nature
Utꝝ hr̄e plures vxores potuerit aliq̄n esse licitū.
Utrū hr̄e ꝙcubinam sit ꝺ legem nature
Utꝝ accedere ad ꝙcubinā sit peccatū mortale.
Utꝝ fuit aliq̄n licitum hr̄e concubinā
Utrū insepabilitas viri ⁊ vxoris sit de lege
U. vxorē dimittē p dispēsatōez licitū eē potuit.
U. sb lege Moysi fuerit licitū dimittere vxorē
Utꝝ liceat vxori repudiate accipe alium
U. liceat viro repudiatā a se recipe iterū
U. cā successiōis libelli repudij fuit odiū vxor⁹.
Utꝝ cause repudij debeant in libello scribi.
Utꝝ bn̄ diffiniat ꝙginitas. q̄ est carne incor-
ruptibili ⁊c. ⁊ de ptibus diffinitionis.
Utꝝ ꝙginitas sit ꝙtus.
Utꝝ ꝙginitas sit maior omibus ꝙtutib⁹.

DI. XXXIIII

U. mr̄imonio debeāt aliq̄ impedimēta assignari.
U. frigiditas mr̄imoniū ipediat ꝺ hēdū ⁊ ꝺctū
Utꝝ maleficiū impedimentū esse possit
Utꝝ furia mr̄imoniū impediat.
U. incest⁹ q̄ qs cognoscit vxorez ꝙsanguineam
vxoris vel ecōuerso sit impedimentū dirimēs

DI. XXXV.

U. ꝓpt̄ fornicatōz liceat viro vxorē dimittere
U. vir teneat̄ ex p̄cepto vxorē fornicariā dimit
U. ꝓpo iudicio possit vir vxorē for- (tere.
nicariā dimittere absq; req̄sitiōe eccl̄e.
U. vir ⁊ vxor i cā diuortij debeāt ad paria iudi
U. post diuortiū vir alteri nubē possit. (cari.
U. post diuortiū vir ⁊ vxor possint recōciliari.

DI. XXXVI.

Utꝝ cōditio ꝓuitutis impediat mr̄imoniū.
U. ꝓu⁹ possit mr̄imoniū ꝙtrahē sine ꝙsensu dn̄i
Utꝝ aliqs post q̄ vxoratus est possit se seruuz
facere sine ꝙsensu vxoris.
Utꝝ filij debeāt seq̄ ꝙditionem p̄ris vel mr̄is.
U. defectus etatis sit impedimentū mr̄imonij.

DI. XXXVII

Utꝝ ordo impediat mr̄imoniū. (sit.
U. aliqs p⁹ mr̄imoniū sacrū ordinē suscipe pos-
U. viro liceat vxorē int̄ficere i adult̄io cōphēsā
Utꝝ vxoricidiū impediat mr̄imoniū.

DI. XXXVIII.

U. votū ꝙuenient̄ a mgr̄o diffiniat̄. ⁊ de ptib⁹
U. votū tm̄ sit de meliori bono. (diffinitōis.
U. ille q̄ nō est sui iuris possit aliqd vouere
U. votū ꝙuenient̄ diuidat̄ in cōe ⁊ singulare
Utrū votū solēnizet̄ p ꝓfessionē ad certā regu
lam. ⁊ p ordis sacri susceptionē
U. votū obliget vt sp necesse sit illud obs̄uari.
Utrum p obligatiōz voti simplicis mr̄imoniū
dirimat̄
Utrū solēne votum dirimat mr̄imonium.

Utz in voto põt fieri dispensatio.
Utz qlibet plat⁹ possit in voto dispensare.
Utrũ aliqđ votũ possit cõmutari
Utrum aliqs ppria autoritate possit votũ cõmutare
Utrum virginibus vouentibus ptinentiam speciale velum debeat
Utruz diffinitio data de scandalo que ponitur Mat. xviij. sup illud. Ue mũdo ab scandalis sit competens fm oẽs ptes suas.
Utrũ scandalũ sit peccatũ
Utrum sit speciale peccatũ.
Utrũ semp sit mortale peccatũ
Utz scandalũ passiuũ sit sp pusillorũ
Utz pfectis competat scandalũ actiuũ.
Utz soli pfecti possint scandalizare.
Utz veritas sit ppter scandalũ dimittenda.
Utz pcepta sint dimittenda ppter scandalũ.
Utz res tales sint ppter scandalũ dimittẽde.

DI. XXXIX

Utz fidel possit cũ infideli mrimõiũ ptrahere.
Utz int infideles possit esse mrimonium.
Utz piunx quersus ad fidẽ possit cõmanere cũ vxore infideli nolente querti
Utz fidel cõuersus possit dimittere vxorez volentẽ cohabitare sibi sine ptumelia creatoris.
Utz fidel cõuersus ad fidẽ q̃ habuit vxorẽ infidelem & eã dimisit possit aliam vxorẽ ducere.
Utz alia vicia q̃z infidelitas soluãt mrimoniuz

DI. XL

Utz diffinitio q̃ diffinit consanguinitas q cõsanguinitas est vinculũ ab eodem ꝛ̃ sit competens.
Utz consanguinitas fm oẽs pres pueniẽt distinguat p lineas & gradus.
Utz pcanguinitas de iure naturali mrimoniuz impediat.
Utz gdus pcanguinitatis ab eccla potuerit taxari maxie illi q̃ impediũt mrimoniũ

DI. XLI.

Utz affinitas ex mrimonio pcanguinei causet.
Utz affinitas maneat post mortẽ viri. vel econ
Utz illicitus pcubit⁹ causet affinitatẽ. (uerso
Utz ex sponsalib⁹ aliq̃ affinitas ptrahat.
Utz affinitas sit causa affinitatis
Utz affinitas mrimoniũ impediat
Utz affinitas habeat p scipam gdus
Utz gdus affinitatis extendat sic gdus cõsan
Utrũ filij q̃ nascunt extra ve- (guinitatis.
rum matrimoniũ sint illegitimi.
Utz filij illegitimi ex hoc debeant aliqđ incommodũ reportare.
Utz tales possint legittimari.
Utz incest⁹ differat spẽ ab alijs spẽb⁹ luxurie.
Utz pueniat mgr diuidat in lra spẽs luxurie.
Utz bñ ordinet ista peccata luxurie.
Utz mrimoniũ qđ est int pcanguineos & affines ptractũ sp sit dirimendũ p diuortium
Utz ad dirimendũ tale mrimoniũ p viã accusationis sit pcedendũ.
Utrũ in tali causa predendũ est p testes.

DI. XLII.

Utz spũalis cognatio mrimoniũ impediat.
Utrũ p solũ baptisnũ spũalis ppinquitas contrahatur.
Utz spũalis cognatio ptrahat int suscipientez sacrm baptismi & leuantẽ de sacro fonte
Utz cognatio spũalis teãseat a viro in vxorem
Utz transeat ad filios carnales patris spũalis.
Utz quenienter adoptio diffiniat.
Utz p adoptionẽ ptrahat aliqđ vinculum impediens matrimoniũ.
Utz talis cognatio sit tm in pẽm adoptantem & filiũ adoptatum.
Utrũ secũde nuptie sint licite
Utz secundũ mrimonium sit sacrm.

DI. XLIII.

Utz resurrectio corpoꝝ sit futura.
Utrũ resurrectio sit oim generaliter.
Utz resurrectio sit natural vel miraculosa
Utrum resurrectio xpi sit causa nostre resurrectionis.
Utz vox tube sit causa resurrectionis nostre
Utz angeli oment ad resurrectionem nostrã
Utz resurrectio debeat differri vsq; ad finẽ mũdi
Utrũ tempus resurrectiõis sit occultũ vel manifestum.
Utrũ resurrectio sit noctis tpe.
Utz mors sit termin⁹ a q̃ resurrectõis i osibus.
Utz resurrectio oim sit a cinerib⁹ vl pulueribꝰ
Utrũ pulueres illi habeant naturalẽ inclinationem ad animã.
Utz post resurrectionẽ cognoscat qlibet homo oia peccata que fecit
Utrũ qlibet possit legere pscias alterius
Utz oia merita vl demerita vno ictuitu possint

DI. XLIIII. (videri

Utrũ aia resumat idem corpus numero i resurrectione.
Utz idem corpus numero resurgat.
Utz oporteat pulueres ad ealdẽ carnes in quibus fuerãt añ dissolutionẽ reuerti.
Utz oia mẽbra corpis humani resurgent
Utrũ humores in corpe resurgant.
Utrũ capilli & vnges resurgant in hoie
Utz totũ qđ fuit in corpe de veritate hũane nature resurgat in ipo
Utrum q̃cq̃d fuerit materialiter in mẽbris hominis totũ resurgat.
Utz omnes resurgant in eadem etate
Utz oẽs resurgant eiusdem stature.
Utz oẽs resurgant in sexu virili.
Utrũ oẽs resurgant in vita aiali
Utrum corpora sanctorum post resurrectionez

erunt passibilia.
Utr impassibilitas in oibus erit equalis
Utr impassibilitas sensum in actu a corporib⁹ gloriosis excludat.
Utr sint ibi oēs sensus in actu
Utr subtilitas q̄ erit in corpib⁹ glorificatis sit ꝓpetas corpis glorificati .i. vt sit subtili⁹ luce
Utrum rōne hui⁹ subtilitatis cōpe (r vento
tit corpi glōso q̄ sit in eodē loco cū corpe non
Utr p miraculū possit fieri (glorificato
q̄ duo corpa sunt simul in eodem loco.
Utr corp⁹ glōsū possit eē in eodem loco cū alio
Utr ex subtilitate sua careat ne- (glorioso.
cessitate existendi in equali loco
Utrū corpus glōsum rōe sue subtilitatis sit impalpabile.
Utr corpa glōsa futura sint agilia
Utr corpa illa sua agilitate vtāt. vt .s. moueāt
Utrum moueant in instanti
Utr corpibus gloriosis ꝓueniat claritas.
Utr claritas corpis glōsi possit videri ab oculo non glorioso.
Utr corpus glorioſum necessario videat a corpore nō glorioso. (bus suis.
Utr corpa dāpnatorū resurgāt cum deformitati
Utr corpa damnatorū erunt corruptibilia.
Utrum futura sint impassibilia.
U. ignis ifernal⁹ q̄ corpa cruciabūt sit corpor⁹
Utr ignis ille sit eiusdē spēi cū igne quē vidē⁹
Utrum ignis ille sit sub terra
Utr potētie sensitiue remaneāt in aīa sepata
Utr actus sensitiuaꝝ potentiarū remaneāt.
Utr aīa sepata possit pati ab igne corpeo.

DI. XLV

Utr aliq̄ receptacula assignēt aīab⁹ p⁹ mortē.
Utr alique aīe statim post mortē deducant in celū vel in infernum
Utr anime in padiso vel in inferno existentes egredi valeant.
Utr limbus inferni sit idem qđ sinus abrae.
Utr limbus sit idē qđ infernus damnatorum.
Utr limbus patrū sit idem qđ limb⁹ puerorū.
Utr tot receptacula debeant distingui.
Utr suffragia q̄ p vnū hoiez fiūt alij ꝓdesse pos
Utr opa viuoꝝ mortuis ꝓsint. (sint.
Utr suffragia p pctōres facta mortuis ꝓsint
Utr suffragia a viuis facta ipis factorib⁹ ꝓsint
Utr suffragia ꝓsint existentibus in inferno.
Utr ꝓsint existentibus in purgatorio
Utrū suffragia valeāt pueris existētib⁹ i limbo
Utr aliq̄ mō ꝓsint existentibus in patria.
Utr sola illa tria q̄ dicit Aug⁹. oro eccl̄e. sacrificiū altaris. elemosyne. ꝓsint mortuis
Utr indulgētie q̄s facit eccl̄a ꝓsint defunctis.
Utr cultus exequiaꝝ defunctis ꝓsint
Utr suffragia q̄ fiunt p vno defuncto magis p
sunt ei p q̄ fiūt q̄ alijs ac si p vnoquoq̄ fierēt.
Utr suffragia facta p multis tandē valeāt singulis ac si p vnoquoq̄ singularit̄ fierent
Utr tm̄ valeant suffragia cōmunia ill' p q̄b⁹ spe
cialia non fiūt q̄tum ill' p q̄bus fiūt valēt spe-
cialia r cōmunia simul
Utr oīones viuoꝝ a sanctis cognoscant.
Utrum debeamus interpellare sctōs ad orādū p nobis.
Utrum oratiōes sanctorū ad deuꝫ fuse ꝓ nobis
sp exaudiant.

DI. XLVI

Utrū deo iusticia debeat attribui
U. fm eādē rōꝫ dicāt in deo bonitas r iusticia
Utr in deo sit eadē rō iusticie r veritatis
U. op⁹ dei dicat iustū ex b̄ solo qđ ē ei placitū.
Utr de⁹ possit p̄mittere aliq̄d corū q̄ ꝓcurrunt ad iusticiā ex pte opis eius.
Utrū deus puniat aliquē nisi ꝓ peccato
Utr de⁹ agat iustius cū vno hoie q̄ cū alio
U. ex diuia iusticia infligat pctōrib⁹ pena eterna
Utrū in deo sit ponere miscōiam
U. in deo fm eādē rōꝫ dicat miscōia r bonitas
Utrum opus diuine miscōie ad attributum potentie reducat.
Utr de⁹ miscōiam suā sp exhibeat in b̄ q̄ punit citra r remunerat supra condignū
Utr in oi ope dei miscōia r veritas ꝓiungant
Utr in oi ope dei p̄ncipalior sit iusticia q̄ mise
Utr p miscōiaꝫ diuinā oīs pena (ricordia.
tam hoim q̄ demonū terminet
Utr diuia miscōia saltē hoies in eternū p̄mit-
Utrū christianorū pena p diui- (tat punire.
nam miscōiam terminet
Utrum saltem q̄ opa miscōie faciūt nō puniantur eternaliter.

DI. LXVII

Utrū generale iudiciuꝫ futuꝝ sit.
Utr iudiciū disceptatōis fiet p locutiōꝫ vocalē
Utrū tps futuri iudicij sit ignotum
Utr aliq̄ hoies iudicaturi sint cum xp̄o
Utr voluntarie pauptati correspōdeat iudici-
Utr angeli debeāt iudicare. (aria ptās.
Utr post diē iudicij demones exequant sentē
tiam iudicis in damnatis
Utr oēs hoies in iudicio comparere debeant.
Utrū aliq̄ boni iudicandi sint.
Utrū aliq̄ mali iudicandi sint.
Utr angeli iudicandi sint in futuro iudicio.
Utrū aliq̄ mundi purgatio futura sit.
Utrum b̄ purgatio futura sit p ignem.
Utr ille ignis sit eiusdē spēi cū igne elementari.
Utr ille ignis ꝓflagratōis purgatur⁹ sit celos supiores.
Utrum ꝓsumpturus sit alia elementa
Utr p ignē illū elementa oīa purganda sunt
Utrum ignis vltime ꝓflagratiōis seq̄ debeat iudicium.

Utrū p ignem illum ꝓsumendi sint hoies vt in lra dicit.
Utrum ignis ille debeat inuoluere malos

DI. XLVIII

Utr xps in forma serui sit iudicaturus.
U. apparere debeat in forma hūanitatis gl'osa.
Utr diuinitas a mal' sine gaudio videri possit.
U. aduētū dñi ad iudiciū p̄cedē dēant aliq̄ sig
U. circa diē iudicij ſm veritatē sol ⁊ lūa obscurari debeant.
Utr veniēte dño vtutes celor mouēde sunt.
Utr iudiciū fiet in valle iosaphat aut i loco cr=
Utr mūdus aliqñ innouabit. (cūstanti.
Utr innouato mō mot' corpm sup celestium
Utrū corpib' sup celestib' cla= (cessabit
ritas augeat p innouationem.
U. cleīta renouēt p receptōr alicui' claritatis
Utr plante ⁊ alia remaneāt post innouatōr.

DI. XLIX

Utr beatitudo in bonis corpis consistat.
Utr beatitudo magis ꝓsistit in his q̄ sūt volūtas q̄ in his que sunt intellectus
Utr magl ꝓsistat i actu intellect' practici q̄ spe
Utr btitudo i hac vita habeat. (culatiui
Utrū beatitudo sit q̄d creatū vel increatū
Utrum sit actus.
Utr btitudo hois sit idem qō vita eterna.
Utrū sit idem ꝙ pax.
Utrū sit idem qō regnum dei
Utrū omēs appetant beatitudinē.
Utr aliquis possit miseriam appetere.
Utr aliqs appetendo beatitudinē mereat
Utr oē qō aliqs vult ppt btitudinem velit.
U. btitudo sctōr sit maior fut a p' iudiciū q̄ añ
U. btitudo eīt pticipanda sit ab oibus.
U. gdus diuersi btitudis māsiōes dici debeāt.
U. māsiōes distingui debeāt penes gd' caritatis
Utr intellectus human' possit venire ad vidē dum deum p essentiā.
Utrū sancti post resurrectionē deū corporalib' oculis sint visuri.
Utr sancti vidēdo deū comphendāt ipm
U. cor q̄ videt deū p cētiā vn' alio videt pfe
Utr scti vidētes deū p essentiā (ctius.
oia uideāt q̄ deus in scipo videt.
Utrū aliqs intellectus creat' ex pprijs naturalibus possit deum p essentiā videre
Utr de' in statu vie possit videri p essentiam.
Utrū delectatio sit passio.
Utrū delectatio in pte intellectiua aie vel i alijs substantijs spūalib' possit esse
Utrum delectatio sit in tpe.
Utr delectatio ⁊ gaudiū sint penitus idem.
Utr cā delectatōis sit solū opatio cōnaturalis habitus non impedita
Utrū delectationi tristicia sit ꝓtraria.
Utr delectationi q̄ est in considerando sit aliq̄ tristicia contraria.
Utrū tristicia fortius afficiat q̄ delectatio
Utrum ois delectatio sit bona
Utrum ois tristicia sit mala.
Utrū aliqua delectatio sit optimum
U. delectatōes corpales sint potiores spūalib'.
U. inē dlectatōes corpales sit potissima q̄ē ſm
U. inter spūales potior sit delecta= (tactū.
tio q̄ est in opibus actiue q̄ q̄ ꝓtemplatiue.
Utr in beatis oibus sit equalis delectatio
Utr i hoīb' beatis ponende sint aliq̄ dotes.
Utrum dos idem qō beatitudo sit.
Utrū xpo competit habere dotes.
Utrū angeli habeant dotes.
Utr ꝙuenient ponant tres aie dotes. s. delectatio. visio. fruitio
U. sint aliq̄ dotes in corpe p̄ter dotes anime.
Utr dotes corpis ꝙuenient assignent q̄tuor. s.
Utr aureola sit aliud (subtilitas agilitas ⁊c
p̄miū ab essentiali p̄mio qō or aurea.
Utrum aureola differat a fructu.
Utrū fructus soli ꝓtinentie debeat
Utr ꝙuenient tres fruct' trib' ptib' ꝓtinentie
Utr vginitati debeat aureola (debeant.
Utr martyribus aureola debeat
U. aureola corpi debeat (martyr ⁊ doctorū
Utr ꝙuenient tres aureole assignent. s. vginū
Utr aureola vginū sit potior vl' aureola doctorum vel martyrum.
Utrū vnus aureolā vginitatis vel martyrij vl' doctoris alio excellentius habeat

DI. L

Utr aīa sepata possit aliq̄d intelligere.
Utr aīa sepata aliq̄d intelligat p spēs q̄s corpi coniuncta abstraxit.
Utr aīa sepata singularia cognoscat
Utr distātia local' cognitōr aie sepate impediat.
Utr omis voluntas damnatorū sit mala.
Utr dānati aliqñ peniteāt de malis q̄ fecerunt
Utr damnati recta rōne ⁊ deliberatiua possint velle se non esse.
U. dānati vellēt aliqs eē dānatos q̄ dānati ñ sūt
Utr damnati habeāt odio deum
Utrum damnati demereant
U. dānati possint vti noticia quā in h̄ mō habuerunt. (buerunt.
Utr cogitēt aliqñ de deo
Utr dānati glām beatorū visuri sint
U. dānati i inferno sola pena ignis affligantur
Utr ymis quo affligunt sit vermis corpalis
Utr flet' q̄ erit in dānatis erit corporal.
Utr damnati sint in tenebris corpalibus
Utr scti videāt penā dānatorr post diē iudicij
Utr beati miserijs damnatorū compatiant.
Utr beati lętent de penis impiorū.

Expliciūt tituli quarti libri.

Beguntˉ varij articuli erronei omniū pene facultatū in anglia et parisius studiose ⁊ autoritatiue cōdenati cū reuocationibus eorundem.

Prefatio.

Quersis presentes lras inspecturis Stephanus pmissione diuina Pariēsis ecclie minister indignus Salutem in filio ẏginis gl̄ose. Magnarū ⁊ psonarū graviū creb̄a zeloq; fidei accensa insinuauit relatio. q; nōnulli parisi⁹ studētes in artib⁹ ppie facultatis limites transcēdentes: q̄sdam manifestos ⁊ execrabiles errores: imo poti⁹ vanitates ⁊ insanias in rotulo seu cedul' his annexo seu annexis ꝓtētos q̄si dubitabiles in scholis tractare ⁊ disputare pſumūt. nō attendētes illud Greg. Qui sapient' loq̄ nitit': magnope metuat. ne ei⁹ eloquio audientiū vnitas ꝓfundat'. p̄ḟm cū errores p̄dictos gētiliū scp̄turis muniūt q̄s prochpudor ad suā impitiā asserūt: sic cogētes vt eis nesciāt rn̄dere. Nesūt qđ sic innuūt asserere videant'. rn̄siones ita palliāt. qđ dū putant vitare scyllā. incidūt in carib dim. Dicūt em̄ ea esse nota ⁊ vera fm̄ phiam: ſ nō fm̄ fidē catholicā. q̄si sint due veritates ꝓrie ⁊ quasi ꝫ v̄itatē sacre scripture sit veritas i dictis gentiliū damnatorū. de q̄bus scriptum est. Perdam sapiam sapientū. q: vera sapia perdet falsam sapiam. Utinā tales attēderent dictū sapientis seu ꝓsiliū dicentis. Si tibi est intellect⁹: rn̄de primo tuo. sin aūt: sit manus tua super os tuū: ne capiaris in ẏbo indisciplinato ⁊ cōfundaris. Ne igit' incauta locutio trahat simplices in errorē: nos tā doctorū sacre theologie q̄z aliorū cōmunicato ꝓsilio districte talia fieri ⁊ ꝓsilia phibem⁹. ⁊ ea totalit' condemnam⁹. excōmunicantes oēs illos q̄ dictos errores dogmatizauerint. vel aliquē de eisdem dogmatizare. aut defendere vel sustinere pſumpserint quoquo mō. ⁊ audiētes eorū. nisi infra septē dies nob vel cācellario parien̄si duxerint reuelandū. nihilominus pcessuri ad penas ꝫ eos p q̄litate culpe p ut ius dictauerit infligendas. Librum etiam de amore siue de deo amoris. q̄ sic incipit. Cogit me multū ⁊c. ⁊ sic terminat'. Caue igit' galtere amoris exercere mādata ⁊c. Itē etiā libruz geomantie. q̄ sic incipit. Estimauerūt indi. ⁊c. ⁊ sic terminat'. Ratiocinare igit' sup eā ⁊ sic iuenies ⁊c. ¶ Itē libros ⁊ rotulos ⁊ q̄ternos nigromācos au ꝓtinētes expimēta sortilegioꝝ. inuocationes demonū seu ꝓiurationes in piculū aiarū seu in q̄bus de talib⁹ ⁊ similib⁹ fidei orthodoxe ⁊ bonis moribus aut opib⁹ euident' aduersantibus tractat'. p eandem sententiā n̄ram ꝓdemnamus. ⁊ oēs q̄ dictos rotulos. libros ⁊ q̄ternos dogmatizauerint ⁊ audierint. nisi infra septem dies nobis vel cancellario Parisiensi reuelauerint. eo mō quo supius est exp̄ssum. In his scriptis sententiā excōmunicatōis ferētes. ad alias penas put grauitas culpe exigerit nihilomin⁹ pcessuri. Datū Anno dn̄i Millesimo ducentesimo septuagesimoseptimo. die dn̄ica qua cātatur Letare hierūm. in eccl'ia parisiensi.

Collectio errorum in anglia ⁊ Parisius ꝓdemnatorū qui sic p capitula distinguunt'. Et p̄mo de erroribus ꝓdemnatis in anglia.

De erroribus in grām̄atica. j
De erroribus in logica. ij
De erroribus in naturali phia. iij
De errorib⁹ Parisi⁹ ꝓdemnatis a dn̄o Guillermo epo Parisiensi. iiij
De erroribus q̄s ꝓdemnauit Stephanus eps Parisiensis. v
De erroribus quos idem dn̄s ꝓdemnauit alia vice. Ubi p̄mo ponunt' errores de deo. vj
Errores de intelligentia vel angelo. vij
Errores de aīma vel intellectu viij
Errores de volūtate siue libero arbitrio ix.
Errores de toto ꝓiuncto siue de hoīe. i. de cōposito naturalit' pfecto. x
Errores de mundo ⁊ mūdi eternitate xj.
Errores de celo ⁊ stellis xij
Errores de natura generabilium ⁊ corruptibilium. xiij
Errores de necessitate euentus rerū. xiiij.
Errores de accidente. xv.
Errores de scientia ⁊ phia xvj.
Errores de sacra scriptura. xvij.
Errores de fide ⁊ sacramentis. xviij
Errores de raptu xix.
Errores de vitijs ⁊ vtutibus. xx
Errores de resurrectione xxj.
Errores de felicitate siue btitudine. xxij
Errores ꝓdēnati pisi⁹ in facultate artiū. xxiij.
Errores Johis Guyon ordinis fratrum minorum. xxiiij
Errores Johis de mercuria ordinis cisterciensium. xxv.
Errores mgr̄i Nicolai de vltricuria xxvj
¶ Item q̄dam articuli damnati ab ep̄o Parisiensi ⁊ mgr̄is theologie. Anno dn̄i. M̄. ccc. xl. Capitulū. xxvij
Copia cedule reuocatiōis quorūdam articulorum fratris Dionysij soulechat ordis fratruz minorū facte p eundem parisius ⁊ in curia romana. Cap̄lm xxviij
Reuocatio mgr̄i Johānis de caloꝛe. xxix.
Reuocatio Ludouici facta Anno domi. M̄. cccl xij. Cap̄lm. xxx.

R

Reuocatio Guidonis fratris ordinis heremitarum sancti Augustini. xxxj
Reuocatio Symonis facta Anno domi. CCC. ccc.lj. Capm xxxij.
Articuli in qb⁹ mgr sniaꝝ cōiē nō tenet xxxiij
Determinatio qdā ꝑisi⁹ facta ꝙ almā facultatē theologicā. anno dñi. CCC.ccc.xiij. super qbusdā supstitionib⁹ nouit exortis. xxxiiij
Excerpta ꝑncipaliū articuloꝝ tractat⁹ cuiusdā ꝛ errores fratris Jobis de montesono ordis ꝑdicatoꝝ. in q ꝓtinent etiā errores ꝛ immaculatam ꝟginis Marie ꝯceptionē. xxxv.

Jsti sunt errores condēnati a fratre Roberto kilwardbi archiepo. Cantuariensi. de ꝯsensu oīm mgroꝝ tam regentium q̄ nō regentiū apud oxoniā die iouis. xx. ante festum sancti Cunberti in quadragesima. Anno dñi. CCC.cc.lxxvj.

Errores in grāmatica. Capm .j.

Ego currit. tu currit. Currit ꝛ curro. eque sunt pfecte ꝛ congrue.

Jtē currens est ego. Jtē eque sunt cōgrue sortis legere. sorti legere sicut sortem legere

Jtē ꝙ ꝟbum manēs ꝟbū pōt ꝑuari obus suis accidentib⁹. Jtē ꝙ nullū nomē est tertie psone.

Errores in logica Capm. ij

Q ꝛ ꝛria ꝑnt simul esse vera in aliq̄ materia

Jtē ꝙ sylogisinus peccans in materia nō est sylogisinus.

Jtē ꝙ nō est suppositio in ppositiōe magis pro supposito q̄ ꝓ significato. Et ideo idē est dicere Cuiuslibet homis asinus currit. Et asin⁹ cuiuslibet hominis currit. Jtem ꝙ homis asinus currit. Jtem ꝙ animal est omnis hō.

Jtem ꝙ signū nō distribuit subiectū in compatione ad ꝑdicatum.

Jtē ꝙ ꝟitas cū neccitate tm̄ ē cū ꝯstātia sbiecti

Jtē ꝙ nō ē ponē demōstratoꝝ sine reb⁹ entibus

Jtē ꝙ ois ppositio de futuro vera est neccaria.

Jtē ꝙ termin⁹ cū ꝟbo de ꝑnti distribuit ꝑ omibus differentijs tempoꝝ.

Jtē ꝙ ex negatiua de ꝑdicato finito sequit affirmatiua de ꝑdicato infinito sine ꝯstātia subiecti.

Errores in naturali phīa. Ca .ij.

Quotāt sūt cōpositā. tot sūt oīno ꝑncipia ꝑma

Jtē ꝙ forma non corrūpit in pure nihil

Jtē ꝙ nulla potētia actiua est in materia.

Jtē ꝙ ꝑuatio est pure nihil ꝛ est in corpib⁹ sup celestibus. sicut in his inferioꝝib⁹.

Jtē ꝙ ꝙersiua ē generatio aīaliū. sic elemētoꝝ

Jtē ꝙ vegetatiua. sensitiua ꝛ intellectiua sunt simul tempe in embrione.

Jtē ꝙ intellectiua introducta corpi corrumpit vegetatiua ꝛ sensitiua.

Jtē ꝙ sba ꝑma non est composita neq̄ simplex. vel vegetatiua sba ꝑma simplex nō est composita neq̄ simplex.

Jtē ꝙ ps non est in ꝑdicamento quantitatis.

Jtē ꝙ nō est inuentū ab Aristotele q̄ intellectiua manet post sepatiōz.

Jtē ꝙ qñ incōpletū fit cōpletū diuersificat essētiam. Sz qñ incōpletū sit sub cōpleto cēnon diuersificat essentiam.

Jtem ꝙ vegetatiua sensitiua ꝛ intellectiua sunt vna forma simp'ex.

Jtē ꝙ corpus viuū est eq̄uoce corpus. ꝛ corp⁹ mortuum ſm quid corpus.

Jtē ꝙ materia ꝛ forma nō distiguunt ꝓ ēntiā.

Jtē ꝙ cā ꝑma ē ordinabil⁹ i genere. tm̄ ē ex gen⁹

Jtē ꝙ qñ intellectiua vnit materie ꝑme. ita ꝙ corrūpit illud qđ ꝑcessit vsq̄ ad materiā ꝑmā.

Qui sustinet. docet defendit ex intentōe aliqđ istoꝝ ꝑdictoꝝ. si sit mgr: ab officio magisteriꝝ deponat ex cōmuni cōcilio. Si sit baccalarius nō ꝓmoueat ad magisteriū: sed ab vniuersitate expellat. Capm .iij.

Jsti sunt errores detestabiles ꝛ catholicam veritatē. repti in qbusdam scriptis. Quos quiq̄ dogmatizauerit vel defenderit: a venerabili patre Guillermo ꝑisiensi epo. conuocato cōsilio oīm magistroꝝ tunc ꝑisius degentiū vinculo anathematis est innodatus. Et ideo eos cauere debent oēs ꝓfessores fidei ortodoxe.

Primus est ꝙ diuina essentia in se nec ab angelo nec ab homine videat vel videbit.

Scōs error est ꝙ licet diuīa essentia eadē sit in ꝑre ꝛ filio ꝛ spūsancto. tm̄ vt ꝟ essentia est in rōe forme. vna est in ꝑre ꝛ filio. licz nō vna in spūsancto ꝛ in his. ꝛ tm̄ forma idē est ꝙ diuīa essentia.

Tertius est ꝙ spūsanctus ꝓcedit a filio: ꝑ tm̄ a patre.

Quartus est ꝙ multe veritates fuerūt ab eterno q̄ non sunt ipe deus.

Quint⁹ est ꝑmū nunc vl ꝑncipiuz ꝛ creatio passio non sunt creator vel creatura.

Sext⁹ ꝙ angelus malus in ꝑmo instāti sue creationis fuit malus. ꝛ nunq̄ fuit nō malus.

Septim⁹ est ꝙ nec aime glorificate nec corpora gloriosa vel glorificata erūt in celo empireo q̄ angelis. sed in celo aqueo vel cristallino qđ est sup firmamentū. Quod etiam dicere ꝑsumunt de beata ꝟgine.

Octauus ꝙ angelus in codē instanti pōt esse i diuersis locis. ꝛ est vbiq̄ si velit esse vbiq̄.

Nonus est ꝙ qui habz me ioza naturalia dene cessitate habebit maiorē grām ꝛ glām.

Decim⁹ est ꝙ diabolus nunq̄ habuit vñ posz stare. Nec etiā adam in statu innocentie.

Assertiones oppositе errorib⁹ ꝑdictis.

Firmit credēdū ē ꝛ nullaten⁹ dubitādū ꝙ deus in sua sba essentia vel natura vi

debit ab angel' sancti 7 aiab' glorificati.
Itē q vna est essentia sbalis vel natura in pr̃e 7 filio 7 spū sancto. Et eadem essentia in rōe forme in patre 7 filio 7 spū sancto.
Item q spūssanct' put est sanctus 7 amor procedit ab vtroq; .s. patre 7 filio.
Itē q vna sola ꝟitas fuit ab eterno q̄ nō sit illa veritas
Itē q p̄mū nūc 7 creatio passio est creatura
Item q malus angelus aliq̄n fuit bon' 7 non malus. Et post peccando factus est malus.
Itē q idē est loc' corpis. s. empireū celū sctōrū angelor̄ 7 beatar̄ aiar̄. 7 idem erit corporum humanorū glorificatorū. 7 sic' idē est loc' spūalis sanctorū angelorū 7 hoim bonor̄.
Itē q angelus est in loco p distinctiões. ita q si est hic nō ē ibi in eodē instāti. ipossibile est eū in eu in eodē instāti esse vbiq; cū b̄ sit ppriū dei
Itez q fm q ꝺordinatum est 7 p̄destinatum a deo dabit gr̃a 7 gl'a.
Itē q malus angelus 7 Adā habuerūt vñ posse stare. Et si non vñ possent pficere.
Itē eodē anno dñica q̄ cantabat Letare ier'm. M.cc.lxx. Guilhelmus postmodū ꝺstācien. epūs in ꝼmone beati Jobis baptiste in domo minor̄ ꝑisi' p̄dicauit q liberū arbitriū hz potentiā naturalē ad recipiendū gr̃am nō effectiuā aliquo mō qđ falsum est. q3 volens nō recipit eā Scđo q q̄dā natus nunq; fuit in gr̃a. & sp ysma el aut iudas fuit. 7 nūq; Jobes qđ est ꝺtra fidē Baptizati eū hñt gr̃am de q̄ rep̄hensus publice in ꝙsequenti die ap'or̄ ꝑdetri 7 ꝑdauli publice retractauit.
Pax 7 gr̃a oībus asserentibus hanc veritatem Data fuit b̄ sīa ꝑarisi' Anno dñi. M.cc.xl. In octaua Epiphanie. Capūm. v.

Isti sunt errores condemnati 7 excōmunicati cū oībus q̄ eos scient docuerint vl' asseruerint a dño Stephano ꝑarisien. epo. Anno dñi. M.cc.lxx. Die mercurij aī festum beati Nicolai hiemal'.

ꝑim' articulus est q intellect' oim hoim est vn' & idē numero. Scōs ē q illa ē falsa vl' im ꝑpa. Hō intelligit. Tertius est q voluntas hois ex necessitate vult vel eligit. Quart' est q ola que in inferioribus agunt subsunt necessitati corpor̄ celestiū. Quintus q mūdus est eternus. Sextus q nunq; fuit p̄mus homo.
Septim' q aīa q̄ est forma hois fm q hō corrūpit corrupto corpe. Octau' q aīa separata post mortē nō patit ab igne corporeo. Nonus q liberū arbitriū ē potentia passiua nō actiua. Et q necessitate mouet ab appetibili. Decimus q de' nō cognoscit singula. Undecimus q de' nō cognoscit aliud a se. Duodecimus q hūani act' non regunt ꝑuidētia diuīa.
Tredecim' q de' nō p̄t dare imortalitatem vl' incorruptibilitatē rei corruptibili vl' mortali
Capūm. vj

Isti articli qui sequūtur ꝺemnati sunt a dño Stephano ꝑisien. epo de ꝙsilio mgr̃or̄ theologie. Anno dñi. M.cc.lxxvj. die dñica q̄ cantat Letare hierl'm. i eccl'ia ꝑisiensi. Ubi excōicauit in scriptis oēs illos q̄ eos docuerint vel defenderint. Et p̄mo ordinātur illi qui sunt de deo.

ꝑim' q de' nō est trin' 7 vn'. qm̄ trinitas nō stat cū summa simplicitate. Ubi em̄ est p'alitas realis. ibi necessario est additio 7 cōpositio. exemplū de aceruo lapidū.
Itē q de' nō p̄t generare sibi fil'em. quod enīz generat ab aliquo hz p̄ncipiū aliq̄ a q̄ dependet. 7 q in deo generare nō est signū pfectiōis.
Itē q deus nō cognoscit alia a se.
Itē q de' nō p̄t dare ꝑpetuitatē rei trās̄mutabili vel corruptibili. vt est corpus humanum.
Itē q deus siue p̄ma causa non posset ꝑducere effectū sibi eq̄lem nisi tparet suā potentiā.
Itē q de' nō posset facere ꝑles aias in numero.
Item q deus nūq; plus creauit intelligentiam q̄z mō creauit.
Item q de' est infinite ꝟtutis in duratione. nō in actione. talis em̄ infinitas nō est nisi in corpe finito si esset. Et q p̄ma causa nō posset plures mūdos facere.
Item q sine agente ꝑprio vt patre 7 sole a deo non posset fieri hō.
Item q deū in hac vita mortali possum' intelligere p essentiam.
Item q de' nō potuit fecisse p̄mam materiam: nisi mediante corpe celesti.
Item q a voluntate antiq̄ nō p̄t nouū ꝑcedere absq; transmutatione p̄cedente.
Item q p̄ma causa nō hz cognitōz aut scientiaz futur̄or̄ ꝙtingentiū. ꝑimo q3 futura ꝙtingentia sunt nō entia. Scđo q3 futura ꝙtingētia sunt ꝑticularia. Deus aūt cognoscit ꝟtute intellectiua que nō p̄t cognoscere ꝑticulare. Uñ si non esset sensus forte intellectus nō distingueret int̄ sortem 7 platonē. licet distingueret inter hoiez 7 asinū. Tertio ꝑpter ordinem cause ad causatuz p̄scia em̄ diuina est necessaria causa p̄scitoruz. Quarta ratio est ordo scientie ad scitum. q̄uis em̄ scientia nō sit causa fatl. ex quo tñ scit' determinat' ad alterā ꝑtem ꝙtradictiōis. 7 hoc m'o magis in scia diuina q̄ in scientia nostra.
Itē q p̄mū p̄ncipium nō p̄t esse sine diuersor̄ factor̄ hic inferius nisi mediantibus alijs causis. eo q nullum transmutans diuersimode trās̄mutat. nisi transmutatū.
Item q ab vno p̄mo agente nō potest esse multitudo effectuū.

Item q̄ p̄mum p̄ncipiū nō est causa ꝓpria eternorum nisi methaphorice. i. q̄ conseruat ea. q̄a nisi esset: ea nō essent.

Itē q̄ sicut ex materia nō p̄t aliq̄d fieri ex agē te. ita nec ex agente p̄t aliq̄d fieri sine materia. Et q̄ deus nō est causa efficiēs nisi respectu ei⁹ q̄ habet esse in potentia materie.

Item q̄ entia declināt ab ordine cause p̄me i se considerate. licet nō in ordine ad reliq̄s causas agentes in vniuerso. Hoc est error q̄ essentialior & inseparabilior est ordo entiū ad causaz p̄mam q̄ ad causas inferiores.

Itē q̄ deus nō p̄t esse causa noui facti. nec potest aliq̄d de nouo ꝓducere.

Itē q̄ de⁹ non p̄t mouere celū motu recto. Et est ratio q̄ tunc relinqueret vacuū.

Itē q̄ deus nō p̄t irregulariť. i. alio mō q̄ mouet mouere aliq̄d. q̄ in eo nō est diuersitas voluntatis.

Item q̄ deus est eternus in agēdo & mouendo sicut in essendo alioquin ab alio determinaret. q̄ esset p̄us illo.

Itē illud q̄ de se terminať vt deus. aut sp agit aut nunq̄ & q̄ multa sunt eterna.

Itē q̄ deū necesse est facere q̄cq̄d immediate fit ab ipo. Error. siue intelligatur de necessitate coactionis q̄ tollit libertatem arbitrij siue de necessitate immutabilitatis. q̄ ponit possibilitatē aliter faciendi.

Item q̄ p̄mum p̄ncipiū non potest immediate producere generabilia. quia sunt effectus noui. Effectus aūt noui exigit causam immediataz q̄ p̄t aliter se habere.

Item q̄ p̄mum p̄ncipiū non p̄t aliud a se ꝓducere. q̄ omnis differentia q̄ est inter agens & factum est p̄ naturam.

Item q̄ deus nō p̄t immediate cognoscere cōtingentia nisi p̄ aliam causam ꝑticularem & ꝓximam.

Item q̄ si oēs cause fuerint aliq̄n in q̄cte. necesse est ponere deū mobilem.

Item q̄ deus est p̄ma & necessaria causa p̄me intelligentie qua posita ponit effectus. & sunt simul duratione.

Item q̄ deus nō est necessaria causa mot⁹ corporum supiorū & coniunctiōis & diuisionis cōtingentis in stellis.

Item q̄ ad hoc q̄ effectus omnes sint necessarij respectu cause p̄me non sufficit q̄ ipa causa p̄ma sit impedibilis. sed exigit q̄ cause medie nō sint impedibiles. Error. q̄ tunc de⁹ nō posset facere aliquē effectum nouum sine causis posterioribus.

Item q̄ deus possit agere ꝓtraria hoc est mediante corpe celesti q̄ est diuersum in vbi.

Item q̄ deus infinitus ꝯtute. nō q̄ facit aliq̄d de nihilo. sed quia cōmunicat motum infinitū.

Item q̄ deus nō p̄t in effectū cause secūdarie si ne ipa causa secūdaria. Error.

Item q̄ effectus immediat⁹ a p̄mo debz eē vn⁹ tm̄ & simillim⁹ p̄mo.

Itē q̄ de⁹ vel intelligētia nō infundit sciam aie humane in somno nisi mediante corpe celesti.

Itē q̄ plēs sunt motores p̄mi celi. Error.

Item q̄ p̄mū immobile simpliciť nō mouet nisi mediante aliquo motu. & q̄ tale mouēs immobile est pars moti ex se.

Itē q̄ potentia actiua que p̄t esse sine opatōe & pmixta potētie passiue. Error. si intelligať de quacūq̄ opatione.

Item q̄ de⁹ non p̄t indiuidua multiplicare sb̄ vna specie siue materia.

Item q̄ forma quā oportet fieri & eē in materia nō p̄t agi ab illo q̄ nō agit ex materia.

Item q̄ deus nō p̄t facere accidēs esse sine sb̄iecto. nec plures dimēsiones simul esse.

Item q̄ impossibile simpliciť nō p̄t fieri a deo vel ab agente. Error. si intelligať de impossibili fm numerū vel naturam.

Itē q̄ alius est intellectus in rōe fm q̄ deus intelligit se & alia. Error. q̄ licet sit alia rō intelligendi. nō tm̄ alius intellect⁹ fm rationē

Item q̄ p̄ma causa est causa omniū entiū remotissima. Error. si intelligať cum p̄scisione. ita scz q̄ nō ꝓpinquissima est.

Itē q̄ aliqua possunt casualiť euenire respectu p̄me cause. & q̄ falsum est ola esse p̄ordinata a p̄ma causa. q̄ tunc euenirent de nec essitate.

Item q̄ in causis efficientib⁹ causa secunda habet actionē quam nō accepit a p̄ma causa.

Item q̄ in causis efficientib⁹ cessante causa p̄ia nō cessat secūda ab opatiōe sua. dū tm̄ scōa opeť fm materiam suā.

Itez q̄ de deo nō p̄t cognosci nisi q̄ est siue ip sum esse.

Itē q̄ deū esse ens p̄ se positiue non est intelligibile. fm̄ p̄uatiue est ens aut p̄ se intelligibile.

Capitulum. vij.

Errores de angelo vel intelligētia.

Item q̄ omnia sepa-

rata coeterna sunt p̄mo p̄ncipio.

Itē q̄ intelligētie supiores creant alias rōnales sine motu celi. intelligentie aūt inferiores creant vegetatiuā sensitiuā motu celi mediante.

Itē q̄ intelligētia angel⁹ vel aia separata nusq̄ ē.

Itē q̄ sbe separate eo q̄ habent vnū apetitū non mutant in ope aut opatiōe.

Itē q̄ itelligētie siue sbe separate q̄s dicūt eē eternas nō hñt p̄pe cām efficientez fm metaphorice. q̄ hñt cām ꝓseruantem in esse. fm̄ nō sunt facte de nouo. q̄ sic essent transmutabiles.

Itē q̄ in substantijs separatis nulla est possibilis transmutatio. nec sunt in potentia ad aliquā mu

tationem aut ad aliud quia eterne sunt ⁊ inmunes a materia.

Itē q̄ sb̄e sepate que non hñt materiā p quam plus sint in potentia q̄z in actu. ⁊ sunt a causa sp eodem mō se habente. ideo sunt eterne.

Item q̄ sb̄e sepate p suū intellectuz causant res ad extra.

Itē q̄ intelligētia motrix celi influit in animam rōnalē sic̄ corp⁹ celi influit in corp⁹ humanum.

Itē q̄ angelus nō pōt in actus oppositos imme diate: ꝑ in act⁹ mediatos. ⁊ h̄ mediāte alio vt or be sole vel celo.

Itē q̄ angelus nihil intelligit de nouo.

Item q̄ si esset aliqua sb̄a sepata q̄ nō moueret aliq̄d corpus in hoc mūdo sensibili nō claudere tur in vniuerso.

Item q̄ sb̄e sempiterne sepate a materia habent bonū. q̄d est eis possibile cum ꝓducunt. nec desiderāt aliquid quo carent.

Itē q̄ sb̄e sepate sunt sua essentia. q̄ in eis idem est q̄d est ⁊ p hoc q̄d est.

Itē q̄ omne q̄d nō hz materiam ē eternū. q̄ q̄d non est factū p transmutationē materie ꝓpus nō fuit ergo eternū.

Item q̄ intelligētie non hñt materiā deus non posset plures res ciusdem speciei facere. ⁊ q̄ materia non est in angel' contra fratrem Thomā

Itē q̄ intelligentie supiores non sunt cā alicui⁹ nouitatis in inferioribus. Et q̄ supiores iferiobus sunt causa eterne cognitiōis.

Itē q̄ intelligentia ꝓficit a deo in eternitate. q̄a ꝑm se totū immutabil' est. aia aūt celi nō.

Itē q̄ intelligētia inferior recipit esse a deo p intelligentias medias.

Itē q̄ scia intelligentie nō differt a sb̄a intelligētie. ibi em̄ nō est diuersitas intellecti ab intellectibilitate. nec diuersitas intellectorū.

Itē q̄ sb̄e sepate sunt in actu infinite. infinitas em̄ nō est impossibil' nisi in reb⁹ materialibus.

Item q̄ intelligentie supiores imp̄munt in inferioribus sicut anima vna intellectiua imp̄rimit in aliam ⁊ in animam sensitiuā. ⁊ p talē imp̄ssionem incantator aliq̄s p̄ficit camelum in foueaz solo visu.

Item q̄ intelligentia cum sit plena formis imp̄mit alias formas in materia p corpa celestia tāq̄ p instrumenta.

Item q̄ substantie sepate sunt alicubi p opationem. ⁊ non possunt moueri ab extremo in extremum. nec in mediū. nisi q̄ possunt velle operari aut in medio aut in extremis. Error. si intelligatur sine opatione sb̄am nō esse in loco. nec trāsire de loco in locū.

Itē q̄ intelligentia sola volūtate mouet celum.

Itē sb̄e sepate nusq̄ sunt ꝑm sb̄am. Error. si intelligat ita q̄ sb̄a sit res essendi i loco. verum est q̄ nusq̄ sunt ꝑm substantiam.

Itē q̄ intellectus nō

est forma corpis. nisi sicut nauta nauis. nec est pfectio essentialis hōis

Item q̄ intellectus q̄n vult induit corpus. q̄n nō vult non induit.

Item q̄ ex sensitiuo ⁊ intellectiuo nō sit vnum p essentiam nisi sicut ex intelligentia ⁊ orbe. hoc est vnū p oppositionem.

Item q̄ intellectus humanus est eternus. q̄ est a causa semp eodem mō se habente. ⁊ q̄n nō hz materiā p quā ꝓpus est in potētia q̄z in actu.

Itē q̄ aīa sepata nullo mō patit ab igne.

Itē q̄ intellectus est vnus numero oim licz omnino sepet a corpe hoc. nō tn̄ ab omni.

Itē q̄ intellectus sortis corrupti nō hz scientiā eorū que habuit.

Itē q̄ aīa humana nullo mō est mobil' ꝑm locū nec p se nec p accidens. ⁊ si ponatur alicubi ꝑm sb̄am suam nunq̄z mouebit de vbi ad vbi.

Item q̄ scia aie est eterna. ⁊ q̄ intellect⁹ agēs ⁊ possibil' sunt eterni.

Item q̄ mot⁹ celi sunt ꝓpter aiaz intellectiuam ⁊ q̄ aīa intellectiua sui intellectus nō pōt educi: nisi mediante corpe.

Itē q̄ nulla forma ab extrinseco veniēs pōt facere vnū cū materia. q̄ em̄ sepabile est cū eo q̄d est corruptibile vnum non facit.

Itē aīa sepata nō est alterabilis ꝑm pbiam licz ꝑm fidem alteret.

Itē q̄ aīa rationalis q̄n recedit ab aīali adhuc remanet animal viuum.

Itē q̄ anima intellectiua cognoscēdo se cognoscit omnia alia. species em̄ oim rerū sibi sunt cōcreate. sed hoc cognoscere non debet intellectui nostro vt noster est. sed ꝑm q̄ intellectus ē agēs error est.

Itē q̄ aīa est insepabilis a corpe ⁊ ad corruptionem armonie corpalis corrumpit aīma.

Item q̄ scia mgri ⁊ discipuli est vna ⁊ eadē numero ⁊ ratio est. q̄ intellectus vnus est. q̄ forma non multiplicat nisi quia educitur de potentia materie.

Itē q̄ intellect⁹ agēs nō copulat nr̄o possibili. ⁊ q̄ intellect⁹ possibil' nō vnit nobis ꝑm sb̄am. ⁊ si vniret vt forma nobiscum esset insepabil'.

Itē q̄ opatio intellect⁹ nō vniti copulat corpi. ita q̄ opatio est rei nō habentis formā q̄ opet. Error ē. q̄ ponit q̄ intellect⁹ nō sit forma hōis.

Item q̄ nihil potest sciri ab intellectu post eius sepationem.

Itē q̄ intellectus q̄ est postrema hōis pfectio ē penitus abstractus. Vel q̄ intellect⁹ vltia vt ē postrema opatio hōis. ⁊ est totalit̄ abstractus.

Itez q̄ intellectus possibil' est insepabil' a corpe

simplicit̃ q̃tum ad hūc actū q̃ est specierū receptio. ⁊ q̃tum ad iudiciū quod fit p̄ simplicē specierum acceptionē vel intelligibiliū cōpositōz. Error. si intelligat̃ de receptiōe omnimoda.

Itē q̄ intellectus agens est q̄dam s̄ba separata superior ad intellectū possibilem. ⁊ q̄ f̄m s̄bam potentiam ⁊ operationem est separatus a corpe. nec ē forma corpis humani.

Itē q̄ inconueniens est ponere aliq̄s intellect⁹ nobiliores alīs. q̄ cū illa diuersitas nō possit cē a pte corpoz̄ oportet q̄ sit a pte intelligētiaruz ⁊ sic aie nobiles ⁊ ignobiles essent necessaria diuersarum specierū sic̄ intelligentie. Error. q̄ sic aia xp̄i non esset nobilioz animē iude.

Itē q̄ intellectus speculatiuus simplicit̃ ē eternus ⁊ incoꝛruptibil̄ respectu vero hui⁹ homis coꝛrumpit̃ coꝛruptis fantasmatibus in eo.

Itē q̄ intellectus possibil̄ nihil est in actu añq̄ intelligat. q̄ in natura intelligibili esse aliq̄d in actu est esse actu intelligens.

Itē q̄ ex intelligente ⁊ intellecto fit vna s̄ba. eo q̄ intellectus sit ipa res intellecta formalit̃.

Itē q̄ nos peius vel melius intelligim⁹. hoc p̄ uenit ex intellectu passiuo quē dicunt esse potētiam sensitiuam. Error est. q̄ hoc ponit vnum intellectū i oībus. aut eq̄litatē i omib⁹ aliis.

Itē q̄ intellectus nō pōt transire de corpe i coꝛpus: ita q̄ successiue sit motoꝛ diuersoꝛū coꝛpm

Item q̄ intellectus nr̄ p̄ sua naturalia pōt p̄tingere ad cognoscendū essentiam p̄me cause. hoc male sonat ⁊ est error si intelligat̃ de cognitione mediata.

Item q̄ anima nunq̄ moueret̃ nisi corp⁹ moueretur. sicut graue vel leue nunq̄ moueretur nisi aer moueret̃.

Capitn. ix.

Errores de volūtate siue libero arbitrio.

Itez q̄ de sua natura nō est determinatū ad esse vel nō esse. non determinat̃ nisi p̄ aliquod q̄ est necessariū respectu sui. Error.

Itē q̄ volūtas manente passione ⁊ scia. in pticulari ⁊ in actu non pōt agere ꝯ eam.

Itē si ratio recta ⁊ volūtas recta. Error est. ḡa est ꝯ glosam Aug̃l. super illud ps̄al. Cōcupiuit aia mea desiderare ⁊c. Et q̄ f̄m hoc ad rectitudinem voluntatis gr̄a nō esset necessaria: ꝑ solū scientia. q̄ fuit error pelagij.

Itē q̄ volūtate existente in tali dispositiōe in q̄ nata ē moueri. ⁊ mouēte sic disposito q̄ natū sit mouere impossibile est voluntatē nō velle.

Itē q̄ oꝛ̄ est cā voluntatis medici vt sanet.

Itē q̄ volūtas ⁊ intellect⁹ non mouent̃ in actu p̄ se: sed p̄ causam sempiternā. s. p̄ coꝛpa celestia.

Itē q̄ appetit⁹ cessantib⁹ impedimēt̄ necessario mouet̃ ab appetibili. Error ē de intellectiuo.

Itē q̄ voluntas f̄m se est indeterminata ad opposita sic̄ materia. Determinat̃ aūt ab appetibili sicut materia ab agente.

Item q̄ hō agens ex passione coacte agit.

Itē q̄ post cōclusiouez factā de aliq̄ faciendo. volūtas nō manet libera. ⁊ q̄ pene nō adhibentur a lege nisi ad coꝛrectionē ignoꝛātie ⁊ vt coꝛrectio sit aliq̄s p̄incipiū cognitōis vl̄ generatōis

Itē q̄ voluntas hōis necessitat̃ p̄ suam cognitionem sicut appetitus bruti.

Item q̄ nullū agens est ad vtrūlibet imo determinatur.

Item q̄ effectus stellarū sup liberum arbitriuz sunt occulti.

Item q̄ volūtas nostra subiacet ptāti coꝛpoꝛū celestiū.

Item q̄ voluntas necessario p̄sequit̃ q̄d firmit̃ creditum est a rōe. ⁊ q̄ nō pōt abstinere ab eo q̄ ratio dictat. ḃ aūt necessitatio non est coactio: ꝑ natura voluntatis.

Item q̄ hō in oībus suis actionib⁹ sequit̃ appetitum ⁊ sp̄ maioꝛē. Error est. nisi intelligatur de maioꝛe ⁊ in moueēdo.

Itē q̄ nō ē possibile esse pcm̄ in potētijs aie superioꝛib⁹. ⁊ ita peccat̃ passiōe ⁊ nō volūtate

Itē q̄ scia p̄trariozū solum est causa ḡre anima rationalis potest in opposita. ⁊ q̄ potentia simpliciter vna non pōt in opposita nisi p̄ accidens ⁊ ratione alterius.

Item q̄ aia nihil vult nisi mota ab alio a se. vñ istud falsum est. aima seipa vult. Error. si intelligat̃ mota ab alio. s. ab appetibili vel ab obiecto ita q̄ appetibile ei obiectū sit tota ratio motꝰ voluntatis ipi⁹.

Itē q̄ duobus bonis ꝓpositis. q̄ fortiꝰ ē foꝛtius mouet. Error ē. nisi q̃tū est ex pte boni mouentis.

Itē q̄ oēs motus volūtarij reducunt̃ ad motorem p̄mū. Error. nisi intelligat̃ in motē p̄imuz simplicit̃ nō creatū. Et intelligēdo de motu f̄m s̄bam ⁊ nō f̄m deformitatem.

Capitulū. x.

Error de toto ꝓiuncto. i. de toto cōposito naturali p̄fecto siue de hoīe.

Item q̄ homo p̄otā to dicit̃ intelligere. p̄ q̃to celū dicit̃ ex se mouē vel intelligere vel viuere. i. q̄ agens istas actiones est ei vnitū vl̄ motoꝛ mobili. ⁊ nō s̄baliter.

Itē q̄ humanitas nō est forma rei ꝑ rōnis.

Itē q̄ forma hōis nō ē ab extrinseco. ꝑ educitur de potētia materie. q̄ aliter nō essz generatio vniuoca.

Itē q̄ hō p̄ nutritionē pōt fieri aliꝰ numeralit̃ ⁊ indiuidualiter.

Item q̄ hō est hō p̄ter aiam rationalem.

Caplm. xj.

Errores de mūdo ⁊ mūdi eternitate.

Item q̄ nihil est eter

num a pte finis q̄d nō sit eternū a pte p̄incipij. q̄ est c̄ fidem ⁊ Error.

Itē q̄ redeūtib⁹ cor̄pib⁹ celestib⁹ oīb⁹ in idem punctū. q̄d fit in. xxx vj. milib⁹ annor̄ū redibūt idem effectus qui ⁊ modo.

Itē q̄ nō fuit p̄mus hō nec erit vltimus imo sp fuit ⁊ sp erit hois ex hoie generatio.

Itē q̄ generatio hois est circularis eo q̄ forma hois redit pluries sup eandem ptē materie.

Itē q̄ q̄ sortes fact⁹ ē nō receptibil' eternitat' et si dz esse eter⁹ ncē est vt trāsmutet naīa ⁊ spē.

Itē q̄ mōs ē eter⁹ q̄tū ad oēs spēs in eo q̄tās ⁊ q̄ tps eternū ⁊ mot⁹ ⁊ materia agēs et suscipiēs. q̄ ē a potētia dei infinita ⁊ ipossibile est innouationē esse in effectu sine innouatōe in cā.

Itē q̄ nihil esset nouū nisi celū essz variatuz respectu materie generabiliū.

Item q̄ impossibile est soluere rōes phi de eternitate mūdi: nisi dicam⁹ q̄ volūtas p̄mi iplicat incompossibilia.

Itē q̄ duo sūt p̄ncipia ēna. s. cor̄p⁹ celi ⁊ aia ēt

Itē q̄ tria sūt p̄ncipia ēna i celestib⁹. subiectuz mot⁹ ēni aia cor̄pis celestis. ⁊ p̄mū mouēs desideratū. Error est. quo ad duo p̄ma.

Itē q̄ mōs ē ēn⁹. q̄ oē q̄d hz naturā p quam possit esse in futuro toto. hz naturā p quā potuit esse in toto p̄terito.

Itē q̄ mōs licet sit fact⁹ ex nihilo. nō tn̄ ē fact⁹ de nouo ⁊ c̄tuis de nō esse exierit ad ē. nō esse nō p̄cessit esse duratione ꝑ natura tn̄.

Itē q̄ theologi dicentes q̄ celū q̄nq̄ q̄escit arguunt ex falsa supositiōe. Et q̄ dicere celuz esse ⁊ nō moueri est dicere c̄ dictoria.

Itē q̄ infinite p̄cessēt celi reuolutōes q̄s nō fuit ipossibile cōphēdi a p̄ma cā ꝑ ab intellectu creato

Item q̄ elementa sunt ēna. sunt tn̄ facta de nouo in dispositione quam mō habent.

Itē q̄ c̄tuis generatio hoīm possit deficere volūtate p̄mi. tn̄ nō deficiet. q̄ orb̄ p̄m⁹ nō tn̄ mouet ad generationez elementorū ꝑ etiā hoīm.

Item q̄ si celū staret ignis in stupā non ageret. q̄ nec deus esset.

Item q̄ celū nūc̄q̄ q̄escit. q̄ generatio inferiorū q̄ est finis mot⁹ celi cessare nō debet. Alia rō. q̄ celum suum esset ⁊ suā ☧tutem hz a motore suo. ⁊ hoc ☧fuat celū per suū motuz. vñ si cessaret a motu: cessaret ab esse.

Itē q̄ cuū ⁊ tps nihil sunt in re: ꝑ solū in apprehensione.

Itē q̄ q̄ generat mōm p̄m totū ponit vacuum. Q̄ loc⁹ nec̄ario p̄cedit generatū i loco ⁊ tūc an mōi generatoz fuisset loc⁹ sine locato q̄d ē vacuū

Itē q̄ elemēta p̄ma generatione sunt facta ex ilo chaos. sed sunt eterna.

Item q̄ vniuersum nō p̄t deficere. q̄ p̄imum agens hz trāsmutare materiā eternalit' vicissim hūc ad istam formā. nunc ad illā. ⁊ sic materia nata est transmutari.

Item q̄ tps est infinitū q̄tū ad vtrūq̄ extremū licet em̄ impossibil' sit infinita esse ptrāsita quorum aliq̄d fuit ptranseundū. nō tn̄ impossibile ē infinita esse ptransita. quorū nullū fuit ptrāseūdum. Error.

Itē q̄ naturalp̄bs simpliciter debz negare mūdi nouitatē. q̄ innitit causis ⁊ rationib⁹ naturalibus. Fidelis aūt p̄t negare mūdi eternitatem. q̄ innitit causis supnaturalibus.

Item q̄ rō phi demonstrās motū celi eternum. non est sophistica. Et mirū est q̄ hoīes pfundi hoc nō vidēt.

Item q̄ creatio nō est possibilis c̄tuis q̄trariuz sit tenendū p̄m fidem.

Itē q̄ non est verū q̄ aliq̄d fiet ex nihilo vel neq̄ factum sit in p̄ma creatione

Item q̄ creatio non debet dici mutatio ad esse. Error. si intelligat' de omni modo mutatiōis

Errores de celo ⁊ stell'. Caplm. xij

Item q̄ cor̄pora cele-

stia mouent' a p̄ncipio extrinseco q̄ ē aia. et q̄d mouet' p aiam ⁊ p ☧tutē appetitiuam sicut aial. Sicut em̄ aia appetens mouet. ita ⁊ celū.

Item q̄ cor̄pa celestia ex se habent eternitatem siue ēbe. sed nō eternitatē sui motus.

Itē q̄ aia celi est intelligentia. Et orbes celestes ☧po sunt instrumenta intelligentiarū sicut organa sic̄ auris ⁊ ocul⁹ est organū ☧tuū sensitiue

Itē q̄ si in aliq̄ hūor̄e ☧tute stellarū deuenirent ad talē p̄portionē cuiusmodi p̄portio est in seminib⁹ p̄morū parentū. Ex illo hūore possz generari hō. Et q̄ sufficient' posset generari ex putrefactione vel ex putredine.

Itē oīm formarū causa effectiua est orbis.

Item natura q̄ est p̄ncipiū mot⁹ in cor̄pibus celestibus est intelligentia mouens. Error. si intelligat' de natura que est actus vel forma.

Errores de natura generabiliū ⁊ corruptibilium. Caplm. xiij.

Item q̄ formę nō re-

cipiūt diuisionez. nisi ꝑm diuisionē materie. Error. nisi intelligat' de formis eductis de potētia materie.

Itē q̄ forma material' nō p̄t creari.

Itē q̄ nihil debet credi nisi p̄ se notū. vl q̄ ex p̄ se notis p̄t determinari vel declarari.

Itē q̄ materia exterior obedit sbe spūali. Error si intelligat' simpliciter ⁊ ꝑm oēm modū trāsmutationis.

Itē q̄ indiuidua eiusdem spēi vt sortes ⁊ plato differūt sola rōe materie. Et q̄ forma hūana eadem existente numero in vtroq; non est mirū si idem numero est in diuersis locis.
Itē q̄ possibile est q̄ materialiter fiat ignis diluuiū vniuersale.

Capl'm. xiiij.

Errores de necessitate euentus rerū.

Item q̄ nihil fit a casu. sed oia ex necessitate eueniūt. Et q̄ omia futura q̄ erunt: necessitate erūt. Et q̄ nō erūt impossibile est esse. Et q̄ nihil cuenit contingenť cōsiderando oēs casus. Error qz cōcursus causarum est de diffinitiōe casualis. lib. v. de consolatione phie.
Item q̄ ex diuersitate locorū acquirūť necessitates euentuū.
Item q̄ ex diuersis signis celi significanť diuerse ꝯditiones in hoibus tam bonorū aut' donorū spūalium q̄ rerū temporaliū.
Itē q̄ q̄busdā signis aut figuris sciunť hoim intentiones ⁊ mutatiōes intentionū. Et an intentiones ille pficiēde sint. Et q̄ p tales figuras sciuntur euentus pegrinorū. captiuatio hoim. aut solutio captiuorum. Et an nati futuri sint scientes vel latrones.
Item q̄ ferunt q̄ dispositio vniuersi ꝓcedit ex puidentia diuina nō immediate: ſ mediate motu supiorum. Et quod istud facit nō imponit necessitatem inferiorib⁹. qz habent contrarietatem sed superioribus.
Itē q̄ sanitatē ⁊ infirmitatē vitā ⁊ mortez. attribuunt positioni siderū ⁊ aspectui fortune dicentes. q̄ si cum aspexerit fortuna viuet. si nō aspexerit moriet. Error.
Item q̄ in hora generatiōis hois in corpe suo. ⁊ p consequens in anima que sequit ex ordine causarū superiorū ⁊ inferiorū inest homi dispositio inclinans in tales actiones ⁊ euētus Error nisi intelligať de euentibus naturalib⁹ ⁊ p viaz dispositionis.

Capitulum. xv.

Errores de accidente.

Item q̄ cū deus non compať ad entia in rōe cause materiaľ vel formalis. nō facit accidēs esse sine subiecto. Be cuius rōe est in actu inesse subiecto suo.
Itē q̄ accidēs exñs sine sbiecto nō ē accidēs nisi eq̄uoce. Et q̄ impossibile ē q̄titatē siue dimēsionem esse p se. ℔ eiñ esset ipam esse sbam.
Itē q̄ facē accidēs esse sine sbiecto hz rōz ipossibiľ iplicāt ꝯ dictionē. vt credim⁹ in eucharistia Quint⁹ error Itē q̄ de⁹ nō posset facere accidens sine sbiecto. nec plēs dimensiones siť esse.

Errores de scia vel phia. Capl'm. xvj.

Itē q̄ omnes scie tie sunt necessarie ꝑter phisicas disciplinas. Et q̄ nō sunt necessarie nisi ꝓpter ꝯsuetudinē hoim.
Itē q̄ nulla questio disputabiľ est p rōz quam phs nō deberet disputare ⁊ determinare. quia rōes accipiunť a rebus. ℔ phia aūt oēs res habz ꝯsiderare ſm diuersas sui ptes.
Itē q̄ possibile vel impossibile simpliciter. id ē oibus modis est possibile. vel impossibile ſm philosophiā.
Itē q̄ sapientes mundi sunt phi tm̄.
Itē q̄ nō ē excellētior status q̄z vacare phie.
Itē q̄ hō non debet esse ꝓtentus autoritate ad habendū certitudinē alicuius q̄stionis.
Itē q̄ ad ℔ q̄ hō habeat certitudinē ꝯclusiōis oportet q̄ sit fundat⁹ sup p̄ncipia p se nota. Error qz generaliť tam de certitudie aprehēsionis q̄z adhesionis loquiť.

Errores de sacra scriptura. Capl'm. xvij.

Item q̄ sermōes the ologi fundati sunt in fabuľ.
Itē q̄ nihil plus sciť ꝓpter scire theologiam.
Itez q̄ fabule ⁊ falsa sunt in lege xp̄iana sicut et in alijs.
Itē q̄ lex xp̄iana impedit addiscere.
Itē q̄ lex naturaľ phibet interfectionē aialium irrōnabiliū. sicut rōnabiliū licet nō tm̄.

Errores de fide ⁊ sacramentis. Ca. xviij.

Item q̄ non est curā duz de fide si dicať aliq̄d eē hereticū. qz ē ꝯ fidē
Itē q̄ nō est credendū nisi p se notū. vel ex p se notis possit declarari.
Item q̄ nō est curandū de sepultura.
Itē q̄ non est orandū.
Itē q̄ non est confessio facienda nisi ad apparentiam.

Errores de raptu. Capl'm. xix.

Item q̄ raptus et vi siones non hz fieri nisi p naturam.

Errores de vitijs ⁊ ℣tutibus. Ca. xx

Itez q̄ peccata cōtra naturā vtpote abusus in coitu licet sint ꝯ naturam spēi. nō tm̄ ꝯ naturam indiuidui.
Itē q̄ simplex fornicatio vtpote solutus cuz soluta non est peccatū.
Itē q̄ dignitas eēt i causis supiorib⁹ posse facē pcta ⁊ mōstra ꝓter intētionē. cū natura ℔ possz
Itē q̄ delectatio in actib⁹ venereis nō impedit actū siue vsum intellectus.
Itē q̄ ꝓtinentia non est essentialiť ℣tus.
Itē q̄ pfecta abstinētia ab actu carnis corrumpit ℣tutem ⁊ speciem.

Itē q̄ paup i bonis fortūe ñ pōt agē i moralib⁹
Itē hūilitas put ḡs nō ostentat ea q̄ hz: ꝑ vili-
pēdit ⁊ hūiliat se nō est ℣tus. Error. si intelliga
tur q̄ nec ℣tus nec actus ℣tuosus.
Itē q̄ nō sunt possibile alie v̄tutes nisi acquisi-
te vel innate.
Itē q̄ castitas ñ ē mai⁹ bonū q̄ ꝑfcā abstinētia
Itē finis terribiliū est mors. Error. si excludat
terrorē inferni q̄ est extrem⁹.

Errores de resurrectiōe. Capl̄m. xxi.

Itē q̄ nō cōtigit cor-
pus corruptū redire idem nūero. nec idē nume-
ro resurget. Error.
Itē q̄ resurrectio futura nō dz credi neq̄ cō-
cedi a ꝓho. qz impossibile ē inuestigari ꝓ rōez. Er
ror qz etiā ꝓbs dz captiuare intellectum in obse-
quium fidei xp̄i.

Errores de felicitate siue btitudie. Ca. xxiij.

Itez felicitas nō pōt
a deo infūdi imediate. Itē dicē dare deū felici
tatē vni ⁊ nō alij est sine rōe ⁊ figmentū
Itē q̄ hō ordinat⁹ q̄tū ad intellectū ⁊ effectum
sic̄ pōt esse sufficienꝫ ꝓ ℣tutes intellectuales et
morales. de q̄b⁹ loquit ꝓbs in ethicis est sufficie
nꝫ dispositus ad felicitatē eternā.
Itē q̄ felicitas habeꝫ in hac vita ⁊ nō in alia.
Itē q̄ hō post mortē amittit omne bonū.
Itē q̄ bonū qđ hoi possibile est ꝓsistit in ℣tuti
bus intellectualibus.
Sequunt articuli ꝓdēnati ꝑisiis. Ca. xxiij.

Isti articli quisequū
tur fuerūt ꝓdēnati in facultate artiū pisi⁹. Aō.
ccc. xliij. i festo nātiuitat⁹ dñi. Q̄ null⁹ mḡr bac
calari⁹ vl̄ scholar⁹ i artiū facultate legēs pisius
audeat aliquā ꝓpositōz famosā illi⁹ autor⁹ cui⁹
libz̄ legit dicē simpl̄r eē falsā. vl̄ eē falsā de ℣tu
te ꝑmōis: ꝑ credi debeat q̄ autor⁹ hz ponēdo illā
habuit vnū intellectū. ꝑ vl̄ ꝓcedat eā vl̄ sensuz ve
rum distinguat a sensu falso. Causa hui⁹ est q̄a
pari ratiōe ꝓpositiones biblie absoluto ꝑmone
erunt negande. qđ est piculosum. Et quia ꝑmo
non habet veritatem nisi ex impositione ⁊ vsu
cōmuni accipiꝫ vel aliorū. ideo talis est virtus
ꝑmonis qualiꝫ eo cōiter autores vtunꝫ. ⁊ q̄lem
exigit materia. cum ꝑmones sint inq̄rēdi penes
materiā subiectā.
Itē q̄ non dicat simpliciꝫ vel de ℣tute ꝑmonis
omnē ꝓpositionē esse falsam q̄ esset falsa ꝑm sup
positionem ꝓsonalem terminorū. eo q̄ iste error
ducit ad errorem ꝓximum. Autores em̄ sepe vtū-
tur alijs ꝓpositionibus supositōis.
Itē q̄ nō dicat q̄ nulla ꝓpositio distinguenda
sit q̄m hoc ducit ad p̄dictos errores. ⁊ qz si disci
pulus vnum sensum ꝓpositiōis accipiet: et do-
ctor aliū intellexerit. discipulus falsē informabi
tur donec ꝓpositio distinguet. Silr si oponēs
vnū sensum intelligat. ⁊ respondēs aliū recipiet
disputatio erit ad tm̄ si nulla fiat distinctio.
Itē q̄ null⁹ dicat nouā ꝓpositōz esse ꝓcedēdaz
si nō sit vera in eius sensu ꝓ̄po. qz hoc dicere du
cit ad errores p̄dictos. qz biblia ⁊ autores non
sp vtunꝫ ꝑmonibus ꝑm ꝓprios sensus ipōrum
Aō magis em̄ oportet in affirmādo vel negando
ꝑmones ad materiā subiectā attēdere q̄ ad pro
petatem ꝑmonis. Disputationaq̄ ad ꝓpriета
tem ꝑmonis attendens ⁊ nullā recipiens ꝓpositi
onem p̄terq̄ in sensu ꝓprio. nō ē disputatio: ni
si sophistica. disputationes doctrinales ⁊ diale
tice q̄ inq̄sitionem veritatis attendāt modicam
habent de nomibus solicitudinē.
Item q̄ nullus dicat sciam nouaz esse de reb⁹ q̄
nō s nt sig̃ ⁊ que nō sunt termini vel orationes.
q̄m in sciētijs vtimur termis ꝓ rebus quas no-
biscū portare nō possum⁹ ad disputatōes. ideo
sciam habem⁹ de rebus licet mediantib⁹ termis
vel orationibus.
Itē q̄ nullus asserat simplicit absq̄ oratōe vel
distinctōe istas ꝓpositiones vel ꝓsiles q̄ Sor-
tes vel plato vel deus ⁊ creatura nihil sunt. q̄a
ista ꝛba ꝑma facie male sonant: qz talis ꝓpositi
tio sensum vnum hz falsum. videlicet si negatio
in hac dictione nihil implicat intelligereꝫ can-
dem cadere supra ens singulariter. sed vt supra
entia pluraliꝫ.

Capitulū. xxiiij.

Isti sunt articuli re-
uocati Anno dñi. Aō. ccc. xvij. ij. die octo. pi-
sius ꝓ fratrem Johannē Guion ordis minorū
in domo p̄dicatorū.
Itē q̄ generare ꝑm suā rōz formalē nō sit i pre.
Itē q̄ generare realiꝫ elicitū sit in diuinis.
Item q̄ generare siue elicitū siue inelicitum sit
in filio.
Item q̄ generare ⁊ generari in diuinis accepta
notionaliter sunt idem inter se in diuinis.
Item dicere q̄ pater in diuinis nō sit formaliter
generans alia generatiōe q̄ illa q̄ filius formali
ter est genitus.

Capl̄m. xxv.

Errores iohānis de
mericuria ordinis cistercien. Articuli ꝓdemna-
ti ꝓ mḡros pisienses. Anno dñi. Aō. ccc. xlvij.
⁊ ꝓhibiti oīb⁹ baccalarijs legentib⁹ q̄ leguit
vl̄ legerūt sinias sb̄ pena ꝓuatiōis ab oi hoc noze
facultatis quoꝝ articulorꝫ aliq̄ reputantꝫ erro-
nei aliq̄ suspecti aut male sonātes in fide.
Item q̄ faris erat possibile q̄ ꝓ volūtatem aut
volitionē creatā xp̄s aliq̄d voluit qđ nunq̄ de-
buit euenire.

Itē q̄ xp̄s potuit dixisse falsuz ⁊ asseruisse assertione creata tam vocali q̄ mentali.
Itē q̄ q̄lik cū q̄ vult de⁹ vult efficacit ita esse.
Itē q̄ de⁹ facit q̄ aliq̄s peccet ⁊ q̄ sit peccator. ⁊ vult voluntatem bñplaciti q̄ ille sit peccator.
Itē q̄ nullus peccat volendo aliq̄lit alit q̄ de⁹ velit eum velle.
Item q̄ deus aliquid reprobat q̄ ipe vult voluntate bñplaciti.
Itē quēlibet peccantē de⁹ vult peccare volūtate bñplaciti. ⁊ facit eū peccare ⁊ vult q̄ peccet.
Itē q̄ de⁹ facit malū esse ⁊ peccatū esse.
Item q̄ peccatū magis est bonū q̄ malū.
Item q̄ aliq̄s faciat aliq̄d oino vt de⁹ vult ipm facere voluntate bñplaciti q̄ talis peccet.
Itē q̄cū q̄ peccat ꝓformat voluntatē suā voluntati bñplaciti dei sic q̄ illa vult sicut deus vult eum velle.
Itē q̄ possibile est xp̄m ſm voluntatē creatam errasse ⁊ ſm hoiem mendaciū ꝓtulisse.
Item q̄ posset dici q̄ anima xp̄i vnita ẏbo saltem p accidens posset odire deuz vel respuere si ue detestari.
Item q̄ si aliquis hñs vsum liberi arbitrij incidens in temptationē tantā q̄ nō possit illi resistere. moueat ad illecebrā cū aliena vxore nō committit adulteriū. ⁊ sic de alijs peccatis.
Itē q̄ aliqua est possibilis passio cui voluntas etiam habita gr̄a quacū q̄ sine miraculo nō posset resistere quin eliceret actuz ſm illā. ⁊ tal⁹ act⁹ non est peccatū.
Itē q̄ non est peior demeritorie in casu q̄ vitiosum hz habitū demeritoriū cum actu. q̄ qui habet consimilē habitum sine actu.
Item q̄ nō est peior moralit qui vitiosuz hz habitum ⁊ actū q̄ qui habitū eiusdem ratiōis habet sine actu.
Item q̄ nō est melior meritorie qui hz habitum meritoriū ⁊ actū q̄ qui habet ꝓsimilē habitum sine actu
Item q̄ ma'us quacū q̄ malicia actuali ⁊ habituali equalibus ad inuicem non est peior ex actuali simul q̄ ex actuali tantum vel ex habituali tantū.
Item q̄ bonus q̄cū q̄ bonitate actuali ⁊ habituali ad inuicem equalibus nō est magis bon⁹ ex vtraq̄ q̄ ex habituali tñ.
Item q̄ nulla creatura aut nulla circūstātia rei bona diminuit peccatū quin sit tantū q̄tum foret sine illa ceteris paribus.
Item q̄ pia intentio ⁊ naturalis pietas augent peccatū ⁊ non diminuūt ceteris paribus.
Itē peccatū post longā ꝓsuetudinē cōmissum ē minus q̄ foret añ ꝓsuetudinem.
Item q̄ odiū ꝓximi nō est demeritoriū nisi q̄ ꝓhibitū a deo
Itē q̄ ꝓbabiliter posset sustineri cognitionem vel volitionem nō esse distinctā ab aia. imo ē ipsa anima ⁊ sic sustinēs nō teneret nec cogeretur negare ꝓpositionē p se notam. nec negat autoritatem admittendam.
Itē q̄ ꝓbabile est in lumīe naturali nō esse accidentia: ſ oēm rem esse subam. ⁊ q̄ vbi nō esset fides hoc esset ponendū vl ꝓbabilit posset poni.
Itē q̄ nō est euidēs euidētia reducta ad certitudinem p̄mi p̄ncipij quin q̄cū q̄ quod est possz ꝓduci nob ilius.
Itē q̄ tenentes vel cōiter tenet q̄ intentio volitio sensatio sint q̄litates subiectiue existentes in aia q̄s pōt deus creare se solo ⁊ qui h̄ ponē vult habet concedere ⁊ dicere q̄ deus potest facere se solo q̄ anima odiret ꝓximum ⁊ deū nō demeritorie.
Item q̄ deus est cā aliqualiter actus demeritorij vt demeritorius est.
Itē q̄ de⁹ ē cā pcti vt pctm ē. ⁊ mali iq̄tū malū est.
Itē q̄ q̄cū q̄ volūtas causat aliq̄d causat talit i virtute p̄me cause.
Itē q̄ de⁹ est causa maxima ⁊ immediata ꝓuationis ⁊ iusticie in actu
Itē q̄ de⁹ est actio ⁊ causa peccati vt pctm est.
Itē q̄ deus est causa cuiuslibet modi act⁹ ⁊ cuiuslibet circūstantie ꝓducte.
Item q̄ a deo est q̄ actus demeritor⁹ fit iq̄tū demeritorius est
Itē q̄ quacū q̄ creatura demōstrata h̄ est vera h̄ chimera intelligit hec chimera pōt intelligi.
Itē q̄ q̄cū q̄ creatura demōstrata h̄ est vera. h̄ res maior deo pōt cogitari.
Itē q̄ ꝓpt opa alicui⁹ futura bōa de⁹ p̄ordiauit aliquem ab eterno.
Itē q̄ aliq̄s p̄destinat⁹ ē ab ēno ꝓpter bonum vsuz liberi arbitrij quē de⁹ ꝓsciuit eū habiturū.
Itē q̄ nō sic g̃tis ⁊ misericordit de⁹ p̄destinauit illū quē p̄destinauit quin ⁊ p oibus bonis ipi⁹ futuris vel alterius.

¶ Articuli contra mgr̄m Nicolaum de vltricuria Anno dñi. M̄.cccxl viij. post festū omniuz sanctorū. xxvj

Isti sequētes articuli fuerunt in rhomana curia ꝓdemnati p mgr̄m Nicolaū supradictū publice in vniuersitate pa(risiensi reuocati.

Dixi q̄ multa venerūt ad animū ex ẏbus ꝓpendi seu iudicaui bonū esse simplicit scribere istum tractatū. et q̄ vlterior dilatio displicebat deo. reuoco tanq̄ p̄sumptuosum suspectū ⁊ piculosum.
Itē q̄ de reb⁹ p apparētia naturalia quasi nulla certitudo hr̄i pōt. illa tñ modica pōt in breui tēpore hr̄i si hoies intellectū suū ꝓuertant ad res nō ad intellectū Aristo. seu cōmentatoris. reuoco tanq̄ falsum ⁊ erroneū.

Item q nō pōt euident euidētia p̄dicta ex vna re inferri seu concludi alia res. vel ex non esse vnius ad esse alterius. reuoco tanq̄ falsum ⁊ erroneum ⁊ suspectum.

Item q ille ꝓpositiones de⁹ est de⁹ nō est penitus idem significant licet alio ⁊ alio mō. reuoco tanq̄ falsum.

Item q dixi ⁊ scripsi q hec ꝓpositio hō ē aial nō est ꝑm fidem necessaria nō attendēs ꝑ nunc necessariam cōnexitatē p̄dictorū terminorū. reuoco tanq̄ falsum.

Itez dixi ꝓhdolor in p̄ncipio p̄mo q̄n legi sententias ⁊ in epla secūda ⁊ sexta q̄s scripsi ꝯ Bonifaciū q ex eo q vna rei est nō pōt euident euidentia ducta ex p̄mo p̄ncipio referri q alia res sit. reuoco tanq̄ falsum.

Itē dixi in locis p̄dictis q ex eo q vna res ē nō pōt inferri euident q alia res nō sit. reuoco tanq̄ falsum ⁊ erroneū.

Itē ex eo q vna res non est pōt euident inferri euidentia ducta ex p̄mo p̄ncipio q alia non sit. reuoco tanq̄ falsum.

Itē ex eo q vna res non est nō pōt euidenter inferri q alia res sit. reuoco tanq̄ falsum.

Itē dixi in epla tertia ad Bonifaciū q certitudo euidētie non hz gradus. reuoco tāq̄ falsuz.

Item in eadem epla q de sba materiali. alia ab aīma nostra non habem⁹ certitudinē euidentie reuoco tanq̄ falsum.

Item in eadem epla q excepta certitudine fidei nō est alia certitudo nisi p̄mi p̄ncipij: vel que in p̄mum p̄ncipiū potest reduci vel resolui. reuoco tanq̄ falsum.

Item in epla q̄rta ad Bonifaciū q hec ꝯsequētia a est ⁊ p̄us non fuit. igit alia res ab a est euidens euidentia deducta ex p̄mo p̄ncipio. reuoco tanq̄ falsum ⁊ hereticū.

Item epla q̄nta ad Bonifaciū q hec consequētia nō est euidens euidentia deducta ex p̄mo p̄ncipio. ignis est approximatus stupe. ⁊ nulluz est impedimentū. igitur stupa comburet. reuoco tanq̄ falsum.

Itē in eadē epla q nō scim⁹ euidenter q aliq̄ cā causet efficacit q̄ nō sit de⁹. reuoco tāq̄ falsum.

Item in eadē epla q non scim⁹ euident q aliqs sit vel esse possit effectus naturalit ꝑduct⁹. reuoco tanq̄ falsum.

Item eadem epla q q̄buscūq; acceptis q̄ pñt eē causa alicui⁹ effect⁹, nō scim⁹ euident q ad positionem eorū sequat effectus positiu⁹. reuoco tāq̄ falsum.

Item q nescimus euident q in aliq̄ ꝑductione ꝯcurrat subiectū. reuoco tanq̄ falsum hereticū ⁊ erroneum.

Item epla p̄dicta q nulla pōt esse simplicit demonstratio q̄ ex existētia causarū demonstretur existentia effectus. reuoco tanq̄ falsum hereticum ⁊ erroneum.

Item epla p̄dicta q non ē nobis euident notuz q possit fieri aliq̄ demōstratio a p̄ori realit differenti. reuoco tanq̄ falsum.

Item q nō pōt euident ostendi nobilitas vni⁹ rei sup aliam rem. reuoco tanq̄ falsum.

Item in p̄dicta epla q q̄cūq; re demōstrata nullus scit euident q̄n excedat in nobilitate omnes alias res. reuoco tanq̄ falsum.

Itē q̄cunq; re demōstrata nullus scit euidenter q̄n illa scit deus si p deū intelligam⁹ ens nobilissimum. reuoco tanq̄ falsum.

Itē eadem epla q aliqs nescit euidenter q vna res sit filius alteri⁹. reuoco tanq̄ falsum hereticum ⁊ erroneū.

Item eadē epla in q̄libet re ostensa null⁹ scit euident q̄n ipe idem debeat imponere honorē maximum. reuoco tanq̄ falsum ⁊c.

Item epla p̄dicta q aliqs nescit euident q̄n ista rōn abilit posset ꝯcedi si aliq̄ res est de⁹. est ꝓductus. reuoco tanq̄ falsum erroneū.

Itē dixi in vico straminū q nō pōt euidēt ostē di q̄n q̄libet res sit eterna. reuoco tanq̄ falsū erroneum ⁊ hereticū.

Itē epla sexta ad Bernardū dixi q pane demōstrato nō pōt euident ostendi q̄n ibi sit aliq̄ res q̄ non sit accidens in instrumento reuocationis reuoco tanq̄ falsum.

Itē dixi epla septia q pōt dici sine ꝯtradictiōe ad quā q̄s pōt duci q oīs res de mūdo est ꝑducta. reuoco tanq̄ falsum erroneū hereticū ⁊ blasphemum.

Item epla eadem dixi q ista ꝯsequētia nō ē euidens a est ꝑductū. igit aliqs ꝑducens est a vel fuit. reuoco tanq̄ falsum.

Itē epla nona ad Bernardū dixi q iste ꝯsequētie nō sunt euidentes. act⁹ intelligēdi ē. igit intellect⁹ est. actus volēdi est. igit voluntas ē. reuoco tanq̄ falsum.

Item dixi semel in vico straminū q nō pōt euident ostendi q̄n oīa que apparent sint vera. reuoco tanq̄ falsum.

Item dixi in q̄dam disputatōe q de⁹ ⁊ creatura nō sunt aliq̄d. reuoco tanq̄ falsum.

Itē dixi in q̄dā disputatiōe q ꝯdictoria ad inuicem significāt idem. reuoco tanq̄ falsum.

Item dixi q vidi in dictis aristo. ⁊ cōmentatoris q̄stiōes mille determiatas ꝯ q̄s nō inueni rōes demōstratiuas: ꝑ mihi bñ occurrūt aliq̄ ꝑ q̄s videbāt mihi q ita possent teneri rōnes opposite sic ꝓpositeab eis. q̄s tm dixi nō esse determinatas ⁊ oppositas ꝑ soluz ꝓbabiles. Istū articulū assero falsuz. ⁊ reuoco sic iacz

Itē q cū noticia q̄ pōt hri ꝑm apparētia naturalia posset in modico tpe mltū admirari q aliqui studēt in Aristotele ⁊ cōmētatore ⁊ vsq; ad etatem decrepitā. ⁊ ꝓpter eorū ꝑmōes logicos de-

ſerat res morales ⁊ cām boni cōmunis intm̄ q̄ nunc exurrexit amic⁹ veritatis. ſ. q̄ ⁊ ipemet et fecit ſonare tubam ſuā: vt dormientes in ſomno excitaret. Cōtriſtati ſunt valde ⁊ q̄ſi armati ad capitale bellū cōtra eū irruerūt. Iſtū articulu⁊ reputo falſum ⁊ p̄ſumptuoſum.

Itē q̄ res abſolute pmanentes de q̄bus dr cōiē q̄ generanē ⁊ corrūpunē ſunt eterne: ſiue ſint ſbe ſiue accidentia. Reuoco ⁊ aſſero tanq̄ falſum hereticū ⁊ erroneū.

Itē q̄ in rebus naturalib⁹ nō ē niſi mot⁹ localis diſgregatōnis ⁊ ꝯgregatiōis ita q̄ qñ ad talem motū ſequit ꝯgregatio corpoꝝ athomaliū naturaliū colliguntē ad inuicē ⁊ ſortiunt naturam vni⁹ ſuppoſiti dicit generatio. qñ ſegregantē dr corruptio. Et qñ p motū localē athomalia cum aliquo ſuppoſito q̄ ſunt talia q̄ nec aduent⁹ eoꝝ videt facere ad motū ſuppoſiti vel ad id qđ dicitur operatio naturalis eius tunc dicitur alteratio. Iſtū articulū aſſero hereticū ⁊ reputo falſum.

Itē q̄ lumen nihil aliud eſt q̄ q̄dā corpa q̄ nata ſunt ſequi motū ſol' vel alterius corpis luminoſi. ita q̄ fit p motū localē taliū corpoꝝ aduenientium ad p̄ntiam corpis luminoſi. Et ſi dicat q̄ non fit p motū localem q⁹ in inſtanti fit. Reſpōdetur q̄ imo fit in tpe ſicut ſonus licet nō pcipiamus q⁹ fit ſubito. Iſtū articulū reputo falſum.

Itē q̄ vniūſum eſt pfectiſſimū ſm ſe ⁊ ſm oēs ſuas ptes. ⁊ q̄ nulla pōt eſſe impfectio nec in toto nec in ptib⁹ ꝓpter hoc oportet totū ⁊ ptes eſſe eternas. nec tranſire de nō eſſe ad eſſe. nec ecōuerſo. q⁹ ad illud ſequeret neceſſario in vniuerſo vel in ptibus eius impfectio. Iſtum articulum reuoco falſum ⁊ erroneū.

Itē q̄d̄ eſt in vniūſo meli⁹ ē ipm q̄ non ipm. Iſtū articulū reputo ⁊ aſſero falſum ⁊ erroneū.

Item q̄ due albedines aut quecūq̄ duo indiuidua eiuſdem ſpeciei conueniūt ad ſenſum vel intellectum vt eadē res. ſunt oino eadē. nec debet eis negari aliquis ḡdus idemptitatis q̄titatiū cū q̄ ſint in diuerſis ſitib⁹ vel ſuppoſitis. Iſtu⁊ articulum reputo falſum ⁊ erroneū.

Item q̄ p̄miatio bonoꝝ ⁊ punitio malorum p hoc fit q̄ qñ corpa athomalia ſegregantē remanent q̄dam ſp̄ūs qui dicunt vnus intellectus ⁊ alius ſenſus. ⁊ iſti ſp̄ūs ſicut in bono ſe habebāt in optima diſpoſitōe ſic ſe habebunt infinicies: ſm q̄ illa iudicia infinicies ꝯgregabunt. ⁊ ſicī hoc bonus p̄miabit. malus aūt puniet. q⁹ infinicies qñ iterabit ꝯgregatio ſuoꝝ athomaliu⁊ habebit ſp ſuam ma ā diſpoſitionē. vel pōt aliter poni q̄ illi duo ſp̄ūs bonoꝝ qñ dicunt corrumpi ſuppoſita eoꝝ fiunt alteri ſuppoſito cōſtituto ex athomis pfectio⁊. Et q̄ tale ſuppoſitū ſit minoris pfectionis. idcirco intelligibilia magis q̄ p̄us remeant ad eos. Iſtum articulū aſſero falſum ⁊ erroneū.

Itē q̄ omne corruptibile includit in ſe repugnātiam ⁊ ꝯdictionem. reputo falſum erroneū et hereticum.

Item q̄ iſti concluſioni Res pmanētis nature ſunt eterne. magis eſt aſſentiendum q̄ oppoſite. Et ſi aliq̄ dicant eū negare fidem. Ex h̄ nō oſtenditur vel non oſtendūt q̄ hoc nō p̄nt dicere niſi mentiendo. Iſtū articulū reputo falſum.

Item q̄ actus aime nr̄e ſunt eterni. ſed q̄ aliq̄n intelligimus aliq̄n nō. hoc p tanto eſt. q⁹ p motum ſp̄ūalem reddit aliqua ratio intelligibil' cū ꝯiungunt aliqua circa ſenſu⁊ ſicut dicit in reb⁹ pmanentibus mutabilibus. nihil eſt nouum de nouo in eſſe poſitū. cū aliqua res eſt aliq̄n p̄ns alicui p motū localē cui p̄mo nō erat p̄ns. Iſtū articulū aſſero falſum ⁊ reputo hereticū.

Itez q̄ ſuppoſita redibūt eadem nūero p reditū corpoꝝ celeſtiū ad eundem ſitū. Iſtū articulu⁊ aſſero falſum ⁊ reputo erroneū.

Item q̄ eadem intellectio q̄ nunc eſt in p̄ns mihi erit poſtea p̄ns alteri ſuppoſito. iſtū articulu⁊ reputo falſum.

Item q̄ potentie nihil recipiunt ab obiectis: ſ p̄nte obiecto ſic. ⁊ alijs cōcurrentib⁹ ad opatōꝝ potentie aliq̄ realitas efficit p̄ſens aie q̄ p̄us non erat p̄ſens. ⁊ tñ erat alteri p̄ſens. nec fit p̄ns. vt ſic p reſolutionē corpoꝝ athomaliū vt dicit: ſ ſolū p quendam motū ſp̄ūalem iuxta gratiam. Iſtū articulum reuoco ⁊ aſſero falſum in ſe et in ordine ad p̄cedentem hereſim ſpaientē.

Item ſicut vilia tendunt ad centrū ⁊ ad terram ꝓpter vnigeneitatē. q⁹ ſunt ſimilia. ignis autez ad ignē ⁊ corpa alia nobilia ad ſibi ſilia. ita vid⁹ q̄ ad aīas nobiles veniant exemplaria nobilia. ⁊ ad viles vilia. ⁊ q̄ ſunt de terra terrea loquunt' vñ tal' aduentus exēplaris nobiliū vel viliū videt attestari pfectionē vel impfectionē aīaꝝ q⁹ talia exemplaria vt ſic non veniūt niſi ꝓp̄ vnigeneitatē. iſtū articulū reprobo ⁊ reputo falſu⁊

Item q̄ ſi nō ponent generatiōz nō ponēt ſbiectum ſed ſolū ordinem ipius cauſe poſt non eſſe puta hoc ens eſt ⁊ p̄us nō fuit. vel ſi aliq̄d motū intelligeret hoc eſſet reſpectus fundatus in ente nec ſub alio intellectu ꝓcederent ꝓcluſionē oppoſitam p̄bꝝ ex nihilo nihil fit. iſtum articulum reputo falſum.

Item q⁹ deſideriū naturale nō eſt fruſtra. iō q̄c q̄d deſideramus aliq̄n adipiſcemur. vñ q̄cūq̄ appetit ire ad nr̄am dñam aliq̄n ibit. iſtū articulum reputo falſum erroneū ⁊ hereticū.

Item anno. xxx. quo fecit iſtū tractatum fecit p clāmari q̄ legeret libꝝ politice Ariſtotel' ſb hac forma q̄ quicunq̄ voluerit audire libꝝ politicoꝝ Ariſtotel' vna cum q̄busdam q̄ſtionibus in quibus diſputat de iſto ⁊ iniuſto p q̄s poterit nouas leges condere. conditas ſi que ſint corrigende corrigere. veniat ad talē locum ⁊ nunc-

niet mgr̃m Nicolaũ de vltricuria q̃ docebit oĩa ista in dicta lectura. In q̃dam q̃stione determinasse videt q̃ in aliquo casu furtum sit licitum ⁊ exemplificat in casu qui sequit. ꝑponat q̃ aliq̃s iuuenis bene natus inueniat aliquẽ q̃ in breui valeat eum instruere in omni scictia speculatiua que potest haberi de rebus creatis. ⁊ nõ velit facere nisi ille iuuenis det centum libras q̃s ille iuuenis non põt habere nisi p furtuz. Dixi q̃ in hoc casu furtum erit licitum illi iuueni. qđ probatur sic. Quod est amabile deo. illud est faciẽdum. sed q̃ ille inuenis acquirat scientiam pfectam est amabile deo. ⁊ non põt p alium modũ fieri vt dictum est nisi p furtum. igit furtum est faciendum. Istũ articulũ reputo ⁊ assero fatuũ quo ad p̃conisationez. hereticũ quo ad determinationem. falsum quo ad pbationem.

Itẽ q̃ ḣ est p̃ncipiũ p̃mũ ⁊ nõ aliud. si aliq̃d est. aliq̃d est. istũ articulũ assero falsum.

Itẽ q̃ deꝰ ⁊ creatura non sunt aliq̃d. falsuz ⁊ scãdalosum est put ꝟba sonant.

Itẽ significabile cõplexe p̃ istũ cõplexũ deus ⁊ creatura distinguunt nihil est. assero falsum et scandalosum.

Item q̃ est transitus de ꝓtradictorio in contradictorium sine mutatione reali cuiuscũq̃ intrinseci. istũ articulũ reputo falsum.

Item q̃ quecũq̃ distinguunt summe distiguũtur ⁊ equaliter distiguunt. Istũ articulũ reputo falsum.

Item q̃ deus põt p̃cipe creature irrationabiliter vt habeat ipm odio ⁊ ipa obediẽs plus meretur q̃ si ipm diligeret ex p̃cepto. qm̃ hoc faceret cum maiori conatu ⁊ magis contra ꝓpriam inclinationem. istũ articulũ assero falsum.

Item si aliquis velit conformare voluntatẽ suã voluntati diuine. sequit necessario altera pars illius disiunctiue vl̃ q̃ deus eũ instrueret de oĩbus necessarijs ⁊ concernentibus salutem suam ita q̃ errare nõ posset. vel q̃ nõ erraret. ⁊ si erraret in quocũq̃ actu suo ille error. nõ esset sibi imputatus nec peccaret: imo mereret in omi actu ꝓsequente talẽ errorẽ. imo plus vel tm̃ q̃tũ eliciendo actũ oppositũ sequẽdo iudiciũ rõis. istũ articulũ affero falsuz ⁊ reputo erroneũ put iacz

Itẽ q̃ in p̃ncipio p̃mo suo tenuisse dicit q̃ quilibet tenet plus diligere meliorẽ primũ se q̃ seipsum. istũ articulũ reputo falsum.

Item q̃ ecclesia sancti sepulchri ꝑisi⁹ predicasse dicit. q̃ q̃libet tenet plus diligere primuz meliorem se. Istũ articulũ reputo falsum.

Itẽ q̃ mgr̃ Nicolaus de vltricuria p̃dict⁹ dicere debeat alte ⁊ intelligibilit q̃ p̃ter istos articulos ⁊ ꝓpositiones p eum reuocatas. ac multos alios articulos falsos ⁊ hereticos hui⁹ ep̃le ⁊ libelli cõbusti fuerũt in scriptis reuocare debeat publice solennit expresse ꝓpositiones p cũ corã nobis reuocatas. alios articulos a p̃dictis asserendo aliquos falsos aliq̃s p̃sumptuosos etiam ⁊ q̃ debeat iurare in p̃sentia nr̃a ad sctã dei euãgelia q̃ nũq̃ tenebit aut docebit etiam clam vel palam ⁊ rep̃sentauit se cancellario ꝑisiensi ⁊ vniuersitati mgr̃oz ⁊ scholariũ ꝑisi⁹ studẽtium ⁊ etiã regentiũ. Caplm̃. xxvij.

Isti articli qui sequũtur

sunt condemnati ab epo ꝑisiẽsi ⁊ mgr̃is theologie regentibus ꝑisi⁹ Anno dñi. M̃. ccc. xl. in octaua Epiphanie dñi.

Item q̃ diuina essentia in se nec ab hoie nec ab angelo videbit.

Item q̃ diuina essentia licet sit eadem in p̃re ⁊ filio ⁊ spũsancto vt est essentia tñ vt est forma siue in rõe forme est vna in p̃re ⁊ filio. ⁊ nõ vna i spũ sancto.

Item spũssanct⁹ put est amor vel nexus nõ p̃cedit a p̃re ⁊ filio. ꝫ tñ a patre.

Item q̃ multe fuerũt veritates ab eterno q̃ non erant deus.

Item q̃ corpa glorificata nõ crũt in celo empireo cũ angel. ꝫ in celo cristallino vel aliquo qđ ẽ supra firmamentũ qđ ꝑsumebant dicere de beata ꝟgine.

Item q̃ p̃mum nũc ⁊ creatura non est creator. nec creatura.

Item q̃ angelus in p̃mo instanti sue creationis fuit malus ⁊ nunq̃ bonus.

Item q̃ augelus in eodem instanti potest esse i diuersis locis.

Itẽ q̃ q̃ habebit meliora naturalia habebit de necessitate maiorem gr̃am ⁊ gloriã.

Itẽ q̃ diabolus nunq̃ habuit vñ stare posset.

Item nec Adã in statu innocentie.

Caplm̃. xxviij.

Copia cedule reuocationis quorundam articulorũ fratris Dionysij

soulechat ordinis fratrum minorũ facte per eundem ꝑisius ⁊ in curia rhomana. Reuerendi magistri mei ⁊ domi dixi aliqua in p̃ncipio meo sententiarũ que in nonnullorũ auribus male sonuerũt ⁊ ex causa. Ego veritate coact⁹. ⁊ ex ordinatione reuerendi patris domini Cancellarij ꝑisien. ac facultatis theologie magistrorum tanq̃ ecclesie ⁊ dicte facultatis theologie humilis filius ipa dicta in prefato p̃ncipio meo male posita corrigo sub hac forma. Quia tertia conclusio articuli quarti fuit hec q̃ hec bene dicta: imo supbñdicta lex ⁊ dulcissima. vicz lex amoris de qua loq̃bar omnem aufert ꝓprietatem et dominiũ. pbaui q̃ non q̃rit vindictã q̃ patiẽs est. j. ad Chor. xiij. nõ grossiciem cordis. q̃ patiens est dolozis primi. Item nõ est ambitiosa q̃tum ad honores. Nõ querit que sua sunt q̃tũ

ad tempalia. vñ glosa non emulat. i. nõ inuidet qz non eam aliena cõtristat facilitas. sed alteri⁹ bonũ diligit vt suũ. ¶Predictam ꝯclusionẽ reuoco tanq̃ falsam erroneã ⁊ hereticam. qz christ⁹ ⁊ apostoli illam legem pfectissime tenuerunt. ⁊ adhuc multi tenent ⁊ p dei gratiam tenebunt q̃ ppꝛietatem ⁊ dominiũ habebunt. dico etiam q̃ autoꝛitas apostoli ⁊ glosa p quas ꝓbabam nõ ꝓbant dictam conclusionez. nec sunt ad ꝓpositum vt aparet intuenti textum ⁊ glosas autẽticas sup illo. Ex illa conclusione intuli coꝛrelarium ꝑmum q̃ hec lex dispensat duo ꝓnomia possessiua. s. meum ⁊ tuum. ¶ꝓbaui. qz ista duo vnum faciũt. imo etiam omnia in vnum cõgregãt. sicut Dyonisius dicit de celesti hierarchia c. j. in ꝑncipio. Omne datum bonũ ⁊ omne donum pfectum desurs̃um est descendens a p̃re luminũ. Sed ⁊ cunctus a p̃re luminis moti aparitionis ꝓcessus ad nos bonitatis dono veniẽs rursus sicut vnum faciẽs ꝓtus suscitatiõe nos adimplet ⁊ conuertit ad congregantis p̃is vnitatem ⁊ deificam simplicitatẽ. amoꝛ eñ oia vnũ ⁊ vnius facit. s. dei. qz non querit que sua sunt: sed que ihesu xp̃i.

Item intuli secundũ coꝛrelariũ q̃ nõ min⁹ facit omnia cõmunia charitas quã extrema necessitas. ꝓbaui. qz ⁊ vnum fit ex amoꝛe dei. ⁊ alterũ ex amoꝛe sui. sed affectio iusti est intensioꝛ et eligibilioꝛ quam cõmodo p baccalario de sancto Bernardo in secũdo coꝛrelario q̃rte ꝯclusionis articuli. igitur confirmaui p Augustinũ in ꝓlogo contra q̃nq̃ hereses dicentẽ. q̃ pl⁹ obligat charitas q̃ necessitas. dico nunc q̃ ista duo coꝛrelaria vt sequunt ex ꝯclusione p̃dicta sunt falsa. ⁊ dico q̃ autoꝛitates ille q̃s adduxi nõ faciũt ad ꝓpositum.

Item ex p̃dicta conclusione intuli aliud coꝛrelarium quod fuit quartũ. q̃ legem hãc dedit xp̃s discipul' suis p̃ncipaliꝫ ⁊ actualiꝫ exequendum non solũ habitualiꝫ. ꝓbaui. qz dixit. Hec mando vobis vt diligatis inuicem sicut ⁊ dilexi vos Joh. xv. ¶Per istud coꝛrelariũ intelligẽdo hãc legem amoꝛis auferentem omnẽ ppꝛietatem et dominiũ ꝑut conclusio dicit sic intellectũ reputo falsum erroneũ hereticũ ⁊ contra determinationem ecclesie. dico etiam q̃ autoꝛitas quaz allegaui non est ad ꝓpositum.

Itẽ conclusio quarta ⁊ final' mea fuit q̃ actual' abdicatio coꝛdialis voluntatis ⁊ temꝑalis potestatis dominij seu autoꝛitatis statũ perfectissimum ostendit ⁊ efficit. ꝓbaui. quia hoc p regula pfectionis a xp̃o datum est. Matth. xix. Si vis pfectus esse: vade ⁊ vende omnia q̃ habes: ⁊ da paupibus. Idem Lu. xix. Idez Mat. x. vnde nõ dixit. pone in arca aut in scrinio. sed si videas paupes da. qz vt dicit xp̃s Mat. xxvj ¶Paupes semp habebitis vobiscũ. me autẽ non semp habebitis. ⁊ dicebam q̃ ideo nõ dicat hõ hanc regulam a deo esse datã: ꝑ animi ꝓparationem. s. si opus sit. qz vbi semp opus est ꝑ debet fieri. Sed quia reuera paruus coloꝛ sufficit ad excusationem agere volenti. Justi volũt dare intelligere q̃ auricalcũ est aurum ⁊ fel mel. ꝑ si ex ignoꝛãtia crederent. tñ est qui querat ⁊ iudicet. qõ ꝓbationes dicunt hanc conclusionẽ esse positam vniuersaliter. ideo ipam vniuersaliꝫ intellectam dico falsam erroneã ⁊ hereticã. qz nec christus nec apostoli statum pfectissimũ habuisset. ⁊ autoꝛitates ad eam ꝓbandam adducte nõ sũt ad ꝓpositum. vt ptz p glosas ordinarias et doctoꝛes in hoc studio ⁊ alibi approbatos. Alias ꝓbationes vt ꝓbant istam ꝯclusionem reputo falsas ⁊ erroneas. Et vltimam dico falsam iniuriosam ⁊ scandalosam. // Ex p̃dicta cõclusione q̃rta inferebam ꝑmum coꝛrelariũ q̃ xp̃m nõ abdicasse hmõi possessionem ⁊ ius in temꝑoralib⁹ nõ habeꝝ ex noua lege imo potius oꝑsituz. qz Mat. viij. Filius hominis non hz vbi caput reclinet.

Item secundũ coꝛrelariũ est istud q̃ hãc legẽ p regula pfectionis xp̃s docuit ⁊ exemplo confirmauit. ꝓbaui p regulã nunc dictã. Vade ⁊ vende oia que habes ⁊c. Etiam qz vocati omia dimiserunt. Matthe⁹ theloneũ. ¶Petr⁹ et alij retia. Mat. xix. Ecce nos reliquimus oia. Jsta duo coꝛrelaria reuoco tanq̃ falsa erronea et hereticа ⁊ ꝛ determinationẽ decretal' dñi Johannis pape q̃ incipit. Quia quoꝛũdam inter cetera dicentis oĩs vir in cuiuscũ q̃ ꝑtate ⁊ in ei⁹ vsu. Que eadem assertio ꝯtinet multa falsa. cum nec xp̃m exꝑobationem p̃dictã in se fuasse. nec etiam imposuisse apostolis. nec sub voto ab eis fuisse assumptum euãgelica seu apostolica doceat hist'oria. sed ꝛrium euidentius manifestat h decretalis. Dico etiam q̃ autoꝛitates non sunt ad ꝓpositum vt liquide aꝑet intuenti textuz ⁊ glosas ordinarias et approbatas. // ¶Preterea fuit coꝛrelariũ quartuz. qđ intuli q̃ abdicatio rum tꝑalium ꝓm animi ꝓparationem nullã aut valde imꝑfectam ⁊ fragilem ostendit ⁊ efficit pfectionem. ꝓbaui ꝑmo. qz semp habent pauperes. secũdo qz non valet nisi ratiõe actus. igitur actualis est pfectioꝛ. Jstũ articulũ reuoco tãq̃ falsum ⁊ scandalosum. nec ꝓbationes sunt ad ꝓpositum.

Item respondendo ad quendã baccalarium de domo beati Bernardi. cum ille dixisset q̃ xp̃s talia non abdicauit. illud negaui ⁊ dixi q̃ xp̃s nihil sibi retinuit. Jsta duo dicta reuoco tanq̃ falsa ⁊ heretica. qz xp̃s loculos habuit ꝓpter infirmos a fidelibus oblata ꝯfuans. que ⁊ suoꝛũ necessitatibus ⁊ alijs indigentibus tribuebat. vt ⁊ xp̃i euangelium ⁊ beatus Augustin⁹ ac eti am determinatio romani pontificis hec testãt.

Vltimū correlarium quod posui fuit q̄ nō plꝰ curauit christus de temporalibus q̄ faciunt diuites de pauperibus. probaui. quia sitiuit ⁊ nō habuit potum. ⁊ pro nobis nudus i cruce pepēdit. nunc dico q̄ xp̄us de temporalibus curauit. quia non omnia abdicauit vt supius dictū est. quod autem innui de diuitibus q̄ nō curāt de pauperibus. hoc retracto tanq̄ iniuriosuz illis diuitibꝰ per quorum elimosynas paupes sustentant. Hec igitur omnia male sonantia sic p̄us expressa in meo dicto sententiaruz principio male posita reuoco ⁊ retracto vt dictum est promittendo bona fide q̄ illa de cetero non tenebo. nec dogmatizabo ⁊ ita iuro. veniam humiliter iplorans de comissis. Hec omnia predicta dictꝰ frater Bionysius iterū omnino in presentia magistri Guillermi romani lectoris sacri palacij apostolici ⁊ aliorum nouem magistrorum in theologia Parisius reuocauit. ⁊ ad sancta dei euangelia iurauit se apellationem quam interposuerat non prosecuturum ac conclusiones predictas et corrolaria tanq̄ falsa erronea ⁊ heretica abiurauit ſm tenorem reuocationis alias per eum facte Parisius. modo ⁊ forma superius annotatis. Hec autem reuocatio facta est auinione i domo p̄fati magistri Guillermi romani. Anno. m. ccc lxv. die vltimo mensis Januarij. inditione tertia. pontificatus sanctissimi in christo patris et domini nostri dñi Urbani diuina prouidentia pape sexti. anno tertio.

Reuocatio articulorum p̄dictorū facta p eūdem fratrem Bionisiū in disputationibꝰ solennibus publice facta in ecclesia p̄dicatorū Parisiꝰ Anno dñi. Ꝯ. ccc. lxix. die iouis. post Quasi mō. de mādato reuerendissimi in xp̄o p̄ris ⁊ domini. dñi cardinalis beluacensis cōmissarij ad hoc p sedem apostolicā deputati.

Item cū debui exponere dicta mea in curia romana coram reuerendissimis p̄ribus dominis cardinalibus nemāsensi ⁊ vabrensi addidi ppositiones que sequunt videlicet q̄ xp̄us in morte oia simpliciter abdicauit. Istā reputo tanq̄ falsam erroneā ⁊ hereticam.

Item dixi q̄ qñ corpus in sepulchro māsit. ibi caritas abstulit ab eo oēm ppetatem ⁊ dominiū. istā reuoco tāq̄ falsam erroneā ⁊ hereticam.

Item dixi q̄ tunc vacauit sedes generalis dñi vsq; ad diē istā vt seq̄t ex p̄dictis seu ad sensuz p̄dictarū. reuocaui ⁊ reuoco tāq̄ falsā ⁊ erroneā

Item q̄ aliqui dicunt q̄ dixi in p̄dicta declaratione. p̄mo q̄ lex amoris. i. caritas que statuz pfectum facit est insepabilis a nobis. ⁊ q̄ loquebar de caritate siue de lege amoris ex cuiꝰ obseruatione seu obseruantia vniuscuiusq; status pfectio mensurat loquendo de meritoria perfectione in homine vsum rationis habente. secundo q̄ cuilibet creature rationali hec lex naturaliter est indita. ⁊ tertio q̄ deus ſm hanc legez viuit. Istas ppositiones non credo me dixisse neq; dixi. q̄ istas reputo falsas erroneas ⁊ hereticas. p̄dictas aūt ppositiones p me reuocatas abiuro ⁊ promitto eas de cetero nec tenere nec dogmatizare publice vel occulte ⁊ veniam petiui ⁊ peto humiliter de cōmissis.

Capūm. xxix.

Reuocatio mgri Johannis de calore. Anno dñi. Ꝯ. ccc. lxij.

Antequā descendaz ad conclusiones habeo aliq̄ dicere. q̄ in primo articulo mearū vesperiarum posui duas ppositiones. vnam. s. q̄ summus legislator deus ipse dignus ē infinitis pfectionibus quas nec habuit nec habet nec habere pōt. Nūc dico q̄ ista ppositio male sonat. imo reputo eam in sensu catthegorico falsam quē sensum facit. nec i illo sensu intellexi eam: ſ in sensu hypotetico. s. q̄ si esset infinite pfectiones imaginabiles q̄s deus non bz adhuc esset dignus illis pfectionibus. Eodē mō de secunda ppositione. s. q̄ infinite pfectiones simul in legislatoris essentia sunt dignitas ad infinitas alias.

Item q̄ ex p̄dicta intuli vnum corrolariuz. s. q̄ dictus legislator dignificauit se in carne ad suaz assumptionē hypostaticā. intellexi dignificauit id est manifestauit.

Istud aūt quod vltra addidi. s. q̄ si alꝰ nō fuisset assumptus ſm hominē dignus esset q̄ frueretur. ⁊ istud pluries reiteraui dico q̄ intellexi ⁊ ptuli tanq̄ disputabile. nūc dico q̄ nō est disputabile ⁊ qđ est falsum.

Itē q̄ ppositi in mea cōclusione tertij articuli q̄ subducta p̄rogatiua disparis acceptiōis vitari sub falsitate staret vt verus cultor nō amplius q̄ falsus meret ⁊ istā pluries reiteraui. dico q̄ male sonat. q̄ procedit ex vna suppositōe impossibili aliquibus tñ posset apparere possibile.

Fuerūt parisius quidam discipuli cuiusdam almarici noie studētes parisius q̄ dixerūt mortuo eo. q̄ illud q̄ alꝰ est peccatū mortale vt stuprū factū in charitate nō est peccatū. impunitatem peccatorū pmittētes deū bonū ⁊ non iustū dicentes. q̄ ab eccl̄ia propter hmōi condemnati a rege francie extra portas sunt cōbusti. Hereſiarcha vo eorū almaricus a generali concilio rome cōdemnatꝰ est et excōmunicatus ⁊ ex ciuitate exhumatus. ⁊ cinis ⁊ ossa p sterquiliniū sunt dispsa ⁊ merito.

Capūm. xxx.

Articuli Ludouici reuocati.

Anno domini. Ꝯ. ccc. lxij.

Primo probādo pri

mam ptem ꝑme ſuꝑpoſitionis arguit ſic. Ad q̄-
libet nomen velle vel nolle reſpectu cuiuſlibz ꝓ
ducibilis ad extra ſequit neceſſario mutatio in
volũtate pfecta. Deinde arguit hypotetice ſic.
Si deus de nouo aliq̄d vellet vł nollet ad extra
ſeu ſi in deo eſſet nouum velle vel nolle ad extra
ipe intrinſece mutaret. igit velle ⁊ nolle dicunt
denominationem intrinſecã. ⁊ hec fuit mẽs mea
ꝓ hoc q̄ dixi in ſecunda ꝓbatione huius q̄ tam
velle vel nolle ad extra eſt actus vitalis pfecte
voluntatis ipam immutans vitaliter non intel
lexi q̄ ꝓ velle ⁊ nolle deus mutaret intrinſece. ſ
q̄ ſunt opera vitalia. Sed q̄apud multos iſte
modus loquendi velle diuinum immutat volũ
tatem diuinam. ſignificat enim q̄ ipe intellectus
mutatur. ⁊ non placet domino cancellario et fa
cultati q̄ de cetero in diuinis tali modo q̄s vta
tur. dixi in ſecundo corrolario ꝑme ſuꝑpoſitõnis
q̄ licet pfecte voluntatis ſeu diuine eſſentie q̄-
libet intrinſecum ſit abſolute neceſſariuz ſm ſuũ
eſſe reale. tamen eſt aliquid intrinſecus ꝓtingẽs
⁊ non eſt neceſſarium ſm ſuũ eſſe formale. patet
de nolle ⁊ velle ductis ad extra. Iſtud ſicut ex-
plano ⁊ dico q̄ nihil intrinſecum deo eſt contin
gens ſm intellectum quem facit tanq̄ catholi-
ce fidei diſſonum. Similiter illud q̄d dixi in ter-
tio corrolario q̄ ſtat deũ eſſe intrinſece aliqualẽ
⁊ ipm poſſe non eſſe talẽ. ⁊ tñ ipm eſſe talem im-
mutabiliter debet ſic intelligi. i. ſtat deum aliq̄d
velle ad extra ⁊ ipm poſſe hoc nũq̄ velle. ⁊ tam
immutabiliter. Q̄d dixi in ꝓbatione hui⁹ q̄ nõ
eſt inconueniẽs q̄ aliq̄d ſit deus ſm ſuuz eẽ rea
le. ⁊ tñ non ſit deus ſm ſuũ eſſe formale debz ſic
intelligi. i. q̄ aliq̄d ſit deus realiter. ⁊ tñ aliqua
formali denominatione denominat que ſibi nõ
cõpetit ꝑciſe q̄ deus. ſed ratiõe alicui⁹ effectus
vnde ſuꝑa dicti damnant hanc ꝓpoſitionẽ tã-
q̄ fidei diſſonam ſm intellectũ quẽ facit. ſ. q̄ ali
quid eſt de⁹ ſm ſuũ eſſe reale. ⁊ tñ ipm nõ eẽ de⁹
ſm ſuũ eſſe formale.

Itẽ dixi in nono corrolario q̄ nõ ſtat intellectũ
pfectum cognoſcere vera ꝓtingentia ⁊ illoz ad
extra nõ eſſe ꝓductiuam voluntatẽ.

Item dixi in decimo q̄ pfectus intellect⁹ ad eẽ
peccati vt pctñ eſt non põt immediate aplica-
ri cognoſcitiuo ⁊ q̄ ex iſto ſequit finaliter pecca-
tum eſſe vel deformitatẽ aime non eſt ꝓpie ali-
q̄ veritate verũ. ꝑmũ eſt maledictũ ⁊ falſum. q̄
ad hoc ſequit q̄ deus non cognoſceret peccata
aut voluntatẽ diuinã horũ eſſe ꝓductiuã. quo
rum vtrunq̄ eſt falſum ⁊ ſecundũ fuit alꝭ ꝓdẽ-
natum Et alia corrolaria ꝓ eo q̄ ꝑmo ꝓueniũt
falſa ſunt ⁊ male ſonãt. Jn ſecũdo corrolario ſe
cunde ꝓpoſitiõis dixi q̄ ſtat aliq̄d eſſe actu mi-
raculoſum ⁊ tñ in illo q̄ ſic actuat nullã ponere
pfectionem ſimpliciter. mgri noſtri iſtũ moduz
loquendi non aꝓbabant. ſ. q̄ deus actuetur ſic
nec illũ q̄ deus immutet.

Item in quarto ⁊ quinto corrolarijs ſcde ſuꝑpo-
ſitionis dixi q̄ pfecta voluntas non intẽſius di
ligit ꝑdeſtinatum q̄ diligat ꝑſcitum. ⁊ q̄ nõ pl⁹
intenſiue diligit ſe q̄ diligat diabolũ in eẽ natu-
rali. nõ debui iſta dicere q̄ in auribus audiẽtiũ
male ſonant ⁊ falſa ſunt. cum ſm Aug⁹. aliq̄d di
ligere ſit ei velle bonum. ⁊ ideo intenſius dilige
re eſt ei magis bonum velle. ⁊ ita cõmuniter in
telligunt homies.

Corrolariũ octauũ fuit tale q̄ q̄libet volitio q̄
de⁹ vult a eẽ nõ min⁹ diſtinguit formaliter a voli
tõe q̄ vult b eſſe. q̄ deus diſtiguit a materia pri
ma realiter. ꝓbaui ꝓ hoc q̄ q̄libet volitio qua
deus vult a eſſe immenſe formaliter diſtinguitur
a volitione qua vult b eſſe. Corrolariũ hoc eẽ fal
ſum. ꝓbatio erronea q̄ non eſt admittendũ q̄li-
tercũq̄ q̄ in deo ſint plura immenſa aut pl̃a im-
menſa eſſe diſtincta.

Corrolariũ nonum fuit. nullum velle immẽſum
pfecte voluntatis continet aliquid ad extra ꝓ-
ducibile. hoc eſt falſum. q̄ velle dei eſt cã reruz
Jn ꝓbatione aũt corrolarij ſcripſi q̄ ſi potẽtie
volitiue angeli. volitio domini que eſt immẽſa
eſſet actualis volitio. q̄d nõ reputo impoſſibile
⁊ tamen ꝓ hmõi volitionem ⁊ ceꝛa. ꝓdictuz
corrolariũ nunq̄ putabam poſſibile. nec credo
dixiſſe eẽ poſſibile. ⁊ eſt erroneũ. q̄ alꝭ fuit re-
ꝓbatũ. ac etiam quicq̄d ex eo ſequit in q̄tum
ex hoc ſequit eſt poſſibile.

Jn tertio corrolario tertie ſuꝑpoſitõis dixi q̄ pec
catum eſſe pfecta voluntas deus nõ poteſt im-
mediate nolle. ⁊ in alio q̄ peccatũ nõ eſt imme-
diate odibile a pfecta volũtate. Jſta male ſo-
nant ⁊ diſcordant ſcripture ⁊ dictis ſanctorum.
hoc aũtẽ intuli ex duobus corrolarijs. quoꝝ
vnum fuit q̄ pfecta voluntas quicq̄d extrinſe-
cus poteſt immediate velle. ꝓter imediate nol-
le ⁊ econuerſo. Aliud eſt q̄cquid immediate ip-
ſa poteſt nolle poteſt efficere. q̄ aplicata ad pec
catum formaliter ſumptum falſa ſunt ⁊ male ſo-
nant.

Itẽ ſextũ corrolariũ fuit quolibet extrinſecuz ꝓ
fecta libertati ſeu voluntati eque ab ipa eſt odi
bile ſicut diligibile ⁊ econtra. hec ꝓpoſitio eẽ er-
ronea. ⁊ repugnare videt voluntati diuie.

Secũda concluſio mea fuit. Euidẽtie ad cõtra
dictoria in intellecto diuino formaliter immenſe
formaliter repugnant. dixi in ꝓbatione q̄ queli-
bet earũ immenſa. nunc dico q̄ illa cõcluſio cuz
ſuis corrolarijs ⁊ ſua ꝓbatione male ſonat quã-
tum ad hoc q̄ deſignant in deo eſſe plura ⁊ im-
menſa diſtincta. quod iam fuit hic ⁊ ſuperi⁹ re-
ꝓbatũ. Quantũ etiã ad hoc q̄d dicit ⁊ immen
ſe repugnãt male ſonant. q̄ ad hoc dat intelli-
gi q̄ repugnantia ſit intrinſece in deo.

Forma et modus re=

uocationis facta ꝑisius ꝓ fratrem Guidonem ordinis heremitarū sancti Augustini actu legentis ꝑisius sententias in schol' dicti ordinis. Anno domini .M.ccc.liiij.xvj. die mēsis Maij. Et hoc anno legendo ⁊ respondēdo ambulaui in magnis ⁊ mirabilibus sup me. ꝟbum veritatis non recte tractando: ꝟbis contēdendo ꝓphanis ⁊ vaniloquis que ad impietatē ꝓuocant ⁊ audientiū subuersionē. ex q̄bus fact' sum occasio scandali in sanctissima facultate ⁊ ordine meo quod mihi displicet bono corde. idcirco iuxta piam ⁊ sanctam ordinatiōz dñi Cācellarij ꝑisien. ac ceterorū mgr̄oꝝ reuerendorū theologice facultatis. quorū correctioni ⁊ ordinationi me submisi ⁊ submitto dicta mea scripta volo reuocare ⁊ intentionem meā ostendere bonam. nō obstantib' dictis ⁊ scriptis in forma q̄ sequit̄. Et licet domini ⁊ mgr̄i reuerēdi istas cōclusiones posuerim non est intentōis mee nec vn q̄ fuit ꝓ dei ḡtiam eas sustinere ꝓtinaciter.

Reuocatio facta ꝑisius
Anno dñi .M.ccc.liiij.

Primo dixi istam cō

clusionem. Charitas que semel labit̄ vel deperditur nūq̄ fuit vera charitas. ⁊ iam ꝓbaui contra baccalarium beate marie de monte carmelo. hāc reuoco tanq̄ falsam ⁊ hereticā. ⁊ etiam que eneruat effectum sacramentorū. ſ. baptismi ⁊ penitentie. ⁊ etiam ꝛ decretum eccl̄e in .c. fide' i. extra de sum. tri. ⁊ fide ca. in cle. etiam tanq̄ ipsam interimentē. quod eiꝰ nullo mō vere est. deseri non potest. vt ait Gratianus. ⁊ p̄sumptuose positum esse. q̄ eam dixi valde ꝓbabilem. et tñ est contra ꝓclusionem ⁊ doctorū opinionem .ſ. mgr̄i sententiaꝫ. Gratiani ⁊ plurium aliorum. Si que ꝟo autoritates Augustini vel aliorū videant̄ ad oꝓpositum. intelligende sunt de charitate finali que manet in patria. de qua loquitur apl's .ſ. ad Thori .xiij. Charitas nunq̄ excidit. Vel intelligendū est de charitate ꝑm efficaciam vt mgr̄ met videt̄ glosare.

Secūdo ex hoc intuli q̄ ꝑscitus existēs in charitate non pōt mereri vel elicere actū meritorium vite iuxta scalam vite nostre. reputo falsum ⁊ cōtumeliosum.

Tertio dixi contra baccalariū p̄dicatorū conferendo cum ipō q̄ hō meret̄ vitam eternā de cōdigno. id est. q̄ si nō daret̄ ei fieret sibi iniuria. ⁊ scripsi q̄ deus faceret sibi iniuriā ⁊ hāc ꝓbaui. Istā reuoco tāq̄ falsam hereticā ⁊ blasphemam ⁊ mihi ꝛdicentem in ꝓclusione infra recitanda. q̄ dicit totū est a deo ita q̄ nihil a volūtate.

Quarto dixi in disputatione respōdēdo de q̄libet q̄ si nullum esset liberū arbitrium adhuc esset peccatum. quod scripsi in hac forma. pono vnū ꝓbabile. ſ. si nullū esset intentū vl' volitū adhuc esset pctm̄ tanti mali vel meriti. ꝓbatio fuit. q̄a imaginato q̄ nul um esset arbitriū adhuc esset ī dei ꝓtuitu malū. hanc reuoco tanq̄ falsam manifeste erroneam ⁊ hereticam scandalosam ⁊ blasphemā.

Quito dixi q̄ bonū meritū est a deo ita q̄ nihil est a volūtate. quā in hac forma scripsi. tāti meriti est ex q̄to bñplaciti intenti ⁊ voliti nō ex q̄to. hanc reuoco tanq̄ falsam scandalosam ⁊ in fide suspectā ⁊ mihi ꝓtradicentem in tertia ꝓpositōe superius reuocata.

Sexto dixi q̄ de' pōt aliquē necessitare ꝑueniēdo voluntatē ad bonū actum. quē erroꝛē scripsi in hac forma. deus q̄ñq̄ ꝑuenit ita voluntatem puri viatoris q̄ nunq̄ pōt in nō actū meritoriū ꝓbaui sic. aliter sequeret̄ q̄ hō posset mutare diuinum ꝓpositū. Sc̄do q̄ hō posset facere hoiez mendacē. alia sententia ꝓbabilis est ista q̄ deus posset necessitare aliquē ad bonū actū ꝑueniendo. hec sustineri pōt. ꝑobationē tū adduxi ad hanc scandalosam ⁊ in fide suspectam.

Septimo dixi q̄ est dare plures vnitates: q̄ nō faciūt numerū. quod reuoco tanq̄ falsum scandalosum ⁊ in fide suspectum q̄tum ad trinitatez in diuinis.

Octauo dixi ⁊ scripsi q̄ nulla creatura rōnalis specialit̄ est in se nisi q̄ deus est sibi eē. ⁊ ex hoc intuli in eodem scripto q̄ in omni eo q̄ō non deus essentialius est nō esse q̄ esse ipm. has uoco falsas false positas ⁊ erroneas.

Nono dixi ⁊ scripsi q̄ aliq̄d pōt esse sine tēpe in merito ⁊ peccato. ⁊ ꝓbaui q̄ possibile fuit vl' ē aliq̄ō esse in instanti eternitatis in merito. ⁊ ꝓsequenter in instanti tpis in peccato. ⁊ iterato in instanti eternitatis in merito. hāc reuoco cū sua ꝓbatione tanq̄ falsam fatue positam ⁊ in intelligibilem. Capl'm .xxxij.

Reuocatio facta Anno dñi .M.ccc.lj.

Quia ego simō in re=

spondendo in vesp̄is exponēdo vl' declarando terminos q̄stionis q̄ hoc nomen Jesus dictuz est de deo accidentaliter. ⁊ ex pte significat filiū dei qui assumpsit naturam humanā. ꝑponendo ꝓclusiones posui ꝓ ꝑma conclusione q̄ hꝰ ꝓpositio est possibil'. Jesus nō est deus. ꝓbaui ex eo q̄ humanitate assumpta ꝓ possibile depositā. Jesus nō est deus. ⁊ intuli q̄ hec est possibilis. Jesus pōt nō esse deus.

Sc̄do q̄ Jesus pōt esse ⁊ nō esse Jesus. expositionem ⁊ significationē huius nomis Jesus reputo insufficientem falsificantē cōclusionē ⁊ correlarium. posito nanq̄ q̄ hoc nomen Jesus significat illud qđ significat hec oratio. filius dei qui assumpsit naturā humanā. hec. Jesus nō ē

deus.nō est possibile sicut nec ista filius dei q̄ assumpsit naturā humanā nō est deus.

Item posito eodē hec. Jesus pōt eē ⁊ nō eē de⁹ est falsa. sicut illa. filius dei q̄ assumpsit naturaz humanā pōt esse ⁊ non esse filius dei q̄ assumpsit naturā humanā. hanc ꝯclusionem reputo sicut hereticā stante dicta positiōe.

Itē post secundā ꝯclusionē intuli p̄mū correlarium q̄ Jesus nō pōt esse deus. p̄m q̄ Jesus nō pōt desinere esse deus. correlaria nō fuerūt ponēda sine distinctionibus. itaq̄ expono ea ⁊ dico q̄ si termin⁹ subiectus Jesus stat p̄ simplici persona que dr Jesus. correlaria sunt catholice tenenda. Si vo idem terminus Jesus p̄ vno xp̄o ex psona ꝟbi ⁊ humanitate ꝯstituto. vicz p̄ implicito qđ significat ⁊ p̄ quo stat in dicto p̄me ꝯclusionis ⁊ in dicto p̄mi correlarij ex ꝯclusiōe p̄ma illati. ipa correlaria nō sunt catholica ꝫ falsa. nec etiam stant cū ꝯclusione p̄ma. nec cū correlario p̄mo ex ꝯclusione p̄ma illato.

Item posui ꝯclusionē secundā q̄ nulla res q̄ est deus pōt nō esse deus. ⁊ intuli correlariū tertiū q̄ nulla res est aut pōt esse. que mō non sit deus ⁊ aliqñ posset eē deus. Correlariū ꝫ quartum q̄ nulla res est aut esse pōt que possit incipe esse deus. conclusionem sic vniuersalit intellectam q̄ terminus subiectus distribuat p̄ re que p̄ cō municationē idiomatū est vel pōt esse deus. reuoco sicut falsam ⁊ hereticā. correlaria etiam tali vniuersalitati intellecta reputo sicut falsa erronea ⁊ heretica.

Item posui ꝯclusionē tertiā q̄ deus pōt aliq̄lit se habere qualiter se nō habet ac etiam eē aliqualis qualit non est. Et ad pbandum ꝫ induxi p exemplo q̄ deus p̄r pōt esse hō et nō esse hō. cōclusio vt posita fuit nō bene sonat in eo. q̄ rōne relatiui reciproci sonat q̄ sbe dei de nouo possit aduenire habitudo aut q̄litas realis. ⁊ iō intellectus quem habui potiꝰ fuit exp̄mēdus in his ꝟbis aliqua creatura se pōt habere aliqualiter ad deum qualit non se hz. Exemplū etiā ad conclusionem nō cōuenit. qm̄ adhuc posito q̄ deus pater pōt esse hō ⁊ nō esse hō p̄pe sequit qđ de⁹ pōt esse aliqđ qđ non est. sicut ex decretali arguitur extra de here. cum xp̄s. ⁊ nō sequit p̄prie q̄ deus pat̄ possit esse aliqualis qualis nō est. aut aliqualiter se habere q̄liter nō se habet. Ex conclusione tertia intuli tertiū correlariū q̄ q̄uis iesus fuerit ab eterno semp patri coequalis tamē aliqñ fuit deus qñ non fuit Jesus. Istud corrrelarium aliqñ Jesus erat deus qū nō erat deus. male sonat ⁊ erronee.

Item ex conclusione quarta intuli quartū corrrelariū q̄ filius dei qñ incipiebat esse filius ꝟginis. nō incipiebat esse aliqđ. Istud corrrelarium p̄ut in distinctiōe positū fuit reuoco sicut erroneum ⁊ hereticū. qm̄ filius dei qñ incipiebat eē filius ꝟginis incipiebat esse aliqđ p̄m q̄ hō. et incipiebat esse aliqđ qđ p̄us non erat.

Itē ex conclusione quarta intuli vltimū corrrelarium q̄ nūc ꝫ hic homo demōstrato qui est xp̄s fiebat christus. ⁊ pbaui ex eo q̄ nec pur⁹ homo fiebat xp̄s. nec homo xp̄s fiebat xp̄s. corrrelariū istud p̄ut indistincte fuit positum. reuoco sicut falsum ⁊ erroneū quando in sensu quo hō demōstratus staret p̄ filio dei ꝯcedendū esset. q̄ aliqñ hic hō fiebat xp̄us qm̄ filius dei viut nunc ē hō aliqñ fiebat hō. dicente euangelio. Verbum caro factum est ⁊c.

Capūn. xxxiij.

Istí sunt artículi ī quí

bus magr̄ sententiarū non tenet cōmuniter ab oibus. ⁊ p̄mo p̄mi libri. Primo q̄ charitas q̄ diligimus deū ⁊ p̄rimū est spūssanct⁹. di. xxij. c. ij vel q̄ charitas que est amor dei ⁊ p̄rimi nō est aliqđ creatum.

Secūdo q̄ nomia numeralia dicta de deo dicūtur solum relatiue. di. xxiij. c. Et si diligent. vel hec noīa numeralia trinus ⁊ trinitas non dicūt positionem: ꝫ p̄uationem tm̄.

Tertio q̄ simile ⁊ equale silr̄ dicunt de deo p̄riuatiue. distin. xxj. c. Et hoc idem.

Quarto q̄ de⁹ semp pōt quicqđ aliquādo potuit. ⁊ vult quicqđ voluit. ⁊ scit q̄cqđ sciuit. di. xliij. c. Preterea queri solet.

In secūdo libro.

Primo q̄ angeli meruerūt beatitudinem p̄ gratiam sibi datam. sed q̄ p̄mium p̄cessit meritum: sed postea meruerūt p̄ obsequia fidelib⁹ exhibita. di. v. c. Hic queri solet. vel q̄ in angelis p̄emium p̄cessit ⁊ meritum respectu p̄mi substātialis habet subsequi.

Secūdo q̄ angeli in merito respectu essential p̄mij ⁊ in ipo p̄mio p̄ficiūt vsq̄ ad iudiciū. di. xj. ca. Preterea illud.

Tertio q̄ charitas est spūssanctus. s. illa q̄ aime q̄litates informat ⁊ sanctificat. di. xxvij. c. Cum igitur.

Quarto q̄ in veritate humane nature nihil trāsit extrinsecū. sed quod ab Adam descendit per ꝓpagationem auctum ⁊ multiplicatū resurget in iudicio. di. xxx. c. penul. Quibus respōderi. vel q̄ nihil de cibis transit in veritatē humane nature. nec p̄ generationem nec p̄ nutritionem.

In tertio libro.

Primo q̄ aīma a corpe exuta sit p̄sona. di. ij. c. Hic apponit a q̄busdam.

Secundo q̄ christus ꝯuenienter mortu⁹ ⁊ non mortuus dicit passus ⁊ non passus di. xxj. ca. vltimo.

Tertio q̄ christus in triduo mortuus fuit hō. di. xxij. c. j.

Primo q̄ sacramenta legalia nō iustificabāt etiam si fide ⁊ deuotione fierent. distin. j. ca. Non igit̄.

Secdo q̄ hō sine medio videbat deum añ pctm eadem di. c. Triplici.

Tertio q̄ circūcisio non cōferebat gr̄am ad bñ opandum nec ꝟtutes ad augmentū: ꝫ solum ad peccata dimittenda valeb. t. eadem di. c. Duo igit̄.

Quarto q̄ puuli añ octauū diez morientes incircūcisi pibant ⁊ q̄ cā necessitatis poterant añ circūcidi. eadem di. c. Si ꝟo.

Quinto q̄ q̄dam sacramenta noue legis instituta sunt in remediū tm̄. vt mr̄imonium. di. ij. c. j. Jam ad sacramenta.

Sexto q̄ baptizati baptismo Johis nō ponentes spem in illo. non erant baptizandi baptismo xp̄i. di. ij. c. vlti. Hic considerandū. vl̄ aliter baptismus Johis cū impositiōe manuū equipollebat baptismo xp̄i. ita q̄ baptizat⁹ baptismo Johānis nō erat baptizandus.

Septimo q̄ deus potuit dare potētiaz creature creandi ⁊ interius abluendi. i. pctā dimittendi. di. v. c. vlti. Hic querit̄ q̄ sit. Vel sic q̄ deus poterat dare ptātem alīs baptizandi interi⁹. et q̄ creatura potuerit suscipe ⁊ sīl̄ q̄ de⁹ pōt ptātez creandi creature cōicare ⁊ creare p̄ creaturā tāq̄ p̄ ministrum. di. v.

Octauo q̄ scismatici. degr̄dati. p̄cisi ab eccl̄a. hereticī. excōicati non hñt ptātez ꝓsecrandi corp⁹ xp̄i. di. xij. c. Illi ꝟo.

Nono q̄ bzutū nō sumit ver̄ corpus xp̄i ⁊ si videatur. di. xiij. c. Illud etiam sane.

Decimo q̄ scīa discernendi vt notat habitū scie sit clauis. di. xix. c. j.

Undecimo q̄ epi simoniaci degradati non p̄nt ꝓferre ordines. di. xxv. c. de simoniacis.

Duodecimo q̄ secūdus maritus alicui⁹ mulieris incognite carnaliter a p̄mo fit bigamus p̄ cognitionem illius: ⁊ phibetur ab ordinibus. di. xxvij. c. vltimo.

Decimotertio q̄ cognoscens sororem vxor̄ sue nō tenet̄ vxori petenti debitum reddere. distin. xxiij. c. de his.

Decimoq̄rto q̄ ille q̄ vxore viuente duxit aliaz in aliena patria q̄ rediens ad ꝓsciam vult eā dimittere ⁊ nō pōt. si cogitur ab eccl̄a remanere et debitū reddere q̄ sibi non credit̄. dicit mgr̄ q̄ incipit excusari p̄ obedientiam ⁊ timorē. ⁊ t. netur reddere debitum si petatur. di. xxxviij. c. vlti.

Decimoq̄nto q̄ peccata de⁹ eta nō patefiāt alīs in iudicio. di. xlij. c. Hic querit̄ vtrū electis.

Determinatio Parisius facta p̄ almā facultatem theologicā. Anno dñi. M̄. ccc. xviij. sup q̄busdam superstitionibus nouiter exortis.

Diuersis ortho
doxe fidei zelatoribus Cancellarius ecclesie Parisiensis ⁊ facultas theologie in alma vniuersitate Parisien. matrem nr̄a: cum integro diuini cultus honore spem habere in dño. ac in vanitates ⁊ insanias falsas non respicere. Ex antiq̄s latebris emergens nouiter errorū feda colluuio recogitare cōmonuit: q̄ plerūq̄ veritas catholica apud studiosos in sacris l̄ris apertissima est. q̄ ceteros latet. nimirū cum b̄ p̄priū habeat ois ars manifestam esse exercitatis i ea. sic vt ex eis ꝓsurgat illa maxia. Cuilibet in sua arte perito credendū est. Hinc est orationum illud qđ Hiero. ad Paulinū scribēs assumit. Qđ medicorum est p̄mittunt medici. tractant fabrilia fabri. accedit ad hec in sacris litteris aliud speciale qđ nec expientia ⁊ sensu ꝓstāt vt alie artes. nec possunt ab oculis circūuolui nube vitiorū facile dep̄hendi. Excecauit enim eos malicia eorū. Ait siq̄dem apostolus q̄ propter auariciam multi errauerūt a fide. p̄pterea nō irrationabiliter idolorū fuitus ab eodez nomināt̄. alīj p̄pter ingratitudinem q̄ cum cognouissent deum: nō sicut deū glorificauerūt. in omnem idolatrie impietatē (sicut idē cōmemorat) corruerunt. Porro Salomonem ad idola. Bydonem ad magicas artes ptraxit dira cupido. Alios postremo misera timiditas tota ex crastino pendens in obseruatiōes superstitiosissimas impiasq̄ depulit. quemadmodū apud Lucanum de filio pompei magni. ⁊ apud hist̄oricos ꝫ plurimis notatum est. Ita fit vt recedens peccator a deo. declinet in vanitates ⁊ insanias falsas: et ad eum q̄ pater est mendacij. tandem impudent̄ palam q̄ apostasiando se cōuertat. Sic Saul a dño derelictus phitonissam cui p̄us aduersabatur consuluit. sic Ochozias deo isr̄l̄ spreto misit ad cōsulendum deum acharon. Sic deni q̄ eos omēs qui fide vel ope absq̄ deo vero sunt: vt a deo falso ludificent̄ necesse est. Hanc igitur nephariam pestiferam mortiferam q̄ insaniaz̄ falsarum cū suis heresibus abominationē plus solito nostra etate crementes inualuisse. ne forsan christianissimū regnū quod olim mōstro caruit ⁊ deo p̄tegente carebit: inficere valeat tam horrēde impietatis ⁊ pnicios̄issime contagiōis mōstrum. Cupientes totis conatib⁹ obuiare. Hec moz̄es in sup nostre p̄fessionis. proq̄ legis zelo succensi paucos ad hanc rem articulos. damnationis cauterio (ne deinceps fallant incogniti) notare decreuimus. rememorantes inter cetera innumera dictum illud sapiētissimi doctor̄ Augustini de superstitiosis obseruatiōibus. Q̄ talibus credunt. aut ad eorū domū euntes. aut suis

domibus introducũt. aut interrogãt. Iciant le fi dem xp̃ianam ⁊ baptismũ p̃uaricasse. ⁊ paganũ ⁊ apostatã. i. retroabeuntẽ ⁊ dei inimicũ. ⁊ iraꝫ dei g̃uiter incurrisse: nisi ecclastica pnia emenda tus deo reconcilier. hec ille. Neq; tamẽ intẽtio nr̃a est in aliquo derogare quibuscũq; licitis et veris traditionibus scientũs ⁊ artibus. sed insa nos errores atq; sacrilegos: insipientiũ ⁊ ferales ritus p q̃to fidem orthodoxã ⁊ religionem xp̃ianam ledũt. ⁊ taminãt. inficiũt radicitus q̃tum phas nobis est extirpare satagimus. ⁊ honorem suũ sincerũ relinquere veritati.

Est autez primus ar-

ticulus q; p artes magicas ⁊ maleficia ⁊ inuocationes nepharias q̃rere familiaritates ⁊ amicitias ⁊ auxilia demonuꝫ nõ sit idolatria. Error. Cm̃ demon aduersarius ptinax ⁊ implacabilis dei ⁊ hois iudicar. nec est honoris vel dominij cuiuscũq; diuini vere seu pticipatiue vl̃ aptitudinaliter susceptiuus. vt alie creature rõnales ñ damnate nec in signo ad placitũ instituto. vt sũt imagines ⁊ templa. deus in ip̃is adorar.

Scds articulus q; dare vel offerre vel ꝓmittere demonibus qualẽcũq; rem vt adimpleat desideriũ hois. aut in honorem eorũ aliq̃d oscula ri vel portare nõ sit idolatria. Error.

Tertius q; inire pactũ cũ demonib⁹ tacitũ vel exp̃ssum non sit idolatria vel spẽs idolatrie vel apostasie. Error. Et intendim⁹ esse pactum implicitum in omni obseruatione supstitiosa. cui⁹ effectus non debet a deo vel natura rationabiliter expectari.

Quartus q; conari p artes magicas demões in lapidibus annulis speculis aut imaginib⁹ noie eorũ ꝓsecratis vel poti⁹ execratis includere cogere ⁊ artare vel eas velle viuificare. nõ sit idolatria. Error.

Quintus q; licitum est vti magicis artibus vel alijs quibuscũq; supstitionibus a deo ⁊ eccla p hibitis pro quocũq; bono fine. Error. quia fin apostolum non sunt facienda ma'a vt bona eueniant.

Sextũ q; licitũ sit aut etiã ꝓmittenda maleficia maleficijs repellere. Error.

Septimus q; alicꝫ cum aliquo possit dispensare in quocũq; casu. vt talib⁹ licite vtar. Error.

Octauus q; artes magice ⁊ sile's supstitiones ⁊ carũ obseruationes sint ab eccla irrationabiliter p hibite. Error.

Nonus q; deus p artes magicas ⁊ maleficia inducar. cõpellere demones suis inuocationibus obedire. Error.

Decimus q; thurificationes ⁊ suffumigatões q̃ fiunt in taliũ artium ⁊ maleficiorum exercitio sint ad honorem dei ⁊ ei placeant. Error ⁊ blasphemia. qñ de⁹ alꝫ nõ puniret vel phiberet.

Undecim⁹ q; talib⁹ ⁊ talit vti nõ est sacrificare seu immolare demonib⁹ ⁊ ex ꝓsequẽti damnabiliter idolatrare. Error.

Duodecim⁹ q; ẏba sancta ⁊ orationes q̃dã deuote ⁊ ieiunia ⁊ balneationes ⁊ cõtinentia corporalis in puris ⁊ alijs. ⁊ missarũ celebratio. et alia opa de genere bonorũ que fiũt p exercẽdo hmõi artes excusent eas a malo ⁊ nõ potius accusent. Error. nam p talia sacre res imo ip̃e de⁹ in eucharistia demonibus temptar imolari. ⁊ h̃ pcurat demon. vel qꝫ vult in hoc honorari sil'r altissimo. vel ad fraudes suas occultandas. vel vt simplices illaqueet facilius ⁊ damnabilius perdat.

Tredecimus q; sancti pphete ⁊ alij sancti' p tales artes habuerũt suas pphetias ⁊ miracla fecerunt. aut demones expulerunt. Error ⁊ blasphemia.

Decimusq̃rtus q; deus p se immediate vl̃ p bonos angelos talia maleficia sanctis hoibus reuelauerit. Error ⁊ blasphemia.

Quindecimus q; possibile est p tales artes cogere liberũ hois arbitriũ ad voluntatẽ seu desideriũ alterius. Error. ⁊ hoc conari facere ẽ impium ⁊ nephariũ.

Sedecim⁹ q; ideo artes p̃fate bone sunt ⁊ a deo ⁊ q; eas licet obseruare. qꝫ p eas quandoq; vel sepe euenit. sicut vtentes eis querunt. vel predicunt. vel quia bonum quandoq; ꝓuenit ex eis Error.

Decimusseptimus q; p tales artes demones veraciter cogunt ⁊ compellunt. ⁊ non potius ita se cogi fingunt ad seducendos homies. Error.

Decimusoctauus q; p tales artes ⁊ ritus impios. p sortilegia. p carminationes ⁊ inuocatiões demonum. p quasdam inuultuatiões ⁊ alia maleficia nullus vnq̃ effectus ministerio demonũ subsequar. Error. Nam talia quandoq; pmittit deus contingere. vt patuit in magis ꝑaonis ⁊ alibi pluries. vel quia vtentes seu consulentes ꝓpter malam fidem ⁊ alia peccata nephã da dati sunt in reprobum sensum. et demerẽtur sic illudi.

Decimusnonus q; boni angeli includant in lapidibus ⁊ ꝓsecrent imagines vl̃ vestimẽta. aut alia faciant q̃ in istis artibus ꝓtinent. Error et blasphemia.

Uicesimus q; sanguis vpupe vl̃ edi vl̃ alteri⁹ animalis. vel pgamenum ẏgineũ vel coriũ leonis ⁊ similia habeant efficaciam ad cogẽdos vl̃ repellendos demones ministerio hmõi artium. Error.

Uicesimusprim⁹ q; imagines de ere plũbo vel auro. vel de cera alba vel rubea vel alia materia baptisate exorcisate ⁊ consecrate seu potius execrate fin p̃dictas artes ⁊ sub certis diebus habeant ẏtutes mirabiles. q̃ in libris taliũ artium

recitauit. Error in fide ⁊ phia naturali ⁊ astro-
nomia vera.
Uicesimusseçũdus q̃ vti talib⁹ ⁊ fidez dare nõ
sit idolatria ⁊ infidelitas. Error.
Uicesimusterti⁹ q̃ aliqui demões boni sint. alij
benigni. alij oia scientes. alij nec saluati nec dam
nati. Error.
Uicesimusquartus q̃ suffumigationes q̃ fiunt in
hmõi opationibus q̃uertunt in spũs. aut q̃ sint
debite eis. Error.
Uicesimusquintus q̃ vnus demon sit rex octiẽtis
⁊ pcipue suo merito. ⁊ alius occidẽtis. alius se-
ptẽtrionis. alius meridiei. Error.
Uicesimussext⁹ q̃ intelligẽtia motrix celi influit
in aiam rõnalem sicut corpus celi influit i corp⁹
humanũ. Error.
Uicesimusseptim⁹ q̃ cogitatões nre intellectua
les ⁊ volitiones nre interiores immediate cau-
sent a celo. ⁊ q̃ p aliquã traditionẽ magicam ta
les possint sciri. ⁊ q̃ p illam de eis certitudinali-
ter iudicare sit licitũ. Error.
Uicesimusoctauus articulus q̃ p q̃scũq̃ artes
magicas possimus deuenire ad visionẽ diuine
essentie vel sanctorũ spirituũ. Error.
¶ Acta sunt hec ⁊ post maturã crebramq̃ inter
nos ⁊ deputatos nostros examinationẽ: ꝯclu-
sa in nostra congregatiõe generali ꝑarisi⁹ apd
sanctũ Mathurinũ demane sup hoc specialit
celebrata. Anno dñi. M.ccc.xcviij. Die. xix.
mensis septembris. In cuius rei testimoniuz si-
gillum dicte facultatis pentibus litteris duxi-
mus aponendum.

¶ Originale huius determinatiõis
est sigillatũ magno sigillo faculta-
tis theologice ꝑarisius.

¶ Sequunt excerpta pncipalium articulorum
tractatus cuiusdam contra errores fratris Jo-
hannis de montesono ordinis pdicatorũ ꝑari
sius condemnatos.

Prefatio.

Apostolicis ver-
is edocti. parati semp ad satisfactio
nem omni poscenti nos rationem de
ea que in nobis est fide. ad tuitionem eius quaz
pfitemur orthodoxe. ⁊ vt rationabilis quorun
dam errorũ condemnatio ꝑarisius nup facta
ac iustificatio exorte sup hoc cause ⁊ aduersan-
tium omniũ quecũq̃ iniusta rationabili scz cõ-
questio oblocutio atq̃ vexatio singulis innote
scat. pntẽ tractatũ sub aplice Petri sedis et se-
dentis in ea summi pontificis correctione duxi
mus compilandũ. In quo vniuersis xpifideli-
bus q̃ ipm lecturi vel audituri sunt supplicam⁹
affectu. vt equo aio puraq̃ mẽtis acie pspiciãt
vniusa nobiscũ ⁊c. Ad honorẽ sancte ⁊ indiui-
due trinitatis cui⁹ fidei cãm agim⁹. pntẽ tracta-
tum aduersus errores fris Johis de mõtesono
ordinis fratrũ pdicatorũ nup in pisiensi studio
condemnatos ex deliberatione vniuersitatis stu
dij Parisien. ⁊ specialit doctorũ baccalariorũ
facultatis theologice compositũ in tria capitu-
la distinguemus. ¶ In pmo ad fundandum p-
cessum fratrũ ꝯ dictũ fratrẽ p dictam facultatẽ
theologie. ac etiam pcessum inde secutum coraz
dño epo Parisien. ad instantiã vniuersitatis p
dicte declarabit qualiter ad dictos epm et fa-
cultatẽ theologie ptinet assertões hereticas vel
in fide erroneas ⁊ ꝯ asserentes eas Parisi⁹ con
demnare. ¶ In scõo declarabit ⁊ tam rõib⁹ q̃
autoritatib⁹ sanctorũ ⁊ doctoꝝ pbabit q̃ asser
tiones dicti fratris p cedulã dicte facultatis di-
cto dño epo tradite. fuerũt rõnabilit ꝯdẽnate.
¶ In tertio qr mgr̃ ac pcurator generat ⁊ non
nulli dicti ordinis fratres ꝯ dictum epm et sibi
adherentes ad sedem apl̃icam appellauerũt. int̃
memoratas dicti fratris assertiões. vt pfertur
damnatas. aliq̃s ad sancti Thome de aq̃no pti
nere doctrinã. quã asserũt p eccl̃iam approbatam
ideo declarabit doctrinaz hmõi sancti Thome
non sic approbatã esse. q̃ ppter eam oporteat añ
dictam ꝯdemnationẽ aut dicti epi pcessum ali-
qualiter impedire.

Capũm. j.

Circa primum princi

pale est hec diuisio pmittenda. q̃ diffinitio cir-
ca ea que sunt fidei. i. approbatio vitatis alicui⁹
tanq̃ catholice. vel reprobatio aut condemna-
tio opposite falsitatis tanq̃ heretice aut i fide er-
ronee põt esse duplicit. Uno mõ scholastice et
doctrinalit. Alio mõ autoritatiue ⁊ iudicialit.
Et hic scõs modus est duplex ꝑm q̃ hec auto-
ritas iudiciaria est triptita. Una ẽ simplicit su-
pma. alia ẽ inferior ⁊ subordinata. Juxta hanc
trimẽbrẽ diuisionẽ q̃ clara est sunt tres ꝯclusio-
nes pncipales declarande. ⁊ deinde ex eis q̃daz
alie subinferende. Prima erit de diffinitione
iudiciali ⁊ autoritatiua supma. Secõa de infe
riori ⁊ subordinata. Tertia de doctriali ⁊ sco
lastica. Et ipaz pbatio pncipaliter fundabitur
in iure diuino.
Prima igit ꝯclusio est. Ad sanctã sedẽ apl̃ cam
ptinet autoritate iudiciali supma circa ea q̃ sunt
fidei iudicialit diffinire. Et hec pbat. q̃ ad illi⁹
tanq̃ ad supmi iudicis autoritatẽ ptinet in fide
iudicialit diffinire cui⁹ fides nunq̃ deficit. Sz
sancte apostolice sedis fides nunq̃ deficit. igit
⁊c. maior est nota: sed minor pbatur. Quia de
hac sancta sede in psona Petri apl̃i. i ea plidenti
dictũ est. Petre rogaui pte vt nõ deficiat fides

tua. Lu. xxij. ꝓpter qđ dicit Cipria⁹. xciij. distin. Qui ⁊c̄.

Scđa conclusio est q̄ ad eꝑos catholicos pertinet autoritate inferiori ⁊ subordinata circa ea q̄ sunt fidei iudicialiter diffinire. Et hoc ꝓbatur Quia ad eos ptinet iudiciali autoritate inferiori ⁊ subordinata in fide diffinire ad q̄s ptinet consilr ecclam regere. Sed ad eꝑos catholicos ptinet secundū. igit̄ ⁊ p̄mū. Maior ptz q̄ ecclesie regimen maxime concernit fidem. ⁊ ideo cui iure diuino cōmittit ecclam regere. ei eodē iure cōmittit de fide cognoscere ⁊ iudicare. Sed mior ꝓbat autoritate ꝑauli. Act. xx. vbi dicit. Attendite vobis ⁊ vniuso gregi in quo vos spūssc̄tus posuit eꝑos eccl'am regere dei. Unde patz q̄ iure diuino ⁊ autoritate spūssancti eꝑi positi sunt ad regimen ecclesie dei. Regimen autem importat iudicialem autoritatem. q̄ sequitur q̄ ad eos ptinet autoritate iudiciali inferiori ⁊ subordinata ⁊ supme autoritati subiecta eccl'am regere ⁊ p̄ consequens de fide cognoscere ⁊ in ea diffinire. Unde ptz q̄ de tali regimine ad fidem ptinere loquat̄ aplus ⁊c̄.

Tertia ꝯclusio est q̄ ad doctores theologos ptinet determinare doctrinali ⁊ scholastica circa ea q̄ sunt fidei doctrinaliter diffinire ad q̄s ptinet sacram scripturā docere. ⁊ ex ea hereticas assertiones ⁊ in fide erroneas reꝓbare ac veritates catholicas aꝓbare. Sz ad doctores theologos ptinet secundū. igit̄ ⁊ p̄mū. ꝓbatiões minoris ⁊ maioris videsi vis in dicto tractatu.

¶ Ex p̄dictis ꝯclusionibus patz rñsio ad p̄ncipalem articulū. s. q̄ ad eꝑm parisien. ⁊ ad theologie facultatē ptinet assertiones hereticas aut in fide erroneas ⁊ ꝫ eas asserentes pisi⁹ ꝯdemnare. Quia p̄ secundā ꝯclusionē ptz q̄ h̄ ad episcopū ptinet diffiniendo iudicialit̄. Et p̄ tertiaz ꝯclusionem ptz q̄ ad facultatē theologicā pertinet diffiniendo doctrinalit̄. Sed adhuc ad magis fundandū ꝓpositū tres alie ꝯclusiones ex p̄missis sunt subinferende.

Quarta igit̄ conclusio est q̄ ad dictos episcopū ⁊ facultatem theologie ptinet nō solū ꝯiunctim ⁊ diuisim modis p̄dictis assertiones hereticas aut erroneas ꝯdemnare. Licet tñ qñq̄ rōnabiliter ꝯsueuerint in hmōi ꝯdemnatōne ꝯiunctim ꝓcedere. ꝓbatiões dimittunt̄ h̄ cā breuitatis.

Quinta ꝯclusio ad dictā facultatē theologie ꝫ certas psonas. s. ꝫ singulares mgros ⁊ baccalarios eidem facultati iuratos ptinet qñq̄ nō solum doctrinalit̄: sed etiam iudicialit̄ aliquo mō assertiones hereticas aut erroneas ꝯdemnare.

¶ Et hec ꝯclusio ꝓbat̄ ex triplici radice. ꝓma ꝓbatio fundat̄ ex ꝯcessa eis ꝓtate ⁊c̄. Scđa ꝓbatio fundat̄ in obseruata cōsuetudine ⁊c̄. Tertia eiusdem ꝯclusionis ꝓbatio fundat̄ in publica vtilitate ⁊c̄.

Sexta ꝯclusio est q̄ ad supiorem iudicē ptinet ꝓcessus p̄ dictos eꝑm ⁊ facultatē theologie factum nec sine mag̃ ⁊ notabili cā fauorabiliter impedire. nec aꝓbationi ꝫ eos in causa fidei inlecte sine matura deliberatione ⁊ p̄uia informatione deferre. Et h̄ ꝓbat̄. q. ⁊c̄.

Ex p̄dictis ꝯclusionibus ad ꝓpositū aplicatis patz luce clarius iustificatio ꝓcessus facti ꝫ dictum frem Johem sicut patet in singul'articul'.

ꝑim⁹ igit̄ articulus ē. Q̄ cū dictus frat̄ infrascriptos errores ꝑarisi⁹ in schol' publice doḡti zauerit. ⁊ coram facultate theologie euocat⁹ p̄ decanum eiusdem facu'tatis monitus charitatiue ip̄os corrigere recusauerit. ꝓtestās eos vsq̄ mortem velle defendere. dicta facultas errores huius potuit ⁊ merito debuit doctrinaliter condemnare. ꝑima ps. s. q̄ h̄ potuit. ptz ⁊c̄.

Scđs articulus est. q̄ dicta facultas theologie coassumptis sibi mgris aliarū triuz facultatum vniūsitatis ꝑarisien. dictos errores p̄us p̄ eos examinatos ⁊ doctrinalit̄ condemnatos merito debuit dño eꝑo ꝑarisien. tāq̄ iudici ordinario iudicialit̄ denūciare. Et hoc clare ptz ex scđa cōclusione ⁊ eius ꝓbatione. sed adhuc ⁊c̄.

Quāobrem p̄notate facultatis theologice magistri tribus alijs facultatibus sibi coassumptis et coadiūctis nunciauerūt ecclesie. Ex q̄b⁹ ptz triplex ratio denunciatōis p̄dicte. quā secreta ⁊ charitatiua monitio p̄cessit licet tñ hoc non esset necesse: sicut patet ex doctrina sancti Thome. ij scđe. q. xxxiij. arti. vij. vbi docet q̄ peccata publica sunt publice arguenda. iuxta illud aplī ad Thi. v. ꝑeccantē coram oibus argue vt ceteri timorē habeant. Qđ intelligit̄ de pctis publicis. vt dicit Aug⁹. in li. de vbis dñi ⁊c̄.

Tertius articulus est q̄ dicta facultas in schol' suis theologicis ⁊ dict⁹ eꝑs in locis sue dioces. p̄missorū errorū dogmatizationē publicationē aut defensionē finaliter inhibere potuerūt ⁊ debuerūt iudicialit̄ ꝓhibere ⁊c̄.

Sed huic articulo oponunt̄ tria q̄ ponit dict⁹ frater in suplicatione sua seu querela domio pape exposita. in q̄ fere tot sunt mendacia q̄t sunt verba. ¶ ꝑimū est quia alique conclusiones suarū trahunt̄ ex doctrina sancti Thome. quā facultas theologie alia exp̄sse commendauit. ⁊ dñs eꝑus ꝑarisien. p̄ suas l'ras aꝓbauit.

Scđm est q̄ dñs Urbanus papa q̄nt⁹ per eius bullam vniuersitati studij Tholosani scripsit ⁊ voluit eiusdem sancti doctrinā tanq̄ bñdictā et catholicā sequi ⁊ teneri a christicol' ⁊ studiosis. ⁊ eam p̄ viribus ampliari. Tertiū est q̄ soli⁹ sedis apostolice est declarare dāmnare ⁊ aꝓbare. Ad̄ñ postea cōcludit q̄ dictus dñs eꝑs apponens falcē in messem summi pontificis dictas cō. lusiones p̄nūciauit ⁊ decreuit falsas hereticas ⁊ erroneas. Et causaz subdit ibidem. q. illa

que tangunt fidem sunt de maioribꝫ ecclie causis
ꝛ que ad solum summũ pontificẽ ꝓ examinatõe
ꝛ decisione deferri debent. Ex qbus sequi vidꝛ
qꝫ nec eps nec facultas ꝓdicta ꝯclusiones prędi
ctas potuerũt iudicialiter damnare. nec eaꝫ do
gmatizationẽ aut publicationẽ vel defensionez
finaliꝫ cohibere. Ad illa qũt faciliter respondeꝫ.
¶ Vñ ad ꝑmum respondet vniuersitas in suis
lris patentibus. Nos in qt millesies diximus ꝛ
vt videmꝰ nõ sufficit. qliꝫ sancti Thome doctri
nam in dicta nostra ꝯdemnatiõe neq; reproba
mus. sed hunc eiusq; fautores doctrinã eius ad
distortũ fideiq; absonũ sensum adaptantes. aut
vltra qꝫ fieri debet ꝫ eiusdem doctor documen
tum dilatantes ꝯdemnamus. audaꝫ asserimꝰ.
Et hec clare patebunt ex dicendis in secundo ꝛ
tertio capituꝫ. vbi manifeste ꝓbabiꝫ qꝫ ꝑdicte er
ronee ꝯclusiones nõ trahunt ex doctrina sancti
Thome: ꝑ magis ꝯtrariant eidem. Ad secm
rñdeꝫ qꝫ ex ꝑdicta bulla dñi Urbani vl ex ꝑal-
legata lra dñi Stephani epi aut alia qcũq; litte
ra autentica nõ pot sufficienꝫ concludi qꝫ sancti
Thome doctria sit in oibus approbata. sicut cla
re ostendeꝫ in tertio capło huiꝰ tractatꝰ. Et ad
hoc adjciũt aliqui talem ratõz. Illa doctria nõ
pot sic esse in oibus approbata que multa con
tinet in fide erronea. Sed vt dicũt ꝑdicta sancti
Thome doctrina nõ solum in materia de abso-
luta necessitate creature. de qua ꝓsentis contro-
uersie inferius in tribus vltimis cõclusionibus
tertij capituli specialiter tractabiꝫ. ꝑ etiã in plu-
ribus alijs multa cõtinet in fide erronea. qđ de
clarant. Nam in ꝑma pte summe. q. xlvij. arti.
vlti. in rñsione vltimi arti. dicit qꝫ nõ est possibi
le aliam terrã esse qꝫ istã. qꝛ omis terra naturaliꝫ
ferreꝫ ad hoc mediũ vbicũq; esset. ꝛ notum ẽ qꝫ
nõ loquiꝫ de potentia nature ¶ Item in articu
lo vltimo dicit qꝫ impossibile est duos angelos
esse vnius spẽi. ꝛ qꝫ impossibile est eẽ ples albe-
dines sepatas a substantijs. que videnꝫ esse cõ-
tra articulũ de omnipotentia dei. ꝛ cõtra verita
tes creditas circa sacramentũ altaris ¶ Item
in fra. q. lxx. viij. arti. iij. et. vj. ꝛ et in qstionibus dis-
putatis tenet articulũ de vnitate forme substan-
tialis in homie. qui est decimus quartꝰ articulus
qñ te ptis de euan. eterno. damnatus ꝑ Alexan
drum. ¶ Item ex hac opinione Thome de vni
tate forme sicut dicit in glosa okam in dialogo
suo conclusiones sequunꝫ que in anglia fuerunt
scandalose. s. qꝫ corpus xpi nõ fuit idem nume-
ro viuũ ꝛ mortuũ. ꝛ hoc cõcedit sanctus Tho.
in qstionibus disputatis. q. lxiij. qđ nõ fuit sim-
pliciter. Vñ sequiꝫ vltra qꝫ caro mortua nunq;
fuit viua. ꝛ qꝫ corpa sanctorũ mortuorũ nunq;
fuerũt corpa sanctorũ viuentiũ. ꝛ ideo reliquie
corporũ sanctorũ nunq; fuerunt ptes corporuz
viuentiũ. nec corpus xpi qđ fuit vulneratuz in
cruce iacuit in sepulchro. que oia sunt absurda.
¶ Ex qbus ꝛ alijs pluribus erroribus ꝫ quos
qdam doctores spẽales composuerũt tractatus
concludũt isti. qꝫ hmõi doctrina non pot esse in
omibus approbata. nec hoc obstat eius sanctita
ti vel canonisationi. qꝛ nõ obstante gloso mar-
tyrio Cypriani ipe errauit in fide. sicut patz. iiij.
senten. di. vj. ꝛ infra diceꝫ. ca. iij. Vñ sanctitas
vite non infert sanctitatem doctrine. sicut patet
de ꝑapia martyre. q fuit patronus secte hereti
ce. Unde ex his omnibus inferunt qꝫ ꝑdicta
approbatio Urbani qñti non est huius doctri
e approbatio vniuersaꝫ: sed tanq; doctrine vtilis
ꝛ in multis ꝓbabilis. sicut doctrina pape magi
straliter dicta sola habet autoritatem magistra-
lem sicut dñs In nocen. qrtus de suo aparatu
testatus est. Sed de hac materia copiosius in-
fra diceꝫ in tribus ꝑmis conclusionibꝰ tertij ca.
ꝛ ideo breuius ptransim. Ad tertiũ obiectũ
respondeꝫ ꝑmo qꝫ nec facultas ꝛc.

Capłm ij.

Circa secũdum prin-

cipale in quo declarandum est qꝫ assertiones dic-
ti fratris ꝓ cedulam theologie facultatis dicto
dño epo traditam fuerunt rõnabiliter ꝯdemna-
te. ꝓmittendũ est vnũ ꝑambulũ generale qđ
in aliqbus dictarũ assertionũ ꝛ earꝫ ꝯdemnatõe
est necessario ꝑnotandum vicz qꝫ licet aliq̃ pro-
positio vel assertio possit habere aliquẽ sensum
verum. tñ pot rõnabiliter ꝯdemnari tanq; reuo
canda ꝓpter alium sensum falsum in ea vel ei
ꝓbatione intellectũ. Et ꝟ suppositio ꝓbatur taz
rõib. ꝙ autoritatibꝰ sanctorũ doctorꝫ ꝛ spẽaliꝫ
ex dicti sancti Tho. de aqno. vt ps aduersa ꝛc.
Quarto ꝓbaꝫ suppositio ꝑmissa ꝛ singulariꝫ de
claranda est ꝓ exemplum sumptum ex doctrina
ecclesie. Nam ꝓ ecclam nonnũ qꝫ assertio ambi-
gua habens aliquẽ sensum catholicum est dam
nata. imo qñq; assertiones ꝫdictorie ſm vocem
ꝑ eam sunt damnate. ꝛ ideo altera earũ vl vltra
qꝫ aliquem hz sensum catholicũ. Et ecce exem-
plum manifestũ. Nam Ysiõ. in li. ethy. c. xix. li.
viij. ꝛ habetur. xxiiij. q. iij. c. quidam autẽ apte
insinuat qꝫ vtraq; istarũ. deꝰ creat mala. deꝰ nõ
creat mala est hereſis condemnata. vñ ꝛ asserto
res vtriusq; reputat hereticos dictos Colicia-
ni a qdam colico nominati. q dicũt deũ nõ face-
re mala. cõtra illud qđ scriptũ est. Ego deꝰ cre-
ans mala. Floriani a floriano q ecõtrario dicũt
deum creasse mala ꝫ illud qđ scriptũ est. Fecit
deus oia bõa. ¶ Ex qbꝰ colligiꝫ qꝫ vtraq; ista
rum ẽ hereſis ꝯdẽnata. ꝛ tñ ista assertio. deꝰ cre-
at mala. hz aliquem sensum catholicũ. s. istũ deꝰ
creat mala pene. ꝛ sic ista. deus non creat mala
hz sensum catholicũ. s. istuz deus nõ creat mala

culpe ⁊c. Hac igit̄ suppositiõe ꝓambula. sic firmit̄ stabilita singulatim declarandũ est. q̄ al sertiones dicti fratris fuerũt rõnabiliter ꝯdemnate. Pria igit̄ ꝓpositio sua fuit. Q̄d aior est vnio hypostatica in xp̃o q̄z vnio triũ ꝑsonaruz in essentia increata.

Scõa. possibile est eẽ aliquã creaturã puram in puris naturalibus que ita posset sibi ⁊ hoi mereri sicut aia xp̃i ꝯcurrente gr̃a habituali. non ẽ tñ aliqua possibil̄ que tam conuenient̄ ꝯgruenter ⁊ sufficienter hoiem posset redimere ⁊ salua re sicut xp̃s. Et ista ꝯdemnat̄ reuocanda! tanq̄z falsa ⁊ male sonans ⁊ erronea ad intellectum ꝓbationis sue vicz de gr̃a aie xp̃i quo ad p̃mam eius ptem.

Tertia. aliq̄ pura creatura rõnalis põt in puris naturalibus beatifice dei essentiã intueri. ⁊ hanc dicit patere de creatura p̃dicta. Et ista ꝯdemnatur reuocanda al's ꝑisius damnata tãq̄z erronea in fide.

Quarta. aliq̄ pura creatura est possibil̄ ꝑfectior aia xp̃i in merendo puta gr̃a aie xp̃i. Et hec dãnatur reuocanda tanq̄z falsa erronea absurda in theologia ⁊ ꝓphia ⁊ theologice docti ne irrisiua. Addidit huic ꝓpositioni istam verificationem ⁊ si nõ quo ad q̄titatem meriti: tñ q̄ ad modum merendi. ⁊ h̄ omia eidem ꝓdesse non possunt.

Quinta. vidz mihi q̄ tal̄ creatura si poneret eẽ simplicit̄ genus. Et hec condemnat̄ reuocanda sicut immediate p̃cedens.

Sexta ponere aliq̄d creatum vel aliq̄ creata esse simplicit̄ ⁊ absolute necesse est non esse ꝯ fidem. Et h̄ condemnat̄ reuocanda tãq̄z falsa ⁊ male sonans in fide ꝑm cõem modũ theologoꝝ.

Septima. nc̃e eẽ non repugnat eẽ causatuz. Et h̄ ꝯdemnat̄ reuocãda tãq̄z falsa ⁊ erronea! fide

Octaua. magis est ꝯsonũ fidei ponere aliq̄d citra p̃mũ esse absolute ⁊ simplicit̄ nc̃e neq̄z ponere ipm̃ sine aliq̄ additione esse necesse eẽ. Et h̄ ꝯdemnat̄ reuocanda tãq̄z falsa ⁊ erronea ꝓpter falsam implicationez ⁊ erroneã compatõis quã includit q̄ aliquã rez creatã eẽ nc̃e eẽ. ſ. sine aliqua additiõe est ꝯsonum sacre scripture. ⁊ p cõsequens aliq̄d creatũ est increatũ. qđ ꝯdictiõez includit.

Nona asserere aliq̄d fore verũ qđ est ꝯ sacrã scripturam est exp̃sse ꝯ fidem Et hec ꝯdemnatur reuocanda tãq̄z falsa ⁊ iniuriosa sanctis ⁊ doctoribus si eam intelligat vniuersalit̄ put in probatione eius videt̄ ꝑtendere.

Decia. nõ oẽm hominem ꝑter xp̃m ꝯtraxisse ab Adã pctm̃ originale est exp̃sse ꝯ fidẽ. Et h̄ damnatur reuocanda tãq̄z falsa scãdalosa ⁊ piaz aurium offensiua ⁊ p̃sumptuose asserta. nõ obstante ꝓbabilitate q̃stionis. vtrũ beata vgo fuerit in peccato originali ꝯcepta ⁊c̃.

Undecia. b. tãm Q̄ dariã vginẽ ⁊ dei genitricez nõ ꝯtraxisse pctm̃ originale est exp̃sse ꝯ fidem. Et hec ꝯdemnat̄ reuocãda tanq̄z falsa scandalosa p̃sumptuose asserta ⁊ piarũ auriũ offensiua.

Duodecima tm̃ est ꝯ sacrã scripturã vnũ hoiez eẽ exemptum a peccato originali p̃ter xp̃um sic̃ si decem homines ponerent̄ exempti. Et h̄ condemnat̄ sicut p̃cedens reuocanda tãq̄z falsa scandalosa p̃sumptuose asserta ⁊ piarũ auriuz offensiua.

Tredecima magis est exp̃sse ꝯ scripturã sacram beatã vginẽ nõ esse ꝯceptã in peccato originali q̄z asserere ipam sil̄ fuisse beatã ⁊ viatricez ab instanti sue ꝯceptiõis vel sanctificatõis. Et post q̄z ꝓbauit cozrelariũ. dixit q̄ pari mõ videt̄ dici q̄ magis est exp̃ssum ipam vnitã fuisse hypostatice. ⁊ h̄ idem in ꝓsistorio ⁊ in scripto suo coram iudicibus recitauit Hec oũt ꝓpositio ꝯdemnatur sicut p̃cedens reuocanda tanq̄z falsa scandalosa p̃sumptuose asserta ⁊ piarũ auriũ offensiua ⁊ merito potuisset rigorosius ꝯdẽnari. q̄ nulla p̃cedentiũ est ita temeraria.

Quartadecima ⁊ vltima. In expositõe sacre scripture siue declarando ꝑ eccl̃am siue ꝑ doctores siue excipiendo ꝑ q̃cũq̄z. de sacra scriptura ⁊ nõ aliunde trahenda est determinatio declaratio siue exceptio. sicut in grãmatica ꝯ regl̃as poni in eadẽ exceptio repit̄. Et hec ꝯdemnat̄ reuocãda tãq̄z falsa ⁊ erronea si intelligat q̄ exceptio vel expositio sit trahenda exp̃sse. ⁊ explicite ex scriptura sacra ⁊ nõ aliũde put videt̄ ꝑtendere. aliter nõ esset ad ꝓpositũ suũ. Hanc ꝓbationum improbationes diffuse ⁊ pulcerrime ponũtur in dicto tractatu.

Cap̃m. iij.

Circa tertium princi

pale in quo declarandũ est q̄ doctria scti Thome nõ sic est aꝓbata q̄ ꝑter eaz oporteat añ dictã ꝯdemnationẽ aut dicti epi. ꝓcessum aliq̄liter impedire: p̃mittenda ẽ h̄ diuisio. Q̄liquaz doctrinã esse ꝑ ecclesiam aꝓbatã põt triplicit intelligi. Uno mõ q̄ tal̄ doctrina sit ꝑ ecclesiam tanq̄z vtilis ⁊ in fide ꝓbabilis acceptata ⁊ tãq̄z talis inter scholasticos diuulgata. Scõo mõ q̄ talis doctrina sit sic aꝓbata q̄ oporteat credere q̄ ipa sit in omi sui pte vera. Tertio mõ sic vt ipa sic sit aꝓbata vt oporteat credẽ q̄ ipa in nulla sui parte sit in fide erronea vel heretica. Nam multa sunt falsa q̄ non ptinent ad fidem que tñ nõ inducũt errorẽ ꝯdemnabilẽ ⁊ in talib' nõ cadit heresis. qz heresis importat corruptionez fidei christiane. In talib' aũt falsitas aut error ad corruptionẽ fidei christiane nõ ptinet. vt dic̃ sanct' Tho. ij. ij. q. de heresi. arti. ij. Et ideo ptz q̄ aꝓbatio alicui' doctrine secũdo mõ maior est aꝓbatione alicuius tertio modo. Prim' aũt modus aꝓbationis multuz differt a duo-

bus alijs. qz multe sunt doctrine illo ꝓmo modo aꝓbate q̃ cõtinent non solum falsa. imo etiam q̃dam in fide erronea. vt inferi⁹ patebit. Unde ꝓmus modus aꝓbatiõis cõmunis est multis doctrinis seu libris vel tractatib⁹ sanctorũ ⁊ doctorum. sed secũdus ⁊ tertius valde pauci scriptis cõueniunt. s. soli doctrine scripture sacre et vniuersalis eccl̃ie vt q̃dã dicũt. sic aparebit ex dicẽdis. ⁊ ideo vterq; ipoꝝ maioꝝ ẽ ꝓmo. Quilibet aũt ꝓdictorũ modorũ põt subdiuidi. qz talis aꝓbatio alicuius doctrie põt esse expꝛessa vel tacita. Expꝛessa q̃dem ꝑ scripturã autẽticam sicut ꝑ autoꝛitatem scripture diuine vel cõstitutionem eccl̃e vel bullã aplicam aut aliã lr̃am authenticaz alicui⁹ ꝓsone vel collegij in ꝺ ptãtẽ habentis. Et sic exp̃sse aꝓbata est doctrina scripture sacre noui ⁊ veteris testamẽti. generaliũ conciliorũ. epl̃aꝝ decretaliũ. ⁊ quorũdam opusculorũ sanctorũ p̃m. sicut ptz ex decreto Gelasij pape. xv. di c. sancta romana. Tacita vo potest esse alicuius doctrine aꝓbatio ꝑ tolleran tiam seu ꝑmissionẽ eccl̃ie. ⁊ sic multe sunt doctrine aꝓbate nõ solũ sanctorũ p̃m: ꝺ etiam quorundã doctorũ ⁊ mgr̃oꝝ q̃ scripserunt summas ⁊ lecturas diuersas. ⁊ in q̃busdã inter se aduersas tam in theologia q̃z in iure canonico. sic ptz de multis doctoribus vniuersitatis ꝑarisien. ⁊ aliorũ studiorũ. Et ꝺ tacita eorum aꝓbatio habet implicite ex p̃allegato decreto Gelasij pape. vbi dr. Opuscula atq; tractat⁹ omniũ patꝝ orthodoxorũ q̃ in nullo a sancto romane eccl̃esie ꝓsortio deuiauerũt. nec ab eius p̃dicatiõe seiuncti sunt: legenda decernim⁹. Un̄ qz hic generaliter oĩa in illoꝝ mgr̃oꝝ vel doctorũ qui hmõi sunt aꝓbata tacita. s. ⁊ implicita licet nõ expli cita. sed de opusculis eorũ diligenꝫ obseruãduz est qꝺ ibidẽ sequit̃ q̃ cũ ꝺ ad catholicoꝝ man⁹ aduenerint. beati apli ꝑauli sniã p̃cedat. Oĩa ꝓbate qꝺ bonũ ẽ tenete. Juxta ꝑmã diuisionẽ declarande sunt tres p̃ncipales ꝓclusiones circa aꝓbationem doctrine scti Thome. deinde alie tres sp̃ales circa doctrinã eius de absoluta nc̃itate creature. ‖ ꝑia igit̃ conclusio est. Doctria sancti Thome in opuscul̃ suis theologicis ꝓtenta. ꝑmo mõ est ꝑ eccl̃am aꝓbata ⁊ tanꝫ vtilis ⁊ ꝓbabilis diuulgata. ⁊ hec ꝓbaꝫ qz ⁊c.

Scõa conc'usio est. ꝑedicta ãncti Thone doctria nõ est scõo mõ ꝑ eccl̃am aꝓbata sic. s. q̃ oporteat credere q̃ ip̃a in oĩ sui pte sit vera. ⁊ ꝺ ꝓbaꝫ qz ⁊c..

Tertia ꝓclusio. ꝑefata sancti Thome doctrina nõ est tertio mõ ꝓdicto ꝑ eccl̃am aꝓbata. sic. s. q̃ oporteat credere q̃ ip̃a in nulla sui parte sit in fide erronea vel heretica. ⁊ ꝺ ꝓclusio ꝓbaꝫ qz ⁊c. Scõo p̃ncipaliꝫ ꝓbaꝫ tertia ꝓclusio. qz de illa nõ oportet credere doctrina q̃ ip̃a in nulla sui pte sit in fide erronea vel heretica in qua q̃dem ꝓtinent̃ multe ꝓtrarietates et repugnantie. etiaz in materia ad fidez ꝑtinẽte. ꝗ multe hmõi repugnantie ⁊ ꝛrietates continẽtur in doctrina sancti Thome. igit̃ ⁊c Maioꝝ est nota. sed minoꝝ ꝓbaꝫ. ⁊ de multis exẽplis breuitatis causa pauca ponent̃.

ꝑimũ exemplũ est. qz ꝑmo sententiarũ di. xj. arti. iiij. tenet sanctus Thomas. q̃ paꝫ ⁊ filius possunt dici duos spiratores sicut spirãtes. In ꝑma ꝙo ꝑte summe sue. q. xxxvj. arti. vlti. dicit q̃ sunt vnus spirator ⁊ ñ duo. ⁊ tñ hec materia multũ ad fidẽ ꝑtinet. cũ in ꝓcillo Lugduneñ. sb Gregorio decio celebrato fuerit diffinitũ q̃ spiritussanctus a p̃re ⁊ filio nõ duab⁹ spirationib⁹ ꝗ vnica spiratiõe ꝓcedit. sicut ptz in. c. fideli. ex de sum. tri. ⁊ fi. ca. li. vj.

Scõm exemplũ est qz in scõo sniaꝝ di. j. dicit q̃ creatio instrumentalit̃ cõicare potuit creature. sustinẽs in hoc opinionẽ mgr̃i li. iiij. di. v. i qua tñ ab alijs doctorib⁹ cõiter non tenet̃. In ꝑma ꝙo ꝑte summe. q. xlv. ar. v. dicit q̃ nõ. ⁊ idẽ dicit in secundo c̃ gentiles. c. xxj. ⁊ in questiõe de veritate.

Tertiũ exemplũ põt poni qz in scõo sniaꝝ ⁊ silr̃ in q̃rto tenet q̃ oĩs hõ ꝓter xp̃m ꝓcipit̃ in peccato originali. ⁊ in ꝑmo tenet q̃ beata ꝙgo nõ fuit concepta in peccato originali. sicut supꝛa dictuz est. ⁊ tñ ps aduersa c̃ quam agim⁹ asserit secundum exp̃sse esse imo expꝛessissime c̃ fidem. ⁊ ideo ꝺz concedere q̃ doctrina sancti Thome in hac ꝑte est in fide erronea.

Quartũ exempluz qz in tertio sniaꝝ di. vj. q. ij. arti. ij. dicit q̃ ꝑma opinio ibi posita a mgr̃o nõ est heretica licet sit falsa. s. filiꝰ dei assũpsit hoiez ex hũana carne ⁊ aia rationali ꝓstitutum. ⁊ ille hõ cepit esse deꝰ. ⁊ deꝰ cepit esse hõ ille. In ꝛtia ꝙo ꝑte summe. q. ij. arti. iij. in fi. dicit q̃ est heretica ⁊ damnata in concilio.

Quitũ exemplũ est qz in q̃rto sniaꝝ. di. xxxviij arti. iiij. in solutione tertij argumenti dicit q̃ papa põt dispensare in voto ꝓtinentie. ⁊ in. ij. ij. q. lxxxviij: arti. xj. dicit q̃ nõ. allegãs decretalem. Cũ ad monasteriũ. extra de sta. mo. vbi i fine illius decretal̃ dicit̃ q̃ abdicatio ꝑpetatis sicut ⁊ custodia castitatis adeo ẽ annexa regule monachali vt c̃ eã nec summꝰ pontifex possit indulgere. Sed ꝺ scõa opinio vidꝛ esse erronea in fide. cum sit c̃ obseruãtiam ecclesie q̃ in tali voto q̃t̃ q̃z dispensauit. sic̃ oñdit dñs Burandus in. iiij. Sextũ exemplũ generale qꝺ sumit̃ ex quodam tractatu sancti Thome de ꝓcordia quorũdã dictorũ suorũ inter se discordantium. qui incipit. ꝑtransibũt plurimi ⁊ multiplex erit scientia vbi multa diuersa aut aduersa que in doctrina sua continentur corrigit ⁊ exponit. Et qz ꝛsimile est q̃ tũc non oĩa hmõi sibi occurrerũt. ido

in fine prologi sui supplicat librorū suorū lectoribus ita dicēs. Si quis aliquid inuenerit nō cōcordanter si nō sit manifesta cā dicēdi ex q̄ scōm hylariū accipiēda est itelligētia dictoꝝ. discretiorē ⁊ magis exercitatū ꝓsulat. Si vo non fuerit inuentū quō vtrūq; stare possit id illorū eligat qđ magis ꝓsonū vitati iudicauerit. alterꝝ vero nosipsi reuocarē⁹ si talis discordia nob occurreret. Exquo dicto corrolarie sequit. q; si i doctrina sancti thome aliqua assertio repirēt q̄ eēt hereticā aut in fide erronea. nō ꝓpter h̄ sequeretur q; asserēs fuisset hereticꝰ. qz. s. eā ptinacit nō asseruisset cū ad reuocationē humiliter se offerat. Sic eīm beatus Cipriānꝰ ⁊ btūs hiero. licz erroneas opiniones vel hereticas scripserint q̄s reuocasse nō legunt vt infra dicet. qz tñ eas ptinaciter nō ōfenderūt nō sunt hereticī iudicādi ⁊c. Et ꝓpt h̄ solū q; heresim tenuerit vbo vl scpto ñ eēt post mortē de heresi accusād⁹ nisi probari posset q; talē heresim ptinacit tenuisset. Et h̄ pz ex dictis sancti thome. in. ij. ij. q. de heresi. ar. ij. in solutione ad tertiū argumētū vbi allegat Augustinū. xxiij. q. iij. dicētē. Si q̄ sniaz suā q̄uis falsam atq; puersam nulla ptinaci animositate ōfendunt. querūt aūt tacita solicitudine vitatē corrigi pati cū inuenerint. nequaq; sūt inf hereticos ꝓputandi. Ūñ cōcludit q; si aliqui doctores dissensisse vident in vel cōtra ea quorū nihil inest ad fidē vel etiā in quibusdā ad fidē ptinentibus q̄ nōdū erāt p ecclīam determinata nō ē vitiū heresis. postq̄ aūt essent determinata autoritate ecclie vniūsalis. si ꝺs tali determinationi ptinaciter resisteret vel repugnaret. hereticus eē sentiret. Et hec dicit scūs thomas ꝓpt dissensionem q̄ fuit inf hiero. ⁊ Augl. circa cessationē legaliū. Ex q̄b⁹ oñib⁹ satis pz q; idē scūs thomas q̄ Augl. ⁊ in regula ⁊ in doctrina sequit sic mgr̄m discipul⁹. dicere potuit ⁊ debuit cū eodē augustino. errare potero ꝑ hereticꝰ nō ero. qz ñ oportet credere q; doctria sua in nulla sui pte fuerit heretica vel i fide erronea lz ipe nō fuerit hereticus.

Tertio ꝓbat eadē cōclusio q; si oporteat dicere q; hmoi doctrina in nulla sui pte sit in fide erronea vel heretica. hoc maxime esset qz ipa ē p ecclesiam approbata. Sed aliq̄ est doctrina multo magis approbata q̄ doctrina sancti thome. que tñ in aliqua sui pte est heretica vel erronea i fiō. igit hoc etiā sine vlla temeritate dici poterit de doctrina sancti thome nō obstāte eius approbatione. cōsequētia ē clara ⁊ maiorē. qz illi fundamento innitit ps aduersa. Sed minor ꝓbat per multa exēpla. Et vt a maioribꝰ ad minora p cedat ꝓponit exemplū de doctrina beati ꝓtri apli quā nulli dubiū ē eē magis approbatam q̄ doctrinā beati ꝓpauli p oñib⁹ ad fidem ptinētib⁹ q̄ vbo aut facto docuit. ꝓstat q; hmoi doctrina in aliqua sui pte fuit in fide erronea. s. i illa pte in qua ꝓpaul⁹ apls eū reph̄endit de q̄ reph̄ensiōe dr̄ ad Gal. ij. cap. Cū aūt venisset cephas antiochiā in faciē ei restiti qz reph̄ēsibilis erat. Et cām reph̄ensionis ipi⁹ ⁊ aliorū p ei⁹ doctrinā errantiū subdit. qz certe nō recte ambulabat ad vitatē euāgelij. Et sic patet q; errabat cōtra vitatē euāgelij. qz ei⁹ doctrina erat in h̄ in fide erronea. Ūñ etiā pz q; in erroze fidei. minor reph̄endere pōt q̄tūlibet maiorē. cū paul⁹ sic reph̄enderit petrū principē apostolorū. ⁊ ideo nō debet mirū nec temerariū iudicari si minores doctores reph̄enderēt scm thomā vbi oñderūt eum errasse in materia fidei.

Secūdū exēplū ē de doctrina sancti Cipriani q̄ inf doctores approbatos ꝑmus notaf i decreto Gelasij pape. xv. di. c. scā rhomana. ⁊ tñ ei⁹ doctrina in aliq̄bus fuit erronea. Ūñ de baptismo puulorū eundē reph̄endit Aug⁹. de ꝓse. dist. iij. ca. qūo. ⁊ merito erat reph̄endend⁹ licz eēt sanct⁹ martyr ⁊ in signis sic ponit. xxxij di. ca. porro. Reph̄ēsibilis aūt erat qz. s. baptisma hereticoꝝ lauacrū diaboli appellabat. Ūñ Aug⁹. lib ij. cōtra quēdā donatistā de scriptur⁹ Cipriani dicit sic Qđ i eis diuinaꝝ scripturaꝝ autoritati ꝓgruit cū laude ei⁹ accipio. qđ aūt nō cōgruit cuz pace eius respuo. et infra. Viri hui⁹ laudē assēq̄ ñ valeo. ei⁹ multis lr̄is mea scripta nō cōparo. ei⁹ ingenium diligo. ei⁹ laude delector. ei⁹ charitatez miror. ei⁹ martyriū veneror. hoc q; aliter sapuit nō accipio. qz eccl̄ia nō accipit p qua sanguinem fudit.

Tertiū exēplū ē de doctrina beati hiero. q̄ in p̄dicto decreto Gelasij iter approbatos doctores numerat Cui⁹ eloquiū vt Aug⁹ de eo ait ꝺ Julianū. ab occidēte i occidētē istar solis refulget. ac etiā intm defert eccl̄ia vt sacre scripture testimoniū p̄ ceteris interptib⁹ ex ei⁹ tranllatione suscipiat. ⁊ tñ ꝓstat q; ei⁹ doctrina in aliq̄ sui pte concedit fuisse erronea etiā in his q̄ ad fidē ⁊ doctrinā aplicā ptinere noscunt. Nā fic habet i decretis. xxvj. di. circa doctrinā beati ꝓpauli apli dicētis. oportet ep̄m eē vni⁹ vxoris virū ⁊ nō pluriū. hiero. ⁊ Aug⁹. ꝺrias snias ptulerūt. hinc ē q; glosa i p̄dicta di. c. j. dicit. qđ male sentit h̄ hieronym⁹. Aug⁹. cū corrigit in primo. Isti etiaz sci sic pt̄z in eoꝝ epl̄is vt recitat glosa ad Gal. ij. ca. de reph̄ēsione qz ꝓpaul⁹ dicit ꝓpetrū apl̄m eē reph̄ēsibilez. ꝺriū sentiebāt vt supra tactū est. et ideo alter eorū circa vitatē euāgelij erroneā opinionē tenebat. Be Augl. etiā ⁊ alijs plib⁹ approbatis doctorib⁹ silē posset ostēdi.

Quartū exēplū ē de doctrina seu cōpilatiōe magistri sniaꝝ q̄ in studijs generalib⁹ ⁊ qñq; ex mādato aplico publice tanq̄ approbata ⁊ autētica legit ⁊ tñ in ea aliqua cōtinent i fide erronea sic ē illa opinio quā tenet in. iij. di. xxij. q; christ⁹ in

triduo sue mortis fuit hō. ⁊ quedam alie i quibus cōiter reprobāt. Hoc tñ non obstante vidz q eius doctrina sit magis autētica q̄ doctrina sancti Thome.

Quintū exemplū ē de doctria seu cōpilatōe decreti Gratiani q̄ a doctoribus decretoz tā q̄ approbata ⁊ autentica legit. ⁊ a q̄ ⁊ non a lectura decretaliū doctores decretoz ⁊ nō doctores decretaliū noiant. ⁊ tñ illa doctrina in aliq̄ sui pte ē erronea in fide. sicut ptz. xxxiij. q. iiij. c. ℔ obij citur. vbi narrat Gratian⁹ q̄ tpe regis Achab fuerūt missi duo q̄nq̄genarij ad Heliā q̄ dixerūt ei. Hō dei rex isrl vocat te. qđ est hereſis explicita. qz ꝟria ꝟitas ē explicite approbata. qz ℔ accidit tpe Ochozie mortuo rege achab. sic exp̄sse i sacā scptura repit. iiij. Re. c. j. Uñ si Gratianus ptinacit ei adhesisset fuisset manifest⁹ heretic⁹. ℔ nō fuit heretic⁹ qz nō ptinacit: ℔ inaduertēter illud dixit. Uñ sup illo passu dicit glosa: q ipse ꝓfundit hist oriā. nō em̄ achab misit illos quinq̄genarios: ℔ rex ochozias. nec etiā illud contigit tpe achab ℔ ſb ochozia. Jn plūb⁹ etiā alijs glosa reprobat Gratianū. sic ptz. xj. q. iij. c. euidenter ita q̄. ⁊. xij. q. j. c. j. ⁊ alijs q̄ pluribus locis. Et dicūt aliq̄ ꝓpter h̄ q̄ multis licz negare glosas decretoz ⁊ decretaliū cū glosa apte negant textū. Et consilr dicūt aliq̄ de glosis ordinarijs biblie. q̄ tñ videt esse maioris autoritatis q̄ doctrina sancti Thome cum allegant autoritatiue Sextū exemplū pōt poni de q̄busdā doctoribꝰ q̄ nō sunt sancti canonizati. sic venerabilis Anſhelm⁹ Cantuarien. eps. Hugo de san. victore. ⁊ q̄dam alij quoz̄ dicta vel scpta in aliq̄bus reperiūt erronea. ⁊ tñ eoz̄ doctrina nō min⁹ vidz esse autētica q̄ doctrina sancti Thome. cuz ipi cōit in actibus scholasticis scientifice allegāt autoritatiue. nec solēt negari: ℔ eoz̄ dicta reuerenter glosari ⁊ exponi. qđ tñ scholastici nōdū consueuerūt facere de dictis sancti Thome. ⁊ ideo ꝓsumptuosū vidz ei⁹ doctrinā sup illos ⁊ alios doctores sic extollere q̄ nō liceat credere aut asserere ip̄m in fide errasse sic ⁊ alij errauerūt. Nec obstat eius canonizatio quam aliq̄ ꝓ mag̃ colore ꝓtendunt.

Ex q̄bus oib⁹ vidz q̄ dicere sanctū Thomaz in aliq̄ pte doctrie sue errasse in fide. nec obuiat seu derogat canonizationi sue nec approbationi doctrie sue theologice. sic h̄ idem dicere de alijs sanctis ⁊ pcipuis doctoribꝰ nō derogat canonizationi nec approbationi eoz̄. Nā eccl̄a sic canonizando aliquē scm̄ nō p h̄ approbat oia ei⁹ fcta ita approbādo ei⁹ doctrinā nō p h̄ approbat oia ei⁹ dicta vel scpta. ℔ solū i la q̄ pactoz̄ ip̄m non sūt retractata nec p aliū rōnabilit sunt correcta. aut merito tanq̄ veritati ꝟria corrigēda iuxta superi⁹ allegatā aplī sniaz. Dia pbate qđ bonuz ē tenete. Sic igit̄ p eccl̄iam approbat aliq̄ doctrina. nō tñ quo ad oia ℔ q̄ ad illa q̄ sunt ꝟitati consona. sicut ptz de doctrina Origenis de qua dic̄ Gelasi⁹ papa. xv. di. c. scā romana. qđ Origenis nōnulla opuscula q̄ vir beatissim⁹ Hieronymus nō repudiat legēda suscipim⁹. reliq̄ aūt cuz autore suo dicūn⁹ cē renuēda. Ex oib⁹ igitur p̄dictis clare ptz tertia ꝯclusio p̄ncipalis ꝛc̄.

Quarta ꝯclusio ē. Doctria sci Tho. li. ij. sum. sue ℨ gētiles. c. xix. de rez̄ creata z̄ ncēitate absoluta ē de ꝟtute ℨmōis falsa ⁊ mltū im ꝓpa. Et h̄ ꝯclusio ptz qz illō capl̄m intitulat̄ q̄lit̄ in rebꝰ creatis esse pōt necessitas absoluta. ⁊ ē p̄ncipal⁹ ꝯclusio capl̄i q̄ sunt q̄dā in rebꝰ creatis q̄ simpliciter et absolute ncēe ē cē. ⁊ aliq̄ q̄ sunt ꝯtingentie esse. Sed q̄ ista locutio sit de ꝟtute ℨmonis falsa ⁊ multū im ꝓpa. hoc pbat̄ ꝛc̄.

Quinta cōclusio. Predicta sancti Tho. doctrina ℨm q̄sdā ē in fide erronea seu in aliq̄ sui parte de hmōi erroze suspecta. Et in hac ꝯclusiōe nō assertiue ℔ solū recitatiue loq̄mur. Dicūt enim aliq̄ q̄ ista doctrina multos errōes ꝯtinet.

// Prim⁹ ē qz ponit aliq̄d a deo cē ncēe cē. qđ vidz ℨ sacrā scripturā ⁊ intentiōz sctoz̄. qz ncēe cē est p̄pium nomen dei. ⁊ vidz eē intentio sacre scpture Exod. iij. c. vbi Moyſi interrogāti domino. Si dixerit mihi qđ est nomē ei⁹. q̄d dicā eis? Dixit dñs ad Moysen. Ego sum qui sum. sic dices filijs isrl. q̄ est misit me ad vos. Super quo verbo dicit glosa ꝛc̄.

Scōs erroz vt isti dicunt est in p̄ncipali fundamento p̄dicte positionis quod est istud. Sūt in q̄t quedaz in rebus creatis que simpliciter ⁊ absolute necesse est esse. Illas em̄ res simpliciter ⁊ absolute necesse est esse in quib⁹ non est potestas ad non esse. Quedam aūt res sic sunt a deo in eē ꝓducte vt in eis naturaliter sit potentia ad nō esse. Quod q̄dem cōtingit ex hoc q̄ materia i eis est in potentia ad aliā formā. Iste igit̄ res in q̄bus vl nō est materia. vel si ē nō ē potētial⁹ ad aliā formā. nō h̄nt potētiā ad nō ēe. eas igit̄ simplicit̄ ⁊ absolute necesse est ēe. Hoc autem iterū circa mediū capituli magis explicat dicēs. q̄ qz materia ℨm qđ est in ei⁹ potētia ē ex ordine materie. necessario res alique corruptibiles existunt. sicut aial qđ ex ꝯtrarijs compositum est. qz eius materia ꝟriorum est susceptiua. forma aut̄ ℨm id qđ est actus est ⁊ p eam res existūt actu. Uñ ea ipa ꝓuenit necessitas ad esse in q̄busdam. qđ contingit quia res ille sunt forme non in materia ⁊ sic non est in eis potentia ad non esse sicut est de substantijs sepatis. vel qz forme rerū sua perfectione adequant totā potentiā materie. vt sic nō remaneat potentia ad illā formā nec p consequens ad nō esse. sicut est in corporib⁹ celestib⁹.

// Hoc est igit̄ p̄ncipale fundamentū positiōis sancti Thome quod vidz multiplicit̄ erroneū. ꝓmo qz ꝛc̄.

Tertius ꝑncipalis errorꝫ ꝑdicte positõis esse vi
dek qꝫ dicit q ꝑ bꝫ q ꝺꝫ deũ ꝓtulisse res ꝑ volũ-
tatem nõ ꝑ necessitatẽ. non tollik ꝺn voluerit ali
quas res esse q̃ de necessitate sint . ⁊ aliqs q̃ sint
ꝓtingenk. ad hoc q sit in rebꝰ diũsitas ordiata .
Nihil igik phibet res q̃sdam diuina voluntate
ꝓductas necessarias eẽ. Et ꝓnter bꝫ declarãdo
ꝑdit eẽ nẽce simplicik nõ repugnat ad ratiõem
eẽ creati Nihil em̃ hz aliqd necesse eẽ. qꝺ tñ sue
necessitatis causam hz sicut ꝓclusiones demon-
strationum. Nihil igik phibet quasdã res sic eẽ
ꝓductas a deo vt tñ eas eẽ sic necesse simplicik.
⁊ itez postea ibidem aliam rõz cõcludit. sic igik
aliq creatura de necessitate hz esse. ¶ Ex q̃bus
clare ptz q non solũ cõcedit quasdam res diuia
volũtate ꝓductas nccãrias eẽ vl eas necesse eẽ.
sed etiam ꝓcludit q q̃dam de nccitate sunt . ⁊ q
eas eẽ est nccẽ simplicik. ⁊ de necessitate habẽt
eẽ. mõ hoc repugnat libertati diuie volũtatis .
qꝺ arguik sic. qꝫ ista ꝓsequẽtia est bõa. deꝰ vult
creaturam eẽ. g̃ creatura ẽ. ⁊ econtra . ⁊ p ꝓns si
antecedens libere ⁊ volũtarie verificaꝁ de aliq̃
creatura. ꝓns ꝓsequenter verificaꝁ de eadez. qꝫ
si deus libere ⁊ ꝓtingenter vult quãlibet creatu
ram esse. sequik q quelibet creatura est ꝓtingẽẽ
⁊ nulla est de necessitate. vñ etiaz ex oppositõ su-
mitur oppositũ. quia ⁊c.

Quartꝰ errorꝫ huiꝰ doctrie eẽ ꝺꝫ in quadaz rõne
q̃ ibidẽ sequitꝰq̃ dicit. q q̃to aliqd magis distat
ab eo qꝺ p scipm ẽ ens. s. a deo. tãtomagis ꝓpin-
quũ ẽ ad nõ eẽ. Quãto igik aliqd ẽ ꝓpinquius
deo. tãtomagis recedit a nõ eẽ. q̃ aũt iã sunt ꝓpi
qua sunt ad nõ eẽ. p hoc q hñt potẽtiã ad nõ eẽ
Illa igik q̃ sunt deo ꝓpinquissima ⁊ p hoc a nõ
eẽ remotissima talia eẽ oportet ad hoc q sit or-
do rerũ cõpletꝰ vt in eis nõ sit potẽtia ad nõ eẽ.
talia aũt sunt necessaria absolute. si igitur aliq̃
creatura de nccitate hz eẽ. Hec autez rõ deficit i
multis. ꝓmo in hoc q ponit q entia deo ꝓ
pinquissima sic angeli tãtomagis recedũt a nõ
eẽ. hoc em̃ ꝓpe loquẽdo nõ est verũ. qꝫ ꝓpe ni-
hil distat vel recedit a nõ eẽ ⁊c .

Quitus errorꝫ ꝑdicte positõis ẽ i ipiꝰ declarati-
one in q̃ dic. Sciẽdũ est itaq q si rez creatarũ
vniũsitas ꝓsideret put sunt a ꝓmo ꝓncipio. ine
niunk deꝑẽdere ex volũtate nõ ex nccitate ꝓnci-
ꝑij nisi nccitate suppositiõis. vt dictũ est. Si vo
cõpenk ad ꝓncipia ꝓma inueniunk nccitatẽ hre
absolutã. Nihil em̃ phibet a iq̃ ꝓncipia non ex
nccitate ꝓduci. qꝺꝰ tñ posit de nccitate sequ tal
effectꝰ sic mozs aialis hmõi nccitatẽ absolutã hz
ꝓpk bꝫ q ex ꝛrijs iã ẽ cõpositũ. q̃uis ipm ex ꝛ-
rijs cõponi nõ fuisset nccariũ absolute. Sil'r aũt
q tales rerũ nature a deo ꝓducerenk volũtariũ
fuit. q aũt eis sic statutis aliqd ꝓuciat vl existat
absolutã nccitatẽ hz. Ex q̃ ptz q bꝫ positio est lo
cutio impropa ⁊ petit ꝓncipiũ. qꝫ bꝫ assumit qꝺ
ꝺz ꝓbare. Nã ꝑ exẽplũ positũ ptz q vocat nccita-
tẽ absolutã illã q̃ nõ ẽ ex ꝓditõe vl suppositiõe
sic mozs huiꝰ aialis. nõ ex suppositõe vl ꝓditõe
sez q aial nõ sit ex ꝛrijs cõpositũ nõ hz nccitatẽ
⁊ ideo nõ hz necessitatẽ nisi ꝓditionalem ⁊c .
Sextꝰ errorꝫ doctrine ꝑdicte assiñrt põt in q̃dam
dicto qꝺ sequik ibidẽ vbi ait. Manifestum ẽ q
oia q̃ ꝛrijs hñt vl ex ꝛrijs sunt corruptibilia sũt
q aũt hmõi nõ sunt sempitna sunt nisi ps corrũ-
pak sic forme q̃ nõ sbsistũt ꝫ eẽ ea ⁊ ꝑ bꝫ q insũt
materie. Ex hoc em̃ sequk q gra in aia vel in an-
gelo cũ nõ habeat ꝛrijũ nec ex ꝛrijs existat nec sit
forma q̃ insit materie. ẽ sempitna. ⁊ idẽ videreꝁ
seq̃ de luce vel lumine si eẽt sine materia sic acci-
dentia sacri altaris sũt sine subiecto. Hoc etiã fa
uet articulo pisius ꝓdẽnato allegato supiꝰ in q̃
ꝺꝫ oẽ qꝺ nõ hz materiã ẽ ekn̄ũ. Et breuik bꝫ ⁊ alia
mlta erronea falsa ⁊ ꝑpe dicta videnk mltis in
ꝑdicta doctrina ꝓtineri. q̃ tñ ex tedio ptrãsim⁹.

¶ Dicũt etiã q in termis phie ⁊ naturalibꝰ pri
cipijs in eodem li. c. xxv. errauit manifeste. vbi
declarãdo qlik deꝰ oipotens dicaꝁ q̃dã nõ posse
ink alia dixit q deꝰ nõ põt facere vnũ ⁊ idẽ esse
⁊ nõ eẽ. qꝺ est ꝛdictoria sik. ⁊ postea sbdit q ꝛdi
ctio in ꝛrijs ⁊ ꝑuatiue oppositis includik. sequi-
tur em̃ q si ẽ albũ ⁊ nigrũ. q sit albũ et nõ albũ.
⁊ si ẽ vidẽs ⁊ cecũ q sit vidẽs ⁊ nõ vidẽs. vnde
eiusdẽ rõis. q deꝰ nõ possz facẽ opposita sik inesse
eidẽ fm idẽ. Ex q̃ ptz q ponit q deꝰ non magis
põt facere duo ꝛria sik inesse eidẽ fm idẽ q̃ duo
ꝛdictoria. Hoc aũt ẽ erroneũ. qꝫ de facto corpi
xpi fm se totũ in sacro altaris in diũsis altarib⁹
sunt motꝰ ꝛrij sursum. s. ⁊ deorsum . ⁊ pari ratõe
posset facẽ deꝰ idẽ corpꝰ fm se totũ eẽ albũ et ni-
grũ. ¶ Dicũt etiã q in plib⁹ locis doctrie sue ip
se errauit. p bꝫ q ꝓncipia phie seu potiꝰ q̃dã pho
rũ ꝛba ad ꝓclusiões theologie nimis applicauit
Nõ em̃ loq talik dñt theologi qlik loquntk phi
sic docer Augꝰ. x. li. de ciui. dei. c. xxiij. di. Li-
beris vbis loquũk phi: nec i rebꝰ ad itelligẽdũ
difficillimis offensionẽ religiosaz auriuz ptime
scũt. Nob aũt ad certã regulã loq phas ẽ: ne ꝛ
bozũ licẽtia etiã de rebꝰ q̃ ijs significaꝁ impiam
gignat opinionẽ ⁊c .

Conclusio.

Huic g̃ tractatui (vtinã ⁊ adũso errori (finez sta
tuim⁹. Illi laus honoz atq gra z actio q nobis
cãz suã tractãtibꝰ nõ defuit. q docẽte assertã hic
vitatẽ sentim⁹. q instruẽte pbã q ꝓcipiẽte defẽ
dim⁹. ⁊ p quẽ postremo fratna charitate pmoti
ad oẽs deuenire ⁊ nobiscũ sentire vehemẽk affe
ctam⁹. Qꝫ si vitati huic (iudicio nro) clarissime
nec sic credik. aut alio fauoze vt ipi conãk: alio
ve fine q̃ ei⁹ postulet dignitas crimiemur. testa
murte xpe. testamur ⁊ illã cui testionũ phibes
eẽ totã pulcrã ⁊ ea maculã nõ eẽ. oẽs ad extre-
mũ tui atq ipi⁹ amatozes i testioniũ euocã⁹: no
strũ nũc debitũ sufficienk ⁊ vt putam⁹ supabũ-
danter expleuisse.

Deo gras.

Tabula

Incipit registrum breue et vtile omnes fere sententias. questiones et conclusiones in quatuor sententiarum libris tactas cõtinens. ꝑm ordinem alphabeti inferius annotatum.

Abrae castitati an sit virginitas Johannis preferenda. li. 4. di. 33. b.
Abrae in lumbis quõ xp̃s fuerit. li. 3. di. 3. c.
Abortum procurantes quando sunt homicide lib. 4. di. 31. e.
Abortiuor corpa an cum suis deformitatibus resurgent. lib. 4. di. 44. b.
Absolutõis potestas qualiter data est sacerdotibus. li. 4. di. 14. ⁊ di 18. ꝑ totum.
Absoluitur peccator dupliciter. li. 4. di. 18. d.
Absoluendi potestatez vtr̃ oẽs habeant sacerdotes. lib. 4. di. 19. b.
Accidens nullũ cadit in deum. li. 1. di. 26. c.
Accidentia quõ sunt ⁊ vbi manẽt in trãsubstantiatione panis et vini in corp⁹ ⁊ sanguinẽ xp̃i. li. 4. di. 11. a. b. ⁊ di. 12. a.
Actiones pnie sunt tres. li. 4. di. 16. c.
Accolitatus ordo quis sit. ⁊ quod eius officiũ lib. 4. di. 24. f.
Actuale peccatum q̃d sit. li. 2. di. 35. a.
Actus qualescunq; vtrũ in q̃tũ sunt. boni sunt ⁊ a deo sunt. li. 2. di. 35. b. et ꝑ totum.
Actus malus in q̃tum peccatũ est an sit priuatio boni. li. 2. di. 32. k.
Actus mali vtr̃ ex deo sint. li. 2. di. 27. ꝑ totũ
Actus voluntatis quare ẽ peccatũ ⁊ non aliaz potentiaz. li. 2. di. 39. b.
Actus mali vtr̃ sunt ex deo. li. 2. di. 37. ꝑ totũ
Actus volũtatis. intelligentie et memorie quõ differunt. li. 2. di. 39. b.
Actus qui simpliciter boni sunt. et qui mali. li. 2. di. 40. a.
Act⁹ sũt in triplici differentia. li. 2. di. 40. b. c.
Actus hominis iudicant ꝑm intentionẽ ⁊ causam. li. 2. di. 40. c.
Actus hois sine fide sunt mali. li. 2. di. 21. a.
Actus ⁊ voluntas mala eodez hoie an sit vnũ peccatum vel plura. li 2. di. 42. a.
Ade status ante peccatum qualis fuerit. lib. 2. distin. 19. a.
Adam et eua vtrum coierunt in paradiso. lib. 2. di. 20. ꝑ totum.
Adam vtrum sine alimonia in paradiso viuere potuit. li. 2. di. 20. g.
Adam tribus modis est temptatus. lib. 2. dis. 21. per totum.
Adam in quo deceptus est et in quo non. libro 2. di. 22. e.
Adam vtr̃ magis vel minus peccauerit q̃ eua lib. 2. di. 22. e. f.
Adam habuit triplicem scientiã ante peccatuz li. 2. di. 23. c.
Adam vtrũ ꝓsciuit suũ casum. li. 2. di. 23. f.
Adam quam gratiam habuerit ante peccatum libro. 2. di. 24. a.
Adam vtrum ante lapsum virtutes habuerit. libro. 2. di. 29. b.
Adam ⁊ eua d̃ ligno vite comedẽtes quare nõ sunt facti immortales. li. 2. di. 29. g.
Ade peccatum quomodo trãsiuit in omnes homines. li. 2. di. 30. a.
Ade peccatum an fuerit originale an actuale. libro. 2. di. 30. b.
Ade peccatuz actuale an grauius fuit peccatis aliorum hominũ. li 2. di. 33. f.
Adam ⁊ eua vtr̃ meruerũt pniaz. li. 2. di. 33. h.
Ade ⁊ eue peccati que fuit causa principalis. libro. 2. di. 34. ꝑ totum.
Ade matrimonium quomodo ordinatum fuit a principio. li. 4. di. 33. ꝑ totum.
Adorare quomodo debemus humanitatẽ xp̃i libro. 3. di. 9. a.
Adoptiui filij vtrũ naturalib⁹ copulari possunt li. 4. di. 42. d.
Adulẽ adulterã vtr̃ dimittere ꝑt. li. 4. di. 35. b
Adulterium quid sit. li. 4. di. 41. d.
Affectus voluntatis in christo fuit duplex. li. 3 di. 17. a. b.
Affectus est duplex in homine. ibidem.
Affines in quo gradu matrimonium contrahere possunt. li. 4. di. 40. ⁊ di. 41. ꝑ totum.
Affinitas q̃d sit ⁊ vbi sit. li. 4. di. 42. ꝑ totum.
Agit deus misericordius cum quibusdam quã eoꝝ peccata merẽt. li. 4. di. 45. c. ⁊ di. 46. a.
Amicos et inimicos diligere quod maioris sit premij. li. 3. di. 30. a.
Amor. mens et noticia in anima imaginem gerunt trinitatis. li. 1. di. 3. s.
Amor. charitas. dilectio patris et filij est spiritussanctus. li. 1. d. 10. a. ⁊ di. 17. b.
Angeli quare creati sunt. li. 2. di. 1. d. e.
Angeli qñ ⁊ vbi creati sunt. li. 2. di. 2. ꝑ totum
Angelis quattuor data sunt in initio sue conditionis. li. 2. di. 3. a.
Angeli an sunt equales in sapientia. in essentia ⁊ in libertate arbitrij. li. 2. di. 3. b.
Angeli vtr̃ habeant aliq̃ cõmunia. li. 2. di. 3. c
Angeli an boni vl̃ mali creati fuerĩt. li. 2. di. 3. d
Angeli an statim ceciderunt post creationez. li. 2. di. 3. d. e. f.
Angeli triplicem cognitionem habuerũt ante casum. li. 2. di. 3. i.
Angeli an aliquam habebãt dilectionem sui inuicem ante casum. li. 2. di. 3. k.
Angeli an beati et perfecti. an miseri creati fuerunt. li. 2. di. 4. a.
Angeli mali vtr̃ suum casum ꝓsciuerũt. ⁊ boni

Tabula

ſuam beatitudinem. li. 2. di. 4. a. b.
Angeli poſt creationem q̃dã deo adhęſerunt. ⁊ q̃dam a deo receſſerunt. li. 2. di. 5. a.
Angeli vtrũ ante lapſum habebant liberũ arbitrium. li. 2. di. 5. b.
Angelis bonis qualis gratia fuit data in cõuerſione. li. 2. di. 4. c.
Angeli an de oñi gradu ceciderũt. li. 2. di. 6. a.
Angeli vñ ⁊ quo ceciderũt. li. 2. di. 6. b.
Angeli mali vtrum habeant prelationes inf̃ ſe. li. 2. di. 6. d.
Angeli boni quare non poſſunt peccare. ⁊ mali bonuz velle cum vtriq; liberum habeant arbitrium. li. 2. di. 7. a. b.
Angeli mali quõ poſſunt aliquid facere ⁊ quomodo non. li. 2. di. 7. l.
Angeli an habeant corpora eis naturaliter vnita ⁊ quomodo hominibus appareant. li. 2. di. 8. a. ⁊ p̃ totum.
Angelorum ordines qui ⁊ quot ſunt. ⁊ vnde ordinũ nomina aſſumpta ſunt. et quõ diſtinguũtur. li. 2. di. 9. p̃ totum.
Angeli eiuſdem ordinis an ſunt equales. lib. 2. diſtin. 9. f.
Angelus etſi non peccaſſet. vtiq; tamen hõ ſaluaretur. li. 2. di. 9. g.
Angeli quot p̃manſerũt. an tot homines ſaluabunt. li. 2. di. 9. h. i.
Angeli an omnes ad nunciandum mittantur. libro. 2. di. 10. a.
Angelum bonũ habet quilibet homo ad cuſtodiam ⁊ malũ ad exercitiũ. li. 2. di. 11. a.
Angeli vtr̃ ſinguli hominibus ſingulis deputati ſunt. an vnus plurib⁹. li. 2. di. 2. ⁊. 11. b.
Angeli an p̃ficiant in merito vel in p̃mio vſq; ad diem iudicij. li. 2. di. 11. d.
Angeli quomodo orationes hoiuz deo offerũt li. 4. di. 43. g. h.
Angeli quale miniſteriuz habebunt in die iudicij. li. 4. di. 47. d.
Anima quõ eſt imago trinitatis. li. 1. di. 3. g.
Anima dicitur ſimplex reſpectu corpis. libro. 1 diſtin. 8. e.
Anime an de celo poſſunt reduci ad corpa ꝓpt̃ aliqua merita. li. 1. di. 41. d.
Anima quare ſit ꝓiuncta corpi. li. 2. di. 1. k.
Animalia venenoſa vtrũ ſint facta ad puniendum hoiem. li. 2. di. 15. c.
Animalia minuta vtrũ in p̃mis ꝓditionib⁹ creata ſunt. li. 2. di. 15. d.
Anima de quo quando et quomodo creata ſit. li. 2. di. 17. a.
Anima quare creatur. cum in peccato concipitur. li. 2. di. 32. g.
Anima an talis ſit añ baptiſmum qualis a deo creata eſt. li. 2. di. 32. h.
Anime vtrum ex creatione ſint equales et quo modo vna nobilior eſt alia. lib. 2. di. 32. i.
Animam et carnem quare aſſumpſit x̃ps. libro 3. diſtin. 1. a.
Anima chriſti quomodo eſt vnita carni. libro 3. diſtin. 2. b.
Animam ⁊ carnem aliam q̃ ab adam an potuit aſſumere deus. li. 3. di. 12. a.
Anima x̃pi an habuerit ſapientiã equalez cum deo. ⁊ an oia ſcia que deus. li. 3. di. 14. a.
Anima ⁊ caro x̃pi vtrum in morte fuit ſepata a verbo. li. 3. di. 21. p̃ totum.
Animalia bruta non ſumunt corpus x̃pi 3 accipiant hoſtiã. li. 4. di. 13. in fine.
Anime in inferno duplici igne puniũtur. libro 4. di. 44. f. g.
Anime abortiuoꝝ ⁊ monſtroꝝ quõ reſurgẽt in iudicio. li. 4. di. 44. h.
Anime exeuntes de hoc ſeculo diuerſa habent receptacula. li. 4. di. 45. a.
Anime quõ iuuañ elemoſynis. orationib⁹ ⁊ ſacrificio altaris. li. 4. di. 45. b.
Animabus nõ p̃deſt pompa et ſumptuoſitas i exequijs. li. 4. di. 45. d.
Anime iuſtoꝝ an obfuſcãtur penis reproborũ li. 4. di. 50. g.
Antiqui plures habentes vxores vtr̃ peccauerunt. li. 4. di. 33. a.
Antiquis quid ſufficiebat credere de chriſto. libro. 3. di. 25. c.
Aptitudinem moriẽdi an habuit hõ in ſtatu innocentie. li. 2. di. 19. c.
Aque q̃n facte ſunt ⁊ quõ in vnũ locũ ſunt congregate. li. 2. di. 14. e.
Aque an ſunt ſuper celum et quales ſunt. libro 2. di. 14. a.
Aqua et ſpiritu ſancto niſi quis renatus fuerit quõ intelligit̃. li. 4. di. 4. e.
Aqua quare admiſcetur vino in calice. libro. 4 diſtin. 11. g.
Arbitrium liberum quid ſit et quale ſit. ⁊ quomodo fiat ⁊ cetera de arbitrio libero quere i L de libero arbitrio.
Archiep̃s q̃s ſit. li. 4. di. 24. m.
Artes magice q̃ virtute fiunt. li. 2. di. 7. f.
Auctor malorum non eſt deus. libro. 2. diſtin. 37. c. d.
Autoritas ſanctorum que erit in die iudicij. li. 4. di. 47. b.
Auxiliũ vl̃ potentiam quã habuit hõ a deo añ caſum. li. 2. di. 24. a.

Baptiſmus quid ſit

li. 4. di. 3. a.
Baptiſmus vtrum peccatum originale deleat. li. 2. di. 32. a.
Baptiſmus an purgat carnẽz ſicut purgat animam. li. 2. di. 32. c.

Distinctionum

Baptism⁹ christi ⁊ Johannis in quo differunt li.4.di.2.d.
Baptismus Johannis quid vtilitatis habeāt li.4.di.2.e. Et vt⁊ fuerit sacr̄m.ibidem.
Baptismi Johannis que forma verboꝝ fuit li.4.di.2.f.
Baptismi forma que sit.li.4.di.3.b.
Baptisatus in nomine christi vtruꝫ sit vere baptisatus.li.4.di.3.c.
Baptism⁹ an tradi possit in nomine patris tm̄ vel spūssancti tm̄.li.4.di.3.c.d.
Baptismi institutio qn̄ facta sit.li.4.di.3.f
Baptisauerunt in qua forma apostoli ante xp̄i passionem.li.4.di.3.g.
Baptismus quare tm̄ fit i aqua.li.4.di.3.h.
Baptisand⁹ q̄tiēs immergi debeat.li.4.di.3.i.
Baptismus q̄re sit institut⁹.li.4.di.3.l.
Baptismum ficte suscipiētes an sunt vere baptisati.li.4.di.4.b.
Baptismus an deleat penam sicut delet peccatum.li.4.di.4.f.
Baptismus vtrum conferat gratiam paruulis ad bene agendum.li.4.di.4.h.
Baptismus paruulorum ⁊ adultoꝝ quomodo differunt.li.4.di.4.h.
Baptismus ver⁹ eque datur bonis et malis .a bonis ⁊ a malis ministris.libro.4.di.5.a.
Baptism⁹ an sit ver⁹ in hereſi vel in scismate datus in noīe trinitatis.li.4.di.5.a.
Baptisare quibus liceat.libro.4.di.6.a.
Baptisati ab hereticis an sint rebaptisandi.li.4.di.6.b.
Baptizari an possit puer in vtero materno.lib.4.di.6.b.
Baptismus an sit verbis corrupte prolatis.li.4.di.6.c.
Baptisat⁹ an sit iocose immersus in nomine trinitatis.li.4.di.6.e.
Baptisandus quibus renunciare debet .libro 4.di.6.g.
Baptismum debet precedere cathecismus ⁊ exorcismus.li.4.di.6.h.
Baptismus vtrum fieri potest in aqua non bn̄dicta.li.4.di.6.d.
Baptismo an vir ⁊ vxor simul puer̄ tenere possunt.li.4.di.42.b.
Beati in celo an aliud velle possunt q̄ qđ deus vult.li.4.di.45.b.
Beatitudo quid sit. ⁊ quid beate viuere.li.4.di.49.p totum.
Beati an omnes homines esse desiderant.libro 4.di.49.b.
Beatus quid sit.ibidem.
Beati an omnia equaliter cognoscant ⁊ intelligant.li.4.di.49.c.
Beati an equale gaudium habeant.libro.4.distin.46.d.
Beatitudo sanctoꝝ an maior erit post diem iudicij.libro.4.di.49.e.
Benedictiones omniū sacerdotū an sūt effectuales.li.4.di.19.c.d.
Benedictiones sponsi et sponse nō pertinet ad substantiam sacramenti .sed ad decorem et solēnitatem.li.4.di.28.b.
Bonitas dei est causa prima omniū creaturar̄ li.2.di.1.c.d.
Bonitas.sapientia.potentia .quō de deo dicūtur.li.1.di.34.f.
Bonitas spiritui sancto.sapientia filio. potētia patri quare attribuat̄.ibidē.g.h.
Bonitas.iusticia.misericordia quomodo sunt in deo.li.4.di.46.d.e.
Bona opera sine charitate facta non valent.libro.4.di.15.d.
Bona vel mala fieri quomodo vult deus.libro 1.di.46.p totum.
Bonum est mala fieri quomodo intelligitur.libro.1.di.46.k.
Boni q̄druplex acceptio.li.1.di.46.h.
Bona facere ⁊ mala vitare quare p̄cepit deus li.1.di.47.p totum.
Bona vel mala voluntas hominis quando est idez vel alind volens quod deus vult.libro.1 di.48.a.
Bona dei voluntas .mala hominum voluntate impletur.li.1.di.48.b.
Bona voluntas comitatur gratiam.libro.2.distin.26.c.
Bonoꝝ tria sunt genera.li.2.di.26.k.
Bonum ⁊ malum quomodo sunt in eodem.li.2.di.32.e.f.
Bonum in q̄tum bonum est a deo procedit.li.2.di.37.p.totum.
Bonum capit̄ multipliciter.li.2.di.41.c.
Bona opera in peccatis facta ad quid valēt.li.4.di.15.f.
Bonum triplex ē in matrimonio. ppter quod nō debet violari.li.4.di.31.a.
Boni ⁊ mali an vicissim se videant et q̄diu.li.4.di.50.e.

Charitas quid sit li.3.di.27.b.

Charitas.amor.⁊ dilectio patris ⁊ filij ē spiritussanctus.li.1.di.10.b.⁊ di.17.d.
Charitas q̄uis sit substātia trinitatis.proprietamen refertur ad spiritumsanctū.libro.1.distinctiōe.10.c.
Charitas dicitur deus.li.1.di.10.et distin.17.p totum.
Charitas que est spiritussanctus vtrum augeatur vel minuatur in homine vel an magis vel minus habeat̄.li.1.di.17.g.
Charitas.fides.spes. ⁊ opatio fm quid dicun

Tabula

tur equalia.li.3.di'25.e.
Charitas est maior spe ⁊ fide.ibidem.
Charitas seu dilectio dei ⁊ proximi quomodo se habeãt ad inuicem.li.3.di.27.c.d.e.
Charitatis ordines quot sunt.li.3.di.29.a.
Charitatis gradus sunt diuersi.libro.3.distin. 29.b.
Charitas semel habita an amitti potest .libro.3 distin.31.a.
Charitatẽ an damnandi habeant.ibidez.
Charitatem qualez habuit christus.libro.3.distin.31.d.
Charitas dei quomodo est i creaturis .libro.3. di.32.p totum.
Charitas ẽ mater omniũ virtutum.libro.3.di. 36.p totum.
Capitalia vicia quot sunt.li.2.di.42.b.
Caro quomodo polluitur in coitu.libro.2.dis. 31.b.c.
Caro vtz in baptismo purgaf a feditate quam ex libidine coitus ꝓtraxit.li.2.di.32.c.
Carnem ãre assumpsit filius ⁊ nõ pater vel spiritussanctus.li.3.di.1.b.
Caro ⁊ anima christi quomodo sunt cõiuncta. li.3.di.2.b.
Caro christi quomodo fuit formata i vtero. li. 3.di.2.c.⁊ di.3.a.
Caro christi vtrum fuit obligata peccato .li.3. distin.3.d.
Carnis debitum an sit denegandũ in matrimonio.li.4.di.32.a.
Cardinales ỽtutes sunt ãttuor.li.3.di.33.a.
Cathecismus ꝙd sit.li.4.di.6.b.
Castitas Johannis ⁊ abrae an sint equalis meriti.li.4.di.33.b.
Castitas mentis melior est virginitate carnis.libro.4.di.33.e.
Casum suũ vtrũ prescierunt mali angeli.libro 2.di.4.a.b.
Casum suum vtrum prescivit homo.libro.2.distin.23.f.
Causa prima omnium rerum est bonitas dei.libro.2.di.1.c.d.
Cause primordiales omnium rerum sunt in deo ab eterno.li.2.di.18.f.
Cause primordiales quomodo etiam sunt i creaturis.li.2.di.18.g.
Causa inter deum hominem et diabolum.libro 2.di.20.b.
Causa originalis peccati ꝙ sit.li.2.di.31.c.
Causa originalis peccati vtrum sit culpa vl' pena.li.2.di.31.e.
Causa ꝓma ꝓmi peccati ꝙ fuit.li.2.di.34.b.
Causa passionis xꝑi que fuit.li.3.di.18.e.
Causa efficiens ꝓiugij que est li.4.di.27.c.
Causa finalis ꝓiugij que est.li.4.di.30.d.
Celum quomodo et quando creauit deus.li.2 di.1.c.⁊ di.2.a.
Celum aereum ⁊ nõ ethereũ quomodo mutabitur in die iudicij.li.4.di.47.d.
Cibus quomodo conuertitur in humanaz substantiam.li.2.di.30.n.o.
Circumcisio quid faciebat in veteri lege.libro 4.di.1.f.
Circumcisio quare data fuit.et quare die octauo.li.4.di.1.h.i.
Circumcisio quare mutata est in baptismum.libro.4.di.1.k.
Circumcisio ⁊ legalia quando cessauerunt.llb. 4.di.3.k.
Circumcisio quare non aperuit nobis celum.libro.4.di.3.m.
Clauium ptãs scz ligandi ⁊ soluendi quomodo et quando ⁊ ꝙb⁹ datur. libro.4.dis.18.et dis. 19.p totum.
Claues spũales ꝙ sunt.li.4.di.18.b.
Claritas solis ⁊ lune ꝙlis erit post iudicium.libro.4.di.48.c.
Clerici qui sunt ⁊ vnde dicunf.libro.4.distinctione.24.b.
Cooperans et operans gratia ꝙ sit. libro.2.distinctione.26.a.b.
Conceptio ⁊ natiuitas quando dicuntur.libro 2.di.31.i.
Concentor ⁊ cantor ꝙs dicatur.libro.4.distinctione.24.m.
Confessio qualis esse debeat libro.4.distincti. 15.⁊ di.16.a.
Confessio an soli deo facienda est absq; sacerdote.li.4.di.17.c.
Confessio an potest fieri coꝛã laico.libro.4.distin.17.e.
Confessor qualis querẽdus sit libro.4.distin. 17.c.
Confessio ad quid valet.li.4.di.17.f.
Confessor non debet morienti penitentiã iniungere.nisi ꝓualuerit.li.4.di.20.d.
Confiteri vtrũ necesse est omnia peccata venialia ⁊ mortalia.li.4.di.21.d.
Confessio generalis ꝙd prosit.ibidẽ.e.
Confiteri non debet homo peccata ex humilitate ꝙ non fecit.li.4.di.21.f.
Confessionem nullus sacerdotũ prodere debet. li.4.di.21.g.
Confirmationis sacrm ꝙd sit ⁊ ꝙ forma eius .et cuius effectus sit.li.4.di.7.a.
Confirmationis sacramentum a solis pontificibus dari debet.li'4.di.7.a.
Confirmari quare debet homo post baptismũ. ibidem.
Confirmatio vtz sit dignior baptismo. ibidem
Cogitatio boni ꝓuenit fidem.li.2.di.26.g.
Cogitatio boni non sufficit ad salutem. libro.2. distin.26.b.

Cogitatio de deo vtrum penitus secludatur in damnatis. li. 4. di. 50. b.
Cognatio est duplex. li. 4. di. 40. a.
Cognatio spūalis vnde causatur. lib. 4. distinctione. 42. a. b.
Cognitio dei quomodo fit p creaturas. et quomodo in creaturis apparet vestigium trinitatis li. 1. di. 3. a. b. c. ⁊ p totum.
Cognitio dei in sanctis an sit equalis. libro. 4. distin. 49. c.
Coitum an fecerunt adam ⁊ eua in paradiso. li. 2. distin. 20. a. b.
Coitus coniugalis an fit cum peccato. li. 4. di. 26. d. ⁊ di. 31. f. g. ⁊ di. 32. d.
Cōmatres duas vtrum quis ducere potest. li. 4. di. 42. g.
Coniugium quare et quando sit institutum. li. 4. di. 26. a. b. ⁊ di. 30. d.
Coniugium quid sit ⁊ qualiter seruari debet. libro. 4. di. 27. a. b.
Coniugium quando p p̄ceptū vel p indulgētiam est institutum. li. 4. di. 26. c.
Coniugium Marie ⁊ Joseph vt̄z fuit pfectū li. 4. di. 26. g. ⁊ di. 28. c. ⁊ di. 30. b.
Coniugiū violari nō debet ꝓpter ip̄ius triplex bonū. li. 4. di. 31. a.
Coniugij sepatio est duplex. li. 4. di. 31. b.
Coniuges veri q̄ sunt. li. 4. di. 31. c.
Coniugiū quō fuit ordinatuz tpibus antiquis ⁊ tpe ade. li. 4. di. 33. a.
Coniugium quando seperatur ⁊ ꝓpter quas causas. libro. 4. distin. 34. et di. 35. et dis. 36. per totum.
Coniugiuz in quibus ordinibus sacris nō pōt fieri. li. 4. di. 37. a.
Coniugium inter fideles ⁊ infideles vtrum stare pōt. li. 4. di. 39. a. b.
Coniugium infidelium an sit legitimum. lib. 4. distin. 39. i.
Consanguinitas quid sit ⁊ in quotum vsq̄ gradum computatur. libro. 4. distin. 41. et. 42. p totum.
Conscientia accusabit omnia opera in die iudicij que fecerit homo. li. 4. di. 43. c.
Cōsecrare virgines an simplex sacerdos potest li. 4. di. 20. f.
Consecrare vel ordinare vt̄z potest symoniac⁹ li. 4. di. 25. e.
Consensus matrimonialis est duplex. li. 4. di. 27. c. ⁊ di. 28. a.
Consensus de futuro cū iuramento vtrū efficit matrumoniū. li. 4. di. 28. a.
Consensus occultus non iudicatur ab ecclesia li. 4. di. 28. b.
Consensus de p̄senti vtrū sufficiat ad matrimoniū ꝯtrahendum. li. 4. di. 28. c.
Consensus de qua re fit. ibidem. c.
Consensus coniugalis debet esse liber ⁊ nō coactus. li. 4. di. 29. a.
Consensum q̄lis error impedit. li. 4. di. 30. a.
Cōtraria quō sunt in eodem. li. 2. di. 34. f.
Contritione sola sine confessione oris an dimittat peccatū. li. 4. di. 17. a.
Continentiā an vir vel mulier vouere pōt sine alterius ꝯsensu. li. 4. di. 27. ⁊ di. 32. b.
Continentia quare sacerdotibus indicta sit. li. 4. di. 33. d.
Cornelij quomodo legitur credere. libro. 3. distin. 25. c.
Corona et tonsura clericalis quid significat. li. 4. distin. 24. b.
Creator omnium rerum vnus solus deus est. libro. 2. di. 1. a.
Creare et facere quō differunt. li. 2. di. 1. a.
Creare agere ⁊ facere quō dicūt de deo. ⁊ quō de creaturis. li. 2. di. 1. b.
Creata an fuerit simul corporalis ⁊ spiritualis creatura. ⁊ visibilis ⁊ inuisibilis materia. lib. 2. di. 2. c. d. f.
Creator quomodo cognoscitur per creaturas. li. 1. di. 3. a.
Creatura mūdi q̄re dicat hō. ibidem.
Creatura in qualibet apparet vestigium trinitatis. li. 1. di. 3. f.
Creatura nulla a se ⁊ p se quicq̄ facere pt. lib. 1 di. 42. g.
Creare quare deus voluit malos. lib. 2. distinctione. 23. b.
Creaturam omnem quomodo diligit deus. li. 3. distin. 32. c.
Credere deū. vel deo. vel in deū quō differunt li. 3. di. 23. d.
Credere quid sufficiebat antiq̄s ꝺ xp̄o ante aduentum ip̄ius. li. 3. di. 25. c.
Crimen q̄d sit. lib. 2. di. 42. e.
Crisma vnde fit ⁊ quō. li. 4. di. 23. a.
Cruciatus impiorū in inferno an decolor et gloriam electoꝝ. li. 4. di. 50. g.
Cura aliqua vt̄z habeant damnati ꝺ suis amicis adhuc viuentibus. li. 4. di. 50. c.

Dabilis cui est spiritussanct⁹ vt̄z. s. patri ⁊ filio. an tm̄ hominib⁹. li. 1. di. 18. e.

Damnari vtrum possit predestinatus. libro. 1. distin. 40 b.
Damnandi vtruz habeant charitatem. libro. 3 distin. 31. a.
Damnati vtruz habeant memoriam suoꝝ peccatorum. li. 4. di. 43. c.
Damnati an cum suis deformitatibus ꝺ habitis resurgant. li. 4. di. 44 d.
Damnatorum corpa quomodo ardēt ⁊ non cōsumunt. li. 4. di. 44. e.

Tabula

Damnati quali igne cruciantur ⁊ vbi sit ille ignis. li. 4. di. 44. f.
Damnatis vtrū dar aliqua mitigatio pene. li. 4. di. 46. a. ⁊ p totū.
Damnabuntur quidam ⁊ iudicabunt. quidaꝫ damnabunt et non iudicabuntur. libro. 4. distin. 47. c.
Damnati vtruꝫ peccabunt in inferno. libro. 4 distin. 50. a.
Damnatoꝝ paruulorꝫ ante baptismū que sit pena. li. 2. di. 33. e.
Debitū carnis quādo licet soluere ⁊ quādo nō li. 4. di. 32. p totum.
Decem p̄cepta quō p̄tineant in duob⁹ mandatis charitatis. li. 3. di. 37. a.
Decedentis absq; p̄fessione vtrū oblatio sit accipienda. li. 4. di. 20. g.
Decimatus quare nō fuit xp̄s in abraā sicut leui. li. 3. di. 3. c.
Decim⁹ ordo quomodo dicitur impleri ex hominibus cum nō sint nisi nouem ordines. lib. 2. di. 9. f. g.
Defect⁹ hominis quomodo assumpsit christ⁹. li. 3. di. 15. a.
Delectatio carnis vtrum semper sit peccatum. li. 4. di. 31. h.
Delictum ⁊ peccatum quomodo differunt. lib. 2. di. 42. g.
Denarij noie q̄d intelligit. li. 4. di. 49. a⁹
Desperatio quid sit ⁊ quomodo fit. libro. 2. di. 43. p totum.
Deus vtrum fruatur vel vtatur nobis. libro. 1 distin. 1. f.
Deus verus vnus sol⁹ est trinitas. libro. 1. distin. 2. p totum.
Deus quō cognoscitur p creaturas q̄uis sit inuisibilis. li. 1. di. 3. p totū.
Deus vnus in trinitate quō p̄batur. li. 1. dis. 3. f. ⁊ p totum.
Deus vt⁹ genuit deū. li. 1. di. 4. a.
Deus an voluntate vel necessitate sit. et an nolens vel volens sit deus. li. 1. di. 16. a.
Deus quō ē simplex. incōmutabilis ⁊ immortalis. li. 1. di. 8. a. et p totū.
Dei simplicitas nulli p̄dicamentoꝝ subiicitur li. 1. di. 8. g.
Deus cuꝫ sit simplex quomodo multiplex dicitur. li. 1. di. 8. f.
Deus quō dr substantia. li. 1. di. 8. h.
Deus nō est dicendus triplex. sed trinus. libro 1. distin. 19. t.
Deus verius cogitatur q̄ dr. li. 1. di. 23. d.
Deum esse et quod dei est non sunt idē. libro. 1 di. 34. b.
Deus quomō bona cognoscit ⁊ quō mala. lib. 1. di. 36. b.
Deus quomodo dicatur esse in omnib⁹ rebus. lib. 1. di. 37. a. b.
Deus quō habitat in sanctis. li. 1. di. 37. c.
De⁹ vbi erat anteq̄ cēt creatura. li. 1. di. 37. c.
Deus non dr localis. nec loco nec tēpore mouetur. li. 1. di. 37. i.
Deus quomodo scit vel nescit omnia. lib. 1. dis. 39. p totum.
Deus an potest scire aliquid nouiter vel ex tpe li. 1. di. 39. b.
Deus vtrum possit scire plura q̄ scit. li. 1. di. 39. c. ⁊ di. 43. p totū.
Deus an quod semel scit. semp sciat. libro. 1. di. 41. f.
Deus quattuor modis dicitur operari. libro. 2 di. 12. h.
Deus de deo vtrum ſm substantiam dicat. li 1. distin. 27. h.
Deus quare dicitur omnipotens cuꝫ nos multa possumus que ipe nō potest. libro. 1. distin. 42. a. b.
De⁹ an possit meliora facere q̄ facit. libro. 1. di. 44. p totum.
Deus an semper possit omne quod prius potuit. li. 1. di. 44. d.
Dei volūtas q̄d sit. ⁊ q̄bus modis accipit. li. 1. di. 45. f. ⁊ di. 47. b.
Deus an velit ab omnibus fieri omnia que p̄cipit. vel non fieri que p̄hibet. li. 1. distin. 45. k ⁊ distin. 47. c.
Deus vtrū vult mala fieri. li. 1. di. 46. d.
Deus vult omnes homines saluos fieri quō intelligit. li. 1. di. 46. c.
Deus an sit causa q̄ homo fit deterior. libro. 1. di. 46. l.
Dei voluntas bona quō p malas hoim volūtates implet. li. 1. di. 48. a. b.
Deus vtrum sit auctor maloꝝ. lib. 2. distin. 37. p totum.
Deus vtrum habeat liberum arbitrium. lib. 2 distin. 25. c.
Deus est homo. de⁹ fact⁹ ē homo: quō hec verba intelligunt. li. 3. di. 6. a.
Deus an potuit assumere hominem in sexu mulieb̄i. li. 3. di. 12. e.
Deus qualiter diligit aliquem magis ⁊ aliquē minus. li. 3. di. 32. b. c.
Diabolus an p̄scuit suum casum post creationem. li. 2. di. 4. a.
Diabolus vnde et quo delectus est. libro. 2. distin. 6. a. b.
Diabolo quare nō est concessum habitare i celo vel in terra. li. 2. di. 6. c.
Diaboli an habeant p̄lationes iter se. libro. 2. distin. 6. d.
Diaboli an omnes sunt i aere caligino so. an aliqui in inferno. li. 2. di. 6. e.
Diabolus cum semel victus fuerit a viris san-

ctis an vltra accedat ad eos vel ad alios. libro 2. distin. 6. h.
Diaboli vtrum habeant liberum arbitrium. libro. 2. di. 7. a. b. c.
Diaboli triplici acumine scientie vigent. libro 2. distin. 7. e.
Diabolus multa põt p nature vigorẽ. & virtute dei phibet. li. 2. di. 7. l.
Diaboli an intrent corpa hominũ substantialiter. li. 2. di. 8. e.
Diabolus inuidia accessit ad temptãdũ hominem. li. 2. di. 21. a.
Diabolus quare prius tẽptauit feminã q̃ virei aliena forma. li. 2. di. 21. a. b.
Diabolus quõ q̃ quibus temptauit p̃mus hominẽ. li. 2. di. 21. c.
Diaboli peccatũ quare nõ est remediabile. lib. 2. di. 21. f
Diabolice potestati an sit resistendũ. cũ illa sit sibi a deo. li. 2. di. 44. c.
Diabolus non est alien⁹ a dei potestate. libro 3 di. 20. a.
Diabolus q̃ iusticia ẽ victus. li. 3. di. 20. a.
Diaboli an corporali igne cremant in inferno. li. 4. di. 44. f.
Diaboli vtr̃ post diem iudicij p̃erunt hoibus ad puniendũ. li. 4. di. 47. e.
Diaconatus ordo q̃d sit. li. 4. di. 24. h.
Dyaleticor̃ regula quando fallit de q̃trarijs. li. 2. di. 34. f.
Die prima q̃d deus creauit. li 2. di. 13. a.
Dies diuersis modis accipitur in scriptura. li. 2. distin. 13. d.
Die tertia. quarta. quinta. q̃ sexta quid operatus est deus. libro. 2. di. 14. per totum. et dis. 15. a. b.
Die septimo quomodo dicitur deus requieuisse. li. 2. di. 15. f.
Differre numero q̃d sit. li. 1. di. 19. q.
Dilectio quare ppꝛie dicitur spiritussanctus. libro. 1. di. 10. a. b.
Dilectio patr̃ q̃ filij q̃ spiritussancti. libro. 1. distin. 32. a.
Dilectio quomodo est in trinitate. lib. i. distin. 32. p totum.
Dilectionẽ an habebant angeli ante casum. libro. 2. distin. 3. i.
Dilectionem eadem an diligitur deus et proximus. li. 3. di. 27. c.
Diligendi modus q̃s sit. li. 3. di. 27. d. e.
Diligenda sũt quattuor et que sint illa. libro. 3. distin. 28. a.
Dilectionis ordo q̃s sit. li. 3. di. 29. a.
Diligere vtrum debemus omnes homines. li. 3. distin. 39. b.
Diligere amicos vel inimicos quod ẽ maioris meriti. li. 3. di. 30. a.
Dilectionẽ deus quã habet ad creaturas. li. 3. di. 32. p totum.
Dilectio dei considerat duobus modis. lib. 3. distin. 32. c.
Discretio quomodo accipitur i psonis trinitatis. li. 1. di. 24. h.
Distinctio vel persone distincte quomodo dicitur. li. 1. di. 24. g.
Diuina essentia vtrum genuit essentiã. vel vtr̃ ipa sit ingenita. li. 1. di. 5. a.
Diuine essentie pprietates que sint. libro. 1. di. 8. p totum.
Diuina natura nlli p̃dicamẽtor̃ subijcit. lib. 1. di. 8. g
Diuinar̃ psonar̃ q̃litates q̃ sunt. li. 1. di. 19. q̃ di. 20. p totũ.
Diuine essentie nulla personarum est pars. lib. 1. distin. 19. g.
Diuina essentia non p̃dicatur de psonis vt genus de speciebus. nec vt species ỹ indiuiduis li. 1. di. 19. h. i.
Diuine persone vtrum differant numero. libro 1. di. 19. p. q.
Diuine tres psone vtrũ simul magis p̃ntaliq̃d q̃z vna. li. 1. di. 19. r. q̃ di. 20. a.
Diuersitates nominũ in diuinis que sunt. lib. 1 di. 22. p totũ. q̃ di. 23.
Diuersitas nulla est in trinitate. li. 1. di. 23. i.
Diuina essentia vtrum sunt ipe pprietates personar̃. li. 1. di. 33. a. b.
Diuina natura quomodo sit incarnata. libro 3 distin. 5. a. b.
Diuina natura an debeat dici caro facta. libro 3. distin. 5 c.
Diuina natura an debeat dici nata de virgine. lib. 3. di. 8. a.
Diuortium quãdo fit. q̃ in q̃bus casibus. li. 4. di. 34. q̃ di. 35. q̃ di. 37. q̃ di. 39.
Doctrina omnis aut est ỹ rebus aut de signis. libro. 1. di. 1. a.
Donum an detur vel diuidatur p donũ quod est spũssanct⁹. li. 1. di. 17. l.
Donum qua ratione dicitur spiritussanctus. libro. 1. di. 18. a.
Dona spiritussancti an sint virtutes. libro. 3. distin. 34. a.
Dona septem spũssancti vtr̃ habuit xp̃s q̃ vtr̃ in angelis sint. li. 3. di. 34. a. b.
Dona gratie an sint equaliter in angelis. libro 2. distin. 9. c. d.
Dolorem vtrum habuit christus in passione. libro. 3. distin. 15. d.
Dormiente Adam quare Eua formata sit. lib. 2. distin. 18. d.
Dulia quid sit. et de speciebus eius. libro. 3. distinctione. 9. a.
Duplici sub specie quare sumit corpus xp̃i. libro. 4. di. 11. f.

Ecclesiasticus iudex qualis debeat esse. li. 4. di. 19. e.
Edificare lignum. fenum. stipulam quid sit. li. 4. di. 21. a. b.
Edificare aurum. argentum. lapidem pciosum qd sit. ibidem. c.
Efficax est voluntas dei. li. 1. di. 47. a.
Egris non est penitentia iniungenda. libro. 4. distin. 20. d. e.
Electio dei vel reprobatio vtrum fiat ex merit. hoim. li. 1. di. 41. p totum.
Electos vtrũ dilexerit deus ab eterno ⁊ reprobos nõ. li. 3. di. 32. e.
Electoꝝ pcccata hic p pniaꝫ deleta vtrũ manifestabunt in iudicio. li. 4. di. 43. d.
Electi sine omni deformitate resurgent ad iudicium. li. 4. di. 44. c.
Elemosyna qd sit. li. 4. di. 15. c.
Elemosynarũ plura sunt genera. li. 4. di. 15. c.
Elemosyna in peccato mortali data vtꝫ pdest li. 4. di. 15. c.
Elemosynis iuuant anime. ⁊ quibus pſunt li. 4 di. 45. b. c.
Episcopus quid sit ⁊ vnde dicatur. libro. 4. distin. 24. l.
Espoꝝ ordo est quadruplex. li. 4. di. 24. m.
Equalitas diuinaꝝ psonaꝝ in quo cõsistit. li. 1. di. 19. p totũ. ⁊ di. 20.
Equalitas vtrũ fm substantiaꝫ vel fm relatione dicat de diuinis psonis. li. 1. di. 31. a.
Equalitas qd sit. ibidem. b.
Equalitas nomine an ponat aliquid vel remoueatur. li. 1. di. 31. b.
Equalitas quare attribuat filio. libro. 1. distinctione. 31. b.
Error impediens matrimoniũ est quadruplex li. 4. di. 30. a.
Essentia vna et eadem est tota trinitas. li. 1. dis. 2. ⁊ di. 3. ⁊ di. 4. p totũ.
Essentia vtruꝫ genuit essentiam. libro. 1. distin. 5. a. ⁊ p totum.
Essentia diuina ẽ simplex. incõmutabilis. immortalis. li. 1. di. 8. p totũ.
Essentiaꝫ filio prestat de patre generatio. libro 1. distin. 18. g.
Essentiam spiritusancto pstat a patre et filio p cessio. li. 1. di. 18. f.
Essentia diuina sũt eternitas. magnitudo et potentia. li. 1. di. 19. b.
Essentia diuina quomodo predicat de psonis li. 1. di. 19. h.
Esse ex deo ⁊ in deo ⁊ p deum an sint idem. lib. 1. distin. 36. d.
Esse ⁊ velle in deo idẽ est. li. 1. di. 45. a. b.
Etas ptrahentium que sit. li. 4. di. 36. d.
Etas ordinandoꝝ q̃ sit. li 4. di. 25. i.
Etas xpi que fuit. li. 4. di. 44. a.
Etate in qua resurgent hoies. ibidem.
Eternitas. potentia magnitudo quõ sũt in deo li. 1. di. 19. b.
Eternitas. species. vsus quõ dicunt ꝺ psonis. li. 1. di. 31. c.
Eua quare de latere ade facta ẽ. li. 2. di. 18. c. et li. 4. di. 28. c.
Eua q̃re ꝑ us accessit diabolus. li. 2. di. 21. a.
Eua quare nõ horruit serpẽtẽ. li. 2. di. 21. b.
Eua quõ locuta est cũ serpente. ibidem. c.
Eua an plus peccauit. li. 2. di. 22. e.
Eucharistie sacrm qñ ⁊ quare sit institutuꝫ. li. 4. di. 8. p totũ. ⁊ di. 12. b.
Eucharistie manducatio est duplex. libro. 4. di. 9. p totum.
Eucharistia quomodo est i altari. li. 4. distin. 10. p totum.
Eucharistie ꝓsecratio ⁊ cõuersio quomodo fit li. 4. di. 11. a. b.
Eucharistia intincta nõ debet dari papulo. li. 4. di. 11. h.
Eucharistia an sepiꝰ sumẽda est. li. 4. di. 12. b.
Excommunicatus vtrum cõficiat. libro. 4. distin. 13. a.
Excommunicatio quid facit excommunicato. li. 4. di. 18. g.
Excõmunicatos vtrum simplex sacerdos recõciliare potest. li. 4. di. 20. f.
Exercitationis tres sũt species. li. 4. di. 1. d.
Exequie sumptuose vtrum pſunt animabꝰ. li. 4. di. 45. d.
Exorcisinus qd sit. li. 4. di. 6. g.
Exorcistaꝝ ordo qd sit. li. 4. di. 24. e.
Exteriores tenebre q̃ sunt. li. 4. di. 50. b.
Excludi vtrum quis poterit hic a cogitatione dei. libro. 4. di. 50. b.

Facere ⁊ creare quomodo differunt. li. 2. di. 1. a.
Facere. creare. agere. quõ ꝺ deo dicunt. ⁊ quomodo de creaturis. li. 2. di. 1. b.
Facere quicquid vult deus. quomõ intelligit. li. 1. di. 42. f.
Facere nihil potest a se ⁊ p se aliq̃ creatura. lib. 1. di. 42. p totum.
Facere vtrum potest deus plura q̃ facit. lib. 1. di. 43. p totum.
Facere vtruꝫ potest deus aliquid melius q̃ facit. li. 1. di. 44. a.
Facere quomodo dicuntur aliquid nigromantici. li. 2. di. 7. f.
Facere quomodo possunt aliquid demones. libro. 2. di. 7. l.
Famẽ an habuissent p̃mi parẽtes si non peccassent. li. 2. di. 20. g.

Distinctionum

Feditas que ex libidine contrahitur vtrum in baptismo diluat. li.2.di.32.c.
Femineo in sexu vtrū deus potuit humanā naturam assumere.li.3.di.12.e.
Fidem vtrum habuit christus. libro.3.distin. 23.a.
Fides vna est patriarcharum ꝓphetaꝝ ⁊ apostoloꝝ.li.1.di.3.
Fide non habita omnis actio est mala .li.2.di. 41.p totum.
Fidem vtꝫ habuit xp̄s.li.3.di.23.a.
Fides quid sit ⁊ quot modis accipitur.li.3.di. 23.b.c.⁊.h.
Fidez an habeant demones. libro.3.distincti. 23.c.d.
Fides ꝓprie est de his que non videntur .li. 3.di.23.g.
Fides quare dr fundamentū.li.3.di.23.i.
Fidem an habuit petrus in christi passione.li. 3.di.24.b.
Fides nō est de incognitis.li.3.di.24.c.
Fides antiquoꝝ que fuit.li.3.di.25.a.
Fides simplicium que fuit ante aduentuz christi.li.3.di.25.b.
Fides .spes.charitas ⁊ opus quō sunt equalia li.3.di.25.e.
Fides quid ꝺperatur in baptismo.libro.4.distin.4.a.
Fides quando implet vicem baptismi .lib.4. distin.4.e.
Fides paruulorum ⁊ adultoꝝ quomodo differunt.li.4.di.4.d.
Fidem petere quō dicunt paruuli in baptismo li.4.di.6.g.
Filius vtrum sit genitus de substantia patris. li.1.di.5.p totum.
Filius cum nō sit de nihilo sed de aliquo vtruz sit ex aliqua materia.li.1.di.5.l.
Filius an voluntate vel necessitate genitus sit. lib.1.di.6.a.
Filius an potuit gignere patrem vel esse pater. li.1.di.7.a.⁊ p totum.
Filius vtruz sit posterior patre.libro.1.distin. 9.p totum.
Filij generatio q̄ ineffabilis sit.li.1.di.9.b.
Filius vtꝫ semp gignitur vel semp sit genitus vel semp gignetur.li.1.di.9.k.
Filio quid sit ꝓprium.libro.1.distin.9.⁊ dis. 10.e.
Filius ⁊ spiritussanctus dissimiliter procedunt a patre.li.1.di.13.b.
Filius vtrum potest dici spiritussanct⁹ vel ecōuerso.ex quo ambo procedunt.libro.1.distin. 13.c.d.
Filius quō sit missus.li.1.di.15.b.
Filius a se datus est,missus.⁊ processit.libro.1 di.15.c.f.
Filius cū a seipo missus est .quare dixit .A me ipso nō veni.li.1.di.15.h.
Filius vtrū semel tm̄ missus sit.an sepe mittat. lib.1.di.15.i.
Filio mittit duobus modis.li.1.di.15.k.
Filius ſm quid dicitur minor patre.libro.1.distin.16.c.
Filius ſm quod homo.non solum patre et spiritusancto.sed etiaz seipo est minor.libro.1.distin.16.d.
Filius vtrum natiuitate sit essentia .libro.1.distin.18.f.g.
Filius cum sit nobis datus. vtrum potest dici noster.li.1.di.18.n.
Filius quō est in patre.li.1.di.19.e.
Filius vtrum sit equalis patris ſm substātiaz li.1.di.31.a.
Filius vtrum sit sapiens sapientia genita vel ingenita.li.1.di.32.d.
Filius an sit sapiens seipo vel per seipsum .lib. 1.di.32.e.
Filio quare attribuitur sapiētia.libro.1.distin. 34.f.g.
Filius quare assumpsit carnem ⁊ non pater vl spiritussanctus.li.3.di.1.b.
Filius assumēdo carnem an aliquid fecit quod nō pater vel spiritussanctus.libro.3.distinctione.1.d.
Filius quomodo sit incarnatus.⁊ quare totaz humanam naturam assumpsit.et qualem carnem assumpserit.libro.3.distin.1.et distin.2.⁊ di.3.p totum.
Filius quare dicatur natus de spiritusancto.libro.3.di.4.c.
Filius quomodo dicit compositus ex duab⁹ naturis siue ex tribus substantijs. libro.3.distinctione.6.e.
Filius quomodo dicitur bis natus.libro.3. distinctione.8.b.
Filius ſm quod homo an sit persona. libro.3. distin.10.a.b.
Filio adoptiuus an sit christus.libro.3.distinctione.10.d.
Filius quare passibilem naturam acceperit.li. 3.di.15.p totum.
Filius q̄re mori voluit.li.3.di.19.b.
Filius hominis vtrum potest dici descendisse ꝺ celo sicut dicitur filius dei.libro.3.distinctione.22.d.
Filij quales nascerentur si adam non peccasset li.2.di.20.p totum.
Filij qualiter puniuntur ꝓpter peccata parētum vsqz in tertiam ⁊ quartam generationem li.2.distin.33.i.
Filij adoptiui vtrū possunt naturalibus copulari.li.4.di.42.di.
Finis bonus quid sit.li.2.di.38.a.

Tabula

Finis voluntatis quis sit.li.2.di.38.b.c.
Finis voluntas et intentio quomodo differũt. li.2.di.38.f.
Firmamentum quomodo factum sit et de qua materia.li.2.di.14.a.
Firmamentum quare dicitur cuz tamen moue atur.li.2.di.14.c.
Flagellatur homo a deo quinqz modis.lib.4. di.15.a.
Forme in quibus aparent deus angeli vel demones.quales sunt.li.2.di.8.a.b.
Forma idoloꝝ an sit a deo.li.3.di.37.b.
Forma baptisini qualis est.li.4.di.3.b.
Forma ꝓfirmationis.li.4.di.7.a.
Forma ꝓsecrationis.li.4.di.8.b.
Forma.species.pondus.saporꝫ quõ remanẽt in sacrõ.li.4.di'11.7 di.12.a.
Fractio sacramenti vtrum vera sit.7 quare fit. li.4.di.12.b.c.
Fornicario vtrum dirimit matrimoniuz.libro 4.di.35.b.
Fornicatio spũalis quid sit.li.4.di.39.c.
Fornicatio.stupr̃ũ.adulteriũ.incestus.raptus in quo differũt.li.4.di.41.d.
Forma in qua iudicabit christus.libro.4. dis. 48.a.
Frui et vti quid sit et in quo differunt.libro.1. distin.1.a.
Furiosi vtrum matrimonium contrahere possunt.li.4.di.34.d.
Furtum quid sit 7 quid nomine furti intelligit̃ li.3.di.37.c.
Furtum an fecerunt filij israel quando expolia uerunt egyptios.li.3.di.37.c.
Futura quomodo sunt in presentia dei.libro.1 di.35.p totum.
Futura vtrum sunt causa scientie vel p̃scientie dei.li.1.di.38.c.

Gabriel Michael ra

phael an sunt nomina spirituum vel ordinum li.2.di.10.d.
Gaudium quale vtruz habebunt sancti post iudiciũ.li.4.di.49.d.
Gaudiuz sanctoꝝ vtr augmentabit̃ post iudicium.li.4.di.49.e.
Generatio in diuinis quomodo intelligenda ẽ li.1.di.4.p totuz.
Genita vtr sit diuina essentia.li.1.di.5.a.
Generare vtrum potest filius sicut pater.libro 1.di.7.p totum
Generare an sit extra potentiaz filij.libro.1.distin.7.f.g.
Generatio filij vtrum habeat principiuz aut finem.li.1.di.9.p totum.
Generatio in diuinis vtrum intelligi potest.li. 1.di.9.h.i.
Generari quare non dr spiritussanctus. sed procedere.li.1.di.13.p totũ.
Gemina est processio spiritussancti.libro.1.dis. 14.a.
Generatio dat essentiã filio.li.1.di.18.f.
Generari vtrũ potuit pater vel spiritussanctus li.3.di.1.b.
Genita sapientia vtrum fm substantiam dr vel fm relationem.li.1.di.28.f.
Genera mendacij sunt tria.li.3.di.38.a.
Genera elemosynarum sunt plura.libro.4.distin.15.c.
Genera mortuoꝝ sunt tria.li.4.di.16.a.
Generalis ꝓfessio ad quid prodest.libro.4.distinctione.21.e.
Genera vnctionis sunt tria.li.4.dis.23.a.
Genera cantoꝝ sunt duo.li.4.di.24.m.
Gezite q̃ sunt.li.4.di.25.d.
Gladius flammeus ante paradisum posit' q̃d significat.li.2.di.29.e.
Glos que vocatur.li.4.di.41.e.
Gratia vtrum fuerit data homini in creatione ll.2.di.24.a.
Gratia est duplex.li.2.di.26.a.
Gratia operans et cooperans que sit.libro.2. distin.26.a.
Gratia dei peruenit voluntatem hominis.lib. 2.di.26.c.d.
Gratia preueniens voluntatem est fides cuz dilectione.li.2.di.26.d.
Gratiam preueniunt quedaz bona sine merito li.2.di.26.e.
Gratia operans 7 cooperans vtrũ sit vna 7 eadem gratia.li.2.di.26.i.
Gratia p̃ueniens quomodo meretur augeri.libro.2.di.26.k.
Gratia an sit virtus vel nõ.li.2.di.27.c.
Gratia nõ est actus sed causat actũ.ibidem.
Gratia principalis est bona voluntas.libro.2. distin.27.e.
Gratia operante 7 cooperante vtr eguerit homo ante peccatũ.li.2.di.29.a.
Gratie plenitudinem vnde accepit christus.li. 3.di.16.b.
Gradus charitatis sunt diuersi.libro.3.distinctione.29.h.
Gradus sacroꝝ ordinum sunt septem.7 quare septem.li.4.di.24.a.
Gradus sacri qui impediunt matrimonium.libro.4.di.37.a.
Gradus consanguinitatis quot sunt.libro.4. distin.40.b.
Gradus affinitatis qui sunt et in q̃b' matrimoniũ ꝓtrahi põt.li.4.di.41.a.
Grauitas peccati adequãta sit.libro.2.distinctione.30.p totum.

Grauius vtrū sit peccatuz ade ceteris peccatis li.2.di 33.f.
Grauissimū omniū peccatoz est peccatū in spiritumsanctū.li.2.di.43.p totū.
Greci quare negant spiritūsanctuz ꝓcedere a filio.li.1.di.11.b.
Habere plures vxores cui licebat subsege.l.4.di.33.d.
Habitat deus quō vbiq; li.1.di.37.p totū.
Habitat quō deus in sanctis.ibidē.c.
Habitabat vbi deus anteq̄ esset creatura.libro 1.di.37.e.
Habitare quare non est concessum demonibus in celo vel in terra.li.2.di.6.c.
Habitus sunt q̄ttuoz species.li.3.di.6.g.
Habitationes sanctoz in celo et damnatoz um in inferno quō distinguūt.li.4.di.49.a.
Hereticus vtz baptizare pōt.li.4.dis.6.c.vel alia sacramenta ministrare.di.25.p totum.
Hereticus vtrū conficiat coꝛpus christi.lib.4 di.13.a.7 di.25.a.
Hereticus quid sit.et quid facit hereticum.lib. 4.di.13.b.
Heresis symoniaca distinguit tripliciter.libro 4.di.25.g.
Heresis pelagianoꝛum ꝺ libero arbitrio que fuit.li.2.di.28.b.
Hypostasis quid sit et quid hoc nomine significatur.li.1.di.26.a.
Hypostases determinant ꝓpꝛietates non substantiam.li.1.di.27.d.
Homicide sunt qui aboꝛtum pꝛocurant.lib.4. di.31.e.
Homo ꝺꝛ creatura mundi.li.1.di.3.a.
Homousion quid sit et quid significat.libro.1. distin.34.i.
Hominem vtrū deus melioꝛez facere potuit q̄ fecit.li.1.di.44.p totum.
Hominem vtz deus aliter liberare potuit q̄ p passionē.li.1.di.44.c.7 li.3.di.20.a.
Homines omnes saluos vult fieri deus quō intelligit.li.1.di.46.c.
Hominis malicie vtrum deus sit causa.libro.1 distin.46.l.
Hominis voluntas mala concoꝛdat aliq̄n cum dei voluntate bona.li.1.di.48.a.b.
Homo quare creat⁹ est.li.2.di.1.c.7 di.16.a.
Homo vtrū saluaretur si angelus nō cecidisset li.2.di.9.g.
Hoꝛes vtz tot saluabūt.quot angeli pstiterūt vel quot ceciderunt.li.2.di.9.h.i.
Homo q̄libet habet duos angelos ab exoꝛdio vite.li.2.di.11.a.
Homo q̄n factus est.li.2.di.15.e.
Homo factus est ad imaginem 7 similitudineꝫ dei.li.2.di.16.p totum.
Homo quō ꝺꝛ imago dei.li.2.di.16.e.
Hominis anima vtz de aliquo facta sit.7 quā do facta est.li.2.di.17.a.b.c.
Homo in qua etate factus est.li.2.di.17.d.
Homo quare extra paradisum factus est.libro 2:di.17.e.
Hominis status ante peccatum qualis fuit.li. 2.di.19.a.
Homo vtrum poterat moꝛi in statu innocentie li.2.di.19.a.
Homo vtrū semp viueret si de ligno vite nō comedisset.li.2.di.19.c.d.
Homines quomodo generarent si adā nō peccasset.li.2.di.20.p totum.
Homines quomodo transferrerentur de paradiso in celum si adam non peccasset.libro.2.di stin.20.k.
Homo tribus modis temptatus est in padiso. li.2.di.21.p totum.
Hominis peccatum quare est remediabile 7 di aboli non.li.2.di.21.f.
Hominez quare pmisit deus temptari sciēs cū casurum.li.2.di.23.a.
Homo habuit triplicem scientiam añ peccatuz li.2.di.23.c.
Homo vtrum pꝛescivit suum casum.libro.2.di stin.23.f.
Homo qualem habuerit gratiam añ casum.libro.2.di.24.a.
Homo vtrū p liberum arbitriū pōt opaꝛi bonū sine gꝛa.li.2.di.26.b.
Homo ante peccatū vtrum eguerit gratia.lib. 2.di.29.a.
Homo vtrum ante lapsum virtutes habuerit. li.2.di.29.b.
Homo quare nō est effectus immoꝛtalis exquo de ligno vite comedit.li.2.di.29.g.
Homines omnes quō in adam dicūt fuisse q̄n peccauit.li.2.di.30.m.n.
Homo quare foꝛmatur cū in peccato concipit li.2.di.32.g.
Homo qualiter se elōgat a deo.libro.2.distin. 35.n.
Homo quomodo vult bonum naturaliter.lib. 2.di.39.c.
Homo quidam a verbo dei est assumptus quo modo intelligit.li.3.di.5.c.
Homo est deus.homo factus est deus.quō intelligitur.li.3.di.6.a.
Homo dominic⁹ quare nō ꝺꝛ.sicut dicitur homo deus.li.3.di.7.m.
Homo deus an semper fuerit vel ceperit eē.li. 3.di.12.a.
Hominem alium vtz deus assumere potuit q̄ de genere ade.li.3.di.12.b.
Hominem an potuit deus assumere in sexu muliebꝛi.li.3.di.12.c.

Tabula

Homo christus vtrum peccare potuit. libro 3. distin. 12. c.
Hominis status sunt quattuor. li. 3. di. 16. b.
Homines omnes vtrum pariter sunt diligendi li. 3. di. 29. b.
Homo flagellatur a deo quinq; modis. lib. 4. di. 15. a.
Homo vndecunq; nascitur si nõ peccat saluat. li. 4. di. 33. c.
Honorandi quomodo sunt parẽtes. libro 3. distin. 37. c.
Hostia intincta non debet dari populo. lib. 4. distin. 11. g.
Hostia quare in tres ptes frangit. 7 q̃d ille partes significant. li. 4. di. 12. b. 7 f.
Hostiarũ officium quod est. li. 4. di. 24. c.
Humanam naturam quare assumpsit filius 7 nõ pater nec spũssanctus. li. 3. di. 1. b.
Humanam naturam totam assumpsit deus. li. 3. di. 2. a.
Humanitatis nomine quid itelligatur. libro 3. distin. 2. a.
Humana natura vtrum assumpsit personam. libro 3. di. 5. a.
Humanitas christi quomodo adoranda sit. li. 3. distin. 9. a.
Humanam naturaz vtrũ assumere potuit deus in sexu mulieb̃re. li. 3. di. 13. c.
Humilitas christi quid sibi meruit. libro 3. dis. 18. a.
Humilitatis causa nullus debet cõfiteri peccatũ q̃d nõ fecit. li. 4. di. 21. f.

Jacob quare electus

sit 7 Esau reprobatus. li. 1. di. 41. p totum.
Janitores qui sunt. et quod illorum officiuz. li. 4. di. 24. c.
Janitrices que sint li. 4. di. 41. d.
Jeiunis debet tradi ꝓfirmatio. li. 4. di. 7. a.
Jeiunis et sobrijs debet dari corpus christi. li. 4. di. 8. b.
Idolum quid sit. li. 3. di. 37. b.
Idolum nihil est in mundo. ibidem.
Idolum et similitudo in quo differunt. libro 3. distin. 37. b.
Ignis purgatorij qualis sit. li. 4. di. 21. a.
Ignis damnatorum qualis sit et vbi sit. lib. 4. di. 44. e. f. g.
Igne purgabitur mũdus ante iudicium. libro 4 distin. 47. d.
Ignis precedens iudiciuz comburet malos ad hũc viuẽtes bonos vo nõ. li. 4. di. 47. d.
Ignorantia que excusat peccatum. libro 2. di. 22. b. i.
Ignorantia est triplex. li. 2. di. 22. k.
Ignorantie peccatũ vtrũ graui⁹ sit peccato infirmitatis. li. 1. di. 22. b.
Imago trinitatis quomodo est in anima. libro 1. distin. 3. g.
Imago trinitatis aliter est in anima 7 alit̃ i trinitate. lib. 1. di. 3. p. q.
Imago relatiue dicit̃ de filio. sed essentialit̃ de trinitate. li. 1. di. 28. g.
Imago diuersimode accipitur. libro 1. distin. 31. c. 7 lib. 2. di. 16. b.
Imago et similitudo in quo differunt. libro 2. distin. 16. d.
Imago dei ꝺr homo. li. 2. di. 16. e.
Immersio baptismi quotiens fieri debeat. li. 4 distin. 3. i.
Immolatio christi semel facta quare sepius iteratur. li. 4. di. 12. g.
Immortalitas quã habuit homo ante peccatũ vtrum fuit ex ꝓditione nature vel ex dono gratie. lib. 2. di. 19. b.
Immortalitas vera i solo deo ẽ. libro 1. distin. 8. c.
Impedimenta matrimonij sunt diuersa. lib. 4. di. 27. 7 di. 28. 2 di. 29. 7 di. 30. 7c̃.
Incarnari vtrũ potuit pater vel spiritussanct⁹ lib. 3. di. 1. c.
Incarnatio xp̃i quõ facta est. lib. 3. di. 2. et dis. 3. 7 di. 4. p totum.
Incarnatiõis opus quare attribuitur spiritui sancto. li. 3. di. 4. a.
Incestus quid sit. li. 4. di. 41. d.
Indulgẽtia capitur tripliciter. li. 4. di. 26. d.
Infirmis vtrum penitentia sit iniungenda. lib. 4 di. 20. d.
Infirmus contemnens vnctionem sacram graviter peccat. li. 4. di. 23. b.
Infidelis vtrum cum fideli matrimonium contrahere põt. li. 4 di. 39. a. b.
Infideles vtrum bona opera faciunt. libro 2. distin. 41. a.
Ingenitus quomodo accipitur. libro 1. distin. 28. a per totum.
Ingenitus et non genitus vtrum sint idem. vel differunt. li. 1. di. 28. b.
Ingenuus quis sit. lib. 4. di. 36. a.
Inicium omnis peccati est superbia. libro 2. distin. 42. i.
Inimici q̃tuz sunt diligendi. li. 3. di. 29. f. g.
Inimicos diligere vtrum sit maioris meriti q̃ diligere amicos. li. 3. di. 30. p totum.
Ipocrita ẽ q̃ diuidit ꝓfessionẽ. li. 4. di. 16. a.
Ipostasis quid sit et quid hoc nomie significatur. li. 1. di. 26. a.
Intellectus precedit cogitationem boni 7 delectationem. lib. 2. di. 26. h.
Intelligentie memorie 7 voluntatis actus quo modo differunt. li. 2. di. 39. b.
Intellectus et sapientia in quo differunt. libro 3. di. 35. b.

Intelligẽtia.scia.7 sapia i quo differũt.li.3.dis.
Intellect⁹ 7 scia put sunt dona.spũs (35.c.
sancti in quo differunt a seipo put naturaliter
sunt in anima.li.3.di.35.d.
Intentio scribentium de trinitate que fuerit.li.
1.di.2.b.
Intentio voluntas 7 finis quõ differunt.lib.2
di.38.f.
Intentio aliqñ accipiť ꝓ voluntate in sacra scri
ptura.li.2.di.38.f.
Intentio capta ꝓ voluntate vtꝝ sit ipamet vo
luntas.li.2.di.38.g.
Intẽtio iudicat oia opa hois.li.2.di.40.c.
Intẽtio vel actio infideliũ vtꝝ sp sit mala.li.2.
Intẽtionẽ ꝓfitẽdi nõ hñs vtꝝ cõfi (di.41.a
ciat sacrm.li.4.di.13.a.
Interfectoribus vxoꝝ que pnia sit iniũgenda
li.4.di.37.b.
Instituta sunt sacra ꝓpter tria.li.4.di.1.c.
Institutio baptisini qñ facta est 7 quare.lib.4
di.3.f.7.l.
Institutio ꝓiugij est duplex.li.4.di.26.b.
Institutio vnctiõis a q̃b⁹ facta ẽ.li.4.di.23.b.
Iterank q̃ sacra 7 que nõ.li.4.di.23.c.
Itemissa ẽ quõ intelligiť.li.4.di.24.m.
Judei vtrũ bonũ opus fecerunt in xpi passiõe.
li.3.di.20.d.
Judei q̃liter imp'euerũt volũtatẽ dei xpm occi
dendo.li.1.di.48.b.c.
Judei vtꝝ furtũ fecerũt in expoliando egypti=
os.li.3.di.37.c.
Judicis minister vtꝝ peccat occidendo aliquẽ
li.3.di.37.c.
Judex qualis esse debeat sacerdos in audiẽdo
ꝓfessionẽ.li.4'di.19.e.
Judiciuz finale vtꝝ die vel nocte erit.li.4.di.
Judex viuoꝝ 7 mortuoꝝ ẽ xps.du= (43.c.
pliciter intelligiť.li.4.di.43.f.
Judiciũ dei occultũ q̃d sit.li.4.di.46.c.
Judicij snia q̃liter fiet.li.4.di.47.a.
Judicabũt vtꝝ sancti cũ xpo.li.4.di.41.b.
Judicãdoꝝ erũt q̃ttuoꝝ ordies.li.4.di.47.c
Judicis forma qualis erit.li.4.di.48.a.
Judiciũ in quo loco erit.li.4.di.48.d.
Juramentũ q̃d sit.li.3.di.39.a.
Juramentũ fit tripliciter.li.3.di.39.b.
Jurare vtꝝ semp sit malũ.li.3.di 39.c.
Jurare vtrũ liceat ꝑ creaturas.li.3.di.39.d.
Juratio ꝑ deuz vtꝝ sit grauioꝝ q̃ꝑ creaturas
ve' ꝑ euãgeliũ.li.3.di.39.e.
Jurare ꝑ deũ quid sit.ibidem.f.
Juramentum ꝑ falsos deos an sit ratum.lib.3.
di.39.g.
Juramentũ cõtra deum factũ nõ est tenendum
li.3.di.39.k.
Jurare callide ẽ duplex pctm.li.3.di.39.k.
Jusiurandũ hz tres comites.li.4.di.39.a.
Justicia.tpantia.fortitudo.pudentia vtꝝ ces
sabunt in futuro.li.3.di.33.a.
Justicia 7 miserioꝝdia i deo vtꝝ sint idẽ vl'di=
uersa.li.4.di.46.d.

Laico vtrum sit con

fitendũ.li.4.di.17.e.
Laicis eucharistia intincta nõ est danda.li.4.
di.11.g.
Lamech pmus omnium duas habuit vxores
li.4.di.33.a.
Latere ade quare vxor formata ẽ.li.2.di.18.et
li.4.di.28.c.
Latria q̃d sit.li.3.di.9.a.
Lectoris officiũ qđ est.li.4.di.24.d.
Legalia qñ cessauerũt.li.4.di.3.k.
Legitime ꝑsone sunt diuerse.li.4.di.34.a.
Leuir q̃s vocať.li.4.di.41.d.
Lex quare dr compzimere manũ et nõ animuz.
li.3.di.40.a.
Lex euãgelica i q̃ differt a mosayca.li.3.di.7.b
Liberũ arbitriũ vtꝝ habuerunt angeli añ casũ
li.2.di.5.b.
Liberũ arbitriũ vtrũ adhuc habeant angeli vl'
demones.li.2.di.7.b.c.
Libeꝝ arbitriũ q̃d sit.li.2.di.24.e.7 di.25.a.
Liberũ arbitriũ vtꝝ aialia bruta habeant.li.2
di.24.f.
Liberũ arbitriũ an ad omne tempus referť.li.
2.di.25.b.
Libeꝝ arbitriũ vtꝝ de⁹ habeat.li.2.di.25.c.
Libeꝝ arbitriũ q̃liť accipiť i deo .li.2.di.25.d
Libeꝝ arbitriũ vtꝝ scti habeant i celo.li.2.di.
Liberi arbitrij sunt quattuoꝝ status (25.e.
li.2.di.5.g.
Libertas arbitrij est triplex.li.2.di.25.i.
Libertatẽ a pctõ q̃ hoies hñt.li.2.di.25.k.
Libertas ad malũ vtrũ sit libertas arbitrio.li.
2.di.25.l.
Liberũ arbitriũ vtrũ eq̃liter est in bonis 7 i ma
lis ad bonũ 7 ad malũ.li.2.di.25.n.
Liberũ arbitriũ in q̃b⁹ bonis sit.li.2.di.26.l.
Ligandi et soluendi potestas q̃liter data est sa=
cerdotibus.li.4.di.18.ꝑ totũ.
Ligãt 7 soluũt quõ sacerdotes.li.4.di.18.d.e
Ligať 7 soluiť pctõr duplr. ibidẽ. (f.7ẽ
Ligandi et soluendi potestatẽ vtꝝ oẽs habeãt
sacerdotes.li.4.di.19.b.
Lignũ vite 7 lignũ scie boni et mali vtꝝ vnum
fuerit vel duo.li.2.di.17.f.
Lignũ vite quare dictũ sit.ibidẽ.
Lignuz scientie boni 7 mali quare sic vocatur.
libro.2.di.17.f.
Ligno vetito si nõ fuisset vsus hõ vtꝝ potuisset
ñ mori.etiã si d alijs comedisset.li.2.di.19.c.d
Lignũ.fe.stipu.edificare q̃d sit.li.4.di.21.a.b
Littera occidens q̃d sit.li.3.di.40.b.

Localis an sit deus vel vtrũ moueat localiter. li.1.di.37.i.
Locale dr aliqd duob⁹ modis.li.1.di.37.i.
Locales vtr sint spũs creati.li.1.di.37.l.
Loc⁹ paradisi qualis sit ⁊ vbi.li.2.di.17.e.
Loc⁹ iudicij extremi vbi erit.li.4.di.48.d.
Loq quõ potuerũt pmi hoies cuz nõ didicerũt li.2.di.21.g.
Lucifer quõ dixit ascẽdã i celũ ⁊c.li.2.di.2.h.
Lucifer erat excellentior inter alios oñes angelos.li.2.di.6.a.
Lucifer an sit ligatus in inferno.li.2.di.6.f.
Lucifer vtr habebit maiorẽ ptãtez tpe antixpi q̃ modo hz.li.2.di.6.g.
Luminaria celi quando ⁊ quare facta sunt.lib. 2.di.14.f.g.
Lux quare p̃mo facta est.li.2.di.13.a.
Lux illa vtr fuit corpal⁹ vl spũalis.li.2.di.13.b
Lux p̃ma vbi facta est cũ abyssus terrã tegeret li.2.di.13.c.
Lux illa vbi sit ex q nũc ñ apparet.li.2.di.13.f.

Magice artes vtruz

dei fiant ꝑ tute vel diaboli.li.2.di.7.f.
Magis vtrum diligit de⁹ aliquos et aliqs minus.li.3.di.32.b.c.
Magnitudo quõ est in deo.li.1.di.19.b.c.
Maior in quo est pater filio.li.1.di.16.c.d.
Magis vtr pñt aliqd due psone q̃ vna.⁊ tres magis q̃ due vel vna.li.1.di.19.d.e.
Mala vtr simplr sunt in deo.li.1.di.36.b.
Mala vtr dei volũtate fiant.li.1.di.46.d.
Mala fieri bonũ est. quomodo intelligitur .li. 1.di.46.g.
Mala ad qd ⁊ qbus psunt.li.1.di.46.i.
Male quandoq vult homo qđ de⁹ vult bene li.1.di.48.a.
Malos quare creauit de⁹.li⁹2.di.23.b.
Mala vitare non semp est meritorium palme. li.2.di.24.c.
Male uti vtr pt hõ ꝑ tutibus.li.2.di.26.k.
Malũ vñ pncipaliter ortũ est.li.2.di.34.b.
Mala voluntas est secunda causa malorũ.lib. 2.di.34.c.
Malũ in qua re sit.li.2.di-34.d.
Malũ ⁊ bonũ quomodo dicunt esse in eodem li.2.di.34.e.f.
Mal⁹ act⁹ vtr sit ꝑuatio boni.li.2.di.35.k.
Malor auctor vtr sit de⁹. li.2.di.37. p totũ
Mala voluntas et actio in eodem hoie vtrum sint vnũ pctũ vel plura.li.2.di.42.a.
Malus sacerdos vtruz sacramenta ministrare põt.li.4.di.5.a.⁊ di.13.a.
Mal⁹ finis nõ ꝓtaminat sacrm.li.4.di.30.e.
Malũ incõtinentie qđ sit.li.4.di.31.g.
Maledicã benedictionibus vestris .quõ intelligitur.li.4.di.19.e.
Mali vtrũ cũ suis deformitatibus resurgant. li.4.di.44.d.
Malis in inferno vtr dat aliqua mitigatio pene.li.4.di.46.a.
Mali vtr i inferno peccabũt.li.4.di.50.a.
Mali in inferno vtr habeant noticiã eor que hic agunt.li.4.di.50.c.
Mali ⁊ boni vtrũ se inuicem videbũt post iudicium.li.4.di.50.f.
Mandata charitatis sunt duo.li.3.di.27.b.
Mandata decẽ quõ ꝓtinent in duob⁹ p̃ceptis charitatis.li.3.di.37.p totũ.
Manducat quõ spiritualiter de ligno vite.li. 2.di.24.h.i.k.
Manducat corpus xp̃i duobus modis.li.4. di.9.a.
Maria fuit imunis ab oi pctõ.li.3.di.3.b.
Marie ⁊ ioseph ꝓiugiũ vtr fuit ver.li.4.di. 26.g.⁊ di.28.c.⁊ di.30.b.c.
Materia ꝺ qua factus est mundus qualis fuit in p̃ncipio.li.2.di.12.p totũ.
Materia de qua factus est mundus quõ vocatur.li.2.d.12.c.
Matrimoniũ qñ.quare ⁊ vbi sit institutũ.lib. 4.di.26.a.b.⁊ di.30.d.
Matrimoniũ qñ ꝼm p̃ceptũ vel ꝼm indulgentiam ẽ institutũ.li.4.di.26.c.
Mrimoniũ cui⁹ rei sit sacrm.li.4.di.26.f.g.
Matrimoniũ qđ sit.li.4.di.27.b.
Matrimonij cã efficiẽs q̃ est.li.4.di.27.c.
Mrimoniũ vtr solo fiat ꝓsensu.li.4⁹di.27.d
Matrimoniũ qñ incipit.li.4.di.27.e.f.
Matrimoniũ vtrũ faciat ꝓsensus de futuro cũ iuramento.li.4.di.28.a.
Mrimoniũ qb⁹ ꝙ vbis ꝓtrahit.li.4.di.28.c.
Matrimonij substantia est ꝓsensus de p̃senti. li.4.di.28.b.
Matrimonium impedit ꝓsensus coactus.lib. 4.di.29.a.
Matrimoniuz impedit quadruplici erroꝛe.li. 4.di.30.a.
Matrimonij bona sunt tria.li.4.di.31.a.
Mrimonij sepatio est duplex.li.4. di.31.b.
Mrimoniũ vtr sine sacro fieri pt.li.4.di.31.c
Matrimonialis coitus vtrũ sit cũ pctõ. lib.4 di.31.f.g.⁊ di.32.d.
Matrimoniuz quõ ordinatũ fuit temporibus antiquis.li.4.di.33.p totũ.
Matrimoniũ ꝓpter quas causas sepat.li.4. di.34.⁊ di.35.⁊ di.36.p totum.
Matrimoniũ vtrũ sit inter seruꝰes diuersoruz dominorũ.li.4.di.36.b.
Matrimoniuz in qua etate contrahi debet.li. 4.di.36.d.
Matrimonium in quibus ordinibus fieri non põt.li.4.di.37.a.
Matrimoniũ vtrum stare potest inter fideles

et infideles li.4.di.39.a.b.
Matrimoniū infideliuz vtrum sit legitimū.li.4.di.39.1.
Mrimoniū in q̄bus affinitatis gradibus stare nō p̄ōt.li.4.di.40.7 di.41.p totū.
Mrimoniū ꝑsanguineoꝝ q̄bus testificantibꝫ diuitur.li.4.di.41.d.
Matrimoniū vtrū fieri p̄ōt inter filios vel filias spūales.li.4.di.42.a.
Matrimoniū vtz filij naturales cū adoptiuis ꝑtrahere p̄ñt.li.4.di.42.d.
Mechie noie q̄d phibef.li.3.di.37.c.
Mediatoꝝ q̄re solus ꝺꝛ xp̄s.7 fm quā naturā.li.3.di.19.e.f.g.
Mediatoris fidē quomodo habuerunt antiq̄.li.3.di.25.a.b.c.
Melioꝛa vtruz deus facere potuit q̄z fecit.li.1.44.p totum.
Memoria.itelligētia.dilectio quomodo sunt i mente.li.1.di.3.g.h.
Memoria.intelligētia.volūtas quomodo sūt vnite.li.1.di.3.l.
Memoria.intelligētia.volūtas.vtz p̄dicanf relatiue ad se inuicē.ibidē.m.
Memorie.intelligentie.voluntatis actus quō differūt.li.2.di.39.b.
Memoriā pctōz vtz habebūt sancti que hic cōmiserūt.li.4.di.43.d.
Mendacij tria sunt genera.li.3.di.38.a.
Mendacij itez octo genera.ibidem.
Mendaciū q̄d sit.li.3.di.38.b.
Mentiri q̄d sit.ibidem.c.
Mendaciū vtz semp sit pctm̄.li.3.di.38.d.
Mens hūana quō hz imaginē trinitatis.li.1.
Mētis ꝟginitas meliorē ꝟginita- (di.3.g.te carnis.li.4.di.33.e.
Meritum obdurationis vel misericordie vtz sit aliqd̄.li.1.di.41.a.
Merita an possunt esse causa p̄destinatiōis vl̄ p̄scientie.li.1.di.41.p totū.
Merita vnde pueniūt.li.2.di.27.c.
Meritū bonū quō ꝑstituif in hoie.li.2.di.27 c. Et q̄d sit primū meritū.ibidē.
Mereri quō ꝺꝛ fides.li.2:di.27.f.
Meritis vtz angeli pficiāt.li.2.di.11.d.
Meruit q̄d sibi xp̄s 7 q̄d nob.li.3.di.18.a.
Meritis vtz xp̄s pfecit.li.3.di.18.b.
Meruit vtz xp̄s aliq̄d q̄ sine merito habere potuit.li.3.di.18.d.
Meritis quibus iuuabūf q̄ in fine seculi reperiēf.li.4.di.45.f. (g.h
Merita sctōz quō nob suffragāf li.4.di.45.
Mersio trina an ꝺꝛ fieri i baptismo li.4.di.3.1
Misericordi? vtz agit deꝰ cū malis q̄z pctā eorū meruerūt.li.4.di.45.c.di.46.a.
Misericordia 7 iusticia dei vtz sunt idem vel diuersa.li.4.di.46.d.
Misericordia.bonitas.iusticia vtz habeāt di stincta opa.li.4.di.46.c.
Misericordia et iusticia sunt vic dñi. quō intelligif.li.4.di.46.f. (di.47.d.
Ministeriū angeloz quale erit i iudicio.li.4
Minister iudicis vtz peccat aliquē occidēdo li.3.di.37.c.
Mittif vtz etiā a se spūsctūs.li.1.di.15.a.b.
Mittif fili? 7 spūsctūs 7 ñ pr̄ li.1.di.15.c.d.7 n
Missus vtrum semel tm̄ sit filius vel sepi? mittatur.li.1.di.15.i.
Missus ꝺꝛ fili? duob? modis.li.1.di.15.k.
Missi q̄ sunt filius 7 spūssanct? an ideo sunt minores patre.li.1.di.15.o.
Missio spūssancti fit duob? mōis.li.1.di.16.a.
Missio spūssancti in corda hoiuz quomodo fit libro.1.di.17.p totū.
Mittanf vtrū omnes angeli ex oib? ordinib?. li.2.di.10.per totū.
Missio filij in mūdū qualis fuit.li.3.di.1 7 di.2.et di.3.p totum.
Modi q̄ttuoꝝ cogſcēdi deū li.1.di.3.a.b.c.7 c̄.
Modi cognoscendi trinitatē diuersi.li.1.di.2.p totū.et di.3.f.g.7 c̄.
Modi peccādi sūt multiplices.li.2.di.42.f.
Modus liberatiōis vtz aliter potuit esse q̄z p mortē xp̄i.li.3.di.20.a.
Modi diligēdi deū sūt diūsi.li.3.di.27.d.e.
Modi diligēdi p̄imuz.li.3.di.28.7 di.29.p
Modus ꝙuersionis eucharistie vtz sit formalis vel sb̄alis.li.4.di.11.a. (totum.
Modus penitēdi quō fieri debeat.li.4.di.16 7 di.17.p totum. (p totū
Modi ligādi 7 soluēdi sūt diuersi.li.4.di.18.
Monstra vtrum in suis deformitatibus resurgant.li.4.di.44.h. (19.a
Mori vtz potuit hō in statu inocētie li.2.di.
Mori nō posse vtrū fuit homi ex cōditione nature an ex bñficio gr̄e.li.2.di.19.d.
Mortale pctm̄ q̄d sit in aīa.li.2.di.24.h.i.
Mortale vtrū sit q̄d insola cogitatiōis delectatione tenef.li.2.di.24.i.
Mortalis quare factꝰ est homo cuz comederit de ligno vite.li.2.di.29.g.
Mortalia pctā sūt septē.li.2.di.42.h.
Moriēdi nccitatē vtz xp̄s habuit li.3.di.16.a
Mori quō voluit vl̄ noluit xp̄s li.3.di.17.a.b
Mori q̄re voluit xp̄s.li.3.di.18.c.7 di.19.b.
Morte xp̄i quare redemptio facta ē 7 nō aliter li.3.di.80.a.
Morte xp̄i vtrum sepata sit diuinitas a carne 7 aīa.li.3.di.21.p totū.
Mort triduo vtz xp̄s fuit hō.li.3.di.22.a.
Mortis triduo vtz xp̄s vbiq̄ fuit fm deuz et fm hoiem.li.3.di.22.b.
Mortua opera bona reuiuiscūt p penitentiā.li.4.di.15.c.

Mortale pctñ q̃tũ polluit aiaz.li.4.di.18.b.
Mortalia ⁊ venialia põt q̃s ꝯpenitẽ excepto vno mortali ⁊ pluriꝫ venialiꝫ.li.4.di.21.d
Morieñ quomodo hi qui in fine seculi inueni entur.li.4.di.43.e.
Mortui quõ resurgent.li.4.di.44.⁊ di.45. p totum.
Motus mentis an ex libero arbitrio sit.lib.2. di.27.c.
Motus voluntatis in homine est duplex.lib. 2.di.39.c.
Mulier q̃re post virũ facta est.li.2.di.18.b.
Mulier q̃re de latere formata est ⁊ non de alia pte corpis.li.2.di.18.c.⁊ li.4.di.28.c.
Mulieri vtrum p̃ceptũ etiam fuerit datum.li. 2.di:21.g.
Muller que nõ ptinet ad matrimonium .libro 4.di.26.g.
Multiplex nõ dicitur deꝰ q̃uis sit trinus.li.1 di.23.k.
Mundus an de aliqua materia factꝰ sit.⁊ qualis fuit illa materia ⁊ vbi substiterit.lib.2.dis. 12.p totum.
Mũdi creatura quare dr̃ hõ.li.1.di.3.a.
Mundus quomodo cõsumeñ igne ante iudicium.li.4.di.47.d.
Mutari an põt deus aliq̃liter .li.1.di.8.c.d.
Mutari fm tps quid sit.li.1.di.37.k.
Mutari fm locũ quid sit.ibidem.l.
Mutis ab egritudine vtr̃ sacramenta dari debent.li.4.di.20.e.

Natalia quãdo formata sunt.li.2.di.15.a.
Nature filius quare dicaꝫ xps.li.1.di.5.m.
Natura diuina nulli p̃dicamentorum subijciꝫ. li.1.di.8.g.
Nascitur quomodo semp filiꝰ de patre .li.1.di. 9.k.l.
Natura ⁊ res nature an sint idez.li.1.di.34.b.
Natus quare non dicitur spiritussanctꝰ sed p̃cedens.li.1.di.13.a.
Nascendo an accepit filiꝰ aliq̃d a patre.li.1.dis. 18.f.g.
Natiuitas qñ dr̃ ⁊ qñ ꝯceptio.li.2.di.31.i.
Naturã hũanaz totã assũpsit xps.li.3.d.2.a.
Natus quõ dr̃ xps d̃ spiritusancto cũ nõ sit filius spiritussancti.li.3.di.4.b.
Natus cum sit xps.quare apls dicit eũ factum li.3.di.4.d.
Natura diuia vtrũ assumpsit psonã. vel psona naturã. vel natura naturã.li.3.di.5.a.b.
Natura diuina vtrum debeat dici caro facta.libro.3.di.5.c.
Naturas duas habuit xps.li.3.di.6.d.e.
Natura diuina vtrũ debeat dici nata de v̄gine li.3.di.8.a.
Natiuitas xpi est duplex.li.3.di.8.b.
Natura an persona xpi predestinata sit.libro.3 di.10.f.
Naturam passibilem quare assumpserit deus. lib.3.di.15.a.
Necessitate vtr̃ pr̃ genuit filiũ.li.1.di.6.a.
Necessitatis tpe non est neganda penitentia.li. 4.di.20.e.
Neophicus quid sit.li.4.di.6.b.
Nihil est in deo q̃d nõ est deus.li.1.di.8.1.
Nihil dr̃ de deo fm accidẽs.li.1.di.26.c.
Nihil quis renatus fuerit ⁊c. quomodo intelligitur.li.4.di.4.e.
Noctem dia veniet xps.quomodo intelligiꝫ. li.4.di.43.c.
Nomina dei diuersa sunt.li.1.di.8.a.
Nomina que d̃ deo dicunꝫ inueniunꝫ in septuplici differentia.li.1.di.22.a.b.
Nomina ppria psonarũ nõ substãtialiꝫ ſ relatiue ad inuicem dicunꝫ.li.1.di.22.e.
Nomina ad vnitatẽ essentie ptinentia nõ relatiue sed substãtialiter d̃ singulis psonis ⁊ singulariter dicunꝫ.ibidem.e.f.
Nomie psone q̃d significaꝫ cuz pluraliꝫ pferꝫ. li.1.di.25.p totum.
Nomina relatiua psonarũ que sũt.li.1.di.26.c. ⁊ p totũ.⁊ di.27.c.
Nomina dignitatũ vel officiorũ ecclesiasticorũ que sunt.li.4.di.24.l.
Noticiam quale habuit adam ante lapsuz.lib. 2.di.23.c.
Nuptie q̃ bone sunt.li.4.di.26.p totum.
Nuptias solus consensus voluntarios facit.li. 4.di.27.p totum.
Nuptialia pacta sunt duplicia.li.4.di.27.l.
Nuptiarũ causa finalis q̃ est .li.4.di.30.d.
Nuptie quibus tpibus nõ sunt celebrãde.li.4 di.32.c.d.e.
Nuptie quõ fuerunt tẽporibus antiquis ordinate.li.4.di.33.a.
Nuptie vtrũ fieri p̃nt inter fi'ios adoptiuos et naturales.li.4.di.42.d.
Nuptie secunde tertie vel quarte vtrũ sint licite vel nõ.li.4.di.42.i.

Obduratio vtrũ ex aliquo fiat merito.li.1.di.41.a.
Obdurati quõ sunt demones.li.2.di.7.a.
Obdurati cũ sint demones vtr̃ habeant libeꝫ arbitrium.li.2.di.7.b.
Oblatio eorũ qui sine confessione decedũt vtrũ sit recipienda.li.4.di.20.g.
Obsessorum corpa vtrũ demones intrẽt substãtialiter vel nõ.li.2.di.8.e.
Obstinatio quale pctñ est.li.2.di.43.a.
Obstinatio omnis vtrũ sit peccatũ in spiritum sanctum.li.2.di.43.c.

Distinctionum

Obscuratio solis ⁊ lune qualiter fiet in die iudicij. li. 4. di 48 c.
Occidens littera quid sit. li. 3. di. 40. b.
Occisores vxorũ qualiter debeant penitere. li. 4. di. 37. b.
Octo sunt species mendacij. li. 3. di. 38. a.
Occultum iudiciũ dei q̃d sit. li. 4. di. 46. c.
Offendit deus tribus modis. li. 4. di. 16. a.
Officia sacrorũ ordinum quõ christus impleuerit. li. 4. di. 24. p totum.
Olei consecratio vtrũ a simplici sacerdote fieri potest. li. 4. di. 20. f.
Omnis scientia aut est de rebus aut de signis. li. 1. di. 1. a.
Omousion quid sit. li. 1. di. 34. i.
Omnia quare dicantur esse in deo. li. 1. di. 35. e. f. ⁊ di. 36. p totum.
Omnia esse ex deo. per ipm et in ipso vtrum sit idem. li. 1. di. 36. d.
Omnipotẽs q̃re dicat de⁹. li. 1. di. 42. a. et. i.
Omnipotẽs q̃re de⁹ dr cũ homo multa põt qõ deus non põt. li. 1. di. 42. b.
Omnipotẽtia dei cõsideratur duobus modis. li. 1. di. 42. e.
Omnipotentia dei limitari non potest. li. i. dis. 43. per totum.
Omniũ rerum deus est p̃ncipium. li. 2. di. 1. a.
Omnia entia vtrum simul facta sunt vel successiue. li. 1. di. 12. b. c.
Omnia que fecit deus quomodo dicantur valde bona. li. 2. di. 15. g.
Omnes homines quomodo fuerunt in adã q̃n peccauit. li. 2. di. 30. m. n.
Omnis homo naturaliter vult bonum quõ intelligitur. li. 2. di. 39. c.
Dis act⁹ iudicat ex fine. li. 2. di. 40. p totum.
Dẽs act⁹ sine fide sũt mali. li. 2. di. 41. p totum
Dẽs homines vtrum pari dilectione diligẽdi sunt. li. 3. di. 29. b.
Operatur deus q̃ttuor modis. li. 2. di. 12. b.
Opera sex dierum quomodo sunt distincta. li. 2. di. 12. a. ⁊ di. 13. a.
Operari patrem in filio quomodo intelligẽdũ est. li. 2. di. 13. b.
Operans ⁊ coopans gr̃a q̃ sit. li. 2. di. 26. a. b.
Operans et cooperans gratia vtrum sit vna ⁊ eadem gratia. li. 2. di. 26. i.
Operante ⁊ cooperante gratia vtrũ eguerit hõ ante pctũ. li. 2. di. 29. a.
Opera infidelium vtrum semper sunt mala. li. 2. di. 41. a. b.
Operata est tota trinitas incarnationez christi li. 3. di. 4. a.
Opatio. fides. spes. ⁊ charitas quomodo dicũtur equalia. li. 3. di. 25. e.
Opa bona sine charitate facta non valent. lib. 4. di. 15 f.
Opa bona in peccatis facta ad quid valeãt. li. bro. 4. di. 15. f.
Oratio vel voluntas xp̃i vtrũ semp impleta ẽ. li. 3. di. 17. p totum.
Orare vtrum licet pro omnibus mortuis. li. 2. di. 43. c.
Orationes et elemosyne quibus p̃sunt. lib. 4. di. 45. c.
Orationes hominum vtrum sancti audiant. li. 4. di. 45. g.
Ordo quis seruandus est cum de trinitate agit li. 1. di. 2. c.
Ordines angelorum quot sunt. ⁊ quõ noiant. li. 2. di. 9. a. b.
Ordines angelorũ vt̃ ab initio creatiõis sint distincti. li. 2. di. 9. e.
Ordo decimus quõ dicit impleri ex hominib⁹ li. 2. di. 9 g.
Ordo diligendi quis sit. li. 3. d. 29. a.
Ordines sacri quot sunt. et quõ nominant. lib. 4. di. 24. p totum.
Ordinare vt̃ p̃nt heretici. li. 4. di. 25. p totũ.
Ordinare vt̃ p̃nt simoniaci. li. 4. di. 25. d. e.
Ordinandorum etas que esse debeat. lib. 4. di stin. 25. i.
Ordines sacri qui impediunt matrimonium. li bro. 4. di. 37. a.
Ordines iudicandorum erunt quattuor. lib. 4. distin. 47. c.
Ordo iudicij finalis q̃liter erit. li. 4. di. 47. d.
Originale peccatũ q̃d sit. li. 2. di. 30. e. g.
Originale peccatum an sit culpa vel pena. li. 2. distin. 30. e. f.
Originale peccatũ dr fomes peccati. i. cõcupiscẽtia. li. 2. di. 30. g.
Originale peccatũ p adam intrauit in omnes. li. 2. di. 30. h.
Originale peccatũ vt̃ sit ex voluntate. et q̃i adã fuit et in nobis est. li. 2. di. 30. l.
Originale peccatũ quõ a patribus trãseat in filios. li. 2. di. 31. a.
Originalis peccati causa an sit culpa vel pena: vel aliquid aliud. li. 2. di. 31. e. f.
Originale quare dicat. ibidẽ. h.
Originale peccatũ quõ dimittatur i baptismo. li. 2. di. 32. a.
Originale peccatũ qua iustitia infligit aie innocenti. li. 2. di. 32. e.
Originale peccatũ vtrũ sit voluntariũ vl̃ necessarium. ibidem. f.
Origo p̃mi peccati q̃ sit. li. 2. di. 33. b.
Paradisus quot modis accipitur. li. 2. di. 17. e.
Paradisi loc⁹ qualis ⁊ vbi sit. li. 2. di 17. e.
Parẽtes p̃mi si non peccassent quales filios procreassent. li. 2. di. 20. p totũ.

Tabula

Parentum peccata quomodo transeunt in filios. li. 2. di. 33. a. b.
Parentũ pctã vtz imputãt filijs. li. 2. di. 33. d.
Parentũ pctã quõ visitant in filios vsqz in ãrtam generationẽ. li. 2. di. 33. i.
Parẽtes mali quõ diligẽdi sũt. li. 3. di. 23. f.
Partes sacramenti eucharistie quid significãt. li. 4. di. 12. f.
Paruulorz pena sine baptismo decedentiũ est mitissima. li. 2. di. 33. e.
Paruuli q̃ in circũcisi moriebant vtrũ saluabãtur. li. 4. di. 1. l.
Passio xpi vtrum placuerit viris bonis. libro 1. di. 48. d.
Passiões sctorz an velle debeam?. ibidẽ. e.
Passibilẽ naturã assũpsit xps. li. 3. di. 15. p to.
Passio z ppassio q̃d sit. li. 3. di. 15. f.
Passio xpi an sit opus dei vel iudeorum. libro 3. di. 20. d.
Passiõis fidẽ an habuit petrus qñ vidit hominem pati. li. 3. di. 24. b.
Passibile corpus dedit christus discipulis. li. 4. di. 11. h.
Passio suplet vicem baptismi. li. 4. di. 4. d.
Pater deus vtrum se deum genuerit. lib. 1. di. 4. p totum.
Pater vtrum diuinã essentiam genuit. li. 1. dis. 5. a. z p totum.
Pater vtrũ volũtate vel necessitate genuit filium. li. 1. di. 6. p totum.
Pater vtrũ potuerit vel voluerit gignere filiũ vel an posse generare filiũ sit aliqua potentia i patre q̃ nõ sit in filio. li. 1. di. 7. p totũ.
Pater quare non dr missus. libro. 1. di. 15. n. et li. 3. di. 1. a.
Pater in quo est maior filio. li. 1. di. 16. c. d.
Pater quomodo est in filio. z filius in patre. li. 1. di. 19. c.
Pater solus vtrũ sit deus. li. 1. di. 21. b.
Paternitas. filiatio. pcessio quid significant. libro. 1. di. 27. c.
Pater vtrũ sicut dicitur ingenitus debeat dici nõ genitus. li. 1. di. 28. b.
Patrem et filium esse vtruz sunt idem vl' diuersa. li. 1. di. 28. e.
Pater quõ est principiuz totius diuinitatis. libro. 1. di. 29. a.
Pater ab eterno est principiũ et filius. & nõ spiritussanctus. li. 1. di. 29. b.
Patri quare attribuit vnitas et filio equalitas li. 1. di. 31. h.
Pater et filius quare dicuntur esse vnum & nõ vnus. li. 1. di. 31. i.
Pater et filius vtrũ p spiritũsanctũ se diligant li. 1. di. 32. a.
Pater an sit sapiens sapientia quam genuit. li. 1. di. 32. d. z p totum.
Patriacha vñ dr. li. 4. di. 24. m.
Patiendi necessitas an fuerit in christo. libro. 3 distin. 16. a.
Peccare vtz pñt angeli. li. 2. di. 7. a.
Peccatũ homis quare remediabile est. z nõ diaboli. li. 2. di. 21. f.
Peccatum ade vñ ortum habuit. li. 2. di. 22. a. et p totum.
Peccauit an plus adã q̃ eua. li. 2. di. 22. e.
Peccatum vtrum excusatur ignorãtia. libro. 2 di. 22. h. i.
Peccandi similitudo in nobis sicut fuit in adã li. 2. di. 24. g.
Peccatum ade an fuit originale vel actuale. libro. 2. di. 30. b.
Peccatum ade quomodo intrauit in mundum ibidem. c. z p totum.
Peccatũ originale quid sit. li. 2. di. 30. e. g.
Peccatũ originale quõ a patribus transeat i filios. li. 2. di. 31. a. z p totum.
Peccatũ originale quõ i baptismo dimittatur li. 2. di. 32. a.
Peccata patrũ an omniuz transeat in filios. an aliquorz. li. 2. di. 33. a.
Peccatũ ade quõ plura peccata in se habuit. libro. 2. di. 33. d.
Peccatum ade an sit grauius ceteris peccatis li. 2. di. 33. f.
Peccatũ ade an sit dimissum. ibidẽ. h.
Peccata parentũ quõ visitantur in filios vsqz in tertiam z ãrtam generationẽ. li. 2. di. 33. i.
Peccatum primum vnde sit ortum. libro. 2. distin. 34. b.
Peccatum q̃d sit. li. 2. di. 35. a.
Peccatũ quõ potest corrũpere bonũ cuz nihil sit. li. 2. di. 35. l. m.
Peccatum in q̃tum peccatum an sit causa peccati. li. 2. di. 36. a.
Peccatum in q̃tum peccatuz an sit pena peccati. li. 2. di. 36. p totum.
Peccatum cõmissum vtz maneat in hoie vsqz quo peniteat. li. 2. di. 42. d.
Peccatũ dupliciter manet in hoie. ibidem.
Peccandi modi quomodo distinguuntur. lib. 2. di. 42. f.
Peccatũ z delictum quõ differũt. ibidem.
Peccata mortalia sunt septem. li. 2. di. 42. h.
Peccatuz in spiritumsanctum quid sit. libro. 2. distin. 43. a.
Peccatũ in spiritũsanctũ quomodo accipitur. ibidem. c.
Peccandi potẽtia an sit a deo vel a diabolo. li. 2. di. 44. p totũ.
Peccare vtrũ potuit xps. li. 3. di. 12. c.
Peccata an sepe dimittantur per penitentiam. li. 4. di. 14. d.
Peccata vtrum p solam contritionẽ dimittant

sine oris ꝓfessione. li. 4. di. 17. ꝑ totum.
Peccata quō dimittunt̄ per sacerdotes. lib. 4 di. 18. ꝑ totum.
Peccata aliqua vt̄ post hanc vitā remittunt̄ li. 4. di. 21. ꝑ totum.
Peccata dimissa an ite̅ redeāt. li. 4. dis. 22. a.
Peccata que impediunt matrimonium. lib. 4 distin. 39. d.
Peccare vtrum possunt mali in inferno. lib. 4 distin. 50. a.
Pena paruulo̅ sine baptismo decedentiu̅ est mitissima. li. 2. di. 33. c.
Pena vt̄ sit ꝑuatio boni. li. 2. di. 35. o.
Pene peccati quō quedam peccata sunt. lib. 2 di. 36. ꝑ totum.
Pene timore non peccans inimicus est iusticie lib. 3. di. 36. c.
Pena sacerdotis confessione̅ publicantis que sit. li. 4. di. 21. g.
Pene damnatorum an aliquando mitigantur li. 4. di. 46. a.
Pena damnato̅ vtrum obfuscat gloriam beatorum. li. 4. di. 50. g.
Penitentia est duplex. li. 4. di. 14. a.
Penitentia quid sit ⁊ vnde dicitur. libro. 4. distin. 14. a.
Penitentia solēnis quid sit. ibidem. c.
Penitere vtrū potest de vno peccato qui pluribus est irretitus. li. 4. di. 15. a.
Penitentie perfectio cōsistit in tribus. libro. 4. distin. 16. a.
Penitentia vera quid sit. ibidem. a.
Penitentia falsa que sit ibide̅. b.
Penitentia agitur tribus modis. li. 4. di. 16. c.
Penitentia venialiam que sit. libro. 4. distinc. 16. d.
Penitentia finalis q̄tuu̅ valeat. li. 4. di. 20. a.
Penitentia nō completa decedētes q̄liter purgant̄. li. 4. di. 20. b.
Penitentia morientibus non est imponenda. libro. 4. di. 20. d.
Penitētia nō est negāda in necessitate. ibidē. e.
Penitentia non delet peccatū nisi illud qō desert homo. li. 4. di. 21. d.
Penitere potest homo de omnibus peccati excepto vno mortali et pluribus venialibus. li. 4. distin. 21. d.
Periurium quid sit. li. 3. di. 39. a.
Periurium fit tribus modis. ibidem. b.
Per deū iurare quid sit. li. 3. di. 39. f.
Periuriū an sit cū incaute iurat̄. li. 3. di. 39. i.
Permissio et optatio quādo dicū̄ dei volūtas li. 1. di. 45. l.
Perfectiū ꝺr tribus modis. li. 2. di. 4. e.
Persone diuine quomodo ꝺistinguūtur. libro 1. di. 9. a.
Persone trinitatis vtrum sint partes. cēntie di uine. li. 1. di. 19. b.
Persone diuine an sint species vel indiuidua q̄ ad essentiam. li. 1. di. 19. h. i.
Persone tres nō ſm materia'em causam dicū̄ vna essentia. li. 1. di. 19. l.
Persone diuine vtrum differunt numero. libro 1. di. 19. p. q.
Persone tres simul an sunt maius aliq̄d q̄ vna li. 1. di. 19. i. ⁊ di. 20. ꝑ totum.
Persona vt̄ relatiue vel ſm substātiā p̄dicat̄ de diuinis psonis. li. 1. di. 23. a. b.
Persona quare pluraliter ⁊ nō singulariter ꝺ diuinis psonis simul p̄dicat̄. li. 1. di. 23. c.
Persone nomine q̄d significat̄ cū ꝺr pluraliter tres pſone. li. 1. di. 25. ꝑ totū.
Persona in trinitate tripliciter accipitur. lib. 1 di. 25. i. k.
Personarum ꝓprietates. que sunt. libro. 2. di. 26. a. b.
Persona ⁊ essentia an sunt idem vel nō. libro. 1. di. 34. ꝑ totum.
Persona vtrū assumpsit psonā vel naturam in incarnatione. li. 3. di. 5. a.
Personam quare nō assumpsit deus cum assūpsit hoiem. li. 3. di. 5. d. e.
Persona in diuinis vtrū sit xp̄s ſm qō homo. lib. 3. di. 10. a.
Persona quā xp̄s assumpsit an p̄destinata fuerit. li. 3. di. 10. f.
Persone legitime que sint. li. 4. di. 34. a.
Persona in qua iudicabit xp̄s. li. 4. di. 48. a.
Posse gignere vt̄ sit aliqua alia potentia i patre que non sit in filio. li. 1. di. 7. ꝑ totū.
Potētia. eternitas. magnitudo in deo sūt vnuu̅ lib. 1. di. 19 b.
Potentior vtrū sit vna psona diuina q̄ alia. libro. 1. di. 20. ꝑ totū.
Potentia q̄re attribuit̄ patri. li. 1. di. 34. b.
Potest vtrum deus semper quod olim potuit. li. 1. di. 44. d.
Possunt vtrum aliquid demones ex natura. libro. 2. di. 7. l.
Potentiam quam habuit homo ante peccatu̅ li. 2. di. 24. a.
Potentia peccandi an sit homini a deo vl̄a diabolo. li. 2. di. 44. a.
Potentie an sit resistendum cū a deo sit. lib. 2. distin. 44. d.
Potestatē baptismi quā dedit xp̄s suis ⁊ quā sibi retinuit. li. 4. di. 5. b. c.
Potestatē dimittendi peccata quā hīnt sacerdotes. li. 1. di. 18. ⁊ di. 19. ꝑ totum.
Preceptio. phibitio. ꝓsiliū q̄re dicāt̄ dei volūtas. li. 1. di. 45. b.
Preceptū dilectionis quid ꝓtineat. li. 3. di. 27 ⁊ di. 28. ꝑ totum.
Precepto dilectionis ꝓximi vt̄ contineat̄ di

lectio angelor.li.3.di.28.b.
Precepta decē quō continent in duobus mandatis.li.3.di.37.p totum.
Predestinatio quid sit ⁊ de quibus ē.lib.1.di.35.a.⁊ di.40.a.
Predestinatio vel pscientia vtr possunt esse in deo si nulla futura essent.li.1.di.35.b.
Predestinatio ⁊ pscientia in quo differunt.lib.1.di.40.a.
Predestinat⁹ vtr dānari pōt.li.1.di.40.b.
Predestinationis effectus quid sit.libro.1.distin.40.d.
Predestinationis an sit aliquod meritum.lib.1.dis.41.a.
Predestinatus vtrū fuerit xps sm hoiem.lib.3.di.10.f.
Predicamēto nulli subijcit deus.lib.1.di.8.g.
Prescientia de quibus sit.li.1.di.35.a.
Prescientia quō est in deo.ibidē.b.c.
Presentia quō sunt deo omnia pterita et futura.li.1.di.35.f.⁊ di.36.p totum.
Presciētia an sit causa rer vel res sint causa pscientie.li.1.di.38.a.
Prescientia dei an sit cā malor.li.1.di.38.e.
Presciētia dei vtr falli pōt.li.1.di.38.c.
Prescire an deus pōt aliquid qd pus nunq̄ sciuit vel psciuit.li.1.di.39.b.
Prescientia in quo differt a predestinatione.li.1.di.40.a.
Presciat vtrū semp deus ea que semel pściuit.li.1.di.41.f.
Presciuerunt vtrū mali angeli suum casum.li.2.di.4.a.
Presciuit vtrū hō suū casum.li.2.di.23.f.
Principiū accipit multipliciter.li.1.d.29.a.
Principiū totiꝰ diuinitat⁹ est pr̄.li.1.di.29.a.
Principium quō est pater ⁊ filius.sed non spiritussanctus.li.1.di.29.b.
Principiū omniū creaturarū est tota trinitas.li.1.di.29.b.⁊ li.2.di.1.a.
Processio spiritussancti quō fit a patre et filio.li.1.di.11.⁊ di.12.p totuz.
Procedere quare dicit spiritussanctus ⁊ nō gigni.li.1.di.13.a.
Procedere quare etiā dicat filius cum spiritussanctus nō dicat gigni.li.1.di.13.b.
Processio spiritussancti est duplex.libro.1.distin.14.a.
Processio spiritussancti est eterna.lib.1.distin.18.d.
Procedere est ppriū spiritussancti.libro.1.distin.26.b.
Propriū dei est semper deum esse.libro.1.distin.8.a.b.
Propriū patris qd sit ⁊ qd filij et qd spiritussancti.li.1.di.26.b.
Proprietates quibus distinguunt psone q̄ sūt li.1.di.27.a.b.
Proprietates determinant hypostases et non substantiā.li.1.di.27.d.
Proprietates psonarū plures reperiūt q̄z tres li.1.di.28.a.
Proprietatē quā notat hoc nomē ingenitus.libro.1.di.28.c.
Proprietates psonarum an sint ipe psone.1.diuina essentia.li.1.di.33.a.⁊ p totum.
Proprietates quō pñt esse in dei natura.nec eā determinent.li.1.di.33.b.
Prouidentia dei de q̄bus est.li.1.di.35.a.
Proximum totum quomodo diligere debem⁹ li.3.di.28.a.
Proximus quis est.li.3.di.28.b.
Proximus dr quattuor modis.li.1.di.28.c.
Purgatorij ignis qualis sit.li.4.di.21.a.
Purgantur qdā citius quidam tardius i igne li.4.di.21.b.
Purgabitur quomodo mundus ante iudiciū.li.4.di.47.d.

Qualis fuit materia

de qua factus est mundus.li.2.di.12.p totuz
Qualis fuit lux quā primo deus creauit.libro 2.distin.13.b.
Quales facti sunt angeli an boni vel mali.libro 2.di.3.p totum.
Qualis factus est homo ⁊ quare sit factus lib.2.di.2.p totū.⁊ di.16.p totum.
Qualitas mentis q̄ malus xp̄ianus credit vtr sit virtus vel nō.li.3.di.23.c.
Qualis sit ignis infernalis.li.4.di.48.d.
Quare malis angelis nō est concessuz habitare in celo vel in terra.li.2.di.6.c.
Quare dormienti viro facta est mulier.libro.2 distin.18.d.
Quare post omnes creaturas factus est homo li.2.di.15.c.
Quare precepit deus bona facere ⁊ mala vitare.cum ea non vult ab omnibus impleri.libro 1.di.47.c.
Quare apostol⁹ dixit xp̄m factū.cum nos dicimus eum natum.li.3.di.4.d.
Quare greci negant spiritumsanctum pcedere a filio.li.1.di.11.b.
Quattuor modis p naturas cognoscitur deus li.1.di.3.b.c.d.e.
Quattuor modis operat deus.libro.2.distin.12.h.
Quattuor sunt status liberi arbitrij.libro.2.distin.25.g.
Quattuor sūt species superbie.libro.2.distin.42.i.
Quattuor sunt virtutes cardinales.libro.3.distin.33.a.

Quattuor sunt status hominis. libro. 3. distin. 16. b.
Quattuor sunt timores. li. 3. di. 34. d.
Quattuor sunt ordines dilectionis. libro. 3. distinc. 29. a.
Quattuor sunt gradus charitatis. libro. 3. dis. 29. b.
Quattuor sunt episcoporum ordines. libro. 4. distin. 24. m.
Quinq; modis flagellat deus libro. 4. distinc. 15. a.
Quomodo in nobis est vir mulier et serpens. libro. 2. di. 24. g.
Quotquot in christo baptizati estis &c. quō intelligitur. li. 4. di. 4. c.

Rationalis creatura quare facta sit. li. 2. di. 1. d. f. g.
Rationalis creatura ē duplex. libro. 2. distin. 1. d. et. l.
Ratio habet duas partes. libro. 2. distinctiōe 24. f.
Ratio vbi in anima incipit. libro. 2. distinctiōe 24. f.
Ratio & sensualitas quemodo differūt. ibidē.
Radix omnium virtutum est charitas. li. 3. di. 36. p totum.
Radix omnis mali est supbia et cupiditas. lib. 2. di. 42. i. k.
Raptus q̄d sit. li. 4. di. 41. d.
Rapientur quomodo in obuiaz christo qui vivi reperientur ante iudicium. libro. 4. distin. 43. e.
Reatus accipit multis modis. libro. 2. distin. 42. e.
Reconciliatio nō est neganda tpe necessitatis. li. 4. di. 20. e.
Recōciliare non pōt pbyter penitens incōsulto episcopo li. 4. di. 20. f.
Redemptus quare sit homo et non angelus. libro. 2. di. 21. b.
Redemit qualiter nos xp̄s a diabolo et peccato. li. 4. di. 19. p totum.
Redemptor an solus christus debeat dici. lib. 3. di. 19. e.
Redimi an potuit homo aliter quaz p mortem xp̄i. li. 3. di. 20. a.
Relatiua nomia trinitatis que sunt. li. 1. di. 26. c. d. & di. 27. e.
Remediabile quare est peccatū hominis & nō angeli. li. 2. di. 21. f.
Remissio peccatorum quare attribuit spiritui sancto. li. 3. di. 37. b.
Remittunt vtrū aliqua peccata post hāc vitā li. 4. di. 21. a.
Renatus nisi quis fuerit ex aqua et spiritu sancto. quō intelligitur. li. 4. di. 4. e.
Renunciare quibus debet baptizandus. libro 4. di. 6. g.
Reordinandi vtrū sint qui ab hereticis sunt ordinati. li. 4. di. 25. p totum.
Reprobos vtrum dilexit deus ab eterno. libro 3. di. 32. e.
Reprobatio dei quid sit. li. 1. di. 40. d.
Reprobationis an sit aliquod meritum. libro. 1 di. 41. a.
Reprobationis quis sit effectus. ibidem.
Res quibus fruendum vel vtendū est. quæ sūt li. 1. di. 1. a. & p totum.
Rerum omnium est vnum principium. libro. 2 distin. 1. a.
Rem et sacramentū q̄dam accipiunt in baptismo & q̄dam non. li. 4. di. 4. a.
Res sacrāmēti eucharistie est duplex. libro. 4 distin. 8. d.
Res sacramenti ꝓiugij que est. libro. 4. distin. 26. f.
Resistere malo quando est meritoriū. & quādo non. li. 2. di. 24. c.
Resistenduz an sit potestati. libro. 2. distincti. 44. c.
Resurrectionis modus & conditio qualis fiet. li. 4. di. 43. p totum.
Resurrectionis causa que fiet. libro. 4. distin. 43. b.
Resurgent quō hi qui viui reperientur ante diem iudicij. li. 4. di. 43. e.
Resurgentiuz etas et statura que erit. libro. 4 distin. 44. a.
Resurget quicq̄d est de substantia & natura hominis. li. 4. di. 44. b.
Resurgent vtrum sancti vel mali cum deformitatibus quas hic habuerunt. libro. 4. distin. 44. c. d.
Resurrectio abortiuoz & monstroū qualis fiet. libro. 4. di. 44. h.

Sacramentuz quid sit. libro. 4. di. 1. b.
Sacramentum et signum in quo differunt. lib. 4. di. 1. b.
Sacramēta quare instituta sūt. libro. 4. distinctione. 1. c.
Sacramentum in quibus consistit. ibidem. d.
Sacramenta veteris & noue legis in quo differunt. libro. 4. di. 1. e.
Sacramenta noue legis que et quot sunt. libro 4. di. 2. a.
Sacramenta quare non fuerūt instituta statim post lapsum hominis. libro. 4. di. 2. b.
Sacramētum coniugij ante peccatū est institutum. li. 4. di. 2. c.

Tabula

Sacramentum baptismi quando est institutuz libro. 4. di. 3. f.
Sacramentum altaris quando est institutum. libro. 4. di. 8. b.
Sacramentũ eucharistie vtrũ heretici et excõmunicati ꝓsecrare pñt. li. 4. di. 13. a.
Sacramentũ ꝙd est in pnia. li. 4. di. 22. c.
Sacramentũ vnctionis a quibus est institutũ libro. 4. di. 23. b.
Sacramentũ coniugij cuius rei est sacramentũ li. 4. di. 26. f.
Sacerdos vtrũ põt dimittere vl retinere peccata. li. 4. di. 13. ꝑ totum.
Sacerdotes an oẽs habeãt claues eccl'ie. li. 4. di. 19. ꝑ totum.
Sacerdos simplex nõ ꝑt recõciliare publice penitentem incõsulto epõ. li. 4. di. 20. f.
Sacerdotis confessionẽ publicantis. pena que sit. lib. 4. di. 21. g.
Sacerdotalis ordo vnde habet exordium. lib. 4. di. 24. i.
Sacerdotes cõsortio mulierꝫ penitꝰ debent eẽ alieni. li. 4. di. 37. a. ⁊ di. 33. d.
Sacrificiũ altaris an celebrari potest sine aqua libro 4. di. 11. g.
Sacrificiũ an sit quod in altari geritꝫ vel immolatio. li. 4. di. 12. g.
Sacrilegium committitur tribus modis. libro 3. distin. 37. c.
Sanctis vtrum placuerit passio christi. libro. 1 distin. 48. d.
Sctoꝝ passiões an velle debemꝰ. li. 1. di. 48. e.
Sancti an omnes equaliter cognoscunt deum. libro. 4. di. 49. c.
Sancti an equale habent gaudium in celo. lib. 4. distin. 49. d.
Sanctoꝝ beatitudo vtruz maioꝛ erit post iudicium. li. 4. di. 49. e.
Sanctoꝝũ gloriam vtrũ obfuscat pena damnatoꝝum. libro. 4. di. 50. g.
Sapiens vtrũ sit pater sapientia quã genuit. libro. 1. di. 32. d.
Sapiens an sit filius sapientia genita. lib. 1. distin. 32. d.
Sapiens vtrum sit filiꝰ seipso. vel per seipsum. libro. 1. di. 32. c.
Sapientia an tantũ vna sit patris ⁊ filij. li. 1. di stin. 32. h.
Sapientia quare attribuit filio. libro. 1. distin. 10. c. et di 34. g.
Sapiẽtia quomodo ꝑfecit christus ſm q homo. li. 3. di. 13. a.
Sapientiam equalem deo vtꝫ habuit xꝑs ſm aiam. li. 3. di. 14. ꝑ totum.
Sapientia et scientia quomodo differunt. libro 3. distin. 35. a.
Sapientia et intellectus in quo differunt. libro 3. distin. 35. b.
Sapientia scientia et intelligentia quomodo differunt. li. 3. di. 35. b.
Satisfactio ꝝa q̃ sit ⁊ eq̃ falsa. li. 4. di. 16. a. b.
Satisfactio venialium q̃ sit. li. 4. di. 16. d.
Scientia omnis est de rebus vel de signis. lib. 1. distin. 1. a.
Sciẽtia dei simplex ꝓpter varios reꝫ status diuersa habent noia. li. 1. di. 35. a.
Scientia dei de quibus est. libro. 1. distin. 35. ꝑ totum.
Scientia vel ꝑscientia an sit causa rerũ vel econuerso. li. 1. di. 38. b. ⁊ ꝑ totum.
Scientia dei vtrũ põt augeri vel minui vel mutari. li. 1. di. 39. a.
Scire vtrũ põt deus aliquid ex tempore quod nunq̃ sciuit. li. 1. di. 39. c.
Scire an potest deꝰ plura q̃ scit. libro. 1. distin. 39. c.
Scire an potest deus semper que semel scit. lib. 4. di. 41. f.
Scientiam triplicem habuit homo ante casum li. 2. di. 23. d. c.
Scientia ⁊ sapientia quomodo differunt. libro 3. di. 35. a.
Sciẽtia. sapientia. intelligentia in quo differũt libro. 3. di. 35. b.
Scismatici vtrum sacramentũ eucharistie conficiant. li. 4. di. 13. a.
Sensualitas quid sit. li. 2. di. 24. f.
Sensualitas quibus modis accipit in scriptura. li. 2. di. 24. l.
Segatio est duplex. li. 4. di. 31. b.
Septẽ sunt dona spiritussancti. ⁊ an in xꝑo fuerint. li. 3. di. 34. ꝑ totum.
Septẽ sũt pctã mortalia. li. 2. di. 42. h.
Septem sunt sacrã eccl'ie. li. 4 di. 2. a.
Septimo die requiesse deũ quomodo intelligitur. li. 2. di. 15. g.
Serpentis in specie quare diabolus hominem decepit. li. 2. di. 21. b.
Serpens quare dicit callidioꝛ cunctis animalibus. li. 2. di. 21. b.
Serpentem quare non hoꝛruit mulier. libro. 2. distin. 21. b.
Signũ ⁊ res quõ differunt. li. 1. di. 1. a.
Signũ quid sit. li. 4. di. 1. a.
Signũ ⁊ sacrm in quo differũt. li. 4. di. 1. a.
Similitudo quid sit. li. 1. di. 31. c.
Similitudo et idolum quomodo differunt. lib. 3. distin. 37. b.
Simplex quõ dicitur solus deus ⁊ nõ aliq̃ creatura. li. 1. di. 8. d.
Simplex quomodo dicit esse aia. li. 1. di. 8. e.
Simplex q̃nis sit deus. multiplex tamẽ dicit. li. 1. di. 8. f.
Simplicitas dei nulli predicamentoꝝum subij

citur.li.1.di.8.g.
Simoniacus vtrum cõsecrare vel ordinare po
test.li.4.di.25.d.
Simoniaca heresis sit triplicit.li.4.di.25.g.
Sol quare factus est si lux prima sufficiebat.li.
2.di.13.f.
Solus vtrũ põt dici pater.vel solus filius.vel
solus spiritussanctus.li.1.di.21.a.b.
Solus pater est deus.solus filius est deus.sol⁹
spiritussanctus est deus.vtrum bene dici põt.
lib.1.di.21.b.
Solitudo nulla est in trinitate.li.1.di.23.i.
Soli deo vtꝛ sufficiat confiteri absq; sacerdote
li.4.di.17.c.
Soluendi potestas quõ data est sacerdotib⁹.li
bro.4.di.18.7 di.19.p totum.
Specie quare sub alia christus corpus suũ tra
didit.li.4.di.11.e.
Spes.fides.charitas opatio ſm quid equalia
dicunt.li.3.di.25.e.
Spes quid sit.li.3.di.26.a.
Spes de quibus sit.li.3.di.26.b.
Spes 7 fides quõ differũt.ibidẽ.
Spes 7 fides vtꝛ ī xp̃o fuerint.li.3.di.26.c.
Spiritussanctus est amor siue dilectio patris 7
filij.li.1.di.10.p totũ.
Spiritussanct⁹ procedit a patre et a filio.libro
1.di.11.a.
Spiritũsanctum greci negant procedere a filio
li.1.di.11.b.
Spiritũsanctum etiam ꝓcedere a filio autorita
tibus grecoꝝ ꝓbatur.ibidẽ.e.
Spiritussanctus vtrum ꝓrius vel plenius ꝓce
dat a patre q̃ a filio.li.1.di.12.p totum.
Spiritussanctus quare nõ dicatur genitus sed
ꝓcedens.li.1.di.13.a.
Spiritussanctus vtrum debeat dici ingenitus
li.1.di.13.c.
Spũssancti ꝓcessio est duplex.li.1.di.14.a.
Spiritumsanctum vtrum viri sancti dare pos
sunt.li.1.di.14.d.
Spũssanctus vtꝛ a seipõ dat.li.1.di.15.a.
Spiritussanct⁹ duobus modis mittitur.libro
1.di.16.a.
Spiritussanctus est amor et charitas qua dili
gimus deũ 7 primũ.li.1.di.17.a.b.
Spiritussanctus quomodo mittatur vel datur
nobis.li.1.di.17.f.
Spiritussanctus vtꝛ augeat in hoic.vl'an ma
gis vel minus habeat.li.1.di.17.i.
Spiritussanctus vtrũ eadem rõne dicat donũ
qua datũ vel donatũ.li.1.di.18.a.b.
Spiritussanctus ꝓcedendo accepit nõ tm̃ vt sit
donũ sed etiã vt esset essentia.li.1.di.18.f.
Spiritussanctus vtruz ad seipsum referatur.li.
1.di.18.m.
Spiritussanctus qua proprietate dicit donuz
li.1.di.26.f.
Spiritussanctus vtrum potuit incarnari.lib.3
di.1.p totum.
Spirituissancto quare attribuit opus incarna
tionis.li.3.di.4.a.
Spiritussancti dona vtruz habuit christus.li.
3.di.34.a.b.
Spirituissancto quare attribuit remissio pecca
torum.li.3.di.37.d.
Spiritualis cognatio vbi sit.li.4.di.42.a.
Spirituales filij q̃ sunt.li.4.di.42.b.
Spirituales filij vtruz naturalib⁹ copulari pos
sunt.li.4.di.42.d.
Sponsa vtꝛ potest intrare monasteriũ sine cõ
sensu sponsi.li.4 di.27.g.
Sponsus et sponsa multipliciter accipitur.lib.
4.di.27.k.l.
Sponsa que dr vidua mortuo sponso et q̃ non.
lib.4.di.27.n.
Sponsam viduã ducens an ad sacros ordines
accedere potest.li.4.di.27.o.
Status hominis ante peccatũ qualis fuit.lib.
2.di.19.a.
Status liberi arbitrij sũt q̃ttuor.li.2.di.25.g.
Stat⁹ hois sunt quattuor.li.3.di.16.b.
Statura resurgẽtium q̃lis eris.li.4.di.44.a.
Subdiaconatus ordo q̃s sit.li.4.di.24.g.
Substantia abusiue dr deus.li.1.di.8.h.
Substantia in diuinis p̃dicatur ꝺ trib⁹ psonis
tanq̃ genus de speciebus vel vt species de in
diuiduis.li.1.di.19.h.
Substantialiter vtrũ ista dicant.s.deus ꝺ deo
lumen de lumine.li.1.di.27.h.
Substãtialiter tm̃ dr illud de illo lꝛ ibi nõ signi
ficant substantiaz.li.1.di.27.i.
Substantijs ex tribus dicitur constare christ⁹
lib.3.di.6.d.
Substantia panis 7 vini vtrũ substantialit vl'
formaliter in corpus et sanguinem conuertatur
lib.4.di.11.a.b.
Succentoris officiũ.li.4.di.24.m.
Sufficiat vtrum soli deo confiteri.libro.4.di
stin.17.c.
Superbia quomodo fuit in primis parẽtibus
li.2.di.22.a.d.e.
Superbia est radix omnis mali.libro.2.distin.
42.i.
Supbia habet q̃ttuor species.li.2.di.42.i.

Tabula secũda post

naufragiũ est pnia.li.4.di.14.a.
Talis est ordo peccandi in nobis qualis fuit in
p̃mis parentib⁹.li.2.di.24.g.
Tarda penitentia quantum valeat.libro.4.di
stin.20.a.
Temptare non audet diabolus hoiez eo vitio
in quo est victus ab eo.li.2.di.6.h.

Tabula

Temptationis modus qualis fuit erga ꝑmos parentes.li.2.di.21.c.
Temptatus est adaz tribus modis.libro.2.distin.21.d.
Temptatio est duplex.li.2.di.21.e.
Temptari quare ꝑmisit deus hoiem sciens cuz casurũ.li.2.di.23.a.
Tpaliꝑ ꝓcessio spũssctiꝙ fuit.li.1.di.14.ꝑ totuz.
Tpaliter ꝙ dicũt de deo.li.1.di.30.ꝑ totuz.
Tẽporaliter vtꝝ põt deus aliquid scire ꝙ nunqꝫ sciuit.li.1.di.39.b.
Tpaliter ꝙ pctã punit deꝰ.li.4.di.15.b.
Tẽpus penitẽdi ꝙdiu durat.li.4.di.20.a.
Temporibus quibus nuptie nõ sunt celebrande.li.4.di.32.c.d.e.
Tenebre capiuntur duobus modis.libro.2.distin.12.d.
Tenebre interiores ꝙ sunt.li.4.di.18.i.
Tenebre exteriores quare dicunt in inferno.libro.4.di.50.b.
Terra quõ et vnde facta est.et quid noie terre significat.li.2.di.12.ꝑ totũ.
Testimonia veteris testamẽti quibus trinitas ꝓbatur.li.1.di.2.d.e.f.
Testimonia specialia veteris testamẽti de spiritusancto.li.1.di.2.g.
Testimonia noue legis ꝺ trinitate.li.1.di.2.h.
Timorẽ pene quõ habuit xps.li.3.di.15.ꝑ to.
Timores sunt quattuor.li.3.di.34.d.
Timor pene qui fuit in xpo an fuit seruilis vel initialis vel alius.li.3.di.34.l.
Timore pene nõ peccans inimicꝰ est iusticie.libro.3.di.36.c.
Tõsura clericalis ꝙd significat.li.4.di.24.b.
Totus et totum cum de xpo dicunt ad quid referunt.li.3.di.22.c.
Totum ꝓximum ⁊ nos totos quõ diligere debemus.li.3.di.28.a.
Traditus quõ est xps a patre.a iuda.a diabolo.li.3.di.20.c.
Tres psone i diuinis an maius aliꝙd pñt simul ꝫ vna vel due.li.1.di.19.e.ꝑ totum.
Tres persone non ita dicuntur esse vna substantia vt genus et species.nec ꝑm causaz materialem dicũtur.nec vt tres homines vnius nature.li.1.di.19.l.
Tres psonas cũ dicimus quare nõ dicimꝰ tres deos.li.1.di.23.f.
Tres essentias quare non dicimꝰ.sicut tres psonas.li.1.di.23.g.
Tres psone cum ꝺ ꝙd noie ternariꝝ significat.li.1.di.23.e.⁊ di.24.e.
Tria sunt genera bonoꝝ.li.2.di.26.k.
Tria sunt genera mendaciꝝ.li.3.di.38.a.
Tria sunt genera vnctionis.li.4.di.23.a.
Tria sunt genera ꝓiugiꝝ.li.4.di.31.a.
Tria sũt genera ꝓsanguinitat.li.4.di.42.a.
Tribus modis agit pnia.li.4.di.16.c.
Trisorme est corpus xpi.li.4.di.12.f.
Triplex quare nõ dicitur deus.sed trinus.lib.1.di.19.t.
Trinitas ẽ vnꝰ solus verꝰ deꝰ.li.1.di.2.a.
Trinitatis cognitio an aliqua ex creaturis haberi põt.li.1.di.3.ꝑ totum.
Trinitatis imago quomodo est in mẽte humana.li.1.di.3.g.h.
Trinitatis create ab increata dissimilitudo lib.1.di.3.p.q.
Trinitatis vnitas que sit.libro.1.distin.33.et distin.23.i.
Trinitas vtrum ꝺ vno deo ꝓdicat.sicut vnus deus de tribus psonis.li.1°di.4.c.
Trinitas cõmuniter ꝺ charitas.et tamen spiritus sanctus ꝓprie dicitur charitas.libro.1.distin.10.b.c.
Trinitatis opatio est indiuisibilis.li.1.di.15.a
Trinitatis pars nõ est aliqua personaruz.lib.1.distin.19.g.
Trinitas quomodo ꝺ solus deꝰ cum sit cũ animabus sanctis.li.1.di.21.c.
Trinitas an de aliqua psonaruz singulatim dici potest.li.1.di.22.c.
Trinus trinitas: vnꝰ duo vel due.tres vel tria plures pluralitas ⁊c.quid significatur his nominibus.li.1.di.24.a.
Trinitatis filius ꝺ homo.⁊ trinitas ꝺ patꝝ hominũ.li.1.di.26.e.
Trinitas ipa.vel pater vel filius.vtrũ possit dici spũssanctus.li.1.di.26.g.
Tristiciam quomodo habuit christus.libro.3 distin.15.d.e.

Valde malis vtruz

datur mitigatio pene.li.4.di.46.a.
Ubi erat deꝰ anteq̃ eẽt creatura.li.1.di.37.c.
Ubiq̃ quomodo est deus sine locali motu.li.1 distin.37.i.
Ubi facta fuit lux ꝑma.li.2.di.13.c.
Ubiq̃ vtrum christus est ꝑm ꝙ homo.libro.3 distin.22.b.
Ubiq̃ totus christus est sed nõ totum.libro.3.di°22.c.
Ubi sit ignis infernalis.li.4.di.44.f.
Ubi erit iudiciũ finale.li.4.di.48.d.
Unde ꝓcessit consensus ꝑmi peccati cũ natura hois esset incorrupta.li.2.di.22.l.
Uelle ⁊ esse in deo an sunt idẽ.li.1.di.45.b.
Uelle naturaliter bonum quomodo ꝺ homo.li.2.di.39.c.
Uelle an possunt sancti aliud ꝫ quod deꝰ vult li.4.di.45.h.
Uenenosa animalia quare et quando facta sũt li.2.di.15.c.
Uenialia peccata quibus delentur.libro.4.

distin.16.d.
Venialia pctā quō post hāc vitā purgāt.li.4.
Venialia pctā sufficit generalit (di.21.a.b.
ꝓfiteri.li.4.di.21.e.
Veniale pctm q̄d sit ī aīa.li.2.di.24.b.
Vera īmortalitas in solo deo est.li.1.di.8.c.
Verba cuiuslibet tpis bñ p̄dicāt d̄ deo.li.1.di.
Verba beatitudo q̄ sit.li.4.di.49.b. (8.b.
Verbū quō sit vnitum carni mediante anima.
li.3.di.2.b.
Verbū vtz carnē ꝛ aīaz sil assumpserit li.3.di.
Verbū an fuit sēpatum a carue ꝛ aīa in (2.e.
morte xp̄i.li.3.di.21.a.
Vera que pnia sit.li.4.di.16.a.
Vere pnitens q̄s sit.li.4.di.21.d.
Verius cogatur deus q̄ dr.li.1.di.23.d.
Viaticū q̄re dr corp' xp̄i.li.4.di.8.a.
Virgines ꝓfecrare an p̄ot p̄sbr.li.4.di.20.f.
Virginitas iohānis vtrum sit p̄ferenda castita
ti abrae.li.4.di.33.b.
Virginitas mentis melior est ꝟginitate carnis
.li.4.di.33.e.
Viri scti an p̄nt dare spm̄sctm̄.li.1.di.14.d.
Vir scti vtz placuit passio xp̄i.li.1.di.48.d.
Vir q̄re ꝑus muliere fact' sit.li.2.di.18.b.
Virtutib' vtz q̄s male vti p̄t.li.2.di.26.k.
Virt' q̄d sit ꝛ q̄s act' ei'.li.2.di.27.a.ꝛ p totū
Virtutum munera que sunt.li.2.di.27.g.
Virtus an sit motus mentis.li.2.di.27.l.
Virtutes vtrū hō ante pctm̄ habuerit.li.2.di.
Virtutes cardinales sunt quattuor (29.b
li.3.33.a.
Virtutes istas vtrū habuit xp̄s.li.3.di.33.a.
Virtutes an ita sint coniuncte ꝙ separi nō pos
sunt.li.3.di.36.a.
Virtutes vtrū q̄s oēs pariter habere p̄ot.li.3.
di.36.b.
Virtus sacrī eucharistie q̄ sit.li.4.di.12.g.
Vita mala sacerdotis nō contaminat sacramen
tum.li.4.d.13.a.
Vitā beatā vtz oēs hre velint.li.4.di.49.b.
Viuentē aiam quō dr hre hō.li.2.di.19.b.
Viuere vtrū potuisset hō vtens de alijs lignis
q̄ de ligno vite.li.2.di.19.c.
Una fides quare dicāt.li.3.di.23.f.
Unctionū tria sūt genera.li.4.di.23.a.
Unctionis sacrm̄ a quibus est institutū.lib.4.
di.23.b.
Unctionis sacrm̄ an iterari debeat.lib.4.dis.
Unitas sancte trinitatis que sit.li.1. (23.c
di.2.ꝛ di.24.p totum.
Unitas et trinitas ꝟm Ysidorū quō distinguū
tur.li.1.di.24.k.
Unita qualiter ē natura diuina nature huma
ne.li.3.di.5.p totum.
Uniuerse vie dñi misericordia et ꝟitas quomo
do dicuntur.li.4.di.46.f.
Unus vel vna.duo vel due.quid his vocabu
lis significat.li.1.di.24.a.
Voluntate an necessitate.vel vtrū volēs vho
lens pater genuit filiū.li.1.di.6.a.
Voluntas dei ꝟm essentiaz de deo dicitur.li.1.
distin.45.a.
Voluntas dei sūme bona est prima causa oīuz
q̄ naturaliter sunt.li.1.di.45.d.e.
Voluntas dei multis modis accipitur.libro.1.
di.45.f.
Voluntas dei vtrum cassari potest.li.i.distin.
46.a.
Voluntate dei vtrū fiant mala.li.1.di.46.d.
Voluntas dei semp implet quicquid hō faciat
li.1.di.47.p totum.
Voluntate mala aliqñ vult hō id qd deus vult
bona.li.1.di.48.d.
Voluntas dei bona mala hoīm volūtate imple
tur.li.1.di.48.b.
Voluntas vtz p̄cesserit primū hominis pctm̄.
li.2.di.22.m.
Voluntas q̄d sit.li.2.di.26.b.
Voluntas bona comitat gratiā ꝛ nō ecōuerso
li.2.di.26.c.
Voluntas bona quedā dona dei prevenit.li.2.
di.26.e.
Voluntas ex fine cognoscit.li.2.di.38.a.
Voluntates bone vnum habent finem.libro.2
di.38.c.
Voluntas intentio.finis quomō differunt.li.
2.di 38.f.
Voluntas quare dicitur peccatum cū sit dena
turalibus bonis: quorum nullum peccatū est
li.2.di.36.a.
Volūtatis actus quare sit peccatum.cum actꝰ
aliarum potentiarum non sunt peceata.libro
2.di.39.b.
Voluntatis mala ꝛ actio mala in eodez homie
et circa eandem rem.an sint vnum peccatū an
plura.li.2.di.42.a.
Voluntates duas habuit xp̄s.li.3.di.17.a.
Voluntatem qualem habeant damnati.lib.4
distin.50.a.
Votum quid sit.4.di.38.a.
Votum est duplex scz commune et singulare.li
bro.4.di 38.b.
Votum singulare est duplex.s.priuatum ꝛ solē
ne.li.4.di.38.b.
Usus idem est virtutis et liberi arbitrij.lib.2.
distin.27.i.
Usura quid sit ꝛ quomodo committitur.libro
3.di.37.b.
Uti quid sit et quibus rebus vtenduz est.libro
1.di.1.b.
Uti et frui quō differunt.li.1.di.1.c.
Uti vtrum quis male p̄ot virtutibus.libro.2.
distin.26.k.

Tabula

Vult vtz sp'de⁹ b̄ qō sel'voluit. li.1.di.44.d.
Vult omnes homies de⁹ saluos fieri .quō intelligit.li.1.di.46.c.
Uxores plures cui licebat habere tpe legis.li.4.di.33.d.
Uxor nō ē dimittēda p aliq̄ macula vel infirmitate corpis.li.4.di.34.f.
Uxores dimittere an pōt vir causa fornicationis.li.4 di.35.b.c.d.
Uxoz interfectores quō penitere debeant.lib.4.di.37.b.
Uxor ppter fornicationē spūalez an debeat dimitti li.4.di.39.c.
Uxor fratris quō vocat.li.4.di.41.e.

Xpi ĩcarnatiōez qua

liter tota trinitas est opata.li.3.di.3.z di.4.p totum.
Xps q̄re nō fuit decimatus i abraā. li.3.di.3.c.
Xpi caro q̄re nō e dicta peccatrix ꝙ similis peccato.li.3.di.3.d.
Xpi icarnatio q̄re specialiter attribuit spiritui sancto.li.3.di.4.a.
Xps q̄re dz nat⁹ ō spūsctō.li.3.di.4.b.c.
Xps q̄re dicat ab apl'o factus quē nos fatemur natū.li.3.di.4.d.
Xps fm q hō vtz sit pdestinatus.li.3.di.7.c l.et di.10.f.
Xps an debeat dici bis genitus .sic dz dei z hominis filius.li.3.di.8.b.
Xpi hūanitas quō adorāda sit li.3.di.9.p totū
Xps vtz fm q homo sit persona in deitate.li.3.di.10.a.b.
Xps vtz sit adoptiu⁹ fili⁹.li.3.di.10.d.e.
Xps vtz sit creatura siue creat⁹ vel factus.li.3 di.11.p totū.
Xps vtz alīa carnē assumere potuit q̄z de genere adam.li.3.di.12.a.
Xps vtz peccare potuit.li.3.di.12.c.d.
Xps vtz potuit incarnari in sexu muliebri.li.3 di.12.e.
Xps an sapientia et gratia pficere potuit.li.3.di.13.a.et p totū.
Xps duplicē habuit sapiam.li.3.di.13.d.
Xps vtz sapiam parē deo habuit.vel si oia scit que deus.li.3.di.14.a.
Xps.an oēs defect⁹ hois assumpsit.li.3.di.15.a.et p totum.
Xps quō habuit tristiciā passiōis.li.3.di.15.d e.f.z di.17.c.d.
Xps vtz habuit aptitudinē moriendi.li.3.di.16.a.
Xps q̄d ō quattuor statibus hominis accepit li.3.di.16.b.
Xps vtz aliq̄d voluerit vel orauerit qō nō sit factū li.3.di.17.a.
Xps duas habuit volūtates.li.3.di.17.b.c.
Xps an sibi aliquid meruit.z q̄d sibi et q̄d nob li.3.di.18.a.b.
Xps quare voluit pati cum merita sua sufficiebant.li.3.di.18.e.
Xps quō nos a diabolo z a peccato redemit li.3.di.19.a.
Xps an solus debet dici redēptor vel mediator li.3.di.19.e.
Xps an aliter potuit redimere hoiem .et quare potius isto modo.li.3.di.20.a.
Xps quō est traditus a deo.a iuda z a iudeis.li.3 di.20.c.d.
Xpi anima vtruz in morte fuit sepata a verbo li.3.di.21.a.
Xps q̄ rōne dz mortu⁹ vel passus.li.3.di.21.d.
Xps vtz in morte fuerit hō.li.3.di.22.a.
Xps an vbicunq̄ est.sit hō.z q vbiq̄ tot⁹ fuit sed nō totū.li.3.di.22.b.c.
Xps vtz fidē spem z charitatē habuerit.li.3.di.23.a.z di.26.c.z.di.27.p totū.
Xps vtz ordinē diligēdi suauerit.li.3.di.31.d
Xps vtz vtutes cardiales habuit.li.3.di.33.a
Xps vtrū septem dona spūssancti habuit .li.3.di.34.b.
Xpi passio vtz placuit virl sctis.li.1 di.48.d.
Xps quam potestatē baptismi suis tradidit.z quā sibi retinuit.li.4.di.5.b.c.
Xpi corpus quō conficit de substātia panis li.4.di.11.p totum.
Xps q̄le corp⁹ dedit discipulis.li.4.di.11.e.
Xps vtrū quotidie immolet vel tm̄ semel immolatus est.li.4.di.12.g.
Xps iudex viuoz z mortuorum quō intelligit li.4.di.43.f.
Xps in qua forma iudicabit.li.4.di.48.a.